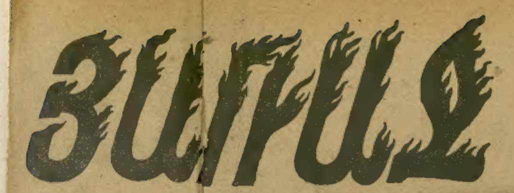

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ 1927

1 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 377 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԱՄԲԱՆ ՀԱՐԹԱԾ ԱՏԵՆ

Բիչ անդին կը հրատարակենք Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթին տեսակէտը համերաշխութեան վերահաստատման մասին:

Ամփոփենք այդ քառաքա[illegible]ան.— 1.— Փոխադարձ հանդուրժողութիւն: Քաղաքավարութիւն եւ ազնուութիւն՝ լրագրական պայքարի մէջ:— 2.— Երկրի (Հայաստանի) հանդէպ որդիական, ժողովրդին հանդէպ՝ եղբայրական, կառավարութեան հանդէպ՝ ազատ-քննադատական, բայց երբեք դաւադրական.— 3.— Չարհամարհել արտասահմանը (ակնարկը Հայաստանի վարիչներուն եւ առհասարակ պոլշեւիկներուն է).— 4.— Խնամք եւ գուրգուրանք լեզուի, գրականութեան, հայ եկեղեցիի եւ ընտանիքի հանդէպ:

Եւ «Արեւ» հրաւէր կ'ուղղէ որ գործի սկսինք, հիմերը դնելու համար: «Մենք միայն կրնանք հաստատել զանոնք, մենք՝ կուսակցական թերթերս»:

Թէ երէկ եւ թէ այսօր լ[illegible]օրէն տալով ռամկավար օրկանին հոգեփոխութեան փաստերը, ըսենք որ ընթերցողները կցկտուր գաղափար չկազմեն: «Արեւ»ին եւ գաղափարակիցներուն կ'իյնայ ապացուցանել այս դարձին անկեղծութիւնը, մանաւանդ եթէ նոր ուղղութիւնը ընդհանուր կուսակցական որոշում մըն է, եւ ոչ թէ տեղական կամ անհատական տեսակէտ:

Ինչո՞ւ ծածկել,— եթէ միայն այս չորս կէտերը գործադրուին ռամկավար մամուլին եւ գործիչներուն կողմէ, ճամբան իսկապէս հարթուած կ'ըլլայ:

Առնենք առաջին կէտը.— «Փոխադարձ հանդուրժողութիւն»: Ռամկավարներուն կը մնայ հաստատել թէ իսկապէս ընդունակ են այդ առաքինութեան: Թողունք աւելի հին շրջանները: Ահաւասիկ երկու տարի է որ կը հետեւինք ռամկավար մամուլին, եւ այդպիսի բանի չենք հանդիպիր ամէնէն լուրջ համարուած թերթին մէջ իսկ: Իրերը վեր ի վայր շրջել, կիրք յարուցանել, մէկուն խնկարկել, միւսը սեւցնելու, աւելի ճիշդ՝ հաստատուած, անվիճելի, անհերքելի իրողութիւններ ծածկելու մոլեգնութեամբ: Ցետին միտքեր, կանխակալ կարծիք, գռեհիկ խաչակրութիւն եւ բռնի վէճ՝ նոյն իսկ արեւուն տակ ծածկելու մասին: Փաստեր— ո՛րքան կ'ուզէք: Եթէ դաշնակցական թերթեր ալ կան որ այդ ձեւով պայքար կը մղեն, անշուշտ մեղադրելի են:

Եւ ի՛նչ արգահատելի հակասութիւններ, նոյն իսկ իրենց համոզումներուն եւ զգացումներուն դէմ: Հալէպի եւ Քոնսթանցայի մէջ ռամկավարները պաշտօնապէս կը մասնակցին Մայիս 28ի տօնին, իսկ Փարիզի, Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի մէջ ամէն գռեհկութեան կը գիջանին, այդ Օրը անարգելու եւ ծաղրելու համար: Կը փառաբանեն Վանի Ապրիլեան հերոսամարտը, իբրեւ ինքնապաշտպանութեան կռիւ, բայց կը հեգնեն Սարդարապատն ու նմանները: Աթէնքի մէջ կը համերաշխին Դաշնակցականներուն հետ, Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ յայտնի եւ գաղտնի ամէն խաղ կը փորձեն, ընտրութիւնները, ուրիշ խօսքով՝ Եւրոպայի կազմակերպութիւնը վիժեցնելու համար: Ու չեն հանդուրժեր որ ուրիշները աշխատին...:

Պատահական օրինակներ միայն կը յիշենք:

Խօսի՛նք Հայաստանի մասին: Ռամկավարները շատ լաւ գիտեն որ ոչ Դաշնակցութիւնը, ոչ ալ ո՛ եւ է դաշնակցական «դաւադրական» միտքեր կը սնուցանէ այսօրուան իշխանութեան հանդէպ: Միւս կողմէ չափազանց խոնարհամտութիւն պիտի ըլլար հաւաստիքներ տալ այս մասին: Իրենց իսկ պարկեշտութիւնը փրկելու համար, ռամկավարները պարտաւոր են քննական վերլուծման ենթարկել վերջին հինգ-վեց տարուան պատմութիւնը, ստել սուտն ու իրաւը, եւ յետոյ հրապարակ իջնել: Մինչդեռ, կը շարունակեն «Թշնամի» ներկայացնել ընդդիմադիր կուսակցութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ Դաշնակցութիւնը գործքով, ոչ թէ խօսքով, իսկապէս «որդիական» է երկրին հանդէպ եւ աւելի քան «եղբայրական»՝ ժողովուրդին հանդէպ: Այս առթիւ ալ կը հրաւիրենք աչքէ անցընել «Թշնամի» Դաշնակցութեան նիւթական աջակցութիւնը եւ մեծածումար հանգանակութիւնները, զանազան աղէտներու առթիւ, ու բաղդատել «բարեկամ»ներու օգնութեան և հաւաստիքներուն հետ:

Ինչ կը վերաբերի կառավարութեան, այո՛, Դաշնակցութեան դիրքը է՛ եւ կը մնայ «ազատ-քննադատական», նոյն իսկ անխնայ մերկացումներով, քանի որ այդ իշխանութիւնը վերջապէս մէկդի դրած է Հայկական Դատը, չի թեթեւցներ թշուառական ժողովուրդի մը տագնապները, Չեկաներով եւ Ցեկաներով կը կառավարէ երկիրը, չի լուծեր նոյն իսկ տարրական պահանջներ,— ներգաղթ, ապահովութիւն, սահմանային անարդարութեանց սրբագրում: Եւ աւելին — լէնինահաճոյ գործ կը համարէ եղբայր եղբօր դէմ լարել, գաղութները կազմալուծել, հայ աշխատաւորութեան արիւն-քրտինքը վատնել «համաշխարհային յեղափոխութեան» բիբլներ կերակրելու համար:

Բայց, երկար է այս շարքը: Մենք շնորհակալ պիտի ըլլանք, եթէ ռամկավարները փաստերով ապացուցանէին թէ Դաշնակցութեան վարած «ազատ-քննադատական» քաղաքականութեան ո՞ր մասերն են որ անտեղի եւ անարդար ըլլալով, կը վնասեն եւ՛ հայրենիքին եւ՛ հայ ժողովուրդին:

Չենք ուզեր խօսիլ Գ. եւ Դ. կէտերու մասին, որովհետեւ այդ խրատներուն հասցէն պակաս գրուած է: Երրորդը կը վերաբերի ո՛չ միայն Երեւանի վարիչներուն եւ անոնց գործակալներուն, ա՛յլ եւ ռամկավարներուն. իսկ չորրորդը՝ ամէնէն առաջ իրենց, «Արեւ»ին եւ իր լուսադրարներուն, եթէ միայն ուզեն անկեղծօրէն աչքէ անցընել օրուան անցուդարձը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ԱՆԿԻՒՆԱՔԱՐԵՐԸ»

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Արեւ, Եգիպտոսի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, որոշած է նոր ուղղութեան մը հետեւիլ, «նուազ բանավէճ եւ աւելի գաղափարատարածում» նշանաբանով: Այս առթիւ, կը ջատագովէ նաեւ համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը, միջոցներ ալ ցուցնելով:

Յունիս 20ի խմբագրականին մէջ (Համերաշխութեան շէնքին անկիւնաքարերը), կը կարդանք հետեւեալ խելօք խրատները.

— «Առաջին անկիւնաքարը համերաշխութեան նախապատրաստական շէնքին, անկիւնաքա՛րը զորոնք չորս կուսակցութիւն չորս ծայրերէն բռնած պէտք է տանին եւ դնեն հայ կեանքին մէջտեղ, պիտի ըլլայ՝ ըստ մեզ՝ Փոխադարձ Հանդուրժողութիւնը, որուն աւելի լայն, ընտանեկան ու ցեղային անուններն են Քաղաքավարութիւն եւ Ազնուութիւն: Այն օրը մեր կուսակցական թերթ մը, ի պատասխան ուրիշ կուսակցութեան մը թերթին մէջ իր անցեալ կամ ներկայ գործունէութեան վերաբերմամբ կատարուած մէկ քննադատութեան՝ գրէ պարզապէս սա՛. «Մեր պաշտօնակիցը կը սխալի», փոխանակ կը ստէ եւ ուրիշ աւելի ծանր բառերու, պիտի կրնանք ըսել թէ իրարու հետ խօսելու լեզուն գտնուած է եւ թէ՝ քանի որ պիտի կրնանք խօսիլ ու խօսքն ալ իրար հասկնալու համար տրուած է մարդուն, պիտի կրնա՛նք ուրեմն իրար հասկնալ...:

«Իսկ երկրորդ անկիւնաքարն է՝ Հայաստանի հանդէպ անկասկածելի վերաբերում, այսօր եւ վաղը: Երկրին հանդէպ՝ որդիական, ժողովուրդին հանդէպ՝ եղբայրական, կառավարութեան հանդէպ՝ ազատ-քննադատական, բայց երբեք դաւադրական վերաբերում մը:

«Երրորդը՝ ժամանակաւոր է չորս կուսակցութիւններէն անոր որ այսօր իր ձեռքը ունի Հայաստանի մէջ իշխանութիւնը եւ հետեւեալն է.— Ինչպէս որ արտասահմանի հայութիւնը բարոյապէս պէտք ունի այսօր Հայաստանի՝ հայ մնալու համար, այնպէս ալ Հայաստանը պէ՛տք ունի արտասահմանի հայութեան՝ իր ֆիզիքական, տնտեսական եւ նոյնպէս բարոյական զօրացումին համար: Այս սկզբունքէն մեկնելով՝ չարհամարհե՛լ արտասահմանը:

«Ու չորրորդը, վերջապէս, կը սահմանենք այսպէս.— Հայ լեզուն, հայ գրականութիւնը, հայ եկեղեցին եւ հայ ընտանիքը՝ ամենուրեք մեր ազգութիւնը պահպանող գլխաւոր ազդակներն են. ասոնք խնամքի եւ գուրգուրանքի պէտք ունին իրենց կրած հարուածներէն բուժուելու եւ ապրելու համար՝ եւ ո՛չ թէ նորանոր հարուածներու. հարուածները պիտի խնայենք եւ խնամքի ու գուրգուրանքի լաւագոյն միջոցները պիտի փնտռենք ու պիտի գտնենք:

«Այս անկիւնաքարերուն վրայ է ահա՛ որ կրնայ բարձրանալ, մեր կարծիքով, Համերաշխութեան շէնքը՝ լայն, տոկուն եւ պիտի ըսէինք նաեւ օդասուն»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սուրիոյ խնդիրը

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՊԱՐՊՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Երեսփ. Ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, օրակարգի խնդիրն էր 1926ի նիւթացոյցին յաւելուածական վարկերը: Ի մէջ այլոց խնդիր կ'ըլլար նաեւ Սուրիոյ եւ Մարոքի զինուորական գործողութեանց յատկացուած վարկերու մասին: Այս առթիւ համայնավար երեսփոխան Անտրէ Պէրթօն յանուն կուսակցութեան բուռն ճառ մը խօսեցաւ, պահանջելով Սուրիոյ պարպումը:

Ներկայիս, ըսաւ 38.000 զինուոր կայ Սուրիոյ մէջ:

— 31.000, ճշդեց պատերազմական նախարարը:

— Այս կացութիւնը պէտք է բոլորովին վերջ գտնէ, աւելցուց Պէրթօն: Պէտք է հրամայել Սուրիոյ ամբողջական եւ անմիջական պարպումը:

ԼՈՒԻ ՄԷՅԷՐ.— Ձեզ բոլորովին ազա՞տ ձգելու համար հոն:

ՓՈՒԱՆՔԱՐԷ.— Կ'ուզէք որ մեր զինուորները Մոսկուա՞ ղրկենք՝ կարմիր բանակը զօրացնելու համար:

ԱՆՏՐԷ ՊԷՐԹՕՆ.— Զուտ դրամական տեսակէտէ ի՞նչ շահ տուաւ հոգատարութիւնը: Մինչեւ հիմա 10 միլիառ ծախսեցիք: Քանի՞ ֆրանսացի եւ մալկաշ զինուոր կորսնցուցինք: Ի՞նչ կ'ընէք Սուրիոյ մէջ: Ի՞նչ յաւակնութիւններ ունիք հոն: Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէք: 1915ին Գահիրէի դաշնագրով, ֆրանս. կառավարութիւնը խոստացած էր կատարեալ ազատութիւններ տալ Արաբներուն: Ի՞նչ ըրիք 1915ի դաշնագիրը: Ձեր ապստամբ կոչածները իրենց անկախութեան համար զէնք առած մարդեր են: Պէտք է որ հաւասար իրաւունքներով դաշնագիր մը կնքուի Սուրիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Սուրիա պէտք է գերիշխան ըլլայ:

«Թայմզ»ի փարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Սուրիոյ ֆրանսական մարզպան Հանրի Փօնսօ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ երկար ատեն մնալէ վերջ Փարիզ, ուր կառավարութեան հետ խորհրդակցեցաւ ապագայի՛ն հոգատար երկրին մէջ հետապնդուելիք քաղաքականութեան մասին:

Կը սպասուի որ մարզպանը շուտով պարզէ իր ծրագիրները, սակայն հաւանական չէ որ սուրիական զանազան պետութեանց համար սահմանադրական կատարեալ ծրագիր մը ներկայացնէ:

Զօրավար Սարայլի եւ Պ. տը Ժուվընէլի վարչութեան օրով, հապճեպ քաղաքականութիւն փոխելու շրջանէ մը վերջ, ֆրանսական կառավարութիւնը կը փափաքի կայունութիւն և դանդաղ բանակցութիւն: Այս շաբաթ Ազգերու Դաշնակցութեան Հոգատարութեանց Յանձնաժողովին առջեւ պիտի կարդացուի Սուրիոյ մասին 1926ի տեղեկագիրը, որ անշուշտ ցոյց պիտի տայ թէ Տիւրզիներու ապստամբութեան առթիւ առաջ եկած գրգռութիւնը մարած եւ տնտեսական բնականոն կեանքը վերսկսած է:

Մուսթաֆա Քէմալ Բաղդատի մէջ?

Քարլսպատէն Յունիս 29 թուականով կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի.—

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Մուսթաֆա Քէ. մալ փաշա հոս հասաւ՝ ջերմուկներուն մէջ դարմանումի շրջան մը անցընելու համար: Չեխոսլովաքիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնն ու մասնաւոր պահակներ կը պաշտպանեն զինքը՝ հաւանական մոլեռանդներու դէմ:

ԽՄԲ.— Վերջին թղթաբերով առնուած պոլսական թերթերը էջերով մանրամասնութիւններ կուտան Մուսթաֆա Քէմալը Պոլսոյ մէջ ընդունելու համար եղած պատրաստութեանց մասին եւ կը պնդեն թէ Յուլիսի սկիզբը կազին Պոլիս պիտի այցելէ: Հետեւաբար վերի լուրը պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ:

∴ Միւս կողմէ «Թայմզ»ի թղթակիցը Յունիս 28ին կը հեռագրէ.—

Պոլսոյ կուսակալ Մուհիտտին պէյ յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ, թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա Պոլիս պիտի հասնի Յուլիս 1 Ուրբաթ օր (այսօր) ժամը 3ին: Ընդունելութեան համար կատարուելիք արարողութեանց յայտագիրն ալ հրատարակուած է: Յուլիսի առաջին երկու օրերը, թերեւս երրորդն ալ տօնական օր պիտի յայտարարուին. ամբողջ քաղաքը պիտի դրօշազարդուի, Պոլսոյ եւ Բերայի զանազան կողմերը 12 յաղթական կամարներ պիտի կանգնուին: Առաջին գիշերը Տօլմա Պաղչէի պալատին դիմաց՝ Վոսփորի վրայ հրավառութիւններ պիտի ըլլան, ու քաղաքին մէջ ջահազնացութիւն պիտի կատարուի: Թնդանօթի 101 հարուածներ պիտի ողջունեն Կազիին հասնիլը: Պոլսոյ քաղաքապետը իրեն պիտի ներկայացնէ երկու բանալիներ, մէկուն անունը «Սաքարիա», միւսինը «Ին Էօնիւ», իբրեւ խորհրդանշան 1922ին Անատոլուի մէջ Հելլէններուն վրայ տարուած յաղթանակին: Քաղաքապետութիւնը նոյնպէս Քէմալին պիտի նուիրէ ինքնաշարժ կառք մը:

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ այս առթիւ խիստ մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ ժողովուրդին մէջ եւ Պոլսոյ բնակիչները վճռած են ցոյց տալ թէ իրենք հաւատարիմ են Հանրապետութեան՝ ո եւ է մէկէն աւելի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐՈՅԵԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը Յունիս 28 թիւով կը հեռագրէ թէ Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուած է Մեսրոպ եպիսկ. Նարոյեան:

Թղթակիցը, սակայն, հայ լուսաւորչականներն ու կաթոլիկները իրարու հետ շփոթելով, կ'աւելցնէ թէ Պապը ոչ միայն չէ վաւերացուցած այս ընտրութիւնը, այլ եւ նզոված է ընտրական յանձնաժողովը եւ անոնց թեկնածուն...

ՊԱՊԸ ԿԸ ԲԱՆԱԴՐԷ...

«Ազգարար» կը տեղեկանայ թէ, Պապը, Նազլեան Գերապայծառին դիմումին վրայ, բանադրանքի կոնդակ մը ղրկած է Պոլիս: Կոնդակը բուռն կերպով կը բանադրէ ընդդիմադիր կաթոլիկները եւ Վարչական Ժողովի ամբողջ կազմը:

Հայ կաթոլիկ Կղերը, նոր Վարչական Ժողովին դիմելով, յայտարարած է թէ կոնդակը պիտի գործադրուի, եթէ իրենք շարունակեն միջամտել հասարակութեան գործերուն:

Վարչական Ժողովը մերժած է այս առաջարկը եւ որոշած է օրինական միջոցներ ձեռք առնել:

«ԱՔՍԻՕՆ ՖՐԱՆՍԷԶ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Ոստիկանական տեսչութեան մէջ կատարուած խորհրդակցութեան մը որոշումով, հարցաքննիչ դատաւոր Վիլէթ Զորնքշարթի կէսօրին ձերբակալել տուաւ «Աքսիօն Ֆրանսէզ»ի խմբագրապետ Մորիս Փիւժօն: Ոստիկանութիւնը կրկին մանրակրկիտ քննութեան ենթարկեց արքայականներու կեդրոնին հեռաձայնի կազմածները եւ երեւան հանեց գաղտնի գիծերու կապուած տեղերը: Կը հաստատուի թէ այդ գիծերուն շնորհիւ է որ երեք բանտարկեալներու ազատ արձակումը ձեռք բերած էին: Առանց միջոցաւ կարելի կ'ըլլար երրորդի մը խօսակցութիւնը իմանալ, առանց յայտնի ըլլալու կեդրոնին:

Գալով Լէոն Տօտէի եւ Տըլէսթի, զանազան զրոյցներ կը շրջին իրենց թաքստոցի մասին: Պելճիքայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Չորեքշաբթի կէս Լէոն Տօտէ Նամիւրի մէկ պանդոկին մէջ ճաշած է երկու բարեկամներու հետ: Անգլիական գործակալութեան համաձայն, Տօտէ շոգեմակոյկով մը իտալական եզերքը ապաստանած եւ ծննդավայրէն ինքնաշարժով Սալսոմաճճիորէի ջերմուկները գացած է:

Միւս կողմէ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ Տօտէ Ֆրանսայէն չէ հեռացած եւ նոյնիսկ Փարիզի մօտակայ արուարձան մը կը գտնուի: Ոստիկանութիւնը կասկածելի վայրերու մէջ խիստ քննութիւններ կ'ընէ ինքնաշարժները: Կ'ըսուի թէ Տօտէի ձերբակալումը մօտալուտ է:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԱՄԱՍԸ

Երէկուան թիւով գրեցինք լուր մը Պէյրութի մէջ հայկական թաղամասի մը շինութեան մասին: Պէյրութի La Syrie թերթը կ'աւելցնէ.

— Բնակարանները պիտի շինուին հայ աշխատաւորներու համար, եւ պիտի ունենան երկու սենեակ, մէկ խոհանոց, ճեմիշ մը եւ փոքրիկ սենեակ մը: Այս բնակարանները պիտի շինուին Գ-ական կամ Ց-ական շարքերով, համաձայն տեղին: Գինը մատչելի պիտի ըլլան ժողովուրդին: Շինութիւնները պիտի սկսին մօտ օրէն:

ՎԻՊԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Յունիսի սկիզբը Թոմէսի Ֆրանսէզի բեմին վրայ տրուած «Էռնանի»ի եւ «Լօռէնզաչչիօ»ի ներկայացումէն վերջ, կարելի է բացուած նկատել գրական, թատերական եւ գեղարուեստական հանդէսներու այն շարքը որ ծրագրուած է ֆրանսական կառավարութեան մտաւորական շրջանակներուն կողմէ, յաջորդ ամիսներու ընթացքին Ֆրանսայի մէջ Ռոմանթիզմի հարիւրամեակը տօնելու համար։

Արդի ժամանակներու մէջ, եւրոպական ազգերու գրական, գեղարուեստական ու առ հասարակ մշակութային կեանքին վրայ խորունկ դրոշմ մը թողած ու միայն դարաւոր զարգացումի մը արդիւնքը եղող Ռոմանթիզմն ու իր ծագումը, ֆրանսացի կարգ մը բանասէրներու կողմէ որոշ թուականի մը կապելու փորձը որքան ալ քննադատութեան ենթակայ ըլլայ, դարձեալ այսպիսի մտաւորական շարժում մը տօնելու գաղափարը, ժամանակին յղացուած՝ ուրիշ ժողովուրդներէ ամէնէն աւելի դասական ոգիով սնած ֆրանսական մտաւորականութեան կողմէ, կը մնայ գովասանքի արժանի ու կը կազմէ 1927ի մտաւորական ամենաուշագրաւ երեւոյթներէն մէկը։

Արդարեւ, Ֆրանսայի գրական պատմութեան մէջ, 1827ը որոշ կարեւորութիւն մը ստացած է, իբրեւ հրատարակութեան թուականը Վ. Հիւկօի Քրոմուէլի յառաջաբանին։ Ռոմանթիզմի յայտարարութիւնը նկատուող Վ. Հիւկօ այդ գրութեան մէջ փառաբանուած գրական նոր խուժաններու գործադրութիւնը, երեք տարի վերջ տեղի տուած է այն ազմկալի ներկայացումներուն որոնք 1830ին տակնուվրայ բրած են Թոմէսի Ֆրանսէզի սրահը ու նոյն ատեն ապահոված Ռոմանթիզմի տեւական յաղթանակը Ֆրանսայի մէջ։

Վիպական հոսանքի իսկական բնոյթն ու եւրոպական մշակոյթի վրայ ունեցած ազդեցութիւնն ըմբռնելու համար, հարկ է զայն նկատի ունենալ իր կրկնակ հանգամանքներով. —Նախ՝ իբրեւ մշակութային-իմաստասիրական մտածումի աշխարհահայեացքը ու յետոյ՝ իբրեւ գրական ու գեղարուեստական խուժաններու այն հակամարտ հոսանքը որ ծագում առած է 18րդ դարուն Գերմանիոյ մէջ, թօթափելու համար 17րդ դարու ֆրանսական դասական գրականութեան լուծը ու անմիջապէս արձագանգ գտնելով Անգլիոյ մէջ, վերջապէս 1830ին ալ բուռն պայքարէ մը վերջ, յաղթանակը տարած է նաեւ դասական թատերգութեան տաճարը համարուելիք Թոմէսի Ֆրանսէզի մէջ։

Եւրոպական մշակոյթը ունի ներշնչման երեք գլխաւոր եւ որոշ աղբիւրներ.—

Ա.— Հելլէնեւհռոմէական հեթանոս մշակոյթը զոր կը կոչենք քաղաքակրթութեան դասական տարրը։

Բ.— Քրիստոնէութիւնը իր միստիկականութեամբն ու իր կրօնական խուժաններով։

Գ.— Տեւտոն կամ Կելտօ-Ռոման մշակոյթը զոր կը կոչենք քաղաքակրթութեան ռոմանթիկ տարրը։

Սկզբունքներով, խուժաններով իրարու ամբողջովին հակառակ այս երեք աշխարհահայեացքներու ձուլումէն ու իրարու վրայ ունեցած ազդեցութիւններէն ու հակազդեցութիւններէն ծնունդ առած ու զարգացած է արդի եւրոպական մշակոյթը։ Թէեւ գտնուած են գիտուններ ու պատմաբաններ ալ, որոնք ուզած են քաղաքակրթութեան այս երեք տարրերէն մէկուն կամ միւսին վերագրել ամբողջովին շինիչ ու յառաջդիմական բնոյթ մը ու միւսներուն մէջ տեսնել պարզապէս արգելիչ ու յետադէմ ուժ մը։ Ասոնց ամէնէն ուշագրաւն է անգլիացի աշխարհահռչակ պատմագէտ Կիպընը որ հռոմէական պատմութեան վրայ գրած իր հռչակաւոր գիրքին մէջ, (The Decline and Fall of the Roman Empire) յափշտակուած դասական մշակոյթի գեղեցկութենէն ու վսեմութենէն, բոլորովին անտեսած է Քրիստոնէութեան դերը ազգերու մշակութային կեանքին մէջ։

Հոս՝ խուսափելով պատմական-իմաստասիրական վէճերէ, ջանանք վերլուծել եւրոպական քաղաքակրթութեան բաղկացուցիչ տարրերէն ժամանակաբար առաջինն ու երրորդը որմէ վերջ ինքնին հասկնալի կը դառնան Ռոմանթիզմն ու իր խուժանները։

Հեթանոս դասականութիւն.— Եւրոպական քաղաքակրթութեան առաջին հիմնական տարրը՝ դասական մշակոյթը կը կազմեն գրականութեանց, գեղարուեստի, գիտութեանց, գաղափարներու, խուժաններու, օրէնքներու եւ բարքերու, ընկերային դասաւորութեանց, կայսերական կամ համայնքային վարչաձեւերու այն բազմաթիւ ու անգին գանձերը, որոնք հելլէնեւհռոմէական քաղաքակրթութեան անկումէն ու քրիստոնէական վարդապետութեան յաղթանակէն վերջ, բովանդակ Միջին Դարու ընթացքին, եկեղեցական ատեանութիւններու եւ սքօլաստիկ վարդապետութեանց բռնին տակ թաղուած մնալէ յետոյ, 14րդ., 15րդ. դարուն, իտալական վերածնունդի վարպետներուն ջանքերովը կրկին երեւան հանուելով, փոխանցուած են արդի ժամանակներուն՝ իբրեւ դարաւոր ժառանգը հեռաւոր նախահայրերու։

Այս դասական մշակոյթին գլխաւոր յատկանիշն է հեթանոսութիւնը, որ իր խուժաններովը կ'արտայայտուի Քրիստոնէական բարոյականին բոլորովին հակառակ։ Նախ, իմաստասիրական գետնի վրայ, հեթանոսութիւնը ներշնչուած է տարրական նիւթապաշտութենէ մը, որուն եկած է միանալ, բնագանցական փնտռտուքներու իբր արդիւնք, ճակատագրապաշտ ըմբռնում մը։ Արդարեւ կամապաշտութիւնը (Déterminisme), որ կը յայտարարէ մարդկային կամքի գերակշռութիւնը, նոր ժամանակներու վարդապետութիւն է, ու անծանօթ՝ Հելլէն իմաստասէրներուն։ Նոյնիսկ արիստոտէլեան վախճանաբանութիւնը, զոր կարելի է նկատել հելլէն իմաստասիրութեան բարձրագոյն գագաթը, իր պղատոնական բովանդակ գաղափարապաշտութեամբը անկարող է խուսափելու դէմօկրիտեան անհունկէն, բնութեան ծոցէն բխող այն ճակատագրական ուժէն, որուն դէմ մարդկային կամքը կը փշրուի։ Մարդկային ազատութիւնը, կամքի ուժը, քրիստոնէական սկզբունքներ են, որոնք անծանօթ մնացած էին հելլէնեւհռոմէական ոգիներու։ Սոկրատ, Պղատոն եւ Արիստոտէլ երբեք չեն յաջողած թօթափել այն առարկայական ոգին, որուն վրայ ուզած են հիմնել իրենց բնագանցական դրութիւնը։ Անոնք շատ հեռու կը մնան Ֆիխթէի, Շելլինկի եւ Հեկելի քարոզած ենթակայապաշտ վարդապետութենէն։

Գրական գետնի վրայ ալ հելլէնեւհռոմէական ոգին հետամուտ եղած է մեծ մասամբ այս իմաստասիրական խուժանները իրագործելու։ Էսքիւլէս, Սոփոկլէս եւ Եւրիպիտէս, որոնք յօրինած են դասական ողբերգութեան գլուխ գործոցները, ուզած են շարունակ իրենց արտադրութեանց ծայրայեղօրէն առարկայական դրոշմ մը տալ՝ ջանալով ամենուրեք իրենց անձնականութիւնը աննշմար դարձնել։ Իրենց հերոսները, կամքի ուժէ զուրկ պատրաստուած չառաշուածներու ձեռքին մէջ խաղալիք դարձած էակներ են։ Սոփոկլէսի Իդիպոս արքան, առանց իր կամքին կը սպանէ իր հայրը եւ կ'ամուսնանայ մօրը հետ։

Գեղարուեստի մէջ ալ հեթանոսութիւնը կ'արտայայտուի նոյն ուղղութեամբ։ Հելլէն արձանագործութիւնը ներդաշնակ գիծերու եւ ձեւերու արուեստն է ուրկէ արուեստագէտի անձն ու հոգին սրբուած է։

Այսպէս, դասական մշակոյթի հիմնական յատկանիշներն են ճակատագրի գերակշռութիւնը կամքի վրայ, գրականութեան ու գեղարուեստի մէջ ծայրայեղօրէն առարկայական ոգի մը ու վերջապէս բանականութեան գերազանցութիւնը զգացումի վրայ։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ԱԼ ԲՈՂՈՔԵԼ ՍԿՍԱՆ

"ՌՈՒՍԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է„

Մոսկուայի ձերբակալութիւններուն ու գնդակահարութիւններուն առթիւ, բերան կը բանան երկու ֆրանսացի գրագէտներ ալ, որոնք, ինչպէս կը պնդէին պոլշեւիկները, իրենց երբեմնի «զինակիցներն» էին։ Սակայն կատարուած խժդժութիւնները այնքա՜ն ըմբոստացուցիչ են, որ Ռ. Ռոլան եւ Ժ. Տիւհամէլ չեն կրցած անտարբեր մնալ եւ գրած են հետեւեալը։

Ես լրագիրներէն իմացայ այդ զրոյցները, զորս չէի կրնար ստուգել։ Դժուար չէ հաւատալ անոնց, որովհետեւ, ինչպէս սպանիական առածը կ'ըսէ թէ «գէշ լուրը միշտ ստոյգ է», վերջին տասը տարիներու փորձառութիւնը մեզի մտածել կու տայ թէ, այս ջղաձգութիւններու եւ յիմարական անհաւասարակշռութեան օրերուն, քաղաքականութեան մէջ ամէնէն արտառոց դէպքն է որ կ'իրագործուի։ Ամէն կառավարութիւն, քաղքենի թէ կայսերապաշտ, համայնավար թէ ֆաշիստ, անվրէպ կը կատարեն այն, զոր կը դատապարտեն իրենց հակառակորդին մօտ, եւ այն, որ զիրենք կը դատապարտէ փլուզումի խուժաններու սնանկութեան։

Ես հարկ չեմ տեսներ ըսելու թէ կը խարանեմ, անգամ մը եւս, այս բռնութիւնները։ Ես խարանած եմ բռնութիւնները ամբողջ կեանքիս ընթացքին։ Այդ բռնութիւնները մանաւանդ ամօթալի են, կատարուած ըլլալով գործակցութեան հին ընկերներու դէմ։

Յետոյ, կոչ կ'ուղղեմ Եւրոպայի բոլոր ազատամիտ մարդոց, թէ ժամանակը վտանգաւոր է ազատութեան համար, թէ ստրկական պարտականութիւն մը կը ծանրանայ իրենց վրայ.

ՌՈՒՍԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է

Աշխարհակալ պետութիւններու ուժեղ դաշնակցութիւն մը կը պատրաստուի Ռուսիոյ դէմ, Անգլիոյ գրգռումով։ Ինչ ալ ըլլան ռուս յեղափոխութեան յանցանքները, տխմարութիւնները նոյնիսկ ոճիրները, դարձեալ այդ յեղափոխութի՛ւնն է, արդի Եւրոպայի մէջ, ամէնէն ուժեղը, բարերարը, ընկերային մեծ ճիգը։

Եթէ տապալեցաւ, միայն պրոլետարը չէ որ պիտի իյնայ ծառայութեան տակ, այլ ամբողջ ազատութիւնը, ընկերային ու անհատական, այն սուրբ ազատութիւնը, զոր պոլշեւիզմը տխմարաբար քանդեց, մինչդեռ կրնար ազատագրել Ռուսիոյ լաւագոյն գինակիցները։ Աշխարհ բազմաթիւ հանգրուաններ դէպի ետ պիտի նետուի։ Եւրոպայի ժողովուրդները, վաղը կամ միւս օր, պիտի նետուին այն պատերազմին մէջ, որ եւրոպական կայսերապաշտութիւնն ու ընչապաշտութիւնը կը բանան ասիական անկախութեան դէմ։

Զինադադա՜ր բոլոր եղբայրասպան վէճերուն։ Կը յուսամ որ խորհրդային կառավարութիւնը խելք պիտի ունենայ բանտէն ազատ արձակելու իր հակառակորդ ընկերները, անիշխանականները, յեղափոխական ընկերվարականները։ Իսկ այս վերջիններն ալ պիտի ունենան իմաստութիւնն ու վեհանձնութիւնը մոռնալու ոխակալութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ միացեալ ճակատ կազմել հասարակաց թշնամիին դէմ։

Թշնամին մեր դուռներուն առջեւն է, կայսերական պատերազմը։ Հսկենք Եւրոպայի ազատութեան փրկութեան վրայ։

ՌՈՄԷՆ ՌՈԼԱՆ

* *

Կ'ըմբռնեմ ցասումն ու ցաւը Մոսկուայի մարդոց։ Սակայն կ'ըսեմ. մի՛ եղծէք ձեր դատը։ Անկարելի մի՛ դարձնէք ճիգը անոնց որ կ'ուզեն անկեղծօրէն օգնել ձեզի։

Վերջին գնդակահարութիւններու լուրը սառեցուց սիրտը բազմաթիւ մարդոց, որոնք հակակրութիւն չունէին արդի Ռուսիոյ։ Ոճիր մը կը բերէ ուրիշ ոճիր մը։ Կեցէ՛ք։

ԺՈՐԺ ՏԻՒՀԱՄԷԼ

ՑԱՐԴԳՈՂ

ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԵՔ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Յունիս 2ի եւ 9ի հաւաքոյթները յատկացուած էին Կ. Զարեանի։ Դասախօսն էր Վ. Կաքաւեան, որ առաջին իրիկունը, համառօտ ներածութեամբ մը ճշդեց Զարեանի տեղը հայ գրականութեան մէջ եւ ընդարձակ ընթերցումներ բրաւ անոր գրուածքներէն։

Երկրորդ իրիկունը, բերաւ Թեզ մը, ուր խորունկ վերլուծման մը կ'ենթարկէր Զարեանի ամբողջ գործը, ձգտելով ընդհանուր եզրակացութիւններու։

— Զարեան դեռ որոնող է. ան կեանքին իրականութիւններուն թշնամաբար կը վերաբերուի եւ երդուեալ հակառակորդ է 2+2=4ին։ Արուեստի (ձեւի) խորացումով կլանուած, ան մարմին կու տայ անհոգի գեղեցկութիւններու։ Իր ընդարձակ հմտութիւնը պատճառ եղած է որ բազմաթիւ ազդեցութիւններու ենթարկուի, առանց անոնցմէ որ եւ է մէկուն «զաւակութիւն» ընելու։ Իր լեզուական գեղեցկութիւնները երեւութական են, զուրկ ըլլալով խորութենէ, եւ իրենց հետաքրքրականութիւնը կը պարտին երեւութական սրամտութեան մը։ Զարեանի որոնումները, զայն տարած են միսթիսիսմի, կաթոլիկութեան եւ իր ճամբան բնազանցական բանաստեղծութիւնը կարելի է ենթադրել, եթէ նոր ցնցում մը զայն չարթնցնէ»։

Դասախօսը բազմաթիւ մէջբերումներով եւ բաղդատութիւններով հաստատեց իր բառերը։

Դասախօսութենէն վերջ եղան մտքերու փոխանակութիւններ։ Խօսք առաւ նախ Պ. Ց. Ճ. Սիբունի, որ համաձայն գտնուելով մէկտեղ օրուան դասախօսին, շեշտեց հեղինակի մը կեանքին ուսումնասիրութեան անհրաժեշտութիւնը, զայն հասկնալու համար եւ տուաւ շարք մը լուսաբանութիւններ Զարեանի կեանքէն։

* * Յունիս 16ի երեկոն յատկացուած է Ֆրոյտիսմին։ Խօսողն էր Ս. Սասունի. խիստ պարզ ու խղճամիտ ուսումնասիրութիւն մը։ Հակիրճ կենսագրական գիծեր ու տեղեկութիւններ տալէ վերջ Տօքթ. Զիկմունտ Ֆրոյտի կեանքէն, Ս. Սասունի ծանօթացուց անոր վարդապետութիւնը։

Ուսումնասիրելով Փիզիքական հաճոյքը, որ ըստ Ֆրոյտի, միշտ սեռային ձգտումները ունի իբր աղբիւր, տուաւ մանուկներու կեանքին նկարագրութիւնը։ Մանուկը թէեւ մութ ու անգիտակից կերպով, բայց ամբողջովին սեռային հաճոյքներով տարուած է եւ այն ալ ուղղակի արտայայտուած հաճոյքներով, որովհետեւ անոր մէջ դեռ չկայ դաստիարակութեան միջոցով զօրացող ներմղումի յատկութիւնը։ Մանուկը կը սիրէ իր մայրը եւ կը նախանձի իր հօրը կամ եղբայրներուն։ Աշագոյց մանուկներու կողմէ գործուած կարգ մը ոճրագործութիւնները եւ ակներեւ թշնամութիւնը հօր հանդէպ։

Ֆրոյտիզմը տէթէրմինիսթ գիտութիւն մըն է, եւ կ'ընդունի հաճոյքի եւ ցաւի, կամ, սիրոյ եւ ատելութեան գոյութիւնը, որոնք իբր ընդհանուր գրգիչ ունին սեռային զգացումները։

Կրօնի եւ արուեստի շուրջ, Ֆրոյտի վարդապետութիւնը իր յատուկ տեսակէտները ունի, որոնք ուրիշ առթիւ պիտի ներկայացուին «Ցարդգող»ի երեկոներուն։

Խօսք առաւ նաեւ Տօքթ. Ա. Պօղոսեան, մատնանշեց թէ ազգային ու ցեղային քաղաքականութեան, առողջապահութեան եւ զարգացման տեսակէտով, Հայերուս համար որքա՜ն անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել այս գիտական վարդապետութեան վրայ, եւ շնորհաւորելի գտաւ թէ՛ «Ցարդգող»ի ձեռնարկը եւ թէ Ս. Սասունիի նիւթը ներկայացնելու կերպը։

Եղան մտքերու փոխանակութիւններ մինչեւ վերջին ժամ։

* * Յունիս 16ի իրիկունը, Տիկին Լաս ներկայացուց իր տաղաչափ եւ արձակ գրութիւնները։

Նախ կարդաց արձակունակ բանաստեղծութիւններու շարք մը, ուր դժուար էր գտնել խորունկ եւ թափանցող տողեր, ինչպէս դիտել տուաւ քննադատ մը։ Արձակը՝ պատմուածք մը պարսկահայ կեանքէն, երբեւան բերաւ հայերէն լեզուի բաւական տկար տիրապետութիւն մը, բայց ատոր փոխարէն դիտելու լաւ կարողութիւն, որոշ սրամտութիւն ու նկարագրական յաջող գծեր տալու յատկութիւն։ Իբրեւ ընթերցանութեան նիւթ՝ յաջող գրուածք մըն է «Խանձը», բայց գրական տեսակէտով դժուար է զայն գնահատել։

Եղան շատ մը վիճաբանութիւններ, որոնց ամէնուն ալ պատասխանեց Տիկին Լաս։

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՏՐՊԷՋԱՆԻ ՄԷՋ

«Եէնի կավկասիա»յի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք.—

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԱԿԱՆԱՏԵՍ ՄԸ

Մոսկուա Բագուէն եկող իրազեկի մը տեղեկութեանց համաձայն, անգլօ-ռուս դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը մեծ ուրախութիւն պատճառած է ժողովուրդին։

Մեր խօսակիցը կ'ըսէ թէ ոչ մէկ ատեն չէ տեսնուած ժողովուրդ մը, որ իր կառավարութեան ենթարկուած քաղաքական պարտութենէն ա՛յնքան գոհ եղած ըլլայ. քաղքենի երկիրներու մէջ այսպիսի բան կարելի չէ տեսնել։ Ասիկա կարելի կ'ըլլայ բացատրել անով որ երկիրը օտար ուժի մը տիրապետութեան տակ է։ Ժողովուրդին զանազան դասակարգերուն պատկանող մարդիկ իրեն դիմելով կը հարցնեն եղեր թէ՝ երբ պատերազմ պիտի ըլլայ, ու անհամբերութեան նշաններ ցոյց կու տան։ Խորհրդային կառավարութիւնը ըստ սովորութեան բանաձեւեր քուէարկել կու տայ ի նպաստ խորհրդային իշխանութեան եւ ընդդէմ աշխարհակալ պետութեանց. ասկէ զատ շատ մը զգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնէ եւ բազմաթիւ անմեղներու հոգին կ'առնէ։ Լրտեսական եւ «չեկայական» խուզարկութիւններ մեծապէս սաստկացուած եւ Մայիսի կէսերուն նոր բանտարկութիւններ կատարուած են։ Բանտարկեալներուն մէջ կան կարգ մը մտաւորականներ եւ առեւտրականներ։

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՔՍՈՐ

Կը տեղեկանանք թէ Մայիսի կէսը Ատրպէջանի մէջ նոր բանտարկութիւններ կատարուած են։ Ժողովուրդին կացութիւնն ու զգացումները լրտեսելու համար, չեկայի կողմէ մասնաւոր լրտեսներ նշանակուած են։ Իբրեւ նախազգուշական միջոց սովետական կառավարութիւնը երկրէն աքսորել կասկածելի տեսած ... Աքսորեալները ընդհանրապէս Սիպերիա կը ղրկուին։ ... մակէ մը կը տեղեկանանք թէ ... այն Լէնքէրան գիւղաքաղաքին վերջերս բանտարկուած են աւելի քան 400 անձեր։

ԱՏՐՊԷՋԱՆԻ «ՍԷՓԷՈՒ»Ն

«Կոմունիստ» թերթը կը գրէ թէ Միր Ջաֆէր Պաղրօֆ քաղաքական ոստիկանութեան (Կէփէու, նախկին չեկա) նախագահութենէն հրաժարեցուցուելով, Անդրկովկասի սովետներու նախագահ անուանուած է, եւ իրեն յաջորդած Միրզա յէֆ Դէվրուզ անուն մէկը։ Միրզա յէֆին օգնականն է Կորունչենքօ, վարչական խորհուրդի անդամներն են Փօրոզօֆ (Ռուս), Ճանհվէրտօֆ (Հայ, որ միեւնոյն ատեն քարտուղարն է), Լաքովեց (Ռուս)։ Ըսել է որ Ատրպէջանի Թուրք մտաւորականներուն հոգին իր ձեռքին մէջ պահող քաղաքական ոստիկանութեան մէջ Թուրք ըլլալով միայն նախագահը կայ, այն ալ կասկած չկայ թէ աչք ներկելու համար խաբ վարագոյր մըն է։

ԲԱԲԵԼԱԿԱՆ ԿԱՌՔ.— Անապատներէն անցնելու համար մարդիկ կը գործածէին միայն ուղտը, որ իրաւամբ կը կոչուէր «անապատի նաւ»։

Գերմանացի մը, Պրակօֆ պատրաստած է հսկայ ինքնաշարժ մը, 90 մեթր երկարութեամբ, համապատասխան մեծ անիւներով։ Այս ինքնաշարժը պիտի ճամբորդէ աւազի անհունութեան վրայէն, փոխադրելով 300 ճամբորդ, որոնք պիտի բնակին մասնաւոր խցիկներու մէջ։ Ոչ անօթութիւնը ոչ ծարաւը եւ ոչ ալ աւազի փոթորիկը պիտի կրնան նեղել ճամբորդները։ Գիշերը ուժեղ լուսարձակներ պիտի լուսաւորեն ճամբան։ Բաբելական այս կառքին մէջ խցիկները շարուած են յարկ յարկի վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ Հայեր Միլլիյէթ խմբագրատունը երթալով, յայտնած են թէ իրենք լայիք են, կ'ուզեն որ Պատրիարքարանն ... աշխարհիկ դառնայ։ Հայ լուսաւորչականները, որ կողմնակից են ... բարեկարգութեան, կ'ուզեն պատրիարքը տեսնել Արշարունի ... քեպսկ.ը, որ բնական կը գտնէ կրօնի եւ աշխարհի գործերու բաժանումը, մանաւանդ անցեալին ... հայրենակից մըն է եւ իր ուսումը ամբողջովին Թուրքերէն լեզուով առած է»։

ԴԻՄԱԳԻԾ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆՏԵՐԸ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Անցեալները տիկին Զ. Եսայեան կ'երթայ կարտան (Մարքէյլ) բանախօսելու: Այդ աշխատաւորական գաղութին քանի մը կարմիրները իրենց խուլն բացակայութեամբ կը դիմաւորեն տիկինը: Դաշնակցական տղեկ մը վազելով կարմիր մը կը գտնէ, իր անկողնին մէջ խումբալով զբաղած: Կ'արթնցնէ ու տիկնոջ առջեւ կը բերէ: Տիկինը կ'ըսէ կարմիրին.

— Բանախօսութեան յայտարարութիւնները ստացած էք, չէ՞...

— Ո՛չ:

— Իտալացի ընկեր Նիկոլին չեկա՞ւ...

— Ո՛չ:

— Սրահը չէ՞ք վարձած...

— Ո՛չ:

— Կը յուսա՞ք որ հինգ տասը ունկնդիր ունենամ այս անգամ...

— Ո՛չ:

Ու կարմիր աքլորը կ'երթայ նորէն քնանալու:

Տիկինը կը մտածէ. «Յոմսակս երթուդարձի է... կը դառնամ... դառնալու մէջ վարժ եմ...»:

Ուրիշ Դաշնակցական մը, ընկեր Մարգար անունի մատնուած տիկինին կ'առաջարկէ.

— Եթէ ձեր կարմրուկները չեն ուզեր ձեզ լսել, մենք ձեզ կը լսենք: Հրամմեցէք մեր տունը: Դաշնակցականի մը տունին մէջ շատ աւելի բաղձութիւն կարելի է գտնել, քան կարմիրներու երեկոյթին մէջ:

Ու տիկինը կը մտնէ Մարգարի տունը, ուր կը գտնէ խնջոյք, սեղան, քաղցրութիւն, ոգեւորութիւն:

Տիկինը *սիգարէթը* կը վառէ, ծամ մըն ալ կը խմէ ու կը սկսի ձառը.

— Հայաստանը առաջուան պէս չէ. բարեփոխուած է: Հոն ամէն օր կը շինեն: Ես կենդանի վկայ եմ: Ի՜նչ սրահներ, ի՜նչ սենեակներ շինեցին, գիշեր ցերեկ ինծի հանգիստ պատճառելու համար: Հաւով ուտելիքներ ունին: Ինծի շատ բաներ կերցուցին: Հիմակ Հայաստանի ամէն բանը համ ունի. ցուկերը, ձուկերը ամման են. կը յուսամ թէ վերադարձէս ի վեր շատ աւելի բաներ շինած են:

Ու ճառը լրացնելով, կը սկսի սեղանը աւարտել:

Մշեցի մը կը հարցնէ.

— Անուշ քիմիդ մատաղ, տիկին ջան, հապա ի՞նչ'ու մեր Մշեցի աղբըտանք այսքան տարի բանտերու մէջ կը մնան...

— Բա՛նտ... բայց Հայաստանի խորհրդային բանտերը շատ աւելի օդասուն, շատ աւելի գեղեցիկ են քան այս տուները: Հայաստանի բանտարկեալները պարահանդէս ու ներկայացում կը սարքեն: Շատ ազատ ու շատ անկախ են: Ես իրենց այցելեցի: ինծմէ շատ գոհ մնացին: Որուսն հոգէն զերծ են, կ'ուտեն, կը խմեն, կը պառկին ու կը քնանան: Դուրս եղողները չարաչար կ'աշխատին, սենեակի չգոյութենէ ու ապրուստի սղութենէ կը նեղուին: Ամէն ոք այնտեղ երանի կու տայ բանտարկեալներուն: Ինչո՞ւ ապերախտ կ'ըլլաք կառավարութեան դէմ, երբ ձեր հայրենակիցները իր մասնաւոր տան մէջ կը պատսպարէ ու պահապան զինուորներով կը հսկէ անոնց վրայ, մօր մը պէս:

Տիկինին այս յաւելուածական ճառէն յետոյ Հայաստանցի մը կը գոչէ.

— Տօ՛, հիմի հասկացայ թէ բանը ի՛նչ ունի է: Հազա՛ր ապրիս, Զապէլ ջան: Ուրեմն էդ բոլոր լաւ բաներ բանտումն են եւ ոչ թէ դրսում: Ուրեմն կարմիրներ որ գովում են Հայաստանը, բանտերի՞ համար են: Ախր, մեզ էլ տարէք ու բանտարկեցէք: Էստեղ հանքերում աշխատելով մեռանք է՛...

Ու բաժակները կը պարպուին, մաղթելով որ արտասահմանի ամբողջ հայութիւնը մօտաւոր ապագային բանտարկուի խորհրդային դրախտին մէջ:

Ներկայ մը քովինին կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ ուրեմն տիկինը հոն չբանտարկեցին:

— Որովհետեւ գի չըսեն թէ կոմունակցութիւն կ'ընեն ու իրենց կուսակիցներուն կը կերցնեն բանտին հացն ու կերակուրը:

Երկրորդ մը կը պատասխանէ.

— Այդպէս չէ: Որովհետեւ տեղ չէ մնացած բանտերու մէջ, տիկինին ալ մինակ խելքը բանտարկեր են...

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ՆՈՐ ԴԱՐՈՒ ՈՐԲԵՐԸ.— Հայաստանի «Երախամերու Բարեկամ» ընկերութիւնը Նորք մասնաւոր տան մը մէջ, պատսպարած է 200 տղաք, որոնք հաւաքած է փողոցներէն: Մեծ մասը դրուած է վարժարան, իսկ անոնք որ դպրոց չեն երթար, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ կը պատրաստուին, առաջիկային դըրուելու համար վարժարան:

Այս տղոց համար բացուած են կօշկակարի, խաղալիքի, գուլպաներու արհեստանոցներ:

ՊՈԼՍՈՅ Հրեաները որոշած են «Թուրք Հրեաներու Օճախ» մը կազմել: Ասկէ առաջ Հրեաները դիմում կատարած էին, Թուրք Օճախին մէջ ընդունուելու համար, բայց մերժուեցան:

ՋՈՒՐԻ ՑԱՄԱՔ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ.— *Խորհրդային Հայաստան* կը գրէ թէ Երեւան, վերջերս մասնուած է ջուրի տագնապի մը: Ջուրի պակասը աւելի սաստկութեամբ կը յայտնուի Կոնդի եւ Թափա-Բաշիի մէջ: Երեւանի ջրային վարիչ Լիսիցեան կը յայտարարէ թէ «անզօր են տագնապը անհետացնելու»:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ եւ շրջականներուն մէջ բարիւղի հանքի արժէքաւոր երակներ գտնուած են:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԲԱՆՏԸ ԵՒ ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴՐԱԽՏԸ

«Առաջ»ի մէջ կը կարդանք.

Անցեալ օր Թրակիոյ ճամբով Ռուսիայէն Պուլկարիա վերադարձան 10 հոգի, որոնք փախած էին Պուլկարիայէն համայնավար շարժումներու օրերուն: Անոնք անմիջապէս ներկայանալով ոստիկանական անօրէնութեան խնդրած են արտօնել վերադառնալու իրենց տուները, բան մը որ չէ զլացուած:

Եկողներէն մեծ մասը երիտասարդներ են եւ շատ գէշ կը խօսին Ռուսիոյ ներքին կացութեան ու կեանքի մասին:

Վերադարձողները մեծ մասամբ Նովա Զակորայի եւ Էլհովոյի շրջաններէն են: Անոնք շատ տառապած են Ռուսիոյ մէջ եւ պատառ մը հաց ճարելու համար ըրած են ամենածանր աշխատանքներ:

Ի վերջոյ չկրնալով տոկալ անհուն զրկանքներու, յաջողած են ձեւով մը դուրս ելնել պոլշեւիկ Ռուսիոյ սահմաններէն:

Վերադարձողներէն մին Պուլկար դատարաններուն կողմէ դատապարտուած ըլլալով 10 տարի բանտարկութեան, այնուամենայնիւ նախընտրած է իր կեանքի 10 տարին Պուլկար բանտին մէջ անցնել քան թէ պոլշեւիկ դրախտին:

Այս պարագան իսկ բաւական է, ցոյց տալու համար թէ ինչպիսի րէժիմի տակ կը գտնուի այսօր Ռուսաստանը որուն դըժբախտ մէկ մասը կը կազմէ նաեւ բանադատուած Հայաստանը:

ԲՈԼՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հալէպէն Խարբերդի եւ յարակից գիւղերու Հայրենակցական Միութեան վարչութենէն ստացանք սրտառուչ կոչ մը, ուղղուած Ամերիկայի համանուն Միութեան վարչութեանց եւ Ամերիկաբնակ բոլոր Խարբերդցիներու: Կը քաղենք գլխաւոր մասերը.—

Հայրենակիցնե՛ր, 10—12 տարի է անցեր այն անիծապարտ օրէն ի վեր, երբ մեր պաշտելի հայրենիքը հուրի ու սուրի մատնուելով քար ու քանդ եղաւ, ամայացաւ իր շէն քաղաքներէն ու աւաններէն:

Մենք՝ վերապրող Խարբերդցիներս, յոխորտացող ամբարտաւաններուն այն առեն միայն շառաչուն ապտակը տուած կ'ըլլանք, եթէ երբեք մեր սրտահատորներէն՝ իբրեւ որբացած հրիտակներ եւ մասունք-նշխարներ աւանդ մնացած եւ այժմ մեծ մասամբ Սուրիա եւ մանաւորապէս Հալէպ ապաստան գտնող մեր սիրելի հայրենակից Խարբերդցի խլեակներուն հանդէպ մեր պարտքը կատարենք: Անոնք Խարբերդի մէջ, բարբարոսութեան լուծին տակ, տառապանքի բաժակը մինչեւ մրուրը քամելով հանդերձ, համբերատար ոգիով եւ զմայլելի առաքինութեամբ կուրծք տուին ամենօրեայ դժնդակ պայմաններուն, պահպանելով միանգամայն մեր տոհմիկ յատկութիւններն ու աւանդութիւնները:

Այս շրջանի մեր վտարական անբախտ հայրենակիցները, ավելի 3—4 տարի առաջ՝ եաթաղանէն մազապուրծ ճողոպրելով՝ Խարբերդէն հեռանալու առեն, կը յուսային թէ միանգամընդմիշտ ազատուած պիտի ըլլան իրենց պատուոյն, կամքին եւ ինչքին սպառնացող մղձաւանջէն: Բայց ցաւալի է ըսել որ Հալէպի մէջ անոնց ճակատագիրը վարողները՝ ոչ մէկ փոյթ ու ջանք գործ դրին, որպէսզի մեր եղբարախտները իրենց նկարագիրն ու արժանապատուութիւնը անեղծ պահէին, իրենց ընձեռնուած բարիքներուն ու նիւթական օգնութեանց արժէքը չափելով՝ սիրէին մանաւանդ իրենց աշխատութեան արդիւնքը վայելել, ինչպէս եւ ժրաջանութիւն եւ հպարտութիւն ցոյց տալով՝ ինկած մուրացիկի մը տպաւորութիւնը չթողէին եւ արգահատանք չհրաւիրէին:

Կրնանք ըսել թէ Թրքական շատ մը քաղաքներէն Հալէպ ապաստանող Հայերուն մէջ, շատ որոշ կերպով աչքի կը զարնէ Խարբերդցիներու յետին ծայր թշուառ կացութիւնը:

Արդ, Նորընտիր Վարչութիւնս՝ գումարուած յարակից բոլոր գիւղերու Տանախումբերու Վարչութիւններով, հաստատապէս կ'որոշէ իր բովանդակ ճիգն ու կարելին ընել, երէկի ողորմող, բայց այսօր ողորմութեան կարօտ մեր հէք ու թշուառ մայրերն ու քոյրերը խնամելու, ուսման ծարաւը ունեցող եւ թերուս մեր պզտիկներուն դաստիարակութիւն տալու, եւ վերջապէս տէր ու պաշտպան կանգնելու մեր որբերուն, որոնք կոչուած են Նոր-Խարբերդը շէնցնելու եւ Հին-Խարբերդի յուշարձանը յաւերժացնելու: Որպէսզի այդ նպատակին դիւրութեամբ կարենանք հասնիլ, մեծապէս պէտքն ունինք, մանաւորապէս Ամերիկա գտնուող Խարբերդի եւ Գիւղերու Միութեանց Վարչութեանց, ինչպէս եւ Ամերիկաբնակ համայն Խարբերդցիներու անվերապահ օժանդակութեանց եւ ձեռնտուութեանց:

Քաջ վստահ ենք թէ արտասահմանի Խարբերդցիները պիտի գիտնան իրենց պատասխանատուութիւնը եւ մեզի թեւ թիկունք պիտի հանդիսանան:

(Կնիք)

Վարչութեան հասցէն՝ Union Compatriotique de Kharpout et des villages d'environ B. P. 246 Alep (Syrie).

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ինչպէս գրեցինք, երեքշաբթի օր տասներորդ հանգրուանը շահեցաւ պելճիքացի Վէրհակէն Պաանըշոըս մրցորդ՝ միասին հասան Պայեօն, եւ ասոնց մէջէն Վէրհակէնն է, որ պզտիկ տարբերութեամբ մը առաջնութիւնը առաւ: Այս հանգրուանի ընթացքին պարզ շրջիկները փայլեցան ու լաւագոյն տեղերը գրաւելով ճիշտ յաղթականին հասած ժամուն հոն հասան: Ասոնց, յաղթականէն երկու վայրկեան միայն ուշ հասաւ, ճամբան հեծելանիւը աւրուած ըլլալով: Տասներորդ հանգրուանէն վերջ, պելճիքացի Հէքթոր Մարթէնն է որ ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի, Ֆրանց՝ կուգայ երկրորդ՝ 23 վայրկեանի տարբերութեամբ, իսկ պելճիքացի Ռըպոի կը դասուի երրորդ, 34 վայրկեանի տարբերութեամբ: Մարթէն կը պատկանի Louvet *հեծելանիւի ընկերութեան, իսկ Ֆրանց եւ Ռըպոի՝* Alcyon *ընկերութեան: Այս հանգրուանի ընթացքին շրջանը լքողներ չեղան:*

Մինչեւ իններորդ հանգրուանը իւրաքանչիւր հեծելանիւի ընկերութեան մարզիկը իրարմէ մէկ մէկ քառորդ ժամ տարբերութեամբ կը մեկնէին: Տասներորդ հանգրուանի ընթացքին բոլորը միասնաբար եւ մէկ գծի վրայ մեկնեցան:

Այս վերջին դրութեան առաւելութիւնը այն է որ մրցորդները աւելի հանդարտօրէն կը քալեն: Երեքշաբթի օր անչափ հանդարտ ու կամաց քալած էին որ, միջին հաշուով ժամը 26 քիլոմեթր 180 մեթր կտրած կ'ըլլան:

Երէկ սկսան լեռներու հանգրուանները: Պայեօնէն-Լիւշոն 236 քիլոմեթր՝ Պիրէնեան լեռներու առաջին մասն է որ տեղի ունեցաւ երէկ: Իսկ Պիրէնեան լեռներու երրորդ հանգրուանն է Լիւշոն- Փէրփինեան՝ 223 քիլոմեթր: Այս երկու հանգրուաններէն վերջ Պիրէնեան լեռները կ'աւարտին: Լեռներուն երրորդ հանգրուանը տեղի պիտի ունենայ վաղը՝ շաբաթ, մէկ օր հանգիստէ վերջ: 16րդ հանգրուանի ընթացքին կը սկսին Ալպեան լեռները:

Փարիզէն մեկնելէն ի վեր մրցորդները կատարեցին 11 հանգրուան, կտրելով 2265 քիլոմեթր ճամբայ:

ՖՈՒԹՊՕԼ.— Կը տեղեկանանք թէ Սպանիական ֆէտէրասիոնը 10,000 փէզէթա տուգանքի ենթարկած է T. Barcelone խումբը, երկու լաւագոյն խաղացողները անգլիական խումբի մը մասնակցած ըլլալուն համար:

Գ. Կարապետեան

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ "ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ,,

Թերթերու մէջ շատ կը կարդաք, պոլշեւիկեան վայրագութիւններուն մասին, բայց գիտնալու համար թէ՝ յանուն անհասկնալի քաղաքականութեան մը, ոճիրը որքա՛ն կը սոտրնանայ, թէեւ համամարդկային սկզբունքի պատրուակով, մարդը մարդուն հանդէպ որքա՛ն կ'անքանանայ, ուշի ուշով կարդացէք՝

«ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ»

Ուր «Մասնաւոր Պաշտօնով» վէպին հեղինակը կը պատմէ վարագոյրը իշխանական զաւեշտի մը եւ անվարան՝ համրութեան կը յայտնէ ցնկայի դժոխային դաւերն ու տանջանքի գործիքները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃԻՐ ՄԸ ՆԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ՄԷՋ.— Փոխ-գնդապետ, Սովալ, ուսուցիչ զինուորական վարժարանի, առջի գիշեր սպաննուեցաւ Նէվ-եորք-Փարիզ ճեպընթացին մէջ: Զինուորականը կը վերադառնար Վիլէ-սիւր-Մէրէն, ուր ինքնաշարժը ծախած էր: Ճամբորդ մը, որ առաջին կարգի վակոնի մը նրբանցքներուն մէջ կը պտտէր, յանկարծ տեսաւ մարդ մը, որ անշունչ երկնցած էր խցիկի մը մէջ: Մօտեցաւ եւ հաստատեց որ ոք մեռած է: Անմիջապէս լուր տուաւ պաշտօնեային որ մարդուն զրպանի Թուղթերը քննելով, ինքնութիւնը հաստատեց: Գետնէն գտնուեցաւ երկու պարապ փամփուշտ, դրամապանակին մէջ կար 4 հազար ֆրանք, գրպանն ալ ոսկի ժամացոյց մը: Թիչ յետոյ հեռաձայնով լուր առնուեցաւ որ առտուան ժամը 1.45ին Սէրքինեկի կայարանէն երկու քիլոմեթր անդին, մարդ մը կառախումբէն վար ցատկած էր եւ վիրաւորուած: Երկու դարձուածներ գտած էին անծանօթը որ ձեռքը ատրճանակ մը ունէր, 5 փամփուշտէն երկուքը պարպուած: Մարդը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ուր յայտարարեց թէ անձնասպանութիւն փորձած է, եւ յաջողած չըլլալով կառախումբէն դուրս նետած է ինքզինքը: Ու սխալ անուն մը տուաւ: Հարցաքննիչ դատաւորը հիւանդանոցին մէջ նեղը դրաւ զինք, ու մարդը խոստովանեցաւ թէ կը կոչուի Ուիլեըմ Ֆօլէն, ծնած Հավր 1906ին: Դրամի նեղութեան համար գործած էր ոճիրը: Զոհին գրպանէն 6—700 ֆրանք գտած, բայց յետոյ դուռնէն դուրս նետած է: Ֆօլէնի զանկոսկրը ջախջախուած է եւ վիճակը ծանր է:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆՈՎ

ՎԱՆ ՔԱԱՌՊԷՔԻ

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Պատմութեան ամէնէն զաւարճալի կողմը այն է որ, Վան Քաառպէքը հետապնդելու պաշտօն ունեցող ոստիկանը, երկար առեն Հոլանտա ապրած էր, շատ լաւ կը գրէր ու կը խօսէր հոլանտական լեզուն: Քաառպէք կարծելով որ իրեն հայրենակից մըն է, փութաց շոգեկառքին մէջ իսկ հետը ծանօթութիւն հաստատել:

Երբ Փարիզ հասան, երկուքը՝ արդէն աշխարհի լաւագոյն բարեկամները եղած էին, այնքան որ երկուքին ալ գրպանները լեցուն ըլլալով, որոշեցին նոյն օրն իսկ Մօնմարթրի մէջ խրախճանք մը սարքել:

Նոյնպէս, որոշեցին այլեւս իրարմէ չբաժնուիլ, եւ Լըփիք փողոցին մէջ նոյն պանդոկը իջան:

Ինչպէս կը տեսնէք, մեր մարդը լաւ ձեռքերու մէջ էր:

Բայց գլխուն գալիք կար:

Եւ իրօք, երկու բարեկամները, գինետունէ գինետուն շրջելէ յետոյ, երբ գիշերուան ժամը երկուքի առեն, եկան ինկան Մօնմարթրի մէկ ճաշարանը, Հոլանտացին ուզեց անպատճառ ճաշել հոն գտնուող սիրուն կիներու հետ:

Իր բարեկամին «դիտումնաւոր» թելադրութեամբ՝ ընտրեց հաստատութեան պարուհիներէն մէկը, որ շատերը Սպանիացի կը կարծէին, բայց բնիկ Փարիզուհի էր:

Գուշակեցիք անշուշտ:

Պարուհին որ մենէ էր, շուտով «խոստովանանք»ի պատրաստեց Վան Քաառպէքը, որ կարծելով թէ այս կինն ալ Ֆրանսայի սեւերիմ թշնամի մըն է, միամտօրէն յայտնեց թէ գերմանիոյ գործակալներէն է եւ անոր առաջարկեց ի հարկին «աշխատիլ» իր հաշւոյն:

Պարուհին՝ նախ մտածելու ժամանակ ուզեց. քանի մը օր յետոյ, առաջարկը ընդունիլ կեղծեց:

Վան Քաառպէք, այն առեն ամբողջովին բացուեցաւ, պարուհիին յանձնեց շատ մը կարեւոր հարցարաններ:

Բայց այսքանով չգոհացաւ:

Իր այս յաղթանակէն գոհ՝ փութաց իր ընկերուհին ներկայացնել երկու պաշտօնակիցներու, որոնք մասնաւոր պաշտօնով Փարիզ կը գտնուէին. իսկ այս երկու լրտեսները, որոնք այնքան միամիտ չէին, սարսափեցան տեսնելով որ իրենց գաղտնիքը կնոջ մը յանձնուած է, եւ փութացին իրողութիւնը յայտնել Մամագել Ցոքթորին, յետոյ անյայտացան:

Գործը շատ գէշ վերջացաւ Վան Քաառպէքի համար, որ Մօնմարթրի փողոցներէն մէկուն մէջ գտնուեցաւ արիւնթաթախ վիճակի մէջ:

Այս կերպով էր որ Մամագել Ցոքթոր օձիքը կ'ազատէր իր այն մարդերէն, որոնք կը դադրէին հաճելի ըլլալէ:

Եւ շարքը անոնց որոնք այս կերպով պատժուեցան Մամագել Ցոքթորի կողմէ, կ'երկարի...

* * *

Հոս կը վերջացնենք առաջին շարքը մեր պատմուածքներուն: Ցետագայ աշխատութեան մը մէջ, որ պիտի գայ լրացնել «Մասնաւոր պաշտօնով»ը, պիտի տեսնենք լրտեսներու ուրիշ դասակարգ մը.— «Քաղաքական Լրտեսները»:

Հետաքրքրականը այն է, որ ասոնք ալ կը հպատակէին կնոջ մը... Եւ այս կինն ալ իրեն պաշտպանութիւն սեպած էր տապալել Ֆրանսան:

Ուրեմն Ֆրանսայի ծառայութիւն մը մատուցած ըլլալով մէկտեղ-լրագուցած պիտի ըլլանք լրտեսութեան մասին մեր փաստարկումը, հաստատելով ծանօթացնելով զէնքերը որ մեզի դէմ կը գործածէր ՔՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ:

Հայացուց
ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ՎԵՐՋ

ՊՈԼԻՍ է.— Պէյրութի Հայ Բողոքականներու կրօնական ժողովին որոշումով, Ցուլիսէն սկսեալ, ժողովարանին պաշտօնական լեզուն ընդունուած է հայերէնը: Նոյնպէս քարոզներն ալ կը տրուին հայերէն:

ՓԱՐԻԶԻ Սրաժշտանոցի երգի մրցումին մէջ առաջին մրցանակ շահեցան երեք Օրիորդներ՝ Տը Մէօ, Լնկրան եւ Տանիէլ:

Օր. տը Մէօ ծանօթ է Փարիզի հայ գաղութին, մասնակցած ըլլալով հայկական քանի մը երեկոյթներու՝ իբրեւ երգչուհի եւ ջութակահարուհի:

ՄԱՐԴԻԿ ԳԻՇԱՑԱՆ.— Քանի մէջ հայր մը, դեռ հազիւ 28 տարեկան, այնքան բարկացոտ եւ անգութ էր, որ շարունակ կը տանջէր իր երկու աղջնակները: Բարկութեան պահուն, դանակը կը վերցնէր եւ կացինի պէս կ'իջեցնէր աղջկան ձեռքին վերջերս, այնքան կը կատղի որ, կը սպառնայ աղջնակին թէ «ողջ ողջ պիտի եփէ կրակին վրայ»: Եւ իրաւամբ, կը բռնէ աղջնակը եւ կը նստեցնէ հրաշէկ հնոցին վրայ: Աղջնակին միսերը կը վառին: Այն առեն, դրացիները բողոքեցին ոստիկանութեան, որ ձեռքը դրաւ մարդուն ուսին:

Սըր Օ. Չէմպրլէյն Փարիզի մէջ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը երէկ առաւօտ Փարիզ հասաւ Չէրպուրկէն, ուր կը գտնուէր ժընեւէն մեկնելէն ի վեր։ Քանի մը ժամ մնալէ վերջ Չէմպրլէյն Անգլիա վերադարձաւ։

Սաստիկ Ռուսիոյ մէջ

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչներէն Լինտսպըրի, Մէքսթըն և Գրոքուէյ Գործավարներու Խորհուրդի նախագահ Ռիքոֆի ուղղեցին հեռագիր մը՝ որով կը պահանջէին վերջ տալ առանց դատաստանի կատարուած գնդակահարութիւններուն, աւելցնելով որ այդ գնդակահարութիւնները արգելք կ'ըլլան անգլիական կառավարութեան հակառուս քաղաքականութեան դէմ իրենց պայքարին։

Պատասխանին մէջ, Ռիքոֆ կը յայտարարէ թէ քանի սպիտակ-պահակեանները գնդակահարուեցան դատավճիռէ մը վերջ, եւ թէ իրենց յանցապարտութիւնը վաւերաթուղթերով ապացուցուած է։ Ցետոյ կ'աւելցնէ.

«Անգլիոյ պահպանողական կառավարութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ թշնամական պայքար կը մղէ Խորհրդային Միութեան դէմ եւ զինուորական նոր բախտախնդրութիւն մը կը պատրաստէ։ Այս կատաղի պայքարին առջեւ, պարտաւորիչ և բացարձակապէս անխուսափելի կը դառնան կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել գործօն հակայեղափոխականներու դէմ։ Խորհրդային Միութիւնը մեծապէս կը գնահատէ Անգլիոյ բանուոր դասակարգին կարծիքը, սակայն ամբողջ աշխարհի բանուոր դասակարգին շահը կը պահանջէ որ պահպանուի այն աշխատաւորական պետութիւնը, որ մարդկային պատմութեան մէջ առաջինը ըլլալով, կը ջանայ ընկերվարական կարգ ու սարք մը կազմակերպել, խիստ դժուարին պայմաններու մէջ»։

⁘ Մոսկուայէն Յունիս 25 թիւով Հավասի Գործակալութեան ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ ժիթոմիրի (Վոլհինիա) շրջանային դատարանը իր արտակարգ նիստին մէջ մահուան դատապարտեց երկու Լեհեր՝ Թարասովիչ եւ Եամօթիա, որոնք իբր թէ լեհ սպայակոյտի հաշուոյն լրտեսութիւն կ'ընէին խորհրդային հողի վրայ։ Վճիռը գործադրուած է։

Մոսկուայի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Վիաթքա նահանգին դատարանը մահուան դատապարտած է Քոլչաքի բանակին նախկին սպայ Մալֆինը, որուն հրամանով գնդակահարուած էին ութսուն հոգի։

Նոյնպէս Կէփէուի գերագոյն ատեանը մահուան դատապարտած է հինգ հոգի, որոնք գործակցած են 1926ի Նոյեմբերին յանուն մեծ-դուքս Նիքոլայի, հակայեղափոխական շարժում առաջ բերելու համար Սախալիան եկած Արեւթուլօֆ անուն նախկին հարիւրապետին հետ։

Այս վերջինը փախած է։

Փարիզի խորհրդային դեսպանը կը հերքէ Քոփէնհակէն տրուած այն լուրը թէ 55 հոգի գնդակահարուած են Խորհրդային Միութեան մէջ։

Պայրտ Փարիզ կուգայ մշուշներու մէջէն

Ինչպէս նախատեսած էինք երէկ, ամերիկացի հազարապետ Ռիչըրտ Էվլին Պայրտ, որ ասկէ առաջ հիւսիսային բեւեռին վրայ կատարած իր թռիչքով մեծ համբաւ շահած էր, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5.24ին (Փարիզի ժամով 10.24) Նիւ Եորքէն ճամբայ ելաւ դէպի Փարիզ՝ «Միս Ամերիկա» հսկայ օդանաւով։ Իրեն կ'ընկերանան տեղակալ Ճորճ Նովիլ, որ անթել հեռագիրը կը կառավարէ, Պէրթ Աքոսթա, օգնական վարիչ եւ Նորվեկիացի Պէրնտ Պալքըն, մասնագէտ դիտող եւ մեքենագէտ։

Նովիլ շարունակ անթելով տեղեկութիւններ կուտայ ճամբորդութեան մասին։ Ներկայիս Ատլանտեանի վրայ 56 զանազան շոգենաւեր կ'երթեւեկեն։ Ասոնք օդանաւէն ստացուած անթել ցեկոյցները անմիջապէս կը հաղորդեն ամէն կողմ, այնպէս որ ճամբորդութեան մանրամասնութիւններ կ'իմացուին ամէն վայրկեան։ Առնուած բոլոր լուրերը ցոյց կուտան թէ օդը շատ գէշ է Ատլանտեանի վրայ։ Թանձր մշուշ մը պատած է օդը։ Նիւֆաունտլէնտի մօտ տեղատարափ անձրեւ կուգայ։ Օդանաւը կը հաղորդէ որ շատ բարձրերը ելաւ մշուշէն ազատելու համար, սակայն հոն ալ սաստիկ փոթորիկի հանդիպեցաւ։ Անթել մը կ'ըսէ. «Թանձր մշուշ մը եւ ցած ամպեր կը ծածկեն ամէն ինչ։ Հազիւ օդանաւի թեւերուն ծայրը կը տեսնենք»։

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, օդանաւը Նիւֆաունտլէնտէն անցած է եւ դէպի Իրլանտական եզերքը կը յառաջանայ։ Եթէ արգելք մը չպատահի, օդանաւը Պուրժէ պիտի հասնի Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը ժամը 22ի եւ 1ի միջեւ։

⁘ Խաղաղականը կտրելու ձեռնարկող ամերիկացի երկու օդանաւորդները ողջ առողջ Հօնօլուլու հասան՝ 2790 քիլոմէթր ճամբան կտրելով 25 ժամ 49 վայրկեանէն։

⁘ Չէմպըրլին եւ Լէվին երէկ կէսօրէն վերջ Փարիզ կը սպասուէին։

Հայերը Ցունաստանի մէջ

Հելլէն խորհրդարանի անդամներէն Պ. Սիմէօնօղլու, Յունաստանի մէջ բնակող Հայերու մասին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— «Այն Հայերը, որոնք, ո՛ր եւ է կերպով կ'օգտուին պետական շէնքերէն, կամ տուն ու խանութ շինած են գրաւուած գետիններու վրայ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՊԷՏՔ Է ՅՈՒՆԱՀՊԱՏԱԿ ԴԱՌՆԱՆ, այդ առաւելութիւնէն մասերս չզրկուելու համար։

Հայերէն անոնք, որոնք ոեւէ կերպով պետութենէն չեն օգտուիր, ազատ են հելլէնահպատակ ըլլալու կամ ոչ։

Կառավարութիւնը ոեւէ մտադրութիւն կամ մասնաւոր որոշում չունի, ոչ-հելլէնահպատակ Հայերու հանդէպ»։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ սահմանցքին վրայ, զօրավար Սփինքս փաշա եգիպտական բանակի մարաջախտի սխտոսը ստացաւ։

ՊԱՐՈՒԿ կառավարութիւնը Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ուղղած ծանուցագրով մը կ'առաջարկէ ջնջել քափիթիւլասիոնները։

ՊՈԼՍՈՅ Թերթերը կը գրեն թէ ցալքանեան Լոքառնօ մը կազմելու համար, Պերլինիկի մէջ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

2 Յուլիս Շբ. երեկոյ ժամը 9ին, Bon Théatreի մէջ, 84 rue Chape

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ սիրայօժար մասնակցութեամբ

Մարսիլիոյ դերասանական ուժերուն

Ա. սը վ.իննէի-հռչակաւոր տաւմը **"ՇԱԹԵՐԹՕՆ"**

եւ Պարոնեանի «ԱԶԳԻՍ ՃԱՐՆԵՐԱՐՆԵՐԸ» (զաւեշտ 1 արար)

Տոմսերու գիները ժողովրդական

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուա Քօլոմպի Թաղապետ. սրահին մէջ, Rue des Halles,

3 Յուլիս կիրակի ցերեկ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

Կովկասեան Տրամա-Օփէրէթի խումբը ղեկավարութեամբ Ց. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ կը ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ-ՄԱԼ-ԱԼԱՆ։ Պիտի պարէ Օր. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ։ Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար։

Մուտք՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք։ Մէն Լազարէն առնել շոգեկառք։

„ՔՈՒԺԱՆՔ"

ԱՄՍԱԳԻՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԸՑԻՆ

ՄԻԱԿԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Բ. տարեշրջանէն սկսեալ կը հրատարակուի աժանդակութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Մասնաճիւղին։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ.— Տօքթ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, Տօքթ. Գ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ, Պ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ, Տօքթ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ։

«ՔՈՒԺԱՆՔ» ժողովուրդին համար խմբագրուած թերթ մըն է, անոր ծանօթացնելու արդի բժշկական գիտութեան բարիքները եւ առողջապահական գիտելիքները։

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Ա. Ֆրանսա տարեկան 22 ֆր., Բ. Սուրիա 25, Գ. Պելճիքա, Իտալիա, Պալքաններ, Թուրքիա, Հայաստան 30 ֆր., Դ. Մնացեալ երկիրներ 1ուկէս տոլար։

Բոլոր անոնք որոնք իրենց բաժնեգինը ուղղակի մեզի կը ղրկեն մինչեւ Օգոստոս 1, կ'օգտուին այժմու պայմաններէն՝

Ա. 20, Բ. 20, Գ. 25, Դ. 1 տոլար

ԻՍԿ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԳՏՆԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ բաժանորդ, կը ստանան իբրեւ նուէր ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ

ԵՐԵՔ ՆՈՐ բաժանորդ » » ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉ ՄԸ

ՀԻՆԳ ՆՈՐ բաժանորդ » ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ ԵՒ ԳՐԻՉ ՄԸ

Փութա՛ օգտուիլ անմիջապէս.— Տուր հասցէդ, ձրի ստանալու համար մէկ օրինակ իբրեւ նմոյշ եւ «Սեռային կեանքը եւ իր վտանգները» գրքոյկը։

ՉԷՔ, ՄԱՆԴԱՓՕՍԹ և ՆԱՄԱԿ ղրկել միայն հետեւեալ հասցէին՝

Docteur L. KRIKORIAN. 126 Fbg. St. Denis, Paris (Xme)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի Նոր-Պակացմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains:

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը՝ Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Տլօրիայի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Ակոսամարտ Սերունդ խումբի ժողովը 3 Յունիս կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 3 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 2 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահը:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ 2 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ժողովը, 3 Յուլիս կիրակի երեկոյ ժամը 9.30ին, Ռիւ տը լա Րէփիւպլիք 63: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, իրենց անդամատետրերով միասին: Նորիսնեւ թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Բրիւ» խումբի ընդհ. ժողով՝ վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, Bar Restaurant Bld. Oddo Prolongé 142։ Բոլոր ընկերները ներկայանան իրենց անդամատետրերով։ Կը խնդրուի նոյնպէս Սէնթ-Անթուանի ընկերներէն ներկայանալ արձանագրուելու համար։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Ռայոնական ժողովը 9 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահը։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր խումբերու ընկերները 3 Յուլիս կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Rue Marseille սրճարանին սրահը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Ալաւուած» խումբի ընդհանուր ժողովը 3 Յուլիս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական ժողովատեղին: Բոլոր ընկերները առանց բացառութեան պէտք է ներկայ ըլլան:

Հ. Յ. Դ. ՍԷնթ-Էթիէնի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլ. կիրակի օր ժամը 3ին, Քաֆէ տը Ֆալէի սրահը: Ռիւ տը Ֆալէ:

Հ. Մ. Ը. Մ. Պէլվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 10 Rue Rampal, Belleviille:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Պարասիրաց երկսեռ միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ համակիրները Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Տլօրիայի սրահը:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին անդամները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլիս Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie au Clair de Lune Caféի մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Ամասիացի, Թորոս եւ Մաքրուհի Զաւրիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Զաւրիկեանը (30-32) տարեկան։ Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռումանիա ըլլալը իմացուած է։ Տեղեկացնել՝ K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A. M. France. Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

— Կը փնտռուին Վանեցի Յովհաննէս Ղազարեան (Գուլկարիա), Վանի Ալիւր գիւղէն Մելքոն Թուլիկեան (Տիթրոյթ-Ամերիկա), Մուշ քաղաքէն Եսթեր Մխիթարեան (Ռումանիա), Վանեցի Յակոբ Գարխոյեանի աղջիկը Եղիսաբէթ Գարխոյեան որ Իզմիրի աղէտին Պոլիս կը գտնուէր։ Գրել՝ Enok Mesropianի, Puits Bivert. 48 D, Gardanne, (B. D. R.) France:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Միւրինա 8, Աշուղ Ղարիպ 6, Կրազաձեան 6, 8, 10, Ազգային բարերար 5, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կայսրը 10, Երգարան 5, 10, 20, Աւազակապետը 30, Ազգային ջոջեր 25, Մեր խաչը 10, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Յակոբոս աղա 3, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Հազար եւ մէկ գիշերներ 30, Թանթրապէյ 5, Ֆրանսերէն գրպանի ուղեցոյց 7, Լռութիւնը 8, Կոյսի մը օրագիրը 5, Անուշ 5, Լեպլեպիճի Հօր Հօր 6, Գեղէցս 10, Արաքսեա 15, Յորթ. Վարդան 7, Աֆրոդիտէ 15, Մանչ-Աղջիկը 20, Զար-

---

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ Վ.ՌՀԱՆ ՀԱՄՊԱՐՁՈՒՄԵԱՆի՝

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ„Ը

պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վերին հովտի գիւղախումբերու մասին։

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Որպէսզի կարենանք գոհացում տալ եղած պահանջներուն, փութացէք այժմէն արձանագրուիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը L. KEVONIANի, 208bis Rue Lafayette, Paris:

Գին 26 ֆրանք, արտասահման 27, բացի Ամերիկայէ:

ՀԱՅԿ. ՔՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցէր եւ ցնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշդ քովը

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ Գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ ՓՈՐՁԵՑԷՔ / ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ / ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30 — Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ:

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

JACK DE MONTMARTRE

ՆՎԱՌԱՏ / ՆՎԱՌԱՏ

Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու Ցոխ մեթրը մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։

Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ Լ. ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt Մէթրօ Barbès կամ Château-Rouge

TÉL. NORD 59-20

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ., Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաթաս.ի, Թաքսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage. PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

չըլը Աբթին աղա 6, ժան Ծուան 25, ժիւտէքս 30, Շարլի Շաբլին 8, Նոճասատն 7.50, Քեռոյի Մանկավէպեր 7.50, Տեսական խնդիրներ 4, ինչպէս նաեւ ուզուած ոեւէ գիրք, խիստ աժան:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

Փօսթի ծախք չկայ

25 Ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 Ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր:

Ապսպրելու համար դիմել նամակով Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յունիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	75
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3300	—
» II	»	1890	—
» III	»	1550	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

«ՄՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԻԿ»

ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ կիւրեղ ԽՐԱՅԵԱՆի «Մովք-Կէօլճիւկ» անուն անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութիւն, ամանակոտր թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու Լեռնայի Հայոց կամ. պատուիրակ Պալաքեան Սրբազանի յառաջաբանով:

«Մովք-Կէօլճիւկ» կը բաժնուի երկու մասի: Ա. մասով հեղինակը կը պատկերացնէ Մովքը, կը պատմէ անոր ծագումը։

Բ. Մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ'անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց գինահատաց-ման փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քստմնասարսուռ դէպքերը: «Վերին աստիճանի հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը:

Դիմել հեղինակին, Gouregh Khratan, Poste Restante (Marseille (France):

Միթաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ: Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 23 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.50 տոլար, իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-62

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է ղրկել 2 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒԼԻՍ 1927

2 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 378

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՃԻԳԵՐ

Հայրենիքի կարօտին եւ ընդհանուր յուսաբեկութեան հակառակ, արտասահմանի մէջ կը հանդիպինք ոգեւորիչ աշխատանքի մը, որ կը ձգտի բուժել վէրքերը։

Այսպէս, ամէն կողմ բաղձանքներ կը յայտնուին, ծրագիրներ կը մշակուին եւ ընդհանրապէս շօշափելի արդիւնքներ կ՚երեւան։

Վերջին գաղթէն՝ 1922էն ասդին, հանդիպեցանք բազմաթիւ սփոփարար ճիգերու։ Այն ալ՝ այս երերուն վիճակին մէջ, —ապրուստի հոգ, վաղուան անստգութիւն, հայրենիք դառնալու յոյսեր եւ յուսախաբութիւններ . . .

Պատահաբար կը յիշենք զանազան օրինակներ։

Ռումանիոյ մէջ, Գալաց եւ Պուքրէշ ունեցան իրենց դպրոցի շէնքերը։ Անցեալ օր, Պազարճըքի մեր թղթակիցը կը գրէր թէ այդ խոնարհ գաղութը ձեռք ձեռքի տալով, 250.000 լէյ հաւաքեր է եւ մանկապարտէզ մը կը շինէ։

Պուլկարիոյ մէջ, բոլորովին նոր գաղութ մը, Խասքովօ, հազիւ ինքզինքը գտած, դպրոցի մը հիմը դրաւ 1923ին, թէեւ աւելի շէն քաղաք մը, օրինակ Սօֆիան, ամէն տարի աղքին անգին կ՚իյնայ, երկու դասարան վարձելու համար, ո՛ւր որ հանդիպի, ախոռի մը կից կամ խանութի մը վրայ։

Յունաստանի մէջ, շատ գնահատելի ձեռնարկներ կատարուեցան, թէ հանրային մարմիններու աջակցութեամբ եւ թէ անհատներու նախաձեռնութեամբ կամ հովանաւորութեամբ։ Վերջերս կը հաղորդէին մէկ-երկու նոր ձեռնարկներ, մանուկներու կրթութեան համար։

Սուրիոյ մէջ, որ ամէնէն բազմահայ եւ համախումբ գաղութն է, բայց նաեւ թշուառ, միշտ անպակաս են տեւական աշխատանքներ, —շէնքերու շինութիւն, զանազան բարեփոխումներ եւն. ։

Եգիպտոս, որ միշտ հաստատուն վիճակ ունեցեր է, կը շարունակէ կանգուն պահել երկու կրթական հաստատութիւններ, եւ անշուշտ աւելի մեծ բարիք պիտի արտադրէ, եթէ չարթուի Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի միջեւ տիրող անհասկացողութիւնը։

Ամերիկայի պայմանները բոլորովին տարբեր են, բայց այդ անսահման ծովուն մէջ ալ, կարելի եղած է բանալ կրթարաններ, եկեղեցիներու եւ լսարաններու կողքին։

Իր բախտաւորութեան մէջ ամէնէն դժբախտն է՝ Ֆրանսան, ուր բարի տրամադրութիւններ շատ կան, բայց արդիւնքը անգրական է տակաւին։ Դպրոցի պահանջ՝ ամէն կողմէ, եւ հետզհետէ աւելի սուր։ Մարսէյլ քաղաքը տակաւին չկրցաւ ունենալ կանոնաւոր դպրոց մը։ Եղածը Թօփ Գափուի ծաղկոցէն աւելի բարձր չէ, բաղդատելով պայմաններուն հետ։ Դպրոցասէրի նմանակալութիւնը միշտ միջոց կը գտնէ իր վրայ կեդրոնացնելու հանրային ուշադրութիւնը, մանաւանդ Նիւթապէս. իսկ այսպէս կոչուած ազգային վարժարանը հազիւ կրնայ գիմանալ 90—100 աշակերտի հոգին։ (Զմոռնանք որ 12.000 Հայ կը համրեն Մարսէյլ եւ շրջականները)։ Այս գաղութին չորս բոլորը բոյն դրած են հայկական կարեւոր համախմբումներ, Մարթիկ, Սէն Լու, Կարտան, եւլն., բոլորն ալ դպրոցի կարօտ։ Եւ ի՛նչ ճղճիմ հաշուեցոյցով...։ Մանկապարտէզ մը Սէն Ժիւլիէն։ Ծաղկոց մը՝ անդին։ Այսպէս եւ ուրիշ գաւառներու մէջ։

Իսկ Փարիզը ոչինչ ունի տակաւին։ Մեզի հաւաստողներ կան թէ լուրջ ծրագիր մը կը մշակուի այս օրերս։ Սպասենք։

Հարեւանցի մատնանշելով այս ցիրուցան ճիգերը, կ՚ուզէինք ըսել թէ՝ տասն անգամ աւելի արդիւնք պիտի տեսնէինք, եթէ համախորհուրդ աշխատանք թափուէր, կեդրոնական մարմնի մը կողմէ, գտնէ կրթական գետնի վրայ։ Այն ատեն ապահովաբար Պ. Վ. Խօրասանճեան ալ չպիտի փորձուէր բազմածախս եկեղեցի մը շինել Մարսէյլի մէջ, երբ այնքան սուր պահանջ կայ դպրոցի եւ նման հաստատութեանց, իսկ վարձու եկեղեցի՝ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ։ Գիտենք որ Պելճիքայի մեր բարեկամը ունի աւելի հիմնական ծրագիր մը, համապատասխան՝ օրուան պահանջին. բայց երկար ժամանակի խնդիր է այդ, իսկ այլասերումը աւերներ կը գործէ սրընթաց...։

Ինչպէս շեշտած ենք ուրիշ առթիւ ալ, մենք հրաշքներ չենք սպասեր։ Բայց գիտենք որ, շատ մը ցաւեր դարման պիտի գտնեն, եթէ վարիչ մարմին մը, կամ համապատասխան օրկանը ուզէ հետաքրքրուիլ։ Յաճախ ամսական քանի մը հազար ֆրանքի պակաս մըն է որ կէս ճամբան կը ձգէ շատ գործնական ծրագիրներ։ Կաթող, պատուիրակը երկու տարի խոստում ըրաւ ցանեց իր պտտած գաւառներուն մէջ, նախաձեռնութեան ոգին ալ մեռցնելով։ Յունաստանի մէջ դպրոց մը գիտենք որ ամսական հազար ֆրանքի օգնութեան մը կարօտ է, ուրիշ մը՝ 1500 ֆրանքի։ Եթէ չենք սխալիր, ամբողջ Հին Յունաստանի հինգ հազար ֆրանք յատկացնելով, հարիւրաւոր մանուկներ պիտի փրկուին փողոցներէն, եւ անխուսափելի մոլութիւններէ։ Սուրիոյ մէջ, խոնարհ գաղութ մը՝ Հոմս կը տքայ տարեկան քանի մը հազար ֆրանքի հոգին տակ։ Հալէպը 1200 աշակերտ ունի — գրեթէ այնքան որքան ժամանակին, Կարինը։ Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կը դաստիարակուի այդ բազմութիւնը, առանց կանոնաւոր պիտոյքի, յաճախ առանց դասագրքի... Տակաւին կրնայինք խօսիլ Պրքկէշի մասին, իսկապէս «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» անկիւն մը։

Անվերջ հարցումներ եւ խորհրդածութիւններ։ Բայց, ուրկէ՞ պիտի ծագի լոյսը . . .

Շ.

МАМОՒԼ

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

Պէյրութի Ազդակը (22 Յունիս), քննելով կովկասեան ազգերու յարաբերութեանց խնդիրը, կը նկատէ.

— «Կարելի՞ է ներկայ պայմաններուն տակ, համաձայնութիւն գոյացնել մեր երկրի դրացիներուն հետ։ Խօսքը չի վերաբերիր սահմանային վէճերու, որոնց շուրջ անշուշտ թէ կարելի է համաձայնութեան գալ։ Խնդիրը կը վերաբերի հիմնական ուղեգծին։ Այդ այն է, թէ՝ Վրացին, Ազրպէյճանցին եւ Լեռնականը աւելի ձեռնտու կը գտնեն թրքական հովանաւորութիւնը քան ռուսականը։ Նոյնը կարո՞ղ է ըլլալ եւ մեզ համար։ Կան որ կը պատասխանեն այո՛, բայց հիմնական կարծիք կը մնայ այն, որ ո՛չ. մեզ համար ռուսականն է նախընտրելի։ Իսկ մէկ եւ անկախ քաղաքականութիւն վարել յենլով, միմիայն կովկասեան ազգերու համագործակցութեան վրայ, երեւի պիտի մնայ խուճապական, որքան ատեն որ թրքական ուժը չիջնէր նուաղագոյն աստիճանի մէջ։

«Դիւրաւ բացատրելի է ամէն գոյնի Թուրք իշխանութիւններէն մեր վախը։ Որքան տկար Թուրքը Կովկասի մէջ, այնքան լաւ մեզ համար։ Այդ պատճառաւ ալ միշտ, մինչեւ մեր անկախութեան հանգրուանը՝ ռուսական վտանգը աւելի ցերաղանելի պիտի մնայ հայութեան համար։

«Իսկ ինչո՞ւ նոյն ձեւով պիտի մտածեն միւս ազգերը։ Թաթարն ու Տաղստանցին գրեթէ ազգակից են Թուրքին, իսկ Վրացին մեզ պէս չվայելեց դառն Թուրքին «բարիքները», քաղաքական պատճառներ ալ ունի ըլլալու ռուսատեաց։

«Ռուս ժողովուրդի ֆիզիքական եւ մտաւոր ուժին դէմ թրքականը շատ փոքր կը մնայ։ Իսկ համաթուրանականութեան վտանգը նոյն չափանիշը չի ներկայացներ մեր դրացիներուն համար։ Եւ արդէն Էնկիւրիի վարիչներն ալ ըմբռնած կ՚երեւին թուրանական ծրագիրներու ոչնչութիւնը. ճիշտ ա՛յնպէս ինչպէս մենք ըմբռնած ենք Լօռիէն մինչեւ Կեսարիա, Մերսին՝ Մեծ Հայաստանի ցնորքին կործանաբեր հանգամանքը։

«Հետեւաբար, բնական է որ Կովկասեան ժողովուրդները կ՚ուզեն կրթնիլ այն ուժին՝ որ աւելի տկար է եւ ուրեմն նուազ վտանգաւոր իրենց անկախութեան։ Սոյն կը մեկնուի նաեւ «Փրօմէթէ»ի քաղաքական ուղեգիծը։

«Իսկ մեզ՝ Հայերուս համար, ներկայ քաղաքական պայմաններուն տակ կը մնայ մէկ ելք. կրկնենք անգամ մըն ալ՝ — ոչ մէկ օրիէնտասիօն, ոչ մէկին հետ, ոչ մէկին դէմ։ Բայց մէկ կէտ վճռական.— զինական ուժ ներկայացնելու աշխատանք։

«Այս վերջին պարագան է որ պիտի բերէ մեզ մօտ՝ և՛ զինակիցը և՛ բարեկամը։»

ՍՈՉԻԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ.— Սոչիի (Սեւ Ծովու շրջան) շրջանին մէջ կայ 50 հայկ. դպրոց, 5 վրացական, 5 յունական, 4 էսթոնական։ Հայ ուսուցիչներու թիւն է 78։ Ամբողջ աշակերտներու թիւն է՝ 4367, Հայերը՝ 3293, Վրացիները՝ 266, Յոյները՝ 677, Էսթոնիացիները՝ 127։ Սոչի քաղաքին հայկական դպրոցին աշակերտութեան թիւն է 190։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԸ ԿՏՐՈՒԱԾ

ՊԱՅՐՏ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԾՈՎ ԻՆԿԱՆ ԵՒ ԼՈՂԱԼՈՎ ԱԶԱՏՈՒԵՑԱՆ

Լինտպէրկէն, Չէմպըլին-Լէվինէն վերջ, Պայրտ եւ ընկերները եւս յաջողեցան մէկ թռիչքով կտրել Ատլանտեանը։ Շնորհիւ օդանաւի անթելին, ամէն վայրկեան կարելի կ՚ըլլար լուր ստանալ ճամբորդութեան մասին։ Պայրտ եւ երեք ընկերները իսկապէս հերոսական պայքար մղեցին բնութեան տարերքին դէմ, որ շղթայազերծ կը հալածէր միշտ իրենց օդանաւը՝ Նիւ Եորքէն մեկնելէն մինչեւ Ֆրանսա հասնիլը։ Բացի Թանձր մշուշէն, որ կ՚արգիլէր իրենց առջեւը տեսնել, հեղեղանման անձրեւ մը բնաւ դադար չառաւ ամբողջ ճամբու ընթացքին։

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին օդանաւը Ֆրանս. եզերքը (Պրէսթ) հասաւ, 21.25ին Սէն-Պրիէօքի եւ ժամը 22ին Ռէնի վրայ տեսնուեցաւ։ Այդ պահուն ժամը 100 քիլոմեդր արագութեամբ դէպի արեւելք կ՚ուղղուէր։

Ժամը 23.30ին Վիլ-Շաթիյեօնի անթելի կայանը օդանաւին նշանները առաւ. բայց օդանաւորդները չէին ճշտեր իրենց գտնուած դիրքը։ Կէս գիշերը կէս ժամ անցած, Պուռժէի կայանէն որոշ կերպով իմացուեցան օդանաւին նշանները։ Կէս գիշերը 45 անցած Վիլ-Շաթիյեօնի կայանը լուր կուտար թէ օդանաւը Պուռժէն կը փնտռէ։ Ժամը 1.10ին լուր առնուեցաւ որ օդանաւին կողմնացոյցը աւրուած ըլլալով ճամբայ կը հարցնէ, յայտնելով թէ միայն երեք ժամուան պէնզին ունի։ Անձկութիւն կը տիրէր ամէն կողմ։ Ժամը 2ին լուր կը տարածուի թէ օդանաւը Իսի-լէ-Մուլինօ իջած է. բազմաթիւ ինքնաշարժեր կը փութան այդ ուղղութեամբ. սակայն կարելի չըլլար որեւէ բան գտնել։

Օդանաւը ճամբան կորսնցուցած եւ իջնելիք տեղ գտած չըլլալով, անծանօթ ուղղութեամբ կը յառաջանայ։

Թերթս ժամուլը ղրուած պահուն առնուած հեռագիր մը կ՚ըսէ.

«Ամերիկա» օդանաւը ծով ինկաւ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 5.45ին, Վէր-սիւր-Մէրէն 200 մեդր անդին։ Պայրտ եւ ընկերները լողալով յաջողեցան ողջ առողջ եզերք ելլել։ (Վէր Սիւր Մէր Գալվատոս նահանգին մէջ փոքրիկ ծովեզերք մըն է, Ուսթրէհամի եւ Օռնի գետաբերանին մէջտեղ, Գանի և Փոր-ան-Պէսէնի մօտ)։

Պայրտի օդանաւը 43 ժամ եւ 41 վայրկեան մնաց օդին մէջ։ Չէմպըլին եւ Լէվին 42 ժամ 57 վայրկեան մնացած էին։

ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՉԻ ՏԱՐ

ԽՏԻՎԻՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ

Պոլիսէն Յունիս 30 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Պոլսոյ անգլեւթուրք խառն դատարանը ինքզինքը անձեռնհաս յայտարարած է գրաւելու նախկին Խտիվ Աբպաս Հիլմի փաշայի եւ Մալթա աքսորուած թուրք մտաւորականներու դատով։

Ինչպէս յայտնի է, Խտիվը մօտ երեք միլիոն ոսկեյին հատուցում կը պահանջէր անգլիական կառավարութենէն, պատերազմի ընթացքին Եգիպտոսի մէջ գրաւուած իր կալուածներուն եւ գոյքերուն համար։

Զինադադարին Մալթա աքսորուած Թուրքերը եւս վնասուց հատուցում կը պահանջէին անգլիական կառավարութենէն, երկու տարուան ընթացքին իրենց կրած նիւթական կորուստներուն եւ տառապանքներուն համար։ Անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչը, հիմնուելով Լօզանի Դաշնագրին 58րդ յօդուածին վրայ, կը պաշտպանէր այն տեսակէտը թէ Թուրքիա եւ դաշնագիր միւս պետութիւնները իրաւունք չունին դրամական ո եւ է հատուցում պահանջելէ պատերազմի ընթացքին իրենց հպատակներուն կրած վնասներուն համար։

Ինչպէս կը տեսնուի վերի հեռագրէն, անգլիական տեսակէտը յաղթանակած է։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ դատարանը ինքզինքը անձեռնհաս նկատած է նաեւ տեսնելու դատը ծխախոտի վաճառական Րէշիտ Սաատ պէյի, որ անգլիական կառավարութենէն 70.000 ոսկեյին կը պահանջէր, իբրեւ վնասուց հատուցում պատերազմի ընթացքին Անգլիոյ մէջ իր ունեցած ծխախոտներու գրաւումին եւ գործին քայքայումին։

Խտիվը դատապարտուած է վճարելու դատական ծախքերը՝ 500 թրքական ոսկի։

Ան ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Խարքովի շրջանի արտակարգ դատարանը գնդակահարութեան դատապարտած է լեհ լրտեսուհի Օրիորդ Էլէն Վիշնովսքայան, որ լեհ զաւթմի տեղեկատու գիւանի հաշւոյն կ՚աշխատէր՝ տնտեսական լրտեսութեան համար, եւ որ լեհ սահմանագլուխի իշխանութեանց աջակցութեամբ, կանոնաւորաբար Լեհաստան կ՚անցնէր հակայեղափոխական տարագիրները։ Դատավճիռը գործադրուած է։

.·. «Իզվեսթիա» կը գրէ թէ լեհ կառավարութիւնը ո՛րեւէ պատասխան չտուաւ խորհրդային կառավարութեան երկրորդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՐԴՈՐՍԱԿԱՆ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.

— «Հալէպէն հարիւր քիլոմեդր հեռու, բլուրի մը կողին, կը բարձրանայ Գըրըք Խան, ուր ներկայիս երեք հարիւր տուն, կամ թիւով շուրջ 1300 հայ գաղթականներ կան հաստատուած, մեծ մասամբ կիլիկեան շրջաններէն։ Այս փոքրիկ գաղութին մէջ իսկ կան Լուսաւորչական, Կաթոլիկ եւ Բողոքականներ եւ կ՚ըրեւ անխուսափելի հետեւանք այս հատուածականութեան, բաժանման իրենց պիտակներով ու հէմշիրէններով...։

Իւրաքանչիւրը ունի իր ուրոյն եկեղեցին եւ դպրոցը, որով շատ շուտ կարելի կ՚ըլլայ եզրակացնել թէ քանի տեսակ սերունդ կը հասնի, համաձայն իրենց ստացած կրօնական եւ ազգային դաստիարակութեան տարբերութեան։

1921 թուականին, կիլիկեան աղէտի առաջին օրերուն, հետզհետէ Սուրիա գաղթող գաղթականներու գետեղումն ու հաստատումը դիւրացնելու բարեմտութեամբ, այն ատենի Սուրիոյ ընդհ. կառավարիչ Պ. Քէյլանի կ՚որոշէ հայ հողագործ գաղթականներուն տրամադրել Գըրըք Խանի հարաւ-արեւմտեան կողմը գետի մը գծած սահմանէն մինչեւ Ամէնի գիւղը տարածուող ընդարձակ եւ բերրի հողամասը։

Ընդհ. կառավարիչը այս որոշումը կը հաղորդէ նաեւ Ալեքսանտրէթի Թաղականութեան։

Գըրըք Խանի Լազարիստներու բասքէս վարդապետը Ալեքսանտրէթ կ՚աճապարէ եւ կ՚ապահովէ մեծ մասամբ կաթոլիկներ, նոյն հողամասին վրայ հաստատելու համար։

Պատրին հետեւորդը սակայն իր առաքելութիւնը կատարեալ ընելու համար, երկար աշխատանքներէ յետոյ մաքիավէլական ձեւով մը այս հողը սեփականութիւն կը դարձնէ Գըրըք Խանի Լատիններուն եւ հանդիսաւորապէս կը ստանայ թափուր վաւերաթուղթերը, եւ հոս է որ կը սկսի կրօնական շահատակութիւնը. վարդապետը իր հողին վրայ մնացողներուն պայման կը դնէ ընդունիլ կաթոլիկութիւնը, սպառնալով արտաքսել հակառակ պարագային։

Կը յաջողի. եւ այսօր այդ հողին վրայ հաստատուած 60 տուն գաղթականներ կաթոլիկ դարձած են։

ԵՐԵՔ ՊԶՏԻԿՆԵՐ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Նիսի Մաուլէն, Սիթէ Արմէնիէն Թաղին բնակիչներէն երեք երեխաներ, 5էն 9 տարեկան, անտառներու մէջ պտտած ատեն, վայրի ծառերու վրայ սեւ բաներ մը կը տեսնեն եւ մորենի կարծելով կը ժողվեն կ՚ուտեն։ Քանի կ՚ուտեն, այնքան ալ համով կը գտնեն ու խնդալով տուն կը վերադառնան։ Բայց քիչ յետոյ կը սկսին գլխու պտոյտ մը ունենալ։ Մարմինը ու դէմքերը կը սկսի սեւնալ։ Ծնողքը հասկնալով որ թունաւորուած են, կը փութան օգնութեան եւ շնորհիւ թափուած ջանքերուն, կարելի կ՚ըլլայ սաստ մահէ մը ազատել երեք պզտիկները։

ՀՐԻՇ ՏԵՐՈՒՆԸ.— Թուլոնի դաշտերուն մէջ փաթտուած ծերունի մը կը գտնեն լեռան վրայ կը սպաննէ 8 տարեկան աղջնակ մը։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց հրէշ ծերունին։

ՎԻՊԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քրիստոնէութեան տարածումէն ու հինգերորդ դարու վերջերը բարբարոս արշաւանքներու ձնշման տակ Հռոմէական կայսրութեան անկումէն վերջ, եւրոպական քաղաքակրթութիւնը կ՚ենթարկուի երկու նոր գործօններու ազդեցութեան ու ժառանգակազմութիւն լուծել դասական մշակոյթի փոխանցած սկզբունքներն ու խռէալները: 5րդ. դարուն Հռոմէական կայսրութեան սահմաններէն ներս խուժող բարբարոս ցեղերէն Վիզիկոթները (Սպանիոյ մէջ), Ֆրանքները (Գաղղիոյ մէջ), Օստրոկոթները եւ Լոմպարտները (Իտալիոյ մէջ), Սաքսոնները (Անգլիոյ մէջ), իրենց ընկերային բարքերով ու հաստատութիւններով, նախնական ժողովուրդներ էին: Անոնք ոչ գեղարուեստ, ոչ գիտութիւն, ոչ գրականութիւն, ոչ ալ իմաստասիրական դրութիւններ ունէին: Սակայն անոնք կը բերէին շատ թանկագին յատկութիւն մը,— անձնական արժանիք ու կարողութիւն: Ու այս պատճառով իսկ, անոնք տէր դարձան աշխարհի ճակատագրին ու ձուլուելով Հռոմէական տարրին հետ,— ընդգրկելով քրիստոնէական հաւատքը, հետզհետէ դարձան եւրոպական քաղաքակրթութեան ջահակիրները, տեւական կերպարանք մշակոյթի հիմնադիրներն ու ներկայացուցիչները:

Հինգերորդ դարու բարբարոս արշաւանքներու կողքին, հարկ է յիշել նաեւ Անգլիոյ արեւմտեան ու Ֆրանսայի հիւսիսային եզերքներուն վրայ կատարուած ասպատակութիւնները (9րդ. եւ 10րդ. դար) Սկանտինաւիացի ծովահէններու կողմէ, որոնք հետզհետէ տեղացի ժողովուրդներու հետ ձուլուելով, կազմեցին տեւտոնեան ռասայի ճիւղը:

Հռոմէական կայսրութեան բեկորներուն վրայ հաստատուած այս ժողովուրդները, քրիստոնէական հաւատքի միջնադարեան-աստուածաբանական կարգուսարքիազդեցութեան տակ, հետզհետէ կը հեռանան դասական իտէալներէն ու կ՚ընդգրկեն բոլորովին հակառակ սկզբունքներ: Միւս կողմէ, պատմական նոր ազգակներ այս ժողովուրդներուն կուտան նոր իտէալներ: Ազգային գիտակցութեան զարթնումը կը սկսի սահմաններ առնել մարդկային որոշ խմբակցութեանց միջեւ: Ժողովուրդներու բնիկ առանձնայատկութիւնները, այսուհետեւ, կ՚ըլլան քրիստոնէական, միջնադարեան-աստուածաբանական ու ազգային: Քրիստոնէական զգացումներ, ասպետական առաքինութիւններ կը թափանցեն այս նոր, առողջ ու զարգացման ընդունակ ժողովուրդներու հոգիներէն ներս: Քրիստոնէութեան յաղթանակէն ետք հոգեկան զմայլանքը ծնունդ կուտայ միստիկականութեան, ձգտում մը դէպի անհունը, անհասանելին, հրաշալին ու խորհրդաւորը: Երեւակայութիւնը նոր թռիչք մը կը ստանայ: Գաղափարի բացականութիւնը կը դառնայ զգայականութեան հպատակ, բանականութիւնը, խորհրդաւորութիւնը, հանգամանքը, պարզութիւնը, չափաւորութիւնը վերջապէս դասական ոգիի բոլոր առաքինութիւնները, հետզհետէ կը կորսուին ու անոնց տեղ կը սկսին իշխել զգացումը, երեւակայութիւնը, հոգեկան յոյզերը, չափազանցութիւնը: Այս նոր իտէալներուն կողքին կը շեշտուի նաեւ անհատականութեան, «եսի» զարգացումը, եւ գրականութիւն ու արուեստ հետզհետէ կը դառնան ենթակայական:

* *

Ահա ռոմանթիզմի առաջին նշանակութիւնը, իբրեւ աշխարհահայեացք մը՝ ներշնչուած քրիստոնէական ու միջնադարեան իտէալներէ, վարդապետութիւն մը՝ հիմնուած անհատականութեան ու զգացումի վրայ:

Ռոմանթիզմի երկրորդ հանգամանքը աւելի պատմական է քան մշտատեւ: Ան կը նշանակէ 19րդ. դարու հակազդեցութիւնը դասական իտէալներու դէմ:

Իտալական Վերածնունդի արթնցած ոգին շուտով տարածուած է Ալպեաններէն անդին ու մասնաւորապէս խորունկ դրոշմ մը թողած Ֆրանսայի մտաւորական կեանքին վրայ: Բովանդակ 17րդ. դարը ու 18րդ.ի առաջին կէսը սնած է դասական գրականութեամբ: Մասնաւորաբար Ֆրանսայի մէջ Քոռնէյլ, Ռասին, Պուալօ, Լաֆոնթէն, Լապրիւյէռ եւլն. անընդհատ աշխատած են ընդօրինակել հին հեյլէն եւ հռոմէացի թատերագիրներու եւ բանաստեղծներու իտէալները: Ընձնական որոշ տաղանդի տէր այս գրագէտները յաճախ ալ չեն կրցած հեռուողութենէ խուսափիլ, ինչպէս Ռասին, որ կրցած է իրիգինէօրազդեցութիւնը, Պուալօ ընդօրինակած է Որատիոսը: Բարեբախտաբար Լուի Ժ-Դ-ի դարը դասականութեան տենդէն բռնուած այս ողբերգակներէն զատ տուած է նաեւ, ինքնատիպ հանճար մը, Մոլիէռը, որ համաշխարհային պատուանդանին վրայ իր տեղը ունի Շէյքսփիրի եւ Կէօթէի մօտիկ:

Ռոմանթիզմի այս երկրորդ արտայայտութեանուսումնասիրութիւնըմեզ կ՚առաջնորդէ դէպի այն շարժումը որ յաջորդաբար տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, եւ որ կը կոչուի վիպական շարժում: Այդ մասին ալ կը խօսինք յաջորդ առթիւ

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԽԵՆԴԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ յիմարանոցի տնօրէն Մազհար Օսման պէյ, պատասխանելով «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէկ խմբագրին այն հարցման թէ խենթացածներու թիւը կ՚աւելնա՞յ թէ ոչ, ըսաւ. «Խենթերը ամէնէն աւելի նահանգներէն կը բերուին: Պոլսոյ մէջ հաւաքուած 40 խենթագարներու փոխադրութեան համար մասնաշէն մը դրկելու պէտք զգացուեցաւ: Միայն թէ թիւը լեցուած ըլլալով նոր խենթագար ընդունելու համար դժուարութիւններու պիտի ենթարկուինք: Բովանդակ աշխարհի մէջ եղածին պէս, մեր մէջ ալ խենթագարները աւելցած են: 14 տարիէ ի վեր անընդհատ պատերազմի եւ չքաւորութեան մատնուած ջղայնոտներուն հիւանդութեան պէտք չէ զարմանալ: Անձնասպանութեանց պատճառն ալ խենթագարութիւնն է:

ԱՆԳԼԻՈՅ արհեստակցական միութեանց նոր օրէնքին դէմ բողոքելու համար Լոնտոնի Հայտ Փարքին մէջ մեծ ցոյց մը տեղի ունեցաւ, մասնակցութեամբ բանուորական սէնտիքաներու հազարաւոր ներկայացուցիչներուն: Անգլիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ նոյն իմաստով միթինկներ գումարուեցան: Այս առթիւ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ պատահած է կիրակի ժամը 13ին Սեւաստոփոլի, Սիմֆէրէպոլի, Կէրչի, Եալթայի եւ Խրիմի ուրիշ քաղաքներուն մէջ: Շատ մը շէնքերու պատերը ճեղքուած են: Տեղ տեղ ժայռեր փրթած են:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ԹԱՒՐԻԶ, 15 Յունիս

Առաջին թղթակցութեամբ, ներկայացուցի Թաւրիզի Արամեան դպրոցը, պատմական, կրթական եւ տնտեսական տեղեկութիւններով:

Այժմ խօսինք Հայկազեան-Թամարեան դպրոցի մասին.—

Թաւրիզի Լիլաւայ քաղաքամասի հայկական թաղի կեդրոնը, Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ շուրջ 60 տարի առաջ, գոյութիւն ունեցած է ծխական փոքրիկ դպրոց մը, որ 1875 թուականներէն սկսեալ հետզհետէ աստիճանական զարգացում կը ստանայ թէ տնտեսապէս եւ թէ բարոյապէս:

Ազգային նշանաւոր բարերարներու կարգին, յիշատակութեան արժանի է նաեւ Թումանեան գերդաստանը (ընիկ պարսկահայ, Ղարատաղ գաւառէն սերած) որու ժառանգները իրենց դրամական օժանդակութեամբ աստիճանաբար զարգացուցին շատ մը ազգային եւ կրթական ձեռնարկներուն:

Անոնք 1883ին Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ շինեցին երկյարկանի գեղեցիկ շէնք մը եւ նուիրեցին Թաւրիզի հայ գաղութին: «Հայկազեան Դպրոց»ն է այդ որ կը մնայ ցարդ:

Թումանեան Օր. Թամարը կը մեռնի 1894ին: Ծնողները իրենց աղջկան յիշատակը յաւերժացնելու համար, նորէն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ հիմնել կուտան երկյարկանի դպրոցական շէնք մը, որու նման յարմար շինութիւն (իբրեւ դպրոց) գոյութիւն չունի ոչ միայն Թաւրիզի, այլ եւ թերեւս ամբողջ Պարսկաստանի մէջ: Շէնքը կը կառուցուի 1895ին եւ վաղամեռիկ Թամարի անունով կը կոչուի «Թամարեան Դպրոց»: Յետագայ տարիներուն, երկու դպրոցները կը միացուին եւ կը կոչուին «Հայկազեան - Թամարեան Դպրոց», որ 1890ական թուականներու վերջերէն մինչեւ 1908, տեսակ մը միջնակարգ դպրոցի հանգամանք ունեցած է:

Այս դպրոցին մէջ 1880ական թուականներէն մինչեւ մեր օրերը իբրեւ տեսուչ եւ ուսուցիչ պաշտօնավարած են մեր ազգային, յեղափոխական եւ կրթական յայտնի դէմքերը. յիշենք՝ Մեսրոպ քահանայ Փափազեան, Նիկոլ-Դուման, Իշխան Յովսէփ Արղութեան Երկայնաբազուկ, Յովհան Դաւթեան եւ իր կինը՝ Հռոտանա (զուիցերուհի), Տոքթ. Կարապետ Խան Փաշայեան, Տրդատ Ռաշմաճեան, Նիկոլ Սարգսեան, Օր. Մեծրայեան, Կարապետ Պրոնեան, Սարգիս Աբրահամեան, Հայրապետ Գանիրեան, Մարտիրոս Յարութիւնեան, Երուանդ Ֆրանկեան եւ վերջին տարիներու երկու տեսուչները՝ Գասպար Յակոբեան եւ Արմենակ Աֆթանտիլեան:

«Հայկազեան - Թամարեան դպրոց»ը մասնաւորապէս փայլած է Ռաշմաճեանի եւ Կարապետ Պրոնեանի տեսչութեան օրով, շրջանաւարտները իրենց ստացած կրթութեամբ եւ ուսումով կը հաւասարէին միջնակարգ դպրոցներու աշակերտներուն: Այդ շրջանաւարտները, քանի տարիէ ի վեր նուիրուած են կրթական-դպրոցական գործին եւ այժմ բոլորն ալ փորձուած ուսուցիչներ դարձեր են, ոչ միայն Թաւրիզի դպրոցներուն համար:

Այս դպրոցն ալ տասնեակ տարիներու ընթացքին տնտեսապէս կառավարուած է հոգաբարձական մարմիններով, որոնց մէջ անձնուէր եւ բարեխիղճ բազմաթիւ դէմքեր կան:

Դպրոցը ընդհանուր պատերազմէն առաջ, ապահով վիճակ ունեցած է, բայց պատերազմը եւ յետագայ տարիներու նիւթական տագնապները քայքայեցին ելեւմուտքը:

1926—27 ուսումնական տարեշրջանի հանդէսը տեղի ունեցաւ, Յունիս 3ին, դպրոցի թատերասրահին մէջ: Ներկայ էին՝ առաջնորդ Տ. Ներսէս արքեպիսկոպոսը, քահանաներ, ազգային եւ կրթական հիմնարկութեանց ներկայացուցիչները, աշակերտներու ծնողներ եւ խուռն բազմութիւն:

Երգեցիկ խումբը (քառաձայն) երգեց «Մեր Հայրենիք»ը, որ յաւէտ անկասկած աշակերտները— աղջիկ եւ տղայ — արտասանեցին ոտանաւորներ: Մէջ ընդ մէջ երգուեցան քանի մը ժողովրդական երգեր, երաժշտութեան ուսուցիչ Գ. Ալէքսան Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ:

Դպրոցի տեսուչ Պ. Արմենակ Աֆթանտիլեանը կարդաց 1926-27 ուսումն. տարեշրջանի տեղեկագիրը, որմէ կը քաղեմ հետեւեալ թիւերն ու փաստերը.—

Աշակերտութեան ընդհ. թիւն է 264, որոնց 132ը աղջիկ եւ 132ը տղայ: Ուսուցիչները՝ 10 (3 վարժուհի եւ 7 ուսուցիչ): Ընտանիքներու (աշակերտներու) տնտեսական վիճակը. բարեկեցիկ՝ 18, միջին վիճակով՝ 176, խիստ չքաւոր 70: Այս դպրոցին մէջ աղջիկները համեմատաբար աւելի յառաջդիմութիւն ցոյց տուած են քան տղաները, որոնք աննպաստ թափառումներով եւ արտադպրոցական աշխատանքներով կը զբաղին: Ընթերցանութեան պատկերը ցոյց կուտայ, որ իւրաքանչիւր աղջիկը 11 գիրք աւելի կարդացեր է մանչ աշակերտէ մը:

Դպրոցական օրերու թիւը եղած է 181, իսկ տարուան մէջ աւանդուած են ընդամէնը՝ 5706 դասեր: Այս դպրոցի ուսումնական շրջանն աւարտեցին 20 աշակերտներ (9 աղջիկ եւ 11 տղայ): Ուշադրութեան արժանի է, որ 264 աշակերտներէն միայն 7 աշակերտի ծնողները բոլորովին անուս են, իսկ մնացեալ բոլոր աշակերտները կուգան, բարձրագոյն (4), միջնակարգ (72) եւ տարրական (181) կրթութիւն ստացած ընտանիքներէ:

Դպրոցի հոգաբարձու Պ. Դիմիտրի Գուլամսեան կարդաց տնտեսական հաշուեկշիռը, որուն համաձայն, ընդհանուր ելեւմուտքն է 3127 թուման (կամ տոլար), որմէ գանձուած է 2877 թուման, բաց կը մնայ 250 թուման:

Այս բացին դիմաց ստանալիք կայ մօտ 100 թուման, ուրեմն, վերջնական բաց կ՚ունենան միայն 150 թուման, մինչեւ 1 Սեպտ. 1927, ինչ որ մեծ գումար մը չէ: 3127 թուման պիւտճէն կը գոյանայ հետեւեալ աղբիւրներէ.— Թոշակներէ՝ 1700 թուման, ներկայացումներէ, վիճակախաղերէ, զանազան ձեռնարկներէ, վարձքերէ եւայլն՝ 700 թուման, պատահական նուէրներէ եւայլ մուտքերէ՝ 150 թուման եւայլն: Ուսուցիչներուն կը վճարուի իբրեւ ռոճիկ 2850 թուման (կամ տոլար):

Յիշենք նաեւ, որ «Հայկազեան-Թամարեան դպրոց»ը տասնեակ տարիներէ ի վեր, միշտ ալ դրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձայնով ընտրուած հոգաբարձական մարմիններու խնամքին եւ հոգացողութեան տակ:

Հանդէսէն յետոյ առաջնորդը գնահատեց դպրոցիս ուսուցչական կազմին, տեսուչին եւ հոգաբարձութեան ջանքերը:

Թէ Արամեան եւ թէ Հայկազեան-Թամարեան դպրոցի աշակերտները հանդէսներէն յետոյ կատարեցին մարզանք եւ զանազան խաղեր, որոնք մեծ հաճոյք պատճառեցին հասարակութեան:

Արամեան եւ Հայկազեան-Թամարեան ծխական դպրոցներն աւարտող աշակերտները, պատշաճ վկայագիրներով կ՚ընդունուին Ատրպատականի Հայոց թեմական դպրոցը՝ որու մասին պիտի գրեմ յաջորդով:

ՄԱՍԻՍ

ՄՏԵՐԻՄ ՉՐՈՅՑՆԵՐ

Այն ախտերը որոնց մասին պիտի խօսինք, ճանչցուած էին իբր «ամօթ» հիւանդութիւններ: Ասիկա մեծ չարիք մըն էր: Որովհետեւ ամօթ քօղը այս ախտերուն կապուած, պատճառ կը դառնար որ ենթական չխոստովանի իր հիւանդութիւնը եւ գայն դարմանել տալ ժամանակին:

Կինը իր ամուսինէն, երախան իր ծնողքէն, կամ սպասուհիէն, բժիշկը կամ դայեակը իրենց արհեստին բերումով կրնան ստանալ վեներական հիւանդութիններ. ինչպէս նաեւ անոնք որ գժբախտութիւնը ունեցած են վարակուելու պանդոկի սենեակէ մը կամ սափրիչէ մը. ան որ իր ընկերոջ ծխափողը գործածելու սխալը գործած է, նաեւ անոնք, որոնք սրճարանի կամ ճաշարանի մը աղտոտ գաւաթէ խմած են, ասոնք բոլորը կրնան միեւնոյն «ամօթ» հիւանդութիւնները ունենալ, առանց սակայն անվայել բան մը ըրած ըլլալու:

Իր տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ ծերակուտական Պ. Պէրանժէ կ՚ըսէր. «Չկայ ախտ մը այնքան սերտիւ կապուած մարդկային կեանքին հետ որքան վեներական ախտը. իր վտանգը տեւական է. ան կը ծաւալի ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ, ֆիզիքական եւ բարոյական տկարութիւն մը յարուցանելով, եւ վերջապէս ծանր հետեւանքներ յառաջ կը բերէ ընկերային եւ բարոյական գետնի վրայ եւ ենթական կը կորսնցնէ իր ֆիզիքական եւ մտաւոր կարողութիւնները, ինչ որ մեծ վնաս մըն է ազգի մը աճելուն եւ զարգացման»:

Շատ կարեւոր կէտ մըն է նաեւ ճանչցնել այդ վտանգները այնպիսի մէկու մը, որ անգիտակցաբար կ՚երթայ իյնալ՝ անբարոյութեան ճանկը, գէթ ըսել չտալու համար «չգիտէի»:

Այս կէտը կը շեշտէր նաեւ Պ. Պէքօ 1902ին. «Ա՛յս պիտի ըլլայ Պրիւքսէլի միջազգ. բժշկական դասախօսութեանց փառքը — լոյս աշխարհ բանել անհատական նախազգուշութեան օգտակարութիւնը»:

Իր ժողովուրդը լուսաբանելու առաջին քայլը առած է Ֆրանսան, 1898ին, հրատարակելով Առողջաբանութիւն եւ Բարոյագիտութիւն գրքոյկը, որուն մէջ հրատարակութեան տուած է հետեւեալ շրջաբերականը. «Կը խնդրուի կառավարութիւններէն, որ ամէն միջոց ձեռք առնեն ժողովուրդին, մասնաւորապէս պատանիներու ուշադրութիւնը հրաւիրել պոռնկութեան առթած վտանգներուն եւ վեներական հիւանդութեանց հետեւանքներուն վրայ»:

Գիտէք անշուշտ թէ, ի՛նչ կը նշանակե վարակիչ հիւանդութիւն մը, այս հիւանդութիւններէն շատ աննշան մանրէ մը եթէ ներածուած ըլլայ բնանիւթի անդամի մը կողմէ, եւ եթէ յարմար միջավայր մը գտնէ, բաւական է աճելու եւ վարակելու ամբողջ ընտանիքը միեւնոյն աւերիչ հիւանդութիւններով: Որեւէ շատ փոքր մանրէ մը կը բաւէ այս հիւանդութեան տէր դառնալու համար:

Օրինակներ շատ կան պատանիներու, որոնք իրենց կուսութիւնը կորսնցուցած առաջին օրն իսկ տէր եղած են նմանօրինակ հիւանդութեան մը:

Վերջապէս քիչ մըն ալ ձեզ կ՚իյնայ մտածել որ եթէ վարակուիք, պիտի ըլլաք վարակող մը, այլեւս ոչ մէկ օգուտ ունենալով ոչ ձեր ընկերներուն եւ ոչ ալ ձեր ազգին:

Թաւրզ. Ազատ Խանճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողով Յունիս 23ին վաւերացուց զինուորական ծառայութեան օրէն[ք] որուն գլխաւոր տրամադրութի[ւ]նքն են.—

ՅՕԴՈՒԱԾ I.— Թուրք[իոյ] Հանրապետութեան հպատակ մէն այր, պարտաւոր է այս [օրէ]նքին համաձայն զինուոր[ու]թիւն ընել: Պարզ զինուորէն մ[ինչ]եւ սպայի փոխանորդներուն [(] սոնք զուրս ըլլալով) զինու[որ] (էֆրատ) կ՚ըսուի:

ՅՕԴ. 2.— Զինուորութ[եան] ժամանակը իւրաքանչիւր մարդու մարդահամարի հի[մ]ական տոմարին մէջ գրուած գրուլիք տարիքին համեմա[տ] եւ կը տեւէ ամէնէն շատը տարի՝ 20 տարեկանը մտած բին Յունուար 1էն սկսելով [մին]չեւ 46 տարին թեւակոխած [տա]րիքին Յունուար 1ին աւարտ[ելով] պայմանաւ:

ՅՕԴ.— 3.— Զինուորա[կան] շրջանը երեք մասի կը բաժն[ուի] — Ա.— Նօգլամայի շրջանը [Բ.] գործօն (մուվազզաֆ) եւ [Գ.] պահեստի (իհթիյաթ) ծառա[յու]թիւն:

ՅՕԴ. 4.— Նօգլամայի [շր]ջանը՝ զինուորութեան տարի[քը] սկսելէն մինչեւ զօրամասին (գըթա) մտնելը կը տեւէ: [Նօգ]լամայի շրջանին մէջ գտն[ուող]ները բայց 8րդ յօդուածին հ[ամա]ձայն գեռ զինուորութեան [ծառա]յութենէ չեն ճանաչուած սա տարիքը չհասնողները տարեկանները միմիայն գ[ործօն] շարժի ժամանակները զի[նու]որ կրնան առնուիլ՝ Ազգ. Պաշտ[պա]նութեան Գործավարութեան հանձնումով, Գործավարներու հուրդին որոշումով եւ Հանր[ապե]տութեան Նախագահին ալ վ[աւե]րացումով, եւ միայն առ[ող]ջապահական քննութեան են[թար]կուելով: Ազգ. Պաշտպանութ[եան] գործավարութիւնը այս կ[երպ] զինուոր առնուողներու մ[ասին] ըստ սրբին իրենց առնուիլ [վի]ճակը եղած օրը կատարած զինուորական ծառայութիւնը կամ անոնց տարեկից գործօն ծառայութ[եան] փոխարէն կը հաշուէ եւ կա[ր]ենց զինուորական շրջանի վ[եր]ջ մասէն երկու տարի կը [պա]կասեցնէ բանակին պէտքին համար տարին հաւաքուելիք զինուո[րնե]րու շատութեան կամ նուա[զու]թեան համեմատ:

ՅՕԴ. 5.— Գործօն ծառա[յու]թեան շրջանը (հետեւակ[ներ]ու) դասակարգին եւ իրենց ծառա[յու]թեան տեւողութիւնը մէկ[ական] տարիէ աւելի դասակարգ[ի] չկապուած հաստատութեանց մէկուկէս տարի է, միւս կարգերու եւ նաւագնացու[թեան] մէջ՝ երկու, ասորիկան-զինուո[րու]թեան համար երկու-քուէ[ակ] ծովայիններու համար յատուկ լով, կը սկսի զօրամասը [մտ]նելէն: Մէկուկէս տարիէն զինուորութեան ընդդէմ բռնելիք զինուորական ծառա[յու]թեան աւելորդ մասին փո[խար]ենօր կրկինը կը գեղչուի զի[նուո]րութեան վերջին շրջանէն:

ՅՕԴ. 6.— Ոչ մէկ բացառութիւն չի կրնար [ըլլալ] զինուորական գործօն ծառա[յու]թենէ:

ՅՕԴ. 7.— Գործօն ծառա[յու]թեան շրջանին աւարտ[ելէն] մինչեւ զինուորական ծառա[յու]թեան վերջը եղող մասը՝ [պա]հեստի զինուորութեան շրջան[ը] կազմէ:

ՅՕԴ. 10.— Ամէն [...] թիւ չունեցող զինուորգաւնե[րը] բողջովին, թիւ քաշողները՝ հանգիլ հարկին, եւ թիւի [...] զինուոր առնուելէ վերջ, [...] ներուն աւելցուք զինուոր [(] էֆրատ) կ՚ըսուի:

ԺՈՂ.

...ԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԳՈՐԾԸ

...նցեալները Անգլիոյ մէջ գումարուեցաւ խամաճիկներու տա...ան համաժողովը, որ կը ...ուի «դեռատի կարմրուկներ...լիկա»: Անդամները ութէն ...մինչեւ հինգ տարեկան ծուտիկ...ներ ու մանչուկներ:

...երկայ էին հազարաւոր փոք...լակոտիկներ ու տիկնիկներ: ...ակոտիկները ունէին կար...աքլորի գլխիկներ, իսկ տիկ...ները կարմիր ծաղիկ դէմ...կներ, կարմիր լոլիկ այտիկ..., կարմիր կեռաս շրթնիկներ ...մանկապարտէզի կարմիր ...գոցներ:

...յամինկերներու այս ժողովին ...նախագահէր ծեր աքլոր մը, ...որ գաղտոլջ:

...Ամէնէն առաջ խօսք առաւ ...կերուհի քէտտի Պուտի, տաս...ներ տարեկան վառեակ մը, ու ...ւ.

— ...դպրոցին մէջ մեզ կը կե...րեն, եկեղեցիին մէջ մեզ կը ...հագործեն, տունին մէջ ալ ...գ ջօճուխի տեղ կը դնեն: ...ջի՜ լոլոները Անգլիան, կեցցէ՜ ...համաշխարհային յեղափոխու...նը: Կը պահանջենք փոքրիկ ...րայրիկներ, որոնք ներկայա...ն Լէնինը եւ իր տիկինը, Սթա...ը եւ Շահվերդեանի պատյա...ը :

...ընկեր ձօն ճիճի, խմնամեա ...եզ մը, կոչ ուղղեց ներկայ գի...ական մայրերուն, գիւտ մը ...նարել որով կարելի ըլլայ Անգ...ն ծովուն տակէն պայթեցնե...լ Թուցնել մինչեւ պալթիկ ծոց ...կապել խորհրդային հողա...ւսին: Միճաշունդ ծափերով ...դունուեցաւ այս առաջարկը ...կազմուեցաւ գիտական յանձ...ժողով մը, լրջօրէն զբաղելու ...մար այս խնդրով:

...ընկերուհի քուքս, խմնամեայ, ...խագահէն արտօնութիւն խնդ...ց դուրս ելլելու, բնական ...տքի մը համար:

...ընկերուհի Հասս իքս, տաս...մէկ տարեկան, պահանջեց ...րմիր շաքար:

...Ամէնէն վերջը ընկեր Ցարլին ...ութնամեայ— ըսաւ.

— Մինչեւ պոլշեւիսմի Անգ...ա մուտքը կը պահանջեմ որ ...աշխէշ տրուի մեր ընկերներուն ...ընկերուհիներուն, որպէսզի ...միինք ու չզգանք «կապիտա...սական» վայրագութիւնները ...երազներով փոխադրուինք ...որհրդային դրախտին մէջ:

...Միաձայնութեամբ ընդունուե...ւ այս առաջարկը: Մինչեւ ...աշխէշին հայթայթումը, սակայն, ...որբիկները վառեցինփփփանները ...սկսան ամպրոպել սրահը:

...Հինգ վայրկեան չանցած, ...ունները կը դառնային ու ...ամուրջները կը խառնուէին:

...Միս քէտտի Պուտի ու Միսը ...ն ճիճի աղտոտեր էին պաստ...առելի ժողովը, աւա՜ղ...:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՉԱՅՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԱՆՍԷՅԻ ՄԷՋ

ԼԱՆՍԷՅ.— Յունիս 26ին Հ. Յ. Դ. Մուրատ ակումբին նախաձեռնութեամբ բեմադրուեցաւ Ա. Ահարոնեանի «Էլ մի աղօթիր»ը եւ «Բարեկենդանի անկուտները» դրեթէ ամբողջ գաղութը ներկայ էր։ Յոտնկայս ունկնդրուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը՝ նուագեցին տէր եւ տիկին Ցատեան։

Լանսէյի մէջ գլեթէ առաջին անգամն է որ ներկայացում տեղի կ'ունենայ, եւ հետաքրքիր ժողովուրդը կ'ուզէր տեսնել իրենց զաւակներուն ճիգերը։ Պէտք է ըսել որ բոլոր դերասանները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ «Էլ մի աղօթիր» յուզիչ տրամին շատերուն աչքերէն արցունք կը հոսէր։

«Բարեկենդանի անկուտները» կատակախաղն ալ մեծ զուարճութիւն պատճառեց։ Ժողովուրդը փափաք յայտնեց որ Մուրատ ակումբի դերասանական խումբը յաջորդաբար ներկայացումներ տայ։ Արդէն խումբին նպատակն է այսպիսի ներկայացումներով ազգային զգացումները վառ պահել եւ իր կարելին կ'ընէ վայելելով յայն ժողովրդականութիւն։

Թղթակից

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻ. 28 Յունիս. — Գաղութիս մէջ կեանքը սովորաբար է իր բնականոն ընթացքը։ Բնութեամբ այս գեղածիծաղ ծոցին մէջ կ'ապրին 500 Հայեր, որոնք կապուած են Grammontի հսկայ գործարանին։

Գործարանը եւս աղդուած էր գործադուլներէն եւ 200ի չափ գործաւորներու գադար տուած էր, իսկ ներկայիս ոչ միայն զանոնք գործի կը կանչէ, այլ եւ գործարանին դուռը հաւաքուող գործաւորները առնելէ զատ, պաշտօնեայ մը յաճախ գիւղերը կը պտտի եւ խումբերով գործաւոր կը բերէ։

Հայկական կեանքը եւս կը փայլի երբեմն իր հարսնիք-նշանտուքներով։ Անցեալ քանի մը շաբթուան ընթացքին ունեցանք երկու հարսնիք եւ երեք նշանտուք։ Այս առթիւ փոքր միջադէպ մը գէշ ազդեց հանրութեան վրայ։ Երկու եղբայրներ, երկու քոյրերու հետ ամուսնանալու համար կը դիմեն Լիոնի Առաջնորդութեան, որ հաւանութիւն կու տայ։

Թուականէս շաբաթ մը առաջ որբեւայրի տիկնոջ մը փոքրիկը կը մեռնի։ Այս առթիւ նո...

...բաշէն մ'առաջ վարչութիւնը նամակով մը կը խնդրէ Լիոնի Առաջնորդութենէն քահանայ մը ղրկել, որպէսզի թաղումը կատարէ։ Դժբախտաբար երեք օր կ'անցնի բայց քահանայ չի գար։ Յուսահատ կը դիմեն ֆրանսական քահանային, թաղման արարողութիւնը կատարելու համար, ինչ որ սիրով կ'ընդունուի։ Լիոնի Առաջնորդութեան մասին գաղափար կազմելու համար ընթերցողին ուշադրութեան կը յանձնեմ այս երկու փոքր փաստերը։

Շամագասպ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԱՃԱՌԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու եւ Արուեստի Կաճառին զանազան բաժանումներուն ընտրութիւնները կատարուեցան։

Կաճառին Խորհուրդին մէջ կը մտնեն Փրոֆ. Մ. Աբեղեան, Ա. Կանանեան, Յովհաննիսեան, Յովհ. Յովհաննիսեան, Փրոֆ. Բէչէկի։

Ուսողական բաժանումին մէջ քարտուղար կարգուած է Փրոֆ. Թումանեան։

Արուեստներու բաժանումին քարտուղար՝ Դ. Դէմիրճեան։

Պատմա-ընկերաբանական բաժանումի քարտուղար՝ Փրոֆ. Մանանդեան։

Կաճառին մէջ կը մտնեն իբրեւ նոր անդամներ՝ Տէր Պօղոսեան, Գալստեան, Տէր Աստուածատրեան, Խաչիկեան, Օհանջանեան, Տէր Ղեւոնդեան։

Կաճառին անդամ-թղթակից նշանակուած է Թիֆլիսաբնակ նկարիչ՝ Թաղէոսեան։

Սեւանի վրայ նոր նաւահանգիստ.— Նկատելի ունենալով որ Սեւանայ լիճին վրայ նաւագնացութեան զարգացումը մեծ հեռանկարներ կը պարզէ, որոշուած է լիճին ափերին վրայ հիմնել կարգ մը նաւահանգիստներ։ Առաջին առթիւ պիտի հիմնուի Նորադուզի նաւահանգիստը, որ 28 քիլոմեդր հեռու է Ելենովկայէն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

ՑԷՍԻՆ, 28 Յունիս.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ֆութպոլի եղանակը յաջողութեամբ փակելէ յետոյ, տեղին վրայ կազմակերպեց ողիմպիական մրցումներ որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի Յուլիս 10ին: Եռանդուն երիտասարդութիւնը ամէն ջանք ու զոհողութիւն չխնայեր, վառ պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանաբանը՝ «Բարձրացիր բարձրացուր»:

Կ'արժէ քանի մը տեղեկութիւններ տալ օրուան խաղերուն վրայ: Կրնան մասնակցիլ Հ. Մ. Ը. Մ.է դուրս հայ խումբերու անդամներ ալ, պայմանաւ որ վճարեն չնչին գումար մը: Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները որեւէ մասնաճիւղէ՝ ըլլայ Վալանսի, Վիէնի, Լիոնի անդամները առանց վճարումի: Իւրաքանչիւր խաղացող կրնայ միայն չորս խաղերու մասնակցիլ: Այն խումբերը որոնք կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել ողիմպիականին, պարտաւոր են առնուազն երկու օր առաջ ղրկել իրենց խաղացողներու ցանկը: Մրցումի օրը բացարձակապէս արգիլուած է խաղ փոխել:

Օրուան խաղերն են 100, 1500, եւ 3000 մեդր վազք, երեք քայլ ցատկել, մէկ քայլ հեռաւորութիւն ցատկել, բարձրութիւն ցատկել ձողով, գունդ նետել, բուրգեր կազմել սքաութներու կողմէ եւայլն: Ողիմպիականէն անմիջապէս յետոյ պիտի սկսի Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ բաժակի մրցումը, որ անցեալ տարի վիճելի մնացած էր։

Անշուշտ Վիէնի եւ գաւառի մեր հայրենակիցները պիտի ուզեն քաջալերել հայ մարզիկները: Երանի թէ շրջանիս բոլոր երիտասարդութիւնը Վիէնի օրինակին հետեւէին, փոխանակ պարասրահները վազելու, փոշիի եւ ապականութեան մէջ։

Մ. Դանիէլեան

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղը ֆութպոլի եղանակին փակման առթիւ, թէյասեղան մը կազմակերպած էր 25 Յունիս Շաբաթ իրիկուն: Մասնաճիւղերը իրենց ներկայացուցիչներով պատուած էին երեկոյթը: Նոյնպէս ներկայ էին 90 հիւրեր: Երեկոյթը բացուեցաւ «Յառաջ Նահատակով», որմէ յետոյ անդամներէն մէկը տեղեկութիւններ տուաւ մասնաճիւղիս կազմութեան եւ յառաջդիմութեան մասին, խօսեցան՝ փարիզի եւ Ժուանվիլի ներկայացուցիչները. Պ. Պ. Պօղոսեան եւ Ցօրթ. Համչէր: Թէյէն առաջ եւ վերջ տեղի ունեցան երգեր, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ ռուսական պարեր. յետոյ ամերիկեան աճուրդ մը, որմէ գոյացաւ գոհացուցիչ գումար մը: Առարկան վիճակուեցաւ Պ. Գ.փաթաքեանի, որ սիրով նուիրեց մասնաճիւղիս:

Երեկոյթը փակուեցաւ «Բամ փորոտանով», որմէ յետոյ ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեան տակ:

Մ. Աստուածեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

117 ԱՐՑՈՒՆՔ.— Թուրս Հանրի Մարլէն պզտոտայի վրայ իր ապարանքը ձգեց ծառային եւ օր մը աղջիկներն առաւ զուարճանալու գնաց Իլ-Ատան, բարեկամին տունը։ Վերադարձին, տեսաւ որ արծաթեղէններու արկղը «Թռեր»է։ Արկղին մէջ կար քայ-ռամանեակ մը որուն աղեղէն կը կախուէին 117 արցունք մարգրիտներ։

Ցանը հեռաձայնին ալ կըտրուած էր եւ մարդը նստաւ մտածելու իր յուսահատութեանը վրայ։

Ամբողջ հարստութիւնը գողցած էր ծառան, մարդուն օրն ու արեւը սեւցնելով։

Այդ օրը արեւն ալ խափանած էր։

ՀԻՒԱՆԴԻ ՍԷՐ — Պերլինի արուարձաններուն մէջ կը բնակէր գերմանացի ընտանիք մը։ Վերջերս ընտանիքը ճամբորդութեան ելաւ դէպի շուէտական քաղաքները։ Ցանը մնացին տղաքը, քոյր եղբայրը, Հիլտկարտ եւ Կիւնթէր։ Եղբայրը՝ Կիւնթէր, հիւանդկելով անբնական զգացումներու, սիրահարն էր Սթէֆան անուն բանւորի մը, ինչպէս բանաստեղծ Ռէմպօ՝ բանաստեղծ Վէրլէնի։

Սակայն, ժամանակ մը յետոյ, Սթէֆան կը բարեկամանայ Կիւնթէրի քրոջ՝ Հիլտկարտի։ Կիւնթէր, նախանձէն կուրացած, կը հետապնդէ զայն։

Իրիկուն մը յանկարծակիի կը բերէ քոյրը Սթէֆանի հետ։ Կը հրամայէ բանալ սենեակը։ Քոյրը կը մերժէ։ Կիւնթէր լռիկ կը հսկէ դրան մօտ։ Ուշ ատեն, երբ քոյրը դուրս կ'ելլէ սենեակէն, Կիւնթէր կը յարձակի ներս Սթէֆանի վրայ։ Ատրճանակի մէկ հարուածով կը սպաննէ զայն։ Յետոյ գնդակով մըն ալ ինք կը փռուի գետին։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆ. — Թուրի մօտ ֆօնտէժ գիւղին մէջ գեղակ մը ունէր գնդապետ Լըլու։ Անցեալ իրիկուն բանակէն դարձաւ տունը կէս գիշերին, պայթիւնի մը ձայնէն արթնցան դրացիները եւ տեսան որ գեղակը աչքելի բոցերու մէջ է։ Վազեցին օգնութեան, սակայն անօգուտ։ Երբ գեղակը, ժամ մը վերջ, մոխիր դարձած էր, աւերակներուն մէջէն գտան ածուխները գնդապետին, կնոջ, երկու զաւակներուն եւ սպասուհիին մարմիններուն։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկելով, այն համոզման եկած է որ, գնդապետը, անծանօթ պատճառներով, ուզած էր ոչնչացնել իր ընտանիքը։ Եւ քարիւղ թափելով սենեակներուն մէջ, կրակ տուած եւ յետոյ ատրճանակով անձնասպան եղած է։ Ու ողջ ողջ այրած են ինք եւ իր ընտանիքին անդամները, որոնք բանտարկուած էին սենեակին մէջ։ Գոնէ այդպէս կը հետեւցնեն քուրջի կտորէ մը, որ թրջուած է քարիւղով։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ "ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ"

Թերթերու մէջ շատ կը կարդաք պոլշեւիկեան վայրագութիւններուն մասին, բայց գիտնալու համար թէ՝ յանուն անհասկնալի քաղաքականութեան մը, ոճիրը որքա՛ն կը ստորնանայ, թէեւ համամարդկային սկզբունքի պատրուակով, մարդը մարդուն հանդէպ որքա՛ն կ'անբանանայ, ուշի ուշով կարդացէք՝

«ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ»

Իր «Մաստաւոր պաշտօնով» վէպին հեղինակը կը պատէ վարագոյրը իշխանական զաւեշտի մը եւ անվարան՝ համրութեան կը յայտնէ ցեկայի դժոխային դաւերն ու սոսկալի գործերը :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՎԷՃԸ

«Յառաջ»ի 370 թիւին մէջ, իբրեւ նամակ խմբագրութեան, հրատարակած էինք Տէպինի եւ Սէն Շամօնի Տարօն-Տուրուբերան Հայր. Միութեան մէկ արտունջը, որ կը յայտնէր թէ իրենք տեղեկութիւն չունին Պ. Մ. Շէխիկեանի դիմումին, եւ լիազօրութիւն տուած չեն անոր, իրենց անունով խօսելու կամ իրենց ցանկը ներկայացնելու խորհրդային դեսպանատան։

Մարսէյլէն, Տարօն-Տուրուբերան Հայր. Միութեան Յրանսայի Կեդր. Վարչութենէն, կնքուած եւ Զաքարեան (ատենապետ), Ջնդոյեան (ատենադպիր) ստորագրութեամբ պատասխան մը ստացանք, որ կ'ըսէ թէ «Կեդր Վարչութիւնը իր ներգաղթի ձեռնարկը ինքնագլուխ չէ սկսած, այլ համախորհուրդ Յրանսա գտնուած հայրենակիցներու». թէ այդ մասին ունին վաւերագրեր, եւ թէ Պ. Մ. Շէխիկեանին իրենք «յանձնարարած են շրջիլ գաւառները եւ շօշափել հայրենակիցներու տրամադրութիւնները հայրենիք փոխադրուելու մասին», ու վերջապէս, թէ դեսպանատան դիմումը կատարուած է ուրիշ երեք հայրենակիցներու հետ միասին։

Մեզի համար անծանօթ ըլլալով այս հարցին ներքին ծալքերը, կը թելադրենք երկու կողմերուն, վիճելի կէտերը կարգադրել ներքին միջոցներով, օրինակ Պատգմ. Ժողով գումարելով, եւ ոչ թէ լրագրական բանավէճերով, որոնք պիտի ծառայեն միայն կիրքերը սրելու, առանց... Հայաստանի ճամբան բանալու։ Մեր միակ բաղձանքն է որ յաջողի կատարուած դիմումը, եւ Տարօնի հայրենակիցները ժամ առաջ հայրենիք դառնան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՍԱՍԷՐ ՅՍԿԱՆ

(ՀՆԴԻԿ)

Երեխաները սիրում էին ամէն օր հաշից յետոյ, ուսումնարաններից վերադառնալիս, մտնել Հակայի պարտէզը եւ խաղալ։

Այդ մի մե՛ծ եւ գեղեցիկ պարտէզ էր, փափկականաչ խոտերով ծածկուած։ Այստեղ ու այնտեղ խոտերի մէջ, ճիշտ աստղերի պէս, երեւում էին գեղեցիկ ծաղիկները։ Գարնանը տասներկու դեղձի ծառեր, նուրբ, ափսակավարդագոյն ծաղիկներով էին պատած, իսկ աշնանը՝ ծանում պտուղների ծանրութեան տակ։ Ծառերի վրայ նստած թռչունները այնպէս քնքուշ էին երգում, որ, յաճախ, երեխաները նրանց լսելու համար թողնում էին իրենց խաղը։

— Ի՜նչ երջանիկ ենք մենք, —ասում էին նրանք իրար։

Մի անգամ Հսկան տուն վերադարձաւ։ Նա իր մասկեր բարեկամի մօտ Բարեկենդանի էր, նրանց այրեց եօթը օր։ Այդ-քան ժամանակուայ մէջ խօսելով իր բոլոր խօսքերը,— իսկ նրա այդ կարգի հարստութիւնը շատ սահմանափակ էր,— որոշեց իր դղեակը վերադառնալ։ Երբ իր պարտէզը մտաւ, այնտեղ տեսաւ խաղացող երեխաներին։

— Ի՞նչ էք անում այստեղ, —ասաց նա բարկացած։

Երեխաները վախից փախան։

— Այս պարտէզը մի միայն ինձ է պատկանում. — ասաց Հսկան,— ամէն մարդ պիտի իմանայ այդ, եւ ե՛ս միայն իրաւունք ունիմ այստեղ խաղալու։

Ու բարձր պատերով շրջապատեց պարտէզը եւ նրա վրայ հետեւեալ մակագրութեամբ մի տախտակ ամրացրեց.

«Պարտէզ մտնելն արգիլուած է»:

Այդ օրից սկսած, խեղճ փոքրիկները խաղալու տեղ չէին գտնում իրենց համար։ Նրանք փորձեցին փողոցում խաղալ, բայց այնտեղ շատ փոշի կար եւ սուր-սուր քարեր, որ դիւր չէր գալիս նրանց։ Դպրոցից դուրս գալուց յետոյ, նրանք յաճախ քայլում էին գալիս բարձր պարիսպների շուրջը եւ պարտէզի մասին խօսում։

— Ի՜նչ երջանիկ էինք մենք այստեղ, —կրկնում էին նրանք։

Յետոյ եկաւ գարունը, չորս կողմը ծաղիկները բացուեցին ու թռչունները սկսան երգել։ Միայն Հսկայի պարտէզի մէջ էր ձմեռը թագաւորում։ Պատահեց, որ խոտերի միջից մի ծաղիկ գլուխը հանեց, բայց տեսնելով մակագրուած տախտակը, խեղճ երեխաներին խղճաց ու պահեց գետնի տակ եւ քնեց։

Միայն ձիւնն ու սառնամանիքն էին գոհ Հսկայի արգելքից։

— Գարունը մոռացել է մեր պարտէզը,— ասում էին նրանք. — ու մենք ամբողջ տարի այստեղ կ'ապրինք։

Ձիւնը մեծ սաւանով ծածկեց խոտերը, իսկ սառնամանիքը՝ ծառերը գեղեցկացրեց արծաթագոյն եղեամով։ Նրանք իրենց հիւր էին հրաւիրում հիւսիսային քամուն, որ շատ չէր սպասել տալիս իրեն։ Նա փաթաթուած էր մուշտակով, ու ամբողջ օրը պտտում էր պարտէզում եւ տների տանիքներից խողովակները պոկոտում։

— Այստեղ հաճելի է ապրել, — ասաց քամին,— վատ չէր լինի կարկուտին էլ հրաւիրել։

Կարկուտն էլ չուշացաւ հրաւէրին պատասխանել։ Օրական երեք ժամ շարունակ ծեծեց տան կտուրը, մինչեւ կոտրատեց նրա կղմինտրների մեծ մասը եւ սարսափելի արագութեամբ պարտէզը թափեց։ Նա ամբողջովին մոխրագոյն էր հագել, իսկ շնչառութիւնը սառոյցի էր նման։

— Զեմ հասկանում, գարունը ինչո՞ւ դեռ չեկաւ,— ասաց Հսկան, նստելով սառած պատուհանի առաջ եւ դէպի պարտէզ նայելով — յոյս ունեմ եղանակը շուտով կը փոխուի։

Բայց գարունը չեկաւ եւ ամառն էլ չեկաւ։

Աշունը բոլոր միւս պարտէզները պտուղներով հարստացրեց։ Միայն Հսկային պարտէզը անպտուղ մնաց։

— Նա շա՛տ մեծ եսասէր է,— ասաց Աշունը։

Այսպէս մշտական ձմեռն էր թագաւորում այնտեղ, իսկ հիւսիսային քամին, կարկուտն ու ձիւնը պար էին բռնել ծառերի շուրջը։

Մի անգամ, առաւօտեան, Հսկան իր անկողնի մէջ պառկած, հրաշալի երաժշտութեան ձայներ լսեց։ Այնքան քնքուշ էին նրանք, որ նա մտածեց.

«Հաւանաբար արքայական երաժիշտներն են անցնում մօտիկից»։

Այդ՝ փոքրիկ ճնճղուկն էր երգում նրա պատուհանի տակ։ Բայց երկար ժամանակ իր պարտէզի մէջ թռչունի ձայնը լսած չլինելու պատճառով նրա ձայնը աշխարհիս վրայ եղած ամենալաւ երաժշտութեան տեղ ընդունեց։ Կարկուտը դադարեց նրա գլխի վերեւը ծեծելուց, հիւսիսային քամին կանգ առաւ, իսկ բաց լուսամուտից ծաղիկների նուրբ բուրմունքն էր ներս մտնում։

— Ես կարծում եմ, որ վերջապէս, գարունն է գալիս,— ասաց Հսկան եւ ցատկելով անկողնից՝ նայեց պատուհանից դուրս։

Պարիսպի փոքրիկ ճեղքից ներս էին լցել երեխաները պարտէզ։ Ամէն մի ծառի վրայ, որ նա նայեց, մի փոքրիկ երեխայ էր նստած, իսկ ծառերն ա՛յնքան երջանիկ էին դրա համար, որ իրենց գեղեցիկ ծաղիկներն էին բացել եւ քնքշօրէն ճօճում իրենց ճիւղերը մանուկների գլխի վրայ։ Թռչունները թռչկոտում էին ուրախութիւններից ճուալով, իսկ ծաղիկները ժպտում էին խոտերի միջից նայելով։ Այս մի հրաշալի պատկեր էր։ Միայն պարտէզի ամենահեռաւոր մասում էր ձմեռը թագաւորում։ Այնտեղ կանգնած էր մի փոքրիկ տղայ։ Նա այնքան փոքր էր, որ ծառի ճիւղերին չէին հասնում ձեռքերը եւ ծառի շուրջը դառնալով սաստիկ արցունք էր թափում։ Խեղճ ծառը դեռ եւս ամբողջովին ձիւնով ու սառոյցով էր ծածկուած, իսկ հիւսիսային քամին ոռնում եւ աղմկում էր նրա շուրջը։

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թարգմ.՝ Խ. Եգանեան

(Մնացեալը յաջորդով)

ծանուցագրին, ոչ ալ ռուէ միջոց ձեռք առաւ սպիտակ-պահակեան դաւադիրներու ահնյայտնի գործունէութեան դէմ։ Ու կ'աւելցնէ թէ լենեւխորհրդային յարաբերութեանց բարւոքումը անկարելի է, քանի չստացուի գոհացուցիչ պատասխան մը։

«Լեհ կառավարութիւնը պէտք է հասկնայ որ այս վէճին մէջ խորհրդային միութեան կողմէ «պարզապէս օրակարգի հարցերուն անցնելու» բանաձեւին հաշուուած կերպով ընդունումը ռուէ նպաստաւոր արդիւնքի չի կրնար յանգիլ եւ չպիտի յանգի։ Հակառակ լեհ մամուլի գրածներուն, խորհրդային կառավարութիւնը նպատակ չունի ապահովութեան դաշինքի մասին նոր առաջարկներ ընելու, մինչեւ որ կատարեալ եւ ամբողջական գոհացում չստանայ Վոյքոֆի սպանութեան խնդրին համար։

Ֆրանսեւգերման առեւտուրը

Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամը լրացաւ երէկ։ Նոր դաշնագիր կնքելու համար երկարաձգուած է ի վեր սկսած բանակցութիւնները յաջող ելքի մը չյանգեցան։ Գլխաւոր պատճառը այն է որ Ֆրանսայի երեսփ. ժողովը չէ քուէարկած մաքսային նոր տուրքերու օրինագիծը։ Այս անկայուն վիճակին մէջ, Գերմանները կը մերժեն ո եւ է յանձնառութեան տակ մտնել։

Եթէ մինչեւ ամսոյս 15ը — խորհրդարանի ամառնային արձակուրդին թուականը — մաքսային օրէնքը չքուէարկուի, այն ատեն պէտք պիտի ըլլայ սպասել մինչեւ Հոկտեմբեր 31. ու մինչ այդ արտածող վաճառականները մեծ վնասներու պիտի ենթարկուին։ Համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար բանակցութիւնները կը շարունակուին։

Ժընեւի խորհրդաժողովը

Նրբանցքներու մէջ կատարուած երկար խօսակցութիւններէ վերջ, յանկարծական մերձեցում մը առաջ եկաւ Ժընեւի նաւային խորհրդաժողովին մէջ՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ Ճափոնէն վերջ Միացեալ Նահանգները եւս ընդունեցին Անգլիոյ առաջարկը՝ մեծ մարտանաւերու խնդիրը վերաքննելու մասին։ Միայն թէ Ամերիկա կարգ մը վերապահումներ կ'ընէ։ Նախ կը պահանջէ որ այս կարեւոր խնդիրը վճռաբանութեան դրուի խորհրդաժողովի օրակարգին միւս հարցերը լուծուելէ վերջ միայն, այսինքն երբ որոշումներ տրուին յածանաւերու, թորփիլանաւերու եւ ընդծովեաներու մասին։ Երկրորդ՝ պայման կը դնէ որ 5—5—3ի համեմատութիւնը չփոխուի։

Մասնագէտներու Յանձնաժողովին մէջ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան օժանդակ նաւերու մասին։ Թորփիլանաւերու եւ թորփիլահալածներու համար առաւելագոյն տարողութիւն որոշուեցաւ 1500 թոնօ, զինուած՝ ամէնէն մեծը 125 միլիմեթրնոց թնդանօթներով. իսկ տեւողութեան շրջանը պիտի ըլլայ 16 տարի։ Որոշուեցաւ արագութիւնը նկատի չառնել, մինչ ոմանք կ'առաջարկէին առաւելագոյն 20 հանգոյց նշանակել։ Առաջնորդ-թորփիլահալածները 1850 թոնոյէն աւելի չպիտի ըլլան. անկէ վեր եղողները յածանաւի դասակարգին մէջ պիտի մտնեն։ Ասկէ զատ, ծովային երեք մեծ պետութիւնները խոստացան խիստ սահմանափակ թիւով 1850 թոնոնոց թորփիլահալածներ շինել։

Այս մասին տրուած որոշումները վերջնական պիտի ըլլան, երբ արձանագրուին Գործադիր Մարմինին կողմէ։

Մասնագէտները դեռ չկրցան վերջնական համաձայնութեան մը գալ յածանաւերու մասին։ Միայն որոշուեցաւ որ անոնք երկու դասակարգի պիտի բաժնուին, 7500 եւ 10.000 թոնոնոցներ։ Խորհրդաժողովին սկիզբը Ամերիկա իրեն եւ Անգլիոյ համար 550.000 թոնօ, Ճափոնի համար ալ 330.000 թոնօ առաջարկած էր։ Անգլիա այս քանակը քիչ կը գտնէ եւ աւելին կը պահանջէ։

Եթէ իր այս տեսակէտն ալ ընդունիլ տայ, այն ատեն զինաթափութեան խորհրդաժողովը իրականին մէջ սպառազինման ժողով մը եղած պիտի ըլլայ։

Լրտեսական նոր խնդիր մը

Անցեալները Պլէնվիլի (Քալվատոս) Ֆրանսայի նաւաշինական ընկերութեան գիտական ճիւղը նկատած էր որ իր գծագրութեան ճիւղէն կարգ մը վաւերաթուղթեր աներեւութացած են։ Տնօրէնութիւնը վերջերս այս մասին տեղեկութիւն տուած ըլլալով Քանի ոստիկանութեան, այս վերջինը անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեց եւ խուզարկութիւններ կատարեց ընկերութեան պաշտօնեաներուն եւ ճարտարագէտներուն մօտ։ Աներեւութացած վաւերաթուղթերը գտնուեցան այնպիսի մարդոց մօտ, որոնք իրաւունք չունէին զանոնք իրենց քով պահելու։ Ասոնք են՝ Լուի-Փիէռ Քլօսսթը, 53 տարեկան, կը բնակի Պրէսթ, պելճիքացի Օլվօէթ՝ գծագրիչ, սերպ Եովան Ռաքիչ, ճարտարագէտ, իտալացի Աթթիլիօ Փէքորարի, ճարտարագէտ, երեքն ալ կը բնակին Քան, իտալացի Լուիճի Տիմէօ, ճարտարագէտ, կը բնակի Փարիզ։

Վերոյիշեալ հինգ հոգին ալ ձերբակալուեցան վաւերաթուղթեր գողնալու ամբաստանութեամբ եւ Քանի հարցաքննիչ դատաւորին տրամադրութեանտակ դրուեցան։

Հինգ ամբաստանեալները աջի օր Քանի մէջ հարցաքննուեցան, իրենց պաշտպան փաստաբաններուն ներկայութեան։ Բոլորն ալ յանեցին թէ անմեղ են եւ ո եւ է դաւաճանական նպատակ չեն հետապնդած։

Մինչեւ հիմա կատարուած քննութիւններէն կը հասկցուի թէ ծանր չէ խնդիրը եւ ամբաստանեալները առժամաբար ազատ պիտի արձակուին։

.˙. Հավրի մէջ գաղտնի ոստիկան մը, որ ծովեզերքի քարաժայռերուն վրայ կը պտտէր, ձերբակալեց Եաքոպ Պէնց եւ Իտուարտ Հից անուն երկու լուսանկարիչներ, բնիկ Ցուրիխցի, որոնք Տօլմարի մարտկոցը կը լուսանկարէին։ Իրենց վրայէն գտնուեցան Տօլմարի եւ Հէվի մարտկոցներուն պատկերները։ Այս երկու կասկածելի լուսանկարիչները ոստիկանութեան յանձնուեցան։

ՅՈՒԼԻՍ 3Ի ԿԻՐԱԿԻՆ
Ո՞ՒՐ ԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱՆՑԸՆԵԼ

*Ժուանվիլ-Սէն Մօրի գաղութին փափաքին վրայ, տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպած է աննախընթաց դաշտային խաղերու եւ պարերու հանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ի Կիրակին ամբողջ օրը —Սէն-Մօր, Մառնի գեղատես ափերուն վրայ— Café Léonի ծառաստանին մէջ։ Ճաշ կալ*եւ*լի միասին բերել։*

Յայտագիր.— 1. Հ. Մ. Ը. Մ.ի առնուազն 4 խումբերու միջեւ բաժակի մրցում։

2. Հայ Սկաուտներու եւ Ժուանվիլի երկսեռ խումբերու միջեւ վալի-պօլի մրցում։

3. Տողանցք դէպի մարգադաշտ՝ հայ սկաուտներու եւ բոլոր հայ մարզիկներու, ընկերակցութեամբ գաղութին թագուհիին, պատուոյ եւ միւս օրիորդներու, ծաղկեալ արդուզարդերով։

4. Նուագ-ժազ՝ պարտէզին մէջ։

5. Անակնկալներ։ Սէնփանթէնով նոր խաղեր եւ պար։ Լաւագոյն ըմպելիներ խիստ աժան գիներով։ Անձրեւի պահուն զոց տեղ տրամադրելի է։

Հաղորդակցութիւն.— *Փօրթ տը Վէնսէնէն 109 թրամ. իջնել* St. Maur, Rue du Petit Parc-Pont Neuf *կամուրջը, անցնելով ձախին վրայ։ Նոյն տեղէն* 110a, 110b. *կառքերը ինչպէս նաեւ* Louvreէն 13b, *իջնել* Gare St. Maur։

Երկաթուղի Պասթիլի կայարանէն ամէն կէս ժամը, իջնել St. Maur Créteil։ *Մուտք մէկ ֆրանք։*

ՕՐ. ԵՍԹԵՐ ԳԱԼԱՃԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՃԻՎԱՆ ՏԱՐԸԳՃԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Գեկփօռ 26 Յունիս 1927

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains:

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սերոբեան խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 4 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահը:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ժողովը, վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 9.30ին, Ռիւ տը լա Րէփիւպլիք 63: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, իրենց անդամատետրերով միասին: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, Bar Restaurant Bld. Oddo Prolongé 142, *Բոլոր ընկերները ներկայանան իրենց անդամատետրերով։ Կը խնդրուի նաեւ Սէնթ-Անթուանի ընկերներէն ներկայանալ արձանագրուելու համար։*

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր խումբերու ընկերները վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Rue Marseille սրճարանին սրահը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Ապառաժ» խումբի ցերեկական ժողովը 3 Յուլիս վաղը առաւօտ ժամը 10ին, սովորական ժողովատեղին: Բոլոր ընկերները առանց բացառութեան պէտք է ներկայ ըլլան:

Հ. Յ. Դ. Սէնթ-Լէթիէնի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի օր ժամը 3ին, Քաֆէ տը Ֆալէի սրահը: Ռիւ տը Ֆալէ:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie au Clair de Lune Caféի *մէջ։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, 9 Յուլիս Շաբաթ, գիշեր ժամը 8.30ին, 63 Rue Mr. le Prince *Ֆլորիս ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ՝ Երջ. Պատգմ. ժողովին օրակարգին խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կը փութամ իմ խորին շնորհակալութիւնս յայտնել Լիոնի Ազգային Միութեան վարչութեան, որ կարճ ժամանակին մէջ կանոնաւորեց ընտանիքիս ինքնութեան թուղթերը։

Տէսլին Յովհաննէս Գօյաճեան

ՍԱԿԱՐԱՆ
1 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100 Mark		604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3300	—
» II »	1890	—
» III »	1350	—
Օսմանեան նրկթղ. Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - [...]
208bis, Rue Lafayette Pa[ris]

Le Gérant : H. TEUR[...]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	1 տարի.	6 ամիս.	Տարի.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ 1927

3 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 379

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

«Աւելի քան քառասուն ժամ նաւարկեցինք, եւ տասնըինը ժամ անընդհատ ոչ ցամաք տեսանք, ոչ ծովը, ոչ ալ օդանաւը»։

... «երեք ընկերներս խլացեր էին ուժասպառութենէն։ մեզմէ ոչ մէկը կրնար յսել միւսները. այնպէս որ, իւրաքանչիւրը կը խորհէր թէ մինակ ինք պիտի ազատի ողջ առողջ։

«Ժամանակին մեծ մասը կը թուչէինք երեք հազար մեդր բարձրութեամբ, առանց ազատելու մշուշէն։»

Այսպէ՛ս կը պատմէ օդարշաւի նոր հերոսը, նկարագրելով իրենց պայքարը։

Եւ ի՛նչ պայքար։ Բնութիւնը, իբրեւ ամենի բռնակալ մը, շարժման մէջ դրած էր իր բոլոր «տարերք»ը,— մշուշ, ամպ, անձրեւ, կայծակ, փոթորիկ, ցուրտ, ինչպէս մարդը՝ իր միտքն ու գիտութիւնը։ Ան կարծես մասնաւոր կատաղութեամբ մը լարած էր բռնութեան բոլոր շղթաները, վիժեցնելու համար մարդուն յաւակնութիւնները։

Ու նորէն, մարդն է որ մնաց յաղթական։ Բնութեան մէկ մասնիկը ի դերեւ հանեց ամբողջութեան դիւային խաղը, թանկագին գանձ մը եւս կորզելով անոր անսպառ գաղտնիքներէն։

Իրողութիւն է այսօր,— ընդամէնը երկու ամսուան ընթացքին, մարդկային հանճարը սաւառնեցաւ ովկիանոսին վերեւ, ամէն անգամ թափ մը աւելի ստանալով, քայլ մը աւելի առաջ անցնելով։ Առաջին հերոսը, Լինտպէրկ, 3610 մղոն կտրած էր։ Յաջորդ երկուքը, Չէմպըլին եւ Լէվին, 3720 մղոն թռան, իսկ «Միս Ամերիկա»ի չորս կորիճները արդէն կը հաշուեն 3812 մղոն, երբ 43 ժամ 21 վայրկեան մնացած բլլալով օդին մէջ։ Ուրիշ հաշիւի մը համաձայն, Լինտպէրկ Մայիս 20—21ին Նիւ Եորք Փարիզ հեռաւորութիւնը (5836 քիլոմեդր) կտրեց 33 ժամ 30 վայրկեանէն. Չէմպըլին եւ Լէվին Յունիս 4—6 Նիւ Եորքէն Այզլէպէն (Գերմանիա) թռան 41 ժամ 55 վայրկեանէն, իսկ Պըրտ եւ ընկերները Յունիս 29էն Յուլիս 1 Ամերիկայէն ֆրանսական ծովափը եկան, 40 ժամ 8 վայրկեանէն, 5600 քիլոմեդր կտրելով։ Այս հիման վրայ, նորէն մրցանիշը իրենց կը մնայ ուղիղ գծի համար, եւ չորս հոգիով։

Պէտք է նկատել որ, ամէն անգամ նոր կատարելութեամբ մը կը վերսկսէր արշաւը։ Լինտպէրկի օդանաւը շատ պարզ էր, նոյն իսկ առանց հեռախօսի։ Պըրտ եւ ընկերները ամբողջ քաղաք մը կը պտտցնէին օդին մէջ, Ատլանտեանի վերեւ, գիտական եւ քաղաքակրթական բոլոր յարմարութիւններով, հեռախօսէն մինչեւ քառուշէ նաւակը, որուն շնորհիւ կրցան ցամաք հասնիլ, ճակատագրական վայրկեանին։ Լինտպէրկի և Չէմպըլինի օդանաւերը մէկ-մէկ շարժանիւ ունէին, «Միս Ամերիկա»՝ երեք հատ, որոնք անխափան գործեցին մինչեւ վերջը, եւ եթէ կողմնացոյցը խանգարուած չըլլար, անշուշտ ցամաք պիտի իջնէին, փոխանակ ծովուն վրայ կանգ առնելու։

Այս առթիւ կարելի չէ մոռնալ նաեւ այն միւս հերոսները, դժբախտ Քոլի-Նունկէսէրէն մինչեւ Լոնտոնէն Հնդկաստան, Փարիզէն դէպի Սիպերիա, Նիւ Եորքէն մինչեւ Խաղաղական (Հօնօլուլու) ելլող, թռիչքներ կատարող քաջերը, որոնց ամէն մէկը գանձ մը աւելցուց գործնական գիտութեան թանգարանին վրայ, իր յաղթանակով, կամ նոյն իսկ ձախողանքով։

Որովհետեւ, անպատճառ յաջողութիւնը չէ որ պիտի ճշդէ փորձին արժէքը։ Հազարաւոր գիտնականներ — ինչպէս ռազմիկներ — կարելին կը փորձեն, իրենց կեանքն ալ վրայ տալով, եւ միշտ վաստակ մը, գիւտ մը, յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ պատմութիւնը։ Եւս ճամբան մնացողին գործը կը շարունակուի աւելի բազմաթիւ թեկնածուներով, եւ աւելի յանդգնութեամբ եւ կատարելութեամբ։

Յաւիտենական պայքարն է կը նորոգուի ու կը ծաւալի անընդհատ, անվհատ։

Այսպէս եւ ազգերու կեանքին մէջ։

Սերունդներ կ'իյնան ազատութեան եւ արդարութեան ճամբուն վրայ։ Մոլեգին ծափեր՝ յաղթողին, վայրերան կանչեր, երբ ձեռնարկ մը նպատակին չի հասնիր։

Ի՛նչ փոյթ։ Կանգ չառներ գործողը, գիտուն կամ ռազմիկ։ Անսկուռն պայքարն ու անխարդախ հաւատքն է երկուքին ալ ուժը։ Եւ մարդկութեան բարիքը՝ երկուքին ալ նպատակը։ Մէկ արկած, Քոլի-Նունկէսերի կսկծալի վախճանը, ոչ միայն վհատութիւն չպատճառեց, այլեւ, այդ փորձանքէն յետոյ էր որ, մասնաւոր ուժգնութիւն եւ յանդգնութիւն ստացաւ օդարշաւը, եւ բազմապատկուեցան փորձերը։ Վեհապետներէն մինչեւ ետին գիւղացին սքանչացումով եւ ակնածանքով կը հետեւին խենդ»երու յարաճուն ճիգերուն։

Այո՛, «սրբազան խենդութեան» այս աննկուն, անվախճան արշաւն է որ պիտի դառնայ, յետոյ, իբրեւ սովորական երեւոյթ, ինչպէս շոգեկառքը, շոգենաւը, կամ հեռախօսը։ Եւ այն ատեն, նորէն, մարդը սահման չպիտի ճանչնայ, ոչ ալ գոհանալ, ու պիտի փնտռէ նոր գաղտնիքներ եւ վայելքներ, աքաջան պրպտումներով, ճիգերով, արշաւներով։

Արշաւ մըն ալ՝ մեր կեանքը, մանաւանդ ներկայիս, օդին մէջ առկախ, ինչպէս Լինտպէրկի եւ միւսներուն օդանաւերը, Ատլանտեանի վերեւ։

Ո՛չ անձրեւն է պակաս, ոչ մշուշը, ոչ ալ կայծակն ու փոթորիկը։ Եւ ինչո՞ւ պէտք է անճրկիլ կամ վհատիլ, երբ նախ մէկ, յետոյ երկու, յետոյ չորս եւ այնուհետեւ հարիւրաւոր հերոսներ միշտ ալ կը գտնուին ո՛ր եւ է ժողովուրդի մէջ, արձանագրելով ե՛ւ միտք, ե՛ւ բազուկ, տոգորուն՝ լեռներ շարժելու հաւատքով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ի ԱՅՍ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

Խօսելով Ապրիլ 26ի գիշերը Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց մասին, Սոֆիայի «Ազատ»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (24 Յունիս).

— «Ինչո՞ւ սակայն այս բոլորը, պիտի հարցնէր «ու եւ է ընթերցող, «ու եւ է մէկը՝ որուն սրտին մօտ է Հայաստանի ժողովուրդին բարօրութիւնն ու խաղաղ զարգացումը։

«Փառք Աստուծոյ, մէջտեղը ոչ դաւ կայ, ոչ ալ դաւադրութիւն, ոչ դատ, ոչ ալ դատաստան։ Այս առթիւ պոլշեւիկներն իսկ լո՛ւռ են եւ խօսք մը չունին իրենց ոճրապարտ արարքը արդարացնելու համար։

«Անցեալ տարի երբ հալածանքը սկսաւ, գոնէ բեր պատրուակ, հայ ժողովուրդի մէկ ցեցին, Մանուկ Խաչոյեանի մը դիակը կար մէջտեղ, իսկ այս տարի այդ պատրուակն ալ կը պակսի։

«Արդեօք Դաշնակցութիւնը, Ազրպէյճանի Մուսավաթական-ներուն եւ Վրաստանի Մէնշեւիկներուն հետ «հակայեղափոխական» դաւադրութեան մէ՞ջ բռնած են։ Բայց եկուր տես որ, իրենք, պոլշեւիկներն են որ կը յայտարարեն թէ Դաշնակցութիւնը անտեսուած է Վրացի ու Թաթար «հակայեղափոխականներէն» եւ դուրս մնացած Կովկասի Ազատագրութեան կոմիտէէն։

«Ուրեմն, իրենց իշխանութեան դէմ գործօն պայքարի մը վախն ալ չկայ։ Եթէ այդ այդպէս է, հապա ինչի՞ վերագրել Հայաստանի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութիւնները։

«Ամէն բանէ առաջ, պարզ է պոլշեւիկներուն համար այն, որ իրենց Ծապլվարեան առաքելութիւնը ի Հայաստան վիժած է, որ իրենք եթէ շնորհիւ ռուսական սուիններուն կրցած են տիրանալ Հայաստանի հողին, բայց չեն կրցած ու չպիտի կրնան իշխել ժողովուրդի զգացումներուն եւ մտածողութեան, որ կը շարունակէ հաւատարիմ մնալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր փայփայած իտէալներուն։

«Ռուս բանակը յաղթած է Հայաստանի մէջ, գրաւելով անոր հողերը, բայց պոլշեւիզմն ու պոլշեւիկները իրենց գաղափարաբանութեամբ չարաչար կերպով պարտուած են։

«Պոլշեւիկները կը զգան թէ փափուկ է իրենց կացութիւնը եւ բռնութեան վրայ հաստատուած իրենց գահը՝ խախուտ։

«Այս պարագան անվիճելի ըլլալով Պոլշեւիկներուն համար, անոնք իրենց ըէժիմին ապահովութեան ի խնդիր, անհրաժեշտութիւն մը կը նկատեն պարբերական եւ զանգուածային հալածանքները։»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ՅՈՒԼԻՍ (Թիւ 7)

Բովանդակութիւն.— Խորհրդատագնապը զարգանում է (Խմբ.)։ Նոր Թուրքիան եւ մենք, Հ. Գնդունի։ Վարագոյրը բացւում է, Ս. Մ.։ Ընկերվարական Բրոնիկոն, Վ. Ճուշմնեան։ Թուրքիոյ շուրջ։

Մեր Զոհերը.— Սեբաստիոյ զոհերը. Վ. Համբարձումեան։

Թղթակցութիւններ Հայաստանէն եւ Կովկասէն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մուսթաֆա Քէմալ Պոլսոյ մէջ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա Հինգշաբթի իրիկուն Էնկիւրիէն մասնաւոր կառախումբով ճամբայ ելաւ դէպի Պոլիս։ Կայարանը ողջերթի գացած էին գործավարներ, երեսփոխաններ, դիւանագիտական մարմինը եւ դպրոցական աշակերտները։ Մուսթաֆա Քէմալ Իզմիթ հասաւ Ուրբաթ առաւօտ, ուր զինքը ընդունեցին խորհրդարանի նախագահը, կուսակալը, զինուորական հրամանատարը, Պոլսոյ քաղաքապետը եւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Իզմիթէն «էրթօղրուլ» զրօսանաւը նստաւ։ Եռեւէն կուգային զանազան պատուիրակութեանց նաւերը, որոնք օր մը առաջ Պոլիսէն Իզմիթ մեկնած էին՝ դիմաւորելու համար «Թուրքիոյ փրկիչը»։ Մասնաւոր շոգենաւեր վարձած էին՝ Պոլսոյ մամուլը, Պոլսոյ ժողովուրդին ու կուսակալութեան ներկայացուցիչները, Խալք կուսակցութեան վարիչներն ու անդամները, ուսանողները, Պոլսոյ հայ գաղութը, Թուրք կանանց միութիւնը եւայլն։ Շիրքէթի եւ Սէյրը Սէֆայինի շոգենաւերը իրենց երթեւեկը դադրեցուցած էին առաւօտուն ժամը 11էն մինչեւ կէսօրէն ետք ժամը 5։ Ընդ առաջ գացող բազմաթիւ շոգենաւերը Մեծ կղզիի բացերը հանդիպեցան «էրթօղրուլ» զրօսանաւին, որ Տօլմա Պաղչէի պալատին առջեւ խարսխեց ժամը 3ին։

Թրքական նաւատորմը, որ վերջերս Սեւ ծով գացած էր, երկու օր առաջ Վոսփոր վերադարձաւ՝ Քէմալը դիմաւորելու համար։ Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ գտնուող բոլոր նաւերը նոյնպէս ողջունեցին «էրթօղրուլ» զրօսանաւը։ Մարզական միութիւնները Մօտայի առջեւ նաւակներով դիմաւորելու ելան։ 101 թնդանօթներ բարի գալուստ մաղթեցին կազիին։ Քաղաքապետութիւնը 600 հոգինոց հացկերոյթ մը տուաւ Տօլմա Պաղչէի պալատին մէջ։

Հանրապետութեան նախագահի անձնապահ գունդը Երկուշաբթի օր Պոլիս հասնելով, տեղաւորուեցաւ Ֆընտըգլըի պալատ։ Տօլմա Պաղչէի եւ Պէյլէրպէյիի պալատներուն դուռներուն վրայ գտնուող սուլթանական զինանշանները քանի մը օր առաջ քանդուեցան։

Մուսթաֆա Քէմալ մօտ երեք ամիս պիտի մնայ Պոլիս։ Վարչապետ Ըսմէթ փաշա եւս մօտ օրէն Պոլիս պիտի գայ։

Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին Հոգաբարձութիւնը յաղթական կամար մը շինած է Բերայի Շիտակին վրայ։ Հայ կաթոլիկներն ալ կամարներ կանգնած են Ս. Յակոբ հիւանդանոցին առջեւ եւ լուսազարդած են Պատրիարքարանի մուտքը։

Երեք օր երեք գիշեր խրախճանութիւններ պիտի կատարուին Պոլսոյ մէջ, կազիին ի պատիւ։

Իտալացիները Յոյներու դէմ

«Ուէսթմինսթըր կազէթ»ի թղթակիցը Տոտեկանեան կղզիներուն մէջ քննութիւն մը կատարած է, հարցաքննելով ո՛չ միայն բնիկ Յոյները, այլ իտալացի պաշտօնատարներ։ Թղթակիցը եկած է այն եզրակացութեան որ իտալական իշխանութիւնները սիստեմաթիկ կերպով բարոյական ու նիւթական հալածանքի կ'ենթարկեն բնիկները, ստիպելու համար զանոնք որ հեռանան կղզիներէն, եւ անոնց տեղ իտալական հպատակներ կը բերեն։ Այս քաղաքականութեան շնորհիւ, Յոյներուն թիւը պակսած է հարիւրին 20 համեմատութեամբ։

Մասնաւորապէս Հռոդոսի մէջ շինուած մեծածախս «սիման-արմէ» շինութիւններուն մասին իր հարցումներուն պատասխանելով, ականաւոր Իտալացիներ ըսած են.

— Հռոդոսը մեզի համար կարեւոր խարիսխ մըն է, օգտագործելու համար յառաջիկայ պատերազմի ընթացքին։ Նկատելով որ կռուը պիտի կատարուի զանցանելի նաւատորմ մը ունեցող երկրի մը դէմ, Հռոդոս հիանալիօրէն պիտի ծառայէ։

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Հռոդոսի այս վիճակը անծանօթ է Եւրոպացիներուն, որովհետեւ Արքիպեղագոսի այդ կղզին Եւրոպայի մայրաքաղաքներէն հեռու կը գտնուի եւ հոն այցելող երեւելի այցելուները տեղական իշխանութեանց կողմէ անմիջապէս կը կաշառուին։

Պըրտ եւ ընկերները Փարիզ եկան

Երէկ գրեցինք թէ Պըրտի օդանաւը մշուշին եւ անձրեւին պատճառով Փուաժէի կայանը չկրնալով գտնել, Վէր-սիւր-Մէր իջած էր։ Օդանաւին անթելի վարիչ Նովիլ, հետեւեալ պատմութիւնը կ'ընէ.—

«Ճիշդ է թէ Փարիզ չհասանք, բայց կրցանք անժխտելիօրէն հաստատել թէ ծանր օդանաւի մը համար կարելի է 3—4000 մղոն ճամբայ կտրել առանց հանգրուանի, հակառակ օդի արգելքներուն։ Վերը, օդին մէջ կորսուած մարդերու պէս էինք։ Այս է ամբողջ պատմութիւնը։ Թանձր մշուշի մը մէջ մխրճուած, անձրեւէն մտրակուած, բան չէինք տեսներ։ Ու մեր պէնզինը կը սպառէր... չորս ժամ... երեք ժամ եւս կրնայինք մնալ։ Ծով իջնելէ քիչ առաջ, կոյր ծնած մարդերու կը նմանէինք։ Գիշեր ատեն գրեթէ բնաւ ցամաք չտեսանք։

«Ժամը 10ին եւ կէս գիշերին կարծեցինք թէ Փարիզի վրայ

(Ուրիշ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Առջի օր գրեցինք թէ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք ընտրուած է Մեսրոպ եպսկ. Նարոյեան։ Պոլսոյ թերթերուն տուած մանրամասնութեանց համաձայն, ընտրութիւնը կատարուած է Գումգաբուի Մայր եկեղեցիին մէջ անցեալ Կիրակի կէսօրէ վերջ, Ազգային Ժողովի հանդիսաւոր նիստին մէջ։

Թեկնածուներն էին՝ Արշարունի արքեպս., եւ եպիսկոպոսներ՝ Նարոյեան, Սմբատ, Գարեգին եւ Սարգիս։ Ըստ օրինի, ասոնց համառօտ կենսագրականները կարդացուեցան։ Նոյնպէս, կարդացուեցան օրէնքին ընտրական տրամադրութիւնները։

Ընտրութենէն առաջ, ատենապետը ծանոյց թէ Գարեգին եպս. կը հրաժարի թեկնածութենէ։ Դաս մը կարծուեցաւ թէ ուրիշներ ալ պիտի հիտեւին անոր օրինակին, բայց երկրորդող չգտնուեցաւ։

Ժամը 3.40ին սկսաւ քուէհաւաքը։ Արդիւնքը եղաւ.— Նարոյեան եպս. 33 քուէ, Արշարունի արքեպս.՝ 17, Սմբատ եպս.՝ 7։ Չորս հոգի ալ ճերմակ քուէ տուած էին։

Քանի մը երեսփոխաններ, սակայն, իբր անցած իրենց թեկնածուին անյաջողութենէն, կ'առարկէին որ Նարոյեան եպս. չէ ընտրուած, քանի որ Պոլիս գտնուող երեսփոխաններուն թիւն է 66, իսկ օրինական մեծամասնութիւնը՝ 34։ Մինչդեռ ան 33 քուէ միայն առած է։

Կէս ժամ ամբողջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ եղան այս կէտին շուրջ։

Համեմատականի ընտրութեան մէջ, միայն երկու թեկնածուներ կային, քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ.— Նարոյեան եպս.՝ 33 քուէ, Արշարունի արքեպս. 25։ Սպիտակ երեք։ Ատենապետը յանուն Ազգ. Ժողովի պատրիարք հռչակեց Մեսրոպ եպս. Նարոյեանը։

Գործադիր Պ. Ա. Տ. Ահարոնեան կարդաց թուրքերէն գրութիւն մը (մազպաթա), որ Պատրիարքական ընտրութեան առթիւ պիտի հաղորդուի կուսակալութեան։

Քուէարկութեան արդիւնքէն յետոյ, ատենապետը առաջարկեց հրաւիրել նորընտիր Պատրիարքը, որ կատարէ օրինական երդումը։

Նորընտիր Պատրիարքը խորան բարձրացաւ, եւ ծնկաչոք ու գլխաբաց, կարդաց հետեւեալ բանաձեւը.

«Առաջի Աստուծոյ եւ ի ներկայութեան Ազգ. ընդհանուր ժողովոյ, հրապարակաւ ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Հանրապետական կառավարութեան եւ հաւատարմաբար հսկել Ազգային Օրինաց անթերի գործադրութեան»։

Նորընտիր Պատրիարքը ծնած է Մուշի Արդերտ գիւղը, 1875ին։ Ս. Կարապետի վարժարանին մէջ նախակրթութիւնը աւարտելէ յետոյ, կը մտնէ Արմաշի Դպրեվանքը։ 1899ին սարկաւագ կը ձեռնադրուի, 1901ին ալ՝ վարդապետ։

Տարիներով պաշտօնավարած է Դպրեվանքին մէջ, իբրեւ ուսուցիչ, փոխ-տնօրէն եւ վանահայր։ 1913ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։ 1916ին Պոլիս եկաւ, եւ քարոզչութեան պաշտօններ ստանձնեց Պէշիքթաշի ու Բերայի մէջ։ 1918ին եւ 1919ին երկու անգամ պատրիարքական տեղապահ եղած է։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐԿԵՐԸ

Ի՛ՆՉ ՏԵՍԱԿ ՏՈՒՐՔԵՐ ԿԸ ՎՃԱՐԵՆՔ

Ֆրանսա հաստատուած ամէն վաճառական գիտէ թէ մօտաւորապէս ինչ տուրք պիտի վճարէ պետական գանձին։ Եւ սակայն այնչափ բազմապիսի են այդ տուրքերու բաշխման ձեւերն ու սակերը, որ կ'արժէ մօտաւոր գաղափար մը ունենալ այդ մասին։

Մէկ կողմ թողլով ազատ ասպարէզներու հետեւողները (բժիշկ, փաստաբան, ճարտարագէտ եւլն.) առնենք միայն առեւտրականները։

Առաջին տուրքն է ամէն ամիս առեւտուրի գումարին վրայ նշանակուած հարիւրին 2ը. (chiffre d'affaires)։ Շատ չնչին բացառութեամբ, այն ամէնքը որ ապրանք մը կը ծախեն, մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ, պարտական են գումարին հարիւրին 2ը պետական գանձին վճարել։ Քանի մը ամիսէ ի վեր այդ տուրքէն զերծ կացուցուած են արտածուած ապրանքները, թէեւ նախապէս արտածումներու վրայ ալ կը վճարուէր, ինչ որ կ'արգիլէր Ֆրանսացի արտածողը մաքառիլ իր արտասահմանեան մրցակիցներուն հետ։ Պէտք չէ մոռնալ թէ արդէն ամէն ապրանք որ արտասահմանէն կը ներածուի, մաքսին հետ զուգընթաց կը վճարէ նաեւ հարիւրին 2 իր արժէքին վրայ։

Երկրորդ տուրքն է փաթանթը, որ իրաւունք կուտայ ո եւ է մարդու հաստատուիլ իբր առեւտրական կամ վաճառական։ Փաթանթը որոշ տուրք մըն է որ կը հաստատուի համաձայն գործի տեսակին իբր Ա. Բ. Գ. եւայլն կարգի,— օրինակ յանձնակատար, միջնորդ, խանութպան, մեծաքանակ ծախող, փերեզակ, արհեստաւոր եւայլն եւայլն։

Այս տուրքին հետ կապուած են երկու ուրիշ տուրքեր։ Ըստ փաթանթի սակին, կը գանձուի հարիւրին այսչափ խանութի կամ գրասենեակ իվարձքին գումարէն, եւ այդչափ մըն ալ բնակարանի վարձքէն։ Օրինակ՝ մեծաքանակ յանձնակատար մը որ ունի գրասենեակ մը 6000 Փր. վարձքով Ա. կը բնակի 6000 Փր. վարձքով տան մը մէջ, կը վճարէ Ա. կարգի 2500 Փր. փաթանթ եւ հարիւրին 50 գրասենեակի եւ հարիւրին 50 ալ տան վարձքի գումարներէն, այսինքն 3000ական 6000 ֆրանք։

Այս տուրքերը որ եւ է կապ չունին առեւտրականի շահին կամ վնասին հետ. վաճառականը պարտական է վճարել փաթանթը իր յարակից տուրքերով եւ առեւտուրի հարիւրին 2ը, մինչեւ իսկ եթէ վնասած է կամ հազիւ թէ ծախքերը գոցած։

Այս տուրքերէն անկախ իւրաքանչիւր տարեգլխու պարտական է ուղղակի տուրքերու պաշտօնէութեան ներկայացնել իր վնասի եւ շահի հաշիւը եւ գոյց տալ իր վիճակը։ Հակակշռող պաշտօնեան իրաւունք ունի, եթէ ուզէ, քննել տոմարները եւ ապացոյցներ պահանջել ներկայացուած հաշիւներու ճշտութեանց համար։ Ըստ վաճառականի շահին, պետական գանձը կը գանձէ յառաջատուական տուրք մը շահերու գումարին վրայ։ Տուրքէ զերծ է մինչեւ 7000 Փր. շահը։ Այդ գումարէն աւելիէն կը զեղչուի 3000 Փր. եթէ հարկատուն ամուսնացած է, ինչպէս նաեւ 3000ական ֆրանք իւրաքանչիւր անչափահաս զաւակի համար եւ 2000 Փր. իւրաքանչիւր 70 տարեկանէն վեր անհատի համար (հայր, մայր, մեծ հայր, մեծ մայր, աներ, զոքանչ) որ կ'ապրի հարկատուին ծախքով։

Այս պահարկութիւններէն չեն կրնար օգտուիլ սակայն այն օտարահպատակները, որոնց պետութիւնը մասնաւոր եւ նման պայմանագրութիւն չունի Ֆրանսայի հետ։ Այսպէս օրինակ Հայերը չեն կրնար օգտուիլ այս օրէնքէն, մինչդեռ Թուրքերը կ'օգտուին։

Այս զեղչերը կատարելէ վերջ, կը հաշուուի 1)25երորդ 7էն 20,000ի համար, 2)25երորդ 20էն 30,000ի, 3)25երորդ 30էն 40,000ի համար եւայլն եւ ստացուած գումարին վրայ կը հաշուուի հարիւրին 30 տուրք։

Առնենք մէկը որ շահած է 45000 Փր., ամուսնացած է եւ ունի մէկ անչափահաս զաւակ եւ 75 տարեկան հայր մը.— այդ 45000էն կը զեղչուի 3000, որովհետեւ ամուսնացած է. 3000 Փր. զաւակին համար եւ 2000 Փր. հօրը համար եւ կը մնայ 37000 Փր., այս գումարին համար պիտի հաշուուի.

Մինչեւ 7000ի համար 0.—
Մինչեւ 20,000, մնացորդ 13,000ի համար 1)25րդ.=520։
Մինչեւ 30.000, մնացորդ 10,000ի համար 2)25րդ.=800։
Մինչեւ 40.000, մնացորդ 7000ի համար 3)25րդ.=840։
Գումար՝ 37,000ի համար 2160, եւ այս 2160ին վրայ պիտի գանձուի հարիւրին 30, այսինքն 648 Փր.։ Եթէ զաւակ կամ հայր չունենար, պիտի վճարէր

7000ի համար		0
13000ի »	1)25	520
10000ի »	2)25	800
10000ի »	3)25	1200
5000ի »	4)25	800
45000		3320

0.30 անգամ 3320, հաւասար 996 ֆրանք։

Հարկերը կը հաստատուին վաճառականի Յունուար 1ին ունեցած կացութեան համեմատ. եթէ տարուան մէջ ձգէ իր գործը, պարտական է վճարել ամբողջ տարուան տուրքը։

Շահու կեղծ յայտարարութեանց համար որոշուած են ահագին տուգանքներ։ Ամենաթեթեւն է հարիւրին 25 յաւելում տուրքերու։

Ամէն անհատ պարտաւոր է մինչեւ Փետրուարի վերջը ընել իր շահի յայտարարութիւնը պետական պաշտօնէային, մինչեւ իսկ եթէ 7000 ֆրանքէն պակաս շահած է. հակառակ պարագային, պետական գանձն իրաւունք ունի հաշուելու թէ այդ անհատը շահած է իր վճարած տան վարձքի եօթնապատիկը. այսինքն եթէ 5000 Փր. վարձք կը վճարէ, իրմէն կը պահանջուի 35000 ֆրանք շահի համեմատական տուրքը։

Յիշուած տուրքերը ուղղակի տուրքերն են միայն։ Ասոնցմէ դուրս են վարձային տուրքերը եւ մանաւանդ անուղղակի տուրքերը, զորս կը վճարենք առանց զգալու, ինչպէս լուցկիի, ծխախոտի, ալքոլի, շաքարի եւլն. տուրքերը, որոնցմով միլիառներ կը գանձէ պետութիւնը։

Վերջերս ահագին խլրտում ծագեցաւ վաճառականներուն մէջ, որովհետեւ ուղղակի տուրքերու վարչութիւնը շրջաբերականով մը յայտարարեց թէ պիտի վերաքննէ վերջին հինգ տարիներու հաշուեկշիռները, ստուգելու համար թէ ինչ գիներով հաշուուած են պատրաստի մթերքները։

Գիտենք թէ ո եւ է առեւտրական որպէսզի կարենայ իր գործառնութեանց արդիւնքը գիտնալ, պարտական է տարեգլխուն հաշուեկշիռ — պիլանչօ — հանել եւ այդ ընելու համար ստիպուած է հաշուել թէ որչափ պատրաստ ապրանք ունի մթերանոցին մէջ։ Նայելով թէ ինչ գնով կը հաշուէ այդ ապրանքները, ըստ այնմ կը փոխուի արդիւնքը։ Եթէ օրինակ կէս միլիոն ֆրանքի մօտ ապրանք ունի եւ անոնց գինը հարիւրին 10 պակաս կ'անցընէ, տարբերութիւնը կ'ըլլայ 50 հազար Փր.։ Եւ եթէ վաճառականը իսկապէս 100.000 Փր. շահած էր, այդ գումարը կը զեղչուի 50,000ի։

Պետական գանձը իր այդ յայտարարութեամբ կը յուսայ մեծամեծ տարբերութիւններ գանձել։ Խնդիր է սակայն թէ անգամ մը տրուած յայտարարութիւնները առանց վերապահութեան ճիշտ ընդունելէ եւ ըստ այնմ տուրքերը հաստատելէ վերջ, իրաւունք ունի՞ վերաքննելու։ Այո՛, կ'ըսէ պետութիւնը. մինչեւ հինգ տարի իրաւունք ունիմ վերաքննելու, եթէ ներկայացուած հաշիւներու մէջ սխալ կամ անբաւարար կէտեր տեսնեմ։— Ո՛չ, կ'ըսէ վաճառականական միութեան ներկայացուցիչը։ Ժամանակին որ եւ է վերապահութիւն եղած չէ եւ անիրաւ եւ անկարելի է այժմ հինգ տարի առաջուան հաշիւներուն վերաքննութիւնը։ Խնդիրը պիտի լուծուի պետական խորհուրդին մէջ (Conseil d'Etat) եւ մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ վճիռը։ Որովհետեւ շատ մը կամայականութեանց եւ անարդարութեանց դուռեր պիտի բացուին, եթէ պետական գանձին ի նպաստ վճիռ մը արձակուի։ Շատ դժուար է, եթէ ոչ անկարելի ստուգել այսօր թէ ասկէ հինգ տարի առաջ մետրը 50 ֆրանք գնահատուած կերպաս մը իրապէս կ'արժէ՞ր այդչափ թէ ոչ։ Հարկային անիրաւութիւններուն կամ սխալ տուրքերու դէմ բողոքելու իրաւունք ունին հարկատուները եւ սակայն անգամ մը տուրքը հաստատուելէն վերջ, ստիպուած են վճարելու եւ այնուհետեւ բողոքելու։ Պատասխանը կը ստացուի անշուշտ եւ եթէ իրօք սխալ մը կայ, գումարը կը վերադարձուի, բայց ո՜րչափ ժամանակ յետոյ եւ որչափ ձեւականութիւններէ վերջ...

Մ. Տ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԻՒԻԼԸՐԻԻ ՍԱԼՈՆԸ

Փարիզի մէջ անհամար նկարչական նկարահանդէսներուն մէջէն տիրական, տարածուն շարժում մը պարտադրողներն են տարեկան մեծ ցուցահանդէսները, որոնց իւրաքանչիւրին կը մասնակցին մօտաւորապէս 2500 արուեստագէտներ, իսկ ցուցադրուած նկար - արձաններուն թիւն ալ կը բարձրանայ երբեմն մինչեւ 6000ի։ Ասոնք են սալոններ՝ Նասիօնալ, Անկախներու, Ֆրանսացի արուեստագէտներու, Աշնանային եւ Թիւիլըրի։

Իւրաքանչիւր նկարահանդէս ունի իւրայատուկ գեղագիտական ըմբռնում, ճաշակ ու մանաւանդ որոշ հանգրուանի մը տենչացող նպատակ, որ աւելի կամ նուազ տարբերութիւններով կ'երեւի նոյն իսկ ժամանակցող արուեստագէտներու մօտ։ Այսպէս՝ Անկախներու ժամանակցող Իւթրիլօն, ինքն իրեն բացարձակապէս չի թոյլատրեր Նասիօնալի շէնքէն ներս մտնել եւ փոխադարձաբար Ֆրանսացի արուեստագէտներէն Փօլ Շապաս ալ արհամարհանքով կը նայի Թիւիլըրիին վրայ։

Սա միջոցիս տեղի կ'ունենան — եւ պիտի տեւեն մինչեւ Յուլիս 15ը — Grand Palais' Նասիօնալի, Ֆրանսացի արուեստագէտներու, Porte Maillot, Palais du Boisի մէջ ալ Թիւիլըրիի հսկայ նկարահանդէսները, որոնց իւրաքանչիւրին մասին պիտի խօսինք «Յառաջ»ի մէջ։

Բայց, մանրամասնութիւններու անցնելէ առաջ, ճշդենք մեր տեսակէտը յիշուած հինգ նկարահանդէսներու մասին։

Նասիօնալ եւ Ֆրանսացի Արուեստագէտ միայն ձեւականօրէն անջատ՝ կը ներկայացնեն նոյն արուեստի հասկացողութիւնը։ Իսկ Անկախ, Աշնային, Թիւիլըրի ունենալով պարզապէս վարչական եւ ընդունելութեան պայմանի մանրամասնութիւններու տարբերութիւն, գրեթէ միեւնոյն նկարիչներն են որ կանոնաւորապէս կը ծածկեն երեք նկարահանդէսներուն պատերը։

Առաջին խմբաւորումը այլեւս գունատ ու մաշած ակադեմականներու վայրն է, որուն արուեստը հին է ու կ'երկարի մինչեւ դասականութիւն, իրապաշտութիւն եւ քիչ մըն ալ վիպականութիւն։ Այդտեղի նկարիչները արհեստագիտական միեւնոյն կատարելութիւնն է որ առանց տքնաջան պրպտումներու ձեռք կը բերեն, տարիներ անընդհատ Սալոնէն ներս մտնել-ելլելով։

Եւլայլեղ յառաջացող արուեստի պատմութեան անոնք ընդհանրապէս ոչինչ կը բերեն. միշտ կրկնող են, անհրապոյր ու անբովանդակ։ Կարծես նկարիչներ ըլլալէ առաջ բանաստեղծներ են որ կը թափառին գլխահակ ցանկապատերու, կածաններու, ուռենիներու շուքին տակ։ Ֆրանսացիները առհասարակ այս տեսակ խմբաւորումներուն է որ կ'ակնարկեն եւ կ'ըսեն արհամարհանքով.
«Laissons les morts enterrer leurs morts»։

Թերեւս հարցնեն թէ անոնք արուեստագէտ նկարիչներ չե՞ն։ Այո՛, արուեստագէտներ են, բայց միայն իրենց տան մէջ նստած, դիւրին միջոցներով նկարչութիւն մշակող մարդիկ, որոնք լաւ գծել, գոյներ շարել, դասաւորել գիտեն։ Մեր կարծիքով, ներկայ օրերուն ատիկա չի բաւեր արուեստի շէնքին վրայ աղիւս մը աւելցնելու համար։

Ներկայ արուեստագէտէն կը պահանջուի զգայութիւններու նորութիւն եւ առարկաներու բնոյթին վերարծարծումը անձնական տեսողութեամբ։ Ատոր համար պէտք չկայ փիլիսոփայական բարդ տեսութիւններէն ներս մխրճուիլ։ Մեր առօրեայ կեանքը տակաւին ինչքա՛ն չըսուած, չպատմուած կողմեր ունի։ Եթէ շատ մը նկարիչներ մղոններ կը թափառին նայուածք կանգ չառած վայրեր նշմարելու համար, Էօժէն Քարիէր մնաց միայն իր տան նեղ շրջանակին մէջ եւ ատով անմահացուց մօր մը երեկոյեան ջերմ համբոյրը։

Բայց, ո՞վ տուաւ մեզի արագաշարժութեան քնարերգութիւնը։ Եթէ Փրօքօֆիէֆ մը երաժշտութենէն ներս իր ուժը տեսակ ճամբորդութիւններով ապրեցուց ատիկա, նկարչութիւնը կը կմկմայ։

Իսկ մօտենալով երկրորդ խմբաւորման՝ (Թիւիլըրի, Անկախ, Աշնանային) կ'ապրինք ուղղակի նորագոյն արուեստի կառոյցին, առնական շունչին տակ։ Հոս են արդի նկարչութեան բոլոր յայտնի արուեստագէտները։ Բայց հոս հարց կը ծագի թէ ո՞րն է նորագոյնը։ Ատոր պատասխանելէ առաջ, մտնենք Թիւիլըրիի այս տարուան սալոնէն ներս։

*

Վաթսուն սրահ լեցուն արձաններով եւ նկարներով։

«Յառաջ»ի Մարտ 20ի թիւին մէջ, Անկախներու 38րդ պատկերահանդէսին առթիւ, կը ներկայացնէինք անոր գեղագիտական արժէքը, բաղդատելով իր նախորդ տարիներուն հետ եւ կը բնորոշէինք հետզհետէ դէպի անկում դիմելը ու միեւնոյն ատեն կը մատնանշէինք ականաւոր նկարիչներուն պակասը։

Այդ անկման դիմաց, ահա Թիւիլըրին ճոխացած արդի նկարչութեան ամէնէն արժէքաւոր նկարիչներով ու մանաւանդ Անկախի բացականերով, ինչպէս Սիման Լէվին, Վլամինքը, Իւթրիլօն, Կրոմէրը, Ֆաւորին եւայլն։

Անկախներուն սկզբունքը՝ «Ոչ դատաստան, ոչ վարձատրութիւն», գետեղուած պատկերահանդէսին ճակատը, միջոց մըն է առիթ տալու արուեստագէտներուն երեւան գալ իրենց ամէնէն յանդուգն փնտռտուքներուն մէջ։ Առկէ՛ այնտեղ տիրող տեսակ մը ազատ անփութութիւնը։ Իսկ Թիւիլըրին ունենալով որոշ կեդրոնական մարմին, հրաւէրներով է որ մասնակցիլ կուտայ նկարիչներուն, այն ալ իրենց լաւագոյն աշխատութիւններով։

Իբրեւ ընդհանուր նկարագիր պատկերահանդէսէն ներս նորագոյն նկարչութիւնն է որ կը տիրէ, բայց չեն պակսիր նաեւ յետամնաց ակադեմական խառնակութիւններ։

Յաջորդով կը տեսնենք որ ինչի մէջ կը կայանայ արդիականութիւնը որ այնքան զգալի կերպով որոշ ձեւ է ստացեր այս նկարահանդէսին մէջ։

ՀՐԱՆԴ ՊԱԼՈՒԵԱՆ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հայ ժողովուրդի ներկայ ցիրուցան վիճակին մէջ, մտքի հաղորդակցութիւնն ալ ընդհատուած է, կամ պատահականութեան ենթակայ։ Ինչ որ կը գրուի ու կը հրատարակուի Ամերիկայի մէջ, անծանօթ կը մնայ Եւրոպայի գաղութին եւ փոխադարձաբար։ Չին թէ նոր գրողներ կա՛մ կը մոռցուին անկիւն մը, եւ կամ կը ճանչցուին միայն որոշ գաղութի մը սահմանափակ շրջանին մէջ։

Ուզելով աստիճան մը դարմանել այս չարիքը, պարբերաբար Ծաղիկ մը պիտի տանք մեր ցիրուցան գրականութենէն։

Ստորեւ կ'արտատպենք էջ մը՝ Բ. Օշականէն (Երբ Պատանի են), որ այժմ ինկած է ծովափ մը, կիպրոս, «մտաւոր սնունդ ջամբելու համար ազգային մանկունքին»։

ԽՄԲ.

ԱՒԱԶԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Մինա՛կ է պարտէզը խորութեամբ մը որ ձեւերը կ'առնէ կը տանի։ Մօտէն ծառեր, թեւերնին կախ, չուզելով շարժիլ։ Աւելի հեռուն, տուներու գիծ մը պղտոր կարմիրով։

Մեր աղջիկ աւազանը։

Անիկա կլոր է շատ մեծ լուսնկայի մը նման ու գալուփ։ Ու գեղցած կնիւններուն ներսը, անոր սպիտակ կախարդական հայլիի մը պէս կը հանգչի, դարձեալ մինակ։

* * *

Լոյս մը, առանց արեւի, կնիւններէն տարտամ, որ ջուրին կը զարնէ։ Ու անոր տակ մեր գլուխները, իրարու ուսէն վեր, հեզուկ հայլիին վրայ, իրենց պզտիկ պարոյրներովը։

Անոր' դէմին, նոր լուացուած ցորենի մը թարմութեամբը։ Ու մազերէն վար, ճակատին կիսագիծը, ճերմակ պատնէշի թեւի մը նման։ Աչքերը սեւ ջուրին մէջ մարած կրակներու պէս, որոնք կը մնան ոսկի պատառին վրայ ու կ'ապրին։ Ու անոր այտե՛րը, կիսուած դեղձի մը պէս, պահելով կիսերանգը որ այդ պտուղին է արեւելքի պարտէզներուն մէջ։

Սեւ գոգնոցը մի՛շտ, որ կը նեղնայ մէջքին վրայ, ու ջուրին վրայ մաքրուած փափկութիւն մը կը փռէ։

Ես չիմ տեսներ։

* * *

Մինակ է պարտէզը, քաղցր ծանրութեան մը ծոցին։ Արեւին կրակը մեզի չի հասնիր ու եղէգները պզտիկ հեծկլտուք մը ունին մեր ոտքերուն տակ, որոնք իրարու հետ կ'իյնան երբ մեր ափերը ջուրէն ներս իրարու վրա կը գոցուին։

Մեր խաղը մինակ պարտէզ մէջ, օրուան այդ պահուն։ Ու ուսերէն տաք բան մը կ'անցնի բարու ու անոր մազերէն մը թել կակուղ բան մը կը նեն երեսիս վրայ։

Ու անոր բազուկէն որ կոտրի ջուրին մէջ, անիրակ շուշանի մը պէս, ես կը հաշուե կապոյտ գիծերուն սարսուռը կը շատնայ, առանց անոր գ նալուն։

* * *

Ով որ պատանի է եղած, կր գած է անշուշտ օր մը, բանի գոր վախցած է խօսելու։

Անոր' մօտքին վրայ պզտ մշուշ մըն է այդ բաղձան տաք խորքով մը որ քիչ քիչ մեռնայ, կ'իջնայ վար փաթթէ սիրտը։

Պատանիները չեն ճանչ ցեր։ Անոնք կը փնտռեն անծա այդ երազը ու երբ իրենց սի դողալ կը սորվի, շատ անգա խորհուրդը խորտակուած կ'ըլլ իրենց շրթունքին վրայ։

Ցոլքը կը համբուրեն, բեմի մութին, փախչող ձեւը տերուն։ Ու բիրտ ու հասարա համը տկար է միշտ, յուզու հասնելու համար։

Ցոլքը կը համբուրեն, բեմի լոյսին, ստուած ձեւը տերուն։ Ու իրենց կրակը հո դառնայ, իրենց շրթունքին։

Մեր երեսները իրարու գան, մղուելով բանէ մը դուրսէն չերեւար։ Ցաք ու մ է այդ փափաանքը, մե այնքան որ կը վախնամ ծա նալու։ Ամէնէն առաջ, մեր բա քերը իրարու վրայ, կրկնուող տերու նման սարսուռ ու ռապող։

Ցնոտ հանդարտ գաղջ թիւնը մեր այտերուն, երբ մ միսերը զգուած թրթռումի նման իրար կը բանեն ու մեր գին որ կը քակուի մեր ներս իրարու երթալու համար թա այն ճամբէն։

Ջուրը վարը, մեր ա կրկնելով մեզ։

Ի՜նչպէս կ'ըլլայ որ մենք մոռնանք մեր մարմի Ի՜նչպէս կ'ըլլայ որ ա զանին մէջ նետուած մեր մ ները կը զատուին ու մեր կու քերը կը շոկեն կնիւններուն մէ

Մեր վրան երկինքը կը պ նի։ Բայց իմ աչքերս գոց կը անոր աչքերուն վրայ երբ մ շրթունքները արդէն փթթու վարդի մը պէս կը կենան կծկու կայծակէ անցնող թուփեր վերեւ։

* * *

Քով քովի, լուրջ, ջու հեռու։

Բան մը կայ մեր մէջտե բոցի մը անհրեւոյթ ալի կը ծփայ, անկէ ինծի գալով երթալով։

Զարմանք կայ, տեսակ չհաւատալ, որ այդքան օրիո երազը իյնայ այսպէս, կնիւն րուն վրայ, պարզ ինչպէս մ կաթիլ մը որ կը մեռնի աւազ նին վրայ։

Կը բռնեմ անոր մատնե երկար, ուժգին չփումով, ու համ մը կայ կակուղ անոնց ծա րերուն այդ ճմլումին մէջ։ Նորօրինակ հատիկնե՛ր մենէ գա խաղողի մը—։

Մինակ գոյներն ու խորհ թիւնները չեն որ գինով կ'ը մեզի։

* * *

Ու գաւն, վշտոտ համ

ԵՐԿՈՒ ՏԷՐԵՐԸ ՈՒ... ՏԷՐՏԷՐԸ

Քրիստոս ըսաւ. «Չէք կրնար ծառայել Աստուծոյ եւ մամոնայի: Ծառայ մը երկու տէրերու չի կրնար ծառայել:»

Այնքան ալ ճիշդ չերեւիր այս խօսքը, մանաւանդ հիմա: Ապրուստը այնքան սղած է որ, մարդ կէս անօթի կը մնայ մէկ տիրոջ ծառայելով: «Քաղաքակիրթ» աշխարհին մէջ, շատ կիներու բանը բուրդ է, եթէ երկու տէր չունին: Ուրեմն «ծառայ մը մէկ տիրոջ չի կրնար ծառայել, եթէ կ'ուզէ լաւ բուծանել իր փորն ու քսակը»:

Եւ մարդիկ ամբողջովին ընդունակ են ծառայելու երկու տէրերու, քանի որ երկու աչք, երկու ականջ, երկու այտ, երկու ձեռք ու երկու ոտք ունին: Մէկ աչքս մէկուն, միւս աչքս միւսին: Այսպէսով մարդ կը ծառայէ թէ փողի թէ գաղափարի, թէ աջին թէ ձախին, թէ ճերմակին, թէ կարմիրին եւ թէ սեւին:

Փափաքելի է որ այս սրբազգեաց քրիստոնէութիւնը արդի եկեղեցականներուն կողմէ քարոզուի ծաւալուացեալ ժողովուրդին:

Ուրախ եմ յայտարարելու որ Մանչէսթըրաբնակ ծանօթ քարոզիչը Սրբազանը, Ղեւոնդ եպս. Դուրեան, բանիւ եւ գործով այս առաքինութեան ռահվիրան կը հանդիսանայ.

Ղեւոնդ Սրբազան կը ծառայէ թէ՛ Աստուծոյ, թէ՛ մամոնայի, թէ՛ Էջմիածնի եւ թէ Ազատ Եկեղեցիի:

Ղեւոնդ Սրբազան մէկ ականջով մտիկ կ'ընէ կաթողիկոսին կոնդակը, միւս ականջով ալ Ազատ եկեղեցական բեմիկի յօդուածը: Սրբազանը աջ այտով կը ժպտի հարուստներու քսակին, ձախ այտով ալ կը խնդայ աղքատներու... քիթին: Մէկ ձեռքով գերեզմանը կը փորէ, միւսով ալ երկինք կ'ելլէ: Աջ ոտքը դրած է Էջմիածնի վրայ, ձախ ոտքն ալ զետեղած է Երեւան, «Ազատ Եկեղեցի»ի խմբագրատան վրայ: Ու Ղեւոնդ եպիսկոպոսի գլուխէն ամէն հով կը փչէ:

Մանչէսթըրի հովիւը կը գրէ.— «Աւետարանի կողմէ ցարդ հարուստները հալածուած ու աղքատները պաշտպանուած են: Հարուստները աւելի կրօնասէր ըլլալով, աւելի արժանի են երկնից թագաւորութեան: Աղքատներուն «երանի» կուտար Քրիստոս, մինչ անոնք են անհաւատները եւ դժոխոց բաժին պիտի դառնան:»

Եթէ հարուստ ըլլայի, այդ խորհուն ճակտիդ վրայ քանի մը ոսկերին կը փակցնէի, Սրբազա՛ն: Թէեւ կասկած չկայ որ այս ժէսթը ուրիշները ունեցած են:

Արժանի ես...

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

կայ հիմա որ կ'այրի մեր երեսներուն վրայ:

Անիկա կը փնտռէ այտերուն կրակը զովանալու համար ու մարելու, մեղմանալու տեղ աւելի կը խորունկնայ:

Այդ համը դարձեալ, անոր աչքերուն ու թարթիչներուն, յօնքերուն ու ճակտին վրայ: Բոյր մը պէս իմ շրթներս կ'իյնան անոր մազերուն մէջ, այրելով, բայց յամառ:

Այդ տառապանքը նորէն, անոր մէջքէն ու կուրծքէն որոնք լուռ նուագարանի մը նման կը դողան երբ խենդեցած իմ շրթները կը վազեն անոնց վրայ:

Օրը քաղցր է ու ծանր ինչպէս հասունցած աղջիկ մը, ու կապոյտը ջուրին վրայ քաղցր է ինչպէս վերէն ինկող մեծ համբոյր մը:

* * *

Առաջի՛ն համբոյրը:

Անիկա ցաւոտ է երբեմն երբ բերանները արատաւոր բիւրեղներու կը նմանին:

Անիկա հասարակ է երբ միսերու պարզ հպում մը կը դառնայ:

Բայց երբեմն անիկա ամբողջ կեանքն է, չմեռնող լուսապսակ մը, երբ պատանիները զայն փնտռեցին առանց գիտնալու եւ քերթուածի մը պէս, երկիւղածօրէն գրեցին զայն տակաւին սեւ չինկած էջերու վրայ:

Ոսկի գրիչ ու անարատ թուղթ:

* * *

Ո՞վ կրցուց ասոնք:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԻ ՄԸ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Թղթակցութիւն Պէյրութէն)

Յունիս 18ին, Մերձ. Արեւելքի Որբ. Ընկերակցութեան Նոր ակումբին մէջ Պէյրութի Հայաստանի, Յունաստանի եւ Սուրիոյ ընդհ. քննիչ Պ. Էշիսըն դասախօսութիւն մը ըրաւ. ներկաները մեծ մասով որբեր եւ որբուհիներ էին: Բացման խօսքէն յետոյ, բեմ բարձրացաւ Պ. Էշիսըն, որուն նիւթն էր «Ի՞նչ պէտք է ըլլայ Հայերու դիրքը Սուրիոյ մէջ»: Յարգելի ամերիկացին մանրամասն ներկայացնելով Սուրիոյ մէջ առժամեայ կայան մը հաստատելու պարագան, ըսաւ.

— Այսօր Հայաստանը այնքան աննպաստ պայմաններու տակ կը գտնուի որ, եթէ իր ամբողջ բարենորոգումներու ծրագիրը գործադրուած իսկ ըլլայ (որուն համար առնուազն հինգ տարի պէտք է եւ բաւական մեծ գումար մը), դարձեալ չի կրնար 120 հազար հայութիւն ընդունիլ ներս: Ուրեմն կը մնայ ժամանակ մը տեղաւորուիլ Սուրիոյ յարմար շրջաններուն մէջ՝ ստանալով հող եւ երկրագործական պիտոյքներ, որուն համար աշխատանքներ չեն զլացուիր արդէն: Ուրեմն, ձեզ Հայերուդ կը մնայ լաւ յարաբերութիւններ հաստատել բնիկներուն հետ: Կեանքը նման է հայելիի մը որուն մէջ իր պատկերէն զատ ոչ մէկ բան կրնայ տեսնել մարդ: Այս պարագան ճիշդ կրնայ ընդունուիլ եւ ժողովուրդներու յարաբերական կեանքին համար: Եթէ դուք միշտ բարեկամական յարաբերութիւն ուզէք մշակել իրենց հետ, արդէն իրենք սորվուած նոյն վարմունքը ցոյց պիտի տան ձեզի: Ճամբորդութեանս ընթացքին տեսնուեցայ շատ մը ականաւոր մարդոց հետ, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Անգլիա եւ Ամերիկա, որոնք կ'աշխատին ձեզի՝ հայ չարչարեալ ազգի բեկորներուն համար, քիչ մը հանգստանալու կայան մը գտնել, եւ այդ կայանի ամենայարմար տեղը Սուրիան է: Ձեր վրայ ծանր պարտականութիւն մը կ'իյնայ այս ուղղութեամբ աջակցելու մեզ: Երբ ինձ կը հարցնեն օտարներ հայ ժողովուրդի մասին, միշտ կ'աշխատիմ ձեր բարի վարքը հաղորդել իրենց, պատասխանելով թէ Հայը պատուաւոր ժողովուրդ է, աշխատասէր եւ ստեղծագործող ժողովուրդ մըն է:

«Եւ կ'ըսեմ ասոնք առանց վախի, որովհետեւ ասոնք ճշմարտութիւններ են զորս իրենց հետ ունեցած յարաբերութեանց ընթացքին փորձով տեսած եւ համոզուած եմ: Բայց հայ ժողովուրդը մէկ բանի մէջ որ ամենակարեւորն է՝ չէ կրցած այս հաւատքը ներշնչել ինծի: Այդ է միութիւն եւ համագործակցութեան ոգին: Անիկա պարզ եւ յայտնի է: Մինչեւ անգամ առածի կարգ է անցած, թէ եթէ հինգ Հայեր իրարու քով բերես, կը տեսնես որ հինգ հատ զատ գաղափարներ կան մէջտեղը»:

Բանախօսը շեշտելով թէ Անգլօ-սաքսոն պետութիւններու յաջողութիւնը միակ համագործակցութեան եւ իրարու հանդէպ ունեցած վստահութեան մէջ կը կայանայ շարունակեց —

— Ժողովուրդ մը պէտք է աշխատի շտկել իր սխալը գոնէ հասկնալէ վերջ, եւ ես ուրախ եմ ըսելու որ ձեր ժողովուրդը սկսած է քայլեր առնել այն ուղղութեամբ: Օրինա՛կ. ահա այս շէնքն ու որբ — որբուհիներու ընկերացութիւնը, հաւաքուած մէկ երդիքի տակ եւ մէկ գաղափարի շուրջ: Պէտք է գործել եւ ո՛չ թէ սպասել, պէտք է խնդալ եւ ոչ թէ լալ:

Պ. Էշիսընէն վերջ խօսեցաւ Հալէպի առաջնորդ Արտաւազդ վրդ. որ պարզեց մեր յոյսերն ու յուսախաբութիւնները, թէ ինչպէս կ'երազէինք եւ իրաւունք ունէինք ստանալու ազատ եւ անկախ Հայաստան մը, եթէ ոչ հաւասար եւրոպական պետութիւններուն, գոնէ Պալքանեան քանի մը ժողովուրդներու կարգին: «Բայց այս յոյսերը վերջացան հսկայ նահատակութեամբ մը»: Շարունակելով մանրամասն բացատրեց թէ ինչպէս դարձեալ մեր արիւնով գրաւեցինք եւ ունեցանք Հայաստան մը, ինչպէ՞ս հայ ժողովուրդին համար դարձեալ յոյսի դռները բացուեցան Սէվրի դաշնագրով: «Մենք շատ սպասեցինք ուրիշներէն, բայց չարաշուք Լօզանի դաշնագիրը մարեց ամէն յոյս մեզ համար, որովհետեւ խաղաղութեան մարգարէն չկար: Յետոյ հազիւ երկու տարի ապրած մեր փոքրիկ Հանրապետութիւնն ալ խլուեցաւ մեզմէ համաշխարհային յեղափոխութեան բախտախնդիր առաքեալներուն կողմէ եւ այսօր հոն կը տիրէ այնպիսի կարգ մը որուն անունն ու իսկութիւնը յայտնի է ձեզի: Ուրեմն մենք առաջին անգամ պէտք է մեր վրայ դնենք մեր յոյսը եւ ոչ թէ օտարին: Եւ յաջողութեան առաջին միջոցն է համագործակցութիւն»:

Մէջ ընդ մէջ նուագեց ընկերակցութեան նուագախումբը հայկական ընտիր եղանակներ: Կը մաղթենք որ Մ. Ա. Ո. Ը. Բ. միշտ այսպիսի բանախօսներ ունենայ:

Կարօ Բերդաւցի

ԲԱՂՆԻՔԻ ՀՈՂԻՐ.— «Կոմունիստ» կը գրէ (9 Յունիս).— Ղարաբաղի Ջրաբերդ գաւառին մէջ, որ ունի 60 գիւղ, չկայ բաղնիք կամ բաղնիքի պէս բան մը: Ու գիւղացիներուն մէջ տարածուած են մորթային հիւանդութիւնները: Ցարխերով չեն կրնար լոգնալ: Ամառը կ'երթան ձորերը, ջրվէժներուն տակ լուացուելու: Սակայն, տարերուն, երբ ջուրերն ալ կը կտրին ձորերէն, դարձեալ գիւղացիները կը մնան անլուայ, եւ առանց բաղնիքի, «շինարար» կոմիսարներու աչքին առջեւ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՈՎ

Պիրէնեան լեռներու առաջին հանգրուանը՝ 11րդ, տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի օր: Այս հանգրուանը կը բաղկանար 326 քիլոմեթրէ, Պայոն - Լիւշոն: Մեկնումը տեղի ունեցաւ, Հինգշաբթի լուսնալու գիշերը ժամը 12ին, եւ առաջին անգամ Լիւշոն հասնող մրցորդին ժամը եղաւ 4 25' 10".

Նիքոլա Ֆրանց՝ մեր կարծիքով շրջանի յաղթականը, շահեցաւ՝ շրջանի ամենադժուարին հանգրուանը, 326 քիլոմեթր ճամբան կտրելով 16 ժամ, 25 վայրկեան, 10 երկվայրկեանէն, Alcyon հեծելանիւով միջին հաշուով ժամը 19 քիլոմեթր, 858 մեթր արագութեան վրայ գացած է: Երկրորդ հանդիսացաւ Պընուան, միեւնոյն ընկերութեան հեծելանիւով, 11 վայրկեան 40 երկվայրկեան տարբերութեամբ Ֆրանցէն: Երրորդ Լը Տիւք 14 վայրկեան 49 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Չորրորդ Տըվալէ 22 վայրկեան 13 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Հինգերորդ Կոտտինի (առաջին պարզ շրջիկը) 27 վայրկեան 40 երկվայրկեան տարբերութեամբ:

Իսկ նախորդ հանգրուաններու ընթացքին, ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Հէքթոր Մարթէն կուգայ 22րդ. 2 ժամ 52 երկվայրկեան Ֆրանցէն ուշ: Այս հանգրուանի ընթացքին, պարզ շրջիկներէն կը փայլի մասնաւորապէս Իտալացի Կոտտինի: Եւ հանգրուանի միջոցին միշտ շրջիկներուն գլուխը կ'ըլլայ 50 վայրկեանի տարբերութեամբ, բայց մեքենային խանգարման պատճառաւ 15 վայրկեան կ'ուշանայ, իսկ անկէ վերջ Ֆրանց կը բանայ իր ուժերը եւ սքանչելապէս կը շահի: Ներկայիս ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Ֆրանց՝ Լիւքսէմպուրկցի: Բ.— Տը Վաէլ 38 վայրկեան 27 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Գ.— Հէքթոր Մարթէն 1 ժամ 37 վայրկեան 48 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Հոս կը տեսնուի որ նախապէս ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Հ. Մարթէն 1 ուկէս ժամ աւելի ետ է Ֆրանցէն: Ահա թէ ինչ կ'ընեն լեռներն ու ձախահանքերը:

Այս լեռներու առաջին հանգրուանին մարզը եղաւ Ֆրանց:

Յառաջի նման Էքօ տը Սփօռն ալ իր կարծիքը յայտնած էր Ֆրանցի մասին, եւ այսօր երկու թերթերն ալ տեսան իրենց նախատեսման իրականացումը:

Երեւակայեցէք որ 16 ժամ հեծելանիւին վրայ ճամբորդած են, մանաւանդ լեռներու եւ հանքերու մէջ եւ գիշեր ատեն: Բայց ինչպէս վերը կը տեսնուի, անոնց միջինը եղած է մօտաւորապէս 20 քիլոմեթրի վրայ, իսկ նախկինները 26, 30 եւ 34 եղած են:

Ֆրանց իսկապէս չարքաշ եւ վարպետ մրցորդ մըն է, մինչեւ հիմա պահեց իր ուժերը, չուզեց վատնել եւ սպասեց դժուարին հանգրուաններուն: Նոյնպէս Պընուան, որ լեռներու մարդ մըն է:

Այս երկու անձերը արդէն անցեալ տարի ալ լեռներու շրջաններուն փայլած էին: Եթէ Ֆրանց իր այս կազմին վրայ շարունակէ եւ աւելցնէ իր վայրկեաններու տարբերութիւնը յաջորդ լեռներու հանգրուաններու ընթացքին, բոլորովին ապահոված կ'ըլլայ առաջնութիւնը:

Ուրբաթ օր շրջիկները դարձեալ հանգիստ առին Լիւշոնի մէջ եւ երէկ անոնք ճամբայ ելան դէպի Փէրփինեան 323 քիլոմեթր: Մեկնումը տեղի ունեցաւ մէկ գծի վրայ, առաւօտեան ժամը 4ին: 1925ին Ֆրանցն է որ շահած է այս հանգրուանը: Այս շրջանէն վերջ Պիրենեան լեռները կ'աւարտին:

Գ. Կարապետեան

ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը որ տեղի կ'ունենայ այսօր, իր սեփական մարզադաշտին մէջ: Մանրամասնութիւնները ծանօթ են «Յառաջ»ի ընթերցողներուն: Խաղին մաս կը կազմեն ֆութպոլի 6 հոգինոց բաժակի մրցումներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն միջեւ: Մրցումները պիտի սկսին ժամը ճիշդ 2.15ին: Յաղթական խումբը պիտի ստանայ արծաթեայ բաժակը, իսկ ֆինալիստները արծաթեայ շքանշաններ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի պահեստի եւ երկրորդ խումբերու ժամադրավայրն է Porte Vincennes առաւօտեան ժամը 9ին: 109 թիւ թրամվէյով իջնել St. Maur Petit Parc: Կէս օրէ վերջ՝ ժամը 12,30ին հանրակառքով:

Կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերու մարզիկ ֆութպոլիսթները նոյնպէս եւ համակիրները:

Գ. Կասպարեան

ԹՈՒՐՔ ԻՇԽԱՆԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

Թուրք իշխա՛ն մը՝ Մէհմէտ Փարիզէն Տօվիլ կ'երթար իր քրոջ մօտ ինքնաշարժով՝ ընկերակցութեամբ իր ուսուցչուհիին, երբ Պրէօյի մօտ կառքը սահելով զարնուեցաւ ծառի մը: Կառքը կոտր կոտր եղաւ, ուսուցչուհին ծանր վէրքեր ստացաւ, իսկ իշխանը գրեթէ անվնաս է:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ. Յայտնի դերասանուհի Տիկին Դուրեան Արմէնեան կը հաղորդէ որ ամառուան արձակուրդին հետեւանքով իր յաջորդ ներկայացումները յետաձգած է յառաջիկայ աշնան:

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՍԱՍԷՐ ՀՍԿԱՆ

(ՀԷՔԻԱԹ)

—Բարձրացիր վրաս,— ասաց ծառը, ինչքան կարող էր ճիւղերը վար կախելով. բայց տղան չափազանց փոքր էր:

Այդ բանը տեսնելով, Հսկայի սիրտը փափկեցաւ:

- Ինչ եսասէր եմ եղել ես,— ասաց նա,— հիմա եմ հասկանում, թէ ինչու իմ պարտէզս գարուն չեկաւ: Ես այդ փոքրիկին կը նստեցնեմ ծառի վրայ, կը հրամայեմ քանդել բարձր պատերը եւ թող այսուհետեւ երեխաները լինեն իմ պարտէզի ցանկալի հիւրերը:

Նրա սիրտը սկսեց ցաւել, որ ինքն այնքան եսասէր է եղել: Սանդուղներից ցած իջնելով բացեց դուռը եւ դուրս եկաւ պարտէզ: Երեխաները նրան տեսնելով փախան: Միայն փոքրիկը նրան չտեսնելով մնաց կանգնած, որովհետեւ աչքերն արցունքով լցուած լինելու պատճառով Հսկային չտեսաւ:

Հսկան կամացուկ մօտեցաւ փոքրիկին եւ ծառի վրայ նստեցրեց նրան: Ու վայրկենապէս ծաղիկներով ծածկուեցաւ ծառը, երեւացին թռչունները եւ սկսան երգել: Իսկ տղան գրկեց Հսկայի վիզը եւ սկսաւ համբուրել նրան: Միւս երեխաները տեսնելով, որ Հսկան ամենեւին չար չէ այլեւս, ետ վերադարձան: Նրանց հետ գարունն էլ դարձաւ:

— Այս պարտէզը ձեզ է պատկանում, սիրելի մանուկներ,— ասաց Հսկան եւ վերցնելով մի մեծ բրիչ, սկսաւ պարտէզը քանդել:

Մարդիկ շուկայ գնալիս տեսել էին, թէ ինչպէս իր հրաշալի պարտէզի մէջ Հսկան զբաղւում էր երեխաների հետ:

Ամբողջ օրը երեխաները խաղում էին նրա հետ, իսկ երբ երեկոյեան նրանք մօտենում էին հրաժեշտ տալու, Հսկան հարցնում էր.

- Ո՞ւր է ձեր փոքրիկ ընկերը, նա, որին ես ծառի վրայ նստեցրի:

Հսկան այդ փոքրիկին ամենից շատ էր սիրում՝ իրեն տուած համբոյրի համար:

— Մենք էլ չգիտենք,— ասացին նրանք,— ինչ որ մի տեղ գնաց նա:

— Ասացէք նրան, թո՛ղ վաղը նորից գայ:

Բայց երեխաները պատասխանեցին թէ չգիտեն որտեղ է ապրում նա, ու իրենք առաջ երբեք տեսած չեն եղել նրան:

Հսկան տխրեց:

Ամէն օր, դպրոցական դասերից յետոյ, երեխաները գալիս էին պարտէզ խաղալու: Միայն փոքրիկը, Հսկայի սիրելին, չէր գալիս: Նա բոլոր երեխաներին էլ շատ էր սիրում, միայն աւելի էր տանջւում իր փոքրիկ բարեկամի համար ու յաճախ խօսում էր նրա մասին:

Ինչպէ՛ս եմ ուզում տեսնել նրան,— կրկնում էր Հսկան:

Տարիներ անցան: Հսկան ծերացաւ ու թուլացաւ: Նա այլեւս խաղալ չէր կարողանում: Իր բազկաթոռին մէջ նստած, նայում էր խաղացող երեխաներին եւ հիանում իր պարտէզով:

— Ես շատ գեղեցիկ ծաղիկներ ունեմ, բայց երեխաներն աւելի գեղեցիկ են:

Մի անգամ, մի ձմեռ առաւօտ, Հսկան հագնուեց եւ նայեց պատուհանից: Նա հիմա սիրում էր ձմեռը, որովհետեւ գիտէր, որ այդ ժամանակ գարունը հանգստանում է, իսկ ծաղիկներն էլ նրան են սպասում:

Յանկարծ աչքերը լայն բացեց եւ սկսաւ զարմացած կերպով նայել:

Այն ինչ որ տեսաւ, իսկապէս հրաշալի էր: Պարտէզի մի առանձնացած անկիւնում, սպիտակ, գեղեցիկ ծաղիկներով ծածկուած մի ծառ էր կանգնած: Նրա ճիւղերը մաքուր ոսկուց էին, փայլուն պտուղները կախուած էին նրանցից, իսկ ծառի տակ կանգնած էր ա՛յն երեխան, որին այնքան սիրում էր ինքը:

Հսկան վազեց պարտէզ:

Մօտեցաւ տղային, բայց յանկարծ տեսնելով նրան, մոլեգնօրէն բացագանչեց.

— Ո՞վ է համարձակել քեզ վիրաւորել, ասա ինձ, վերցնեմ մեծ սուրս եւ սպանեմ նրան:

Փոքրիկի ձեռքի վրայ մեխի վէրքեր կային: Նոյնպիսի վէրքեր կային նաեւ ոտքերի վրայ:

—Ո՛,— պատասխանեց երեխան — սրանք սիրոյ վէրքեր են:

—Ո՞վ ես դուն,— հարցրեց Հսկան:

Պատկառանքի զգացում պատեց նրան եւ ծունկի եկաւ մանուկին առջեւ:

Իսկ փոքրիկ տղան ժպտալով ասաց.

— Մի անգամ դու թոյլ տուիր ինձ, որ քո պարտէզում խաղամ ես, այսօր էլ դու եկ գնանք իմ պարտէզը— Արքայութիւն:

* * *

Երբ երեխաները ճաշից յետոյ վազեցին պարտէզ, նրանք Հսկային մեռած գտան ծառի տակ, սպիտակ ծաղիկներով ծածկուած:

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թարգմ.՝ Խ. Կզանեան

նք, բայց ոչ մէկ լոյս կ'երեւէր։ Շուրջանակի կը դառնայինք, առանց գիտնալու ուր իջնել. եթէ ցամաք իջնէինք, կը վախնայինք թէ պիտի ջախջախուէինք. ժամը 2ին պէնզինը հատած էր։ Արագ որոշում մը տուինք։ 41 ժամէ ի վեր օդին մէջ էինք. ժամը 2.30ին դէպի ծով ուղղուեցանք։ Շնորհիւ մեր պետին՝ Պըրտի արթնամտութեան՝ կրցանք խուսափել մահէ մը ազատիլ։ Վճռեցինք վար իջնել, ու բարեբախտաբար ծովուն վրայ իջանք։ Օդանաւը ջուրով ողողուեցաւ։ Մօտ էինք եզերքին, ու լողալով յաջողեցանք ցամաք ելլել։ Պըրտի առաջին մտածումը եղաւ ազատել իր բերած սուրհանդակը։ Ու յաջողեցաւ։»

Երբ օդանաւորդներու ողջ առողջ համնելուն լուրը առնուեցաւ, վարչապետ Փուանքարէ եւ Փէնլըվէ շնորհաւորական հեռագիր ուղղեցին Պըրտի։ Ամերիկայի մէջ մեծ ուրախութիւններ եղան, երբ ազատման լուրը առին։

Զորս օդանաւորդները Վէր-սիւր-Մէրի քաղաքապետին կողմէ հիւրասիրուեցան եւ գիշերը անցուցին Քանի մէջ։ Երէկ առտու ժամը 8.19ի ճեպընթացով Քանէն մեկնեցան եւ Փարիզ հասան կէս օրին։ Սէն-Լազարի կայարանը ահագին բազմութիւն մը լեցուած էր, ողջունելու համար Ատլանտեանի նոր հերոսները։

Կը հաշուուի թէ Պըրտ օդին մէջ մնացած է 43 ժամ 21 վայրկեան եւ կտրած է 3812 մղոն ճամբայ։ Այս ձեւով մրցանիշը կոտրած կ'ըլլայ։ Չէմպըլին 3720, Լինտպէրկ 3610 մղոն միայն կտրած էին։

«Միս Ամերիկայի» հերոսները յաջողութիւնը մեծ խանդավառութիւն առաջ բերած է աշխարհի ամէն կողմը։ Այլեւս մշուշն ու փոթորիկը արգելք չեն նկատուիր օդային երկար ճամբորդութեանց համար։

∴ Չէմպըլին եւ Լէվին, որոնք քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուէին, առջի օր ընդունուեցան Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ։

Ծովերու զինաթափութեան պայքարը

Ժընեւի զինաթափութեան ժողովին մէջ, մասնագէտները չկրցան համաձայնութեան գալ յածանաւերու մասին։ Անգլիա կ'ըսէ թէ ինք պէտք ունի 800,000 թոնոյի, մօտ 580,000 յածանաւ եւ 220,000 թորփիլանաւ եւ թորփիլահալած։ Մեծն Բրիտանիա իր և գաղթապետութեանց միջեւ երթեւեկը ապահովելու համար, աշխարհի զանազան կողմերը պէտք ունի 78 յածանաւերու։

Անգլիա կ'ընդունի որ Ամերիկա եւս իրեն հաւասար յածանաւ ունենայ։ Ներկայիս Միացեալ Նահանգները 400,000 թոնօ միայն ունին եւ երկար տարիներ պէտք պիտի ըլլան Անգլիոյ հաւասարելու համար։

Ընդծովեաներու մասին մասնագէտները համաձայնութեան մը եկան։ Ասոնց թնդանօթներուն առաւելագոյն չափը պիտի ըլլայ 5 մատնաչափ (125 միլիմեդր)։

Անգլիացիները կ'առաջարկեն երկու մեծութեամբ ընդծովեաներ շինել, 600 և 1600 թոնոնոց, ուերկուքին ալ տեւողութեան շրջանը նկատել 13 տարի։ Ճափոն եւ Ամերիկա կ'ընդունին առաջին տեսակը, գալով երկրորդին՝ Ամերիկա, որ Անգլիոյ պէս նաւային խարիսխներ չունի, կ'առաջարկէ աւելի մեծ տարողութիւն եւ 12 տարի։ Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ։

Սուրիոյ խնդիրը Ժընեւի մէջ

Ժընեւի մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց մարմինը ներկայիս զանազան հոգատար պետութեանց տեղեկագիրները կը լսէ։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին այս տարի եւս տեղեկագիրը ներկայացուց Ռոպէր տը Քէ, մարզպանութեան Նախկին ընդհ. քարտուղարը։ Յանձնախումբի անդամներու զանազան հարցումներուն պատասխանելով, Ֆրանսայի տեղեկարերը յայտնեց թէ Ճէպէլը Տրիւզի ապստամբութիւնը բնջացած կրնայ համարուիլ ու խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Սուրիոյ մէջ։ Գալով Ֆրանսայի խոստացած նոր սահմանադրութեան, ատիկա յապաղած է՝ հոգատար պետութիւնը փափաքած ըլլալով որ տեղական իշխանութիւնը եւս համակցի անոր։

Գործազրկութեան մնացորդը

Վերջին պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, Յունիս 30ին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր 23,710, որոնց 15,125ը այր եւ 8,585ը կին, անցած շաբաթուանէն 3092 հոգի պակաս։

Մէկ շաբթուան մէջ գործ հայթայթուած է 2118 օտար բանուորներու։ Ֆրանսա մտած են 375 օտար բանուորներ՝ ճարտարարուեստի մէջ եւ 180 հոգի ալ երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար։ Ֆրանսայէն մեկնած են 1366 օտար բանուորներ, որոնց 50ը Հայ եւ Յոյն, 662ը Իտալացի եւլն.։ Ասոնցմէ զատ Ֆրանսա վերադարձած են արձակուրդով մեկնող 283 օտար բանուորներ։

Ամերիկ. կառավարութեան հարստութիւնը

Միացեալ Նահանգներու 1926-1927ի ելմտական տարին վերջացաւ Յունիս 30ին։ Ուաշինկթընի կառավարութեան հրատարակած պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, վերջացող տարւոյն մէջ ամերիկեան ելմտացոյցին հասոյթները ծախքերէն 635 միլիոն տոլար աւելի եղած են։ Այս գումարը ելմտական նախարար Մէլլընի նախատեսածէն 10 միլիոն տոլար աւելի է։ Միացեալ Նահանգները երբեք այսքան լաւ պիւտճէ չէին ունեցած։ Միայն 1924ին հասոյթները 505 միլիոն աւելի եղած էին եւ այն ատեն այս գումարը ահագին կը նկատուէր։

Ելմտական նախարարը մտադիր է այս յաւելուածական գումարը յատկացնել հանրային պարտքը ջնջելու, մինչ ժողովուրդը աւելի գոհ պիտի ըլլար, եթէ առոր փոխարէն տուրքերը ջնջէին։

Ահաբեկութիւնը Ռուսիոյ մէջ

«Լոքալ Անցայկեր» Մոսկուայէն կը տեղեկանայ թէ Չեկան գնդակահարուածներու նոր ցանկ մը հրատարակած է։ Ասոր մէջ է Սթրասօթ, որ 1913ին իբրեւ ոստիկանական պաշտօնեայ՝ բազմաթիւ նիհիլիստներու ձերբակալութեան գործակցած էր։ Գնդակահարուած են նաեւ Նախկին սպայ Քլէփիրօֆ, որ իբր անգլ. լրտես մահուան դատապարտուած էր Քրոնշթատի դատարանին կողմէ։ Իր կինն ալ մահուան պիտի դատապարտուի։ Չէլիապինսքի մէջ ալ մահուան դատապարտուած է նախկին սպայ մը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Աղստամարա Սերոնդ խումբի ժողովը այսօր Կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը Յուլիս 5 Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբ-ընթերցարանին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը յետաձգուած է յառաջիկայ Երեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, նոյն տեղը։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գէոր խումբի ընդհանուր անդամական ժողովը Երեքշաբթի, Յուլիս 5ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը Rue Paul-Bert 75։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Համազասպ» խումբի ժողովը Եշ. Յուլիս 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Անկիէնի եւ շրջակայքի Նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie, au Clair de Lune Caféի մէջ։

ՇԻՐԱԿԻ Աղէտեալներու «Եղբայրական Օգնութեան յանձնախումբը» ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր այն կազմակերպութիւնները ու մարմինները, որոնք մասնակցած են Հ. Հ. Պատուիրակութեան խոր. հրդ. ակցութիւններուն, Շիրակի աղէտին առթիւ, Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Հ. Պատուիրակութեան շէնքին մէջ (71, Ավընիւ Քլէպէր)։ Օրակարգ.— Զեկուցում եւ դրամական հաշուետւութիւն։

ՀԱՅԿ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Թուղլաճեանի հօրը մահուան առթիւ հայ ազգականք մէջ նորդները 100 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ընկալագրով մը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին.	L. St	[illegible]
Տոլար.	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» »	[illegible]
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լեւա 100 դրամ	Leva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 դրամ	Ley	[illegible]
Ռուբլի	10 Roubles or)	95

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Կր. Ֆոնսիէ 1	Cr. Fonc. Eg	4300
	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]
[illegible]	Lots Turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն : 209bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

		Տարի
ՖՐԱՆՍԱ		
ԱՆԳԼԻԱ		
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԱՄԵՐԻԿԱ	հոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ 1927

5 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 380 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՒԹԸ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Երեք օր երեք գիշեր խրախճանք պարտադրուած է Պոլսոյ ժողովուրդին, Մ. Քէմալի այցելութեան առթիւ։

Կէս միլիոն մարդ շարժման մէջ դրուած. ամբողջ քաղաքը դրօշազարդ, անհամար պատուիրակութիւններ, թափօրներ, էջերով փառաբանութիւն եւ նկարագրութիւն բոլոր թերթերուն մէջ...։

Եւ այս բոլորը՝ ի պատիւ երէկուան «աւազակապետ»ին, որ 1919ի Անատոլու ղրկուեցաւ իբրեւ բանակի քննիչ, Ֆէրիտ փաշայի կողմէ, որպէս թէ ժողովուրդը հանդարտեցնելու համար, բայց իրապէս՝ վարելու թուրք-ազգային շարժումը։ Գրաւման բանակի հրամանատարութեան պահանջով, Սուլթանը մահավճիռ արձակեց «ըմբոստ»ին դէմ։ Հանգուցեալ Պապր Ալին «զսպիչ ուժեր» ղրկեց, որոնց մեծ մասը իրենց կարգին միացան «միլլի» բանակին, եւ աճեցաւ ու զարգացաւ շարժումը։ Էրզրում եւ Սըվազ դարձան երկու վառարանները նոր Թուրքիոյ վերածնութեան, իրենց Ուխտերով, որոնք յետոյ դարձան դաշնագրի պայմաններ, թէ «յաղթական» Դաշնակիցներուն, եւ թէ «յեղափոխական» պոլշեւիկներուն համար։ Պէտք է արձանագրել, մանաւանդ, երկուքին ալ խանդավառ աջակցութիւնը։ Դաշնակիցները՝ ձեռքի տակէ, իրարու դէմ եւ իրարմէ գաղտնի, պոլշեւիկները՝ հրապարակաւ եւ սիրակցորդ եղբայրակցութեամբ ու զինակցութեամբ։

Ինչո՞ւ ծածկել։ Յաղթեց «Հիւանդ Մարդը». ոտքի կանգնած՝ նախ անթացուպերով, վախն ի վախը, բայց հետզհետէ աւելի համարձակ ու հաստատակամ. աւելի ոգեւորուած ու պահանջկոտ։ Ապահովեց շահեր որ երազ կը թուէին...

Այդ յաղթանակին ոգին է որ, այսօր, բազմած սուլթանական պալատներուն մէջ, կը փառաբանուի մոլեգին ծափերով, կը տարփողուի իբրեւ «ազգին փրկիչը»։ Ապահովաբար ո՛չ մէկ փատիշահ այդպիսի փառք տեսած էր, ոչ ալ թրքութիւնը՝ այսքան հրճուած։

Ի զուր չէ որ, Տոլմա Պաղչէի պալատին մէջ, Մ. Քէմալ կը շեշտէ. «Թուրք ազգը իրականութիւն մըն է այսօր, եւ ոչ թէ ուրուական մը»։

Արձանագրելով այս փաստերը, բնազդաբար կը յիշենք թուրանական տեսաբանի մը, Էմիր Ալի Հայտարի մէկ խօսքը.

— «Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ։»

Եւ իսկապէ՛ս։ Անհաւասիկ արհամարհուած, վայրենի, ջարդարար եւ աւարառու ազգ մը, որ նախիրի հօտ էր երէկ, մահուան դատապարտուած վոհմակ մը, բայց առտու մը ոտքի կը կանգնի նորէն, շնորհիւ բուռ մը վճռական եւ հաւատաւոր մարդոց յանդգնութեան։

Հարցը այն չէ թէ ո՛րքան կը տեւէ այս վերակենդանացումը։ Կամ կը տեւէ՞, աչքի առջեւ ունենալով Թուրքին անյեղլի բնազդը.— քանդելու, թալանելու, ջարդելու պապենի առաքինութիւնը։ Այլ այն թէ՝ այսքան կոպիտ, վայրագ եւ անընդունակ ցեղ մը անգամ, որուն սրբութիւն սրբոցը փատիշահխալիֆան եւ «սանձաքը շէրիֆ»ն էր, կրցա՛ւ, ճակատագրական պահու մը, զարմացնել աշխարհը։

Այս մէկ հատիկ պարագան ներշնչման անսպառ աղբիւր մը կրնայ դառնալ բոլոր անոնց, որոնք չափազանց յափշտակուած են՝ մեր անզուգակա՛ն առաւելութիւններով. եւ սակայն, կ՛անճրկին, կ՛ընկճուին, կը քստմին, առաջին յուսախաբութեան, պատահական ձախողանքի մը պահուն։

Անըմբռնելի Թուրքն անգամ լուսաւոր ճամբայ մ՛ը գտաւ, իրեն յատուկ մեթոտներով։ Իսկ մենք տակաւին կը վիճինք,— աւելի մոլեռանդ քան բիւզանդական վարդապետները, աւելի աններող, կարճատես ու վախկոտ, քան Պոլսոյ պէյերն ու էֆէնտիները։

Ի՞նչ բան դրդեց «Կազի»ն յանկարծ երեւիլ սուլթանական մայրաքաղաքը, ութը տարի արհամարհելէ եւ խուսափելէ յետոյ։

Զատուինք դիւանագիտական մարդանքներով։

Ի՛, ոդութիւն է որ, Մ. Քէմալ կը զզուշանար Պոլիսէն, զայն համարելով ընդդիմադիր կամ դաւադիր քաղաք։ Ասկէ առաջ, տասն անգամ ծանուցուեցաւ իր այցը։ Ամէն անգամ ալ, բաւական մօտեցաւ Վոսփորի. բայց կանգ առաւ Իզմիրի կամ Նիկոմիդիոյ առջեւ, եւ յետաձգեց լաւագոյն օրերու։

Այդ օրերը հասած են արդէն։ Պոլիսը, թէեւ իթթիհատական, անողնայար զանգուած մըն է այլեւս։ Ջլատուած են ընդդիմադիր Թուրքերը։ Ամբողջ սերունդ մը, այն որ Թուրքիոյ թրքացման հիմերը դրած էր, խեղդկապին յանձնեց իր վիզը, Մ. Քէմալի ձեռքով։ Անհետացած են վախու պատճառները, ցնոր տնօրինութիւնը։

Միւս կողմէ, մօտ են Ազգ. Մեծ Ժողովին ընտրութիւնները։ Լուծուած ժողովին մէջ, Պոլիսը ունէր 15 երեսփոխան, որոնց մեծ մասը իթթիհատական։ Այս շարքէն Ճանպոլաթ կախուեցաւ, Րէուֆ եւ Ատնան փախստական են, Րէֆէթ եւ Քեազիմ Գարապէքիր փաշաները՝ շնորհազուրկ են...։ Մ. Քէմալ կ՛ուզէ իր բարոյական եւ իշխանական սարսափին տակ պահել Պոլսոյ ժողովուրդը, որպէսզի ընտրուին իր կուսակցութեան «Խալքը»ի թեկնածուները։ Առանց այս զդրդալին այցելութեան ալ, ուրիշ ելք չունի Պոլիսը, նկատի առնելով տիրող ահաբեկումը եւ ընտրական օրէնքին խեղկատակութիւնը։

Բայց եւ այնպէս...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԼԻՆՏՊԷՐԿՆԵՐ...

«Հայրենիք» (18 Յունիս) նկարագրելով Լինտպէրկի հերոսական թռիչքին առթիւ եղած խանդավառութիւնը, կը գրէ.

—«Լինտպէրկի թռիչքը յաղթանակ մըն էր ոչ միայն տիեզերական բնութեան տարրերուն վրայ, այլ եւ մարդկային բնութեան վրայ. ան փայլուն ապացոյց մըն էր ոչ միայն մարդկային մտքի, այլ եւ մարդկային նկարագրի անդիմադրելի ոյժին:

Բայց ամէնէն միսիթարական ու ոգեւորիչը ոչ թէ ինքը Լինտպէրկն է իր մեծ գործով, այլ այն փաստը, որ Լինտպէրկի ժամբայով երթալու ընդունակ եւ անոր նման հերոսական գործեր կատարելու պատրաստ հազարաւոր երիտասարդներ կը յայտնուին, որոնք յարմար առիթներու միայն կը սպասեն, իրենց մտքի եւ նկարագրի մեծութիւնը հրապարակ բերելու համար:

Եթէ Ատլանտեանի երկու կողմերը ապրող երջանիկ ազգերը Լինտպէրկներու պէտքը այնքան սուր կերպով կը զգան ու կը գնահատեն, իրենց կեանքը լուսաւորելու եւ իրենց ապագան բարձրացնելու համար, որքա՜ն աւելի սախալողական եւ կենսական է Լինտպէրկներու գոյութիւնը հայ ժողովուրդին համար, որուն մղած օրհասական մարտին մէջ անոնք բախտորոշ դեր մը կրնային կատարել:

Ժամանակը եկած է, որ հայ երիտասարդութիւնը եւս ինքզինքը նուիրէ օդանաւորդութեան, խանդավառուի օդանաւորդութեամբ եւ հայ Լինտպէրկներ ունենանք ու մարզէ իր ծոցին մէջ:

Ապագան օդանաւորդութեանն է, եւ պիտի յաղթեն ու ապրին այն ազգերը, որոնք օդանաւորդութեան զէնքն ալ կը սորվին գործածել լաւագոյն կերպով»

ՀՕԿԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

«Երիտասարդ Հայաստան», Ամերիկայի Հնչակեաններու օրկանը, որ վերակաւ հրատարակուիլ հին-հնչակեան ուղղութեամբ, խօսելով Հօկերու կազմալուծման վրայ, դիտել կու տայ.

—«Այս ազեղ երեւոյթները ֆրանսայի շրջանին մէջ չեն պատահիր միայն. Ամերիկայի մէջ բոյն դնող Հօկի մասնաճիւղերը իրենց ալեւտալի գործունէութեամբ, ոչնչութիւն ըլլալ սահմանէն անդին չեն անցնիր դժբախտաբար:

Ամերիկայի մէջ այսօր իսկ Հօկը անուանական խրտուիլակ մը դարձած է կարգ մը պաշտպանողական մոտածողութիւն ունեցող անհատներու ձեռքին մէջ, ու կը քաշքշէ իր գաւեշտի գործունէութիւնը:

Բւ Հօկերը այսօր կը քայքայուին շատ անփառունակ եղանակով մը:

Առանց Ս. Դ. Հնչակեաններու օժանդակութեան եւ աջակցութեան գաղութներու մէջ, Հօկերը ուժ չունին, գործունէութիւն չեն կրնար ստեղծել. որովհետեւ մարդ չունին: Այս պարագան շատ լաւ կերպով ըմբռնած ըլլալ կ՛երեւէին, Հօկի պատուիրակութեան անդամները, որոնք Հնչակեաններու քթին խնդալու յատուկ փաղաքշական լեզուով մը, իրենց այցելած բոլոր հայաշատ կեդրոններու մէջ, չէին քաշուեր յայտարարել որ առանց Հնչակեան կուսակցութեան աջակցութեան Հօկը կը մեռնի, կը մեռնի:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռիքոֆի մարտակոչը Անգլիոյ դէմ

Գործավարներու Խորհուրդի Նախագահ Ռիքոֆ կոչ մը ուղղեց Խորհրդային Միութեան բոլոր քաղաքացիներուն, հրաւիրելով զանոնք զինուիլ Անգլիոյ դէմ։

Յուլիս 10էն մինչեւ 17 «Պաշտպանութեան շաբաթ» պիտի կոչուի ։

«Անգլիոյ հետ խզումը պատերազմի նախաքայլ է. ահա՛ միակ պատասխանը որ կրնանք տալ. իւրաքանչիւր աշխատաւոր պէտք է ընդունակ ըլլայ հրացան գործածելու եւ ինքզինքը հեղձուցիչ կազի դէմ պաշտպանելու։ Ասկէ զատ, պէտք է գիտնալ նաեւ թէ ի՛նչպէս կարելի է աւելցնել երկրին ռազմական ուժը։

«Պէտք է շարժման մէջ դնենք մեր բոլոր ուժերը. բանակն ու նաւատորմը զօրացնելու համար, պէտք է կազմակերպենք կռնակի սպասարկութիւնները։ Տակաւին սկիզբն ենք աշխատանքի մը, զոր ամէն աշխատաւոր պէտք է ստանձնէ ամենամեծ վճռականութեամբ՝ Խորհրդային Միութեան պաշտպանութեան եւ ընկերվարութեան յաղթանակին համար»։

Այս առթիւ տեղական թերթ մը կը գրէ թէ՝ Ռիքոֆի մարտակոչին պէտք չէ շատ կարեւորութիւն ընծայել։ Ժամանակին Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսրն ալ այսպիսի ալքեր կ՛ընէր, որոնք սակայն ի վերջոյ պատերազմի յանգեցան։ Բայց, մինչդեռ Քայզէրին ետեւ զինուորական կուսակցութիւն մը եւ պատերազմական ահռելի պատրաստութիւն մը կար, Ռիքոֆի ետեւ պատերազմի բացարձակապէս անկարող ժողովուրդ մը կայ։

«Առեւտրական պատերազմի մը մէջ յաջողելու համար բաւական չէ մարդկային պաշարը, որով հարուստ է Ռուսիա եւ որ առատ միս կը հայթայթէ թնդանօթներուն։ Ռիքոֆ, որ Մոսկուայի իր դիկտատոր պաշտօնակիցներէն աւելի անմիտ պէտք չէ ըլլայ, լաւ գիտէ որ պէտք է ունենալ նաեւ մեծ սպառազինում. ահագին ռազմանիւթ, փոխադրութեան միջոցներ. երկաթուղիի գիծեր, հրացան, գնդացիր, թնդանօթ, թանք, օդանաւ շինող գործարաններ, եւ դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր։ Ասոր վրայ աւելցնենք, որ երբ խնդիրը կը վերաբերի աշխարհի ամէնէն զօրաւոր նաւատորմ ունեցող ծովային պետութեան մը դէմ կռուելու մէջ, պէտք է ունենալ այնքան զօրաւոր նաւատորմ մը որ, կարենայ դիմադրել ծովային պաշարումի մը, եւ իր ընդծովեաներուն շնորհիւ արգիլէ զինուոր ցամաքանումը։

«Խորհրդային Ռուսիան ասոնց ոչ մէկը ունի, նախ անոր համար որ դրամ չունի, եւ յետոյ հակառակ իր խնդրանքներուն, դեռ չհաւանեցանք վարկ բանալու իրեն։

Վերջին ապստամբապետներն ալ կը լքեն

Հայֆայէն Յուլիս 3 թուակիրով կը հեռագրեն «Թայմզ»ի

Պէյրութէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի որ Ճէպէլը Տրիւզի ապստամբները՝ մէջն ըլլալով Ապտիւլ Ղաֆֆար փաշան եւ Ալի փաշա էլ-Աթրաշը, Քասր էլ Ազրաքէն Անդրյորդանան քաշուած են։ Տիւրզիներու մեծ խումբ մը, գլխաւորութեամբ Սուլթան էլ-Աթրաշի, վէհապիներու հողը անցած է՝ հոն հաստատուելու նպատակով։ Գալով ապստամբութեան մեծ պետերուն՝ Էմիր Արսլանի, հարիւրապետ Ֆէվզի Քավուկիի, կ՛ըսուի թէ ներկայիս Եգիպտոս կը գտնուին։

Ահ ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Ռիկայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Խարքովի հանրային պարտէզին մէջ խեղդուած գտնուեր է Կոզլէվսքի անուն մէկը, որ 1921էն ի վեր Չեքայի պաշտօնական յայտնի դահիճներէն էր։

∴ Պէրտիչէվի դատարանը մահուան դատապարտեց ութ աւազակներ, որոնց պետն էր Փոլիաչուք։ Ուրիշ 28 հոգի զանազան պայմանաժամերով բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Յիշեալ աւազակները աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր սարսափի տակ կը պահէին Պորտիչէվի բնակիչները։

Աննախընթաց ընդունելութիւն Մ. Քէմալի

Գրեցինք թէ Ուրբաթ կէսօրէն վերջ, Պոլիս հասաւ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա, ութ տարուան բացակայութենէ մը վերջ։ Ընդունելութիւնը երեւակայուածէն աւելի փառաւոր եղած է։ Կէս միլիոնէ աւելի ժողովուրդ ոտքի վրայ էր՝ կազին ընդունելու համար։ Ցամաքէն եւ ծովէն թնդանօթներ արձակուած եւ բոլոր նաւերը երկարօրէն սուլած են։

Տոլմա-Պաղչէի պալատին մէջ Պոլսոյ քաղաքապետին բարի գալուստի ճառին պատասխանելով, Քէմալ ըսաւ թէ շատ երջանիկ է որ ուրախ սրտով կը դառնայ Պոլիս, ուսկից սրտաբեկ մեկնած էր։ Յիշեց ութ տարիէ ի վեր յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ ազգին ձեռք բերած յաջողութիւնները, աւելցնելով որ դեռ շատ պէտք է աշխատիլ՝ ներկայ մակարդակը բարձրացնելու համար։

«Նուիրական գործ է ըսաւ, աշխատիլ մեր ընկերութեան ճշմարիտ հանգստութեան ու բարօրութեան համար, գիտութեամբ դաստիարակելով ու զարգացնելով զգացումներն ու բարոյականը։ Այս տեսակէտը կը պարզեմ այս պալատին մէջ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱԶԱԳՈՂԻ ՄԸ ԳՈՐԾԵՐԸ

Յունահայ թերթերը կը գրեն թէ Մակեդոնիոյ իշխանութիւնը բազմաթիւ գաղտնի փաստաթուղթեր գտած է Սելանիկի մէջ, համայնավարներու կեդրոնէն: Այդ խուզարկութեանց հետեւանքով, հաստատուած է որ յոյն համայնավարները Սելանիկը բաժնած են չորս շրջանակի, որոնց չորրորդը կազմուած է բացառապէս հայերէ....

Այս առթիւ Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ.

— «Այլեւս պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Սելանիկի հայ համայնավարները ուղղակի կապ եւ յարաբերութիւն ունէին յոյն համայնավարական կեդրոնին հետ, որմէ ստացուած գումարներով կը հրատարակէին «Աշխատանք» շաբաթաթերթը։

«Դժբախտաբար խնդիրը Սելանիկով չի վերջանար. Աթէնքի մէջ ալ կայ 14 հոգիէ բաղկացած բէիջական խումբ մը, որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած է Պ. Վ. Չէյթունցեան, որ մօտիկ յարաբերութիւն եւ կապ կը պահէ Սովիէթական դեսպանատան պաշտօնեաներուն հետ։

«Անոր հրատարակած թերթը հազիւ 250 օրինակ կը սպառի, այնինչ ոչ միայն չի գոցեր ծախսը, այլ կարեւոր բաց ալ կ՛ունենայ։ Նախապէս պիւտճէին բացը կը գոցէր Պ. Դ. Շահվերտեան։ Վերջերս, իբրեւ կեղտոտ դրամաշորթ, Պ. Չէյթունցեան շնորհազուրկ եղաւ եւ դրկուեցաւ նպաստէն։ Ժամանակ մը ան յաջողեցաւ կողոպտել Մայրիկեան եպիսկոպոսը, անկէ ստանալով վեց հազար տրախմի, փոխառութեան ձեւին տակ։ Այս գումարին ալ սպառելէ յետոյ, հայ համայնավարներ անոր կոկորդը անցուցին մօտ տասը հազար տրախմի։

Թերթին կացութիւնը սակայն ոչ թէ բարելաւուած, այլ դէպի լաւը փոքր տարբերութիւն անգամ ցոյց չէր տար։ Պ. Չէյթունցեան ամէն կողմէ յուսախաբ ըլլալէ վերջ, իր կնճիթը երկարեց Առաջնորդարանի ճահիճը։ Անկէ ստացաւ տպագրական ապպարանքներ։

Գործի իր համար երբ հարիւր տրախմիով վերջացնելու առաջարկ բերողներ գտնուեցան, Առաջնորդարանը «կեղտոտ դրամաշորթ»ին յանձնեց հազարի սակարկութիւնով։

Առանց չափազանցութեան, կարելի է ըսել թէ Պ. Չէյթունցեան երկու տարուան մէջ տասնեակ հազարներ ստացած է զանազան անուններով, ազգին սընտուկէն։ Երբ որ չոքցան Առաջնորդարանի աղբիւրները, այդ խոռվարարը անպաշտօն խողովակներով փորձեց յոյն համայնավար կուսակցութեան կեդրոնէն դրամ պահանջել թերթին համար»։

ՊՈԼՍՈՅ ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ «ԱԶԱՏ ԵԿԵՂԵՑԻ»Ն

«Ազդարար»ի մէջ կը կարդանք.—

Պոլսոյ Կրօնական Ժողովը Յունիս 29ի նիստին մէջ որոշեց նամակով մը իր օրինական յառաջանքներն ու հնազանդութիւնը յայտնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ բուռն կերպով դատապարտել «Ազատ Եկեղեցական Եղբայրակցութեան» շարժումը զոր սարքած են կարգ մը փիլոնաւորք եկեղեցականներ։ Ժողովը այս նամակով կը յայտնէ նաեւ թէ, բարոյապէս ամէն կերպով պիտի աջակցի Հայրապետական Աթոռին, յօգուտ Հայ Եկեղեցիի պայծառութեան։

ԾՈՎՔ-ԿԷՕԼՃԻՆ

վ.ա՛յ այծեամի գնդակ նետողին
հայ ժողովրդական առած

Սեղանիս վրայ մի գիրք կայ. Ծովք-Կէօլճիկ վերնագրով։

Հեղինակին չեմ ճանաչում։

Անունը միայն գիտեմ, Կիւրեղ Խրայեան. գիտեմ նաեւ որ երիտասարդ է. 24—25 տարեկան, մէկը Մեծ Եղեռնի խլեակներից, որ ապրել է մազապուրծ, ինչպէս մեր բոլոր որբերը։

Ծովքեցի է. Ծոփաց աշխարհի այն գեղածիծաղ անկիւնից, ուր ծնաւ Ներսէս Շնորհալին եւ ուր մի լճակ կայ Ծով կամ Ծովակ անունով, որ «Լերանց վրայ եւ լերան մէջ խնկամանի կը նմանի»։

Այս լճակին վրայ գտաւ, Գ. Սրուանձտեանց իր «Թորոս աղբարը, Ողորմ հաւուկը», որ տրտմօրէն խառնում էր կռնակները, հին-հին յուշերի ծարաւով։

Խրայեան տղայ էր տակաւին, եւ Ծովքի ափերի եղէգների հետ վշվշում էր Մեծ ու Շնորհալի Հայրապետի «Զարթի՛ք, փա՛ռք իմ, զարթի՛ք»ը, երբ 1915 անիծակիր Թուականին Հայոց աշխարհի բախտին կարմիր եղեւը պայթեց։

Եւ Թիւրքական ճիւաղի կատաղութիւնը յորձանք տուեց նաեւ Ծովքի վրայ եւ տրորեց, փշխրեց եւ այրեց մի բուռն սքանչելի հայութիւնը։

Տղայ էր, երբ մատաղ հոգու բոլոր նրբութեամբ ուժգնօրէն ապրեց զուլումի բոլոր սարսափն ու կսկիծը, անմեղ այծեամի իր աչքերով տեսաւ՝ իւրայինների անհաւար ջարդն ու խողխողումը։

Տեսաւ... Իր տակաւին թոյլ բազուկները անզօր եղան դահիճների մէջ իր փշրելու։

Անզօր եղաւ ու լացեց. արցունքը իր կրծքի տակ ծովացաւ Ծովքի պէս եւ այսօր, տարիներ յետոյ, ժայթքում է ցասումի վրէժով իր այս յուշկոտ հատորի մէջ։ Բոլորը ջարդւեցին, հայր, մայր, քոյր, եղբայր, ազգական, դրացի. Ջարդւեցին՝ երկանաքարի տակ ինկած հատիկների պէս։

Եւ փրկւեց Կիւրեղը միայն, այս Թորոս աղբարը, աղեկտուր յուշերի Ծովը յուզելու...

Ապրել է տղան, ինչպէս հալածական այծեամ, մերթ լեռներում ու անձաւներում թաղնւած, մերթ անտառներում ու թաւուտներում կծկւած, մարդ գազանի ըժդալի պատկերից խոյս տալով, հոգում ցաւի ու սարսափի տագնապ, մահը յետեւից կրնկակոխ, մեռելների սարսռալի ստնաձայնը ականջներին։

Ապրել է այնքան դաժանօրէն, որ իր մանուկ հոգու վրայից ոճիրներով բարձւած դարերի կարաւանն է սահել ու անցել, խոր ակօսներ թողնելով։

Ապրել է երբեմն եւ ինչպէս անվարձ ստրուկ իր ծնողները ջարդող Թիւրքերի տանը, նրանց մի պատառ հարամ հացը կրծելով ու թքնելով ինչպէս Թոյնի «Օր մըն ալ, սովորականի պէս ծնտի պատճառով մը, առում է Կիւրեղ, փայտի 50է աւելի հարուածների տակ չդիմանալով, խոյս տալու» Այսպէս է ապրել տղան, տասներկու տարի հուզ աշխարհի առջեւ իր այս գրքով Թիւրքի հետ հաշւի նստելու։

Հէ՛յ նամարդ ցեղ, այս ես եմ, լացող, մորմոքացող տղան, երբ ջարդեցիր ծնողներս, չկարողացայ քու արիւնազանգ գանկը փշրել, ահա կրակէ խօսքերով քու հոգին պիտի փռեմ արեւի առաջ, որ տիեզերքը վրան թքնի։

Զարհուրանք է այս գիրքը։

Ու այս ուշիմ, զգայուն տղան ոչինչ չի մոռացել իր մանուկ օրերից։ Հայրենի աշխարհի յետին ցօղն ու ցոլքը, նրա շողադարդ աւանդութիւնները, երգը, ժպիտը, վաստակը, համակ կեանքը խորունկ ու լուսազարդ մեր ազնիւ ցեղի։

Ծո՛վք... այնքան արեւ կայ, այնքան ծիծաղ բնութեան մէջ։ Հարսն ու աղջիկ խաղում են դաշտերում եղնիկների պէս՝ վառնգի «Անձուկի սարալանջերուն տեսակ տեսակ բանջարեղէններով կը լցուի գափ, խաւրծիլ, բուսախ, դաղձ, ուռնկ, թաղթիկ, մեղրուկ, ծաղայ, առուէ կարոս, կոտեմ, բանջրուկ, կանկառ, երիծնայ, սիանկառ, պեղպա, զամպուր, չեյամ, թարթիկ, թեթեղիկ եւայլն»։ Սահման չկայ մեր աշխարհի բարիքին եւ հարս ու աղջիկ բանջարաքաղի են ելած։

Հօմն է սուլում շինականի քրտնած ճակտին, ու ակօսը հեւում է ու դոյլ արձակում ամոլների փնչոցի հետ. հեռու լեռնալանջերին ոսկեղեղ հօտն է թրթռում արեւի շողերի տակ եւ լի՛ճը, լի՛ճը, այս յիզլեղուկ խնկամանը ուր Թորոս աղբօր հետ մէկտեղ ձկնորսն է օրօրւում իր մակոյկի հետ, օրօրւում ու երգում մեր հարց մեղեդիները։ Ու լճի եզրին Ծովքն է թառել ձագերը պահող թխսկանի պէս թեւերը բացած, բոլոր կտուրներից ծուխ է բարձրանում. դրսում, պատերի տակ շարւած մեր խոհուն ծերերը հին հին օրերի զրոյցն են անում. մանուկները թրվում են լճի ջրերի մէջ եւ արեւի վառ ցոլքերի տակ բրոնզ են կտրում, վաղը հայրերի պէս մաճն ու մանգաղը, մուրճն ու հատոցը ձեռք առնելու համար։

Երկինք ու լեռներ, լիճ ու դաշտեր, հարս ու աղջիկ, վաստակ ու բարիք, ակօս ու քրտինք, բոլոր աստուածները միաբան են խորհել ու կերտել այս սքանչելի ներդաշնակութիւնը բնութեան ու մարդկային հոգու։

Համակ Հայոց աշխարհի պատկերն է այս։

Եւ յանկարծ տեղահանութիւն ու ջարդ... Ջարդ ճլլացող մանուկների, հարսների, աղջիկների, ծերերի։ Հրդեհ ու աւեր արդար յարկերի. մաճկալի բազուկն է փշրւած, դաշտերն են մեռնում երեսն ի վար փռւած արեան ճապաղիքի մէջ. Ջարդաբար գազանների պարն ու ոռնոցն է սկսւում... Թիւրքի մշակոյթը..

Ծովքում միայն Ծովեցին չէր, որ բարբարոսների ոտքերի տակ աղանձւեց ու փոշիացաւ. «ամէնքը դառնութեամբ հոն խողխողւեցան Էրզրումցին ու Երզնկացին, հոն բզիկ բզիկ եղաւ Տրապիզոնցին, աննախընթաց չարչարանքներու մէջ հոն մեռաւ Կիրասոնցին, գազան մարդոց կատաղութեան հոն զոհ եղաւ Քեմախցին, Շ. Գարահիսարցին եւ օրերով փշուր-փշուր եղաւ Բաբերդցին, հոն իր շունչը փչեց Խարբերդցին», պատմում է Խրայեան։

«Իրարու ետեւէ կը հասնէին յոգնած ու պարտասած տարագիր թափորներ եւ կը ջարդուէին Կէօլճիքի եզերքներուն վրայ. Տէվէ-Պօյնուէն սկսեալ, Սեւսար, Մաստարի ետեւի փէշերը երկարող ճանապարհներու ձոր-ձորակներուն, բլուրներու կուշտերուն, տափաստաններուն եւ ամէնէն շատ ծովեզերեայ աւազներուն վրայ դիակներով բարդեր կազմուեցան... Ցուլխեան օրերէն մինչեւ աշունի վերջերուն նեխած դիակներու բազմութենէն ամբողջ Ծովքի շրջանը գրեթէ կը հոտէր»։ Բա՛ւ է, լո՛ւռ, լո՛ւռ, դժբա՛խտ տղայ, թող որ մոռնանք։ Ո՛չ, անողորմ է հեղինակը, վառնգի աշխարհում բնաւ գութ չտեսաւ։ Եւ էջէջի յետեւից այս գրքից բարձրանում է ցեղիս ապրած արհաւիրքի վիթխարի աւազը։ մղձաւանջ, խելագարութիւն, արիւն ու արցունք սփռւած այս սարսափաշունչ թերթերի վրայ եւ ահա նահատակների շշմեցուցիչ նկարագիրը. դիակներ, դիակներ, «մէկը կուրծքէն, միւսը գլխէն, ուրիշ մը թիկունքէն զարնուած, աղջիկ մը տեսայ թիկունքին վրայ շրջուած, որ չեմ կրնար ըսել, թէ որտեղէն էին զարկած հրէշները. դիակներ յանջքը ցամաքին, գլուխը՝ ծովափին, արեւին ճառագայթները ջուրին, ջուրը ալեակներուն, ալեակներն արձակ մազերուն եւ խարտիշագոյն շքնաղ մազերն ալ գլուխին շուրջը պսակ կը հիւսէին»։

Ահա ջարդէն ազատւած «թախտաւորների» ճակատագիրը. —մի ծերուկ Թուրք ազայի ծառայ է Կիւրեղը, այնտեղ են եւ երկու առեւանգւած գեղանի հայ հարսներ. «Ամիս մը չանցած ծերուկին մեծ թոռը բռնաբարեց հարսներէն մին եւ շաբաթ մը վերջը յանձնեց Ալի անուն ծառայի մը, որ տարաւ Կէօլճիքի եզերքներուն վրայ սպաննեց կաթընկեր զաւակին հետ»։

Հէ՛յ նամարդ ցեղ, հաշի՛ւ տուր։

Այսքան արիւնն ու պղծութիւնը ո՞ւր պիտի պարտկես։

∴

Ահա տասներկու տարի անցաւ արհաւիրքի օրերից. խոստովանում եմ, ցեղիս ճակատագրի քաղաքական ուղիների վրայ խուկալից մնութեան մէջ, երբ դաժան առեղծւածի առջեւ գանկս է տնքացել, յաճախ եմ փնտռել աղերսել, հայցել մոռացումը։

Գերագոյն մոռացումը։

Հայցել եմ ինձ համար, իմ հոգու համար, որպէսզի տանջանքը հանգչի վերջապէս, ինչպէս կարաւանի ձգած կրակն անապատում։ Հայցել եմ իմ վիրաւոր ու մղկտացող ցեղի համար, որ մոխիրների եւ աւերների միջից նա բարձրանայ վերստին անբիծ ճակատով. զարշանքը, զարհուրանքը, քէնը, ոխը, ատելութիւնը մոռացած։

Չէ՞ որ կեանքը զարթնում ու փթթում է ժպտի մէջ միայն. չէ՞ որ գերեզմանների աճիւնները թոյնով չեն ուռճացնում իրենց ծոցից ցայտող ծաղիկները, այլ այն ստեղծագործ ու հզօր րիթմով, որ կեանքի յաւերժական աղբիւրն է մոռացումների մրրկոտ խառնարանի մէջ։

Մոռացումն եմ փնտռել հոգուս ու կամքիս անհնարին ճիգով։

Հաշտ եմ նայել Թիւրք ժողովրդի փորձերին ազգ դառնալու եւ մանաւանդ մարդ դառնալ հանրապետութեան եւ ազատութեան ծոցում։

Եւ ահա այս գիրքը, Տիկին Կապտանեանի աղեկտուր էջերից յետոյ, որ կսկիծի մրրկով մտրակում է մեր հոգիները, մեր ցեղի արդար հոգին։

Ո՛չ, Թիւրքը արիւնի առեղծւածն է տակաւին, եւ մեր ցեղի քաղաքական ճակատագրի վրայ շատ ճակատներ պիտի կռանան ծանր ու դաժան խոհերով։

Հայկական հարցը լուծւա՞ծ է.... Ո՛վ խիղճ, ո՛վ արդարութիւն։

∴

Կարդացի Խրայեանի գիրքը մէկ շունչով։

Սրուանձտեանցի հոգուց էծնւած այս տղան, հայրենապաշտ մեծ վ.ասպուրականցու ոսկեծղի գրիչն է շուրթել Ծովքի կռնակները խառնող թորոս աղբօր կտուցից ու նրա աչքն ու կրակն ունի իր հայրենիքի համար, շէն թէ աւեր, հին ու նոր։

Կարդացի Խրայեանի գիրքը ցաւով ու ցասումով, հոգիս այրեց ու շփոթեցի սեղանիս վրայ։ Ահա ընկած է նա աչքիս առջեւ լայն բացւած՝ ինչպէս մի խորունկ ու մխացող վէրք։

Մոռնալ այս բոլորը...

Ո՛չ, չեմ կարող մինչեւ որ...

Ահ, թողէք, որ դաժան ու անդառնալի խօսքը չարտասանեմ։

Կեանքը միայն անէծք չէ։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կ'ԱՆՁՐԵՒԷ. — Լոնտոնի վրայ կ'անձրեւէ 18 օրէ ի վեր։ Ու պաղպաղակի շրջուն իտալացի վաճառորդներ որոշած են հանդիսաւոր պատարագ եւ աղօթքներ կատարել տալ իտալական եկեղեցիին մէջ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԸ

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ ՊԸՐՏ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐԵՆՑ ԹՌԻՉՔԸ

Ժամը առաւօտեան 2.30ին, խաւարչին մթութեան մէջ, տեղատարափ անձրեւին տակ, թանձր ու կախ մառախուղով պաշարուած, երբ երկու քայլ հեռուն կարելի չէր տեսնել, մենք վերջացուցինք մեր թռիչքը, թառելով ծովին վրայ, 200 մեդր հեռու Վէր-սիւր Մէր գիւղին ծովեզերքէն։

Մեր կամքով է որ ծով իջանք։ Մենք նախընտրեցինք ծով իջնել, որովհետեւ այնպէս նկատեցինք թէ աւելի ապահով է իջնել ծովին քան երկրին վրայ, երբ անծանօթ են պայմանները։ Ետոյ լողացինք ու թիավարեցինք կտրելով 200 մեդրը մինչեւ ծովեզերք, իսկ մեր օդանաւը, «Ամերիքա» հետզհետէ կը լեցուէր ջուրով եւ կ'ընկղմէր կիսովին։

Սակայն այդ երկունքը, բարեբախտաբար, մեր օդանաւը կարելի եղաւ ցամաք հանել եւ պահել ապահովութեան մէջ, թէեւ ծանր վնասներ կրած էր։

Իսկ մենք, չորս միասին, այնքան լաւ ենք, որքան կարելի է ըլլալ վերջացնելէ յետոյ յոգնեցուցիչ փորձ մը, 40 ժամուան մէջ։

Այս վայրկեանիս կը վերյիշեմ մեր թռիչքին քանի մը կարկառուն դրուագները։ Մենք ճախրեցինք 40 ժամէ աւելի, եւ, ամբողջ 19 ժամուան ընթացքին, ոչ նաւը տեսանք, ոչ ծովը եւ ոչ ալ ցամաքը։

Հազիւ թռիչք առած էինք, երբ վախցանք թէ պիտի ստիպուինք թափել մեր պէնզինի պաշարին կէսը եւ դառնալ ետ, որովհետեւ մեր օդանաւը չէր կրնար բարձրանալ։ Սակայն, բարեբախտաբար, այս ճգնաժամային վայրկեանին, մեր օդանաւը կըրցաւ շտկել իր գլուխը եւ Նովիլ, որ պիտի թափէր պէնզինի մէկ շտեմարանը, վերջին վայրկեանին ձեռքը ետ քաշեց։

Մեր թռիչքին վերջին վեց ժամերուն, ցամաքային կողմնացոյցը, յանկարծ, մեզի անծանօթ պատճառներով, անգործածելի դարձաւ։ Եւ, վարկենաչափուելէ առաջ, մեր ճամբէն դուրս գծեցին կիսաշրջանակ մը, եւ ճիշդն ըսելով, բոլորովին կորսուած էինք այլեւս։

Արդէն անգամ մը, ցորեկին, շփոթանց սարսափած էինք տեսնելով որ շատ շեղած էինք դէպի հարաւ, հակառակ մեր կամքին։ Եւ ստիպուեցանք անթելով հարցնել ու հասկնալ մեր գտնուած տեղը։ Պատասխան առնելէ յետոյ, օդանաւին քիթը շտկեցինք մեր յատակագիծէն բոլորովին տարբեր ուղղութեան մը վրայ, այնպէս որ, փոխանակ սաւառնելու Իրլանտայի վրայէն, ինչպէս որոշած էինք մեր մեկնումի պահուն, մենք բանադատուեցանք ճախրել դէպի Ֆինիսթէր։ Բարեբախտաբար, յաջողեցանք հասնիլ Պրեսթի շրջանակին վրայ, լաւ պայմաններու մէջ։

Այս վայրկեանին, մեր ճամբորդութեան մեծագոյն մասը կատարելէ յետոյ, մատնուեցանք լուրջ մտահոգութիւններու։ Ես չգիտի կրնամ որոշապէս ըսել թէ ո՞ր գիծերէն անցանք, որովհետեւ խաւարակուռ գիշերին մէջ կը հետեւէինք կողմնացոյցի մը, որուն խելքը փախած էր շատոնց։

Ապահով եմ, որ այս հինգ ժամուան ընթացքին, առնուազն երկու անգամ մօտեցանք Փարիզին։ Հինգ ժամ թափառեցանք անթափանց աղջամուղջին մէջ, ջրհեղեղի մը տակ։

Մենք կը մտածէինք թէ շիտակ է մեր ուղղութիւնը. մինչդեռ երբեք լաւ չէր։ Պահ մը, ես կարծեցի որ Պուրժէի մօտիկն էինք։ Ափսո՛ս որ ոչինչ կը տեսնէինք։ Չունէինք ոեւէ միջոց որոշելու համար թէ ո՛ւր կ'երթանք։ Ամպերը կախուած էին ցածէն, եւ սեւ մելանի պէս գիշեր մը կը յուսահատեցնէր մեզ թէ այլեւս անդարման կորսուած էինք։ Հասեր էինք մօտիկը Լօյա քաղաքին, եւ կտոր մը լոյս չէինք կրնար տեսնել, երբե՛ք, երբե՛ք։

Քաղաքներէ՞ թէ գիւղերէ, դաշտերէ՞ թէ լեռներէ կ'անցնէինք, չէինք գիտեր։

Ու նաեւ երբեք չտեսանք Պուրժէի լոյսերը։ Չտեսանք նոյնիսկ Էյֆէլի փարոսը, ո՛չ ալ լոյսի խուրձ մը, որ յայտնէր թէ Փարիզն է։

Այնքան մօտեցեր էինք մեր նպատակակէտին, ունենալով բաւական պէնզին, որ կը բաւէր մեզի դեռ թռչիլ առնուազն 3 ժամ, այսինքն 450 քիլոմէդր։ Բայց չէինք կրնար առաջանալ 15 կամ 20 քիլոմէդր աւելի, որ կը բաժնէր մեզ օդանաւային կայանէն։

Շուտով հասկցանք որ կորսնցուցած ենք Փարիզը եւ կը թափառէինք շուրջը ըստ բախտի։ Այդ ատեն էր որ նշմարեցինք թէ մեր կողմնացոյցը անգործածելի դարձած էր։ Ցաւալին որոշ չենք գիտեր թէ ինչո՛ւ համար աւրուեցաւ։ Եւ չենք գիտեր թէ պիտի յաջողէ՞ինք գետին իջնել այդ խոր մթութեան մէջ, եթէ նոյնիսկ կարելի ըլլար գործածել այդ կողմնացոյցը։ Ա՛յս էր կացութիւնը։

Առաւօտեան ժամը 1ին անթել լուր տուինք թէ կորսուած ենք։ Պատասխան չստացանք։

Այդ ժամուն օդանաւը կը վարէր Պէլքըն այնքան ճարտարութեամբ, որքան կարելի էր դուրս ելլելու համար գիշերուան բանտէն։

Յանկարծ անակնկալ մը։ Նշմարեցինք վարը՝ ծովը։ Ուրեմն շրջանակ մը գծելով անգամ մըն ալ, դարձեր եկեր էինք ծովին վրայ։ Այդ ատեն էր որ սարսափելի մտածում մը տարեցաւ մեզ.— ժամ մը կամ կէս ժամ վերջ պիտի հատնէր մեր պէնզինը։ Դատապարտուած էինք ակամայ իջնել, առանց գիտնալու թէ ո՛ւր. միայն գիտէինք թէ մեր ներքեւ կը գտնուէր ծովը, որ հանդարտ էր եւ մակընթացութեան պատճառով կը ծածկէր ծովեզերքը։

Որոշեցի ծով իջնել եւ որոշումս յայտնեցի ընկերներուս, աւելցնելով թէ նախընտրելի է ծովը, որ աւելի անվնաս է, քան ցամաքը, անծանօթ ու արկածալից։

Մեր նախընտրութիւնը լաւ կատարուած էր։

Օդանաւը մասամբ վնասուած էր։ Ընկերներն ալ փրթան անմիջապէս որ, առաջին անգամ, զարնուեցան ջուրին։ Երբ օդանաւը սուզում մը ըրաւ ծովին վրայ, այնքան սաստիկ ցնցուեցանք, որ մեր ծնօտին ակռաները պիտի թափէին։ Նովիլ, Աքօսթա եւ Պալքըն խուլ էին դարձեր, այնքա՛ն յոգնած էին։ Իրարու ձայն չէինք լսեր։

Ցաջողեցանք դուրս ելլել օդանաւէն, առնելով մեր անհրաժեշտ առարկաները։ Մտանք մեր քաուչուէ մակոյկը եւ թիավարեցինք, առանց արկածի, դէպի ցամաք։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՏԻՐԱՊԵՏԷ ՕԴԻ

ՆՈՐ ՀՍԿԱՅ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Ատլանտեանը եւ Խաղաղականը յաջողութեամբ կտրելէ վերջ, Ամերիկացիները ներկայիս կ... տիրապետեն օդին մէջ։

Քաջալերուած վերջին յաջողութիւններէն, այժմ կը ձեռ... նարկեն աւելի հսկայ օդանաւեր շինելու։ Այսպէս Անթոնի Ֆօ... քըր, որ շինողն է Պըրտի, ինչպէս նաեւ Սան Ֆրանչիսքօ—Հօնօլուլու թռիչքը կատարող Մէյթլէնտի ... գանաւին, ծրագրած է շինել ... օդանաւ մը, որ օդին մէջ պիտի կրնայ մնալ 72 ժամ, ու պի... կրնայ մէկ թռիչքով Սան Ֆրա... չիսքոյէն Թօքիօ երթալ, կտրե... 5000 մղոն (9260 քիլոմ... ճամբայ։

Շարժիչ մեքենան, հակառա... իր թեթեւութեան, պիտի ըլլ... խիստ զօրաւոր։ Ֆօքքըր կ'ըսէ ... Ամերիկացիները երկար ձանձ... դութեան մէջ իրենց յաջողո... թիւնը մեծ մասամբ կը ... տին փոքր ու թեթեւ շարժիչ մ... քենաներու գործածութեան։ ... րոպա, կ'ըսէ, կը սիրէ խոշոր շ... ժիչ մեքենաներ, հետեւաբար ... կը ստիպուի աւելի մեծ օդա... ւեր շինել, զանոք կրելու համ... Իր կարծիքով, օդանաւերը դ... ւոր օդապարիկներէն աւելի յա... մար են անդրովկիանոսեան ճամ... բորդներու ապահովութեան ... մար եւ մեծապէս վստահ է ... ուշ չէ այն օրը ուր Եւրոպայ... Ամերիկայի միջեւ կանոնա... օդանաւային հաղորդակցութ... պիտի հաստատուի երկու ցա... քամաքներու միջեւ օդային ... կար ճամբորդութիւններու ... րելիութիւնը այլեւս ապացուց... ուած է։ Աւոր իրականացում... պէտք է սպասել հիմա կա... կամաց, սակայն յարատեւօ...

Հակառակ տեղակալներ՝ Մէյ... լէնտ եւ Հէկէպըրկէրի յաջողո... թեան, Քալիֆօռնիոյ հարուստն... րէն ճէյմս Տօլ 2500 եւ 10... տոլարի մրցանակներ կը խոստ... նայ այն երկու օդանաւորդն... րուն, որոնք Օգոստոս 12էն առ... Ամերիկայէն Հօնօլուլու պ... հասնին։

Միւս կողմէ, Սան Ֆրանչի... քոյի վաճառականները 50.0... տոլարի մրցանակ կը խոստան... այն օդաւորդին, որ պիտի յ... ջողի ամբողջ Խաղաղականի շրջ... ընել կտրելով 4800 մղոն ճա... բայ։ Մօտ 30 օդանաւորդներ ... ձանագրուած են այս մրցում... համար, որոնց մէջ նաեւ Քէնէ... Ջէմպլին, որ ներկայիս Փարի... մէջ կը հիւրասիրուի։

Շարժանկարի յայտնի գեր... սան եւամերիկացի օդանաւորդ ... չըրդ Արէյս այսօր կամ վ... Հավայի կղզիներէն ճամբայ ... տի ելլէ դէպի Սան Ֆրանչիս... Ատլանտեանը հակառակ ուղղ... թեամբ կտրել փորձելու համ...

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅՈՒՆ ՄԱՍԸ

Հիլլէն կառավարութիւ... վերջերս խուզարկութիւններ ... տարելով Մակեդոնիոյ եւ ... նաւորապէս Սելանիկի մէջ, ... գտնէ կարեւոր փաստաթուղթ... համայնավարական կազմակ... պութեան մասին։

Այս փաստաթուղթերը ... կուտան որ Սելանիկ ունի չորս ... ջանակ Ա., Բ., Գ. եւ Դ. ի կազմ... Առաջին երեքը խառն են եւ ... բաղկանան յոյն եւ հրեայ ... մայնավարներէ, իսկ Դ.ը՝ ... յնէ։

ՅԱՒԱԿՆՈՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԱԽՈՒՄԲԸ

Նշանաւոր ֆրանսական մի ժողովին...

Ե. Ն.— կան արդար յաւակնոտներ ու անարդար յաւակնոտներ: Ան որ տաղանդ ունի, վայել իրեն յաւակնութիւնը, իսկ ան որ անտաղանդ է՝ պարզապէս զիծաղելի է իր յաւակնութիւնը...

Ց Ֆ.— Մենք նորերս տաղանդաւորներն ենք, նոր, ուժեղ, խիզախ, ըմբոստ, յախուռն ու ստեղծող տաղանդ... Մեր յաւակնոտութիւնը աւելի քան արդար է... Այո՛, մենք նորերս պիտի ստեղծենք...

Հ. Ձ.— Ինծի պէս սուրծէ ու վերջը խօսէ...: Ես կ'ուզէի լսել յաւակնոտութեան ծագման մասին... Հոմերոսէն ու Շէյքսփիրը ինչ ճանչցած...

Վ. Կ.— Դուն կրնաս չճանչնալ: Ես սակայն կը ճանչնամ Հոմերոսը, Եսքիլէսը, Սոֆոկլէսը, Եւրիպիդէսը, Տիբուլոսը, Արքիլոքոսը, Եմպեդոկլէսը, Վիրգիլիոսը, Դանդէն, Թասսօ, Շէյքսփիրը, Գոլդոնին, Ռասինը, Լամարթինը, Վոլթէրը, Հիւկօն, Ալֆ. տը Վինեին, Ալֆ. տը Միւսէն, Վերլէնը, Պօտլէրը, Սամէնը, Անաթօլ Ֆրանսը...

[...]

ՄԵԾ ՄԸ ԿՈՒՐԱՆԱՆ

[...]

ՀԱՅԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

[...]

Մ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՒ Հ. Մ. Ը. Մ.

Մայիս 31ին, Նիւ Եորքի մէջ յաջողութեամբ տօնուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը, որուն ներկայ եղեր է Մանուկ Նազարեան, այս առթիւ յատկապէս եկած ըլլալով Պոսթընէն, իր «Հէնէճըր»ին՝ Գ. Սողիկեանի ընկերակցութեամբ։

Հանդէսին նախագահը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ պատուակալ անդամութեան ոսկիէ պատուանշան մը նուիրեց հայ ըմբիշին։

Իսկ կատարուած մրցումներուն մէջ առաջին եւ երկրորդ հանդիսացողներուն Գ. Նազարեանի ձեռքով շքանշաններ եւ ժապաւէններ տրուած են։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նիւ Եորքի մասնաճիւղը այս հանդէսով կը փակէր սրահի մարզանքներու շրջանը, սկսելու համար թէնիսի եւ դաշտային վարժութեանց՝ ողիմպիական մրցումներուն պատրաստուելու համար։

Հ. Պ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑԱՒՈՒԱԼԻ.— Փերիկէօի մէջ Պէլիէ, 34 տարեկան, պատերազմի վիրաւորներէն, յանկարծ կը թռչի...

[...]

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

[...]

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱՍՆԵՐ, գրեց [...] 1927. Գին 20 ֆրանք. [...] A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles, La Fère (Aisne).

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱՐԵՒ ԴԵՍԵԼՈՎ ԴԻՐԻ ՆՊԱՍՏԵԼ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

[...]

(Շար.)

ուր առկէ 8 տարի առաջ բնակող ուրուականը խօթը սուրբերուն չափ զօրաւոր կը ներկայացուէր։ Այս պալատը այսօր կը պատկանի ազգին, որ իրականութիւն մըն է ու ոչ թէ ուրուական մը, եւ ուրախ եմ որ հոն կը գտնուիմ իբրեւ պարզ քաղաքացի, իբրեւ հիւրը ազգին։»

Կէրէնսկի կը վերադառնայ

Ռուսիոյ աժամեայ կառավարութեան նախագահ Կէրէնսկի, որ չորս ամիսէ ի վեր Ամերիկայի մէջ դասախօսութիւններ կուտար, Յուլիս 2ին Նիւ Եորքէն շոգենաւ նստաւ Փարիզ վերադառնալու համար։ Մեկնելէ առաջ թերթերուն յայտարարեց թէ իր կարծիքով Ռուսիա ազատ մեծ հանրապետութիւն մը դառնալու նախօրեակին մէջ, կը գտնուի։ Պոլշեւիկեան քարոզութիւնները ոեւէ օգուտ չեն տուած Ամերիկեան ցամաքամասին, նոյնիսկ Մեքսիկայի մէջ, ուր ղժգոհ ժողովուրդը աւելի տրամադիր կրնար ըլլալ համայնավարական գաղափարներու։

Եգիպտոսի թագաւորը Լոնտոնի մէջ

Քանի մը օր Փարիզ մնալէ յետոյ, Եգիպտոսի Ֆուատ թագաւորը երկուշաբթի առաւօտ Լոնտոն մեկնեցաւ։ Թագաւորը, գահաժառանգը, արքայական ընտանիքի միւս անդամները, վարչապետ Պօլտուին եւ միւս նախարարները ընդ առաջ գացած էին Վիքթորիա կայարանը։

Եգիպտոսի վեհապետը Անգլիոյ թագաւորին հիւրը պիտի ըլլայ մինչեւ վաղը։ Յուլիս 7էն սկսեալ Ֆուատ Ա. պիտի այցելէ Լէնքաշիրի բամպակի մեծ գործարանները։ Եգիպտոսի վարչապետ Սէրվէթ փաշա, որ Փարիզի մէջ միացաւ թագաւորին, կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըէյնի հետ։ Այս առթիւ վերջնապէս պիտի ճշդուին Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի փոխադարձ յարաբերութիւնները։

Ալպանիական վէճը կարգադրուած

Ալպանիոյ մէջ սերպ թարգմանի մը ձերբակալութեան հետեւանքով ծագած վէճը վերջնապէս կարգադրուեցաւ։ Թարգման Ճուրաշքովիչ ազատ արձակուեցաւ եւ Սերպիա ետ առաւ Մայիս 30ի իր խիստ ծանուցագիրը։ Ալպանիոյ սերպ հիւպատոսները իրենց պաշտօնատեղիները վերադարձան եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան։

Լէոն Տօտէ Պելճիքայի մէջ ?

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը դեռ չյաջողեցաւ գտնել արքայական Լէոն Տօտէի եւ ընկերոջ թաքստոցը։ Պրիւքսէլէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Լէոն Տօտէ, Զորեքշաբթի գիշեր գաղտնաբար Պելճիքայի մայրաքաղաքը հասած է եւ Ֆրանսայի «Թագաւորութեան» թեկնածու Կիզի դուքսին մօտ հիւրընկալուելէ վերջ, անծանօթ ուղղութեամբ մեկնած է, կը կարծուի թէ Արտէնի կողմերն է։

. Հարցաքննիչ դատաւորին ձերբակալման հրամանագրին վրայ, շաբաթ օր ձերբակալուեցաւ «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի հեռաձայնի պաշտօնեան՝ Տիկին Շարլօթ Մօնթար, որ մերժած էր խուզարկող ոստիկաններուն ու մասնագէտներուն տալ կարգ մը տեղեկութիւններ՝ հեռաձայնի գաղտնի գիծերուն մասին։

Տիկին Մօնթար Սէն Լազարի բանտը դրուած էր իր չորս ամսուան երախային հետ։ Եղած դիմումներու վրայ, կինն ու երախան հիւանդանոց փոխադրուեցան։

Փարիզ կը պատուէ օդի ասպետները

Հինտպէրկէն վերջ, Փարիզ խանդավառ ցոյցեր ըրաւ նաեւ ամերիկացի հերոս օդաչուորդ Պըրտի եւ ընկերներուն։ Բոլոր պետական պաշտօնատուններն ու մասնաւոր մեծ հաստատութիւնները ամերիկեան եւ ֆրանսական դրօշակներով զարդարուած կը մնան օրերէ ի վեր։ «Սէրքլ Ենթէրալիէ»ի մէջ իրենց ի պատիւ տրուած հացկերոյթէ մը վերջ, Պըրտ եւ ընկերները ներկայացան Հանրապետութեան նախագահ Պ. Տումէրկին, որուն յանձնեցին 1776ի ամերիկեան առաջին աստղազարդ դրօշի կտաւէն շինուած դրօշիկ մը, զոր միասին բերած էին Ամերիկայէն։ Պ. Տումէրկ ըսաւ թէ այդ փոքր դրօշը կը նկատէ իբրեւ խորհրդանշան մը եւ դնել պիտի տայ ազգային թանգարանի մը մէջ, տակը արձանագրելով Պըրտի եւ ընկերներուն հերոսական արարքը։

Կիրակի օր օդանաւորդները ներկայ եղան Թիւիլըրիի պարտէզին մէջ մարզական ընկերութեանց տարեկան մրցումներուն։

Կէսօրէն վերջ Ցաղթական կամար երթալով, ծաղկեպսակ դրին Անծանօթ Զինուորին վրայ։ Անհացէն բազմութիւն մը խռնուած էր էթուալի շրջակայ պողոտաներուն վրայ, օրուան հերոսները տեսնելու համար։ Յետոյ Բօմէնի՝ Ֆրանսէզ երթալով, այցելեցին Տիկին Սէսիլ Սօրէլի։ Երէկ այցելեցին Տիկին Նունկէսէրի, յետոյ ճաշեցին ֆրանսացի յայտնի օդանաւորդ Պլէրիոյի տունը։ Իրիկունը ներկայ եղան ամերիկեան Առեւտր. Սենեակին կողմէ տրուած հացկերոյթին, Անկախութեան օրուան առթիւ։

Այսօր կէսօրին ծովային նախարար Ժօրժ Լէյկ հացկերոյթ մը պիտի տայ իրենց ի պատիւ։ Կէսօրէն վերջ ընդունելութիւն պիտի կատարուի Աէրօ-Քլիւպի մէջ։

.՚. Շաբաթ իրիկուն Տիկին Նունկէսէրի. այցելեցին նաեւ Թուրք օդային տորմիղի հրամանատար գնդապետ Մուզաֆֆէր եւ Թիկնապահ Էնվէր պէյեր, ընկերակցութեամբ հարիւրապետ Պուրպօրէնի։ Թուրքերը ծաղկեփունջ մը տուին դժբախտ օդանաւորդին մօր՝ յանուն Թուրք օդանաւորդութեան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Միացեալ Նահանգներուն Անկախութեան տարեդարձը երէկ տօնուեցաւ Փարիզի մէջ եւս։ Ատլանտեանի վեց թերուսերուն Փարիզ ներկայութիւնը այս տարի բացառիկ շուք մը տուաւ ամերիկեան ծանդէսներուն։

ԿԱՌԻՆ գինը 10 սանթիմ պիտի աժաննայ Յուլիս 14էն սկսեալ, ու փոխանակ 1.50ի՝ լիտրը պիտի ծախուի 1.40ի։

ՀԱՑԻՆ գինը եւս 5 սանթիմ պիտի իջնէ,

„ԲՈՒԺԱՆՔ"

ԱՄՍԱԳԻՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ

ՄԻԱԿԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Բ. տարեշրջանէն սկսեալ կը հրատարակուի օժանդակութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Մասնաճիւղին։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ.— Տօքթ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, Տօքթ. Գ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ, Պ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ, Տօքթ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ.

«ԲՈՒԺԱՆՔ» ժողովուրդին համար խմբագրուած թերթ մըն է, անոր ծանօթացնելու արդի բժշկական գիտութեան բարիքները եւ առողջապահական գիտելիքները։

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Ա. Ֆրանսա տարեկան 22 ֆր., Բ. Սուրիա 25, Գ. Պելճիքա, Իտալիա, Պալքաններ, Թուրքիա, Հայաստան 30 ֆր., Դ. Մնացեալ երկիրներ 1ուկէս տոլար։

Բոլոր անոնք որոնք իրենց բաժնեգինը ուղղակի մեզի կը ղրկեն մինչեւ Օգոստոս 1, կ'օգտուին այժմու պայմաններէն՝

Ա. 20, Բ. 20, Գ. 25, Դ. 1 տոլար

ԻՍԿ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԳՏՆԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ բաժանորդ, կը ստանան իբրեւ նուէր ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ

ԵՐԵՔ ՆՈՐ բաժանորդ » » ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉ ՄԸ

ՀԻՆԳ ՆՈՐ բաժանորդ » ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ ԵՒ ԳՐԻՉ ՄԸ

Փութա օգտուիլ անմիջապէս.— Տուր հասցէդ, ձրի ստանալու համար մէկ օրինակ իբրեւ նմոյշ եւ «Սեռային կեանքը եւ իր վտանգները» գրքոյկը։

ՉԼԲ, ՄԱՆՏԱՓՕՍԹ ԿԱՄ ՆԱՄԱԿ ղրկել միայն հետեւեալ հասցէին

Docteur L. KRIKORIAN. 126 Fbg. St. Denis. Paris (Xme

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԳՐՕՇԱԿԻՆ

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ նորգիծավէպ

եւ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ

«Օ ԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Դեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռոշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris, եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՕՐ ՄԵԼԱՆԻԱ ԷՕՔՍԻԻՋԵԱՆ

ԵՒ

ՊԵՏՐՈՍ ՋԸՐՈՅԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Մարսէյլ 27 Յունիս 1927

ՕՐ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Ծնողաց համաձայնութեամբ ընկ. վաճէ մասնաճիւղի։

Փարիզ 3 Յուլիս 927

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Համազասպ» խումբի ժողովը կը գումարուի Յուլիս 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբը։ Ներկայ ըլլալ անդամներէն իւրաքանչիւրը։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները ...... համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains.

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը, 61, Րիւ Մ. լը Փրէնս։ Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պոնսօ, Մ. Մ.— 35 Ֆրանք։

Բոլոնեի մօտ, Յ. Եղբ. 140։

Վ...-Վոլէն, Մ. Գ.— Դրկեցէք 35 ֆր.։

Պւոն, Ժ. Խ. 35

Տէսին, Գործ,— 287։

Ռոմանը, Ս. Գ.— En Mission Spéciale, la guerre des cerveaux, par Ch. Luciéte.

Մարսէյլ, Մ. Ա.— 35։ Օրը օրին կը ղրկենք։

Մարսէյլ, Գործ.— 503.50։

Արժանթէօյլ, Պ. Վ.— 35 Ֆր. ձեր եղբօրը հաշւոյն։

Մարսէյլ, Կ. Խ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ Père S. Erémian, Asolo, Treviso, Italie.

Մարսէյլ, Հ. Ք.— 10 Ֆր.։

Կաւառոն, Յ. Գ.— 50 Ֆր.։

Մարսէյլ, Գ. Բէնլ. 35։

Արլ, Ա. Խ.— 37։

Տէսին, Ս. Ս.— 50։

Մարսէյլ, Մ. Մ.— 10։

Լիոն, Զ. Մ.— 20 Ֆր.։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Ամասիացի, Թորոս եւ Մաքրուհի Զատիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Զատիկեանը (30-32) տարեկան։ Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռումանիա ըլլալը իմացուած է։ Տեղեկացնել՝ K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A. M. France. Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

— Խարբերդի Դաւուd գիւղէն Յովհաննէս Գայաճանեան (Փոյիկեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Կիրակոս Գայաճանեան, քոյրերը Մարթա եւ Հայկանոյշ Փոյիկեան որոնք, Նեսիպինի, Մէրտինի եւ Վիրանշէհիրի կողմերը ըլլալ կը կարծուին։ Լուր տուողին գոհացուցիչ նուէր։ Գրել՝ Ohanés Kayadjanianի, 39 B. Puits Bivert, Gardanne B. D. R.) France.

— Կը փնտռուի Հասանպէյլիցի Զաքարիա Պարազեան. կը կարծուի որ երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։ Տեղեկացնել՝

իմացնել՝ Movses Darakdjian Malpas Armenien la Beyude Ardeche.

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անգլիացի Ա. Քոնըն Տոյլի

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

ԳԻՆ 6 ՖՐԱՆՔ

ԴԻՄԵԼ.— L. Mozian, 51, Bld. Auguste Blanqui, Paris (13me).

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտ. 19ին Արարատի ճակատամարտի Թ. տարեդարձին առթիւ Գահիրէի Հայ Լեզ. Միութեան ձեռնարկած առանձին հատորին հրատարակութեան համար դիմում կատարուած յարգելի գրագէտներէն կը խնդրուի որ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 15 իրենց յօդուածները ղրկելու ազնուութիւնը ունենան։

Գահիրէի Հայ Լեզ. Միութեան Վարչութիւն

Ատենապետ Ատենադպիր

Ս. Գոյաճեան Յ. Արեւեան

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

"ՅԱՌԱՋ,, ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

«Քաղցր Հայք» ճաշարանը 202, Rue Boileau. Արարատ ճաշարանը 116, Tête d'Or։ Թերթին գործակալն է Պ. Կարօ Կէնճեան, 202, Rue Boileau.

"ԱԶԴԱԿ,,

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻԱԿ ԼՈՒՐՋ ԹԵՐԹԸ

Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար, դիմել խմբագրութեան՝ Haig Balian B. P. 587 Beyrouth.

Ֆրանսայի մէջ՝ Պ. Հայկ Եափուճեան, 9 Passage Lauzin, Paris 19me).

«ՄՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԿ»

ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ ԿԻՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆի «Մովք-Կէօլճիկ» անուն անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութիւն ամենաընտիր թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու Եւրոպայի Հայոց կաթ. պատրիարք Գալուստեան Սրբազանի յառաջաբանով։

«Մովք-Կէօլճիկ» կը բաժնուի երկու մասի։ Ա. մասով հեղինակը կը պակերացնէ Մովքը, կը պատմէ անոր ծագումը։

Բ. Մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ'անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց ցեղասպանութեան փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քանդիչ դէպքերը։ «Վերին աստիճան հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը։

Դիմել հեղինակին, Goureh Khraian, Poste Restante (Marseille (France):

Մեծաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ։ Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 22 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.50 տոլ., իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք։

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Անգլիա,	L. St.	[illegible]08
Տոլար,	Dollar	25 54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	[illegible] 75
Թրքական Ոսկ.	L. Tq.	13 —
Թրք. ոսկի	» or	[illegible] 50
Մէճիտ.	Medjidié	8 —
Լեւա 100 հատը	Léva	18 40
Դրամ	Drachme	33 78
Լիր »	Lire	[illegible] 90
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible] 80
Զուիցր. »	Frc. Suisse	[illegible] 78
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible] 35
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible] —

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg	[illegible]	—
» II »	[illegible]	—
» III »	[illegible]	—
Թրք. վիճ. Լոթ. Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	Վեց ամիս	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	40 ֆ.	80 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շ.	40 շ.
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԱՄԵՐԻԿԱ	5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ 1927

6 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 381

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

Իրարանցումը չէ դադրած խորհրդային Միութեան մէջ, թէ՛ ներսէն եւ թէ դուրսէն։

Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին։ Գնդակահարութիւններն ալ՝ իրենց կարգին։ Եւ որովհետեւ դժուա՛ր է օրը օրին վաւերական լուրեր ստանալ, առավ իսկ աւելի չարաշուք հանգամանք մը կը ներկայացնէ կացութիւնը։

Սկսինք Հայաստանէն։— Մայիս 25ին («Ցառայ» Ցնս.18, մասնաւոր Թղթակցութիւն մը կը հաղորդէր թէ Ապրիլ 26էն 27 լուսնալու գիշերը, Հայաստանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ նորէն բանտերը լեցուցին հարիւրէ աւելի մտաւորականներ, բանուորներ եւ գիւղացիներ։

Այս քաղաքործութեան առթիւ, սպաննուած չէր Վարշաւայի խորհրդային դեսպանը։ Այնպէս որ, տակաւին տեղեկութիւն չունինք թէ ի՛նչ նոր հալածանքներ կատարուած են Հայաստանի, եւ ընդհանրապէս Կովկասի մէջ։ Միայն «Դրօշակ»ի մէջ (Յուլիս), կը կարդանք հետեւեալ տեղեկութիւնը, Ցունիս 9 թուակիր, զոր հաղորդած է խորհրդային Ազրբէջանի Թուրք պատասխանատու պաշտօնեաներէն մէկը.

— «Լեհաստանի մէջ կատարուած սպանութեան հետեւանքով, զանգուածային խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Բագուի, Գանձակի, Լենքորանի, Քութայիսի, Թիֆլիսի, Երեւանի եւ Դիլիջանի մէջ. բանտարկուեցան հարիւրաւոր մարդիկ եւ եղան գնդակահարութիւններ։ Կը գնդակահարեն առանց դատի, գիշերանց, ամէնէն գաղտնի։»

Պէտք է սպասել նոր տեղեկութեանց ամբողջ անցուդարձը իմանալու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը մռայլ է, եւ արհեստական հերքումները չեն որ պիտի պայծառացնեն զայն։

Առանց այս լուրերուն ալ, ակներեւ է ահ ու սարսափի տիրապետութիւնը, նոյն իսկ խորհրդային թերթերէն դատելով։

Նեղը մնացած ատեն, Մոսկուա առաջ կը քշէ մոզական կամ առանձգական բանաձեւ մը.— Այո, մարդիկ ձերբակալուած, բանտարկուած, աքսորուած կա՛մ գնդակահարուած են, բայց անոնք պարզ «բանդիտներ են (աւազակ), սրիկաներ, սպեգուլանտներ չարաշահ առեւտրական»։ Հանգուցեալ Պապը Ալին յաճախ աւելի բարեխիղճ էր այս տեսակէտէն, որովհետեւ կը պատժէր իբրեւ «միւզիր» (վնասակար), ինչ որ քաղաքական հանգամանք ունէր։ Մինչդեռ կարմիր Չէկան վարժուեր է նախ բարոյապէս մեռցնել զոհը, իբրեւ «աւազակ» ներկայացնելով յեղափոխական մը, դժգոհ կամ ընդդիմադիր։

Ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ, հատ-հատ կը ծանուցուին զանազան գնդակահարութիւններ, ծանօթ քանիէն յետոյ։ Իսկ ձերբակալութիւններու թիւը հասկնալու համար, ժամանակ պէտք է անցնի, երբեմն քանի մը ամիս։

Անհրաժեշտ այս ձեւերուն հետ մէկտեղ, խորհրդային վարիչները կը շարունակեն հրահրել կիրքերը, կայծակնացայտ ճառերով եւ սարքովի ցոյցերով։

Այդ շարքէն ուշագրաւ օրինակ մըն է վարչապետ Ռիքոֆի կոչը, որուն համաձայն ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ «պաշտպանութեան շաբաթ» հռչակուած է Յուլիս 10—17։ Հեռագիրները հաղորդեցին թէ՛ իր ուռուցիկ ճառին մէջ, Ռիքոֆ թելադրեր է. «Անգլիոյ հետ խզումը պատերազմի նախաքայլ է. իւրաքանչիւր աշխատաւոր պէտք է ընդունակ ըլլայ հրացան գործածելու եւ ինքզինքը հեղձուցիչ կազի դէմ պաշտպանելու»։ Եւ նման ռազմաշունչ խօսքեր։

Անողոք իրականութիւնը ցոյց կուտայ որ, խորհրդային իշխանութիւնը երբեք պատերազմելու միտք չունի, ոչ ալ կարողութիւն։ Նոյնը եւ Անգլիան կամ Լեհաստանը։

Բայց ճառերը պէտք է խօսուին, մարտակոչը պէտք է հնչէ, որովհետեւ ամբոխը կեր կ՚ուզէ։ Կարմիր վարիչները ստիպուած են փչել, ուրի՛շ կողմ դարձնել ուշադրութիւնը, այլապէս իրենց բանը բուրդ է։

Արտաքին վտանգին, խզման, վարկի դադարման, տնտեսական եւ քաղաքական ճնշումին չափ եւ թերեւս աւելի ծանր է ներքին տագնապը, որ հասած է արկածալի շրջանի մը։ Մոսկուա վերջին խաղը կը փորձէ, ընդդիմադիրները, եւ մանաւանդ անոնց երկու կարկառուն դէմքերը, Թրոցքին եւ Զինովիէվը մեկուսացնելու համար։

Արժանահաւատ լուրերու համաձայն (ռուսական), համայնավար Միջազգայինի վերջին ժողովին մէջ, Զինովիէվին թոյլ չեն տուած ներս մտնել, բայց ան յաջողեր է սողոսկիլ, օտար պատգամաւորներու հետ։ Ժողովը սկսած պահուն, քարտուղար մը քաղաքավարութեամբ ճամբեր է պաշտօնանկ նախագահը։ Իսկ Թրոցքի իր ճառին մէջ (ֆրանսերէն եւ գերմաներէն) չափազանց առաջ գացած ըլլալով, մաղ մնացեր է որ «յատենի ժողովոյ» արտաքսման վճիռ ստանայ։

[illegible] *թէ ի՛նչպիսի մթնոլորտի մը մէջ կը գործեն պոլշեւիկ [illegible] ները, թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն։*

[illegible] պայմաններուն մէջ, կարելի՞ է խօսիլ կուռ եւ անխախտելի ճակատի մասին։ Մանաւանդ որ, պարբերաբար եւ [illegible] ոգուոր պարագաներու մէջ, վրէժխնդրութեան կ՚ենթարկուին պատասխանատու պաշտօնեաներ։ Դեռ երէկ հեռագիր [illegible] կը հաղորդէին թէ Խարքով, պարտէզի մը մէջ գտնուած [illegible] Չեկայի նշանաւոր ղեկավարներէն Կոզլէվսկիի խեղդամահ [illegible]

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՈՒՋԵՑԷՔ ԵՒ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ»

Արեւ, եգիպտոսի ռամկ. պաշտօնաթերթը, խմբագրականի մը մէջ խօսելով քէմալական Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան վրայ, արդարութի՛ւն կը սպասէ «արդիական» կառավարութենէն (24 Յունիս).

— *«Թուրք հանրապետական կառավարութեան ղեկավար տեսակէտն է արդիացում, եւրոպականացում՝ արդար ու ժողովրդավար կարգերու վերահաստատումով։ Մենք անկեղծօրէն կը փափաքինք որ Թուրքիա արդիանայ, բարգաւաճի ու յառաջդիմէ։ Անիկա մեր շահն է, շահը դրացի Հայաստանին, շահը Թուրքիա բնակող Հայերուն եւ շահը այն Հայերուն որոնք Թուրքիայէն հեռացած կամ վտարուած են, բայց արդար պահանջներ ունին Թուրք կառավարութենէն։ Բայց ամէնէն վեր, շահն է այդ Թուրքիոյ, որ զործնական ապացոյցը պէտք է տայ թէ իր դրացիներուն եւ թէ քաղաքակիրթ աշխարհին։*

«Միայն Հայերու եւ Յոյներու կալուածներուն վերադարձման անխախտ գործադրութիւն չէ որ կ՚ակնկալուի արդիականութիւնը իբրեւ նշանաբան ընտրող Թուրքիայէն, այլ կան ուրիշ երեւոյթներ ալ որ խորհիլ կուտան թէ դեռ շատ բան պէտք է փոխուի այդ երկրի ղեկավար շրջանակներուն մտայնութեան մէջ։ Օրինակ մը տանք։ Սեբաստիոյ մէջ կը բնակին տակաւին քանի մը հազար Հայեր, որոնք տրամադրելի եկեղեցի մը չունին եւ Զատկի տօնը կը կատարեն փայտաշէն հիւղակի մը մէջ, մինչ այդ քաղաքին մէջ կան քանի մը փառաւոր եկեղեցիներ եւ կայ նաեւ Ս. Նշանի պատմական վանքը։ Թուրքիա գործադրած է պետութիւնը եկեղեցիէն բաժնելու սկզբունքը, բայց ընդունած է նաեւ կրօններու ազատութեան կամ հաւասարութեան տեսակէտը։ Ի՞նչ պատճառաւ եւ ո՞ր օրէնքով ու իրաւունքով հայ եկեղեցիներն կը գլացուին հայ հաւատացեալին, իր կրօնական պահանջներուն գոհացում տալու համար։»

ՄԱՀ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆԻ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Յունիս 28ի իրիկունը Պոլսոյ իտալական հիւանդանոցին մէջ մեռած է հայ լրագրութեան երիցագոյն եւ բազմավաստակ ներկայացուցիչը՝ Բիւզանդ Քէչեան։ Հանգուցեալը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր աղեթափութենէ։ Չորեքշաբթի օր յանկարծ խիթերը կը սկսին դարձեալ եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց, ուր կ՚որոշուի անմիջական գործողութիւն կատարել։ Գործողութիւնը կը կատարուի, բայց քառորդ ժամ վերջ Բ. Քէչեան կը մեռնի։

Քէչեան ծնած էր Պոլիս՝ Եէնի Գափու, կեսարացի ծնողքէ։ Փոքր հասակին մէջ գացած էր կեսարիա։ Քանի մը տարի վերջ Պոլիս դառնալով, մտած է Գումգափուի մայր վարժարանը, ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը՝ աշակերտելով Հերեթիկ Հիճեայի, Ոսկանի, Աւետիս Գասունիկի եւն.։ Անկէ վերջ ուրիշ դպրոց չէ յաճախած եւ 18 տարեկանին լրագրական ասպարէզ նետուած է, իբրեւ օգնական Վ. Ոսկեանի փաշայի հրատարակած Ֆրանսերէն Թուրքիա «Յուռոմիլի Մասիս» թերթին։ Քանի մը տարի վերջ, սկսաւ աշխատակցիլ «Երագիր»ի եւ «Մասիս»ի, ուր գրած իր յօդուածները մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեցին։ Երկար ատեն «Մասիս»ի եւ «Արեւելք»ի աշխատակցելէ վերջ, խմբագրապետ դարձաւ «Արեւելք»ի եւ զայն վարեց մինչեւ 1895ի ջարդերը։ Այդ թուականին «Արեւելք» դադրած ըլլալով, հիմնեց «Բիւզանդիոն»ը, զոր անծամբ վարեց 20 տարի, նախ իբրեւ իրիկուան թերթ, յետոյ 1913էն սկսեալ իբրեւ առաւօտեան թերթ։ 1915ի տարագրութեան ատեն մինչեւ զինադուլ տարին, բայց յետոյ ազատ արձակուելով Պուլկարիա անցաւ։

Մեծ պատերազմին թերթը կը խմբագրէին իր զաւակները։ Զինադադարին սկիզբը «Բիւզանդիոն» վերջնապէս դադրեցաւ։ Ժամանակ մը լրագրական ասպարէզէն քաշուելէ յետոյ, վերջին տարիները սկսած էր աշխատակցիլ „Վերջին", յետոյ «Նոր Լուր»ի, շաբաթական մէկ երկար յօդուածով։

Իր մահով կ՚անհետանայ հայ լրագրութեան յատկանշական մէկ դէմքը՝ նշանաւոր էին իր «Ի՞նչ կ՚անցնի կ՚դառնայ»ները Բիւզանդիոնի շաբաթ օրուան թիւերուն մէջ, որուն քաղաքական եւ ազգային խնդիրներուն շուրջ։ Պատերազմէն առաջ իր այդ յօդուածները պարունակող թերթերը կը ծախուէին կրկին գինով՝ 20 փարա։

Սուլթան Համիտի շրջանին եւ մինչեւ 1908ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը, կը տիրապետէր թրքահայ լրագրական հրապարակին եւ իր ձայնը մեծ կշիռ ունէր ազգային եւ պետական շրջանակներու մէջ, իբրեւ արտայայտիչը պահպանողական եւ հաւատարմական քաղաքականութեան։ Հմուտ էր անգլիերէնի, ֆրանսերէնի եւ Թուրքերէնի։ Քաղաքական հարցերու մէջ իր ներշնչարանն էր Թայմզը, որուն յամառ ընթերցող մըն էր։

Լրագրական կեանքի հետ ի հետ աշխատանքները առիթ չեն տուած իր հմտութեան համապատասխան գիրքեր հրատարակելու, այնպէս որ մօտ 50 տարիէ ի վեր զանազան թերթերու մէջ լոյս տեսած իր գրութիւնները այլեւս պատմութեան կը պատկանին։ Գրած է միայն Ազգային Հիւանդանոցին պատմութիւնը, եւ թարգմանաբար հրատարակած է գիրք մը՝ *„Առ երիտասարդս, առ ամուսնացեալս եւ առ օրիորդս"։*

Քէչեանի բարեկամները վերջերս ուզած էին իր հրապարակագրական գործունէութեան 50 ամեայ յոբելեանը տօնել, սակայն ինք փափաք յայտնած էր որ առիկա կատարուի երկու տարի վերջ, երբ իրապէս կը լրանար 50 տարին։

Պոլսոյ Քաղաքական Ժողովին որոշումով, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուած է Կիրակի կէսօրէն վերջ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ։

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ հայ հռոմէականներու պատրիարքարանի քարտուղար Հ. Քիւրեան հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Ջիմհուրիէթ»ի։

«Մենք միայն այն ատեն կը գործակցինք ընդդիմադիրներուն, երբ ընդունուի մեր կրօնականի հանգամանքը։ Ուսէ պատրուակով չենք կրնար գոհացութիւն ընել։ Բանադրանքի գիրը ի հարկին պիտի կարդացուի եկեղեցիներուն մէջ։ Ս. Պապին հրամանը նուիրական է եւ պէտք է անպայման գործադրուի։ Աւելի կը նախընտրենք մեռնիլ, քան զանցառու գտնուիլ եւ մեր սկզբունքները զոհել։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Համայնավարներու բանտարկութիւնը

Զանազան ժամանակներու մէջ քաղաքական պատճառներով — ընդհանրապէս զինուորներըապստամբութեան հրաւիրող յօդուածներ — բանտարկութեան դատապարտուած կարգ մը համայնավար վարիչներու տասը օր պայմանաժամ տրուած էր, բանտ ներկայանալու համար։

Այդ պայմանաժամը երկուշաբթի օր վերջացած ըլլալով, առջի օր կէսօրէն վերջ դատական իշխանութեանց անձնատուր եղան հինգ համայնավար վարիչներ, երեսփոխան Մարսէլ Քաշէն, Շասէնեը, Պէրար, Պոնֆու եւ Ժիլպէր Վիթալ։ Իրենց կ՚ընկերանային փաստաբաններ Վայեան Քութիւրիէ, Մարսէլ Վիլար եւ Ռոպէն։

Պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարուելէ վերջ, հինգ համայնավարները հրաժեշտ առին իրենց բարեկամներէն եւ տարուեցան Սանթէի բանտը։ Ոեւէ միջադէպ տեղի չունեցաւ։

Քանի մը օրէն բանտ պիտի ներկայանայ նաեւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Փիէռ Սէմար, որ, ինչպէս կը յիշուի, Լէոն Տօտէի հետ միասին բանտէն «ազատ արձակուած էր»։ Սէմարի զոքանչը մեռած ըլլալով, արտօնուած է յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուիլ։ Միւս դատապարտեալներէն Թօրէզ՝ «Իւմանիթէի» նախկին պատասխանատու տնօրէնը, ներկայիս Արրասի մէջ զինուորական ծառայութիւն կը կատարէ, իսկ Ռէյնօ գաւառ կը գտնուի։ Ասոնք ալ առաջին առթիւ բանտ պիտի ներկայանան։

Դատապարտուածներուն մէջ է նաեւ Լիւսիէն Միտօլ, որ կարճ պայմանաժամ մը ձեռք բերած է՝ ներկայ ըլլալու համար երկաթուղիի աշխատաւորներու համագումարին, ինք ըլլալով յիշեալ սէնտիքային քարտուղարը։

Երեսփ. Ժողովին մէջ Շառլ Պառոն, առաջարկեց Մարսէլ Քաշէնի բանտարկութիւնը յետաձգել մինչեւ Խորհրդարանի ներկայ նստաշրջանին վերջանալը։ Ներկայ էին 40երեսփոխաններ. Ձեռամբարձ քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ այս առաջարկը եւ Մարսէլ Քաշէն իրիկունը ազատ ձգուեցաւ։

Երբ Երեսփ. Ժողովը Մ. Քաշէնի մասին որոշումը տուաւ, Վայեան-Քութիւրիէ հեռաձայնով յայտնեց Սանթէի տնօրէնին թէ Մարսէլ Քաշէնը ազատ պիտի թողուի։ Բանտի նոր տնօրէնը, որ խաղի չգալու համար աչքը չորս բացած է, թերահաւատ պատասխաններ տուաւ եւ Մ. Քաշէնը բանտէն հանեց այն ատեն, երբ պաշտօնապէս հրամանագիր ստացաւ։

Ռուսաթուրք բարեկամութիւնը

Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագրին վաւերացման առթիւ, սովետական գործակատար Թոթիէմքին, անցած շաբաթ՝ ճաշկերոյթ մը տուաւ ընկիւրիի ռուս դեսպանատան մէջ։ Գործակատարը այս առթիւ ճառ մը արտասանելով ըսաւ.—

«Պարոննե՛ր, ընկերնե՛ր։ Խօսք կ՚առնեմ յայտնելու համար խորին գոհունակութիւնս, երբ այս յարկին տակ հաւաքուած կը տեսնեմ բոլորս։ Առեւտրական դաշնագրին վաւերացման առթիւ է որ այսօր հաւաքուած ենք։

«Առանց դիմելու շողշողուն բառերու կամ պաշտօնական պերճախօսութեան, լաւ բարեկամներու յատուկ պարզութեամբ եւ անկեղծութեամբ կը յայտնեմ թէ բարեբախտ ենք որ կրցանք միջահեղ հանել այս հսկայ գործը, երկու երկիրներու տնտեսական գործակցութեան այս առողջ հիմը։ Ապահով ենք թէ բարեկամական կապերը, որ իրարու կը միացնեն Թուրք Հանրապետութիւնն ու Խորհրդային Միութիւնը, աւելի յետոյ աւելի սերտ եւ անխորտակելի պիտի ըլլան։ Խաղաղութեան գործը, որ երկու երկիրներուն ալ գլխաւոր նպատակն է, հաստատուն ձեւով մը ապահովուած է։ Այս բարձր նպատակին հասնելու համար ձեր ցոյց տուած փութաջանութիւնը խոր շնորհակալութեամբ կը յիշեմ։ Վստահութեամբ նայելով երկու երկիրներու ալ ապագային, գաւաթս կը պարպեմ գեղեցիկ Թուրք Հանրապետութեան բարգաւաճումին, կազի փաշային առողջութեան եւ կենացը։ Կատարեալ վստահութիւն ունիմ թէ պիտի հասնինք մեր քաղաքական նպատակին։ Կեցցեն այն բարեկամական կապերը, որ իրար կը միացնեն Խորհրդային Միութիւնն եւ հանրապետական Թուրքիան։

Արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ պատասխանելով ըսաւ.—

«Պ. Գործակատար, էֆէնտինե՛ր, թոյլ տուէք մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնել այն փափկանկատ հոգածութեան համար, որով այս սեղանին շուրջը հաւաքեցիք մեզ, եւ մանաւանդ այս առթիւ մատնանշեցիք այն բարեբախտ պարագան, թէ Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագիրը մօտերս գործադրութեան պիտի դրուի։

«Թէ ընկերներուս եւ թէ իմ կողմէ մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեր ազնիւ խօսքերուն համար, որոնք մեր սրտերուն մէջ արձագանգեցին։ Այս պերճախօս գործը, որ փոխադարձ շահերու ողջամիտ ըմբռնումի մը հետեւանքով երեւան եկաւ, գործակցութեան առողջ հիմ մըն է, ինչպէս շեշտեցիք։ Անկասկած, առեւտրական դաշնագիրը պիտի ծառայէ ամրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

ԱԹԷՆՔԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

Աթէնք, 30 Յունիս

Ամիսներու նվազումներէ յետոյ, վերջապէս գումարուեցաւ Աթէնքի Ազգ. Պատգամաւորական Ժողովը Յունիս 26ին: Պատգամաւորներու մեծամասնութիւնը ներկայ էր:

Ժողովին բացումէն յետոյ, նախորդ Վարչութեան գործունէութեան շուրջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ վերջացած նկատուեցաւ: Այս առթիւ ներկայացուեցան երկու բանաձեւեր, մէկը՝ Դաշնակցական խմբակցութեան կողմէ եւ միւսը ռամկավար: Առաջինը վարչութիւնը կը գտնէր քննադատելի, իսկ երկրորդը «արուած պայմաններուն մէջ գնահատելի»:

Երկու բանաձեւերը քուէի դրուելով, երկրորդ բանաձեւը անցաւ մէկ քուէի առաւելութեամբ: Եօթը հոգի քուէարկած էին Դաշնակցութեան բանաձեւը, իսկ 8 հոգի կը միայն ձեռնպահ:

Յետոյ պաշտօնի քուէարկութեամբ ընտրուեցան կեդր. վարչութեան ինը անդամները, բոլորն ալ չէզոքներ,— Պ. Պ. Զաքէ Զաքեան, Ս. Տամլամաեան, Յովհան Յովհաննեան, Յ. Փափազեան, Տքթ. Քրքեաշարեան, Հ. Քէրէսթէճեան, Ա. Աբիկեան, Ա. Էմիրեան եւ Կէլիպօլեան: Ընտրուեցաւ նաեւ Կրօն. Ժողովը, Կիրակոս Ներքուեան, Խորէն Պչաքճեան եւ Սգնիկ Պարոնեան քահանաներէն:

Հարց ծագեցաւ՝ նորընտիր վարչութեան յետագային հրաժարածներուն տեղը նորեր կանչելու մասին: «Քաղաքացի» պատգամաւոր Օննիկ Փիլթէեան առաջարկեց որոշման պարագայի մը, առաջնորդը —Մազլըմեան— իրաւասու ըլլայ պատգ. դիւանին հետ նորեր կանչելու:

Պատգամաւորներ՝ Պ.Պ. Էպլիղաթեան, Գրյջճեան, Դարբինեան եւ քիւրղոս հակառակ արտայայտուեցան այդ՝ մասնաւոր եւ հեռաւոր նպատակներ հետապնդող առաջարկին: Դիւանը քուէի դրաւ Փէլթէեանի առաջարկը որ մնաց չախչախիչ փոքրամասնութեան մէջ:

Որպէս զի նորընտիր չէզոք վարչութիւնը խաղաղ շրջան մը բոլորէ, հարկ տեսնուեցաւ անոր եւ զինքը ընտրող պատգ. ժողովին շրջանը երկարաձգել երկու տարի եւս:

Կարդացուեցաւ նաեւ չէզոք պատգամաւոր Արամ Կայծակի բողոքը՝ որով պատգամաւորը երեւան կը հանէր նոր եւ սաստ մէկ մասնութիւնը Եսայեանի մաքուրանունը (?) նախագահութեան:

Արդարեւ՝ Պ. Կայծակ օրով եւ թուականով կը հաստատէր թէ «Նոր Օր»ին եւ իր անձին դէմ նոր «ժուռնալ» մը տրուած է, որուն մէջ կը բնորոշուէին հետեւեալ երեք կէտերը՝ 1.— Թէ «Նոր Օր» հակառակ փութականտ կ՚ընէ Նանսէնեան անցագրին դէմ, 2.— Թէ «Նոր Օր» իբրեւ թէ յայտարարած է եղեր որ այդ դրամներով Հայերը Սովետական ուղղութեան մէջ 3.— Թէ Նոր Օր» արգելք կ՚ըլլայ Եսայեանի գործունէութեան, որ կը գործէ եղեր կառավարութենէն ճնշագրուած:

Նախորդ «վարչութեան» ատենապետ Պ. Կ. Աղասեան յանուն վարչութեան հերքեց այդ ատեան տեղեկագրի մը գոյութիւնը, որուն վրայ Պ. Կայծակ իր խօսքը ուղղելով «ժուռնալ»ի անպատասխան հեղինակին՝ Եսայեանի, զայն ազգին ծոցին մէջ ծուարած օձ մը նկատեց եւ իր ժամանակին ալ լռացած: Եսայեան խայտառակուեցաւ, իսկ ժողովականները զարմացած եւ բարկացած էին: Վերջապէս այդ խնդրին քննութիւնը յանձնուեցաւ նոր վարչութեան:

Առաջնորդին շուրջ խօսուած պահուն, Դաշնակցական պատգամաւոր Պ. Էպլիղաթեան յայտարարեց թէ՝ «Ան միմիայն հոգեւոր գործերու կրնայ խառնուիլ, եւ եկեղեցիէն հեռանալու»:

Օրակարգի հարցերը սպառելէ ետք՝ կարդացուեցաւ յետոյ Պ. Թորգոմի մէկ բանաձեւը, որուն մէջ հայ համալսարաններուն գործունէութիւնը խափանելու համար, պատգ. ժողովին եւ վարչութեան գործունէութիւնը կը պահանջէր:

Ժողովը նկատելով որ կառավարութիւնը արդէն խիստ հալածանքի մը սկսած է անոնց դէմ, աւելորդ նկատեց իր կողմէ զբաղիլ նման հարցով մը:

Ժողովը ցրուեցաւ լաւագոյն յոյսերով եւ թելադրութիւններով: Պատգ. ժողովը թելադրեց նորընտիր վարչութեան, որպէս զի միջոցներ ձեռք առնէ Հարաւ. Ամերիկա գաղթին դէմ, եւ խորհի դէպի Հայաստան գաղթի մասին, ինչպէս նաեւ դիւրացնէ բոլոր անոնց գործերը որոնք կ՚ուզեն հելլենահպատակ ըլլալ:

Ամբողջ գաղութը մեծ յոյսեր կապած է նոր վարչութեան եւ մենք կը հաւատանք որ ան ի զերեւ չպիտի հանէ այդ յոյսերը, քանի որ կը վայելէ երեք կուսակցութեանց վստահութիւնն ու համակրանքը:

ՄԱՐԳՈՒՍ

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՆ ՇՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի մէջ այս խնդրին վրայ գրուածները աւելցնելով անհատական խօսակցութիւններէ ստացուած տպաւորութիւններուն, կը յայտնեն հարցին այժմէութիւնը եւ անոր լուծում մը տալու անհրաժեշտութիւնը:

Հարցը սա է. հայ կարողը՝ որ կը կազմէ պատկառելի թիւ մը Փարիզի հայ բնակչութեան, հաւաքած իր յոգնութեան եւ աշխատանքի յաւելման, կը տեսնէ իր հասոյթներու նուազումը եւ անոր հետեւանքը ըլլալով, կը կրէ ապրելու նեղութիւնը: Գտնել ձեւ մը այդ նեղութիւնը պակսեցնելու:

Ինչքան ալ մաթեմաթիքական խնդիր չըլլայ գրուածը, անոր պէս սակայն երկու մաս ունի, տուեալները (ենթադրութիւնը՝ մաթեմաթիքական բառով) եւ անոնց յարաբերութենէն հանուելիք եզրակացութիւնը: Կարի գործին մէջ տուեալներն են, ա. կար հայթայթող առեւտրական. բ. կար ստանձնող յանձնառու, գ. կարող աշխատաւորուհին: Վերջին երկուքը Հայերն են, առաջինը՝ օտարներ: Երբեմն այժմու վիճակին մէջ, շահի տեսակէտով ամէնէն նպաստաւոր դիրքի մէջ գտնուողները առաջիններն են, որոնք ոչ միայն առեւտուրի իրենց բնական շահը կ՚ունենան, այլեւ կը ստանան տրամաբանօրէն յանձնառուներուն եւ կարողներուն իյնալիք վաստակին մէկ մասը: Աւելի հասկնալի դարձնելու համար այս միտքը, պարզենք առեւտրականին վաճառման ձեւը:

Անիկա իր ապրանքին գինը այսպէս կ՚որոշէ.— կը հաշուէ նիւթը, նիւթի ձեւափոխութեան համար (կարել տալու համար) բրած ծախքը, յետոյ ընդհանուր ծախքը՝ առանց գումարին վրայ իր ունենալիք շահը եւ կ՚ունենայ իր ապրանքին վաճառման գինը: Ապրանքին գինը որոշող այս գանազան տարրերէն ձեւափոխութեան գինը ճզմելու ատեն, ան նկատի կ՚ունենայ հրապարակի գինը ուրկէ եթէ պակաս կարենայ գտնել, այդ պակասը կ՚ըլլայ իր յաւելեալ շահը:

Մենք մեր այժմու աշխատանքի ձեւին մէջ առեւտրականներուն լաւն ասպարէզ ենք բացած այդ յաւելեալ շահին: Դէպք մը պատմեմ այս բառերը հաստատող: Հայ կին մը հազը 3 ֆրանքէն խանութէ մը robe կը ստանար, ուրիշ տեղեր նոյն robeը երկու ֆր. էր: Գործ չունեցող մէկը կը ներկայանայ այդ խանութը եւ կ՚առաջարկէ 1.75էն կարել նոյն robeը: խանութպանը գին այս մեծ տարբերութեան առջեւ կը տեղեկանայ 2 ֆրանքի արժէքին եւ անկէ յետոյ նոյն գնով կարել կ՚առաջարկէ կնոջ: Այս մէկ ֆրանքը խանութպանը աւելի ըլլալով, կը շահի իւրաքանչիւր կտորէն:

Կարելի՞ է այս յաւելեալ գինը խանութպանէն չտալ եւ իր արդար տիրոջ՝ կարողին յանձնել:

Կարելի է, եթէ կարողները ուզեն, բայց ցաւալաբար, դժբախտաբար գործ է հետեւաբար, քանի որ միակ կարելիութիւնը այս տարրագծուած բառերուն մէջն է: Ընձեր չեն բաւեր գործը գլուխ հանելու համար, որովհետեւ գործը իր էութեամբ մրցում է: Ինչքան ատեն կայ այդ մրցումը, մրցողներու նիւթ մատակարարողը կարելին պիտի ընէ առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար անկէ: Բուրքին դարմանն է մրցումին վերջ տալ, հիմնուելով շահերու գիտակցութեան վրայ: Այսօր կարի յանձնառու մը միջին հաշուով գործաւորի օրական մը հազիւ կը շահի, կարուհին նոյնպէս: Այս վիճակը պատճառ կը դառնայ շահերու հակասութիւն ստեղծելու այս երկու խումբերուն միջեւ, որոնք իրենց ընդհանուր պայմաններուն մէջ շատ չեն տարբերիր իրարմէ: Յանձնառուն կարելիութիւն չունենալով լաւ գներով աշխատանք ձարելու, գործաւորին պակաս կը վճարէ, օրականը ապահովել կարենալու համար: Գործաւորը կը տրտնջայ, բայց ի վերջոյ պարտաւորուած կը հանդուրժէ առաջարկին, որովհետեւ ուրիշ ընելիք չի գտներ եւ անգործներ շատ կան, իրմէ խլելու համար ներկայացուած աշխատանքը:

Այս երկու տեսակ աշխատաւորներուն ալ շահը կը պահանջէ ուրեմն առեւտրականէն լաւագոյն պայմաններով ստանալ կարը: Ասոր ալ միակ միջոցը առեւտրականին այն հաստատ համագումը տալն է, թէ այսինչ տեսակի կարին նուազագոյն արժէք մը կայ, ուրկէ վարը չի կրնար գտնել: Իսկ այդ նուազագոյն արժէքը որոշողները պիտի ըլլան իրենք. կարողները: Կարողներու հաւաքականութիւնը, ամբողջութիւնն է միակ ընդունակ այդ որոշումը տալու: Հետեւաբար հաւաքականութիւն ստեղծել, այսինքն Միութիւն կազմել:

Այս տեսակէտը չբաժնող չկայ, գործադրութեան մէջ անկարելիութիւն տեսնողներ կան միայն:

Շատ շատերը կ՚ըսեն որ, Միութիւնը չի կրնար բոլոր կարողները անդամ ընել, հետեւաբար անզօր պիտի ըլլայ: Կամ, Միութեան մէջ մտնողներ պիտի գտնուին, որոնք չպիտի յարգեն Միութեան որոշումները, այսինքն որոշուած գնէն աւելի պակաս գնով աշխատանք գտնելու պիտի յօժարին, աւելի աշխատանք ստանալու, հետեւաբար աւելի շատ շահելու համար:

Երկու հաւանականութիւններն ալ կը պատահին, անխուսափելի են նոյնիսկ: Բայց չէ՞ որ անոնց դիմաց պիտի գտնուին մարդիկ որոնք պիտի ուզեն Միութեան անդամ ըլլալ յետոյ, անդամներ որոնք որ եւ է պատճառով պիտի չուզեն Միութեան որոշումներու սահմանէն դուրս ելլել. եթէ առաջին խումբի մարդոց շատ արժէք տանք, պէտք չէ որ եւ է փորձ ընել Միութիւն կազմելով մարդիկը շահաւոր ընելու, իսկ երկրորդ խումբին արժէք տալով, պէտք է անմիջապէս գործի սկսիլ: Տրամաբանութիւնը կը պահանջէ որ այս երկրորդ կարգի մարդոց արժէք տրուի, եթէ նոյնիսկ իրականին մէջ անոնք թիւով քիչ ըլլան, որովհետեւ անոնց կատարելիք աշխատանքէն որ եւ է մէկու վնաս չի գար. եթէ յաջողին, լաւ, եթէ ոչ, կորուստը դրամ չէ, այլ խորհրդակցութեան յատկացուած քանի մը ժամեր միայն, որոնք շատ սուղ չեն մեզ համար, գժբախտաբար:

Ուրեմն, պէտք է փորձ ընել Միութիւն կազմելու, նպատակ ունենալով աւելի շատ շահեցնել հայ կարողին եւ յանձնառուին: Ինչքան կը մտածուի այս որոշման գործադրութեանը վրայ, այնքան յստակ կերպով տարբերութիւնը կը տեսնուի բուն կարողին եւ յանձնառուին միջեւ: Առաջին ու անմիջական ընելիքը յանձնառուներու Միութիւնն է, որ պիտի որոշէ մէկ կողմէ առեւտրականներէն առնուած կարերուն գինը, միւս կողմէ այդ գինէն մէկէն իր եւ կարողի բաժինին համեմատութիւնը: Այս երկու որոշումները տրուելէ յետոյ, կը ճշդուի հետապնդել անոնց գործադրութիւնը կեանքի մէջ:

Սկսելու միակ գործնական ձեւը այս կը թուի, ինչպէս գիտել կուտար Պ. Խապրիկ: Իսկ աւելի գժուարին, հետեւաբար յառաջիկային պատրաստուելիք աշխատանք է Պ. Երանեանի առաջարկը,— ընկերութիւն մը կազմելու եւ հրապարակի վրայ առեւտուր ընելու մասին: Աւելի դժուարին, որովհետեւ երբ մարդիկ փոխադարձ վստահութիւն չունին իրարու խօսք յարգելու, երբեք վստահութիւն չեն ունենար դրամ յատկացնելու: Բայց թէ այդ նպատակը երբեք օտար չէ կազմուելիք Միութեան եւ կարելի է ու շահաւոր կազմութեան առաջին օրէն իսկ գրագիլ անով — այդ ալ վիճելի չէ:

Փափաքելի պիտի ըլլար որ շատեր արտայայտուէին այս խնդրին վրայ, գործնականացման աշխատանքին սկսելէ առաջ: Այն բոլոր յանձնառուները (entrepreneur) որոնք օգտակար եւ կարելի կը գտնեն այս Միութիւնը, կրնան հիմնականէն իրենց հաւանութիւնը գրել «Յառաջ»ի միջոցաւ: Գրողներու թիւը որոշ չափի մը հասնելէ յետոյ, կարելի է անմիջապէս նախնական խորհրդակցութեան սկսիլ:

Լ. ԶՈՐՄԻՍԵԱՆ

ԱՅՆՈՐՈՋ ԻՆՔՆԱՎԱՐ

Հէլլէն կառավարութիւնը որոշած է հէլլենական ինքնավար շրջան հռչակել Այնորոզ լեռը: Այդտեղի վանքերուն կրօնական գործերուն վարչութիւնը պիտի յանձնուի Պոլսոյ յոյն Պատրիարքարանին, իսկ անդորրութեան պահպանումը մէ ի կատարուի հէլլէն իշխան Ոխանց կողմէ:

Այսպէսով օտար պետութիւնները ալ իրաւունք չեն ունենար Այնորոզի վանքերուն վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Թուրք եւ պուլկար կառավարութիւններու միջեւ կնքուած համաձայնութեան Բ. յօդուածին համաձայն, պուլկար կառավարութիւնը կը խոստանայ դժուարութիւններու չենթարկել այն պուլկարարնակ թիւրքերը, որոնք կ՚ուզեն վերադառնալ Թուրքիա:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՐՇԱՒԸ

Երէկ հրատարակեցինք Ատլանտեանի երրորդ արշաւին պատմութիւնը: Այսօր կուտանք կարգ մը նոր մանրամասնութիւններ:

Շատ անգամ լուր տարածուեցաւ թէ համբայ պիտի ելլենք յաջորդ օրը: Մինչդեռ ես Յունիս 29, առաւօտեան ժամը 6ին էր, որ լուր տուի մեր մեկնումի որոշման մասին: Եւ անմիջապէս համբայ ելանք առանց սպասելու յարմար օդերուն: Երբ Թոփչք կ՚առնէինք կ՚անձրեւէր: Եւ տեղատարափ անձրեւեց մինչեւ ժամը 1.30: Ու մենք շատ վերերը բարձրացանք, առանց հոգ ընելու արագութեան մասին:

Նիւֆաունտլէնտի զիծին վրայ որոշեցինք այն բարձրութիւնները, ուր հովը կրնայ օգնել օդանաւորդին կարճ ճամբով մը անցնելու համար: Այսպէս, երբ հովերը օգնեն, մեր կարծիքով, ճամբան կը կարճնայ մինչեւ 800 մղոն:

Երկար Թռիչքի մը միջոցին ամենադժուար բանը ծանր բեռներն են, որոնք արգելք կ՚ըլլան վերերը բարձրանալու: Մենք բարձրացանք 1000 մեդր: Եթէ անթել հեռագիր չունենայինք, եւ մեկնէինք միայն երկու հոգիով, չառնէինք 180 քիլօ ծանրութեամբ դեղ, մնանք ու սարքանդակ, պիտի կրնայինք աւելի շատ պէնզին առնել:

Մեր Թռիչքը կատարելէ յետոյ, հիմա կրնամ ըսել թէ լաւ որ ճամբորդեցինք այսքան դժուարին պայմաններու մէջ, փառքը տալով թէ կարելի է յաղթել անյարմար օդերուն:

Հոս պէտք է յիշեմ թէ մեր մեքենաները հիանալի՛ աշխատեցան, առանց վայրկեան մը խանգարուելու: Մառախուղը այնքան ցածերը իջած էր, որ ստիպուեցանք բարձրանալ մինչեւ 3000 մեթր: Պահ մը ստանամանիք նստաւ եւ շատ վախցանք:

Յետոյ անթելը մեծ օգուտներ տուաւ մեզի, ամէն ժամ հաղորդակցութեան մէջ գնելով մեզ նաւերուն հետ:

Հալիֆաքսի հիւսիս, երբ խոյեկիս ապակիէն նայեցայ, տեսայ որ վերը ամպի մը վրայ կը ցոլանար Ամերիկայի թեւաւոռները, շուրջը՝ ծիածան մը, որ կը քալէր օդանաւին հետ:

Վերջալոյսի պահուն, կը գտնուէինք ամպերէն վեր: Արեւին հրդեհը մոգական գեղեցկութիւն մը կը ստեղծէր:

Քիչ յետոյ անթելով խօսակցեցանք փարիզ նաւուն հետ: Ամէն կողմէ անթելով ողջոյններ կը հասնէին մեզի:

Երբ Ֆինիսթէրը տեսանք, անթել զրկեցի Ամերիկա, ամենուն տեղեկացնելու համար թէ մօտեցած էինք նպատակակէտին:

Սակայն յանկարծ կողմնացոյցը զաւանճնեցաւ: Գիշեր էր: Ո՞ւր կ՚երթայինք, ո՞ւր կը գտնուէինք, պէնզինը պիտի բաւէ՞ր մինչեւ առաւօտ: Այդ վայրկեանին զգացի մահուան սարսուռը: Անհրաժեշտ էր ցամաք իջնել: Սակայն անծանօթ գետնի մը վրայ իջնել՝ կը նշանակէր անձնասպանութիւն փորձել: Ակամայ շրջան մը գծելէ յետոյ, որոշեցինք իջնել ծով: Գիշեր ատեն գեռ ոչ մէկ օդանաւորդ փորձած է ծով իջնել: Սակայն ծովն էր փրկութեան վերջին ճամբան: Նախապատրաստութիւնները լրացուցինք, եւ անմիջապէս գիտական նօթերս դրի պահարանի մը մէջ, պաշտպանելու համար ջուրէն: Այդ վայրկեանին բոցի նման խարոյկ մը լոյս էր բուսեր ծովեզերքին վրայ: Խորհեցանք թէ կարելի էր, շնորհիւ այդ լոյսին, իջնել մօտիկը, ծովին վրայ: Ափսոս որ փարոսը այդ ժամուն այնքա՛ն արագութեամբ կը դառնար, որ կարելի չէր ըլլար օգտուիլ լոյսէն: Պէնզինը հատնելու [...] վրայ կը հասնէր: Պ[...] սկսեր էր փորձել ծովէն[...] դանդաղ կ՚իջնէինք: Ահա[...] ները զարնուեցան ջուրին[...] խումբ ուժգին էր, եւ անիւ[...] փրթաւ: Օդանաւը կրկէս[...] ցնցուեց մէկ ալ: Ջուրը ներս[...] ցաւ խցիկէն ներս: Այ[...] ուշինչ կը յիշեմ: Բայց սա[...] տեսի որ ջուրին ինկած էի եւ[...] լողալի: Մօտեցայ խցիկին[...] նովի՛լ պոռացի: Չէր լսեր[...] Վերջէն իմացայ որ մեքեն[...] ներու ձայնէն, 42 ժամ[...] խլացեր էր: Զգեցի իր բա[...] Անցայ օդանաւին առաջակ[...] ուրկէ Պալքըն կ՚աշխա[...] զուրս ելլել: Ան ալ խուլ[...] դէն: Կը մնար Աքօսթա: Պա[...] որքան կրնայի: Պատաս[...] չկար: Ջուրին տա՞կ մնաց[...] եօք: Քիչ վերջ գտայ զին[...] դանաւին մէկ թեւը պաղա[...] ջուրին մէջ: Աքիկը՝ ջուր[...] ցուց: Երբ բոլորս գտանք[...] յոգնած ու կոտրտած, նա[...] քառելէ նաւակները: [...] գերբէն կուզար գոգդոջո[...] մը: Ցամաք ելանք: Մօտ[...] փարոսին, էրուն պահապա[...] կասկածեցան մեր վրայ: Հա[...] արտասաններ էինք «Ամերի[...] երբ ողջագուրեցին մեզ:

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Մուսթաֆա Քէմալի Պոլիս[...] ցելութեան առթիւ Թա[...] Պոլսոյ Թղթակիցը երկար[...] ուած մը գրած է: Կը քաղ[...] կարգ մը մասերը.—

Վերջին քանի մը տարին[...] ընթացքին, մասնաւորապէս[...] մալականներու իշխանութ[...] գլուխ անցնելէն ի վեր, Պոլս[...] ներուն նկարագիրն ու բաղադ[...] թիւնը կարեւոր փոփոխութ[...] կրած է: «Հին Թուրքը», իր[...] գուրգուրանքով կը կոչեն[...] օտարները, գրեթէ անգամ[...] լիօրէն անհետացած է: Անոր[...] ջորդած է նոր սերունդ մը[...] տասարդներու, որոնք կը ձգ[...] իրենց համար ասպարէզ [...] դրամատուններու, առեւտուրի[...] պետական արհեստներու մէջ: [...] Նոր սերունդը դեռ շատ բան ու[...] սորվելու: Անոր ասպարէզ իննե[...] լաւ աչքով չեն նայիր Յո[...] Հայերու եւ Հրեաներու: [...] այս է պատճառը, որ շատեր[...] սոյ մէջ կ՚ողբան «Հին Հի[...] րի օրերը, ուր քաղաքավարութ[...] կային եւ շատ ծանր աշխատ[...] պէտք չկար ապրուստ ճարե[...] համար»: Եւ սակայն երեւոյթ[...] րը գոյց կուտան թէ Նոր Թուր[...] վճռած է իր տէր դառնալ[...] երկրին, որուն մէջ նաեւ պոլս[...]

Քաղաքապետին եւ ուրիշ[...] բեւլիններու հետ խօսելէ վեր[...] մարդ չի կրնար չապշիլ [...] խոշոր ծրագիրներուն վրայ, գ[...] այնքան գուրգուրանքով [...] կազմեն, եւ սակայն աւա՜ղ [...] քիչ կը գործադրեն: Այսպէ[...] եթէ քաղաքի բարեզարդութեան[...] համար կազմուած ծրագիրներ[...] յիշելու ըլլամ, այս յօդուած[...] բնաւ չպիտի վերջանայ: Մա[...] թաղներու օրէն ազգին ամէնէ[...] ուշագրաւ նորութիւնն է քաղ[...] մը կարմիր գոյնով հրշէջ [...] նաշարժներու գնումը:

Միւս կողմէ նկատելի է, [...] պատերազմէն ասդին շատ [...] շէնքեր շինուած են: Շինութեան[...] նիւթերը եւ աշխատանքը սուղ[...] են: Շատ մը Յոյներ եւ Հայեր[...] մեկնած ըլլալով տունի նեղու[...] թիւն չկայ: Ֆալթէնը եւ մ[...] հրկիզեալ թաղերը շատ ա[...] տեսարան մը կը ներկայացնեն:

Ամէնէն քննադատելի կողմ[...] ապրուստի սղութիւնն է: Պոլ[...] երբեք արտադրող կեդրոն չէ[...] ղած եւ իր ստնդեղէնի պաշար[...] Անատոլուէն եւ Արեւելեան[...] Թիֆլիսէն կը ստանայ: Բ[...] ուար է ներկայ սղութեան պ[...] տասխանատուները ճշդել:

Անհրաժեշտ պիտոյքներու[...] գինը պատերազմի առաջուա[...] հետ բաղդատելով երեք անգա[...] սղած է, դրամին անկումի[...] վարձքերուն բարձրացում[...] հաշուի առնելով:

ԴԻՏԱԿ.

ԻՆՉԵ՞Ր ՉԵՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒՄ...

Նորէն Ուստա Մկօն է իր «Երեւանեան նամականի»ով:

«Է՛յ վալլիկ ջան, Է՛յ հանաքչի քեամթաքիւթա, ստացել եմ քո գիրը: Դու ասում ես.

«Երեւանում

ի՞նչ են անում...»:

Վալլիկ ջան, հիմի Երեւանում բացել է մեծ հանգանակութիւն «Պատասխան Օգանաւ»ի համար: Ամէն մէկից հանգանակում են մի բան: Եւ ինչե՞ր չեն հանգանակում.

Մի քանի օր առաջ պալշեւիկներ եկել են ուստա Թօկոյի մօտ, հանգանակութեան համար: Ուստա Թօկօն սախ երդում կերած է ու փող չի բռնում: Նա բռնում է իմ ճախէն մի քիչ փող վերցնելու համար: Էդ անիծած Թօկօն վերցրել է հաւաքիչներ ու բերել ինծ մօտ: Չըհաննամը, գալիս են ու ինձնից մի քանի ռուբլի են ուզում:

— Չկայ, ասում եմ, չկա՛յ...

— Եղածը տուր, ասում են...

— Որ էդպէս է, վերցրէք իմ պատանքը, ասում եմ...

— Մեռել չենք ուզում թաղել, ասացին:

— Ցօ՛, ինչպէս մեռել, Նրան կարմիր կը ներկէք ու կը կպցնէք «Պատասխան Օդանաւ»ի վրայ:

— Էդ մէկը լաւ ասացիր, բայց վճարի՛ր, ներկի փողը:

— Պատանքը ինձնից, ներկն էլ ներկարար ուստա Խէչոյից առի:

Գնացինք ուստա Խէչոյի մօտ: Նա հագին կը տայ, կոպէկ չի տայ: Նրանից պահանջեցին կարմիր ներկ: Խէչօն մտաւ խանութից ներս ու մի տաս րոպէ վերջ բերեց մի հսկայ գոյլ կարմիր ներկ: Հրա՞շք էր սա: Վերջն եմ իմացել որ մի գոյլ ջրի վրայ լցրել է մի մատ կարմիր իւղաներկ: Թեաֆթա՛ն:

Ցետոյ ասին թէ՝ ուրիշ ո՞վ-քեր կա՛ն էս Թաղում:

— Ուստա Կրպօն կայ, ասաց Թօկօն:

Գնացինք Կրպոյի մօտ:

— Մի բան չունեմ, ասաց նա, ունեմ մի չոր գլուխ ու մի ապրուստ էշ»: Եթէ, ուզում էք վերցրէք էշը:

Նրանք ուրախացան, պահանջեցին իշու սանձն ու պախուրցը:

— Ախր, Նա գիտակից էշ է, ոչ սանձ ունէ, ոչ էլ պախուրց: Բռնեցէք մի տեղից ու քշէք տարէք:

Պոլեա Ալօն մոտեցաւ իր չորքոտանի «պրոլետար»ին: Պոչից բռնելու տեղ գտաւ ու քաշե՛ց, քաշե՛ց...: Էշը Թողեց զռմոց: Էդպէս զռմոց չէի լսել կեանքումս:

Հիմի հասկացա՞ր, վալլիկ ջան, թէ՝

Հայ պալշեւիկներն Երեւանում են,

Հայ պատանքը վերեւ հանում են

Ու Ջէմալչէնի բարեւ անում են»

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԻՐԻ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՆԻԷՌ — [illegible] — Այս շրջանի մասին «Յառաջ»ը օրին տեղեկութիւններ տուած է։ Կ'ուզեմ քանի մը նորութիւններ հաղորդել։

Ընիէա-Պուա քոլոմպի մէջ 6—700 Հայեր կը գտնուին, մեծ մասով ընտանիքի տէր։ Կ'աշխատին զանազան գործարաններու մէջ։ Գործազրկութիւնը ժամանակին հոս ալ աւերներ գործեց, բայց ներկայիս հազիւ քանի մը անգործներ կան։ Շատ մը կիներ «քոնֆէքսիոն»ի կամ «մէլոսէ»ի գործով կը զբաղին։ Կ'աշխատին մինչեւ կէս գիշեր եւ հազիւ 15-16 ֆրանք կ'առնեն, աչքի լոյս թափելով։

Մէկուկէս տարւոյ պատմութիւն ունի ազգային Միութիւնը որ ջանքեր չէ խնայած հիմնելու համար մանկապարտէզ մը, այլասերման ենթակայ փոքրիկները փրկելու համար։ Ցակալ Պալաքեան եպիսկ. մեզի ալ խոստացեր չուղարկել է։ Փոքրիկները սակայն, ֆրանսական դպրոց կ'երթան ու արդէն կէս մը մոռցած են իրենց լեզուն։

Շատ մը հայրենակիցներ կը գիմեն Թաղապետութեան իրենց փոքրիկները ֆրանսահպատակ դարձնելու համար։ Արդէն շատերու գործողութիւնը վերջացած է... Այսպէսով կ'ուզեն դիւրացնել իրենց գործերը։ Մեր հայրենակիցները բազդատելով ուրիշ վայրերու, խաղաղ եւ համերաշխ են իրարու հետ։ Կը մաղթենք որ միշտ ալ այսպէս մնան, առանց աւելորդ վէճերու տեղի տալու։ Աշխատութք, համբերք եւ ծնունդ միշտ անպակաս ըլլան։

Հոս կը գործեն նաեւ մարզական խումբեր (Արմենիա) որոնք յառաջդիմելու վրայ են։

Մէկ տարի է ի վեր կազմուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Նաւասարդեան» խումբը, որ իր առողջ կազմով կը զարգանայ հետզհետէ։

Մեր հայրենակիցները ընդհանրապէս կը կարդան «Յառաջ»ը, (բաժանորդ կամ ձեռքէ)։

Ա. ՍԵՒԵՐ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Ինքնաշարժի «Թօրմիւլ Լիպր» մրցումին ընթացքին, Մոնլէրիի մօտ, մրցման մասնակցողներէն մէ Թուրսէլի ինքնաշարժը կը դառնայ ծառի մը։ Թուրսէլի դիակը փշրուած կառքին բեկորներուն մէջէն դուրս կը հանուի անճելի վիճակի մէջ։ Գանկը կոտրած էր եւ երկու սրունքները փշրուած էին։

ՉՌԵՑՆԵՐ ԴԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՐԻՎԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՐԻՎԱ (Սեփ. Թղթ.) — Գաղութիս Հօկի անդամներու Թիւը որ ութսուն էր, այսօր իջած է երեսունչորսի, վասնզի զգուած են այցելու Ցունիս 5ին, երբ կատարուեցաւ Մայիս 28ի տօնը՝ ներկայութեամբ 230 հանդիսականներու, եկեր էին նաեւ Հօկի 25 անդամ անդամուհիներ։ Եւ բոլորն ալ զարմանքով կը դիտէին հանդէսը, որուն նմանը չէին տեսած Փրիվայի մէջ երկու տարուան ընթացքին։ Վալանսէն ու շրջականերէն հասնող աշխարհի օձօնները որոնք զարդարուած էին հայկական եւ ֆրանսական աշխարհն դրօշներով, յիստական հոգի կը պարունակէին։ Մինչդեռ անցեալ տարի Դեկտ. 5ին, Զ՚ոյ 29ը տօնուեցաւ եւ լաւ հանդիսականներու ներկայութեամբ։

Նախագահը ես էի, իսկ բանախօսը՝ Հօկի մանաճետրէն ատենապետը։ Հանդէսը «Մեր Հայրենիք»ով բացուեցաւ, իսկ հայկական եռագոյնը կը ծածանէր մեծ բեմին վրայ. եւ անոր խօսքն արտասանութիւն մըն ալ եղաւ.... Հանդէսին ներկաները գոհ հոս են եւ տակաւին կ'ընեն իրենց անդամավճարները՝ Հօկին։

Կը գրեն թէ հանդէս մը սարքած են 300 հանդիսականներու ներկայութեամբ։ Խեղճերը կը մոռնան որ Փրիվայի մէջ հազիւ 250 Հայ կայ, որոնց 80ը Հօկի անդամներ էին, իսկ այսօր այդ Թիւը իջած է 35ի, որոնց չորսը եւս վերջին ամիսը հրաժարեցան, խաբուած ըլլալով։ Այդ հանդէսին ներկայ էին 125 հոգի որոնց մէկ մասը կը կազմէին մեր համակիրները, եւ գացեր էին Խ. Հայաստանի չարժանկարը տեսնելու քաղաքներով եւ գիւղերով։ Իսկ ներկայացուածը՝ Ցոլանիկի բարաքն է եղեր... Այդ 125 հոգիէն 300 ֆրանքի հասոյթ մը գոյացաւ։

Ցուտերով եւ գրքերէ ու թերթերէ գող եղած սախագ-ոտութիւններով ճշմարտութիւնը չի խափանուիր։

Դեղամ ՑԵՄԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ, (Սեփ. Թղթ.).— Աշխատաւորական կեանքը այստեղ, գտած է իր բնականոն վիճակը։ Վերջերս կրկին բազմաթիւ նոր գործաւորներ բերուեցան շրջակայ գիւղերէն ու քաղաքներէն։ Օրականները միշտ նոյն կը մնան,— 16—20 ֆր.։ Ամուրի թէ ընտանիքի տէր աշխատաւորներու մասնաւոր բնակարան կը տրուի գործարանատիրոջ կողմէ։

Մեր հայրենակիցները իրենց օրական աշխատանքներէն վերջ, կը զբաղին նաեւ դաշտային աշխատանքներով։

Շատեր գնած կամ վարձած են ընդարձակ հողեր եւ մշակած են ամէն տեսակ բանջարեղէններ ու պտուղներ։ Ոմանք ալ անասնաբուծութեամբ կը պարապին, երբ ազատ կը մնան իրենց գործարանային ժամերէն վերջ։ Քանի մը հոգիներ ալ սկսած են ցանել ցորեն եւ գարի։ Այսպէս, երէկուան բոպիկ ու աղքատ հայ գաղթականը, որ հազիւ ազատուած թրքական բռնակալութենէն եկաւ Ֆրանսա, այսօր արդէն շնորհիւ իր խելքին, աշխատասիրութեանը, ոչ միայն գործարանին մէջ կը գնահատուի գործատէրէն կամ տեղացի բանուորէն այլ եւ երկրագործական աշխատանքներու մէջ սկսեր է ինքնաբերաբար յառաջ երթալ եւ անտեսական համեստ դիրք ստեղծել իրեն համար։

Կ'իմանանք որ Պալաքեան եպիսկ. այս ամսու վերջը պիտի գայ Լիոն եւ պիտի հսկէ նոր ընտրութիւններուն։ Հոս մեր խօսքը Փոն տը Շէրիի կ'ըլլայ միայն։

Մենք կ'ուզէինք որ այս փոքրիկ եւ շատ հանդարտ գաղութը վերջապէս ունենար իր առանձին Ազգ. մարմինը, որ իր վրայ առնէր համայնքին բոլոր բարոյական, կրթական հոգերը։

Փարիզի Կրթ. Խորհուրդն է որ ուսուցիչ մը ղրկեր է հոս, համեստ ամսական մը վճարելով։ Եւ չնայելով որ 38—40 փոքրիկներ հայերէն կը սորվին, Հայ կը մեծնան, այս գաղութը դեռ մինչեւ այսօր ամենատարրական նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն մը չէ ըրեր դպրոցին։ Տարին անցաւ եկող տարի անպատճառ, Փոն տը Շէրիւ պէտք է ունենայ իր առանձին դպրոցը, ինչպէս ունի իր փոքրիկ մատուռը, եւ նոր կազմուելիք Ազգ. Միութիւնը իր վրայ պէտք է առնէ այս երկու հաստատութիւններուն նիւթական եւ բարոյական հոգը։

Ցետոյ, կ'ուզէինք թելադրել նաեւ մեր ընկերներուն ու հայրենակիցներուն, որ յառաջիկայ նոր ընտրութիւններուն իրենց քուէները տային աւելի անոնց, որոնք կ'ուզեն ու կրնան մեր գաղութինգործերը առաջ տանիլ։

Ա. Հայքար

ԵՐԿՈՒ ՄԵՂՔ.— Աղջիկ մը, Իվոն, 25 տարեկան, Տիմանի մէջ մեղք մը գործեց։ Գիշեր մը գաղտնօրէն աշխարհ բերաւ մանչուկ մը, որ շատ կը ճչար։ Ձայնը խեղդելու համար, վիզիկէն ուժով սեղմեց։ Ցետոյ նետեց գետը եւ գործեց երկու մեղք։

Երկու մեղքին հեղինակը քաւութեան գնաց բանտին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Պիրէնեան լեռներու երկրորդ հանգրուանը, որ էր 12րդը՝ Լիւշօնէն Փէրփինեան՝ 323 քիլոմեթր՝ կատարուեցաւ շաբաթ օր։ Մրցորդները Լիւշօնէն մեկնեցան գիշերուան ժամը 4ին և Փէրփինեան հասնող առաջինին ժամը եղաւ 4.10'14"։ Փէրփինեանի մէջ առաջին հանգիստացաւ Վան Սլէմպրուք, Պելճիքացի, Louvet հեծելանիւով, 323 քիլոմեթր ճամբան կտրելով 12 ժամ 10 վայրկեան 14 երկվայրկեանէն։ Երկրորդ հանգիստացաւ Նիքոլա Ֆրանց, Լիւքսէմպուրկցի, Alcyon հեծելանիւով եւ միեւնոյն ժամուն։ Երրորդ Պրնուա, Պելճիքացի։ Չորրորդ Լը Տիւք, Ֆրանսացի։ Հինգերորդ՝ Տը Վաէլ, պելճիքացի։ Վեցերորդ՝ Վէովաէք։ Բոլորն ալ միեւնոյն ժամուն։ Իսկ Մարթէն՝ նախապէս ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուողը՝ կուգայ 23րդ եւ 54 վայրկեան վերջ։

Ինչպէս կը տեսնուի, Պիրէնեան լեռներու երկրորդ հանգրուանը նախորդին նման դժուար չէ եղած, որովհետեւ վեց մրցորդներ միասին եւ միեւնոյն ժամուն հասած են։ Պիրէնեան լեռներու առաջին հանգրուանն է որ ամենադժուարինն էր։ Մրցորդները միասին հասած են անոր համար որ հանգրուանըաւարտելու միջոցներուն ճամբաները հարթ են ու այսպիսով կրցած են իրարու հասնիլ։ Պիրէնեանի նախորդ հանգրուանի ընթացքին մրցորդներու միջինը եղած է ժամը 20 քիլոմեթր, իսկ երկրորդի ընթացքին գացած են ժամը 26 քիլոմեթր 544 մեթր արագութեան վրայ։ Իսկ Փէրփինեան հասնող առաջին պարզ շրջիկը եղած է Ժօռտէն, Պելճիքացի, որ յաղթականի ժամէն միայն 16 վայրկեան ուշ հասած է։ Պէտք է ըսել որ լեռներու երկու հանգրուաններու ընթացքին պարզ շրջիկներէն մէկ քանինները դուրս եկան, թէեւ արժէքաւոր մրցորդներ են, քանի որ միւսներուն հետ միեւնոյն ժամուն է որ հոն հասած էին։

Ներկայիս ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Նիքոլա Ֆրանց, Լիւքսէմպուրկցի, երկրորդ՝ Տը Վաէլ, Պելճիքացի, 38 վայրկեան, 27 երկվայրկեան տարբերութեամբ, երրորդ՝ Վէովաէք, Պելճիքացի, 2 ժամ, 13 վայրկեան 15 երկվայրկեան ուշ Նիքոլա Ֆրանցէն։ Իսկ նախկին դասաւորման գլուխը եղող Մարթէն 2.30 ժամ ետ է Ն. Ֆրանցէն։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Փաօլինօ Հարրի Ուիլս մրցումը, որ անցեալ Չորեքշաբթի իրիկուն տեղի պիտի ունենար Նիւ-Եորքի Փոլօ Կաունտս պարտէզին մէջ, յետաձգուած է եւ տեղի պիտի ունենար երէկ (Ցուլիս 5)։ Այս յետաձգումը կատարուած է անոր համար որ Փաօլինօ կախակայուած էր ամերիկեան ֆէտէրասիոնին կողմէ, եւ ներկայիս ներումը կը ստանար։ Մրցումը պիտի տեւէ 15 շրջան, իւրաքանչիւրը երեք վայրկեան։ Եթէ Փաօլինօ այս մրցումին յաղթական ելլէ, շատ հաւանական է որ մրցի Տէմսի Շարքիի մրցումէն յաղթական ելլողին հետ։ Փաօլինօ Եւրոպայի բոլոր ծանրութիւններու ախոյեանն է, եւ երկար ատենէ ի վեր Ամերիկա գացած է իր բախտը փնտռելու, եւ միշտ կ'ուզէ մրցիլ Տէմսիի եւ կամ Շարքիի դէմ, բայց յուսախաբ եղած է։ Ամերիկացիները Եւրոպայէն ժամանած կռփամարտիկներուն չեն ձգեր անմիջապէս մրցիլ իրենց լաւագոյններուն հետ։ Դալով Հարրի Ուիլսի, անիկա Տէմսիի նախկին վտանգաւոր հակառակորդներէն մէկը եղած է։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՂՋՆԱԿ ՄԸ ԽԵՂԴՈՒԱԾ.— Առջի օր Պուլօնիը Անտառին մէջ, մարմնիններուն թուփերուն տակ գտնուեցաւ դեռատի աղջըկան մը դիակը, տակաւին տաք։ Աղջնակը, որ կը կոչուի Թարմէն, 12 տարեկան, խեղդուած էր վիզէն անցուած քօղով մը։

Ոստիկանութիւնը, քննութիւն կատարելով ձերբակալած է Սերպաւհի մը, Եռնէ Քիւրէս, 24 տարեկան, որ նշանաւոր է նման գործերու մեղսակցութեամբ։ Անցեալ տարի դատապարտուած էր Ֆրանսայէ վտարման։

Քիւրէս կուրանայ ամէն բան եւ անճարակութեամբ։ Տրուած վկայութիւնները եւ խուզարկութիւնները կը հաստատեն իր ոճիրը, զոր գործած է թերեւս գողութեան նպատակով։ Աղջնակը տունէն վերցուցած էր 3000 ֆրանքէ աւելի դրամ մը։

ՇՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ.— Թուրուվրի մօտ, աղջնակ մը, Մարի Փիքար դաշտէն տուն կը դառնար, սակայն շունը կը փախչէր շարունակել իր պտոյտը, հետտեւ խոտերը, հաչել թռչուններուն եւ երբեմն նայիլ իր փոքրիկ տիրուհիին։

Ցանկարծ ինքնաշարժ մը սեւ սատանայի նման ճեղքեց ճերմակ ճամբան վերէն։ Աղջնակը վազեց ազատելու շունը։ Ինքնաշարժը անցաւ աղջնակին վրայէն, մինչդեռ շունը փախած էր։ Աղջնակը մեռաւ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ

ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ

ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ

ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօպօտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մարիա Կոստանդինովեան:

— Կատարեալ խենդութիւն, ըսի, եւ յանուն մերհին բարեկամութեան, քեզմէ կը խնդրեմ, իրեւի Նօպօտի, որ այս նպատակէդ հրաժարիս չերթաս։

— Հապա՞ խոստումս. զայն կատարէ չեք աւնէր։ Երբ բան մը ստանձնեմ, գիտէք թէ՝ նոյնիսկ կեանքս վտանգելու ըլլամ, աշխարհի մէջ ոչինչ կրնայ զիս կեցնել։

Եւ իր Թղթապանակէն հանեց նամակի թուղթ մը, որ իր գիտնալը կը կրէր, բսաւ.

— Խենդութիւն ըրած պիտի ըլլայի այն ատեն միայն, եթէ գիտցնէինք ձերբակալուելի եւ իր արդեօք թէ՝ որքա՞ն կը ծիծաղիմ ...իրենց սպառնալիքներուն վրայ ... նոյնիսկ այս վայրկեանէս սկսհայ, պարտք կը սեպեմ զիրք բանել...

Եւ ճաշարանին սպասաւորը կանչելով՝

— Ժօզէ՛ֆ, բսաւ, կը տեսնէ՞ք սա կինը որ հո՛ն, առանձին կը ճաշէ։

— Ըեւազգեստ կի՛նը. ։

— Այո՛, նոյն ինքն. Հաճեցէք իրեն յանձնել այս նամակը։

— Պատասխանին պէ՞տք է սպասել։

— Ոչ՛ կարծեմ։

Երբ սպասաւորը մեկնեցաւ, Ճէյմս Նօպօտի բոլորովին ժպտուն, բսաւ.

— Առանց զգացնելու, դիտեցէք ինչ որ պիտի պատահի հետաքրքրական պիտի ըլլայ։

Գործանք եւ տեսանք որ ծառան՝ նամակը կը յանձնէր սեւազգեստ կնոջ։

Կինը՝ երբ հասցէն կարդաց, գեթ դեղին կտրեցաւ, յետոյ, սրահին շուրջ արագ ակնարկ մը պտտցնելէ յետոյ, հարցուց.

— Ո՞վ տուաւ այս նամակը։

Մատովը՝ սպասաւորը մեր խմբակը ցոյց տուաւ։

Հազիւ մէկ երկվայրկեանի չափ, կինը մեզ դիտեց, յետոյ նամակը պատռեց ու կարդաց։

Երբ ընթերցումը վերջացուց, կապարի գոյն առած էր։ Ձեռքերը որոնք թանկարժէք քարերով զարդարուած էին, հեծկլտացան սեղանին ծածկոցին վրայ, աչքերը փայլատակեցին եւ ոտքի ելլելով, անորոշական ակնարկ մը նետեց Ճէյմս Նօպօտիի, որ յաւիտենական ժպիտը շրթներուն, գինիքը կը դիտէր. յետոյ դուրս ելաւ....

— Ձեր նամակին բովանդակութիւնը չեմ գիտեր, բսի բայց ինչ որ ինծի համար կասկածէ[լի] դուրս է, այն է թէ՝ այս կինը մահացու թշնամի մը դարձաւ ձեզի հանդէպ։

— Ո՛չ, հա՛տ մը աւելի կամ պակաս։

— Կարելի՞ է գիտնալ թէ ո՞վ է այդ կինը։

— Առաջին անգամ որ զինքը տեսայ, բսաւ, — Նափոլիի մէջ էր — Կոմունիզմի 'Նէտո կը կոչուէր աւելի յետոյ, Գահիրէ հանդիպեցայ անոր։ Այն ատեն Լէյտի Մաք Կրէկօռ եղած էր. 1905ին, փեթերբուրկի ձախողած յեղափոխութեան օրերուն իշխանուհի Կուրչքօ անունով կը գործէր կոմս Օքրանայի հաշւոյն. յետոյ՝ երբ աշխատիլ սկսաւ Զօ...ականներուն համար, 'Նատիա Պուբիչէֆ կը կոչուէր. 1917ին Ռեանի մէջ զայն ինծի ներկայացուցին իբրեւ աքքին ֆլօյեր։ Այդ շրջանին՝ շատ լաւ էր հագարապետ ֆոն Պիսմարքի հետ, որուն հետ եւ ու դուք գործ ունեցանք։ Ցետոյ Պրէսթի մէջ տեսայ զայն նաեւ Լիթովսքի մէջ։ Ժընեւայի մէջ սովետական պատուիրակութեան մէջ էր եւ եթէ յիշողութիւնս զիս չի խաբեր, Վէռա Ջէլիչ կը կոչուէր։ Կ'երեւի թէ Ջիչէրին, Նօֆֆէ եւ Ռաքովսքի շատ յարգ կ'ընծայէին անոր։ Ընկեց ի վեր թէեւ զինքը չէի տեսներ, բայց լսեր էի թէ Փրանսա եկած էր, ուր Օլկա Սլավիա անունինտակ կը վարէր գաղտնի սպասարկութիւնը զոր սովետները հաստատած են ձեր երկրին մէջ։

— Բաւական տեղեկութիւն քաղեր էք արդէն իր մասին։

— Այո՛, նոյնիսկ ներկայիս, թերեւս ամբողջ Եւրոպայի մէջ միակը ըլլալով, այս կնոջ ճշմարիտ անունը գիտեմ։

— Ընպատեհութիւն մը կը տեսնէի՞ք եթէ ձեզմէ խնդրէինք յայտնել իր անունը։

—Իրեն բուն կոչուի Մարիա Կոստանդինովեան:

— Ա՞ն որ Ռուսիոյ մէջ կ'անուանէին ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ։

— Նոյն ինքն։

Ռուսիոյ համայնավարական Միջազգային կոմիտէին քարտուղարուհի՞ն։

— Բայց այո՛։

— Եւ խաղին մէջ կը մտնէք այս կնոջ ուղղելով ձեր առաջին հրուանները։

— Ինչո՞ւ չէ։

— Բայց տխմար բան է, բազգապանիչըի դիտելով մէկտեղ անոր վայրագութիւնը, ի՞նչ պէտք ունէիք անոր ուշադրութիւնը հրաւիրելու ձեր վրայ. այդպիսի գործերով չէ՞ք հասկնար թէ՝ ձեզի սպառնացող վտանգները կը կրկնապատկէք։

Ճէյմս Նօպօտի ուսերը թօթուելով եւ ամէն ատենէ աւելի ժպտելով, բսաւ.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԱՐՒՑԱՆՑ

մնգելու երկու երկիրներու առեւտրական յարաբերութիւնները, ինչպէս նաեւ դիւրացնելու խաղաղութեան գործը, որ երկու պետութեանց ալ բուն նպատակն է»։

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միացումը

Պոլիսէն կը հեռագրեն Յուլիս 4 Թուականով. — Գերմանական Տեւտոնիա Ակումբին կողմէ, իր 80րդ տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցաւ հանդէս մը, ուր Գերմանիոյ դեսպան Նատոլնի ճառ մը արտասանելով ըսաւ.

«Այսօր, ութսուն տարի վերջ, Գերմանիա կերպով մը իր երիտասարդութեան տարիներուն վերադարձած է, որովհետեւ այսօր ևս անիկա կը պայքարի իր միութեան համար։ Արտասահմանի Գերմանները միշտ աւելի մեծ Գերմանիոյ մը փափաքով խանդավառուած են։

«Գերմաններն ու Աւստրիացիները, միշտ սիրտով միացած, կը փափաքին միայն իրենց իտէալին պաշտօնական նուիրագործումը։ Ես ինքս ալ նոյն զգացումներով ոգեւորուած, ուրիշ բան չեմ մաղթեր, եթէ ոչ մօտ օրէն Մեծ Գերմանիոյ մը կազմութիւնը»։

Պոլիսը Քեմալին պիտի կոչուի

Սէնթրըլ Նիուզ կը տեղեկանայ թէ, թուրք կառավարութիւնը որոշած է Պոլսոյ անունը փոխել Քէմալիէի, ի պատիւ Հանրապետութեան Նախագահին, որ ներկայիս Պոլիս կը գտնուի։ Այս մասին մանաւոր օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի Ազգ. Մեծ Ժողովին։

ՅԱՆ. Պոլիս հիմնուած է Քրիստոսէ առաջ եօթներորդ դարուն եւ կը կոչուէր Բիւզանդիոն։ Երբ Հռոմէական կայսրութեան մայրաքաղաքը 330 Թուականին Հռոմէն Բիւզանդիոն փոխադրուեցաւ Մեծն Կոստանդին կայսեր կողմէ, քաղաքին անունը ի պատիւ իրեն Կոստանդնուպոլիսի փոխուեցաւ։ 1453ին Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմէտի կողմէ գրաւուելէն մինչեւ 1923 Պոլիս օսմ. կայսրութեան մայրաքաղաք եղած է։

Գերմանիա եւ հոգատարութիւնները

Գերմանիա փափաք յայտնած էր անդամակցիլ Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց յանձնաժողովին։ Այս վերջինը իր առջի օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ այս խնդրով եւ տեւէ անպատեհութիւն չգտաւ որ իր կազմին վրայ աւելնայ անդամ մը եւս, հոգ չէ թէ անիկա Գերման ըլլայ։ Վերջնական որոշումը պիտի տայ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը։

Այս որոշումէն առաջ, Ֆրանսայի Գաղթային Միութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան հեռագիր մը ուղղելով, բողոքած էր Հոգատարութեանց Յանձնաժողովին մէջ գերման անդամներու հաւանական մուտքին դէմ։ Այս բողոքը նկատի չպիտի առնուի, քանի որ կառավարութենէ մը չի բխիր։

Ֆրանկօ-իտալական սահմանին վրայ

Վերջին օրերս ֆրանքօ-իտալական սահմանին վրայ պատահած կարգ մը դէպքերը ներկայիս կը զբաղեցնեն Ֆրանսայի հանրային կարծիքը։

Մօն-Սընիի մէջ, իտալական բանակին կողմէ թնդանօթի ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան։ Այս շրջանը թէեւ 1861ի դաշնագրով Իտալիոյ կը պատկանի, սակայն բնակիչները մեծ մասով Ֆրանսացիներ են եւ յիշեալ ռազմափորձերու հետեւանքով մեծ վնասներ կրած են, մասնաւորաբար Լանսլէպուրկի կողմը։

Երեսփոխան Ֆալքօլ արտաքին նախարարին ուշադրութիւնը հրաւիրած է այս միջադէպերուն մասին։ Հռոմի ֆրանսական դեսպանին հրահանգ տրուած է իտալական կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այս մասին եւ հատուցում ընել վնասուած Ֆրանսացիներուն։

Թերթերը կը գրեն թէ միջադէպերը անպակաս են սահմանի այդ կէտին վրայ։ Առջի իտալացի օր հրացանակիրներ կրակ բացած են երկու բանուորներու վրայ որոնք 200 մեդր հեռուէն կ'անցնէին։ Այս վերջինները չեն վիրաւորուած սակայն դէպքը մեծ յուզում յառաջ բերած է այդ շրջանին մէջ։

Ռուսական յարաբերութիւնները

Պերլինէն կը հեռագրեն Յուլիս 5 Թուականով.—

Մոսկուայի լեհ դեսպան Փաթէք, երեք ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունեցած է արտաքին գործավար Չիչերինի հետ։ Ռուս մամուլը այս մասին բան չի գրեր։ Կը կարծուի թէ խօսակցութեան նիւթն էր ռուսեւլեհ վէճը եւ ապահովութեան ու չէզոքութեան դաշինք մը կնքելու խնդիրը։

Վոյքօֆի տեղ Վարշաւայի դեսպան պիտի նշանակուի Փրօֆ. Սթոմանիաքօֆ, Պերլինի առեւտրական պատուիրակութեան նախկին պետը։

Անգլիա եւ Ամերիկա չեն համաձայնիր

Ժընեւի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին մէջ, տեսակէտները կը շարունակեն իրարու բախիլ օժանդակ նաւերու խնդրին առթիւ։ Մասնաւորաբար Անգլիա եւ Միացեալ Նահանգները համաձայն չեն յածանաւերու եւ թորփիլանաւերու քանակին մասին։ Ամերիկացիները կ'առաջարկեն յածանաւերու համար առաւելագոյն սահման նշանակել 300.000 թոնօ, իսկ թորփիլահալածներուն համար 250.000, մինչ Անգլիացիները 580.000 եւ 220.000 կ'ուզեն։ Ամերիկա իբրեւ վերջին զիջում տրամադիր է ընդունելու 400.000 թօնօ՝ յածանաւերու համար։ Այդ պարագային ալ, սակայն, Միացեալ Նահանգները պիտի ստիպուէին նոր յածանաւեր շինել՝ այդ թիւը լրացնելու համար, մինչդեռ Նախագահ Քուլիճի նպատակն էր սպառազինութիւնները նուազեցնել եւ ոչ թէ աւելցնել։

Միւս կողմէ, Ճափոնի պատուիրակութիւնը նոր հրահանգ ստացած է Թոքիոյէն՝ յածանաւերու մասին։ Ճափոն կ'ընդունի որ յածանաւերը երկու կարգի ըլլան, 10.000 եւ 7500 թոնօ, սակայն 10.000 նոցներուն համար 5-5-3ի համեմատութիւնը չընդունիր։ Նոյնպէս անընդունելի կը գտնէ 7500 թօնոնոց յածանաւերուն թնդանօթի չափը գեղչել 6մանոտաչափի, անոր համար որ ճափոնական այս կարգի նաւերը 8 մատնաչափնոց թնդանօթ ունին։

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ, Սարգիս Մինասեան, Լեւոնեան, Պէլվիլի Նոր Սերունդ (?), Հրազդան, Զաւարեան, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Եղիշէ Սերոբ (?), Վարդան, Դոլմէ (?), Վիշապ Հրայր, Ռամկավար (?) Միութեան եւ Անկիւնի խումբերուն ներկայացուցիչները 8 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

9 Յուլիս Շբ. գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի **ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ։ ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Հայաստան» խումբի ժողովը վաղը 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբը՝ ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains։

ԱՆԴՐԻԱՄԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը, 61. Րիւ Մ. լը Փրենս։ Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

Փոն տը Շէրիւիի Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ԸՆԿ. ԴԱՒԻԹ ԳՈԲԱՐԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իր եղբօր ընկ. Ք. Գոբարանեանի եւ պարագաներուն։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

Լիոնի եւ շրջակայից ազգային մարմիններու ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրութիւնը կատարելու համար, վարչութիւնս հրահանգ ստացած է Փարիզի կեդրոնէն։ Ըստ այսմ մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին եւ Օգոստոսի առաջին օրը Լիոնի մատրան կից վարչութեանս խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգային տուրքի արձանագրութեան տոմարը, ամէն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9 - 12 եւ կէս օրէ վերջ 6 - 9։ Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու համար իւրաքանչիւր ազգային, որ լրացուցած է 20 տարին, պէտք է այս մէկ ամսուան ժամանակամիջոցին վճարէ առնուազն վեցամսեայ տուրքը, 12 ֆրանք, սկսեալ 1927 Յունուարէն, տարեկան 24 ֆրանք հաշուով։ Օգոստոս 1ին կը փակուի արձանագրութեան տոմարը, եւ կը կազմուի իսկոյն ընտրողական ժողովը՝ որ կ'որոշէ քուէարկութեան օրն ու Թուականը, որ մանաւոր ազդերով կրկին պիտի ծանուցուի։ Վարչութիւնս տպագրուած յայտարարութիւններով այս ու յաւակից բոլոր ընտրական պարագաները հաղորդած է թէ՛ Լիոնի եւ թէ Թեմերուն մէջ։ Ուստի կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները փութալ արձանագրուելու կարելի եղածին չափ ստուար թիւերով։ (Կնիք)

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊՈՒԹԲՐԼԸ Գործ.— 860 ֆր.։
ՎԻԼԷՆ-ԼԱ-ՔԱՌԷԼ, Կ. Օ.—13։
ՊԷԼՖՈՌ, Տար.— 5։
ՔԱՆ, Գ. Ա.— 25։
ՓԷՌԹԻԻՒ, Լ. Մ.— 35։
» Ա. Գ. 35։
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Գ. 35։
ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ, Ա. Ս.— 107.50։
ՔԼԱՄԱՌ, Ժ. Ա.— 35։
ԼԻՈՆ, Յ. Վ.— 50։
ԼԻՈՆ, Ե. Վ.— 130։ Ձեր ուզած հասցէն՝ Օր. Ա. Խօրասեան, 221, Rue Tolbiac, Paris (13e)։
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՌԻԻՒ .— Ձեր գրածին պէս հաշուած ենք։
ՊԱՂՏԱՏ, Կ. Ժ.— Ձեր ուզած հասցէն V. Noriguian, 55, Rue Tarantèze, St. Etienne, (Loire), France.

ՆԱՄԱԿ ունին բժիշկ Եղիազարեանց, Յ. Պարոնեան, Թահ. քա պէյ, Չէնկիլէրցի Սարգիս Արոնեան, Յ. Զարիֆեան, Հայկազուն Հայպէշեան, Չէնկիլէրցի Ահարոն Չիլինկիրեան։ Դիմել խմբագրատուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Երամեան հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մնացած է։ 1924ին Քանթի եղած է իմացնել «Յառաջ» ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

— Ամասիացի, Թոքատ եւ Մաքրուհի Զատիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Զատիկեանը (30-32) տարեկան։ Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռումանիա ըլլալը իմացուած է։ Տեղեկացնել՝ K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A.-M. France. Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել

Խարբերդի Դաւուտ գիւղէն Յովհաննէս Գայաճանեան Փոյիկեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Կիրակոս Գայաճանեան, քոյրերը Մարթա եւ Հայկանոյշ Փոյիկեան որոնք, Նիսիպինի, Մէրտինի եւ Վիրանշէհիրի կողմերը ըլլալ կը կարծուին։ Լուր տուողին գոհացուցիչ նուէր։ Գրել՝ Ohanés Kayadjanianի, 39 B. Puits Bivert, Gardanne B. D. R.) France.

— Կը փնտռուի Համամլըլլեցի Զաքարիա Պարագեան. կը կարծուի որ երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։ Տեղեկացնել՝

Իմացնել՝ Movses Darakdjian Malpas Armenien la Beyude Ardeche

«ՄՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԿ»

ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ ԿՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆԻ «Մովք-Կէօլճիկ» անուն անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութիւն ամենալաւ թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու եւրոպայի Հայոց դաշտ. պատուիրակ Պալաքեան Սրբազանի յառաջաբանով.

«Մովք-Կէօլճիկ» կը բաժնուի երկու մասի։ Ա. Մասով հեղինակը կը պատկերացնէ Մովքը, կը պատմէ անոր ծագումը։

Բ. Մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ'անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց գինաթափման փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քստմնասարսուռ դէպքերը։ «Կ երին ստուգած հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը։

Դիմել հեղինակին, Gouregh Khraian, Poste Restante (Marseille (France)։

Մեծաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ։ Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 25 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1 50 տոլ., իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք։

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Յուլիս 1927

ԻՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյն,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidie
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Օսմանեան Երկաթ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Cr...
80, Rue Lafa...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ 1927

7 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 382

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԻՏԱԿ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ

Բարի լուր մը կը հաղորդէր Աթէնքի մեր թղթակիցը, «Յառաջ»ի երէկուան թիւով։

Երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, կարելի եղեր է կազմել նոր վարչութիւն մը, բոլորովին չէզոք հայրենակիցներէ։

Այս գետնին վրայ, ամիսներ առաջ համաձայներ էին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ռամկավարները եւ հնչակեանները, ամէնէն առաջ՝ Սելանիկի մէջ։ Հիմա որ Աթէնքը կ'իրականացնէ ծրագիրը, Սելանիկն ալ պիտի յարգէ իր յանձնառութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, խոշոր քայլ մը առնուած կ'ըլլայ, հին եւ նոր Յունաստանի խառնակ եւ ուժասպառ գաղութը խաղաղեցնելու, ուժերը ամփոփելու եւ արդիւնաւոր աշխատանքի ձեռնարկելու։

Մենք չենք ճանչնար ոչ Աթէնքի, ոչ ալ Սելանիկի նոր վարչութեանց անդամները։ Բայց քանի որ երկուքն ալ երեք հոսանքներու գործակցութեամբ ընտրուած են, կը նշանակէ թէ քաշքշուքի պատրուակներ չկան։ Այժմ իրենց կը մնայ արդարացնել հաւաքական վստահութիւնը, եւ նոր, աւելի պայծառ ու տանելի մթնոլորտ մը ստեղծել յունահայ գաղութին մէջ։

Մանաւանդ որ, տակաւին անկայուն է մեր 35—40.000 հայրենակիցներուն վիճակը, եւ եթէ արթուն, ժիր ու սրտցաւ ղեկավարութիւն մը չգտնուի, անակնկալներ միշտ կրնան ծագիլ։ Յունական կառավարութիւնը, իր բոլոր բարեացակամութեամբ հանդերձ, միշտ կ'արծարծէ հայ գաղթականները նօսրացնելու խնդիրը, ներքին, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով։ Մէկ միլիոն յոյն գաղթականներու հոգը, կուսակցական պայքարները, կարմիրներու յարաճուն գործունէութիւնը ջղագրգռած են Աթէնքի, եւ մանաւորապէս Մակեդոնիոյ իշխանութիւնները։ Այնպէս որ, յաճախ աւելի տկարին վրայ կը թափեն իրենց ուժը։ Թէեւ Հայերը արդէն զանցառելի քանակութեան մը իջած են, եւ երբեք բեռ չեն ոչ կառավարութեան, ոչ ալ ժողովուրդին վրայ։

Այս համերաշխութենէն կառոյց են բրածոյ եւ խառնակիչ հովիւ մը, որ ամէն մեղքիս վրայ Երեւանի «Ազատ Եկեղեցի»ն կը ներկայացնէ Աթէնքի մէջ, եւ ափ մը թափթփուքներ կամ բախտախնդիրներ։ Կը կարծենք թէ մեծ պատիւ է նոյն իսկ համայնավար կոչել այդ ողորմելիները։ Անոնք բուռն պայքարի մը ձեռնարկած են, այժմ, Ռամկավարներուն եւ Հնչակեաններուն դէմ, որոնք տարիներով գործակցելէ յետոյ, երես դարձուց են, հասկնալով խեղկատակութիւնը եւ գալիք անպատեհութիւնները։ Յունահայ թերթերը քիչ մը շատ կը զբաղին այդ ոչնչութիւններով, որոնք հերոսանալու մարմաջ ունին։ Լաւագոյն ուղին է ալ համարհանքը։ Ատեն մը կը պոռան-կը ճչան եւ յետոյ կը ցնդին օճառի պղպջակներու պէս։ Այս պարագան ճիշդ է ամէն տեղի համար։ Ֆրանսայի մէջ ալ, շատ բարձր էր անոնց աղմուկը, բայց արդէն սմքեր են, մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ խուսարեցաւ երիցս երանեալ «Հօկ»երուն արեւը, կեղծ եւ սնամէջ։ Հնչակեանները արդէն առաջին գծին վրայ կը գտնուին, այդ Արշակաւանը քանդելու համար։ Ռամկավարներն ալ նախկին տաքութիւնը չունին. (նկ որոշ տեղեր Ամերիկա), նոյն իսկ աւելորդ կը գտնեն Հօկերու գոյութիւնը, Բարեգործականին դիմաց։

Ինչ որ յաջողած է Յունաստանի մէջ, կրնայ եւ պէ՛տք է կատարուի ուրիշ տեղեր ալ։ Աւելի քան երբեք ժամանակ է ներգաղթական վէճերը կարճ կապելու եւ ուժերը տնտեսելու։ Մէկ խօսքով՝ մեր ինքնապահպանման, ինքնապաշտպանութեան ճակատը զօրացնելու։

Այս տեսակէտէն, դժբախտ անելի մը մատնուած է պուլղարահայ գաղութը, շնորհիւ ափ մը անարժան կամ երկերես մարդոց, որոնք «Թեմական Խորհուրդ» կը խաղցնեն, օգտուելով պետական շրջանակներու չափազանց բարեացակամութենէն։

Գրեցինք թէ վերջերս համերաշխութեան փորձ մը կատարուած է նաեւ Սօֆիայի մէջ, չէզոքներու նախաձեռնութեամբ։ Վերջնական արդիւնքին ծանօթ չենք։ Բայց վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ չէզոքները դիմեր են «Թեմական»ին, եւ խնդրեր են որ 1. Դիւրացնէ կաթող. պատուիրակին Պուլկարիա մուտքը. 2. Բոլորովին չէզոք ժողով մը ընտրէ Սօֆիայի համար նշանակուած ժողովին տեղ։ (Ընտրովի Թաղ. Խորհուրդը լուծուեցաւ «Թեմական»ին ժուռնալով, եւ պաշտօնի կոչուեցան երեք խամաճիկներ, գարշելի քինախնդրութեամբ մը)։

Ինչպէս կ'երեւայ, չէզոքները բարի միտքեր ունեցեր են, այդ բուն միջոցը չեն գտներ, կամ չափազանց փափկանկատութեամբ շարժած են։

Մեր կարծիքով, միակ ելքը — վարկաբեկ «Թեմական»ին լուծարեցումն է։ Եթէ այդ մարդիկը հրաշքներ ալ գործած ըլլան, պէտք է քաշուին, քանի որ ոչ միայն վստահութիւն չեն [illegible], այլ եւ [illegible], եւ [illegible] խրատներ վտանգելու, շփոթեցնելով կառավարութեան այս կամ այն պաշտօնեան։ Այն ատեն, թերեւս պէտք ըլլար կաթ. պատուիրակ ալ հրաւիրելու, աւելորդ ծախքեր ընելով։ Թող գաղութը ինք իր գլխուն ճարը նայի, հեռաւոր ուրբերու ապաւինելէ առաջ։

Յունաստանը քանի մը տարուան գաղութ է, Պուլկարիան՝ քանի մը տասնեակ տարուան։ Ինչո՞ւ այդքան անճրկեր են եւ ուրր պատէն վեր կը հանեն, ծիծաղելի դառնալով ամէնուն առջեւ. հայ թէ օտար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երէկ, Աթէնքի մեր թղթակիցը կը հաղորդէր թէ վերջապէս կարելի եղած է կազմել բոլորովին չէզոք վարչութիւն մը, շնորհիւ դաշնակցական - ռամկավար - հնչակեան համաձայնութեան։ Այս առթիւ Աթէնքի Նոր Օրը կը գրէ (28 Յունիս).

—«Ընտրուած նոր Վարչութիւնը, բացառապէս կազմուած չէզոք ազգայիններէ, կը վայելէ վստահութիւնը եւ համակրանքը քաղաքական երեք կուսակցութեանց։ Համերաշխական այս առաջին քայլին արդիւնքը յուսադրիչ է։ Այդ արդիւնքին հասնելու համար փոխադարձաբար եղած զիջողութիւնները եւ ցոյց տրուած բարեացակամ վերաբերմունքը այն յոյսը կը ներշնչեն մեզի թէ ապագային զգուշ պիտի ըլլայ գործակցութեան սահմանները աւելի ընդարձակել, գաղութին շահերը լաւագոյն կերպով պաշտպանելու համար։

«Նորընտիր վարչութիւնը որքան որ բարոյապէս եւ վարչապէս կազմակերպուած մեքենայ մը կը մնայ իր նախորդին, դժուարութիւն չպիտի քաշէ իր գործունէութեան ընթացքին, քանի իր թիկունքը առած է քաղաքական կուսակցութեանց։ Ամէնէն կարեւորը հանրային վստահութեան խնդիրն է, ինչ որ չունէր նախորդը։ Այդ վստահութիւնը տեւականացնելու եւ արժեքաւորելու համար նորընտիր Վարչութիւնը պէտք է մշակէ ժողովուրդին ընդհանուր պահանջներուն գոհացում տուող ծրագիր մը։

«Բաւական է որքան անամէջ պայքարներով ժամավաճառ եղանք, անլոյծ ձգելով ազգային կենսական խնդիրները։ Մենք չենք ուզեր անցեալի պատմութիւնը քրքրել եւ պատասխանատուութիւններ ճշդել։ Ծրագրութիւն ալ չունինք արծարծելու առեւլութիւն ւ կիրք հրահրող բանավէճեր, որոնք աւելորդ տեղը ուժ եւ աշխատանք կը խլեն մեզմէ։»

ՀԻՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆՆԵՐ.— Շիրակի Ջրանցքին ու Օրթա-Քիլիսա գիւղին մօտ, դաշտային աշխատանքներու պահուն, պատահաբար երեւան եկան չորս հին դամբարաններ։ Այդ դամբարանները շինուած են տոլմէն գերեզմանաքարերու եղանակով, թաղուած են հողին տակ։ Մինչդեռ տոլմէն գերեզմանները կը գտնուին հողին մակերեսին վրայ։

Դամբարանները կը պատկանին անապագրինձի դարու վերջերուն, (Քրիստոսէ 1000 տարի առաջ,) ինչպէս կը հաստատուի անագրինձէ գործիքներէն, զէնքերէն եւ կարթերէն։ Կան նաեւ երկաթի հետքեր։ Գերեզմաններու մէջ կը գտնուին մարդկային ոսկորի փոշիներ, իսկ մուտքին վրայ եւ մօտը՝ զոհաբերուած կենդանիներու կմախքներ, ձի, սանձ, զէնք, յախճապակեայ առարկաներու կտորներ։ Գեղումներ կատարուեցան 3 դամբարաններուն մէջ, որոնք կը գտնուին Ջրանցքին գիծին վրայ։

Այս շրջանին մէջ կը գտնուին ուրիշ դամբարաններ ալ։ («Խորհրդ. Հայաստան», 17 Յունիս)։

ՀԱՅ. ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Հրատարակուեցաւ փրոֆ. Հ. Աճառեանի հայերէն Արմատական Բառարանին երկրորդ հատորին երկրորդ պրակը, գաւաթ բառէն մինչեւ դինդ բառը, 97—200 էջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Ազգային Պաշտպանութեան Շաբաթը»

Մոսկուայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պոլշեւիկեան իշխանութիւնները անխոնջ կերպով կ'աշխատին Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները համոզելու համար որ մօտալուտ է դրամատիրական պետութեանց կողմէ Ռուսիոյ դէմ զինեալ յարձակում մը։

«Ազգային Պաշտպանութեան Շաբաթը» պիտի սկսի Յուլիս 10ին։ Ամբողջ 7 օր խորհրդային դրախտին ամէն կողմը ցոյցեր եւ միթինկներ պիտի կազմակերպուին, եւ անդադար պիտի կրկնուի թէ սովետական հայրենիքը վտանգի տակ է, իսկ ժողովուրդը վճռած է զայն պաշտպանել արտաքին թշնամիին դէմ։ Ցոյցերուն պիտի մասնակցին, բացի համայնավար կուսակցութեան անդամներէն, բանւորական, արհեստակցական միութիւնները եւ պոլշեւիկեան ամէն կարգի կազմակերպութիւններ։

Կառավարութիւնը կը մտածէ այս ձեւով ժողովուրդին մտքին մէջ մտցնել ուժգին կերպով թէ անհրաժեշտ է Խորհրդային Միութիւնը պաշտպանել արտաքին յարձակումներու, մանաւանդ անգլիական արշաւանքի մը դէմ, միաժամանակ նպատակ ունի ցոյց տալ օտարներուն թէ ժողովրդային զանգուածները պատրաստ են սովետական դրօշին տակ կռուիլ ամէն յարձակումի դէմ։ Մասնաւորաբար ուշադրութիւն պիտի դարձուի որ այդ ցոյցերը ձգտին տեսակ մը եղբայրակցութիւն առաջ բերել կարմիր բանակին եւ ժողովուրդին միջեւ։

Այս առթիւ «Փրավդա» կը գրէ.— «Մեր աշխարհակալ թշնամիները մեզի դէմ պատերազմ կը պատրաստեն դիւային եւ ոճրածին եռանդով մը։ Անոնց պէտք է պատասխանենք մեր սեփական պատրաստութիւններով եւ երկրի պաշտպանութեան ուժերը զօրացնելով։ «Ազգ. Պաշտպանութեան շաբաթը» վստահ ենք թէ զօրաւոր մղում մը պիտի տայ Խորհրդային Միութեան պաշտպանողական տարողութիւնը աւելցնելու։»

Ահաբեկչական կռիւ մը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հրատարակէ Կէփէուի (նախկին Չեկա) մէկ զեկոյցը երեք ահաբեկիչ-լրտեսներու մասին, որոնք Յունիս 3ի գիշերը փորձած էին օդը հանել Կէփէուի շէնքին քովի տունը։ Այս ձախողած եղեռնափորձին գլխաւոր կազմակերպիչն էր յայտնի միապետական Զախարչենքօ, ազգական փարիզաբնակ զօր. Քութէփօֆի, և որ Մայիս 31 Ֆինլանտիայէն գաղտնաբար Ռուսիա մտած էր։ Իր գործակիցներն էին Օփէրփութ, Սավինքօֆի նախկին կուսակիցներէն, որ Ֆինլանտիայէն կը ղեկավարէր լրտեսական գործը եւ Վօզնէսէնսքի անուն մէկը։

Իրենց ձախողութենէն վերջ, դաւադիրները գացին Սմօլէնսք, ուրկէ 10 քիլոմեդր անդին տեսնուեցաւ Օփէրփութ։ Այս վերջինը ձերբակալուելու վրայ էր, երբ բուռն կերպով դիմադրեց եւ զէնք գործածեց, ու հրացանաձգութեան պահուն սպաննուեցաւ։ Զախարչէնքօ եւ Վօզնէսէնսքի եւս կարմիր զինուորներու թակարդին մէջ ինկան եւ հրացանաձգութեան ատեն սպաննուեցան։ Իրենց դիմադրութեան ատեն, ահաբեկիչները ծանրապէս վիրաւորեցին բանւոր մը, գիւղացի մը եւ քաղաքապահ մը։ Սպաննեցին ինքնաշարժի վարիչ մը եւ ծանրապէս վիրաւորեցին անոր ընկերը, որովհետեւ անոնք մերժած էին օգնել իրենց հետապնդումէն խուսափելու համար։

«Մէսաժէ Սօսիալիսթ» վերի եղեռնափորձին մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

Դաւադիրները յարկաբաժին մը վարձած էին Կէփէուի շէնքին մօտ։ Ռումբերը դրուած էին այնպիսի ձեւով մը, որ պայթումը պիտի փլցնէր Կէփէուի շէնքին միջնորմը, որուն վրայ կը բացուէին Կէփէուի պետ Մէնժինսքիի եւ Եակոտայի գրասենեակները։ Դաւադրութիւնը երեւան հանուեցաւ վերջին պահուն։

∴ Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ սովետներուն ինպատ լրտեսական մեծ կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է յիշեալ քաղաքին մէջ։ Կարեւոր վաւերաթուղթեր գրաւուած եւ ութ հոգի ձերբակալուած են։

ՈՒԿՐԱՅԻՆԱՅԻ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Խարքովի թերթերը կը հրատարակեն Ուկրայինայի կոմկուսի կեդրոնական կոմիտէին մէկ յայտարարութիւնը ի մասին Ուկրայինայի համայնավար կուսակցութեան մէկ խմբակին, որուն գլուխը կը գտնուի Մոսկուայի նախկին կրթական գործավար Շումսքի։

Կեդրոնական կոմիտէն կը դատապարտէ գաղափարը այս խմբակին, որ կը պահանջէ բռնի ուկրայինացնել Ուկրայինայի ռուս եւ այլ ազգի բնակիչները։ Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ Շումսքի երկար ատեն սիստեմաթիկ պայքար մղած է կեդրոնական կոմիտէին դէմ։ Այս խմբակը իրեն համակիրներ գտած է Արեւելեան Կալիցիոյ համայնավար կուսակցութեանց մէջ ուկրայինացի ազգայնականներու կողմէ տարածուած կարգ մը գրոյցներու ազդեցութեան տակ։ Եզրակացնելով, կեդրոնական կոմիտէն կը թելադրէ սաստկացնել պայքարը միաժա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդ. Գ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Հալէպէն կը գրեն «Յուսաբեր»ի.

—«Համաձայն մեր ունեցած տեղեկութիւններուն, Թուրքիոյ արեւելեան բանակը կը մնայ միշտ սպառնական դիրքի վրայ, ու Քէմալի կառավարութիւնը իր բոլոր ձեռնարկներու մէջ ստիպուած է հաշուի առնել այս շատ լուրջ եւ ծնշիչ պարագան։ Ապրիլի սկիզբները պետական հրամանի մը մերժուած է կատարել արեւելեան բանակի զինուորներու կողմէ։ Կարգադրուած է, որ 1500 սուինով զօրամաս մը Իզմիրի շրջանը փոխադրուի։ Այս նպատակով երկար բանակցութիւններ եղած են, քննիչներ երթեւեկած են, սակայն ապարդիւն։ Մ. Քէմալ անկարող եղած է պետութեան հրամանը արժեցնելու։ Բանակին զինուորները յայտարարած են, որ Թուրքիան ի վիճակի չէ նոր կռիւներ մղելու, ուստի խնդիրները պէտք է կարգադրուին բանակցութիւններով։ Երզրումի մէջ, Ապրիլ 16ին, զինուորները ցոյցեր կազմակերպած եւ «կորչի պատերազմը» ազդագիրներով պտտած են փողոցները։

Զինուորներու այս ընթացքը շատ ծանր նստած է կառավարութեան վրայ։ Էնկիւրին ծայրայեղօրէն նոր միջոցներու մասին կը խորհի, առաջքն առնելու համար քայքայման բնոյթ ունեցող այս երեւոյթին։»

ՇԵՐԱՄԻ ՀՈՒՆՏԵՐԸ.— Հայաստանի շերամի հունտը մեծ յաջողութիւն գտած է Պարսկաստանի եւ Թուրքիստանի մէջ։

Նկատի ունենալով Հայաստանի շերամապահութեան զարգացման կարելիութիւնները, մասնաւոր ներկայացուցիչներ ղրկուած են Պարսկաստան, բաշխելու համար 10.000 տուփ հունտ, խոզակին հինգերորդ մասը ստանալու պայմանով։

Փորձը յաջողած ըլլալով, առաջիկայ տարուընէ սկսեալ պարսիկ շերամապահները համաձայնած են մշակելու հայկական հունտերը։

Նոյն յաջողութիւնը նաեւ Թուրքիստանի մէջ, ուր մինչեւ Մարտ ամիսը ծախուած է 30 հազար տուփ հունտ։

Այսպէսով երկու մեծ շուկայ կը ներկայանան հայկական հունտերուն համար։ («Խորհրդ. Հայաստան», 17 Յունիս)։

ԿԱԹՈՂ. Պատուիրակութեան Դիւանէն կը հաղորդուի մեզ.— 1. Անհիմն է այն լուրը թէ Եգիպտոսի առաջ. փոխանորդութենէն հրաժարեալ Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեան կոչուած է Մարսէյլի եւ Պելճիքայի հովուութեան։ Սիրունեան վարդապետ իր դիմումին վրայ, հրաւիրուած է Եւրոպայի նորակազմ թեմին մէջ յարմար պաշտօնի մը, զոր Փարիզ ժամանումէն վերջը միայն կարելի պիտի ըլլայ որոշել։

2.— Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, համաձայն Ամենայն Հայոց Հայրապետին հրամանին, յառաջիկայ Օգոստոսին մէջ ի Լօզան գումարուելիք Եկեղեցականաց համաշխարհային ժողովին Հայ Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ պատուիրակ նշանակած է Ամերիկայի Առաջնորդ Տիրայր արքեպիսկոպոսը, Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ Գալաքեան եւ Մանչէսթրի հոգեւոր հովիւ Գուրեան եպիսկոպոսները։

ՍՍՍՌ.

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջերս խորհրդային մամուլը բաւական մեծ ուշադրութիւն կ'ընծայէ Վրացիներու եւ, յատկապէս, վրացի մենշեւիկներու գործունէութեան։ Պոլշեւիկ թերթերը, «Իզվեստիա», «Փրաւտա», «Զարիա Վոսթոքա» շատ կը զբաղին վրաց ազգայնականներով։

Տակաւին նոր էր, որ կոմունիստ յայտնի պատմագէտ Մ. Փոքրովսկին «Փրաւտա»յի մէջ (16 Յունիս) ընդարձակ յօդուած մը նուիրեց՝ «Վրաստանը անգլիական սիրտալեաութեան տակ», որուն մէջ ծանր մեղադրանքներ կ'ընէր վրաց պետական գործիչներու դիւանագիտական աշխատանքներուն։ «Կրասնիյ Արխիւ» պատմական ամսագիրը սկսած է հրատարակել Ժորտանիայի կառավարութեան անգլիական ներկայացուցիչներուն հետ վարած բանակցութիւններու արձանագրութիւնները։ Իսկ այս քանի օրերս «Իզվեստիա»ն եւ «Զարիա Վոսթոքա»ն սկսան հրատարակել շարքը մեղադրանքներու՝ վրաց ազգային կուսակցութիւններու եւ գործիչներու այսօրուան գործունէութեան։ Բնականաբար, այս նիւթերը մեզ համար ունին առանձին շահեկանութիւն, այդ պատճառով անհրաժեշտ կը նկատենք պահ մը կանգ առնել անոնց վրայ։

Այս տարուան Ապրիլ ամսին, Պոլսոյ եւ Աճարիայի վրայով, Կովկաս անցած է վրացի մենշեւիկ գործիչ Իվան Կարցեւաձէն, որ խորհրդային հողի վրայ ձերբակալուած է Չեկայի գործակալներուն կողմէ։ Ձերբակալութեան պարագաները յայտնի չեն, բայց բոլոր նշաններէն կարելի է ենթադրել, որ Չեկայի մատը որոշ դեր խաղցած է անոր մէջ։

Կարցեւաձէի վրայէն գտնուած են կարգ մը կարեւոր գրութիւններ, որոնք կը պարզեն թէ՛ ձերբակալուածի ով ըլլալը, թէ իր պաշտօնը եւ թէ արտասահմանի վրաց ազգայնականներու քաղաքական գիծը։

Յայտնի կը դառնայ, որ Կարցեւաձէն ղրկուած է վրացի մենշեւիկներու Փարիզի կեդրոնին կողմէ, անցած է Պոլսոյ վրայով, ուր առած է Ժորտանիայի ու Ռամիշվիլիի հրահանգները, ապա Աճարիայի վրայով փորձած է մտնել Վրաստանի ներսերը տեսնուելու եւ գործակցելու համար վրացի մենշեւիկներու կեդրոնական կոմիտէին հետ ու սահմանագլխին ալ ձերբակալուած է։

Բռնուած թուղթերէն, առայժմ, հրատարակութեան տրուած են երկուքը. Վրաստանի կառավարութեան նախագահ՝ Նոյ Ժորտանիայի եւ նախարար Ռամիշվիլիի հրահանգ-նամակները։ Մէկ-երկու քաղուածք բաւական է հասկնալու համար վրաց տարագիր գործիչներու վարած ազգային քաղաքականութիւնը։

Ժորտանիա կը գրէ. «Խորհրդային ամբողջ տարածութեան վրայ միայն մեր կուսակցութիւնն է կրցեր պահել իր գոյութիւնը, ժողովուրդը ենթարկել իր ազդեցութեան, ան դարձած է մեր ազգի պայքարի գլխաւոր միջոցը։ Ան գրեթէ միակ ողնաշարն է, որի շուրջ հաւաքուած է մեր ժողովուրդի հոգեկան աւյութիւնը։ Այսպիսով, սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը հանդիսանայ բնութական ազգային մարմին մը։ Մեր գլխաւոր նպատակն է պահպանել կուսակցութիւնը եւ այդ գործին մէջ օգտագործել անգամ՝ բոլոր հակապոլշեւիկ տարրերը։

Գալով քաղաքական խնդրին՝ այժմ Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունի միայն երկու պետական կազմակերպութիւն — համայնավար կուսակցութիւնը եւ բանակը, որոնց ներքին [illegible] ամէնը կը յանգին քաղաքացիական պատերազմի։ Այս պայմաններուն մէջ, Վրաստանի սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը պէտք է աջակցի այս ուժերուն, որոնք կ'ելլեն Մոսկուայի դէմ եւ կ'աշխատին շարժումը հասցնել տրամաբանական վախճանի — Վրաստանի եւ բովանդակ Կովկասի անջատման Մոսկուայէն»։

Ընդգծելով, որ «պոլշեւիկեան ռէժիմը քայքայած է վրացի ազգը, իր ազգային կարգն ու մշակոյթը», Ժորտանիա կը շեշտէ, որ Վրաստանի ազատութիւնը այժմ պայմանաւորուած է Ուքրայինայի անկախութեամբ. «Վրաց ազգը սկսած է մտնել Ուքրայինայի ազգ. շարժման շրջանակներուն մէջ»։ Ուքրայինան եւ Վրաստանը համերաշխ պէտք է կռուին Վելիքոռոսիայի դէմ։

Ժորտանիայի համոզումով, ռուս-անգլիական հակամարտութիւնը այսօր հասած է տեղ մը, որ այլեւս չի կրնար լուծուիլ խաղաղ բանակցութիւններու ճանապարհով։ Հարցը դրուած է այսպէս. Ո՞վ պէտք է իշխէ Ասիոյ մէջ՝ Ռուսաստա՞նը թէ Անգլիան։ Այս պահուս Անգլիան կը համախմբէ բոլոր հակախորհրդային ուժերը։ Պատերազմի պարագային Վրաստանի դերը պարզ է՝ ըլլալ Ռուսաստանի դէմ եւ «գործօն կերպով հրապարակ իջնել, երբ Մոսկուան վերջնապէս պարտուի»։

Այսպիսով, վրաց մենշեւիկները խորհրդային իշխանութեան անկման ժամը կը նկատեն հասած եւ կը պատրաստուին գործօն պայքարի Վրաստանի անկախութեան վերհաստատման համար։

Աւելի վճռական է Ն. Ռամիշվիլին, որ Վրաստանի ընկերներուն կուտայ գործնական հրահանգներ, «Եթէ պոլշեւիկութեան անկումը առաջ գայ ներքին տագնապով, մենք անմիջապէս պէտք է մեր ձեռքը առնենք պետական իշխանութիւնը։ Պոլշեւիկները պէտք է ձերբակալուին, պէտք է վերահաստատուի Վրաստանի հանրապետութեան անկախութիւնը։ Միաժամանակ պէտք է օգնենք Ատրբէջանի ժողովուրդին, Լեռնականներուն, որպէսզի անոնք ալ հաստատեն անկախ հանրապետութիւնները։ Այդ նպատակով այսօրուընէ իսկ պէտք է խիստ գաղտնի կապ հաստատենք վրաց բանակի հրամանատարական կազմին հետ, որպէսզի համապատասխան վայրկեանին կարենանք յենուլ անոնց վրայ, ձերբակալելու համար բանակի մէջ գտնուող պոլշեւիկները, պետերը, զինուորները...։ Որպէսզի յեղաշրջումին հոգը երկրի տէրը ըլլան ռամկավարները եւ ոչ թէ ֆաշիստ-յետադէմ տարրերը, պէտք է գաղտնի կերպով կամաւորներ արձանագրել։ Այդ առանձնապէս անհրաժեշտ է ընել Թիֆլիսի մէջ, ուր մենք պէտք է ունենանք կարեւոր ուժ մը։ Պոլշեւիկեան ռէժիմի անկումէն յետոյ մենք պէտք է ստեղծենք ժամանակաւոր վարչութիւն մը մեր սոցիալ-ֆէտէրալիստ եւ ազգային-դեմոկրատ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէ։ Ժամանակաւոր վարչութիւնը, որու նախագահը անպայման մեր ներկայացուցիչը պէտք է ըլլայ, սկիզբէն իսկ պէտք է յայտարարէ, որ ազգի ներկայացուցիչը կը հանդիսանայ տարագրութեան մէջ գտնուող Ժորտանիայի կառավարութիւնը»։

Ապա կարգ մը գործնական հրահանգներ տալէ ետք՝ Ռամիշվիլի կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով.

«Նկատի ունեցէք այն պարագան, որ մենք Անգլիոյ մէջ, հիւպատոսի միջնորդութեամբ, կապուած ենք անմիջապէս Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին հետ. իսկ Հռոմի մէջ, Պապին քով, ունինք առանձին ներկայացուցիչ՝ Իվանիցկին (Ռ. Ինգիլօ)։ Վրաստանէն լուրեր կը հասնին, որ մեր եկեղեցիին պետերը միութիւն կ'առաջարկեն Հռոմի հետ։ Ցամենայն դէպս, դուք պէտք է հաղորդէք մեզ բոլոր այն լուրերը, որոնք կը վերաբերին եկեղեցիին։ Եւրոպայի մէջ ատիկա շատ մեծ նշանակութիւն ունի»։

Պարզ, որոշ, կտրուկ։

Ընկերվարական Ռամիշվիլիի բերնին մտերմութիւնը Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին ու Հռոմի Պապին հետ քիչ մը piquant չէ՞։ Հնչեր՝ Ժորտանիան ու Ռամիշվիլին ի՞նչպէս կը հաշտեցնեն իրենց մասնակցութիւնը մէկ կողմէն ընկերվարական Միջազգայինին եւ միւս կողմէն գործակցութիւնը կաթոլիկ ու անգլիական եկեղեցիներու պետերուն հետ։ Քիչ մը չափէն աւելի «ազատամտութիւն» չէ՞ ատիկա։

Եւ յետոյ, Կովկասի ազատագրութեան համար բոլոր մանրամասնութիւնները հաշուի առնուած են, ե՛ւ համայնավար կուսակցութեան ու կարմիր բանակի դերը, ե՛ւ անգլօ-ռուս հակամարտութիւնը Ասիոյ մէջ, ե՛ւ Ուքրայնական գործօնը։ Հապա ա՞ս թրքական գործօնի՞ մասին ինչ կը մտածեն վրացի գործիչները։ Չէ՞ որ Անգլիան շատ հեռու է, Ուքրայինան Կովկասէն բաժնուած է ծովով, սարերով ու դաշտերով, մինչ Թուրքիան նստած է Ճորոխի եւ Արաքսի ափը, Վրաստանի կոնակը եւ Հայաստանի կուրծքին վրայ։ Քիչ մը տարօրինակ է, որ այս կէտը վրիպած է Ժորտանիա-Ռամիշվիլիի սրատես աչքերէն։

Ամէն պարագայի տակ, վրաց գործիչները, եթէ կեղծ չեն Ժորտանիայի ու Ռամիշվիլիի նամակները, ինչ որ անհաւանական կը թուի, քանի որ Ռամիշվիլին նամակին բնագիրն անգամ հրատարակուած է — վրաց տարագիր պետերը անցած են գործունէութեան նոր, աւելի գործնական փուլի մը։ Այդ երեւոյթին հանդէպ մենք չենք կրնար կենալ անտարբեր։ Եւ պոլշեւիկներու հրատարակած վաւերագրերը բաւական նիւթ կուտան, որպէսզի այդ երեւոյթը ենթարկենք բազմակողմանի քննութեան եւ համապատասխան եզրակացութիւնները հանենք։

Ս. ՄԱՍՍԻՐԵԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ օր Լէնինկրատի մէջ հազարաւոր անգործներ մեծ ցոյցեր կատարեցին։ Խօսք առած են 42 հռետորներ, Փեթրոկրատի խորհուրդին անդամ Քօբէշիքօֆ պահանջեց ներկայիս գործարաններուն մէջ աշխատող բանուորները հանել եւ անոնց տեղ առնել անգործները, իբրեւ արդար կարգադրութիւն մը՝ թշուառութեան առաջքն առնելու համար։

Հաւաքուողները բուռն յարձակումներ ըրին կառավարութեան դէմ։ Նկատելի է որ խորհրդային թերթերը լռութեամբ կ'անցնին այս հսկայ ցոյցերուն վրայէն։

Մոսկուայի քաղաքական Պիւրօն արտակարգ նիստի մը մէջ մերժած է ընդդիմադիրներու մէկ բանաձեւը, որով կ'առաջարկէին կեդրոնական մարմինը բոլորովին փոխել եւ շուտով նիստի հրաւիրել կուսակցութեան համագումարը։

Պիւրօն որոշեց միայն որ Յուլիս 1ին եւ 15ին Մոսկուայի մէջ գումարուի կեդրոնական կոմիտէի լիագումար ժողովը։ Այնտեղ խօսք պիտի առնեն Ստալին, Չիչէրին եւ Վորոշիլօֆ։

Կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոսին, չխանգարելու համար Յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ հօբելեանական կատարուելիք հանդէսները։ Համագումարին մէջ խօսք չպիտի տրուի ընդդիմադիրներուն։

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը՝ Փ. Ժանթիզօն «Թուրք Հայրենիքը» խորագրին տակ գրած է թղթակցութիւն մը։ Կուտանք ամբողջութեամբ իր շահեկանութեան համար.—

Հայրենիքի գաղափարը, որ ծանօթ է եւրոպական քաղաքակրթութեան, մինչեւ վերջին ժամանակները գրեթէ բոլորովին գոյութիւն չունէր Արեւելքցիներու միտքին մէջ։ «Վաթան» բառը, զոր Թուրքերը կը գործածեն զայն արտայայտելու համար, արաբական ծագում ունի եւ իր նախնական իմաստն է «տեղ մը ուր մարդ կը բնակի», եւ կամ «Հօվիւներու կամ եզներու արօտավայրը»։ Ինչպէս կը տեսնուի, ատիկա արտայայտութիւնն է վաչկատուն խաշնարածներու, որոնց համար հայրենիքը ուրիշ նշանակութիւն չէ ունեցած երբեք։ Ըստ որ, իմաստը զոր Թուրքը կուտայ ներկայիս «վաթան» բառին, արդիական ծագում ունի։ Կարելի է ըսել նոյն իսկ թէ արեւմտեան ըմբռնումով հայրենիքի յղացումը այս երկրի ժողովուրդներուն միտքին մէջ մտաւ միայն Անկախութեան պատերազմով ու Հանրապետութեամբ։

Բիւզանդիոնի յաջորդելէն ի վեր Օսմ. կայսրութիւնը՝ բաղկացած զանազան ցեղախումբերէ եւ բնակչութիւններէ, երբեք չկազմեց ճշմարիտ ազգ մը, այլ եղաւ այլազան մարդկային խմբաւորումներու պարզ համախառնում մը։ Մինչեւ վերջին օրը անիկա չունեցաւ այն տարրերն իսկ, որոնք մեր աչքին կը կազմեն ազգութիւնը։

Մեծ կայսրութեանց մէջ եղածին պէս ծնունդ չառաւ ընդհանուր ցեղի մը, բոլորին խառնուրդէն կազմուած։ Իր ուժը չսահմանափակեց իր բնական սահմաններուն մէջ։ Տնտեսական սիստեմ մը չունեցաւ բնաւ։ Իրեն յատուկ մշակոյթ մը չստեղծեց վերջապէս։ Թէեւ տեւաբար կրօնական հաւատալիքները տիրապետեցին քաղաքացիական բոլոր գործոններուն [illegible], Օսմ. կայսրութիւնը իր պատմութեան ոեւէ մէկ պահուն չյաջողեցաւ իր բնակիչներուն մէջ ստեղծել հայրենասիրական խիղճ մը, իր ծոցին մէջ դարբնել ազգային տիպար մը։ Չդադրեցաւ ըլլալէ խառնուրդ մը Թուրքերու, Յոյներու, Հայերու, Հրեաներու, Արաբներու, Արնաուտներու, Լազերու, Քիւրտերու, Չէրքէզներու, Պոմակներու, Ցիգաններու, Թաթարներու եւ Թիւրքմէններու (առած մը կ'ըսէ թէ Օսմանեան կայսրութեան մէջ 72ուկէս ազգեր կան), որոնք բոլորն ալ ունին իրենց սեպհական դիմագիծը, մշակոյթը, լեզուն, բարքերն ու հաւատալիքները։

Ասոր վրայ աւելցնենք նաեւ որ այս ժողովուրդները կողք կողքի ապրեցան դարերով, ոմանք իբրեւ յաղթական ուրիշներ իբրեւ ռայա եւ հարկատու։ Արդարեւ, Թուրքերը ըլլալով անհանդուրժողութեամբ, ըլլայ [illegible] դրդուած զանց ըրին ձուլել նուաճուած ժողովուրդները։ Միւս կողմէ, իսլամութիւնը աւելի ծանրակշիռ դարձաւ ընդհանուր իսլամական կրօնքին, որուն համաձայն ամէն իսլամ մարգարէի ներկայացուցիչին՝ խալիֆային հպատակ կը նկատուի։ Այնպէս որ, Թուրքիա [illegible] իսլամ [illegible] հպատակ կը նկատէր։ Երբեք գիտցաւ այնքան տարօրինակ խառնուրդ չէ տեսնուած։ Ամէն երկրէ եւ ամէն դասակարգէ բախտախնդիրներ ու հաւատաւորներ սպրդեցան մինչեւ կայսերական պալատը։ Մեծ-եպարքոս եղան, ո՛չ միայն Ալպանացիներ, Սուրիացիներ կամ Քիւրտեր, այլ նոյնիսկ հաւատուրաց Սլաւներ կամ թրքացած Յոյներ։ Գալով Օսմանի ցեղէն սուլթաններուն, անոնց ալ մայրերն ու կիները մեծ մասամբ պալատական գերիներ, օտարուհիներ էին։ Այս կերպով կամաց կամաց կորսնցուցին իրենց ցեղային զգացումը։ Ընտրմէ [illegible] ի վերջոյ վստահութիւն ունէին միայն ոչ-Թուրք տարրերուն վրայ. Ապտիւլ Համիտ կ'ապրէր շրջապատուած ալպանական, քրտական կամ խափշիկ պահակագունդերով։ Անիկա Թուրքերը զոհեց համիսլամութեան։

Նախ՝ 1908ի յեղափոխութիւնը փորձեց ազգութիւն մը հանել այս քաոսէն։ Ուզեց ստեղծել «Օսմանեան հայրենիք» մը, որուն մէջ բոլոր քաղաքացիները, ինչ ալ ըլլայ իրենց ցեղային ծագումը, հաւատքը, աւանդութիւնները, Օսմանցի պիտի ըլլային եւ սակայն, հակառակ ամէնէն յառաջադէմ քաղաքական սկզբունքներու գործադրութեան, Պոլսոյ իթթիհատականները հասկցան որ այս գրութիւնը չէր կրնար երկար տեւել, [illegible] օսմանցիութիւնը շուտով Թուրքերու շահին դէմ ծառայեց եւ Հայերու, Յոյներու, Արաբներու, Քիւրտերու եւ ուրիշներու անկայտի ազգայնական ձգտումներուն առջեւ, Թուրքերը, իրենց կարգին ստիպուեցան նոյնպէս շարժիլ, չկորսուելու համար։ Այսպէս ծնաւ թիւրքճիութիւնը։

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, տիրական ուժով մը երկրին մէջ սկսաւ տարածուիլ գաղափարը Թուրքիոյ մը, բնակուած Թուրքերէ, ղեկավարուած Թուրքերու կողմէ, այսինքն ցեղով, լեզուով եւ մշակոյթով միատարր ազգի մը գաղափարը։ Վերջին պատերազմները դիւրացուցին այս յախուռն իրագործումը։ Յոյներն ու Հայերը անհետացան Անատոլուէն ու Թրակիայէն, եւ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները այլեւս Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունին իբրեւ խիստ փոքր կորիզ մը, Պոլսոյ մէջ։

Սակայն եւ այնպէս, այս լուծումը տակաւին հեռու էր Թուրքիոյ տալէ իր ազգային միութիւնը այնպէս ինչպէս կ'ուզէր հանրապետական վարչաձեւը։

Արդարեւ, առանց խօսելու քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց մասին, տակաւին Թուրքերու կողքին կ'ապրէին բազմաթիւ իսլամ փոքրամասնութիւններ, Քիւրտեր, Չէրքէզներ, Թաթարներ, Լազեր, որոնք կը շարունակէին Թուրքիան մանր ցեղախումբերու խճանկար մը դարձնել։ Արդ, հանրապետութիւնը մեկնելով այն տեսակէտէն թէ երկրին դժբախտութեանց պատճառն էր իր բնակիչներուն միջեւ միութեան պակասը, գործի ձեռնարկեց կազմելու համար իրական ազգ մը, բառին եւրոպական իմաստով՝ բոլոր քաղաքացիներու թրքութեան հիման վրայ միացումով։

Ասոր էր պատճառը, որ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն անմիջապէս վերջ հիմնական բարենորոգումներ եղան՝ Արեւելեան նահանգներու երկու միլիոն Քիւրտերը թրքացնելու համար։ Մեծ թիւով [illegible] գրկուեցան նոր հիմնուած գաղթավայրերը [illegible] Աւելին, Տիարպէքիրի, Խարբերդի, Մուշի, Սղերդի երեսփոխան[illegible] [illegible] հազար ընտանիքներ [illegible] միջավայրերէն հանելով [illegible] մտեան Անատոլու [illegible] ցան։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴԻՏԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋ

ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Պտուղները մարդուն սննդառութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն, առաւելութիւն զոր կը պարտին իրենց թարմութեան, անուշ համին, զովացուցիչ յատկութիւններուն եւ մէկն ալ հաճելի տեսքին։

Գրեթէ ամէն պտուղ իր աւելի կամ նուազ քանակութեամբ շաքար կը պարունակէ. պտուղներուն մէջ կը գտնուի նաեւ բուսական թթուներ, որ թթու համ մը կուտան պտուղին եւ շաքարին անուշութիւնը բարեխառնեն։

Պտուղները ընդհանուր առմամբ օգտակար, զովացուցիչ, դիւրամարս են, մասնաւորապէս անուշ պտուղները՝ խաղող, խնձոր, կեռաս, դեղձ, եւ թթու պտուղները՝ նարինջ, սալոր, [illegible], լիմոն եւն։ Ջրային պտուղները ինչպէս սեխ, ձմերուկ մեծ քանակութեամբ ջուր կը պարունակեն եւ մարսողութեան [illegible] գարում, փորհարութիւն եւ վայնի խիթեր կը պատճառեն. Նշային պտուղները, ինչպէս՝ գանակը, եւ իւղային պտուղները ինչպէս նուշը, ընկոյզը եւ [illegible] գինը նուազ զովացուցիչ են եւ [illegible] դատարար դժուարամարս։

Յօքթ. Հ. Քոլիէռ, [illegible] պաշտպան ու ջերմագով պտղա[illegible] րութեան, կը յանձնարարէ [illegible] պտուղ ուտել. եթէ կ'ուզէք [illegible] մը ամբողջ ապրիլ առողջ [illegible] նով եւ առողջ մտքով, [illegible] պտուղ կերէք. կ'ըսէ [illegible] եթէ կ'ուզէք ձեր թոռան [illegible] տեսնելու բախտին արժանա[illegible] կերէ՛ք խաղող, տանձ, խնձոր, [illegible] րինջ, սալոր, կեռաս, դեղձ, թ[illegible] ելակ, շագանակ, ընկոյզ [illegible] կաղին եւն։

Միրգային պտուղներու մէջ կը պարունակեն բա[illegible] քանակութեամբ մարդուն սնն[illegible] ռութեան համար անհրաժեշ[illegible] տարրերը՝ ալպիւմին, ճարպ, հիտրաթ տը քարպօն։

Պտղակերութիւնը բարեբ[illegible] ու զօրացուցիչ ազդեցութիւն [illegible] կը ներգործէ մեր գործարա[illegible] յին յօրինուածութեան [illegible] վազորդները, [illegible] պտղակերութեան շնոր[illegible] կրնան երկարատեւ մարզանք [illegible] ընել եւ տոկալ յոգնութեան [illegible] Միւլլեր ամերիկացին միայն [illegible] ղող ուտելով վեց օր շարուն[illegible] քալած եւ երկարատեւ պտոյտ[illegible] կատարած է։ Բերիշներ միայն [illegible] բաս ուտելով կրցած են [illegible] ֆիզիքական ամէն տեսակ [illegible] նութիւններ։

Յօքթ. Քոլիէռ 100 տար[illegible] կեանք մը կ'ապահովէ ամէն [illegible] նոնց՝ որոնք իր օրինակին հե[illegible] ւելով միայն պտուղով կը [illegible] նին։ Կեանքի երկարաձգման [illegible] առանձնաշնորհումէն բացառ[illegible] թիւն կը կազմեն բնականա[illegible] ժառանգական հիւանդութեան [illegible] եւ տարափոխիկ ու անբուժ[illegible] ախտերու ենթակաները եւ [illegible] կնկալ մահով մեռնողները։

Բեւսար, եղանակէն օգտուե[illegible] տառատ պտուղ ունենք, [illegible] սակայն չափազանցութեան [illegible] նելու գիտնալ վ թէ ամէն [illegible] չափազանցութիւնը վնասակար [illegible]

Հ. ՏԷՐՍԱԿ

[illegible]

ՀՆԱՀԱՒԱՔ - ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ Պ. ՍԱՂԱԹԷԼ ԿՈՒՆՏՕՋԵԱՆ

(Հեռաձայնուած «Կոչնակ»էն)

Անցեալ օր պատիւը ունեցայ այցելելու Տոլչէսթըրի ծանօթ հայ հնահաւաք-վաճառական եւ մեր յարգելի բարեկամ, խարբերդցի Պ. Սաղաթէլ Կուն՝տօզեանի վաճառատունը:

Պ. Սաղաթէլ տասնըչորս տարի առաջ բոպիկ ոտքով ու առանց շապիկի Ամերիկա եկած է: Անիկա հինգ տարի անդադար ցամաք հաց կերած է եւ սակայն չէ յուսահատած ու միշտ ժողովրդական յաճախելով «Ապրիլը Յիսուս է» երգած է, որպէս զի կատարուի Տիրոջ խօսքը թէ՛ մարդս ոչ միայն հացով կ'ապրի, այլ եւ Աստուծոյ խօսքով:

Պ. Սաղաթէլ յետոյ սկսած է հին կօշիկներ, տափաններ, վերարկուներ ծախել յանկայս, անդադար երգելով Տիրոջ փառքը:

Եւ Աստուած իր այս տիպար որդւոյն շնորհած է պատեհութիւն խանութ մը քանալու:

Պ. Սաղաթէլ այժմ մտադիր է կազմել *քորփորէյշըն* մը, որպէս զի իր աշխատաւորները *չէր* առնեն, *իթ ա՛նէյ ար ուիլինկ, ալ քոր:*

Ներկայիս իր վաճառատան մէջ Աստուծմով բերնէ բերան լեցուն են պատռուած կօշիկներ, ճեղքուած շապիկներ, որդնոտած կարասիներ, մրոտուած առարկաներ, հին վերարկուներ, գուլպաներ, շապկընկեցներ:

Ինքնօգնութեամբ յառաջացած այս անհատը պատիւ կը բերէ իր պատկանած ազգին ու եկեղեցիին եւ տիպար օրինակ մը կը հանդիսանայ ոչ միայն [illegible]յոցս մէջ, այլ եւ Հալէպ:

Իր խանութին մէջ հին Աստուածաշունչ մը պտտելով, [illegible] միասին ընթերցումներ ընել ու երգել «Խոր Ձորը» ծանօթ երգին երեք տունները: Իր որդին ալ, Պ. Կակոս հին երգեհոնով մը կը մասնակցէր երգեցողութեան.

«Ով Իսրայէլի սանդղը.
Մէկ առկի, կրակի սիւնով,
Անվրտանգ անցուր մեր անձը
Այս խոր ձորէն . . .»

Ցանկալիծ հիւրեայ յաճախորդ մը ներս մտաւ ու Պ. Սաղաթէլ եւ իր որդին կակոս տեղերնուն յատկեցին: Լաւ շահ մը ունեցան: Կրօնը խանութին մէջ հրաշք կը գործէ: Հիմակ որոշած ենք միրթ ընդ միրթ երգել խանութին մէջ հետեւեալ նոր երգը.

«Ո՛վ Հրէից Աստուածը,
Հրեայ մը գրէ պարապ գլուխով,
Ու լեցուն քսակով
Այս խոր խանութէն...»

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

[illegible]

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թող մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ձրի կարդան:

ՋԻՆՈՎԻԷՎ-ԹՐՈՑՔԻ ՎԷՃԸ

Ռուս սոցիալ-դեմոկրատներու օրկանը հետեւեալ թղթակցութիւնը կը հաղորդէ Մոսկուայէն, Յունիս 21 թուականով.

— *Հակառակ բոլոր հալածանքներուն, ընդդիմադիրները չէին դադրեցուցած իրենց գործունէութիւնը: Միայն թէ գաղտնի դրութեան վերածած էին իրենց խումբերը: Ամէնէն գործօնն էր վարիչ խումբը, գլուխն ունենալով Թրոցքին:*

Զինովիեւի եւ Անգլիոյ մէջ եղած ձախողանքներէն յետոյ, ընդդիմադիրներու վարիչները որոշեցին հրապարակաւ եւ աւելի ուժգնութեամբ կանգնիլ կուսակցութեան պաշտօնական քաղաքականութեան դէմ: Այս որոշումը տալով, ընդդիմադիրները շատ լաւ կը հասկնային թէ ինչ վտանգի պիտի մատնուին այն որ պիտի կատարէ այդ պաշտօնը: Գիտէին թէ քաղաքական Բիւրօն կանգ չպիտի առնէ ձերբակալութեանց առջեւ:

Ընդդիմադիրներու այս ցոյցին գրոյցները շուտով մեծամասնութեան ականջին հասան եւ համայնավար Միջնազգայինի (կոմինթէրն) նախագահութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, զայն խափանելու համար:

Որոշուեցաւ թոյլ չտալ որ Զինովիեվ ժողովարանէն ներս մտնէ: Զինովիեւ երկու անգամ փորձեց ներս մտնել. բայց ի զուր: Առաջին անգամ արգիլուեցաւ պահակին կողմէ, որ յայտարարեց պարզապէս. «Ինծի հրաման տրուած է թոյլ չտալ որ Զինովիեվը ներս մտնէ:»

Այն ատեն Զինովիեվ դիմեց օտար պատուիրակներուն, եւ շրջապատուած օտարներու խումբէ մը, մտաւ մինչեւ ժողովարանը: Բայց ժողովի բացումէն առաջ, ստիպուեցաւ հեռանալ որովհետեւ քարտուղար մը յայտնեց քաղաքավարութեամբ թէ աթոռ չկայ ոչ-հրաւիրեալներու համար»։

Ինչ հեգնութիւն

Թրոցքիի ճառը շատ յաջող էր: Տաք-տաք խօսեցաւ գերմաներէն եւ ֆրանսերէն: Ներկաները մեծ ուշադրութեամբ ունկնդրեցին, եւ, հակառակ ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, ատենախօսը ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով: Թրոցքիի ճառը կատաղեցուց Քաղաքական Բիւրօն: Կը խորհէին այս մարդուն գործը միրջացնել «[illegible] ժողովս», անմիջապէս Ռուս պատուիրակութիւնը, աջակցութեամբ գերմանականին, հետեւեալ առաջարկը ներկայացուց. Թրոցքին վտարել Կոմինթէրնէն, եւ ռուսական կուսակցութեան առաջարկել որ հեռացնէ կուսակցութենէն: Ներկաներուն մէջ, երկու կողմերը կը պատրաստէին օտար պատուիրակներուն միտքը: Թրոցքի, միշտ շրջապատուած օտար պատուիրակներով, խօսակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանսացիներուն, Գերմաններուն եւ Իտալացիներուն հետ: Յուզումով կը յայտնէր անոնց կրելիք պատասխանատուութիւնը, եթէ քուէարկէին իր վտարումը կուսակցութենէն:

Կացութիւնը այնպէս է որ, ըսաւ Թրոցքի, մեծամասնութիւնը շատ մօտ օրէն կարգապահական մեթոտներէն պիտի անցնի զէնքով զսպումի: Մի՛ մոռնաք պատմական դէպքերը, ըսաւ: Անոնք որ վտարման որոշումը քուէարկելով, զէնքը ձեռքը կապուած պիտի յանձնեն Սթալինի, իրենց գլխուն պիտի պայթեցնեն պատասխանատուութիւնը: Ֆրանսայի պատուիրակներէն մէկը հարցուց թէ ինչո՞ւ կուսակցութենէն վտարման սպառնալիքը ուղղակի զէնքով զսպումի սպառնալիք կ'ըլլայ: Թրոցքի վճռապէս յայտարարեց. «Կը պնդեմ թէ Քաղաքական Բիւրօն ընդդիմադիրները արիւնով զսպելու նախօրեակին կը գտնուի: Կը համարձակիմ կարծել թէ ես ուրիշներէն շատ աւելի լաւ գիտեմ մեր կուսակցութեան մէջ տիրող բարքերը»:

Իբրեւ հետեւանք նրբանցքի խօսակցութեանց, բանաձեւը զգալապէս բարեփոխուեցաւ եւ Կաշինսկին Գրգաստանները քաշուեցան, Թրոցքին մինակ ձգելով վիճելխնդիր Սթալինականներուն հետ:

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ — *Գաղութիս այժմ շատ խաղաղ կեանք մը ունի. գործերը լաւ են եւ գրեթէ գործազուրկ հայրենակիցներ չունինք:*

Թաղ. Խորհուրդը որ ընտրուած էր մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ, քիչ մը թոյլ վիճակի մէջ էր, զանազան արգելքներով եւ պատճառներով, բայց այժմ ամէն ինչ հարթուած է եւ համերաշխութիւն գոյացած: Հիմա ազգ. տուրքը սկսած են գանձել: Մեծ պակաս մը ունինք — Մանկապարտէզ մը: Այստեղ կան 150—200 մանուկներ որոնք զրկուած են հայկական դպրոցէ: Քահանայ մը ամէն կիրակի կը պատարագէ մատուռին մէջ:

Ներկայացումներ տրուեցան Յունիս 2ին տեղւոյն Ս. Դ. Հնչակեան Մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ, [illegible] «Քսան կախաղաններ»: Այս առթիւ բանախօսութիւն մըն ալ եղաւ:

Ներկայացումը բաւական յաջող էր: Միայն քանի մը շտեմներ ամէն դերասանի բերնէն ելած բառը կը ծափահարէին, ինչ որ կը խանգարէր յաջողութիւնը:

Ա. Տ. Մ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Երէկուան հաշիւներէն կը տեսնուի որ Նիքոլա Ֆրանց իր Գ., Դ. եւ Ե. հակառակորդներուն վրայ բաւական ժամանակ առաջ է: Իսկ իրմէ վերջը եկողէն Տը Վէյլէն՝ միայն 38 վայրկեան առաջ, այնպէս որ իւրաքանչիւր հանգրուանի Տը Վէյլ կը սպառնայ Ֆրանցի, անոր առաջնութիւնը գրաւելու նպատակաւ: Իսկապէս Պելճիքացին վտանգաւոր հակառակորդ մըն է Ֆրանցի համար: Եթէ միւսներուն նման երկու ժամ տարբերութիւն ունենար, արդէն Ֆրանց շրջանը շահիլը ապահոված կ'ըլլար, բայց ներկայիս դեռ չէ շահած, այնպէս որ պէտք է սպասել Ալպեան լեռներուն, որոնց ընթացքին դեռ անակնկալներ կրնան պատահիլ: Ինչ որ ալ ըլլայ, մենք կ'ամրապնդուինք մեր կարծիքին վրայ ու Նիքոլա Ֆրանցը կը նկատենք շրջանի ամենակարող մարդը:

Իսկ պարզ շրջիկներու գլուխը կը գտնուի Թուժառ, ֆրանսացի, որուն անմիջապէս կը հետեւին Ժոտոն եւ Մաօթինէթթօ՝ 18 եւ 23 վայրկեանի տարբերութեամբ:

Ինչպէս կը տեսնուի, պարզ շրջիկներուն քով պայքարը աւելի մեծ է եւ ամէն հանգրուանի տեղերը փոխանակելու վտանգը կայ: Ներկայիս շրջանը կատարող 54 մրցորդներ միայն մնացած են:

Կիրակի օր անոնք Փէրփինեանի մէջ դարձեալ հանգիստ առին ու Երկուշաբթի ճամբայ ելան դէպի Մարսէյլ, 360 քիլոմեթր: Ասիկա ամէնաերկար հանգրուանն է որ կատարուեցաւ: Մեկնումը տեղի ունեցաւ մէկ գծի վրայ գիշերուան ժամը 2ին:

Մարսէյլ առաջին հանդիսացաւ Տը Վէյլ, պելճիքացի, 14 ժամ. 22 վայրկեան 37 երկվայրկեանէն, Labor հեծելանիւով: Երկրորդ՝ Վէռհէկէն, երրորդ՝ Ն. Ֆրանց: Երեքն ալ միեւնոյն ժամուն:

Երեքշաբթի մրցորդները կատարեցին Մարսէյլէն Թուլոն հանգրուանը, 120 քիլոմեթր: Մեկնումը տեղի ունեցաւ առանձնաբար: Նախ ժամը 8ին մեկնեցան Alleluia ընկերութեան մրցորդները, 8.15ին Louvetի մրցորդները, ժամը 8.30ին Alcyonները, իսկ ժամը 8.45ին պարզ շրջիկները:

Թուլոն առաջին հանդիսացաւ Անթոնէն Մաներ, ֆրանսացի, Alleluia ընկերութեան հեծելանիւով, 120 քիլոմեթր ճամբան կտրելով 3 ժամ. 51 վայրկեան. 44 երկվայրկեանէն: Երկրորդ Կէլտոֆ, պելճիքացի, երրորդ՝ Մարթէն, չորրորդ Վէռհէկէն 3.52'3": Իսկ Ֆրանց՝ տասներորդ, յաղթականէն 7 վայրկեան ուշ:

Թուլոն-Նիս հանգրուանէն վերջ ընդհանուր դասաւորումը անխախտ կը մնայ:

ՖՈՒԹՊՈԼ. — Կը տեղեկանանք թէ ֆութպոլի վերջին միջազգային յանձնաժողովին մէջ, Անգլիոյ ֆութպոլի ներկայացուցիչ Պ. Փիքֆօռ առաջարկած է որ անգլիական ֆութպոլի ֆետերասիոնը պատրաստ է իր լաւագոյն խումբը մրցման հանելու եւրոպական սէլէքսիոններուն դէմ: Անգլիացիները (ֆութպոլի վարպետները) այս հրաւէրը կարդացած են անոր համար որ, ընդհանուր Եւրոպայի եւ աշխարհի անգամ մը եւս ցոյց տան թէ իրենք են ֆութպոլի միակ ներկայացուցիչը:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ. — Փաօլինօ-Հարրի Ուիլսի մրցումը որ տեղի պիտի ունենար Յուլիս 5ին Նիւ Եորքի մէջ, դարձեալ յետաձգուած է եւ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 15ին, Պրուքլինի մէջ

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱԳՐԵՐՈՒՆ ԲԵՐԱՆԷՆ. — Նիսի շարժանկարի աշխատաւորներէն մէկուն մէջ Մաշէն կը պահէր երկու վագրի ձագեր: Առտու մը Մաշէն մտաւ վագրերու վանդակը: Իր տղան, Ժօռ, 5 տարեկան, որ յաճախ կ'երթար շարժանկարի պաստառին վրայ, կը հետեւէր հօրը: Վագրերը կը յարձակին փոքրիկ Ժօռին վրայ եւ անմիջապէս կը խածնեն վիզէն: Հայրը սարսափած կը յարձակի վագրերուն վրայ եւ շատ դժուարաւ կ'ազատէ իր զաւակը, ծանրապէս վիրաւոր:

ՄՈՒՐՃԱ.— Տիկին Լոնժ, Մարսիլիոյ մէջ, ունէր ամուսին մը որ առտու իրիկուն կօշիկ կը կարկտէր, առանց կարենալ հասնելու ընտանիքի ապրուստին:

Առտու մը, կօշկակարը խրատեց կինը, որ դրամ վաստկի: Ու դասը շարունակեց.

— Հին եկեղեցիներուն դուռը ուր հարուստ օտարականներ դիտելու կուգան, կամ ճաշարաններուն առջեւ...,

— Ինչպէս կրնամ մուրալ...

— Ձեռքդ կ'երկնցնես, շրթունքներդ կարկտանի պէս կ'երերցնես, քանի մը բառ կը թոթուես, ակռաներուդ մէջէն: Նախ պատռէ լաթերդ...

— Ո՛չ, ո՛չ, ես չեմ կրնար ձեռք երկնցնել օտարին...

— Ինչ, ձեռքդ է որ չի հնազանդիր: Ես կը կտրեմ այդ ձեռքը:

Եւ կօշկակարը իր դանակով կը կտրէ ձեռքը կնոջը, որ չէր ուզեր մուրացկանութեամբ օգնել իրեն:

Ու Ոստիկանութիւնն ալ կը կապէ ձեռքը կօշկակարին:

ԹՇՈՒԱՌ ՃՈՑԸ.— Տերունի Նուէտացի մը, կնոջը հետ, կը բնակէր Ժագօյ փողոցը: Չափազանց թշուառ կացութեան մը մատնուած էին: Երէկ կնիկ յուսահատ, կ'որոշեն անձնասպան ըլլալ: Իր զաւկին [illegible], կ'ապրուին նախաճաշ մը: Կուսին կը կշտանան: Յանկարծ երկու գնդակ եւ կ'իյնան գետին:

ԿԱՌԱՓՆԱՏԻՆ ՎՐԱՅ.— Երեքշաբթի առաւօտ արեւածագին, գլխատուեցաւ բանտապահ Լենորմանի սպանիչը՝ Մոնֆոր: Միւս երկու մեղսակիցները դատապարտուեցան մշտնջենական թիապարտութեան:

Նախապէս լուր տրուեցաւ ոճրագործ Գարէրի, որ յայտնեց թէ մահապարտութենէն ազատելու պահուն ուրախ է միայն իր մօր համար: Ետքոյ խնդրեց որ ներման լուրը չտրուի Մօթիյէօնի, [illegible] համար Մոնֆորի, որ կրնայ գուշակել քովի սենեակէն իր մահավճիռը:

Մահավճիռին գործադրութենէն քանի մը ժամ առաջ դարձին դուռը Մոնֆորի որ խորունկ կը քնանար: Անմիջապէս հասկուեցաւ: Ընդհ. դատախազը ուզեց քանի մը խօսք ըսել Մոնֆոր պատասխանեց.

Լռեցէ՛ք, հանգիստ ձգեցէք զիս, Ձեզ շատ մտիկ ըրի:

Յետոյ, շնորհակալութիւն յայտնեց իր պաշտպան փաստաբանին, հարցուց ընկերներուն մասին, ուզեց երթալ ձեռք սեղմել, մերժեցին: Նստաւ նամակ մը գրեց քրոջը, սիկարը ծխացնելով եւ առանց դողալու խոստովանութիւն ալ ըրաւ քահանային:

Երբ կառափնատ բարձրացաւ, շապիկը կոնակին, սիկարը շրթներուն ճեղքին մէջ, համբուրեց քահանային խաչը եւ երկարեց գլուխը:

Դանակը իջաւ ուժգնօրէն: Գլուխը ինկաւ սակառին մէջ աղմուկով:

ՓԱԽՈՒՍՏԻ ՊԱՀՈՒՆ — Այրի գիշեր խումբ մը խմաններ կռնծեցին ու ծեծկուեցան: Ոստիկան մը ժողվեց զանոնք ու քշեց առջեւէն Թիւրրան, հին բանտաբնակ մը, նախատեսելով պատիժը, ճամբէն խելացութիւն նկատեց փախչիլ: Նետուեցաւ մութ փողոց մը, հասաւ Լուի-Պլան կամուրջին վրայ խուսափելու համար հալածող ոստիկանէն, ուզեց նետուիլ ջուրը: Սակայն ջրանցքին ջուրը պարպուած էր եւ մթութեան պատճառաւ Թիւրրան չյաջողեցաւ նշմարել: Ու ինկաւ քարերուն վրայ:

Այս անգամ, յօժարութեամբ վիրաւորը գնաց բանտ.

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօլստի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մարիա Քոնստանդինովնան:

— *Բաւական կը ճանչնաք զիս եւ գիտէք թէ թեթեւօրէն չեմ գործեր: Ամէն մէկ գործիս վրայ երկարօրէն կը խորհրդածեմ: Ինչպէս չհասկցաք թէ՛ սպանութիւնը որ քիչ առաջ կարդացի, անոր ձեռքէն ելած էր: Այդ սպանութիւնը ինծի գրկելով, նշանակէտ մը շահած եղաւ իրեն պատասխանելով, փոխադարձ կ'ըլլամ. [illegible] առայժմ, հաւասար ենք: Կրնաք վստահ ըլլալ թէ, հիմակու հիմա եթէ մէկը կայ որ ինքզինքը զարնուած կը զգայ, ես չեմ:*

Իր այս տրամաբանութիւնը զիս սկեպտիկ կը ձգէր:

— Կնոջ մը համար, բառ, աւելի անհամեստ ոչինչ կայ, քան տեսնել թէ՛ դիմակայերդ եղած է: Ցոյցերու համար, կինը մթութեան եւ խորհրդաւորութեան պէտք ունի: Լոյսին տակ չի կրնար գործել: Ասկից յետոյ, ինչ որ ալ ընէ, վտանգաւոր չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ այլեւս, ան ինքզինքը «վառած» կը զգայ:

— Կը հրամեմ ձեր լաւատեսութեան վրայ, պատասխանեցի եւ կը մաղթեմ որ ապագան ձեզի իրաւունք տայ: Բայց հաւատացէք ինծի, պէտք է որ չափազանց զգուշաւոր ըլլաք, որովհետեւ այդ կինը վտանգաւոր է:

— Անշուշտ խնդութիւն է ուրանալ: Բայց խաղին մէջ, դէմ դէմի երկու հոգի ենք: Եւ յետոյ երբ մարդ խաղի Ըթմաուլի եւ Մատնագէլ Տօքթէօրի պէս կիներու հետ գործ է ունեցեր եւ կրցեր է զանոնք «գլորել», Օր Մարիա Կոստանդինովնային շատ վախնալիք բան չունենար.

* *
*

Երեք օր յետոյ, Ճէյմս Նօլստի մեկնեցաւ սովետական Ռուսիա. առաջին նամակ մը ստացայ իրմէն Ռիկայէն գրուած, յետոյ ոչինչ: Եղբրական լռութիւն մը տիրեց իր անձին շուրջ:

Արդ՝ անցեալ օր, մինչդեռ վիճակագրութեան մը ուսումնասիրութեամբը զբաղած էի, այցաքարտ մը բերին ինծի, առի եւ կարդացի:

ՃԷՅՄՍ ՆՕԼՍՏԻ

[illegible]

Հասկնալու համար այն բուռն ուրախութիւնը որ զգացի այցաքարտը տեսնելով, պէտք է գիտնալ թէ՝ Նօլստին ի՛նչ էր ինծի համար պաշտպանի միջոցին ոչ միայն կոյր տիպար ընկեր մը, այլ մանաւանդ մենտոր մը, առաջնորդ մը եղաւ ինծի:

Ի՛նչ դասեր կը պարտիմ իրեն:

Ուսանողական մեծ պրպտումներու, խորապէս կը ճանչնար մեր ծանր արհեստին բոլոր «թելերը» եւ մինչդեռ, թշնամիներու իսկ ընտրած հողին վրայ կորսուած տղեկներու պէս կ'երթայինք [illegible] դէմ, Նօլստի մէկէ աւելի պատճառներով թանկագին էր ինծի համար. ինքն ու ես՝ մեզի տրուած շրջանակներուն ծայրագոյն կէտերուն վրայ կը գործէինք բայց միշտ կը պատահէր որ նոյն հետքին վրայ իրարու հանդիպէինք, նոյն հարցին լուծումը փնտռելու համար: Այդ վայրկեանէն սկսեալ, կատարեալ համաձայնութեամբ կ'աշխատէինք. Հետեւանքը այն կ'ըլլար որ, շատ պարագաներու մէջ, մեր ճիգերը յաջողութեամբ կը պսակուէին:

Այցաքարտը ստանալուս, մէկ երկվայրկեանի մէջ, աչքիս առջեւէն անցան կռուի եւ թշուառութեան պահերը որ անցուցեր էինք:

Եւ անոր, ողջ ու վտանգէ ազատ ըլլալը զիս այնքան կ'ուրախացնէր որ, թիկնաթոռիս գամուած՝ չէի իսկ մտածեր ծառային հրամայել որ զայն ներս, իմ քովս առաջնորդէ: Որովհետեւ, եթէ մարդ ստիպուած է հանդուրժելու իր ազգականներուն, գոնէ ընտրել մեզի չէ տրուած, գոնէ, կրնանք ընտրել մեր բարեկամները:

Արդ՝ Ճէյմս Նօլստիէն աւելի սիրելի բարեկամ մը չունէի:

Անակնկալի առաջին վայրկեանը երբ անցաւ, նախասենեակ վազեցի բաւական մարդեր կային հոն. ուշի ուշով նայեցայ. Ճէյմս Նօլստի հոն չէր:

— Ի՞նչ է այս կատակը. եւ այս այցաքարտը ուրկէ՞ կ'ուգայ, հարցուցի դռնապանին:

— Կատակ չէ եւ այդ քարդը իմս է, ըսաւ ձայն մը զոր անմիջապէս ճանչցայ, բայց որուն շեշտը ճամթածի տպաւորութիւն տուաւ ականջիս:

Ընդոստ ետ դարձայ եւ նշմարեցի բարեկամս:

Բայց ի՜նչ վիճակի մէջ, տէ՛ր Աստուած:

Ցակաւին տարի մը առաջ, Ճէյմս Նօլստի ուժեղ մարդ մըն էր, որուն անպարտ կորովը, կեանքի գիտութիւնը, փորձուած քաջութիւնը հիացում կ'ազդէին ինծի:

Արդ, մարդը որ հոն դէմս կանգնած էր, չէր համապատասխաներ այս բոլորին: ՏԵՐՈՒԽ ՄԸՆ ԷՐ:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

մանակ թէ ուկրայինական ազգային գաղափարախօսութեան եւ թէ ռուս շովինիզմին դէմ։

Գերման թերթերը եւս վեր կը հանեն թէ Ուկրայինայի համայնավար կուսակցութեան մէջ ազգայնական ու անջատողական զօրաւոր հոսանք մը առաջ եկած է, որ կը ձգտի Ուկրայինան Ռուսիայէն անջատել՝ Եւրոպայի մնացեալ մասին հետ ուղղակի շփման մէջ մտնելու համար։ Գիւղացիներն ու քաղքենի դասակարգը ուժ կուտան այս անջատողական եւ հակապոլշեւիկ շարժումին։ Շուտով պիտի կազմուի Ուկրայինայի ազգային կուսակցութիւնը։ Բացի Շումսքիէն, շարժման գլուխը կը գտնուին նաեւ ընկերվարականներ՝ Շվէլեէպուֆ եւ Մաքսիմովիչ։ «Ֆօսիշէ Ցայթունկ» կը տեղեկանայ թէ Մոսկուա զանգուածային հալածանքներ կը ծրագրէ Ուկրայինայի մէջ։

Ի՞նչ կը պահանջէ Անգլիա

Ժընեւի պատուիրակները չկրցան դեռ համաձայնութեան եզր մը գտնել օժանդակ նաւերուն մասին։ Մասնագէտները կը շարունակեն իրենց աշխատանքները։ Անգլիոյ ծովային նախարար եւ Ա. պատուիրակ Պրիճմէն մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Անգլիոյ պահանջածը չափազանց բան մը չէ։ 1914ին Անգլիա ունէր 114 յածանաւ, շինուած կամ շինուելու վրայ։ Զինադադարին այդ թիւը բարձրացաւ 120ի (99 պատրաստ, 21 շինուելու վրայ)։ Ներկայիս միայն 71 յածանաւ ունի (48ը պատրաստ, 23ը շինուելու վրայ)։ Նոյն կացութիւնը՝ թորփիլանաւերու եւ թորփիլահալածներու համար։ 1914ին Անգլիա ունէր 215 թորփիլանաւ (192ը պատրաստ եւ 23ը շինուելու վրայ)։ Զինադադարին այդ թիւը բարձրացաւ 452ի (377ը պատրաստ եւ 75ը շինուելու վրայ)։ 1927 Փետրուարին Անգլիա ունէր 203 միայն (174ը պատրաստ եւ 29ը շինուելու վրայ)։ Պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Անգլիա գրեթէ մարտանաւ չշինեց, այնպէս որ 1923ին ընդամէնը ամէն դասակարգէ 11 պատերազմական նաւեր շինած էր, մինչ ծովային միւս չորս պետութիւնները շինած էին 300 արդիական մարտանաւեր, օգտուելով պատերազմի դասերէն։ Այս թիւերուն առջեւ կարելի չէ պնդել թէ Անգլիան է որ սկսաւ սպառազինութեան արշաւը։ Անգլիա միշտ կողմնակից եղած է մեծ մարտանաւերու ջնջումին ու սահմանափակումին։ Իր միակ նպատակն է ունենալ նաւատորմ մը, որ բաւարար ըլլայ իր առեւտրական ճամբաները պաշտպանելու, ու չի կրնար իր պաշտպանողական ուժը նուազեցնելու վտանգին ենթարկուիլ։ Ահա թէ ինչո՛ւ կը նախընտրէ ունենալ մեծ թիւով թեթեւ նաւեր, քան խոշոր թնդանօթներով զինուած մեծ մարտանաւեր։

— Ես չէ որ պիտի քննադատէի անոնք որ իրենց ազգային պաշտպանութեան համար բաւարար սպառազինում կը պահանջեն։ Մենք չենք կրնար մեր պարէնաւորումն ու առեւտուրը վտանգել։ Պատերազմի ատեն 70 յածանաւ պէտք եղաւ գերմանական «էմտէն» յածանաւին շահատակութեանց վերջ տալու համար։ Մեծ թիւով թեթեւ նաւեր պահանջելով, չենք առաջարկեր սահմանափակել մեծ նաւերու թիւը։

Պոլիս կը պատուէ Թուրքիոյ փրկիչը

Վերջին թղթարերով առնուած պոլսական ամէն լեզուի թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կուտան Պոլսոյ ժողովուրդին կողմէ Մուսթաֆա Քէմալի եղած փառաւոր ընդունելութեան մասին։ «Թայմզ»ի թղթակիցն ալ կը գրէ թէ Ուրբաթ գիշեր Պոլսոյ մէջ կատարուած լուսավառութիւններն եւ ջահազնացութիւնը բոլորովին արտասովոր եւ աննախընթաց էին։ Ջահազնացները թափօր կազմած անցան նախկին մայրաքաղաքի գլխաւոր փողոցներէն եւ Տօլմա Պաղչէի դիմացէն, մինչ Մուսթաֆա Քէմալ սուլթաններու պալատին պատշգամէն կը դիտէր այդ խանդավառ ամբոխը։ Թղթակիցը կ'ըսէ որ թէ՛ ցամաքի եւ թէ ծովի վրայ եղած լուսավառութիւնները շատ սիրուն էին եւ ոչ դրամ, ո՛չ յոգնութիւն եւ ոչ հնարամտութիւն խնայուած էր քաղաքը բազմազան գոյներով բոցավառելու համար։ Հակառակ անոր որ փողոցներուն եւ նաւակներուն մէջ ահագին բազմութիւն խռնուած էր, ո՛չ մէկ ծանր միջադէպ տեղի ունեցաւ։ Ոստիկանութեան ճիգը գովելի է։ Կիրակի օր կազին պաշտօնապէս այցելեց Պոլսոյ քաղաքապետին եւ կուսակալին, ու երեք օր երեք գիշեր տեւելէ ետք, խրախճանութիւնները վերջացան կիրակի գիշեր, ու երկուշաբթի առաւօտ Պոլսոյ մէջ բնականոն կեանքը վերսկսաւ։

Մուսթաֆա Քէմալի Տօլմա Պաղչէի պալատը հասնելէն ժամ մը վերջ պաշտօնական ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Քաղաքապետ Մուհիտտին պէյ Քէմալին ներկայացուց Պոլսոյ պետական զանազան հիմնարկութեանց, կազմակերպութեանց ու միութեանց պատուիրակները։ Յունաց Պատրիարքարանը, Խախամապետարանը եւ պուլկար էկզարքարանը պաշտօնական հրաւիրագիր ընդունած էին Տօլմա Պաղչէի ընդունելութեանց մասնակցելու համար։ Հայոց Պատրիարքարանը անպաշտօն կերպով միայն մասնակցեցաւ Պատրիարք Նարոյեան եպսկ., փոխանորդը եւ գործակատար Պ. Ազնիւ պալատ երթալով իրենց անունները արձանագրեցին յատկանուոր տոմարին մէջ։

Գերմանական աղջիկ մը Ատլանտեանը պիտի կտրէ

Առջի իրիկուն Պուռժէի օդանաւային կայանը հասաւ Գերմանիոյ միակ կին օդանաւորդը՝ Օրիորդ Թէա Փօլին Ռաշէ, որ Պրիւքսէլէն օդանաւով մեկնած էր ժամը 16.20ին։ Քանի մը օր Փարիզ մնալէ վերջ, ամերիկացի օդանաւորդներ՝ Չէմպըլինի եւ Լէվինի հետ միասին «Լէվիաթան» շոգենաւով Միացեալ Նահանգները պիտի երթայ։ Օր. Ռաշէ մօտ ատենէն պիտի փորձէ, Եւրոպայէն Ամերիկա երթալ մէկ թռիչքով։ Ամերիկա կ'երթայ օդանաւորդական կրթութիւնը կատարելագործելու համար։ Գերմանիոյ մէջ ծանօթացած էր Չէմպըլինի եւ Լէվինի ու նոյն իսկ Լէվինը Մակտէպուրկէն Պերլին տարած էր օդանաւով։ Օր. Ռաշէի օդանաւը պիտի շինուի Տանիմարքայի մէջ։

∴ Պըյտ եւ ընկերները տասը օրէն Ամերիկա պիտի դառնան։

∴ Լէնտպէրկ կը յայտարարէ թէ մօտ օրէն Ամերիկայի եւ Եւրոպայի միջեւ օդանաւային սպասարկութիւն պիտի հաստատուի։ Առաջին առթիւ Նիւ Եորքէն պիտի մեկնին տասը օդանաւեր, որոնց մէջ նաեւ իրը։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արզումեան, Պէլվիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Զաւարեան, Քրիստափոր, Ռազմիկ, Աղբիւր Սերոբ Խաժակ, Գուրգէն Վ. Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտի Սերունդ, Ուսանողական միութիւն եւ Ընկերէնի խումբերուն ներկայացուցիչները, 9 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Քաֆէ օ Քլէր տը լա Լիւնի վերնայարկը. Մէթրօ Իթալի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, 10 Յուլիս, Կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ, 184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Հ. Թօրոսեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Ժ. Գալամեանի (ջութակահար)։

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Վահանեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պ. Նաւասարդեանի, Պէշիկթաշլեանի եւն.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

9 Յուլիս Շբ. գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի **ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ. ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՂԼՈՒԹԵԱՆ,, ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

ցեղի կ'ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ 10 Յուլ. կիր. օրը

ընտանեկան հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ Ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի հայթայթուի ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, իջնել Շավիլ Լուվռէն եւ Փօռթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 թռամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10—12 հայ սկաուտներ պիտի սպասեն կայարաններէ, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան միութեան Գ. տարելիցին առթիւ, 10 Յուլիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme— Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Շաքէ Սարեանի։ Արտասանութիւններ, երգեր նուագ եւ երկու զաւեշտ, «ՋԱՎԱՀԸ»ն եւ «ԱՆԾԱՆՕԹ ՍԵՆՅԱՆ», որոնց կը մասնակցին միութեան անդամները։ Մուտքը ազատ է։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի կողմէ՝ 10 Յուլիս կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, Փոնթէվէք ծանօթ մարզադաշտին վրայ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բաժակի ախոյեանական մրցում Վիէնի եւ Լիոնի քոյր մասնաճիւղերուն միջեւ։ Մասնակցելու կը հրաւիրուին բոլոր հայ մարզական խումբերը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

«Հ. Յ. Դ. Վարդան Մամիկոնեան» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վարդգէս խումբի Բ. րդ. վիճաբանական ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 2ին Caserne d'Offemontի մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Փրիվասի ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Անկիէնի եւ շրջակայքի Նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains.

«ԲԱՐՁՐ - ՀԱՅՔ»Ի ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ Միութեան վարչութիւնը սախրողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հանգանակիչ ու հաշուեքննիչ յանձնաժողովները, 131 Fbg. du Temple, 9 Յուլիս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին։ Կը խնդրուի որ յանձնաժողովները բերեն իրենց տեղեկագիրները։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Չիօրիս ճաշարանին վերնայարկը, 61, Րիւ Մ. լը Փրէնս Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Զաքար Ցարաքեանէ, որ Շէյպուրկ կը գտնուի իր հասցէն յայտնել «Յառաջ»ի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Երամեան, հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մեկնած է։ 1924ին Քսանթի եղած է։ Իմացնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

Արնուվիլ-լէ-Կօնէս հայաշատ գիւղին մէջ մեկնումի պատճառաւ վարձու է առանձին տուն մը 1 սենեակով եւ 120 մէթր մշակելի պարտէզով։ Դիմել՝ Գրիգոր Պետրոսեանի, Կիրակի ամբողջ օրը, 6 Rue de Turin. Շոգեկառք առնել կառ տիւ Նօռին իջնել՝ Villiers-le-Bel-Gonesse կայարանը։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

Լիոնի եւ շրջակայից ազգային մարմիներու ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրութիւնը կատարելու համար, վարչութիւնս հրահանգ ստացած է Փարիզի կեդրոնէն։ Ըստ այսմ մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին եւ Օգոստոսի առաջին օրը Լիոնի մատրան կից վարչութեանս խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգային տուրքի արձանագրութեան տոմարը, ամէն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9 - 12 եւ կէս օրէ վերջ 6. 9։ Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու համար իւրաքանչիւր ազգային, որ լրացուցած է 20 տարին, պէտք է այս մէկ ամսուան ժամանակամիջոցին վճարէ առնուազն վեցամսեայ տուրքը, 12 ֆրանք, սկսեալ 1927 Յունուարէն, տարեկան 24 ֆրանք։ Նշուած Օգոստոս 1ին կը փակուի արձանագրութեան տոմարը, եւ կը կազմուի իսկոյն ընտրողական ժողովը՝ որ կ'որոշէ քուէարկութեան օրն ու թուականը, որ մասնաւոր ազդերով կրկին պիտի ծանուցուի։ Վարչութիւնս տպագրուած յայտարարութիւններով այս ու յարակից բոլոր ընտրական պարագաները հաղորդած է թէ՛ Լիոնի եւ թէ Թեմերուն մէջ։ Ուստի կը հրաւիրուի բոլոր ազգայինները փութալ արձանագրուելու կարելի եղածին չափ առաւել թիւով։ (Կնիք)

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Անգլիա	L. St.	124
Տոլար	Dollar	25
Մարք ոսկի 100	Mark	608
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	108
Մէճիտիէ	Medjidié	7
Լէւ 100 հատը	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	140
Պել. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից.	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Ռուբլի	10 Roubles or)	05

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Փր. Ֆոնսիէ	1 Cr. Fonc. Eg.		3300
»	II	»	1910
»	III	»	1550
Թուրքիոյ վիճակ.	Lots turcs		945

Comptoir Parisien de change et de Crédit, 80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն ; 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամիս	6 ամիս	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	70 ֆ.	130 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԻՏԱԼԻԱ		250 լիրա	
ԵԳԻՊՏՈՍ		"	
ԱՄԵՐԻԿԱ		[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒԼԻՍ 1927

8 JUILLET 1927

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 383

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՍԿ ԱՅՍ ՄԷԿ ՕՐԸ...

Այս տարի ալ, Թարգմանչաց տօնը անցաւ անշուք. ինչպէս ո՛ր եւ է օր։ Թերեւս յիշատակի արարողութիւն մը կատարեցին եկեղեցին, երէկ. 7 Յուլիս, երկու Վարդապետներուն եւ անոնց աշակերտներուն համար։

Ատենին Թուրքիոյ մէջ, նոյն իսկ համիտեան օրերուն, կը կատարուէր այս տօնը, կրօնական արարողութիւններով եւ դպրոցական հանդէսներով։ Մինչեւ այսօր ալ, շատ մը գաղութներ, մասնաւորաբար Ատրպատական, առանձին շուքով կը տօնեն զայն։ Անցեալ տարի, պուլկարահայ գաղութին մէջ ալ աննախընթաց հանդիսաւորութիւններ եղան։

Հարցը այն է որ, պատահականութեան ձգուած է ամէն բան, եւ իւրաքանչիւր գաղութ իր հասկցած եղանակով կը շարժի։ Իսկ իբրեւ ընդհանուր կանոն, պարզ հոգեհանգիստ մըն է որ տեղի կ'ունենայ, ամէն տեղ։ Աւելի՛ շ խօսքով, եկեղեցին իր մասը կը կատարէ, իր հայեցքով, մինչ ժողովուրդը կը մնայ մեկուսի, անհաղորդ եւ անտարբեր։

Կը կարծենք թէ ժամանակը շատոնց եկած է, Թարգմանչաց Տօնը հռչակելու «Հայկական Մշակոյթի Օր», ճիշդ այնպէս ինչպէս ունին Ռուսները։

Ընթերցողները կը յիշեն թէ՝ Յունիս 12ին, այստեղ, Փարիզի մէջ, հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ «Ռուսական Մշակոյթի Օր»ը։ Հինգ հազար Ռուսեր, բոլորն ալ տարագիր՝ մեզի պէս, խորին երկիւղածութեամբ համախմբուեր էին Թրոքատէրոյի ընդարձակ սրահը, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան, եւ կը փառաբանէին այդ օրը, իրենց Մտքի վաստակն ու վաստակաւորները։ Այս այն օրն է ուր ինքնաբերաբար կը դադրին բոլոր վէճերն ու քէները, քաղաքական, կուսակցական թէ դաւանական, եւ բոլորին սիրտը կը տրոփէ նոյն հպարտութեամբ։

Ուրի՛շ օրինակ մը։

Անոնք՝ որ Պուլկարիա բնակած են, գիտեն թէ ինչպէս կը տօնուի Կիրիլի եւ Մեթոտի, անոնց Սահակ-Մեսրոպին տօնը։

Այդ օրը կը դադրի ամէն գրաղում, պետական թէ անհատական։ Կը փակուին բոլոր վաճառատունները։ Ցեղին գիւղացիէն մինչեւ օրուան վեհապետը, քահանայէն մինչեւ եօթանասունական թուականներու պատերազմի վեթերանները, Մակեդոնական «հայդուկ»ներէն մինչեւ Նորագոյն ազնուականը, բոլո՛րը, բոլո՛րը մասնակից են տօնին, եկեղեցին, սրահը կամ փողոցներու մէջ։ Մասնաւորապէս շարժման մէջ կը դրուի ամբողջ նոր սերունդը, մանկապարտէզի սաներէն մինչեւ համալսարանի ուսանողները։ Ամէն տեղ արարողութիւններ, բանախօսութիւններ, եւ թափօրներ, որոնց անցքը ժամեր կը տեւէ։ Եւ այս՝ մայրաքաղաքէն մինչեւ վերջին գիւղը։ Սոֆիայի մէջ, թագաւորն ու Նախարարները սարպուած են ժամերով, յոտնկայս, բարեւի կենալ արքայական պարտէզին մէջ, ուր իրենց աջէւէն գունդագունդ կ'անցնին թափօրներն ու ժողովուրդը, միւս գունէն ցրուելու համար։

Ահա թէ ինչպէս կը տօնէ իր «Մշակոյթի Օր»ը, բաղդատաբար յետամնաց ժողովուրդ մը, որուն պատմութիւնը այնքա՜ն մօտ է «Հայոց պատմութեան»։

Ի՜նչ անյաղթելի արգելքներ կան, որ մենք անճրկեր ենք, Հայկական Մշակոյթի փառքը երգելու համար, ամէն տեղ, եւ ամէն տարի միեւնոյն օրը։

Եթէ Երեւան խե՛լք ընէր Սահակ-Մեսրոպի տօնը հռչակելու իբր այդ, ամէնէն առաջ ինք պիտի շահէր. միացման մ'ուրջ գիծ մը հաստատելով հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ, առանց ծալլվարական մարզանքներու։

Բայց գիտենք որ մեր մարզպանները ժամանակ չունին այդպիսի «մանր», կամ «բուրժուա-ազգայնական» գործերով զբաղելու։ Անոնք մինչեւ անգամ խաչ քաշած են Ապրիլ 11)24ի վրայ։ Հետեւաբար, Նորէն արտասահմանն է որ պիտի արձանագրէ նախաձեռնութիւնը, իր իսկ բարիքին համար։

Կը հասկնանք. մեր ցիրուցան վիճակը եւ տեղական պայմանները շատ մը դժուարութիւններ կը ներկայացնեն։ Բայց ատոնք պատճառ չեն շարունակելու ներկայ անպատուաբեր մեղկութիւնը։

Անհաւասիկ տարիներէ ի վեր կը տօնուին Ապրիլ 11—24ն ու Մայիս 28ը, եւ տարուէ տարի աւելի կանոնաւոր ու գրեթէ միաժամանակ։ Նոյն ձեւով կարելի է կազմակերպել «Մշակոյթի Օր»ը, ամէն տարի, Սահակ-Մեսրոպի տարեդարձին. կը բաւէ որ, համազգային պաշտօնական Մարմի՛ն մը կամ Միութիւն մը ստանձնէ նախաձեռնութիւնը։

Ի՜նչ թանկագին պատեհութիւն՝ տարին գոնէ մէկ անգամ համախմբելու ամբողջ հայ ժողովուրդը, բայց մանաւանդ անոր մտաւորական, «ուսումնական» դասը, որ ամէնէն աւելի պառակտուած է։ Եւ ի՜նչ շինարար ծրագիրներ ու թելադրութիւններ կարելի չէ յղանալ այդ օրը, բաց՝ սրտով եւ անկեղծ առաջադրութեամբ։

Այս տարին ալ անցաւ, սովորականին պէս, գոնէ Ֆրանսայի համար։

Չը՞ պիտի գտնուին ափ մը հեղինակաւոր դէմքեր, «Հայկական Մշակոյթի Օր» ձեւաւորելու եւ պարտադրելու համար։

Եթէ ներշնչման աղբիւր կ'ուզեն, թող յիշեն Տառերու գիւտին 1500ամեակի եւ Տպագրութեան 400ամեակի տօները բովանդակ Թուրքիոյ մէջ, 1913ին...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՅԱԳՆԱՊԸ

Սոֆիայի «Արաքս»ը 29 Յունիս «Հանրային կարծիքը կ'արթննայ» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, կը նկատէ.

«Առժամեայ թեմականի աշխատութիւններն ու ազգամնաւ, վարկաբեկող քայլերը, քարերն իսկ սկսած են խօսեցնել եւ փոթորիկ, զարմանք ու զայրոյթ յառաջ բերել չէզոք տարրերու մէջ ալ։

«Հանրային կարծիքը սկսած է շարժիլ, եւ չէզոք աշխատաւորէն, բանուորէն, արհեստաւորէն, սպայէն մինչեւ վաճառականը ըմբռնած են թէ անկարելի է ճշմարտապէս հայ ըլլալ եւ սակայն լռել պուլկարահայ ազգային կեանքին մէջ կատարուած բարոյական չարաշահութիւններուն հանդէպ։

«Կար ատեն մը, երբ ժողովրդական որոշ տարրեր կ'ուզէին աչք փակել թեմականի մանր ու խոշոր աշխատութիւններուն վրայ, մեր ներքին կեանքի երեւոյթներուն նայելով ծայր աստիճան ներողամտութեամբ եւ տածելով այն յոյսը թէ այս կամ այն ձեւով կարելի կ'ըլլայ լեզու մը գտնել եւ վերջնել հաշիւները լուծել։

«Այսօր կացութիւնը հիմնովին տարբեր է։ Երբ թեմականը կարճամտօրէն մեր ներքին վէճերը տարաւ հասցուց կառավարութեան դուռը, եւ ներելի եւ աններելի ամէն միջոցներով աշխատեցաւ հարցերը լուծել ի նպաստ իրեն եւ ի վնաս մեր ազգային արժանապատուութեան, ամէն պարկեշտ եւ սրտցաւ հայու վրայ պարտք կը ծանրանայ ճշտել՝ իր դիրքը։

«Հոս այլեւս խնդիրը փոխուած էր։ Թեմականի կողմէ սկսուած կռիւը այլեւս ուղղուած չէր այս կամ այն հոսանքին դէմ։ Անիկա կը ձգտէր հարուածել մեր ազգային արժանապատուութիւնը։

«Այս իրողութիւնը ըմբռնեց հանրային կարծիքը. ահա թէ ինչո՞ւ, անիկա, այժմ դուրս ելլելով իր թմբիրէն, օր ըստ օրէ կը դառնայ աւելի կենդանի, աւելի գործօն, նպաստելու համար ներքին վէճերը բարեբաստիկ հանգրուանի մը առաջնորդելու ճիգերուն։

«Պուլկարահայութիւնը այսօր այլեւս հասկցաւ թէ ի՛նչ կ'արժեն տխրողներու եւ ազատ ուժին կարգ մը ոչնչութիւններ»։

ԱՌՋԻ ՕՐՈՒԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին սաստիկ փոթորիկ մը պայթեցաւ Փարիզի գլխուն։ Յանկարծ օդը մթագնեց եւ հեղեղանման անձրեւ մը սկսաւ տեղալ։ Քանի մը վայրկեանի մէջ փողոցներուն մէջ գետակներ կազմուեցան։ Այսպէս շարունակեց մինչեւ ժամը 9, երբ փոթորիկը հանդարտեցաւ։

Կայծակ ինկաւ Էթուալի հրապարակին վրայ, Եէնա եւ Մարսօ պողոտաներուն միջեւ, և 20րդ թաղամասին մէջ պատի մը վրայ։ Զանազան թաղերու մէջ տուներու նկուղները ողողուեցան։ Փարիզի արուարձաններէն Մալաքօֆի մէջ փլաւ պանդոկ մը։ Անձի կորուստ չկայ։ Իվրիի, Վիթրիի, Մօնրուժի, Վէնսէնի կողմերը, ինչպէս նաեւ գաւառներու մէջ փոթորիկը մեծ վնասներ պատճառած է։ Նիէվրի մէջ կարկուտը փճացուցած է հունձքերը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք գաղթականներու տեղաւորումը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Գործավարներու Խորհուրդը որոշած է գետեղման ընդարձակ կազմակերպութիւն մը կատարել արեւելեան նահանգներուն մէջ։

Պէթլիսի, Վանի, Ուրֆայի, Տիարպէքիրի, Էլ Ազիզի մէջ գետեղման տնօրէնութիւններ պիտի հաստատուին եւ տնօրէններուն 110ական ոսկի ամսաթոշակ պիտի տրուի։ Շինութեան եւ գիտական պաշտօնեաներ ալ պիտի գտնուին այս կազմակերպութեան մէջ։

Արեւելեան նահանգներուն մէջ գետեղուելիք իսլամներուն բնակեցուցման եղանակին մասին մասնաւոր կանոնագիր մըն ալ պատրաստուած է, որով կը գծուին Արեւելքի գետեղման գործերուն մէջ Թուրքիոյ քաղաքականութեան հիմնական գիծերը։ Շնորհիւ այս սկզբունքներուն, Արեւելեան նահանգները կարճ միջոցի մէջ պիտի բարեկարգուին...

Քուպանի մէջ գնդակահարուած

Ահ ու սարսափի քաղաքականութիւնը կը շարունակուի խորհրդային դրախտին մէջ։ Վարշաւայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չեկայի «պատժող ջոկատը» Քուպանի շրջանին մէջ պաշարած է ապստամբներու խումբ մը, որոնց պետն էր Նախկին քողաք տեղակալ Պլէմով։ Ապստամբները մերժած ըլլալով անձնատուր ըլլալ, քաջութեամբ դիմադրեցին. գրեթէ բոլորն ալ կոտորուեցան։

Պլէմով, վիրաւորուած ըլլալով, ատրճանակի գնդակով մը անձնասպան եղաւ՝ չեկիստներու ձեռքը չիյնալու համար։

Խորհրդային իշխանութիւնները Քուպանի շրջանին մէջ բազմաթիւ մարդեր ձերբակալեցին, իբրեւ մեղսակից ապստամբներուն։ Անոնցմէ քառասուն հոգի անմիջապէս եւ առանց դատավարութեան գնդակահարուեցան։

∴ Երէկ գրեցինք թէ ինչպէս սպաննուեցան Օփէրփուտ եւ երկու ընկերները, արիւնալի կռիւէ մը վերջ։ Նոր տեղեկութեանց համաձայն, Օփէրփուտի իսկական անունն է Ալեքսանտր Ուփինինշ, նախկին զաղտնի գործակալ Չեկայի, որ անցեալ տարի Լեհաստանէն, Լաթվիայէն եւ Ֆինլանտայէն Ռուսիա ղրկեց բազմաթիւ Սպիտակ Ռուսեր, որոնք սահմանը անցնելէ անմիջապէս վերջ, Չեկայի կողմէ ձերբակալուելով կը գնդակահարուէին։ Վերջին անգամ դարձեալ սահմանը անցաւ վեց ռուս տարագիրներու հետ, որոնց պայթուցիկ նիւթեր հայթայթած էր՝ մղելով զանոնք օդը հանել Լէնինկրատի Չեկայի կեդրոնը։ Այս անգամ սակայն, սահմանապահները փոխուած ըլլալով, չկրցան ճանչնալ զինքը եւ հակառակ իր բողոքներուն թէ ինք նէփէուի մարդն է, չհաւատացին եւ սպաննեցին զինքն ու ընկերները։

Օփէրփուտ երկու շաբաթ առաջ «Շիքակօ Թրիպիւն»ի Պալթիկեան տեղեկատու գիւանին ուզած էր ծախել կարգ մը տեղեկութիւններ իր գործունէութեան մասին, բայց մերժուած էր։

Զինուորական ծառայութիւնը մէկ տարի

Երեսփ. ժողովին մէջ. ներկայիս վիճաբանութեան առարկայ է զինուորական նոր օրէնքը։ Առջի օրուան նիստին մէջ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ 2րդ յօդուածը, որուն համաձայն զինուորական գործօն ծառայութեան շրջանը 18 ամիսէն մէկ տարուան կը զեղչուի։ Ընկերվարական երեսփոխան Թրնօաէլ կ'առաջարկէր ինը ամսուան զեղչել այս շրջանը, սակայն 120ի դէմ 431 ձայնով մերժուեցաւ այս առաջարկը, պատերազմական Նախարար Փէնլըվէ վստահութեան խնդիր յարուցած ըլլալով։ Ընդունուած յօդուածներն են.

ՅՕԴ. 1.— Բոլոր Ֆրանսական քաղաքացիները ենթակայ են անձնական զինուորական պարտաւորութեան, բացի օրինապէս հաստատուած ֆիզիքական անընդունակութեան պարագային։

ՅՕԴ. 3.— Զինուորական ծառայութիւնը հաւասար է բոլորին համար։ Ամբողջական տեւողութիւնն է 28 տարի, որուն մէկ տարին գործօն ծառայութիւն, 3 տարին առաջին զօրակոչին սրամադրելի ըլլալու շրջան, 16 տարին առաջին պահեստի, 8 տարին երկրորդ պահեստի։

Պատերազմի ատեն, վերոյիշեալ տրամադրութեանց ենթակայ չեղող Ֆրանսացիները անձնապէս պիտի կրնան մարշական եւ տնտեսական ճիւղերու մէջ ծառայութեան կոչուիլ։

Յրդ յօդուածին համաձայն, խաղաղութեան ատեն ֆրանս. բանակին մէջ կ'ընդունուին միայն Ֆրանսացիներն ու ֆրանսահպատակ դարձած օտարականները։

Ֆէվզի փաշա Պելկրատի մէջ?

Սոֆիայէն կը հեռագրեն Յուլիս 7 թուականով.—

«Զօրա» անկախ թերթը կը տեղեկանայ թէ Թուրք բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետ Ֆէվզի փաշա ծպտուած վիճակի մէջ Պելկրատ գացած է Թուրքեւսերպ զինուորական դաշինք մը կնքելու համար։

Ճափոն կը պաշտպանէ Ամերիկայի տեսակէտը

Նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովը կը շարունակուի Ժընեւի մէջ։ Ճափոնական Ա. պատուիրակ ծովա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարի Յունիս 10ին Փարիզի մէջ, վրացի Մերաբաշվիլի սպաննեց իր մէկ հայրենակիցը, համայնավար Վ. Խէշաբէլի, երբ դատարանէն դուրս կ'ելլէր։

Այս սպանութեան դատը տեղի ունեցաւ առջի օր։ Ամբաստանեալին համար բռնուած էր ռուս թարգման մը, որ ճիշդ այդ միջոցին յուր առաւ թէ պոլշեւիկները ձերբակալած են իր մայրը, Վրաստանի մէջ։ Ասոր վրայ, ուրիշ թարգման մը նշանակուեցաւ։

Նախագահը հարցուց ամբաստանեալին թէ ինչպէ՞ս Պերլինէն Փարիզ եկած էր, Վ. Խէշաբէլին սպաննելու համար։ «Այո», պատասխանեց Մերաբաշվիլի։ Սպանութիւնը կատարուած էր այն պահուն երբ Վ. Խէշաբէլի դատարանէն ելլելով, ինքնաշարժ կը նստէր կնոջը հետ։

Նախագահը.— Վ. Խէշաբէլին ըսեր էք. «Եթէ զէնք ունիս, պաշտպանէ ինքզինքդ», եւ յետոյ կրակ ըրեր էք։

Ամբաստանեալը.— Այո՛, պարոն։

Նախ.— Երբ ոստիկանները ձեզի կը ձերբակալէին, ըսեր էք. «Ուզածս գտայ»։

Ամբ.— Այո՛, պարոն։

Պաշտպան փաստաբանը դիտել տուաւ թէ Մերաբաշվիլի գրգռուած էր Վրաստանի մէջ կատարուած ջարդերէն։ Հակառակորդ փաստաբանը, Պ. Թորէս, աւելցուց թէ Վ. Խէշաբէլի ապագայ սպանիչը այն ատեն Պերլինի մէջ ուսանողական թոշակ կը ստանար խորհրդային կառավարութենէն։ Պատասխանեց Մերաբաշվիլի թէ հրաժարած է այդ թոշակէն, ջարդերը իմանալէ յետոյ։ Պ. Թորէս պնդեց թէ նորէն դիմում կատարած էր Փարիզի մէջ, իսկ Պերլինի մէջ՝ տեղեկագիրներ կը ղրկէր Վրաստանի Չեկային, խորհրդային պաշտօնեաներու մասին։

Նախագահը հարցուց թէ կը զղջա՞յ իր ըրածին համար։

Ամբ.— Ո՛չ, չեմ զղջար։

Յետոյ լսուեցան վկաները։ Այս առթիւ կարդացուեցաւ Մերաբաշվիլիի մէկ տեղեկագիրը, որ Չեկային կը յայտնէր թէ խորհրդային գործակալ մը գեղծում կատարած է խավեարի գործին մէջ։ Ուսանող վկայ մը, որ երբեմն քարտուղար եղած էր Վ. Խէշաբէլիի, ըսաւ թէ սպանեալը պոլշեւիկ չէր, բայց սովետներու ծառայութեան մէջ էր եւ տառապէս կը գործադրէր անոնց հրամանները։ Փարիզի խորհրդային դեսպանատունը պաշտօն յանձնած էր անոր քարոզութիւններ կատարել իր հայրենակիցներուն մէջ։ «Նոր Վրաստան» թերթը հիմնուած էր Փարիզի խորհրդային դեսպանատան կողմէ որ բոլոր ծախքերը կը հոգար։ Երկու վրացի երեսփոխաններ, Կվալավա եւ Շապարիձէ երկարօրէն պարզեցին Վրաստանի կացութիւնը, պոլշեւիկներուն կատարած բռնութիւններն ու ջարդերը, մանաւանդ 1924ին եղածը։ Այս առթիւ նոր միջադէպ մը ծագեցաւ երկու փաստաբաններուն միջեւ։

Երէկ ալ շարունակուեցաւ դատը։

ԽՐԱԽՈՄԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Սուխիանաւանի որբանոցին մէջ, ուր կ'ապրին 1000 մանուկներ, Թրախոմայով վարակուած են 160 հոգի։

Արմաւիրա գիւղին մէջ ալ աչքի հիւանդութիւնը տարածուած է։ Կը պակսի բժշկ. օգնութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 1928Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Կառավարութիւնը Ցունիսի վերջերը, խորհրդարանի ելմտական յանձնաժողովին հաղորդեց 1928ի պետական պիւտճէի նախագիծը։ Ելմտական յանձնաժողովը յետ քննութեան իր դիտողութիւններով միասին զայն պիտի յանձնէ խորհրդարանին եւ ըստ ամենայն հաւանականութեան պիտի վաւերացուի իր գլխաւոր գիծերուն մէջ։

Պիւտճէն կը նախատեսէ 42 մլն. 160.000 մուտք եւ 41.528.000 ելք, որով մօտ 632 միլիոն ֆր.ի յաւելուած մը կայ թուղթի վրայ։ Այս գումարին մէկ մասը պիտի գործածուի պաշտօնեաներու թոշակներու յաւելման։

Պիւտճէի կազմութեան պատճառաբանութեանց մէջ, ելմտական նախարարը մանրամասնօրէն եւ ոչ չափազանց լաւատեսութեամբ կը բացատրէ Ֆրանսայի ներկայ ելմտական կացութիւնը եւ կուտայ շատ մը տեղեկութիւններ, որոնց մասին լուռ էր մինչեւ հիմա։ Ընդհանուր առումով, որչափ բարգաւաճ կը գտնէ ելմտական կացութիւնը՝ իրաւամբ դիտել տալով թէ տակաւին վերջնական հանգրուանին հասնելու համար կան դժուարութիւններ, որոնց պէտք է կուրծք տայ Ֆրանսայի ժողովուրդը եւ անոր ներկայացուցիչներն ալ շարունակեն իրենց համակերպումը դահլիճի հետեւած քաղաքականութեան։

Փուանքարէ կ'ըսէ թէ պատերազմի հաշիւները տակաւին փակուած չեն եւ պարտքի ընդհանուր գումարը պակսած չէ։ Մինչեւ հիմա կարելի եղած է միայն առօրեայ ծախքերուն բաւելով, պարտքերու տոկոսները վճարել։ Եւ այս արդէն մեծ յաջողութիւն մըն է, երբ նկատի առնենք թէ մինչեւ 1925, տարին 5—10 միլիառ Գերմանիոյ պարտքին կ'անցնէր իբր գանձելի գումար, թուղթի վրայ պիւտճէի հաւասարակշռութիւն ունենալու համար... Le Boche payera։ Բաւական ուշ վերահասու եղան թէ ինքնախաբէութիւն է այդ հաշուական կեղծիքը եւ թէ ֆրանքը փրկելու համար անհրաժեշտ է տուրքերն աւելցնել եւ իրական մուտք մը մէջտեղ բերել, փոխանակ ելքի գումարը խեղաթիւրելու։

Զինադադարէն ինը տարի վերջ, ուրեմն, կարելի չէ եղած տակաւին պատերազմի ելմտական հաշուեյարդարը ընել եւ ամէն անոնք որ կը շահագրգռուին երկրի ելմտական ապագայով, պատճառներ ունին այս կացութենէն մտատանջուելու։

Ինչպէս Կիրակի օր Պ. Թարտիէօ Պէլֆօրի իր ճառին մէջ դիտել կուտար, ճիշդ տարի մը առաջ Պանք տը Ֆրանսը լուր ղրկած էր Էրիօին թէ պետութիւնն այլեւս տրամադրելի գումար չունի դրամատան մէջ և եթէ անմիջական միջոցներ ձեռք չառնուին, դրամատունը պիտի դադրեցնէ ի հաշիւ պետութեան իր վճարումները... Սնանկութեան յայտարարութիւնն անխուսափելի կը նկատուէր վայրկեան մը եւ ահա Փուանքարէ կազմեց իր «ազգային միութեան դահլիճը» ի պաշտպանութիւն ֆրանքին եւ Ֆրանսային։

Ինչ որ Փուանքարէի դահլիճն ըրաւ այս մէկ տարուան մէջ, կարելի է առանց չափազանցութեան հրաշք համարել ելմտական տարեգրութեանց մէջ։ Ֆրանսա երախտապարտ պէտք է ըլլայ որչափ Փուանքարէին, նոյնչափ եւ անոր ընկեր նախարարներուն, որ վտանգի գերագոյն վայրկեանին գիտցան զոհել ամէն կուսակցական եւ անձնական շահ եւ դնել իրենց կարողութիւններն ի սպաս ընդհանուր շահին։

Այսօր արդէն շատ կարճ պայմանաժամով պարտաթուղթերը փոխարինուած են պահեստի դրուած գումարներով, որոնք միեւնոյն վտանգը չեն ներկայացներ գանձին համար, քանի որ ի վիճակի է դիմադրելու անոնց՝ իր ամբարած ոսկեդրամներով եւ պահեստներով։ Ֆրանքը արդէն հասած է կայունացման որոշ շրջանի մը եւ թոյլ կուտայ դրամատէրներուն երկար պայմանաժամով գործառնութեանց ձեռնարկելու։

Փուանքարէ իրաւամբ դիտել կուտայ թէ ծախքերու գումարները անիրաւ եւ բանի սեղմուած են յաճախ եւ կը յիշէ կառավարական պաշտօնեաներու թոշակները եւ որբերու ու այրիներու վճարուած կիսաթոշակները, որոնք համեմատական յաւելումներ ունեցած չեն դրամի գնատուութեան հետ բաղդատմամբ։ Ապրուստի գինը վեց անգամ աղած է 1914էն ի վեր. հացը կ'արժէր 40 սանթիմ, այսօր 2,40 է. առեւտրականներն իրենց պաշտօնեաներուն եթէ ոչ վեց, գոնէ հինգ անգամը կը վճարեն 1914ի հետ բաղդատելով եւ սակայն պետութիւնը հազիւ հազ եռապատկած է իր թոշակները։ Իսկ տարիէ ի վեր այդ պաշտօնեաներուն ահագին խումբը տուրքերու ամենածանրն է որ կը վճարէ անիրաւաբար։ Գիտենք թէ վերջերս ուսուցիչները գործադուլ ըրին եւ պսակաւորի քննութեանց չմասնակցեցան։ Եթէ այսպէս շարունակուի, պետութիւնը քանի մը տարիէն դժուարաւ պաշտօնեայ պիտի գտնէ։

Եթէ պետութեան հայթայթիչ մը վեց անգամ աւելի գումար կը պահանջէ որ եւ է ապրանքի համար, ոչ ոք կը մեղադրէ զինքը։ Եւ սակայն քաղքենի դասակարգը խորթ աչքով կը նայի, երբ պետական պաշտօնեաները (դատաւոր, ուսուցիչ, հարկահաւաք, եւն.) արդար յաւելում կը պահանջեն ապրուստի սղութեան համեմատութեամբ։ Ինչո՞ւ անոնք միայն իրենց ծառայութիւնը կէս գինով պէտք է հայթայթեն պետութեան։

Փուանքարէ կը խոստանայ առանց ո՛ր եւ է նոր տուրքի, հետզհետէ յաւելուլ պաշտօնեաներու թոշակները, երբ տոկոսի սակը զեղչուելով ելքի գումարները նուազին։

Յաճախ կ'ըսուի թէ տուրքերն այնչափ մեծ են որ, անկարելի է վճարել։ Կը տեսնենք սակայն թէ իրականին մէջ ամէնքն ալ կը վճարեն։ 1926ին մասնագէտներու յանձնաժողովը խորհուրդ տուաւ վեց միլիառի նոր տուրքեր դնել. ներկայ դահլիճը տեսաւ թէ այդ գումարի կրկինը պէտք է և տարի մը յետոյ կը գանձէ արդէն 12 միլիառ աւելի քան 1924—25ին։ 1928ի նախահաշիւն ալ երկու միլիառ աւելի ծախք ունի քան 1927ինը։ Հաւ բան չէ անշուշտ տուրքը, բայց ամէն պարկեշտ մարդ ալ կ'ընդունի թէ նուազ գէշ է քան սնանկութիւնը։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, պատերազմին պատճառած տալիքը կարգադրուած չէ տակաւին։ Այսինքն այնչափ տարիէն այնչափ տոկոսով վճարելի պարտաթուղթերու վերածուած չէ, որ ըստ այնմ ելմտական նախարարները գիտնան թէ տարեկան այնչափ տոկոս եւ այնչափ ալ եւ այլ ծախք ունին գոցելիք եւ պատրաստեն պիւտճէն։

Այդ պարտքերը գոցելու երեք միջոց կայ.

Ա) Սնանկութիւն, ինչպէս ըրին Գերմանիա եւ Ռուսիա, առաջինը անհաշիւ դրամատուն հրապարակ հանեց եւ զէրօի հասցուց անոնց արժէքը, իսկ երկրորդը ջնջեց պարտքերը պետական հրովարտակով։

Բ) Դրամագլխի արտակարգ եւ միանուագ տուրք. այս միջոցը ընկերվարականներու ծրագիրն է եւ անոր գործադրութեան դրուելու երկիւղէն էր գլխաւորաբար որ ծագեցաւ տարի մը առաջուան սուր տագնապը։ Տեղը չէ երկարօրէն խօսիլ այդ ծրագրի մասին որ թէեւ արդար բայց դժուար և գրեթէ անգործադրելի է քաղքենի ներկայ զօրաւոր վարչաձեւերու տակ։

Գ, Աստիճանական վճարում տոկոսի եւ մայր գումարի, տարեկան տուրքերով. այս է ամենախոհեմ եւ պարկեշտ ձեւը եւ այս միջոցով է որ Ֆրանսա որոշած է վճարել իր պարտքերը, թէեւ երկար տարիներու զոհողութեամբ եւ համբերութեամբ։

Եթէ պաշտօնէ քաշուելէ առաջ Փուանքարէի դահլիճը կարգադրէ նաեւ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ պարտքերու խնդիրը, ըստ կնքուած առժամեայ համաձայնութեանց, իրաւամբ կրնայ պարծենալ թէ մեծագոյն ծառայութիւնն ըրած է Ֆրանսային։

Երբ վերջնապէս ընդունուի 1928ի պիւտճէն, առիթ պիտի ունենանք մանրամասնօրէն խօսելու ելքի ու մուտքի գլուխները կազմող զանազան յօդուածներու վրայ։

Մ. Տ.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Թրքացումի բոլոր փորձերուն դիմադրած էր նաեւ ուրիշ ցեղ մը՝ Չէրքէզները, որոնցմէ մօտ մէկ միլիոն հոգի Թուրքիա եկած էին երբ Ռուսերը Կովկասը գրաւեցին։ Անկախութեան պատերազմին մէջտեղը Մարմարայի եզերքը բնակող Չէրքէզներէն շատեր Հէլլէններուն կողմը բռնեցին։ Յաղթանակէն անմիջապէս վերջ Էնկիւրիի կառավարութիւնը նոյնպէս ուժգնօրէն գործեց անջատողական այս ձգտումին դէմ։ Եւ արդէն, ձեռք առնուած միջոցներուն ազդեցութեան տակ Համիդի ժամանակները կամաց կամաց կը մոռնան իրենց լեզուն եւ կովկասեան ծագումը, ու անզգալաբար կը կլանուին թուրք միջավայրին կողմէ։ Նման միջոցներ ձեռք առնուեցան այն Թաթարներուն դէմ, որոնք Անատոլու եկած էին 1878ի պատերազմէն վերջ։ Թէեւ Թուրքերուն պէս նոյն ձգտումներն ունի, սակայն այս տարրը երբեք չէ կորսնցուցած իր մասնայատուկ յատկանիշները։ Այսպէս, մինչեւ վերջին ատենները Անատոլուի քաղաքներուն մէջ անոնք ունէին մասնաւոր թաղեր. ի միջի այլոց Էսկիշէհիրի մէջ նոյնիսկ թաղապետութիւն մը ունէին։

Գալով Լազերուն, որոնք իսլամացած Վրացիներ են եւ մօտ 100 հազար կը հաշուուին Տրապիզոնի եւ Պաթումի միջեւ, անոնք ալ հրաւիրուած են նոյնպէս հպատակիլ թրքացումի օրէնքին։

Կարճ խօսքով, ներկայիս Հանրապետութեան ծոցին մէջ գործօն աշխատանք կը կատարուի բոլոր այլասեռ տարրերը լուծելու համար թուրք մեծամասնութեան մէջ։ Նկատել տանք նաեւ որ գլխարկը եւ եւրոպական հագուստը պարտադիր դարձած ըլլալով, այս բոլոր իսլամ փոքրամասնութիւնները ստիպուեցան լքել իրենց մասնայատուկ գլխանոցներն ու հագուստները, որոնցմով կարելի կ'ըլլար հեռուէն ճանչնալ զանոնք։ Այնպէս որ, այսօր Թուրք, Լազ, Քիւրտ, Չէրքէզ, Թաթար եւ այլն նոյն երեւոյթն ունին։ Այլեւս իրենց միջեւ յատուկ կապի նշաններ չունին։ Եւ այս պարագան նոյնպէս կը դիւրացնէ թրքութեան նպատակները։

Վերոյիշեալ փոքրամասնութիւնները դուրսը ոեւէ կազմուած պետութեան հետ կապուած չէին։ Այս տեսակէտէն անոնց պարագան ոեւէ դժուարութիւն չէր ներկայացներ։ Սակայն Անկախութեան պատերազմէն վերջ նոյնպէս երկրին մէջ կային քանի մը հարիւր հազար ուրիշ իսլամներ, Ալպանացի, Պօշնաք, Արաբ եւլն.։ Ի՞նչ պիտի ըլլային կայսրութեան այս վերջին բեկորները։ Հանրապետական կառավարութիւնը, Լօզանի դաշնագրին վրայ յենած, այս իսլամներուն տուաւ ընտրութեան իրաւունք Թուրքիոյ եւ իրենց բնիկ երկրին միջեւ։

Ասոնցմէ խիստ շատերը, որ տկար կապեր միայն ունէին իրենց նախահայրերու հողին հետ, վերջնապէս նախընտրեցին թրքական հպատակութիւնը։ Սակայն պէտք է նկատի ունենալ որ այսուհետեւ այս իսլամները, ինչպէս վերինները, պիտի լուծուին երկրին ազգային տարրին մէջ. այսինքն Թուրքերէն պիտի խօսին, թրքական զգացում պիտի կրեն, եւ վերջապէս առանց յետին միտքի պիտի մասնակցին իրենց նոր հայրենիքի ճակատագրին։

Մնաց որ Էնկիւրիի կառավարութիւնը չի գոհանար ազգային գաղափարը միայն Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ զարգացնելով ու ամրապնդելով, այլ ներգաղթի գործօն քաղաքականութիւն մը կը վարէ։ Թուրքիոյ բարեբերութիւնը երբեք համապատասխան չէ իր բնակչութեան թիւին։ Անիկա շատ լաւ կրնայ կերակրել իր ներկայ բնակչութեան կրկինը։ Արդ. բնակչութեանց փոխանակութիւնը զգալի բաց մը թողուց։ Անատոլուէն մեկնող մէկ միլիոն Յոյներուն փոխարէն չորս հարիւր հազար Թուրքեր միայն եկան։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ դարմանել այս կորուստը։ Ատոր կը փափաքի մանաւանդ անոր համար որ երկրին ամէնէն արգասաբեր դաշտերը կրնան անապատ վերածուիլ, եթէ զանոնք մշակող ձեռքեր պակսին։ Ուստի կ'ուզէ երկրին բնակչութիւնը շատցնել։

Այսպէս, Նոր Թուրքիա, հեռու իր սահմաններէն գտնուող նպատակներ հետապնդելէ, կ'աշխատի դառնալ կեդրոնական հող մը իր «ցեղակից եղբայրներուն» համար, ինչպէս Պուլկարիոյ, Թրակիոյ, Տօպրուճայի, Մակեդոնիոյ, Կիպրոսի, Հռոդոսի, Կովկասի, Պարսկաստանի, Միջագետքի եւ Սուրիոյ Թուրքերը։ Ահա թէ ինչու Էնկիւրիի քաղաքական շրջանները ուշադրութեամբ կը հետաքրքրուին վիճակովը այս ժողովուրդներուն, որոնք հարիւր հազարներով կը հաշուուին։ Մամուլը ինքն ալ մեծապէս կը հետաքրքրուի այս «արտասահմանի եղբայրներով»։ Օրինակ, չանցնիր շաբաթ մը, ուր թերթերուն մէջ չհանդիպինք սա կարգի լուրերու. — «Պուլկարիոյ մէջ Թուրքերուն թշուառութիւնը», «Ռումանիոյ Թուրքերուն կեղեքումը», «Պուլկարիոյ Թուրքերուն իշխանութենէն հեռացումը»։

Աւելի զատ «Ճիւմհուրիյէթ» (22 Մայիս), կը շեշտէ թէ այս Թուրքերը պիտի կրնան բարօրութեան տարր մը ըլլալ Անատոլուի մէջ, մինչ ներկայիս իրենց բնակած երկիրներուն համար ամրապնդումի գործօն մը չեն։ Եւ իբրեւ եզրակացութիւն կ'առաջարկէ այս մասին խօսակցութիւններ ունենալ շահակից երկիրներուն հետ։ Գալով Սուրիոյ եւ Կովկասի Թուրքերուն, անոնցմէ հազարաւորներ կ'օգտուին Էնկիւրիի եւ Կարսի դաշնագիրներէն Անատոլու գաղթելու համար։ Այսպէս, Հանրապետութիւնը ներկայիս նոր եւ ընդարձակ խնդիր մը ունի իր առջեւ. — աւելցնել, օրացնել միացնել Թուրք ընտանիքը միատարր ու զօրաւոր զանգուածի մը մէջ, միակ եւ նոյն հայրենիքին ծոցը։

Նոյն ծրագրի շարքին, մասնանշենք նաեւ թուրք հպատակութեան օրինագիծը, զոր Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին ներկայացուց Թէվֆիք Քեամիլ պէյ, Փարիզի հիւպատոսարանէն եւ Պոլսոյ երեսփոխան։ Նպատակն է հակազդել քափիթիւլասիոններու նախկին սիստեմին, որուն շնորհիւ օտարականները կրնային դարերով այս երկրին մէջ բնակիլ, առանց անոր քաղաքացիները դառնալու, այսինքն Լէվանթէններ։ Այս օրինագիծը կը խստացնէ նաեւ մինչեւ այսօր ծանօթ եղող հպատակութեան տրամադրութիւնները։ Եթէ անիկա ընդունուի իր ներկայ վիճակին մէջ, օտարականի մը հետ ամուսնացող թրքուհին պիտի պահէ իր հպատակութիւնը։ Օտար ծնողներէ Թուրքիոյ մէջ ծնած մանուկները ինքնաբերաբար թուրք քաղաքացի պիտի ըլլան։ Հոս ալ կը տեսնուի ամէն գինով բնակչութեան թիւը աւելցնելու եւ միաժամանակ ազգային միութիւնը զօրացնելու կամքը։

Այսպէս, Թուրքիա ամէն օր եւս աւելի կը ձգտի յարմարիլ ազգութեան արդիական գաղափարին։ Օսմանեան կայսրութեան պէս զանազան խուժաններով տարուող մարդկային խմբակցութեանց չփոթ խառնուրդ մը ըլլալ չուզեր, այլ կը ձգտի դառնալ ազգ մը՝ հիմնուած եթէ ոչ ցեղագրական, գոնէ քաղաքական, աշխարհագրական, տնտեսական, մտաւորական եւ բարոյական միութեան վրայ։ Կայսրութիւնը մեռաւ իր զանազան տարրերուն միջեւ յարակցութեան եւ ազգային իտէալի մը պակասէն։ Հանրապետութիւնը պէտք է ստեղծէ այդ ազգակները։ Թուրքիոյ միութենէն պիտի ծնի իր ուժն ու ապահովութիւնը, իր հայրենասիրական եռանդէն՝ իր մեծութիւնը։ Այսպէս է որ Արեւելքի մէջ կը ծնի ազգային նոր կարգապահութիւն մը, որուն հետեւանքները վաղը աւելի խոր պիտի ըլլան։

Փ. ՓԻՆԹԻՋՕՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

LORENZACCIO — Alfred de Mussetի. (Պատմական Թատերախաղ. 28 պատկերով):

Comédie Française աշխարհահռչակ թատրոնը եւ ֆրանսական լեզուի ու գրականութեան հսկայ վառարանը, անցեալ շաբթուան մէջ վերջապէս յաջողեցաւ Cycle romantique անուան տակ բեմադրել Վիքթոր Հիւկոյի, Ալֆրէտ տը Վինիի եւ Ալֆրէտ տը Միւսէի հռչակաւոր գլուխ-գործոցները, որոնք ահագին զոհողութեամբ, հսկայ ծախսերով եւ մեծ դժուարութեամբ միայն կարելի է բեմադրել։

Ասոնցմէ մէկն է «Lorenzaccio»ն, զոր Քոմէտի Ֆրանսէզ կը ներկայացնէ այս պահուս՝ գերազանցապէս յաջող բեմադրութեամբ։ Նիւթը առնուած է հին իտալական կեանքէ։ Լօրէնցօ անուն երիտասարդ մը կը յաջողի իր ազգականներէն Ալեքսանտր տը Մէտիսիս՝ Ֆլօրանսի դուքսին վստահութիւնը գրաւել, բաժնելով անոր բռնակալ եւ վաւաշոտ կենցաղը։ Բայց իր միակ նպատակն է ազատել իր հայրենիքը այդ բռնակալին ճիրաններէն։ Ժողովուրդը կ'ատէ Լօրէնցօն եւ անոր տուած է Լօրէնցաչչիօ մակդիրը։ Այս երիտասարդը սիստեմիկօրէն համոզուած է իր կատարելիք արարքին հետեւանքներուն եւ միեւնոյն ժամանակ չանգիտանար որ դուքսին անհետացումը ո եւ է ազդեցութիւն չպիտի ուն… իր հայրենակիցներուն վրայ… րոնց միակ նկարագիրը մա… կը ճանչնայ։ Բայց այս անի… որ իրեն համար առաւել … հայրենասիրական հանգամ… ունի, — պիտի գործէ … մոռցուած ատելութեանց … թահարելու համար։ Եւ ար… Ալեքսանտր դուքսը կը ս… նուի եւ Ֆլօրանսացիները, փո… նակ ազատագրուելու … խորհելու, նոր մը կը կա… անհետացող դուքսին տեղ։ Ֆլօրանսի դուքսը Լօրէնց… վենետիկ խոյս տալու կը … ջողի, իր գլուխը գրաւի դր… է եւ անակնկալօրէն ձերբա… ուելով, ժողովուրդին կողմէ … կ'ենթարկուի եւ կը սպան…

Այս տրամաթիք անցք… [illegible] համար պէտք է … նել թէ Քոմէտի Ֆրանսէզի … րէնութիւնը ինչ հսկայ … թափելով յաջողած է այդ … տասութեան գրեթէ բոլոր … խաւոր ուժերուն մասնակ… թիւնը ապահովել, ոմանց … իսկ տալով գրեթէ աննշան … րեր։ Պէտք է տեսնել թէ ինչ… հսկայական յառաջդիմած … մադրութեան արուեստը … թատրոնին մէջ, որ կը յա… երեք ժամուան ընթացքին … սարակութեան ներկայա… քսանըութը պատկեր, … այլազան, բարդ. եւ ահա … միակ ապացոյցն է Ֆրանս… ներու ան ջերմ համակր… որ ունին իրենց առաջին … րոնին հանդէպ։

Գալով դերակատարներ… Mme Marie-Thérèse Pierat, … կայ ֆրանսական թատրոնի … rah Bernhardtը, դերազանց … ուեստով մը կատարեց Լօ… ցաչչիօի դերը։ Առաջին ան… ըլլալով տաղանդաւոր արո… տագիտուհին բեմ կ'ելլէր … մարդու դերով։ Ունի յաջող … փորձութիւն եւ այլազան … ուեստը, զոր կը պարտի իր … ծառայանդ ուսուցչին՝ դերա… Maurice de Feraudyի։ Այլա… ըսի, անոր համար որ «Աստմա… ներու Փիէրան կը … Monna-Vannaի մէջ, իսկ «Հ… սանեկան քայլերգ»ի, … տը Փլէզանսի դերակատա… Piératն, անճանաչելի կը … նայ Լօրէնցաչչիոյի դերա… տար Փիէրային քով, իր … նով, դիմախաղով, տաղա… թեամբ եւ հասկացողութեա… այնքան տարբեր են իր … դարկութիւնները։ Տիկին G… rielle Robinne ստանձնած … մարքիզուհի Սիպօի դերը, … կատարեց յաջող կերպով։ Բ… աւելի ան իր գեղեցկութեա… կը գրաւէ հանդիսականներ… քան արուեստով։ Alexandr… զոր մենք յաճախ տեսած … Հանրի Պաթայլի եւ կամ Ժէր… տրի թատերախաղերուն … այս անգամ ինքզինքը գեր… զանցեց կատարելով Ալեքսան… տը Մէտիսիս դուքսին, վա… շատ բռնակալի դերը, որ իր … ռէն բոլորովին տարբեր դեր … էր։ Իր թաւ ձայնը ընդհան… պէս ախորժելի է. ան կրտ… րին նկարագրին համեմատ … ձայնին տալ՝ ելեւէջ։

Denis Dinès, որ Քոմ… Ֆրանսէզի միակ դերասան … իբր յատկանշական դերեր … տարող, ստանձնած էր Կարտ… նալ Սիպօի բարդ եւ մեծ … ուեստ պահանջող դերը. … նալի էր Մարքիզուհի Սիպ… հետ ունեցած խոստովանա… տեսարանին մէջ։ Ունի նա… արուեստ, հրաշալի դիմախ… վարպետ խաղարկութիւն … մասնաւոր յատկութիւններ… մէկն է իր խօսքերը արտա… նելէ առաջ հասարակութեա… ըմբռնել տալ իր խօսքերուն … մաստը կենդանի եւ յաջող … մախաղով։

Desjardins կը կատարէր … լիփ Սթրոցցիի ստանձնած … դերը այնքան բնականօրէն … հազուագիւտ է տեսնել Քոմ… Ֆրանսէզի միւս ողբերգակ … րասաններուն քով, որոնք … կտոր արտասանած ժաման… անպայման պիտի սուտ վերջ… ւորութեան տպաւորութեան եղա…

...ր, որ առիթը կուտայ ծափերով ...ողջունելու գործօղներն ...ութիւն առջև ունեցած տեսա... ...ոսնները։ Այսուհ միշտ ...ակօն որ միակ գէշ ազդ... ...որ կայ ֆրանսական խաղը ...ները մէջ, այն ալ գործօղու... ...մեծանց ընթացքին գերակա... ...արանի հանդէպ իրենց հրա... ...ւծը արտայայտելու համար ...ոգոյրելոյ կոչել եղած ընդ... ...մէջն-ծափերն են։ Այս Թերին ...տեսանք Théâtre Artistique de Moscou-ի եւ կամ ուրիշ ...ուած թատերախմբերու ներկայա... ...ցումներու ընթացքին։ Կը յիշեմ ...երեւցնել մեծամեծ վարպետը, ...ութիւն Կիէֆոյի, որ L'Emigré ...ներկայացման պահուն խնդրից ...նրկայ հասարակութենէն, ծա... ...րերով չընդմիջել իր կատարերը, ...ղէտ ...ի համար իրեն դերա... ...ատարները... Թէ գիտք ունեցողը ...ասարակութիւն մը կայ։ Ի՞նչ ...ծափերու արտահայտ եւ ինչ ար... ...ար պահանջ։

...ուրագիր ...տեսան ...ի անդամ ...դերակատարները, Թեւով ...ամաշուած բաւանը, ամենքն ալ ...տանքներ գերասաններ, յա... ...ղտարել կատարելին իրենց ...ատարուած գիրերը, տալով ...ողջին հրաշալի ամբողջութիւն ...ն, ինչ որ հայ թատերական ...ներկայութիւններն մէջ գրեթէ անհնա... ...անալի եւ անիրականանալի է։ Կ'արժէ որ հայ հասարակու... ...թիւնը հետաքրքրուի այս թատ... ...րով եւ յաճախ վայելէ այն ...ռուլը գործողները որոնց ան... ...թ'էր ճշմարտութիւնը եւ յաջող ...գերակատարութիւնը արժանի է ...մէն գնահատանքի։

ՏՐԴԱՏ

ՆՈՐԷՆ «ՊԱՇՏՕՊՈՒԹԻՒՆԸ»

Պ. Է. Ճէյրաւոֆ, Սոֆիայի ...ոնիակոյ Թեմական խորհուր... ...դին ատենապետը, որ Թուուլ... ...ներով կը պահէ իր իշխանու... ...թիւնը, զասը բացած է Սոֆիայի ...Թերթին դէմ եւ 100,000 ...վա հատուցում կը պահանջէ։ ...ռաւորեան մեղքը այն է որ, հրա... ...տարակած էր Վառնային ...թ ...ը պահեստ տպաները բողո... ...ը, Ճէյրաւոֆի (Նոյնպէս ...) ...ամեղագանութեանց դէմ, պա... ...նջելով այդ անարժան մար... ...ուն հեռացումը։

ԺԻՆԵՎՆ.— Նոր բազմաձոյն ...րօնաներ մէջ, կինոստուդիներու ...ամենախոշոր մեծ վնասներ պատ... ...ճառած է գիւղացիութեան։ ...Բանկած կենդանիներուն Թիւը ...ի հասնի 2000ի։ Ամենէն աւելի ...ինասուած է Ռուսի ...

ՀԱՅԵՐ ՀԱՅԵՐ ՅԱՆ ՈՐ ԵՐԻՒ.— ...ռած ...բաղադր կը գտնուի ...Հայկ...կի մէջ։ ...ն բամպակով, ձէթով, ...ով եւ ...ով, Հոս կ'ապրին ...40 ...ւելի հայ ընտանիքներ, մեծ ...ը մասը Զանգեզուրցիներ, որոնք կը ...րաժին ...ի ...թեամբ կամ ի... ...ենց արհեստներով։ Հայերը ունին դպրոց մըն ալ

ԾԻԾԱՂ

ԿԱՐՄՐԱՍՈՎ

Հակառակ կարմիրներու այսքան երկար, այսքան յամառ գիտուարութեան՝ Ռուսիոյ մէջ ամէն բան փոխանակ կարմրելու, ընդհակառակը կը դեղնի, կը գորշանայ, կը սեւնայ։

Օրինակներով խօսինք։

Կարմիր բանտուորները որոնք, յանուն գաղափարի, տաժանագին աշխատանքներ մը յետոյ կը սեւնան, Ճիշդուղերով կը սեւնան, կը սեւի սեւնան գործարաններու յաւիտենական մուխին ու մոխիրին մէջ։

Կարմիր զինուորներն ալ անասուատութենէ կը դեղնին աշնան տերեւներուն նման։

Պոլշեւիկեան սկսաւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեններ։ Արդ, դեկտեմբեր, Յունուար, Փետրուար ու Մարտ ամիսները ճերմակ են։ Ապրիլ, Մայիս, Յունիս ու Յուլիս ամիսները կարմիր, կապոյտ ու նարնջագոյն են։ Իսկ Օգոստոս, Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր ու Նոյեմբեր ամիսներն ալ դեղին են։ Ո՞րը տեսնուած է որ Հոկտեմբերը կարմրցնէ։ Ինկա ամիսներուն ամենէն դեղինն է։

Ու այսպէս, Ռուսիոյ մէջ ամէն բան կը դեղնի, կը սեւնայ։

Նոյնիսկ անդունդ, իրենք կը գունափոխուին։ Խորհրդային Թերթերէն կ'իմանանք Թէ Ասիական Ռուսիոյ Ալմոլիսը Հոլտնի ադամանդները մէջէն ի մէջ սեւցած են։ Ի՞նչ սեւ Թրուշ։

Ու ծիմակ երարանջուեցը սկըսած է։

Կը փնտուեն կարմիր մասնագէտներ նկարիչներ ու ներկարարներ։ Կարմիր ներկի ալ մեծ խնդրանք կայ, երկիրը ծայրէ ի ծայր ներկելու համար։

Նկարիչ Ս. Խաչատուրեանին մեծ ապագայ բացուած է։

Այժմ երեւանի մէջ կաս կարմիր բոլորով, Աբրիզեանէն փոխադրուած «Մեռելը» մը մնացեր է, իսկ պարանոցեանիմեն մը՝ ցիկ. Զապել Եսայեանի... անոյշ լեզուն։

Երկուքն ալ պէտք է քաշկ... դէպի Թանգարան։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԻԿ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Հալէպէն կը գրեն «Յուսաբեր»ի Յունիս 18 Թուականով.—

Յատկացուած տեղեկութիւններու համաձայն՝ Քիւրտիստանը արդէն կատարուած է՝ ամ արժէ, Ճիշդ է, անհնչան ծովի մը վրայ, տաղ է Ճէյլանի։ Ամէն կողմ քիւրտերը մեծ շարժում եւ աշխատանք ցոյց կ'ուտան։ Քիւրտերը արդէն սանդճէն են իրենց երկրի իշխանութիւնը, ունին նախապատրաստ եւ վիճակարական իշխանութիւն՝ փորձ զինուորները բաղկացած. Թուրքիոյ այս մըտական սպառնալիքը՝ Քիւրտիստանը՝ չփաթաթէն մասնաւ է ենկիւրիի վարիչները։

Թուրքերը քրտական նոր ու մեծ ապստամբութեան մը մասին կը խօսին։

Հեռական արաբ Թերթերու մէջ կը խօսուի Թուրքիոյ ձեռք առած զգուշութիւններու մասին Թուրքիոյ եւ Միջագետքի սահմաններուն վրայ։

Լուրի մը համաձայն, այս երկու երկիրներէն Թուրքիա կ'անցնին բաւական Թիւով Քիւրտեր եւ Թուրք ընդիմադիրներ։ Ցերմինիքն դէպի ցիգնանակերտ, Թուսալ եւ արեւելեան նահանգները տանող ճամփաները քիւրտերու ձեռքը կը գտնուին։ Թուրք զինուորները սիշտ կը զգուշանան բախումներէ։

Թուրք ծանօթ աւելտրական մը կը յայտնէ մէջը, որ ինք Թուրքիայէն մեկնելէն օր մը առաջ լսած է Թէ՝ քէմալական կառավարութիւնը ուզած է յետը գտնել քիւրտերու դէմ եւ երկու զինուորականներ դրկած է բանակցութեան համար։ Թուրքերու առաջարկութիւնները ֆիլի Թուրքերը գերիշխանութեան ներքեւ ինքնավար քիւրտիստան մը ստեղծել է։

Նոյն աղբիւրէն առնուած լուրի մը համաձայն, քիւրտերը մերժած են եւ պահանջած են անկախ քիւրտիստան եւ Վասանութեան նիստութեան։

ՀԱՅԵՐԸ ԴԱՒԱՌՆԵՐԸՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգ. Միութենէն ստացանք պաշտօնական յայտարարութիւն մը, որուն գլխաւոր կէտերը կուտանք ստորեւ (առանձին այդ մըն ալ նրատարակուեցաւ Գ. էջ)։—

Ա.— Ներկայ Թուականէն սկսեալ մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջը եկեղեցին կից խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգ. տուրքի արձանագրութեան յատուկ ...մր մը, ամէն օր առաւօտեան ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ ժամը 6—9, եւ կիրակի օրերը միայն առաւօտեան ժամը 8—12։ Իսկ Յուլիս ամսոյ վերջին երկու օրերը, Շաբաթ եւ յաջորդող կիրակի ամբողջ օրը արձանագրութեան գործառնութիւնները պիտի կատարուին ի գիւրութիւն գիմողներու, առաւօտեան մինչեւ երեկոյ ժամը 7։

Բ.— Յաւալի է որ ազգ. տուրք վճարելու համար զանազան առիթներով վարչութեանս կողմէ եղած բոլոր պաշտօնական յայտարարութեանց հետեւանք չէ տրուած ոչ իսկ նուազագոյն չափով, այնպէս որ այժմէն կարելի չէ բաղդատել ...ոն ...ը բնորդ ... գործառնութեանց ... ...Սակայն ...ը խնդրել ...ն ... ամբողջ ...ն ... ...ը ...ի ...ը ... ..., որպէսզի կարելի ըլլայ տուրք վճարող ազգայիններուն կազմել ընտրողական ցուցակը յառաջիկայ Օգոստոս ամսոյ 1ին։

Գ.— Բոլոր հայրենակիցները որոնք պաշտօնական տարին լրացուցած եւ առնուազն 6 ամիսէ ի վեր բնակութիւն հաստատած են Լիոնի մէջ, պէտք է փուԹան արձանագրուիլ, վճարելով նուազագոյն 12 ֆրանք 1927 տարւոյ առաջին վեցամսեային համար տարեկան 24 ֆրանքի հաշուով։

Դ.— Ազգայնին տուրք վճարելով քաւէարկութեան մասնակցելու համար դիմում ընող հայրենակիցները պէտք է անձամբ ներկայանան իրենց ինքնութեան թուղթերով բարձ մ'ստանալու ...ը ...ն ...։ ... ...ով այնպէսզի ...ն ... ..., ... եւ բնակավայրի ... ...

Ե.— Լիոնի ընդհ. ժողովին անդամոց Թիւը որոշուած է 23 հոգի, որոնցմէ 12ը Լիոնի ազգայինները պիտի ընտրուին, իսկ մնացեալ 11 հոգին պիտի ընտրուին Լիոնի Թեմին նահանգներէն...

Զ.— Վերոյիշեալ վիճակները ընդհ. ժողովոյ իրենց անդամները կրնան ընտրել իրենց տեղին կամ Լիոն բնակող ծանօթ փորձառու ազգայիններէն, որոնցմէ ցանկ մը պիտի դրկուի առ ի գիւրութիւն։

Է.— Վիճակային ընդհ. ժողովոյ անդամոց պաշտօնավարութեան շրջանը վեց տարի ըլլալով, ամէն տարին մէկ երրորդ վիճակաւ կը գագրի եւ նորեր կ'ընտրուին։

Ը.— Գաւառական-Թեմական ժողովը պիտի ընտրէ Լիոնի եւ Շրջականերոյ Ազգ. կեդր. վարչութիւնը եւ Հոգեւոր Պաշտօնէութիւնը. կեդր. վարչութեան ընտրութեան անմիջապէս վերջ կը գագրին շրջականերու ընտրովի կամ նշանակովի վարչութիւնները, եւ հրահանգներ պիտի տրուին նոր վարչութիւններ ընտրել 1927 Յունուարէն սկսեալ, ... տուրքի վճարողներուն ... ...։ Եւ ...ն Հոգեւոր հովիւներ պիտի նշանակուին պաշտօնական տեղերու համար Լիոնի շրջականներուն մէջ գտնուող բոլոր հայկական վայրերը ըստ առաջինն Լիոնի կեդրոնէն պիտի ստանան իրենց հրահանգները եւ նմանակայ բոլոր Լիոնի կեդրոնին։

«ՅԱՌԱՋ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱՍՆՈՒԻՆ ՁԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անհրաժեշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէսզի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽԵԼԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. Վ. ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 5 Յուլիս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վալանսի մասնաճիւղը արդէն բոլորեց իր գործունէութեան Գ. տարեշրջանը։ Յառաջ Հիվայ եղանակի համար ամէն ջանք ի գործ դրուած է։ Դաշտէին փոքր մէկ մասը քիչ մը սկսած է հետաքրքրուիլ մարզական կեանքով, եւ այս տարի փոխանակ մէկի երկու խումբ պիտի մասնակցի նահանգային ախոյեանական մրցումներուն։

Այսպէս Վալանսի Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ կ'ունենայ իր պահեստի խումբը, որուն վճայականները պատրաստուած են։

Յառաջիկայ եղանակին Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը պիտի մրցի ֆրանսական Բ. դասակարգի խումբերուն դէմ, իսկ պահեստին երրորդ եղանակի վերջաւորութեան, մեր երկու խումբերը պիտի մասնակցին Աւլոնի բաժակի մրցումներուն, որուն մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին տեղացիները։

Յաւալի է ըսել որ Հ. Մ. Ը. Մ. իր կազմակերպութեան թուականէն մինչեւ հիմա գաղութին կողմէ պէտք եղած քաջալերութիւնը չէ գտած։ Մարմնակրթական միութեան անհրաժեշտութիւնը այս բազմահայ քաղաքին մէջ չատ զգալի է, եւ երբ այդ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը չեն զլանար։ Շարժումը օրէ օր կը յառաջդիմէ, իր մէջ առնելով երիտասարդութեան ստուար մէկ մասը եւ տալով անոնց ֆիզիքական եւ բարոյական առողջ կրթութիւն եւ ընկերական մաքուր բարքեր։

Մեր նպատակը եղած է միշտ բարձր բռնել Վալանսի երիտասարդութեան ֆիզիքական եւ բարոյական ուժը, զարկ տալ անոր ազգային ընկերական գիտակցութեան եւ կարելի եղածին չափ զայն ամփոփ պահելով, չձգել որ դիմերին օտարամուտներու ... ...։

Մ'ն առթիւն, դէպի գործ, ընկերներ։ Մենք ալ մեր կարգին ջանանք ուշադրութեան հրաւիրել, որպէսզի բոլորն ալ գգան Հ. Մ. Ը. Մ.ի անհրաժեշտութիւնը եւ օգնեն մեր ձեռնարկին։

Թղթակից

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՐԿԱԾ.— Ռոշֆորի մէջ երիտասարդ բանուոր մը, Ռուսլ, կ'աշխատէր տանիքի մը վրայ։ Մօտիկ կանգներ երեխաները ... մը։ Սխալ շարժման մը պահուն, զարնուեցաւ Թելին եւ ելեկտրականութեան զօրաւոր հոսանքէն զարնուեցաւ, ինկաւ վար։ Անկումը պահուն զարնուեցաւ ուրիշ բանուորի մը, որ կը գտնուէր տանիքին եզերքը։ Եւ երկուքը մէկ գահավիժեցան, ջարդ ու փշուր եղան քարերուն վրայ։

ՆՈՐ ԴՈՆԺՈՒՐ.— Տիկին Նադեանսոն, Փլէսլէրի ծառուղիին վրայ, իր տանը մէջ, հանգիստ ու մինակ նստած, կը վայելէր խաղաղութեան քաղցրութիւնը։ Սպասուհին դուրս ելած էր առտու։ Յանկարծ դուռը զրնգաց։ Կնոջ ձայն մը լսեց, ու բացաւ դուռը։ Մարդ մը եւ կին մը յարձակեցան վրան, մտան ներս, դուռը կղպեցին, նետուեցան բռնան ալ զարկեցին, ... կնոջ հարստութիւնը ու մեկնեցան։

8000 ՖՐԱՆՔ.— Պոլսու, Փոնտէ փողոցէն, իր տանը աղջկանցի մնացուցեկներուն մէջ կը նետէ, սխալմամբ, ութը հատ հազարնոց դրամատոմսեր։ Օ՜ առատութիւն։

Յետոյ կը հարցնենք աղքատներ։ Ինչո՞ւ, ի՞նչ գո՞ւրս

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԷ ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՆ ԹՈՒԲԵՐՆԵՐԸ կամ ի՞նչ է սիֆիլիսը (ինչպէս պաշտպանուիլ, ինչպէս դարմանուիլ)։ Գրեց Տոքթ. Լ. Գրիգորեան, Յառաջաբան՝ Տքթ. Վ. Ց. Թորգոմեանի։ Մատենաշար «Բժիշկի», Թիւ 1. Տպագ. Փարիզ, 1927։ Գին՝ 6 ֆրանք, Ամերիկա՝ 35 սէնթ։ Ուրիշ երկիրներ՝ 7 ֆր. 50։ Դիմել՝ Dr. L. Krikorian, 126, Fbg. Saint-Denis, Paris.

ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ (1914—1918)։ Տաճկահայ գաղթականութեան եւ անոր դերը Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութեան մէջ։ Հայաստանի ժողովրդական «Դրեզ» կ. Սասունի։ Տպ. Պոսթըն, 1927։

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ԿԸ ՏԵՍՆԷ «ՅԱՌԱՋ»Ը Նոյլ մի տալ որ դուն վճարես եւ ուրիշները ձրի կարդան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ժէյմս Նօլօտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մառիա ...մանտովայի յուշերը։

ՕՐԻՈՐ ԿԱՊԱՑՈՒՑՈՒԹԻՒ ԹԷ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

Աթոռին վրայ ինկած, մարդային ծխամորճ Թաթխուած մը, ...ն դադարող ակնարկը որուն բո... ...ը մարեր էր իր աչքերուն խոլը ...ը ...թէ կարծես ... սարսափ մը..., ...ը կը անէր իր շրթունք։ Ի՞նչ կայ կրնար ունենալ, ...ա ...կան ...ին ... հետ, ...որ ...ն կը ...ուտոյէր անոր դէմքը։

Թոյց փրկեն իրարու զիրկ ...նուած էին։

Հին գործադրողներէն անոնք որ ...ն կը գիտէին, ...ը ... ...ը ... ...։

շահել արգահատանքը որ կը զգա... մարմնական եւ բարոյական այս տեսակ տառապանքին համեմատ, իրենց ծախքը պիտի սառէր իրենց շրթներուն վրայ։

Թոյց չէին գիտեր...

Ճէյմս Նօլօտի ակնարկը ինծի յառեց եւ ծերունի զոզցողուն ձեռքերը ուսիս դնելով հարցուց.

— Ձեր փոխուած կը գտնէք ...է։

Այս հարցումը, որուն կը սպասէի շատ ննջը զրաւ.

— Փոխուած, ո՛չ, աւելի՛ յոգնած, պատասխանեցի։

— Ձեր տպաւորութիւնները ծանեկել չէք գիտեր, խոստովանեցէք որ ձեր առաջին տպաւորութիւնը իմ մասիս ողբալի եղաւ։ ...ը ... ...

...կէ գաւ ... ...ը մը կայ որ ... ..., այսպիսին ձանը է։

— Ներողութիւն. այս անհնարը բաւական մութ է, եւ տեսողութիւնս տկարացած է։

Ընդհանուրին մուտը մէյն մը ունեցայ, յետոյ ըսաւ.

— Չէք գիտեր սակայն. ծխամորճութիւնս այն է որ, լսած եմ ... որ ... ...ը ... կը զգամ Թէ մէջս ամէն զգայնակ ... է։

Եւ մինչդեռ զայն իմ սեղանի ...ը ... կը ... ...ն իր ... դէմ, ...

— Զգալի ... ...

—Անշուշտ. բայց ամ, լսած էի ... ամ ..., պիտի կրնաք ձեր տան հանգիստն ... ...

...

Երկարօրէն զիս դիտեց եւ յետոյ ձանր ձայնով մը ըսաւ.

— Այսիլ յետոյ, ինձի համար այլեւս հանգիստ չկայ։ Ինքզինքս կը պարտիմ ինքզինքիս։ Այն ...ը ...երուն համար որոնք կը փորձեն ... ... մէջ, պարտաւոր եմ ամբողջ աշխարհի ... ... Եւ ... մարդ պէտք է գիտնայ Թէ իրականութեան մէջ ինչ է այս կառավարութիւնը, որ ինքզինքը մարդկային կը յայտարարէ, ... կանոնին ... ...

...ը ... ...։ Այս մարդոցը մարմնաւոր ... ...

— Թախիծէ յետոյ լռելեայն բանտեն, որ գժոխքներու գժոխք է, ամբողջ օրեր հալածուած վայրերն անասուններ պէս եւ արիւնարբու խմբերը ... ...

Իր այս ... ... յետոյ ... ...

— Արդեն ... ...

...ու նենգարկութեան կեանքը ... ...

—Անշուշտ եւ ամբողջ սրտով։

— Ձեր բարեկամութիւնը արդէն ... ...

Հայր ... ...։

(Շար.)

Թարգմ. Ս. ՆՐԲԵԱՆՑ

կալ Սայմօ առջի օր իր պանդոկը հրաւիրեց Ամերիկայի եւ Անգլիոյ պատուիրակները. որոնց յայտնեց թէ իր կառավարութենէն ստացած նոր հրահանգներուն համաձայն, կ'ընդունի ամերիկեան տեսակէտը՝ յածանաւերու առաւելագոյն սահմանը 250,000 թոնօ որոշելու մասին։ Աւելցուց թէ այս քանակը 600,000 թոնոյի բարձրացնելու համար Անգլիոյ առաջարկը անընդունելի կը գտնէ։ «Ճափոն, բսաւ, կը փափաքի իրապէս սահմանափակել սպառազինումները։ Ամերիկեան առաջարկը տրամաբանական է, մինչդեռ եթէ ընդունինք Անգլիոյ տեսակէտը, պէտք պիտի ըլլայ նոր յածանաւեր շինել եւ սպառազինումը աւելցնել, իսկ մեր գումարումին նպատակը ասիկա չէ»։

Անգլիոյ պատուիրակներուն համար մեծ անակնկալ մը եղաւ Ճափոնի այս դիրքը, մինչ մեծ մարտանաւերու խնդրի վերաքննութեան մէջ Ճափոն անգլիական տեսակէտը պաշտպանած էր։

Մասնագէտներու ժողովը կ'աշխատի համաձայնութեան եզր մը գտնել։ Կը կարծուի թէ Անգլիա պիտի զիջի։

Կրօնական հալածանք Ռուսիոյ մէջ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ.—

Խորհրդային իշխանութիւնները անցած շաբաթ Լէնինկրատի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ձերբակալեցին բազմաթիւ կրօնականներ, մեծ մասամբ Մկրտականներ։ Անոնցմէ շատերը, ինչպէս նաեւ ուրիշներ, երկար ժամանակ անցուցած են արդէն պոլշեւիկեան բանտերուն մէջ։

Անցեալ Դեկտեմբերին իրենց հակակրօնական հալածանքին ձեռնարկելէ քիչ վերջ, խորհրդային իշխանութիւնները ազատ արձակեցին այն ատեն ձերբակալուած Մկրտականներէն շատերը, պայմանաւ որ իրենց գործունէութիւնը որոշ սահմաններու մէջ սեղմեն։ Հիմա պոլշեւիկները իրենց խօսքը դրժելով դարձեալ բանտ կը դնեն զանոնք, առանց որ եւ է մասնաւոր ամբաստանութիւն ունենալու անոնց դէմ։

Անցեալ Դեկտեմբերին, Կէփէուն խուզարկած էր Աւետարանական եւ Մկրտական կրօնաւորներու կեդրոնը եւ բանտարկած էր ի մէջ այլոց քարոզիչներ Փէթրօֆն ու Շիլօֆը, այն ամբաստանութեամբ թէ արտասահմանի հետ կը թղթակցին։

Բագուի նաւթերը եւ «Սթանտարտ Օյլ»ը

«Պերլինէր Թակէպլաթ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ խորհրդային իշխանութիւնները «Սթանտարտ Օյլ»ի հետ կնքած են երեք պայմանագրութիւններ, որոնց առաջինը կը նախատեսէ հինգ տարուան մէջ Նուազագոյն 500,000 թոնօ քարիւղի յանձնում, երկրորդով Վաքիւում Օյլ ընկերութեան կ'ապահովուին կարգ մը շուկաներ՝ քարիւղի վաճառման համար, երրորդը 1929էն սկսեալ երեք տարի պայմանաժամ կուտայ Վաքիւում Օյլ ընկերութեան՝ ռուսական քարիւղը Եգիպտոսի մէջ ծախելու որոշում տալու համար։

Երկաթուղիին մէջ սպաննուած

Առջի առաւօտ Կըընոպլէն Փարիզ համնող ճեպընթացին երկրորդ կարգի խցիկներէն մէկուն մէջ արիւնի հետքեր տեսնուեցան։ Կատարուած քննութիւնը շուտով հաստատեց թէ յիշեալ կառախումբով ճամբորդող նախկին զինուորական մը՝ Տըվէր, սպայ Պատուոյ Լեգէոնի, մուրճի հարուածներով սպաննուած եւ Տիժօնի մօտ շոգեկառքէն դուրս նետուած է։ Ճեպընթացին անցնելէն երեք ժամ վերջ միայն կարելի եղաւ գտնել զոհին դիակը։ Մարդասպանը ճեպընթացին Տիժօն հասնելէն առաջ վար նետուած եւ անհետ ազատուած է, հետքը տանելով պայուսակ մը։ Տըվէր կողոպտուած ըլլալով, կը կարծուի թէ սպանութեան շարժառիթը գողութիւնն էր։ Տիժօնի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կասկածելի մարդ մը, որ սակայն յետոյ ազատ ձգուեցաւ։

Ինչպէս կը յիշուի, անցած շաբաթ ալ նոյն ձեւով սպաննուած էր գնդապետ Սօվալ, Լիզիէօէն Փարիզ եկող կառախումբին մէջ։

Օդանաւային նոր ծրագիրներ

Առջի օր անգլօ-ամերիկեան մամուլի ընկերակցութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ Ատլանտեանի վեց ամերիկացի հերոսներուն ի պատիւ։ Ճաշի ընթացքին Լէվին յայտարարեց թէ ծրագրած է Ամերիկա վերադառնալ օդանաւով եւ ոչ թէ Յուլիս 12ին մեկնող «Լէվիաթան» շոգենաւով, ինչպէս ծանուցած էր նախապէս։ Լէվին իր այս նոր ճամբորդութիւնը պիտի կատարէ ֆրանսացի օդանաւորդի մը հետ, որուն անունը դեռ յայտնի չէ։ Այս յայտարարութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց ներկաներուն վրայ։ Ինչպէս յայտնի է, Լէվին երբ Չէմպըլէնի հետ Նիւ-Եորքէն մեկնեցաւ, նոյնիսկ իր ճամբորդութեան մասին լուր տուած չէր իր կնոջ։

Լէվին 100,000 ֆրանք նուիրեց՝ Պուռժէի մէջ օդանաւային Ակումբ մը բանալու համար։ Այս Ակումբը պիտի շինուի Օդանաւորդներու Միջազգային Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ եւ պիտի յատկացուի ամբողջ աշխարհի օդանաւորդներուն։

Հացկերոյթի պահուն Պըրտ զովեստով խօսեցաւ իր ճամբու ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Չէմպըլինի մասին։ Այս վերջինը փոխադարձաբար գովեց Պըրտի քաջութիւնը։

Դուրսը խռնուած բազմութիւնը պատշգամ կը հրաւիրէր օդանաւորդները։ Պըրտ եւ Չէմպըլին ողջունեցին ամբոխը։ Այդ պահուն սրահ մտաւ ֆրանսացի «միտինէթ» մը՝ մանիշակի փունջով մը, զոր նուիրեց հազարապետ Պըրտի։ Օրիորդը չգոհացաւ երբ Պըրտ շնորհակալութեան համար անոր ձեռքերը սեղմեց, ու երկնցուց այտերը, որոնց վրայ երկու համբոյր դրոշմեց Ատլանտեանի հերոսը։

Պըրտ փափաք յայտնած էր Ամերիկա դառնալէն վերջ խմիչք մը կատարել նաեւ հարաւային բեւեռին վերեւ, ուր կը կարծուի թէ, տակաւին անծանօթ կարգ մը երկիրներ կան։ Սակայն ծովային Նախարար Ուիլպըր հակառակ է այդ ծրագրին, եւ կ'ուզէ Պըրտի փորձառութիւնն ու հմտութիւնը օգտագործել ինքնաշատ ամերիկեան նաւատորմին։

Երէկ իրիկուն ժամը 5.30ին ամերիկացի օդանաւորդները ընդունուեցան Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ։ Անկէ առաջ իրենց ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Սէրքըլ Էնթէռալիէի մէջ։ Առջի գիշեր Մօնմարթր գացին եւ ներկայ եղան Մուլէն Ռուժի ներկայացման։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արզումեան, Պէլվիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Զաւարեան, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ազբիւր Սերոբ Եռագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտ Սեբուհ, Ուսանողական միութիւն եւ Ընկէնի խումբերուն ներկայացուցիչները. վաղը՝ Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քաֆէ օ քուէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը. մէթրօ Իթալի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, 10 Յուլիս, Կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ. 184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Հ. Թորոսեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն) եւ Գ. Ժ. Գալամեանի (ջութակահար)։

Կը խօսին՝ Գ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Գ. Նաւասարդեանի, Պէշիկթաշլեանի եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի **ՈՍԿԵՐՉԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ։ ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ,, ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

տեղի կ'ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ 10 Յուլ. կիր. օրը ընտանեկան հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ Կը նուագէ Թաւիսա Արգար։ Ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի հայթայթուի ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, իջնել Շավիլ։ Լուվրէն եւ Փօռթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 թռամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10—12 կազմակերպիչներ պիտի սպասեն կայարաններ, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած՝ Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Սէն-Շամօնի մասնաճիւղին կողմէ, 10 Յուլիս, կիրակի օր Թալուտիէր երթալիք ճամբուն վրայի պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտագրերով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան Միութեան Գ. տարելիցին առթիւ, 10 Յուլիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme—Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Միլիայժար մասնակցութեամբ Փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Շահան Սարեանի։ Արտասանութիւններ, երգեր նուագ եւ երկու զաւեշտ. «ՋԱՎԱԼԼԸ»ն եւ «ԱՆՃԱՐԱԿ ՏԱՌԱՆ», որոնց կը մասնակցին միութեան անդամները։ Մուտքը ազատ է։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ՝ 10 Յուլիս կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, Փօնթէվէք ծանօթ մարզադաշտին վրայ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բաժակի ախոյեանական մրցում Վիէնի եւ Լիոնի քոյր մասնաճիւղերուն միջեւ։ Մասնակցելու կը հրաւիրուին բոլոր հայ մարզական խումբերը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՕՆԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Փօն տը Շէրիւ 3 Յուլիս 927

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը 10 Յուլիս Կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour ընկեր Ն. Ալատինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ Arnouville-les-Gonesseի Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։

Օրակարգ խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, 10 Յուլիս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գ. Քաղաքապետարանի մատենադարանը, Rue François Garcin թիւ 18։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ժողովը՝ 11 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, 10 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լուսաւոր» խումբի ժողովը Երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի Բ. րդ. վիճակաւորական ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 2ին Caserne d'Offemontի մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Ջ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 61 Rue Mr. le Prince Ցլոոիս ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ Շրջ. Պատգ. ժողովին օրակարգի խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Լեւոն Մօղեանէ հանդիպիլ խմբագրատուն։

Տէր եւ Տիկ. Ադամ Սարգիսեան, Այրի Տիկ. Մարիամ Պասմաճեան (Տէսին), խորհակիրով կը ծանուցանեն իրենց որդւոյն փոքրիկն՝

ՎՐԷԺ ԱԿՆՈՒՆԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 3 Յուլիս Կիրակի, ժամը 11ին Շառիթիէ հիւանդանոցին մէջ (Լիոն)։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի 6 Յուլիս կէսօրէ վերջ, ժամը 5.30ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Սրապեան, հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մեկնած է։ 1924ին Քանթի եղած է։ Իմացնել՝ «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

ԸՆԿԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատանս մէջ պէտք ունիմ ընկերոջ մը որ անպայման գիտնայ ֆրանսերէն գրել եւ կարդալ, հոգ չէ թէ արհեստին տեղեակ չըլլայ. կը ստանձնեմ սորվեցնել արհեստը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Մայքըլ Զարգարեանի 31 Րիւ Քանըպիէր, Մարսէյլ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Գործաւորուհի մը անհրաժեշտ է գիտնալ ֆրանսերէն եւ քիչ մըն ալ կար։ Դիմել՝ կերպասեղէնի վաճառատունս, 28 Rue St-Barbé Marseille.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Boisի թուէնի և թռամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ'Էսթէն թռէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Դուռն կը փնտռէ

Սամ. Հանրային Պարտ... վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ ֆրանսերէն, հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Ստերլին.	L. St	124
Տոլար.	Dollar	25
Մարք ոսկի	100 Mark	60
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	1
Թրք. ոսկի	or	10
Մէճիտիէ	Medjidié	
Լէվա 100 հատը	Léva	1
Տրախմի »	Drachme	3
Լիր »	» Lire	14
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	7
Զուիցր. »	Frc. Suisse	49
Լէյ 100 հատը	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	1 Cr. Fonc. Eg.	330
»	II	»	4..
»	III	»	150..
Թուրքիոյ Վիճակ.	Lots turcs	

Comptoir Parisien de change et de C...
80, Rue Lafa...

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDIT...
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant : H. TEURNI...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամ.	6 ամ.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ.	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒԼԻՍ 1927

9 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 384

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԴԷՄ ԵՆՔ ԵՒ՛ ՄԷԿՈՒՆ ԵՒ՛ ՄԻՒՍԻՆ

Հայաստանի թերթերուն մէջ կը կարդանք խումբ մը հայ գրողներու բողոքը՝ պատերազմի խաղերուն դէմ։

«Բողոքելով բողոքում ենք այն պատերազմի պատրաստութիւնների դէմ, որ անգլիական կառավարութեան ձեռնարկեցութեամբ (նախաձեռնութեամբ), նախկին Ռուսաստանի էմիգրացիայի (տարրեր) ձեռնտուութեամբ եւ կեղծ կամ անճարակ խաղաղասէրների թոյլտուութեամբ նիւթւում է Խ. Միութիւնը տապալելու, նոր աղէտի եւ աւերի մատնելու»։

Այս առթիւ, թելադրութիւններ կ'ըլլան որ արտասահմանի մէջ ալ ճշտուին դիրքերը.—Թէր կամ դէմ։

Շատ կարճ է եւ բացորոշ՝ մեր պատասխանը. — Դէմ ենք և՛ մէկուն և՛ միւսին։ Եւ՛ բրիտանական, և՛ խորհրդային աշխարհակալութեան։ Եւ կոչումով դրամատէր-պոլիտիկոններու, և՛ կեղծ պրոլետար-յեղափոխականներու դիւային խաղերուն, որոնք իսկապէս կը սպառնան աշխարհի խաղաղութեան եւ մանաւանդ մանր ժողովուրդներու կեանքին։

Մեր կարծիքով — եւ առաջին անգամը չէ որ կը շեշտենք — ոչ Մեծն Բրիտանիան պատերազմելու միտք ունի, ոչ ալ խորհրդային իշխանութիւնը։ Այս վերջինը կռուելու կարողութենէն ալ զրկուած է, թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ տնտեսական պատճառներով։ Եւ այն խժալուր աղմուկը որ կը տիրէ այս միջոցին հիւսիսէն հարաւ, Խորհրդային Միութեան լայնքին ու երկայնքին, եւ որուն համար «Պաշտպանութեան Շաբաթ» մըն ալ նշանակեր են, Յուլիս 10 — 17, պարզապէս հրէական «ղալմաղալ» մըն է, ամբոխին ուշադրութիւնը ցրուելու։

Ցենք մխտեր։ Փափուկ է միջազգային կացութիւնը։ Անտանելիներ՝ միշտ ալ հաւանական։ Անվիճելի է հակապոլշեւիկ շարժումը, ամէն երկրի մէջ առանձին։

Այդ բոլորը միացեալ ճակատի կը յանգի՞ն թէ ոչ—տարբեր խնդիր է։ Այսօրուան համար կարեւորը այն է որ, խորհրդային իշխանութիւնը կը գտնուի բախտորոշ, ճակատագրական շրջադէտի մը վրայ։ Օղակները կ'ամրանան. ճնշումը կը սաստկանայ. անվստահութիւնը կ'աճի. Ներքին խմորումները ձեւ ու մարմին կ'առնեն։ Կարմիր անարեկում, փոխ-վրէժ, անջատական ճեղքեր՝ մինչեւ անգամ կուսակցութեան ծոցին մէջ։

Երբ այսպէս է կացութիւնը, այլեւս երկրորդական գծի վրայ կը մնան բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ արձակուած նետերը։ Լոնտոն տագնապը կ'օգտագործէ, ուրիշները կրակը ձգելու եւ իր քարիւղն ու քանալինները փրկելու, դարաւոր մրցակից մը զգետնելու համար։ Այս առթիւ առաջ կը քշէ ո՛վ որ հաշիւ ունի Ռուսիոյ հետ կամ աչք՝ անոր հողերուն։ Մինչեւ անգամ՝ «եղբայրական» Թուրքիան։

Լէնինի յաջորդները կ'ընդունի՞ն այս կացութիւնը։

Եթէ այո՛,— շատ պարզ է իրենց ընելիքը։ Փոխանակ աջ-ձախ նիզակ ճօճելու, փոխանակ Տօն Քիշօթի մարզանքներ կատարելու, պէտք է չարիքը արմատէն բուժեն, փոխելով ներկայ կարգ ու սարքը եւ հաստատելով իսկապէս աշխատաւորական, ժողովրդավար եւ ազատ իշխանութիւն։ Պէտք է անկեղծօրէն յարգեն ժողովուրդներու իրաւունքները, ազատ ձգեն ամէն մէկը՝ իր ճակատագիրը վարելու, իր բնական եւ արդար սահմաններուն մէջ։ Պէտք է ոչնչացնեն ներկայ մռնկոյեան «դիկտատուրա»ն, որ ուրիշ բանի չի ծառայեր, եթէ ոչ ժողովուրդները հարստահարելու եւ անբարոյացնելու, ափ մը խմստակներու կամ արկածախնդիրներու ձեռքով։ Թո՛ղ քաջութիւնն ունենան հանրաքուէ կատարելու ամէն կողմ, կամ սահմանադիր ժողով հրաւիրելու։ Թո՛ղ պզտիկ ճիգ մը փորձեն, գոնէ իրենց հռչակած նշանախօսքերը գործադրելու պարկեշտօրէն, առանց բռնութեան եւ առանց խեղկատակութեան։

Կրնա՞ն ուրանալ թէ հայ ժողովուրդը, կարօտ՝ ազատ եւ անկախ հայրենիքի, դժգոհ է տիրող կարգ ու սարքէն, քանի որ Հայաստան կը տապկուի, կը տքայ արհեստական սահմաններու, ընդվզեցուցիչ անարդարութեանց եւ կեղեքումներու տակ։ Կրնա՞ն ժխտել թէ Վրաստան, Ազրբէյճան եւ հիւսիս. Կովկաս կ'ուզեն անջատուիլ. թէ ցեղակից Ուկրայնան անգամ միջօրէն կը ձգտի թօթուել Մոսկուայի լուծը, նոյն իսկ համայնավար հաստուածի մը առաջնորդութեամբ... Կրնա՞ն ծածկել վերջապէս, թէ բովանդակ աշխարհի լայն մտաւորականութիւնը, իսկական աշխատաւորութիւնը, բոլոր ժողովրդավար հոսանքները, մինչեւ անգամ ներկայ իշխանութեան համակիրները երես դարձուցած են եւ արդարութիւն ու ազատութիւն կը պահանջեն բարձրաբարբառ։

Տասը տարուան իշխանութեան մը համար, աններելի տգիտութիւն եւ խուժանավարութիւն է աչքերը փակել այս անողոք իրականութեան հանդէպ, եւ թշնամիներ փնտռել ամէն կողմ։ Կա՛մ, տանիքներէն պոռալ թէ՛ բոլոր դժգոհ ժողովուրդներն ու հոսանքները գործիք են ու դաւակից՝ միջազգային «իմպերիալիզմ»ին, ցարական միապետութիւնը վերահաստատելու համար։

Իսկ եթէ չեն ընդունիր այս վիճակը այնպէս ինչպէս որ կայ, այն ատեն.— «արիւն ձեր ի գլուխ ձեր»։ Պոլշեւիկեան «օլիկարշի»ն ալ պիտի կործանի իրերու բնական ընթացքով, ինչպէս որ եւ է բռնակալութիւն, թերեւս առանց պատերազմ հրատարակուած ըլլալու բրիտանական աշխարհակալութեան կողմէ. ժողովուրդները պիտի լողան արեան գետերու մէջ. իսկ մտաւորականներու բողոքները պիտի դառնան անճոռնի հեգնութիւններ, ինչպէս մինչեւ հիմա։

Այսքա՞նն ալ չեն հասկնար «անկուսակցական» գրողները...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«Ե՞ՐԲ ԿԸ ՍՏԵՂԾՈՒԻ»

«Ե՞րբ կը ստեղծուի Համագաղութային կազմակերպութիւնը» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր», քննելով ռամկավար «Արեւ»ի առարկութիւնները, դիտել կուտայ (28 Յունիս).

—«Փաստ է, որ համագաղութային ձեռնարկը գրուխ չեկաւ բացառաբար Երեւանի սաղբանքներուն շնորհիւ։ Ռամկավարները կուսակցական նկատումներով զոհ գացին այս սադրանքներուն եւ ձախողանքի մատնեցին այս օգտաշատ եւ ազգանուէր ձեռնարկը։ Եթէ կուսակցական այս՝ չէք ու սխալ հաշիւները չըլլային, գիւրին պիտի ըլլար— դիւրին ոչ միայն մեզի, այլ նաեւ մեր հակառակորդներուն համար— հարթել այն «արգելքները», որոնց մասին կը խօսի Նոր Արեւ։

«Այն օրը որ ռամկավարները ձերբազատուին Երեւանի գերութենէն, յաջորդ օրն իսկ՝ մեր խորին համոզումով՝ հնարաւոր պիտի դառնայ հարթել բոլոր երկրորդական «արգելք»ները եւ կեանքի կոչել գաղութահայութեան փրկութեան միծագոյն ազդակը՝ «Համագաղութային Կազմակերպութիւնը։»

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԱՊՈԼԻ ՋՐԱԿԱՅԱՆԸ

Ալեքսանտրապոլի Ջրակայանը, որուն շինութեան ձեռնարկուած է 1925ի Յունիսին, կը կառուցուի Շիրակի Ջրանցքին վրայ, Արփաչայի ամբարտակէն 3 վերստ հեռու։ Մեքենաներու շէնքը կը գտնուի Արփաչայի ափը, խոր ու անմատչելի կիրճի մը մէջ։ Նախապէս ճամբաներու չգոյութեան պատճառով, շինութեան նիւթերը կը փոխադրուէին արահետներու մէջէն, շալկելով։ Ցետոյ հարկ եղաւ Արփաչայի կիրճին երկարութեամբ, գետին զուգահեռական, բանալ մասնաւոր լայն ճամբայ մը, կայան փոխադրելու համար ծանր մեքենաները եւ շինութեան նիւթերը։

Կառուցման համար ներկայիս կ'աշխատին 500 բանուորներ։ Աշխատանքները կը տեւեն ամբողջ օրը, 24 ժամ, երեք հերթական կարգով։

Կը յուսացուի որ աշխատանքները վերջանան 1928ի սկիզբը եւ օգտագործուի Ջրակայանը։

Ջրակայանը պիտի ունենայ 7500 ձիու ուժ, որուն մեծ մասը պիտի գործածուի բանեցնելու համար հիւսուածեղէնի գործարանը։ Սակայն որոշ է որ գործարանին շուտով անբաւական պիտի դառնայ այդքան ուժը։ Մինչդեռ, աւելի ուժ ստանալու համար անկարելի է ընդլայնել կայանը՝ նկատելով որ հարկ պիտի ըլլայ առնել Արփաչայի ամբողջ ջուրը։ Ու կը խորհուի, այն ատեն, հիմնել երկրորդ կայան մը Շիրակի ջրանցքին գլուխը։ Այդպէսով, ջուրը այդ կայանէն անցնելէ յետոյ կը թափի Կիրակի Ջրանցքը եւ կարելի կ'ըլլայ նորէն օգտագործել։ Սակայն ամառը, ջրաշտային աշխատանքներու ժամանակ, երբ անհրաժեշտ է ոռոգումներու համար առաւելագոյն ջուր պահել, այս ուժը դարձեալ պիտի նուազի։ (Խորհրդային Հայաստան, 21 Յունիս։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ.

— Թուրքիոյ նահանգներէն Էնկիւրի հասած տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ՝ 1926–1927ի մարդահամարին համաձայն, Թուրքիոյ բնակչութեան թիւն է 14,173,000։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք-սերպ զինակցութեան շուրջ

Սօֆիայի «Զօրա» թերթէն առնելով գրեցինք թէ Պելկրատ հասած է Թուրք ընդհ. սպայակոյտի պետ եւ Մուսթաֆա Քէմալի գլխաւոր աշխատակից Ֆեվզի փաշա, Թուրքեւսերպ զինուորական դաշինք մը կնքելու համար։ Ցիշեալ թերթը կ'աւելցնէ թէ Մուսթաֆա Քէմալ մօտ օրէն Քարլսպատ պիտի երթայ եւ այս առթիւ պիտի կրնայ վերջնական ստորագրութիւնը դնել կնքուելիք դաշնագրին տակ։ «Զօրա» աւելէ առաջ ալ գրած էր թէ եուկօսլաւ զինուորական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ գացած են Էնկիւրի, նման զինակցութեան մը մասին բանակցութեանց սկսելու համար։

Միւս կողմէ, սակայն, Անատոլուի. Գործակալութիւնը կը հերքէ Մուսթաֆա Քէմալի Քարլսպատ երթալու լուրը։

Թուրքերը կը շահին դատը

Զինադադարի ընթացքին Պոլսոյ մէջ, լրտեսութեան մը հետեւանքով թէ երկու զինավաճառներ՝ Մէհմէտ եւ Իպրահիմ արգիլեալ զէնքեր կը պահեն, անգլիական հրամանատարութեան հրամանով խուզարկութիւն կատարուած էր անոնց խանութին մէջ եւ գրաւուած էին մեծ թիւով որսի հրացաններ իրենց կազմածներով, որ խոշոր գումար մը կը ներկայացնէին։ Երբ կատարուած քննութիւնը պարզեց թէ այդ ապրանքները օրինաւորապէս անցած են մաքսատունէն, Մէհմէտ եւ Իպրահիմ ազատ արձակուած եւ իրաւունք ստացած էին իրենց առեւտուրով զբաղելու։ «Ժ. տ'Օրիան» կ'իմանայ թէ յիշեալները անգլիական կառավարութեան դէմ դատ բանալով Լոնտոնի ատեաններուն առջեւ, պահանջած են 180.000 անգլիական ոսկի, իրենց գրաւուած ապրանքներուն փոխարէն եւ շահած են իրենց դատը։

12000 հոգի ձերբակալուած Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայէն Ռիկա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ Վարշաւայի խորհրդային գործակատար Վոյքոֆի սպանութենէն ի վեր աւելի քան 12.000 հոգի ձերբակալուած են Մոսկուայի շրջանին մէջ, մեծ մասը բանուորներ։ Կայ մըր սարսափի այս նոր քաղաքականութիւնը շատ չէ անհաբեկած ժողովուրդը։

Պոլշեւիկեան ծանր տագնապը

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը ներքին ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս պահուս։ Հակառակ շաբաթներէ ի վեր գործադրուած ահաբեկչական միթոտներուն, կարելի չըլլար կասեցնել սովետական պաշտօնատարներու դէմ կատարուած մահափորձերը։

Պերլինի «Թակ» թերթը կը տեղեկանայ թէ Ձիչէրին կ'ուզէ փոխել Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը՝ արգիլելու համար Ռուսիոյ դէմ զինեալ ճակատի մը կազմութիւնը եւ վարկեր ստանալու համար Գերմանիայէն եւ Միացեալ Նահանգներէն։

Լեհաստանի եւ Ֆինլանտիոյ հանդէպ Լիթվինոֆի հետապնդած քաղաքականութենէն դժգոհ է եւ կը փափաքի կարելի եղածին չափ շուտ առեւտրական եւ փոխադարձ չէզոքութեան դաշինք մը կնքել Լեհաստանի հետ։

Համաձայնութիւնը անկարելի

Ժընեւի ժողովին մէջ տեսակէտներու համաձայնութիւն կարելի չեղաւ գոյացնել։ Տասնըհինգ օրէ ի վեր Ա. պատուիրակները պաշտօնապէս չէին հաւաքուած։ Երէկի ժողովը բախտորոշ դեր պիտի կատարէ։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը առնուած լուրերը ցոյց կուտան թէ կարելի չպիտի ըլլայ օժանդակ նաւերու մասին համաձայնիլ։ Անգլիացիները 600.000 թոնօ յածանաւ կը պահանջեն։ Ամերիկացիները իբրեւ վերջին զիջում մինչեւ 400.000 կը բարձրանան, մինչ Ճափոն 250 հազարէն վեր ելլել չուզեր։

Ընտրական նոր օրէնքը

Երեսփոխանական ժողովին մէջ քանի մը օրէ ի վեր բուռն վիճաբանութիւններ կը կատարուին ընտրական նոր օրէնքին մասին։ Բացի կառավարական օրինագիծէն, զանազան կուսակցութիւններ տարբեր դրութիւններ կ'առաջարկեն։ Բոլորին ալ մտահոգութիւնը մէկ է. յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ յաղթանակը ապահովել։

Հինգշաբթի օրուան ժողովը շատ աղմկալի եղաւ։ Ընդհանուր ջղայնոտութիւն կը տիրէր, այն աստիճան որ նիստը շարունակուեցաւ ամբողջ գիշերը եւ փակուեցաւ առտուան ժամը 7.30ին, կէսօրէն վերջ վերսկսելու համար։

Վէճը սաստիկ է մանաւորապէս աջերուն (կեդրոնն ալ մէջը) եւ ձախերուն միջեւ։ Առաջինները հակառակ են ներկայ դրութեան փոխուելուն, միւսները (մանաւորաբար ընկերվարականները) կը պահանջեն հիմնական բարեփոխում։ Հակառակ գիշերաջան աշխատանքներուն, տակաւին վերջնական որոշում մը չէ քուէարկուած։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ 150ՆՈՑՆԵՐԸ

Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.— Գահիրէի «Մուխաամէթ» թերթին ստոյգ աղբիւրէ ստացած տեղեկութեան համեմատ, Պաղեստինի եւ Սուրիոյ մէջ ապրող Հայերը 150նոց ցանկին մէջ գտնուած եւ վերջերս Թուրք հայրենակցութեան իրաւունքները ի սպառ կորսնցուցած կարգ մը խայտառակ անձերու հետ բանակցութեան սկսած են նոր գործակցութեան մը համար։

Այս բանակցութեան նիւթը զայն կատարողներուն դաւաճանութեան աստիճանը ցոյց կուտայ։ Մեր եգիպտացի պաշտօնակցին գրածին համեմատ, դաւաճաններու ցանկի սեւերես հերոսները, Թուրք ազգին կատարած մեծ յեղաշրջումին հակառակ, տակաւին կը յուսան թէ օր մը պիտի կրնան իշխանութեան գլուխ գալ եւ այս նպատակաւ ըստ իրենց խելքին ամէն միջոցի կը դիմեն։ Այդ ողորմելիները Պաղեստին եւ Սուրիա բնակող եւ գաղթական, այսինքն արկածախնդիր Հայերուն հետ համաձայնութիւն գոյացնելու պարագային անոնց ապահովուելիք իրաւունքները եւ շահերը քններ եւ ճշդեր են (՞)։ Մեր պաշտօնակիցը խիստ արդարացի կերպով կ'աւելցնէ թէ երիտասարդ Թուրք հանրապետութեան մօտաւոր պատմութեան մէջ այս կարգի արկածախնդիրներու դաս մը ըլլալիք շատ մը օրինակներ կը գտնուին։

ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Հալէպէն «Վաքըթ»ի ուղղուած նամակ մը կ'ըսէ.— Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Թրքական հպատակութիւնը ընդունող Հալէպցիներէն 100 հոգի այսօր Հալէպի բանտին մէջ «Թաղուած» են։ Երբ մէկ տարուան պայմանաժամը լրացնելով կը պատրաստուէին Թուրքիա դառնալ, ֆրանս. տեղեկատուութեանց ցիւղին մէջ աշխատող հայ լրտեսները եւ անոնց պետը եղող 150նոցներէն քիլիսցի ճէմիլ անգոյ պատճառներով կը ձերբակալեն եւ դատարաններու առջեւ ու բանտերու մէջ կը քաշքշեն զանոնք։

Մինչեւ իսկ ատոնցմով ալ չի գոհացուիր եւ գիշերանց տուներ կը կոխուին եւ ձեռք անցուածները տեսակ տեսակ չարչարանքներու կ'ենթարկուին եւ սահմանէն դուրս կը հանուին։ Արդեօք այս Թուրքերը պաշտպանող եւ Ճէմիլին եւ հայ լրտեսներուն ձեռքէն ազատող պաշտօնատուն մը չկա՞յ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պէյրութի Մերձաւոր Արեւելքի որբերու ընկերակցութեան վարիչ Պ. Մըրֆի կ'իմացնէ որ հայ գաղթականութեան եւ որբերու բարոյական, ֆիզիքական եւ տնտեսական վիճակը ըստ կարելւոյն բարւոքելու համար, իր նախաձեռնութեամբ գումարուած հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները եւ յարանուանութեանց պետերը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրած են եօթը հոգինոց գործադիր մարմին մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ, գործադրել Հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ վաւերացուած ծրագիր-կանոնագիր որոշումները, ազգային իշխանութեանց եւ բարեգործական մարմիններու հետ խորհրդակցաբար։

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՄԱՔԼԷՐԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

(Մեր մամնաւոր Թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 2 Յուլիս

Ռումանահայ կեանքին մէջ, վերջացող ամսուան ընթացքին կարեւորագոյն դէպքը եղաւ այցելութիւնը ծանօթ հայագէտ Գ. Ֆ. Մաքլէրի որ մայրաքաղաքս հասաւ, Յունիս 20ին, ինչպէս իմացուցի ատենին։

Գ. Մաքլէր հրաւիրուած էր ռումէն յայտնի պատմագէտ Փրօֆ. Եօրկայի կողմէ, Հայաստանի եւ Հայոց մասին բանախօսութիւններ ընելու համար Հայաս-արեւելեան Եւրոպայի ուսումնասիրութեան կաճառի անունով է որ այս հրաւէրը բրած էր Փրօֆ. Եօրկա, իբրեւ նախագահը այդ հիմնարկութեան։

Գ. Մաքլէրի հիւրասիրութիւնը ստանձնեց Ռումանահայ Ազգային Միութիւնը։

Գ. Մաքլէր, իր առաջին դասախօսութիւնը բրաւ Կիրակի, 26 Յունիս, Յօձնտացիա Քարոլի սրահին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, նիւթ ունենալով «Հայ Դիւցազներգութիւնը»։

— «Եթէ, ըսաւ, դիւցազներգութիւնը հերոսական արարքներու շարք մըն է, հայ ազգին կեանքն ալ դարերու ընթացքին ուրիշ բան չէ եղած, եթէ ոչ կատարեալ դիւցազներգութիւն մը։

Ներկայացուց հայ ազգի դերը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, քաղաքակրթութեան մէջ եւ այն պատուոյ տեղը որուն արժանի է ան քաղաքակիրթ ազգերու շարքին մէջ։

Գ. Մաքլէրի ժամանումին Փրօֆ. Եօրկա կը բացակայէր մայրաքաղաքէս, մօտալուտ ընտրութեանց առթիւ քարոզութեան գացած ըլլալով գաւառները։

Այդ պատճառով այս առաջին դասախօսութեան, Գ. Մաքլէրը ներկաներուն ծանօթացնելու եւ նախագահելու պաշտօնը կատարեց Փրօֆ. Մունեու, որ շատ համակրանքով խօսեցաւ Հայերու մասին եւ գանոնք աւելի լաւ ճանչնելու համար մեր հանրութեան, ըսաւ, հրաւիրեցինք Փրօֆ. Մաքլէրը։

∴

Փրօֆ. Սօրկա Պուքրէշ ժամանելուն յաջորդ օրը, իր վարած թերթին Neamul Romanesc մէջ իր ստորագրութեամբ հրատարակեց առաջնորդող յօդուած մը, որուն թարգմանութիւնը կուտամ ստորեւ.

«Երկուշաբթի օր Պուքրէշ հասաւ, Ռումանիոյ մէջ շարք մը դասախօսութիւններ ընելու համար՝ ֆրանսացի Փրօֆ. Ֆրէտէրիք Մաքլէր։

Քիչ անգամ օտար մը ըրած է ազգի մը համար այն ինչ որ ուզած եւ յաջողած է ընել Գ. Մաքլէր, այսօրուան գժբախտ բայց երեւելի իր մշակոյթովը անինչափ փառաւոր հայ ազգին համար։

Մեծ Հայաստանի եւ Տաճկական Հայաստանի անինչափ նոր արուեստը, ինչպէս նաեւ այս երկու տէրութեանց գրականութիւնը եւ քաղաքական կեանքը, երկար տարիներ, համբերատար եւ բեղուն ուսումնասիրութեանց նիւթը դարձած է այս համեստ գիտունին, որուն Հայերը շատ երախտապարտ պէտք է ըլլան։

Երկրէ երկիր շրջագայած է անոնց անցեալը ուսումնասիրելու համար։

Այն «Երեք դասախօսութիւնները Հայաստանի մասին», զոր վերջերս հրատարակեց, կը միացնեն հաստատուն հիմք մը հետ անինչափ հաճելի ձեւ մը։

Հարաւ - Արեւելեան Եւրոպայի ուսումնասիրութեան հիմնարկութիւնը կարծեց որ կարեւոր ծառայութիւն մը կը մատուցանէ մեր հասարակութեան, ճանչցնելով անոր, նշանաւոր ժողովրդ մը միջոցաւ, անինչափ շահեկան ազգ մը»։

∴

Չորեքշաբթի իրիկուն, 29 Յունիս, Պուքրէշի հայութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ իր հիւրին Նաթօլիլիան պարտէզին մէջ։ Ներկայ էին մօտ քառասուն հայրենակիցներ։

Ճաշի ընթացքին բաժակաճառեր արտասանեցին Գ. Գ. Ա. Մանիսալեան, Կ. Միհայիլէսքու, Յ. Ճ. Սիրունի, Ե. Գօլանճեան, Սրտաշէս Թ. Թովմասեան եւ Վ. Մէչտուտճեան։

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ, ինքը՝ Փրօֆ. Մաքլէր։ Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր խօսողներուն։ «Իմ ամբողջ կեանքս նուիրած եմ, ըսաւ, հայ ազգի անցեալին ուսումնասիրութեանը եւ անոր փառքը օտարներուն ծանօթացնելու գործին։ Բայց ներկան ալ անտարբեր չէ ձգած զիս»։

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով Փրօֆ. Եօրկայի որ իր հրաւէրով առիթը ընծայած էր ուսումնասիրելու այս շատ շահեկան հայ գաղութը, բաժակը բարձրացուց հայ ազգի երջանկութեանը։

Հացկերոյթի առիթով 20է չափ բաժանորդներ գրուեցան Revue des Études Arméniennes հանդէսին եւ յուսալի է որ այս թիւը աւելի մեծնայ։

***

Գ. Մաքլէրի երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի իրիկուն 30 Յունիս, նոյն սրահին մէջ որ մայրաքաղաքիս լաւագոյն սրահն է։

Նիւթն էր Հայ արուեստը։

Արուեստները բաժնելէ ետք երկու մասի, Arts Mineurs եւ Arts Majeurs, ըսաւ թէ Հայերը երկու ճիւղին մէջ ալ իրենց բաժինը բերած են դարերու ընթացքին։ Այսպէս, ոսկերչութիւն, զարգագործութիւն, ասեղնագործութիւն եւ ժանեկագործութիւն, ճարտարապետութիւն, քանդակագործութիւն եւ նկարչութիւն։ Երկարօրէն եւ օրինակներով բացատրեց իւրաքանչիւր արուեստի մէջ Հայոց ձեռք բերած յաջողութիւնները։ Լուսապատկերով ցոյց տուաւ հայ ճարտարապետութեան նմոյշներ՝ Անիի Մայր եկեղեցին, Ս. Հռիփսիմէ վանքը, Էջմիածնի տաճարը եւայլն, ամէնքն ալ իր կողմէ լուսանկարուած տեղին վրայ, 1909ին իր այցելութեան ատեն։ Նոյնպէս լուսապատկերով ցոյց տուաւ հայկական ձեռագիրներու գլուխգործոցներ որոնք խոր տպաւորութիւն գործեցին ներկայ օտարներուն վրայ։

Խօսեցաւ նաեւ հայ երաժշտութեան վրայ, յիշեց Պալլա Համբարձումը եւ Կոմիտաս վարդապետը եւ անոնց գործը։ Օրինակ մը լսել տալու համար հայ ժողովրդական երգերէն, հրաւիրեց Գ. Ռուբէնը որ իր քէմանչէով երկու կտոր նուագեց ներկաներու հետաքրքիր եւ երկիւղած լռութեան մէջ։

Գ. Մաքլէր վերջացուց մէկ ժամէն աւելի տեւող իր դասախօսութիւնը, ըսելով. «Եթէ քաղաքակիրթ աշխարհը որ հայ ազգի տառապանքը եւ դժբախտութիւնները միայն լսել սորված է, հետաքրքրուի քիչ մը անոր անցեալով ալ, պիտի հասկնայ անոր կատարած դերը քաղաքակրթութեան մէջ եւ զայն պիտի տեսնէ երբեմն դարաւոր փառքով եւ վեհութեամբ լուսապսակուած։

Մ'ոռցայ ըսելու որ այս դասախօսութեան նախագահեց Փրօֆ. Եօրկա ինքը եւ նախ ռումաներէն, ապա ֆրանսերէն կրկին ծանօթացուց յարգելի հիւրը ներկաներուն եւ բացատրեց այն նպատակը որ մղած էր զինք զայն հրաւիրելու։

Գ. Մաքլէր իր երրորդ եւ վերջին դասախօսութիւնը պիտի ընէ Կիրակի, 3 Յուլիս, նոյն սրահին մէջ։ Պիտի խօսի «Հայ Թատրոնի» մասին։

Որմէ ետք պիտի այցելէ Պլուժ, այնտեղի համալսարանին գրադարանին մէջ գտնուած հայկական ձեռագիրները ուսումնասիրելու, յետոյ Կոնլուա Նալարաքաղաք, այնտեղի հայկական թանգարանը տեսնելու համար։ Եթէ ժամանակ ունենայ, պիտի այցելէ նաեւ ուրիշ հայաշատ կեդրոններ՝ Կալաց, Քոնսթանցա եւն.։ Գ. Մաքլէր այստեղ, իր ամբողջ ժամանակը յատկացուց ռումանահայութեան անցեալի ուսումնասիրութեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

Սուրխաթեան, վարժապետ՝ գրական պոլշեւիկեան գաղափարաբանութեան, կը թուի թէ չէ կրցած հանդուրժել Հայաստանի պետական Հրատարակչականին թուղթէ անարժէք ցեխնտասին, եւ ծանր քննադատական մը գրած է «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (21 Յունիս)։ Կը քաղենք գլխաւոր կէտերը իր «դիտողութիւններէն»։—

Չնչին տեղ մը կը գրաւեն գեղարուեստական հրատարակութիւնները։ Ցրուած են, հին հեղինակներէն Գ. Թումանեանի, Շիրվանզադէի, Նար-Դոսի, Նորենց՝ Զարեանցի, Արագի, Ս. Զօրեանի, Աղոնի, Ալազանի գործերը եւ Ցէրեանի չորս հատորները։ Այս մատենաշարին մէջ հայ նաեւ «Պրոլետ գրողներու» մէկ ժողովածու.

Կարգ մը անյաջող գործերէ զատ, միւսները որքան ալ արժէքաւոր ըլլան, գործնալ աղքատ է այս շարքը, մասնաւորաբար գասականներու շարքը։ Անհրաժեշտ է հրատարակել գասականները. անշուշտ ընտրանքով։ Եւ ատոր համար պէտք է ծանօթ, ըլլայ բոլո՛ր հրատարակութիւններուն, գրելու համար ծանօթութիւններ, առաջաբաններ։

Մենք կը պահանջենք որ հրատարակութեան համար ընտրութիւն կատարուի մեր գաղափարաբանութեան նպաստող գործերէն։ Մինչդեռ պետական հրատարակչականները յաճախ սխալած են իրենց ընտրութիւններուն մէջ։ Եւ այս միայն մեզի յատուկ չէ, դրացի հանրապետութեանց Հրատարակչականներն ալ գործած են նոյն սխալը։

Մասնաւորելով մեր խօսքը Հայաստանի պետական Հրատարակչականին մասին, ցոյց կուտանք գրքոյկ մը, որ ունի Աւետիս Ահարոնեան խորագիրը։ Այս գրքոյկին մէջ, հեղինակը բացորձակ կը գրուատէ Հայ քաղքենի մարտական ազգայնականութիւնը, որուն ղեկավարն էր Դաշնակցութիւնը։ Ի՞նչ աններդաշնակ բան։ Երբ մենք անհաշտ պայքար կը մղենք այդ կուսակցութեան դէմ, անսպասելի կերպով պետական Հրատարակչականին պիտակին տակ կը հրատարակուի հակառակ ուղղութեամբ գիրք մը։

Ուրիշ օրինակ մը։ Հրատարակչականը տուած է դասագիրք մը. Աշխարհի Ցուրջը, որ կը տրուի աշակերտներուն եւ ուր կը նկարագրուին աշխարհի պատմական վայրերը։ Հոն է Փարիզը, իր ամէն մանրամասնութիւններով, բայց կը պակսի Փէր-Լաշէզի գերեզմանատունը, ուր ինկան առաջին կոմունիստները։

Այս յանցանքները չպիտի պատահէին, եթէ Հրատարակչականին մէջ գտնուէր հասկցող մարդ մը։

Մանկական գրականութեան մատենաշարը ունի ամէնը երեք-տասնեակ գիրք, ինքնուրոյն կամ թարգմանածոյ։ Ամէնք լաւ են ոմանք անյաջող։ Սակայն այս շարքին մէջ ալ չկայ ընտրութիւն եւ մեթոտ։ Վրաստանի կարմիր Տիֆլիսը մանկական գրողներէն կարելի էր օգտուիլ։ Մանկական գրականութիւնը շատ աղքատ է։

Չկայ նաեւ մասսայական գրականութիւն։ Ասա գծուար գործ մը — տալ բանուորին ու գիւղացիին՝ գրականութիւն մը, որ խօսի տնտեսական, քաղաքական ու գրական հարցերու շուրջ։

Աշխարհայնական լեզուի հարցը, հրատապ եւ բարդ։ Մենք 'երբեք կողմնակից չենք լեզուին գռեհկացումին։ Պրոլետար դանգուածին լեզուին զարգացումով պէտք չէ երբեք հասնիլ լեզուին գռեհկացումին ու աղքատացումին։ Մեզի համար անհրաժեշտ է հասուստ լեզու, սակայն պարզ եւ գերծ՝ արհեստական խճողումներէ, անհասկնալի հին հայէ. եւ տակաւին քաղաքացիութիւն չստացած օտար բառերէ, զորս մեր ընթերցողները չեն իսկ կրնար արտասանել։

Ցպագրուած գիրքերուն կո՞ղքը։ Հայաստանի պետական Հրատարակչականին լոյս ընծայած բոլոր գիրքերը կը ներկայանան անճաշակ կողքերով։ Մեր Հրատարակչականը հոն շատ բան ունի սորվելու, հնուններ չերթանք. Վրաց պետական Հրատարակչականէն, որուն գիրքերը գեղեցիկ արտաքինով մը կը ներկայանան։

Քանի մը խօսք ալ թարգմանական գրականութեան մասին։ Պետական Հրատարակչականը տուած է վրացական եւ թուրք ժողովածուներ, ռուս գրողներէն Փուշկինի, Թոլսթոյի, Կորքիի գործերը։ Մաղթենք որ նորէն չտպէ նման անյաջող թարգմանութեամբ գիրքեր։

Հայաստանի պետական Հրատարակչականը դեռ շա՜տ սորվելիքներ ունի։

ԱՐԵԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

«Ռուժանքի» վերջին թիւին մէջ, Ցօքթ. Գրիգորեան «Հայուն արիւնը» խորագրին տակ շահեկան գրութիւն մը լոյս ընծայեց, Փարիզի փասթէօրեան հաստատութենէն Ցօքթ. Քոսովիչի Հայերուն շիճուկա-մարդաբանական յատկանիշներուն վրայ կատարած աշխատութիւններուն համառօտ մէկ պատկերը տալով։

Ցօքթ. Գրիգորեանի յօդուածը առիթ մըն է վեր հանելու օտար բժիշկի մը մեր արիւնը ուսումնասիրելու վեհանձն առաջադրութիւնը զոր յաջողութեամբ վերջացուց մօտերս։ Պարմանաբանութեան տեսակէտէն արեան խմբաւորումները ճանչնալուն օգուտները ծանօթ են բժշկական աշխարհին։ Նոր է սակայն այն հետեւութիւնը զոր կ'ուզէ հանել Ցօքթ. Քոսովիչ այս ուսումնասիրութենէն։ Նոյն հեղինակը կը խորհի այս ճամբով պարզել գեղերու ծագման հարցը։

Մեր արիւնի քննութենէն կը հետեւի որ մենք ծագումով եւրոպացի ենք. Արդէն գոյութիւն ունեցող շատ մը պատմական փաստերու վրայ կ'աւելնայ ուրեմն, գօրաւորագոյն ապացոյց մը, շիճուկա-մարդաբանականը։ Առաջին անգամ պատմութեան մութ ձգած ցեղերու ծագման խնդիրները կը գտնեն իրենց բացատրութիւնը՝ ամէն մէկ ցեղի արիւնին մէջ պահուած։

Անցեալ Յունիս ամսուն էր որ, մեր բարեկամը Ցօքթ. Քոսովիչ, ներկայացուց իր առաջին տեղեկատուութիւնը Փարիզի կենսաբանական ընկերութեան։ Ցօքթէօրը այսպէս կ'արտայայտուի իր եզրակացութեանը մէջ «Մենք առաջարկեցինք որոշել Հայերուն մէջ Ա. եւ Բ. արեան խումբերուն համեմատութիւնը։ Հայերը շիճուկա-մարդաբանութեան տեսակէտէն կը ներկայացնեն մասնաւոր շահեկանութիւն, որովհետեւ ըլլալով քրիստոնեայ, չեն խառնուած անոնք գիրենք շրջապատող ժողովուրդներուն, ինչ որ իրաւունք կուտայ ենթադրելու ցեղային հարազատութիւն»։

Ցարգելի հեղինակը փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան թղթատութեամբ, Եկեղեցւոյ բուժարանին մէջն է որ կատարած է իր ուսումնասիրութիւնը եւ շնորհիւ այն քանի մը կաթիլ արիւնին զոր կ'առնէր բուժարան այցելող մեր հայրենակիցներէն։ Մեր արիւնին հետազօտութեան արդիւնքները մարդաբանական վարժարանի ուսուցիչներէն փրօֆ. Փափիյէօ պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ սեպտեմբերին, Ամսթերտամի Մարդաբանական Միջազգային Համագումարին։ Նկատելով որ մեզի տրուած պայմանները անթոյլատու են գտնուած կատարելու նման քննութիւններ, պէտք է կրկնապէս շնորհապարտ ըլլալ այն օտար ու անձնուէր հեղինակներուն, որոնց ամէնէն համակրելիներէն է Ցօքթ. Քոսովիչ, եւ որոնք ինքնաբերաբար գիտական անշահախնդրութեամբ, կը մօտենան ամէն հարցի։ Ցուսալի է որ շիճուկա-մարդաբանական տուեալները պիտի գտնեն ոչ միայն գիտական հետաքրքրութեան արժէքներ, այլ պիտի ըլլան հետզհետէ ընդլայնուելով որոշ ծանրութիւն ունեցող փաստ, ամէն անգամ որ պատմութիւնը գժուարութեան հանդիպի ցեղերու նախօրրանը ստուգելու պէս դժուարին խնդիրներու առթիւ։ Մեր ցեղային յայտանիշերը (indices des races), մարդաբանական չափերը եւ արեան խմբաւորումները, զոր երբեւան հանեց Ցօքթ. Քոսովիչ պիտի բերեն անհերքելիօրէն մեր արեան վկայութիւնը, եթէ հարկ ըլլայ՝ Ցօքթ Քոսովիչ փրօֆ Հիրշֆելտի աշակերտած է։

Բժ. Հ. Ե.

ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. Թղթ.). — Սէն Ժիւլիէն - Պօմօն Մարսէյլի ամէնէն օրինակելի արուարձաններէն մէկը եղած է։ Մէկ տարուան ընթացքին, շնորհիւ իր բնակիչներու ինքնագործունէութեան, զգալի յառաջդիմութիւն մը ունեցած է։ Անոնք առանց ընկրկելու թէ՛ բարոյական եւ թէ նիւթական բոլոր խոչընդոտներու առջեւ, առանց նեղմիտ նկատումներու հաստատած են՝ Մանկապարտէզ մը եւ մատուռ մը։

Առաջին տարին հազիւ 30էն 35կը հաճախէր մանկապարտէզի մանուկներուն թիւը, մինչ այժմ 200է աւելի հայ ընտանիքներ հաստատուած են արուարձանին մէջ, եւ ըստ Հոգաբարձութեան կողմէ եղած տեղեկատուութեան, մանուկներու թիւը 70ի հասած է։ Այնպէս որ, իբր մանկապարտէզ ծառայող շէնքը հիմա նեղ է եւ վատառողջ։

Այսպէս թէ այնպէս, ներկայ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, նոր շրջանին համար մեծ յոյս կայ թէ Սէն Ժիւլիէնցին իր գահաբերութեամբ պիտի կրնայ ունենալ մեծ շէնք մը՝ որ պիտի ծառայէ թէ իբրեւ մանկապարտէզ եւ ի հարկին իբրեւ նախակրթարան։

Թէ հայրենիքի եւ թէ կեդրոնի (Փարիզ) խնամքներէն զրկուած այս պզտիկ արուարձանը իր մանկապարտէզով, իր հաբուստով ու աղքատով, 25 վայրկեան հանրակառքէ անդին, իջած էր Մարսէյլ, վերջի հանդէսը կատարելու։

Հանդէսը տեղի ունեցաւ [...]լիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ [...] շքեղ սրահի մը մէջ, ուր՝ մանուկէն առաջ լեցուած 500է աւելի բազմութիւն։ Կը նախագահէր գաղութին հայրիկը՝ Գ. Յ. Սէլեան։ [...] մը կատարուեցաւ «Մեր Հայ[...] նիքը»ով, զոր նուագեց Փան[...]ոը։ Ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեան [...] մառօտ կերպով պարզեց [...] կապարտէզի կազմութիւնը։

Զանգակի ձայն մը եւ [...] կը բացուի վարագոյրը։

Անսպասելի տեսարան [...] հետաքրքրութիւն կը շա[...] «Ազաւնիի բոյնն է։ Բ[...] մէջտեղը կանանչ տերեւ[...] ծածկուած բոյն մը՝ որուն [...] երկու էգ եւ երկու արու [...] գուկներ խաղաղութեամբ [...] ննջեն։ Շատ սիրուն էր [...]

Յետոյ պզտիկներ [...] համազգեստներով կ'երգեն [...] բի եկաք» խմբերգը։ [...] ֆրանսերէն եւ հայերէն [...] արտասանութիւններ [...] վարժ ձեւերով։

Երկրորդ տեսարանն [...] բաժնը։ Մարզանքներու մէջ [...] տիկներու ցոյց տուած [...] պահուելին ու ճկունու[...] զարմանք կը պատճառէր [...] ներկաներուն։

Քառորդ ժամ դադարէ [...] կը սկսի երկրորդ մասը, [...] քան ճոխ եւ հաճոյալի։ [...] ներկայացուցին «Տօքթ[...] կատակերգութիւն մը։

Հոս յայտագիրը պա[...] կ'ընդհատուի ու բեմին [...] կ'երեւայ տիկին Մասէլե[...] վէր, ծաղկեփունջով մը։ [...] գրական ոճով մը նկարա[...] թափառական հայ ժողով[...] ներկայ կեանքը եւ մաստ[...] բունդի կրթութեան սատա[...] համար, կոչ ըրաւ հանդիսա[...] ներուն որպէս զի սրտաբ[...] մասնակցին ծաղկեփունջի [...] ճուրդին։ Ականաւոր հիւր[...] մինչեւ հասարակ բանուոր[...] իրենց կարողութեան [...] պատասխանեցին կոչին, [...] «Հօկո»ի նախագահին։ Աճ[...] բարձրացաւ մինչեւ 630 [...] որուն վրայ Գ. Յ. Առաք[...] 120 ֆրանք մէկէն վճար[...] տիրացաւ ծաղկեփունջին։

Աճուրդէն վերջը ներկա[...] ուեցաւ պատկեր մը, որ գերազ[...] գրեթէ բոլորը։ Խմբը ընդար[...] դաշտ մըն էր. 20—25 երե[...] գործ գիւղկուհիներ խական[...] բաղներով ուրախ զուարթ [...] գէին ու կ'աշխատէին։ Ամէ[...] հնձեն, ուրիշներ դեզ կը[...] յարդը կը զատեն ցորենէն [...] մէկ անկիւնը երկրագործին [...] սամերկ մանուկները մա[...] կ'ուտեն ախորժակով։

Ուրիշ անկիւն մը պուպի[...] խաղան, իսկ դաշտին եռեւէ [...] ջաղացքը կը դառնայ շարու[...] ալիւրէն ձերմկած ջաղաց[...] գրան առջեւ կանգնած կ'երգէ [...] վին ու ջուրին երգը։ Վարագ[...] կ'իջնէ ծափերու մէջ ու [...] կեան մը յետոյ գարձեա[...] բացուի եւ այս անգամ [...] գործեր օրուան աշխատա[...] յոգնած՝ կը հանգչին ցորենի [...] գերուն վրայ։ Վերջին խօսքը [...] նախագահ Գ. Յ. Սէլեան, շնոր[...] ւորելով հոգաբարձութիւնը [...] մանաւանդ մանկապարտէզ[...] նուէր Օր. Սիրուն Առաքե[...] որ պաշտօնին գիտակցութեա[...] հոգիով ու մարմնով նուիրուա[...] գործին։ Գ. Սէլեան խօսա[...] նաեւ իր կարելին ընել [...] մանկապարտէզի գոյութիւնը [...] ւականօրէն պահելու համար [...] գաբարձութեան կողմէ մա[...] շնորհակալութիւններ յայտ[...] ցաւ նաեւ կաթող. պատա[...] Պալաքեան եպիսկ.ի, որ [...] դրած էր թէ մատուռին եւ [...] մանկապարտէզին։

Ա. Միրոսեան

ԱՌՕՐԵԱՅ ԻՒԹՆԵՂ.

ՓՈՂԻ ՀԱՄԱՐ ՉԻ, ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՀԱՄԱՐ . . .

Պոլիսէն Ամերիկա ու Ֆրանսայէն Եգիպտոս հայ թերթերը ի՞նչ գիտեր, ի՞նչ յայտնաններ կը ստեղծեն, լա՛ւ գաղափարականութեան մը ծառայելու համար :

Եկէք միասին կարդանք Պոլսէն հրատարակուող «Պայքար»ի ու Ֆիլ-Եօրք հրատարակուող «Կոչնակ»ի հետեւեալ ծանուցումները.—

«Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին իրենց նախակրթարանէն, զուէժէ կամ համալսարանէ շրջանաւարտ տղոց անուները, մականունները, ծննդավայրերը, մասնագիտութիւնները, յաջողութիւնները, պատուոյ տիտղոսները, ապագայ իղձերը, ամուսնական բաղձանքները, մեծագործութիւնը, լուսանկարները տպուած տեսնել մեր թերթին բացառիկ թիւերուն Ա. էջերուն մէջ, թող համբին զրկել անհրաժեշտ ծանօթութիւնները, լուսանկարները ու մարդ գլուխ ԵՐԿՈՒ ՏՈԼԱՐ»։

(ընդգծումները իրենցն են):

Ըսէ կլնաք, մի պաշտէք այս թերթերը ուր պ-ծիպանողական ու բողոքական սրբենի շունչ մըն կը թրթռայ:

Ու կ'աւելցնեն.

«Աւելի քան վստահ ենք որ այս տարի ալ պիտի գնահատուի մեր այս գոհողութիւնը որ միմիայն ուսանողներու գեղեցիկ յիշատակ մը նուիրելու ու զաւակ քաջալերելու համար ձեռնարկուած է:»

Ո՞ր անխիղճ ծնողքն է որ այսպիսի բազմածախս ձեռնարկի մը ծանդէպ խուլ պիտի մնայ.

Եղած զոհողութիւնը ուղղակի մարտիրոսութեան կը մօտենայ:

Եւ մարտիրոսութիւն մը որ արդարութիւն չունի իրենց բաժին՝ այլ դժո՛խք:

Մեր Պ. Պ. խմբագիրները ուսանողները քաջալերած ըլլալու համար պիտի ստեն, չափազանցեն, մեծ ածականներ ու մեծաշուինդ գովեստներ շռայլելով: Եւ յետ մահու անշուշտ տէրը գիրենք դժոխք պիտի ղրկէ: Եւ կրօնասէր ըլլալով ու այս բոլորը լինէ լաւ գիտնալով ծանդերձ. «ի շահ հայ մանկտւոյն եւ ուսանողին», յանձն կ'առնեն յաւիտենական հուրը, երկու տոլարի չնչին գումարի մը փոխարէն :

Զոհողութիւնը այսքան կրնայ ըլլալ:

Անզուսպ փափաք մը կը զգամ Թատրոնի կամ ժողովարանի մը բեմին վրայ ցատկելու եւ ներկայացնելու այս խմբագիրները, համայն հայութեան, հետեւեալ խօսքերով.

— Ահա մարդիկ որոնք կ'աշխատին ո՛չ թէ փողի, այլ գաղափարի համար:

Երկու տոլա՞րը, պիտի առարկէք: Բայց անիկա կը գանձուի նորէն գաղափարի համար:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

«ԴԱՇՆԱԿԸ ՏՂՈՑ ԲԱՐԵԿԱՄ»

Կոկորդի, քթի մասնագէտ ծանօթ բժշկապետ Տոքթ. Տէրիտճեանի կողակից եւ Ժընեւի քոնսէրվաթուարի բարձրագոյն դասարաններու փրօֆէսէօր Տիկին Տէրիտճեան-Լաւրէնթ գրքոյկ մը հրատարակած է, «Դաշնակը տղոց բարեկամ»։

Տիկին Տէրիտճեան բարձրագոյն դասարաններու փրօֆէսէօր ըլլալով հանդերձ, շատ զբաղած է փոքրերու դաշնակի ուսուցումով եւ հիմնովին ուսումնասիրած անոնց պահանջներն ու յարմարութիւնները:

Իր նոր հրատարակութիւնը ոչ միայն սկսնակներու համար ամէնապիտանի գործ մըն է, այլ եւ առաջնորդ մը անոնց ուսուցիչներուն: Տիկին Տէրիտճեանի գիրքը նոր տեղ մը կը գրաւէ դաշնակի ուսուցման մէջ եւ շատ պիտի դիւրացնէ ուսուցիչներու գործը:

Գիրքին յառաջաբանին մէջ Պ. Ժաք Տալքրօզ, որուն գնահատման արժէքը անվիճելի է, մեծ գովեստով կը խօսի Տիկին Տէրիտճեանի ուսուցման այս նոր եղանակին մասին: Փարիզեան թերթերու քննադատները, մասնաւորապէս Ցանի մէջ Թ. Լինտրնլաուպ, գրախօսականներ նուիրած են դաշնակը տղոց բարեկամ գրքին եւ կը չեշտեն անոր օգտակարութիւնը:

Կ'արժէ որ դաշնակի հայ սկսնակները, մանաւանդ հայ ուսուցիչները օգտուին այս գիրքէն. Հ. Տ. Ն.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խարբերդցիներու Հայրենակց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը, կազմուած 1926 Յուլիսին, իր տարեկցին աւթիւ տարրական պարտականութիւն կը համարէ, ներկայացնելով իր նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւնը, ցուցնել իր խստապահանջ հայրենակիցներուն սա՛ ճշմարտութիւնը թէ Միութեան մը արժէքն ու ճակատագիրը կախուած են՝ մասնաւորապէս իր անդամներէն: Հետեւաբար անիմաստ են բոլոր այն ամբաստանութիւնները թէ Միութիւնը տկար ըլլալով կամ որոշ գործունէութիւն ունեցած չըլլալով գիրենք չի հետաքրքրեր:

Աճաւասիկ առաջին ձախաւեր տարուան մը գործունէութիւնը իբր ապացոյց՝ որ Միութիւնը ապրած ու շնչած է իր կարողութեան չափով, մանաւանդ երբ նկատի առնուի որ գայն բաղկացնողները նիւթապէս բոլորովին անկարող, բայց զոհաբերութեան ոգիով յեզուն խումբ մը երիտասարդներ են միայն:

ՄՈՒՏՔ — *Ընդամարվճար՝ (գործապրկութեան պատճառով չորս ամիս միայն գանձուած) 195 Ֆր., վիճակահանութիւն՝ 443 Ֆր., Շիրակի աշխատաւորներուն ինպաստ հանգանակութիւն՝ 415 Ֆր. գումար՝ 1053 Ֆր.։*

ԵԼՔ.— *Վիճակահանութեան ծախք՝ 117 Ֆր., մանր ծախքեր՝ 57.90 Ֆր., սրահի վարձք՝ 110, Հայրենակց. միութիւններու կեդր. վարչութեան՝ 50, կարօտ հայրենակիցներու օգնութիւն՝ 270, Շիրակի աշխատաւորներուն 415, գումար 1019,90 ֆրանք: Արնտուկին մէջ պատրաստ՝ 32.10 ֆրանք:*

Միութիւնը ունեցած է 16 վարչական, հինգ անդամակցական ու բանախօսական ժողովներ: Կազմակերպած է մէկ վիճակահանութիւն ու մէկ ընկերական թէյասեղան: Բարոյապէս օգնած՝ անգործ ու կարօտ հայրենակիցներու:

Ատենապետ Յ. Տ. Յովհաննէսեան
Ատենադպիր Խ. Կեավուրեան

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԿԱՅԱՆԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.—

«Յունիս 24ին ոստիկաններ կը ներկայանան եւ կը հրամայեն կէս ժամէն պարպել վրանաքաղաքին մէջ քանի մը օր առաջ հիւանդութեան պատճառաւ հրդեհուած տուներու տեղ ապաստանած հայ ընտանիքներուն: Որոշուած ժամանակամիջոցը երկարաձգելու համար եղած դիմումները ապարդիւն կը մնան. յուսահատութեան մատնելով խեղճ եւ անապաստան գաղթականները:

«Առտուն կանուխէն քաղաքական ժողովի ատենապետ Պ. Օննիկ Գարան Պէյրութի կառավարիչին կը ներկայանայ եւ կը յաջողի սոյն որոշումը յետաձգելու հրաման առնելու: Իսկոյն հրահանգ կը տրուի ոստիկաններուն եւ առժամապէս Հայերը կը մնան իրենց տուներուն մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի Մասնաճիւղին կազմակերպած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր իրենց սեփական մարզադաշտին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի մասնաճիւղերու գրեթէ բոլոր մարզիկները նոյնպէս համակիրներու երկսեռ բազմութիւն մը փութացած էին դաշտ: Վեց հոգինոց բաժակի մրցումներուն չորս մասնաճիւղեր կը մասնակցէին երեքական խումբերով: Փարիզը կը մասնակցէր իր պահեստի խաղացողներով, իսկ միւսները իրենց լաւագոյն ուժերով: Մրցումները սկսան ժամը ճիշդ 2. 30 ին. սկիզբի շրջանին Ժուանվիլի եւ Ալֆօրվիլի խումբերը շարունակաբար պարտուելով Փարիզի եւ Պէլվիլի խումբերէն, զրկուեցան բաժակի իրաւունքէն: Մնացեալ խումբերը եւս իրարմէ պարտութիւններ կրելով ֆինալիսթ մնացին Փարիզի եւ Պէլվիլի լաւագոյն խումբերը:

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, յաղթական խումբերու վերջին մրցումը սկսաւ: Նախ Պէլվիլ ըրաւ Ա. նշանակէտը, որմէ քիչ վերջ Փարիզ հաւասարեցուց: Ժամանակը հաւասար արդիւնքով վերջանալուն յաւելուածական հինգական վայրկեաններ որոշուեցաւ, որու միջոցին Փարիզի խումբը նշանակեց Բ. նշանակէտը եւ շահեցաւ բաժակը:

Պէլվիլի խումբը թէեւ պարտուած, բայց գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցաւ: Իրենց արագ եւ կոկիկ խաղերով կարելի էին բրին յաղթելու, բայց բախտ չունեցան: Կազմակերպիչ մարմնի կողմէ մրցումներուն դատաւոր նշանակուած էին Փարիզի Ա. խումբէն Ա. Գազազեան եւ Մ.Կարապետեան, որոնք խղճմտօրէն կատարեցին իրենց պաշտօնը: Կը թելադրենք մեր բոլոր ֆութպոլիստներուն որ որ մրցման առարկութիւն ընել դատաւորին եւ կատարեալ վստահութիւն ունենան: Պէտք է գիտնալ որ յաղթանակներու կարգին պատուաւոր պարտութիւններն ալ նուազ արժէք չեն ներկայացներ. յարատեւ ջանքերով ու շարունակական փորձերով կարելի է հասնիլ հետապնդուած նպատակին:

Ֆութպոլի խաղերու ընթացքին տեղի ունեցան նաեւ վալիպօլի եւ այլ ընկերական զուարճալի խաղեր:

Մրցումներէն անմիջապէս վերջ՝ երկսեռ անդամներէ եւ համակիրներէ կազմուած մեծ թափօր մը հայկական երգերով ուղղուեցաւ գետին եզերքը, ուր մասնաւոր մեծ պարտէզ մը վարձուած էր: Վարչութեան անդամներէն Պ. Կարօ Ուշաքլեան արծաթեայ բաժակը բռնած գնահատեց մարզիկներու եռանդն ու կորովը, խորհուրդ տալով սիրով վարուիլ իրարու հետ եւ ամուր կառչիլ Հ.Մ. Ը. Մ.ի նպատակին, որմէ վերջ օրուան թագուհին բաժակը յանձնեց շահող խումբի խմբապետին:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր: Գնահատելի էր Ժուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վարչութեան եռանդուն աշխատանքը, որուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ կրցած են ունենալ մարզադաշտ մը, ֆութպոլի եւ վալի-պօլի խումբեր եւ հարիւրէ աւելի երկսեռ անդամներ:

Պարտէզին մէջ զանազան գեղեցիկ առարկաներ վիճակահանութեան դրուեցան եւ կոկիկ գումար մը գոյացաւ:

Գ. Գասապեան

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Տասներչորրորդ հանգրուանը շահեցաւ Alleluia ընկերութեան հեծելանուորդներէն Անթոնէն Մանեը: Ցիշեալ ընկերութիւնը առաջին անգամն է որ հանգրուան մը կըշահի: Նիքօլա Ֆրանց եօթը վայրկեան ուշ հասաւ, բայց ընդհանուր դասաւորման վրայ ոչինչ կը կորսնցնէ: Ամէնէն դժբախտները եղան Սէմպրուք եւ Հէմէլսէ, Alcyon ընկերութենէն: Մեքենայի խանգարման հետեւանքով անոնք հասան ամէնէն վերջը: Սէմպրուք, որ զօրաւոր հակառակորդ մըն էր Ն. Ֆրանցին, այլեւս ամէն յոյս կորսնցուցած է, քանի որ 5.30 ժամի չափ ետ է:

Ն. Ֆրանց խորամանկութեամբ կը հետեւի իր հակառակորդներուն: Ներկայիս անոր ամէնէն լուրջ հակառակորդն է Ֆը Վէլ, որ միայն 38 վայրկեան ետ է իրմէ:

Երէկ մրցորդները ցամբայ եղան դէպի Ալպեանները: Թէեւ Ալպեանլեռները Պիրէնեան լեռներուն չափ դժուար չեն, բայց հոն ալ կան ահխահանքներու դժուարին անցքեր:

Ներկայիս Ֆրանսացիները ունին երկու լաւ մրցորդներ, երկուքն ալ նորահաս երիտասարդներ, որոնք ապագայ կը խոստանան: Առաջինն է Անտրէ Լը Տիւք, որ ընդհանուր դասաւորման մէջ չորրորդ է, իսկ երկրորդը՝ Անթոնէն Մաներ, որ եօթներորդ է:

Մինչեւ 14րդ հանգրուանը՝ մրցորդները կտրեցին 3,048 քիլոմեդր ցամբայ, 112 ժամ, 2 վայրկեան եւ 41 երկվայրկեանէն (ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Ն. Ֆրանցի պնացքով).

Անցեալ տարի նոյն թուականին կտրած էին 3.305 քիլոմեդր ցամբայ՝ 112 ժամ, 37 վայրկեան եւ 35 երկվայրկեանէն: Այս տարուան միջինն է ժամը 27 քիլոմեդր 376 մեդր, անցեալ տարուանն էր 26 քիլոմեդր 682 մեդր:

Ցորեքշաբթի տեղի ունեցաւ 15րդ հանգրուանը՝ Թուլօն-Նիս, 280 քիլոմեդր: Առաջին հանդիսացաւ Ն. Ֆրանց, որուն վերջնական յաջողութեան համար մեր հաւատքը անխախտ կը մնայ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— Փօլ Կարսօն, երիտասարդ վաճառական մը, ինքնաշարժով կը դառնար իր տունը: Կրէսիի մօտ, ճամբուն վրայ դէմը ելաւ ձեռնելանուորդ մը: Կարսօն կեցուց կառքը, չտապալելու համար զայն: Հեծելանուորդը նետուեցաւ վրան եւ սկսաւ փառաւոր ապտակներ իջեցնել:

Կարսօն, զարմանահար, վախցնելու համար յարձակողը, ըսաւ թէ «գաղտնի ոստիկան է»։

— Աւելի լաւ, ես ալ գաղտնի ոստիկան մը կը փնտռէի, վրէժ առնելու համար:

Եւ այս անգամ աւելի սաստկացուց տփոցը:

Կարսօն պահ մը յաջողեցաւ հարուածներէն ազատիլ, բռնել կառքը եւ սրարշաւ հեռանալ: Ցետոյ երկու ոստիկանի ընկերակցութեամբ դարձաւ ետ, գտաւ մարդը իր տեղին վրայ: Գործաւոր մըն էր, որ յայտարարեց.

— Հեծելանիւս կոտրած է, թողէք որ նորոգեմ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փնտռուողը ոչ հայ որբ մըն է, ոչ ալ ջարդերու խլեակ մը: Այլ երիտասարդ մը, ժպտուն, ազնուական: Ինչո՞ւ:

Պարոնը առջի օր տեսնուած է հարուստ ճաշարանի մը մէջ, ուր կը շաղակրատէր այսպէս.

— Տիկին, կը սիրեմ խոստովանիլ որ ձեր գեղեցկութիւնը աստուածային է: Մարգարիտի վաճառական մը ճաշակ պիտի չունենար, եթէ ձեզի չըսէր ատիկա:

— Մարգարի՞տ կը ծախէք:

— Ահա հատ մը, որ կ'արժէ երկու հազար ֆրանք:

Ուլունք մը, որ իր ճերմակ կրակովը, կը պայծառ ափին մէջ: Կինը մանուկ դարձաւ, հիացա՛ւ, հիացա՛ւ:

— Ափսո՛ս որ մանեակ մը չէք կախեր ձեր վիզէն: Կը վախնաք որ աւելի՞ կը նախանձին ձեր գեղեցկութեան:

Երիտասարդը նստաւ ճաշելու: Կինը կը հիանար գետ ուլունքին վրայ, խաղցնելով իր ափին մէջ: Երիտասարդը ուշադրութիւն չէր ըներ իսկ: Կը ճաշէր, եւ ի՞նչ անտարբերո՛վ, ի՞նչ որկրամոլութեամբ:

— Ա՛խ, ըսաւ երիտասարդը, արթնցնելով կինը, որ դեռ կը հիանար մարգարիտի աչքին վրայ: Մոռցե՛ր եմ դրամապանակս:

Հոգ չէ, կը վճարէ իրիկունը: Նոյնիսկ մարգարիտն ալ կը թողու իբր աւանդ:

— Ա՛խ, ո՞ւր պիտի գրօնում այսօր, աւելցուց:

Կինը խրատներ տուաւ լաւ զբօսանքի մը համար, նոյնիսկ հազար ֆրանք ալ տուաւ փոխ:

Փայլուն երիտասարդը մեկնեցաւ եւ կնոջ սիրտը խաւարեցաւ անկէց ի վեր: Մարգարիտը կեղծ էր: Երիտասարդը կորսուած էր:

Կը փնտռուի:

ԳԵՏԻՆ ՄԷՋ.— Անթանի մէջ, որ Ռոն գետին վրայ շինուած քաղաք մըն է, Շասօ, իր կնոջ ու երեք տղոց հետ կը մտնէ նաւակ մը, որ չուանի մը միջոցով մէկ եզերքէն միւսը պիտի փոխադրէր անցորդները:

Յանկարծ նաւակը կը շրջի: Շասօ, կինը եւ երկու տղաքը կ'իյնան գետը եւ կը խեղդուին: Ամէնէն փոքրիկը, 7 տարեկան, կը մնայ նաւակին ներսը ճեղքի մը մէջ սեղմուած: Տղեկը անընդհատ կը պոռար, տաշտին տակէն, երբ ձկնորսները լսելով ձայնը, հասան օգնութեան եւ ազատեցին:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 5

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԻՄ Կ'ԱՊՍՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

— Կը տեսնէ՞ք թէ ինչ վիճակի ենթարկեցին զիս, ըսաւ թաշկինակը գո՛ցը տալով: Բայց ի՞նչ փոյթ. մնացած կեանքս պիտի յատկացնեմ անոնց դէմ կռուելու: Գործի սկսինք:

— Բայց ոչ այն վիճակին մէջ ուր կը գտնուիք: Այսօր եւ վաղն ալ հանգստացէք:

— Վա՞ղը: Գիտէ՞ք թէ վաղը ինչեր կրնան պատահիլ եւ յետոյ չէ՞ք հասկնար թէ անգին մարդեր կան որ կը տառապին ու կը մեռնին ,

Եւ յարաճուն կորովով մը ըսաւ .

— Գործի՛, կ'ըսեմ ձեզի: Համակերպեցէք պատ ուրիշ միջոց չունիք:

Իր թղթապանակէն կարգ մը ծրարներ հանելով ինծի յանձնեց գանոնք եւ ըսաւ.

— Ցետոյ հանդարտ գլխով կը քննենք զանոնք. որովհետեւ նման պարագաներու մէջ պէտք չէ վերագրումներ ընել, երբ մարդ չի կրնար անմիջապէս հաստատել պէտք է ուրեմն որ, նախ ուշադրութեամբ քննենք սովետական Ռուսիոյ տնտեսական եւ քաղաքական դրութիւնը, որպէսզի կարենաք ձեր ուսումնասիրութիւնը ամբողջացնել: Ընկեր յետոյ պիտի կարենաք ապացուցանել ձեր ընթերցողներուն թէ՝ Ռուսիոյ մասին եթէ կայ առաջին ճշմարտութիւն մը, սա է թէ՝ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ:

Այս անօրինակ յայտարարութեան վրայ, իմ չափազանց զարմանքս տեսնելով, Նօպօտի գիս հանդարտեցնելու համար աւելցուց .

— Աւելի ճիշդը ըսած ըլլալու համար, պարտաւոր եմ ըսել թէ՝ սովետական կառավարութիւն կայ — ըստ երեւոյթին — բայց չի կառավարեր:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Այդպէս է, կրնաք հաւատալ:

— Բայց ուրեմն ո՞վ է որ կը կառավարէ:

— «ԿԷ-ՓԷ-ՈՒՏՆ»(*)

— Ցէ՛ր Աստուած, այդ ի՞նչ է:

— Չեկայի մէկ ուրիշ եւ նոր մարմնացումը:

— Բայց տեսնենք, եթէ չեմ սխալիր. Չեկան՝ Ռուսիոյ քաղաքական ոստիկանութիւնն է:

— Ճիշդ է. եւ առաջին անգամ է որ պատմութեան մէջ այս անլուր երեւոյթը կը տեսնենք: փառաւոր անցեալով մեծ ժողովուրդ մը. որ կը կառավարուի— ի՞նչ կ'ըսեմ — կը սպաննուի, խեղդուելու եւ յելուզակներու վոհմակի մը կողմէ, որոնք ծպտուած են իբր պետական ոստիկաններ:

* *

Աչքիս առջեւ են վաւերաթուղթերը, զորս Հէյմս Նօպօտի ինծի յանձնեց, Լոնտոն մեկնելէ առաջ:

Ութ օրէ ի վեր կը թղթատեմ զանոնք եւ կը կչռեմ անոնց յայտնութիւնները:

Այո, կը հաստատեմ թէ՝

Նօպօտի շիտակ ըսած է: Թագաւորական գործավարներու խորհուրդը ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ կառավարական ուրուական մըն է, որուն ետեւը ծածկուած է Ռուսիոյ իսկական բռնապետը՝ ճիրճինսկին: Քիչ անգին պիտի տեսնենք թէ՝ ինչպէ՞ս եւ որո՞ւ հաշուին կը գործէ այս վերջինը:

(*) «ԿԷ-ՓԷ-ՈՒ» կրճատումն է ռուսերէն յորջորջումին, որուն թարգմանութիւնն է «պետութեան քաղաքական տնօրէնութիւն»:

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Հոս կը սկսին Հէյմս Նօպօտիի յիշատակները. զանոնք կը հրատարակեմ առանց բառ մը փոխելու, կամ իմ կողմէ բացատրութիւններ աւելցնելու:

Սակայն, ինքզինքիս թոյլ տուած եմ Նօպօտիի կողմէ յիշուած կարգ մը անուններ փոխելու, զանոնք չենթարկելու համար վրէժխնդրական արարքներու:

* *

Ամէնէն առաջ, պէտք է որ առասպել մը հերքեմ:

Լոնտոնի, Փարիզի մէջ եւ ուրիշ տեղեր, շատեր ինծի ըսած էին. «Աթէ ոչ անկարելի, գոնէ չափազանց դժուար է Ռուսիա մտնել, եթէ նախապէս սովետ կառավարութեան արտօնութիւնը չէ առնուած»: Արդ, նկատի առնելով իմ պաշտօնին, որ ստանձներ էի, ոչ միայն չէի կրնար այդ տեսակ արտօնութիւն մը խնդրել այլ նոյն իսկ Ռուսիա մուտքը բացարձակապէս արգիլուած էր ինծի:

Եւ սակայն Ռուսիա մտնել յաջողեցայ:

Անշուշտ յաջողութիւնը ինքն իրեն չեկաւ. պէտք եղաւ որ միջոցներ ձեռք առնեմ, դիմեմ կողմնակի միջոցներու եւ փոխեմ անձնաւորութիւնս:

Այն եղաւ որ շոգեկառքով Ռուսիա մտնելու տեղ, ինքնաշարժով մտայ եւ անցագրիս վրայ, Լոնտոնի սովետական գեսպան «Ընկեր» Ռաքովսքիի կողմէ եղերագրուած՝ Հէյմս Նօպօտի անունին տեղ նշանակուած էր՝ Ֆէտոր Ալեքսանտրովիչ Վանին անունը. շատ դիւրաւ կրցայ անցնիլ զանգը, որ Չեկան լարած էր Ռուսիան մեկուսացնելու համար աշխարհի մնացեալ մասէն:

(Շար.)

Թարգմ. Ս. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Վրացի ամաքեկիկին դատավարութիւնը

Վրացի համայնավար Վեշարեկիի սպանիչ Մերաբաշվիլիի դատավարութիւնը շարունակուեցաւ առջի օր եւ երէկ եւս։ Հինգշաբթի օրուան դատավարութեան մէջ լուրջ միջադէպեր ծագեցան երկու կողմի փաստաբաններուն միջեւ։

Մերաբաշվիլին պաշտպանելու համար կանչուած էին մօտ 20 վկաներ, որոնք պոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ բուռն արտայայտութիւններ բրին։ Առաջին անգամ լսուեցաւ վրացի երիտասարդ ուսանող Ուրուշացէ, որ ըսաւ թէ Վեշարեկիի մահուան լուրը շատ նպաստաւոր կերպով ընդունուեցաւ վրացի տարագիրներու շրջանակին մէջ։ Մերաբաշվիլիի արարքը հերոսական նկատուեցաւ։

Տիկին Վեշարեկիի փաստաբանը Թօրէս ըսաւ թէ Մերաբաշվիլի դրամ ստացած էր խորհրդային կառավարութենէն՝ Եւրոպայի մէջ ուսանելու համար։ Ու վկային դառնալով հարցուց.

— Ձեզ հալածեցի՞ն, ձեզ բանտարկեցի՞ն։ Մերաբաշվիլի Պերլին ղրկուած չէ՞ր պետական դրամով։ Պատասխանեցէք։

Պաշտպան փաստաբան Վիքթոր Պաթայլ դիտել տուաւ Թօրէսի թէ փոխանակ այրի կնոջ մը դատին պոլշեւիկեան կառավարութեան դատը կը պաշտպանէ։

Ներկաները բուռն կերպով ծափահարեցին այս խօսքերը։ Ուրիշ ուսանողէ մը վերջ լսուեցաւ ֆրանսացի գնդապետ Քօքէ, որ համակրանքով խօսեցաւ վրացի տարագիրներու մասին։ Յետոյ լսուեցաւ ընկ՝րվարական երեսփոխան Մարքէ, որ պատմեց պոլշեւիկեան գրաւումէն առաջ Վրաստան կատարած իր ճամբորդութիւնը։ Քաղաքական ոճիրներու հակառակ արտայայտուեցաւ ու եզրակացնելով ըսաւ. «Ոճիրը ոճիր կը ծնի, արիւնը արիւն կը կանչէ»։

Իրեն յաջորդեց ընկերվարական յայտնի երեսփոխան և գործիչ Փիէռ Ռընօտէլ, որ նոյնպէս յիշեց Վրաստանի անկախութենէն վերջ Թիֆլիզ կատարած իր ճամբորդութիւնը, պատմեց պոլշեւիկեան վայրագութիւնները, պաշտպանեց Վրաստանի անկախութեան տեսակէտը եւ անհատական ազատութիւնը։

Թօրէս դիտել տուաւ.

— Ռուսական յեղափոխութենէն առաջ, ո՛չ մէկ կուսակցութիւն իր ծրագրին մէջ գրած էր Վրաստանի անկախութիւնը։ Երբ Չխէիձէ եւ Ցերէթէլլի Ռուսիայէն Թիֆլիզ ապաստանեցան, այն ատեն է միայն որ հնարեցին վրացական Ազգ. կառավարութիւնը։ Ասիկա շատ ուշ արթնցած ազգային զգացում մըն է։

Դադարէն վերջ իբր վկայ ներկայացաւ ռուս բանաստեղծ Կոստանդին Պալմօն, որ խիստ բուռն կերպով արտայայտուեցաւ պոլշեւիկներուն դէմ։

— Եթէ, ըսաւ, մայրս գտնուէր ճանկերուն մէջ վագրի մը, որ խեղդելէ առաջ չարչարելու սովորութիւնն ունի, այդ վայրենի գազանը պիտի սպաննէի։ Մեռցնող մը մեռցնելը ոճիր չէ։ Երեք տարի աշխատած եմ այդ գազաններուն ձեռքին մէջ։ Մերաբաշվիլի քաջ մարդ մըն է, որ կը սիրէ իր հայրենիքը։

Թօրէս բողոքեց որ վկան ոճիրը կը ջատագովէ։ Փաստաբան Պաթայլ «կ՚արհամարհեմ ձեր դիտողութիւնները», ըսաւ Թօրէսին, որ «Ձեր բառերը կշռեցէք» ազդարարեց։ Այդ պահուն մեծ աղմուկ բարձրացաւ փաստաբաններուն միջեւ. Նախագահ Ֆլէօրի դժուարաւ կրցաւ հանդարտեցնել զանոնք։

Լսուեցան նաեւ ուրիշ Վրացիներ, մեծ մասը Չէկայէն եւ Սիպերիայէն փախած, որոնք պոլշեւիկեան դըժոխքին նկարագրութիւնը բրին։ Լսուեցաւ նոյնպէս գրագէտ Տիւկէ, որ «Մարտիրոս Վրաստանը» անուն գիրք մը գրած է։ Ամէնէն վերջ լսուեցաւ 18 տարեկան օրիորդ մը, Քուշցիվիլի։ Երէկ վճիռը պիտի տրուէր։

Փարիզ - Նիւ-Եորք թռիչը

Վերջապէս կրկին պիտի փորձուի Փարիզ - Նիւ-Եորք թռիչքը, որուն չէին համարձակեր Նունկէսէրի եւ Քոլիի դժբախտ փորձէն ի վեր։ Թռիչքը պիտի կատարուի ամերիկեան «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով, այն՝ որ Չէմպըլինն ու Լէվինը մէկ թռիչքով Նիւ-Եորքէն Այսլէպէն (Գերմանիա) յաջողած էր տանիլ։ Օդանաւորդը պիտի ըլլայ Ֆրանսացի մը՝ Մօրիս Տրուհէն, որ ատենէ մը ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնէր՝ Ֆարմանի «կապոյտ թռչուն» օդանաւով կատարելու համար այս դժուարին ճամբորդութիւնը, Յուլիս 18ին։

Երէկ գրեցինք թէ Լէվին յայտարարած էր օդի ճամբով դառնալու իր ծրագիրը։ Ատոր համար դիմեց զանազան ֆրանսացի օդանաւորդներու։ Պաժաք. Թարասքոն եւ Քոսթ մերժեցին իր առաջարկը։ Տրուհէնն է որ ընդունեց եւ առջի օր ստորագրեց պայմանագրութիւնը Լէվինի հետ։

Տրուհէն անգլիերէն չի խօսիր, Լէվին ալ ֆրանսերէն չի հասկնար, սակայն այս վերջինը կ՚ըսէ թէ հետը բառարան մը պիտի առնէ։

Ամերիկայէն Ֆրանսա եկաւ շարժիչ մեքենայի մասնագէտ Քինքէյտ, որ պիտի քննէ «Միս Քոլոմպիա»յի մեքենան։

Տրուհէն ասկէ առաջ 45 ժամ անընդհատ օդին մէջ մնացած էր կոտրելով նախորդ մրցանիշը, երբ Չէմպըլին «Միս Քոլոմպիա»յով իրմէ խլեց զայն։ Ֆրանսացի օդանաւորդը մինչեւ հիմա ընդամէնը 4000 ժամ ճամբորդած է օդին մէջ։ Մեծ պատերազմին օդանաւորդութեան ուսուցիչ էր եւ Պատուոյ Լէգէոնի սպայ է։

Տրուհէն երէկ կէսօրէն վերջ «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով Լոնտոն պիտի տանէր Չէմպըլինը, Լէվինն ու իր կինը։ Չէմպըլին պիտի օգնէ իրեն՝ ամերիկեան օդանաւին ղեկավարութիւնը սորվեցնելու համար։

ՊԸՐՏ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Պըրտ եւ ընկերները Երեքշաբթի օր Շէրպուրկէն «Լէվիաթան» շոգենաւը պիտի նստին Ամերիկա դառնալու համար։ «Միս Ամերիկա»ն քանի մը մնտուկներու մէջ դրուելով նոյն շոգենաւով Ամերիկա պիտի փոխադրուի։ Չէմպըլին եւ կինը եւս պիտի ընկերանան իրենց։ Չէմպըլին հիմա Անգլիոյ Ուէմլի քաղաքը գնաց՝ իր մայրն ու քոյրը տեսնելու։

Օդանաւորդներուն վերջին օրն էր երէկ Փարիզի մէջ։ Այսօր կը մեկնին Լը Թուքէ, յետոյ պիտի երթան Քալէ ու Տունքերք, ուր Պըրտ պատուակալ քաղաքացի պիտի հռչակուի։

Պըրտ երէկ իրիկուն ժամը 7.30ին «Փըթի Փարիզիէն»ի անթելի կայանէն հրաժեշտի խօսք ըրաւ Փարիզի բնակչութեան։

Ամերիկայի ծովային նախարարը հաւանած է որ Պըրտ թռիչք մը կատարէ հարաւային բեւեռին վրայ։ Իրեն պիտի ընկերանան, Նովիլ, Պալքըն եւ Ֆլոյտ Պէննէթ։

"ՅԱՌԱՋ„ ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արզումեան, Պէլվիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Զաւարեան, Քրիստափոր, Ռազմիկ, Աղբիւր Սերոբ Եռագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտի Սերունդ՝ Ուսանողական Միութիւն եւ Անկէնի խումբերուն ներկայացուցիչները, այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քաֆէ օ քէօ տը լա Լիւնի վերնայարկը. մէթրօ Իթալի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, Վաղը Կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ, 184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՓԱՐԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ Գ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ„ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

տեղի կ՚ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ՝ վաղը կիր. օրը

Ընտանեկան ճաշերի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ Կը նուագէ Թառիստ Արգար։ Ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի ճաշ-թէյ-թուղթ ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, իջնել Շավիլ։ Լուվրէն եւ Փոռթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 թրամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10 -12 կազմակերպիչներ պիտի սպասեն կայարանները, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած՝ Պալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան Սէն-Շամօնի մասնաճիւղին կողմէ, վաղը կիրակի օր Թալուտիէր երթալիք ճամբուն վրայի պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտագրերով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան Միութեան Գ. տարելիցին առթիւ, վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme— Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Ճաքան Սարեանի։ Արտասանութիւն, երգ, նուագ։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ՝ վաղը կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, ֆօնթէվէզ ծանօթ մարզադաշտին վրայ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սարսէլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour ընկեր Ն. Այստինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ Arnouville-les-Gonesseի Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։

Օրակարգ խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, վաղը Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գ. Քաղաքապետարանի մատենադարանը, Rue François Garcin թիւ 18։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ժողովը՝ 11 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը Երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը.

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի Բ. րդ. վիճակաբանական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին Caserne d'Offemontի մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Փրիվասի ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համապատասխանութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 61 Rue Mr. le Prince Ֆլոռիա ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ Շրջ. Պատգ. ժողովին օրակարգի խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Գործաւորուհի մը անհրաժեշտ է գիտնալ ֆրանսերէն եւ քիչ մըն ալ կար։ Դիմել՝ Կեռպասեղենի վաճառատուն, 28 Rue St-Barbé Marseille.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Boisի թաղին և թրամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան. (Կառ տը լ՚Էսթէն թաղն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Գործ կը փնտռէ

Սոս. Հանրային Պարտուց վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ ֆրանսերէնի, հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Դրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Cr...

80, Rue Lafayette

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	Տարե.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ 1927

10 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 385

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՎԵՆԵՏԻԿ,,

Ընտանի բացատրութիւն մը դարձած է այս խօսքը, մեր շրջանակին մէջ։

Աշխարհական Վենետիկ... կեդրոն մը, վառարան մը ուր կարելի ըլլայ համախմբել արդի Հայկական Մշակոյթը, իր վաստակներով եւ վաստակաւորներով։

Նոր չէ միտքը։ Կը ճանչնանք, Ֆրանսայի մէջ, հայրենակիցներ, որոնք երկար ատենէ ի վեր ծրագիրներ կ'որոճան, Հայկական Մշակոյթի տուն մը հիմնելու համար։ Ազդուած՝ ժողովուրդի ցիրուցան եւ տժգոյն վիճակէն, որ յայտնապէս կ'անդրադառնայ նաեւ անոր մտքի եւ արուեստի արտայայտութեանց վրայ, անոնք ճար մը կը մտածեն չարիքը սահմանափակելու։

Նոյն մտահոգութիւնը՝ նաեւ Ամերիկայի մէջ. եւ տարիներէ ի վեր։ Յունիս 12ին, «Հայրենիք» նորէն կ'արծարծէր այս հարցը, եւ կ'եզրակացնէր թէ Հայկական Մշակոյթի կեդրոնի մը ամէն յարմարութիւնները ունի ամերիկահայ գաղութը։ Այս առթիւ, իբրեւ կորիզ կ'առաջարկէր Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, որ լայն միջոցներ ունի։

Ամէնէն առաջ, քանի մը խօսք՝ բացատրելու համար գործին անհրաժեշտութիւնը։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, Երեւանը չի կրնար դառնալ Հայկական Մշակոյթի կեդրոն, շնորհիւ հաստատուած կարգ ու սարքին, ու մանաւանդ վարիչներու անհանդուրժելի սոփեստութեան։ Այս իրողութիւնը հրապարակաւ խոստովանեցան նաեւ ռամկավարները, որոնք վարժուած են բարեւի կենալու Երեւանեան իմաստութեան առջեւ։

Ուրիշ անվիճելի փաստ մը,— Այսօր գաղութներուն մէջ աւելի շատ գրականութիւն եւ արուեստ, աւելի շատ իրական արժէքներ, տաղանդներ եւ խոստումներ կան, քան մեր անբախտ հայրենիքին մէջ, ուր ամէն ինչ թափծու է, ենթակայ՝ ողորմելի կաղապարի մը, որ կ'այլասերէ, կը մաշեցնէ ու կը ցամքեցնէ։ Վկայ՝ Եղիշէ Չարենցը եւ ուրիշներ։ Այնտեղ գրականութիւնն ու արուեստն ալ վերածուեր են մարքսեան մարզանքներու, եւ տառուն կանուխ արթնցողը կրնայ գրագէտ կամ բանաստեղծ դառնալ, կը բաւէ որ յաջողի քանի մը «պրոլետար» բառ շարել տակէ տակ, եւ սուր ճիչեր արձակել. Լենինկրատէն մինչեւ Մէքքէ կամ Շանկայ, իրար խառնելով «ռատիօ»ն, «հիտրօկայան»ն ու Զինաստանի «չորս հարիւր միլիոնը»։ Իրական տաղանդներ չեն պակսիր, բայց անոնց թեւերը շուտ կը թափին, կամ առաջին քայլին կը ճռնչեն։ Լաւագոյն պարագային ձեռագիրը կը դեղնի փոշիներու մէջ։

Արդ, ի՞նչպէս կարելի է կապ հաստատել այս երկու ծայրերուն միջեւ,— հայրենիքը՝ արհեստական կապանքներու ենթարկուած, արտասահմանը՝ ցիրուցան եւ անհաղորդ։

Եւ միայն գրականութիւնն ու արուեստը չեն, որ կը տուժեն, այս վիճակէն։ Ամբողջ հայկական միտքը, բուն բառով՝ մշակոյթը դատապարտուած է զարհուրելի քաշքշուքի մը։ Ամէն ինչ թողուած՝ պատահականութեան։ Նոյն իսկ դասագրքի սով կայ եւ՛ Հայաստանի եւ՛ գաղութներուն մէջ։ Եւ շատեր կը ստիպուին ծախել իրենց գրիչը, ինչպէս հասարակ խանութպան մը, որ կը յարմարի օրուան շուկային։

Առենով, կովկասէն անընդհատ գրականութիւն կը հասնէր Թուրքիա, վէպ կամ դասագիրք, եւ հաճութեամբ կը տարածուէր գրադարաններու եւ դպրոցներու մէջ։ Այսօր Երեւանի պարզ լրագիրն անգամ թարգմանի կը կարօտի, թէ լեզուի, թէ ուղղագրութեան եւ թէ բովանդակութեան տեսակէտէն։

Ամփոփենք.— Կապ չկայ հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ, նոյնիսկ մտաւոր գետնի վրայ։ Անդին կը թխեն, աղին կը ծիւրին։

Պէ՞տք է որ այսպէս շարունակուի։

Ո՛չ։ Եւ չափէն աւելի տեւեց քաշքշուքը։

Միտքը կանգ չառներ, ինչպէս կեանքը։ Ինչպէս հանրային գործերու մէջ, մշակոյթի ասպարէզին մէջ ալ իրարու կը յաջորդեն, յաճախ իրար կը խաչաձեւեն ցիրուցան ճիգերն ու թարթափումները։

Անհրաժեշտ է հիմնել կեդրոն մը, գոնէ եղածը ամփոփելու, փրկելու, եւ պահանջները գոհացնելու համար։ Անհրաժեշտ է վառարան մը, եթէ կ'ուզէք՝ աշխարհական միաբանութիւն մը, նման Վենետիկի ու Վիէննայի, որուն կապուին մտքի բոլոր վաստակաւորները, որ գիրքեր հրատարակէ, լսարաններ հիմնէ, գրողն ու արուեստագէտը փրկէ ամուլ թափառումներէ։ Մէկ խօսքով, հովանաւորէ ու զարգացնէ Հայկական Մշակոյթը։ Տեսակ մը Ազգային Տուն, ուր ոչ քաղաքականութիւնը պղտորէ մթնոլորտը, ոչ ալ թանգարանային հոգեբանութիւնը։

Տրուած պայմաններուն մէջ, կը կարծենք թէ Փարիզը անհամեմատ աւելի յարմար է, քան Ամերիկան, որ շատ հեռու կը գտնուի հայկական միջավայրէն եւ բազմութիւններէն։ Ամերիկան ինքն իր մէջ ամփոփուած եւ միօրինակ շրջան մըն է, Հայկական Մշակոյթի տեսակէտով. մինչ Փարիզի բոլորտիքը կրնան համախմբուիլ ամբողջ Եւրոպան, եւ մնացեալ գաղութները։

Երկա՛ր կարելի է խօսիլ այս մասին։ Էականը, այսօրուան համար, ձեռնարկին ստիպողութիւնն է։ Եւ ո՛րքան արծարծուի, օգուտներ կ'ունենայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ինչպէս կը յիշուի, Պոլսոյ Ազգ. Ժողովին մէջ ամբաստանագիր մը ներկայացուած էր պատրիարքական ցեղապահ Ասլանեան արքեպիսկոպոսի եւ Մուտաֆեան վարչութեան դէմ։ Խօսելով յանձնաժողովի տեղեկագրին վրայ, Ազգարար կը նկատէ.

— «Տեղեկագիրը, ինչպէս բնական էր սպասել, կ'ընդունի թէ ծանր դեր վիճակուած էր Գ. Մուտաֆեանին այն օրերուն, երբ ամբոխային հոգեբանութիւնէն վարակուած էին գրեթէ բոլորը, եւ շատ շատեր, անզա՛մ մաղ-մօրուք ճերմկցուցածներէն, անկարող թափանցելու օրուան կացութեան, իմաստութիւն կը սեպէին կա՛մ կծկուիլ սեփական պատեաններու մէջ, եւ կամ փրկութեան կառքածելի գօտիներու ապաւինիլ։ Իսկ աւելի պղտոր նկարագիրներ, օգտուելով առիթէն, փորձեցին իրենց տուներու եւ ափարթըմաններու փրկութեան ողջակէզ դարձնել ամբողջ համայնքի մը շահերը։ Այնպէս որ, դատապարտելի չէր օրուան «վարչապետը», երբ կը գործէր սեփական հայեցողութեամբ, եւ կ'աշխատէր կարկտաններով գոցել դասալիքներուն թողած բացը։

«11 Յունիս 1924ին երկու ժողովականով որոշում տրուած է, երբ այդ միջոցին ութը ժողովականներ կային Քաղ. Ժողովին մէջ, 20 Յունուար 1926ին, երեք հոգիով որոշում տրուած է, երբ ինը հոգի կար։ Ինը նիստերու մէջ չորս հոգիով որոշում տրուած է եւ 32 նիստերու մէջ՝ հինգով։

Ո՞ւր տեսնուած է երկու-երեք հոգիով որոշում տալ, այն ալ կարեւոր խնդիրներու մասին։ Մարմին մը որ այսքան տրամագծօրէն դէմ գացած է օրէնքի տարրական ոգիին, բնականաբար պիտի սայթաքէր, կամայ թէ ակամայ, օր մը 10.000 թաղելով Բանկալթի գնբեզմանատան մէջ, ուրիշ օր մը ներկի մէջ հալեցնելով նոյնքան գումար մը, եւ վերջապէս 160.000 ոսկիի պաղ լռգանք մը պարտադրելով հանրութեան, որպէս զի ուրիշներ տաք լոգանք ընեն...»

ՎՐԱՑԻ ՎՐԷԺԽՆԴԻՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր, դատարանը ազատ արձակեց վրացի Մերաբաշվիլին, որ անցեալ տարի սպաննած էր իր հայրենակից Վեշապելին, իբրեւ պոլշեւիկ։

Այս երրորդ դատավարութեան ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան։ Պ. Թորէս, այրի կնոջ փաստաբանը, ծանր բառեր գործածեց, պատժել տալու համար սպանիչը։ «Մերաբաշվիլի ոչ մոլեռանդ մըն է, ոչ ազանդաւոր մը, ոչ ալ գաղափարի ծառայող մարդ մը, այլ արկածախնդիր մը, ստախօս մը, վարձկան բանսարկու մը, Չեկայի հաճոյակատար մէկ լրտեսը»։ Յետոյ փառաբանելով զոհը, դարձաւ Մերաբաշվիլիի եւ պոռաց անոր երեսին.

— Մարդասպան... Այս թշուառականը, որ կը թափառէր Փարիզի մէջ, վռնտուած բոլորէն, գործած է ոճիր մը որուն գարշանքը զինքն ալ կ'անցնի, որուն պատասխանատուն ալ ինքը չէ թերեւս...

Ընդհ. դատախազն ալ նոյնքան բուռն էր։

— Դուք Վեշապելին սպաննեցիք, որովհետեւ պոլշեւիկ դարձած էր, կ'ըսէիք։ Բայց դուք իրաւունք չունիք դատելու Վեշապելին, քանի որ դուք ալ պոլշեւիկ եղեր էք։ Եւ եղեր էք այնպիսի եղանակով մը որ կ'ապացուցանէ թէ միայն դրամատիրական կարգուսարքը չէ որ մակաբոյծներ ունի։ Չեկայի գաղտնի գործակալ ըլլալէ առաջ, պետական ուսանող եղեր էք։ Անծանօ՞թ բան է այս։ Իբրեւ Չեկայի գործակալ, կը ծախէիք ձեր բոլոր բարեկամները։ Դաւաճա՞ն. գերեզմանին մէջ չփնտռենք զայն. դաւաճանը այստե՛ղ է, դո՛ւք էք, Մերաբաշվիլի։

Դատախազը շեշտեց թէ ամբաստանեալը շարժած է կատարեալ կանխամտածութեամբ եւ երկար պատրաստութեամբ, եւ կեղծաւորաբար «պաշտպանէ՛ ինքզինքդ» պոռացած է ճիշտ այն պահուն, երբ Վեշապելի չէր կրնար ինքնապաշտպանութեան դիմել։ Վերջացնելով, դատախազը խիստ պատիժ մը պահանջեց այս «եղերական խեղկատակին եւ չարաշուք դերասանին, որ չի զղջար, որ սպանիչի ոգի ունի եւ ուրիշ կերպ չի կրնար ծառայել իր հայրենիքին, եթէ ոչ մարդ զարնելով»։

Պաշտպան փաստաբան Թուտէնկօ երկար ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ թէ իր փոխանորդեալը դատապարտել՝ կը նշանակէ նուիրագործել Վրաստանի մէջ տիրող զարհուրելի ռէժիմը։ Երբ կը խօսէր միւս պաշտպան փաստաբանը, Վիքթոր Պաթայլ, ամբաստանեալը, որ կուլար, գլուխը վեր առաւ։ Փաստաբանը բացատրեց թէ Մերաբաշվիլի վատ մը չէ եւ «այս վայրին մէջ իսկ, ձեր նախատինքները կրելով, կը շարունակէ ծառայել իր հայրենիքին»։ Ճիշտ է, վրիպումներ ունեցած է, բայց յետոյ ոճիրը ազատելով Չեկայէն, «սպաննած է դաւաճան մը, այո՛, դաւաճան մը»։

Աւանդական սովորութեան համաձայն, վերջին խօսքը տրուեցաւ ամբաստանեալին, որ ըսաւ, վրացերէն.

— «Վստահ եմ ձեր արդարադատութեան վրայ։ Կը խնդրեմ նկատի առնել բոլոր յիշուած փաստերը։ Ես ինքզինքս «ամբաստանեալ» չեմ զգար իմ երեսին տրուած ոճիրին համար։ Միայն ինքզինքս յանցաւոր կը գտնեմ, որ զայն գործեցի ձեր երկրին մէջ եւ խանգարեցի ֆրանսական բարեկարգութիւնը։ Ես տեսայ թէ ինչպէս ռուսական բանակը բռնաբարեց Վրաստանը եւ ելայ այն մարդուն դէմ որ միացած էր աւազակներուն»։

Դեռ պիտի շարունակէր, ճառախօսական թափով մը, բայց փաստաբանը թելադրեց որ կարճ կապէ։

— Ֆրանսացինե՛ր, ինքզինքս ձեր արդարադատութեան կը յանձնեմ։

Երդուեալները կէս ժամ խորհրդակցելէ յետոյ, անպարտութեան վճիռ տուին եւ Անտանդելի Մերաբաշվիլի արձակուեցաւ, միայն մէկ ֆրանք հատուցման դատապարտուելով։

ՄԱՐԱՇԻ կուսակալ Սապրի պէյ շրջաբերական մը կ'ըսէ թէ՝ շատերը քաղաքին մէջ ընթացիկով կը պտտին, մինչդեռ այդ հրեաներու յատուկ զգեստ մըն է եւ հանրապետական սկզբունքներու անհամապատասխան, հետեւաբար պէտք է հանեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նոր երկաթուղիներ Թուրքիոյ մէջ

«Միլլիյէթ» կը տեղեկանայ թէ ասկէ առաջ Զուիցերացի Փինքոս անուն դրամատէր մը Էնկիւրիի հանրօգուտ շինութեանց գործավարին դիմելով, առաջարկած էր Ատափազարէն Ամասիա եւ Մարզուան երկաթուղագիծ մը շինել եւ արտօնութիւն խնդրած էր յիշեալ գիծին վրայ նախնական քննութիւններ կատարելու։ Գործավարներու խորհուրդը արտօնած է այդ քննութիւնները և Փինքոս այս անգամ կրկին հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան դիմելով, յայտնած է թէ Ատափազար-Ամասիա-Մարզուան գիծը պիտի կրնայ երկարել մինչեւ Սամսոն և Սվազ, ու նոյն իսկ ճիւղ մըն ալ պիտի կրնայ շինել դէպի Գասթէմունի։ Այս շրջանին մէջ եւս քննութիւններ կատարելու արտօնութիւն տրուած է իրեն։ Փինքոս մինչեւ երկու ամիս քննութիւնները պիտի վերջացնէ եւ որոշ առաջարկ պիտի ներկայացնէ թէ մէկ քիլոմեթրը ո՛րքանի՝ եւ ամբողջ գիծը քանի տարիէն եւ ի՛նչ պայմաններով կրնայ շինել։ Անկէ վերջ կառավարութեան հետ պայմանագրութիւն պիտի կնքէ։

Կատաղի սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Պերլինի Թերթերուն.— Եակօտա, Չեկայի փոխ-վարիչը, կը յայտարարէ թէ սարսափը պիտի աւելնայ հակայեղափոխական շարժումին ուղիղ համեմատութեամբ եւ պիտի շարունակուի՝ մինչեւ որ բոլորովին ջնջուի այդ շարժումը։

Օտեսայի մէջ մահուան դատապարտուած է պուլկարահպատակ Մալիուշէս, իբրեւ հակայեղափոխական դաւադրութեան մը մասնակից։ Ասխապատի մէջ մահուան դատապարտուած են չորս հոգի, գիւղական սովետի մը նախագահը մը սպաննելու ամբաստանութեամբ։ Նախկին սպայ Կրէկօրիէֆ գնդակահարուած է իբրեւ լրտես։

Իտալիոյ ծանուցագիրը Թուրքիոյ

Պոլիսէն կը հեռագրեն Յուլիս 8 Թուականով.—Իտալիոյ դեսպանը Էնկիւրիի Թուրք կառավարութեան ներկայացուց ծանուցագիր մը, որով Իտալիոյ գերիշխանութիւնը կը պահանջէ Քասթէլլօրիզօ կղզիին վրայ, որ կը գտնուի Երկոտասան կղզիներուն մօտ, Անատոլուի եզերքին դիմաց։

Ժընեւի խորհրդաժողովը կը ձախողի

Ուրբաթի ժողովին մէջ եւս կարելի չեղաւ անգլիական տեսակէտը հաշտեցնել ամերիկեանին եւ ճափոնականին հետ։ Անգլիա իր հեռաւոր գաղթապետութիւնները մէջտեղ դնելով, անպայման կը պահանջէ մեծ քանակութեամբ թեթեւ յածանաւեր ունենալ, մինչ միւսները կը հակառակին ատոր, քանի որ պիտի ստիպուին նոր ծախքեր ընել՝ համապատասխան ուժ ունենալու համար։

Վաղը՝ Երկուշաբթի լիագումար նիստ տեղի պիտի ունենայ եւ երեք պատուիրակութիւնները վերջնապէս պիտի պարզեն իրենց տեսակէտները։ Համաձայնութեան համար շատ յոյս չկայ։

Պուլկարիոյ ընդհ. քաղաքականութիւնը

Սօֆիայէն կը հեռագրեն.—

Սոպրանիէի մէջ վարչապետ Լիափչէֆ զեկոյց տուաւ ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ։ Երկրին ելմտական եւ տնտեսական վիճակին մասին խօսելէ վերջ, յոյս յայտնեց թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ անհրաժեշտ վարկերը գտնել՝ երկրին տնտեսական վերականգնումը իրականացնելու համար։ Յետոյ խօսելով արտաքին քաղաքականութեան վրայ, վարչապետը քննադատեց հողագործական կուսակցութեան դերը, եւ հրաւիրեց զայն անցեալ սխալներէն զգուշանալ եւ երկրին շահերուն ծառայող կուսակցութիւն մը դառնալ։

Ու յայտնեց թէ Պուլկարիոյ մէջ կայ գաղտնի համայնավար կազմակերպութիւն մը, որ հրամաններ կուտայ բանւորական կուսակցութեան։ Լիափչէֆ կարդաց համայնավար թռուցիկ մը, որուն մէջ Գ. Միջազգայինը հրահանգներ կուտար պուլկար համայնավար կուսակցութեան, հրամայելով անոր դարձեալ յարձակողականի անցնիլ։ Այս ընթերցումը մեծ տպաւորութիւն գործեց երեսփոխաններուն վրայ։ «Այս պայմաններուն մէջ, ըսաւ, խնդիր չի կրնար ըլլալ նոր ընդհ. ներումի մը մասին։ Ատիկա քաջալերել պիտի ըլլար խռովարարական շարժումները։ Բանտերուն մէջ 350 քաղաքական դատապարտեալներ միայն մնացած են եւ կառավարութիւնը մտադիր է ներել բոլոր անոնց, որոնց բարի վարքը ցոյց կուտայ թէ անկեղծօրէն զղջացած են։ Գալով պետութեան պաշտպանութեան օրէնքին, կառավարութիւնը չի կրնար զայն ջնջել այնպիսի ատեն մը, երբ բոլոր երկիրները պաշտպանողական միջոցներ ձեռք կ'առնեն համայնավար վտանգին դէմ։ Այդ օրէնքը կը սպառնայ միայն անոնց որոնք խռովարարական նպատակներ կը հետապնդեն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՇԱՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Թղթակցութիւններուս ընթացքին՝ պարզեցի ընդհանուր գիծերով, Անգլիոյ պետական շրջանակներու եւ ժողովուրդին վերաբերումը Խորհրդային իրաւակարգի հանդէպ։ Դասական երկու կուսակցութիւններու պատկանող քաղաքական դէմքերը հաւասարապէս թշնամի են պոլշեւիզմին իբրեւ ընկերային վարդապետութեան։ Երկուքն ալ համոզուած են որ համայնավարութիւնը բարիք չի խոստանար ոչ մէկ ժողովուրդի, թէեւ երբ հարց կը ծագի ճշդելու այն քաղաքական ուղեգիծը զոր պէտք է ձեռք առնել պայքարելու համար Մոսկուայի դէմ, այդ խմբակցութիւնները հազիւ թէ իրար կը հասկնան։ Ցարակարծութիւնները կան ու կը մնան յեղափոխութեան առաջին օրերէն ի վեր. աւելի շեշտուեցան անոնք վերջին երեք տարիներու ընթացքին, երբ անգլեւ-ռուս յարաբերութիւնները բազմաթիւ անգամներ փոխեցին իրենց գոյնը։

Բացայայտ է որ բոլոր գրամատիրական շրջանակները, պահպանողական կամ ազատական, համոզուած են համայնավարութեան վերջնական քայքայումին, յայտնի ըլլալով այն մթնոլորտը, զոր իրենք իրենց շուրջ ստեղծեցին Մոսկուայի վարիչները. սակայն տարբեր հասկացողութեամբ կը մեկնեն իրերու ներկայ վիճակը եւ տարբեր ձեւեր կը խորհին այդ քայքայումը անուղղակի կերպով փութացնելու։ Աշխատաւորականները չեն ծածկեր իրենց համակրութիւնը հանդէպ Խորհրդային Ռուսաստանի, մանաւանդ իրենց ձախ թեւը որ կը գտնուի Մոսկուայի անմիջական ազդեցութեան տակ։ Ուշագրաւ է ազատականներու ուղղութիւնը։ 1921ին պնդեցին Ռուսաստանի հետ բնականոն յարաբերութիւն հաստատելու անհրաժեշտութեան վրայ եւ այդ առաջադրութեամբ Ժենեւայի կոնֆերանսին 1922ին, ընկերվարականներու իշխանութեան օրով, չափահարեցին Մաքտոնըլտի ձեռնարկները։ Մինչեւ 1924, համակերպած տիրող կացութեան, բացատրեցին որ յարաբերութեանց մշակումը իսկապէս էական էր. հասկացողութեան գալու համար Ռուսիոյ հետ։ Այնպէս որ երբ պահպանողական իշխանութիւնը խզեց յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ, բոլոր ազատականները միաձայն քննադատեցին Պոլտուինն ու իրեններն, շեշտելով թէ այսուհետեւ կարելի չպիտի ըլլայ իրար հասկնալ եւ Ռուսաստան մեկուսացած՝ պիտի լարէ իր ուժերը բրիտանական կայսրութեան դէմ։ Համակուհիմա այս ուղղութեամբ կը մտածեն ազատականները։

Դժնոյժ վարիչներէն մէկը, լորտ Էտուըրտ Կրէյ, Մեծն Բրիտանիոյ նախկին արտաքին նախարար, խօսեցաւ անցեալները անգլեւ-ռուս յարաբերութիւններու մասին։ Երկարօրէն ծանրանալով պոլշեւիզմի գոյութեան սպառնացող երեւոյթներուն վրայ, լորտ Կրէյ կ՚ըսէ որ Ռուսիոյ ներկայ վարչաձեւը գատապարտուած է քայքայման։ Համաշխարհային յեղափոխութիւնը չի կրնար իրագործուիլ, կ՚աւելցնէ, որովհետեւ պոլշեւիկներուն համար գոյութիւն.ունի միայն դասակարգը. պոլշեւիզմը կը ժխտէ ազգութեան գաղափարը։ Ամէնէն թարմ օրինակն է Չինական խնդիրը։ Պոլշեւիկ գործակալները Չինաստան խուժեցին չինացի ժողովուրդին ազատագրութիւնը իրականացնելու պատրուակով։ Դէպքերը ցոյց տուին սակայն, որ անոնց նպատակը բոլորովին ուրիշ բան էր։ Չին վարիչները հասկցան ատիկա եւ իրենց համար գաղտնիք մը չէ այլեւս որ Մոսկուա կը շահագործէ զիրենք, պարզապէս իր «Քանտոնա-ֆիւզացիական» շահերուն համար։ «Պոլշեւիզմը պիտի քայքայուի, որովհետեւ այն սկզբունքները որոնց վրայ հիմնուած է իր տնտեսական քաղաքականութիւնը, անխուսափելի կերպով յառաջ պիտի բերէ գիւղացի ժողովուրդին թշուառութիւնը։ Պոլշեւիզմը պիտի քայքայուի, որովհետեւ իր մոլեռանդ վարիչներուն համար սկզբունքի խնդիր է պայքարիլ այն ամէն բաներուն դէմ որոնք ժառանգութիւնն են անցեալին. ամէն փորձ որ կը ձգտի յեղաշրջել բարոյականի հին ըմբռնումները, դատապարտուած են ձախողելու»։ Խօսելով արտաքին աշխարհի եւ Խորհրդային Ռուսաստանի յարաբերութեանց մասին, ազատական լիտըրը, կ՚ըսէ որ պետութիւնները պէտք է ինք իր գլխուն ձգեն Ռուսիան եւ չհետաքրքրուին իրմով։ Մնալ է եւրոպական միացած, ճակատ կազմելու քաղաքականութիւնը, իւրաքանչիւր երկիր պէտք է վարուի պոլշեւիզմի հետ այնպէս ինչպէս կը թելադրեն իր ազգային շահերը։

Ինչ կը վերաբերի անգլեւ-ռուս յարաբերութեանց, նախկին նախարարը, միշտ աչքի առջեւ ունենալով անոնց ներկայ վիճակը յոյս կը յայտնէ որ ոչ մէկ իշխանութիւն, ինչ կազմակերպութենէ ալ ըլլի, կրնայ վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութեանց, մինչեւ որ Մոսկուա՛յի կարմիրները չհրաժարին համաշխարհային յեղափոխութեան գնորքներէն։ Բարեկամութեան առաջին եւ վերջին պայմանն է այդ։

Իրականին մէջ տարբեր չէ տեսակէտը պահպանողականներուն։ Բայց կարելի չէ ըսել որ դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզումով, օրուան իշխանութիւնը նպատակ ունէր «ինքն իր գլխուն ձգելու Խորհրդային Ռուսաստանը»։ Այդ խզումին իսկական շարժառիթն էր հեռացնել պոլշեւիկեան միջամտութիւնը անգլիացի ժողովուրդին աչքին առջեւէն։ Պահպանողական վարիչները իրենց կէ շատ լաւ գիտեն որ Ռուսիան մեկուսացնելու հնարաւորութիւն գոյութիւն չկայ ներկայ պայմաններուն մէջ, սակայն աւելի տանելի է հեռուէն դիտել պոլշեւիկներու շարժումները եւ ճալ «դիւանագիտօրէն թշնամի», քան թոյլ տալ որ Մոսկուայի գործակալները սանձարձակ գործեն Անգլիոյ սահմաններէն ներս։

Պետական շրջանակները եւ մամուլը հետեւ ի հետեւ կը հետեւին Մոսկուայի ամէն մէկ քայլին եւ կարգ մը դէպքեր որոնք տեղի կ՚ունենան վերջին շաբաթներս խորհրդային «դրախտ»ին մէջ, լաւատեսութեան կ՚առաջնորդեն զիրենք։ Պոլշեւիկներու ներքին պառակտումները կամ այն ահաւոր սարսափը որ կը տիրէ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան ու Սիպերիոյ խորերը եւ որ կը բացատրէ վարիչներու կատաղութիւնն ու յուսահատութիւնը, մեծ յոյսեր կը ներշնչեն Անգլիացիներուն։ Թերթերը չեն ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը երբ այդ կարգի լուրեր կ՚արձանագրուին օրը օրին։

Քաղքենի գրամատիրական մամուլը լաւատեսութեամբ արձանագրեց Արհեստակցականմիութիւններու եւ Աշխատաւորական կուսակցութեան բողոքը Մոսկուայի՝ քան մահապատիժներու առթիւ, շնորհաւորելի գտնելով անոնց առած քայլը։ Բայց գժգոհ յայտարարութիւններ ըրաւ իրենց պոլշեւիկ հայրենակիցներուն դէմ, որոնք, հաւատարիմ իրենց ուխտին, չստորագրեցին բողոքագիրը։ Ընկերվարականներու այս ձեռնարկը չի նշանակեր անշուշտ որ անոնք փոխած են իրենց քաղաքականութիւնը Ռուսաստանի հանդէպ, սակայն անժխտելի է որ նահանջ մը կայ այդ ուղղութեամբ եւ չափաւոր վարիչները չեն ուզեր այլեւս շղայլել իրենց համակրութիւնը Լէնինի աշակերտներուն Աշխատաւորականներու հեղինակութիւնը փոանգուեցաւ արդէն, շնորհիւ կարգ մը ծայրայեղութեանց եւ ներկայիս երբ Անգլիոյ ներքին քաղաքականութիւնը բաղձալի կացութեան մը մէջ չէ, անիմաստ պիտի ըլլար փոանգաւոր քաղաքականութիւն մը մշակել, փոխանակ օրբաշահելու ժողովուրդին տրամադրութիւնները։ Ներքին տագնապի մը առեն, յաղթութիւնը կը տանի այն կուսակցութիւնը որ ամենէն աւելի ընդունակութիւն ցոյց կուտայ կռուելու պոլշեւիկեան գաղափարներուն դէմ։

Ինչ կը վերաբերի Ռուսիոյ դէմ միացեալ ճակատ կազմելու ծրագիրներուն, որոնց մասին շատ խօսուեցաւ վերջերս, կ՚ըսուի թէ անգլիական կառավարութիւնը այդ տեսակ մտադրութիւն մը չունի։ Խորհրդարանին մէջ հարցապնդում եղաւ։ Արտաքին նախարարին՝ ծըէնեւի մէջ կատարուած բանակցութիւններու մասին։ Հաւատացողներ կային որ Անգլիա համաձայնութեան պիտի գայ կարգ մը եւրոպական պետութիւններու հետ քաղաքականօրէն «պաշարելու» համար Ռուսաստանը։ Աչքի առջեւ ունենալով պետութիւններու իրերամարտ շահերը միջազգային խնդիրներու մէջ, միամտութիւն պիտի ըլլար հաւատալ ընծայել այդ տեսակ գրոյցներու։

Արտաքին նախարարը հերքեց այդ բոլորը, յայտնելով որ պետութիւններէն իւրաքանչիւրը ունենալով իւրայատուկ պայմաններ, պարտաւոր է հետապնդել խորհրդային Ռուսաստանի հանդէպ այն քաղաքականութիւնը որ նպաստաւոր է իր շահերուն. Նոյն տեսակէտը պարզեց նաեւ ազատական վարիչը, ինչպէս յիշեցի քիչ առաջ։ Պահպանողական թերթ մը կը յայտնէ որ նոյնիսկ հաւանական ըլլար իրականացնել այդպիսի քաղաքականութիւն մը, ամէնէն մեծ խնդրոտը պիտի ըլլայ Գերմանիան, որ մէկ կողմէ սիրակցութ բարեկամն է Մոսկուայի, իսկ միւս կողմէ մրցակիցը արեւմտեան Եւրոպայի երկու մեծ պետութեանց։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկ.բժշկ. համալսարանէն վկայուած են բժիշկներ Սուրէն Սուքիասեան եւ Հազարապետեան, գեղագործ Խաչատուրեան, ատամնաբոյժներ Փափազեան,Աշճեան եւ Թէրզեան, մանկաբարձ-հիւանդապահուհի Օր. Ջանպոլատեան։ Իսկ Ամերիկեան համալսարանի Միջնակարգ վարժարանի 156 շրջանաւարտներէն 32ը Հայեր էին։ Պատուոյ վկայական ստացած են 4 հոգի միայն, որոնց երկուքը հայ. Աղատ Քալչեան եւ Սարգիս Ապաալեան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԻՒԻԼԸՐԻԻ ՍԱԼՈՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակնարկ մը նկարչական արուեստին, ցոյց կուտայ որ տասկաւին չսեղմուած նոյն իսկ մէկ դարի մէջ, անիկա շատ մը յեղաշրջումներ է կրած ու իր մէջէն կեանք առնող ամէն շարժում հասցնելով ծայրայեղ կատարելութեան մը, վերջնապէս դադարման է դատապարտել տուեր զանոնք, հագցնելով իւրաքանչիւրին տեսակ մը դպրոցի մակդիր։

Այսպէս դասականութեան որպէս հակընդդէմ Տպաւորապաշտութիւնը ծնունդ առած է. յետոյ Նոր Տպաւորապաշտութիւնը յաջորդած 1902ին Գազանները եկան(Fauvisme), իսկ աւելի վերջ երեւցան ծայրայեղ հոսանքները՝ Խորանարդապաշտ (Cubiste). Ապագայապաշտ (Futuriste), Համաժամանականգեան (Synchromiste) իսկ բոլորովին նորագոյն՝ Surréalisteները գերիրապաշտ, Nèo-classiqueները (Նոր-դասական) եւլն. եւլն.։

Ժամանակագրութիւնը հիմք առնելով, կարելի չէ դասել ամէնէն վերջին շարժումը իբրեւ արդիական ուղղութիւն։

Ներկայ նկարչութիւնը երկու գիծով կը քալէ. նախ ծայրայեղ հոսանքները (cubisme, futurisme եւն.)և ապա մօտիկ անանուն ուղղութիւնը, համադրութիւն մը տեսակ մը խառնակութեան որուն մէջ կարելի է գտնել տարբեր թէ տպաւորապաշտութենէն, թէ Ֆովիսմէն, թէ Սէզանիսմէն, նոր դասականութենէն եւայլն։ Միեւնոյն ատեն սկսած է մտնել նաեւ հոգե-փիլիսոփայական նորագոյն հարցերէն Ֆրոյտիզմ եւ Պէրկսոնիզմ։

Բառերով շատ դժուար պիտի ըլլայ տալ սահմանաւորումը անոնց։ Նոյնպէս ինչքան ալ ճիգ թափենք, չենք կրնար շօշափելի դարձնել զանոնք։ Նոյն իսկ չենք կրնար ըսել թէ ո՞ր նորագոյն նկարիչին մօտ է որ կը գտնուի այդ անանուն խառնակութիւնը, քանի որ միահաւաք մէկ անձնաւորութեան արուեստին մէջ չկայ, բայց տարտղնած մասեր բոլոր յառաջապահներուն մօտ կարելի է տեսնել։ Վերջի վերջոյ, ըսենք նաեւ որ նկարչութեան մասին որքան ալ երկար գրենք, հասկնալու տեսակէտէն մեծ արդիւնք չի տար, մինչեւ որ ընթերցողներ նկարները տեսած չըլլան։

Եզրակացնելով, երբ արդիական նկարահանդէս մը ներս կը մտնենք, հոս հոն ծփացող նորագոյն արուեստը կը զգանք տեսնելու մշակուած կատարելութեամբ։

Արդի արուեստը կամաց կամաց զատուելով, իւրայատուկ ձեւաւորում ստանալու վիճակին մէջ է. գեղագիտական հասունութեամբ նկարագիր կ՚ունենայ թէ ոչ, չենք գիտեր, բայց եթէ զգրոեցի մը հաստատ հիմքին չփոխուի, միշտ մը պիտի ըլլայ կատարելութեան ճամբան բանալու, ինչպէս Բիգասօ իր հիմնած խորանարդապաշտութեամբ արդիւնք բառը չտուաւ, բայց ատոր ուղին բացաւ։

Ձգելու համար բոլորովին տարտամ վիճակի մէջ, ըսենք որ նորագոյն նկարչութիւնը ունեցաւ իր կարծրացած որոշ կողմերն ալ, որոնց կրնանք մեր մտքը դպցնել։ Եւ այդ՝ Թիւիլըրիի Սալոնին մէջ։

Առաջին— գիծերու մաքրութիւն.—Հիններուն կորուածքները աւելի մշուշոտ են։ Կարծես սահմանաւորումներ թէ կան եւ թէ չկան. իսկ այժմ ուղղակի ճարտարապետական է, մէկ շունչով գծուղուած։ Ցեղոյ, աններդաշնակութիւններ որ Սէզանէն կուգան, եւ նախ շարադրութեան մէջ։ Հինները կը դասաւորէին տեսարան կամ նաթիւր-մորթ իրենց ճաշակին համեմատ, իսկ նորերը զայն կ՚առնեն այնպէս՝ ինչպէս որ կայ։ Վան Տոնկէնի նկարներուն մէջ շատ կը հանդիպինք ոտքի կտորներու, որոնց իրանը կը պակսի։

Աններդաշնակութիւն գոյներու գետեղման. միակտուր, երբեմն իրար հակառող. օրինակ Մաթիսէն ընդհանրացած կէս արեւելեան հարճերու մօտ,

. .

Մօտենալով իւրաքանչիւր արժէքաւոր նկարիչի, կը նշանակենք ցուցադրավայր սրահին թիւը։ Նոյնպէս չենք բաժներ հայազգի արուեստագէտները օտարներէն։

Օրիորդ Արմէնիա Բաբայեան (Սրահ թիւ 1).— Վեց նկար, դիմանկար, նաթիւր-մորթ եւ ներքնանկար։ Բոլորին մօտ նախ մշուշոտ պարուրանք մը որ Էօժէն Քառիէռէն կուգայ. լոյսի ազուոր զուետ թափանցկութիւն որ երգ մըն է ինքնիրմով։ Գոյները համեստ եւ հեռու յանդգնութիւններէ։ Դիմանկարները թէեւ լուսանկարային, բայց ծփացող մշուշ մը եկած հրապոյր հաղցուցած է։ Շատ յաջող աշխատութիւն է ներքին տեսարանը իր առարկաներու ջերմութեամբ։ Հանդչող խաղաղութիւն մը ամէն մէկ իրի վրայ իր արուեստին նկարագիրը կը կազմէ։

Գ. Շիլթեան (Սրահ 6).— Երկու դիմանկար եւ երկու նաթիւր-մորթ։ Առաջին անգամ է որ կը հանդիպիմ այս մեր երիտասարդ իսկապէս տաղանդաւոր նկարիչին. արդիական մը իր արուեստի ըմբռնողութեամբ, առաւելապէս Նոր-Դասական։ Աշխատութիւններէն մէկը, պարզ կանկար մը, իր գոյներու կախարդութեամբ, կարող է երկար ատեն նայուածքներ գամուած պահել։

Ձափազանց ուժեղ վրձին եւ կարծրացած գունագեղութիւն. ինքզինքը պարտադրող արուեստագէտի տիրական խառնուածք մը։

Իւթրիլօ (Սրահ 11).— Երեք փարիզեան փողոցներ։ Արդի Ֆրանսական նկարչութեան ամէնէն ականաւոր դէմքը։ Ունի իւրայատուկ արտայայտութեան ձեւ։ Առաւելապէս վառ գոյներով անշուք թաղերու տխրապատ մելամաղձոտութիւնը ներկայացնող։ Կը մատնէ հազուագիւտ միամտութիւն մը եւ ատոր համար զինք կը կոչեն՝ Utrillo, enfant poète:

Հանրի Մաթիս (Սրահ 12).— Մէկ դիմանկար եւ երկու պարուհիներ։ Խոշոր անցեալով մը շքաւորուած մեծատաղանդ նկարիչ։ Հիմնադիրը գազան (fauvisme) շարժման։ Իր արուեստին նկարագիրը՝ կէս արեւելեան։ Տարօրինակ ուժգնութիւն մը գոյներու ճոխութեան, որ ձեռք կը բերէ հակադրութիւններու ճամբով։

Սիւզան Վալատօն (Սրահ 12). — Մտաւոր շնորհ մարդկային միսը ապրեցնելու։ Եւ այդ՝ գիծերու շատ որոշ պայծառութեամբ։

Սիմոն Լէվի (Սրահ 13)... շաղրութեան առարկայ է... ձած այս նկարիչին մասնա... լու կերպը։ Նկարահանդէսին... մէջ որքան ալ լայն տեղ... մադրուի իրեն, երկու նկ... աւելի չի ցուցադրեր. ... կին մը կարծես որ խորա... կութեամբ կը ծախսէ իր... պորնները։ Լաւ դիմանկար... ու իր նկարներուն վրայ... թափթփէ գոյներու փշրան... ներ։

Վլամինք (Սրահ 14).— ... մանկար, Նաթիւր-մորթ եւ ... սարան։ Այս նկարիչը աչք... զարնէ առաւելապէս իր ա... տելու կերպով։ Ներկերու ... նուրդով գոյներ առաջ բեր... սերեր. զանոնք կը գոր... այնպէս ինչպէս որ կայ... րիզեան գիւղերուն գիւղ... բնանկարիչը։ Գունագեղութ... առաւելապէս սեւորակ։

Քալոս եւ Զինկ (Սրահ 16)... Երկուքն ալ գեղջկական, ... գիւրահաղորդ տեսարան...

Շարլ Կէրէն (Սրահ 18)... Մեծ դիմանկարիչ. առաւել... իր նիւթերը վերցուած ... կայական ոլորտներէ։ Իր ... հրդապաշտ նկարագիրով ... լէնը կը յիշեցնէ։

Կէօրգ (Սրահ 15 bis).— ... արուեստին արտակարգ ան... դաշնակութեան ուշագրաւ ... ծաղրիչներէն։

Յակոբ Գիւրջեան (Մէջ... ընդարձակ արձաններու սր... — Մէկ պրոնզ աշխատութիւ... հատ մըն ալ զարդարա... քանդակ։ Սկզբնաւորութ... Ռոտէնի ազդեցութեան՝ ... խարխափումներով անցած ... եւ այլ շրջաններէ. այժմ ... իւրայատուկ ոճ որ առաւել... խորանարդապաշտ եւ ... յապաշտ ուղղութիւններու...

նուրդ մըն է։ Մօտ օրէն ման... մասն կ՚անդրադառնանք ... արձանագործին արուեստին...

Ժանըթ Օթման (Սրահ 20)... Իր մէկ լաւագոյն մերկութ... այսօր Լիւքսէմպուրկի թան... րանին հարստութիւններէն ... էօ]ժոս ալ ցուցադրած է մերկ... մը զոր ցուցահանդէսի բա... իսկ կառավարութիւնը սեփ... նացուց։ Տաղանդաւոր նկա... շաբաթ մը առաջ դժբախտ... կածի մը զոհ, այսօր ... դարձած է անհաւատալի ... Իր վրձինէն կարծես ... լոյսի փոշի է որ կը թափ...

Քիսլինք (Սրահ 20bis).— ... ալ դիմանկարներ։ Այս ... արդէն արդի նկարչու... պատմութեան մէջ անցա... Բառերով կարելի չէ տալ ... նէն կաթկթող քաղցրութ... Աղուոր կոշտութիւն մը, ... կի ազդող, որուն լեցուն... ները նախնական ինքն... զգայութիւն մը ունին։ Մ... Քիսլինկը տեսնելու ... կ՚արժէ Թիւիլըրի այցել...

ՀՐԱՆՏ ՊԱԼԵ...

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Ինչպէս արքան որ կ՚ունենայ պալատներ,
Ադամանդէ թագ ու պսակ, ծիրանի,
Կամ պարմանին քսան գարուն քոյրեր,
Սիրուհիին համար անգին ի՛նծ ունի,

Այնպէս ալ, հայրս էր եզներով մեր ջուխտակ,
Մեղրիկ նայուածքն անոնց դէմքին համդարտիկ,
Հազա՛ր արեւ կը ցաթեցնէր շողարծակ,
Իր մշակի ճակտին վրայ երջանիկ։

Օրնին հերկի մուշկ ու ծոթրին կը ծորին!
Հայրս ուրախ, լուծն եզներուն կը կապէր,
Կը զարնէր ալինդ խոփն արօրին փայտաշէն,
Ու թարմ այգուն համբոյրին տակ լուսածէր։

Անգամ մըն ալ աչքին անոնց սիրաջեր
Փսլտցնելով նայուածքն իրեն, կը կանչէր,
« Հօ՛, հօ՛, հօ՛, ո՛վ իմ կտրիճ դուք առիւծներ,
Հոգիս քեզի ե՞րբ չեմ ըրեր ես նուէր...»։

Կորիներէն հեռզհետէ, լայնօրէն,
Արօրն երբոր կը բանար խո՛ր ակօսներ,
Այն ի՛նչ բուրմունք կ՚արտածորէր գուեծերէն
Ցաճարներու խունկերուն պէս սրբանուէր։

Եզները յաղթ, եզները լուռ անսահման,
Մելամաղձոտ նայուածքներով, միշտ հլու,
Կը դարձնէին արօրն անվերջ, յոգնութեան
Առանց երբեք փոքրիկ նշան ցոյց տալու։

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱ...

*
* *

...ոգիս կիսաւեր եկեղեցի մ'է
...ոլոր մոմերը ջահերը մարած,
...՛ւ մէկը չկայ որ գայ աղօթէ՝
...եւերն մոմերու նման վերամ-
բարձ:

...մ հոգիս օտար երկիր մ'է հիմա
...նութիւնն անոր անեզր ու ան-
վարդ,
...ոն ապրող, մեծցող իմ ցեղս
չկայ,
...ոգիս մինակ է որպէս մեռած
մարդ:

ԼՈՒԹՖԻ ՄԻՆԱՍ

Boston

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՄԷՋ

«Խորհրդ. Հայաստանի» Թղ-թակիցը Ալեքսանդրապոլէն կը գրէ (21 Յունիս).—

Շինարարական աշխատանք-ները, պետական եւ մասնաւոր, ուժգին թափով սկսած են։ Ար-հեստաւոր բանուորներու մեծ պա-հանջ կայ։

Աշխատանքի խուճապ մը կը տիրէ ամէն տեղ եւ Աշխատան-քի Սակարանին վիճակագրու-թիւնները շփոթութեան մէջ են։

Բանուորները, առանց Աշխա-տանքի Սակարանին միջնորդու-թեան, կը մտնեն գործի, նուա-ղեցնելով Սակարանին հեղինա-կութիւնը եւ տեղի տալով զա-նազան թիւրիմացութիւններու։

Խնամիական սովորութիւն-ներն ալ կը շարունակուին միւս կողմէ։ Առանց Աշխատանքի Սա-կարանին տեղեկութեան՝ ոմանք գործ կուտան չարձանագրուած բանուորներու։ Մասնագէտ մը, չահամոլութեան պատճառով, կը ձգէ իր գործը եւ կը մտնէ ուրիշ գործարան մը։

Աշխատանքի օրինագիրքը կ'արգիլէ միեւնոյն ընտանիքէն երկու անձերուն ծառայութիւնը միեւնոյն հաստատութեան մէջ։ Սակայն նկատի չեն առներ օ-րէնքը եւ կը զրկուին գործա-ւորկներէ։ Երբ անդին կան ըն-տանիքներ, որոնց ապրուստը կը հոգայ միայն մէկ անդամ, կան շատ ընտանիքներ ալ, որոնց բո-լոր անդամները յաջողած են ա-պահովել լաւ գործեր։

Գործազրկութեան տագնապը մեղմելու համար, անհրաժեշտ է կեդրոնէն խիստ հրահանգներ տալ, որպէսզի սրբագրուին թե-րութիւնները եւ յարգուի Աշխա-տանքի օրինագիրքը։

Ալեքսանդրապոլի Աշխատանքի սակարանին մէջ, Մարտ ամ-սուան ընթացքին արձանա-գրուած գործազուրկներու թիւն էր 915 այր, 151 կին, (Միու-թեան անդամ՝ 709 այր եւ 102 կին):

Պահանջուած են 271 գործաւոր, եւ զրկուած են 253 այր ու 13 կին բանուորներ։

Ապրիլի սկիզբը գործազուրկ-ներուն թիւն էր 1279 այր եւ 298 կին։ Միութեան անդամ՝ 735 այր եւ 186 կին)։

Գործ հայթայթուած է 815 այր եւ 140 կին բանուորներու։

Մայիսին գործազուրկներուն Պահանջուած են 718 գոր-ծաւոր, եւ զրկուած են 649 այր եւ 95 կին։

Մայիսեան գործազուրկներու թիւն էր 1445 այր եւ 369 կին։ Գործի զրկուած են 1444 այր և 72 կին։

Յունիսին գործազուրկներուն թիւն էր 655 այր եւ 362 կին, նախ. եղանակի անգործներ 131։ Այս գործազուրկներուն մէջ կան 246 հոգի, որոնք արձանա-գրուած են մտաւորական անու-նով, եւ սակայն չունին ընդու-նակութիւն մտաւորական աշ-խատանքներու համար։ Միւս կողմէ կը խուսափին գիւղերու մէջ աշխատանք ստանձնելէ։

Մեծ պահանջ կայ քարտաշ-նե, ու, հիւսներու, որմնադիրնե-րու եւ մասնաւորապէս շինու-թեանց մասնագէտներու։

Աշխատանքի սակարանին կից բացուած են սափրիչներու, կի-ներու եւ այրերու կարուձեւի արհեստանոցներ։ Արհեստանոց-ներուն մէջ կ'աշխատին 54 այր եւ կին։ Այն գործազուրկները, որոնք տեղաւորուած են առեւ-տրական հաստատութիւններու մէջ, պիտի փոփոխուին երեք ամիսը մէկ անգամ, իսկ անոնք որ դրուած են արդիւնաբերական գործատուներու մէջ, պիտի փո-փոխուին 6 ամիսը մէկ անգամ։

Դրամի չգոյութեան պատճա-ռով, կրթական աշխատանքներ չեն կատարուիր։

«ԱԶԱՏ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵ-ՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ.— «Ազատ» Հայաստանի մէջ ի՞նչ լեզու կը խօսին, հետաքրքիր են իմանալ։ Գիտենք թէ ստեղծած են պոլշե-ւիկ լեզու մը, զոր ստեղծողներն ալ չեն հասկնար։ Սակայն յատ-կանշական է հետեւեալ կանգառը զոր կը հրատարակէ «Խորհրդ. Հայաստան» (22 Յունիս)։

— Երկու տարի է որ հրա-հանգ տրուած է երկաթուղիի պաշտօնեաներուն հայերէն սոր-վելու համար։ Սակայն մինչեւ այժմ ոչ մէկ պաշտօնեայ սոր-ված է հայերէն։ Մտէք դրասեն-եակ մը, գրութիւնները կը կա-տարուին ռուսերէն։

Բազմաթիւ կայարաններու մէջ կը հանդիպիք տոմսակա-վաճառներու, որոնք հայերէն չեն գիտեր։ Մինչդեռ, որքա՞ն դիւրին է հայերէն գիտցող տոմսակա-վաճառներ գտնել Ալեքսանդրա-պոլի եւ Ղարաքիլիսայի կայա-րաններուն տոմսակավաճառները երբեք հայերէն չեն գիտեր։ Նման մեծ կայարաններէ հա-զարաւոր ճամբորդներ կուգան ու կը սպասեն, առանց գիտնալու ո եւ է ուրիշ լեզու, բացի հայե-րէնէ։ Արդ. օտար լեզուի անծա-նօթ այս ժողովուրդը հայերէնի անծանօթ տոմսակավաճառնե-րուն հետ խօսելու համար ի՞նչ-պէս պիտի արտայայտուի։ Ո՞րն հոգը, եթէ ճամբորդը տոմսակա-վաճառին լեզուն չհասկնալով կը սխալի։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կաթող. Պատուիրակութեան դիւանէն կը ղրկուին մեզ.—

Ա.- Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդն յղած է հե-տեւեալ պաշտօնագիրը, 25 Մայիս թուակիր, զոր կը յանձ-նենք Եւրոպայի նորակազմ թե-մին Ազգ. պաշտօնական բոլոր մարմիններուն, եւ ժողովրդեան լուրջ ուշադրութեան.—

«Ս. Գերագոյն Հոգեւոր Խոր-հուրդը յայտնում է Ձեզ, որ Նո-րին Վեհափառութեան վախճա-նական որոշումն ու անփոփոխե-լի կամքն է Եւրոպայի թեմի գոյութիւն ունենալու հարցը, որի անհրաժեշտութիւնն վա-ղուց զգացուած է եղել այնտե-ղի հայութեան ազգային-կրօնա-կան ինքնուրոյն գոյութեան, նրա ազգային մշակոյթի զար-գացման, նրա ազգային կրօնա-կան դաստիարակութեան եւ տարագիր հայութեան միու-թեան տեսակէտներով, որի վրայ աւելանում է նաեւ այժմ տանճահալ նոր մեծ գաղթակա-նութեան խնամքի եւ հոգեւոր մխիթարութեան հարցերը։

«Գերագոյն Հոգեւոր Խոր-հուրդը ի նկատի առնելով Վե-հափառ Հայրապետի ազգաշահ այս որոշումն ու կամքը, եւ կա-մենալով Եւրոպայի թեմի գոյու-թիւնը հաստատուն և յարա-տեւ դարձնել, վերացնելով նրա ամբողջական ու միասնական կազմակերպութեան արգելառիթ հանգամանքներն ու երեւոյթնե-րը, այսու առաջարկում է Ձեր նախագահութեան ներքեւ հրա-ւիրել խորհրդակցութեան թեմիդ մէջ այժմ պաշտօնավարող երկու եպիսկոպոսներին եւ ամենից յարգուած եւ անկողմնակալ 3-5 անձեր եւ ջանալ փոխադարձ համաձայնութեամբ մը, բառնալ դժուարութիւններն ու արգելք-ները եւ անպայման գլուխ հա-նել թեմիդ ամբողջական եւ միասնական կազմակերպու-թիւնը։

Բ.— Յուլիս 3ին յղուեցաւ Ն. Ս. Օծութեան Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետեւեալ հեռա-գիրը.—

«Առաջնորդարանիս մէջ հա-ւաքուած հոգեւորականութիւնս բացարձակապէս կը դատապար-տէ Ազատ Եկեղեցւոյ ապօրինի շարժումը, իր հաւատարմու-թիւնը կը յայտնէ Մայր Աթո-ռին եւ Նորին Սրբութեան։

Եպիսկոպոսներ՝ Պալաքեան
Քիպարեան

Քահանայք՝ Վահան, Վարդան, Գրիգոր, Բարթող, Մկրտիչ, Աբի-սողոմ, Թորոս, Ներսէս։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՐԺԱՆԹԵՕՅԼ.— Այս շրջանը Փարիզի լաւագոյն արուարձաննե-րէն մէկն է։ Աոջեւէն կը հոսի Ուազ գետը, աւելի մեծ փայլ տալով արդէն չքնաղ գիւղաքա-ղաքին։ 1923ին քանի մը հայ-րենակիցներ, գլխաւորութեամբ Երզնկացի Պ. Արտաշ Մելիքեանի՝ Պոլսէն Ֆրանսա կուգան եւ ա-ռաջին անգամ կը հաստատուին Արժանթէօյլի մէջ։ Պ. Մելիք-եանը քանի մը ամիս չանցած, կը ձեռնարկէ հող առնելու եւ տա-ղաւարներ շինելու։ Մէկ կողմէն կ'աշխատի աստղաձագործի գոր-ծարանի մը մէջ՝ միւս կողմէ մէկ-երկու տարուան ընթացքին կը շինէ 10—14 հիւղակ։ Իսկ իրեն համար մասնաւորապար երկյարկանի տուն մը։ Այդ աշ-խատանքները գլուխ հանած է միս մինակ, առանց որ եւ է մէկու մը օժանդակութեան։ Եւ հիմա, գեթ բնակարանի կողմէ հող չունի Արժանթէօյլի հայ բնակչութեան մեծամասնու-թիւնը։

Այժմ շինուած հիւղակնե-րուն մէջ կը բնակին մօտաւորա-պէս 40—50 անձ, բոլորն ալ ա-մուսնացած, բացի քանի մը ա-մուրիներէ։ Իսկ ամբողջ Արժան-թէօյլի մէջ կը հաշուուի մօտ 100 Հայ։ Այս տարի ունեցած ենք մէկ հարսնիք, վեց ծնունդ եւ երկու մահ։

Սենեակներուն վարձքը շատ սուղ չէ, 70—100 ֆրանք է ամ-սական։ Բայց կայարանէն 20—25 վայրկեան հեռու ըլլալով, ան-տանելի կուգայ Փարիզ աշխատող բանուորներուս համար։

Վարձքերը քիչ մը յապաղ-ման ենթարկուեցան ծանօթ գոր-ծազրկութեան պատճառաւ. եւ այդ առթիւ, մանաւանդ ինքն ալ անգործ մնալով, Պ. Մելիք-եան իր բոլոր սենեակները յանձ-նեց ֆրանսացի գործակալի մը, հարիւրէն 5 ֆրանք ձգելով անոր։ Դժբախտաբար է որ Պ. Մելիքեանը եւս առնէ իր տուները, նկատելով որ բոլոր վարձակալները ամիսը չլրացած կը վճարեն իրենց ամ-սականները եւ առանց պարտ-քերը։

Քսանէն աւելի երիտասարդ-ներ կան, սակայն ոչ մէկ կազ-մակերպութիւն։ Կարգ մը երիտա-սարդներ կը հետեւին Ֆութպոլին, միացած Պուաքոլոմպի խումբին։ Կազմակերպութեան չգոյու-թիւնը կը բացատրուի ճամբու հեռաւորութեամբ։ Ամէն մարդ յոգնաբեկ տուն հասնելուն պէս, կը ճաշէ եւ կը պառկի՝ յաջորդ առաւօտ ժամը 4ին 5ին ելլելու համար։

Անցեալ շաբաթ ունեցանք մէկ-րութիւն մը, որուն հրաւիրուած էին Պ. Մելիքեանի վարձակալնե-րէն զատ, իր շրջանակէն դուրս ապրող բոլոր Հայերը։ Կեր ու խում առատ էր, բայց մթնոլոր-տը խորթ էր։ Սկիզբէն մինչեւ չեւ վերջը երգ եւ խօսակցութիւն թուրքերէն եղան...

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ներկայիս մրցորդներուն մէջ մեծ ոգեւորութիւն կը տի-րէ, մասնաւորապէս պարզ շըր-ջիկներուն քով, որոնք երեք չորս ծանգրուանէ ի վեր սկսած են փայլիլ։ Այս տարի խանդա-վառութիւնը աննախընթաց է։ Նախորդ տարիներուն պարզ շրջիկ մը չէր կրնար ծան-գրուաններու ընթացքին երրորդ կամ չորրորդ տեղը գրաւել։

Ինչպէս գրեցինք, Թուլոն-Նիս ծանգրուանը շահեցաւ Ֆրանց, որ Թուլոնէն մեկնելէն անմիջա-պէս վերջ, մրցորդներուն գլուխը անցած՝ առանց լքելու գնաց մինչեւ Նիս, քանի մը պարզ շրջիկներ միայն յաջողեցան ճամբուն կէսին քանի մը վայր-կեան առաջ անցնիլ։

Իսկ երբ Նիսի մօտեցան եւ ամենադժուարին լեռները սկսան, Լիւքսէն-պուրկցին Ֆռեն ձգեց բոլորը ու երեք վայրկեան տարբերու-թեամբ մրցորդներուն գլուխը անցաւ։ Ֆրանց 280 քիլոմեդր ճամբան կտրեց 11.40'2.էն, միջին հաշուով ժամը 24 քիլոմեդր։ Իսկ կուռմինի Իտալացի պարզ շրջիկը եկաւ հինգերորդ հինգ՝ վայր-կեանի տարբերութեամբ։

Պարզ շրջիկներու ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Թուզար, Ֆրանսացի, որ 8 ժա-մէն աւելի ետ է Ֆրանցէն։ Երկ-րորդ կուգայ Իտալացի Մառթի-նէթթօ՝ 9 վայրկեան ուշ։ Երրորդ Փելթիէ՝ 29 վայրկեանի տարբե-րութեամբ։

Ուրբաթ օր մրցորդները մեկ-նեցան Նիսէն Գրինոպլ՝ 275 քի-լոմեդր, Ալպեաններու առաջին ծանգրուանը։ Առաջին ծանգի-սացաւ Վէրվաէք՝ պելճիքացի, 275 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 12 ժամ, 58 վայրկեան, 4 երկ-վայրկեանէն։ Իսկ երկրորդ ծան-գիսացաւ Ն. Ֆրանց, առաջինէն 4ուկէս վայրկեան վերջ։

Իսկ երէկ Գրինոպլէն մեկ-նեցան դէպի Էվ իան՝ 280 քիլո-մեդր։

ՔԱԼԵԼՈՒ ՄՐՑՈՒՄ.— Յու-նիս 27ին տեղի պիտի ունենայ քալելու մեծ մրցում մը՝ Փարի-զէն Ստրազպուրկ՝ կազմա-կերպուած Ֆրանսական Ֆետէրա-սիոնին կողմէ։

Մրցումին պիտի մասնակցին Ֆրանսայի մէջ գտնուող նշանա-ւոր քալողներ բոլոր ազգերէն՝ որոնց մէջ նաեւ Հայ մը՝ Տիգրան Վարդանեան։

Այս Հայ երիտասարդը, որ թերեւս շատերուս անծանօթ է, միշտ ֆրանսական Ֆետէրասիօ-նին կողմէ զատուած է իբր լաւ քալող, եւ այս կարեւոր մրցման համար ալ ընտրուած է։

Մեկնումը տեղի պիտի ունե-նայ Յուլիս 27ի Չորեքշաբթի օրը, կէսօրէ ետքը ժամը 1ին Փլաս տըլա Ռէփիւպլիքէն։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՄԱՆԸ.— Սէն Մալոյի գիւ-ղերէն մէկուն մէջ, Վալէ օրուան ամէն ժամուն կը նստէր ու կը խմէր։ Ու գինի կը հոտէր տա-կառի պէս։ Առջի օր գնաց եղ-բօրը տունը, գաւաթ մը գինի ալ հոն ճնկելու համար։

Սակայն խմանը յանկարծ սր-դողեցաւ, հանեց դանակը եւ գետին փռեց եղբայրը։ Ծնողը նոյն դանակով շարդեց կինն ալ։ Դրացի մը վազեց օգնու-թեան։ Զայն ալ փռեց գետին։

Ոստիկանները շատ դժուար յաջողեցան կապել զայն ու տա-նիլ արգելափակելու։

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐ.— Աւս-տրիացի մը եւ Ռումանացի մը, երկու երիտասարդներ, անցած օր կը ներկայանան Մոնմարթրի պանդոկներէն մէկուն դրասեն-եակը։ Երկրորդ յարկին վրայ իրենց կը տրուի կոկիկ սենեակ մը։

Ժամ մը վերջ, պանդոկին ծառան ոտքի ձայներ կը լսէ սենեակին մէջէն վարձակալ ա-ռեւտրականի մը, որ սովորու-թիւն չունէր ցերեկները տուն գալու։ Քովնտի պատուհանէ մը կը նայի ներս։ Նորեկ վարձա-կալները, պատը ծակեր, ներս մտեր, առեւտրականին դրա-մարկղը կը ճեղքէին։

Անմիջապէս լուր կուտայ պանդոկապետին եւ ոստիկա-նութեան։ Ոստիկանապետը գեռ չհասած, գողերը կ'իմանան որ տեսնուած են։ Մէկը կը փախի դուրս, ու կը նետուի ուրիշ սեն-եակէ մը ներս, եւ խեղճ Դաւի-թը բանալիով կը գոցէ դուռը, քիչ վերջ յանձնուելու համար ոստիկանութեան։ Իսկ միւսը ա-տրճանակով անձնասպան կ'ըլ-լայ։

ԻՐԱՑՔԵՐՈՒՆ.— Ֆրանսացի մայր մը, իր աղջնակին հետ, նստած էր Փարիզ-Ռէն ճեպըն-թացը։ Մօրը անուշադրութեան պահուն, աղջնակը կը խառնէ դրան աղխը, որ յանկարծ կը բացուի եւ աղջնակը կ'իյնայ գետին, երբ ճեպընթացը սրարշաւ կը վազէր։ Անմիջապէս կը կեցնեն ճեպըն-թացը։ Աղջնակին գանկն ու ոս-կորները ջախջախուած էին, հո-գեւարք էր։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Այս յաջողութիւնով չեմ հպարտանար սակայն, որովհետեւ ընդդապետ Իվան Փեթրովիչի պէս վարպետ մարդու մը կողմէ պատ-րաստուած էր։ Ընդդապետը՝ պետն է այն զարմանալի «պայքարի կազմակերպութեան» որ, Ռիկա-յէն կը ճառագայթէ ամբողջ Ռուսիոյ վրայ եւ որուն գերն է ամէն օր նոր հանգոյց մը աւել-ցնել այն ցանցին վրայ, որուն մէջ, ուշ կամ կանուխ պիտի իյնայ կարմիր հիդրան։

Ընդդապետ Փեթրովիչի հրա-մայած կազմակերպութեան ուժը հոն է որ իրեն յատուկ կեդրոն մը չունի այնպէս որ դժուար է զայն ձեռք անցնել։

Հեղուկը չի բռնուիր

Պոլշեւիկ լրտեսները որ բան գործ ըրած են անոր ետեւէն իյ-նալ, ցարդ որ եւ է արդիւնքի չեն հասած։ Այս պատճառաւ ալ հետ-զհետէ աւելի կը կատղին անոր դէմ։

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ ամէն վայրկեան վստահելի սուր-հանդակներ, իրենց աչքին առջե-ւէն կ'անցնին սահմանը, ու մին-չեւ Ռուսիոյ ներսերը կ'երթան, արծարծելու համար կրակը որ կը վառի իրենց հաւատարիմ սրտե-րուն խորը։

Այս եւ նման բաներու վրայ խորհելով էր որ կ'ուղղուիմ դէպի այն «Իզպա»ն, ուր կը յուսայի հանդիպիլ ընդդապետ Փեթրովիչի։

Երեք անգամ արդէն, կարգ մը մարդեր զիս կեցուցեր էին ճամբուն վրայ եւ հարցուցեր.

— Ժամը քանի՞ է։

Շատ բնական կերպով մը պա-տասխաներ էի այս հարցումնե-րուն։

— Հովիւին ժամն է։

— Ո՛ր հովիւին։

— Այն հովիւին որ իր գառ-նուկները պիտի խլէ գայլին ճի-րաններէն։

Եւ ամէն անգամ ալ, ինծի պատասխաներ էին.

— Լա՛ւ, անցէք։

Պէտք կա՞յ ըսելու թէ քա-նիներ եկած են մինչեւ հոն, բայց չեն կրցած անցնիլ, որովհետեւ տրուելիք պատասխանը չէին գի-տեր։

Ժամ մը շարունակեցի եւ շատ չանցած Իզպային առջեւ հա-սայ։ Իզպան հաստատուած էր ա-մայի դաշտի մէջտեղը որմէ թե-թեւ զառիվար մը կ'երկարէր մինչեւ ծով։

Եւ մինչդեռ Իզպային առջեւ կանգնած, գաշտանկարը կը դի-տէի, դուռը բացուեցաւ եւ սեմին վրայ երեւցաւ երիտասարդ մը, որուն խիստ եւ թափանցող ակ-նարկը, պահ մը սեւեռեցաւ վրաս։

Հագուած պարզ վայելչու-թեամբ, Ռիկացի բարեկեցիկ գիւ-ղացիի մը պէս, յայտնի էր թէ ազնուական մէկն էր, խոնարհե-ցաւ եւ ինքզինքը ներկայացուց

— Իշխան Քարասօֆ, Փարիզի ռուսական դեսպանատան նախկին կցորդ։ Որո՞ւ հետ խօսելու պատիւն ունիմ։

Իմ կարգիս խոնարհելով ըսի

— Քէօօր Ալեքսանտրովիչ Վլասին։

Զարմանքի ժպիտ մը ունեցաւ եւ դէպի ինծի գալով, ձեռքը եր-կարեց եւ ըսաւ.

— Ուրախ եմ, պարոն Վլասին, որ իմ պետիս կողմէ պատիւ ու-նիմ ընդունելու համբաւաւոր լրագրողը՝ ձէյմս Նօպսոնին։

Նորէն խոնարհեցայ եւ հար-ցուցի

Ընդդապետը պիտի կրնա՞յ զիս ընդունիլ

— Ո՛ւր է, ու չէ կուգայ, ա-րովհետեւ գիտնալով թէ դուք արդէն հոս էք, չի կրնար ուշանալ։

Իրեն հետեւելով մտայ մեծ պատեր.վ տեսակ մը նախասենեա-կէ ներս. յետոյ աշխատութեան սենեակի մը մէջ Չորս մարդեր, շիկահեր,կապուտաչուի չորս հսկա-ներ՝ սեղանի մը վրայ հակած, վաւերաթուղթեր կը պրպտէին։ Երբ իրենց մօտեցանք՝ կանգնե-ցան եւ զինուորական կերպով «պատրաստ»ի դիրքը առին։ Քա-րասօֆ ներկայացուց

— Ընկերներս Սերժ Իվանօ-վիչ, Միշէլ Անտրէյեֆ, Իվան Սթա-լին եւ Պօրիս Սիմիանօֆ, չորսն ալ պահակախումբի նախկին սպա-ներ։

Յետոյ, զիս ցոյց տալով ըսաւ.

— Այն որուն կը սպասէինք, բայց որուն անունը պէտք չէ ար-տասանուի այստեղ։

Չորս սպաները խոնարհեցան եւ յաւելեամբ վերսկսան իրենց աշխատանքին։

— Հնա, մտածեցի, լաւ կր-թուած մարդեր եւ եթէ ընդդա-պետին բոլոր մարդերն ալ ասոր կը նմանին, կը խղճամ այն «կար-միրներուն» վրայ որ ասոնց ձեռ-քը պիտի իյնան։

Ճիշտ այն պահուն քովի սեն-եակէն զանգակը հնչեց։ Ինծի դառ-նալով եւ ցոյց տալով օթոց մը, որուն ետեւ դուռ մը կար ծած-կուած, Քարասօֆ նշան ըրաւ որ իրեն հետեւիմ։

— Ընդդապետը ձեզ կը կան-չէ ըսաւ։

Օթոցը վեր առաւ, մէկդի քաշուեցաւ եւ աւելցուց.

— Հաճեցէք ներս մտնել։

Սենեակը ուր կը մտնէի, պար-զօրէն կահաւորուած էր, գրասեն-ղան մը, երեք աթոռներ, եւ ան-կիւն մը՝ փոքամահիճ մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԿՐԻՑԱՆՑ

Քսան փրանքը մէկ տոլար

Ներկայիս Նիւ Եորքի մէջ խորհրդաժողով մը կը գումարեն չորս մեծ պետութեանց պետական դրամատուններու ներկայացուցիչները.— Անգլիոյ դրամատան վարիչ Մոնթէկիւ Նորմըն, Նիւ Եորքի Ֆետէրըլ Րիզըրվ Պէնքի տնօրէն Սթրօնկ, գերման Ռայխսպանքի նախագահ Շախթ եւ Պանք տը Ֆրանսի կողմէ փրոֆ. Շառլ Ռիսթ։ Զորսերու ժողովին մէջ քննութեան առարկայ կը դառնան դրամական եւ ելմտական բոլոր կենսական հարցերը, եւ սակայն տրուած որոշումներուն մասին մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ։

Ուաշինկթընէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ խորհրդաժողովը որոշած է օգնել Պանք տը Ֆրանսի՝ ֆրանքը կայունացնելու համար։ Կ՚ըսուի թէ ֆրանքը պիտի ամրապնդուի տոլարը քսան ֆրանքի (անգլ. ոսկին 100 ֆրանք) հիման վրայ։ Այս որոշումին գլխաւոր պատճառն այն է որ վարչապետ Փուանքարէ վարպետ շարժեցաւ ու թէ՛ Ամերիկայի, թէ Անգլիոյ մէջ մեծաքանակ ոսկի գնեց, խախտելով աշխարհի ելմտական հաւասարակշռութիւնը։

Թուրք օդանաւորդները Փարիզի մէջ

Գրեցինք թէ Թուրք օդային տորմիղի հրամանատար գնդապետ Մուզաֆֆէր պէյ Նուէնկէսէրի մօրը այցելեց անցած օր։ Մուզաֆֆէր պէյ նախագահն է Փարիզ եկած Թուրք օդանաւորդային պատուիրակութեան մը, որուն նպատակն է այցելել Ֆրանսայի օդանաւային գործարանները եւ տեսնել ֆրանսական բանակին օդանաւի ճիւղին մէջ ձեռք բերած յառաջդիմութիւնները։

Թուրք պատուիրակութեան ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սէրքըլ Էնթէրալիէի մէջ, որուն ներկայ եղան զօր. Փէժօ, ծով. Ֆրօշօ եւ օդանաւորդային բազմաթիւ սպաներ։ Ասկէ զատ հացկերոյթ մըն ալ Աէրօ Քլիւպին մէջ տրուեցաւ։ Ներկայ էին 150 հրաւիրեալներ։ Քլիւպի նախագահը բաժակ պարպեց Մուսթաֆա Քէմալի եւ Ֆրանսայի ու Թուրքիոյ օդային տորմիղներուն կենաց։ Բաժակաճառեր խօսեցան նաեւ Փարիզի Թուրք դեսպան Ալի Ֆէթհի ու գնդապետ Մուզաֆֆէր պէյերը։

Թուրք պատուիրակութիւնը Անգլիա եւ Գերմանիա եւս պիտի այցելէ։

∴ Պոլիսէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ օդանաւորդ Վէճտի պէյ կը պատրաստուի Թուրք կառավարութեան դրամական աջակցութեամբ Էնկիւրիէն Ամերիկա երթալ օդանաւով։

Ճաշարան — օդանաւը

Անցի օր Պուռժէի օդանաւային կայանին մէջ բացումը կատարուեցաւ ճաշարան-օդանաւի մը, որ պիտի բանի Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ։ Օդանաւին մէջ չորս հոգինոց երեք ճաշասեղաններ կան՝ 12 հոգիի համար։ Ճաշերը կը հայթայթէ Վակօն-Լիի միջազգային ընկերութիւնը։ Երկու հոգի կը սպասաւորեն։ Օգոստոսին այս տեսակ երկրորդ օդանաւ մը եւս պատրաստ պիտի ըլլայ։

«Միս Քոլումպիա»ի նոր ճամբորդութիւնը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, ֆրանսացի Տրուհէն կը պատրաստուի Լէվինի հետ Նիւ-Եորք երթալ, «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով։ Ուրբաթ կէսօրէն վերջ, Չէմպըլին, հետը առնելով Տրուհէնն ու Լէվինը, Պուռժէէն Լոնտոն մեկնեցաւ։ Տիկ. Չէմպըլին ալ Լոնտոն գնաց անգլիական օդանաւով մը։ Չէպըլինի մայրը իրեն կը սպասէր Քրոյտընի օդանաւային կայանը։ Իրիկուան դէմ Տրուհէն եւ Լէվին օդանաւով Փարիզ վերադարձան։ Այս անգամ «Միս Քոլոմպիան» կը վարէր Տրուհէն, որ արդէն սորված էր ամերիկեան օդանաւին գաղտնիքները։

Ֆրանսական մամուլին մէջ զանազան քննադատութիւններ կ՚ըլլան այս ճամբորդութեան առթիւ։ «Եթէ Տրուհէն յաջողի, կը գրեն, պիտի ըսուի թէ ֆրանսացի օդանաւորդները Ամերիկացիներուն հաւասար կարողութիւն ունին, սակայնստիպուեցան օտար օդանաւ մը գործածել։ Իսկ եթէ ձախողի, պիտի ըսուի թէ հոն ուր Ամերիկացիները երեք անգամ յաջողեցան, ֆրանսացի ամենալաւ օդանաւորդ մը ձախողեցաւ»։

Տրուհէն կը յայտարարէ թէ Լէվինի առաջարկը ընդունեց, որովհետեւ ֆրանսական «Ֆարման» օդանաւը, որով կը ծրագրէր Ատլանտեանը կտրել, դեռ պատրաստ չէ եւ յայտնի չէ թէ երբ կը պատրաստուի, մինչ գերման օդանաւորդ Քէօնիկըլ, Լուֆթ-Հանզա տան գլխաւոր օդանաւորդը, կը պատրաստուի շուտով Պերլինէն Նիւ-Եորք երթալ մէկ թռիչքով։ Թերթերը ցաւալի կը գտնեն թէ կարելի չըլլար ֆրանսական օդանաւով մը կատարել այս ճամբորդութիւնը։

Միւս կողմէ Ֆարման օդանաւային ընկերութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով զարմանք կը յայտնէ թէ ինչպէս Տրուհէն ընդունած է Լէվինի առաջարկը՝ առանց ոեւէ տեղեկութիւն տալու իրեն, մանաւանդ որ Յուլիս 18ին «Կապոյտ Թռչուն»ը պատրաստ պիտի ըլլայ ճամբորդելու։ Կ՚աւելցնէ թէ բազմաթիւ ֆրանսացի օդանաւորդներ կը տրամադրուէին Տրուհէնի տեղ, ու յոյս կը յայտնէ թէ Լէվին ուրիշ ֆրանսացի օդանաւորդ մը պիտի առնէ, քանի որ Տրուհէն Ֆարման ընկերութեան հետ պայմանագրուած է արդէն։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Անգլիացի հարիւրապետ Մաք Ինթօշ իր պատրաստութիւնները վերջացնելու վրայ է եւ քանի մը շաբաթէն պիտի փորձէ Լոնտոն-Նիւ Եորք թռիչքը։ Ուրիշ անգլիացի հարիւրապետ մը, Քըրթնի, նոյն թռիչքը պիտի կատարէ «Հուէյլ» (կէտ ձուկ) հսկայ օդանաւով։

∴ Ամերիկացի յայտնի օդանաւորդուհի օրիորդ Կլէտիս Ռոյ, որ իր օդային յանդուգն մարզանքներով մեծ համբաւ շինած է, կը ծրագրէ Նիւ Եորքէն Հռոմ երթալ մէկ թռիչքով, ընկերակցութեամբ տեղակալ Տէյմար Շնայտէրի։ Օրիորդը պիտի ճամբորդէ Ռայըն օդանաւով մը. Լինտպէրկի օդանաւին տիպէն։ Ուրիշ կին մը՝ Լիւպա Ֆիլիպս, նոյնպէս կը պատրաստուի Ատլանտեանը կտրել։ Մօտ օրէն Նիւ Եորք-Եւրոպա թռիչքը պիտի փորձեն նաեւ Ֆրանսացի Ռընէ Ֆօնք եւ Ամերիկացի Լոյտ Պէրթօտ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սարսէլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը այսօր Կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour ընկեր Ն. Ակատինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ Arnouville-les-Gonesseի Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատանեկան միութեան դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 14 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Կնունի խումբի ժողովը՝ վաղը՝ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը Երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առթիւ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիսթներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ յառաջիկայ Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա Ֆաշարանին սրահը, 63 Rue Mr. le Prince կը հրաւիրուին բոլոր ֆութպոլիսթները

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» խումբի նախաձեռնութեամբ, այսօր կիրակի օր Segréի մէջ, պիտի խօսի գործիչ ընկ. ԱՐՕՆԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է բոլորին համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	51
Մարք ոսկի 100	Mark	604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	15
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	43	50
Լիր »	» Lire	138	90
Պելժ. Ֆրանք »	Frc. Belge	70	75
Զուից. »	Frc. Suisse	491	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	85
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3250	—
» II	»	1925	—
» III	»	1600	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	440	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	[illegible]	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	Ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]	[illegible]

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire · SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE: NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ 1927

12 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 386 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՀԱՍՏԱՏԵԼ

Կիրակի օր, ընդհանուր գիծերով պարզեցինք Հայկական Մշակոյթի կեդրոնի մը անհրաժեշտութիւնը, արտասահմանի մէջ։

Կեդրոն մը, որ համախմբելով բոլոր մտաւոր ուժերը, ջանար փրկել ցիր ու ցան գրականութիւնն ու արուեստը, մղում տար Հայկական Մշակոյթի զարգացման, եւ ծառայէր օրուան պահանջներուն։

Տեսակ մը «աշխարհական Վէնետիկ», ըսեր էինք, միեւնոյն ատեն բացատրելով թէ ինչո՛ւ Երեւանը չի կրնար ըլլալ այդ կեդրոնը, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Հայրենիք, մեր Ամերիկայի պաշտօնակիցը, այդպիսի կեդրոնի մը իբրեւ կորիզ կ'առաջարկէ Նիւ-Եորքի Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը։

Գիտել տուինք թէ Ամերիկան յարմար չէ այդպիսի ձեռնարկի մը։ Եթէ ըլլայ իսկ, Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը այն Մարմինը չէ որ կարենար ծառայել այդ նպատակին։ Ուրիշ խնդիր, եթէ անոր հիմնադիրները վերաքննեն ծրագիրը եւ այն յարմարցնեն բուն պահանջին։

Մենք շատ լայն տեղեկութիւններ չունինք այդ հաստատութեան գործերու մասին։ Եղած հրատարակութիւններէն եւ քանի մը ձեռնարկներէն դատելով, այն համոզումը գոյացուցած ենք թէ՛ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիրներն ու մանաւանդ վարիչները աչքի առջեւ ունին շատ սահմանափակ եւ տափակ ծրագիր մը։ Եթէ չենք սխալիր, 200.000 տոլարի դրամագլուխ տրամադրուած է այդ հաստատութեան, իսկ իբրեւ արդիւնք,— քանի մը պատահական հրատարակութիւններ եւ ուսանողական նպաստներ։ Ուրախ կ'ըլլայինք, եթէ բարեհաճէին լուսաբանել մեզ, եւ մանաւանդ հանրութիւնը։ Վերջապէս, «կոչնակ» մը և պատուելի Պետիկեանի քարոզները, քանի մը կտոր թարգմանութիւն կամ հասարակ տեղիք հրամցնելով չէ՛ որ պիտի փրկուի եւ ճոխանայ հայկական մշակոյթը։

Թերեւս հիմնադիրները աւելի հիմնական ծրագիր ունեցած, բայց անճարակ ձեռքերու ինկած են։ Կա՛մ, ունին տեսակէտ մը որ կը պարտադրէ առաջ Տիրոջը ծառայել, յետոյ այս մեհենոր աշխարհին։

Ամէն պարագայի մէջ, եղածը ոգեւորութիւն չի պատճառեր, քանի որ նպատակին չի ծառայեր։

Այս պարագան «Հայրենիք»ն ալ գիտած է, եւ կ'առաջարկէ որ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը դուրս «կորովի, լուսամիտ եւ հմուտ ձեռքերու մէջ» եւ դադրի «խումբ մը պատուելիներու մայքին ծառայելէ», ներշնչուի «ազգային գաղափարներով», ծառայէ «ազգային նպատակներու»։

Հաւատա՞նք թէ այս հիմնական փոփոխութիւնը տեղի կ'ունենայ, պարզ բաղձանքներու վրայ։

Եթէ այո՛,— արդէն ճամբան հարթուած է։ Անհաւասիկ մօտ հիմերու վրայ դրուած հաստատութիւն մը, որ ունի միլիոնատէր մեկենասներ», ինչպէս կ'ըսեն, եւ բարի տրամադրութիւններ։ Թող առաջ քաշեն ամբողջ հայ մտաւորականութիւնը, առանց ո՛ր եւ է խտրութեան, եւ շարժում ստեղծեն, իրենց նոր ծրագրով, համաձայն օրուան պահանջներուն։ Այն ատեն, ատրճան մը կը լուծուի նաեւ տեղի խնդիրը։ Հաստատութիւնը մնալով հանդերձ Ամերիկայի մէջ, իր գործունէութեան իրական կեդրոն կ'ընտրէ Փարիզը, ուր աւելի յարմար միջավայր կայ, աւելի մօտիկութիւն՝ հայկական բազմութիւններուն, աւելի աժան ծախք եւ արտադրութիւն։

Իսկ եթէ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը որոշած է անշեղ շարունակել իր ճամբան, մէկ ոտքով եւ մէկ աչքով, այն ատեն ինչո՞ւ տարուիլ ամուլ յոյսերով եւ ժամանակ վատնել ապարդիւն վիճաբանութիւններով։

Կարելի է այստեղ ալ հիմնել նման հաստատութիւն մը, բայց աւելի զօրաւոր, արդիական, արդիւնաւէտ, կը բաւէ որ առաջ անցնին քանի մը սրտցաւ եւ ազդեցիկ հայրենակիցներ, անհրաժեշտ գումարը գտնելու համար։

Գիտենք, շատ բարդ գործ է Հայկական Մշակոյթի Միութեան մը կազմութիւնը, մանաւանդ անոր «անելիքը»։ Ծրագիրներ շատ կան եւ միշտ ալ կարելի է պատրաստել։ Հիմնադիրներն են որ պիտի որոշեն անմիջականն ու հեռաւորը, կարեւորն ու երկրորդականը։

Լայն, սրտաբաց խորհրդակցութիւն մը երեւան պիտի հանէ այն ահաւոր պարապը, որ բոշայական վիճակի մը դատապարտած է գաղութներու մտաւոր կեանքը, մօտի մարդէն մինչեւ Յունաստանի կամ Սուրիոյ փողոցներուն մէջ խառնշտող մանուկները։ Վենետիկն ու Վիեննան մեր անցեալին յուշերն ու բառերը կը պրպտեն տարիներէ ի վեր, իսկ մեր ներկան ու անոր պահանջները մնացեր են Աստուծոյ կամքին...։ Մինչեւ անգամ չունինք Միացեալ-Ազգանուէր մը, որ գոնէ նոր սերունդին դաստիարակութիւնը ապահովէր։ Գրագէտը ընթերցող կը փնտռէ, բանաստեղծը՝ մեքենայ կը դարձնէ ծուլին եւ մուրին մէջ, նոր սերունդը չի ճանչնար այն թանկագին ուժերը որ անհետացան մեր պատմութեան ամէնէն զարհուրելի շրջանին, մեծ մասով անտէր եւ անժառանգ, հրապարակը մնացած է խանութպաններուն, խաչագողներուն եւ պատուելիներուն, կամ, լաւագոյն պարագային, բարեմիտ անձերու, որոնց կարողութիւնը շատ սահմանափակ է։

Դե՞ռ երկար պիտի հանդուրժենք այս վիճակին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ "ՈՐԴԸ"

«Արեւ», Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, շեշտելով իր ծամերաշխական քաղաքականութիւնը, կը բացատրէ (1 Յուլիս), դաշնակցական «Յուսաբեր»ի մէկ դիտողութեան առթիւ.

«Մեր կուսակցութիւնը վերջերս նոր ընդհ. պատգամաւորով չունեցաւ, նոր ուղղութիւն որդեգրելու համար։ Գրած էինք թէ անփոփոխ է մեր ուղղութիւնը Խորհրդային Հայաստանի հանդէպ, որուն խաղաղասիրութիւնը կը գտնենք փրկարար հայութեան համար։ Ասա գ. սակայն, որ մեր գոհունակութիւնը անխառն չէ։ Խորհրդային կառավարութիւնը որդ մը ունի իր մէջ որ պոլշեւիզմն է, ո՛րդ զոր կը ճգնի բազմացնել ու տարածել հայ ժողովուրդի մոլքին ու սրտին մէջ ուրոնք չեն կրնար տոկալ անոր, ո՛րդ որուն ժամամբ պիտի հանդուրժենք սակայն, քանի որ ան փրկանքն է մեր երկրին այսօրուան վայելած ապահովութեան՝ ջանալով միայն որ արտասահմանի հայութիւնը անկէ չվարակուի եւ ջանալով՝ որքան կարելի է՝ հասկցնել կառավարողներուն թէ զել չընեն եւ մեղմ վարուին այս վիրաւոր ժողովուրդին հետ՝ թէ՛ իր տնտեսական եւ թէ իր բարոյական կեանքին մէջ։

«Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան հանդէպ իր ընկերային վարչաձեւութեան եւ անոր գործադրութեան գետնին վրայ մեր ընդդիմադիր եւ քննադատի դիրքը ո՛չ թէ թուլացուած, այլ որոշուած ու իր բոլոր շրջանակներուն հրամայուած է թամկավար Ազատական կուսակցութեան տարի մը առաջուան —ինչպէս նաեւ անկէ առաջուան ալ— ընդհ. պատգմ. ժողովէն, եւ մենք ուրիշ բան չենք ըներ այսօր բայց եթէ այդ որոշումը գործադրել՝ թերեւս քիչ մը աւելի չեշտուած կերպով քան առաջ»

«Արեւի մէջ վերջերս կատարուած փոփոխութիւնը՝ կոխին կոխուով չպատասխանելու որոշումն է, եւ մենք ուրախ ենք անշուշտ որ մեր այդ յայտարարութիւնը գոհունակութեամբ ողջունուեցաւ «Յուսաբեր»ի կողմէ։

«Յուսաբեր» խմբագրականի մը մէջ դիտել տուած էր. «Մենք երբեք ըսած չենք թէ մեր գործերը զերծ են սխալներէ։ Քանի որ կը գործենք, ասկա եւ կը սխալինք»։ Այս առթիւ ռամկավար օրկանը կը շարունակէ.

«Կը սխալինք կ՛, մենք, բայց կարեւորը այն է որ մեր պաշտօնակիցը ըսէ թէ ինք եւ իր կուսակցութիւնը կրնա՛ն սխալիլ, որովհետեւ այս մտածումը ինքնին՝ եթէ անկեղծ է, շատ մը սխալներ գործելու առաջքը կ'առնէ.

«Օր մը մենք կը յուսանք նաեւ թէ որո՛նք եղած են ու չափով մը են տակաւին Դաշնակցութեան առաքինութիւնները. առաքինութիւննե՛ր որոնց շնորհիւ կուսակցութիւնը դեռ այսօր կը պահէ հայրենասէր ու պարկեշտ Հայերու մէկ մասին համակրութիւնը։ Այսօրուան համար այսքանը բաւ է»

ԷՆԿԻՐՐԻՒԷՆ կը ծեռագրեն թէ դատական նախարար Մահմուտ Էսատ պէյ Լաճէյ մեկնած է՝ ներկայ ըլլալու համար Լօթիւսի խնդրին դատավարութեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անուատարածը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ աւելի քան 25 հոգի ձերբակալուած են, երեւան հանուած ըլլալով լրտեսական ընդարձակ կազմակերպութիւն մը, գլխաւորութեամբ անգլիական տեղեկատու դիւանի գործակալ Գոյսի։ Այս վերջինը Հէլսինկֆորսի, յետոյ ալ Ռէվալի անգլիական դեսպանատան մէջ պաշտօնավարած է։

Միապետականներու, ինչպէս նաեւ Ֆինլանտիոյ տեղեկատու դիւանին աջակցութեամբ, անգլիական վրտեսական կազմակերպութիւնը իր գործունէութիւնը զարգացուցած է Լէնինկրատի զինուորական շրջանակին մէջ, մասնաւորաբար տեղեկութիւններ քաղելով կարմիր բանակին եւ նաւատորմին, եւ պատերազմական քիմիական ճարտարարուեստի մասին։

Ձերբակալուածներուն մէջ կան ծովային նախկին սպաներ եւ քաղաքային ու զինուորական հիմնարկութեան պաշտօնեաներ։ Բոլորն ալ դատարան յանձնուած են։

Մոլլաներու պոլշեւիկեան խարդաւ

Լաճէյէն Յուլիս 10 Թուականով կը ծեռագրեն «Ճիքակօ Թրիպիւն»ի.—

Սումաթրայի Պէլավան նաւահանգիստին հոլանտական ոստիկանութենէն հասած տեղեկագիրի մը համաձայն, Մէքքէէն հազարաւոր իսլամ ուխտաւորներ բերող «Սինկքէփ» շոգենաւին մէջէն ձերբակալուած են ութ մոլլաներ, որոնք պոլշեւիկեան քարոզութիւններ կ'ընէին ուխտաւորներուն մէջ։

∴ Հավանայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ կատարուած խուզարկութեան մը հետեւանքով ձերբակալուեցան 57 Քուպացիներ, իբրեւ պոլշեւիկեան քարոզիչ։ Ոստիկանութիւնը երեւան հանած է յիշեալներուն կողմէ պետութեան դէմ ուղղուած դաւադրութիւն մը։

Հռենոսի պարպումը կը պահանջեն

Դաշնակից մասնագէտներ հաստատած ըլլալով որ Գերմանիա քանդած է Վէրսայլի դաշնագրով նախատեսուած ամրութիւնները, գերման մամուլը սկսած է պահանջկոտ դառնալ եւ բուռն պայքար կը մղէ՝ Հռենոսեան գրաւուած հողամասերու անմիջական պարպումը պահանջելու համար։ «Պէրլինէր Թակէպլաթ» կը գրէ թէ Գերմանիա Լոքառնոյի դաշինքները ստորագրեց այդ պարպումը իրականացնելու համար։ Նոյն օրը դաշնակիցները ստորագրեցին մուրհակ մը, որուն վճարման պայմանաժամը լրացաւ, եւ գերման ժողովուրդը իրաւունք ունի սպասելու որ անոնք յարգեն իրենց ստորագրութիւնը։

Իրլանտայի փոխ-նախագահը սպաննուած

Իրլանտայի Ազատ-Պետութեան փոխ-նախագահ եւ դատական նախարար Քէվին Օ' Հիկկինս կիրակի առաւօտ ինքնաշարժով Տրպլինի Պութըրսթաուն փողոցի եկեղեցին կ'երթար։ Երբ եկեղեցիին փողոցը հասաւ, այնտեղ կեցած ինքնաշարժէ մը երեք հոգի սկսան կրակ ընել փոխ-նախագահին վրայ։ Առաջին գնդակին վրայ, ինքնաշարժէն դուրս նետուեցաւ, մօտի տունը ապաստանելու համար, սակայն ուրիշ գնդակներ ծակեցին մարմինը, եւ Հիկկինս ինկաւ փողոցի լապտերի մը քով։ Ինչալէն վերջ ալ ահաբեկիչները քանի մը ձեռք ատրճանակ պարպեցին, յետոյ դարձեալ ինքնաշարժ նստելով փախան Սթիլլօրկանի ուղղութեամբ։ Օ' Հիկկինս չորս վէրքեր ստացած էր գլուխէն եւ մարմինէն։

Ոճիրին ներկայ քանի մը աղջիկներ օգնութիւն կանչեցին, ուրիշ մը բժիշկ բերաւ, եկեղեցիէն քահանայ մը եկաւ, ու վիրաւորը տուն փոխադրուեցաւ։ Հակառակ բժշկական խնամքներու, նախարարը հոգին աւանդեց իրիկուան դէմ, շարունակ կրկնելով. «Կը ներեմ անոնց, կը ներեմ բոլորին»։

Ոստիկանութիւնը չկրցաւ ձերբակալել ահաբեկիչները։

Հանգուցեալը Իրլանտայի անկախութեան կռիւներուն մէջ կարեւոր դեր ունեցած է։ Ծանօթ էր իբրեւ կորովի մարդ եւ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագրին գլխաւոր բանակցողներէն էր։ Պայքարած է Տը Վալէրայի եւ համախոհներուն դէմ, որոնք կ'ուզէին այդ դաշնագիրը մերժել եւ իրլանտական հանրապետութիւն հռչակել։ Չորս տարի առաջ, երբ Ազատ Պետութիւնը կազմուեցաւ, Նախագահ Քօզկրէյվ զայն ընտրեց իբրեւ իր փոխանորդը եւ դատական նախարար։

Իտալիա եւ Յունաստան

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքօփուլոս Փարիզ եւ Լոնտոն այցելէ վերջ անցաւ Հռոմ, ուր երէկ կէսօրէն վերջ առաջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Մուսոլինիի հետ։ Հեռագրի մը համաձայն երկու պետական մարդիկը քննութեան պիտի ենթարկեն Իտալիան եւ Յունաստանը շահագրգռող բոլոր խնդիրները ընդհանրապէս, եւ Պալքանեան պետութեանց կացութիւնը մասնաւորապէս։ Խնդրոյ առարկայ պիտի դառնան նաեւ իտալա-հելլէն տնտեսական յարաբերութիւնները։ Ելմտական նախարարն ալ կ'ընկերանայ իրեն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Տօըսի ծրագրին զոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՌՈՒԻԼ

(Պրգական աղբիւր)

Մայիս 1ին Ֆիգրանակերտէն Յալըզինի եւ Քամաց գաւառի վրայով, Թրքական զօրքերը դէպի Սասնոյ լեռները մեկնած եւ յարձակողական մը կազմակերպած են քիւրտ ցրոսապետ Մուհամմէտ Ալի Իւնիւզի դէմ՝ զայն ձերբակալելու համար։ Թուրք զինուորներու այս ծրագիրն ու շարժումը ապարդիւն կը մնան։

Երկար ու բուռն կռիւ մը կը սկսի Թուրք զինուորներու եւ քիւրտերու միջեւ։ Ի վերջոյ զինուորները 100 մեռեալ եւ 100ի չափ ալ գերի Թողլով յուսահատ վիճակի մէջ ետ կը դառնան։

Այս պարտութենէն վերջ, Վանէն եւ Էրզրումէն երեք զօրաբաժիններ շարժած են դէպի Սասուն։ Միւս կողմէ Սասունի եւ շրջականներուն քիւրտերը բոլորն ալ միացած եւ ուխտած են մինչեւ վերջին շունչ կռուիլ Թշնամիին դէմ եւ ամրացուցած են իրենց դիրքերը։ Այս ապստամբներուն վերջին պահուն միացած է նաեւ Նիօ պէկ՝ իր 160 մարդիկով։ Մեծ դէպքերու եւ սաստիկ կռիւներու կը սպասուի։

Յունիս 14ին նորէն կարգ մը Թրքական ուժեր զանազան տեղերէ Մուհամմէտ Ալիի վրայ քալած են։ Կռուի բռնուած Թրքական զինուորները բազմաթիւ կորուստ տուած են, 3 Թուրք սպաներ եւ 30 զինուորներ գերի ինկած են, իսկ Մուհամմէտ Ալիի մարդերէն մի միայն 12 հոգի գերի ինկած են որոնք փոխանակուած են 3 սպաներով։ 30 զինուորները կը մնան դեռ Ալիին քով՝ գերի։

Շէյխ Սայիտի եղբօր ղեկավարութեամբ, 180 լաւ զինուած ապստամբներ, Բալուի լեռներուն մէջ սկսած են շարժումներ ստեղծել եւ վնասներ հասցնել սահմանակից Թուրք զինուորներուն որոնք վերջերս սկսած են բռնութիւններ եւ վայրագութիւններ ի գործ դնել ժողովուրդին վրայ։ Քրտական շարժումը սկսած է ծաւալիլ բոլոր սահմաններուն վրայ։

ՓՕԼ ՏԻՒՓԻՒԻ, ծերակուտական, տնօրէն Փըթի Փարըզիէնի եւ Էքսէլսիօրի, կիրակի առաւօտ մեռաւ Վերսայլի մէջ, 44 տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալը կարեւոր դեր ունեցած է փարիզեան լրագրութիւնը արդիականացնելու մէջ, մասնաւորապէս օգտուելով ամերիկեան մեթոտներէն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Որ եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, պարտք կը զգամ հրապարակաւ յայտարարել, թէ իբրեւ վարչութեան անդամ Աղեքս. Հայրենակց. Միութեան, տեղեկութիւն անգամ չունիմ անոր կազմակերպած հացկերոյթէն (12 Յուլիս, այս գիշեր) որ կը տրուի «ի պատիւ վարչութեան ատենապետ Փ. Ա. Ջօպանեանի»։ Միութեան գործունէութեան մասին առ այժմ ինծի վերապահելով արտայայտուիլ, կը խորհիմ որ եթէ կայ մէկը, որուն ի պատիւ պէտք չէ հացկերոյթ տրուի, այդ ալ Փ. Ա. Ջօպանեանն է, որուն՝ Ամերիկայի մէջ ունեցած «դիւանագիտական գործունէութիւնը» միայն պիտի բաւէր արծանագրել այս վերապահումը, աւուած ըլլալով որ այդ գործունէութիւնը խոստոր կը համեմատի հայրենիքի ու հայրենակցական շահերուն հետ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔ...

· · · ՔԱՂԱՔ, Յունիս

Անցեալ թղթակցութեանս մէջ, հաղորդելով Հայաստանի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութիւնները, կը յայտնէի թէ ոչ մէկ դէպք պատահած է, որ գոնէ պատրուակ ծառայէր այդ հալածանքներուն։ Կը մնայ վերլուծել կացութիւնը, հասկնալու համար շատ մը գաղտնիքներ։

Տէր դառնալով իշխանութեան եւ երկրին, պոլշեւիկեան կուսակցութիւնը կոմունիստական իրաւակարգի փոխարէն կրցաւ ստեղծել միայն պետական կոմունիզմ՝ առանց ճարտարարուեստի կազմակերպման։ Ան յաղթեց «պուրժուազիա»յին, բայց չկրցաւ ոչնչացնել զայն։ Կռիւ յայտարարեց գիւղի ունեւորին դէմ, անոր ձեռքը ձգելով արտադրութեան միջոցները։ Փորձեց կանոնաւորել գիւղացիին եւ բանւորին յարաբերութիւնները, բայց չյաջողեցաւ, որովհետեւ գիւղը դարձաւ շահագործութեան միակ աղբիւրը։ Խօսեցաւ համաշխարհային յեղափոխութեան անունով, բայց երթալով աւելի զգալի դարձաւ իրենց կախումը միջազգային տրամադրութենէն։ Եթէ որոշ չափով յաղթող ելան արտաքին կռիւներու մէջ, ջախջախուեցան ներքին ճակատի վրայ, յառաջ բերելով այնպիսի տնտեսական քայքայում ու բարոյական փլուզում, որ այլ եւս աղէտի պիտի յանգէր։

Եւ ինչ կը մնար ընել՝ եթէ ոչ բռնել նահանջի ճամբան, որ եւ հասցուց մինչեւ «Նէփ»ը, այսինքն զիջումներ՝ քաղքենի սկզբունքներուն։

Սակայն «Նէփ»ը տնտեսական կեդրոնացման հետ յառաջ բերաւ նաեւ քաղաքական դժուարութիւններ։ Գիւղացին փորը կշտացնելով, իշխանութեան առջեւ դրաւ քաղաքական պահանջներ։ Բանւորութիւնը իրականացած չտեսնելով Հոկտեմբերեան նշանաբանները, սկսաւ դժգոհիլ ու ըմբոստանալ։ Նոր կարմիր պուրժուազիան ալ ճարպիկօրէն բոլոր ճեղքերէն ներս սողաց։

Անկէ զատ, ընդհանուր դժգոհութիւնն արձագանգ գտաւ նաեւ կարմիր բանակին մէջ։ Իշխանութիւնն այդ բոլորին պատասխանեց,—զիջումներ գիւղացիներուն եւ հալածանք բանւորութեան դէմ, կարմիր բանակի կազմակերպման ձեւի փոփոխութիւն եւ գործակցութեան նոր ճանապարհներ քաղքենի տարրերուն հետ։ Մէկ խօսքով, «Նէփ»ը դարձաւ ոչ թէ տաքտիկա՝ այլ շրջափոխում։

Իսկ արտաքին քաղաքականութեան մէջ՝ համաշխարհային յեղափոխութիւնն ուշացաւ, որու հետեւանքով յառաջ եկաւ թուլացում եւ հիասթափութիւն բոլոր երկիրներու կոմունիստական կազմակերպութիւններուն մէջ։ Կարելի չեղաւ իրականացնել արհեստակցական միութիւններու միացումը եւ խորհրդային բանւորը մնաց մեկուսացած։

Արեւելեան քաղաքականութեան մէջ պարտութիւն, արեւմտեան քաղաքականութեան մէջ անարժէք ոչնչութիւն, արտաքին առեւտուրը չի զարգանար, ոչ ոք փոխառութիւն կուտայ։ Եւ շատ պարզ է, որ այս բոլորէն յետոյ, դրամատիրական աշխարհն աւելի սանձարձակ դարձաւ։ Այդ քաղաքականութեան հետեւանքն այն է, որ 1925ի արդիւնաբերութեան զարգացման թափը կանգ է առած եւ արդիւնաբերութեան ու արտաքին ներմուծման կրճատումները փողոց նետած են բազմաթիւ աշխատաւորներ։ Գործազրկութիւնն անհելի չափերու կը հասնի։ Ապրուստի սղութիւնը, ռոճիկներու չնչին քանակը, Չերվոնէցի անկումը եւ տուրքերու բարձրացումը քամած ու յուսահատութեան հասցուցած են ժողովուրդը։ Կարճատեւ ու բարձր տոկոսներով կնքուած փոխառութիւններն ու շուկայի չարաշահութիւններն ալ աւելի կը ճմլեն աշխատաւոր բազմութիւնները։

Ընդհանուր աղքատութիւնը, մշակոյթի յետամնացութիւնն ու կուսակցականներու արտօնեալ վիճակը շատ ուժեղ կերպով աչքի կը զարնեն։ Այդ բոլորին վրայ աւելցուցէք պաշտօնեաներու չարաշահութիւնները, համաճարակային զեղծումները, որբերու անխնամ բանակները, համատարած պոռնկութիւնը, սրիկայութիւնը եւ անհաշուելի ու բռնութեան բիրտ միջոցներու գործադրութիւնը բոլոր հիմնարկութիւններու եւ ապարէզներուն մէջ։ Ալ չեմ խօսիր անձի ու գոյքի տարրական ապահովութեան մասին։

Այս նկարագրութենէն յետոյ նոյնիսկ ծիծաղելի կ'ըլլար համեմատութեան դնել պոլշեւիկներու խոստումներն ու այսօրուան ստեղծուած իրականութիւնը։

Այո, համայնավարական դիկտատուրան իր վերջալոյսը կ'ապրի եւ մահուան գալարումներու մէջ ճիգեր կը փորձէ իշխանութիւնն իր ձեռքը պահելու։ Ատոր համար ոչ միայն ծունկ կը չոքէ Հինտէնպուրկի առջեւ եւ կը լզէ փաշաներու արիւնոտ բերանը, այլ եւ կուլ կուտայ Փէքինի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական պատմութեան մէջ չտեսնուած ապտակները։ Իսկ երկրի ներսը միակ յենարանն է բռնի ուժն ու խմբական տէրրորը։

Թո՛ղ զուր փորձեր չընեն պոլշեւիկ պըշակներ հերքելու այս բոլորը, որովհետեւ իրենց ընդդիմադիրները աւելի խիստ որակումներով կը քննադատեն Կրէմլինի կոյր քաղաքականութիւնն եւ անոր հետեւանքները։

Շատ հեռուները չերթալու համար, թող մէկ ալ աչքէ անցընեն Զինովիեւի այս ամսուան «Նլոյիթը» կամ թէ Խորհուրդներու վերջին համագումարի ատենագրութիւնները։

Մենք այսպէս կը բացատրենք պոլշեւիկեան բռնութիւններն ու հալածանքը։

* * *

Այժմ մեր խօսքը մասնաւորենք Հայաստանին։

Պոլշեւիկեան տնտեսական ու քաղաքական ձախաւեր իրաւակարգը թոյլ չի տար հայ ժողովուրդին տնտեսապէս բարգաւաճելու եւ յառաջդիմելու։ Հայաստանի ժողովուրդն իր հայրենիքին մէջ ազատ չապրիր եւ ենթակայ է ապազգային ու այլասերող միջնոլորտի։ Երկրի հայութիւնը բոլորովին կտրուած է արտասահմանի անդ ու դարձէն ու անհաղորդ։ Հայաստանի դռներն ամուր փակուած են գաղթականութեան առջեւ։ Հայաստանի ազգաբնակչութեան թիւը փոխանակ աւելնալու, կը պակսի։ Սակաւահողութիւնը կը ստիպէ ժողովուրդը գաղթել հայրենիքէն։ Հայաստանը փոխանակ մեծնալու եւ ուժեղնալու, աւելի կը փոքրանայ եւ կ'օծակուի թշնամի տարրերով, թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն։ Պոլշեւիկներն իրենց յիմարութեան, ներով աւելի ուժ կուտան համաթուրանականութեան գաղափարին եւ կը հանդուրժեն որ Քէմալի զօրականներ ազատօրէն զինեն Շարուր-Նախիջեւանի եւ այլ վայրերու թուրք տարրերը։ 1922ին զատարկելով մեր զինապահեստները, հայ վարիչները ոչ մէկ միջոցի չեն ձեռնարկեր ինքնապաշտպանութեան գործը ուժեղցնելու։ Հայաստան երթալով տնտեսական ու քաղաքական հպատակը կը դառնայ Անդրկովկասեան միւս հանրապետութիւններուն։ Եւ վերջապէս, Հայաստանը ազատ ու անկախ երկիր չէ, այլ Ռուսաստանի մէկ արեւամարուած ծայրագաւառը։

Ահա թէ ի՛նչ վիճակի մէջ կը գտնուի Հայաստանը եւ ինչ պայմաններ են, որ կը ստեղծեն դաշնակցական մտայնութիւն։ Իսկ ի՞նչ է Դաշնակցութեան ձգտումը, եթէ ոչ փրկել ժողովուրդը այդ կացութենէն եւ հասցնել ազատ պետական անկախութեան։

Ա.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ

«Ցանք»ի Պոլսոյ թղթակից Գ.Փ. ժամթիզոն շարունակելով հանրապետական Թուրքիոյ մասին իր ուսումնասիրութիւնները, մանրամասնօրէն կը պարզէ Թրքացումի քաղաքականութեան ուրիշ երեւոյթները.—

Ամիսներէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ խիստ որոշ ձգտում մը կը տեսնուի ազգային կեանքի բարոյական ու մտաւորական բոլոր արտայայտութեանց մէջէն հեռացնելու օտար ամէն ազդեցութիւն, ինչ ալ ըլլայ։ Ի մէջ այլոց լեզուի մարզին մէջ այս երեւոյթը շատ նշանակալից ծաւալ ստացաւ։ Նախ՝ խնդրոյ առարկայ է վերանորոգումը թուրքերէն լեզուին, որ զանազան ազդեցութիւններ կրելէ վերջ, ԺԹ. դարու ընթացքին դարձաւ չփոթ խառնուրդ մը, ուր կը տիրապետեն արաբերէն եւ պարսկերէն բառերը։ Երկրին ամէնէն լաւ գրագէտներու արձակին մէջ ոչ թուրք բառերը այնքան շատ են, որ ի վերջոյ ժողովրդային մեծ զանգուածը չի հասկնար անոնց գրական երկերը։ Արդ, այժմէն իսկ, ազգայնական երիտասարդ գրողներու ամբողջ դպրոց մը կ'աշխատի զանազան միջոցներով վերանորոգել եւ ձուլել իրենց հայրերու լեզուն այնպիսի ձեւով մը, որ արդիական ժամանակներու խէալին կատարելապէս յարմարցուած արտայայտութեան միջոց մը ձեռք բերեն։ Այս նպատակով պայքար սկսած են օտար բացատրութեանց չարաչար գործածութեան դէմ ու միաժամանակ կ'աշխատին հին թուրքերէն լեզուին եւ ժողովրդական գաւառաբարբառներուն մէջէն գտնել այն վաղնջական բառերը, որոնք կը յարմարին ցեղին ոգիին ու հոգիին։

Էնկիւրիի վարիչները նոյնպէս կը հետեւին «Թրքացում»ի այս ընդհանուր ձգտումին։ Այսպէս, Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է կարգ մը տեղերու բուն յունական եւ հայկական անունները փոխելու համար։ Լեզուական այս մաքրագործումին համար նշանակուած երեսփոխանները յայտարարեցին սակայն թէ ծայրայեղ յաւակնութիւններ չպիտի ունենան։ Հելլենահռոմէական շրջանի բոլոր անունները պիտի պահուին։ Էնկիւրի, Պրուսա, Կոնիա, Սվազ, Կեսարիա, Տրապիզոն, Էտիրնէ, Իզմիր, Մագնիսա, Թարսուս եւն. անուն չպիտի փոխեն։ Ինչպէս չպիտի ըլլայ սակայն բիւզանդական ծագում ունեցող աշխարհագրական բացատրութեանց համար, որոնց մէջ մասնաւորաբար պիտի ջնջուին այիոս (սուրբ) եւ քիլիսէ (եկեղեցի) բառերով կազմուած անունները։ Խորհրդարանը արդէն վաւերացուց փոփոխութիւնը Պոլսեցիներուն սիրելի անուն՝ մը Քըըքքիլիսէ, որ փոխուեցաւ Քըրքէլի։ Նոյնպէս Պոլսոյ իշխանութիւնները որոշեցին ջնջել Իշխանաց կղզիներուն հին անունները՝ Փրոթի, Անթիկոնի, Հալքի, Փրինքիփօ. այս վերջինը հիմակուց պաշտօնապէս Պիւյիւք Ատա կը կոչուի արդէն։ Արուարձաններէն Սան-Սթէֆանօն Եէշիլ քէօյի փոխուեցաւ Մաքրիգիւղ՝ Պաքըրքէօյի, «Յառաջ»)։ Այս օրերս ալ կը խօսուի Քիլիոսը Քումքէօյի փոխել. Լիթրոսը՝ Ուզուրլուի։ Մէկ խօսքով, ամբողջ երկրին մէջ նորոյթ դարձած է ասիկա։ Սակայն զարմանալու բան չկայ։ Ամէն մեծ յեղափոխութիւն, գլուխները տաքցնելով, նոյն երեւոյթը կը պարզէ։ Ֆրանսական յեղափոխութեան ատեն խաղաթուղթերու եւ նոյնիսկ ամիսներու անունները փոխուեցան։ Պոլշեւիկներն ալ Փեթերսպուրկը Լենինկրատի վերածեցին։

Այս բացարձակատիրութեան տագնապը ուրիշ հարիւր ձեւերով կը յայտնաբերուի։ Կառավարութիւնը մեծ հոգ կը տանի ազգային բարբառի տիրապետութիւնը ապահովելու համար ամբողջ երկրին մէջ։ Թուրք լեզուն պէտք է տիրապետէ ամէն տեղ։ Այսպէս, հրեայ փոքրամասնութիւնները պարտաւորուեցան իբրեւ ուսուցման լեզու ֆրանսերէնի տեղ թուրքերէնը ընդունիլ։ Միւս կողմէ, կրօնական թէ ոչ ամէն կարգի օտար վարժարաններու ծրագրին մէջ նախակրթարանի դասարաններուն համար շաբաթական 14 ժամ թուրքերէն նախատեսուած է, որուն ուսումը լեզուի, իրեն ըը Թուրքիոյ պատմութեան, երկրին ալ աշխարհագրութեան համար ու կրթական գործավարութիւնը մասնաւորապէս կը շեշտէ որ այս ճիւղերուն մէջ ձախողած աշակերտները պարտաւոր պիտի ըլլան դասարան կրկնելու։

Պոլսոյ կուսակալը իր կողմէ որոշ հրահանգներ տուաւ ճաշարաններուն, որ իրենց ճաշացուցակները թուրքերէն գրեն, ինչ ալ ըլլան իրենց յաճախորդները։ Շրջուն վաճառորդները փողոցին մէջ իրենց ապրանքները կրնան ծախել միայն թուրքերէն պոռալով։ Նոյնպէս թուրքերէնով պէտք է ուղղուին հեռաձայնի թիւերը (ասիկա դեռ խոտի չի գործադրուիր)։ Դարձեալ, եթէ Պոլիսէն գաւառները նամակ մը գրէք, հասցէն թուրքերէն պէտք է ըլլայ։ Նամականին գրուած գանգատ մը, վարչութեանց ուղղուած խնդրագիր մը արգիլուած է թուրքերէնէն տարբեր լեզուով մը գրել։ Վերջապէս, Էնկիւրիի կառավարութիւնը հրատարակեց օրէնք մը, որուն համաձայն բոլոր թուրք ընկերութիւններն ու հիմնարկութիւնները ազգային լեզուն պիտի գործածեն ամէն կարգի գործողութեանց համար՝ պայմանագրութիւն, թղթակցութիւն, հաշուապահութիւն, տոմարակալութիւն։ Բոլոր թուրք անանուն ընկերութիւնները ենթակայ են այս օրէնքին, ինչպէս Օսմ. դրամատունը, նաւահանգիստի, փարոսներու, Էրէյլիի ածուխի ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ հանրային սպասարկութեան մենաշնորհն ունեցող ընկերութիւնները, թրամուէյի, կազի, Տէրքոսի ջուրի ընկերութիւնները եւ նոյնիսկ այն ընկերութիւնները, որոնց կեդրոնը արտասահման կը գտնուի (ինչպէս Մեսաժըրի Մարիթիմ) անոնք թուրքերէնով պէտք է արձանագրեն միայն այն վաւերաթուղթերն ու տոմարները, որոնք օրէնքով պարտաւորիչ են։ Այս տրամադրութեան դէմ անսաստողներէն մինչեւ 500 ոսկի տուգանք պիտի առնուի եւ կրկնութեան պարագային, նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ պիտի արգիլուին գործելէ։

«Ամէն գործը տէր ու տիրական է իր տան մէջ», կ'ըսէ հին առած մը, ու այս պահուս ամէն կողմ՝ տիրող սուր ազգայնականութիւնը աւելի քան երբեք նորութիւն կը դարձնէ զայն։ Ճիշդն ըսելով, իրենց բռնած դիրքին համար կարելի չէ-ուէ կերպով մեղադրել թուրքերը։ Որեւէ սկզբունքով իրաւունք ունին։ Ամէն ազգ ազատ է իր ուզած գիրը, այբուբենն ու լեզուն ընտրելու։ Հետեւաբար եւ ուշադրութեան ու յարգանքի արժանի է փափաքը թուրք նոր սերունդներուն, որոնք կը ձգտին իրենց լեզուն ազգային վերածնունդի գործիք մը դարձնել եւ կ'աշխատին զայն ճոխել, աւելի եւս յարմարցնել նոր ժամանակներուն, տարածել եւ աւելի ամրապնդել անոր դիրքը երկրին ներսը։

Պէտք վախցուի թերեւս որ այս բարենորոգումները մեծապէս պիտի վնասեն ֆրանսերէնի ուսուցման Թուրքիոյ մէջ։ Երբեք։ Իբր օտար լեզու, ֆրանսերէնը Թուրքիոյ մէջ կը շարունակէ պահել այն նախապատուութիւնը, զոր ունի տարիներէ ի վեր։ Այսպէս, ֆրանսերէնը ոչ միայն ուսուցման լեզուն կը մնայ թուրք ամէնէն մեծ լիսէին՝ Գալաթա-Սէրայի, այլ կը գտնուի Թուրքիոյ բարձրագոյն եւ միջնակարգ բոլոր կրթական հաստատութեանց ծրագրին մէջ։ Աւելին, Թուրք կառավարութիւնը Ֆրանսացի երիտասարդ փրոֆէսէօրներու յանձնեց Պոլսոյ համալսարանին ամենակարեւոր դասերէն մէկ քանին։ Իզմիրի, Էնկիւրիի եւ Պրուսայի դպրոցներուն մէջ ալ կան քանի մը Ֆրանսացի ուսուցիչներ։ Ըսել կ'ուզեմ որ թուրք կառավարութիւնը երբեք ֆրանսերէն լեզուն միւս օտար լեզուներուն՝ գերմաներէնի, անգլիերէնի, իտալերէնի պէս նոյն մակարդակի վրայ չի դասեր։

Պոլսոյ մէջ ֆրանսերէն լեզուով կը հրատարակուին հինգ մեծ օրաթերթեր՝ Սթամպուլ, Ազգամ, Ռէփիւպլիք, Պէօյիւք Եօլ, Ժուռնալ տ'Օրիան, բազմաթիւ պարբերաթերթեր, ինչպէս՝ Էքօնոմիսթ տ'Օրիան, Էքօ տը Թիւրքի։ Բոլոր մասին, որոնց մէջ թուրքերէն բնագրին մօտ ֆրանսերէն թարգմանութիւնն ալ ցոյց կը տրուի։ Չեմ խօսիր հանրային ազդերու եւ ծանուցումներու մասին, որոնց մէջ թուրքերէնի կողքին մեր լեզուն միշտ կ'օգտագործուի։

Ներկայ վարչաձեւը ուրեմն բնաւ չի խախտեր ֆրանսերէնի դիրքը։ Իր ազգային գոյութիւնը ամրապնդելու, իր զարգացումը կազմակերպելու եւ իր վերազարթնումը դիւրացնելու համար, Էնկիւրիի վարիչները կ'ըմբռնեն որ Թուրքիա պէտք է արեւմտանանայ, Եւրոպայի հետ տեւական շփումով մը։ Այս նպատակին հասնելու համար իրենց երկրին ունեցած գլխաւոր զէնքերէն մէկն է ֆրանսերէնը։ Արդէն գիտեն որ այս վերջինին շնորհիւ է որ արեւմտեան մշակոյթին մեծ մասը եկած է Վոսփորի ափերը։ Կը բաւէ միայն մտածել թէ ֆրանսերէնը ի՛նչ լոյսեր սփռած է Թուրքիոյ մէջ բժշկութեան, իրաւաբանութեան, արուեստներու, զինուորական գիտութեանց եւ ընկերաբանութեան մարզերուն մէջ։ Մեր լեզուն, որ օգտակար եւ անհրաժեշտ եղած է մինչեւ հիմա, նոյնն է եւ այսօր ու վաղը ա՛լ աւելի պէտք պիտի ըլլայ, երբ նոր սերունդները ուզեն ո՛չ միայն ձեւով այլ ոգիով երկիրը վերջնապէս կազմակերպել արեւմտեան ժողովրդավարութեանց օրինակին համաձայն։

ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷ

Նիկոսիա, 29 Յուն

Կիպրահայ ազգային կեանքը, ընդհանուր առումով, մնացեալ ըլլալ կը թափ խորդ տարիներու, մանաւ 1918—21 շրջանի իր վ վիճակը, երբ Հայաստանի թաւալող ամէն դէպք խափով կ'արձագանգէր թին մէջ։ Այդ անմոռանալի բիներուն Մայիս 28ի խմբումները՝ փայլ ու պայծ կը ցոլացնէին։

Ռամկավար թափթփ րու ու խեղճուկրակ «Հոկտ րու (որոնց մէջ բախտախնդ ները՝ մեծ թիւ կը կազ կեղծ ու պատիր գովասան Հայաստանի ներկայ իշխ թեան մասին, բնաւ չեն ժողովուրդի սրտին։ Փա Ամէնուրեք ցուցադրուած տօնական դատարկ սէրը կենդանի արտայայտու Շիրակի աղէտը գլխաւո նորէն Դաշնակցականներ տին խօսեցաւ։

Կիպրահայ գաղութ այլազան կազմակերպութի րը գրեթէ լուծուած են։ Ռ. Մ.ը միայն կենսունակու ապացոյցը կուտայ իր բոլորելով ստուար թուով տաներներ, որոնց կուրծ զարդարուած կը տեսնէք զարդակոճակներով։ Բանակ վաստղի մարդիկ, առաջ դութեամբ Ս. Կ. կոչուած բածի մը, այս պահուն թ բարոյ արշաւանքի մը են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ. Գաղ Արեւ թերթի էջերէն։

Վերջերս կատարուեցա կոսիոյ Թաղ. Խորհուրդին րութիւնը։ Ժողովուրդը չ քըքրուեցաւ «Ով որ ալ թաղական, պարզ մէջ պիտի դառնայ»։ Եւ իսկա Սարաճեան արքեպսկ. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին՝ վարէ Կիպրոսի ազգային ծերը, ինչպէս ագարակ մը

Եկեղեցինիրենէնշնորհիւ տա տարի պարտքի տակ կը Իսկ պարոն մր. մի հարցնէ բուս Կէպէնլեանի մը տնօր թեան յանձնուած է, պատ ռամկավար պրոպագանդի

Աւելի բախտաւոր չէ քոնեան կրթական հաստ թիւնը, շնորհիւ տեսուչին կարութեան։ Գ. Մելքոնեան պահանջէ որ ընկանուի Տ. Կարապետեանի տրուած պայմանագրութիւ ճամբուն։ Տիկինը կը բա այս ապօրինի պահանջին բայց հալածանքի ենթարկ լով, ճարահատ հրաժարե կուտայ։ Բարեգործականի րեգի վարիչներուն լուռ գրութեամբ կը յանձնենք պարագան։

ՀՐԱՉ

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ

Մարտակոչ (22 Յունիս) գրէ.—

Ծխախոտի մշակութեան առջին փորձերը նախ սկսա Երեւանի շրջակաները, տարածուելով դէպի Կառա Բլօյիւր Վէդիի ձորերու ջապէս կազմուեցաւ Ծխախո Մշակներու Միութիւն մը։

Գործը յաջողեցաւ եւ համար Գերմանիա ղրկուա կոն մը ծխախոտը բարձր հաստութիւն գտաւ։

Սակայն քննիչները որ Երեւանի շրջականերու մշակուած ծխախոտները գէտէ կը վարակուին հի դութեամբ։ Մինչդեռ Դիլիժ մէջ այդպէս չէր վիճակը։

Երեք տարի առաջ հասան Սկոյեան եղբայրնե թրքահայ, որոնք սորվեց ծխախոտի մշակութեան նակները։

Այս շրջանէն յետոյ (գիւղերէ) որ կը զբաղի պարզամշակութեամբ եւ խատամշակութեամբ, ծխախ նուիրուած են նաեւ Շամշ եւ Բարանա։

...ՈՒԾԱՂ

ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

...շատեր իրենց քունը փախցուցած են: Պատճա՞ռ: Կը վախնան նոր պատերազմէ մը: Ցանցանքը երթերունն է: Ազգերու փոքրիկ կէտերը ծրէշային ձեւերու կը վերածեն ու անտես կ'առնեն անոնց բուռն սիրահարութիւնները: Ահաւասիկ իրական պատկեր մը ազգերու սիրուրտուքէն:

Գերմանիա. — կինս մեռաւ...
Աւստրիա. — իմ ալ ամուսինս մեռաւ...
Գերմ.— Գիտե՞ս, տունս տունիդ քովն է...
Աւստ. Գիտեմ. այգիս ալ այգիիդ մօտն է...
Գերմ.— Լեզուս ալ լեզուիդ մօտ է...
Աւստ.— Հոգիս ալ հոգիիդ մօտ է...
Գերմ.— Զատիկին միանանք ...
Աւստ.— Քառասուն օր, քառասուն գիշեր հարսնիք ընենք...
Գերմ.— Մեղրալուսինը ալպիւրուած տեղերու մէջ անցընենք . . .
Աւստ.—Անցընենք, ո՛վ քոյրս...
Գերմ.— Ո՛վ գեղեցիկս...
Աւստ.— Ա՛լ վերջ տանք մեր տրտմութիւններուն: Ուտենք, խմենք, պարենք, աճենք...
Գերմ.— Ու աշխարհին հոգին ...ենք...

* * *

Այսքանը կը բաւէ հանգիստ ...անալու համար : Եթէ չի բաւեր, կրնաք սիրաբանութիւն մըն ալ ձեր կողմէ աւելցնել:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

...ԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԶԱՐՍԱՆՃԱԿՑԻՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ճիշդ չորս տարի առաջ, 1923ին՝ երբ մեր ...ատ մը հայրենակիցները խարբերդէն Սուրիա կը փոխադրուէին, ...արգ մը անտանելի կեղեքումներու ենթարկուելով, խումբ մը ...հայրենասէր երիտասարդներ ...անելով իրենց հայրենակիցներուն չարերուն խղճալի վիճակը, ...կազմեցին Զարսանճագի Հայրենակցական Միութիւնը:

Այս մարմինը հետզհետէ ...յաջողեցաւ բարւոքել իր հայրենակիցներուն վիճակը, շնորհիւ իր ...յարատեւ եւ արդիւնաւէտ գործունէութեան եւ բանալ դպրոց մը՝ քանի մը կարգերէ բաղկացած: Մինչեւ այսօր կը շարունակուի թէ դպրոցը եւ թէ միութիւնը, շնորհիւ Սուրիա մնացած ...ունեւոր հայրենակիցներու ջանքերուն:

Վերջերս սոյն միութեան անդամներէն շատեր Ֆրանսա փոխադրուած ըլլալով, իրենց կամքէն անկախ՝ երկար ժամանակ իրարմէ բոլորովին հեռու կ'ապրէին: Այսօր ուրախութեամբ կ'աւետենք որ սոյն միութեան ֆրանսաբնակ Զարսանճագցի հայրենակիցներն ալ ուրոյն միութիւն մը կազմելու զօվելի նախաձեռնութիւնը ունեցած են: Հաւաքարար քանի մը խանդավառ հաւաքոյթներ սարքելէ յետոյ, կազմեցին Զարսանճագի Հայրենակցական Միութիւն մը՝ այս շաբթու. Նպատակը պիտի ըլլայ օգնել Զարսանճագցի կարօտ հայրենակիցներուն եւ գործեր հայթայթել անոնց, իր կարողութեան սահմանին մէջ:

Վստահ ենք որ այս միութիւնը հոս ալ իր կարգին պիտի կարենայ յառաջդիմութիւն ունենալ, ինչպէս Սուրիոյ մէջ որովհետեւ բոլորն ալ տոգորուած են հայրենասիրական ազնիւ զգացումներով: Այս առթիւ աւելցնենք որ նոյն հայրենակիցներու պատանեկան Միութիւնը եւս, որ գոյութիւն ունէր Սուրիոյ մէջ, գրեթէ երկու ամիսէ ի վեր կազմուած եւ արդէն գործի սկսած է:

Ասոր ալ նպատակն է հայ պատանին հայ պահել այս օտար միջավայրին մէջ եւ հոգ տանիլ անոր կրթութեան ու դաստիարակութեան: Պատանեկան Միութեան վարչութեան անդամներն են. Պ. Պ. Հրիվան Կոփոեան. Աբրահամ Ցէրտէրեան, Կարապետ Պանտազեան, Փիլիպպոս Լատտաւրեան, Համբիկ Ոսկերիչեան: Հայրենակցական Միութեան անդամներուն անուններն չկրցայ առնել)

Շնորհաւորելով երկու նորակազմ միութիւնները, կ'ուզէի հարցնել թէ՝ կարելի չէ՞ որ՝ փոխանակ միեւնոյն հայրենակիցներու երկու միութիւնները անջատօրէն գործելու, միասնաբար գործէին եւ վարէին: Այս միացումը աւելի լայն գոհացում պիտի տար մեր հայրենակիցներուն եւ աւելի օգտակար պիտի դառնար։ Կը յուսամ թէ մեր պատ. միութեան անդամները նկատի առնելով սոյն պարագան, ջանացիր պիտի ըլլան միացում մը իրականացնելու: Զարսանճագցի հայրենակիցներու մէծագոյն մասին փափաքն ալ այս է:

Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՍ-ՎԻՍԹՈՅԶԻ ՄԷՋ

ԼԱԳԷԿԻՈՒՑ (Ալտէշ).— Վալս-Վիսթոյզի մետաքսի գործարանին մէջ կը գործեն 30է աւելի հայրենակիցներ 1926էն ի վեր: Ասոնք պէյրութէն եկած են պայմանագրով եւ կը բնակին գործատէրէն տրամադրած սենեակներուն մէջ: կան Բոլուցի, Կարնեցի, Պոլէծիկցի: Մեծ մասը կիներ ու աղջիկներ են: Կիները կը ստանան 14էն 18 Ֆր. իսկ այրերը 25էն 30: Բարեկեցիկ են: Աշխատանքի տեւողութիւնն է 8 ժամ:

Գործաւորներէն Սիսակ Մաքալեան, Կարնեցի, երեք ամիս առաջ նշանուեցաւ նոյն գործարանը աշխատող գործաւորուհիի մը հետ: Նշանածները երեք ամիս սպրեցան իրարու հետ: Սիսակ 30 Ֆր օրականին չհաւնելով ու գրպանելով օրիորդին սեւով մուրով աւելցուցած 1200 ֆրանքը գնաց Մարսէյլ ու Լիոն, նոր բախտ փնտռելու: Բայց որքէն յափշտակած դրամները փճացնելէ յետոյ, կը գրէ բարեկամներուն որ լուր տան նշանածին թէ այլեւս ազատ է ուրիշին հետ նշանուելու

Այստեղ ամուսնութեան թեկնածուները չեն համարձակիր առաջարկ գալ, ապագայ հետեւանքներէն վախնալով: Ամուսնութեան թեկնածու երեք հայրենակիցներ ունիմ: Առաջինը կ'ըսէ «Ես Հայաստան պիտի երթամ եւ հոն պիտի ամուսնանամ»: Երկրորդը՝ «Ցունգ քանդուի, վեց տարի է որ Հայաստանի դռները կղպուած ու բանալիները կորսուած են»: Երրորդը՝ «խենդ մի ըլլաք. հրապարակի վրայ Թուրք չմնա՞ց Հայաստան տեղաւորելու»:

Մ. ԲԱԲԼԵԱՆ

ԿԸ ԽԱԲԷ ԵՒ ԿԸ ՋՈՒԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յառաջդիմասէր Միութեան նախկին նախագահ եւ այժմու Ս. Դ. Հնչակեան Յառաջդիմասէր Միութեան դանձապահ Գեղամ Արպօեան, վերջերս համբաւ մը շահեցաւ զանազան գործերու մէջ: Տարի մը առաջ չեզոք գետնի վրայ հիմնուած Յառաջդիմասէր Միութիւնը խառնշտկեց իրեն նման քանի մը ընկերներով եւ Միութեան 750 ֆրանքէ աւելի դրամն ու պաշտօնական տետրակները փախցնելու ժողէֆ Աւետեանի ձեռքով (այժմ նորընծայ Մեսրոպ քահանայ): Առանց Միութեան միւս 62 անդամներու կարծիքը առնելու, Միութեան կանոնագրին հակառակ, նախապէս վաւերացուած տետրակը կառավարութիւն կը տանի երեք հոգիով եւ իրենց ուզած մարդոց անունները արձանագրել կուտայ: Այս լսելով գրեթէ բոլոր անդամները կը քաշուին Միութենէն, մեծ մասամբ օրիորդներ եւ տիկիններ:

Անկէ վերջ, Ազատամտականէ հնչակեան շարքերը: Յետոյ ընկեր կ'ըլլայ Եղիշէ Զաքարեան անուն չափահաս որբի մը հետ որ իր 5000ին վրայ 10.000 դնելով, պանդոկ մը կը վարձեն քաղաքին կեդրոնը: Արպօեան կը սիրահարի պանդոկին վարձակալներէն ֆրանսուհիի մը հետ եւ օր մըն ալ ընկերոջը 10.000ին հետ վարձակալներուն ամսականները գանձելով, նոյնպէս տասնի չափ բանուորներէ քանի մը հազարներ փոխ առնելով, կը չուէ անորոշ ուղղութեամբ:

Պահանջատէրերը ոստիկանատուն դիմելով կը բողոքեն: Ընկերը, Եղիշէ Զաքարեան 500 ֆրանք կը խոստանայ Արպօեանի սիրուհիին բարեկամներէն ֆրանսացի երիտասարդի մը, որ հասցէն տալով կը ստանայ նուէրը:

Թէեւ նամակները սիրուհիին անունով կը ստանար, սակայն ոստիկաններ Արպօեանի լուսանկարը առած՝ քանի մը օր պաշտելէ վերջ, կը յաջողին ձերբակալել նամակ ստանալու պահուն եւ խղճալի վիճակի մը մէջ կը դրկեն Մարսէյլ, ուր մեծ իրաւունքներով կ'առաջնորդուի կեդրոնական բանտը...

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՈՓԱՄԱՐՏ. — Փաոլինօ-Հարրի Ուիլսի մրցումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 13ին Նիւ Եորքի Փոլօ կրաունտին մէջ:

Իսկ ճէք Տէմսի Սարաթօկոյի մէջ սկսած է կանոնաւոր փորձեր կատարել, Յուլիս 21ի մրցման համար որ պիտի կատարէ Շարքիի դէմ: Հազարաւոր հանդիսականներ ամէն օր կ'երթան դիտելու զայն:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրեմ ջերմօրէն, բոլո՛ր այն հայ ուսանողներէն, որ երկրագործութեան կամ երկրագործական ճարտարարուեստի վերաբերեալ՝ միջնակարգ կամ բարձրագոյն՝ ֆրանսական դպրոցներու մէջ կ'ուսանին, որ բարի ըլլան ինծ գրկել, յետագայ հասցէին, լրիւ ու ամբողջական ցուցակի մը պատրաստութեան համար՝ իրենց անունները ու յարակից տեղեկութիւններ, յաճախուած դպրոցին, երբ աւարտելուն, ո՞ւր ծնած ըլլալուն եւ այլն վերաբերեալ:

Այս տեղեկութիւնները փոխանցուելու համար են, Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբին, որ իդէպ, որոշ օգնութիւն ընելու կարող է նիւթական նեղ կացութեան մէջ գտնուողներուն: կարելի է դիմել՝ ընդհ. քարտուղար Պր. Սեպուհ Ստեփանեանի Boite Postale No· 285, Alexandrie (Egypte : Յանձնախումբը բացառապէս վեր է կուսակցական հաշիւներէ ու կ'օգնէ առանց խտրութիւն դնելու այս կամ այն ուսանողին միջեւ.

Կը խնդրեմ ֆրանսահայ բոլոր թերթերէն արտատպել այս կոչը:

ՎԱԶԳԷՆ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

Հասցէ.— Ecole Nationale d'Industrie Laitère, à Mamirolle Doubs)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՆ ԿԻՐՔԵՐ.— Բագուի բարձրագոյն դատարանին յանձնուած է Միքայէլ Սիրովանեան, ամբաստանուած ըլլալով որ 1921ին, Զանգեզուրի Խնձորեսկ գիւղին մէջ երեք կոմունիստներ գնդակահարած է: Սպանուած կոմունիստներն են Ստեփան Աւանէսեան, Թեւադրոս Տալունց եւ Սոնիա Թառեան:

Սիրովանեան, որ Բագուի մէջ կ'ապրէր Ասրեան մականունով, խոստովանած է թէ դաշնակցական կառավարութեան օրով եղած է ոստիկան, սակայն կատարուած գնդակահարութիւններուն մէջ մասնակցութիւն չէ ունեցած:

Միւս կողմէ վկաներ (գիտենք թէ ինչ աման են խորհրդային վկաները) կը հաստատեն թէ ձերբակալութիւնը կատարուած է Սիրովանեանի կողմէ, եւ երբ գիւղին ընդհ. ժողովին մէջ հարց դրուած է մահավճիռին ձեւին տեղը, Սիրովանեան պահանջած է գնդակահարելանոնք Խնձորեսկ գիւղին մէջ:

Ժողովէն վերջ Սիրովանեան կը գործադրէ վճիռը, եւ երբ ազգականները կը խնդրեն դիակները, կը պատասխանէ.

— Աւելի լաւ է որ շուները ուտեն, չպիտի թաղէք:

Պատմութիւն որ ըստ կոմունիստի (22 Յունիս):

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐ . — Անցեալ գիշեր, Ալֆօրվիլ: գետնափորքը, տարճանակի ձայնէն առաջնորդուելով, ոստիկան մը կը վազէ, եւ կը տեսնէ երկու մարդիկ, որոնք փռուած են գետինը: Անմիջապէս կը փոխադրէ հիւանդանոց, ուր մէկը յայտնելէ յետոյ իր անունը, Փէնթափարի, կը մեռնի, իսկ միւսը սխալ անուն մը կուտայ:

Կը պատմէ թէ Փէնթափարիի հետ տուն դարձած պահուն, անծանօթներ կը յարձակին եւ կը վիրաւորեն զիրենք: Ոստիկանութիւնը սակայն, կարճ քննութենէ մը յետոյ, կը տեղեկանայ որ վիրաւորները սարսափելի աւազակներ են: Նոյն իրիկունը տեսնուած են գինետան մը առջեւ, ուր իրարու գլուխի վրայ կոտրած են քանի մը շիշ: Սակայն յետոյ ինչպէ՞ս, ծանրապէս վիրաւոր, կ'իյնան գետին, կը մնայ գաղտնիք:

ՋՐՕՏԵԱՆԱՒ ՄԸ ԱՑՐԵՑԱՒ— Քոսթէկ ան-քօի չրօդանաւերու կայանէն երկինք բարձրացաւ ջրօդանաւ մը, որուն մէջ նստած էին երեք օդանաւորդներ: Ցանկարծ բռնկեցաւ օդանաւը: Օդանաւորդին մէկը ինկաւ գետին մէջ, եւ լողալով հասաւ եզերք: Միւս երկուքն ալ, թեթեւ այրուածքներ կրելէ յետոյ, նետուեցան ջուրը եւ ազատեցան:

ՆԱԽԱՆՁ— Իտալացի մը՝ Պիանքօ, սիրահարուած էր հայրենակցուհիի մը, Ցոլլիանիի նաւազ մը՝ կայ աւելի բախտաւոր՝ կը բարեկամանայ, եւ կ'ապրի իտալուհիին հետ: Պիանքօ, չի կրնար հանդուրժել եւ Թուլոնի մէջ, անցեալ օր, ատրճանակի վեց հարուածներով գետին կը փռէ կինն ալ, սիրականն ալ:

ԿԸ ԽԵՂԴԻ ԹՈՌՆԻԿԸ— Լորիանի մէջ օրիորդ մը, Ժոզէֆին, գաղտնօրէն կը ծնի զաւակ մը, զոր կը պահէ ախոռին մէջ: Մայրը կը գտնէ զայն, պահուած՝ յարդերուն մէջ: Կը բռնէ եւ կապիչով մը կը խեղդէ, յետոյ կը թաղէ արտին մէջ: Գիւղացիները սակայն երեւան կը հանեն գայթակղութիւնը եւ բանտ կ'առաջնորդեն ոճրագործ մեծ մայրիկը եւ օրիորդ մայրիկը:

ԿԱՑԾԱԿ— Առջի օրուան սարսափելի ջրհեղեղին պահուն, երբ կրակէ օձեր կը խաղային երկինքի վրայ, Քամպիյլ աղբար, բահը ուսին, տուն կը դառնար:

Կայծակը տեսաւ պողպատէ գործիքը եւ 'ծեծ' պէս իջաւ վար, յարձակեցաւ մարդուն վրայ: Քամպիյլ աղբար օձագալար ինկաւ գետին թաւալ թաւալ:

ՍԷՆ ԴԻՏԷՆ.— Օթէօյլի մօտ, Սէն գետէն դուրս հանուեցաւ կին մը, որուն չուանով կապուած էր երախայ մը: Երախան չորս ամսու է:

ԿԻՆ ՄԸ ԽԵՆԴԵՑԱՒ.— Ռէնսի մէջ, տիկին Ժանթրամէն, որվարսայարդարի խանութ մը ունի, յանկարծ կը խենթենայ եւ դանակը առնելով կը յարձակի էրկանը վրայ: Շաբաթ մը առաջ, նման նոպայի մը պահուն, ածելիով կտրած էր իր աղջկան կուրծքը: Եւ ամուսինը, սարսափահար, պատուհանէն նետուեցաւ վար եւ վիրաւորուեցաւ ծանրապէս: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ զսպել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾՈՎՔ-ԿԷՕԼՃԻԿ (Պատկերազարդ): Գրեց՝ Կիւրեղ Արայեան: Տպագր. Մարսէյլ 1927: (Պատմական դրուագներ 1915ի ջարդերէն:) Գին՝ Ֆրանսա 22 ֆրանք: Ուրիշ երկիրներ՝ 25 ֆրանք:

ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐ (քերթուածներ) 1919-1927: Գրեց՝ Մանուկ Ա. Մանուկեան: Մատենաշար «Նոր Օր»: Գին՝ 10 դրախմի: Տպագր. Աթէնք. 1927:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ, (վէպ) Փրեւոյի Լեւակիի եւ ԾԱՆԻՐ ՋՐԵԶ (Թատերախաղ) Փօլ Էրվիէօի: Թարգմ. Վահրամ Սեւունի: Պարբերական (պրակ-պրակ): Հրատարակութիւն՝ «Լուսաքաղ» Մատենաշարի: Բաժնեգին՝ եռամսեայ 16 ֆրանք (13 պրակ), 6 ամսեայ 30 ֆրանք (26պր.), Տարեկան 55 Ֆր. (52 պրակ): Տարեկան բաժանորդներու 10 ֆրանքի գիրք նուէր:

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 7

ԿՐԷՄԼԻՆԻ. ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Սեղանին վրայ ոչինչ ո՛չ իսկ թուղթ մը:

Պատին վրա՛յ պատկեր մը. Նիքոլա Բ. Ցարինը: Պատկերին ...ակ թուղթ մը որ անշուշտ իրենը ...ըլլալու էր:

Կը շարունակէի դեռ դիտել, ...րբ կռնակէս դուռ մը բացուեցաւ: Բնազդաբար ետ դարձայ եւ ...էմ առ դէմ եկայ մարդու մը ...հետ, որուն առջեւ սարսուռ չկր...այ զսպել, որովհետեւ այս մարդը կենդանի արտագրութիւնն էր ...յն պատկերին, որ հո՛ն, պատին, ...ինքերուս դէմ կախուած կը մնար:

ԱՅՍ ՄԱՐԴԸ ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴՆ ԷՐ:

Նմանութիւնը այնքան կատարեալ էր, որ կարելի չէր երկուքը իրարմէ զանազանել: Իմ յուզումս կը բացատրուէր մանաւանդ անով որ թէ՛ Ցարսկօյէ-Սէլօյի մէջ, թէ՛ Ձմեռնային պալատին մէջ, յաճախ, հանդուցեալ Ցարին կողմէ ունկնդրութեան ընդունուած ըլլալով, շատ մօտէն տեսած էի զինքը եւ իր դիմագիծերը, իր ընդհանուր կազմը, նոյն իսկ իր կարգ մը ունակութիւնները քանդակուած էին յիշողութեանս մէջ:

Եւ այս բոլորը կը գտնէի այն մարդուն մէջ որ առջեւս կանգնած էր:

Իմ կրած յուզումէս բաւական զուարճանալէ յետոյ, գնդապետը— որովհետեւ ինքն իսկ էր —ինծի մօտեցաւ եւ սովորական ներկայացումներէն յետոյ ըսաւ:

— Ցարին եւ իմ միջեւ այսքան նմանութիւն, անակնկալի բերաւ ձեզ, չէ՞:

— Այո՛, ինչքան. դեռ խելքս գլուխս չէ եկած:

— Այո՛, յաճախ մեզ իրարու հետ կը շփոթէին, ինչ որ երկուքիս համար ալ կարգ մը անպատեհութիւններու պատճառ կը դառնար, որովհետեւ Ցարն ալ կը նախընտրէր կրել համազգեստը այն գունդին որուն ես կը հրամայէի. կրնաք գուշակել թէ՛ ինչ զուարճալի շփոթութիւններու տեղի կուտար:

Ձեզի համար անշուշտ, այդ շփոթութիւնը շատ նեղացուցիչ ըլլալու էր:

— Մանաւանդ իրեն համար: Օրինակ մը կ'ուզէ՞ք: Օր մը, շատ սիրուն կնոջ մը հետ կը ճաշէի ճաշարանի մը մէջ, բայց առանց դէշ մտքեր ունենալու: Ցանկարծ նշմարեցի որ ճաշարանին պետը, պարպել կուտար սրահը ուր կը գտնուէի: Հետաքրքրուած գինքը կանչել տուի

— Ինչո՞ւ այս բոլոր մարդիկը դուրս հանել կուտաք, հարցուցի:

— Ներջանիկ եմ որ Ձորին Վեհափառութեան համար ընել կուտամ այդ բանը պատասխանեց:

— Բայց, ես Ցարը չեմ:

— Ներողութիւն Ձորին կայսերական Վեհափառութիւնը:

Վերջապէս, ինչ որ ալ ըրի, զայն տարհամոզելու ճարը չգտայ:

Երեւակայեցէք Ցարը ճաշարանի մը մէջ, կիսաշխարհիկ կնոջ մը ընկերակցութեամբ: Աշխարհի վերջը մօտեցած ըլլալու էր:

— Իրօք, մրմնջեցի, խնդալով:

— Պատմութեան ամէնէն զուարճալի մասը հոն է՛ որ յաջորդ օրը, թերթերը պատմեցին միջադէպը, անհամար ակնարկութիւններով. ասոր վրայ, պալատական մարաջախտը հրամայեց որ մօրուքս կտրել տամ:

— Ցետո՞յ:

— Բայց կայսրը որ լուր ունեցած էր անցուդարձէն, ամէնէն առաջ ինքը զուարճացեր էր այս լուրը առնելով, եւ խնդրեր էր մարաջախտէն, որ զիս հանգիստ ձգէ:

Գնդապետը պահ մը երազներու մէջ մխրճուած մնաց. յետոյ, հարցուց.

— Ցեսնենք. ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար:

— Բայց... գնդապե՛տ, գրեթէ ամէն բան:

— Մեծ-Դուքսին յանձնարարական նամակը՝ բան չի յայտներ ձեր պաշտօնին մասին. կրնա՞մ գիտնալ թէ խնդիրը ինչ բանի վրայ կը դառնայ:

Այն ատեն իրեն բացատրեցի թէ՝ Մեծ-Դուքս Իվան Իվանովիչը ի՞նչ պատճառներով կ'ուզէր վաւերական տեղեկութիւններ քաղել կայսերական գերդաստանին եւ Ցարին եղերական վախճանին մասին:

Քանի կը խօսէի, գնդապետը զգալի կերպով կը խոժոռէր:

Երբ վերջացուցի, պահ մը մտածեց, յետոյ շատ մեղմ կերպով յայտարարեց.

— Սովորութիւն չունիմ վիճաբանելու ինծի տրուած հրամաններուն մասին: Պատրաստ եմ ձեզի օգնելու եւ ձեզի տրամադրելու իմ բոլոր միջոցներս: Բայց, թոյլ տուէք ինծի ըսելու,— ո՛չ թէ ձեզ վհատեցնելու, այլ իմ համոզումս յայտնած ըլլալու համար — թէ չեմ յուսար որ յաջողիք ձեր նպատակին մէջ: Դուք եւ ես այն մարդերէն ենք, որոնք սովորութիւն ունին աչք աչքի դիտելու ուրիշները եւ իրենուն տալու իրենց բուն անունը: Այդ ինչ որ կը ձեռնարկէք հետապնդելու, պարզապէս, անիրականանալի է: Ես այդ բոլորը ի զուր փորձեր եմ արդէն:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ծաղրութեննէն սկսեալ մինչեւ Յունիս 30, ընդհանուր հասոյթ եղած է 1,190,989,110.60 մարք ոսկեդրամ։

Այս գումարէն Ֆրանսա մինչեւ հիմա ստացած է 465 միլիոն 626,105 մարք, Անգլիա՝ 225,919,472, Իտալիա՝ 70 միլիոն 531,451.50, Պելճիքա՝ 53,114,683, Միացեալ Նահանգները՝ 74,747,570 ոսկի մարք։ Միայն Յունիս ամսու հասոյթը եղած է 111,551,427 մարք, որմէ Ֆրանսայի բաժինը՝ 51 միլիոն 192,479։

Արիւնալի կռիւ մը Պաղտատի մէջ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցած են քաղաքին մզկիթներէն մէկուն մէջ՝ Իրաքցի նահատակի մը յիշատակին կատարուած արարողութեան մը պահուն։ Կռիւը սկսաւ զինուորի մը եւ քաղաքացիի մը միջեւ։ Ամբոխը զինուորականներուն հակառակ կողմ բռնեց եւ ընդհանուր իրարանցում առաջ եկաւ։ Խառնաշփոթութեան ընթացքին սպաննուեցան երկու զինուորներ եւ երեք քաղաքացիներ։ Վիրաւորուեցան մօտ 50 հոգի, որոնցմէ ոմանք ծանրապէս։

Չինաստանի պոլշեւիկները կը գործեն

Շանկայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ համայնավարները, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր կրաւորական դիրքի մէջ էին, սկսած են տենդոտ գործունէութիւն մը ցոյց տալ։ Մոսկուայի պաշտպանեալ զօրավար Ֆէնկ, որ ասկէ առաջ համայնավարութիւնը դրժելով ազգայնական շարժման յարիլ կեղծած էր, յանկարծ դիրք բռնեց Չանկ-Քայ-Շէքի դէմ, ջանալով կզզիացնել զայն, ու փորձեց զինուորական ըմբոստութիւններ հանել անոր շարքերուն մէջ։

Հանքէուի համայնավարները կազմած են 50 հազարնոց բանակ մը, որ մօտ օրէն ճամբայ պիտի ելլէ անծանօթ ուղղութեամբ։ Կը կարծուի թէ իրենց նպատակակէտն է Նանքինը, Չանկ-Քայ-Շէքի մայրաքաղաքը։

Արտայայտման խմբագրապետը արձակուած

Լէոն Տօտէի եւ Ժօզէֆ Տըլէսթի թաքստոցը կարելի չեղաւ գտնել դեռ։ Միւս կողմէ հարցաքննիչ դատաւորը Կիրակի առաւօտ առժամապէս ազատ արձակել տուաւ արքայականներու օրկանին խմբագրապետ Մօրիս Փիւժօն, որ մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ իր ազատ արձակումը վերջնական պէտք է նկատել, քանի որ հարցաքննիչ դատաւորը ո՛րեւէ յանցանք չէ գտած իր վրայ։ Կը կասկածուէր թէ ներքին նախարարին դէրը կեղծողը ինք եղած էր, քանի որ Տօտէի բանտէն ելլելուն յաջորդ օրն իսկ երկար մանրամասնութիւններ կուտար հեռաձայնի խզման մասին։ Փիւժօ մերժած է ցոյց տալ իր հրատարակած տեղեկութեանց աղբիւրը, յայտնելով թէ լրագրական գաղտնիք է ատիկա։

Օգնութիւն Դամասկոսի Հայերուն

«Միլլիյէթ»ի թղթակիցը Ատանայէն Յուլիս 4 թուակիր հեռագրով մը կը հաղորդէ որ Պէյրութէն մեծ քանակութեամբ դրամ ղրկուած է Դամասկոս՝ հայ գաղթականներուն բաժնուելու համար, իւրաքանչիւր գաղթականի 10 սուրիական ոսկի կը տրուի։

Յուլիս 14ի ազգային տօնը

Փարիզ կը պատրաստուի սովորական հանդիսաւորութեամբ տօնելու ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան տարեդարձը։ Յուլիս 14ի առտուն զօրանցք պիտի կատարուի Շան զ'էլիզէի մեծ պողոտային վրայ եւ Էթուալի յաղթական կամարին շուրջ, ներկայութեամբ Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Տումէրկի, որուն պիտի ընկերանան պատերազմական եւ ծովային նախարարները։

Այս տարի մասնաւոր հրաւիրագիրներ չպիտի ղրկուին, միայն նախկին զինուորականներու, անդամահատեալներու եւ զինուորական վարժարաններու ներկայացուցիչներուն համար տեղեր պիտի յատկացուին։ Փողոցներուն մէջ պարերն ու հանդիսութիւնները պիտի շարունակուին երեք օր ու երեք գիշեր։

Ընտրական նոր օրէնքը

Երեւանի... Ժողովը երկար վիճաբանութիւններէ վերջ ընդունեց կառավարութեան առաջարկած ընտրական նոր ձեւը, շրջանային ընտրութեան դրութիւնը։ Աջերը, որոնք հակառակ էին այս ծրագրին, երկար դիմադրութենէ վերջ, քուէարկութեան ատեն ձեռնպահ մնացին, ու ընկերվարականներու եւ արմատականներու միացեալ քուէներով — 355 — ընդունուեցաւ նոր օրէնքը։ Հակառակ քուէ տուին միայն 120 հոգի, որոնց 27ը համայնավար երեսփոխաններ։ Այս վերջինները կը պահանջէին որ օտարականներուն ալ քուէի իրաւունք տրուի։ Ներկայիս վիճաբանութիւնները կը շարունակուին, երեսփոխաններու թիւին եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու մասին։

Ողողման աւերները Եւրոպայի մէջ

Ֆրանսայէն վերջ Եւրոպայի միւս քաղաքներուն մէջ եւս անձրեւի ուրական մը աւերներ գործեց։ Աղէտը ծանր եղաւ մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ։ Սաքսոնիոյ մէկ գիւղին մէջ փլան 17 տուներ, ջուրը 3-50 մեդր բարձրացաւ, ծերունիի մը եօթ աղջիկները խեղդուեցան։ Ուրիշ բազմաթիւ զոհեր կան։ Մեռածներու ընդհանուր թիւը 150 հոգի կը հաշուուի։ Փոցտամի մէջ կայծակ ինկաւ երկաթուղիի մթերանոցի մը մէջ, ուր 15000 քիլօ վառելանիւթ կար։ Ահռելի պայթիւն մը առաջ եկաւ, աղէտի վայրէն մինչեւ կէս քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ գտնուող բոլոր տուներու պատուհանները ջարդուփշուր եղան։ Սաքսոնիոյ աղէտեալ վայրերը այցելող թղթակիցներ կը նկարագրեն թէ ամբողջ այդ շրջանը ռազմադաշտի երեւոյթն առած է։ Նոյէնտորֆի մօտ մեծ թումբ մը պայթեցաւ, մօտերը գտնուող գործաւորներ հոսանքէն քշուեցան։ Անհետացածներուն թիւը կարելի չէ համրել։ Լաուէնշթէնի մէջ վաճառաբարձ կառախումբ մը գիծէն դուրս քշուեցաւ։ Բազմաթիւ ծառեր արմատախիլ եղան։ Ընդհ. կորուստ կը հաշուուի աւելի քան 600 միլիոն ֆրանք։

Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ բազմաթիւ գիւղեր ողողուած եւ հունձքերը փճացած են։ Երէկ նոր կայծակ ինկաւ Փարիզի մէջ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի սերունդ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին 19 Rue St. Sulpice.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատանեկան միութեան դասախօսական ժողովը 14 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

ՅԱՐԴԻՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։ Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տարեկան զեկոյցը, 2. Յարդգոյի հրատարակութեան հարցը, 3. վիճակահանութիւն, 4. Առաջիկայ տարուան Հինգշաբթիներուն մասին։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ յառաջիկայ հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանին սրահը, 63 Rue Mr. le Prince։ Կը հրաւիրուին բոլոր ֆութպոլիստները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ Հայրենակցական միութեան վիճակահանութեան շահող թիւերուն համար դիմել մինչեւ Յուլիսի վերջը, 25 Rue Francis de Pressensé, (Գ. յարկ), Marseille. Պայմանաժամը լրանալէ վերջ դիմումները նկատի պիտի չառնուին

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Փրիվա, *Սօֆի Առաքելեան.— Ինչպէս դուք ալ յիշած էք, աւելորդ է զբաղիլ այդպիսի աչնչութիւններով։*

Սէնթ-Էթիէն, *Ս. Խաչիկեան. — Լաւ է այդ մանր վէճերը կարգադրել տեղին վրայ, մանաւանդ որ ընտրութիւնները մօտալուտ են եւ ձեր բոլոր ամբաստանութիւնները կրնաք ներկայացնել առ որ անկ է։*

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Թօնի սուռ-Պուա, *Թ. Դ.— 35։*
Լ'Արժանթիէօ, *Մ. Տ.— 70։*
Լա Պօլ, *Հ. Ա.— Սկսանք ղրկել։ Կարգադրեցինք։*
Նիս, *Յ. Ն.— 100։*
Մարսէյլ, *Մ. Կ.— 120։*
Մարսէյլ, *Խ. Վ.— 35։*
Պէզիէռ, *Ե. Ե.— 35.50։*
Մարսէյլ, *Խ. Վ.— 30։*
Մալթիկ, *Խ. Ա. 37։*
Մալթիկ, *Ա. Մ.— 35։*
Սէն-Թ'ուէն, *Ա. Շ.— 70։*
Մարթիկ, *Յ. Հ.— 35։*
Ֆօն տը Շէրիւ, *Յ. Մ.— Համաձայն ենք ձեր առաջարկին։*
Մարսէյլ, *Դարբ.— 572 Ֆր.։*
Քլամառ, *Մ. Ք.— 35։*
Նիս, *Յ. Մ.— 118։*
Սէն-Սիւլփիս, *Յ. Մ.— 70։*

Գործ կը փնտռէ

Օսմ. Հանրային Պարտուց վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ Ֆրանսերէնի, Հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ

ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

8 աւանծին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ճարտարապետութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխգործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին իսկական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու ետեւի խէժը։ Ճշմարիտ հայու մը սրտին խօսող անմախընթաց անակնկալ մը։ Գին. 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահման՝ 1ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ. իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

Դիմել՝ H. BABÉSSIANի
3bis Passage Lauzin. Paris

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Ցարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէբրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Յօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բաբերաբ 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Դապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները Յական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք։

Միրկ կինը 12.50, Ցիմալ կոյրը 12.50, կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Ջարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս գաւեպտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ձայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փոստի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին.	L. St	124 02
Տոլար.	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի 100 Mark		[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq	13 15
Թրք ոսկի	or	112 50
Մէճիտիէ	Medjidie	8
Լէվա 100 հատր	Léva	18 50
Դրախմի »	Drachme	33 50
Լիր » »	Lire	138 50
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	491 [illegible]
Լէյ 100 հատր	Ley	15 85
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	75

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	32.0	—
» II »	193	
» III »	103	—
Ոսկեմիկի երկթ. Lots turcs	140	

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITION

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURN[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Տարեկան	Վեցամսեայ	Եռամսեայ
	Եռամս.	Վեցամս.	Տարի.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԱՄԵՐԻԿԱ			
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
13
ՅՈՒԼԻՍ
1927

13 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 387

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՅ ԽՕՍՔ

ԱՆԶՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Վերջին պահուն Հայաստանէն ստացանք Թղթակցութիւն մը, որ կը տեղեկացնէ թէ Մայիս 24ին, Երեւանէն Ռուսաստան աքսորուած են Սահակ Ստեփանեան, Պետրոս Մինոյեան, Արտաշէս Ստեփանեան, Յակոբ Յակոբեան եւ մօտ 25 երիտասարդ «մարքսիստ»ներ։ (Առաջին չորսը ժամանակիր աշխատանքի դատապարտուած էին անցեալ տարի Հոկտեմբերին, ...ոմն Խուշոյեանի սպանութեան առթիւ)։

Ընթերցողները կը յիշեն որ, Ապրիլ 26էն 27 լուսնալու գիշերն ալ, հարիւրէ աւելի մարդիկ ձերբակալուած էին Հայաստանի գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ։

«Դրօշակ»ի Թղթակիցն ալ հաստատելով այս տեղեկութիւնները, կ՚աւելցնէ թէ, օր չանցնիր առանց խուզարկութեան ու ձերբակալման։ Եւ այս բոլորը՝ առանց հիմնական պատճառի, նոյն իսկ առանց պատրուակի։ Օրուան կառավարութիւնը վարակուած է բոլոր վարկաբեկ իշխանութեանց յատուկ վախութեամբ, եւ կը փորձէ իր արժանիքը ապացուցանել ահ ու սարսափով, բանտարկութեամբ ու աքսորով։ Այնքան ...ած է ժողովուրդի աչքին, որ նոյն իսկ չի համարձակիր ...ութ կանչել ամբաստանեալները, հակառակ անոնց պահանջին։ Ամէն ինչ կը վճռեն վարչական եղանակով եւ երեւոյթները փրկելու շնորհն անգամ կորսնցուցեր են։

Եւ ինչո՞ւ զարմանալ որ, «ասարըմ-քէսէրըմ»ի այս քաղաքականութիւնը կ՚ունենայ բոլորովին տարբեր հետեւանք, — ...խանակ ընկճելու դժգոհները, աւելի կ՚ամրապնդէ զանոնք, ...խանակ յարգանք ներշնչելու ժողովուրդին, աւելի կը խայտառակէ եւ ատելի կը դարձնէ օրուան իշխանութիւնը։

Այս ելքը բնական է եւ անխուսափելի, աշխարհի բոլոր ...նակալութեանց համար, ի՛նչ անունով ալ կոչուին։

Ու չարաչար կը սխալին անոնք որ, ներողամտութեամբ ...նային այս անմիտ եւ վայրենի հալածանքներուն, խաբուսիկ ...ազաղութեան» մը սիրոյն։

Երբ ժողովուրդ մը հանգիստ չէ ինքն իր մէջ, երբ իշխանութիւն մը անխնայ կը հարուածէ ու կը կեղեքէ, երբ դրացին ...դաւէ իսկ վարիչները ամէն վայրագութեան կը դիմեն ...ական ժողովուրդը կազմալուծելու, ուժասպառ եւ զանցառելի ...նակութեան մը վերածելու համար, այդ ի՞նչ խաղաղութիւն ...որ կ՚երգեն ու կը փառաբանեն։

Մեր Թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ նորէն զէնքեր բռնուած են ...րքական սահմանին վրայ, երբ Շարուր-Նախիջեւան կը փոխադրուէին, քէմալական գործակալներու ձեռքով... Երբ, կ՚ըսենք, այնքան ակներեւ է արտաքին վտանգը, ի՞նչպէս կը շարունակեն գոհանալ «բարեացակամ չէզոքութեամբ», եւ կը ...նդուրժեն որ ափ մը խելագարներ ցմրուր քամել տան դառնութեան բաժակը։

Ցայտաբարած ենք եւ կը շեշտենք աւելորդ անգամ մըն ալ, — Հայաստանի թէ արտասահմանի մէջ, Դաշնակցութիւնը ...նի դաւադրական ծրագիր Երեւանի իշխանութիւնը բռնի ...սլալելու համար։ Ան զէնքը վար դրած է յանուն այս ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան եւ իր բոլոր կարողութեամբ ...աշխատի, որպէս զի նոր ցնցումներ չպատահին։

Բայց, մօտէն ծանօթ ըլլալով իրականութեան, գիտնալով ...է ի՛նչպէս Հայաստանը կը խեղդուի անշնչելի մթնոլորտի մը ...ջ, թէ՛ քաղաքական, թէ՛ տնտեսական եւ թէ՛ ռազմական ...սակէտէն, — Դաշնակցութիւնը համբերութեամբ կը հետեւի ...չոր դէպքերուն, անարժան վարիչներու բոլոր քայլերուն։

Անշուշտ այս ամէնը վախճան մը կ՚ունենան, եւ վա՛յ ...անոնց որ, իրենց կռնակը տուած Չեկային եւ կարմիր Թնդանօթին, արիւն-արցունք թափել կուտան անզէն, անպաշտպան ժողովուրդի մը, բանտերը կը լեցնեն անմեղներով, մոխիրի ...այ կը նստեցնեն ամբողջ ընտանիքներ, ռուսական սահմանները կը քշեն հայրենիքին զաւակները, եւ, միւս կողմէ, ...ականօրէն կը խնդան ժողովուրդի քթին, խեղկատակ միտինգներ սարքելով «բրիտանական իմպերիալիզմ»ին դէմ։

Այս բոլորը վախճան մը պիտի ունենան, այո՛։ Եւ այն ...տեն, օրուան Տօն Քիշօթները «բրիտանական իմպերիալիզմ»ը ...որ պիտի գտնեն իրենց դիմաց, այլ նոյն ինքն հայ ժողովուրդը, իր բոլոր հալածականներով ու աքսորականներով, ...կայի անհամար զոհերով եւ սրբազան զայրոյթէն կարմրած ...յանաւորներով։

Ո՞ւր կանգ պիտի առնէք, զզուելի խամաճիկներ։

Չէ՞ք տեսներ որ ձեր կատաղութիւնը անզօր է նախիրի վերածելու ամբողջ ժողովուրդ մը, խլեղելու անոր ձայնը։

Չէ՞ք հասկնար իմաստը կալանաւորներու եւ աքսորականներու նայուածքին, ռուս պահակներու աչքին առջեւ, «Մեր ...յրենիք»ի որոտագին աղաղակներուն մէջ, բանտէն մինչեւ ...մբու կայարանները, Երեւանէն մինչեւ Թիֆլիս և աւելի հեռուները...։

Դաշնակցականնե՞ր են ասոնք բոլորը։ Դաշնակցութի՞ւնն ...որ Թափօրներ կը սարքէ, յաղթական ողջերթ մաղթելու ...համար ձեր խելագարութեան զոհերուն, ձեր հաւցէին ուղղուած ...«Մինչկցի՛»ներով, ինչպէս ասկէ առաջ, ինչպէս ամէն անգամ։

Սարսափեցէք, ա՛յ փոքրոգի մարդիկ, ձեր արեւը աւելի ...վառ չի կրնար տեւել քան սուլթանականը կամ ցարականը։

Այս օրերը ձեզի չեն մնար, քանի ձեր դիմացը կայ ժողովուրդ մը որ կալանաւորին եւ աքսորականին հետ է։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Քալիֆորնիոյ Ասպարէզը կը նկատէ (24 Յունիս).

— «Հայ գաղթականներու տեղաւորման հարցը կենսական եւ ազգային մեծ նշանակութիւն ունեցող հարց է։ Գաղթականներու տեղափոխութեամբ ոչ միայն հարիւր հազարաւոր Հայեր կ՚ազատուին անորոշութեան եւ թշուառութեան ճիրաններէն, այլեւ տեղի կ՚ունենայ Հայերու կեդրոնացում մայր երկրի մէջ եւ մեր ժողովրդի ապագան աւելի յուսալից կ՚ըլլայ՝ ցայլիք վտանգներու առնե։ Կը թուի որ Ազգերու Լիկի խորհրդաժողովը շատ ճիշդ կերպով կրցած է ըմբռնել կացութիւնը, յայտարարելով թէ այս խնդրի լուծման բանալին Մոսկուայի մէջ է եւ ոչ թէ Երեւանի Հայերու մօտ Գաղթականներու հարցը միայն մարդասիրական եւ բարեգործական հարց չէ։ Այդ խնդիրն ունի նաեւ քաղաքական ասպարէզ Ռուս կարմիր միապետականներու համար հպատակ ազգերու ուժեղացումն ու կեդրոնացումը բաղձալի չէ եւ այդ պատճառաւ ալ անոնք չեն ուզեր անկեղծութեամբ մօտենալ այդ խնդրին։ Գաղթականներու տեղաւորման հարցին մէջ գոյութիւն ունի նաեւ Խուրքիոյ մասը։ Քէմալի եւ իր արբանեակներու կարծիքով կովկասեան ժողովուրդներու մէջ հայ տարրն է որ խոչընդոտ կը հանդիսանայ համիսլամական իրենց ծրագրի իրագործման եւ որչափ հայ տարրը թոյլ ըլլայ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ, այնքան աւելի դիւրին կ՚ըլլայ, ապագային, իրենց ծրագիրները իրականացնել։

Քանի մը հարիւր հազար Հայ գաղթականներու տեղաւորումը՝ ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ եւ կամ հարեւան վայրերը, պիտի նշանակէր հայ տարրի ուժեղացումը եւ ինքնապաշտպանողական ուժի խտացում, որոնք շատ ալ բաղձալի չեն թիւրք ազգայնական շարժման յառաջդիմութեան համար։ Եթէ անգամ Հայաստանի սահմանները նեղ են՝ այդքան խոշոր թուով հայ գաղթականներ ներս ընդունելու համար, Ռուսաստանի հարաւային սահմաններուն վրայ ընդարձակ տարածութիւններ կան՝ համախմբելու համար ցրուած հայութիւնը։ Այդպիսի համախմբում մը հնարաւորութիւն կը ստեղծէ գաղթական հայութեան համար՝ աւելի մօտ ըլլալու բուն Հայաստանին, ինչպէս նաեւ ունենալու ազգային ընդհանուր կրթութիւն եւ տնտեսական տանելի պայմաններ։ Զարմանալին այն է որ հայ բոլշեւիկներն այդ ուղղութեամբ աշխատանք չկատարեցին եւ կամ, եթէ կատարեցին, արդիւնքը մնաց զաղտնի, հաւանօրէն այն պարզ պատճառով որ անհետեւանք մնացած են իրենց դիմումներն ու խնդրանքները»։

ՔԼԷՄԱՆՍՕՅԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ.— Թերթերը կը գրեն թէ Քլէմանսոյի առողջական վիճակը քանի մը օրէ ի վեր մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Բժիշկները խորհուրդին վրայ, Փարիզ կանչուեցան նախկին վարչապետին ընտանեկան պարագաները։ Հանրապետութեան նախագահը ալ գրաւոր կերպով պէտք գրկեց Քլէմանսոյի տունը՝ տեղեկութիւններ ստանալու համար։ Վերջին պահուն վիճակը բարւոքած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նախարարական տագնապ ?

Երեսփ. Ժողովին մէջ վիճաբանութիւնները տենդոտ կերպով կը շարունակուին ընտրական խնդրին շուրջ։ Պայքարը սաստիկ է երկու հակառակորդ թեւերուն միջեւ։ Աջերն ու համայնավարները դիրք բռնած են կառավարութեան եւ ձախակողմեան խմբակին դէմ (ընկերվարական եւ արմատական-ընկերվարական)։ Այս վերջինները յաղթանակը տարին։ Այս պարագան կատղեցուցած է մասնաւորաբար պահպանողական-աջակողմեան տարրերը, որոնք այժմ առիթ կը փնտռեն Փուանքարէի դէմ իրենց դժգոհութիւնը գործնապէս արտայայտելու եւ ի հարկին նոյն իսկ տապալելու համար։ Այս օրերս նախարարական տագնապ մը անխուսափելի կը նկատուի։

Երկուշաբթի օր վարչապետը առաջին պարտութիւն մը կրեց Երեսփ. Ժողովի ելմտական յանձնաժողովին առջեւ, ուր կը քննուէր պաշտօնեաներու թոշակին վրայ յաւելում կատարելու խնդիրը։ Փուանքարէի պատրաստած 1928ի ելմտացոյցի ծրագրին համաձայն, պաշտօնեաները տարեկան նուազագոյն թոշակ պիտի ստանան 8000 ֆրանք, 1928 Յունուար 1էն սկսեալ, մինչ յանձնաժողովը կը պաշտպանէր պաշտօնեաներու ընկերութեան տեսակէտը՝ այն է նուազագոյն 8000ի թոշակը ի զօրու համարել 1926 Օգոստոս 1էն սկսեալ։ Վարչապետը, հակառակ յանձնաժողովի կողմէ պատուիրակութեան մը թախանձանքներուն, անդրդուելի մնաց իր տեսակէտին վրայ, նոյն իսկ յայտնեց թէ Երեսփ. Ժողովին առջեւ այս առթիւ վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, երբ վիճաբանութիւնները սկսին Չորեքշաբթի (այսօր)։

Հակառակ այս սպառնալիքին, Յանձնաժողովը 8ի դէմ 14 ձայնով որոշեց մերժել կառավարութեան առաջարկը, յետոյ 13 ձայնով ընդունեց Լասալ—Լէոն Պլումի բանաձեւը, որով 425 միլիոն ֆրանքի յաւելում մը կ՚ըլլայ կառավարական ծրագրին վրայ, 1926 Օգոստոս 1էն սկսեալ պաշտօնեաներուն յաւելեալ թոշակ վճարելու համար։

Այս պայմաններուն տակ, նախարարական տագնապ մը անխուսափելի կը նկատուի։ Աջերը ընտրական խնդրին առթիւ թշնամացած են կառավարութեան, ձախերը անպայման պիտի պաշտպանեն պաշտօնեաները, որով այսօրուան երեսփ. ժողովը բախտորոշ դեր պիտի խաղայ։

Գաղտնի Զինակցութիւններու դէմ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ նախկին արտաքին փոխ-նախարար ընկերվարական Փօնսօնպի վիճաբանութիւն մը բացաւ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Յանուն Աշխատաւորական կուսակցութեան՝ դէմ արտայայտուեցաւ մասնակի զինակցութիւններ կնքելու քաղաքականութեան, ու պահանջեց կառավարութենէն վերջ տալ գաղտնի ու մասնակի համաձայնութեանց, յանձնարարելով Ազգերու Դաշնակցութեան թոզուլ ընդհանուր խաղաղութեան ապահովումը, միջազգային վէճերը կարգադրել պարտադիր իրաւարարութեամբ եւ արմատական կերպով սահմանափակել սպառազինումները։

Փօնսօնպի մատնանշեց երեք կարեւոր խնդիրներ։ 1.— Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութիւնները։ 2.— Կացութիւնը Եւրոպայի հարաւ-արեւելքին մէջ։ 3.— Ռուսիոյ ներկայ կացութիւնը։

Ընկերվարական երեսփոխանը հարցուց նաեւ թէ ի՛նչ է անգլիական կառավարութեան քաղաքականութիւնը Հռենոսեան երկիրներու պարպումին մէջ, եւ թէ կառավարութիւնը տրամադի՞ր է Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներուն առաջարկել ինչ որ Պրիան առաջարկեց Ամերիկայի, այն է՝ երկու երկիրներու միջեւ յաւիտենական խաղաղութեան դաշինք կնքել։

Փօնսօնպի յայտնեց թէ Ֆրանսական բանակի կազմակերպութեան օրինագիծը վախի նոր պատճառ մըն է։ Գալով Եւրոպայի հարաւ-արեւելքին, Փօնսօնպիի կարծիքով իտալական կառավարութեան դիրքը գրգռիչ է Եուկօսլաւիոյ և Ալպանիոյ հանդէպ, և թէ անգլիական կառավարութիւնը Մուսոլինիի կողքին կ՚երեւի։

Եզրակացնելով, աշխատաւորական երեսփոխանը ըսաւ. «Ներկայիս Իտալիոյ մէջ կը տեսնենք գրգռուած վիճակ մը, Գերմանիոյ մէջ վախ, Ֆրանսայի մէջ կասկած, Լեհաստանի մէջ վտանգ, Ամերիկայի մէջ անվստահութիւն եւ Չինաստանի մէջ պատերազմ»։

«Պաշտպանութեան Շաբաթ»ը սկսաւ

Մոսկուայէն Յուլիս 11 Թուականով կը հեռագրեն. — Կիրակի օր ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ սկսաւ «Պաշտպանութեան Շաբաթը»։ Գործարաններու եւ բանւորական կեդրոններու մէջ միթինկներ գումարուեցան՝ նուիրուած պաշտպանութեան խնդիրներուն։ Զինուորական ուսումնասիրութեանց եւ սիրող նշանառուներու ակումբներ կազմուեցան։

Ավիաքիմ (օդանաւորդական եւ քիմիական, ընկերութիւնը կը շարունակէ իր բացած հանգանակութիւնը՝ շինելու համար օդային տորմիղ մը՝ «Մեր պատասխանը Չէմպըլէյնին» նշանաբանով։

(Լուրերու յ սրունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ»

Այս խորագրին տակ Բագուի «Կոմունիստ» օրաթերթը յաճախ կը պատմէ «մանրիկ» դրուագներ, որոնք աւելի արդարութեամբ կը ներկայացնեն խորհրդային դրախտը, քան հայ եւ օտար պրոպագանտիստներու պաշտօնական պալշեւիկներու մե՛ծ... ըէքլամները։ Իբրեւ նմոյշ այդ շա՛տ «մանրիկ» փաստերէն, ահա քանի մը տողեր որոնք հայելիի պէս կը պատկերացնեն պոլշեւիկ ամբարտակ մնտուկին ներսը։

Արշակ Միրզախանեան, արձակուրդին, կ՚այցելէ Լեռնային Ղարաբաղի Թաղլար գիւղը։ Նախ, աւանդական զովեստի հարկը տալէ յետոյ,— թէ «գիւղացիները շատ գոհ են խորհրդային իշխանութենէն»— կը պատմէ հետեւեալ բարիքները, աղբիւր գոհութեան.

— «Գիւղում մնացի 13 օր, բայց մի օր չտեսայ, որ փողոցները լուսաւորուին։ Լապտերներ կախուած են, բայց չեն վառւում։

— Գիւղական Խորհուրդը մեզնից փող է հաւաքել, որ ճրագները վառի, բայց չի վառւում, ասում են գիւղացիք։

Իսկ ո՞վ կը նայի ճամբաներուն վրայ։ Համագործակցական խանութներու համար երբ ապրանք բերուի, անպայման կէսը պէտք է թափուի ճամբան, մինչեւ որ սայլը հասնի գիւղ։

«Ի՞նչ է անում Գիւղական Խորհուրդը։ Նախագահը այցելում է քաղաքից եկած առեւտրականներին, եւ ընկած տեղը չի հրաժարւում կոնծելուց։ Մի օր էլ նախագահը խմած գալիս է գիւղական խորհուրդի նիստին։ Անդամները տեսնելով նրա հալը, հեռանում են։ Նախագահը նրանց 2ական բուբլի... տուգանքի է ենթարկում։

«Գիւղում կայ 500ից աւելի տուն։ Ունի կոպերատիւ, որ ապրանքները ստանում է երբ եղանակը անցել է։ Ունի շքեղ ակումբ, կոմքջիջ, 3—4 անդամով, երկու էլ թեկնածու»։

19 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ Կ՚ԱՅՐՈՒԻՆ

Ինչպէս կը յիշուի, 1926 Մարտ 31ին խորհրդարանը քուէարկած էր կամաւոր հանգանակութիւն մը՝ ֆրանքը փրկելու համար։ Այս առթիւ գոյացաւ 310,686,718 ֆրանք։ Այս գումարին 19 միլիոն ֆրանքը կը ներկայացնէին 22.744 ֆրանսական արժեթուղթեր, որոնց համար կառավարութիւնը տարեկան 900,000 ֆրանք կը վճարէր իբր եկամուտ։ Այս արժեթուղթերը հանրային պարտքի մայր տոմարին մէջէն ջնջուելէ յետոյ, առջի օր տարուեցան պետական փողերանոցը, քէ Քոնթի, ուր պաշտօնական մարմիններու ներկայութեան փուռը դրուելով ամբողջովին այրուեցան։

Այս առթիւ հետաքրքրական է յիշել թէ մինչեւ Յունիս 30 հանգանակութենէն գոյացած է 228,084,162.75 ֆրանք թղթադրամ, որուն 48.193 ֆր.ը գոհարեղէնի վաճառումէն, ասկէ զատ 82 միլիոն 602,556 ֆրանքի զանազան արժեթուղթեր։

ՍԵԲԱՍՏԻԱՅ մէջ, Սիօն քահանան 15 օր բանտարկութեան, 15 ոսկի տուգանքի եւ քահանայական զգեստը հանելու դատապարտուեցաւ Թրքական դատարանին կողմէ, քահանայագործութեան վկայական չունենալուն համար։ Այս կերպով երկու հազար Հայեր կը մնան առանց քահանայի։

ՀԱՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Յառաջ»ի ընթերցող մը կը գրէ փօն տ'Օպնայէն —

. . . «Յառաջի 30 Յունիս թիւ 376ի մէջ «Պղտոր ջուրի մէջ որսորդներ» վերնագրին տակ, ձեր գրածին մէջ կարդացի, ի միջի այլոց հետեւեալը.

«Իբրեւ հետեւանք այս խայտառակութիւններու, Թըքաիայ ժողովուրդը բաժնուեցաւ քանի մը ազգերու. բողոքական, կաթոլիկ, եւայլն։»

«Կ'ուզէի իմանալ թէ գոնէ ներկայիս բողոքական կամ կաթոլիկ անունով ազգ գոյութիւն ունի՞ Հայերու մէջ եւ կամ աշխարհի վրայ։

«Շատ պիտի խնդրէի որ այս կէտը լուսաբանէիք. որովհետեւ թէ հետաքրքրական եւ թէ օգտակար է հայ հասարակութեան։»

Մեկ խօսքով ըսենք թէ «աշխարհի վրայ» բողոքական եւ կաթոլիկ անունով ազգեր չկան, բացի Մոտաւոր Արեւելքէ, ուր օսմանեան կայսրութիւնը բաւական երկար տարիներ, կարգ մը միսիոնարներու ուղղակի կամ անուղղակի աջակցութեամբ ստեղծած էր այդպիսի «ազգեր», իր տիրապետութեան տակ գտնուող զանազան դաւանանքի կամ ցեղի ժողովուրդներէն. Ասորիէն, Հայէն, կամ Յոյնէն։ Անոնց անցագիրներուն, կամ այլ պետական պաշտօնական թուղթերուն վրայ կը գրուէր «փրօթէսթան»կամ «կաթոլիկ միլլէթի»։

Հետաքրքիր է գիտնալ, թէ ներկայիս մեր ժողովուրդին մէջ նման երեւոյթ մը գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ։

Ճիշդ է որ այժմ պաշտօնապէս գոյութիւն չունի նման բան մը, շնորհիւ այն հանգամանքին, որ — ինչպէս գրած էինք — զանազան յարանուանական հօտանքները համախմբուած երիտասարդութիւն մը, քաղաքականօրէն կազմակերպուելով եւ ուժեղ պայքար մղելով, քանդեց կրօնայարանուանական պատնէշները եւ վերջ տուաւ օտար միսիոնարներու ստեղծած տխուր երեւոյթին, ու բոլոր հատուածները հայ ազգային դրօշին տակ հաւաքելու աշխատանքին ձեռնարկեց։ Բայց ան չկրցաւ ամբողջապէս անհետացնել հայ ժողովուրդի մեծ մասին մէջ սպրդած այդ անբնական ոգին, որ այսօր ալ, թէեւ տկար, դեռ կը շարունակուի մեր իրականութեան մէջ։ Բառերը չէ որ կարեւորութիւն ունին. էութիւնը կայ ու կը մնայ։

Եւ այս երեւոյթը կը շարունակուի, անոր համար, որ օտար միսիոնարները եւ անոնց հայազգի տգէտ կամ հացկատակ գործակալները պարապ չեն նստած։ Անոնք կ'աշխատին հողը ձեռքէ չփախցնել, միշտ իրենց զէնքերն ու գործիքները յարմարցնելով օրուան պահանջներուն եւ կամ օգտագործելով մեր կեանքին մէջ ստեղծուած բացասական երեւոյթները։

Ընթերցողը դիւրութեամբ կրնայ գտնել բազմաթիւ փաստեր ամէնօրեայ լրագրական տեղեկութիւններուն մէջ, որոնք կը հաստատեն այս ճշմարտութիւնը։

Մոռցուած չէ անշուշտ, որ քանի մը ամիս առաջ, Սուրիոյ մէջ հայ կաթոլիկներու ղեկավարները կը մերժէին մասնակցիլ Հիրակի աշխատանքներուն հանգամանքութեան։

Նոյն Սուրիոյ մէջ, չհայելով որ մեր ժողովուրդը անտեսական ծանր վիճակի մէջ կ'ապրի եւ իր ամբողջ ուժերը չեն բաւեր իր կրթական գործը մատակարարելու եւ լաւագոյն վիճակի մը հասցնելու, ժողովուրդը բաժնուած է քանի մը հատուածներու, եւ կը պահուին բողոքական կամ կաթոլիկ դպրոցներ ամենափոքր վայրերու մէջ անգամ, ի հարկէ օտար միսիոնարներու նպաստով. իսկ այդ դպրոցները կու տան այնպիսի կրթութիւն մը որ նպատակայարմար է օտար միսիոնարներու առաջադրութեանց, բայց ոչ հայ քաղաքացիներ պատրաստելու։ Հակառակը անբնական պիտի ըլլար։

Այս օրինակը կարելի է տարածել բոլոր գաղութներու վրայ, որովհետեւ ամէն տեղ ալ աւելի կամ նուազ չափով նոյն երեւոյթը կը տիրէ։ Այն ատեն միայն յետին միտք չպիտի փնտռէինք օտար ձեռնարկողներուն քով, եթէ անոնք աշխատէին նիւթապէս ու բարոյապէս օժանդակել մեր կրթական ու եկեղեցական հաստատութիւններուն, մնացեալ ուժերով կանոնաւոր, արդիական եւ հայեցի վիճակի մը վերածելու համար զանոնք։

Ընթերցողին անծանօթ չէ նաեւ այն, որ, ոչ միայն մեր գաղութներու, այլ նոյնիսկ մայր երկրին մէջ այսօր աշխատանք կը թափուի առանձին հօտեր ստեղծելու կաթոլիկ կամ բողոքական փարախը մտնող հօտը, այլեւս իր կապերը խզուած կը նկատէ մայր հատուածին հետ եւ կը համարէ ինքզինք առանձին հաւաքականութիւն մը, ոչ միայն յարանուանական, այլ եւ ազգային, մշակութային տեսակէտէն։

Մեր ազգային քաղաքական ձախորդ օրերուն էր, որ մեր մէջ պարարտ հող կը ճարուէր օտար միսիոնարական հետապնդումներուն համար, եւ զոր հաշուեյարգարի ենթարկելու ճանապարհին էինք, երբ կ'իյնանք կրկին քաղաքական ձախորդ պայմաններու մէջ եւ ահա՛ կրկին թափ կ'առնէ մարգորսութեան արուեստը։

Եթէ մենք ունենայինք մեր անկախ պետութիւնը եւ ժողովուրդը հաւաքուած ըլլար երկրի սահմաններուն մէջ, ու պետութիւնը բաժնուած եկեղեցիէն, մեր ազգային ու մշակութային գործերը կեդրոնացած ըլլային ժողովուրդի հաւաքականութենէն բխած կառավարութեան մը ձեռքը, մեզի համար կարեւորութիւն չունէր թէ՛ ո՛վ ինչ ձեւով կը պաշտէ իր աստուածը, կամ ո՛վ ո՛ր եկեղեցիին ու յարանուանութեան հետ կը կազմէ իր դաւանանքի միութիւնը։ Որովհետեւ այս պարագան չէր կրնար վնասել մեր ժողովուրդի ազգահաւաքման գործին։ Ոչ ալ միայն հոգեւոր փրկութեան համար օտար միսիոնարներ յոգնութիւն ու ծախք յանձն պիտի առնէին մտնելու մեր ժողովուրդին մէջ։

Մենք անողոք պայքար կը մղենք այս երեւոյթին դէմ, որովհետեւ հաստատապէս համոզուած ենք, թէ՛ այս ընթացքը ատրճանաբար կը տանի մեզ դէպի այժմու Ասորիներու վիճակին, որոնք ուժասպառ եղած եւ կայմալուծուած են ի միջի այլոց եւ զանազան կրօնական հատուածներու վերածուելով։

Պատմական ճոխ փորձառութիւն ունինք այս վախը արդարացնող։ Արեւելքի, մասնաւորապէս Մոտաւոր արեւելքի խառնարանին մէջ ապրող ժողովուրդները միշտ ենթակայ եղած են իրենց կրօնքին հետ ազգն ալ փոխելու հակումին։ Կրօնափոխութիւնը իր ետեւէն խլած է, նաեւ ազգութիւնը։

Ցակաւին անցեալ դարու ընթացքին, կրօնափոխ Հայեր դարձած են հատուածի միւսլիմաններ, որոնք աւելի անխիղճ թշնամիներ եղած են հայ հասարակութեան քան շատ մը խսկական Թուրքեր։

Զմիւռնիոյ «Ֆրէնկ» կոչուած լէվանթէններուն մեծ մասը Ատրպատականէն գաղթած Հայեր են, որոնք կաթոլիկութիւնը ընդունելով, իրենց նման ուրիշ արեւելքցի կաթոլիկներու հետ՝ ստեղծած են «Ֆրէնկ» անունով առանձին ցեղ մը։

Կային բազմաթիւ յունադաւան կամ օրթոտոքս հայ գիւղեր ամբողջ Թուրքիոյ տարածութեան վրայ, որոնք դարձած էին «Հոռոմ», այլեւս մոռցած իրենց ծագումը, թէեւ իրենց լեզուն հայերէն էր։

Նման բազմաթիւ փաստեր կան, բայց այսքանն ալ բաւական է, համոզուելու համար մեր յայտնած ճշմարտութեան։

Իսկ օտար միսիոնարները ունին բոլորովին տարբեր շարժառիթներ, քան մեր ժողովուրդի հոգեւոր կամ մարմնաւոր օգուտը։ Այդ շարժառիթները զանազան տեսակի են, նիւթական, քաղաքական, զինուորական եւլն.։

Մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու պէտք չկայ։ Ընթերցողը շատ դիւրութեամբ կրնայ գտնել հրատարակութիւններ, ուր լայնօրէն բացատրուած են այդ շարժառիթները։

Անհերքելի փաստ մըն է թէ բոլորովին անշահախնդիր կարծուած միսիոնարութիւնը մեր մէջ Ամերիկեան Պորտի առաքելութիւնն էր, որ ամբողջապէս հայ ժողովուրդին մէջ կը գործէր։ Անէր հազարաւոր հաստատութիւններ, որոնք զոհը եղան թրքական բարբարոսութեան։ Սակայն այսօր Ամերիկայի մէջ Պորտի քարտուղար տօքթ. Պարթըն եւ Թուրքիոյ մէջ գտնուող իր միսիոնարներն են, որ դարձած են քէմալականներու փաստաբանները, գայն իր բոլոր մեղքերէն արդարացնելու համար, որպէսզի վաւերացուի Լօզանի դաշնագիրը։

Այդ նոյն միսիոնն է, որ Ցինձեանի կտակած 400 հազար տոլարի գումարը այս նեղ օրերուն չուզեց յանձնել Հայերուն, կամ չի գործածեր Հայերու կրթութեան համար, ինչ որ կտակարարի կամքն է, կառչելով միայն կտակի տառին, որ կտակուած է Ցիգրանակերտի համար։ Ի հարկէ հանուցեալը չէր կրնար ենթադրել թէ՛ Ցիգրանակերտի հայութիւնը քանի մը տարի յետոյ բնաջինջ պիտի ըլլայ, որպէսզի նախազգուշական միջոցներ նշանակէր իր կտակին մէջ. Իսկ Պորտի քարտուղարը տառին կառչելով, կ'երթայ նոյն իսկ դատարան, եւ իրաւունք կը ստանայ 400 հազար տոլարէն գործածելու Ցինձեանի ազգակիցները բնաջնջողները դարձի բերելու... իբր թէ։

Նզրակացութիւն։ Մենք պիտի կռուինք այս երեւոյթին դէմ, մինչեւ որ անոնք արմատախիլ ըլլան մեր իրականութենէն, փրկելու համար մեր հաւաքականութեան մեծ գործը խոշոր վտանգէ մը։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻԻ Իրաւունքներու Պաշտպան ընկերութեանց Միջազգային Դաշնակցութեանց չորրորդ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ վաղը Հինգշաբթի օր։ Կը մասնակցին բազմաթիւ ազգեր, որոնց մէջ նաեւ Հայերը։ Օրակարգի հարցերն են՝ բացի պատուիրակներու զեկոյցէն, «պայքարը դիկտատուրայի» դէմ եւ «քաղաքական տարագիրներու վիճակը»։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԸ ԱՄԷՆ ՏԱՐԻ 40,000 ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՎՃԱՐԷ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Էջմիածնի միաբան, յաւտնիկեբպով գիտնական, աստուածաբան եւ Ատրպատականի Առաջնորդ Կարապետ եպիսկ. Տ. Մկրտիչեան (վախճանած 1915ի վերջերը, Բագուի մէջ) 1909ին Թաւրիզի մէջ կը բանայ Ատրպատականի հայոց կեդր. վարժարանը, որուն պէտքը զգալի էր։

Դպրոցի համար կը գնուի յատուկ շէնք մը, ընդարձակ եւ ծառախիտ պարտէզով, որ այժմ դպրոցի սեփականութիւն է եւ կը ծառայէ իբրեւ հասարակաց զբօսավայր։

Կարապետ եպսկ. մօտ երեք տարի իր հոգածութեան եւ անմիջական հսկողութեան առարկայ կը դարձնէ Թեմական դպրոցը, իբրեւ միջնակարգ կրթական հիմնարկութիւն մը, եւ ամէն կերպով կը սատարէ անոր զարգացման։

Կարապետ եպիսկ. 1912ին, Թեմական առաջնորդութեան իր պաշտօնէն հրաժարելէ յետոյ, անոր կը յաջորդէ Ներսէս վրդ. (այժմ արքեպսկ.) Մելիք-Թանգեանը, որ առաջնորդական պաշտօնը ստանձնելով, անմիջապէս իր խնամքի եւ հովանաւորութեան տակ կ'առնէ դպրոցը։ Ամբողջ 15 տարի (1912—1927) Ներսէս Արքեպիսկ. կը դառնայ դպրոցի անխոնջ ղեկավարն ու հովանաւորը, միշտ ալ սատարելով այդ հիմնարկութեան բարոյական եւ նիւթական զարգացման։

Կեդր. վարժարանը կը մատակարարուի հոգաբարձական մարմինէ մը։ Իր գոյութեան ընթացքին (18 տարի) վարժարանը ունեցած է տեսուչներու եւ ուսուցիչներու պատկառելի խումբ մը — Յովսան Դաւթեան, Կարապետ Գրոնեան, Հրաչեայ Աճառեան, Յ. Ճերմակ, Մամբրէ Մկրեան, Հայրապետ Գանիրեան, Ալիպասն Յովհաննէսեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Գասպար Յակոբեան, Վարոս Բաբայեան, Լեւոն Գրիգորեան (երաժիշտ), եւայլն, հին եւ նոր դէմքեր, որոնք բոլորն ալ իրենց մասնագիտութիւններով օգտակար եղած են դպրոցին եւ հասարակութեան։

Ամէն տարի, ըստ սովորութեան, տեղի կ'ունենայ ուսումնական տարեվերջի հանդէսը եւ դպրոցի տեսուչն ու հոգաբարձութիւնը հրապարակային հաշիւ կը ներկայացնեն հասարակութեան։

Դպրոցի 1926—27ի ուսումնական հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 5ին, դպրոցին բակին մէջ։ Ներկայ էին՝ առաջնորդը, նահանգապետը, զինուորական ընդհանուր հրամանատարն եւ կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչները, ամերիկեան եւ այլ միսիոնարութեանց դպրոցներու տեսուչները, ազգային, կուսակցական եւ հանրային հիմնարկութեանց մարմինները եւ շուրջ 2500 հանդիսականներ։

Հանդէսը բացուեցաւ Պարսից պետական ազգային քայլերգով, զոր նուագեց դպրոցի լարաւոր նուագախումբը։ Բալլերգը լսուեցաւ յոյնկայս, սրտարնդոտ ծափերով եւ համակրական ցոյցերով, որ շատ լաւ տպաւորութիւն թողուց պարսիկ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու վրայ։ Նուագը, ապա երգեց «Մեր Հայրենիք»ը, որ նորէն յոտնկայս լսուեցաւ։ Աշակերտ աշակերտուհիները արտասանեցին հայերէն, պարսկերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն ոտանաւորներ։

Երգեցիկ եւ երաժշտական խումբերը ղեկավարութեամբ Գ. Լեւոն Գրիգորեանի, յաջողապէս երգեցին ժողովրդական երգեր (քառաձայն) — «Այ Օրօր», «Զիգտու քաշիր», «Ջուր ա գալիս», «Հարսանիք», «Ալագեազ» եւլն.։ Տիկին Բիւրեղիկ Մուրադեանը մեներգեց «Կարապի երգը»։

Ուսումնական մասի ծրագիրը — որ ամէն տարի այնքան բազմաբեղուն եւ մանրակրկիտ ..., յաւտնիկ ... կազմէ դպրոցի տեսուչ՝ Գ. Յ. Գրոնեանը — դպրոցական եւ մանկավարժական ամէն տեսակ տեղեկութիւններով հարուստ էր։ Մէջ կը բերեմ միայն քանի մը թիւեր.

Աշակերտութեան թիւն է 161 (աղջիկ՝ 77, տղայ 84)։ Դասարանները կը փոխեն 99 աշակերտ, վերաքննելի՝ 31, կը մնան նոյն դասարանը՝ 31 հոգի։ Դպրոցի 161 երկսեռ աշակերտները մէկ տարուան ընթացքին կարդացեր են, 6277 գիրք. տղաքը՝ 3575, իսկ աղջիկները՝ 2702։ Միջին թիւով ամէն տղան կարդացեր է 42, իսկ աղջիկը՝ 36 կտոր գիրք։ Երկսեռ աշակերտներէն՝ 29 հոգի հարուստ, 87 հոգի միջակ և 45 հոգի խիստ չքաւոր ընտանիքներու զաւակներ են։

Ուսումնական տարին ունեցած է 186 դպրոցական օր, աւանդելով 5138 դասեր։ Ուսուցիչներու թիւն՝ է 12, (որմէ 2 վարժուհի) տեսչութեամբ՝ Գ. Կարապետ Գրոնեանի (*) (Նանսիի համալսարանէն, մանկավարժ և բնագէտ, Սեբաստացի)։ Ուշադրութեան արժանի է, որ Թեմական դպրոցի աղջիկ աշակերտները աւելի յառաջդիմութեան չափանիշ ցոյց տուած են, քան տղաները, որոնց անպատակ թափառումներուն եւ արտադպրոցական աշխատանքներուն վերագրեց տեսուչը՝ իրենց յետամնացութիւնը։

Թեմական Դպրոցը իր գոյութեան 18 տարիներու ընթացքին 211 տղայ եւ աղջիկ շրջանաւարտներ տուած է Ատրպատականի հայութեան։ Այս տարի աւարտեցին 27 հոգի (20 աղջիկ եւ 7 տղայ)։ Հանգուցեալ Բժ. Պետրոս Ասլանեանը (որ Թաւրիզի Հայոց կրթական եւ հանրային հիմնարկութեանց կտակեց 15.000 տոլարի գումար մը), ամէն տարի 40 տոլարի գումար մը յատկացուցած է որ իբրեւ մրցանակ տրուի երկու աշակերտներու, որոնք յառաջադէմ են հայագիտութեան եւ մաթեմաթիկի դասերուն մէջ։ Այս տարի 20ական տոլար մրցանակ ստացան շրջանաւարտներէն՝ Արտաւազդ Բարխուդարեան եւ Աշոտ Գեւորգեան, որոնք յառաջադէմ եղած են մաթեմաթիկի մէջ։

Դպրոցի տնտեսական մասի տեղեկագիրը կարդաց Հոգաբարձութեան ատենապետ՝ Գ. Սուրէն Աֆթանտիլեանը։

Դպրոցի 1926-1927 ուսումնական տարուան ընդհ. ելքը եղած է 6500 թուման (կամ տոլար) որուն դիմաց թոշակներէն, վարձքերէն, հանգանակութիւններէն, վիճակախաղէն, նուէրներէն եւ զանազան ձեռնարկներէն գանձուած է եւ կը սպասուի 5970 թուման, ուրեմն մինչեւ 1 Սեպտեմբեր 1927, դպրոցը բաց կ'ունենայ շուրջ 530 թուման (տոլար) գումար պարտք մը ուսուցիչներուն՝ ռոճիկներու գիմայ։

Յիշեալ 6500 թումանէն, իբրեւ թոշակ գանձուած է՝ 2214 թուման, իսկ իբրեւ ռոճիկ ուսուցիչներուն կը վճարուի 3940 թուման։

Ֆրանսայի կրթական նախարարութիւնը, ամէն տարի Թեմական դպրոցին 1200 ֆրանք կը վճարէ, իբրեւ նուէր, Թաւրիզի Ֆրանսական հիւպատոս՝ Գ. Մալգաքի միջոցով։

Իսկ պարսից կառավարութիւնը հայ օղեվաճառներէ իւրաքանչիւր օղիի շիշէն վաճառուած) կը գանձէ 2 շահի (մօտ մէկ սէնթ կամ 25 սանթիմ) որով եւ տարեկան 1200 թումանի մօտ գոյացած գումարը Առաջնորդարանի ... ցով կը վճարուի Թաւրիզի ... յոց ազգային դպրոցներուն...

(*) Գ. Կ. Գրոնեանի մանկավարժական եւ հանրային գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը (1899-1924) մեծ շուքով տօնուեցաւ Թաւրիզի մէջ, 1924 Հոկտեմբերի 4ին։ Մ.

Երախտագիտութեան ... նաեւ «Մեր Հինգհազարա...» Մեծն Իրանի կառավարութ... եւ ժողովուրդին, որոնց ... սիրութիւնն ու հովանաւ... թիւնը դարեր շարունակ ... լում ենք։

Առաջնորդը իր խօսք ... կատարեց վկայականներու ... խումբ, որմէ յետոյ խօս... կրթական նախարարութ... Ատրպատականի ներկայա... ցիչը, յիշելով որ «Հայ... ընդունակ եւ ուսումնասէր... մըն է, որու կրթական ... մեր երկրի մէջ շատ բարձ... կարգակի վրայ կը գտնուի... փաստը հրճուանք կը պա... բոլորիս։ Հայոց մէջ կան ... պատրաստուած եւ իրենց ... ման բարձրութեան ... կանգնած ուսուցիչներ, ... եւ սիրով պիտի պաշտօն... մեր դպրոցներուն մէջ, ... նոնք պարսկերէն գի... Պարսկերէն լեզուն այժ... պետական լեզուն է, հետե... եւ Հայոց դպրոցներու մէ... զարկ պիտի տրուի պարսկ... ուսուցման, որպէս զի պա... զէտ Հայեր եւս մտնեն մ... տական հիմնարկութեանց ... որոնց մէջ այսօր գ... պարսկագէտ հայ պաշտօ... ները կը վայելեն այնքան ... զանք եւ կը վարձա... լուիլ, ինչպէս Պարսի... տանց ո'ր եւ է խտրութե...

Մոռցանք յիշել, որ ... րիզի Հայոց Աղքատախնամ ... կերութիւնը», ինչպէս ... շարք մը ուրիշ մարմինն... անհատներ դպրոցին ... պահեն որդեգիրներ, ... կրթութեան համար վճա... թոշակները նշանակալի ... մար մը կը ներկայացնե...

* * *

Գնահատելի պարագա... ալ այն է, որ Թաւրիզի ... յին դպրոցներու ուսուց... եւ հոգաբարձական կ... համերաշխութեամբ եւ ... կը գործեն, տարիներէ ի...

Յօդուածս փակելէ ... վերջերս հանգանակութի... բացուեցաւ, որուն ... ցարդ 700 տոլարի հա... գեռ աւելին կը սպասուի ... նորդ եւ Հոգաբարձութեան... ձամբ կը կատարեն այ... գանակութիւնը։

Թաւրիզի Հայոց ազգա... րեք դպրոցներու (Արա... Հայկազեան ծխական... միջնակարգ Թեմական) ... կան ելմտացոյցն է ... հազար Թումանի պատ... գումար մը, զոր կը վճար... գաղութը։ Դեռ կան ամեր... միսիոնարներու ... աղջկանց միջնակարգ ... ները, կաթոլիկներու ... դպրոցները, խորհրդայի... րոց, հայկական գիմնազի... բաժմականներու դպրոց ... կու մանկապարտէզներ... բոլոր դպրոցներու մէջ ... կրթուին հայ աշակերտ... րանց ծնողներէն գանձուած... շակներու գումարը կը ... շուրջ 11,000 թումանի ... Թաւրիզի 1000 տուն ... անձէ բաղկացեալ հայ գ... իր զաւակներու դաստիա... թեան համար ամէն տարի ... հաշուով 25 հազար տոլ... ծախսէ, ինչ որ պատ... գումար մըն է եւ պատ... բերէ այս գաղութին։

Այդ պատկառելի ... միայն կրթական գործի ... կուտայ այս գաղութը ... հանրային, մշակութային ... սակցական, բարեգործ... եւայլն ձեռնարկներու — ... նակութիւն, ներկայացում... ճակախաղ, հանդէս — ... դատախօսութիւն, ... եւլն., եւլն., զանազան... նարկութեանց, մարմիններ... նպատակներու օգտին ... ման հաշուով շուրջ ... տոլարի մեծ գումար ... այդ կերպով կը վճարէ ... ղութը։ Ուրեմն տարեկան ... 40,000 տոլարի հսկայ ... մը՝ կրթական եւ ... կեանքի զարգացման ...

ԾԻԾԱՂ

ԲԻՐԻՇ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Գերակատարները խիստ ծանօթ ու պատուաւոր անձեր են, աւելի սիրելի մանաւանդ մեզի, հայերուս: Ու անոնց երջանկութիւնը մեր անմահութիւնն է պարզապէս: Լեզունին սիրեմ, յանգաւոր կը խօսին:

Ռուսիա.— Էլ առաջուայ պատուաը չես,
Հիմի կարմիր ու կանաչ ես...
Թուրքիա.— Դուն ալ առջի ռոսկօֆը չես,
Հիմակ ջահիլ աղուոր մանչ ես...
Ռուս.— Երեսիդ եւ քող չունիս,
Ճէրիաթից ել գող չունես...
Թուրք. Դուն ան ըսէ հոգ ունի՞ս...
Դրպանիդ մէջ փող ունի՞ս...
Ռուս.— Գրպանս լի է,
Ամբողջ ռուբլի է...
Թուրք.— Ես կարմիրը շատ կը սիրեմ...
Ռուս.— Ե՛կ իմ ժօտը, ես կարմիր եմ...
Թուրք.— կարմիր ոսկին շատ համեղ է,
Երբ որ ճիւանդ ըլլամ՝ դեղ է...
Ռուս.— Համեղ բանը ճակընդեղ է...
կարմիր ոսկին ուրիշ տեղ է...
Թուրք.— Ի՛նչ կարմիր ես, չունիս կարմիր,
Կ'ուզես ըլլալ գլխիս էմիր...
Ռուս.— կարմիր կրտամ, խօսք յարգող եմ...
Խօսքը մեր մէջ՝ կարմիր գող եմ...
Թուրք.— Եթէ գող ես, գործիս կուգաս,
Խոհանոցիս լաւ կը հոգաս...
Ռուս.— Ինչքան լաւ ես...
Աղուոր ճաւ ես...
Թուրք.— Դուն ալ գէշ չես,
Աղուոր արջ ես...
Ռուս.— Եկուր քովըս,
Կրծէ կովըս...
Թուրք (երգելով).—
Ալ ինչ է չգիտէի,
Քեզ անմնալով սիրեցի,
Որտով սիրեցի քեզ,
Ու չեմ ապրիր առանց քեզ...

Վարագոյր

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՊՈԼՍԷՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒ

Էնկիւրիի մէջ, կրթական գործավար Նէճաթի պէյի նախագահութեամբ գումարուած կրթական տեսուչներու ժողովին մէջ, որոշուած է Պոլսէն բաւական թիւով ուսուցիչներ ղրկել Անատոլուի զանազան կողմերը, ուսուցչի պակասը մասամբ լրացնելու համար գաւառներուն մէջ: Պոլսէն ղրկուելիք ուսուցիչները մօտաւորապէս 300 հոգի պիտի ըլլան եւ պիտի ընտրուին այս շաբթուան մէջ:

Միեւնոյն ատեն, նկատելով որ ուսուցչի մեծ պակաս կայ երկրին մէջ եւ ուսուցչանոցները անկարող են կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ այդ պակասը լրացնելու, որոշուած է զանց առնել կարգ մը խիստ պայմաններ, որոնք անհրաժեշտօրէն կը փնտռուէին ուսուցչական թեկնածուներու մօտ:

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյ Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ տեղի ունեցաւ Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին տարեդարձի հանդէսը:

«Ռազմիկ» Հայրենակցական Միութեան կողմէ, Պ. Պուրնազեան բանալով հանդէսը, կարճ գիծերու մէջ տուաւ պատմութիւնը հերոսամարտին:

Հնչ. կուսակցութեան կողմէ Օր. Ն. Տէր Ղեւոնդեան յարգանքի խօսքեր ըրաւ հերոսներուն եւ հայ ժողովրդական հերոսութեան համար: Սակայն այնքան շատ բառ թափեց որ, Հայոց բառարանին հազարաւոր բառերը ընկոյզի պէս կարծես լեցուցած էր տոպրակ մը, հնչեցնելով ածականը, գոյականը, ձայնարկութիւնը, մակբայը: Լաւ էր իր ոգեկոչումը Գարահիսարի արծիւին, որ պիտի գայ հող պահանջելու մեր հերոսներուն համար:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկ. Ս. Վրացեան քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, բացատրելով այս հերոսամարտի շարքերուն էութիւնը: Յայտնելէ յետոյ թէ այս դէպքերուն պատմութենէն աւելի կարեւոր եւ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել պատճառները եւ արդիւնքները, անցաւ վերլուծման:

Մեր մէջ կան մարդիկ, որ հիմա կը յայտարարեն թէ հայը պատճառ դարձաւ իր կոտորածներուն: Մերժելով այս լիրբ յայտարարութիւնը, Թուրք բռնապետութեան տակ ճնշուած ժողովուրդներու կարգին, Հայերը հինէն ի վեր երգած ու երազած են ազատութիւնը: Հայ ժողովուրդին գլուխները, Վարժապետեան պատրիարքներէն մինչեւ Նուպարները ազատութիւն խնդրած են եւրոպական դիւանագիտութենէն:

Հայ յեղափոխութիւնը ուրեք մեղք չունի, ուրեմն, եթէ անձնուիրութեամբ աշխատած է կռուիլ բռնապետութեան դէմ: Այսօր, անոնք որ արդիւնքները կը քննեն մակերեսէն, կը կարծեն թէ Թուրքը յաջողեցաւ իր նպատակին մէջ: Սակայն, պարպուած են արեւելեան նահանգները, մինչդեռ սահմանին միւս կողմը ժողովուրդ մը խռնուած է: Տնտեսապէս կը հիւծի այս պարապ ամանը, մինչդեռ հերոսամարտներու գաղափարը աւելի քան եռանդով կը տօնուի, օրինակ՝ ահա Շ. Գարահիսարը: Ինչ կարելի է հետեւցնել, երբ հերոսամարտներու գաղափարը կը տօնէ այս ժողովուրդը, երբ սահմանին մէկ կողմը կը յորդի ժողովուրդ մը, եւ միւս կողմը պարապ է,— ա՛յն որ, առտու մը, յանկարծ, այս երկու լեցուն եւ պարապ ամաններու մէջ պիտի ստեղծուի բնական երեւոյթ մը. Շ. Գարահիսարներու հերոսամարտներուն գրոհով ժողովուրդը պիտի թափի եւ պիտի լեցնէ պարապ մնացած ամանները՝ սահմանին այս կողմը:

Բուռն ծափերով ժողովուրդը կը բաժնէր այս յոյսը:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Ն. Պէշիկթաշլեան՝ իր յուզումնառատ արտասանութիւնով (Ցարգանք քեզ), Պ. Ղալամեան՝ իր ջութակին արուեստով, օր. Հ. Թորոսեան՝ իր ըխուն ձայնով, երեք հայկական երգերով:

Ու ժողովուրդը կարծես հաւասար էր մնած, գոնէ պահ մը:

Մինչդեռ, ինչպէս միշտ, Փարիզի մեր ջոջ քոմպ-սավանները կը բացակայէին, ըլլալով համար զինին սեղանէն:

Ա.

ԹՐՔՈՒՀԻ ՄԸ ԱՐՔԱՅԱԴԱԳԵՏ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԱՐՔՈՒՆԻՔԻՆ ՄԷՋ

Աֆղանիստանի երիտասարդ Թագաւորը Իմանուլլահ խան, Թուրքիոյ աֆղան դեսպանին հրաման տուած է որ բարձր դասու պատկանող Թրքուհի մը գտնէ Պոլսոյ մէջ, աֆղան արքունիքին մէջ իբր արարողապետ պաշտօնավարելու համար: Աֆղանիստանի Թագաւորին այս ձեռնարկը նպատակ ունի արդիական կարգ կանոն մտցնել պալատի կեանքին մէջ: Աֆղան դեսպանին տիկինը այս առթիւ յարաբերութիւն մշակած է թրքական բարձր դասու շրջանակներու հետ եւ համաձայնած է Էմինէ Խուրշիտ հանըմի հետ, որ անցեալները մեկնած է դէպի Քապուլ, Աֆղանիստանի մայրաքաղաքը, իր պաշտօնին ձեռնարկելու համար:

Աֆղան Թագաւորը պալատի բոլոր պաշտօնեաներն ու կիները պիտի դնէ Էմինէ հանըմի հրամանին տակ, միեւնոյն ատեն լիազօրելով զայն որ ուզածին պէս կատարէ պալատին կահաւորումն ու նկարազարդումը:

Էմինէ Խուրշիտ հանըմ, որ կը պատկանի Պոլսոյ բարձր դասու շրջանակներուն, իր նոր պաշտօնին համար 400 ոսկի ամսաթոշակ պիտի ստանայ:

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Միլանէն կը գրեն մեզի.—

Միլանի գաղութը մէկ տարիէ աւելի առանց ազգային մարմնի մնաց: Վերջին Վարչութիւնը հրաժարելէն յետոյ, ընդհանուր ժողովը չկրցաւ նոր մը ընտրել, որովհետեւ բոլոր թեկնածուները կը հրաժարէին: Ներկայ անիշխան վիճակը երկար չէր կրնար տեւել, մանաւանդ որ, ոստիկանութիւնը շատ դէպքերու մէջ ազգային կոմիտէի մը միջամտութիւնը կ'ուզէր, որ գոյութիւն չունէր:

Հ. Վարդան Հայունի Միլան գտնուելով, նախաձեռնարկ եղաւ կամուրջին վերակազմելու: Ընդհ. ժողովը լիազօրութիւն տուաւ գաղութի ներկայացուցիչներուն հետ բանակցելու եւ վարչութեան հինգ անդամներ ընտրելու: Իմացածիս համաձայն, արդէն հինգ անդամները ընտրուած են, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Հ. Վարդան Հայունի: Վարչութիւնը Հինգշաբթի օր ընդհանուր ժողովի պիտի ներկայանայ, իր տարեկան ծրագրով: Շատ հաւանական է որ ներկայ վարչութիւնը վստահութեան քուէ ստանայ, հակառակ պարագային պիտի գտնուինք ուր որ էինք:

Ս. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՓՐԻՎԱՅԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ՓՐԻՎԱ.— Ամէն տեղ կը շեշտուի ազգային կազմակերպութեան պահանջը: Մենք ալ նկատի առնելով մեր երախաներուն օրն ի բուն փողոցները թափառիլը՝ մանաւանդ մեր քաշած դժուարութիւնները ամուսնութեան, մկրտութեան եւ թաղման գործողութեանց համար, կը փափաքինք հրաւիրել բոլոր գաղութիս հայութիւնը՝ ձեռնարկելու ազգ. միութեան մը ընտրութեան: Ցաւօրդով պիտի յիշեցնենք թէ Փրիվա քաղաքին հետ ո՞ր գիւղերը պիտի մասնակցին ընտրութեանց:

Գ. ՍԵԹԵԱՆ

ՅԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԿԱՓ. (Հօթ'Ալփ) 11 Յուլիս.— Փոքրիկ քաղաք մը, ուր կը գտնուին մօտ 30 Հայեր: Բոլորն ալ լաւ են իրարու հանդէպ, կ'աշխատին եւ օրականները գոհացուցիչ են: Միայն երկու հոգի կան, թէ՛ մեր հանգստութիւնը կը խանգարեն, եւ թէ ազգին պատիւը կ'արատաւորեն: Կայ հայկական խանութ մը, ուր, անցած օր, ծանր կռիւ մը մը պիտի ըլլէին եթէ չարգիլէին: Հարսնիք մը ըրինք, ալ ճամբայ բացուեցաւ: Նոր հարսնիքներ ալ պակաս չեն ըլլար, որովհետեւ մեզմէ 30 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի գիւղ մը, ուր շատ աղջիկներ կան, իսկ մեր մօտ շատ մանչեր:

Ս. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ֆրանքեւհայկական մեծ մրցումները տեղի կ'ունենան կիրակի Յուլիս 17ին Սթատ Բիքոյի դաշտին մէջ, 180է մօտ միջազգային մարզիկներու մասնակցութեամբ: Հանդէսը պիտի ծովանաւորէ Մարսիլիոյ քաղաքապետութեան մարզանքի ներկայացուցիչ Պ. Լիւպէ Բըթի:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական լաւագոյն ուժերն ալ իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն: Նիսէն հրաւիրուած են մասնակցելու նաեւ Ժիրայր Խտիկեան եւ Վ. [...] Յովհաննիսեան:

Սոյն մեծ Պարգեւի մրցումներէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը Յուլիս 24ին կը մասնակցի օտար ախոյեանութեան, իսկ 31ին կը կազմակերպէ իր մարզական ախոյեանութեան մրցումները.

Լողալու տարեկան մրցումները տեղի կ'ունենան Օգոստոսին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՀԵՍՏ ՍԻՐԵԼՈՒ ԵՒ ՍԻՐՈՒԵԼՈՒ.— Լեհաստանի Լոդ քաղաքին մէջ, աղուոր երիտասարդ մը, Լատիսլաս, յանկարծ յղացաւ որ ապրելու համար արհեստ մը պէտք է, եւ լաւագոյն արհեստը սիրուելու արհեստն է: Ուստի հրաժարեցաւ դրամաշորթութենէն եւ ուրիշ խաբեբայութիւններէն, ու բացաւ խանութի նման... իր սիրտը:

Նախ ծանօթացաւ երիտասարդ աղջկան մը հետ, որուն տեղ տուաւ իր սիրտին մէջ: Ու աղջիկը, փոխարինելով սէրը, հրաւիրեց իր տունը: Լատիսլաս երջանիկ էր, առատ ճաշ, աղուոր տուն եւ շքեղ հագուստներ, զորս իր «հոգեհատորը» կը նուիրէր իրեն:

Ուրիշ աղջիկ մըն ալ բարեկամացաւ Լատիսլասի, եւ կը ստացաւ ամուսնութեան խոստումը: Գինովցած այդ խոստումով, աղջիկը նախ նուիրեց թաշկինակ մը, յետոյ, կօշիկ մը, յետոյ ձեռք մը զգեստ եւ այսպէս շարունակաբար:

Ահա աղջիկ մըն ալ, որ կը կապուի Լատիսլասի, շնորհիւ անոր արհեստին: Ու երրորդ զոհը, իբրեւ նշան իր սիրոյն, Լատիսլասի ձեռքը կը լեցնէ ունեցած դրամը:

Լատիսլաս երջանիկ էր եւ փառք կուտար իր հանճարին, որ յաջողեր էր սորվիլ երջանկութեան արուեստը:

Սակայն կիներ կան, որ չեն համբերեր: Երբ հարսանիքը կ'ուշանայ, կը ծագի կռիւ մը, կը խանգարուի երջանկութիւնը, եւ գործը կ'իյնայ դատարան:

— Պ. Դատաւոր, կը պոռայ դրամ նուիրող աղջիկը, Լատիսլաս դրամ կը քաշէր ինձմէ, խաբելով զիս խոստումով մը:

— Պ. Դատաւոր, կը պոռայ զգեստ տուող աղջիկը, Լատիսլաս ապերախտ է, լաթերս հագաւ, ու զիս չառաւ:

— Պ. Դատաւոր,— կը պոռայ երրորդը, որ, ինչպէս հէքեաթին մէջ կը պատահի, կրտսերն էր,— Լատիսլաս կը սիրէ զիս, եւ ես պիտի սպասեմ:

Եւ սակայն դատարանը ազատ արձակեց Լատիսլասը, «անմե՛ղ» ըսելով, եւ թողլով աղջիկները իրենց բախտին:

Պատմութիւն մը, որ սովորական է նաեւ Փարիզի մէջ:

ԴՐԱՄ ԿԸ ԿՏՐԷ.—Ամիսներէ ի վեր Պարպէսի եւ Փիկալի թաղամասը, խանութպանները կը ստանային կեղծ 2 եւ 1 ֆրանքնոցներ: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել դրամանենգը, Կիւսթավ Կեօլ, որ երկու կիներու միջոցաւ շինած դրամները կը սպառէր թաղին մէջ: Ձերբակալուեցան նաեւ կիները, որոնց մէկը թիւ մը հասակ ունի, եւ կ'ապրէին դրամանենգին հետ:

Այս դրամները ճանչնալ դժուար է, սակայն դիւրաբեկ են:

ԳԻՆՈՎ ՄԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄՕՏԻԿ.— Խմած մը, որ խմելով խենթեցած էր, լիտր մը գինի կը վերցնէ եւ Սէն-Մարթէն փողոցը, կը բարձրանայ տան մը տանիքը, Աստուծոյ մօտիկ: Կը նստի տանիքին եզերքը, եւ կը խմէ ու կը գովաբանէ: Ոստիկանները կը տեսնեն զինքը, կը հրաւիրեն որ վար իջնէ: Սակայն խենթը կը սպառնայ զարնել ով որ խանգարէ իր սեղանը: Կը հասնին հրշէջները, որոնք սիկառ մը խոստանալով, կը բռնեն եւ երկիր կ'իջեցնեն մարդը, որուն խելքը երկինք թռած էր սակայն:

ԽԻԱՊԱՐՏԸ.— Ոստիկանութիւնը Պէլվիլի մէջ ձերբակալեց մարդ մը, որ կը կոչուի Լէկլէրգ, որովհետեւ գործատիրոջ կողմէ իրեն յանձնուած 15.000 ֆրանք փոխանակ նամակատուն տանելու, պարզապէս գրպանը դրած եւ մեկնած էր: Երբ ձերբակալուեցաւ, վրայէն գտնուեցաւ մաս մը դրամ եւ, ո՛վ չար բախտ, թերթի կտոր մը, ուր գրուած էր իր անունը խումբ մը ուրիշ գողերու կարգին: Գորտոյի մէջ գոհարեղէնի գողութեան մը պատճառով, դատապարտուած էր 20 տարի թիապարտութեան: Սակայն յաջողած էր փախչիլ թիարանէն:

Լէկլէրգ նախ ուրացաւ եւ պնդեց թէ անունի նմանութիւն է այդ: Բայց դատական արձանագրութեանց միջոցով կարելի եղաւ հաստատել իր ինքնութիւնը:

Այն ատեն յայտնեց ճշմարտութիւնը, աւելցնելով.

—Ինչ ապուր կերայ փախելով թիարանէն: Շատ լաւ էր վիճակս հոն: Մե՛ղք փախուստի համար քաշածներուս:

Այս յայտարարութենէն յետոյ, սակայն նորէն յաջողեցաւ փախչիլ: 20 վայրկեան վերջ նորէն նետուած էր ծակը, այլեւս դուրս ելլելու անկարող:

ՄԵՌԱԾ ԱՆՕԹԻ.— Թորոնթոյի մէջ տիկին Թուշ, որ կը տառապէր անդարմանելի հիւանդութեամբ մը, դիմեց բժիշկներուն: Իրեն յանձնարարեցին որ շատ քիչ ուտէ, քիչ խմէ: Տիկին Թուշ աւելի արագ առողջանալու համար, որոշեց բնաւ չուտել չխմել: 55 օր անօթի պառկելէ յետոյ մեռաւ իր սենեակին մէջ: Մարմինը այլեւս ալրուած, սեւ բիծերով ծածկուած էր:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

— Դո՞ւք:

— Այո՛, ես:

— Չար սատանայ. ինչ որ կ'ըսէք քօշալերական չէ: Ես չեմ տեսներ յաջողելու միջոցը հոն, ուր դուք ձախողեր էք:

— Նիրողութիւն. Նուրբ կէտ մը կայ որ պէտք չէ մոռնալ: Ես զինուորական եմ եւ իբր զինուորական կը գործեմ: Ըսել կ'ուզեմ թէ՝ պարապ բանաձեւերով ժամանակ չեմ անցըներ. շիտակ նպատակիս կը դիմեմ, խորտակելով ինչ որ կայ ճամբուս վրայ: Ինծի կ'ըսեն «անցի՛ր», կ'անցնիմ. այսչափ գիտեմ թէ՝ ձեր գործելու եղանակը բոլորովին տարբեր է եւ իմինիս հետ որեւէ է կապ չունի:

— Խօսք, այդպէս է:

— Ցեւենք. յատակագիծ մը ունի՞ք արդէն:

— Անշուշտ:

— Կ'ուզէ՞ք ինծի յայտնել:

— Հարկաւ:

Այն ատեն, հրամմեցէ՛ք:

Ժամէն աւելի, գնդապետը՝ աչքերը խմբիներուս յառած, եւ առանց զիս ընդմիջելու, մտիկ ըրաւ յատակագիծը որ իրեն պարզեցի:

Երբ վերջացուցի, գնդապետը ժպտուն, ձեռքերը ինծի երկարած, մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Նկատեցէք որ բան մը չեմ ըսած. յեղաշրջեցէք բոլոր գաղափարները որ ունէի հետախուզական գործելակերպի մասին կրնաք, ի՛նչ կ'ըսեմ, պէտք է որ յաջողիք: Մինակ ինծի այնպէս կուգայ թէ՝ բան չեմ գիտեր այն մարդոց մասին, որոնց հետ գործ պիտի ունենաք: Թոյլ տուէք որ ձեր պակասը լրացնեմ:

Եւ յեղափոխութենէն անմիջապէս յետոյ անցած դէպքերուն մասին համառօտ վերաքաղ մը ընելէ յետոյ, գնդապետը հետեւեալ ապշեցուցիչ յայտնութիւնները ըրաւ.

ՃԷՐԺԻՆՍՔԻ ԻՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԹԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

Լսեր էք արդէն այս անունը — Ճէլէզնիաքօֆ:

Ո՛չ անշուշտ:

Լաւ ուրեմն, Ճէլէզնիաքօֆ այն մարդն է որ 1918ին, Փեթրոկրատի մէջ, մէկ շարժումով տապալեց Քէրէնսքիի կառավարութիւնը եւ Ցուցմային դուրս արտաքսեց Սահմանադիր Ժողովին անդամները եւ անոր նախագահը՝ ընկեր Չերնովը Ռուսիոյ Յեղափոխական Ընկերվարական կուսակցութեան պետերէն մէկը:

Մէկ խօսքով, Ճէլէզնիաքօֆ կրկնեց Ֆրանս. յեղափոխութեան մէկ դրուագը, այն տարբերութեամբ որ, Սահմանադիր Ժողովին կողմէ որեւէ բողոքի չհանդիպեցաւ, բոլորն ալ փութացին տանել քալել:

Ահա՛ կոպիտ պատմական իրողութիւնը:

Ո՞վ էր ուրեմն այս մարդը եւ ի՞նչ ուժ ունէր:

Ճէլէզնիաքօֆ. Քրոնշթատի հասարակ նաւաստիներէն էր, ոգեւ, եւ այն մարդիկը որոնց կը հրամայէր, կարմիր պահակախումբէն էին. բոլորն ալ կը պատկանէին Չէքային եւ իրենց հրահանգները կ'ընդունէին ո՛չ թէ պոլշեւիկեան պայքարի կազմակերպութենէն այլ քաղաքական Քէտրովէն, զինուորական Չէքայի պետը, որուն անգթութիւնը չափ ու սահման չճանչնար եւ որ յիմարանոցի մը մէջ մեռաւ խենթութենէ բռնուած, ինչպէս նաեւ Մէնժինսքիէն՝ որ 18 տարի առաջ, Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ իբր խենդ դարմանի ենթարկուեցաւ. Ճէրժինսքի զայն աջ բազուկը ըրած էր, յեղափոխութեան սկիզբները, տեսնելէ յետոյ անոր գործունէութիւնը:

Արդ, երբ Քէրէնսքիի կառավարութիւնը տապալեցաւ, Ռուսիոյ մէջ երեք հոգիներ կը տիրապետէին կացութեան.— Ճէրժինսքի, Քէտրով եւ Մէնժինսքի:

Ինչպէ՞ս կը տիրապետէին:

Սարսափով:

Որմէ՞ կ'առնէին իրենց իրաւասութիւնը:

Իրենք իրենցմէ,

Որովհետեւ, երբ պոլշեւիկները կառավարութեան գլուխ անցան, թէեւ սովետ կեդրոնական խորհուրդ մը ստեղծեցին, բայց Ճէրժինսքի, որ անոր մաս կը կազմէր, այնքան մեծ հեղինակութեան ձեռք ձգեց, որ Լենին իսկ ստիպուեցաւ գլուխ ծռել անոր առջեւ. իրականութեան մէջ այս մարդն էր որ իր ձեռքին մէջ ունէր յեղափոխութեան բոլոր գործօն ուժերը:

Պոլշեւիկեան պետական հարուածէն առաջ, Չէքան արդէն գոյութիւն ունէ՞ր ուրեմն:

Այո՛, եւ այս ալ կ'ապացուցանեմ:

Եւ իրօք, ի՞նչպէս ընդունիլ որ, Լենին, Զինովիեւ, Թրոցքի, Ռատէքի, Ռաքովսքի, Լունաչարսքի, Պուխարին, Կանէֆ պէս մարդեր, որոնք եթէ իսկական պետեր, գոնէ թելադրիչները եղան յեղափոխութեան,— ատոնք բոլորը՝ նոյն միջոցին [illegible] կը գտնուէին — ստիպուեցան գլուխ ծռելու Ճէրժինսքիի հրամաններուն. ինչ էին այն միջոցները, որոնց շնորհիւ Ճէրժինսքի իրեն կը հպատակեցնէր բոլորը:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

«Իզվեստիա»յի մէջ Ռիքով կը գրէ թէ «Պաշտպանութեան Շաբաթը» սկիզբն է միայն այն աշխատանքին, զոր ամբողջ երկիրը պիտի ընէ ծայրայեղ յարատեւութեամբ՝ ապահովելու համար իր պաշտպանութիւնը։

Իռլանտայի նախարարին սպանութիւնը

Տըպլինի իշխանութիւնները յետ քննութեան ձերբակալեցին ինը երիտասարդներ, իբրեւ սպանիչ Իռլանտայի փոխ-նախագահ եւ դատական նախարար Օ՛ Հիկկինսի։ Բոլորն ալ դատարան պիտի յանձնուին։

Հանրապետական շարժումի ղեկավար տը Վալերա խստիւ կը պախարակէ այս ոճիրը։

Կասկած չկայ որ այս սպանութիւնը քաղաքական հանգամանք ունի եւ գործն է իր հակառակորդներուն։ 1922ին երբ դատական նախարար էր, 77 հոգի մահապատիժի ենթարկուեցան իր հրամանով։ Նկարագիրով շատ խիստ էր եւ ուղղամիտ։ 1922ին չէր վարանած մահապատիժի ենթարկել տալ իր խիստ մտերիմ մէկ բարեկամը՝ Ռոթի Օ՛Քօնըրը, որուն կտակը բացուելէն վերջ տեսնուեցաւ թէ ամբողջ հարստութիւնը կը ձգէր Օ՛ Հիկկինսի ընտանիքին։

Քաղաքական կացութիւնը կը կնճռոտի Իռլանտայի մէջ։

Ատափազար-Մարզուան երկաթուղագիծը

Կիրակի օր գրեցինք թէ զուիցերական խմբակի մը կողմէ Պ. Փինքոս Էնկիւրիի կառավարութեան առաջարկած է նոր երկաթուղագիծեր շինել Թուրքիոյ մէջ։ Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, նոր գիծերը պիտի շինուին զուիցերական եւ ամերիկեան դրամագլուխով։ Կառավարութիւնը մինչեւ Օգոստոս պայմանաժամ տուած է Փինքոսի՝ վերջնական առաջարկ ներկայացնելու։ Յիշեալը անցած շաբաթ Պոլիսէն Զուիցերիա մեկնած է՝ դրամատէրերուն հետ խորհրդակցելու համար, ու շուտով Էնկիւրի պիտի վերադառնայ։

Բացի Ատափազար-Պոլու-Թոսիա-Մարզուան գիծէն, պիտի շինուի նաեւ երկրորդ գիծ մը՝ որ Պոլուէն զատուելով մինչեւ Գասթէմունի եւ Ինէպոլու պիտի երկարի։ Ու ինչպէս գրեցինք, յարմար կէտէ մը պիտի կապուի Սամսոն-Սվազ գիծին։

Նոր երկաթուղիները մօտաւորապէս 400 քիլոմեթր երկայնութիւն պիտի ունենան։ Ընդհանուր ծախք կը հաշուուի 60 միլիոն թրքական ոսկի։ Ընկերութիւնը քիլոմեթրի գլուխ ապահովութիւն չի պահանջեր, պայմանաւ որ նոր շինուած գիծերը շահագործուին իր կողմէ։ Զուիցերեւամերիկեան խմբակը արդէն պատրաստ դրամագլուխ ունի եւ կը կարծուի թէ շինութեան պիտի ձեռնարկուի մօտ ատենէն։

Յարձակում թուրք դեսպանին վրայ

Անցեալ շաբթու միջադէպ մը ծագեցաւ Եգիպտոսի մէջ։ Թուրք դեսպանատան ինքնաշարժը, որուն մէջ կը գտնուէին դեսպան Մուհիտտին փաշա, տիկինը եւ ուրիշ հանըմներ, յարձակում կը կրէ 10ի չափ եգիպտացի ուսանողներէ։ Ասոնք սաստիկ կը ծեծեն վարիչը, եւ կը ձգեն տիկիններէն մէկուն հովանոցը։

Ոստիկանութիւնը ուզած է լսել երեք տիկինները, բայց թուրք դեսպանը մերժած է, ըսելով թէ քննութիւնը կրնայ կատարուիլ, առանց անոնց վկայութիւնը լսելու։

«Սօն Սաաթ» այս առթիւ կը գրէ.— Քանի մը եգիպտացի ուսանողներ, անժխտելիօրէն մասնաւոր նպատակով մը, խայտառակ յարձակում մը գործեցին Գահիրէի մեր դեսպան Մուհիտտին փաշայի վրայ։ Դէպքին ողբերգականութիւնը հոն է որ, ինքնաշարժին մէջ կը գտնուէր ո՛չ միայն դեսպանը, այլ և անոր տիկինը, ուրիշ երկու հանըմներու հետ։ Ինքնաշարժը կը կրէր դեսպանատան վերտառութիւնը, եւ ամէնէն բազմամարդ փողոցէն կ՚անցնէր։ Թէեւ ինքնաշարժը կը կենայ, բայց տասը ուսանողները, որոնք որոշած կը թուէին ամէն գնով լրբութիւն ընել, անմիջապէս կը յարձակին վարիչին վրայ, եւ կը սկսին ծեծել զայն, դէմքը արիւնլուայ ընելով։ Ինքնաշարժի վարիչին քանի մը ակռաները կը կոտրին։

Երկրաշարժ Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր երկրաշարժի ահռելի ցնցում մը տեղի ունեցած է Պաղեստինի մէջ։ Նիւթական կորուստները տակաւին յայտնի չեն։ Ցնցումը սաստիկ եղած է մանաւանդ Երուսաղէմի մէջ, ուր Ս. Յարութեան տաճարին գմբէթը լրջօրէն ճաթռտած է։ Այդ գմբէթին տակ կը գտնուի Քրիստոսի գերեզմանը։ Ցնցումը տեղի ունեցաւ կէսօրէն վերջ ժամը 3.7ին եւ տեւեց չորս երկվայրկեան։

Երիքովի մէջ պանդոկ մը փլաւ, ճզմելով երեք զբօսաշրջիկներ։ Նիւթական եւ մարդկային կորուստներ կան նաեւ Ձիթենեաց լերան վրայ եւ Ռամալլայի մէջ։ Ամէնէն աւելի հասուածն է Նապլուս (Սիւքեմ) քաղաքը, ուր 20 հոգի մեռած եւ 250 վիրաւորուած են։ Վերջին լուրերու համաձայն, ամբողջ Պաղեստինի մէջ մեռած են 35 եւ վիրաւորուած 300 հոգի։

Գահիրէէն Յուլիս 11 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Եգիպտոսի մէջ ալ երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են։

Փոթորիկ, կայծակ, հեղեղ

Երէկ եւ աջի օր դարձեալ հեղեղանման անձրեւ տեղաց Փարիզի վրայ, երեւոյթ մը որ գրեթէ աննախընթաց է այս եղանակին։ Անձրեւը այնքան առատ էր, որ քանի մը վայրկեանի մէջ շատ մը փողոցներ անանցնելի դարձան, մէթրոյի կայարաններուն մէջ փոքրիկ լիճեր կազմուեցան, շատ մը տուներու նկուղները ողողուեցան եւ երթեւեկը պահ մը կանգ առաւ։ Հրշէջներ կարգ մը փողոցներու ջուրը պարպեցին ջրհաններով։ Կայծակն ու որոտումը դադար չունէին։ Այրուեցան Անկիւրի, Վօժիրարի եւ Էնվալիտի հեռաձայնի կեդրոնները, որոնք 12000 բաժանորդ ունին եւ կ՚ըսուի թէ նորոգութիւնները մէկ երկու ամիս պիտի տեւեն։

Գաւառներու մէջ ալ կացութիւնը շատ ծանր է։ Փարիզ-Շէրպուրկ երկաթուղագիծը ողողուած է։ Շատ տեղեր ճամբաներն ու գիւղերը ջուրերու տակ մնացած են։ Տուներ կը փլին։

Անգլիայէն, Գերմանիայէն եւ Ռուսիայէն առնուած հեռագիրներ նոյն վիճակը կը ներկայացնեն այդ երկիրներուն մէջ ալ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ Փօնթ տ՚Օռլէանի, Գանեէօի, Պուռ լա Ռէնի, Առքէօյլի, Մօնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուիլ ընկ. Սեդրակ Գալըակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեւլունդ խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին 19 Rue St. Sulpice.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատան. միութեան դասախօս. ժողովը վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

ՅԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։ Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տարեկան զեկոյցը, 2. Յարդգողի հրատարակութեան հարցը, 3. վիճակահանութիւն, 4. Առաջիկայ տարուան Հինգշաբթիներուն մասին։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Կը հրաւիրուին ֆութպոլիստները։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ, կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա։

ԼԻՈՆԻ մէջ թանաստրայ աբշաւանքին առթիւ հանդէսմբուսցի կ՚ունենայ Յուլիս 24ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՒՐԻԱՅ ՈՐԲԱՀԱՒԱՔ ՄԻՍԻՈՆ

ԱԶԱՏԱԳՐԵԱԼՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ԻՐԵՆՑ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐԸ

1. Յիգրան Ղուկասեան, հայրը Թանոս, մայրը՝ Հաճի Գըզ, Թոմարզացի, 18 տրկն.։

2. Յովհ. Սինէքեան, հայրը Միհրան, Գիւլ-Էվլիւ-Ըէնկի-Պազարցի, 23 տրկն.։

3. Աբրահամ Պետրոսեան, հայրը Նշան, մայրը Գայծառ, Սամսոնցի, 22 տրկն.։

4. Վէրոնի Մըլսըբեան, հայրը Ասիս, մայրը Շամմէ, Թէլ-Էրմէնցի (Մարտին), 32 տրկն.։

5. Լուսիա, հայրը Սաիտ, մայրը Խանի, Թէլ-Էրմէնցի, (Մարտին), 40 տրկն.։

6. Յովհաննէս, հայրը Սարգիս-Պրուսա, Եէնի Զայիր, 20 տրկն. մականունը չի յիշեր։

7. Հայկանուշ, հայրը Կարապետ, մայրը Խաթուն, Ատանացի, 28 տրկն. մականունը չի յիշեր։

8. Արմէն Դասապեան, հայրը Յովհաննէս, մայրը Կիւլխաթուն (Թերեւս Գլխադիր), 19 տրկն. Նէվշէհիրցի, եղբայրները Եղիա եւ Մամաս կը կոչուէին։

9. Խաթուն, հայրը Սարգիս, մայրը Եղսա, Խարբերդցի, 24 տրկն.։

10. Սաթենիկ Լուս Գարոնեան, հայրը Յակոբ, մայրը Աքսափ, Էրզրումցի, 31 տրկն.։

11. Մինաս, հայրը Յովհաննէս, մայրը Մարիամ, Պաթումցի կամ Պարթինցի, 18 տրկն.։

12. Գրիգոր, հայրը Բարիք, մայրը Մարիամ, Էրզրումի Բլուր գիւղացի, 19 տրկն.։

13. Կարապետ, հայրը Յակոբ, մայրը Մարի, Սսեցի, 19 տրկն.։

14. Գայծառ Հէօքէեան, հայրը Զատիկ, մայրը Դշխոյն, Սվազի Բաթրին-Չէվիրմէցի, 30 տրկն.։

15. Յովհաննէս, հայրը Յակոբ, մայրը Լուսիկ, Ալիամանցի, 19 տրկն.։

16. Օհան, հայրը Պետրոս, Պիթլիսցի, 17 տրկն.։

17. Միսաք, հայրը Տէր Կարապետ քհնյ., մայրը Մարիամ, Էրզրում, Հասանգալա-Հէրթիֆցի, 22 տրկն.։

18. Յակոբ, Աբրահամ հօր անունը, իսկ մայրը Մէրին, Տիգրանակերտցի, 18 տրկն.։

19. Սիրանոյշ Ղազարեան, հայրը Սահակ, մայրը Մարիամ, Էրզրումցի, 35 տրկն.։

20. Յակոբ Գաբրիէլեան, հայրը Գէորգ, մայրը Հռոմ, Ուրֆա կարմուճցի, 16 տրկն.։

Ասոնցմէ ոեւէ մէկը ճանչցողներէն կամ անոնց պարագաներու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.— Commission pour la Protection des femmes det les enfants dans le Proche-Orient. B. P. 280, Alep (Syrie).

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի ոստիկանական վերատեսչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր օտարականները, ի՛նչ գրով ալ սկսի իրենց մականունը, անյապաղ Լիոնի-Լիոնի մէջ բնակողները՝ ուղղակի Այլահպանութեան տեսչութեան, ռիւ Ս.Էն Ժան 35bis, օտարականներու գրասենեակը, իսկ Ռոնի շրջականները բնակողները իրենց պատկանած քաղաքապետութիւն կամ ոստիկանական տեսչութեան, իրենց ինքնութեան թուղթերը նորոգելու կամ նորը առնելու համար։ Մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջ չհամակերպող բոլոր օտարականները պիտի ենթարկուին 1927 Մարտ 26ի օրէնքին տրամադրած պատիժներուն։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջականներու հայ ժողովուրդը որ՝ կանոնաւորին իրենց ինքնութեան թուղթերը կարելի եղածին չափ շուտ։

Վարչութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտ. 19ին Արարայի ճակատամարտի Թ. տարեդարձին առթիւ Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան ձեռնարկած առանձին հատորին հրատարակութեան համար գիմում կատարուած յարգելի գրագէտներէն կը խնդրուի որ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 15 իրենց յօդուածները ղրկելու ազնուութիւնը ունենան։

Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան Վարչութիւն

Ատենապետ	*Ատենադպիր*
Օ. Գոյաճեան	Յ. Արեւեան

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Միւրինա 8, Աշուղ Ղարիպ 6, Երազահան 6, 8, 10, Ազգային բարերար 5, Դարձը 10, Գերասանուհին 10, Կայսրը 10, Երգարան 5, 10, 20, Աւազակապետը 30, Ազգային ջութը 25, Մեր խաչը 10, Քերթուածներ Գ. Դուրեանի 5, Յակոբոս աղա 3, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Հազար եւ մէկ գիշերներ 30, Թահրապէյ 5, Ֆրանսերէն գրպանի ուղեցոյց 7, Լռութիւնը 8, Կոյսի մը օրագիրը 5, Անոյշ 5, Լէպլէպիճի Հօր Հօր 6, Գէպէքս 10, Արաքսեա 15, Յօթ. Վարդան 7, Աֆրոդիտէ 15, Մանչ-Աղջիկը 20, Զարչըլը Արթին աղա 6, Ժան Եուան 25, Ժիւտէքս 30, Շարլի Շաբլին 8, Նոճաստան 7.50, Բեռօյի մանկավէպեր 7.50, Ցեսական խնդիրներ 4, ինչպէս նաեւ ուզուած ՈԵՒԷ գիրք, խիստ աժան։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

Փօսթի ծախք չկայ

25 ֆր.ի գիրք առնողին 5 ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր։

Ստանալու համար դիմել նամակով Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

Կ՚ՍՈՒԶՈՒԻՆ Նուրբ ճերմակեղէն կարողներ։ Լաւ վարձատրութիւն։ Դիմել՝ 5 Av. Quihou, Թիւ 19 սենեակը։ St. Mandé (Métro Vincennes).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ

ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

8 առանձին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ծաղրապատկերութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխգործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին խակական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու հաւսի խէժը։ Ճշմարիտ հայու մը սրտին խօսող աննախընթաց անակնկալ մը։ Գին, 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահմանի 1 ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ, իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

Դիմել՝ H. BABÉSSIAN 3bis Passage Lauzin Paris

ՍԱԿԱՐԱՆ

12 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St.	124
Տոլար	Dollar	25
Մարք ոսկի	100 Mark	604
Թրքական Թղթ.	L. Tq	13
Թրք. ոսկի	» or	113
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Տրախմի	» Drachme	33
Լիր	» » Lire	138
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge	71
Զուից.	» Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3140
»	» II »	2070
	III	1070
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs	145

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	Տար.	Վեց ամս.
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԶՈՒԻՑ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ		
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ 1927

14 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 388 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕՐԸ

Ներկայ շրջանին համար, իր հմայքէն շատ բան կորսնցուցած է Յուլիս 14ի տօնը։

Եւ սակայն, բովանդակ Ֆրանսա հանդիսաւորութեամբ եւ խանդավառութեամբ կը տօնէ այդ օրը, իբրեւ հանգրուան մը ժողովրդական յաղթանակի։ Հանրապետութեան Նախագահէն մինչեւ յետին գիւղացին, Փարիզէն մինչեւ հեռաւոր գաղթավայրը, բոլորը արդար հպարտութեամբ կ'ողջունեն 1789 Յուլիս 14ը, երբ ժողովուրդը գրոհ տուաւ բռնակալութեան դէմ եւ խորտակեց անոր խորհրդանշանը, չարաշուք Պասթիյլը։

Դիւրին է այսօր, 138 տարի յետոյ, վերաքննել եւ կիսկատար, կամ «քաղքենի - ազգայնական» հռչակել այս դէպքը։

Ընկերային շարժումը, ժողովուրդներու կեանքը շատ մը նմանութիւններ ունի մարդկային կեանքի արտայայտութիւններուն հետ։ Կարելի՞ է 18 տարեկան պատանիէ մը պահանջել այն ինչ որ կը սպասուի 48 տարեկան հասուն մարդէ մը։ Համայնավարութիւնն անգամ, որուն փառքը կ'երգեն, այսօր, հասկցող - չհասկցող, ունեցաւ իր մանկութեան եւ պատանութեան շրջանը։ Ու թէեւ այսօր կը հաւատեն թէ չափահաս է արդէն, բայց իրականութիւնը բոլորովին տարբեր բան կ'ըսէ։ Կամ գոնէ այդ չափահասութիւնը շատ կը նմանի տարիքը չափազանց լեցուած մարդոց արտայայտութեան, որ ուրիշ տեսակ մանկութիւն մըն է...

Ուրեմն, իբրեւ իր ժամանակին բերումը, Յուլիս 14ը կը մնայ միշտ իսկապէս յեղափոխական գործ մը, խոր, ցնցող եւ վարակիչ։ Անոր հետեւանքները բարերար եղան ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ եւ ամբողջ աշխարհի համար։ Անոր հունտերը ծիլեր արձակեցին մինչեւ խաւարակուռ Արեւելքի խորերը, եւ թարմացուցին մեր իսկ տժգոյն գոյութիւնը։ Թրքահայ կեանքին մէջ, քանի մը սերունդներ ոգեւորուեցան եւ գործեցին Յուլիս 14ի նշանախօսքով, այնքան որքան կը ներէին պայմանները։ Նոյն իսկ Թուրք երիտասարդ սերունդը ներշնչման աղբիւրներ գտաւ անոր մէջ, կեղեւը խլրացնելով, միջուկը մէկդի դնելով, եւ կոպիտ, արիւնոտ մասերը թրքավարի զարգացնելով, «յանուն յեղափոխութեան»։

Մինչեւ այսօր ալ, Յուլիս 14ը կը մնայ գաղափարներու հանք մը, ուրկէ իւրաքանչիւր սերունդ կամ ժողովուրդ կ'օգտուի համաձայն իր հայեցողութեան եւ կարողութեան։ Դատ մը մարդիկ ի զուր կը ճգնին ապացուցանել թէ սպառած է այդ հանքը։ Պոլշեւիկները իրենք ալ այդ յաւակնութիւնը չունէին տակաւին, թէեւ քաղաքական եւ ընկերային յեղափոխութեան վերջին խօսքը արտասանած ըլլան... պատի լրագիրներու վրայ։

Ֆրանսայի ազգային Տօնին մէկ արժանիքն ալ այն է որ, 1789ին, մարդիկ այնքան խաթարուած չէին պոլիտիկոսի բարքերով, եւ ընդհանրապէս ասպարէզ կը նետուէին որոշ դաւանանքի մը, ազատութեան կամ հաւասարութեան համար։

Այն ատեն ալ պղտոր էր մթնոլորտը, բայց գաղափարները վաճառքի նիւթ չէին, ոչ ալ յեղափոխութիւնը՝ մասնաւոր ճարտարարուեստ, ներածման եւ արտածման յատուկ նիւթերով։ Շարժումներն ու պոռթկումները տեղի կ'ունենային իբրեւ հետեւանք համոզումներու, ոչ թէ կը սարքուէին դուրսէն, դիւանագիտական չարաշահութեամբ եւ ասիական խարդախութեամբ։ Եւ անշուշտ մեղաւորները Յուլիս 14ի յառաջապահներն ու հերոսները չեն, եթէ, այնուհետեւ, այնքան տխուր եւելէջներ ունեցաւ Յուլիս 14ը։

Այսօրուան տօնին առթիւ, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը կը ցնծայ ու կ'երգէ, և փողոցներու մէջ կը պարէ երեք օր երեք գիշեր, մեծով պզտիկով, մինչեւ անգամ յարգանք պարտադրելով և՛ արքայականներուն և՛ պոլշեւիկներուն, ի՜նչպէս կարելի է մոռնալ մեր ժամանակակից պատմութեան մէկ ամօթալի էջը, —սա գարշելի խաչակրութիւնը մեր անկախութեան տօնին դէմ...

Երկար եւ տաժանելի մարտնչումի արդիւնք՝ Ֆրանսայի Յուլիսեան տօնը։ Հարիւրապատիկ աւելի դժնդակ եւ դիւցազնական երկունք՝ հայ ժողովուրդի Մայիսեան տարեդարձը, ազատագրութեան առաջին հանգրուանը։

Եւ սակայն, բաղդատեցէք երկու ժողովուրդներու վարիչ տարրերուն կեցուածքը։ Բաղդատեցէք եւ մի կարմրիք, եթէ կրնաք։ Ի՞նչ նշանակութիւն ունի թէ մէկ երկունքը յաջողած է, իսկ միւսը կիսատ մնացած կամ խափանուած։ Իրողութիւնը այն է որ, երկուքն ալ արդիւնք են միեւնոյն կամքին ու ճիգին.— խորտակել բռնութեան կապանքները, ազատութիւն առանձնել կռիւով, ի հարկին ակռաներով եւ եղունգներով։

Բաղդատեցէք մեծ եւ բախտաւոր ազգի մը արտայայտութիւնը, եւ մեր սմսեղուկ պոլիտիկոններու մարզանքները կամ կարմիր «շէրիաթ»ի պռչտուքները...

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, մեծ դէպքերու տարեդարձները կը տօնուին իբրեւ յիշատակ, իբրեւ հպարտութեան եւ ոգեւորութեան աղբիւր։ Եւ վա՜յ այն ազգերուն որ զրկուած են այդպիսի առիթներէ։

Այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, ուր բնտանի դարձած ենք այլ եւս, 1922էն ի վեր, ողջունելով ժողովրդական փառաւոր յաղթանակի մը տօնը, կ'ուզէինք որ մեր հայրենակիցները ուշադրութեամբ հետեւէին ու տեսնէին թէ ի՛նչ խոր յարգանք ունի մեծ ժողովուրդ մը, իր անցեալ պարծանքներուն, իր ազատութեան համար թափուած ճիգերուն հանդէպ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԻՍԿ ԱՅՍ ՄԷԿ Օ՞ՐԸ...»

Սօֆիայի Արաքսը, Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ, ցեղային դառն խորհրդածութիւններ կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (7 Յուլիս)։

—«Գաղութներու մէջ մասնաւորաբար, հայ բարբառը տակաւ կ'աղճատի, Նոր սերունդները իրարու կը յաջորդեն, միշտ հայերէնի նուազած պաշարով մը։

«Մայրենի լեզուին սէրը կը տկարանայ տակաւ եւ անոր ուսուցումը կը ստորադասուի շահակալի եւ գործի անմիտ հաշիւներու։

«Մեր վարժարանները, մանաւանդ պալլկարահայ վարժարանները, ամէնէն քիչ ընդառաջ կ'երթան մայրենի լեզուի ուսուցման հրամայական պահանջին։

«Այս ծանրագոյն հարուածն է որ կ'ուղղուի մեր ապագային, հայ ցեղի՛ն ապագային։

«Այսօր հայ գրերու գիւտին օրն է, եւ սակայն, Սօֆիայի հայութիւնը ոչ իսկ կը մտածէ օրուան նշանակութեան ու արժէքի մասին։

«Ձեն մտածեր նաեւ մեր ազգային մարմինները, ինչպէս չի՛ մտածեր նոյն ինքն հայ վարժարանը, իր հոգաբարձութիւնով եւ ուսուցիչներով միասին։

«Երանի՛ թէ Սահակի եւ Մեսրոպի այս նուիրական օրը, նոր, գեղազօր հրաշքով մը կարենար ասքի հանել բոլոր բութ մտքերն ու թմբիրի մատնուած հոգիները։

«Մենք կը սպասենք այդ յայտնութեան, չըսելու համար թէ անդառնալիօրէն մեռած է այս գաղութը որուն «հոգին երբեմն թեւեր ունէր. . .։»

∴ Լիոնէն Անանիա վարդապետ, որ ուսուցչական բեղուն շրջան մը անցուցած է Պարտիզակի եւ Նիկոմիդիոյ մէջ, կը գրէ մեր «իսկ այս մէկ օ՞րը...» խմբագրականին առթիւ (8 Յուլիս).

— «Ինչ՛ւ արձագանգ գտնէին ձեր առաջնորդող յօդուածի ոգին ու դիտողութիւնները եւ ընդհանուր հայութիւնը, ամէնուրեք, առանց կրօնական դաւանանքի ալ խտրութեան, «Մշակոյթի Օրը» գիտակցութեան զգացումով տեւականացնէր ու մեր հիացումի եւ յարգանքի հարկը մատուցանէինք մեր Սահակ-Մեսրոպին եւ հայոց գրականութեան։»

Լոնտոնէն ալ, հոգեւոր հովիւ Մերուժան քահանայ ջերմապէս գնահատելով մեր առաջարկը, կը յայտնէ թէ նոյն նիւթի մասին մասնաւոր քարոզ մը խօսած է եկեղեցին.

— «Ըլլանք՝ ուրեմն նախանձախնդիրները մեր գեղեցիկ լեզուին ու գրականութեանը. չանտեսենք մեր չքնաղ մայրենի բարբառը եւ չլքենք մեր քաղցրահնչիւն լեզուն։ Այդ ոսկեղինիկ լեզուով ճանչցնենք մեր զաւակներուն հայ երգը, հայ անունը, հայ լեզուն։

«Ու մեր վրայ պարտք մը թող մնայ խորունկ նախանձախնդրութեամբ եւ խնամով թելադրել զիրար ազգովին տօնելու անխափան այս տօնադարձները, ապրելով հայ մտքով, հայ սրտով եւ հայ նկարագրով։»

Արձանագրելով այս եւ նման իրողութիւնները, կ'ուզէինք հաւատալ թէ, վայրկենական տպաւորութեան արդիւնք չեն անոնք, եւ թէ բոլորը մէկ ձեռք ձեռքի պիտի տան, Սահակ-Մեսրոպի տօնը դարձնելու եկեղեցիներու նեղ շրջափակէն եւ դարձնելու «Հայկական Մշակոյթի Օրը», կենդանի եւ համաժողովրդական։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռուսիոյ ապարէզ կը կարդայ Անգլիոյ

Ինչպէս գրեցինք, «Պաշտպանութեան Շաբաթը» սկսած է եւ տենդոտ գործունէութիւն կը տիրէ Խորհրդային Միութեան ամէն կողմը։ Ամէն օր միթինկներ կը գումարուին բողոքելու համար «Անգլիոյ հակախորհրդային մեքենայութեանց դէմ»։ Զբօսական արշաւանքներ կը կազմակերպուին դէպի այն գործարանները, ուր կը պատրաստուին ռազմանիւթ, թունաւոր կազ, օդանաւ և զինուորական այլ նիւթեր։

Գործարանէն ներս ու դուրս բանախօսութիւններ կ'ըլլան ցոյց տալու համար թէ պատերազմը մօտալուտ է։ Զանազան ռազմափորձեր կը կատարուին, ինչպէս հրացանով նշանառութեան, կազի դիմակի փորձեր եւլն.։

Մամուլը լման էջեր կը նուիրէ՝ բացատրելու համար թէ անհրաժեշտ է մարզուիլ՝ «մահացու կռիւ մղելու համար աշխարհակալներու դէմ»։

«Փրաւտա» կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութեան միլիոնաւոր աշխատաւորները պէտք է մասնակցին այդ կռիւին՝ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ։ Մոսկուայի անթելի կայանէն առջի գիշեր հաղորդուեցաւ թէ՝ «Մոսկուայի, Լէնինկրատի, Սմոլէնսքի, Ուրալներու, Թուրքիստանի և Մինսքէն մինչեւ Վլատիվոսթոք բոլոր բանուորները ասպարէզ կը կարդան դրամատիրական աշխարհին, զոր Չէմպըլէյն կը գրգռէ Խորհրդային Միութեան դէմ»։ Ուրիշով կ'ըսէ. «Թո՛ղ բոլորն ալ գան։ Յաղթանակը մերն է, որովհետեւ բոլոր երկիրներուն մէջ ճակատին ետեւ մեզի համար գործող ճշմարիտ զինակիցներ ունինք :

«Թայմզ»ի թղթակիցը վերի տեղեկութիւնները հաղորդելով, կ'աւելցնէ թէ գիւղացիներուն մօտ որոշ դժգոհութիւն առաջ բերած է պատերազմի եւ յաղթանակի այս ուրախալի պաշտօնական հեռանկարը։

«Իզվեստիա»յի եւ «Փրաւտա»յի մէջ հրատարակուած ընդդիմադիր տեսակէտներու համաձայն, գիւղացիները չեն հասկնար թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ ըլլայ զինուիլ ու կռուիլ, ու տհաճութեամբ կը հարցնեն.— «Ի՞նչ պատերազմ։ Ինչո՞ւ պատերազմ պիտի ըլլայ։ Ո՞վ կը յարձակի մեր վրայ»։ Դժգոհութիւնը աւելի մեծ է մանաւանդ սահմանագլուխի բնակիչներուն մէջ։

∴ Մոսկուայի Գերագոյն Զինուորական Ատեանը մահուան եւ բոլոր ստացուածքներու գրաւման դատապարտեց Տրուժիլովսքին, որ կ'ամբաստանուէր թէ Գ. Միջազգայինին անունով կեղծ վաւերաթուղթեր կը պատրաստէր։ Վճիռը կարդացուեցաւ առաւօտեան ժամը 3ին, վեց ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ։ Տրուժիլովսքի պատիժի ներում պահանջեց։

Թէեւ դատարանը վճռած էր որ մահապատիժը շուտով կատարուի, սակայն հաւանական է որ յետաձգուի, որովհետեւ Տրուժիլովսքի կատարեալ յայտնութիւններ ըրաւ եւ իր մեղսակիցներուն անունները տուաւ։ Խոստովանեցաւ թէ կապ ունէր լեհ եւ անգլ. լրտեսական կազմակերպութեանց հետ։ Իրեն կը վերագրուի Զինովիեվի նշանաւոր նամակը՝ ուղղուած Անգլիոյ աշխատաւորականներուն։

∴ Քրոնշթատի ծովային պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց Տիկին Բոլէփիքօֆը, կինը Պալթիկի նաւատորմին նախկին հրամանատարին, որ վերջերս գնդակահարուեցաւ իբրեւ անգլիական լրտես։ Տիկին Բոլէքիքօֆ նախապէս երեք տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ մեղսակից, սակայն գերագոյն ատեանը բեկանեց այդ վճիռը։

Օսմանեան հանրային պարտքին ջնջումը

Լոնտոնէն յուլիս 12 Թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Թուրք կառավարութիւնը Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան դիմելով կը պահանջէ ջնջել Օսմանեան Հանրային Պարտքի վարչութիւնը եւ անոր տեղ դնել դրամատէրներու խորհուրդ մը՝ ոչ թէ միջազգային, այլ թրքական հակակշռի տակ։ Հանր. պարտքի վարչութիւնը վերջին մնացորդն է մենաշնորհներու եւ քափիթիւլասիոններու օրերուն։ Վարչութիւնը կազմուած է Լօզանի դաշնագրին համաձայն պետութեանց կողմէ նշանակուած անդամներէ։ Եւ սակայն հիմա Թուրքերը իրենց ազգայնական նորածիլ ոգիով, կ'ուզեն ձերբազատուիլ այս օտար տիրապետութենէն։ Ֆրանսա, որ մօտիկ յարաբերութիւններ կը մշակէ Թուրքիոյ հետ, կը պաշտպանէ թրքական պահանջը, մինչ Իտալիա խատիւ կը հակառակի այս փոփոխութեան։

Սըր Օսթըն Չէմպըլէյն մինչեւ հիմա ո եւ է որոշում չտուաւ այս մասին, սակայն կը փափաքի բոլոր կողմերուն ալ գոհացում տալ եւ խաղաղութիւնը պահպանել։ Իտալական դեսպանը այսօր Անգլիոյ արտաքին նախարարին ծանուցագիր մը ներկայացուց, որով այս խնդրին մասին իտալական տեսակէտը կը պարզէ։

Իտալական միջադէպ մը

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Ռակուզայի (Տուպրովնիք)

(Շարունակութիւնը կարդալ 2րդ էջ)

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

Ձախ Համայնավարներու Միջազգային Դաշնակցութիւնը, «Բանուոր. Խմբակցութիւն» բացնամակ մը ուղղած է Բանուոր. Պատուիրակութեան մը, որ Ամերիկայէն մեկնած էր Ռուսիա։ Բաց-նամակով կը խնդրուի քննութիւն կատարել այն վայրագութիւններուն մասին, որոնցմէ կը տիշեն, տեղով ու թուականով, 9 պարագայ։

Կը ներկայացնենք միայն երեքը.—

17 փետր. 1927ին, Եկատերինոսլաւի մէջ, առանց արտօնութեան հրատարակուեցաւ գրքոյկ մը, ուր մանրամասն կը պատմուէր Կէփէուին կատարած վայրագութիւնը ընկեր Նիլովի վրայ։ Նիլով քաղաքին «Բանուոր Խմբակցութեան» առաջին դէմքերէն մէկն էր։ Ան, հիւանդ վիճակի մէջ, բանտին հիւանդանոցէն կը տարուի հարցաքննութեան, խոստովանելու համար իր դերը բազմաթիւ գործադուլներու մէջ։ Երբ բացարձակապէս չուզեց պատասխանել, մերկացուցին Նիլովը և քանի խարազան զարկին։ Այս վայրագութիւնը գործադրեցին «Կարմիր Բանակայիններ»ը։ Վիրաւոր, անկարող նոյնիսկ ոտքի կենալու, Նիլով փոխադրուեցաւ նորէն հարցաքննիչին առջեւ։ Նիլով չէր պատասխաներ։ Բարկութենէն ճաթելով և այդ վայրագութեամբ չբաւականանալով, հարցաքննիչը հրացանին փողը կը խօթէ բանուորին աչքը։ Կոյր, արիւնլուայ, Նիլովը կը նետեն իր խուցը, ուր երկու օր կը մնայ անխնամ։

— Ուրալի Բանուորներու Խմբակցութենէն 4 ընկերներ և Բագուէն ընկերներ հրացանազարկ եղան, որովհետեւ պաշտպանած էին իրենք զիրենք, ձեռքով, բռունցքով ու ոտքով, երբ զինուորները յարձակած էին իրենց վրայ։

— Լուր առինք որ ընկեր Միսնիքովը խեղդած են բանտին մէջ։

Եւ «Բանուոր Խմբակցութիւն»ը նման վայրագ դէպքերու պատմութենէն յետոյ կը խնդրէ միջնորդե՛լ...։

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

Յունիսի 29ին, Սարդարապատի շրջանին մէջ, Անի կայարանէն մինչեւ Ղարաքուրուն կաղինի մեծութեամբ կարկուտ տեղաց։ Երկաթուղիին երկու եզերքը ճերմկած էր կարկուտէն։

Յունիս 28ին Ալեքսանդրապոլի մէջ երկրաշարժը մէկ վայրկեան ցնցեց քաղաքը։ Ունէ վնաս չկայ։

ԿԱԼԻՆԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի (խորհրդարան) նախագահ Գ. Կալինին Ալեքսանդրապոլ այցելեց Յունիս 30 ին, եւ շրջեցաւ երկրաշարժէն վնասուած գիւղերը։ Այս առթիւ զանազան ճառեր խօսուեցան որոնց մանրամասնութիւնները կուտանք յաջորդով։

ՄԱՐԱԽ

Հայաստանի Վէդի-Բասար շրջանին վրայ արշաւած է «տափական մարախի լայն ամպ մը», որ ծածկած է, 10 վերստ տարածութեամբ, Ներքին Ավշար գիւղէն մինչեւ Նախիջեւանի սահմանը։

Մասնաւոր խումբ մը սկսած է մաքրել՝ այրելով կամ «Փարիզի կանանչ»ի ծուխ տալով։ Միւս կողմէ վարդագոյն սարեակներ օգնութեան հասնելով, կ'ոչնչացնեն մարախները։

ՆՈՐԷՆ ԱՔՍՈՐ ԵՒ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ

(Մանաւոր Թղթակցութիւն)

... ՔԱՂԱՔ, Յունիս

29 հոգի կ'աքսորուին դէպի Ռուսիա.— Խուզարկութիւններ եւ նոր ձերբակալութիւններ.— Հայատեաց շարժում Ադրբէջանի եւ Վրաստանի մէջ.— Թուրքերը կը զինուին Մ. Քէմալի գործակալներուն ձեռքով.— Աքսորականներու յաղթական ողջերթ, «Մեր Հայրենիք»ի աղաղակներով:

Մայիս 24ին Երեւանէն դէպի Ռուսաստան աքսորուեցան Աւետիք Ստեփանոսեանը, Պետրոս Ենոքեանը, Արտաշէս Ստեփանեանը, Յակովբ Յակովբեանը եւ 25 երիտասարդ մարքսիստներ:

Առաջին չորսը արդէն տասնական տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էին, եւ աքսորը բոլորովին անսպասելի իր ու յանկարծակի կատարուեցաւ, իսկ միւսները իբրեւ մէնշեւիկներ ձերբակալուած էին անցեալ տարուայ վերջերը: Դաշնակցականներն արդէն Ռուսիոյ են հասած, իսկ մէնշեւիկները դեռ կը պահուին Թիֆլիս, Մետեխի բանտը:

Ապրիլ 27ի բանտարկութիւններուն առթիւ, մանրամասնօրէն պարզեցինք պոլշեւիկեան սարսափներու պատճառները («Յառաջ», 12 Յուլիս): Չուզելով կրկին լուսաբանել աքսորի շարժառիթները, այստեղ շեշտենք երեւոյթ մը:

Ներկայիս Հայաստանի մէջ խորհրդային կառավարութիւնը աննկարագրելի չափերով խստացուցած է րեժիմը: Քաղաքական անպաստ մթնոլորտը ինքնին կ'անդրադառնայ ժողովուրդի կացութեան վրայ: Միւս կողմէ ալ քաղաքական հալածանքը սաստկացած է Հայաստանի բոլոր հայաբնակ գիւղերուն մէջ խիստ խուզարկութիւններ կը կատարուին, ջնկայի մէջ բռնութիւնը աւելի ծանրացած է: Օր չանցնիր, որ գաւառներէն նոր ձերբակալուածներ չբերուին քաղաք: Բոլոր միջոցներուն կը դիմեն արագացնելու հայ եկեղեցիին քայքայումը այդ նպատակով Վրաստան, Ադրբէջան եւ Ռուսաստան պատուներ կը կատարէ տխրահռչակ Բենիկ վարդապետը:

Միեւնոյն առեն, խիստ հայատեաց շարժում մը սկսած է Վրաստանի եւ Ադրբէջանի մէջ: Վերջին երկրին մէջ հայ աղջիկներու առեւանգումն ու անյայտացումը սովորական երեւոյթ է դարձեր:

Ասկէ զատ «յեղափոխական» Քէմալը ստիպողաբար կը զինէ Շարուր-Նախիջեւանի եւ Հայաստանի այլ վայրերու Թրքութիւնը: վերջերս տաճկական սահմանին վրայ նորէն զէնքեր բռնուեցան, փոխադրութեան ատեն:

Մէկ խօսքով, կը զինուին եւ կը պատրաստուին Թուրքերը, իսկ անխնայ կը խուզարկուին եւ կ'աքսորուին Հայերը:

Վերջին օրերը ամէն տեսակցութիւն արգիլուած էր աքսորականներուն: Միայն դատական պաշտօնատան առջեւ, բանտարկեալներու ու հարազատներուն կողմէ եղած ցոյցին հետեւանքով թոյլատրուեցաւ վերջին ժամերուն բոլոր Չեկային մինչեւ կայարան բանտարկեալներու անցքը կը նմանէր յաղթական թափօրի: Աքսորականները՝ շրջապատուած ռուս պահակներու երկու շարք սուիններով, կը քալէին հաստատ ու հպարտ, անվերջ բացագանչելով, «Կորչի՛ խորհ. իշխանութիւնը», «Կորչին կեղծ սոցիալիստները», «Կորչին հիւսիսի անկոչ հիւրերը», «Կեցցէ հայ ժողովուրդը», «Կեցցէ ազատ եւ միացեալ Հայաստանը», «Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը», «Կեցցէ միջազգային սոցիալ դեմոկրատիան»:

Աւելի բազմութեան ամէն մէկ բացագանչութիւն կ'ողջունէր ծափերով եւ հուռաներով: Կայարանին մէջ, բոլորը միասին երգեցին «Մեր Հայրենիք» եւ «Մարսէյյէզ»:

Այստեղ չենք կրնար չյիշել հայ մայրերը, որոնք գառնալով իրենց որդիներուն կ'ըսէին «գնաք բարով, բարով վերադառնաք. ձեր վերադարձին ճանապարհները բաց եւ ազատ կը լինին»: Ապա դառնալով չեկիստներու կ'աւելցնէին.

— «Հպարտ ենք, որ մեր որդիները չեն աքսորւում՝ որպէս մաքսանենգներ» (ակնարկը կոմունիստներուն է ուղղուած, որոնք այդ գործով կը զբաղին եւ որու պատճառով վերջերս ինքնասպանութիւն գործեց երիտասարդ կոմունիստ փոխադրական վարիչ Կարճիկը):

Աքսորեալ աքսորականներուն մէջ կային եւ երեք աղջիկ, որոնց մէկը մեր հին ընկերներէն Սարգիս Օհանջանեանի դուստրը՝ Լուսիկը:

Ա.

ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիտութեանց կաճառին յանձնարարութեամբ փրոֆ. Մերինգեւ պատրաստած է ծրագիր մը Հայաստանի գիտական հետազօտութեանց մասին:

Այս տարի հետազօտութեան պիտի առնուին Սեւանի լիճին շրջանը եւ Հայաստանի մարած հրաբխային լեռը՝ Արագածը:

Արագածի վրայ պիտի ուսումնասիրուի թէ ո՛ւր կարելի է հիմնել օդերեւութաբանական կայան մը: Այս առթիւ յանձնաժողովին պիտի մասնակցի Լէնինականի բնագիտական աշխատանոցին ներկայացուցիչը:

ՆՈՐ ԼԻՃ ՄԸ ԵՒ ՆՈՐ ԲՈՅՍԵՐ

Լէնինականի գիտական Ակադեմիային կողմէ ղրկուած խուզարկող մարմին մը Փամբաքստանի մէջ գտած է մինչեւ հիմա աշխարհագիրներուն անծանօթ լիճ մը՝ Արալէքուլ: Նոր լիճը նշանակուեցաւ քարտէսին վրայ: Լիճին շուրջ գտնուեցան մինչեւ հիմա անծանօթ 220 տեսակ բոյսեր:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄ. ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Վրաստանի Նաքալաքեւի բաղաքին մօտերը, Սամտրեձի եւ Փոթի քաղաքներուն միջեւ, գտնուած են պատմական մեծ քաղաքի մը հիմքերը, որոնք կը հաստատեն 2000 տարուան հին քաղաքակրթութիւն մը:

Խորհրդ. Գիտութեանց կաճառը հրահանգ տուած է անմիջապէս սկսիլ պեղումներու պատմագիտական չափազանց կարեւոր այդ վայրերուն մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յառաջ կը տեղեկացնէր թէ որոշուած է Երեւանի մէջ հիմնել երկրաշարժական կայան մը: Արդէն հասած են կայանին մեքենաներն ու գործիքները: Սակայն յարմար տեղ մը չէ գտնուած շէնքը կառուցանելու համար: Հաւանական է որ կառուցուի քաղաքէն դուրս: Շինութեան համար կը գնահատուի 20.000 ռուբլի:

ԸՆԹԵՐՑՈՂ.

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թող մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ձրի կարդան.

ՆՈՐ ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ՆՈՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐ

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՆԿՈՒՄԸ» ԵՒ ՕՍՎԱԼՏ ՇՓԵՆԿԼԷՐ

Անվիճելի իրողութիւն մըն է արեւմտեան քաղաքակրթութեան ներկայ անկումի շրջանը:

Այդ իրականութեան գլխաւոր ապացոյցը կրնանք գտնել ներկան անցեալին հետ բաղդատութեան դնելով: Մեր դարուն վերջին փիլիսոփաները, օրինակ Կոպինօ, զգալով հանդերձ հեղձուցիչ մթնոլորտը որուն մէջ կ'ապրէին, չէին յաջողեր սոյն շարժս բացատրել եւրոպական մշակոյթին վախճանը:

Աւոր մենաշնորհը պահուած էր Օսվալտ Շփենկլէրի, որ 1911ին սկսաւ իր առաջին աշխատութիւնը, միանգամ ընդ միշտ անցնելով հմուտ խորհողներու շարքը: Իր «Արեւմուտքի անկումը», եօթը տարուան պատրաստութենէ մը վերջ հրատարակուեցաւ Միւնիխի մէջ:

Մեծ նախճիրը վերջացած էր, բայց միեւնոյն առեն եկած էր փաստել Օսվալտ Շփենկլէրի փիլիսոփայութեան յանդուգն ու ճշգրիտ էութիւնը, կազմուած շարք մը տրամաբանական հետեւութիւններէ եւ զերծ ճառամարտութենէ:

Շփենկլէր պէտք չունի զուտ ենթադրական մարգարէութիւններու դիմելու, եւ միայն անժխտելի փաստերով կը լուծէ հարցը:

Իր վարդապետութեան սկզբնական կէտը սա է.

— Պատմութիւնը յաւերժական վերսկսում մըն է եւ ամէն մէկ շրջան շղթայաւորումի մը օղակը կը ներկայացնէ դարերու ընթացքին մէջ, բայց դէպքերու ամբողջութիւնը հասատապայմս դատելով, պէտք է գիտնանք զարուներէն զուշակել ձեւը եւ ըստ այնմ շարժիլ:

Շփենկլէր կը հրաւիրէ երեւոյթները աչառանքապէս դատել եւ մեր շրջանին ճակատագրական բոլորումը իբր իրականութիւն ու անխուսափելի էութիւն ընդունիլ: Որմէ յետոյ դիւրին է ընդունիլ սա ճշմարտութիւնը: Ամէն մէկ քաղաքակրթութիւն, կամ աւելի ճիշդ՝ մշակոյթ իր կատարելագործման գագաթնակէտն ու իր անկման շրջանը կ'ունենայ:

Մինչեւ հիմա պատմաբաններ ըը անցեալը աւելի կամ նուազ կողմնակցութեամբ կը յիշէին և իրենց աշխատութիւններէն ապագային համար օգտակար հետեւողութիւն մը չէր ըլլար: Այդ չէ պատմաբանին պաշտօնը: Իսկական պատմագիրը նախ կամքի հզօր ճկունութեամբ մը պէտք է ինքզինքը հաստատէ անկողմնակալ գետնի վրայ եւ ապագան անցեալին մէջ տեսնէ, կամ աւելի ճիշդը, անցեալը ապագային մէջ ցոլացնէ:

Կարճամիտները այս կը կոչեն մարգարէութիւն: Ինչո՞ւ մարգարէանալ, քանի որ մեր մշակոյթը բարեփոխելու կարելիութիւնը ունենալ, եթէ ոչ այն ինչ որ բնական է:

Բայց որո՞նք են այն տուեալները, որոնցմով Շփենկլէր կը պատգամէ թէ մենք կ'ապրինք մեր մշակոյթին հոգեվարքի շրջանը:

900 Թուականէն մինչեւ 1200՝ Արեւմուտքը ապրեցաւ իր լուսաշող գարունը, 1300էն 1700 նոյն Արեւմուտքը հասաւ իր մշակոյթին գագաթնակէտին: 18րդ դարը եղաւ իր աշունը, իսկ 1850էն ի վեր, ըստ Շփենկլէրի, կ'ապրինք ձմրան ճգնաժամու վայրկեանները: Մեր մտաւորականները, մեր արուեստագէտները դատապարտուած են այլ եւս ոչինչ արտադրելու 1500էն 1800 ստեղծուած արուեստական հարստութիւններուն առջեւ մեր մոքին դատարկ հիացումը իր իսկ անկման ամբողջութիւնը կուզայ ապացուցանել, եւ այսպէսով մենք իսկ զմեզ կը դատենք:

Այս ամէնուն վրայ աւելցնենք քաղաքական խաւերու աններդաշնակ յեղաշրջումները, իրենց ամբարտաւան ինքնահաւանութիւնը, որով կը մաքառին ճակատագրին դէմ, կը տարուին փութացնելու մեր բնական վախճանը:

Շփենկլէր համամիտ է նաեւ Հերակլիտէսի վարդապետութեան:

Ըստ փիլիսոփային համար, անձնաւորութիւն մը ապրող էակ չէ, այլ ամբողջութիւնը սերունդի մը: Անցեալ, ներկայ ու ապագայ մարդիկ կը ներկայացնեն անոր մէկ մէկ պահերը, որոնք բջիջներու նման կը կազմեն մշակոյթ մը եւ անզգալաբար կ'աշխատին ի նպաստ հսկայ ու անընդհատ յեղաշրջումի մը:

Ամէն յեղաշրջում պէտք է համարենք թռիչք մը դէպի անծանօթը, ուրեմն ոչ մէկ յետադէմ գաղափարապաշտութիւն:

Շփենկլէր կը խոստովանի թէ իր մաքին զարթնումը կը պարտի Կէօթէին:

— Աստուածային ներգործական զօրութիւնը կը յայտնուի ոչ թէ մահուան այլ կեանքին մէջ. պէտք է զայն փնտռել ներկային մէջ որ՝ կեանքը իր գործունէութիւնը կ'արտայայտէ:

Շփենկլէր նոյն դիւրութեամբ մեզ կը փաստէ թէ՝ մենք կը գտնուինք Բիւզանդիոնի համապատասխան շրջանին մէջ: Եւրոպա, նոր Բիւզանդիոնը, պիտի զոհուի երիտասարդ ու աշխարհակալ ուժերու, որոնք մեզ դահավէժ պիտի մղեն դէպի նախնական ցեղերու անիշխանութիւնը:

Այսպէսով, մեր մշակոյթը պիտի երթայ իր տեղը գրաւել հետեւեալ եօթը մշակոյթներու քով, որոնք մաթեմաթիքական ճշտութեամբ մը նորէն ծաւալումն ու անհետացումը ունեցան. — Չինական, Եգիպտական, Ասուր-Բաբելական, Հնդկական, և Յոյն Հռոմէական: Այսպէսով Շփենկլէրի սկզբունքին իր մէկ, նոյն առեն կը ծառայեն ապագայ մշակոյթի գլխաւոր գիծերը գուշակելու, գիծեր որոնք կրնան մեծ նմանութիւններ ունենալ աշխարհիս առաջին մշակոյթին, չինականին հետ:

Հոս թող մեզ ներուի փակագծի մէջ ըսել թէ՝ վերոյիշեալ զաւակունքներու ամբողջութիւնը դիւրաւ կարելի է գործածել, բացատրելու համար Թուրքիոյ պատմութիւնը եւ որոշել սուլթաններու եւ խալիֆաններու երկրին մօտաւոր վախճանին պարագաները:

* *

Օսվալտ Շփենկլէր իր առաջին գիրքին մէջ չհնազանդու ընդհանուր դատողութիւններու սահմաններէն եւ իր քննադատութիւններուն մեծ մասը՝ եթէ ոչ ամբողջութիւնը՝ ուղղուած էին Եւրոպային:

Իր երկրորդ աշխատութիւնը՝ «Բռնապետականութիւն ու Ընկերվարութիւն» բռնեց աւելի յատկանշական ուղի մը եւ մնաց իր փիլիսոփայութեան՝ Գերմանիոյ սահմաններէն դուրս մեծ յաջողութիւն մը գտնելու կարելիութեան: Այս երկրորդ հատորը իր մէջ կը խտացնէ նոյնքան ինքնայատուկ գաղափարներ քաղաքական կեանքի վրայ, որքան իր առաջին գործը՝ փիլիսոփայական ասպարէզին մէջ:

Հեղինակը արհամարհանքով կը խօսի Ֆրանսական յեղափոխութեան ու անգլիական սահմանադրութեան եւ դրամապաշտութեան վրայ:

Եւրոպայի անմիջական ապագան պիտի անձնաւորուի կա՛մ Անգլիոյ կամ Գերմանիոյ առաջնորդութեամբ.

«Բուն ընկերվարական գաղափարը պիտի ծնի մեր երկրին պահպանողականներու եւ աշխատաւորականներու միացումով: Առաջինը պիտի լքէ իր հասարակութիւնը՝ երկրորդը պիտի հրաժարի Մարքսի անհեթեթ վարդապետութենէն. սերական ու տեւական ընկերվարութիւնը պետականն է, որովհետեւ պետութիւնն է որ անհատներու կարգը ներդաշնակօրէն իրար կը միացնէ եւ կազմակերպելու պատկառելի ուժ մը ի սպաս կը դնէ ամէն մէկ անհատի, ամէն մէկ քաղաքացիի:

Ինչպէս կը տեսնենք, Շփենկլէր կ'ընդվզի անգլիական անհատականութեան դէմ, որ ամէն մէկ քաղաքացիի տիրապետող ստրիճան մը կուտայ ու զայն կը նուիրագործէ եւ ուրեմն մանաւոր ձեռնարկներ կը քաջալերէ, լաւ ըմբռնած ըլլալով որ՝ պետական գերիշխանութիւնը անձնական կարգերու ծաղկումին արգելք կը հանդիսանայ, կը կաշկանդէ զանոնք:

Գալով Միութեանդ եւ Իտալիոյ, այս պետութիւնները Շփենկլէրի համար «կը գտնուին անբուժելի անիշխանականութեան մէջ եւ հաշուի չեն առնուիր»:

Ուրեմն՝ մօտաւոր ապագան կը պատկանի կամ անգլիասաքսոն ցեղերու ամբողջութեան, եւ ուրեմն Անգլիոյ՝ ուր դրամը անհատի ձիրքերուն համապատասխան խորհրդանիշը կը համարուի եւ ուր կը տիրապետէ կեանքի պայքարը. կամ Գերմանիոյ, այսինքն տեւտոնեան ցեղին, որ՝ իր մէջ կը զգայ պետական կնիքը կրող ընկերվարութեան մը ծնունդ տալու կարող բարոյական ուժ: Շփենկլէր պիտի ուզէր որ գերման առաջնորդութիւնը իբր նշանաբան ընդունի «Ազատութիւն եւ Հնազանդութիւն»:

Ազատ ըլլալ, այո՛, բայց ընկերութեան մէջ եւ իրմով. ըլլալ ուժեղ, այո՛, բայց անհատական ուժերու կամաւոր ստորադասումով. հրամայել, բայց նախ սկսիլ հնազանդիլ, նախ հնազանդիլ գիտնալ սորվիլ:

Ահա զուտ տեւտոնեան սկզբունքներ, որոնք առաջին տեղը գրաւեցին Գերմանիոյ պատմութեան մէջ եւ զորս Շփենկլէր կ'ուզէ պաշտպանել արտաքին սխալ եւ խաթարիչ գաղափարներու նկրտումներուն առջեւ:

Ե. ՋԱՀՐԷՃԵԱՆ

ՇԻՐԱԿԻ ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐԸ

«Խորհրդային Հայաստան» քաղելով (18 Յունիս), հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտանք Շիրակի Նախապատմական գերեզմաններուն մասին, որոնք, ինչպէս գրեցինք, երեւան հանուած են պատահական աշխատանքներու պահուն.—

Գտնուած գերեզմանները կը հաստատեն այն իրողութիւնը թէ մինչեւ այժմ ծանօթ սեպաձեւ արձանագրութիւններէն նոյնիսկ 40 դար առաջ, Նախապատմական հին օրերուն, Շիրակի դաւառին մէջ խմբովին կը բնակէին նախամարդկային բազմաթիւ ցեղեր, որոնք իրենց ցեղապետներուն դիակները իրենց պարագաներով կը թաղէին մասնաւոր գերեզմաններու մէջ: Շիրակի Կուլիջան եւ Կանլիջա գիւղերուն դամբարանները եւ սեպաձեւ արձանագրութիւնները ցոյց կուտան ուրարտական շրջանի հետքեր Հռոմի ու Բուզդաշէնի բերդերուն պարիսպները կը հաստատեն Շիրակի Նախապատմական քաղաքակրթութեան մը գոյութիւնը:

Ու այս իրողութիւնը անգամ մը աւելի համոզկիչ կը դառնայ, երբ Շիրակի ջրանցքներուն պեղումներուն ընթացքին, երեւան կուգան նոր դամբարաններ:

Շիրակի գլխաւոր ջրանցքը կ'անցնի Կապս, Օրթագիլիսա, Թոքասլի, Կոնագկրան գիւղերէն մինչեւ Հաջի-Նազար, 25 քիլոմեդր երկարութեամբ: Այս գլխաւոր ջրանցքէն դէպի հարաւ կ'իջնեն հինգ երկրորդական ջրանցքներ, որոնք պիտի ոռոգեն ամբողջ արեւելեան Շիրակ դաշտը մինչեւ Արագածի ստորոտը:

Գլխաւոր ջրանցքը, որ ... ուած է Կամխուդ (Կազամախ... Պոլոս եւ Շիքլթափա ... րուն ստորոտը, շրջապատուած ... բազմաթիւ Նախապատմական ... բեզմաններով, որոնց 9 հատը ... տահմամբ բացուեցան ջրան... պեղումներուն ընթացքին:

Այս գերեզմանները, ... զուրսէն դիտուին, ոչ «Կորի...» ոչ ալ «Քուրկան»ի ձեւ... թէեւ անոնց վրայ դրուա... խոշոր քարեր: Այս գերեզ... ներէն 7 հատը շարքով կը ... նուին Թոփալոլուէն մէկ քիլո... հեռու: Անոնց մէջ գտնուա... թանկագին հնութիւններ, գասդինձէ եւ պղինձէ ... ուլունքներ, եւայլն: Նրկա... բեզմանի մէջ ալ կային ... կային ոսկորներ, որոնք կուտային թէ անոնք թաղուա... իրենց կիներուն եւ ձիերուն միասնաբար: Եւ այս պարագ... փաստ է, որ ցոյց կուտայ ... գամբարանները կը պատ... ցեղապետներու, որոնց գերե... ներուն մէջ անձնապան ե... պոհուած են ցեղապետներու ... ձերն ու ձիերը: Ոսկորները ... կուտան նաեւ որ թաղուա... քիչ թիւ մը չեն կազմեր, ... նոնց համար հոն գետեղուա... կերակուրի պտուկներ, որոնց ... լորն ալ փշրուած են արդէն ...

Գերեզմանի մըն ալ ... հարթուած է կաւով, եւ որ... ուած են կաւաշաղախ ... շինուած՝ թիկնաթոռի ձեւ... րուն վրայ նստած է կմախք... Այս կմախքը արդէն քայք... ուած, թափուած եւ ան... խառնուած էր: Գիւղին ... փշրուած է, այնպէս որ ... որոշել թէ ինչ ձեւ ունի ... բատական տեսակէտէն ... ստորին եւ վերին 23 ակռ... ամբողջովին կը մնան անեղծ... գերեզմանին մէջ գտնուե... ձիու կմախքի քանի մը կտո... Հոն գտնուեցան նոյնպէս ... նուկի եւ արջառի ոսկորի... ուանք, ուլունքներ ու կոճիկն... րոնք կը թուի թէ գործած... կերակուրի ամաններուն մէջ... ներկերուն համար:

Կոնագկրանէն երկու ... մեդր հեռու բացուած ջրան... գիծին վրայ գտնուած են ... նոր դամբարաններ, որոնց ... բացի գերեզմանի 5—10 ... րէն, ուրիշ բան չգտնուեցաւ... բովհետեւ բանւորները փշր... խառնշտկած էին ամէն բան...

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱ... ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ղարաքիլիսէի մէջ կայ... ունի գիւղատնտեսական ... մը, երեք տարին ի վեր ... երկու տարիներուն, ... շէնքը եղեր յարմարուէ... նէր: Երրորդ տարուան ... ունեցաւ առանձին շէնք ... տանոց եւ գործիքներ: ... նիւը ճետզճետէ կազմ... գործին ու դպրոցին, երբ ... թացան ուսանողներին աշխա... նիւը աւելի աշխատժ... սարդան: Ուսուցչական ... բաղկացած է մասնագէ... Դպրոցը կը մշակէ չորս ... դին հող: Մնացը որ այդ ... կը գտնուի քաղաքէն ... ների, որ կը խանգարէ ... տմնքը:

Այս տարի շրջանաւար... լեն 29 գիւղատնտեսներ:

ՔԼԻՐԸՆՍՔԻ Ամերիկայէն ... բաղարձաւ Փարիզ, ուր ... սկսի վերահրատարակել ... սերէն ցնի թերթը, որ ժամա... մը ի վեր դադրած էր դրամ... յութեան պատճառաւ:

Տեղական թերթի մը ... ձայն, Քլիրընսքի յաջողա... մերիկայի մէջ իր թերթին ... մար 70.000 տոլար (1.550... ֆրանք) հանգանակել:

ԹՈՒՆԱՂ

ՄԵՂՈՑ ԱՒԱՆԻ ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

ցարին քանի մը անգամ, Յօրդ․ յորգումեան ներկայ բժշկութեան մէջ իր դերը լրիւ աւարտելէ վերջ, կը մերձենայ հին հայ բժշկութեան մոխիրներուն մէջ ու կայացնելու յայտնութիւն մը ընէ։

ցի ժողովուր անմիջապէս յօդուած մը գրելու եւ վճռանօրէն այս դրկելու քանի մը Թերթի խմբագրութեան։ Եւ հայ ընթերցող հասարակութիւնը քիստոնէական համբերութեամբ կը լսէ։ Յօրդ․ գրութիւններուն գիւտերուն վրայ աղօտ գաղափար մը տալու համար, մեր կամքէ հատ մը կը թեխնք, հետեւելով իր ճաշակին ու ոճին․

«Գ․ գարուն երկրորդ կիսուն ... Սիւնեաց Մեղաց աւանին մէջ ապրած է հայ բարեպաշտ իշխանուհի մը, Ակնեզ անունով։ ... իշխանուհին խիստ հիւանդ ըլլալով տարին անգամ ... մսի ջուրով եփուած ոսպնապուր կը բաժնէր աղքատ հիւանդներուն։ Մխիթար Հերացի ... «Ջերմանց Մխիթարութիւն» ... յիշատակութեան մէջ ... յայտնէ թէ նոյն Ակնեզ իշխանուհին ցիցեղ աւանին մէջ ... հիմնած է յիմարանոց մը, դարմանելու տալու համար իր խելքը։ ... Ալ-Մանսուր գրքին կը տեղեկանանք թէ հայ իշխանուհին Ակնեզ, Մեղաց աւանին մէջ հիմնած է երկու ... յօդարան...։ Ակնեզ իշխանուհին Ջանդիշապուրի դպրոցէն (գալոստ) ստացած է ... պատուանշան մը, որ կը ... ներկայացնէ օձի մը պոչը։ Հայ բժշկական պատմութեան մէկ ... ու փառաւոր էջը կազմող այս հայ իշխանուհին թաղուած է Ակնայ եզ գիւղին մէջ։ ... իր տապանագիրը․

«... համայ ի Ակնեզ ցիկին բարեպաշտ,
... աշխարհի յաւիտեան անհաշտ։»

Այս յօդուածը տալուէն քանի մը շաբաթ վերջ անխուսափելիօրէն մէջտեղ կ'ելլէ Կ. Ց. Բասմաջեան ալմանախնել քաամենալի ...

«Յօրդ․ Թորգոմեանի «Մեղաց աւանի Հայ իշխանուհին» յօդուածին մէջ շատ մը սխալներ ... տեսնեմ, զոր կ'ուզեմ յարգելի ... ընթերցողներուն քարձր ուշադրութեան յանձնել․

«Հայ Ակնեզ տիկինը, եւ ոչ երբեք իշխանուհի, կ'ապրէր Մեղաց աւանին մէջ եւ ոչ Մոշաց։ ... վերջինը կը գտնուի Թորգոմեան աւանին մէջ։ Այս տիկինը ... ջուրով ոսպնապուր բաժնած է եւ ոչ մսի ջուրով։ Տիկինը ... յօդարանները հիմնած է Մեղաց աւանին մէջ եւ ոչ Մնղոց։ Տիկինը հիւանդները սիրելուն ... իր տապանագիրէն ալ կը տեսնուի թէ Մեղաց աւանի մարդոց հետ անհաշտ ապրած է եւ թաղուած է Ակնայ եզ գիւղին մէջ եւ ոչ էզ։ Իսհաք Սիւլէյման իր համանուն գրքին մէջ կը գրէ թէ յիշեալ տիկինը իր երեսուն տարուան ծառան ծամբած է հիւանդանալու մեղքը գործած ըլլալուն համար։ Ուրեմն անհեթեթ է կարծել թէ հայ բժշկական պատմութիւնը փառաւոր էջ մը շահած է։»

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԻԿ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՐԱՄ ԿԱՑ․ ԲԱՆՒՈՐ ՁԿԱՅ

Սարգսեան, Ալեքսանդրապոլի գործադիր կոմիտէի փոխ-նախագահը, Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան մասին խօսելով «Մարտակոչ»ի աշխատակցին, կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները (21 Յունիս).—

Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան այժեղանակին աշխատանքները սոացած են հանդագին թափ մը։ Վերաշինութեան յանձնախումբին ծրագիրին համաձայն, սկսած են զանազան բաժիններու աշխատանքները Ներգաղթի առաջացումով մը, սակայն բանուոր ձեռքերու պակասը հետզհետէ զգալի կը դառնայ, եւ այս պատճառով կարելի չըլլար ծախսել այն գումարները, որոնք յատկացուած են վերաշինութեան։

Քաղաքին բնակարանային շինութեանց համար ամէնէն յարմար ամիսներն են Ապրիլէն Սեպտեմբեր 5 ամիս, սակայն բանուոր ձեռքերու, քար կրող սայլերու եւ քար հանողներու պակասութեան պատճառով, սահմանուած է նեղացուցիչ վիճակ մը։

Այժմ, «Շինարար» ընկերութիւնը կ'աշխատի 10 երկյարկ տուներու վրայ, մանաւանդ կը հիմնէ եռայարկ հսկայ շէնք մը։ Երկաթուղիի վարչութիւնը սկսած է շինել շարք մը տուներ իր պաշտօնեաներուն համար, որոնք կը բնակին 240 վակոնի մէջ։ Ընհատական ձեռնարկներով ժողովուրդն ալ իր կարգին կը շինէ իր տուները։

Աճա այս տենդագին աշխատանքին պատճառով, անշուշտ, պիտի յայտնուէր աճագին պահանջ աշխատաւորի։

Սակայն եւ այնպէս, յոյս ունինք որ կը յաջողինք հարիւրին 80 համեմատութեամբ իրագործել ծրագիրը։

Ներկայիս, համաձայն քաղաքին յատակագիծին, կը հետազօտուին կոյուղիները եւ ջրմուղները տեղերը։ Արդէն վերջացած են աշխատանքները ջուր բերելու

շինարարութեան համար։ Գլխաւոր փողոցին յատակագծումը աւարտած է եւ սկսած է փողոցին երկու կողմը տուներու կառուցումը։ Ազգայնացուած տուներուն 32ը վերանորոգուած են։ Պետական դրամատուն կազմէգրուած է հիմը 5 երկյարկ տուներու։ Կարգի դրուած է Հզնուներու պարտէզը։ Զինուորական իշխանութեան կողմէ վերանորոգուած են զորանոցները Պոլիգոնի։ Հիմովին վերանորոգումը կ'աւարտի շուտով։ Իր պատրաստելու համար շաքարի մէջ կառուցուած է կիրի գործարան մը։

Գալով գիւղերուն, կը շինուին այնպիսի տուներ, որոնք պիտի կրնան դիմանալ երկրաշարժին։

Բանուորներու համար աշխատելու եւ ապրելու ամէն դիւրութիւն նկատի առնուած է։ Սակայն չափազանց շատ պէտք ունինք, քարհատներու, փոխադրողներու, արհեստագէտ աշխատաւորներու եւ բանուոր ձեռքերու։

ԽՄԲ. — Արտասահմանի հայ գաղութներուն մէջ որքա՜ն կարող եւ աշխատանքի փնտռող ձեռքեր կան, պատրաստ՝ առաջին կոչին իսկ Հայաստան երթալու։ Մենք, խմբագրականով մը, ա՛յդ էր որ կ'առաջարկէինք աղէտին առաջին օրերուն։ Եւ սակայն...

ԱՅՑՆԵՐ ԳՈՒԻԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՖԻՈՒՄԷԼԻ ՄԷՋ

ՖԻՈՒՄԷԼ.— *Ցեղական հայութիւնը կը բաղկանայ 250 հոգիէ, որուն 100ը աշխատաւոր բազում, ինչ որ սակէ պակաս եղած չէ երբեք։ Դժբախտաբար ոեւէ ազգային շարժում չկայ։ Յունիս 17ին տեղս այցելեց ընկեր Արսեան եւ բանախօսեց։ Գաղութս պէտք ունի կրօնաւորի մը, որ ծառայէ թէ՛ իբրեւ քահանայ եւ թէ՛ դաստիարակ մեր 50ի մօտ մանուկներուն։ Մեր այս փափաքը յայտնեցինք Մարսիլիոյ Առաջնորդարանին։*

Յունիս 25ին տեղս այցելեց Սամուէլ վրդ. Գալֆայեան եւ 26ի կիրակին պատարագելով մկրտեց 26 երախայ, որոնց 4ը միայն աղջիկ։ Ըստ մեզ առաջին տարօրինակը քահանայ չկայ, եթէ մեր մէջ գտնուին թեկնածուներ, պատրաստ են ձեռնադրելու։ Վարդապետը երեք օր մնաց՝ 107 Ֆր. պատարագի ժամուցէն դուրս 795 ֆրանք ալ մկրտութիւններէ գանձեց։ Կ'ուզէինք այս գումարէն մաս մը Ազգ. Միութեան գանձին թողուլ, ժողովուրդի փափաքին համաձայն, բայց վարդապետը մերժեց։ Իր այս արարքը մեծ դժգոհութեան պատճառեց։

Հոս մենք երկու «աղմկարարներ» ունինք։ Մէկը վաշխառու վաճառական մը, իսկ միւսը՝ ազգային փշրանքներով գիրցած ցիգրանավերոցի մը, որոնք ամէնէն պարզ ամուսնութեան թուղթերու համար կը գանձեն առնուազն 500 Ֆր.։ Վարդապետը փոխանակ Ազգ. Միութեան անդամները լսելու, մտիկ ըրաւ այս երկու ամուաշխուներուն ու ինք ալ առաւ փախաւ։

ՆՇՐՍԷՍ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ներկայիս շրջանը գրեթէ աւարտած կը նկատուի, ինչու որ Պիրէնեաններէն վերջ Ալպեաններն ալ լրացան։ Հիմա կը մնան 7 հանգրուաններ, որոնց բոլորն ալ շարունակաբար այս շաբթուան մէջ ըլլալով պիտի կատարուին, եւ Կիրակի օր, մրցորդները 28 օր ճամբորդելէ յետոյ, պիտի վերադառնան իրենց մեկնակէտը՝ Փարիզ։

Թուլօն - Նիս հանգրուանի ընթացքին, Ֆրանց միայն 38 վայրկեան առաջ էր իր Բ. հակառակորդէն, բայց անիկա այդ հանգրուանը շահելով 15 վայրկեան եւս ապահովեց իր դժուարին հակառակորդին վրայ։ Հինգշաբթի օր Նիս-Պրիանսոն հանգրուանի միջոցին Ֆրանց 8 վայրկեան եւս ապահովեց ու եղաւ մէկ ժամ մէկ վայրկեան։ Շաբաթ օր մրցորդները կատարեցին Ալպեաններու երկրորդ հանգրուանը։ Ֆրանցի հակառակորդին՝ Տէ Վէյի համար երջանիկ օր մը եղաւ, որովհետեւ 15 վայրկեան շահեցաւ Ֆրանցի վրայ, ու ներկայիս Լիւքսեմպուրկցին միայն 46 վայրկեան առաջ է իր հակառակորդէն։

Շաբաթ օր մրցորդները կատարեցին Պրիանսոն - Էվիան հանգրուանը՝ 283 քիլոմեդր։ Ասիկա 17րդ եւ Ալպեաններու երկրորդ հանգրուանն էր որ կատարուեցաւ։ Էվիան առաջին հանգիստը Վէրվէկէն, պելճիքացի, Louvet հեծելանիւով 283 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 11 ժամ 57' 02"էն միջին հաշուով ժամը 23 քմ. 682 մ.։ Երկրորդ՝ Մարթինէ, զուիցերացի (առաջին պարգ շրջիկը 11 ժամ 58'38"։ Երրորդ՝ Տը Վէյ պելճիքացի, 12,3'48"։ Չորրորդ՝ Անթոնէն Մաներ, ֆրանսացի, 12,11'17"։ Հինգերորդ՝ Ն. Ֆրանց, 12,18'50"։ Այս հանգրուանի սկիզբէն մինչեւ լմնալու միջոցներուն Մարթինէ բոլորին գլուխը կ'անցնի ու միայնմնալու առենները է որ Վէրվէկէն անոր ձեռքէն կը խլէ առաջնութիւնը։ Ասիկա դարձեալ պարզ շրջիկներուն համար յիշատակելի օր մը պիտի մնայ։ Ֆրանց այս միջոցին 15 վայրկեան կորսնցուց, բայց կ'երեւի դարձեալ իր աննոզութեան պատճառաւ, ինչու որ շրջանը շահած կը նկատէ։ Ֆրանց երեք տարիէ ի վեր կը մասնակցի Ֆրանսայի շրջանին, ու իրեն միակ փափաքն եղած է շահիլ այս դժուարին մրցումը։ Այս երեք տարիներու ընթացքին անիկա շատ երազեց ու այսօր կը տեսնէ իր փափաքներուն իրականացումը։ Եթէ վտանգ մը չպատահի, Ֆրանց շրջանի շահիլը վերջնականապէս ապահոված է։

Պարզ շրջիկներու ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Մարթինէթթօ, իտալացի։ Բ. Թուզառ, ֆրանսացի, 38 վայրկեան տարբերութեամբ, իսկ միւսները ժամէն աւելի ետ են։ Ալպեաններէն առաջ Թուզառն էր ընդհանուր դասաւորման գլուխը, բայց Մարթինէթթօ աւելի վարպետ ելաւ ու խլեց անոր առաջնութիւնը։ Մարթինէթթօ 9 ժամէն աւելի ետ է Ն. Ֆրանցէն, իսկ ուրիշ շատ մը մրցորդներէ առաջ։ Ամէնէն ետեւը կը գտնուի Փէքօ, ֆրանսացի պարզ շրջիկը որ 26ուկէս ժամ ետ է Ֆրանցէն։ Ներկայիս 43 մրցորդներ կան շրջանը կատարող։ Կիրակի օր անոնք վերջին հանգիստ մը առին Էվիանի մէջ, իսկ երկուշաբթի օր ճամբայ ելան Փօնթարլիէ՝ 213 քիլոմեդր։ Առաջին հանգիստացաւ Պրնուա, պելճիքացի, Alcyon հեծելանիւով, 7 ժամ 9 վայրկ. եւ 30 երկվայրկեանէն։ Երկրորդ՝ Վէրվէկ, միեւնոյն ժամուն։

Երեքշաբթի օր մրցորդները կատարեցին 19րդ. հանգրուանը՝ Փօնթարլիէ—Պէլֆօր, 119 քիլոմեդր։ Ա. հանգիստացաւ Կէլտոֆ 3 ժամ 45'30"։ Բ.՝ Փիէռ Մաներ, Գ.՝ Ա. Մաներ, Դ.՝ Մուանօ, 3 ժամ 47'35", բոլորն ալ միեւնոյն ժամուն։ Ֆրանց եկաւ 9րդ., վեց վայրկեան ուշ։ Ընդհանուր դասաւորումին մէջ Ֆրանց դարձեալ կը մնայ առաջին։

ՆԻԶԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ

Իտալական «Սիգրեզզէ սփոռթիվ» Թերթին մէջ կը կարդանք Թէ Ցակոբ Թաշճեան, Մարզական տօնի մը ընթացքին 47.50 մեդր հեռուն իզակ նետած է։ Ուրեմն հայ մարզիկի այս յաջողութիւնը մեզ չափազանց կ'ուրախացնէ քանի որ այսպէս Յակոբ Թաշճեան հսկայ տարբերութեամբ կոտրած է հայկական մրցանիշը՝ նախկին մրցանիշը 42մեդր 62ս.էր եւ կը պատկանէր Նուպար Ժէ․ ...ւեանի։

ԿՈՓԱՐԱՐՏ.— Աթանան որ երկար ատենէ ի վեր հանգիստ կ'ընէ, կը տեղեկանանք թէ յառաջիկային երկու կարեւոր մրցումներ պիտի կատարէ, մէկը Մարսիլիոյ իսկ միւսը Պալօներ սկուէրի մէջ եթէ համաձայնութեան գայ կազմակերպիչին հետ։ Նախ պիտի մրցի Մարսիլիա, տեղական լաւ կռփամարտիկի մը դէմ։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԿԻՆԸ.— *Ամէնէն արուարձանին մէջ, Պուշէ, իմանալով որ կինը կը խաբէ զինք, առտու մը կը յայտնէ թէ Փարիզ կը մեկնի գործով մը։*

Գիշերը, գաղտօրէն կը դառնայ, կը մտնէ տուն, եւ յանկարծակի կը բանայ սենեակին դուռը։ Կինը եւ սիրականը անակնկալի կուգան։ Պուշէ կը յարձակի նախ կնոջ սիրականին վրայ։ Կատաղի գօտեմարտ մը կ'ըլլայ, սիրականը կը պրծի ու կը փախչի։ Նոյն պահուն կինն ալ կը փորձէր փախչիլ, սակայն ամուսինը փակած ըլլալով ճամբան, կինը, երկաթէ ցանկապատին վրայէն անցած պահուն, քղանցքը կը կառչի ծողերուն։ Վրայ կը հասնի ամուսինը եւ սուր դանակով մը կը ծակծկէ դժբախտ կնոջ մարմինը։ Կինը կը մեռնի եւ դիակը կախուած կը մնայ ծողերէն մինչեւ առաւօտ։

ԿԻՆԸ ԿՆՈՋ ԴԷՄ.— *Ռէնսի մէջ հիւանդապահուհի մը, տիկին Ֆրաքասի, պատոյտի ելած էր իր «բարեկամ»ին հետ, որ ամուսնացած Փորթուկէզ մըն էր։ Յանկարծ Փորթուկէզին կինը կ'ելլէ երկու սիրահարներուն դէմ։ Խօսքով եւ ձեռքով կը յարձակի իր մրցորդին վրայ, յետոյ ատրճանակի մէկ հարուածով գետին կը գլորէ տիկին Ֆրաքասին։*

Քիչ վերջ ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ կինն ալ, ամուսինն ալ, որոնք գինետուն մը գացած կը խմէին հաշտուելու համար։

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԿԻՆԸ.— *Տրանսիի մէջ, տիկին Ժերմէն Նէհլիշ այնքան նախանձոտ էր որ, շարունակ կը վիճէր ու կը կռուէր ամուսինին հետ։ Անցեալ իրիկուն, բարկութեան ու կատաղութեան պահուն, ատրճանակը կ'ուղղէ ամուսինին դէմ եւ կը կրակէ երկու անգամ։*

Ամուսինը կ'իյնայ ու կը մեռնի։ Տիկին Նէհլիշ լալով կ'երթայ ոստիկանատուն։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— *Նէօյեիի մէջ գետ նետուեցաւ երիտասարդ արուեստագէտ մը, Սէկէն, քանդակիչ-փորագրող, որ ստացած էր «Հռոմի մեծ մրցանակը»։ Երիտասարդը խելագար էր եւ դատապարտուած՝ ջղայնոտութեան։ Նոպայի մը պահուն նետուեցաւ ջուրը։*

ԽԵՆՈՒԱԾ ՄԱՅՐ.— *Քոնտոբուէ փողոցը պանդոկի մը մէջ այրի տիկին Բարքէ իր 13 տարեկան Թոռան հետ անձնասպան եղաւ սենեակը ամբողջապէս փակելով եւ օդային կազ շնչելով։*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 9

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՐՋԻՆՍԿԻ ԻՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ՌԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

Նախ, Ճերճինսքի որ պատերազմի պահուն պետն էր Ռուսիոյ մէջ պարտութեան կուսակիցներուն, շատ մօտէն եւ ուշի ուշով հետեւեցաւ Լենին եւ Փարվիւսի (գերման սպայակոյտի մարդը) միջեւ տեղի ունեցած բանակցութեանց, որոնք գերման պաշտօնականութեան շէնքին մէջ վերջ գտան 1916 Դեկտ. 28ին, եւ Գերմանիոյ տրամադրութեան տակ դրուեցան Միջազգայինի ուժերը։

Վերջավիցնող շնականութեամբ մը, Լիւտէնտորֆ իր յիշատակներուն մէջ, այս կէտը յիշած պահուն կ'աւելցնէ, «Գերմանիոյ տրամադրուեցան գործօն լաւագոյն կամքերը, զորս Միջազգայնի իր տրամադրութեան տակ կը պահէր Ռուսիոյ մէջ»։ Այս արդէն ոչ միայն խոստովանութիւն մը, այլ մանաւանդ բացարձակ ամբաստանութիւն մըն է Լենինի եւ իր մեղսակիցներուն դէմ։ «Գերման կառավարութեան կողմէ՝ Լենին Ռուսիա ղրկուեցաւ։ Այս ձամբորդութիւնը կ'արդարանայ զինուորական տեսակէտով, որովհետեւ, պէտք էր որ Ռուսիա ընկճուէր»։

«Հրաւէր կը կարդամ կոմս Թաթէնպախին, Պէռնի գերման պատուիրակութեան կցորդին, որ ամէն ամիս մանրիշներուն կը յանձնէր իրենց վարձքը որ հերքում մը տայ այս մասին», աւելցուց գնդապետ փէթրովիչ։ Ճերճինսքի գիտէր այս կէտը, գիտէր նաեւ թէ, 1914 Հոկտեմբերին, Կալիցիոյ եւ Թիրոլի մէջ, աւստրիական ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուելէ յետոյ Լենին, Զինովիէվ եւ Պուխարին, երբ ռուսական հպատակ չբանտարկուեցան, այլ կոմս Շթիւրքի հրամանով (որուն ծառայութեան մէջ մտան) ղրկուեցան Զուիցերիա, հոն վարելու համար յեղափոխականներու եւ պարտութեան կուսակիցներու գործունէութիւնը։

Արդ՝ եթէ Լենին մեռած է, Զինովիէվ սակայն կը մնայ պետը Գ. Միջազգայինին, բնակ է թէ՛ այն է որ կը ղեկավարէ ճիգերը անոնց, որոնք բացէ ի բաց համաշխարհային յեղափոխութիւնը կը պատրաստեն։(*)

Եւ երբ այս պարոնները Ռուսիա մտան, դէմ առ դէմ գտնուեցան Ճերճինսքիի հետ, որ իրենց մասին ամէն տեղեկութիւններ ունէր Ճերճինսքի առանց ժամանակ կորսնցնելու, զանոնք սա երկընտրանքին առջեւ դրաւ։

«Կամ ինծի պիտի ձգէք շարժումին ղեկավարութիւնը երեւութապէս միայն պահելով զայն ձեզի, կամ անմիջապէս կը տեղեկացնեմ ռուս ժողովուրդին ձեր աղտեղութիւնները»։

Եւ երբ անոնք սկսան բողոքել, Ճերճինսքի աւելցուց.

— Ձեր դաւաճանութեան փաստերը ձեռքիս մէջ են. բայց ձեր կողմէ ըլլալիք որեւէ յարձակման դէմ ինքզինքս պաշտպանելու եւ զիս անխոցելի դարձնելու համար, այդ փաստաթուղթերը, արտասահմանի մէջ ապահով տեղ մը պահած եմ։

Ռուս համայնավար կուսակցութեան պետերը ի՞նչ կ'ուզէք որ պատասխանեն ասոր դէմ։ Իպրեւ Ճերճինսքիի գիտել տուին թէ՛ ինքն ալ դաւաճանած էր, եւ թէ՛ ինքն ալ մեծ չափով պատասխանատու էր զինուորական այն խլրտումներուն, որոնց տրամաբանական հետեւանքը եղաւ Պրեսթ-Լիթովսկի ամօթալի դաշնագիրը։

Իրեն յատուկ շնականութեամբ մը, որ իր գլխաւոր ուժը կը կազմէր, Ճերճինսքի յայտարարեց։

— Ես, մանի՜շ բարեկամներս գացէք։ Ես Ռուս չեմ այլ՝ Լեհ, այսինքն կը պատկանիմ ցեղի մը զոր թէեւ կ'ատեմ, բայց միշտ ալ ձեր ցեղին հետ կռուի մէջ է. ուրեմն չեմ կրնար անոր դաւաճանած ըլլալ, աւելի իմ պարտքս է անոր դէմ կռուիլ։ Նո՛յնը չէ ձեզի համար. դուք բոլորդ ալ բուն Ռուսեր էք, ուրեմն ինքզինքնիդ Գերմանիոյ ծախելով աշխատելով ապահովել անոր յաղթանակը աշխատած եղաք ի վնաս ձեր երկրին։ Ասոր եւ դեռ ուրիշ շատ բաներու ապացոյցը կրնամ տալ ձեզի։ Ո՞րը կ'ընտրէք. պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն. ինծի հե՞տ թէ ինծի դէմ։

— Խօսի՛նք, պատասխանեց Լենին. անշուշտ յատակագիծ մը ունիք կրնա՞նք զայն գիտնալ։

— Շատ դիւրաւ. ատոր համար պէտք է գիմէք կոմս Միրպախին։

— Գերմանիոյ դեսպանի՞ն։

— Նո՛յն ինքն։

— Բայց ուրեմն դժուար չպիտի ըլլայ զիրար հասկնալ, քանի որ մենք ալ...

— Ներողութիւն, տարբերութիւն մը կայ որ պիտի գիտնաք. ինչ որ դուք կ'ըմբռնէք, սահմանափակ յեղափոխութիւն մըն է, ռուսական յատակագծով յեղափոխութիւն մը, բայց ինչ որ մենք կ'ուզենք, եւրոպական յատակագծով յեղափոխութիւն մըն է, այն վերապահութեամբ սակայն որ, Գերմանիա դուրս պիտի մնայ այդ յեղափոխութենէն։

— Ի՞նչ կերպով։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԽԵԱՆՑ

(*) Այս խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ 1924ին, երբ Զինովիէվ կը նախագահէր Գ. Միջազգայինին։

մէջ միջադէպ մը պատահած է առաջնորդարանական Նաւահանգիստ հասած ֆաշիստ քաղաքապաններու եւ այս վերջիններու գրգռութեանց հետեւանքով ջղայնացած բնակչութեան միջեւ։ Ոստիկանութիւնը ստիպուած է պաշտպանել ֆաշիստները։

Տագնապին առաջքը առնուած

Պետական պաշտօնեաներու թոշակի յաւելման մասին վարչապետ եւ ելմտական նախարար Փուանքարէի եւ Երեսփ. ժողովին միջեւ առաջ եկած անհամաձայնութիւնը կարելի եղաւ կարգադրել, այնպէս որ նախարարական տագնապին առաջքը առնուեցաւ։ Ինչպէս կը յիշուի, վարչապետը կ՚առաջարկէր յաւելումը կատարել 1928 Յունուար 1էն սկսեալ, մինչ յանձնաժողովին մեծամասնութիւնը կը պահանջէր յաւելումը հաշուել 1926 Օգոստոս 1էն։ Վարչապետը կ՚առարկէր թէ ելմտացոյցին մէջ գոյացած յաւելեալ հասոյթները բաւական չեն յաւելումը հաշուելու այս վերջին թուականէն։ Իսկ այժմ սկզբունքով կ՚ընդունի այդ թուականէն հաշուել, պայմանաւ որ նոր յաւելեալ հասոյթներ գոյանան։ Արմատական ընկերվարականները, որոնք նախապէս որոշած էին հակառակ քուէ տալ, վարչապետին այս զիջումին վրայ հաւանեցան ի նպաստ քուէարկել։ Այս կերպով խորհրդարանը խաղաղօրէն կը փակուի իր ամառուան արձակուրդը ընելու համար։

Ընտրական նոր օրէնքը քուէարկուեցաւ

Շաբաթ մը գիշեր ցորեկ վիճաբանութեան ենթարկելէ վերջ, երեսփ. ժողովը Երեքշաբթի առտուան դէմ՝ ժամը 4ին քուէարկեց ընտրական նոր օրէնքը, 230ի դէմ 320 ձայնով։

Ահա՛ նոր օրէնքին գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

ՅՕԴ. 1— Երեսփ. ժողովի անդամները կ՚ընտրուին միանուն քուէարկութեամբ։ 2.— Այս նոր նստաշրջանին (14րդ) համար երեսփոխաններու թիւը նշանակուած է 611։ Ընտրական շրջանակները կազմուած են՝ նկատի առնելով ամբողջ բնակչութիւնը (մէջն ըլլալով օտարականները)։ 3.— Առաջին քուէարկութեան ընտրուելու համար պէտք է ստանալ. ա) քուէարկողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը. բ) արձանագրուած ընտրողներու թիւին մէկ քառորդը։ Երկրորդ քուէարկութեան՝ համեմատական մեծամասնութիւնը կը բաւէ։ Եթէ քուէները հաւասար ըլլան, թեկնածուներէն տարէցը կ՚ընտրուի։ 4.— Երկրորդ քուէարկութիւնը կը կատարուի առաջինէն շաբաթ մը վերջ։ Երդ յօդուածին համաձայն, պակսող անդամներու տեղ նոր ընտրութիւն կը կատարուի մինչեւ երեք ամիս։

Ներքին նախարարը ընտրական այս նոր օրինագիծը ներկայացուց Ծերակոյտին, որ իր կարգին պիտի քուէարկէ զայն։ Ընտրական յանձնաժողովը անմիջապէս գումարուելով 11 դէմ 16 ձայնով որոշեց Ծերակոյտին առաջարկել ամբողջութեամբ քուէարկել երեսփ. ժողովին ընդունած օրինագիծը։

Երեսփ. ժողովը 105ի դէմ 455 ձայնով ընդունեց Ուրնոտէլի մէկ բանաձեւը, որով, կառավարութիւնը կը հրաւիրուի փութացնել Ծերակոյտին կողմէ վաւերացումը 1925 Ապրիլ 7ի օրէնքին, որ թաղապետական ընտրութեանց համար քուէի իրաւունք կուտայ կիներուն։ Վարչապետ Փուանքարէ խոստացաւ այս առաջարկը պաշտպանել Ծերակոյտին առջեւ։

Պաղեստինի երկրաշարժին աւերները

Երէկ գրեցինք թէ երկրաշարժ պատահած է Պաղեստինի մէջ։ «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ցնցումներ զգացուած են նաեւ Անդրյորդանանի մէջ։ Պաշտօնական անկատար վիճակագրութիւններու համաձայն, Երուսաղէմի շրջանին մէջ մեռած են 26 հոգի եւ վիրաւորուած՝ 30, Մաանի մէջ մեռած են 300 հոգի, Ամմանի մէջ՝ 36, Լիտ՝ 80, Ռամլէ՝ 72, Նապլուս՝ 62 հոգի։ Նիւթական կորուստը աւելի քիչ է բաղդատմամբ մարդկային կորուստին, պատճառը Պաղեստինի տուներուն քարաշէն եւ հաստատուն ըլլալն է։

Ամմանէն հասած օդանաւորդներ կը պատմեն թէ երկրաշարժը մեծ աւերներ գործած է յիշեալ քաղաքին մէջ, որուն ամէնէն մեծ մզկիթին մինարէն հիմնայատակ փլած է՝ փլցնելով շրջակայ քանի մը շէնքեր, որոնց մէջ նաեւ անգլիական օդանաւային կայանին մթերանոցները։ Բազմաթիւ մարդեր մնացած են տուներուն տակ։ Ալէնպիի կամուրջը երկու կողմերէն վնասուեցաւ։

Երուսաղէմի մէջ ծանր վնասներու ենթարկուած՝ է նաեւ Յոյներու մայր եկեղեցին՝ կաթողիկոնը (Խաչակիրներու եկեղեցին), որ կը գտնուի Ս. Յարութեան տաճարին մէջ։ Հին Երուսաղէմի մէջ շատ մը տուներ վնասուեցան, մէկ հոգի մեռաւ եւ 12 վիրաւորուեցան։ Ձիթենեաց լերան վրայ քանի մը տուներ փլան եւ չորս հոգի մեռան։ Երուսաղէմի վնասուած շէնքերէն կը յիշուի Նամակատունը, կառավարական շէնքը, Լորտ Փլըմըրի բնակարանը, հրէական համալսարանը, որուն պատերը ճեղքուեցան եւ քիմիական աշխատանոցին տանիքը փլաւ, Սիոնականներու կեդրոնը, Կոպաթի դպրոցը։ Սողոմոնի տաճարին գմբէթը անեղծ մնաց։

Ցնցումը սաստիկ եղած է մասնաւորապէս Նապլուսի եւ Ռամալլայի շրջանին մէջ, ուր Ապուտիս գիւղին մէջ 90 տուներ փլան։ Ռիշոն լը Սիոնի մէջ քանի մը տուներ փլան եւ հինգ հոգի մեռաւ։ Թեբրոն և Սալթ քաղաքներն ալ վնասուեցան։

Եաֆայի եւ Հայֆայի մէջ ո՛չ մէկ ցնցում։

«Մաթէն» կը տեղեկանայ թէ Անդրյորդանանի մէջ երկրաշարժէն մեռնողներու թիւն է 1000 հոգի։ Երկրաշարժը մեծ խուճապ առաջ բերած է Պէտէվիներուն մէջ։

Իննսուն տարիէ ի վեր այսպէս երկրաշարժ չէր պատահած Պաղեստինի մէջ։ 1837ի երկրաշարժին Սաֆատ քաղաքը կործանած եւ 4000 հոգի մեռած էին։

Հայ պաշտօնեայ մը 150,000 ֆր. գողցած

Մարսիլիայէն տեղական թերթերուն ուղղուած հեռագիրէ մը կը տեղեկանանք թէ յիշեալ քաղաքի կարեւոր մէկ դրամատան պաշտօնեաներէն Էտիրնէցի Սարգիս Խանճեան ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած է իբրեւ գեղծարար։ Խանճեան դրամատան սնտուկէն ելած գումարները հակակշռելու պաշտօն ունէր։ Ժամանակէ մը ի վեր ուշադրութիւն գրաւած էր իր բազմածախս կեանքը՝ բարեկամուհիին հետ։ Հաշիւները քննուելով, երեւան հանուեցաւ որ հայ պաշտօնեան մինչեւ հիմա 150,000 ֆրանք կողոպտած է դրամատունէն։

Ձերբակալուած է նաեւ բարեկամուհին։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

„ԿԱՎՌՕՇ"Ի 1928Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԻՆ

Բոլորովին անախընթաց հատոր մը, գինն է 30 ֆր. կամ 1.50 տոլար։ Դիմել՝ Y. TOLAYAN (Journal Gavroche) 233 Fbg. St. Martin

∴ ԿԱՎՌՕՇ... ԿԱՎՌՕՇԻ'Կ... (21րդ տարի) ամէն շաբթու Հինգշաբթի օր կը հրատարակուի Փարիզի մէջ եւ կ'արժէ 1.50 ֆր.։ Գործակալներ կը փնտռուին։

∴ Յուլիս 14ի ֆրանսական տօնին ի պատիւ կավռօշ կը հրատարակուի բացառիկ տպագրութեամբ եւ կ'արժէ միշտ 1.50 ֆր.։

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԷԿԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՏԻՐԱՆ ՔԱՐԿԱՅԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Ալֆորվիլ 10 Յուլիս 927

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ Քոռ Տ'Օրլէանի, Գանեէօի, Պուռ լա Ռէնի, Առքէօյլի, Մօնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու ընկ. Սեդրակ Գարակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը։ Կարեւոր Օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական դասախօսական ժողովը այս իրիկուն ժամը 7.30ին Պիւրօ տը Թապայի սրահը։ Պիտի խօսի ընկ. Հ. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅԱՌԳԴՈՂ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ այսօր հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Կը հրաւիրուին ֆութպոլիստները

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի ձաշարանը

ԱՆԳՐԻԱՄԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա։

«Բուժանք» Լոյս տեսաւ Յուլիսի թիւը (Բ. տարի թիւ 1 եւ նոր բովանդակութեամբ։ կը ծախուի Պէլվիլի եւ Սէն-Միշէլի լրագրավաճառներուն քով։

ՀԱԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ Պ. Մարկոս Նաթանեանի վաղամեռիկ որդւոյն Անուշաւանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ծանօթներ ու բարեկամները ներկայ գտնուիլ՝ յարգելու համար հանգուցեալին յիշատակը։

INPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վօքլիւզ, Գ. Մ.— Շարունակեցէք։ «Ամսագիր»ի հատավաճառ չկայ Փարիզի մէջ։

Լիոն, Մամբրէ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ J. Missakian 11 Richmond Bdgs. Dean st. London WI.

Պօլսօ, Մ. Մ.— Ձեր ուզած գիրքը 8 ֆրանք է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նիս, Գ. Ա.— 35 ֆրանք։
Լօւէն, Զ. Ի. 17։
Վիէն, Գործ. 150։
Մարսէյլ, Յ. Ի.— 173։
Փարիզ, Յ. Մ.— 35։
Մարսէյլ, Ն. Թ.— 35։
Սէն Թամպլը, Ա. Գ.— 35։
Լէ Գ'Ապէռ, Ա. Մ.— 35։
Փարիզ, Ա. Ճ.— 35։
Ռոնի սու Պուա, Կ. Զ.— 35։
Լիոն, Ա. Կ.— 35։
Նիս, Ե. Շ.— 103։
Կափ, Մ. Ճ.— 5։
Իսզէս, Ե. Ա.—35ֆր.։ Սկսանք ղրկել Յուլիս 7էն։
Քրէօզօ, Ա. Զ.— 35 ֆրանք։ Սկսանք ղրկել Յուլիս 7էն։
Վալանս, Գործ.— 242.50։
Փարիզ, Հ. Տ.— 110։
Սէն Թ'Օպան, Յ. Խ.— 35։
Փարիզ, Մ. Ղ. 35։
Պրիւքսէլ, Վ. Ս. 500։
Պուքրէշ, Գործ.— 320։

Գործ կը փնտռէ

Գաստուող եւ գործունեայ հայրենակից մը պատրաստ է որեւէ աշխատանք կատարելու։ Դիմել՝ «Մասիս» տպարան 208bis Rue Lafayette. Paris (10me).

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Կ
Սթերլին,	L. St.	124 02
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք ոսկի	100 Mark	606 [illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13 15
Թրք. ոսկի	» » or	112 50
Մէճիտիէ	Medjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	1 80
Տրախմի »	Drachme	[illegible] 50
Լիր » »	Lire	1[illegible] 30
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 —
Զուից.	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)	95 —

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ 1	Cr. Fonc. Eg.	3340	—
»	II	»	1970
»	III	»	1670 —
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	145	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ		[illegible]	[illegible]

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e).

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՅՈՒԼԻՍ 1927

15 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 389

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՐ՞Ն Է ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆԸ

Փարիզի Առաջնորդարանէն ղրկուած հրաւիրագրէ մը կը տեղեկանանք թէ՝ խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի վաղը, Շաբաթ, կաթող. պատուիրակին նախագահութեամբ, «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւն» մը կազմելու համար։

Այս ժողովը սարքուած է Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ, որ անշուք անցաւ, ինչպէս ամէն տարի, կազմակերպողն է՝ Եւրոպայի Կրթական Խորհուրդը։

Մեզի ծանօթ չըլլալով ծրագրին մանրամասնութիւնները, չպիտի կրնանք աւելի բան մը յայտնել, քան ինչ որ կայ հրաւիրագրին մէջ։ «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւնը» առաջական բացատրութիւն մըն է, կրնայ պարզ օժանդակ մարմին մը դառնալ, Ֆրանսայի մէջ բացուած կամ ծրագրուած քանի մը մանկապարտէզներու հոգատարութեան համար։ Եւ կամ, կազմուիլ իբրեւ կորիզը տեսակ մը Միացեալ-Ազգանուէրի։

Ամէն պարագայի մէջ, ուշադրութեան արժանի է այս նախաձեռնութիւնը։ Միայն թէ, Կրթական Խորհուրդը անհոգ չարժած է, նախապէս եւ լայնօրէն հրապարակ դրած չըլլալով իր ծրագիրը։

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ բոլոր հրաւիրեալները պիտի փութան ներկայ ըլլալ նախնական խորհրդակցութեան, եւ ընթացք տալ գործին։ Ամէն պարագայի մէջ, անօգուտ չեն այս կարգի խորհրդակցութիւնները, մանաւանդ եթէ ամէն մէկ մասնակցող լրջօրէն ուսեմնայ առաջադրուած հարցին։

Միեւնոյն առեն, կ'իմանանք թէ Փարիզի հին գաղութն ալ եղանի վրայ ունի կրթական ձեռնարկ մը։

Երկու առաջադրութիւններն ալ գնահատման արժանի են։ Բայց, ինչպէս ըսինք, մանրամասնութիւններուն ծանօթ չըլլալով, ստիպուած ենք յայտնել միայն մեր տեսակէտները, ընդհանրապէս։

Ամէնէն առաջ, կ'ուզէինք որ այս գնահատելի եւ օտարոտական ձեռնարկները առիթ ըլլային փութացնելու փոխադարձ հասկացողութիւնը եւ փարատելու մանր-մունր վէճերը, որոնք շատ աւելի երկար տեւեցին։ Իսկ եթէ պիտի ծառայեն իրար հակադրելու, կը հետեւի թէ տասն անգամ աւելի եռանդ եւ դրամ պիտի վատնուի, առանց համապատասխան արդիւնք տալու։

Երկրորդ, կը կարծենք թէ «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւն» մը այն չէ ինչ որ կը թելադրեն օրուան պահանջները։ Եթէ այդ մարմինը քանի մը մանկապարտէզ պիտի բանայ Փարիզի եւ գաւառներու մէջ, կամ պիտի հոգայ եղածները, բոլորովին աւելորդ է։ Քանի որ այսպէս կամ այնպէս կը կազմակերպուի Եւրոպայի գաղութը, եւ առանձնապէս Ֆրանսան, իւրաքանչիւր ազգ. վարչութիւն պիտի ունենայ հասոյթի աղբիւրներ, կրթական կամ եկեղեցական տուրք։ Արդ, տարրական դպրոցներու ...կը պահանջէ այդ եկամուտին մեծագոյն մասը յատկացնել նոր սերունդին կրթութեան, գոնէ հայ մանուկներու լեզուն եւ դիմագիծը պահպանելու։ Գաղութներու ազգային կազմակերպութեան բուն արժէքն ալ ատոր մէջ կը կայանայ, ու ոչ թէ հասոյթին փիլոն կամ վեղար հագցնելու եւ ժամուց ...ողջելու։

Կարճ խօսք, — Ֆրանսայի եւ առհասարակ Եւրոպայի մէջ, ամէն ուր որ համախմբում եւ ազգային վարչութիւն կայ, ինք իր միջոցներով պիտի պահէ դպրոց մը։ Անշուշտ կեդրոնը ...ացառիկ հասոյթներ ալ կ'ունենայ, նուէր կամ կտակ, եւ կը ...աշխէ համաձայն իւրաքանչիւր տեղի պահանջին։

Մենք խորհրդակցութեան ենթակայ ծրագիրը կ'ըմբռնենք այսպէս. — Կազմել ընդարձակ Միութիւն մը, նման հին Միացեալ-Ազգանուէրի (նոյնիսկ այդ անունով), որպէսզի դպրոցներ բանայ ո՛ւր որ պահանջ կայ, օգնութեան հասնի ուր որ նեղն է, լոյս տարածէ ո՛ւր որ կարելի է։

Այսպիսի Միութիւն մը չպիտի սահմանափակուի Ֆրանսայի կամ Փարիզի մէջ։ Ընդհակառակն. թերեւս Ֆրանսան ամէնէն քիչ պիտի օգտուի, քանի որ լայն միջոցներ ունի։ Միացեալը եւ Ազգանուէրը Պոլսոյ մէջ կազմուեցան, բայց Պոլսոյ թաղերուն համար չէր որ կը գործէին, այլ Սասունի, Զէյթունի, Տիգրանակերտի կամ Քղիի գիւղերուն համար։

Այսպէս ալ ներկայիս։ Միութեան առաջին հոգը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել բոլոր գաղութներու պէտքերը, եւ ամէնէն առաջ՝ անոնք որ հոծ, բայց անբախտ են,— Յունաստան, Սուրիա, Միջագետք եւայլն։

Կրնայինք, այս առթիւ, յիշել իրողութիւններ, որոնք աւելի արտասովոր են, քան ինչ որ կը տեսնէինք առենին, Սասունի կամ Միւֆարղինի մէջ։ Որովհետեւ, այն առեն, յետին գիւղի բնակչութիւնն ալ տուն-տեղ ունէր, արտ, այգի եւ ...կան։ Մինչդեռ այսօր հայ տարագիրը դարձեր է իսկական «պրոլետար», եւ, ապրելու համար, վարձու կուտայ իր բազուկը, որուն շուկան այնքան աժան է...

Եթէ այդպիսի ծրագրի մը վրայ կանգ առնէ խորհրդակցութեան ժողովը, իրապէս «յիշատակարժան» գործ մը կատարած պիտի ըլլայ, Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ։

Մասնակի ճիգերը նպատակի չեն ծառայեր այլեւս։ Եւ սահմանափակ ծրագիր մը պատճառ պիտի ըլլայ որ բախտաւոր վայր մը լիովին վայելէ, իսկ «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» գաղութները ծիւրին անճարութեան մէջ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջապէ՛ս։ Նոյն ինքն «խորհրդային Հայաստանն» ալ կը խոստովանի թէ ընդդիմադիրներ կան ինչպէս ամբողջ Ռուսիոյ, նոյնպէս Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ։ Թարգմանենք Յուլիս 3ի խմբագրականէն քանի մը հատուածներ եւ դուք դատեցէք.

— «Համամիութենական ընդդիմադիրներու տեղական կողմնակիցները, թէեւ անցեալին կուսակցութեան մեծամասնութեան դէմ վարած պայքարին մէջ յատկանշուած են երկչոտութեամբ, այս անգամ վերջնապէս «խիզախեցին» ելոյթ ունենալ։ Մեր կազմակերպութեան որոշ անդամները տրամադիր էին կարծել, թէ տեղական ընդդիմադիրները գործօն չեն եւ մեր կազմակերպութիւններու մէջ աշխատանք չեն տանիր. նոյն իսկ մեր ընկերներէն ոմանց մէջ կը տիրէր այն տրամադրութիւնը, թէ բացայայտ պայքարի պարագային, տեղական ընդդիմադիրները կը կանգնին լենինեան կուսակցութեան կողմը։

«Սակայն ընդդիմադիրներու Երեւանի մէջ ունեցած ելոյթէն յետոյ, նման տրամադրութիւններն այլ եւս տեղի չպիտի ունենան։ Յունիս 27ին ընդդիմադիրները ոչ միայն փորձեցին «տեսական հիմնաւորումներով» պաշտպան հանդիսանալ Թրոցքիի եւ Զինովիեւի հակալենինեան տեսակէտներուն, այլ եւ այդ տեսակէտներու պաշտպանութեան խնդրին մէջ քայլ մըն ալ անդին անցան, արտայայտելով պարզապէս թշնամական վերաբերմունք դէպի կուսակցական ղեկավար մարմինները։

«Ընդդիմադիրներու ելոյթը կուսակցութեան Երեւանի ժողովին մէջ ո՛չ միայն ապացոյց հանդիսացաւ այն փաստին, որ համամիութենական ընդդիմադիրները մեր մէջ որոշ, թէկուզ չնչին ու աննշան, կողմնակիցներ ունին, այլ հաստատեց թէ անոնք կապուած են Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի մէջ աշխատող իրենց գաղափարական զինակիցներու հետ ու խմբային աշխատանք կը կատարեն մեր կազմակերպութեան մէջ։

«Մեր կազմակերպութեան առջեւ կանգնած են խոշոր շինարարական խնդիրներ. մեր երկրին մէջ հակայեղափոխական կազմակերպութիւններն ու հոսանքները վերջերս սկսեր են որոշ աշխուժութիւն երեւան բերել. այսպիսի պայմաններու մէջ մեր կուսակցութենէն կը պահանջուի զօրեղ կամք ու անխախտ միաձնականութիւն։ Ուստի ամէն մէկ ելոյթ որ այս կամ այդ չափով կրնայ խոչընդոտ հանդիսանալ մեր աշխատանքներուն, թէկուզ այդ ելոյթը տեղի ունենայ քանակով չնչին ու գաղափարապէս խեղճուկ տարրերու կողմէ, մեր մէջ եւս պէտք է հարուածուի ոչ պակաս ուժեղ կերպով։ Եւ բոլորովին արդարացի էր Երեւանի կուսակցական ժողովը, երբ իր բանաձեւով դատապարտեց համամիութենական ընդդիմադիրներու տեղական ներկայացուցիչներու ելոյթը եւ որոշեց պահանջել որ ընդդիմադիր ընկերները հանուին կուսակցական կազմակերպութիւններու ղեկավար օրգաններէն։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա եւ Յունաստան կը բարեկամանան

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ հելլէն նախարարներ՝ Միխալաքաքոպուլոս եւ Քաֆանտարիս երկար տեսակցութիւններ ունեցած են Մուսոլինիի հետ, ընդհանուր գործակցութեան գետին մը գտնելու համար։ Երկու կողմէն ալ տրամադրութիւն ցոյց կը տրուի մոռնալու անցեալը, ապագան նկատի առնելու եւ քաղաքական ու տնտեսական բարեկամութեան հիմերը դնելու համար։

Արտաքին նախարար Միխալաքաքոպուլոս Հռոմի օտար թղթակիցները ընդունելով, անոնց յայտարարեց թէ հելլէն-իտալական յարաբերութիւնները բարւոքած են։ Յունաստան, յանուն խաղաղութեան, հրաժարեցաւ ալպանական շրջաններուն վրայ իր իրաւունքներէն եւ կը մաղթէ որ այս փոքրիկ պետութիւնը հաստատուն տարր մը ըլլայ Պալքաններուն մէջ։ Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւնները շատ լաւ են՝ բնակչութեանց փոխանակութեան համաձայնագրէն ի վեր։ Նոյնպէս՝ Ռումանիոյ հետ. ինչպէս ռումէն նախարար Տուքա յայտարարեց, զինակցութիւն մը աւելի լաւ չէր կրնար դարձնել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները։ Եուկոսլաւիոյ հետ զօրավար Փանկալոսի կնքած համաձայնագիրները ջնջուեցան, որովհետեւ կը վնասէին Յունաստանի գերիշխանութեան։ Ամէն դիւրութիւն պիտի տրուի Եուկոսլաւիոյ առեւտրական թրանզիթի համար, բայց երբեք հողային իրաւունքներ։ Ցաւալի է նոյնիսկ որ Սելանիկի մէջ ազատ գօտի մը շնորհուած է։

Յունաստան նոյն սկզբունքներով կ'առաջնորդուի Պուլկարիոյ հանդէպ. Եգէականի վրայ ծովային ելք մը ստեղծելու համար դիւրութիւններ պիտի տայ, բայց երբեք նրբանցք մը դէպի ծով. այդպիսի լուծում մը կարելի չէ հաշտեցնել հելլէն պետութեան գերիշխանութեան հետ։ Միխալաքաքոպուլոս յիշեց թէ պատերազմէն առաջ գերման աշխարհակալութիւնը կը ձգտէր երկաթուղիի եւ նաւահանգիստի մենաշնորհները քաղաքական տիրապետութեան վերածել։ Իր պարտութիւնը նուիրագործեց պետութիւններու հողային գերիշխանութեան անձեռնմխելիութիւնը։

Նախարարը յիշեց նաեւ այն թիւրիմացութիւններն ու անհամաձայնութիւնները, որոնք առաջ եկան Յունաստանի եւ Իտալիոյ միջեւ եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակել իրարու հետ։ Ոգեկոչեց երկու երկիրներու անկախութեան կռիւներուն յիշատակները եւ եզրակացնելով ըսաւ թէ հելլէն ժողովուրդը կը փափաքի խաղաղութեամբ գործակցիլ Իտալիոյ հետ։

∴ Ֆաշիստ թերթերը իրարու հետ մրցումի ելած՝ են Յունաստանի մասին սիրալիր յօդուածներ գրելու համար։ Մասնաւորաբար ուշագրաւ է «Ճօռնալէ տ'Իթալիա»յի մէջ Գ. Կայտայի գրածը՝ իտալա-հելլէն գործակցութեան մասին։ Յիշելը, որ իր ներշնչումները կը ստանայ Մուսոլինիէն, փայլուն գիծերով կը պատկերացնէ Յունաստանի ներկայ ելմտական, տնտեսական եւ վարչական վերականգնումը։ «Իտալիա, կ'ըսէ, մեծապէս կը գնահատէ այս կացութիւնը եւ Յունաստանի կուտայ իր իրական արժէքը միջազգային հողին վրայ։ Երկու երկիրներու աշխարհագրական դիրքը եւ տնտեսական շահերը բարեկամութեան համար լաւագոյն խարիսխներն են։ Վերջացնելով յոյս կը յայտնէ թէ անոնք գործակցութեան որոշ կէտեր պիտի գտնեն շուտով, եթէ արդէն իսկ գտած չեն ներկայ խօսակցութեանց ընթացքին։»

Իտալիոյ ծանուցագրին շուրջ

Եւրոպական թերթերէն առնելով գրած էինք թէ Իտալիա ծանուցագիր մը տուած է Թուրք կառավարութեան՝ իր գերիշխանութիւնը պահանջելով Քասթէլլօրիզօ կղզիին վրայ։ Պոլսոյ կիսապաշտօն «Միլլիյէթ» թերթը իտալական դեսպանատան մօտ քննութիւն կատարելով հաստատած է թէ յիշեալ կղզիին մասին սահմանագլուխի ո եւ է խնդիր չկայ Իտալիոյ և Թուրքիոյ միջեւ։

Քասթէլլօրիզօն թուրքերէնի մէջ ծանօթ է Մէյիս անունով. կը գտնուի Հռոդոս կղզիի արեւելեան, իսկ Մաքրի-Ֆէթհիյէ նաւահանգիստին հարաւ-արեւելեան կողմը, եզերքին մօտիկ։ Այժմ կը պատկանի Իտալիոյ։

Թուրքեւպուլկար առեւտր. դաշնագիր մը

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ բանակցութիւններ սկսած են՝ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար։ Պուլկարիոյ կողմէ բանակցութիւնները կը վարէ Թուրքիոյ դեսպան Փավլօֆ, իբրեւ խորհրդական ունենալով Պուլկարիոյ մաքսային ընդհանուր տնօրէն Լիթքօֆը։ Այս վերջինը Սօֆիայէն պուլկար կառավարութեան հրահանգները բերած է քանի մը օր առաջ եւ դեսպանին ու քարտուղարներուն հետ Էնկիւրի մեկնած է։

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Քանի մը շաբաթէ ի վեր Թուրքիա կը գտնուին Աֆղանիստանի արտաքին նախարար Մահմուտ Թարզի խան եւ Փարիզի դեսպան զօր. Ղուլամ Ճէյլանի խան։ Երկու պետական մար-

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԹՈՒՐՔ ՀԻՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ

Պոլսոյ մէջ անցած շաբաթ ծախու հանուած են թրքական հին մարտանաւեր, որոնք այլ եւս անգործածելի են։ Ասոնցմէ «Մէսուտիյէ» զրահաւորն ... «Նէճմը Շէվքէթ» եռակայմ է եւ Թուրք նաւատորմին մէջ առնուած է Սուլթան Ազիզի օրով։ Անկէ քիչ մը աւելի նոր են «Մալաթիա», «Տրաճ» եւ «Ագհիսար» թնդանօթակիրները, որոնք 25 տարի ծառայած են նաւատորմին մէջ։ Ծախու հանուած միւս նաւերն են «Թիմուր Հիսար», «Փէրվին», «Պատիկեարը Միլլէթ» եւ «Նիւմունէի Հայաթ», որոնք մեծ պատերազմին Թուրք նաւատորմին մաս կը կազմէին։ «Մուավէնէթը Միլլիյէ» 30 հանգոյց արագութիւն ունի եւ մեծ պատերազմին ռուսական նաւահանգիստներու ռմբակոծման մասնակցած եւ անգլիական «Կոլիաթ» զրահաւորը ընկղմած է։ Ամէնէն հինն է «Ֆէթհի Իսլամ» ազդարար նաւը, որ 1870ին ծով իջեցուցուած եւ ժամանակին նաւային բոլոր կատարելութիւններով օժտուած էր։

ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԱՏՐՊԷՋԱՆԻ ՄԷՋ

Հնագիտական արշաւախումբ մը հետազօտութեան ելած է Աղդամի գաւառին գերեզմանադաշտերը։

Ղալա-Դարա-Թափայի մէջ պեղումները երեւան հանած են 3 տեսակ գերեզմաններ։ Գերեզմանի մը մէջ գտնուած է կծկուած կմախք մը, մէջքին՝ երկու երկաթէ դաշոյններ։ Ուրիշ գերեզմանի մը մէջ կճիճ մը, ուր գրուած են ուլունքներ եւ գանկ մը։ Երրորդ գերեզմանին մէջ՝ 35 սանդիմեդր մեծութեամբ կարաս մը մեռելի համար, 2 փոքրիկ կճիճներ՝ կերակուրի համար։

ՕՐԻՈՐԴ - ՄԱՆՉԸ. — Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Վերոնայի մէջ իտալացի օրիորդ մը, Ռէնաթա, որ 18 տարեկան է, յանկարծ կը զգայ թէ մանչ է։

Կը դիմէ բժիշկին, որ կը հաստատէ ճշմարտութիւնը, աւելցած ըլլալով գինուոր մըն ալ Մուսոլինիի լէգէոններուն վրայ։

Օրիորդին ծանօթները չեն զարմանար սակայն, այս երեւոյթին վրայ, որովհետեւ օրիորդ Ռէնաթա, իր աղջկութեանը, զարմանալի զգացումներ կը մշակէր աղուոր աղջիկներու մասին եւ ճաշակը բարձր էր։

Փրօֆէսէօրները շուարած են եւ զանազան մեկնութիւններ կուտան, քրքրելով որձեւէգութեան տեսութիւնները։

Յաճախ թուրքերէն թերթերը կը գրեն թէ նման դէպքեր պակաս չեն Անատոլուի մէջ, երբ հանըմները մէկ օրէն միւսը պէյ կը դառնան։

ՈՂՋ ՄԱՆՈՒԿ ՄԸ ԹԱՂՈՒԱԾ. Սիւսէքսի մէջ (Անգլիա) հեծելանուորդ մը դաշտէ մը անցած պահուն, տեսաւ որ հողի կոյտի մը տակէն դուրս ելած է փոքրիկ սրունք մը, որ կը շարժի։ Անմիջապէս կը փորէ եւ կը հանէ երախան, երկու ամսու։ Արագօրէն կը փոխադրէ հիւանդանոց։ Երախան, հողի շերտերով ճնշուած՝ զանազան վէրքեր ունի եւ դժուա՛ր թէ ազատի։

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ ուրական մը մեծ վնասներ պատճառեց։ Նիժնի-Նովկորոտի մէջ տուներ, կամուրջներ եւ արջառներ ջուրերէն քշուեցան։ Վոլկայի եւ Կասպից ծովու շրջանին մէջ սաստիկ փոթորիկը բազմաթիւ զոհեր խլեց։ Երեսուն ձկնորսներ խեղդուեցան Բագուի մէջ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր.

Միջազգային կարմիր խաչի գլխաւոր բժիշկ Ցիւկէ ժընեւեան տեղեկագիրը կը ներկայացնէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ տեղաւորուած հայ, յոյն եւ այլ գաղթականներու մասին.—

1918ի Զինադադարին Սուրիա եւ Լիբանան հասնելուն, Ֆրանսա միայն քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներու առջեւ չէ որ գտաւ ինքզինքը։ Կրկնակ տնտեսական աշխատանք մը կը պարտադրուէր իրեն. օգնել Լիբանանի սոված բնակիչներուն, եւ իրենց հայրենիքը վերադարձնել այն գաղթական քրիստոնեայ բնակիչները, որոնք փախած էին Կիլիկիոյ եւ Անատոլուի իրենց օճախներէն։ Ըսենք անմիջապէս որ այս բնակիչները՝ Հայեր, կաթոլիկ Յոյներ, կաթոլիկ Սուրիացիներ (կամ Ասորա-Քաղդէացիներ)են... Նոյն կեղեքումներու զոհերը եղան — որով եւ կարելի չէ զանոնք բաժնել այս ուսումնասիրութեան մէջ — նոյն դժբախտութիւններուն ենթարկուեցան, հետեւաբար եւ նոյն համակրանքին արժանի են։

Պատերազմը Լիբանանի քրիստոնեայ ժողովուրդներուն համար անհելի կեղեքումի շրջան մը եղաւ։ 1918ի վերջը, մանուկներն ու ծերերը անօթութենէ կը մեռնէին Պէյրութի փողոցներուն մէջ։ 1918ի վերջին երկու ամիսներուն եւ 1919ին, Ֆրանսա եօթը միլիոն ֆրանք ծախսեց Լիբանանը կերակրելու համար։ 10,000 մանուկներ հաւաքուեցան վերակազմուած եւ այս նպատակով բացուած 20 որբանոցներու մէջ. այս կերպով փրկուեցան անոնք։

Այս դժբախտներուն վրայ կ'աւելնային այն քրիստոնեայ բնակիչները (մեծ մասամբ Հայեր), որոնք Լիբանան եւ Սուրիա ապաստանելէ վերջ՝ Կիլիկիոյ եւ Անատոլուի իրենց երկիրները վերադարձուեցան՝ այն ատեն երբ ծրագիր կար անկախ հայ պետութիւններ ստեղծել Փոքր Ասիոյ մէջ։ Այս առթիւ Ֆրանսայի կողմէ եղած ծախսերը 40 միլիոն ֆրանքը կ'անցնին։

Անկէ զատ պէտք եղաւ այս դժբախտները տեղաւորել իրենց նախկին տեղերը։ Որովհետեւ, տուն՝ ու պատերազմը իր աւերները չէր բերած, կրօնական [illegible] [illegible] էին նախկին սեփականատէրերու ինչքերը եւ կործանած՝ զանոնք։

Ուստի, Ֆրանսա ստիպուեցաւ իր ջանքերը բազմապատկել Կիլիկիոյ մէջ, տարագրութենէ վերադարձողներուն թոյլ տալու համար որ կարենան ապրիլ իրենց աւերուած օջախներուն մէջ։ Ու առանց ցեղի խտրութեան, խնամատարական հիմնարկութիւններ ստեղծեց աշխատանք հայթայթելով, թէ քրիստոնեաներու եւ թէ իսլամներու համար որբանոցներ եւ արհեստանոց-դպրոցներ բացաւ 1921ին այս ձեռնարկներուն համար 5 միլիոն ֆրանք ծախսուեցաւ։

Սակայն շուտով Էնկիւրիի համաձայնագիրը առ ոչինչ պիտի դարձնէր այս բոլոր զոհողութիւններն ու աշխատանքները։ Ֆրանսական զինուորներուն կողմէ Կիլիկիոյ պարպումը 1921ի Դեկտեմբերին, պատճառ դարձաւ մէկ նոր տարագրութեանը քրիստոնեայ բնակիչներուն, որոնք առաջին անգամ մը արիւնոտ դժուարութեամբ տեղաւորուած էին իրենց տեղերը։ Այսպէս, երկրորդ արտագաղթ մը փոխ-վրէժէ վախցող հայ եւ քրիստոնեայ բնակչութիւններէն կը խլէր, այս անգամ ցմիշտ, այն հարուստ շրջանները, զորս արդիւնաւորած էին, եւ ուր երազած էին ազգային օջախ մը շինել։

[illegible] փախստականներ, Կիպրոս եւ Եգիպտոս գացին. Միւսները գաղթականներէն Սուրիա եւ Լիբանան խուժեցին։ Քանի մը օրուան մէջ անոնցմէ 14000 հոգի սահմանը անցան ցամաքէն եւ հաստատուեցան Իսքէնտէրուն ու Հալէպ, 16000 հոգի հասցնելով Մէրսինէն նաւով Ֆրանսայի կողմէ վարձուած նաւեր եւ ապաստանեցան Լիբանանի եզերքը, մանաւանդ Պէյրութ։

Տարի մը վերջ, 1922ի աշնան, իրենց հայրենի հողին կառչած վերջին քրիստոնեաները ստիպումի տակ տարագրուեցան։ 1923 Յունուար 1ին 14,766 նոր գաղթականներ հասած էին Հալէպ. 1923 Յունիսին անոնք կը համրուէին 27 հազար 388 հոգի, որոնց մէկ երրորդը Յոյն եւ երկու երրորդը Հայ։ Թրքական յաղթանակը կը ստիպէր զանոնք Անատոլուէն մեկնիլ։ Վեց ամսուան մէջ ֆրանսական իշխանութիւնները 2,875,720 ֆրանքի ուտելիք բաշխեցին։

1923ի վերջը, լրացած կրնար նկատուիլ այս խղճալի արտահանումը, որ մօտ 125,000 հոգի քշած բերած էր։ Ֆրանսա իբրեւ փոխանորդ Ազգերու Դաշնակցութեան, իր վրայ առած էր մարդասիրական այս գործը եւ այդ նպատակով ծախսած էր ընդամէնը 50 միլիոն ֆրանք, որ կը բաժնուի հետեւեալ կերպով.—

Ուտելիքի ծախսեր՝	100էն	40
փոխադրութեան »	»	40
բժշկական խնամք՝	»	4
Բնակարան եւայլն՝	»	16

Դրամական այս զոհողութեան վրայ կ'աւելնայ այն անհաշիւ աջակցութիւնը, զոր կ'ընծայէին գաղթականներուն մարդասիրութիւնը, քանակը եւ այլ պաշտօնատուններ, եւ ասոնց գումարը կարելի չէ հաշուել։

1924—1925 Ֆրանսա շարունակեց զբաղիլ Փոքր Ասիոյ գաղթականներով, անոնց տուաւ ձրի խնամք, դեղեր, կարելիութեան սահմանին մէջ բարուոքեց անոնց ապրելու նիւթական պայմանները, մէկ խօսքով ջանաց զանոնք մեռնելէ արգիլել, միաժամանակ փորձելով կազմակերպել անոնց գործունէութիւնը, առանց վնաս հասցնելու տնտեսական հաւասարակշռութեանը Լիբանանի եւ Սուրիոյ, որ նոյնպէս ուժգնօրէն խախտուած էր։

Սարսափելի խնդիր մըն էր պատերազմի երկար տարիներուն խոտոր վնասուած երկիրներու մէջ ընդունիլ, նոյնիսկ տեղաւորել մօտ 80,000 հոգինոց ժողովուրդ մը, որուն թշուառութիւնը կուգար աւելնալ Լիբանանի եւ Սուրիոյ բնակիչներու տառապանքին վրայ։ Ի պատիւ այս վերջիններուն պէտք է յիշել թէ ոչ մէկ անհանդուրժութիւն պատահեցաւ։ Նոյն իսկ հովանաւորութեան ենթակայ երկիրները լայնօրէն օժանդակեցին այս թշուառութիւնները ամոքելու համար։ Հետեւեալ թիւերը պերճախօս են.—

Լիբանանի պետութիւնը 1919—1926 գաղթականներուն տուաւ 400,000 ֆրանք, իսկ 1925ին՝ 2,047,500 սուրիական ղրուշ։ Սուրիոյ պետութիւնը՝ 1922—1924՝ 802,198 ֆրանք. ֆրանք։ Իսքէնտէրունի սանճաքը՝ 1919, 1920, 1924ին՝ 1,450,209 եգիպտական ղրուշ, 1,442,635 սուրիական ղրուշ։

ՀԱՅ ԱՆԳՈՐԾ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան «Քրիսչըն Սայէնս Մոնիթըր» թերթը բաղդատութիւն մը կ'ընէ անգործ հայ եւ ռուս գաղթականներու միջեւ։ 1925 Յունուարին, անգործ ռուսերու թիւը 200,000 էր, Հայերունն ալ՝ նոյնչափ։ Այժմ անգործ ռուսերուն թիւը իջած է 188,416ի, իսկ Հայերունը 63,911ի։ Ռուս գաղթականներէն միայն 11,584 հոգի գործ գտեր են, իսկ Հայերէն՝ 136,089 հոգի, այսինքն տասն անգամ աւելի, շնորհիւ Հայոց ձեռներէցութեան։

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

Այցելեցէք այս օրերուն Իւզէս, պզտիկ պտոյտի մը համար, մտէք անցքերուն մէջ որոնք կը նմանին Հալէպի հին ու նեղ փողոցներուն, եւ ձեր աչքերուն շեշտակի պիտի զարնէ Հայերուն նուազումը։

Գործադրկութեան օրերուն շատեր ձգեցին ու հեռացան. ուրիշներ վերջէն դժգոհ եւ, ինչո՞ւ չըսել, նոր տեղեր տեսնելու տենչէն վարակուած, մեկնեցան իրենց ծանօթ ազգականներուն քով։ Ու այս հոծ գաղութն ալ ցրուեցաւ։ Ցնցուկ մը անանուն դատարկութիւն կը զգաս շուրջդ։ Մինչդեռ առաջ երգ ու ծիծաղ, ծափ ու խնդուք կար ամէն տան մէջ, ամէն նրբանցքի վրայ։

Իւզէսը այն ֆրանսահայ դժբախտ գաղութներէն է որ տակաւին չունի որեւէ կազմակերպութիւն, ոչ կուսակցական, ոչ կրթական, ոչ ալ ազգային, հակառակ անոր որ օժտուած է լայն եւ ձեռնտու պայմաններով։

Ունի հարուստ, երկսեռ երիտասարդութիւն մը, որ կրնայ լաւագոյնին գտնել եւ գաղութին մէջ վառ պահել հայ ոգին, սովորութիւններն ու այն հեռաւոր ու անկորնչելի կարօտը հայ հողին ու արեւին որ կայ ամէն կիսափուլ հոգիի մէջ շեշտուած կերպով. այս հեռաւոր ու ցիրուցան օրերուն մանաւանդ։

Ինչու չստեղծել երիտասարդական երկսեռ Միութիւն մը, որ պարբերաբար տայ ներկայացումներ, սարքէ վիճաբանական եւ ընկերային ժողովներ, դաշտային հաւաքական պտոյտներ, որոնք կ'ազնուացնեն մթնոլորտը, հարազատ յոյզեր տալով բոլորին։

Հեղինակաւոր ձեռք մը պէտք է որ պատրաստակամ մարդերը իրարու կապէ։

Այսօր երբ քիչ մը խաղաղ ենք ու կրնանք այս պատ հողին վրայ պահ մը կազդուրուիլ, դարմանել մեր վէրքերը, որոնք խորունկ են եւ անծայր, ընենք ինչ որ մեր ձեռքէն, մեր հոգիէն կուգայ։ Պզտիկ խուլինզոտներ, անհամ խաղեր ու ձեւեր վերցնենք հրապարակէն։

Պիտի ըսէք թէ, մեր աղքատ, այսինքն գործի պայմանները շատ նեղ են, ճնշուած ենք։ Ու՞ սակայն դժուա՞ր բան է շաբաթը երկու օր քով քովի գալ իրիկունները ազատ ժամերուն, փոխանակ սրճարանի մը անկիւնը, գաւաթներուն շուրջ նստած սրճարանատէրը հարստացնելու։

Այս համայնակուլ օրերուն, երբ մտաւոր ծրագիրներ կը մշակուին ստարները ձուլելու, մենք երիտասարդներս պէտք է աշխատինք, հսկենք եւ կանխենք վտանգը որ հետզհետէ կուլ կուտայ մեր մատաղ սերունդը։

Ունինք այս յորձանքին առջեւ թումբեր կանգնելու միջոցները։ Այո, ունինք բայց անկազմակերպ ենք եւ խախուտ. կը սիրենք գործի մը արդիւնքը, բայց զայն արտադրելու համար քիչ քրտինք կը թափենք, եւ յաճախ ոչինչ կ'ընենք։ Ժողովուրդը կը գնահատէ մեր երգն ու ծափը, մեր ամէնէն յետին շարժումը. խօսէ՛ ժողովուրդի սրտին, այն տառապած ժողովուրդին, որ ունէր իր բնաշխարհը, իր այգին ու անդաստանը, իր դպրոցն ու հնաւանդ եկեղեցին, եւ ան պիտի տայ ինչ որ կ'ուզուի։

Մեր մէջ մարած է կարդալու [illegible], կեանքին թափով [illegible] ցելու, երեւոյթները զանազանելու ձգտում մը։ Յատկապէս դասակարգի մը մէջ։

Գիտցէք Գերմանացիները ամէն առտու եւ գործի պահերուն։ Ամէն ձեռքի վրայ թերթ մը կը նշմարէք անպայմանօրէն. մեր մէջ դժբախտաբար հակառակը։ Մենք այս հրապուրիչ եւ օրինակելի սովորութիւնը չունինք։

Գիտնանք գնահատել մեր անցեալը, մեր թափած արիւնն ու աշխատանքը։ Այլապէս կը կորսուինք օրերու մշուշին ու մութին մէջ եւ անվերադարձ։

Մայիս 28ը տօնուեցաւ հոս ալ։ Բայց եղան քանի մը Հնչակեաններ, իրենց թերթին գրածները կարդացող ու չհասկցող եւ միշտ ժխտող — որ զիջանեցան տօնել ու մութ խաղերու։ Քանի մը օր առաջ, Գ. Ենովք Արմէն, յանձնարարեր է «Վարժապետին» որ երկսեռ երգչախումբ մը կազմէ քանի մը արտասանութիւններու հետ։ Մեր խելացի վարժապետը սակայն կ'աշխատի վիժեցնել փորձը, չի յաջողիր եւ պարապ տեղը ջուր կը ծեծէ։

Այս անախորժութիւններուն կարելի է վերջ տալ, ստեղծելով երիտասարդական կուռ կազմակերպութիւններ։ Աղջիկները արդէն սկսած են գրադարանի մը հիմը դնել։ Բարի յաջողութիւն. ոչ սրահ կը պակսի իրենց, ոչ ալ ողջամիտ աջակցութիւն։

Արդէն պատրաստուած են քանի մը դասախօսութիւններ հայ լեզուի եւ գրականութեան մասին Հայերը ծանօթացնելու համար բնիկներուն։

Ըստ այժմ Իւզէս անգործներ չունի։ Բոլորն ալ կ'աշխատին մօտակայ գիւղերը 5—10 քիլոմեթր հեռու, ցրուած. հեծելանիւով ամէն առաւօտ կ'երթան եւ կը դառնան երեկոյեան։ Ուրիշներ վերջացուցած են իրենց կրճատուած աշխատանքը։ Հայերը ունին նպարավաճառի խանութ մը, բաւական ուշագրաւ գիրքով։ Խօսակցութեան մը ընթացքին հայրենակիցս ըսաւ որ առաջարկներ կ'ըլլան Հայերուն, մօտակայ բնակիչներէն գնուած գիւղերը հաստատուելու, ծրիօրէն մշակելու հողը։ Այդ պարագաներուն կառավարութիւնը իր աջակցութիւնը պիտի տայ, տրամադրելով հարկ եղած գործիքներն ու պէտքերը։ Լաւ կ'ըլլար, եթէ ընդունող գաղթողներ ըլլային, փոխանակ միշտ մտատանջուելու վաղուան անստուգութենէն։ Գործարաններու մուխ ու ծուխէն, սեւ կեանքէն աւելի լաւ է արեւին ու ջուրին քաղցրութիւնը, հողին մաքուր բարիքը։

..Դեռ որքան ատեն մեր տուները պիտի չունենանք ու մեր երդիքներէն բարձրացող ծուխը պիտի չտեսնենք, միշտ ճամբով օր օրին ապրողներ, պարզ գնողներ։

Որքան ճամբաներ պիտի կոխենք տակաւին մեր վտիտ ոտքերով։ Եւ մեր գարուն, արեւոտ տղաքը մինչեւ ե՞րբ հեծելանիւով գործարաններուն դուռներն ափ պիտի առնեն յոգնաբեկ ու հեւհեւուն։

Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ.— Երեւանի թուրք երեխաներուն համար կառավարութիւնը պիտի հիմնէ երկու մանկապարտէզ։ Երեք մանկապարտէզ ռուս մանուկներու համար, Բէօյիւք-Վեդիի, Վարանցովկայի եւ Ծաղկաձորի մէջ։ Պիտի շինուի նաեւ Էլլենովկայի մէջ ռուս գաղթականներու երախաներուն համար։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ. խորհրդ. Թերթերէն)

ԿԱԼԻՆԻՆԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք, Յունիս 30ին Ալեքսանդրապոլ այցելած է Մոսկուայի վարիչներէն Կալինին։ Խօսելով Փոլիկոնի որբերուն, կեդր. գործադիր կոմիտէի նախագահը հետեւեալ խրատները տուաւ.

— «Նախ ձեզի կը յայտնեմ ողջոյնը Մոսկուայի որբերուն։

Իմ փափաքս է որ դուք լաւ սորվիք, ուտէք ինչ որ կուտան ձեզի, առողջ ըլլաք, կատարէք ձեր զբօսանքները, լաւ քնանաք եւ ուսանիք։ Ուսանիք լաւ քաղաքացիներ դառնալու համար ձեր երկրին։ Անհրաժեշտ է, անպայման, սորվիլ նաեւ արհեստ մը, որպէսզի որբանոցէն դուրս ելլելէ յետոյ կարենաք աշխատիլ։ Պահանջեցէք որ ձեզի արհեստ սորվեցնեն։ Եթէ այս ամէնը տրուի ձեզի, դուք կը դառնաք օգտակար քաղաքացիներ։

Եթէ կը փափաքիք, ձեր ողջոյնները տանիմ Մոսկուայի որբերուն։

Ձեր ուսուցիչները մեծ աշխատանք մը կը կատարեն հոս։ Հոգ. չէ թէ այդ աշխատանքը, բովանդակելով հանդերձ տարբեր մեր պահանջած դաստիարակութենէն, կը կատարուի լուսաւորուած քաղքենիութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Կացութիւնը կը պահանջէ, որ մենք, այդ գործին մէջ, մասնակի համագործակցութիւն ցոյց տանք հակառակ դասակարգի այդ ներկայացուցիչներուն։ Ասիկա փորձ մըն է, զոր կը կատարենք յանուն համայնավար-հաւաքապաշտ (կոմունիստ-կոլեկտիվիստ) գործին։ Որբութիւնը արդիւնքն է այն հին կեանքին, հին ընկերութեան, որ կանգնած է կործանումի գիծին վրայ։ Այդ հինը վերափոխելու պայքարին մէջ, դուք պէտք է ըլլաք լաւագոյն հաւաքապաշտները, պրոլետարական տեսակէտէ։ Ասոր համար, ձեր ուսուցիչներէն կը պահանջուի հսկայական աշխատանք։ Սակայն էականը այն է, որ այդ դժուարին գործին մէջ, խումբ մը ուսուցիչներ չպիտի կրնան կատարել այն, զոր կոչուած են ընելու պարզ աշխատաւորներ։ Կ'ակնարկեմ այն դաստիարակներուն, քոյրերուն եւ մայրերուն, որոնք ամէն վայրկեան շփման մէջ են ձեզի հետ։ Անոնք պէտք է որ կատարեն ամէն բան, մեծ չափով մը յաջողեցնելու համար գործը։ Ես կ'ուզէի որ անոնք կողմնակի չնայէին այդ գործին։ Վերջացնելով խօսքս, յաջողութիւն կը մաղթեմ ձեզի։»

Թարգմանի մը միջոցով, Ամերիկեան Նպաստամատոյցին ներկայացուցիչը ողջունեցին Կալինինը, եւ նուիրեցին երկու գործիքի նմոյշներ, զորս պատրաստած էին որբերը։

Փակման խօսքով, Ա. Կարինեան, յանուն Հայաստանի կառավարութեան շեշտեց Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կատարած աշխատանքին դրական նշանակութիւնը։

ԵՐԵՒԱՆ ԾԱՐԱՒ Է

«Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ (2 Յուլիս) ջրաբաշխական վարչութիւնը կը գրէ.—

— Երեւանի բնակչութիւնը կը տառապի ջուրի պակասութեան պատճառով։ Բարձր թաղեր, Կոնդ, Թախտաբաշ, Դամիր-Բուլաղ, [illegible] եւ այլն աւելի մեծ տագնապի մը զոհ դարձած են։

Երբ նկատի ունենանք որ քաղաքին բնակչութիւնը հետզհետէ կ'աճի, մինչդեռ անփոփոխ կը մնայ ջուրին արդէն իսկ անբաւարարութիւնը [...] կ'ըլլայ թէ որքան սուր է [...] ջրամբարին մէջ [...] 200,000 դոյլ ջուր, որ կը [...] 25 000 բնակիչի։ Այսօր ջուրը [...] բաւէ, հազիւ 64000 բնակ[...] մինչդեռ Երեւան բնակչութեան [...] եռապատկուած է։

Բաղնիքի համար պիտի [...] առցուի ջրամբար մը, որ [...] որոշ օգտակարութիւն մը ունի[...] ջուրի տագնապներու ընթա[...]

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐ[...]

Հայաստանի պետ համալս[արանը] կը յայտարարէ թէ [...] ցիկլայ ուսումնական տարեշր[ջանին] պիտի ընդունի միայն 275 [...] նոր, բժշկականին համար [...] գիւղատնտեսականին 70, [...] բային-տնտեսագիտականին [...] մանկավարժականին 105)։

Ագրբէջանէն եւ Վրաստան[էն] պիտի ընդունուին միայն 25 [...] ուսանող։

Բոլոր այն ուսանողներէ[ն, ո]րոնք կուգան դուրսէն, կը [պա]հանջուի հայերէն։

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Յունիս 18ին Թէհրանի [...] տեղի ունեցաւ Հայկազեան [...] սեռ վարժարանի տարե[կան] հանդէսը։

Համաձայն տեղեկագիրի [...] ուսուցիչներու ամսականները [...] նախորդ տարուան վճարուած [...] Վարժարանը բաց ունի [...] թուման (տոլար), սակայն [...] վճարուին չզանձուած [...] ները, 1200 թուման, եւ [...] գին ապահովուած [...] 2000 թուման, վարժարան[ի] յաջորդ տարուան համար [...] նենալ պատրաստ դրամ [...] թուման։ Ուսուցչական [...] կը բաղկանայ 15 հոգիէ։ [...] բարձրագոյն կրթութիւն [...] ցած են։

Անցեալ ուսումնական [...] շրջանին, տեսուչ Ա. Հա[...] գարեանին հրաժարականի պատճառով, տեսուչ նշանակ[ուած] է Տ. Աբրահամեան։

Շէնքին մասին։ Դպրոց[...] բու չէնք, անհամապատաս[խան] է պահանջներուն։ Եւ աւել[ի] յարմար է այժմ, երբ [...] է յարակից մանկապարտ[էզի] հոգաբարձութիւնը կը [...] նորոգութիւններ կատար[ել...] տի բացուի վեցերորդ դաս[արան] մը, ուր պիտի տրուին [...] րու, մանկավարժութեան, [...] բուձեւ-եւ տնային աշխա[տան]քներու դասեր, (որով[...] գալ տարուան 6րդ դաս[արանի] 16 աշակերտներէն 13ը [...] ներ են)։

Աշակերտութիւն [...] րանին կ'աշակերտեն 322 [...] որոնցմէ մանկապարտէզին [...] 30 մանչ, 33 աղջիկ, դպ[րոցին] մէջ՝ 119 մանչ, 140 աղջիկ[...]

Մանչերուն թիւը վարժ[...] սարաններուն մէջ հա[...] բարձրագոյն դասարան[ներուն] մէջ աղջիկները կը շա[...] Աշակերտութեան հարիւր[...] որը է, մասամբ կամ ամբ[ողջ...] վին։ Աշակերտութեան [...] աւելին թոշակ չեն վճ[արեր]։ Աղքատ աշակերտներուն [...] մար, հանգանակուած [...] գնուած են գլխարկներ։

Դժբախտաբար կարելի [...] եղած տարիքի հաւասարա[...] սահեղծել այս երկսեռ [վարժա]րանին մէջ։ 7 տարեկան[...] կը նստի 12 տարեկանի, 11 [...] րեկանին մօտ 16 տարեկ[ան...] Եւ սակայն ո եւ է [...] պարապայ տեղի ունեցած [...] Ուսումը Զարկ տրուած է [...] ներուն, կ'ուսանդուին ֆր[անսե]րէն, ռուսերէն եւ անգլիերէն։

Տկար է եղած մաքենա[...] ֆրանսերէնի եւ [...] ուսուցումը, ուսուցիչներու [...] ռանալուն պատճառաւ։

Դպրոցին մէջ կը [...] նկարչական, ձեռագործի [...] դասեր։

Ունի հարուստ գրադար[ան], բայց անկազմակերպ։ Ա[շակերտ]ներուն անխնամ են։

ԸՆԹերցո՛ղ

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:
Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:
Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չե՞ս պիտի ուզէիր ուրախացնել հրիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները

…ՒՈԱՂ

«ԿՈՉՆԱԿ»Դ ՀՆՉԵՑՈՒՐ…"

«Կոչնակ» անունով հանդէս
…կ'ելլէ Նիւ Եորքի մէջ: Քսա-
…ամ տարի է որ այս կոչնա-
…կը հնչեցնէ պատուելիական
…րմաթարմ քարոզներ: Խմբա-
…ները յաւիտենականօրէն բո-
…քականներ են:
…ակայն չկարծէք թէ կը բո-
…քեն: Քաւ լիցի: Անոնք իբրեւ
…մարիտ քրիստոնեայ Տիրոջ ու
…երու փառքը կ'երգեն: Խիստ
…իչ, խիստ բարոյացուցիչ ու
…ստ խրատացուցիչ յօդուածներ
… գրեն: Եթէ այս պատեհութե-
…ն օգտուիք, Տիրոջ Թագաւո-
…թեան մէջ դաշտ մը ապա-
…ած կ'ըլլաք: Դժուար չէ:
…եւ գինը հինգ տոլար է.
…կայն ի սրտէ փափաքողին ծրի
…րթ կը ղրկեն… գաղափարի
…մար: Կը բաւէ գրել նամակ մը
…ուն բառերուն 90 առ. հարիւրը
…ան Աստուած, Իսրայէլ, Տէր,
…ւս, սիրտ, ժողովարան, պատ-
…եր, սրբութիւն:
…ժամանակագրութիւնը ապա-
…ուած է:
Այս «կոչնակ»ը վերջերս բա-
…ը է նոր սիւնակ մը «ընտանե-
…ն հարցարան» վերտառու-
…եամբ:
Ահա թէ ինչ կը հարցնէ օ-
…իորդ մը.
— «Լաւ բարեկամութիւններ
…նեցող երիտասարդ մը ձեռքս
…ը խնդրէ, ամուսնութեան հա-
…ր: Շատ կէտերու մէջ իրարու
…ղափարակից ենք բայց ինք
…ոնքի չի հաւատար: Կենակցի՞մ
…րմն հետ թէ ոչ:»
Ու ահա թէ «կոչնակ» զայն
…ստարանէ մը վերջ ի՛նչ կ'եզ-
…կացնէ.
«Եթէ ես աղջիկ ըլլայի
…րդափիտի անհաւատի մը հետ
…ամուսնանալ չպիտի ուզէի կապել:»
Պատուելի «կոչնակ», նախ լաւ
…ը աղջիկ չես եղեր եւ երկրորդ'
…անքդ կապելու տեղ լաւ կ'ընես
…թէ խելքիդ պատկը կապես ու
…ծի մօրկ ընես:
Ես ունեցած եմ երկու նշա-
…ւոր ազգականներ: Մէկը բա-
…նաստեղծ էր, միւսը վարդա-
…պետ: Բանաստեղծը ո՛չ Աստու-
…ծոյ կը հաւատար, ո՛չ ալ մամո-
…նայի, իսկ վարդապետը ամէն
…անհատականութիւն կ'ընէր Աստու-
…ծոյ անունով: Բանաստեղծը
…ը միութիւն, եղբայրութիւն
…երմանեց, իսկ վարդապետը ըսու-
…աւորչական ու կաթոլիկ հա-
…տարակութիւնները իրարու դէմ
…հանեց ոխով ու ատելութեամբ:
Բանաստեղծը հակառակ ազքա-
…տիկ ըլլալուն, բոլորին օգտա-
…կար եղաւ բարոյապէս ու նիւ-
…թապէս, իսկ վարդապետը տու-
…ը անկէ վերջ չդադրեցաւ
…որթելով ուտելէ, Թալլելով ար-
…ժանացէ ու ասոր անոր ապրան-
…քով .. ուրախ ըլլալէ:
Վերջապէս երկուքն ալ մե-
…ան: Երկուքն ալ իբրեւ կաթո-
…լիկ ծնեալներ միեւնոյն գերեզ-

մանատան մէջ թաղուեցան: Բա-
նաստեղծը սակայն … …
թաղը նետեցին իբրեւ անիծ-
եալ, իսկ վարդապետին դիակը
պատուոյ տեղ մը զետեղեցին
փառաւորապէս: Ժողովուրդը
սակայն միշտ կ'օրհնէ այդ վե-
հոգի բանաստեղծին յիշատակը
ու կ'անիծէ վարդապետը:
Հիմակ, «կոչնակ» պատուելի,
այս երկու նշանաւորներէն ո՞ր
մէկուն ուղիէն ընթանալը աս-
տուածահաճոյ է: Անհաւատի՞ն
թէ հաւատացեալին:
Ո՛ն, ուրեմն՝
«Կոչնակդ հնչեցուր…»
ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— 2 Ն. Ռ. Միու-
թեան Ալֆորվիլի անդամական
տարեկան ժողովը տեղի ունեցաւ
կիրակի: Անդամներէն շատ քիչեր
բացակայ էին: Ներկայ չեղող
անձեր անմիջապէս անդամ ար-
ձանագրուեցան, ինչ որ մեծ ոգե-
ւորութեան պատճառեց:
Ժողովը բանալով վարչութիւ-
նը իր բարոյական եւ նիւ-
թական գործունէութեան հաշ-
ուետուութիւնը ըրաւ:
Հաշիւները յանձնուեցան քն-
նիչ յանձնախումբի մը:
Կեդրոնի քարտուղար Պ. Հ.
Խանէտանեան կարգ մը թերու-
թիւններ մատնանշեց:
Նոր վարչութեան անդամ
ընտրուեցան — Պ. Պ. Ղազարոս
Փափազեան (ատենապետ), Սար-
գիս Չավուշեան (ատենադպիր),
… … գանձապահ,
… … եւ Մի՛-
րան Ամահեան: Նոր վարչութիւ-
նը խոստացաւ եռանդով փարիլ
գործին:
Հնչակեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼԻՍԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԻՍ, 11 Յուլիս.— Պոլսի
գաղութը դարձեալ աւելնալու
վրայ է, շնորհիւ գործ գտնելու
դիւրութեան:
1923էն մինչեւ 1925 գա-
ղութը կը հաշուէր մօտ 400 անձ,
մեծով պզտիկով: Անկից վերջ հետ-
զհետէ կը գային, ծանր աշխա-
տանքին ու յաճախադէպ արկած-
ներու փոխարէն. աւելի դիւրին ու
մաքուր գործեր ճարելու նպա-
տակով մինչեւ որ վրայ կը հաս-
նի ծանօթ գործադրութեան տագ-
նապը: Այն ատեն նորէն ծայր
կ'առնէ վերադարձը: 1926ի մար-
դահամարին, զոր կատարեց կա-
ռավարութիւնը, ունէինք միայն
268 անձ, մեծ ու պզտիկ, իսկ
այժմ կարելի է ըսել որ 350էն
աւելի է գաղութը:

հակառակ այսքան բազմութեան,
դժբախտաբար ո՛չ մէկ լուրջ աշ-
խատանք թափուած է գաղութը
կազմակերպելու համար: Իսկ ինչ
որ երբեմն կար, շուտով ցրուած ու
լուծուած է: Իբրեւ կազմակեր-
պութիւն Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէն
է որ շարժիչ ուժը կը հանդիսա-
նայ իր գոյութենէն ի վեր: Մաս-
րան վարչութիւնը խոր քուն կը
քաշէ, հօկը կը պառկած ու կը
քաշքշէ.
Այժմ, որ մեր շրջանը—
Մարսէյլ— Ազգ. Վարչութիւն
ունի, անշուշտ իր շրջաններուն
կազմակերպման հոգը պիտի
ստանձնէ: Մեր առաջին ու անհրա-
ժեշտ պահանջն է դպրոց-մանկա-
պարտէզ մը, որմէ կախում ունի
նոր սերունդին ապագան: Պէտք է
օտարացման դէմ պայքարիլ,
մինչեւ որ մենք ալ ափ մը սեւ
հող ունենանք մեր հայրենիքին
մէջ ու տեղաւորուինք:
** Նորութիւն ըլլալով, Հ. Յ.
Դ. Ենթակոմիտէին ջանքերուն
շնորհիւ, հիմնուած է «Ժողովրդա-
յին տուն» մը, բա՛ց ամէնուն առ-
ջեւ, թէ՛ իբրեւ գրադարան-ըն-
թերցարան թէ հաւաքոյթի տեղ:
Նպատակն հայ հասարակութիւնը
համախմբելու եւ արճարանային
կեանքէ ազատելու ազդակ մը կր-
նայ ըլլալ այս ակումբը, եւ միա-
ժամանակ ինքնազարգացման միջոց:
Այն բոլոր սրտցաւ հայրենա-
կիցները եւ մանաւանդ Հ. Յ. Դ.
քոյր Ենթակոմիտէները, որ կը փա-
փաքին օգնել սոյն օգտակար գոր-
ծին, թող բարի ըլլան ղրկել գիրք
կամ թերթ, հետեւեալ հասցէին,
K. Zumbulian, Grand' rue, Bollène—Vaucluse.
Լեւոն - Անդ.

ԿԵԱՆՔԸ ՊԷԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

ՊԷԼՖՈՐ.— Մեր գաղութը
բարեկեցիկ վիճակ մը ունի: Ան-
գործ մարդ չկայ: Այրերը կ'աշ-
խատին Սոսիէթէ Ալզասիէնի մէջ,
օրական 8 ժամուան փոխարէն
ստանալով 18—20 ֆր.: Թէեւ
վճարումը քիչ է, սակայն գոր-
ծերը հանգիստ են: Կիները կ'աշ-
խատին Ցիմսի դերձանի գործա-
րանը, եւ 8 ժամ աշխատանքի
փոխարէն կը ստանան 12—15
ֆր.: Ամէնքն ալ գոհ են իրենց
վիճակէն հակառակ իրենց ծանր
գործերուն:
Ունինք կազմակերպուած Հ.
Յ. Դ. խումբ մը, որ ամէն կիրակի
կու տայ հաւաքոյթներ որոնք կը
տեւեն 4—5 ժամ: Իրենց ջանքն
է գաղութին մէջ վառ պահել
ազգային զգացումը: Աւելի կազ-
մակերպուած ըլլալով ունինք
Կեմկրէկցիներու Հայրենակցական
Նորակազմ միութիւնը որ կը ջա-

նայ ամէն տեղէ հաւաքել իրենց
ցիր ու ցան հայրենակիցները եւ
բերել հոս տեղաւորել: Զքաւոր-
ներուն կ'օգնեն եւ գործ կը հայ-
թայթեն: Երանի թէ բոլոր հայ-
կական միութիւնները այսպիսի
ծառայութիւն մատուցանէին ի-
րենց հայրենակիցներուն. այն
ատեն ոչ մէկ Հայ կարօտ կամ
անգործ պիտի մնար այս օտար
երկրին մէջ:
Այստեղ ալ կան քանի մը
գինեմոլ եւ խաղամոլ երիտա-
սարդներ, որոնք իրենց ամբողջ
պարապ ժամերը գինետուններու
եւ պարասրահներու մէջ կ'անցընեն:
Վերջերս քանի մը հոգի կա-
մաւոր արձանագրուեցան, Մարոքի
մէջ, «Լէժիոն էթրանժէր»ի մէջ
ծառայելու համար: Առաջինը 8
ամիս առաջ գնաց, երկրորդը եր-
կու շաբաթ առաջ, իսկ երրորդը
այս շաբաթ:
Յ. Ն. Սիփան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ինչպէս գրեցինք, ֆութպոլի
եղանակը փակուեցաւ Յունիս
19ին:
Կ'արժէ ամփոփ պատկեր մը
տալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առաջին խում-
բին կողմէ կատարուած մրցում-
ներուն մասին:
Նախ ըսենք թէ ինչպէս ա-
մէն եղանակի, այս շրջանին
սկիզբն ալ խումբը կաղաց: Եթէ
նկատի առնենք ուրիշ Միու-
թիւններու տարեկան մրցում-
ները, պիտի տեսնենք որ բոլորն
ալ ուժգնօրէն նետուած են դաշտ
եղանակի սկիզբը, բայց մեր մէջ
ասոր հակառակը եղած է: Պատ-
ճառը այն էր Միութեան գլուխը
գտնուողները չեն յաջողած կա-
րող Յանձնախումբ մը ընտրել
ճիշդ ժամանակին:
Ֆութպոլի Յանձնախումբը
միշտ կը մնայ ու կը գործէ եւ
եղանակը սկսելէն երկու ամիս
առաջ է որ յաջորդ տարուան
մրցումները կ'ապահովէ եւ ոչ
թէ եղանակը սկսած ատեն:
Այսպէս անցեալ եղանակի
սկիզբը, Սեպտեմբերէն Հոկտեմ-
բերի վերջը երեք մրցում կա-
տարուած է, ինչ որ բաւական
չէ: Ասոնք են.— C. O. Billancourt, Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթական 2-1:
Բ.— Saint George Argenteuil,
յաղթական 1-0: Գ.— U. A. 16e,
կէս մնացած՝ 0-0:
Իսկ Հոկտեմբեր 31էն Նոյեմ-
բեր 21 կատարուած է միայն
մէկ մրցում, Corinthiens de
Parisի հետ եւ յաղթուած է 2-3:
Դեկտեմ. 5ին C. A. S. G.ի խառն
խումբին հետ հաւասար 1-1:
Դեկտեմբեր 12ին յաղթական U.
S. Romillyի դէմ 3-2: 1927
Յունուար 2ին պարտուած Srora
de Luxembourgէն 2-5: Կը տես-
նուի որ Նոյեմբերէն մինչեւ
Յունուար խումբի մրցումները
քիչ մը կանոնաւոր եղած են,
իսկ անկէ վերջ դարձեալ կա-
ղացած: Յունուար 30ին կը յաղ-
թէ U. S. Lengléeի դէմ 6-1:
Յունուար 30էն Փետրուար 27
մէկ մրցում S. A. Nord-Estի
դէմ, յաղթական 2-1: Ուրեմն,
նորէն թուլացում:
Իսկ Մարտ ամիսէն կը սկսի
կանոնաւոր մրցումներու շարքը
եւ կ'երթայ մինչեւ եղանակի
վերջը կանոնաւոր կերպով: Մարտ
13ին հաւասար Kremlin 3—3:
Մարտ 20ին յաղթական F. C.
Gournaisienի դէմ 6—0: 27 Մարտ
S. C. Melon' ֆորֆէ: 3 Ապրիլ
A. S. Transport' հաւասար 0—0:
20 Ապրիլ Rueil A. C. խաղը
վերջանալուն 20 վայրկեան մնա-
ցած կեցուցուած: 17Ապրիլ Զատ-
կի օրը) յաղթական Tigres Vendéensի դէմ 4—0: 24 Ապրիլին
հաւասար F. C. Rouen 2—2.
Մայիս 1ին յաղթական C. O.
Billancourt 2—1. Մայիս 8ին
յաղթական V. G. A. Saint-Maur
4—2. Մայիս 15ին յաղթական
Gallia Club 1—0. Մայիս 29ին
… … U. S. Arménienneի
… խումբէն 2—3. Իսկ
Յունիս 12ին վերջին մրցումը
կատարած է մասնակցելով Intergad' zartsի «Թունունայ»ին,
պարտուած:
Ամբողջապէս կատարուած է 19 մր-
ցում, որոնց 10ը յաղթական, 4ը
հաւասար, 2ը չլրացուած, իսկ
3ը պարտուած: Հաշուելով միայն
տասնըեօթը մրցում (բացի երկու
չլրացուածներէն): Հ. Մ. Ը. Մ.ը
ամբողջ եղանակի ընթացքին շա-
հած է 43 նշանակէտ' 25ի դէմ:
Խումբը 5 անգամ պաւաւ գա-
ցած է:
Բնական է կատարուած 19
մրցումները բաւական չեն, մա-
նաւանդ որ անոնց մեծ մասը
տեղի ունեցած է եղանակի վեր-
ջերը եւ իրարու ետեւէ, այնպէս
որ, երբ եղանակը վերջացաւ,
խումբը յոգնած էր:
Ախոյեանութեան չմասնակցող
խումբերու փայլելու առիթներն
են եղանակի սկիզբը եւ վերջը:
Այդ միջոցներուն է որ խումբ մը
կրնայ իր ամենամեծ մրցումները
կատարել:
Երկու շաբաթէն բոլոր խում-
բերը կը սկսին փորձախաղերուն,
որպէս զի եղանակի սկիզբը
ուժգնօրէն դաշտ նետուին:
Գ. Կարապետեան

ՅԱՄԱՔԱՇԷՆ.— Զանգու գե-
տին ալ ափին, (Հայաստանի
մէջ), ծրագրուած է հիմնել նոր
գիւղ մը, որ պիտի մկրտուի Յա-
մաքաշէն: Գիւղին ջուր պիտի
տրուի Զանգու գետէն ջրաքաշ-
խական մեքենայի մը միջոցով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՆՁԱՀԵՂՁ.— Առջի օր Հըր-
չուն վաճառորդ մը կը ներկայա-
նայ պողպատաճառ Տրմէնկօյի
խանութը եւ կ'ապսպրէ աղամա-
թուզ (պանան): Տրմէնկօ կ'իջնէ
իր խանութին նկուղը, ուր լե-
ցուցած էր դէզ մը աղամաթուզ:
Սակայն ալ չվերադարձաւ: Խա-
նութին աշխատաւորներէն մէկն
ալ, կասկածելով, կ'իջնէ նկուղը,
սակայն յանկարծ վեր կը վազէ,
շունչը կտրած, աչքերը արցուն-
քի մէջ: Տեսած էր որ խանու-
թին տէրը եւ ծառան փռուած
էին խանութին մէջ: Անմիջապէս
կը հասնին հրշէջները, դուրս կը
քաշեն դիակները: Աղամաթու-
զերը փտեր էին եւ ածխային
թթուով լեցուցած' փոքրիկ
սրահը:
ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍ-
ՊԱՆ.— Վալանսի մօտ Շանֆօր
ագարակին մէջ կ'ապրէր Ռու-
վէօր եւ իր ընտանիքը: Ռուվէօր
ամուսնալուծում պահանջեց ու
հեռացաւ ընտանիքէն, սակայն
շարունակ սպառնալիքներ կը
ղրկէր տունը: Առտու մըն ալ
մտաւ տուն: Դիմաւորեցին զինք
իր կինը, աղջիկը եւ տղան:
Ռուվէօր յանկարծ կրակեց
տղուն վրայ, որ ինկաւ եւ մե-
ռաւ: Յետոյ կրակեց կնոջ եւ
աղջկան վրայ, եւ փախաւ:
Զգալով որ կը հետապնդուի,
գնաց պառկեցաւ երկաթուղին
վրայ: Շոգեկառքը անցաւ շու-
տով, բաժնելով գլուխը իրանէն:
ՉԱՐՄԱՆՔ. Ճիրցէնթիի մէջ
(Իտալիա) մանկամարդ աղջիկ
մը, Սանթա Նիքասթրօ, տեսնե-
լով, որ տարեց մարդ մը, վա-
ճառական, շատ կը հետապնդէ
զինք, կ'որոշէ ազատիլ այդ նե-
ղացուցիչ սիրահարէն:
Ժամադրութիւն կու տայ իր
տունը, թելադրելով որ գիշերը
գայ եւ պատուհանէն մտնէ ներս:
Գիշերը, երբ տարիքոտ սի-
րահարը կը բարձրանայ պատու-
հան, օրիորդը չուան մը կը նե-
տէ մարդուն վիզին, կը քաշէ
ներս, կը խեղդէ: Յետոյ, կար-
ծելով թէ ողջ է, տարճանակի
վեց հարուածով կը սպաննէ
զայն:
ԳԹԱՍԻՐՏ ՎԻՐԱՒՈՐԸ.— Պիյ-
եանքուրի մէջ Պրազիլիան պատ-
ուիրակութեան անդամներէն մէ-
կուն որդին, Ամալտա, կը բար-
կանայ ու կը հայհոյէ, կը կառ-
գի ու կը զարնէ տիկին Վալան-
թէնի, որ զիտէ կռուիլ: Յան-
կարծ կառքած Ամալտայի ձեռ-
քին մէջ ատրճանակը կը ճաթի,
տիկին Վալանթէն գետին կը
պառկի:
Ոստիկանութիւնը կը ձերբա-
կալէ Ամալտան, յետոյ ազատ
կ'արձակէ, որովհետեւ տիկին
Վալանթէն, վիրաւոր սակայն
վեհանձն, չէր ուզեր դատ
բանալ:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԵՐԺՇԻՆՍՔԻ ԻՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԹԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

— Շատ պարզ: Դուք, ինչպէս
…մ ենք, կ'ուզենք գերման գերա-
…իշխութիւնը Եւրոպայի մէջ: Ռուս
…ական ճակատին խորտակումը
…որ ձեր գործն է, շատ պիտի օգնէ
…ասոր. ձեր ըրածը ոչինչ է ձեր ը-
…նկերներն քով Գերմանիա չի կրնար
…պատերազմէն ելլել եթէ յաղթա-
…կան իր դաշնակիցները միեւնոյն
…ծանրութիւններ են իրեն համար,
…ու ինչքան ալ յանդգնութիւն ու-
…նենայ չպիտի կրնայ գլուխ բռնել
…բոլոր ճակատներուն դէմ:
Բայց եթէ պատերազմը կոր-
…սնցուց, պէտք է որ շահի խաղա-
…ղութիւնը
Ինչպէ՞ս
Եւրոպական պետութիւննե-
…րը վարակելով մարքսիստական

փտախտով իմ ձեռքերովս «յա-
ւելեալ եւ սրբագրեալ»
Դուք բոլորդ, գոնէ ըստ երե-
ւոյթին մարքսիստական տեսա-
բաններ էք եւ չէք անգիտանար
թէ՛ ներկայիս աշխարհի մէջ մէկ
տէրութիւն կայ, որուն բնա-
կիչներուն մտայնութիւնը նկատի
առնելով, ամէնէն աւելի ընդունակ
է ենթարկուելու մարքսիստական
փորձին. այդ պետութիւնը Ռու-
սիան է:
Բայց իրար չխաբենք. այս
փորձը պէտք չէ տեղի ունենայ
գոց ամանի մէջ. եւ սկիզբները՝
եթէ ձեզի թոյլ կու տամ ձեր
փորձերը ընել ռուսական հողա-
խոփի վրայ, մի մոռնաք երբեք
թէ՛ քանի մը տարի յետոյ պէտք
պիտի ըլլայ որ աշխատիք եւրո-
պական հողակտորի վրայ:
Եւ ահա թէ ի՞նչ պէտք ըլլայ
ձեր աշխատանքը:» •

ՄԻՆԻՍԹՐԱՊԵՏԱՆ

ՑԱՏԿԱԳԻՏ ՄԸ

Թղթածրար մը առնելով, գն-
դապետը պզպտեց զայն, յետոյ
անկէ հանեց փուլարժութեթ մը
որ առջեւս դրաւ եւ ինծի դառնա-
լով ըսաւ
— Իմ վինուորական պատուոյս
վրայ կ'երդնում որ, ինչ որ լսեցիք
ցարդ եւ ինչ որ դեռ պիտի յայտ-
նեմ, բացարձակ ճշմարտութիւն-
ներ են:
— Բայց ինչպէ՞ս կրցաք այդ
տեսակցութեան տեղեկագիրը
ձեռք ձգել:
Գնդապետը ժպտեցաւ. յետոյ ինծի գոյց տալով փաս-
տաթուղթը որ իր առջեւը դրած
էր, ըսաւ.
— Ասիկա գրած է մէկը որ
այս տեսակցութեան ներկայ էր.
թէեւ իրաւունք չունիմ անոր ա-
նունը ձեզի յայտնելու, բայց գի-

տէք որ այս պահուս անիկա սո-
վետական կարգուսարքին ամէնէն
բարձր դիրքերէն մէկը կը գրաւէ:
— Չերինսկի՞ն է:
— Ոչ գեռ. բայց պիտի ըլլայ.
ի՛նչ կ'ըսեմ: Արդէն իր գզրոցին
գրաւականը տուած է մեզի: Աւե-
լի ծիշտը. իր միջոցով գիտենք օ-
րը օրին, ինչ որ կը նիւթեն Սով-
նարկոմի ծոցին մէջ:
— Տեղեկութիւններու թան-
կագին աղբիւր մը ունիք ուրեմն:
— Այո՛, բայց ուրիշներ ալ
կան թոյլ տուէք որ շարունակեմ,
որովհետեւ ժամանակս խիստ չէ
կարծեմ, եթէ չեմ սխալիր, հա-
սած էինք հոն ուր ձերծինսքի իր
մեղսակիցներուն կը պարզէր իր
յղացած յատակագիծը: Աւելի ճշ-
գրիտ ըլլալու համար, ձեզի պի-
տի կարդամ տեղեկագրին բնա-
գիրը:
Եւ գնդապետը ինծի կարդաց
հետեւեալը
— Երբ որ ձեր միջեւ բաժ-
նէք գտնուած պաշտօնեաներէ-

րը, ըստ ձեզի տրուելիք հրահանգ-
ներուն. սկսէք ձերծինսքի, ձեր
տրամադրութեան տակ պիտի գնեմ
վստահելի անձեր որոնց պէտք
պիտի ունենաք:
— Ուրեմն թէ գերման պիտի
ըլլան, հարցուց Լենին:
— Ի՛նչ փոյթ, կը բաւէ որ
գործեն. եւ յետոյ, սա կէտը վերջ-
նապէս մտքերնիդ դրէք, կամ
կ'առնէք կամ կու տաք
— Սակայն…
— Վերջին անգամ մը ըսեմ
կ'ըսեմ. համեցէք այլեւս զիս
չընդմիջել: Վիճելու չէք եկած
հոս, այլ հրամաններ ընդունելու
— Վարուելու այդ եղանակը
անտանելի է:
— Անտանելին այն է որ,
ընդմիջեց ձերծինսքի. դեռ չըմ-
բռնեցիք թէ ի՛նչ է ձեր բուն
դիրքը: Ասկից յետոյ ուզէք կամ
ոչ, պէտք է միանգամընդմիշտ
ընդունիք թէ՛ հո՛ս հրամայելու
չէք եկած այլ հնազանդելու:
— Իսկ եթէ մերժենք:

ձերծինսքի, շնական ժպիտ մը
ունեցաւ, յետոյ, պաղ կերպով
յայտարարեց
— Նոյնիսկ մերժելու իրա-
ւունքը չունիք:
— Որովհետե՞ւ…
— Որովհետեւ պիտի տեսնէիք
թէ ի՛նչ կրնար պատահիլ ձեզի
եթէ զիս ստիպէիք որ տարբեր
կերպով շարժիմ:
Եւ իր ձեռքին մէջ գտնուող
կոճակի մը վրայ կոխելով, զան-
գակը զարկաւ
Անմիջապէս դուռը բացուե-
ցաւ, եւ ներս մտնող սպայի մը
հրամայեց.
— Համեցէք ներս մտցնել
այս պարոնները:
Սպան հրաման մը արձակեց
եւ անմիջապէս սենեակէն ներս
խուժեց զինուորներու խումբ մը:
Բոլորը մէկ մէկ պրաունինկ ու-
նէին ձեռքերնին: Լենին եւ իր
մեղսակիցները սոսկացած էին.
(Շար.)
Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

դէկը Էնկիւրիի մէջ երկար տեսակցութիւններ ունեցան վարիչ շրջանակներու հետ, յետոյ Պոլիս դարձան: «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ «Եղբայր Աֆղանիստանի արտաքին նախարարը Պոլսոյ մէջ գինքը դիմաւորող քաղաքապետի օգնական Շիւքրի Ալի պէյի ըսած է.— Էնկիւրիէն մինչեւ Պոլիս ճամբուս վրայ հողերը բարեբեր ու մշակուած գտայ: Կը տեսնեմ որ ձեր երկիրը շատ յառաջդիմած է»:

Մահմուտ Թարզի խան ալ ըսած է թէ «Աֆղանները Թուրքիան իբրեւ տիպար կը նկատեն եւ ամէն կերպով պիտի հետեւին անոր գծած ուղիին: Հրաշքներ գործող Ղազի փաշան խիստ մեծ տեղ գրաւած է իր եղբայր Աֆղաններու սիրտին մէջ»:

Աֆղանիստանի ներկայացուցիչները Պոլսոյ մէջ պաշտօնապէս պիտի ընդունուին Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ, յետոյ Զուիցերիոյ ճամբով Փարիզ պիտի գան:

Փուանքարէ յաղթանակը տարաւ

Ինչպէս կը նախատեսէինք երէկ, վարչապետ Փուանքարէ պաշտօնեաներու թոշակի խնդրին առթիւ Երեսփոխանական ժողովին մէջ վստահութեան քուէ ստացաւ 200ի դէմ 347 ձայնով:

Երեսփ. ժողովի նստաշրջանին փակումէն առաջ վարչապետը խօսեցաւ երկար ճառ մը՝ Ֆրանսայի ելմտական կացութեան վրայ: Պաշտօնեաներու թոշակին մասին երեք անգամ վստահութեան խնդիր հանեց եւ ի վերջոյ իր տեսակէտը յաղթանակեց: Ժողովը տեւեց մինչեւ առտուան 1.40ը, երբ վարչապետը կարդաց Երեսփ. ժողովին արձակուրդի հրամանագիրը: Վերաբացումը պիտի կատարուի Հոկտեմբերին:

Ծերակոյտն ալ փակուելէ առաջ նոյնութեամբ ընդունեց ընտրական նոր օրինագիծը, որ օր մը առաջ քուէարկուած էր Երեսփ. ժողովին կողմէ:

Թուրքիոյ նոր երկաթուղիները

Շուէտական խմբակը իր ստանձնած գիծերու նախնական քննութիւնները կը շարունակէ: Արդէն հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան ներկայացուցած է իր տեղեկագիրը Էնկիւրիէն-Կեսարիա գիծին Ըրմագ կոչուած վայրէն սկսեալ մինչեւ Քէնդրի կատարուած հետազօտութեանց մասին: Նոյնպէս պատրաստ է Ֆիլիաս-Էնի Փազար գիծին յատակագիծը: Այս ճամբուն հողերը հարթուելէ վերջ, երկաթ ձողերը պիտի սկսին դրուիլ: Առաջին կառախումբը պիտի մեկնի Ըրմագէն-Քէնդրի: Ընկերութիւնը այժմէն ապսպրած է բազմաթիւ վայրաշարժեր եւ այլ կազմածներ:

Գալով Քէլլէր-Տիարպէքիր գիծին, նոյն ընկերութիւնը 115 քիլոմեդրի համար ծրագիր մը պատրաստած է: Մարաշի ուղղութեամբ հողային յարդարումները սկսած են:

Էրէյլիի նաւահանգիստին շինութիւնը ստանձնող ընկերութիւնն ալ իր նախնական քննութիւնը վերջացուցած է եւ յատակագիծը պատրաստելու վրայ է:

Փանկալոս դարձեալ կը դաւադրէ

Փանկալոսի կուսակիցները դարձեալ գործի վրայ են եւ բանակին մէջ քարոզութիւններ կ'ընեն նախկին դիկտատորը դարձեալ իշխանութեան գլուխ բերելու համար: Կառավարութիւնը խիստ հրահանգներ տուաւ բոլոր զօրանոցներու զինուորներուն: Ձերբակալուեցան քանի մը կարեւոր սպաներ: Քանի մը օր առաջ հելլէն թորփիլահալած մը Կրետէի առջեւ գրաւեց կասկածելի շոգեմակոյկ մը, զոր Աթէնք բերաւ: «Պրուսա» յածանաւը Կրետէի Իզզէտտին ամրոցին առջեւ պահակ կը սպասէ՝ թոյլ չտալու համար որ Փանկալոսը բանտէն փախցնելու ձեռնարկ ըլլայ:

Ահ ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Լեհական սահմանը անցնող ռուս փախստականներու պատմածին համաձայն, խորհրդային կառավարութիւնը հարիւրաւոր անձեր ձերբակալել տուած է՝ կարծեցեալ հակայեղափոխական դաւադրութիւն մը երեւան հանուած ըլլալու պատրուակով: Համայնավար կուսակցութենէն կրինքով կը յայտարարէ թէ ձերբակալուած բոլոր մարդիկը մահուան պիտի դատապարտուին: Ասոնց մէջ են ուկրայնական բանակի բազմաթիւ սպաներ:

Երկրաշարժ Սուրիոյ մէջ

Պէյրութէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Պաղեստինէն եւ Անդրյորդանանէն վերջ, երկրաշարժը ճամբան շարունակելով դէպի արեւելք, ցնցած է նաեւ Սուրիան: Ցնցումը տեւած է հինգ երկվայրկեան եւ զգալի եղած է մանաւանդ Պէյրութի եւ Դամասկոսի շրջանին մէջ: Ո եւ է կորուստ չկայ: Հաւրանի եւ Ճէպէլը Տրիւզի կողմերը ցնցումը եղած է խիստ սաստիկ եւ տեւած է 90 երկվայրկեան:

Գահիրէէն «Էքսչէյնճ Թէլէկրաֆ»ի կը հեռագրեն թէ Անդրյորդանանի մէջ երկրորդ անգամ եւ աւելի սաստիկ երկրաշարժ պատահած է: Մարդկային եւ նիւթական կորուստները խիստ մեծ են:

«Թա.մզ»ի թղթակիցը Երուսաղէմէն կը հեռագրէ 12 Յուլիս թուականով.

Պաղեստինի զանազան կողմերէն հասած նոր տեղեկութիւններու համաձայն երէկի երկրաշարժը նախապէս կարծուածէն շատ աւելի ընդարձակ եղած է: Այս առաւօտ նոր թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան թէ՛ հոս եւ թէ Բեթղեհէմի մէջ: Կը կարծուի թէ մեռեալներու թիւն է 100, վիրաւորներունը 1000: Նապլուսի մէջ երկու փողոցներ ամբողջովին քանդուած և փլատակներուն տակ մնացած են 50—60 հոգի, վիրաւոր՝ 250: Քանի մը հարիւր տուներ փլան, առանց ապաստանի ձգելով հազարաւորներ: Կառավարութիւնը ուտելիք կը բաշխէ աղէտեալներուն: Ազատումի եւ մաքրագործումի աշխատանքները սկսած են:

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի թղթակիցը 544 հոգի կը հաշուէ մեռածներու ընդհանուր թիւը, ու կ'ըսէ թէ վնասուած է նաեւ Օմարի մզկիթը (Սողոմոնի տաճարը): Իսկ Սուրիոյ երկրաշարժը վեց երկվայրկեանէն մէկուկէս վայրկեան տեւած է: Տէրսայի, Էզրաայի եւ Սուէյտայի մէջ բազմաթիւ տուներ փլած են: Մեռածներու եւ վիրաւորներու թիւը յայտնի չէ:

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Համբաւաւոր դերասան Յ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆի եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ճապոնական կեանքէ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8 30ին. Théatre Albert Ier-ի մէջ 64 Rue Rocher. Métro Europe-Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

Այրի Տիկին Ճինոյեան (Կ. Պոլիս), Պ. Սարգիս Գարակեաւոզեան եւ Գ. Կարապետ Ճինոյեան (Շամօ Ռընո, Ֆրանսա), Արթաքի Ճինոյեան (Կ. Պոլիս), Պ. Համբարձում Ճինոյեան (Ամերիկա), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր

Պ. ՄԱՆՈՒԿ ՃԻՆՈՅԵԱՆԻ
(Գարակեաւոզեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Կ. Պոլիս 1927 Յուլիս 6ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սամաթիոյ եկեղեցին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ Փօնթ ա'Օթուէյի, Պանթէօնի, Պուա լա Ռէնի, Առքէօյլի, Մոնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուիլ ընկ. Սեդրակ Գարակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հասցէին:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին սովորական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռաստոմի սրահը: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Ֆօն Տ'Օզնայի կոմիտէին խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին Ցիւկրատու ընկեր Ասատուր Եէկ Երեցեանի բնակարանը. անդամակցութեամբ ներկայանալ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիր. ժամը 2.30ին նախկին գաղթակայանի (Քան Օտտօ) քովի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու եւ մանաւանդ Սէնթ-Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Օրակարգ. գեկոյց ռայոնական ժողովի պատգամաւորներու եւ ընթացիկ հարցեր:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՑԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները ու անդամուհիները. վաղը Շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլօրիայի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի ճաշարանը:

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա:

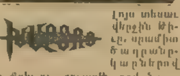
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ռօնի ոստիկանական վերատեսչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր օտարականները, ի՛նչ ալ ըլլայ ազգութիւննին, անյապաղ դիմել-Լիոնի մէջ բնակողները՝ ուղղակի Ապահովութեան տեսչութեան, Ռիւ Ս. Ժան 35bis, օտարականներու գրասենեակը, իսկ Ռօնի շրջակաները բնակողները իրենց պատկանած քաղաքապետութիւն կամ ոստիկանական տեսչութեան, իրենց ինքնութեան թուղթերը նորոգելու կամ նորը առնելու համար: Մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջ չհամակերպող բոլոր օտարականները պիտի ենթարկուին 1927 Մարտ 26ի օրէնքին տրամադրած պատիժներուն:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջականերու հայ ժողովուրդը որ՝ կանոնաւորեն իրենց ինքնութեան թուղթերը կարելի եղածին չափ շուտ:

Լոյս տեսաւ վերջին թիւը, սրամիտ ծաղրանկարներով եւ նոխ ու զուարթ բովանդակութեամբ:

ԳԻՆ ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ
փնտռեցէք ամէն կողմ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Խաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոշտամի գաղտնիքները 12, Ի՛նչպէս գողցան Ցարերուն թագը 12.50, Անհետացած սելուն մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէյրի Մուստաֆայի զուարճալիքները 6, Յօթ. վարդան 7, Ազգ. Բարերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Մալվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասպուտին 20, Շէրլօք Հոլմսի երեք պատմուածքները 3ական, Թօփալ Ռուման 5, Տք. Մօրի մէքէր 5, Մահացու Սէրը 3 ֆրանք:

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Չարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Ըսէ թէ ձիմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խոլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50: Երգարան (Ձայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օլեփի պսակը 12.50 ֆրանք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Գաճանչելի գլացուցայնը: Փոստի ծախք չառնուիր: Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

I. Mozian. 51 Bld. Auguste Blanqui. Paris 13e)

ՄԱԿԱԲՈՒՆԸ գոց էր երէկ Յուլիս 14ի Ազգային տօնին առթիւ:

Գործ կը փնտռէ

Պատուաւոր եւ գործունեայ հայրենակից մը պատրաստ է որեւէ աշխատանք կատարելու: Դիմել՝ «Մասիս» տպարան 208bis Rue Lafayette. Paris (10me).

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Boisի թռէնի և թրամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ'Էսթէն թռէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդաւոր եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար:

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Միւրինա 8, Աշուղ Ղարիպ, Երուանդեան 6, 8, 10, Ազգ. Բարերար 5, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կայսրը 10, ... րան 5, 10, 20, Աւազակ... 30, Ազգային ջոջեր 25, ... չը 10, Քերթուածներ Դուրեանի 5, Ցակոբոս աղա 3, Խոյեամի քառեակները 4, ... եւ մէկ գիշերներ 30, ... պէյ 5, Ֆրանսերէն գրքերու ... գեղոյց 7, Լռութիւնը 8, ... օրագիրը 5, Անոյշ 5, Էշպէ... Հօր Հօր 6, Պէպէքս 10, Արար... 15, Յօթ. վարդան 7, Աֆրոդիտէ 15, Մանչ-Աղջիկը 20, ... Չըլը Արթին աղա 6, Ժամու... 25, Ժիւտէքս 30, Շարլի Շապլին... Նոճասատան 7.50, Բեաուլի ... Վէպեր 7.50, Ցեսական խոհ... Ն, ինչպէս նաեւ ուզուած ... գիրք, խիստ աժան:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

Փօսթի ծախք չկայ

25 ֆր-ի գիրք ապսպրողի ... ֆր-ի գիրք մը իբրեւ նուէր

Ստանալու համար դիմել նամակով Vahram Sévouni 5 rue Quihou. Saint-Mandé.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57 82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible] ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒԼԻՍ 1927

16 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 390

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ՐՈՒ ԽՕՍՔ

«ԱԼԻԱՆՍ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»

Երէկ, խօսելով «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւն» մը …ումբերու ծրագրին վրայ, գիտել կուտայինք թէ մասնակի ճի…երը նպատակի չեն ծառայեր։

Արդարեւ, ի՛նչքան գումարներ եւ եռանդ կը վատնուին …մէջ, միեւնոյն նպատակին համար, յաճախ միեւնոյն տե…ին մէջ։

…չին, ասիական ունակութիւն մըն է այս, Արեւելքի խորե…էն մինչեւ Սէնի եւ Ատլանտեանի ափերը հասած։

Ունինք խատուտիկ Միութիւններ, «Կրթասիրաց», «Ու…սումնասիրաց», «Աղքատասիրաց», — բառերն անգամ չեն փոխ…ուած ժամանակին հետ։ Ունինք Հայրենակցականներ՝ գիւղա…ն, քաղաքային, գաւառական եւ նահանգային։ Ունինք …Գրասիրաց»ներ եւ «Արուեստասիրաց»ներ, «Եկեղեցասիրաց»ներ …Որբասիրաց»ներ։ Ու վերջապէս մարզական, ուսանողական, …ակերտական միութիւններ, զանազան յորջորջումներով։ Նոյն …ով ալ՝ պարբերական հրատարակութիւններ, իւրաքանչիւրը …ասկացողութեամբ եւ իր շրջանակին համար։ Ո՛ւր որ եր…ու յօդուածագիր կամ բանաստեղծ կը գտնուի, անպատճառ …պէտ պիտի տեսնէք գրական կամ «հասարակական» պարբերական …ու ժամանակին, բաւական չհամարելով Պոլսոյ միսրը, տեղա…ն թերթեր կը հրատարակէին Նիկոմիդիա, Ատափազար, Պար…իզակ, եւ ամէն տեղի մէջ՝ քանի մը տեսակ, հոգ չէ թէ քանի …ամսուան համար։

Դժբախտաբար պատկերը փոխուած չէ այսօր։ Հազիւ տե…ւորուած, քիչ-շատ ամէն գաղութի մէջ բուսան զանազան …զարմանազան ծիլեր, մեծ մասը՝ վարդի մը կեանքով, ու…իչներ՝ քաշքշուք, շատ քիչերը տեւական։

Ըսենք անմիջապէս որ, մեր միտքէն չանցնիր մեղադրել …ու կարգի ճիգերն ու բաղձանքները։ Շարժումի, կենդանու…թեան ապացոյցներ են ատոնք, եւ հետքեր կը ձգեն այսպէս …ամ այնպէս։

Միտքը բարի է, բայց ճամբան սխալ։

Մանաւանդ մեր ներկայ վիճակին մէջ, մասնակի ճիգերը, …մրցակցական, տեղական կամ «շրջանակային» ձեռնարկ…ները անհաշիւ ուժ եւ դրամ կը սպառեն, առանց համապատաս…խան արդիւնք ապահովելու։

Այսօրուան համար ամփոփուելով կրթական ձեռնարկներու …ին, կը դիտենք որ դժբախտաբար չափազանց լայն արմատ …ած է մեր մասնանշած մոլութիւնը, գրեթէ բոլոր գաղութ…ներուն մէջ։

Դրամ չի պակսիր, ոչ ալ եռանդ եւ ծրագիր։ Բայց ամէն …կ այնքան տարուած է ինքն իրմով, իր շրջանակով, նոյն …կ իր հայրենակիցներով, որ չի հետաքրքրուիր անգամ իր …մերձակայ դրկիցով։ Դպրոցն ալ բաժնուած է իմ եւ քու …ւ, որբերգցին՝ իրեն համար, Զմիւռնացին՝ իրեն։ Փարիզի հին …դարոցը՝ իր հասկացողութեամբ եւ իր սեփական միջոցներով, …ոցը՝ ուրիշ ուղղութեամբ։ Սելանիկի …էջ անհատական կր…թարան մը՝ բարգաւաճ, իսկ ազգային դպրոցները՝ օրը օրին։ …փիոյ մէջ լուսաւորչականները՝ առանձին, բողոքականն ու …մկաթոլիկը՝ իրենց հաշուին։ Մէկը՝ միշտ մտահոգ, միւսնե…րը առատ եկամուտներով։ Հեռաւոր Մուսուլի մէջ, վրաններու …ն գրքի, գրիչի, նոյն իսկ դասարանի զրկուած, իսկ ասդին …առատ աղբիւրներ։

Ահա թէ ինչո՛ւ անյետաձգելի կը գտնենք լայն, համազգա…յին կազմակերպութիւն մը, գոնէ կրթական գետնի վրայ։ Տե…ղ մը «Ալիանս Արմէնիէն», նման համանուն ֆրանսական եւ …ական ընկերակցութեանց։

…կա՞յ մտքի եւ սրտի տէր անհատ մը, կամ իր կոչումին …ակից միութիւն մը, ո՛ր եւէ ազգային օրկան, որ ժխտէ …պիսի հաստատութեան մը անհրաժեշտութիւնը։

Այո, եթէ Հայաստան ունենար իսկապէս ազգային կշխա…րհ, ազատ եւ անկախ, ոչ այսքան բազմութիւններ պիտի …ին արտասահմանի մէջ, ոչ ալ այնքան հոգ։ Երեւան աս …՝ գրաւած է «բրիտանական իմպերիալիզմ»ը խորտակելով, …ւքիայէն մինչեւ Չինաստան։ Անխղճութիւն պիտի ըլլար …անջել որ առանձնէ հայ նոր սերունդը այլասերումէ փրկե…լը, գոնէ այնքան վաւ կ յատկացնելով որքան կը հաւաքէ …ն տարի, եւ տարին տասներկու ամիս, Անգլիոյ հանքագործ…ին եւ Գերմանիոյ ու Չինաստանի «կարմիր ռազմիկ»…ներուն համար։

Այնպէս որ, մինչեւ համաշխարհային յեղափոխութեան …անակը կամ բրիտանական աշխարհակալութեան փլու…զումը, ստիպուած ենք մեր իւղովը տապկուիլ, եւ մեր խելքով …իլ, եթէ չենք ուզեր աղէտ աղէտի վրայ բարդել։

…ատ պիտի ուզէինք որ, Եւրոպայի կրթական խորհուրդին …ուան խորհրդակցական ժողովը զգուշանար ամուլ կամ …մեկան վիճաբանութիւններէ, եւ կանգ առնէր մէկ ծրագրի …հիմնել համազգային խոշոր կազմակերպութիւն մը. …Միացեալ-Ազգանուէրը, իբրեւ հոգատար մարմին նոր սե…րունդի դաստիարակութեան, Փարիզէն մինչեւ Մուսուլ, ամէն …ուր հայկական համախմբում կայ։

Եթէ լաւ հիմերու վրայ դրուի, այդպիսի կազմակերպու…թիւն մը այնքան ալ չպիտի նեղուի նիւթական հոգերէ. որով… միայն եղած միջոցները կեդրոնացնելով, արդար բաշ…խում եւ հաւասարակշռութիւն հաստատելով, արդէն շօշա…փելի գործ-կատարած պիտի ըլլայ։ Իսկ աշխատանքի ընթաց…քին մեծապումար աջակցութիւններ երբեք չեն պակսիր։

…ներկայ սերունդը ինչո՞ւ եւ պէտք է մնայ 1860ի կամ …ի սերունդներէն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲՈՂՈՔԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ճէյմս Ճէրըրտ, Պերլինի Ամերիկեան նախորդ դեսպանը, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատի Հայաստանի անկախութեան դատին համար, վերջերս բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան։ Այս բողոքագիրը հրատարակուեցաւ Ամերիկեան կարեւոր թերթերու մէջ, եւ մեծ աղմուկ հանեց, թեր ու դէմ բանավէճերով։

Հայրենիք այս առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ կը նկատէ (26 Յունիս).

— «Ճէրըրտի բողոքագրին մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ կէտերը.—

«Առաջին.— Թուրքիա յետամնաց եւ բնակչութեամբ ալ փոքր ասիական երկիր մը ըլլալով՝ Ուաշինկթըն պէտք չունի առաջնակարգ դեսպանութիւն մը (Embassy կոչուն պահելու հոն, այլ համարակ Legation մը լիովին կը բաւէ։

«Երկրորդ. Ուաշինկթըն չի կրնար արդարանալ ըսելով, թէ դեսպանի մը շուտափոյթ երթը էնկիւրի անյետաձգելի է Միացեալ Նահանգներու առեւտրական շահերու պաշտպանութեան համար. որովհետեւ այս երկրի առեւտուրը Թուրքիոյ հետ հազիւ 3 միլիոն տոլարի կը հասնի, մինչդեռ Ռուսիոյ հետ շատ աւելի մեծ առեւտուր ըլլալով՝ Ամերիկան մինչեւ այժմ պէտք չէ տեսած դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ մտնելու Մոսկուայի հետ։

«Երրորդ. Ճէրըրտ ներկայ վայրկեանը, միջազգային վերջին իրադարձութեանց հետեւանքով, անպատեհ կը գտնէ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատման համար Թուրքիոյ հետ, այն պատճառով որ էնկիւրի Մոսկուայի զինակիցն է. Խորհրդային Ռուսիոյ գլխուն պայթելիք բարդութիւնները չեն կրնար չանդրադառնալ նաեւ անոր հարեւան եւ զինակից Թուրքիոյ վիճակին վրայ։

«Չորրորդ. Ճէրըրտ անգամ մը եւս կը յիշեցնէ Ուաշինկթընի ներկայ վարիչներուն, որ իրենք եւ իրենց արդէն մեռած կուսակցական մեծ ընկերները (Հարտինկ, Լոճ) հայկական դատին ի նպաստ խոստումներ են ըրեր. մինչդեռ այժմ, փոխանակ այդ խոստումները կատարելու, կը ձգտին ընել այնպիսի քայլեր, այն ալ ապօրինի կերպով, որոնք կոչուած են թաղելու հայկական դատը։

«Ճէրըրտ միանգամայն իրաւացի է, երբ Ուաշինկթընի արտաքին պաշտօնատան այս յոռի ընթացքին մէջ կը տեսնէ սաբոտաժման եւ մութ խորհրդաւորութիւն մը, որուն գաղտնիքը ապահովաբար պէտք է փնտռել Թուրքիոյ հայկական նահանգներու քարիւղի հանքերուն մէջ։»

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷՆ

Պոլսոյ «Միլլիէթ»ը կը գրէ.

—«Պոլսոյ հայ լուսաւորչականներու մտաւորականները, որոշած են դիմել կառավարութեան որպէսզի արտօնէ պատրիարքի մը լրացած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին արտասովոր գումարումը կրօնական եւ աշխարհիկ գործերը իրարմէ բաժնող կանոնագիրը պատրաստելու համար։

«Ատոնք հայ իրաւագէտներէ յանձնաժողով մը կազմելով այս մասին տեղեկագիր մը պիտի պատրաստեն։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայոց վանքերն ալ վնասուած երկրաշարժէն

«Թայմզ»ի Երուսաղէմի թղթակիցը հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտայ Պաղեստինի երկրաշարժին մասին.—

Երկուշաբթի օր Մերձաւոր Արեւելքի մէջ պատահած երկրաշարժին հետեւանքով հազարաւորներ առանց ապաստանի մնացին։ Միայն Պաղեստինի մէջ մեռան 100 հոգի, վիրաւորուեցան՝ 1000։ Ոչ մէկ անգլիացի վնասուած է։ Թէեւ կը կարծուի թէ պատմական շէնքերը չեն վնասուած, սակայն մասնագէտներու կողմէ քննութիւն կը կատարուի այս մասին։ Հարիւրաւոր տուներ հիմնական նորոգութեան կամ վերաշինութեան կը կարօտին։ Շատ քիչ շէնքեր միայն բոլորովին անվնաս մնացին։ Կը հաւաստուի թէ Օմարի մզկիթին գմբէթը դէշ կերպով ցնցուած է եւ վերջին տարիներու նորոգութիւնները անօգուտ եղած են։ Ձիթենեաց լերան կառավարական շէնքը ծանր կերպով վնասուած եւ անբնակելի դարձած է. կը վախցուի որ զանգակատունը փլի։ Ռուսական Եկեղեցիին սլացիկ զանգակատունը դեռ կանգուն կը մնայ, սակայն անոր մասին ալ վախեր կան։

Ծանր ճեղքեր առաջ եկան Հարէմը Շէրիֆի (Սողոմոնի տաճարը) մէկ մինարէին մէջ եւ Ձիթենեաց լերան Համբարձման մատուռը դէշ կերպով վնասուեցաւ։ Մինարէին վերի մասը փլաւ։ Միսիոնարներու դպրոցին պատերն ալ փլան։

Բեթլեհէմի Ծննդեան եկեղեցիին մէջ հայկական դրան դիմաց ճեղք մը բացուեցաւ եւ Հայոց վանքին պատերը շատ մը տեղերէ ճաթռտեցան։ Երուսաղէմի Ս. Յակոբի Հայոց եկեղեցին երեւութապէս անվնաս է, սակայն վանքին կամարներէն մեծ մասին վրայ ճեղքեր առաջ եկան։

Դաւիթի աշտարակին մինարէին գագաթը փլաւ եւ միւս աշտարակէն քանի մը քարեր ինկան։ Եբրայական Համալսարանը հազարաւոր ոսկիի կորուստ ունի։ Երուսաղէմի հիւսիսը նորաշէն հրէական թաղը ծանր վնասներ կրեց։ Կարգ մը տեղեր ցնցումը այնքան սաստիկ եղաւ որ շատեր իրենց անկողինէն վար ինկան։ Մոսկօֆիյէի ռուսական եկեղեցիին գմբէթը բռնող եօթը սիւներէն երեքը փլան։ Պէթ Իսրայէլ թաղին մէջ Պաղտատցիներու սինակօկը քանդուեցաւ։ Ծովեզերեայ քաղաքները՝ Եաֆա, Թէլէվիվ եւ Հայֆա թեթեւ ցնցումներ կրեցին։ Եաֆայի մէջ քանի մը հին տուներ փլան։ Մարդկային կորուստը մեծ է Երուսաղէմի շրջակայ գիւղերուն մէջ, ուր տուները հողաշէն են, ինչպէս՝ Այն Քարիմ, Լիֆթա, Սիլվան, Եալօ, Ռամալլա, Ապուտիս, Պէթ Իքսա եւ Պիր Զէյթ։

Նապլուսի Սամարացիները մեծապէս վնասուեցան. մէկ հոգի մեռաւ եւ երկու հոգի վիրաւորուեցան։ Իրենց սինակօկը վտանգաւոր ճաթռտուքներ ստացաւ. իրենց տուները բոլորն ալ փլան կամ փլելու վտանգին ենթակայ են։ Ասոնք բլուրին վրայի իրենց գերեզմանատունը ապաստանեցան եւ վրաններու տակ կ'ապրին։ Սէմախի եւ Աքքիայի մէջ մզկիթները վնասուեցան։ Շատեր իրենց տուներէն դուրս կը պառկին՝ վախնալով նոր ցնցումներէ։

∴ Թէհրանէն Յուլիս 14 թուականով կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի ծանր ցնցումներ զգացուած են Խալխալի մօտ՝ Պարսկաստանի հիւսիս-արեւմտեան կողմը։ Կ'ըսուի թէ նիւթական եւ մարդկային ծանր կորուստներ կան։ Ստոյգ թիւը դեռ չէ ճշդուած։

50 բանուորներ սպաննուած Լենինկրատի մէջ

Ռիկայէն Յուլիս 14 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ վերջին քանի մը օրուան ընթացքին Ռուսիոյ զանազան կողմերը ցոյցեր եւ անկարգութիւններ պատահած են։ Սուտ լուրի մը վրայ թէ Թրոցքի Ղրիմէն մեկնած է եւ Լէնինկրատ կը գտնուի, 100.000 բանուորներ ցոյց մը կատարեցին սովետներու կեդրոնին առջեւ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ խառնաշփոթութեան ընթացքին 50 բանուորներ սպաննուեցան։

Միեւնոյն ժամանակ Տնիեփերի եզերքներուն վրայ գտնուող երկու հեծեւակազօրաց գունդի մէջ ըմբոստութիւն ծագեցաւ։ Զինուորները սպաննեցին իրենց պետերը։ Հեծելազօրքեր զրկուեցան ապստամբութիւնը զսպելու համար։

Մոսկուայի մէջ կեդրոնական գործադիր կոմիտէն մերժեց ներում շնորհել Տրուժիլովսքիին, որ գնդակահարուեցաւ։ Նոյնպէս հրացանազարկ եղան ուրիշ չորս հոգի, որոնց մէջ նաեւ ուկրայնացի Մինայէվ։ Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին Ուկրայինայի մէջ։ Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, հակապոլշեւիկ ընդարձակ կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է Քիէվի մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը տապալելու ծրագրով։

∴ Պերլինէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային միութիւնը կէս միլիոն ռուբլիի ապրանքներ բերած է Գերմանիայէն, մանաւանդ ելեկտրական գործիքներու։ Այս ապրանքները նախապէս Անգլիոյ պիտի ըլլային։

Ինչպէս ազատագրել Կովկասը

Յայտնի ընկերվարական գաղափարախօս Կարլ Կաուցկի «Ֆօռվէրց»ի մէջ յօդուած մը հրատարակ'ելով կը ջատագովէ

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութի «Ազդակ»ը նորէն տխուր տեղեկութիւններ կուտայ Պաղեստինի տնտեսական կացութեան մասին.

—Պաղեստինի առեւտրական եւ տնտեսական հրապարակը, անցեալ եւ ներկայ ամիսներուն աւելի քան անհանդուրժելի դարձած է։ Եւ հակառակ ընդհանուրին ակնկալութեանց եւ առեւտուրի բարւոքման յոյսերուն, տագնապը օր ըստ օրէ կը շատնայ եւ դէպի վատը կը յառաջանայ, ստեղծելով շատ դժուարին կացութիւն մը, բովանդակ բնակչութեան համար։

Բացի մանր առեւտրականներէ եւ փոքրաքանակ վաճառողներէ, որոնք այնքան ալ չեն զգար տագնապին ծանրութիւնը, միւս բոլոր հաստատութիւնները եւ «խոշոր» դրամագլուխի տէր վաճառականները զգալի մտատանջութեան եւ խիստ ծանր տագնապի մատնուած են այս օրերս։ Ատոնց բացատրութեան գրեթէ, Պաղեստինի մէկ ծայրէն միւսը, փոքրիկ գիւղէ մը մինչեւ աւան մը եւ կամ մայրաքաղաք մը, մատնուած են դժբախտ եւ հետզհետէ անտանելի դարձող անգործութեան։ Մարդ դիւրութեամբ կրնայ նշմարել երկրին մէջ այժմ տիրող այս տագնապին թողած ազդեցութիւնն ու մտահոգութիւնը, երբ անգործութեան մէջ տուայտող աշխատաւոր եւ գործաւոր դասակարգին հետ շրփման մէջ մտնէ։ Նոյնիսկ խանութպաններ՝ լուռ ու մունջ, անորոշութեան են մատնուած, ի տես այս վիճակին եւ ասփածանաբար աճող տագնապին։ Բայց, այսպէս թէ այնպէս, աւելի վատը հոն է որ, տագնապին հետ միատեղ, ապրուստն ալ կը սղէ, ինչ որ աւելի հեղձուցիչ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ երկրին մէջ։

ԱՆԶԱՓԱՀԱՍ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մարտակոչ ի մէջ կը կարդանք (24 Յունիս).

— «Լէնինականի մէջ անչափահաս թափառականներու խումբերը ամէն օր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն կը թափառին քաղաքի գլխաւոր փողոցները, կը կենան խանութներու առջեւ, հարաբրոց կը բարձրացնեն, կը հայհոյեն, կը կռուեն, կը թափեն, եւայլն։

Երբ կը դիմես հերթապահ ոստիկանին, գլուխը երերցնելով կը պատասխանէ. «մենք ոչինչ կրնանք ընել»։ Հետաքրքիր է, երբ, հերթապահ ոստիկանը բան չի կրնար ընել, քաղաքացին ի՞նչ պիտի ընէ։

Այս մասին պէտք է լուրջ մտածեն համապատասխան մարմինները եւ միջոցներ ձեռք առնեն։»

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՏԱՔ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Նիւ-Եօրքի մէջ անտանելի տաք կ'ընէր երէկ։ Շուքին մէջ ջերմութեան աստիճանը կը հասնէր 30 սանթիկրատի։ Եօթը հոգի արեւահարութեան բռնուեցան։ Ճաշարանի լուացարար մը, յանկարծ խենթեցաւ տաքէն եւ դանակով յարձակեցաւ ոստիկանի մը վրայ, որ ինքնապաշտպանութեան համար սպաննեց զայն։

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — Փարիզի Թաղապետական խորհուրդը իր Յուլիս 11ի նիստին մէջ որոշեց 50 տարուան համար 2700 մեթր հող տալ՝ Ֆրանքեւիսլամ հիւանդանոցի մը կառուցման համար։ Այս հողը կը գտնուի մզկիթին մօտ եւ շինութիւնները պիտի սկսին մօտ օրէն։

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ
(1889—1914)

Վերակենդան մեր կէս ճողած համառօտագրութիւնը Միջազգայինի վաթսունհինգամեայ պատմութեան, կը հասնինք կարեւոր ու պատմական թուականի մը, 14 Յուլիս 1889, երբ Պաստիլի առումին հարիւրամեակին օրն իսկ, բազմաթիւ երկիրներու ընկերվարական խմբակցութիւններու պատուիրակներ, Թիւով, որս հարիւր հոգի, կը հաւաքուին այս անգամ Փարիզի մէջ, ընկերվարական համագումարի մը ծնունդ տալով որ իր կարգին կեանքի կը կոչէ Երկրորդ Միջազգայինը։ Նոյն օրն իսկ, Փարիզի մէկ ուրիշ անկիւնը կը գումարուի ուրիշ համագումար մը, անգլիական արհեստակցականներուն եւ ֆրանսական ընկերվարական ուրիշ խմբակցութեան մը միջեւ (Possibilistes) որ շուտով կը կորսուի պատմութեան խաւարին մէջ։

Երկրորդ Միջազգայինը կ'ապրի ու կը հասնի մինչեւ պատերազմ։

Այս առաջին համագումարը, ամբողջովին կը կլանուի զանազան երկիրներու ընկերվարական կեանքի մասին եղած զեկոյցներով, փառաւոր բաղադրութեան տեսակէտէ, բայց միակամ ու ուժեղ, ներշնչուած աշխատաւոր մարդկութեան ազատագրութեան գիտակցութեամբ, ան կը հաշուէ իր շարքերուն մէջ, վերջին յիսնամեակի ընկերվարական պատմութեան գրեթէ բոլոր խոշոր դէմքերը։ Համախմբուած ու անհաշտ անիշխանական կողքին, Ս. Դ. ընկերվարականը, կատաղի հակախորհրդարանականի կուշտը՝ չափաւոր ռամկավար-ընկերվարականը։ Հոն են Լիպքնեխթ, Վոլմար, Պլեխանով, Կարլ Մարքսի աղջիկը՝ իրրեւ գերմանական պատգամաւորներու։ Հոն է Ժիւլ-Կէտ, ֆրանսացի ուղղափառ ու խիստ ընկերվարականը, հոն է Լաֆարկ։ Անտեղ են Վանտէրվէլտ, Փապլօ Իկլէզիաս, Սպանացին, որ ծեռաւ անցեալ տարի։ Հոն են Ռուսեր՝ Լավրօֆն ու Լէնինի ուսուցիչ ու հակառակորդ Գ. Պլեխանօֆը։ Այնտեղ է ընկերվարական աշխատաւորական Միջազգայինի ընդհանուր քարտուղար Ֆրից-Ադլէրի հայրը, աւստրիական բանւորութեան ղեկավար Վիքթօր-Ադլէր, դեռ շատ երիտասարդ։ Բայց տակաւին չկայ Ժան-Ժօռէս։

Բայց ո՛րքան ճիգ ու ո՛րքան կռիւ հարկ եղած է, հասնելու համար մինչեւ 1889 Յուլիս 14։ Առաջին Միջազգայինի ձուլումէն մինչեւ երկրորդին կազմութիւնը կ'երկարի տասնըհինգ տարուան շրջան մը՝ բեղուն կազմակերպչական աշխատանքի ու ընկերվարական գաղափարի տարածման տեսակէտէն։

Հիմնական ու խոր տարբերութիւն մը կայ այսուհանդերձ այս երկու Միջազգայիններուն միջեւ։ Առաջինը՝ կազմուած ու յղացուած էր բացառապէս մտաւորականներու կողմէ։ 1864ին տակաւին գոյութիւն չունէին արդիական ըմբռնումով ընկերվարական կուսակցութիւններ։ Վարդապետութիւնը, անտարակոյս մեծ ճամբայ կտրած էր, բայց չէր թափանցած տակաւին աշխատաւորական լայն խաւերու մէջ։ Ժառանգապաշտ մտաւորականութիւնն էր որ տոգորուած էր աշխատաւորական գաղափարներով։ Ասով կը բացատրուի այն հանգամանքը որ Առաջին Միջազգայինը հիմնուած է պարզ քաղաքացի մարտիկներու մտաւորական խումբէ մը։ Իր կազմութիւնը հետեւանքը չէ կազմակերպուած բանւորական խմբաւորումներու, այլ աշխատաւորական տակաւին չձեւակերպուած խաւերու։ Ընկերվարական կուսակցութիւններ, ազգային հողի վրայ, կազմուած չէ՛ին իրմէ առաջ, այլ իրմէ յետոյ։ Մէկ խօսքով Ա. Միջազգայինը վերէն կազմուած է, ո՛չ թէ վարէն։

Այդպէս չէ Երկրորդը։ Տասնըհինգ տարուայ ընթացքին, արդէն արեւմտեան գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, կը սկսի խոր ու հրամայական շարժում մը որ իրար կը բերէ, ազգային սահմաններէ ներս բոլոր անջատ ու ներհակ խմբակցութիւնները՝ մէ՛կ կուսակցութեան մը ծոցին մէջ։ Օրինակը կուգայ նախ Գերմանիայէն ուր ծագում կ'առնէ միակ ընկերվ. հատուած մը։ Յետոյ, շարժումը կը տարածուի դէպի Աւստրիա, Հոլանտա, Պելճիքա, Դանիա, Շուէտ։ Այս նոյն ժամանակաշրջանին, Անգլիոյ արհեստակցականները աւելի կը ճիւղաւորուին ու կը զարգանան ու կ'ընդհանրացնեն իրենց գործունէութիւնը՝ նաեւ քաղաքական ու ընկերային գետնի վրայ։ Ֆրանսական ընկերվարութիւնը, ջախջախուած ու ջարդուած, Փարիզի Համայնքին յաջորդող հալածանքներու հետեւանքով, կը յաջողի վերածնիլ, 1880ին ծնունդ տալով բանւորական կուսակցութեան (le parti ouvrier)։ Մինչ այդ, առաջին միջազգայինի ապրող դէմքերն ու անոնց անմիջական յաջորդները՝ Պէպէլ, Ժիւլ Կէտ, Փօլ-Լաֆարկ եւ ուրիշներ եռանդով կ'աշխատին ջերմ ու մօտիկ կապեր հաստատել, զանազան երկիրներու ընկերվարական հատուածներու եւ արհեստակցականներու միջեւ։ Խորհրդածողութեր տեղի կ'ունենան ֆրանսացի եւ անգլիացի ընկերվարականներու միջեւ։ 1887ին, համագումարի մը մէջ որ տեղի կ'ունենայ զուիցերիական հողի վրայ (St. Gall) գերմանական Ս. Դեմոկրատները Օ. Պէպէլի առաջնորդութեամբ նախնական աշխատանքներ կը տանին Միջազգային համագումարի մը հրաւիրման համար, որուն օրակարգի միակ նիւթը պիտի ըլլար՝ Աշխատանքի Միջազգային օրէնսդրութեան մը հաստատումը։ 1889 Յուլիս 14ը արդիւնք է այս բոլոր անջատ ճիգերուն։ Այս առաջին համագումարին կը հետեւին ուրիշներ, կանոնաւորաբար մինչեւ 1914, Թիւով ինը.— Փարիզ (1889, Պրիւսէլ 1891), Ցուրիխ (1893), Լոնտոն (1896), Փարիզ (1900), Ամստերտամ (1904, Շթութկարթ 1907), Քոփէնհակ (1910, Պալ բացառիկ համագումար (1912։ Այս վերջին համագումարներուն կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ գլխաւորութեամբ մեր վաստակաւոր, հմուտ ու գիտուն ընկերոջ, Միքայէլ Վարանդեանի։

* *

Ի՞նչ ըրած է Երկրորդ Միջազգայինը, 1889էն 1914 երկարող համեմատաբար երկար ժամանակաշրջանին։

Ակնարկ մը նետելով հոն՝ կը տեսնենք որ իր գործունէութիւնը զարգացած է երկու ուղղութեամբ. 1. Ընկերվարական ուժերու միացում, և 2. Պայքար պատերազմի դէմ եւ խաղաղութեան համար։

Լոնտոնի համագումարին մէջ է որ, 1896ին, առաջին անգամ ըլլալով Միջազգայինը կը մտատանջուի ընկերվարական ուժերու զատումով ու հաւաքումով։ Անիշխանականներն ու հակախորհրդարանականները կ'արտաքսուին, փոթորկոտ վիճաբանութիւններէ յետոյ։ 1900ին, վերջապէս Միջազգայինը կը դնէ որոշ պայմաններ այն բոլոր ընկերվ. խմբակցութիւններուն, որ պիտի ուզէին մտնել կազմակերպութեան ծոցին մէջ։

Այս կտրուկ որոշումներուն կը յաջորդէ որոնումներու բաւական փոթորկոտ շրջան մը։

Պատերազմի սկիզբը արդէն, արեւմտեան գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, ընկերվարական շարժումը տեղի կը ներկայանար՝ ամփոփ, կուռ եւ միացած վիճակի մէջ, այսուհանդերձ Մեծ-Պատերազմը անոր մարմինն վրայէն կ'անցնի գրեթէ զինուորութեամբ՝ սրովհետեւ, Միջազգայինը, աւելի շատ տեսաբանութեան կաճառ մըն էր քան կենդանի գործի վառարան մը։

Մինչեւ Ամսթէրտամի համագումարը (1904, Միջազգային ընկերվարութիւնը կլանուած տեսական վէճերով, երկրորդ կարգի վրայ նետած էր Պատերազմի եւ խաղաղութեան խնդիրը։ Շթութկարթի մէջ (1907) է որ յստակօրէն խնդիրը կը դառնայ վէճի առարկայ։ Հէրվէ՝ մէկ կողմէն, Պէպէլ ու Վոլմար միւս կողմէն, կուգան դէմ դէմի։ Այս վերջինները կը յայտարարեն որ «այն օրը որ Գերմանիան յարձակման ենթարկուի, գերման ընկերվարականները մէկ մարդու պէս ոտքի պիտի կանգնին զայն պաշտպանելու համար»։ Ի զուր Վայեան ուժգնութեամբ զիտել կուտայ որ Միջազգային բանւորութիւնը կրնայ արգիլել պատերազմը։ Համաձայնութիւն կը գոյանայ, պատերազմի եւ աշխարհակալութեան դէմ ընդհանուր բանաձեւերու շուրջ։ 1912ին Պալի բացառիկ համագումարին է միայն, որ քաղաքական հորիզոնի վրայ նշմարուած փոթորիկը կը ստիպէ լրջօրէն, միջազգային ընկերվարութիւնը, զբաղիլ պատերազմով։ Ադլէր, Ժան-Ժօռէս և ուրիշներ ուժգնօրէն կը ցցուին պատերազմի վտանգին դէմ ու միջազգային աշխատաւորութեան ուշադրութեան կը յանձնեն՝ հետեւեալ նշանաբանը — Պատերազմ պատերազմի դէմ։ Այս նոյն հարցը, ամբողջովին կը գրաւէ, երկու տարի յետոյ 1914ին, Վիէննայի մէջ գումարուած համագումարը։ Միջազգային ընկերվարութիւնը վերջնականապէս իր կամքը կը յայտնէ՝ խաղաղութիւնը ամէն գնով պաշտպանելու։ Նոյն տարին միջազգային բանւորութիւնը պէտք է տօնէր Առաջին-Միջազգայինի յիսնամեակը (1864—1914)։ Բայց պատերազմը սպաննեց Երկրորդ-Միջազգայինը, անոր դիակին հետ թաղելով, հինգ երկար ու արիւնոտ տարիներու համար, խաղաղութեան ամէն յոյս։

Երկրորդ-Միջազգայինի խաչոր դէմքերէն շատերը չկան այսօր։ Ոմանք սպաննուեցան թշնամի գնդակներէ, ուրիշներ չկրցան տոկալ մեծ նախճիրին, ոմանք (անհշան փոքրամասնութիւն մը) անցան համայնավարութեան։ Ապրողները, աւելի քան երբեք տոկունութեամբ ու ուժով փարած են աշխատաւորութեան դատին, որովհետեւ, իր կեանքին գնովը, այսուհանդերձ յաղթեց Միջազգայինը։ Կարծանեցանհայրապետեան, Թումանօֆեան, Հօհէնձօլէրնեան կայսերական տուները։ Ցեղափոխութիւնը արձակեց շատ մը գերի ժողովուրդներ ու ինը տարուան թմբիրէ յետոյ, ոտքի կանգնցաւ կրկին, հանգուցեալ Երկրորդ Միջազգայինը, այս անգամ առանց թեւի, կրելով մեծ ու ճակատագրական անուն մը՝ ընկերվարական-աշխատաւորական Միջազգային՝ որ միակ ապաւէնն է աշխատաւոր ու տառապող մարդկութեան։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՕՐ ՅՈՐԵԿՈՎ.— Աէն Թիէթիէնի մէջ ցորեկ առեն գողեր կը մտնեն, ծերունի տիկին Պօնշի տունը։ Գողերը Թիկնաթոռին մէջ կը կապեն ձեռքերն ու ոտքերը, բերանը կը խցեն թաշկինակ մը։ Ցետոյ կը կողոպտեն ամբողջ տունը։

Վարձակալ մը կասկածելով յուր կուտայ ոստիկանութեան, որ կուգայ քննելու։ Կինը մեռած էր արդէն եւ տանը սանդուխներուն վրայ, թափթփած էր բաւական դրամ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋ-Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ
ՄԱՐԱՂԱ

Մարաղայի երկու հարիւր տուն հայութիւնը ունի իրեն յատուկ հանրային կեանքը։

Ընթացիկ մէջ, յեղափոխական գիծերէ դուրս ըլլալով, Մարաղան զուրկ է Թաւրիզ քաղաքական ու հանրային դաստիարակութենէն, պայուխ փոխանակ իր ուժերը համախմբելու ազգային խնդիրներու շուրջ առաջնորդուած է անձնական շահերով ու կիրքերով։

Մարաղայի մէջ կազմակերպուած կուսակցութիւններ չեն եղած. այլ ժողովուրդը բաժնուելով երկու բանակի՝ Հնչակեան եւ Դաշնակցական անունի տակ քօղարկեր են թայֆայականութիւնը։ Այդ է բուն պատճառը, որ Մարաղայի հանրային կեանքը միշտ եղած է խռովայոյզ ու անհաշտ։

Մարաղան իր ընկերային կազմով հետեւեալ վիճակը կը ներկայացնէ.— Քաղաքը ըլլալով Ատրպատականի քիւրտիշի առեւտուրի կեդրոնը, հայութեան հարիւրէն 80ին ապրուստը կապուած է ատոր։ Այդ առեւտուրին մեծագոյն մասը Հայերու ձեռքն է եւ կեդրոնացած՝ փոքրիկ խմբակի մը մօտ։ Աւոր համար ալ, դասակարգային շերտաւորումը ուժեղ կերպով աչքի կը զարնէ. մէկ կողմէ առեւտրականներն ու մեծամեծ գործարանատէրերը եւ միւս կողմէ ծառայողներն ու բանւորները։ Աւելի ազատ տարր կը կազմեն արհեստաւորները բայց անոնք ալ շատ չեն աշխատավարձ ունին եւ մեծապէս կը ճնշուին ունեւոր դասէն։

Եւ քանի որ այս երկիրը գիտ կէս-աւատական վիճակի մէջ կը գտնուի, դրամ է իշխողը եւ Մարաղայի աշխատաւորութիւնը, որ հայ բնակչութեան հարիւրին 75ը կը կազմէ, չի կրնար պաշտպանել իր դասակարգային շահերը եւ ենթակայ է իր տէրերու քմահաճոյքին եւ զաւանանքին։ Եթէ ստորագրեալը չընդունի գործատիրոջ համոզումները, լաւագոյն պարագային պարտաւոր է չեզոք գիրք բռնել ու հեռու մնալ հանրային կեանքէն։

Վերջին տարիները, Մարաղան քաղաքական կազապարի տակ է մտած եւ երկու կուսակցութիւններ արդէն իրենց ճիւղերն ունին։ Հնչակեաններուն հետ է ունեւոր դասը, իսկ Դաշնակցականներուն հետ՝ աշխատաւոր տարրերը։

Աւելի զատ, Մարաղայի մէջ ուրիշ ազգակ մըն ալ առաջնակարգ դեր կը կատարէ։ Այն է՝ Ընդրէովկաեան պետական առեւտուրի ճիւղը (Զակգոստորգ)։ Մարաղայի Սուգայի (քիշմիշ) առեւտուրն ամբողջապէս Ռուսաստանի հետ է. իսկ այնտեղ այսօր արտաքին առեւտուրի մենաշնորհ կայ. այսինքն այդ հիմնակութեան բարեհաճ կամքէն է կախուած թոյլ տալ ներածումը։ Աւելորդ է ըսել որ արտաքին առեւտրական հիմնարկները պոլշեւիկեան պրոպագանդայի ամենաքօղարկուած օրգերն են մանաւանդ այնպիսի վայրերու մէջ, ուր առեւտուրը միայն իրենց հետ է կապուած։ Ինչպէս միշտ, հայ քաղքենի դասը աւելի շատ իր շահերը կը փնտռէ քան որեւէ գաղափար. եւ պատրաստ է ամէն ինչ զոհաբերել, հաստատելու տենչին։ Այսօր քաղքենիները միայն կը խոյսէ Դաշնակցութենէն, այլ եւ կը մտնէ այն կուսակցութեան շարքերը, որ հաճելի է պոլշեւիկներու աչքին եւ գործիք՝ անոնց ձեռքին հայ բոյրենի դասր շատ լաւ գիտէ, որ խորհրդային իշխանութիւնը նոյն աչքով չի նայիր Դաշնակցութեան եւ Հնչակեաններու վրայ։ Աշա թէ ինչո՞ւ, ուր որ չկայ ռամկավար, այնտեղ հայ ունեւորը Հնչակեաններու հետ է եւ անոնց մէջ։

Թող զոյն չունին Մարաղայի Հնչակեանները։ Իրենք զիրենք ազգային կը համարեն, բայց բոլոր գործերով ապազգային գործ կը վարեն։ Կը հասկնան հայութեան բնիկրերուն սպառնացող վտանգը, բայց կը խուսափին ազգային միութիւն մը կազմելէ եւ ընդհ. ուժերով պաշտպանուելէ՝ դէմ չեն Դաշնակցութեան գաղափարներուն, բայց բոլոր հրահանգները կը ստանան պոլշեւիկեան գործակալներէն եւ անոնց համաձայն կը շարժին հանրային աշխատանքներու մէջ։ Մէկ խօսքով եւ այս են, եւ այն։ Որքան Հնչակեան, այնքան ալ կարծիք ու տեսակէտ։ Մէկը խորհրդային Հայաստանը կը փառաբանէ, իսկ միւսը «ծովէ ծով» Հայաստան կը պահանջէ. մէկը «սոցիալիզմ»էն կը ճառէ, իսկ միւսը զոռնէ մէկը «Նոր Երկիր» կը կարդայ, միւսը «Խորհրդային Հայաստանը» բարձր տակ կը պահէ. մէկը «Փետրուար 18» կ'ողջունէ, միւսը «կարմիր հոկտեմբերը»։

Ինչ կը վերաբերի Դաշնակցական հոսանքին, շատ չնչին բացառութեամբ, անոր կազմը զուտ աշխատաւորական է։ Այստեղ Դաշնակցականները կը հալածուին ոչ միայն իրենց գաղափարներուն համար, այլ եւ ճնշման ենթակայ են իբրեւ դասակարգ ի պատիւ պոլշեւիկներու, պէտք է յիշել, որ Մարաղայի աշխատաւորութիւնը ճզմելու գործին մէջ իրենց ներկայացուցիչներն ու հիմնարկները առաջնակարգ դեր կը կատարեն։

Այժմ Մարաղայի մէջ կայ Դաշնակցական կուռ կազմակերպութիւն մը։ Եւ հակառակ անոր որ կը կրեն տնտեսական ծանր զրկանքներ եւ ամէն դուռ փակուած է իրենց առջեւ, վերջին խորհրդարանական ու պատգամաւորական ընտրութիւններուն՝ Դաշնակցութիւնը տարաւ ջախջախիչ յաղթանակներ։

Ա.Շ.Ո.Տ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱԽԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

«Սոցիալիսթիչէսքի Վեսթնիք» թերթը (Պերլին), Մոսկուայէն ստացած է նամակ մը (12 Յունիս թուակիր), որ կը պատկերացնէ Վոյքոֆի սպանութենէն յետոյ ստեղծուած կացութիւնը եւ տրամադրութիւնը Ռուսիոյ մէջ։

— Վոյքոֆի սպանութենէն եւ անգլիա-ռուս խզումէն յետոյ, մտահոգութիւնը աւելցած է ժողովուրդին մէջ։ Նոյնիսկ կարելի է ըսել խուճապի մը երեւոյթը ստացած է։

Վոյքոֆի յուղարկաւորութեան օրը աւելի եւս գերյուզուած վիճակ մը ստացաւ։ Կազմակերպուած ցոյցը նշանակալից էր ոչ թէ բազմութեան թիւովը, այլ մասնակցութեամբը կուսակցութեան անդամներուն եւ կոմսոմոլներուն։

Այնպէս կը զգացուէր որ պատերազմի վախը կը ճնշէր մասնաւորաբար բոլոր համայնավարներուն վրայ։ Եւ մանաւանդ, Վոյքոֆի սպանութիւնը աւելի սարսափ կը պատճառէր, քան Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւններու խզումը։ Ամէնէն համարձակ համայնավարն իսկ կարծես իր գլխուն վերեւ կը տեսնէր սպիտակ տէրորը։

Խոստովանինք որ համայնավար երիտասարդութիւնը շատ խանդավառ էր. յեղափոխական եւ քիչ մըն ալ ազգային զգացումներով լեցուած, բայց՝ պաշտպանելու ... չանձեր, որ ծնած էր յե... խութենէն։ Միասնիցքա... Թիֆլիսփայոյս փողոցներու... կատարուած ցոյցերուն ... քին, ճառախօսները ... խականներէ աւելի կարծ... գայնականներ էին։

Տանը մտահոգութիւն ... կ'իջնէ քաղաքին վրայ... տակութիւնը հրահանգ... թիւնները գումարել բոլոր ... ծարաններուն մէջ, ուր ... կ'ըսուին. «Առաջ մենք ... յայտարարենք պատերա... Պատերազմը անխուսափ... ծակայն երկու տարի ... միայն տեղի պիտի ունե... «Աշխարհակալները իրա... րգրուին, հետեւաբար հիմ... կարող են պատերազմ հա... լուս։ Այսուհանդերձ, բանւ... րը մասնուած են խորունկ... տութեան եւ ընճուծի։ ... նակ ուսեւորի պաշտպանն... կրեն։

Փողոցին մէջ զանազա... մար զրոյցներ կը շրջին։ ... Լիագիւնները հեռանալով ... պիտի գործածեն, եւ ... թիւնաւորողները պիտի ըլլա... մանայլախի եւ արտա... ընակիչներու։ Պատերազ... տարակուած օրն իսկ, ... պիտի զրկուի ցորենէ», ... նեւ խօսակցութեան մէջ ... հարցնես, մինչդեռ խօս... գլուխը կը շարժէ տխրօր... լուռ կը հեռանայ սեւ մտ... ներու մէջ։

Տատեր կը վախնան ... գլխուն համար։ Խուզ... թիւնները եւ ձերբակալու... ները, միւս կողմէ, այնքա... մաթիւ են, որ աւելի կը ... ցնեն անձկութիւնը։

.˙. Թրուտ պոլշեւիկեան ... թերթ թղթակիցը կը գրէ ... լօպոլէն (18 Յունիս).

— Պատերազմի վախն ... շրջին քաղաքին մէջ։ Եւ ... վուրդը խռնուած է հացա... ներու եւ փուռերու առջեւ ...

— Հաց չկա՛յ, աղա ... խօսքը որ բերնէ բերան ... պտըտի։

Եւ շատեր տապանա... պարկերով ալիւր կը գնե... րեւ պաշար՝ պատերազմի ... րուն համար։

Քրասնայա կազէթա ... եալ պոլշեւիկ թերթ մը, ... մաշտնէ յօդուածներ կը ... Ամէնէն անվախն է ... պրոլետարներու։ Ու թերթ ... մէջ նկարագրութիւններ ... թէ ի՛նչպէս «կը պ... տուէն»։ Զինուորական ... ժութիւններու հրաւիրու... ոչ միայն բանւորները եւ ... նողները, այլ նաեւ կին... աղջիկները։ Նշանաւոր ... փորձեր տեղի կ'ունենան ... գործանոցներուն մէջ։ Զին... ժութեան գրքոյկներ կը ... տարակեն ու կը ցրուեն ... տէզներուն մէջ եւ գործ... ներուն քով շինուած ... նատոր տեղեր, ուր կը սոր... հրացանաձգութեան ... ները։

Իսկ թերթերը ազատա... կը ջարդեն։ «Պալթիկեան ... պատերազմը պատրաստ է ... ջախջախելու թշնամին»։

Մէկ կողմէ ժողով... մտահոգ ու վհատ, միւս ... անպատասխանատու ... պոռոտախօս ու մեծախօս ... Թուրքա եղանակով։

* *Գերմաներէն «Թէկլիշէ ... շաու» թերթը կը գրէ ... մանակէ մը ի վեր ... մէջ բանւոր դասակարգը ... է ներկայ կառավար... Շատ դժուար է գործ ... եւ անգործներու թիւը ... կ'աճի։ Ապրուստը ... բնակարանը նոյնպէս ...

Ռ-Համայնավար ... հակառակ են պատերազ... պատերազմ ծագի, միայ... նավարները զէնք պիտ... վերջերս հակահրէական ... հոսանք մը սկսած է ... մէջ։

...Դ.

«...ԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ»

...ատ մկա է։ Մտիկ ըրինք։
...իլի վազրիկ ջան,
...ը սրտիս, սուգն երեսիս,
...կրծքիս, արցունքն աչ-
...ր եմ ես բոլորը՛
...աշխարհը սուգ ու շիւան
...ել, ձոր աշխարհն էլ լռում
...ւթեան փառաւորն է, ծաղկէ-
...ի ասես թէ ի՞նչ կայ։
...ինի. կամ պիտի ասես թէ
...ւմ եմ։ Յօ՛, էդպէս
...ըր խույց է։ Լեզուս վրայ
...ում որ սանմ ու պլծնի.
...ւ, տէ, արցունքդ կուլ
...ու տամ։
...ւ, աքսորում են, երբեմն էլ
... ծամկմո՛ւմ ես. չալը-
...ւն դէս ու դէն, Թուսաս-
...իրիրի...
...ւյլ ունին, ոչ էլ դադար,
...ւծուն են ծմոմաչում, ո՛չ
...յին։ Ո՛չ դաստ են նա-
...ւ էլ դատաստան։
...պքից մէկը պատմեմ քեզ։
...նդ մի ընկերութիւն է
... «Նորքը»։ Երեխաների
...ամ ընկերութիւն են ա-
...շուտքել են մխուծար որ-
...ու յցրել մի տուն։ Պրոլետ
...րանց դասախօսում է կո-
...մի փի.խո փալու թիւն
... էնտեղ գնում են ու լաւ
... են։ Գիտես թէ ո՞վ կայ
...էդ սան կոմքին.— կրալոյի
...եռար էշ»ը։ Երեխաներին
...ուած է իշու վրայ նստել։
...նի օր առաջ էդ անի-
... «պրոլետար էշ»ը կո-
...ստական, փիլիսոփայու-
... լսելուց յետոյ, կոմունարի
...դուրս է եկել դասատնից
...ացել է ճարեւան վարդոյի
... նլած չողածը տալն ու
...է արել։ Վարդոն ասես չի
...ում «պրոլետար»ին, մի
... փայտով նրա կաշին է
...։ Էշը թողել է գոմըց։
... է Թոնի պլոլետ Աւոն։
...ա՛յ քեզ դաւաճան, ճա-
...փոխական, դու ուզում
...րոյի ենթարկել մեր ըն-
...իա՞, քեզ ցոյց կը տամ...
...ւմ Աւոն լուր է տուել
...։ Վարդոն բռնել ու սա-
...։ Հիմի ասում են թէ, նրա
...փոքչացած է, ոպէս ճա-
...փոխական։
...ոյշ կաց, վազրիկ ջան...»։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

...ԻՐԱԽ ԹԱՂՈՒՄ.— Մէն
...թէն ու էրի մէջ (Սորնոսլ...)
..., 76 տարեկան ծերունի մը,
... կ'ընէ որ իր թաղումը
...արեն զուարթ երգերով։
..., աջքի օր մեռաւ եւ յու-
...կաւորները երգելով ու պա-
...վ, գերեզման տարին երջա-
...մեռեալը։ Նուագախումբը, ո-
... առաջուց 200 Ֆր. կտա-
... էր, չարլսթօնի եղանակներ
...ւնչեցնէր ճամբուն վրայ։
... Քօշէի հոգին պարելով
...ծրացաւ երկինք։

ԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Էջնի Կավկասիայի Մէջ Նի թղթակիցը ճեռանեայ տեղեկութիւնները կը ճաղորդէ Գերմանիոյ մէջ Թուրանական շարժման մասին.—

Հինէն ի վեր Մինխէնի մէջ Թուրքերուն հետ կապ ունեցող երկու կարեւոր ընկերակցութիւններ կան։ Մէկը 1918ին կազմուած «Մինխէնի Թուրք Ուսանողական ընկերակցութիւն»ն է, որ կոչուած է ապահովել դաշնակից Թուրք ժողովուրդներու մտաւորականութեան. միւսը «Հունգարիա» կոչուած «Մաճառ ուսանող. միութիւն»ն է, որ խիստ սերտ կապ ունի Թրքականին հետ։ Ասոնցմէ զատ կայ նաեւ «Քուրէայի Ուսանողական Միութիւն»ը, որ բառին լայն առումով «Թուրան» յորջորջումին մէջ կը մտնէ։

1921ին «Մինխէնի Թուրք Ուսանողական ընկերակցութիւնը» (Ճէմիյէթ անունը փոխեց միութեան (պիրլիք) եւ իր անշարժութեան վերջ տալով առաջին անգամ ըլլալով սկսաւ միճառանութիւններ սարքել «Թուրանականութեան» գաղափարին շուրջ։

Անկէ վերջ «Թուրանականութեան» գաղափարը հետզհետէ զօրանալով խնդիր դարձաւ այդ գաղափարին շուրջ համախմբուող բոլոր ուժերուն մինչեւ համագործակցութիւն առաջ բերել։ Ի վերջոյ խնդիրը զարգանալով, նախաձեռնարկ խմբակի մը ջանքերով սկզբնաւոր եկան Մինխէնի մէջ գտնուող Օսմանցի, Չին, Քուրէացի, Մաճառ, Աֆղան եւ Թուրանական ընտանիքին պատկանող բոլոր ուսանողները եւ Մինխէնի մէջ կազմեցին «Թուրանական Միութիւն» մը։

Միութեան բացումը կատարուեցաւ խիստ փառաշուք հանդէսով մը։ «Թուրանական Միութեան» գաղափարը խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ եւ ներկաներէն մէկը դասախօսութիւն մը տուաւ «Թուրան եւ Թուրանականութիւն» նիւթին վրայ։ Մինչեւ ուշ ատեն եղան զուարճութիւններ, նուագ եւ ազգային խաղակցութիւններ։

Այս հաւաքոյթին չէին մասնակցեր Ճափոնցիներն ու Ֆինլանտացիները։ Այսպէս, միութիւնը թէեւ բարոյապէս կազմուած է, բայց Զնիւթապէս» տակաւին թերի կը մնայ։ Այլեւս հիմնաքարը դրուած էր։ Մաճառները ամէնէն աւելի կը հետաքրքրուին Թուրք ուսանողական միութիւնով։

Մաճառ ուսանողներու նախաձեռնութեամբ եւ Թուրքերու, Քորէացիներու, Ֆիներ..., Էսթոններու եւ Ըղէքրիներու մասնակցութեամբ «Երեկոյ» մը սարքուեցաւ։ Փարիզէն եկած Ազրբէջանցի Թուրք Դաթի Հաճանիէն ընդրուեցաւ դասախօսութիւն մը ընել «բոլոր Թուրանցիներու Ներկայութեան»։ Հաճանի պէյ երկար ու մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ «Թուրանականութիւնը երէկ եւ այսօր» նիւթին շուրջ։ Ըսաւ թէ «Թուրանն ու Թուրանականութիւնը» երէկ երեւակայութիւն մը եւ զգացում մըն էր, ու միայն ակադեմական իմաստ ունէր։

«Այն ատեն խիստ սահմանափակ թիւով անձեր միայն այդ միտքը կենդանացնելու կ'աշխատէին։ Որովհետեւ Թուրանի ժողովուրդներուն մեծամասնութիւնը հին կրօնքի քողին տակ կ'ապրէր։ Կարգ մը Թուրք երկիրներու մէջ «Թուրք» բառը —զոր այսօր մեծ հպարտութեամբ կը յիշենք— իբրեւ հայհոյութիւն կը գործածուէր։ Դժբախտաբար արիկա պատմական ճշմարտութիւն մըն է։ Ու երբ Եւրոպայի մէջ «Ըսիացի» բացատրութիւնը իբր հայհոյութիւն կը գործածուէր, եւրոպացի Թուրանցիներն ալ «Թուրան» բառէն կը խրտչէին։ Թուրանական ցեղի ուրիշ կարեւոր մէկ մասը՝ ասոր վայրենի արջին ճանկին տակ կը ճմլուէր։ Սակայն պատմութիւնը չէր կրնար կանգ առնել իր յառաջխաղացումին մէջ։ «Թուրան»ի գաղափարը կենդանի է եւ 15 տարուան մէջ իբրեւ ազգային ճշմարտութիւն մը բոլոր Թուրք երկիրներուն մէջ մեծաքայլ յառաջացաւ եւ զօրացաւ։

«Թուրանի» գաղափարը, որ Հունգարիայէն սկսած էր ալեկոծիլ, Պոլսոյ վրայէն արշաւելով սկսաւ ծաւալիլ Խիվի, Ազրբէջանի, Թուրքիստանի եւ ուրիշ Թուրանական երկիրներու մէջ։ Այլեւս իր ակադեմական շրջանակը կոտրելով «քաղաքական խնդիր»ի փոխուեցաւ։ Այսօր Թուրանական շէնքին հիմը երեւան եկած Թրքութեան, Համաթրքութեան եւ «Թուրանականութեան» ձեւին տակ։

«Հունգարիոյ, Էսթոնիոյ, Ֆինլանտիոյ, Թուրքիոյ, Ազրբէջանի, Թուրքիստանի եւ վերջապէս Սիպերիոյ անկախութեան ու ազատութեան ձգտումները յառաջ եկան Թուրանականութեան պատրաստած սուրբ եւ նուիրական գաղափարին շնորհիւ։ Որովհետեւ Թուրանականութեան կենդանի նշանաբանն է ազատ ու անկախ ապրիլ։ Ռուսական յեղափոխութենէն յետոյ այլեւս կասկած չկար Թուրանական ազգերու ազատագրութեան մասին. բայց ատ ... սական արջը կարգ մը ... սկզբունքներով Թուրանականութեան գաղափարին աղբեւ առժամեայ թումբ մը կանգնեց։ Եւ սակայն Թուրանական օջախներու մէջ փայլատակող լոյսը անկախութեան եւ ազատութեան ձեւին տակ միշտ պիտի վառի Թուրանական երկիրներուն մէջ, որոնց ազատագրութեան կը հաւատամ այնպէս՝ ինչպէս աշխարհի գոյութիւն ունենալուն»։

Այս դասախօսութիւնը ջերմ ծափերով ընդունուեցաւ։ Բացի Մաճառ ուսանողներէն, ներկայ էր Մինխէնի Հունգարական գաղութը ամբողջութեամբ։

Այս հաւաքոյթէն մօտ երկու ամիս վերջ «Թուրանական Միութիւն»ը պաշտօնապէս ժողով գումարեց, ուր կարդացուեցան Թուրանական կազմերէ եկած շնորհաւորական նամակներ։ Գերմանիոյ «Ազրբէջանի Անկախութեան Կոմիտէ»ին կողմէ ղրկուած Թուրքերէն շնորհաւորագիրը ջերմ ծափերու արժանացաւ։

Մօտ օրէն Գերմանիոյ միւս կարեւոր քաղաքներուն մէջ ալ Թուրանական Միութեան մասնաճիւղեր պիտի բացուին եւ Զափոնի համանուն ընկերութեանց հետ կապ պիտի պահպանուի։ Մինխէնի կեդրոնին հասցէն է Հունգարական Հիւպատոսարանը։

ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԷՆ ԼՈՒՐԵՐ (?)

կանները։ Թիմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշակներով։ «Մեր Հայրենիք» խմբերգէն վերջ ըրին. Ս. Վարդերեսեան ըրաւ բացման խօսքը, պարգելով պատանիներու երեք տարուան գործունէութիւնը. որմէ բացայայտ կերպով կը յայտնուէր թէ, անոնք ոչ միայն իրենց միութեան անդամներուն օգտակար եղած էին, այլ՝ բանալով գրադարան-ընթերցարան մը եւ վիպական, պատմական եւ գրական ամէն տեսակ գիրքեր տրամադրելով հասարակութեան, ջանացեր էին իրենց կարողութեան չափով վառ պահել ազգային ոգին, մասնաւորապէս պատանիներու սրտին մէջ։

Քանի մը հայրենաշունչ արտասանութիւններէ վերջ, բանախօսեց ընկ. Պ. Հիւսեան եւ կոչ ըրաւ հայ պատանիներուն որպէսզի բարի նախանձով մը իրարու միանան եւ օգնեն թէ՛ իրենց եւ թէ իրենց բախտակիցներուն։

Բանախօսութենէ յետոյ ընկեր Յ. Թորոսեան իր սիրուն «Ֆանթէզի»ներով արժանացաւ ծափերու։ Ներկայացուեցան նաեւ երկու քրքջալից զաւեշտներ «Յա... ...»։ «... ... ...» եւ «Թափալ խոչոն»։

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանւոր» խմբերգով։

Ս. ՄԻՐՈՆԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիս 9ին գերասաններ Մ. Մարութեան եւ Շահան Նարեան, տեղական ուժերու մասնակցութեամբ ներկայացուցին «Քորբառո»ն։ Իր տեսակին մէջ մարսիլահայութեան համար առաջին եղաւ այս ողբերգութիւնը։ 500է աւելի բազմութիւն մը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր գերասաններուն։

Թատերասէր հասարակութիւնը անհամբեր կը սպասէ երկրորդ եւ երրորդ ներկայացումներու։

*** Յուլիս 10ին, կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատանեկան Միութեան 3րդ. տարեդարձի տօնակատարութիւնը՝ «Լա փոմ՛ պ» գեղատեսիլ հայկական պարտէզին մէջ։ Հաւկաւաքք Մարսէյլի մէջ կատարուող մէկէ աւելի ... ... Հանդէսներուն եւ ուրիշ ներկայացման մը, հոծ բազմութիւն մը եկած էր լսել պատանիներու խօսքը եւ տեսնել անոնց երեք տարուան գործունէութեան պարունակը. խիտ ու կանաչ ծառերով իր հովանիին տակ առած էր բոլոր հանդիսա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱԽԱՆ ԽԵՆԴԵՐԸ.— Պօնվիլի յիմարանոցէն երկու խենդեր փախան հիւանդանոցի կառքոյ շապիկներով։ Գիւղացիները միայն յաջողեցան գտնել զանոնք, ճահիճի մը ջուրերուն մէջէն, ուր մտած էին մինչեւ իրենց վիզը ջուրին մէջ եւ բաղի պէս կը լոտեւէին իրենց չուրջը։

ՆՈՐ ՀՈՎՈՒԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.— Մաքս Սամըրէ երբ կիներուն նայի, մագնիսի պէս իր քիթին կը կապէ զանոնք։

Ու առջի օր, աչքը ուղղեց օրիորդ Ժէրմէնի վրայ, որ մինակ էր։

Մաքս Սամըրէ գիտէր որ երբ կիները մինակ են կը ձանձրանան։ Օր. Ժէրմէն կը ձանձրանար, որովհետեւ մինակ էր եւ պլուխն ալ՝ պարապ։ Հա՛ն ոչ երազ կար, ոչ ալ խորհրդածութիւն։ Ան կ'ուզէր միայն զգալ, եւ զգայնիկներով (ծաղիկ) լեցուն էր հոգին ու կուրծքը։ Սամըրէ մօտեցաւ։ Կէս ժպիտ, խօսք մը, երեք գաւաթ գինի եւ ...

Օր. Ժէրմէն երջանի՛կ է, բան է, բան չէ, հով է։ Ունի չունի, Սամըրէ մը ունի։

Եւ Սամըրէ, որ ժամ մը առաջ համբոյր մը առած էր, հարսնիքի մը խոստումով, ժամ մը վերջ, կ'առնէ, —իբր փոխ,— աղջկան քանի մը հազարի հարստութիւնը։

Հովուերգութիւնը կը վերջանայ երգով մը.

Աղջիկնե՛ր, ա՛յ, աղջիկներ,
Մէկ խոստումը բան չ'արժեր։
Ժէրմէն, չառած մատանին,
Տղակն անցուց իր վիզին։

ԳՈՂ ՄԸ.— Տիկին Իվոն Սէրի Մարլզէօֆ փողոցին վրայ ունէր հրաշալի բնակարան մը։ Անցեալ գիշեր նստեր կը գրէր, երբ իր շնիկը սկսաւ խռալ սեղաններուն տակ։ Տիկինը, կասկածելով, աչք մը ուզեց պտտցնել սենեակներուն մէջ։ Տեսաւ որ բաղնիքին դուռը գոցուած է ներսէն։ Նա դարձաւ սարճանակը առնելու համար։ Նոյն պահուն, սակայն, գողը նետուեցաւ դուռնէն դուրս ու կծկեց։ Իր. հետ կը տանէր քանի մը հազարի հարստութիւն, առանց սակայն տեսնելու եւ վերցնելու գոհարեղէնները։

ՄԵԾ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Պորտոյի երկաթուղիի պաշտօնէութեան մէջ երեւան հանուեցաւ մեծ գողութիւն մը, ի վնաս պետութեան։ Սէնթ կայարանին պետերէն Պիրոն, կեղծ անունով մը, քանի մը ամիսէ ի վեր Պորտոյի վաճառականներուն կը ղրկէր 12 վակոն երկաթեղէն։ Մինչեւ այժմ ղրկուած երկաթեղէնին քանակը կը հասնի 190.000 քիլօկրամի, մօտ 680 հազար ֆրանք արժէքով։

Անմիջապէս ձերբակալուեցան Պիրոն եւ այն վաճառականները, որոնց թելադրանքով շարժած էր պաշտօնեան։

ՁԻՒՆ ԻՆԿԱՆ ՈՒ ՄԵՌԱՆ.— Վօժի լեռնաշղթային սարոտը Ըթաւնպուրկի մէջ տօնավաճառ կար։ Կախօրաննե՛ր, աճպարարական խաղեր, խամաճիկներու թատրոններ։ Երկու փոքրիկ տղաք կը նստին փայտէ ձիերու վրայ, որոնք կալ կը դառնային մեքենայի մը միջոցով։ Երբ մեքենան խելացնոր արագութեամբ կը դառնէր ձիերը, տղաքը կորսնցուցին իրենց հաւասարակշռութիւնը եւ ուժգնօրէն նետուեցան քարերուն վրայ։ Անոնց գանկը ջախջախուեցաւ ու մեռան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

Ընթերցո՛ղ,
Ամէն կողմէ ձիր ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։
Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։
Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չէ՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻԱՎԵԼԼԱԿԱՆ
ՅԱՅՏԱԿԱԳԻԾ ՄԸ

— Այսքանը կը բաւէ՞, ըսաւ ...ճեռինքի եւ դեռ պէ՞տք է որ ...գեմ։

— Անօգուտ է, փութացայ ... ...րարել լէնին. Այս պայման... ...ուն տակ, որեւէ վիճաբանութ... ...ին հնարաւոր չէ. մեզի կը մնայ ...մ'ակարպել։

— Հաճոյքով կը տեսնեմ թէ ...համաձայնելու վրայ ենք։ Ջա... ...ցէք գիրար հասկնալ թէ՛ ինծի ...մար շատ ցաւալի պիտի ըլլար ...պի պէս արժանաւոր աշխատա... ...ցներէ զրկուիլ։

Եւ Զինացիներուն հրամայե... ...ց յետոյ որ միշտ մօտերը գտ... ...ուին, զանոնք դուրս հանել ...տուաւ։

— Հիմա որ համաձայն ենք. ...որովհետեւ համաձայն ենք, այն... ...էս չէ՞, ինծի կը մնայ պարզել

ձեզի յառաջագիծը որուն մանրամասնութիւնները պիտի չանաք գործադրել։ Անշուշտ աւելորդ է ըսել թէ՝ ինչ որ հոս կ'ըսուի, գաղտնի պահելու չէ, ճակառակ պարագային պատիժը մահ է։

Ճերճինսքի սեղանին վրայէն թղթածրար մը առաւ, ու Լէնինը գիտելով յայտարարեց

— Ձեզ ընտրեցի, կամ աւելի ճիշդը ձեզ ընտրեցին իբր պետ նոր Ռուսիոյ գործադիր իշխանութեան. պէտք չկայ պարզելու թէ ինչ պատճառներով ձեզ ընտրեցին վերագրեցէք ձեր իսկական արժանիքներուն որոնք կը խոստովանիմ թէ մեծ են, նաեւ ձեր ազդեցութեան որ ձգած էք այս երկրի բանուորութեան վրայ։ Եւ իմ ջանքերով անմիջապէս ձեր այդ ազդեցութիւնը պիտի կրկնապատկուի, որովհետեւ պէտք է որ բոլորին վրայ այն տեսակ հմայք մը ձգէք որ նմանը տեսնուած չըլլայ։

Կրեմլինէն ուր պիտի հաստատուիք, նախ Ռուսիոյ յետոյ ամբողջ աշխարհի մէջ պիտի տարածէք մարքսիզմը եւ պիտի գործադրել տալ հրահանգներ որոնք ձեզի հաղորդելու պաշտօնը պիտի ունենամ։

Այդ հրահանգները որմէ պիտի բխին, հարցուց Լէնին։

— Ձեր գիտնալիք բանը չէ ատիկա։ Սակայն որպէսզի գիտնաք եւ բան մըն չարժիք, հաճեցէք նոթագրել թէ՝ անոնց անհնազանդութեան մը հետեւանքով կրնայ ըլլալ որ ապակիի պէս ջախջախուիք ապահով եղէք որ ձեր պետը, — եւ հոս Ճերճինսքի գլուխը բացաւ եւ խոնարհեցաւ,— որ նաեւ իմս ալ է, հնազանդեցնելու եւ խօսք հասկցնելու փաչ ուժ ունի։

Ցետոյ դարձաւ ապագայ գործակարներուն, որոնք մինչեւ այն ատեն առանց բառ մը արտասանելու գոհացած էին ուշադրութեամբ հետեւելով խօսակցութիւններուն. Ճերճինսքի խօսքը մասնաւորաբար ուղղեց անոնց եւ ըսաւ.

Պարոնք, ձեզի ալ պատրաստ ... եղերերգութեան ամէնէն ... գերակատարները պիտի ըլլաք. պէտք է որ անոր բեմադրութիւնը պատրաստէք ձեր գերը պիտի ըլլայ կէտ առ կէտ հնազանդիլ այն հրամաններուն, որ լէնին պիտի հաղորդէ ձեզի։ Դուք ժողովուրդին կողմէ ընտրուած էք այն կառավարելու համար. պարզապէս իմ հաւանութիւնս կուտամ այդ ընտրութեան. ամէնէն անշան բանն է որ կարելի է ընել ժողովուրդին. բայց պէտք է սա վերապահումս յայտնեմ թէ՝ այն հաւաքոյթը բանուորներու որ ընտրեցին, իմ պետերուս աչքին բնաւ չեն ներկայացներ ռուս ժողովուրդին մեծամասնութիւնը. Սակայն որովհետեւ անհրաժեշտ է որ կանոնաւոր կառավարութիւն մը կազմուած ըլլայ, յայտնի է որ դուք կազմէք զայն, որովհետեւ մինչեւ հիմա կրնանք ի հարկին ձեզի խօսք հասկցնել, բայց ուրիշներ կրնան ըլլալ որ իրենց գիտութեամբ ազատ զգան մեր ազդեցութենէն։

Պահ մը խոր մտածումներու մէջ իյնալէ յետոյ, Ճերճինսքի շարունակեց.

— Անշուշտ լսած էք Պիգմարքի յղացած հոյակապ, իսկապէս հանճարեղ ծրագրի մասին որուն եւրոպական գիւանագիտութիւնը տուաւ «Իսլամական համաձայնութիւն» անունը։

Այդ ծրագրին համեմատ, Գերմանիոյ Ռուսիոյ եւ Չինաստանի յաղթական ուժերէն պիտի կազմուի համաշխարհային ամբողջութիւն մը, որ Գերման մեծ Սպարապետի հրամանին տակ կազմէ յարդ չտեսնուած վիթխարի բանակ մը։ Ձեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ասկից յետոյ ձեր բոլոր ուժով հետապնդել այս յատակագծին իրականացումը, որ մինչեւ հիմա անիրականանալի կը թուէր, բայց նկատի առնելով ներկայ պարագաները, կրնայ եւ պէտք է որ յաջողի։

Եւրոպայի մէջ ելմտական կացութիւնը այնպէս է որ ամէնէն վայրագ տնտեսական պայքարին ականատես պիտի ըլլանք։ Երեկուան բարեկամները վաղը թշնամիներ պիտի ըլլան, որովհետեւ վերջացող պատերազմը, անոնց համար յաւերժօրէն գժտութիւններու աղբիւր մը պիտի դառնայ։

Գործակցութիւնը եւ թշնամութիւնը պիտի չոքին համաձայնական ժողովուրդներու վրայ, որովհետեւ — լաւ մտիկ ըրէք այս մէկը— Գերմանիան պատերազմական ոչ մէկ տուգանք պիտի վճարէ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԵԱՆՑ

Ռուսիոյ ներսը խռովութիւններ ու ըմբոստութիւններ կազմակերպելու ծրագիրը։

Կասուցկի կ՚ըսէ թէ՝ հակառակ իր կարգ մը քաղաքական բարեկամներու կարծիքին, կովկասի վրայէն դիկտատուրան վերցնելու միակ միջոցն է զանգուածային ապստամբութիւններ սարքել։

Դեռ չկրցան համաձայնիլ

Երեքուկէս շաբաթ բանակցելէ վերջ, ծովային երեք մեծ պետութիւնները դեռ չկրցան համաձայնութեան եզր մը գտնել։ Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ երկրորդ մեծ լիակատար նիստը, որ քանիցս յետաձգուած էր։ Ժողովին կը նախագահէր Ամերիկայի առաջին պատուիրակ Գիպսըն։ Բոլորն ալ պարզեցին իրենց տեսակէտները՝ օժանդակ նաւերու խնդրին մասին։

Անգլիոյ կողմէ ծովային նախարար Պրիճմէն եւ ծովակալ Ճէլլիքօ զանազան փաստերով հաստատեցին թէ կարելի եղածին չափ պէտք է ջնջել 10.000 թոնոնոց յածանաւերը, որոնք յարձակողական մարտանաւեր են. ընդհակառակը պէտք է աւելցնել թիւը թեթեւ յածանաւերուն, որոնք անհրաժեշտ են կայսրութեան զանազան մասերուն հետ հաղորդակցութիւնները ապահովելու համար։ Պրիճմէն անընդունելի գտաւ տեսակէտը ամերիկեան պատուիրակութեան, որ 10.000 թոնոնոց 25 յածանաւ կը պահանջէ։ Իսկ ծովակալ Ճէլլիքօ զարմանք յայտնեց թէ ինչո՞ւ արտակարգ կը նկատուի երբ Անգլիա 71 յածանաւ կը պահանջէ, մինչ 1914ին 114 հատ ունէր. այդ թուականին սակայն իսկ անբաւական կը նկատուէր, ինչպէս հաստատեց մեծ պատերազմը։

Յետոյ խօսք առաւ դերկոմս Իշիի, որ կրկնեց քանի մը շաբաթ առաջ ճափոնական պատուիրակութեան կողմէ եղած առաջարկը, այն է՝ Անգլիա եւ Ամերիկա պէտք է ունենան 450 հազար թոնօ յածանաւ ու թորփիլանաւ, իսկ Ճափոն՝ 300 հազար թոնօ։ Եթէ այս առաջարկը ընդունուի, ըսաւ, կարելի պիտի ըլլայ ներկայիս երեք պետութեանց կողմէ շինուելու վրայ եղող նոր նաւերուն մէկ երրորդը գեղչել։ Գալով 10.000նոց յածանաւերուն, ճափոնական պատուիրակութիւնը կ՚առաջարկէ որ Անգլիա եւ Ամերիկա այդ տեսակէն ունենան տասնական, իսկ Ճափոն՝ եօթը։ Ճափոնի միակ մտահոգութիւնն է սպառազինումները գեղչել եւ ոչ թէ աւելցնել։

Ամէնէն վերջին խօսողը եղաւ Գիպսըն, որ յայտարարեց թէ շատ մը կէտերու մէջ համաձայն է ճափոնական պատուիրակութեան։ Ամերիկեան պատուիրակը յայտնեց թէ սպառազինումները գեղչելու միակ գործնական միջոցն է նախապէս ճշդել իւրաքանչիւր երկրի տրուելիք ուժին ընդհանուր տարողութիւնը եւ ազատ ձգել զանոնք իրենց ուզած ձեւով կատարելու զանազան դասակարգի մարտանաւերու բաժանումը։ Քանի այս տարողութիւնը չէ ճշդուած, ամերիկեան կառավարութիւնը չի կրնար ո եւ է գեղչ ընել 10 հազարնոց 25 յածանաւերուն վրայ։

Հակառակ պատուիրակներու հաշտարար յայտարարութիւններուն, կացութիւնը դեռ շատ անստոյգ է։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին։

Իտալիա պատերազմի կը պատրաստուի

«Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Իտալիոյ պատերազմական գործարաններուն մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ։ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ, Իտալիոյ տնտեսական ներկայ տագնապին առջեւ, Մուսոլինի նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ։ Սէսթրի-փոնէնթի Ֆասսաթի գործարանները, որ փակուած էին, վերջերս վերարացուեցան, իսկ Ս. Ճօրճիոյի գործարաններուն հրաման տրուած է կրկնապատկել օդանաւերու շինութիւնը։ Սամփիէրտարէնայի մէջ Մէքանիքօ գործարանները մեծաքանակ հրասայլեր կը շինեն։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Ֆրանսական Ֆարման ընկերութիւնը օդանաւորդ Լէօն Ժիվոնի հետ պայմանագրուեցաւ, «Կապոյտ Թռչուն»ով Փարիզ-Նիւ Եորք թռիչքը կատարելու համար։ Ինչպէս կը յիշուի, նախապէս այս թռիչքը պիտի կատարէր Տրուհէն, որ պատրաստուած էր մեկնելու Յուլիս 18ին, սակայն վերջին պահուն Լէվին յաջողեցաւ 150.000 տոլարով իրեն կապել զայն «Միս Քոլոմպիա»յով փորձելու համար նոյն թռիչքը։

Ֆրանսացիները առաջնութիւնը շահելու համար, կ՚ուզեն կանխել միւսները, որով «Կապոյտ Թռչուն»ը ճամբայ պիտի ելլէ յառաջիկայ շաբթու վերջ։

Միւս կողմէ Լէվին չուզեր ուրիշին տալ առաջնութիւնը, ու ասոր համար ալ դրամ չի խնայեր։ Տրուհէնը իրեն կապելէ վերջ, Լէվին Լոնտոնի մէջ 2000 ոսկիլին առաջարկեց անգլիացի օդանաւորդ Քըրթնիի, որպէս զի մինչեւ Օգոստոս 10 յետաձգէ իր ճամբորդութիւնը, եւ կամ զինք ալ միասին առնէ իր հսկայ ջրօդանաւին մէջ։

Քըրթնի մերժեց այս առաջարկը եւ պատրաստուած էր երէկ իսկ ճամբայ ելլել Իրլանտայէն՝ Տասնըրրի հետ։ Միայն թէ Քըրթնի եւ ընկերը մէկ թռիչքով մինչեւ Նիւֆաունտլէնտի Սէյնթ Ճօն քաղաքը պիտի երթան, եւ հոն քիչ մը հանգստանալէ յետոյ, ճամբան պիտի շարունակեն դէպի Նիւ-Եորք։ Հոն պէնզին պիտի առնեն եւ անմիջապէս Անգլիա պիտի վերադառնան։

Ուրիշ երկու Անգլիացիներ՝ հարիւրապետ Լէսլի Համիլթըն եւ գնդապետ Մինչին կը պատրաստուին մէկ թռիչքով Նիւ-Եորք երթալ։ Վերադարձին ծրագրած են տեւողութեան մրցանիշը կոտրել եւ Նիւ-Եորքէն մինչեւ Վիէննա պիտի երթան։

Լէվին պայմանագրութիւն կնքած է նաեւ անգլիացի Ելըն Քօպհէմի հետ։ Ֆրանսացի օդանաւորդ Քօսթ եւս կը պատրաստուի Ատլանտեանը կտրել ֆրանսական օդանաւով մը։ Մեկնումի թուականը դեռ յայտնի չէ։

∴ Քանատայէն դարձեալ լուրեր կը հասնին դժբախտ Նունժէսէրի եւ Քոլիի մասին։ Իբրեւ թէ երկու հնդիկ որսորդներ Շիքութիմիէն 200 մղոն անդին տեսած եւ շօշափած են ճերմակ օդանաւ մը, որ կը կարծուի թէ «Սպիտակ Թռչուն»ն է։

∴ Ամերիկացի Սմիթ եւ Պանթ աջի առաւօտ Սան Ֆրանչիսկոյէն ճամբայ ելան դէպի Հօնօլուլու։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը։ Կարեւոր Օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն Տ'Ուոյնայի Կոմիտէի խումբի ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2.30ին ցիւկրաստ ընկեր Ա[illegible] ն[illegible] բնակարանը. անդամ[illegible] ներկայութիւնը անհրաժեշտ է

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2.30ին նախկին գաղթակայանի (քամբ Օտոօ) քովի սրճարանը։ Բոլոր ընկերներու եւ մանաւանդ Սէնթ-Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է

Օրակարգ. զեկոյց ռայոնական ժողովի պատգամաւորներու եւ ընթացիկ հարցեր։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամախմբական զասախօսական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լոարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑԼԻՒԻՕՎ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները ու անդամուհիները, այսօր շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլորիայի սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը այս իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի սրահը

ԱՆԴՐԻԱՆԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, վաղը Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլորիայի սրահը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet։

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մարսիլիոյ հայութեան մէջ ազգային ոգին վառ պահելու նպատակով, Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւնը բացած է գրադարան - ընթերցարան մը, ուրկէ կ՚օգտուին մեր բոլոր հայրենակիցները, առանց խտրութեան։

Ջերմապէս կը խնդրուի հայ հեղինակներէն, հրատարակիչներէն եւ հայ մամուլէն, որ բարի ըլլան իրենց հրատարակութիւններէն մէկ-մէկ օրինակ ղրկել իրենց նուէր՝ հետեւեալ հասցէով Mr Gaidzag Djaravan. 14 Rue de la Fare, Marseille

Կը խնդրուի արտատպել մամուլէն արտասահ.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Օթեմիշլի Ներկարար Հ. Սանճագճեան որու փարիզ գտնուիլը կը կարծուի։ Իմացնել՝ Խրուանդ փափազեանի 3 Rue Beauveau Hotel Lesbos, Marseille.

— Կը փնտռուին Նախիջեւանի Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, — որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաբաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Ստեփան Կարապետեան։ Գրել Ե. Սաֆաֆեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— Շապին Գարահիսարի Աղուանիս գիւղացի Գեղամ Նունոֆիկեան՝ հօր անունը Գրիգոր։ Կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուի։ Գրել՝ Armeniak 63746, 26 Comp. du 1er Bataillon R. Corps a Dap Cau, Tonkin, Indochine Française.

Կը փնտռուի Պէյրութի որբերէն Եօզկատցի Լեւոն փափազեան որ 926ին Ֆրանսա եկած էր որբերուն հետ։ Իմացնել՝ Arsen Bagamianի, Café Arménien, Av. Jean Jaurès, Decines Isère.

Կը փնտռուի Վ[illegible] Դաւրաշեան, Պոլիս Գէտիկ Փաշացի որ 921ին Անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիէյէի վարժարանին մէջ, ցեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին։ Հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche:

— Կը փնտռեմ, եղբայրս Ուրֆացի Ալիքսան Գրիգորեան 22 տարեկան, տարագրութեան ժամանակ միասին էինք Նիւսէպինի մէջ. անակնկալի մը պատճառաւ զատուեցայ իրմէ. երկար ատենէ ի վեր լուր չունիմ իրմէ. Իմացնել. Ilhorene Krikorian 202 Rue Boileau. Lyon. France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ Թերթերէն արտատպել

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած աթըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ։ Առաջին շաբաթէն կը վճարուին։ Շուտով դիմել՝ Տիկ. Վարդանոյշի, 1 Rue Raymond du Temple, a Vincennes. (Փորթ տը Վէնսէնէն թրամվէյ առնել եւ «Շաթօ» իջնել։ Կարելի է նաեւ ուղղակի ինծի դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris. (XIme).

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը լաւ ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ Ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը սպասէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ Յառաջի վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ
15 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Ստերլին,	L. St.	124 02
Տոլար,	Dollar	25 5[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	60[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	13/13
Թրք. ոսկի	» or	112/50
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible] 80
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible] 80
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95/—

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	33[illegible]	—
» II »	19[illegible]	
III	16[illegible]	
Ռուսմելի երկթղ. Lots turcs	[illegible]	

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամիս	6 ամիս	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ 1927

17 JUILLET 1927

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 391

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՇԽԱՐՀԸ

Աշխարհ չէ գտած տակաւին իր պաղարիւն եւ բնականոն ձակը թէեւ [illegible] Մեծ Պատերազմին տասնամեակը։

Ամէն օր գրգռագին դէպք մը կուգայ խանգարել հաստատուած կարգ ու սարքը, արեան լիճեր կազմելով. բանտերը լեցնելով, կամ օրուան իշխանաւորներուն բռունցքը ամրացնելով։

Վերջին անակնկալը կը հասնի Վիէննայէն։

Համեմատաբար խաղաղ ժողովուրդ մը, որ ծանրագոյն հարուածը կրեց պատերազմէն, 56 միլիոնէն իջնելով վեց միլիոնի, տակն ու վրայ եղած է այս միջոցին։

Լուրերը հակասական են տակաւին։ Աւելի ճիշդ, ամէն հաղորդակցութիւն կտրուած ըլլալով, կարելի չէ լրիւ գաղափար կազմել կացութեան մասին։ Բայց, առաջին տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն, արդէն, կացութեան ծանրութիւնը։ Կրակի տրուած է դատական պաշտօնատունը. արիւնալի ընդհարումներ եւ զոհեր. խոր գրգռութիւն ամէն կողմ։ Դասակարգային պահանջներ՝ օրուան իշխանութեան դէմ։

Շարժման գլուխը կեցած են ընկերվարականները։ Թէեւ կարմիրներու մասին ալ գրոյցներ կը պտտին, բայց վիճելի են։ Աշխարհի ո՛ր եւ է կողմը, կարմիրները կ՚օգտուին ամէն խառնակութենէ, իրենց «դիկտատուրա»ն հաստատելու համար։ Հաւանաբար այս անգամ ալ փորձած են իւղ լեցնել կրակին վրայ։ Այց դժուար թէ յաջողին, մանաւանդ որ ընկերվարականները զօրաւոր ուժ կը ներկայացնեն ամբողջ Աւստրիոյ մէջ։

Խռովութիւնները կը վերագրուին երեք ֆաշիստ ոճրագործներու ազատ արձակման։ Էականը այն է որ, կիրքերը լարուած էին երկար ատենէ ի վեր, եւ հրապարակային ցոյցերն ու ընդհարումները յաճախադէպ։ Մասնաւորապէս Մեծ պատերազմէն յետոյ, սուր հանգամանք ստացած են դասակարգային արտայայտութիւնները, անհաճոյ արարք մը խափանելու, կամ ժողովրդային ծրագիր մը յաջողեցնելու համար։

Այս ամէնուն մէջ, չարաշուք դեր մը կը կատարէ կիրքը։ Երկիրներ շատ աւելի դիւրագրգիռ են այսօր, եւ աններող։

Նոյն հոգեբանութեան ուրիշ մէկ պատկերը կը ներկայացնէ Իռլանտան։ Շնորհիւ գիտակից եւ յարատեւ պայքարի մը, այս անբարիչ երկիրը, պահպանողական Անգլիոյ աչքին փուշը, յաջողեցաւ դառնալ «Ազատ Պետութիւն»։ Ատեն եղաւ որ ամէն օր արիւն կը թափէր Լոնտոնի եւ Իռլանտայի փողոցներուն մէջ, այս դատին յաջողութեան համար։ Վտանգի տակ էր Անգլիոյ նախարարներուն եւ երեսփոխաններուն կեանքը։

Վերջապէս, կարելի եղաւ միջին ճամբայ մը գտնել։ Բայց Իռլանտայի մէջ տարրեր կան որոնք չեն գոհանար եղած զիջումներով եւ կը պահանջեն բացարձակ անջատում Բրիտանական կայսրութենէն։ Այդ խմբակցութենէն քանի մը հոգի անցեալ շաբթու սպաննեցին Իռլանտիոյ դատական նախարարը, որ միեւնոյն ատեն փոխ-նախագահն էր։

Ջղագրգռութեան եւ կիրքի անզուգական շարժանկարը կը ներկայացնէ խորհրդային արքայութիւնը։ Տասը տարին շատ բան չփոխեց օրուան բարքերէն, եւ պզտիկ խլրտում մը կամ սահմանի մէջ կատարուած սպանութիւն մը բաւական է, գնդակահարութեան վայրենի ցուցահանդէսներ սարքելու սեւագոյն պարագային, անհամար աքսորականներու կարաւաններն են որ կը քշուին հանգրուանէ հանգրուան մինչեւ հիւսիսի սառնարանները կամ դէպի Սիպերիա։ Եւ այս՝ կարմիր կայսրութեան բոլոր կողմերէն, մինչեւ անգամ «ազատ եւ անկախ» Երեւանէն, որ իր «հակայեղափոխականները» աքսորելու տեղ կամ ազատութիւն անգամ չունի...

Բազմազան են այս ջղագրգիռ, տարերային վիճակին պատճառները։

Մեծ պատերազմը այնպիսի ճեղքեր ձգեց, որոնք դաշինքերով եւ բանաձեւերով չեն գոցուիր։ Ժողովուրդները գոհ չեն։ Գոհ չեն նաեւ դասակարգերը, եւ առանձնապէս աշխատաւոր զանգուածները։ Աւելի քան երբեք սուր հանգամանք առած են ազգայնական նախանձն ու ընկերային հակամարտութիւնը։ Նորէն մեծերը, զօրաւորները, զարիշ խօսքով՝ փոքրամասնութիւններն են տէրն ու տիրականը ժողովուրդներու ճակատագրին։

Միւս կողմէ, պոլշեւիկեան անխորհուրդ եւ արիւնռուշտ փորձանքը վերիվայր շրջեց շատ բաներ, ամէնէն առաջ գօտեցնելով բռնութեան թափը։ Աշխարհ զլորեցաւ մէկ ծայրայեղութենէն միւսը։ Պոլշեւիկները իրենք ստեղծեցին ֆաշիզմը, թէեւ այսօր ակռայ կը կճրտեն անոր դէմ եւ կը ճզմին սեւ ապիկով մը արտասուրել ազգային ամէնէն առողջ արտայայտութիւններն իսկ։

Աշխարհը կուրացած է եսական կիրքէն, ինչպէս, երբեմն, ծայրայեղ վիպականութենէն։

Այնքան խորացած է փոխադարձ անվստահութիւնը, որ մարդիկ ներելի կը ցանեն ամէն միջոց, տեղի չտալու համար։ Եւ ո՛վ որ աւելի զօրաւոր է, կ՚իջեցնէ առաջին հարուածը, առանց հետեւանքի մասին մտածելու։

Վա՜յ անոր որ պատրաստ չէ . . .

Եւ մանաւանդ, վա՛յ անոնց որ չեն հասկնար ժամանակակից անցքերու ներքին իմաստը, և ամէն ինչ կը դատեն արտաքին երեւոյթներէն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽՂՃԸ ԵՒ ՄՈՒՐՃՆ ՈՒ ՄԱՆԳԱՂԸ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Քալիֆորնիոյ Մշակը (Ֆրեզնոյի շաբաթաթերթ), կը նկատէ 7 Յունիս.

— «Մեր նախահայրերը երբ քրիստոնէութիւնը ընդունեցին, անոնք հետզհետէ մէկզի դրին սուրը եւ ուրացան երկաթին փրկարար ուժն ու զօրութիւնը։ «Սիրեցէք զթշնամիս». «Ներեցէք ձեր թշնամիներուն», «Չապիկդ ուզողին վերարկուդ ալ տուր», «Սուր առնողը սուրով պիտի իյնայ» եւայլն, նման առածներու մէջ ամփոփուած վարդապետութիւնները պատճառ եղան որ մեր հայրերը անգիտական տեսիլներէն տարուելով ապրին, այս եւ նման վարդապետութիւններու պատուիրանները։

«Վանքերն ու ճգնարանները աղօթողներու եւ ճգնողներու առատաբար բազմութիւններ ունեցին։ Պայքարի կեանքը տեղի տուաւ կրօնամոլութեան, ներողամտութեան աղօթքին։ Քրիստոսի վարդապետութեանց սխալ ըմբռնումը ջլատեց ցեղին մէջէն ազատասիրութեան ըմբոստ ոգին։ Նոր կրօնի հաւատաւոր առաջնորդները նոր հաւատքի ազդեցութեան տակ ջարդ ու փշուր ըրին Աստուածներն ու մեհեանները, կռատուններուն հետ Այրուեցան, փճացուեցան եւ անհետացուեցան Արեւին նուիրուած գրական եւ պատմական բոլոր հաւաքածոները։

«Խորհրդային Հայաստանի վարիչներն ալ մեր նախահայրերուն նման, նոր վարդապետութեան մը ազդեցութեան տակ մոլեռանդ, նոյն չափազանցութիւնը ունին։ Անոնք սկսած են մէկզի նետել այն ինչ որ ազգային է, եւ ինչ որ մերն է, եւ հայկական։ Համայնավարութեան գաղափարականէն տարուած, մոռնալ սկսած են ազգայինը։ Մուրճն ու մանգաղը իրենց խոչալը դարձած է։ Չկան եւ այլ եւս չեն երգուիր ազգային երգեր։ Հայ պատմութիւնը կրճատուած է, եւ ամէն բան, ամէն բան, օտարանալ սկսած է։ Օտար ներշնչումներու եւ օտար խոշալներու շունչին տակ, օտար գրականութիւն, օտար մտածումներ եկեր գրաւեր են մեր գրական ու գեղարուեստական հրապարակները։ Կը մոռնինք ամէն օր, կը թաղենք օրէ օր ամէն հարազատ նուիրականութիւն, օտար վարագոյրի տակ։

«Երազող եւ ծոյլ ծոյլ բաղձանքներ անուցանող ահրունդներ կը մեծցնենք, մինչ ազգեր եւ ցեղեր կը վազեն. կը բարձրանան եւ ժամանակին արժէքը կ՚օգտագործեն, իսկ մենք համայնավարութեան ծայրայեղ ճամբաներէն տարուած, կ՚սրբութենք եւ նոյն օրօրով կ՚օրօրենք մեր յաջորդներն ալ։»

40 ԱՍՏԻՃԱՆ ՇՈՒՔԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ անցած կիրակի օր ջերմութեան անհամեմատ ալիք մը կը տիրէր Պոլսոյ վրայ։ Առտուն արտասովոր ջերմութիւն մը կար արդէն եւ ջերմաչափը 35ի շուրջ ցոյց կուտար։ Հետզհետէ, մինչեւ կէսօր, տաքը սկսաւ ձնշել, եւ մթնոլորտը ճնշուեցուց վիճակ մը կը ստանար։ Ամենատաք միջոցին, ջերմութեան աստիճանը հասաւ շուքին մէջ 40 եւ արեւուն մէջ մինչեւ 60 աստիճանի։ Աշխատութիւնը անկարելի դարձաւ եւ ամէն ոք շուք ու զով տեղ մը կը փնտռէր ապաստանելու։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ Կ՚ԱՅՐԵՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱԼԱՏԸ

Անցեալ Յունուար 10ին, հունգարական սահմանին վրայ Շաթէնտորֆի մէջ ընկերվարականներու մէկ հաւաքոյթին ատեն ֆաշիստներ եւ ազգայնականներ սրահին վրայ յարձակելով սպաննեցին ընկերվարական երկու բանւորներ եւ տղայ մը, ու վիրաւորեցին քանի մը հոգի։ Ոստիկանները հասնելով, տեղւոյն վրայ ձերբակալեցին յարձակողներէն քանի մը հոգի, ուրիշներ ալ բռնուեցան իրենց ապաստանած տուներուն մէջ։ Բոլորին վրայէն ալ գտնուեցան հունգարական ատրճանակներ եւ փամփուշտներ։ Հարցաքննութիւնը երեւան հանեց որ յիշեալ ֆաշիստները կապ ունէին մաճառ կազմակերպութեանց հետ եւ յարձակումէն քանի մը վայրկեան առաջ կայարանին մէջ տեսնուած էին կոմս Թէլէքիի հետ։

Վերջին օրերս Վիէննայի մէջ տեղի ունեցաւ այս դատը, որուն ուշադիր կը հետեւէին Վիէննայի ընկերվարական բանւորական շրջանակները։ Պէտք է ըսել թէ Վիէննայի բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ կանգնած է Սոցիալ-Դեմոկրատիայի կողքին։ Դատարանը Հինգշաբթի օր անպարտ արձակեց ազգայնականներէն երեքը։ Հազիւ վճիռը արձակուած էր, երբ ընկերվարական Վիէննան մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ։ Բոլոր գործարաններու մէջ բանւորները դադրեցուցին աշխատանքը եւ անմիջապէս համախմբուեցան քաղաքին կեդրոնը ցոյցեր կազմակերպելու համար։ Նախ փորձեցին յարձակիլ Համալսարանին, յետոյ Խորհրդարանի շէնքին վրայ, սակայն ոստիկանները կրցան ժամանակին պարպել այդ երկու շէնքերը։ Այն ատեն խմբովին յարձակեցան Արդարութեան պալատին վրայ, որուն ապակիները ջարդուփշուր ըրին եւ երկաթեայ դուռները քանդեցին։ Յետոյ շէնքէն ներս մտնելով փողոց նետեցին բոլոր վաւերաթուղթերը եւ այրեցին։ Ոստիկանութիւնը ի զուր կը փորձէր ցուցարարները դուրս հանել։

Անոնք յաջողած էին կրակ տալ շէնքին։ Նոյն իսկ ընկերվարական կազմակերպութեանց համազգեստ հագած խումբերը չկրցան կարգը հաստատել։ Հրշէջները կ՚աշխատին մարել հրդեհը։

Թրամուէյի երթեւեկը դադրեցաւ ամբողջ քաղաքին մէջ։ Ելեկտրական աշխատաւորներն ալ գործադուլ յայտարարեցին եւ քաղաքը ամբողջովին մութի մէջ մնաց։ Գործադուլ յայտարարեցին նաեւ թերթերու գրաշարները, որով ո՛չ մէկ թերթ լոյս տեսաւ Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Դրեթէ միւս բոլոր գործարաններն ալ փակուած են։

Ամբոխը յարձակեցաւ ազգայնական «Վինըր Նոյսթէ Նախրիխթըն» թերթին խմբագրատան վրայ եւ ջարուքանդ ըրաւ ամէն բան։ Շէնքին առջեւ կեցած նախատական հայհոյչներ ուղղեց խմբագիրներուն։ «Րայխսփօսթ» կրօնաթերթին խմբագրատունն ալ յարձակումի ենթարկուեցաւ։

Արտասահմանի հետ հեռագրական եւ հեռաձայնական բոլոր հաղորդակցութիւնները կտրուած են, այնպէս որ վերջին անցուդարձերու մասին կարելի չէ ստոյգ տեղեկութիւն առնել։ Պերլինի ճամբով հասած լուրերու համաձայն, ցոյցերու ընթացքին ժողովուրդէն եւ ոստիկաններէն սպաննուած են 50 հոգի եւ վիրաւորուած աւելի քան 200։ Դատարանի շէնքին մեծ մասը այրած է։ Ցուցարարները կտրած ըլլալով կազի խողովակները, հրդեհը աւելի կատաղի եղած է։

Ցուցարարներու թիւը կը հաշուուի 300.000։ Թրամուէյները կ՚օգտագործուին անոնց կողմէ՝ պատնէշ շինելու նիւթեր փոխադրելու համար։ Սահմանագլուխէն Վիէննա մեկնող 50 ոստիկան-զինուորներ մայրաքաղաք մտած ատեն ձերբակալուած են երկաթուղիի գործաւորներուն կողմէ, որոնք զինաթափ ըրած են զանոնք։ Վիէննայէն Փրակա գացող կառախումբը նոյնպէս գրաւուած է ցուցարարներուն կողմէ եւ չպիտի կրնայ ճամբան շարունակել։

Զգայացունց եւ հակասական լուրեր կը շրջին. կ՚ըսուի թէ ցուցարարները ձերբակալած են եւ իբրեւ պատանդ կը պահեն վարչապետ Զայփէլն ու ոստիկանական տեսուչ Շօպէրը։ Կ՚ըսուի թէ մայրաքաղաքը ընկերվարականներու ձեռքն է, եւ թէ Վիէննայի շրջականերէն բանւորական նոր ուժեր կը սպասուին, քաղաքապահ զինուորները ցուցարարներուն կողմը անցած են։ Ուրիշ լուրերու համաձայն, ոստիկանութիւնը զսպած է շարժումը եւ կացութեան տէր դարձած։

Սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան բիւրօն որոշած է մնայուն նիստ գումարել եւ շարունակ շփման մէջ ըլլալ գաւառի արհեստակցական միութեանց հետ։ Բիւրօն պատուիրակութիւն մը ղրկած է վարչապետին մօտ՝ հրաւիրելով զայն որ հրաժարի։

«Իմինիկ Նիուզ» կը տեղեկանայ թէ ընդհանուր գործադուլ յայտարարուած է Վիէննայի եւ շրջականերուն մէջ։ 40.000 երկաթուղիի բանւորներ երկաթուղիի ձողերը կը հանեն՝ երթեւեկը անկարելի դարձնելով։ Համայնավարներն ալ միացած են ընկերվարականներուն եւ կրակ կ՚ընեն։

(Լուրերու յարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

Թիւրքմէնիստանի Կոմունիստ Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն կը ցաւի որ կոմունիստներու մէջ դեռ չեն ջնջուած կնավաճառութեան աղտոտ սովորութիւնները։ Այսպէս կը մատնանշէ «ընկեր» մը, որ 450 րուպլիով գնած է 16 տարեկան աղջիկ մը։ Ուրիշ «ընկեր» մը՝ ծախած է իր աղջիկը 500 րուպլիի, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարած է, «պարապ տեղը չէր որ կերցուց խմցուց»։ Դարձեալ կոմունիստներն են, որ դեռատի աղջիկներ կը փախցնեն։ Այս պատճառով, կուսակցութիւնը ստիպուեցաւ շրջաբերական մը հանել, արգիլելու համար անդամակցութիւնը բոլոր անոնց, որ մէկէ աւելի կին ունին։ («Պրավտա», 2 Յունիս)։

Սակայն զարմանալին այն է որ, այս արգելքները միայն Թիւրքմէնիստանի կոմունիստներուն համար գրուած են, եւ ոչ թէ Մոսկուայի եւ Երեւանի «ընկեր»ներուն։

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԵՒ ՍԻՐՏԸ

Համաձայն Վիէննայի «Սիրտի կայանին» վիճակագրութեան, որ ցոյց կուտայ մարզական խումբերու անդամներուն սիրտին վիճակը, քննուած 3977 մարզիկներու սիրտերը անբնական կերպով լայնցած ու մեծցած են առաւել կամ նուազ չափերով։ Ամէնէն աւելի լայնցած է սիրտը լողորդներուն, շրջիկներուն, վազողներուն եւ ծեծելամարտողներուն։ Յետոյ կուգան ֆութպոլի, սօքսի ծեծեւողները։ Աւելի վերջ կուգան մարզական թեթեւ խաղերը։

ՍԵՐՊԻԱՅԵՆ ԵԿԱԾ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Սերպիայէն Թուրքիա եկած թուրքերը որոշած են միութիւն մը կազմել, պաշտպանելու համար իրենց շահերը եւ Ռուսական կառավարութեան դէմ, որ գրաւած է անոնց թողած կալուածները։ Դաղթականներէն անոնք որ միջոցը ունին, Սերպիա կ՚երթան իրենց դատը անձամբ պաշտպանելու համար։ Միութիւնը նպատակ ունի պաշտպանելու ընդհանրապէս ոչ ունեւոր եւ կարօտ անձերուն դատերը, փոխանորդներու միջոցով, որոնք պէտք եղած օրինական դիմումները պիտի կատարեն Սերպիոյ մէջ։

ԿՌՈՒԱՄԱՐՏ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պելճիքայի երեսփ. ժողովին մէջ Հինգշաբթի օր կռուամարտ մը տեղի ունեցաւ ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխաններուն միջեւ։ Համայնավար երեսփոխան Ժաքմօթ քննադատեց ընկերվարական նախարարները, որ քաղքենի դաշինքի մը մէջ մտած են, իսկ ընկերվարական երեսփոխանները բանւոր դասակարգի շահերուն դաւաճան կը գործեն։ Այս ձայնը, որ քանիցս ընդմիջուեցաւ, վերջին ծայր զայրացուց ընկերվարականները, որոնցմէ Շիւպէն խոյացաւ դէպի համայնավար երեսփոխանը, բայց ազատականները բռնեցին զինքը։ Քիչ յետոյ սակայն ուրիշ ընկերվարական երեսփոխաններ չհամբերելով, համայնավարներուն օձիքը փական եւ մօտ տասը վայրկեան կռուամարտ տեղի ունեցաւ։ Պարապաններ մեծ դժուարութեամբ կրցան իրարմէ զատել տաքցած երեսփոխանները։

СССР.

ՈՒԿՐԱՅՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ուկրայնական հարցը կը շարունակէ յուզել ու զբաղեցնել խորհրդային իշխանութիւնը։ Մոսկուայի թերթերը լեցուն են այդ հարցին վերաբերող տեղեկութիւններով ու յօդուածներով։ Եթէ ուզենք ամփոփել հարցին էութիւնը, կը ստացուի հետեւեալ պատկերը.

Ուկրայինան, պոլշեւիկներու տիրապետութեան տակ, զարմանալի արագութեամբ կը հասուննայ՝ ազգային-մշակութային եւ քաղաքական տեսակէտներով։ 10—15 տարի առաջ Ռուսաստանի մէջ ուկրայնական խնդիր գրեթէ գոյութիւն չունէր. խումբ մը ազգասէրներ կ'երազէին ուկրայնական լեզուի ազատութեան եւ մշակութային տարրական իրաւունքներու մասին։ Անկէ անդին հեռուները չէր երթար Ուկրայինայի քաղաքական միտքը։

Այսօր Ուկրայինան այլ եւս ազգային-պետական առանձին միութիւն է եւ բռնուած ծայրայեղ ազգայնականութեամբ՝ կը ձգտի բոլորովին անջատուիլ Ռուսաստանէն եւ ապրիլ անկախ քաղաքական կեանքով։ Ուկրայնական ազգայնական եւ անջատական շարժման աղբիւրը խորհրդային իշխանութիւնն է, որ բոլորովին տարբեր նպատակներով բորբոքեց ռուս-ուկրայնական հակամարտութեան հրդեհը եւ այժմ յուսահատ ճիգեր կ'ընէ մարելու զայն։

Քաջալերուած իրենց ազգայնացման քաղաքականութեան մէջ՝ ուկրայինցի ազգասէրները սկսան ամէն տեղ «հրկաթով ու կրակով» պատուաստել ուկրայնական լեզուն, ուկրայնացնել պետական ու հանրային կեանքը, բոլոր հիմնարկութիւններն անխտիր։ Ռուսութիւնը, ռուսերէն լեզուն ենթարկուեցան խիստ հալածանքի։ Դպրոց, համալսարան, կառավարութիւն, մամուլ ամէն տեղ պաշտօնական լեզուն դարձաւ ուկրայներէնը։ 15 տարի առաջ ուկրայներէն Աստուածաշունչը կարդալու իրաւունք պահանջող Ուկրայինցին, յանկարծ տիրացաւ ազգային առաւելագոյն իրաւունքներու։ Ուկրայինցի համայնավարներէն շատերն ալ կանգնեցան ազգային տեսակէտի վրայ եւ խորհրդային ու լենինեան խօսքերով զինուած՝ շարունակեցին իրենցմէ առաջ եկող ազգայնականներու քաղաքականութիւնը։

Հասկնալի է, որ նման կացութեան հանդէպ ուկրայինցի հակապոլշեւիկ ազգասէրներէն շատերը փութացին ճանչնալ խորհրդային իշխանութիւնը, եւ Հրուշեւսկիի պէս մոլեռանդ գործիչներ վերադարձան Ուկրայինա՝ ուժ տալով ուկրայինցի պոլշեւիկներուն։ Շատեր ալ յարեցան Ուկրայնական Կոմկուսին, ինչպէս Շումսքի եւ ուրիշներ, որոնք, թէ իբրեւ կառավարութեան անդամ, թէ այլ հանգամանքով շարունակեցին Ուկրայինայի ազգայնացման եւ անջատման գործը։

Բանը հասաւ այնտեղ, որ Մոսկուայի համայնավար մամուլի մէջ անհագին աղմուկ բարձրացաւ բանի ուկրայնացման դէմ։ Յայտնի պոլշեւիկ հրապարակագիր Լարինը, օրինակ, Կոմկուսի կեդրոնաթերթ «Պոլշեւիկ»ի մէջ հնչեցուց ահազանգը եւ բազմաթիւ փաստեր հրապարակեց, որոնք կը հաստատէին ուկրայնական հակառուս քաղաքականութեան մը գոյութիւնը։ Նոյն «Պոլշեւիկ»ի վերջին թիւին մէջ (թիւ 11-12) համայնավար [illegible] խիստ քննադատութեան կ'ենթարկէ Լարինի [illegible] տեսակէտները եւ կը պահանջէ, որ Ուկրայինայի մէջ ապրող ռուս [illegible] ուկրայնական լեզուն. [illegible] Լենինի [illegible] (Պէտք է գիտնալ, որ Ուկրայնական քաղաքներու ազգայնականութեան եւ, մանաւանդ, քաղաքներու մեծ մասի խօսակցական լեզուն ռուսերէն էր)։

Մամուլի մէջ գրուածներն, ի հարկէ, սոսկ արձագանգներն են կառավարութեան եւ Կոմկուսի վարչական եւ կատարուածներու։ Մինչ լրագրողները բանակռիւ կը մղեն, կառավարողները իրարու օձիքէն կը քաշքշեն, մէկ մէկու բռունցք ցոյց կու տան։ Այսպէս, Կոմկուսի կեդրոնաթերթ «Փրավտայ»ի մէջ առաջ բերուած է, Խարքովի ուկրայնական մամուլէն, Ուկրայինայի Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի մէկ գանգատագիրը՝ ուղղուած Երրորդ Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէին, որով ուկրայինցի ուղղափառ համայնավարները կը բողոքեն իրենց ազգայնական ընկերներու՝ Շումսքիի եւ ուրիշներու դէմ։ Ըստ այդ գանգատագրի՝ ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները կը մեղադրուին հետեւեալ մահացու մեղքերով.—

«1.— Ազգայնական թեքում, որուն էութիւնը այն էր անոնք (ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները) կը ստորագնահատեն ու չեն հասկնար բանուոր դասակարգի ու Կոմկուսի դերը Ուկրայինայի ազգային հարցի լուծման մէջ։ 2.— Զատ պիւրոկրատական մերձեցում դէպի ուկրայինցի բանուոր դասակարգի ոչ-ուկրայնական մասը, ուկրայնական մշակոյթին մասնակից դարձնելու թափին ու ձեւը՝ պահանջելով բռնի կերպով ուկրայնացնել ռուս եւ ուրիշ բանուորները։ 3.— Որոշ թերահաւատութիւն դէպի կուսակցութեան ուժն ու կարողութիւնը՝ Ուկրայինայի մէջ ազգային քաղաքականութիւն վարելու։ 4.— Լքումի եւ պարտութեան տրամադրութիւն ընկերվարական շինարարութեան հեռանկարներու մասին։ 5.— Անընդհատ ձգտում կտրելու համար վստահութիւնը դէպի կուսակցական հիմնական շարքերը, մասնաւորապէս դէպի ռուս ընկերները, եւ, մանաւանդ, դէպի այն ռուս ընկերները, որոնք Ուկրայինա կուգան ուրիշ դաշնակից հանրապետութիւններէն։ 6.— Բոլորովին այլանդակ հասկացողութեան մասին, իբրեւ ռուս շովինիզմի ներկայացուցչի, որ, իբր թէ, կը ճնշէ ուկրայինցի համայնավարները։ 7.— Զարանենդ հալածանք ուկրայինցի այն ընկերներու դէմ, որոնք ուղիղ քաղաքական գիծ կը վարեն եւ կ'որակուին իբրեւ դաւաճաններ, ուրացողներ, «պարշելի մալոռոսներ» եւայլն։ 8.— Անյայտնի օժանդակում այն քարոզին, որու համաձայն, ուկրայնական մշակոյթը պէտք է հակի դէպի դրամատիրական Եւրոպան, իբրեւ հակակշիռ Մոսկուայի։

Միտքը պարզ է եւ երկար մեկնութիւններու պէտք չկայ. ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները կ'ուզեն բաժնուիլ Մոսկուայէն եւ Ուկրայինան դարձնել անկախ։ Որով, ուրեմն, անհիմն չեն ուկրայնական տարագիրներու յոյսերը, Ուկրայինայի խորհրդային վարիչներն իսկ պիտի ջանան, պատեհ առիթով մը, յայտարարել անկախութիւն։

Ասոր նախատակ, «պարշելի մալոռոսներ» — Զուբար, Փեթրովսկի, Չաթոնսկի եւ ուրիշներ — իրենց թիկունքին ունենալով Մոսկուան՝ կ'աշխատին չէզոքացնել «ազգասէրներու» ազդեցութիւնը։ Շումսքին, որ հանրային կրթութեան գործավար էր, եւ իր ընկերները հեռացուեցան կառավարական պաշտօններէ. «Ազգայնական համայնավարներու» դէմ բացուեցաւ կատաղի հալածանք մը։ Անոնք հարցերներով կը բանտարկուին, կամ զանազան պատրուակներով կ'աքսորուին Ռուսաստան եւ այլուր։ Մոսկուան կ'ուզէ մարել իր իսկ վառած հրդեհը։ Պայքարը «ուկրայնացման» դէմ սկսած է ընդգրկել աւելի ձեւեր։

Այդ պայքարի մէկ փուլն է Ուկրայինայի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի նախագահութեան եւ Գործավարներու Խորհրդի 7 Յուլիսի որոշումը «լեզուներու հաւասարութեան եւ ուկրայնական մշակոյթի զարգացման օժանդակութեան» մասին։ Ըստ ձեւի, այդ որոշումը, կարծես թէ, նպատակ ունի պաշտպանել ուկրայնական լեզուն ու մշակոյթը. ըստ էութեան անիկա կը սահմանափակէ ուկրայնական թափանցման շրջանները եւ պաշտպան կը կանգնի ռուս լեզուի։ Համաձայն այդ որոշման «Ուկրայինայի կառավարութիւնը կը յայտարարէ Ուկրայինայի մէջ ապրող բոլոր ազգերու լեզուներու հաւասարութիւն»։ Երկրի պաշտօնական լեզուն կը ճանչցուի ուկրայներէնը, բայց «Ուկր. Կեդր. Գործկոմի, Ժողկոմխորհի, կեդրոնական հիմնարկութիւններու եւ հաստատութիւններու, շրջանային գործկոմներու, քաղաքային խորհուրդներու բոլոր դեկրետները, որոշումներն ու կարգադրութիւնները պէտք է հրատարակուին ուկրայներէն եւ բացի այդ, ռուսերէն լեզուով»։ Ուրիշ խօսքով, պետական պաշտօնական լեզու է եւ ռուսերէնը, այսինքն՝ Ուկրայինան կը նկատուի երկլեզուեան պետութիւն. ռուսերէնն ու ուկրայներէնը հաւասար իրաւունքներ ունին հոն։

Այս նոր օրէնքը անպայման դարձակէտ մըն է Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ հանդէպ Ուկրայինայի։ Վերջինիս մէջ Մոսկուայի ազդեցութիւնը աւելի կ'ուժեղացուի. Մոսկուայի կեդրոնացման միտումը աւելի կը սաստկացուի։ Ուկրայինցի ազգասէրները զօրաւոր հարուած մըն է, որ կը ստանան։ Հարց է, սակայն, թէ կարելի՞ է արհեստական, բռնի միջոցներով կասեցնել կեանքի բնական հոսանքը։ Ուկրայինցի ժողովուրդը կ'ուզէ ինքը տնօրինել իր ճակատագիրը։ Մոսկուայի վարիչները եւ իրենց Խարքովի մարզպանները կրնա՞ն խեղդել ժողովրդական այդ կամքը։

Պատմութիւնը ցարդ հաստատած է հակառակը...

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Վիրջինիա նահանգի վրայ, Պէլկրատի եւ Փանէզըվըլայի միջեւ, որոշուած էր կառուցանել կամուրջ մը։ Յանկարծ ժողովուրդին մէջ շրջեցաւ զրոյց մը, որուն համաձայն կամուրջը կառուցանելու եւ արհամար շաղախ պատրաստելու համար պէտք է մորթուին 165 երախաներ։ Մայրերը քիմպական վախի մը ենթարկուեցան, ու կը սարսափէին մտածելով որ իրենց երախան յանկարծ կ'առեւանգուի ու կը մորթուի։ Կարելի չեղաւ փարատել այս անհաւ զրոյցներուն սարսափը, որովհետեւ ժողովուրդը կը հաւատայ այն աւանդութիւններուն ու երգերուն, որոնք կը պատմեն թէ Թագաւորները մեծ կամուրջներ շինելու ժամանակ կը մորթէին կոյս աղջիկներ, կոյս արհամար [illegible] համար կամուրջը, որպէսզի դիմանայ հոսանքներուն։ Օրինակ, կ'աւանդուի թէ, Սերպիոյ Թագաւորը [illegible] հիմնած ատեն իր տղուն համար ողջ ողջ դրած է պատի մը մէջ։

ԻՆՉՊԷՍ ԲԱՐԵՒԵԼ.— Թուրք կիներու «ազատագրումէն» եւ եւրոպական գլխարկներու գործածութենէն յետոյ, եւրոպականացումի նոր փորձ մըն ալ կը սկսուի Թուրքիոյ մէջ։ Թէմէննահը — ձեռքը սիրտին յետոյ ճակտին տանիլ — տեղի կուտայ «ձեռքի սեղմում»ին։ Եւ որպէսզի յաջողին համոզել Թէմէննահի պաշտպանները, Թուրք բարենորոգիչները կը պնդեն թէ ձեռք սեղմելու սովորութիւնը Թրքական է եւ կը գործածուի Կեդր. Ասիոյ մէջ։

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂՑԸ

Էջ մը՝ երիտասարդ գրող Թէնիի «Թափառաշրջիկներ»էն որ նոր լոյս տեսաւ։ Այս կտորը ճառուած մըն է Քաղցը (Անօթութիւն) գլուխէն.—

Ես այժմ կարող եմ իմ կեանքի դէպքերը ճշգրտութեամբ գրի առնել, որովհետեւ այլեւս այնպէս չեմ սաղւում, ինչպէս այդ պատահում էր առաջ։ Այդ կարելի է բացատրել նրանով, որ ես արդէն լուրջ եւ [illegible] երիտասարդ եմ։ Բացի այդ՝ մի տեսակ քաղցրութիւն եմ զգում, երբ վերյիշում եմ իմ անցեալը։

Այդ օրերից շա՜տ բաներ մոռացութեան եմ տուել, բայց բնաւ չեմ կարող մոռանալ այն առաւօտը, երբ ծուլաբար վեր ելայ անկողնուց, դանդաղ հագնուեցի, նստեցի սեղանիս առաջ, մօտ քաշեցի հայլին ու սկսեցի ուշի-ուշով դիտել դէմքս եւ գտայ, որ աչքերս փոս են ընկել, սպիտակուցը դեղնել է եւ կոպերիս տակ կապոյտ օղակ կայ։ Դէմքս տժգոյն էր եւ յուսահատութիւն ու վիշտ էր արտայայտում։

— Ահա՜ թէ ինչ սաել է քաղցը,— ասացի ինքս ինձ եւ՝ ձեռքերս յենած ծնկներիս՝ ծեծուելու ուժասպառութեամբ ոտքի կանգնեցի։

Մի պահ մտածելուց յետոյ, ակամայ դարձայ ինքս ինձ վրայ եւ վճռական քայլերով դուրս եկայ եւ ուղեւորուեցի այն բուլվարը, ուր սովորաբար ժամանակ անց էի կացնում։

Հասարակաց պարտէզները ձանձրանալի չեն, երբ պարապ ու յուսահատ մարդը նստում է նստարանի վրայ ու դիտում բազմութիւնների երթեւեկը։ Ցեխոտ նստում ես ահա՜ մանկ գլխիկոր, մտածկոտ անցնում են, ուրիշները ուրախ, անհոգ եւ հաւասարաչափ ձեմում են, իսկ շատերը շտապում են ծիծաղաշարժ քայլուածքով։ Եւ թւում է, թէ բոլորն էլ ոչ ժամանակ ունեն եւ ոչ էլ զբօսնելու փափաք։ Ու այսպէս, առաւօտից մինչեւ երեկոյ անցնում են այլազան դէմքեր, խառն խմբեր ու գորշ բազմութիւններ ինչպէս շարժապատկերի մէջ։

Մխիթարականն այն է, որ մինակ դու՛ չես, որ դուրս ես այդ գերշանիկների շարքից. շատերը կան քեզ նման, որոնց ձեռքերը ծալած կրծքին, կմախքացած ու մաշած, անխնամ մազերով եւ հնացած ու կարկտած հագուստներով, սֆինքսի անշարժութեամբ, նստած են քով քովի, լուռ եւ անխօս։

Այդ օրը իմ կեանքի ամենադառն եւ ծանր օրերից մէկը կարող եմ հաշուել։ Երկու օր ու գիշեր կը լինէր որ բերանս պատառ հացի կտոր մտած չէր, քաղցից ծնկներս դողում էին, գլուխս դառնում էր, եւ աչքի ճառագայթների մէջ՝ խառնշտաշտ գոյներ էի տեսնում։

Ինչպէս յաճախ՝ այդ օրն էլ մոլոր քայլերով ուղեւորուեցի դէպի ընկերոջս խանութը, որ յոյսիս վերջին կայանն էր։

Մարութ էր նրա անունը։ Դպրոցական դասընկերս էր, անընդունակ, հաստագլուխ եւ թանձրամիտ։ Աշակերտական՝ սեղանի առաջ նրան դաս էի սովրեցնում եւ շատ անգամ էի պատժուել կամ դուրս վռնտուել դասարանից՝ նրան յուշելու համար։

Սակայն, կեանքի մէջ, դառն՝ իրականութեան մէջ, նրա եւ իմ սովրածի գումարը հակառակ արդիւնք էր տուել։ Նա՝ տուն, ընտանիք եւ ինքնագլուխ գործի տէր էր, որով ապրում էին, իսկ ես՝ անկայուն, օրուան հացի կարօտ եւ միանգամայն անպէտք մարդ էի դուրս եկել։

Յաճախ ինքը՝ Մարութն էր խօսք բաց անում մեր մանուկ օրերի մասին, մեր դպրոցական կեանքի մասին եւ այն բոլորի մասին, ինչ հիմա մի յուշ էր դարձել, մի քաղցր եւ զուարթ յուշ։

— Դպրոց, կրթութիւն, գիտութիւն,— ասում էր նա,— դրանք բոլորը սուտ ու փուճ բաներ են. մարդ պէտք է խելք ունենայ փող աշխատելու, ուրիշին ձեռք չմնելու, լինի անկախ, ընտանիքի ու զաւակների տէր։ Ինձ ինչ, թէ Քոլոմբոսն է գտել Ամերիկան կամ փարաւոններն են բուրգերը շինել։ [illegible] Մարդը էն մարդն է, որ գո՛րծ ունի, դրա՛մ է շահում, դրա՛մ։

Երրորդ ամիսն էր, որ ես Մարութից փոխ էի վերցնում ու նրան արդէն բաւական տալիք ունէի, եւ դեռ անյայտ էր, թէ ե՞րբ պիտի վճարեմ պարտքերս։

Սկզբում՝ նա սիրով էր տալիս փոխառութիւնը, բայց հետզհետէ դարձաւ դժուարակամ եւ նոյնիսկ չկամ։ Երբ մտնում էի խանութը, նա սառն կերպով բարեւ առնում էր, ջղայնօրէն ինչոր թղթեր էր քրքրում դարակում, խրատ էր կարդում ծառայողին, ապա՝ կեղծ ժպիտով դիմելով ինձ ասում էր.

— Այս աւազակները միայն ապրանք տանել գիտեն, իսկ փողը վճարել՝ բնաւ չեն մտածում, որ այս մարդը պէտք է ապրանք առնի, խանութի վարձը տայ, ծառաների ռոճիկը վճարի [illegible]. կարծես խօսքերը մէկ արած, միայն առնել գիտեն, միայն տա՛նել գիտեն, իսկ տալու՞ ո՛չ ոք։ Դու՛ ասա՛, ի՞նչ անեմ, ի՞նչ սեւ տամ գլխիս, այսքան մուրհակ ունեմ, ոչ ոք չի ուզում վճարել։ Գնամ տեսնեմ, կարո՞ղ եմ մի բան ստանալ։

— Մարութ, չէ՞ որ կը վերադառնաս, ասացի ես, երբ նա իր ամէն օրուան [illegible] պատրուակով ուզում էր ազատուել ձեռքիցս։

— Լսի՛ր, մեր տղայ,— ասաց նա, գլխարկը վերցնելով,— մենք բոլորս էլ՝ ունեցել ենք ազնիւ ձգտումներ, երազել ենք լինել անուանի մարդիկ, ապագայի վառ յոյսերով ենք ապրել։ Մեզանից շատերը գրող, գիտնական, նկարիչ. ես ի՞նչ գիտեմ, հազար ու մի բանի են ձգտել, բայց ամէնքին չի վիճակուած իր ուզած ճամբով գնալ. ոմանք այս են եղել, ուրիշները՝ ա՛յն. ինձ տես՝ քեզ օրինակ վերցրու։ Կեանքը ուրիշ բան է ասում. թո՛ղ տուր այդ յիմար մտքերը. գրականութիւն է, գիտութիւն է, գեղարուեստ է, է՛լ ի՞նչ իմանամ, ի՞նչ է, դրանք փող չեն կշռացնում. դրանք կուշտ մարդկանց գործեր են։ Վե՛ր առ մի քանի ասեղի, փոխանակ ապարդիւն կերպով ուտելու, մի քանի մանրունք գնէ եւ ձեռքի վրայ առուծախս արա՛, կարճ ժամանակից կ'ունենաս կլորիկ գումար եւ ժամանակի ընթացքում մեծացնելով գործի մէջ կը գնես, գո՛րծ կ'ունենաս, մարդ կ'ասեն քեզ, ոչ՝ այսպէս ո՜ւր կը գնայ, ինքդ մտածի՛ր։

— Ցտեսութիւն,— ասացի ես եւ, գլխարկս վերցնելով՝ դուրս եկայ։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ [illegible]

ՊԱՐԵՐԳ ԲԻՆԿԵԱ[illegible]

Ահա եկան գարնան [illegible]

Հալեպյան ձուները, [illegible]
Բուսան առուընթերան [illegible]

Առուան վրայ կանգ[illegible]
կ'առնէ[illegible]
Այսօր ուտոք կ'անէ, [illegible]
'նիմ [illegible]
Վերէն ի վար կուգա[illegible]
ձան[illegible]
Հետս չես խօրաթեր[illegible]
[illegible]
Յուղային սօյէ՞ն [illegible]
[illegible]
Սթամպօ[illegible] ուրը [illegible]
ուրը[illegible]
Իմ ալ՛ր, մուրատս [illegible]
եմ [illegible]
Սիլաս ալ միայս ինկ[illegible]
թամ չեմ [illegible]
Աման ես տէրտերուն [illegible]
[illegible]

* * *

Ինէժ օղլի կրոն կրակ[illegible]
Բէգի կարդալու չի պ[illegible]
Կարդալուս Նը օտա պի[illegible]
Օտային ալ թախտամ պ[illegible]
Թախտամին ալ խամթա[illegible]
Խամթանին ալ, աղա պ[illegible]
Աղային ալ ձի մը պիտ[illegible]
Ձիուն ալ էյէր պիտի[illegible]
Էյէրին ալ թէրքի պիտ[illegible]
Թէրքին լեցուն ոսկի պի[illegible]
Հաւաքեց Ն. Գ[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵ[illegible]

Երեւանի մանկավար[illegible] արհեստանոցին մէջ, [illegible] 15ին, տեղ բռնեցաւ [illegible] աշակերտներու «Ազգա[illegible] պարերու երեկոն»։

Խրքաղաւ աշակերտ[illegible]նէին իրենց նուագախում[illegible] կը մասնակցէր Անուշ օ[illegible] ներկայացման։ Ազգա[illegible] ներկայացուցին «Համբ[illegible] տօնը եւ վիճակը»։ Ցեռայ[illegible] ազգագրական պարեր[illegible]րուն կ'ընկերանային [illegible] յատտանի ծանօթ հայա[illegible]կով եւ զուռնայով։ [illegible] Շատախի հայկական հա[illegible] ազգային տարազներով[illegible]կան ծիսակատարութեան[illegible]գի ունեցան սրախօսութ[illegible] բեմադրութիւններու [illegible]րուն հայկական պարեր[illegible]

Ընդհանրապէս այդ [illegible] շրջանակածեւ են։ Ման[illegible] կազմին առանձին խումբ[illegible] աղջիկները՝ առանձին [illegible] կը միանան երկու սեռ[illegible]րը։ Պարերը ունէին [illegible] կշռոյթ եւ երաժշտակ[illegible] մշակ զանա։ Այս պարեր[illegible] իրենց գեղարուեստակ[illegible] ինքնատիպ զրաշմով [illegible] նշական էին կէօնդը, [illegible] Բատալոն, Մշուխրա, [illegible] ցնկուն, Արգինին, Քեծե[illegible] դերու պար), Իւլ-այա[illegible] քուշ-այառը, Ճարտալան [illegible] բիշներ։

ԻՆՉՈ՞Ւ [illegible] ԿԸ ԼՔԵՆ ԿԻՆԵՐԸ

Ամերիկայի մէջ հրատա[illegible]րուած է վիճակագրութիւն [illegible] կը բացատրէ թէ ո՛ր [illegible] խանգարուած է ամուսնու[illegible]նները մէջ եւ ինչու։

Համաձայն այդ վիճակ[illegible]թեան, 50.000 ամուսնալուծ[illegible]տերու մէջ, ամուսնալու[illegible] նախաձեռնողը այր[illegible] մասով։

Այրը ամուսնալուծմ[illegible] դիմէ, որովհետեւ ա) [illegible] 41, ուրիշ կին մը կը յաջող[illegible] հանել զինք, բ) 100ին 12 կին[illegible] հաւատարիմ է, գ) [illegible] կինը շատ դաւակ կ'ուզէ[illegible] հարիւրին 6, այրը ձանձրա[illegible] ե) հարիւրին 3, այրը [illegible]ուած է, զ) հարիւրին 2 [illegible] կռուազան է։

ԿՄԱԽՔ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ[illegible]

— Երեւանի Գնունի փ[illegible] մէջ, պեղումի մը [illegible] գտնուեցաւ մարդկային [illegible] մը, որ կը պատկանի [illegible] դարուն [illegible] կառուած կարասի մը մէջ։

ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ

Բայց անոնց՝ որոնք գիտցան թէ ինչո՛ւ կ՚իյնան։

Ի՞նչակայ դաշտավայրին հասակիս առանցքին շուրջ հսկայ ջաղացքարի մը պէս կը դառնայ,
յաղթ աշտարակի մը կատարէն՝ զոյգ մ՚արագիլներ՝ հաշտ սապ համաչափկով աստղերը կը գնչակահարեն,
չեռո՛ւն լեռնաշղթան ուրակամի բռնուած կարաւանի մը պէս կը փախչի,
ու ծառերն՝ հերարձակ կիներու նման՝ ծովերուն մէջ սարսափահար՝ ա՛յ, ինչպէ՛ս կը ցչան...

Ալեկոծ երկնքին կուպրէ կոճակներուն տակէն՝ մերթ անապիշ լուսինկան
միականի նայուածքովն իր՝ լուսարձակի մը նման՝ աչքերուս լոյսը կը կուրցնէ միա՛յն...
Արշալոյսը ամպերն ուսերս կոխոտելով կ՚անցնին, մրրիկն ոտքերուս փաթթուած կ՚ռնայ,
ու որդնոտած կոճինչներու տարափի մը տակ մթնոլորտը մինչեւ ականջիս մէջ կ՚եռայ...

Բոցաբիր փամփուշտներ՝ հրեղէն թեւերով՝ կայծակներու պէս հոգիս կ՚ակոսեն,
երբ կարմիր լոյսը շանթին՝ ճակատագրիս վրայ կը բանայ նայուածքիս անհուն անդունդը ներասոյգ...
Ձի եւ որ հասակիս չա՛փ միայն միջոց եմ լեցուցած՝ — հայ հա՛յ...
Չովերէն քշուող ճա նեն անգամ իր պիղծ դիակն իմ ճակտիս դէմ կը փշրէ...

Ջերթ կապարէ օձ մը՝ մտածումիս կապուտակ երակներուն մէջ սողոսկուն,
կամ ինչպէս հրդեհ՝ անխուսափելիին մղձաւանջը գանկիս մէջ յորձանապտոյտ՝
կատղած շան մը կլափին փրփուրին նման ուղեղս արդէն պղպջալ սկսաւ...
Եւ յուսահատութեան բարբարոս շունչին տակ աչքերուս լո՛յսն իսկ աղինոտեցաւ...

Այն ատեն, փնտիս նման՝ անլուսին ու անաստղ գիշերուան գերագոյն անմթութիւնը պիտի իջնէ...
Արովհետեւ բիբերուս բոցը պիտի քաւէ փրկութեանս ճամբան լուսաւորելու...
Ու որպէս զի խաւարին մէջ կորսուած գոյութիւնս հրաբուխի մը պէս իր սարսափը ցցէ,
կրունկիս մէ՛կ հարուածէն՝ մինչեւ տարտարոսեան կրակը պիտի ժայթքէ...

Այն ատեն եղերականին շանթարձակ պղինձը պիտի որոտայ,
Ջերթ լեռներու կատարները ջախջախող ամպրո՛պն աճեցնայթ.
Որպէս զի բնութեան ապստամբութիւնը խանգարող ազդանները բռնկած վա՛ր թափին,
Որպէս զի մերժուած ճշմարտութեան բոցերէն ապագայը բեւեռէ բեւե՛ռ արձագանգէ...

Որպէս զի տարածութեան կո՛յր աչքը պատմութեանս հրաշէկ լոյսով լենայ,
Ու որպէ՛ս զի ե՛րբ եւ իցէ, կռնակէ՛ս թէ ճակատէս՝ զիս դիտողը լա՛ւ տեսնէ՝
Թէ վլուխէս վեր՝ մինչեւ զենիթ, ոտքերէս վար՝ մինչեւ պժոխք, ես եմ...

Խ. ԿԵԱՎՈՒՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ (Սեփ Թղթ.) — Այնչափ երկար ձիգ երէ յետոյ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէն յաջողեցաւ ունենալ իր մասնաւոր Ակումբ - Գրադարանը։ Հրապարակ հանուած են վիճակահանութեան տոմսեր եւ արդէն սպառելու վրայ են գրեթէ։ Տոմսերէն հաւաքուած դրամով պիտի գնուին գրադարանին համար գրքեր ու հանդէսներ։ Գրադարանին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի՝ անմիջապէս որ, տոմսերը բոլորովին սպառին։

Գործեալ Հ. Ց. Դ. Ենթակոմիտէն կը պատրաստուի մեծ դաշտահանդէս մը տալ, որ տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 14ին, Վերափոխման տօնին օրը։

Գաղութին թիւը՝ երթալով կը բարձրանայ. վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին Լիոնէն, Պուրկուանէն, Կրընօպլը-Լանսէյէն, Փուզէնէն բազմաթիւ հայ գործաւորներ են եկած հոս եւ բոլորն ալ իսկոյն գործի են մտած։

Օդը շատ գեղեցիկ է։ Բնութիւնը սիրուն ու զմայլագարդ։ Հիւանդութիւնը շատ հազուագէպ է այստեղ եւ մեր հայրենակիցները բոլորն ալ առողջ ու կայտառ են։

Դպրոցական հանգէսը տեղի պիտի ունենայ այս ամսու վերջերը, դպրոցի սրահին մէջ։

Դեռ քիչեր, մինչեւ հիմա, իրենց ազգային տուրքը վճարած են։ Կրկին կը թելադրենք մեր բոլոր հայրենակիցներուն որպէսզի հոն թիւով Ներկայանան Մատուռան վարչութեան եւ մասնաւոր տոմարին մէջ արձանագրուելով վճարեն իրենց վեցամսեայ (12 ֆր.) կամ տարեկան (24 ֆրանք) տուրքը։

Ամօ՛թ Փօն տը Շէրիի հայ գաղութին, եթէ եկող տարի չունենայ իր սեփական դպրոցն ու մատուռը։ Մենք օտար այս ափերուն վրայ մէկ բան ունինք ընելու, — փրկել մեր թեկորները այլասերումէ, դանոնք թրծել ազգային ոգիով ու զգացումներով։

Ա. Հայրապ

ԿԻՐՑԱՆ — Յուլիս 3ին տեղի ունեցաւ հոգաբարձութեան ընտրութիւնը, Հ. Ց. Դ. տանը մէջ։ Ներկայ էր Մարսէյլի Ներկայացուցիչը կարապետ քահանայ Երեւանեան որ վարեց ժողովը։ Ազգային տուրք վճարողներուն թիւն էր 46 հոգի. իսկ ներկայ էին 30 հոգի։ Քուէարկութեամբ ընտրուեցան.— Երուանդ Գասըբեան (չէզոք), Խաչիկ Արգումանեան, Գրիգոր Գոստիկեան, Օնիկ Տիրոյեան եւ Մելքոն Գասպարեան (դաշնակցական)։ Ցետոյ ժողովականները շնորհաւորեցին նորընտիր հոգաբարձուները, փափաք յայտնելով որ անյապաղ բանան դպրոցը։ Մեր ամէնէն կարեւոր խնդիրը այդ է։ Մեր պզտիկները օրէ օր կ՚օտարանան, պէտք է ճարը նայիլ։ Հոգաբարձուները շնորհակալութիւն յայտնելով խոստացան եռանդով կատարել իրենց յանձնուած պաշտօնը։

Կ՚իմանանք որ հոգաբարձութիւնը արդէն իսկ միջոցներ ձեռք առած է մինչեւ Յուլիս 20-25ին բանալու համար դպրոցը, առայժմ Հ. Ց. Դ. տան մէջ։ Կան մարդիկ որ կ՚ըսեն, տեղական դպրոցները ձրի են, թող մեր տղաքը հոն երթան կարդան։ Բայց, սիրելի հայրենակիցներ, այդ ձրի կարդալը սուղի կը նստի, վերջը կրկնապատիկը պէտք է ծախսենք, որպէսզի մեր մատաղ սերունդը չօտարանայ։

Կ՚արժէ շնորհաւորել Հ. Ց. Դ. կարտանի կոմիտէն եւ ընկերները, որոնք իրենց ճակտին քրտինքով շինած տունը տրամադրեցին մատաղ սերունդին դաստիարակութեան։

Տ. Նազարէթեան

Ընթերցող գ.

Փարիզի քաղաքենի թերթերը խոշոր հանգանակութիւններ կը կատարեն, համայնավար վտանգին դէմ կռուելու համար։ Պոլշեւիզմն ալ, իր կարգին, ամէն տարի քանի մը միլիոն ֆրանք կը հաւաքէ իր ընթերցողներէն եւ համակիրներէն, կարմիր պայքարը սաստկացնելու համար։

Յառաջը ոչ մէկուն կը հետեւի, ոչ միւսին։ Բայց եթէ կ՚ընդունինք որ մեր ցիրուցան վիճակին մէջ, ազգային դիմագիծը պահելու կենդանի ազդակ մըն է ան, ինչո՞ւ չես աշխատիր քու կարգիդ նոր բաժանորդ մը գտնել։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Այսօր կ՚աւարտի Ֆրանսայի շրջանը հեծելանիւով։ Ինչպէս կը յիշուի, մրցորդները Փարիզէն մեկնեցան 19 Յունիսին եւ այսօր 28 օր ճամբորդելէ յետոյ կը վերադառնան իրենց մեկնակէտը՝ Փարիզ։ Շրջանի սկիզբէն մինչեւ վերջի Լիւքսէնպուրկցի Նիքօլա Ֆրանցը մեր յաղթականը նշանակած էինք, եւ այսօր կը տեսնենք որ չէինք սխալած։

Նրջանին սկիզբը շատ մին թերթեր կը հաւատային Ն. Ֆրանցի յաղթութեան, սակայն եւ շատ խորամանկութեամբ շարժեցաւ։ Սկիզբները չուզեց իր ուժերը վատնել, ինչպէս ըրին ուրիշներ եւ ասփյուեցան շրջանը ձգել։ Մինչեւ Պայիօն լրջօրէն հետեւեցաւ իր մրցակիցներուն, եւ չուզեց նոյնիսկ հանգրուան մը շահիլ։ Երբ Պիրէնեանի առաջին հանգրուանը կատարուեցաւ, Ն. Ֆրանց երեւան բերաւ իր տոկունութիւնը, Հ. Մարթէնի ձեռքէն խլելով ընդհանուր դասաւորման առաջնութիւնը, զոր պահեց անկէ ի վեր։

Այսօր մրցորդները կը կատարեն իրենց վերջին հանգրուանը՝ Տինքէրք-Փարիզ 344 քիլոմեթր։ Մեկնումը տեղի կ՚ունենայ առտուան ժամը 5ին։ Փարիզ կը սպասուին ժամը 4ին առեւները՝ Փարք տէ Փրէնս, Փորթ տ՚Օթէօյ։

Ուրբաթ օր մրցորդները կատարեցին Մէց-Շառլըվիլ հանգրուանը՝ 156 քիլոմեթր։ Առաջին հանդիսացաւ Հ. Մարթէն, 5 ժամ 29 երկվայրկեանէն։ Ն. Ֆրանց հասաւ վեց վայրկեան ուշ, միշտ պահելով առաջնութիւնը։

Իսկ երէկ տեղի ունեցաւ Շառլըվիլ-Տինքէրք հանգրուանը՝ 270 քիլոմեթր։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ. — Քանիցս յետաձգուելէ յետոյ Փաոլինօ-Հարրի Ուիլս մրցումը կատարուեցաւ Յուլիս 13ին Նիւ Եորքի Փոլօ Կրաունտին մէջ։ Եւրոպայի ախոյեան Փաոլինօ յաղթեց «նօքաութ»ով՝ չորրորդ շրջանին։ Նաեւ հաւանական էր Փաոլինօ մրցի Տէմփսի-Շարքի մրցումի յաղթականին դէմ։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՀՐԴԵՀ.— Նանթի մէջ, ինքնաշարժի կայան մը, որ կը գտնուէր քառայարկ տան մը տակ, վերջերս պէնզինով լեցուած էր իր շտեմարանները։ Սակայն հեղուկը մղելով տարածուած էր ամբողջ տան նկուղը։

Գիշերը Պլէտօ, ճրագ մը ձեռքին, կ՚իջնէ գետնայարկ։ Յանկարծ կը բռնկի գետինը, քիչ յետոյ անհուն պայթիւն մը։ Շտեմարաններէն բոցերը կը տարածուին վեր, սանդուխներու։ Ամբողջ շէնքը կ՚այրէր։ Տիկին Ըոէլ, չորս տարեկան աղջնակին հետ, չորրորդ յարկէն նետուեցաւ վար եւ մահը վայրկենական եղաւ։ Ուրիշ կին մըն ալ նետուեցաւ երրորդ յարկէն, ու քիչ յետոյ մեռաւ։ Վիրաւորուեցան նաեւ բազմաթիւ կիներ ու մանուկներ։

Կարելի չեղաւ գտնել Պլէտոյի դիակը շէնքին աւերակներուն մէջէն։

Յաջորդ օրը, երկու ելեքտրագէտ եղբայրներ կը վիճէին հրդեհին պատճառներուն մասին։ Տաք վէճէ մը յետոյ, եղբայրներէն մէկը անձնասպան եղաւ գետը նետուելով։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԳՈՂԵՐԸ. — Միւէթ Թաղամասին մէջ վերջերս շարունակ տեղի կ՚ունենային ինքնաշարժի գողութիւններ։ Գողերուն ոստիկանները յաջողեցան ձերբակալել գողերու այդ ընկերութեան 5 անդամները, որոնք մինչեւ հիմա երբ փոխուած էին քառասուն ինքնաշարժ։ Այս գողերը նշանաւոր են զանազան մասնագիտութիւններու մէջ։ Գող Ռօժօ ճարպիկ լարախաղաց է միեւնոյն ատեն։ Անիէրի շոգեկառքը Սէն գետին վրայէն անցած պահուն նետուած է շոգեկառքէն ջուրը։

Գողերուն տունը տեսակ մը զինարան էր դարձած։ Լեցուած էին զանազան զէնքեր։

ՎԱՅՐԵՆԻ ՄԸ.— Վեթէ, անհանդուրժելի երիտասարդ մըն էր։ Ամուսնացաւ, անմիջապէս լքեց կինը։ Գնաց եղբօր տունը։ Կոխ ըրաւ եւ սպառնալով հեռացաւ։ Ոխն ու քէնը կրքբրեցին զինք, եւ աղջի օր գնաց եղբօր տան աղջեւ ալքոոլ։ Լուս չարը սիրտին։

Նոյն պահուն տունէն դուրս ելաւ կարմուհին, փոքրիկ Ժօրժէթը, զոր բռնեց, սեղմեց կոկորդը եւ պիտի խեղդէր, եթէ չմիջամտէին դրացիները։ Վայրենիին այս յարձակումը այնքան կատղեցուցած էր դրացիները, որ ինկան վրան ու գանակոծեցին։ Ոստիկանները ստիպուեցան փոխադրել զայն հիւանդանոց։

ԲԱԽՈՒՄ.— Լիլի մէջ հրշէջներու զունդը ինքնաշարժով կը սուրար փողոցներուն մէջէն դէպի վտանգին տեղը, երբ բախեցաւ հանրակառքի մը։ Բախումին սաստկութենէն նետուեցաւ դիմացը՝ պատին։ Հրշէջ զունդէն երկու հոգի եւ հանրակառքէն երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ԽՈՍՏՄՆԱԼԻՑ ՊԱՏԱՆԻԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Եգիպտոսի մեր ընկերներէն Սեդրակ Պալըքճեան դժբախտութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր զաւակը 16 ամեայ Ալեքսանդր՝ զոհ ինքնաշարժի արկածի մը։

Պատանին Ալեքսան աւարտած էր Թաշճեան վարժարանը, աշակերտած Պէրպէրեան վարժարանի եւ տարիէ մը ի վեր կը յաճախէր Գահիրէի ֆրանսական Լիսէն։ Վաղամեռիկ պատանին անսահման սէր ունէր հայ լեզուի եւ գրականութեան հանդէպ։ Ընկերական հաւաքոյթներու մէջ հայրենաշունչ արտասանութիւններ կ՚ընէր ինքնաբերաբար։ Իր նախասիրած հեղինակներն էին Վարուժան ու Սիամանթօ։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Schola Cantorum, Vincent d'Indyի աշակերտներու տարեկան քննութեանց մէջ առաւելագոյն թիւը շահելով առաջին հանդիսացած է Պ. Արայ Պարթեւեան, որ ստացած է diplôme d'Harmonie Քննութեան նիւթն էր քառաձայն երգի մը խմբագրութիւնը Պէթհովէնի մէկ մեղեդիին ընդլայնումով։

∴ Մարսիլիոյ Երաժշտանոցի (Գօնսէրվաթուար) տարեկան քննութիւններուն մէջ գնահատութիւններ ստացան երկու քոյրեր։ Օր. Նուէմի Պօյաճեան տաշիղի քննութեան մէջ ստացաւ Ա. մերձանակ (accessit), իսկ Սօնա Պօյաճեան՝ 2me mention ջութակի քննութեան մէջ։

∴ Երեք օրիորդներ՝ Ալիս Անդրէասեան, Սառաֆիկ Շիրինեան եւ Տիգրանուհի Զաքարեան աւարտեցին College de Jeunes Filles et Garconsը, ստանալով Certificat d'Etudes secondaires:

∴ Փարիզի Բժշկական Համալսարանին դասընթացքը աւարտեցին Պ. Պ. Բարթող Նազարեան, Ստեփան Մանուկեան, Կարապետ Կէօվճեան եւ Շաւարշ Այվազեան (Նարդունի)։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻՄ ՎԷԼԱԿԱՆ

ՑԱՑԱԿԱԳԻՐԸ ՄԸ

—Ինչ որ ալ ըլլայ, Ֆրանսան իր յաղթանակէն ետեւ շահ չպիտի ունենայ. որովհետեւ Անգլիան՝ հաւատարիմ իր սովորական քաղաքականութեան՝ որ տիրելու համար բաժնելն է, թոյլ չպիտի տայ անոր որ միջամտէ գերմանիոյ գործերուն։ Այն ատեն Ֆրանսայի ապքեւ պիտի ցցուի, պատերազմէն փասուած շրջաններու նորոգութեան հարցը, որ աւելի պիտի բարդանայ միջազգային պարտքերու կարգադրութեան խնդրով, որովհետեւ ոչ Անգլիա, ոչ Ամերիկա (այս մասին ամէն ապահովութիւն ստացած ենք) Ֆրանսայի պարտքերէն բան չպիտի զիջին։

"Այն ատեն է որ վհատութիւնը պիտի նստի ֆրանսական ժողովուրդին վրայ, յաղթական՝ բայց կործանած, եւ մենք պիտի սկսինք գործել. որովհետեւ մեր առաջին նպատակն է նախ տապալել Ֆրանսան, որ կրնայ ընդդիմանալ մեր ծրագրի իրականացման, կրթնելով իր ուժերուն, ինչպէս նաեւ Լեհաստանի եւ փոքր Համաձայնական ժողովուրդներուն վրայ։

— Շատ դիւրին չպիտի ըլլայ, ընդմիջեց Լէնին. կ՚ընդունիմ թէ ծրագիրը հոյակապ է, բայց անոր իրականացումը դժուար կը թուի. կ՚ուզեմ փորձ մը ընել աշխարհը տաքի հանելու, պայմանով որ ինծի լծակ մը տան։ Արդ. այդ լծակը չեմ տեսներ։

— Հապա՞ Գ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ որ այս միջոցիս կը կազմակերպէ մեր բարեկամ Զինովիէվ

— Գ Միջազգայինը կրնայ միջոց մը ըլլալ. բայց ոչ նպատակ մը։ Եւ.

— Համամիտ եմ, ընդմիջեց Ճէրճինսքի. եւ մուժիկի միտք ունենալու է մարդ, վայրկեան մը իսկ հաւատալու համար որ, կարելի է հաստատել բանուորներու տիրապետութիւն իրական ոլթեան մէջ, ժողովուրդները կառավարուիլ կ՚ուզեն. ասոր ապացոյցը կը տեսնեմ՞ մեր նոր յեղափոխութեան մէջ ի՞նչ կայ փոխուած Ռուսիոյ մէջ. կը հարցնեմ ձեզի ինչպէս միշտ, իշխանութիւնը կը պատկանի մէկ քանիներու, որոնցմէ ենք մենք. կառավարութեան գլուխը կը գտնուի ինքնիշխան մէկը որ երէկուանը կը փոխանորդէ, ինչպէս նաեւ նախարարներ, որոնք «ժողովրդական գործավարներ» տիտղոսը կրելով մէկտեղ. նուազ տիրական չպիտի ըլլան որքան երէկի իշխանները։

«Այս բոլորին մէջ ժողովուրդը ի՞նչ կ՚ըլլայ. կը մնայ այն ինչ որ էր երէկ. այսինքն փոխանակ տուրքը վճարելու Ցարի հարկահաւաքին, պիտի վճարէ սովետներու հարկահաւաքին։

«Իս ասով աւելի ազատ կամ գոհ պիտի ըլլայ, երբեք, գլխաւորը այն է որ ունենայ այդ պատրանքը։ Եւ ոչ միայն անհրաժեշտ է որ այդ պատրանքով կարելի եղածին չափ երկար ատեն օրօրուի այլ նաեւ զայն փոխանցէ միւս ժողովուրդներուն ալ։ Ցաջողութիւնը ասկից կախուած է։

— Կը հասկնամ, ընդմիջեց նորէն Լէնին. բայց չեմ տեսներ թէ ի՞նչ կերպով պիտի կրնանք հաստատել բանուորական տիրապետութիւն մը, որուն ոչ մէկ լանոր պիտի մասնակցի։

Ճէրճինսքի ժպտեցաւ յետոյ

— Հո՛գ է որ կը սխալիք. բանուորներ պիտի գտնուին անշուշտ, բայց ԵՍ պիտի ընտրեմ զանոնք։

* *

Երբ հոս հասաւ, գնդապետը փառաթուղթը վետեղեց ծրարին մէջ եւ ըսաւ.

— Մնացեալը շահեկանութեան չէ զուրկ և զէպքին տեղի ունեցան Ճէրճինսքիի ուզած կերպով. ան կը սպասէ որ մնացեալ մասն ալ կատարուի այնպէս, ինչպէս կ՚ուզէ դերբինը, որուն մարդն է, եթէ սակայն, ատենին կարգի չբերենք այս բոլորը։ Հիմա եթէ կ՚ուզէք քիչ մըն ալ ձեզմով զբաղինք։

Եւ աչքերը ինծի յառելով, շարունակեց

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԸՆՏՆԻՉ ՄԸ

ԽՄՆԻԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷՆ

Ահա՛ այն մարդիկը, որոնց հետ գործ պիտի ունենաք։ Ինչպէս կը տեսնէք, անոնք սնամէջ բանաձեւերով ժամանակ չեն վատներ. ուղղակի իրենց նպատակին կը դիմեն, ջախջախելով կործանելով ինչ որ գիրենք կը նեղէ։ Պիտի տեսնէք թէ ի՛նչ վիճակի բերին Ռուսիան։ Բայց աւելի գէշն ալ սպասեցէք եւ ըստ այնմ գործեցէք։ Դուք կը յամառի՞ք մեկնելու ձեր որոշումին վրայ։

— Ամէն ատենէ աւելի, գնդապե՛տ։

— Լա՛ւ, ուրիշ կերպ չէի սպասեր քեզմէ։ Կը մնայ գիտնալ թէ՝ ինչպէս ձեզ պիտի անցընենք սահմանագլխէն։

Եւ պահ մը մտածելէ յետոյ.

— Լոնտոնէն ձեզի տրուած անցագիրը վրանի՞դ է։

— Ահա՛, ըսի, անցագիրս իրեն տալով։

Անցագիրս ձեռքէս առնելով, գնդապետը ուշի ուշով զայն քննեց. խոշորացոյցի մը միջոցով զայն քննեց. յետոյ խնամքով ստուգեց կնիքները, որոնցմով լեփ լեցուն էր։

Ցանկարծ տեսայ որ կը սարսռար։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

Թուրքական «Տէյլի Մէյլ»ի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ «կարմիր» դիկտատորութիւն մը յայտարարուած է Աւստրիոյ մէջ։ Խառնակ մէջ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ կը նկատեն. կը վախցուի որ եւրոպայի խաղաղութեան համար վտանգաւոր կնճռոտութիւններ ծագին, եթէ Աւստրիոյ յեղափոխականները յաջողին իշխանութեան գլուխ անցնիլ։

Վերջին լուրերու համաձայն ցուցարարները գրաւած են նաեւ քաղաքապետութիւնը, որու հրապարակին վրայ պատնէշներ կանգնած՝ ուժգնօրէն կը դիմադրեն ոստիկանութեան յարձակումներուն։

Արեւելեան ճեպընթացը առջի օր Վիէննա չկրցաւ հասնիլ եւ Փրէսպուրկէն սկսեալ ճամբան փոխեց։ Ֆրանց-Յոզէֆ կայսեր արձանը պատուանդանէն վար առնուեցաւ։ Դրամատուններն ու բոլոր խանութները գոց են։ Կ'ըսուի թէ ընկերվարական պետ Օթթօ Պաուէր ծանրապէս վիրաւորուած է։ Զրոյց մը համաձայն Օփէրան ալ այրած են։

Կրօնքի ազատութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Պոլիսէն անգլիական թերթերուն կը հեռագրեն թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա հրամանագրով մը կրօնքի ազատութիւն կը հռչակէ Թուրքիոյ մէջ։ Այսուհետեւ իւրաքանչիւր թրքահպատակ, չափահասութեան հասնելուն, իրաւունք պիտի ունենայ ընդունելու իր ուզած կրօնքը եւ ազատ պիտի ըլլայ հետեւելու անոր արարողութիւններուն։ Ջնջուած են նաեւ բազմակնութիւնն ու գերութիւնը։

Մահափորձ մը Սելանիկի մէջ

Սելանիկի Ալիքը կը գրէ.—

Յուլիս 5ի առաւօտուն ժամը 8.30ին Քաֆանտարիս անուն մէկը, գինով վիճակի մէջ, «Ֆօս»ի խմբագրատունը երթալով, տնօրէն Ռիզօսը տեսնել ուզեց։ Երբ զինքը առաջնորդեցին՝ տնօրէնին սենեակը, յանկարծ գրպանէն ատրճանակ մը հանելով հինգ ձեռք զէնք պարպեց տնօրէնին վրայ, առանց սակայն իր նպատակին հասնելու։ Ոստիկաններ վրայ հասնելով, բանտ առաջնորդեցին Քաֆանտարիսը։ Պ. Ռիզօս բուռն կերպով բողոքեց Ներքին Նախարարութեան։ Կ'ըսուի թէ Պ. Քաֆանտարիս նպատակ ունէր սպաննել Պ. Ռիզօսը եւ թէ Պ. Փաթրիքիօսը։ Ընդհ. կառավարիչ Պ. Քալէվրաս իր ցաւակցութիւնները յայտնեց Պ. Ռիզօսի։ Ներքին գործոց Նախարար Պ. Ցալտարիս, Պ. Ռիզօսի հեռագիրը առնելէ վերջ, անմիջապէս հեռագրեց Սելանիկի իշխանութեանց որպէս զի հսկեն քաղաքին անդորրութեան, հակառակ պարագային պատասխանատու պիտի բռնուին։ Սպաննիչին դատավարութիւնը սկսած է արդէն։

Նոր մահափորձեր կառավարիչներու դէմ

«Տէյլի Մէյլ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Խումբ մը սպիտակ Ռուսեր, զինուած ատրճանակներով եւ հրացաններով՝ ազդարարեցին ճամբորդներու կառախումբի մը կանգ առնել Պուկուլմայի մօտ, Արեւելեան Ռուսիոյ մէջ։ Կառախումբը կեցաւ։ Յեղափոխականները մասնաբաժնակ մը մտան եւ սպաննեցին Զլատուսթի խորհրդային գործավար Ինկավիէֆը, ինչպէս նաեւ իր քարտուղարն ու երեք խորհրդականները։ Յետոյ փախան դէպի անտառ։

Պոլշեւիզմի եւ ֆաշիզմի դէմ

Յուլիս 14ին Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ Մարդու եւ Քաղաքացիի Իրաւունքներու Պաշտպանութեան Ընկերակցութեան միջազգային համագումարը։ Օրակարգի գլխաւոր հարցն էր դիկտատորութեան վտանգը՝ մասնաւորապէս պոլշեւիկութեան եւ ֆաշիզմի ռազմատենչ քաղաքականութիւնը։ Պոլշեւիկեան խնդրին մասին զեկուցումներ ներկայացուցին Աւկսենտիեւ եւ Զակորսքի, իսկ ֆաշիզմի մասին՝ Մոտիլիանին։ Տեղի ունեցան բուռն վիճաբանութիւններ, դէ՛, դէմի ելան ֆրանսական ու գերմանական տեսակէտները։ Վերջինները աւելի նեղոգամիտ դիրք էին բռնած խորհրդային իշխանութեան վերաբերմամբ։ Ընդունուած բանաձեւի մէջ պոլշեւիկութիւնն ու ֆաշիզմը կը ներկայացուին իբրեւ գլխաւոր սպառնալիք խաղաղութեան։ Բանաձեւ մըն ալ ընդունուեցաւ ի նպաստ Հայ եւ Ռուս տարագիրներու։ Համագումարին կը մասնակցէին 28 երկիրներու ներկայացուցիչներ, որոնց շարքին եւ Հայաստանի պատգամաւորը։ Կը մասնակցէին Ֆ. Պիւիսօն, Վ. Պաշ, փրոֆ. Պուկլէ, Կոււմպախ, Կեռնիէ, Մոտիլիանի, Միլիուքոֆ, Աւկսենտիեւ եւայլն։ Տիկ. Մենար Տորիան վերընտրուեցաւ ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղար։

Օդանաւային նոր փորձեր

Սան Ֆրանչիսքոյէն Հօնօլուլու գացող ամերիկացի երկու օդանաւորդներու պէնզինը հատած ըլլալով, նպատակակէտէն 500 մղոն առջին, ստիպուեցան վար իջնել եւ անթելով օգնութիւն խնդրեցին։ Մօտերը գտնուող ամերիկեան նաւ մը զանոնք ազատելու գնաց։ Երկուքն ալ ողջ առողջ են և 25 ժամ ճամբորդելէ վերջ Հօնօլուլու հասան։

Ֆրանսացի օդանաւորդ Տիէօտօնէ Քօսթ, որ ծրագրած է Փարիզէն Նիւ-Եորք երթալ՝ Ասօրեան կղզիներու եւ Նոր-Սկովտիոյ ճամբով, պետական օժանդակութիւն պիտի ստանայ իր ձեռնարկին համար։

Այս ճամբորդութեան համար եթէ կարելի չըլլայ օգտագործել պելճիքացի Մէտէթսի համար պատրաստուած ֆրանս. օդանաւը, այն ատեն ուրիշ ֆրանս. օդանաւով մը ճամբայ պիտի ելլէ։

Լէօն Ժիվօն այժմ փորձեր կը կատարէ «Կապոյտ Թռչուն»ին վրայ եւ գալ շաբթու պիտի կրնայ մեկնիլ։ Գալով Լէվինի «Միս Քոլոմպիա»յին, այժմ նորոգուելու վրայ է։ Ի հարկին շարժիչ մեքենան պիտի փոխուի։

Գերման Քէօնիքէ կը պատրաստուի քանի մը շաբթէն ճամբայ ելլել։ Կը յուսայ 55 ժամ օդին մէջ մնալ։ Ուրիշ գերման մը՝ Ուտէթ կը պատրաստուի Միւնիխէն Նիւ-Եորք երթալ մէկ թռիչքով։

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Երուսաղէմի, Նազարէթի, Նապլուսի, Ռամալլայի, Ռամլէի, Երիքովի եւ Ամմանի աղէտեալ ժողովուրդին դրամ եւ պարէն կը բաշխուի։ Նապլուսի փուռերը փլած ըլլալով, Երուսաղէմէն եւ Եաֆայէն հաց ղրկուեցաւ։ Նիւ Եորքէն նաեւ հեռագրով 5000 տոլար ղրկեց աղէտեալներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այսօր Կիր. ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ատեանակալներուն ժողովը այսօր կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը։ Կարեւոր Օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, այսօր Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիայի սրահը։

Ի ՆՊԱՍՏ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Գ. Անտոն Հաճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են Փարիզի Աղքատախնամին.—

Պ. Պ. Պօղոս Նուպար, Տէր եւ Տիկին Ժ. Էսմէրեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Կամսարական 1000ական ֆրանք, Պ. Էսմէրեան, Վ. Էսմէրեան, Ա. Համբարձումեան, Գ. Աղաթօն, Ա. Ֆրէնկեան 500ական ֆրանք, Հ. Բուլճեան, Ռ. Բուլճեան, Գարագաշեան ընտանիք, Ա. Կիւրճեան 300ական, Տիկ. Կիւլլապի Կիւլպէնկեան 200, Պ. Պ. Խ. Սվաճեան, Ա. Կէվրէկ, Կրօնիկ Կ. Փափազեան, Հ. Ճէվահիրճեան, Լ. Կիւմիւշկէրտան, Բ. Բուլճեան, Մ. Բուլճեան, Մարտիկեան, Վ. Սարգիսեան եւ Արամ Կամսարական 100ական ֆր., Վ. Թագւորեան, Խ. Ներսէսեան, Գ. Պաղտասարեան, Տիկին Գույումճեան, Պ. Պ. Օ. Գաբրիէլեան 50ական ֆրանք, Եր. Թովակիմեան 20, Յովհ. Թէլեան 20 ֆր., ընդհ. գումար 8190 ֆրանք։

(Կնիք)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այսօր Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Գատ. Միութիւն, Մարսէյլ.— Ձեր Կիրակի օրուան ժողովի ազդը ստացանք Շաբաթ կէսօրին։

Արժանթէօյլ.— Տարօնցիներու ծանօթ վէճի մասին ձեր գրութիւնը ոչ միայն չի ծառայեր հարցը լուսաբանելու, այլ աւելի կը խճճէ։ Կը կրկնենք մեր առաջին թելադրութիւնը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ալֆորվիլ, Կ. Մ.— 35 ֆր.

Գրենոպլ, Ժ. Լ.— 35.

Մարսէյլ, Գարծ. 6.12.

Վալանս, Ա. Տ. Մ 27.

Պէլֆօր, Խ. Ց — 50 ֆր.

Սկսանք ղրկել Կ. Տ.ի։

Լիոն, Զ. Մ.— 35.

Թօն տը Շէրիւ.— 88.

Լը Ման, Տ. Զ.— 79.

Պուրկ Սէն'Թ Անտէօլ.— 50.

Քլամառ, Հ. Գ.— 10.

Լիոն, Ե. Ճ.— 91 ֆր.

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Գրիգոր Շահլամեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ Պ. Մարկոս Նաթանեանի վաղամեռիկ որդւոյն Անուշաւանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ծանօթներ ու բարեկամները ներկայ գտնուիլ՝ յարգելու համար հանգուցեալին յիշատակը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124.02
Տոլար,	Dollar	25.54
Մարք (ոսկի 100	Mark	606 —
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13.05
Թրք. ոսկի	» » or	112.50
Մէճիտիէ	Médjidié	8 -
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Դրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95 —

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Գր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	1350 —
» II		1980 —
» III		-
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ
ՖՐԱՆՍԱ
ԱՆԳԼԻԱ
ԻՏԱԼԻԱ
ԵԳԻՊՏՈՍ
ԱՄԵՐԻԿԱ
ԵՒՐՈՊԱ

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն { 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57 82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ 1927
19 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 392 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐԻ ԽՕՍՔ

ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ

Նախիջեւանի մէջ (Տոնի վրայ), կը հրատարակուի խորհրդային թերթ մը, «Մուրճ-Մանգաղ», օրկան «Համ. կոմ. կուս. Հիւսիսային Կովկասի Ցերկոմի յեվ Դոնկոմի Հայկական Սեկցեաների յեվ Ռայոնի Գործադիր Կոմիտեյի», որ հրահանգիչ նիւթեր կը պարունակէ այդ շրջանի հայկական կեանքի մասին: «Յառաջ»ը միշտ կ'օգտուի այդ պաշտօնաթերթին տեղեկութիւններէն, լայն գաղափար տալու համար հայաշատ շրջանի մը իրական կեանքին վրայ։

Օրինակ՝ այսօր ունինք երկտող հատուած մը, քաղուած Յուլիս 7ի թիւէն, որ կը յայտնէ թէ Մոզիի շրջանին շարք մը գիւղերուն մէջ, Հայերու թիւը հարիւրին 90 կը կազմէ. «բայց ցաւալի է որ նոյնիսկ կարեւոր ցեկուցումները՝ զանազան օրէնքներու մասին՝ կ'ըլլան ռուսերէն, որմէ շատ քիչերը բան կը հասկնան։ Կամ, ամէն մարդ իր գիտցածին պէս կը հասկնայ։ «Այս բանին վրայ թող համապատասխան մարմիններն ուշադրութիւն դարձնեն», կը խնդրէ թղթակիցը։

Խեղճ թղթակիցը երեւի չի գիտեր որ, «համապատասխան մարմինները» մինչեւ ծունկերը մխրճուած ըլլալով չինական յեղափոխութեան ալիքներուն մէջ, գլուխ քերելու ժամանակ չունին, որպէսզի զբաղին այդպիսի մանր-ազգայնական խնդիրներով։ Անոնք առանձին դատարան բացած են Երեւանի մէջ. 50-60.000 Թուրքերու համար, Թուրք դատաւորներով եւ Թուրքերէն լեզուով, բայց մինչեւ չեն գտներ գոնէ հայերէնի թարգմանելու պետական օրէնքները, հարիւրին 90 հայ (եւ Երքահայ) բնակչութեամբ գիւղերու մէջ։ Ասկէ առաջ ալ, նոյն աղբիւրներէն քաղուած տեղեկութիւններ կը հաստատէին թէ Հիւս. Կովկասի հայկական գիւղերու դպրոցներուն մէջ իսկ մտանցուած է հայերէնը, ուսուցիչի կամ դասագրքի պակասէն, ազգութեան կամ ապիկարութեան հետեւանքով։

Այս այն շրջանն է որու մասին Ներքողներ հիւսուեցան անցեալ տարի, երբ «ինքնավարութիւն» տրուեցաւ եօթը հայկական գիւղերու։

Աւելի ուշագրաւ իրողութիւն մը կը թարգմանենք այսօր, միշտ նոյն «Մուրճ-Մանգաղ»էն։

Համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի՝ մը (տես՝ Թ. էջ), Հիւս. Կովկասի գաղթականները տեղաւորելու, անոնց հող բաշխելու ծրագիր մը մշակուեր է 1925ին։ Որքան կրցանք հասկնալ այդ զեկուցման առաջին մասէն, ծրագիրը կը ձգտի ոչ թէ տեղաւորել, համախմբել գաղթականները, այլ տեղափոխել ու ցրուել։

Այսպէս, հող պիտի բաժնուի քաղաքներու մէջ ապրող 1500 ընտանիքի (6750) հոգի), կը խորհուի Թերեքի շրջանին հայ գաղթականները տեղաւորել նոյն շրջանի Թափուր հողերուն վրայ, իսկ մնացածները՝ Թուրքմէնական շրջանին մէջ, ուր աւելի ազատ հողեր կան եւ հողը բերրի է»։ Այս տարուընէ պիտի փոխադրուին վեց քաղաքներու հայ գաղթականները, 980 ընտանիք կամ 4700 անձ։ Կրասնոտարի շրջանէն 601 ընտանիքի (2262 հոգի) մէկ մասը պիտի տեղաւորուի Քուպանի շրջանը, «իսկ մի մասը կը հրաժարուի ուրիշ շրջան տեղափոխուելուց»։ Տեղեկագիրը չի ծածկեր թէ՝ «գիւղական վայրերու մէջ, ուր հայ գաղթականները վաղուց ի վեր ապրած են եւ կը զբաղին զանազան մշակութիւններով, շատ քիչերը կը գտնուին որ հաւանին թողուլ իրենց բնակավայրը եւ գըտնուիր եւ տեղափոխուիլ նոր վայրեր»։

Ինչպէս կ'ըսենք, ձեռնարկին նպատակը՝ հողի բաշխումն է, առաջին երեւոյթով՝ արդար եւ գնահատելի։ Բայց, գաղթականներուն չկամութիւնն իսկ ապացոյց է որ, բոլորովին անհեղ ծրագիր մը չէ այս գործը, եւ շատ հեռուները կը հասնի։

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ, կատարուած քննութեան հետեւանքով, հաստատուեցաւ որ քաղաքներու մէջ ապրող Հայերու 92 առ հարիւրը Նորեկներ են, իսկ միայն 8 առ հարիւրը Հիւս. Կովկասի Նախկին բնակիչները։ Առանց պատմական մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ճիշդ է որ Հիւս. Կովկասի հայութիւնը բաղդատաբար նոր գաղութ մըն է, բազմացած՝ պատերազմէն, կամ աւելի ճիշդ՝ 1917էն ի վեր, եւ միշտ փոփոխական։ Արդ, ո՞ր խելք ըրին որ այս մարդիկը հող չունին։ Այս տարի Հոկտեմբերին կը լրանայ խորհրդային իշխանութեան տասնամեակը։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ 1925ին միայն կը մտածեն տեղաւորել հայ գաղթականները, «որոնք թիւով աւելի շատ են» (10.232 հոգի), եւ ինչպի՞սի տեղաւորում է այդ, երբ նոր բնակավայրերուն մէկ ծայրը կը հասնի Քուպան, միւսը՝ Թուրքմէնիստան. Քրդիկներու երկիրը։

Այս մասնակի ձեռնարկէն կարելի է գաղափար կազմել այն աւելի ծրագրի մասին, որով Չիչերին կը յաւակնէր, Լօզանի մէջ, «մէկ հարուածով» լուծել հայկական հարցը։ Չէ՞ որ 50.000 գաղթականի տեղ կը խոստանար Քուպանէն մինչեւ Վոլկա եւ Քրդիկներու երկիրը։ Սահման չունին ռուսական տափաստանները, եւ կարելի է հալածական բազմութիւնները քշել ո՛ւր որ անհոյ է օրուան իշխանութեան։

Մենք տակաւին կը սպասենք տեղեկագրի երկրորդ մասին, արգիլելու համար այս մութ ձեռնարկին այլապէս «օգտակար» էտերը։

Առ այժմ կը բաւէ շեշտել, որ մինչ Հրեաները կանխորոշ ծրագրի մը համաձայն կը համախմբուին, իբրպէս կը տեղաւորուին ռուսական լայն շրջանի մը մէջ, աւելի դիւրութիւն ստանալով, Հիւս. Կովկասի տասը հազար հայութիւնը կ'ենթարկուի տեսակ մը տեղահանութեան, անշուշտ իր բարիքին համար...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀՈՂ ՉԿԱՅ, ԲԱՅՑ...

«Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն օրկանը, ցնտեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Հայաստանի «բարեկամներուն պաշտպանութեան նուիրուած խմբագրականի մը մէջ (2 Յուլիս).

— «Ինչպէս միշտ ըսած ենք, արտասահմանի Հայութեան մէջ Գոմինիստ լուրջ հոսանք կամ կազմակերպութիւն չկայ։ Անոնք որ ինքզինքնին այդպէս ցոյց կուտան, տաւար մեծամասնութեամբ Համայնավարութենէ բան չեն հասկնար, եւ ոչ թէ դասակարգային պայքարով, այլ ազգով ու ազգային խնդիրներով կ'զբաղին ընդհանրապէս, եւ իրենց ամբողջ ձգտումներն ալ Հայկական շրջանակի մէջ սահմանափակուած են։ Այսու հանդերձ, այդ իսկ ըստ մեզ անպատեհ է ու աւելորդ, եւ առանց մանրանկարչական հասարակոց չափ օգտաւետ ունենալու տեսէ գաղափարի ու նպատակի, կրնայ անախորժ հետեւանքներ ունենալ։ Արտասահմանի Հայութեան մէջ Գոմինիստութեան ոչ հող կայ, ոչ ալ պէտք։ Հայ գաղութներու մէջ Գոմինիստութեան անունով խօսողներ պէտք է ըմբռնեն ասիկա ու հրաժարին ի զուր անհանգիստ ընելէ տարագիր Հայութիւնը։»

ԿԷՍ ԴԱՐ ԱՌԱՋ

Պոլսոյ «Վաղքիթ»ը որ կ'արտատպէ կէս դար առաջ հրատարակուած թերթին նոյն օրուան կարեւոր դէպքը։ Յուլիս 12ին կը քաղէ հետեւեալ պատմութիւնը 1877 Յուլիս 12 թիւէն.

—«Ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, Անատոլուի պատերազմական դիրքերուն մէջ Երզրումի եւ շրջականներու հայ ժողովուրդէն 2000 հոգի, Խարբերդի շրջակայ ժողովուրդէն 200 հոգի, Ատանայի եւ Մարաշի ու շրջակայի ժողովուրդէն 500 հոգի եւ Այտընի նահանգէն եկող զէյպէքներէ 100 հոգի եւ ջոս ողլու Ցիմոնէն է.Ֆ.ի կազմած օժանդակ զինուորական խումբերու մէջ շատ մը հայ զինուորներ կը գտնուին։

«Կատարուած քննութիւնէն կը հասկցուի որ Անատոլուի պատերազմական դիրքերը ռազմանիւթ եւ պարէնք փոխադրելով եւ կառավարական ուրիշ ծառայութեանց մէջ իրենց անասուններով եւ կառքերով 30,000 Հայ կ'աշխատին։

«Հայոց վաղուց ի վեր ունեցած հաւատարմական զգացումներու այս միջոցին այս ձեւով արտայայտութիւնը՝ հայրենիքի հանդէպ իրենց սէրը եւ համակրութիւնը ցոյց կուտայ եւ այս պարագան արժանի է մասնաւոր գնահատութեան։

«Հայոց այս հայրենասիրութիւնը, անգամ մը եւս պիտի աւելցնէ կառավարութեան եւ ազգին իրենց նկատմամբ ունեցած համակրութիւնը, որովհետեւ ասիկա կը հաստատէ Օսմանցիներուն մէջ գոյութիւն ունեցող միութիւնը։

«Մեր վգին պարտքն է նուաճել մեր սահմանները եւ հայրենիքը ռանակոխել ուզող քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան թշնամիները։ Հետեւաբար մեր հայ հայրենակիցներու իրենց փափաքով այս կարգի ծառայութեանց մասնակցութիւնը իրենց կարեւորութիւնը կը բարձրացնէ։ Կը յուսանք որ հայ հայրենակիցներու ցոյց տուած այս հաւատարմութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը գովքու պիտի հանդիսանայ ուրիշ քրիստոնեայ հայրենակիցներու համար ալ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայ Խան մը գնդակահարուած

Վերջին պահուն Պարսկաստանէն ստացանք նամակ մը, որ կը տեղեկացնէ թէ Շահին հրամանով, գնդակահարուած է Ստեփան Խան Ներսէսեան։ Այս մարդը կաշառուելով ռուսական դեսպանատունէն եւ իր կարգին կաշառելով երկու պարսիկ սպաներ, գաղտնի փաստաթուղթ մը ձեռք անցուցած էր Պարսկաստանի զինուորական պաշտօնատունէն։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻԵՆՆԱ ԽԱՂԱՂԱԾ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, կացութիւնը խաղաղած է Վիէննայի մէջ, ուր ոճրագործ ֆաշիստներու ազատ արձակումին դէմ բողոքելու համար գայրոյթի պոռթկումով մը ոտքի կանգնած էին ընկերվարական ու բանւորական բոլոր կազմակերպութիւնները։ Վարչապետ մոնսէնեօր Զայփըլ ծայրայեղ արարքներու առաջքն առնելու համար անմիջապէս բանակցութեան մէջ մտաւ Վիէննայի ընկերվարական քաղաքապետ Զայցի եւ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներուն հետ։ Ընկերվարականները կը պահանջէին, որ հրաժարի ոստիկանական տեսուչը, որովհետեւ զինուորներուն հրամայած էր կրակ ընել ամբոխին վրայ, առանց նախապէս արտօնութիւն ուզելու քաղաքապետէն։ Կը պահանջէին նաեւ որ դահլիճը վերակազմուի եւ խորհրդարանը անմիջապէս գումարուի։

Փարիզի աւստրիական դեսպանատունը կը հաղորդէ որ իբրեւ հետեւանք այդ բանակցութիւններուն, ընկերվարականները հաւանած են ետ առնել ընդհանուր գործադուլի հրամանը։ Թրամուէյները սկսած են բանիլ քաղաքին մէջ եւ Երկուշաբթի առաւօտ բոլոր գործարանները բացուած են։ Միայն դեռ կը շարունակուի երկաթուղիի եւ թղթատարական պաշտօնեաներուն գործադուլը։ Կառավարութիւնը կ'աշխատի զանոնք ալ գոհացնել։ Դահլիճին մէջ ո եւ է փոփոխութիւն չէ կատարուած, սակայն խորհրդարանը այսօր վաղը նիստ պիտի գումարէ։ Կիրակի օր ո եւ է նոր միջադէպ տեղի չունեցաւ։

Վիէննայի եւ Փարիզի միջեւ ուղղակի հեռագրական հաղորդակցութիւն չկայ դեռ. լուրերը Չեխօսլովաքիոյ ճամբով կը հասնին։ Խաղաղութիւնը պահպանելու համար 10,000 զինուորներ եւ ոստիկաններ պահակ կը պտտին Վիէննայի փողոցներուն մէջ։ Խորհրդարանը, ազգային պալատը, ատեանը եւ պատերազմական նախարարութիւնը գրաւուած են զինուորներու կողմէ, որոնք գնդացիրներ ունին իրենց տրամադրութեան տակ։

Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի օր ձերբակալուած են 250 հոգի, որոնց մէջ բազմաթիւ ռուս, մաճառ եւ պուլկար համայնավարներ, կառավարութիւնը կատարելապէս տէրն է կացութեան։ Վիէննայի պահակազօրքը մերժած ըլլալով կրակ ընել ամբոխին վրայ, գաւառներէն ուրիշ զինուորներ բերուեցան անոնց տեղ։

Կորուստները շատ մեծ եղան Վիէննայի մէջ։ Ամէն վայրկեան նոր զոհերու անուններ կը լսուին։ Ոստիկանութիւնը կը հաղորդէ որ մեռած են 80 եւ վիրաւորուած 600 հոգի, մինչ ընկերվարականները կը հաշուեն 3000 զոհեր, որոնց 150ը մեռեալ։ Բացի Արդարութեան պալատէն, այրած կամ թալանուած են քանի մը ոստիկանական պահականոցներ, երկու կառավարական թերթերու խմբագրատուններ եւ կարգ մը խանութներ։ Դանուբեան բոլոր շրջաններէն նաւերով զինուորներ հասան մայրաքաղաք, կարգը պահպանելու համար։

Կը վախցուի որ նոր խռովութիւններ ծագին վաղը՝ զոհերու յուղարկաւորութեան առթիւ։ Զոհերը բոլորը մէկ պիտի թաղուին եւ 50.000է աւելի բազմութիւն մը պիտի մասնակցի թափօրին դէպի գերեզման։ Ընկերվարականներն ու բանւորական կազմակերպութիւնները միջոցներ ձեռք առած են՝ իրենց մարդիկը զսպելու համար։ Ընկերվարական քաղաքապետ Զայց ալ 2000 ընկերվարական-հանրապետական պահակներ պիտի տրամադրէ այս առթիւ։ Միայն համայնավարները պիտի ջանան խռովութիւն հանել։

Հանրապետական պահակներու եւ համայնավարներու միջեւ արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան աշխի գիշեր Հէրնալս թաղամասին մէջ։ Համայնավարները սպաննեցին երկու ոստիկան, բայց իրենց շարքերէն տուին 6 մեռեալ եւ 26 վիրաւոր։ Համայնավարները յաջողեցան քանդել ոստիկանական պահականոց մը։

Վիէննայի քաղաքապետութիւնը 100,000 շիլին յատկացուց՝ իբրեւ առաջին նպաստ զոհերու ընտանիքներուն։ Կիրակի օր եւս ո եւ է թերթ լոյս չտեսաւ Վիէննայի մէջ։

Սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը յայտարարութիւնով մը հանդարտութեան կը հրաւիրէ բոլոր ընկերվարականները և կը թելադրէ չխառնուիլ համայնավարներէն, որոնք կը յանձնարարեն զէնքի դիմել։ Այլապէս հանրապետութիւնը պիտի վտանգուի։ Քաղաքապետը եւս հանդարտութիւն կը թելադրէ ժողովուրդին։

Բազմաթիւ փախստականներ ապաստանած են մաճառ սահմանագլուխը։ Մասնաւորապէս օտարականները ինքնա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

90 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

ՀԱՅ ԸԼԼԱԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ

«Մուրճ-Մանգաղ»ի մէջ (7 Յուլիս) կը կարդանք.

— «Մոզիի շրջանի շարք մը գիւղերուն մէջ Հայերու թիւը հարիւրին իննսուն կը կազմէ։ Բայց ցաւալի է որ այդպիսի հայաշատ գիւղերու մէջ կարեւոր զեկուցումները զանազան օրէնքներու մասին կ'ըլլան ռուսերէն, որմէ շատ քիչերը բան կը հասկնան։ Այս պատճառով, ամէն մէկը իր գիտցածին պէս կը բացատրէ այս կամ այն օրէնքը, ինչ որ մեծ դժգոհութիւններու պատճառ կը դառնայ։ Ցանկալի է որ այդ զեկուցումները մայրենի լեզուով ըլլան։»

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ...

Խորհրդային թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն, 1917 Հոկտեմբերի յեղափոխութենէն յետոյ Մոսկուայի մէջ կատարուած «շինարարութեանց» մասին.—

1918ին Մոսկուայի մէջ կար 323 քիլոմեդր ելեկտրաքարշ գիծ եւ 475 վակոն. այժմ գիծի տարածութիւնը կը հասնի 395 քիլոմեդրի, իսկ վակոնները 764ի։ Արագութիւնն ալ ժամը 7 քիլոմեդրէն բարձրացած է 12ի։ Մինչեւ այժմ շինուած են 185 քիլոմեդր տարածութեամբ ջրանցքներ եւ 4000 շէնքեր, որոնք կը ծառայեն ջրանցքի պէտքերուն։ 1913ի Մոսկուայի բնակչութիւնը օրական կը գործածէր 8ուկէս վետրօ ջուր։ Քաղաքացիական կռիւներու հետեւանքով եղած աւերները դարմանուելով, այժմ կը գործածէ երկու միլիոն վետրօ։ Ասկէ զատ, 600,000 հոգի կ'օգտուին ջուրէն առանց հաշուի եւ չափի, իսկ 100,000 հոգի՝ աւազաններու, հորերու եւ գետի ջուրերէն։ փողոցներու լուսաւորութեան համար առաջ կար 2700 մեծ լապտեր. այժմ՝ 5138։

ՇԱՀՎԷՐԴԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Պոլսոյ «Ազգարար»ը կ'իմանայ թէ Պ. Դանուշ Շահվէրդեանի տեղ Անդրկովկասի հանրապետութեանց Պոլսոյ առեւտր. ներկայացուցիչ կարգուած է Պ. Պօղոս Մակինցեան, իսկ Պ. Շահվէրդեան նոյն պաշտօնով փոխադրուած է Փարիզ։

ՍՎԱԶԷՆ կը գրեն թէ աննախընթաց կարկուտի փոթորիկ մը փճացուց Սվազի եւ շրջանի քառասուն գիւղերու բերքերը։ Ցանձնաժողովներ կազմուած են, վնասները ճշդելու համար։

ՏԱՔԸ.— Պոլիսէն վերջ Ամերիկայի եւ Պարսկաստանի մէջ եւս անտանելի տաք կ'ընէ. Միացեալ նահանգներէն հասած լուրերու համաձայն, մինչեւ հիմա 113 զոհեր կան։ 1880էն ի վեր այսպիսի տաք չէր տեսնուած։ Ասկէ զատ, Նիւ Եորքի վրայ իջած է սաստիկ ուրական մը, արգիլելով երթեւեկը։ Վեց հոգի մեռած են։

Թէհրանէն ալ կը հեռագրեն թէ 30 տարիէ ի վեր այսքան սաստիկ տաք չէր տեսնուած Պարսկաստանի մէջ։ Պետական պաշտօնատուններն ու Մէճլիսը փակուած են անորոշ պայմանաժամով եւ ամէն գործ դադրած է։

Կասպից ծովու ափերուն վրայ ուղեգնատապի համաճարակ ծագած է։ Բազմաթիւ մանուկներ կը մեռնին։

Սելանիկի մէջ 40 աստիճան տաք կ'ընէ շուքի մէջ։ Շատեր տուներու եւ փողոցներու մէջ մարած են։

Իսկ Փարիզի մէջ կարծես աշուն է...

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Բ.

Ըսինք են, գլխաւոր գիծերուն մէջ, այն հսկայ պարտաւորութիւնները, որոնց ստիպուեցաւ ընդառաջ երթալ մարդասիրութիւնը 1919էն ի վեր՝ պատսպարելու, օժանդակելու, խնամելու եւ պաշտպանելու համար ֆրանսական հոգատարութեան ենթակայ հողերուն վրայ ապաստանած քրիստոնեաները։ Ֆրանսա՝ հաւատարիմ իր մարդասիրական աւանդութիւններուն այս գժբախտներուն կուտար առաջին օժանդակութիւնները այն պահուն, ուր ինքն իսկ պարտաւորուած էր միայն իր միջոցներով դարմանել պատերազմին առաջ բերած ահռելի աւերները իր ազգային հողին վրայ։

Պէտք է խոստովանիլ որ Ֆրանսա բոլորովին մինակը չեղաւ։—

Հոգատար պետութեան աշխատանքին հետ միաժամանակ խիստ արդիւնաբեր ատատաձեռնութիւններ կ'արթնցնէր նիւթական եւ բարոյական այս անհուն տառապանքը Արեւելքի քրիստոնեաներուն մասնաւորապէս Հայ ժողովուրդին, որ տարիներով պատմութեան մէջ աննախընթաց տառապանքներու ենթարկուելէ վերջ, կը տեսնէր իր ազգային օջախը վերականգնելու յոյսին իսպառ ջնջումը։

1923ին Անատոլուէն եկած մխիթարիչներու կողմէ հիմնուեցաւ Հայկական գաղթականութեան Ֆրանսական Միութիւնը, իբրեւ ճիւղը Սուրիոյ [illegible] հայերու մխիթարիչ ֆրանսական մարդասիրութիւնը սկիզբէն ի վեր նիւթապէս կ'օժանդակէ անոր։

Ունի երեք գլխաւոր կեդրոններ

Պէյրութի մէջ երեք դպրոց (մէկը ծաղկոց), 400 աշակերտներով. բուժարան մը, որ միջին հաշուով տարին 3500 հիւանդ կը խնամէ. արեւելեան ասեղնագործութեան աշխատանոց մը (30 բանուորուհի). տեղաւորման գրասենեակ մը, որուն պաշտօնն է նոյնպէս հսկել Ամերիկա եւ Ֆրանսա կատարուած արտագաղթներուն։

Հալէպի մէջ երեք դպրոց (500 աշակերտ), երիտասարդ բանուորներուն համար իրիկնային դասընթացքով։

Դամասկոսի մէջ, դպրոց մը, որ 1925էն ի վեր կարեւորութիւնը կորսնցուց, Դամասկոսի Հայերէն շատեր Պէյրութ փոխադրուած ըլլալով։

Դպրոցներուն մէջ ֆրանսերէնի հետ կ'աւանդուի նաեւ արաբերէն լեզուն, որպէսզի երիտասարդ գաղթականները, որոնց բնութիւնները Լօզանի դաշնագրին համաձայն սուրիական եւ լիբանանեան հպատակութիւնը ընդունեցին, կարենան թանկագին օժանդակութիւն մը ըլլալ զիրենք հիւրընկալող երկրին տնտեսական զարգացման։

Կան ուրիշ ֆրանսական հիմնարկներ ալ — յանձնուած Հայր Ժէմիի տնօրէնութեան, որոնք տակաւին կը պահեն հայ որբերը։ Ասոնք են՝ Հալէպի որբանոցը (Ղըզգանոնի քոյրերը, հարիւր աղջիկ), Սայտայի որբանոցը (Սէն Ժոզէֆի քոյրերը, 40 աղջիկ), Պիբլոսի որբանոցը (Ս. Ժոզէֆի քոյրերը, 20 աղջիկ)։ Ասոնց ալ նիւթապէս կ'օժանդակէ մարդասիրութիւնը։

Այս բոլոր հիմնարկութիւնները բարգաւաճ վիճակ ունին եւ կը շարունակեն Ֆրանսայի բարերար գործը։

Ամերիկեան կարմիր խաչը 1918էն սկսեալ Միացեալ Նահանգներու առաջին օժանդակութիւնները բերաւ։ 1919ին իր տեղը յանձնեց Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին, որ ահագին մասնակցութիւն ունեցաւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ ժողովուրդներուն եւ 1922էն սկսեալ փոքր Ասիոյ քրիստոնեայ գաղթականներուն եղած աջակցութիւններուն։

Առաջին շրջանին (1919-22) զանազան կէտերու վրայ կազմակերպուեցան 60 ժողովրդական ապուրի կեդրոններ, օրական մինչեւ 50.000 պնակ ապուր տալով, 30 հագուստեղէնի բաշխման կեդրոններ, ութը հիւանդանոց, 12 բուժարան եւ 16 որբանոց, որոնք 15.000 լիբանանցի եւ սուրիացի մանուկներ ընդունեցին։ Հինգ տարուան պատերազմի եւ աւերումի տարիներուն սոված եւ սպառած սուրիացի-լիբանանցի բնակչութեան օգնելու համար այս առաջին շրջանին եղած ընդհանուր ծախքերը կարելի է հաշուել 9 միլիոն տոլար։

Փոքր Ասիոյ քրիստոնեաներուն տեղահանումը 1921էն 23 եկան կրկնապատկել կատարուելիք աշխատանքը։ Պատերազմէն երկար տարիներ առաջ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը որբանոցներ բացած էր Անատոլուի մէջ։ Ստիպուեցաւ ցրուել զանոնք։ Անատոլուի հիւսիսն ու արեւմուտքը գտնուողները (մօտ 16 հազար), 1922ի Նոյեմբերին Յունաստան բերուեցան, հարաւ եւ հարաւ-արեւելք գտնուողները (14 հազար), Սուրիա եւ Լիբանան փոխադրուեցան՝ ֆրանսական կառավարութեան օժանդակութեամբ։ Նպաստամատոյցը 15 որբանոցներ բացաւ Հալէպի, Ճիպէյլի, Պէյրութի, Սայտայի եւ Լիբանանի մէջ, այս տղոց սորվեցնելով արհեստ մը որ հարկին յետոյ պիտի տար անոնց ապրիլ։

1923ին Հալէպի, Պէյրութի, Դամասկոսի մէջ միջին հաշուով 10.000 չափահաս Հայերու ուտեստեղէն բաշխուեցաւ. 1925—1926ին Սուրիոյ խառնակութեանց հետեւանքով Դամասկոսէն Պէյրութ եկող 4000 Հայերու, 3000 հոգի ալ հագուստատացան։ Նոյն քաղաքներուն մէջ դարմանատուններ բացուեցան եւ խնամեցին 10.000 հոգի։ Այս զանազան օժանդակութեանց համար ծախք եղաւ 2.600.000 տոլար։

Վերջնական հաշուով Ամերիկեան Նպաստամատոյցը ընդունեց 35 հազար որբեր, որոնց 15 հազարը Սուրիացի եւ Լիբանանցի եւ 14 հազարը Հայ — որոնց վրայ կ'աւելնան Յունաստան փոխադրուած 6 հազար Յոյներ եւ Հայեր։ Ասոնց համար ծախք եղաւ 11 միլիոն վեց հարիւր հազար տոլար։

Հետեւաբար Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը շատ մեծ գործ տեսած է։ Ներկայիս այդ գործը մասամբ վերջացած է. որբանոցներուն մէջ կը մնան միայն 1590 հոգի, որոնց վրայ կ'աւելնան 92 կոյրեր, պատսպարուած Ղազիրի բուժարան-արհեստարանին մէջ, ուր անոնք կը դաստիարակուին ուսուցչական ընկերութեան մը գործակցութեամբ. դանիական ընկերութիւն մը կը գործածէ Սայտայի որբանոցին մէջ։

ՏՈՒՔԹ. ՏԻԿԻՆ

(Միջազգ. Կարմիր Խաչէն)

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՏԵՂԱՓՈԽԵՆ

«Մուրճ-Մանգաղ» (7 Յուլիս) կը հրատարակէ Հիւսիսային Կովկասի հողային վարչութեան [illegible] զեկոյցը.—

— Հողային վարչութիւնը ոչ բոլորն առաջին անգամ տեղաւորել (պէտք է հասկնալ տեղափոխել), հայ գաղթականները, որոնք թիւով աւելի շատ են։ Սակայն այս որոշման առթիւ չտրուեցան անհրաժեշտ միջոցներ։ Այդ պատճառով ալ, կարելի չեղաւ մեծ թիւով գաղթականներ «տեղաւորել»։ Բայց եւ այնպէս, Տոնի, Ստավրոպոլի եւ Թէրէքի շրջաններուն մէջ «տեղաւորուեցան» 3750 հոգի, մեծ մասով Հայեր։

Անոնց տեղափոխելու համար, Հողային վարչութիւնը իշխանութիւններէն խնդրեց որ հայ գաղթականներուն «տեղաւորման» համար տրամադրուի երեք միլիոն րուբլի։ Վարչութիւնէն պահանջուեցաւ ներկայացնել բոլոր գաղթականներուն հողային տնտեսական բարեկարգութեան համար ընդհանուր ծրագիր մը։

1926ին պատրաստուեցաւ Հիւսիս. Կովկասի հողագործներուն տեղաւորման ծրագիրը։

Որոշուեցաւ կատարել մարդահամար բոլոր այն հայ հողագործներուն, որոնք կ'ապրէին գիւղերուն ու քաղաքներուն մէջ։ Մարդահամարը ուշացաւ մինչեւ 1927ի սկիզբը, երբ պարզուեցաւ որ Հիւս. Կովկասի մէջ (քաղաք եւ գիւղ միասին) կ'ապրին 2345 հողագործ հայ ընտանիք, այսինքն 10,432 հոգի։

Հայոց մարդահամարին հետ, կատարուեցաւ նաեւ հողագործ միւս ազգութեանց համրանքը, այսպէս.—

Լեռնցիներ (Գորցի) 802 հոգի, Հրեաներ՝ 576, Գերմանացիներ՝ 3089, Յոյներ՝ 2581, զանազան ազգեր՝ 3184 հոգի։

Ըստ բնակավայրի, Հայերը կը բաժնուին քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ հետեւեալ կերպով.—

Գիւղերու մէջ 2399 հոգի, քաղաքներու մէջ 8033 հոգի։

Եւ այս թիւերուն մէջ կը մտնեն հին թէ նոր, բոլոր հայ գաղթականները։ Այս մարդահամարէն յայտնի եղաւ որ քաղաքաբնակ Հայերուն հարիւրին 92ը նորեկ գաղթականներ են։

Այս հաշուով քաղաքաբնակ հայ գաղթականներէն 1500 ընտանիքի (6750 հոգի) պիտի բաժնուի հող։ Կարգ մը գիւղերու մէջ, հայ գաղթականները երկար ժամանակ հաստատուած ըլլալով, չեն յօժարիր ձգել իրենց բնակավայրն ու զբաղումները եւ տեղափոխուիլ նոր տեղ մը, հող ստանալու համար։ Այսպէս, ծխախոտի, բանջարեղէնի մշակները, հարիւրին 30, կը հրաժարին հողէն, չտեղափոխուելու համար։

Ու գիւղերուն մէջ կը մնան 400 ընտանիք (1680 հոգի), որոնք շատ պէտք ունին հողի։

Մտադրութիւն կայ Թէրէքի շրջանին մէջ ապրող հայ գաղթականները տեղաւորել նոյն շրջանին հողերուն վրայ, իսկ մնացածները տեղաւորել Թիւրքմէնական շրջանին մէջ, ուր աւելի ազատ եւ բերրի հողեր կան (Տեսակ մը նոր գաղթ)։ Եւ այսպէս, Հողային Վարչութիւնը անհրաժեշտ համարած է հայ գաղթականները տեղաւորել հողաշատ շրջաններու մէջ։ Այս առթիւ պիտի տրամադրուի հիմնագրամ։ Հողը շատ է, օրինակ, Տոնի շրջանին մէջ, ուր պիտի տարուին հայ գաղթականներէն 71 տուն, Ստավրոպոլի շրջանին մէջ հայ գաղթականներուն պիտի յատկացուի 10 տուն, Թէրէքի շրջանին մէջ՝ 22 տուն, Սալսկի շրջանին մէջ՝ 6 տուն։

Կուպանի շրջանին գիւղերը նկատուած է որ քիչ հող ունին։ Ուստի, փոքրամասնութեանց պատկանող գաղթականները պիտի տեղաւորուին շրջանին հողերուն վրայ։

Մայկոպի, Արմաւիրի շրջաններուն եւ Ազիղէ ինքնավար շրջանին մէջ անոնց պիտի տրամադրուին 151 տուն։ Միայն Արմաւիրի մէջ պիտի տեղաւորուին 30 ընտանիք։ Իսկ գալ տարի պիտի տեղաւորուին Արմաւիրի շրջանին մէջ 40 տուն, Մայկոպի շրջանին մէջ 55 տուն, Ազիղէի շրջանին մէջ 26 տուն։

Այս տարի պիտի փոխադրուին հետեւեալ քաղաքներուն մէջ ապրող 4700 հայ գաղթականները.—

	Ընտ.	Հոգի
Վլատիկովկազ	440	2100
Արմաւիր	215	1100
Մայկոպ	95	430
Պրիկումսկ	75	370
Գէորգեւսկի	70	320
Մոզդոկ	85	1380

Ամբողջը 980 ընտանիք։

Հիւսիս. Կովկասի միւս քաղաքներուն մէջ կ'ապրին աննշան թիւով հողագործ Հայեր (50 տուն), որոնք գաղթականներ չեն եւ որոնց հող չպիտի տրուի։

Կրասնոդարի մէջ ապրող 501 հայ ընտանիքներէն (2262) մաս մը կը խորհուի տեղաւորել Կուպանի շրջանը, մնացածները չեն ուզեր տեղափոխուիլ։ Եւ սակայն հրաժարողներէն դուրս կը մնան մաս մը Հայեր ալ, որոնք պէտք փոխադրուին գալ տարի։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

(Մեր սեփական Թղթակիցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 9 Յուլիս

Ինչպէս նախատեսեր էի՝ Պրըթիանու յաղթանակը տարաւ։ Ազատական կուսակցութիւնը չորս տարուան համար ալ ապահովեց իր իշխանութիւնը՝ հազիւ մէկ տարուան ընդհատումէ յետոյ։ 1920ի գարնան իր կամքովը իշխանութեան գլուխ բերաւ Զօր. Աւէրէսքուն, զոր տապալեց ճիշդ տարի մը յետոյ։ Պարպու Շթիրպէյի կարճատեւ կառավարութիւնը փոխանցման գիծն էր միայն ազատականներու ճամբուն վրայ։ Այնպէս որ անակնկալ մը չէր ազատականներու յաղթանակը երեկի ընտրութեանց մէջ, որքան ալ բուռն ըլլար սկսած ընտրական պայքարը։

Ընտրութեանց կը մասնակցէին հետեւեալ կուսակցութիւնները.—

1.— Իոն Պրըթիանուի.— Ներկայ վարչապետին.— ղեկավարած ազատական կուսակցութիւնը, որուն եկած էին միանալ ազգային կուսակցութենէն բաժնուած «Ունիվէրսուլ»ի խմբագրապետ եւ հիմա դատական նախարար Ստէլեան Փոփէսքուի խմբակը, ժողովրդական կուսակցութենէն բաժնուած եւ ներկայիս երկրագործական նախարար Արճէթիանուի խմբակը, գիւղացիականներէն անջատուած եւ այժմ աշխատանքի նախարար Տօքթ. Լուփուի խմբակը։

2.— Ազգային-Գիւղացիական կուսակցութիւնը՝ Ժուլիու Մանուի եւ Միխալաքէի գլխաւորութեամբ։

3.— Զօր. Աւէրէսքուի ժողովրդական կուսակցութիւնը։

4.— Փրոֆ. Քուզայի քրիստոնէական լիգան։

5.— Փրոֆ. Եորկայի ազգային կուսակցութիւնը։

6.— Գերման-Հունգար պլոքը։

7.— Ընկերվարականները։

8.— Աշխատաւորական պլոքը։

Ընտրութիւնները տեղի ունեցան Յուլիս 7ին Հինգշաբթի օր գրգռուած մթնոլորտի մը մէջ, եւ ինչպէս որ կը սպասուէր վերջացան օրուան իշխանութեան ջախջախիչ յաղթանակովը։ Այսպէս, ազատականները հին Ռումանիոյ մէջ ստացան քուէներու 65—70 առ հարիւրը, Պուքովինայի եւ Պեսարաբիոյ մէջ 50—55 առ հարիւրը, Թրանսիլվանիոյ մէջ հազիւ 40 առ հարիւրը, այս վերջին շրջանին մէջ զօրաւոր ըլլալով ազգային գիւղացիական կուսակցութիւնը։

Օրուան իշխանութիւնը շարժման մէջ դրած էր իր բոլոր ուժերը, յաղթելու բացարձակ մեծամասնութեամբ։ Իր նշանաբանն էր ամրացնել Մեծն-Ռումանիոյ կազմակերպութիւնը որուն հիմը դրուած էր դարձեալ իր օրով։

Ամբողջ Ռումանիոյ մէջ քուէարկութեան մասնակցեցան 2.730.376 անձեր։

Ազատական կուսակցութիւնը շահեցաւ ամբողջ երկրին մէջ 1.707.528 քուէ, այսինքն ընդհանուր քուէներուն 62 առ հարիւրը։

Ազգային-գիւղացիական կուսակցութիւնը ստացաւ 607 916 ձայն, այսինքն 22 առ հարիւր։

Գերման-Հունգար պլոքը ստացաւ 182.860 քուէ, այսինքն հարիւրին վեցուկէս։

Ազգային-քրիստոնէական Լիգան ստացաւ 54 400 ձայն, ուրեմն ընդհանուր քուէներուն 2 առ հարիւրէն քիչ պակաս։

Իսկ հազիւ 50.752 քուէ ստացաւ Աւէրէսքուի ժողովրդական կուսակցութիւնը, 49 752 քուէ՝ ընկերվարականները 31 030 քուէ աշխատաւորական պլոքը, եւ 24 071 քուէ փրոֆ. Եորկայի ազգային կուսակցութիւնը։

Եւ որովհետեւ ռումէն ընտրական օրէնքով երեսփ. ժողովին մէջ աթոռ ունենալու համար որ եւ է կուսակցութիւն պէտք է համախմբած ըլլայ ընդհանուր քուէներուն առնուազն 2 առ հարիւրը, երեսփ. ժողովին մէջ մուտք չունին ուրեմն ոչ ազգային-քրիստոնէական Լիգան, ոչ Աւէրէսքուի եւ Եորկայի կուսակցութիւնները ոչ ընկերվարականները եւ ոչ ալ աշխատաւորական պլոքը։

Հետեւաբար Ռումանիոյ վաղուան երեսփ. ժողովը պիտի բաղկանայ ըստ ընտրական օրէնքին կարգ մը մանուածապատ հաշիւներուն, 318 ազատականներէ, 54 ազգային գիւղացիականներէ եւ 15 գերման-հունգար պլոքին պատկանողներէ։

Ընտրուած են ազգային գիւղացիական կուսակցութեան գրեթէ բոլոր պարագլուխները.— Ժուլիու Մանու, Իոն Միխալաքէ, Ալէքսանտր Վայտա Վօյվօտ, Վիրճիլ Մատճարու, Քոնսթանթին Սթէրէ, Աուրէլ Վլատ, Փան Հալիփպա, Միհայիլ Պոփովիչ եւն.

Վաղը, կիրակի, տեղի պիտի ունենան ծերակոյտի ընտրութիւնները, որոնք տարակոյս չկայ թէ պիտի վերջանան դարձեալ ազատականներու ջախջախիչ յաղթանակով։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն շատերը արդէն կը հրաժարին մասնակցելէ, առարկելով ընտրական զեղծումներ ու բռնութիւններ եւայլն։

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ ՀԱՑ Կ'ՈՒԶԵՆ.— Փառմայի եւ Թորինոյի մէջ (Իտալիա) անգործները ցոյցեր կատարեցին փողոցներուն մէջ։ Ցուցարարները խանութներուն առջեւէն կ'անցնէին «Հաց եւ աշխատանք կ'ուզենք» վերտառութեամբ նշանաբաններով։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք։ Զորս կիներ վիրաւորուեցան։ Վերջին օրերս 2000 հակաֆաշիստներ ձերբակալուեցան։

«ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ԲՈ…

Պատերու վրայ փոշոտ… նաթափ, կէս պատռտուած… դաթուղթեր երեքամեայ հ… կով։ Անկիւնը ջրատաշտակ… բայց առանց բաժակի։ Եւ… նեակ, հարիւրաւոր մա… որոնք ժամերով կը սպաս… կայացի կեցած։

Արձանագրող օրիորդը… տարբեր՝ յօրանջելով կը… հանջէ.

— Ձե՛ր հաշուետետրը…

Եւ յետոյ, երբ թիւը… կերպով ամփոփուած է… մէջ, մարդիկ բժշկի դռան… ջեւ կարգի կանգնած կը… վիճիլ, աղմկել, երեխաներ… կուլան, կիները ջղաձգօր… ճչան կը մարեն։ Եւ,… դիւրին բան չէ 6—7 ժամ… գի կենալ։

Ահա անմխիթար պատ… մեր բուժարաններուն։

Առաւօտ ժամը 4էն, երբ… կուին նոր կ'արթննայ, քաղ… կեդրոնական… ժարանին առջեւ կը սկսի… ամբոխը։ Մինչեւ ժամը 8… թաշարէքը կը մնայ… տակայելի չափով. քիչ… ւանդներ, որոնք քանի մը… կարգի սպասելէ ետք… կ'երթան ձեռնունայն։

Բուժարանը ամէն օր… դունի 1000է աւելի մարդ… եւ այնպէս կարծես մա… հիւանդներէ կը մնան… սակայն դեռ այժմ, ամառ… բժիշկներու [illegible]… ւանդներու թիւը զգալի… պակասած է։ Մօտ երկու… առաջ, բժշկի մօտ ընդունուելու համար, անհրաժեշտ էր… սպասել գիշերուան ժամը 2… Իսկ Լէնինի փողոցի բուժ… առջեւ այսօր ալ… կարգի կը սպասեն գիշեր… ժամը 2էն։ Կը սպասեն… առաւօտեան ժամը 5-6, երբ… պանը կը սկսի բաժնել… տակներ։

Աւելի լաւ չէ կացութիւ… կեդրոնական բաց… նին մէջ… մէկ բժիշկը օր… կ'ընդունի 80 հիւանդ…… ները կը գանգատին,… ները ուշադրութեամբ չեն… 3-4 ժամուայ մէջ ուշադ… թեամբ կարելի ալ չէ…

Վերայի շրջանային բ… րանին մէջ 8 բժիշկ… կը նային 500 հիւանդ… մը բժիշկներ առանձնապէս… յարգուին» հիւանդներու… եւ ստիպուած են աւելի… հիւանդներ ընդունիլ. Իսկ… ժարանի վարչութիւնը… միջոցի կը դիմէ, բժշկ… բերը համաչափ դարձնել… մար։

Բուժարանի բնակարան… փէն աւելի… է։ [illegible] …400… աշխ. հիւանդութիւններու… չկայ, իսկ պահանջք խիստ…

Գիշերուայ հերթերը բուժ… րաններու առջեւ անթոյլա… խաղաղութիւն են։

Կը կարծէք, թէ… «փտած արեւմուտքի»… սեփական լուծին տակ… պրոլետարական բուժարաններ… մասի՞ն է։

Ինչպէս չէ։ Խօսքը… ճիս առաջին համայնավար… պարկառութեան» երկրի… ներուն մասին է։ Անդրկով… մայրաքաղաք Թիֆլիսի… նեյն, որ գիշեր-ցերեկ… կը կատարեն բժիշկները… ջեւ։ Այս նկարագրութիւն… բառացի թարգմանուած է… Անդրկովկասի կառավարու… պաշտօնաթերթ «Զարյա… ստոկա»ի 2 Յուլիս թիւէն։

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷ…

Եօղուն-Օլուք կը գտնուի… տիոքի շրջանը, Ճէպէլէ… սայի ստորոտը։ Ունի 239… ընտանիք, (1129 հոգի)… հայ կաթոլիկներ ու… կաններ։ Լուսաւորչական… մեծամասնութիւն կը կազմ… Բոլորն ալ ունին իրենց… թաղայրը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԱԿԱՆ

...կը փութամ ձեզի հաղորդել ...ուսթաֆա Քէմալի ի պատիւ ...ւայ մէջ տեղի ունեցած պատ... ...ւն ջահագնացութեան նկա... ...թիւնը, քաղելով պոլսա... ...թերթերէն:

...Յուլիս 2ի գիշերը ժամը 7ին ...ոնական հրավառութ ժողո... ...՝ Տօմ... ...էր ... ...քէօշկին առջեւ անձկալից վայր... ...եանները կը շնչէր: Զրոյց կը ...բջէր թէ կազին կը ճաշէ: Ճաշը ...ցունց մինչեւ ժամը 10: Յան... ...ոմ քէօշկին ելեկտրական լոյ... ...ը վառեցան: Ծափեր, ծա... ...եր, ծափեր: Դեռ Գազին այդ... ...ի ծափահարութիւն չէր առ... ...ում: Շուք մը: Կազի փաշան էր: ...ի հուրեր: Ծափեր: Հազարա... ...ւ գլխարկներ օդը բարձրա... ...ն, բայց գետին չինկան: Յաղ... ...թիւ առաջնակներ ժողվեցին ...խարկները ու փախան: Կազին ...ւ... ժողովուրդը ու աշուրք կերաւ: Աշուրքին հասնելէ ...ր ... քաշուեցաւ: Ծափեր, յու... ...: վերստեղծել կ'ուզէին: ...ն կրկին երեւցաւ ու լոխում ... ցուփը հասնելէ վերջ ...շուեցաւ: Ծափեր: Կազին եր... ...որդ անգամ ըլլալով երեւցաւ ... սկսաւ լէպլէպի ուտել: Ծա... ...ր ամէն ոք իր մաքէթը, մի... ...ն ... կոշիկը կը նետէր: ... ...ազար փոխադրուեցան գաղտ... ...ի ճամբաները: Կազին երեւցաւ: ...ր շատ սուրճ մը խմեց: ...ակիրներու թափօրը ան... ...ւ քիչ մը ... տեսնե... ...ով որ կազին առանց սիկարի ...ը խմէ սուրճը, քիչ մը ծխա... ...ու թութի ...ն: Կազին ...ն նուէրը ու ծխեց: ...աշուեցաւ: Ծափեր, ծափեր, ...ափեր: Իբրաբանցումի տակ մի... ...ցին բանակայինները պաղա... ...թիւնով բաւական դրամ ...ցին... իրենց գրպաններուն ... կազին եկաւ սարսայ լոխ... ...ուր կերաւ: Ժողովուրդը մաղ... ...անքներ կ'ընէր կազիին բազմա... ...ողջ ստամոքսին համար:

— Փօղազ օլսա, կազի փաշա:

— Վալլահի, աշխարհիկը կսէ ...ր կազին ... քաց է...

Ու կէս գիշերին միայն տուն ...րադարձաւ ժողովուրդը, ցու... ...ցնելով իր բաց սիրտն ու հո... ...քին, իր բաց գլուխն ու բաց ...ւթքը նոյնը:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԱԶԳ. ՏՕՆԻՆ ՕՐԸ.— Նովէրի ...ի մէջ, երբ գիշերային հրախաղութիւնները տեղի կ'ունենային, ...ազմածիւ հանդիսատեսներ կը ...արձրանան երկաթէ սանդուխի վրայ: Յանկարծ սանդուղը ... կոտրի եւ ամբողջ բազմութիւնը եւ երկաթէ սանդուղը (100 քիլօ) կ'իյնան հանդիսատեսներուն վրայ: Բազմաթիւ ...արգիկ վիրաւորուեցան, յոյն ... մեռաւ:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ԾՈՎԵՐՈՒ ՈՒԺԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ԻԲՐ ՇԱՐԺԻՉ ՈՒԺ

Պ. Ժորժ Քլօտ վերջերս Փարիզի Գիտութեանց Ակադեմիային ներկայացուց խիստ շահեկան տեղեկագիր մը ծովերու թաքուն ուժի գործածութեան մասին, որ կ'արժէ քանի մը խօսքով պարզել իր տեսութիւնը:

Պ. Քլօտ, որուն կը պարտինք ամոնիաքին սէնթեզը, այդ տեղեկագրին մէջ կը ներկայացնէ Փօլ Պուշըրօյի աշխատակցութեամբ ձեռք բերուած հետազօտութեանց արդիւնքը, որուն նպատակն է ճարտարարուեստի մէջ ծովերու ուժը օգտագործել իբր շարժիչ զօրութիւն: Այդ նպատակին հասնելու համար յիշեալ գիտնականները աչքի առջեւ ունեցած են ջերմութեան բարեխառնութեան այն տարբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին հասարակածային ծովերու մակերեսի ջուրերուն — միշտ տաք — եւ ընդծովեայ ջուրերուն միջեւ — միշտ պաղ — բեւեռային ծովերէն եկած խիստ ջրահոսանքներուն պատճառաւ:

Ըստ վերոյիշեալ գիտուններուն, ծովի մակերեսի շոգիին միջոցաւ ձեռք բերուած աշխատանքը, հեղուկ վիճակի վերածելով եւ ... շուրջ ... մէջ դնելով, կարելի է ստանալ աշխատանք մը՝ որ հաւասար է 100 մեթր բարձրութենէ մը ինկած ջուրին առաջ բերած արդիւնքին.

Այս եղանակով ծովերու ջուրերէն կարելի պիտի ըլլայ ստանալ այնպիսի անսահման զօրութիւն մը որ երկվայրկեանի մը մէջ 1000 խորանարդ մեթր տաք կամ պաղ ջուրին համար 400 հազար քիլօվաթ ուժ մը պիտի ունենայ:

Այդ նպատակաւ պէտք եղած գետնխորան ծախքերը ջրվէժներու համար եղած ծախքերէն աւելի սուղ պիտի չըլլան: Ըսել է թէ, առուցեալ ջուրի հեղեղներ այնպիսի մեծ զօրութիւն մը առաջ պիտի բերեն, որով կարելի պիտի ըլլայ կարեւոր չափով մը մեղմացնել արհեստարուեստային ... ու հիւանդութիւն պատճառող խոնաւութիւնը:

Հ. ՏԵՐՈՍԻ

ՀԱՅ ԱՐԻ ՄԸ.— Պոսթընի մէջ 15 տարեկան հայ պատանի մը, Բուռօլֆ Յովսէփեան, շահած է արիութեան բոլոր պատուանշանները, 76 հատ:

ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

«Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէն» իր գործունէութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկած ըլլալով, մեզի ղրկած է հետեւեալ հաշուեկշիռը

Մուտք՝ 39 անհատներէ եւ 11 կազմակերպութիւններէ՝ հարիւր յիսուն երեք հազար հարիւր ութսուն եւ եօթ ֆրանք 65 սնթ. (153,187 ֆր. 65 սնթ.): Ելք՝ գնուած հագուստեղէնի տրուած 24,187 ֆր. 65 սնթ.: Մերձ. Արեւելքի Օգնութեան Կոմիտէին տրուած 129,000 ֆր.: Գումար՝ 153,187 ֆ. 25 սնթ.: Ասկէ զատ «Յառաջ»ի միջոցով Ամերիկեան Նպաստամատոյցին յանձնուած 77,725 ֆրանք 45 սանդիմ եւ մէկուկէս ոսկերլին: Ուրեմն Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէի գումարին հետ գոյացած է 230 հազար 913 ֆր. եւ մէկուկէս ոսկերլին: Այս գումարներու ստացման ինչպէս նաեւ փոխանցման մանրամասնութիւնները ժամանակին հրատարակուած են Յառաջի մէջ:

Կ'արժէ յիշել, որ Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէն եւ թէ Յառաջը իրենց հլքի օրինակին մէջ չունին եւ ոչ մէկ սանթիմ իբրեւ գիւանական կամ այլ ծախս:

Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէի գնկոյցէն կը տեղեկանանք թէ՝ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը որոշած է Շիրակի վնասուած շրջանին մէջ վերոյիշեալ գումարով շինել բուժարան մը, կործանուած գիւղերէն Բայանտուրի մէջ: Ղրկուած է շինութեան ծրագիրն ու նախագիծը եւ խնդրուած է Եղբայր. Օգնութեան համաձայնութիւնը: Վերջինս նկատի ունենալով եղած ձեռնարկի օգտակարութիւնը իր կողմէն խնդրած է Յառաջի խմբագրութենէն, որպէս զի ան եւս հաւանի, իր միջոցով ղրկուած գումարն ալ տրամադրել նոյն ձեռնարկին: Հաւանութիւն տրուած է արդէն:

Համաձայն ներկայացուած ծրագրին, հաւաքուած գումարով կարելի է շէնքի կառուցման հետ ապահովել նաեւ անոր պահպանումը երկու տարի:

∴ Եղբայրական Միութեան Կոմիտէի վերջին ընդհանուր ժողովին մէջ իրենց աշխատանքներուն համար շնորհակալիք գնահատուած են Կոմիտէի նախագահուհին Տիկ. Բէկլարեանը իր նուէր. եւ բարոյական լայնաշխարհութեան, Պ. Ա. Խաչիկեանը, Իշխան Ամատունին եւ Խունտոյը իրենց գործօն եւ արդիւնաւոր աշխատանքին համար:

∴ Լիոնի Ազգ. Միութեան կազմած մանկաւոր յանձնախումբը մեզի ղրկած է իր հանգանակութեան հաշուեկշիռը, որմէ կը տեղեկանանք թէ հաւաքած է 6057 ֆր. 50, որ Հայաստան փոխադրուած է հետեւեալ թուականներուն.— 1927 փետր. 15ին 5000 ֆր. Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Փարիզի մասնաճիւղին միջոցաւ. Մարտ 2ին՝ 500 ֆր. պատուելի Պարսամեանի միջոցաւ, Յուլիս 2ին՝ 557 ֆր. 50՝ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին միջոցաւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՏԷՔԱԶՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՏԷՔԱԶՎԻԼ.— Մեր գաղութը 4 տարուան պատմութիւն ունի: Այժմ կը բաղկանայ 34 ընտանիքներէ եւ 20—25 ամուրիներէ, ընդամէնը 150 հոգի: Մեր հայրենակիցները ընդհանրապէս կ'աշխատին ածխահանքերու մէջ: Գործը բացօթեայ է, եւ ծանր: Օրականներն ալ այնքան գոհացուցիչ չեն, բաղդատելով ուրիշ տեղերու հետ: Ատոր համար ալ մեր հայրենակիցները քանի մը ամիս աշխատելէ յետոյ, եւ ճանապարհածախս մը հաւաքելով, իսկոյն կը մեկնին ուրիշ քաղաքներ:

Գործատէր ընկերութիւնը ընտանիքի տէրերուն տրամադրած է առանձին երկու սենեակնոց տուներ, պարտէզով, իսկ ամուրիներու համար քարաշէն տաղաւարներ, պէտք եղած յարմարութիւններով: Ածուխը կը տրուի խիստ աժան: Բժշկութիւնը ձրի է, իսկ իբրեւ տան վարձք վար կը դնեն ամիսը 21 ֆրանք:

Դժբախտաբար մեր հայրենակիցները այնքան ալ համերաշխ չեն իրարու հետ, փոքր վէճերու պատճառով: Հինգ ամիսէ ի վեր, թմրած կեանք մը կը վարէր գաղութը: Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. գործիչ ընկեր Ա. Արօեանի, մեր հայրենակիցները գիծ մը քաշելով անցեալ փոքր թիւրիմացութեանց վրայ, ձեռք ձեռքի տուին եւ այժմ նոր կեանք մը կը վարէ մեր գաղութը: Զունինք որ եւ է ազգային կազմակերպութիւն, բացի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ենթակոմիտէէն, որ երեք տարուան պատմութիւն ունի, եւ նորակազմ Տարօնական Հայրենակցական Միութենէն:

Մանուկները, որոնց թիւը 20ի կը հասնի, կը յաճախեն ֆրանսական վարժարան:

Չորս տարուան գաղութ ենք եւ միշտ ալ 150 հոգի, անընդհատ երթեւեկներով, բայց մէկը չէ այցելած մեզի եւ չեն հետաքրքրուած մեր վիճակով:

Այս չորրորդ անգամն է, որ Հ. Յ. Դ. գործիչները կուգան, կ'ուսումնասիրեն մեր վիճակը, իրենց հրապարակային բանախօսութիւնով մեզի տեղեկութիւններ կուտան ազգային կեանքի մասին: Ուրեմն, կայ եւ կը մնայ Դաշնակցութիւնը, իբրեւ պաշտպան աշխատաւորին եւ գիւղացիին:

Կալուածցի

ԽԱՌՆ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Մ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Մեզի կը հաղորդեն թէ կովկասահայ թաւջութակահար Միքայել Յովհաննէսեան, որ ամիսներ առաջ Փարիզի մէջ երկու նուագահանդէս տուաւ, մեծ յաջողութեամբ, հրաւիրուած է Օսթանտ՝ մասնակցելու, իբրեւ սոլիսթ, Օգոստոս 5ին տեղի ունենալիք concert classiqueին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ՍԷՐԸ.— Նիսի մէջ Իտալացի մը, Իփփոնի, նշանուած էր մանկամարդ աղջկան մը հետ: Սակայն Իփփոնի այնքան սարսափելի տղայ մըն էր, որ շուտով աղջիկը մերժեց սէրն ու նշանը:

Իփփոնի չէր ուզեր հրաժարիլ եւ բանի ամուսնանալ կ'ուզէր: Երբ՝ վերջին անգամ ալ, փողոցին մէջ, աղջիկը մերժեց զինք, Իփփոնի ատրճանակի երկու հարուածով գետին փռեց զայն:

ԲԱԽՏԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ.— Ձեխ կահագործ մը, Հանրի Սթէն, դրամ վաստկելու նպատակով կ'երթայ Աւստրալիա: Հոն կ'ամուսնանայ աղջկան մը հետ, որ շատ պահանջկոտ ըլլալով, կը մղէր խեղճ բանուորը զանազան միջոցներու: Քանի մը անգամ կը փորձուի գողութեան եւ վերջապէս կը նետուի բանտ 5 տարի: Երբ բանտէն կ'արձակուի, կը տեսնէ որ կինը մեռած է, զաւակներն ալ կորսուած են ու տունը՝ պարապ:

Նաւ կը նստի ու կը վերադառնայ հայրենիք: Սիրելեալ կնոջ մահը այնքան ազդած էր, որ ջղայնութենէ կը տառապէր, անօթի՝ շարունակ կը խմէր, եւ ամէն օր գինով-մեռելի պէս կը պառկէր:

Յանկարծ կը հասնի նամակ մը, որ երկու լուր կուտար իրեն: Կինը, զոր կը սիրէր Սթէն, հոմանուհին էր նամակագիրին: Ամուսնութենէն առաջ եւ միջոցին ան կը խաբէր իր ամուսինը: Երբ Սթէն բանտարկուեցաւ, կինը աւելի ազատ զգաց ինքզինքը: Սթէնի զաւակները իրը չէին:

Այս յայտնութիւններէն յետոյ, նամակագիրը, իբրեւ փոխարինութիւն կնոջը, որ թէեւ այլեւս մեռած էր, Սթէնի կը կտակէր 12 ու կէս միլիոն:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Լէզէվիլի ոճրագործը Թափիթէն, որ սպաննած էր կինն ու երկու աղջիկները, կը փոխադրուէր Տիժոն: Միասին էր 80 ամեայ Միշէլը, որ սպաննած էր 70 ամեայ իր կինը: Թափիթէն քիչ մը խենթ կը թուէր, շարունակ կ'ըսէր թէ «ինք շնորհաւորելի է սպաննած ըլլալուն համար իր կինն ու աղջիկները որոնք հիմա դրախտ գացած են»:

Ու այս անզգայ ոճրագործը ընտրեց իր պատիժը, նոյնքան «շնորհաւորելի» շարժումով մը:

Երբ Տիժոն կայարանը կ'իջնէին, ցնցեց ձեռքին կապը եւ ակնթարթի մը մէջ նետուեցաւ ճեպընթացին տակ, որ սուրալով կը հասնէր վարէն: Կտոր կտոր եղաւ:

ԵՐԿՈՒ ԱՒԱԶԱԿ.— Յիսուն... Տօնին գիշերը երբ մանչ ու աղջիկ պար կը դառնային, երկու մարդոց խելքն ալ կը դառնար աղջկան մը շուրջը: Ու այս հեկայ Փարիզին փորին մէջ չյաջողեցան բաժնել աղջիկ մը: Սպառնալից վիճաբանութենէ մը յետոյ, կ'որոշեն մենամարտով լուծել: Յաջորդ առտուն, երկու աքաղաղները Փարիզի դուռներուն առջեւ, պատնէշներուն տակ կը գտնեն իրար: Վկայ մը կը յանձնէ ատրճանակները: Կրա՜կ: Երկու մարտիկները կ'իյնան գետին վիրաւոր: Յանկարծ կը հասնի ոստիկան մը, եւ երկուքն ալ կը լեցնէ ինքնաշարժին մէջ, որ կը սպասէր վիրաւորները փոխադրելու համար: Ու շիտակ բանտ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՈՃԻՐ.— Պրիւնուայի մէջ Պուատէ լքած էր իր կինը՝ անհաւատարմութեանը համար: Տիկին Պուատէ հաստատուած է Մօնրուժի մէջ, ուր գտած էր «բարեկամ» մը: Երկու տարի խաղաղ ապրեցաւ բարեկամին հետ: Անցեալ օր հետն առնելով նոր ամուսինը եւ աղջնակը, որ ունեցած էր նախորդ ամուսինէն, գնաց Պրիւնուա:

Պուատէ, լսելով որ կինը գիւղ եկած է, հեռացած էր տունէն: Իրիկունը դիպուածը դէմ դիմաց բերաւ զանոնք: Կինը մօտեցաւ եւ դրամ պահանջեց աղջնակին համար: Պուատէ պատասխանեց թէ չի կրնար ո եւ է վճարում ընել քանի աղջնակը կը մնայ մօրը քով:

Կնոջ բարեկամը միջամտեց, նախատեց եւ ապտակեց: Այն ատեն, Պուատէ հանեց ատրճանակը եւ չորս հարուածով գետին փռեց երկուքն ալ: Կինը մեռաւ, «բարեկամը» ծանրապէս վիրաւոր, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց:

Պուատէ ներկայացաւ ոստիկանատուն:

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ.— Փիէռ Շան, անունին պէս անպիտան տղայ մըն էր: Մարտիրոսի նման կը չարչարէր մայրը, քանի մը անգամ գողութեան համար դատապարտուած էր զանազան պատիժներու, եւ վերջապէս բնակութենէ արգելքի:

Ու երբ անցեալ օր, փոխադրութեան պահուն, Մէցի կայարանը կ'իջնէր, յաջողեցաւ ոստում մը ընել, փախչիլ ու նետուիլ գետ, ուր խեղդուեցաւ:

ՓԱՐԻԶԻ Clinique Tarnierին մէջ ծանօթ վիրաբոյժ-կնախտաբան Տր փրօֆ. Պուէնտօ, Յուլիս 15ին մեծ յաջողութեամբ կատարեց խիստ փափուկ գործողութիւն մը, վեց տարի առաջ Եգիպտոս հարս ղրկուած երիտասարդ հայուհիի մը վրայ: Դժբախտ կինը, զոհ բժշկական տգիտութեան մը, չորս տարիներէ ի վեր անկողին գամուած կը մնար, անդէպ եւ անյարմար դեղերու ազդեցութեան տակ՝ իր քալելու կարողութիւնն ալ կորսնցուցած էր: Շնորհիւ ֆրանսացի փրօֆէսէօրին ճարտար վիրաբուժութեան, պիտի կրնայ վերստանալ իր առողջութիւնը:

Ուսանող

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՑՆԻՉ ՄԸ ՆԵՐՍԷՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Այո՛, բնաւ, բարեբախտ ... որ մտածեցի քննել ձեր անցագիրը ամէնէն կարեւորը կը ... անոր:

— Ի՞նչ:

— Լոնտոնի հասարակապետ ... ...ին արտօնութիւնը:

— Բայց քանի որ անցագիրը ...տրագրուած է դեսպանին կողմէ, ...ձ կը թուի թէ...

— Կը սխալիք եւ ահա թէ ... դեսպանը իրականութեան ... նախապէս առանց Լոնտոնի ... արտօնութեան ստանալու ... համար անցագիր ... եւ Չեկան այդ արտօնութիւնը չի տար, եթէ հասարակապետական կեդրոնը — այսինքն այն կազմը՝ որուն ստիպուած էք պատկանիլ՝ չինդրէ.

— Ինչպէս որ, Մոսկուա հասնելուդ որեւէ ատրիկանալեր մը ձեր անցագիրը տեսնելով, ձեզ կը ձերբակալէր:

— Վա՛յ անպիտաններ:

— Այո, եւ գիտէ՛ք ինչ պիտի պատահէր, ձեզ բանտը պիտի պահէին, մինչեւ որ Լոնտոնի մէջ կատարուելիք քննութիւնը արդիւնքի մը յանգէր:

— Աղուոր ծուղակ մը պիտի ըլլար:

— Որմէ չպիտի կրնայիք դիւրաւ դուրս ելլել, հաւատացէք:

— Բայց այն ատեն, ի՞նչ ընելու է: Չեմ կրնար Լոնտոն դառնալ, նոր անցագիր մը առնելու համար:

— Անշուշտ բան մը կը կարգադրենք եւ շուտով:

— Ի՞նչպէս:

— Կը տեսնէք:

Հինգ անգամ զանգակը հնչեցուց եւ անմիջապէս մէկը ներս մտաւ զզուելի կերպով պզտոր կեղտոտ գդակը որ իր գլուխը կը ծածկէր, քանի մը սերունդ տեսած ըլլալու էր: Եւ իր դէմքին ու ձեռքերուն պզտոր խաւերէն դատելով, կ'երեւէր թէ այս մարդը լուացուելու մասին տարրական գաղափար մը իսկ չունէր: Մանաւանդ այնքան անշնորհք կերպարանք մը ունէր որ հազիւ կրցայ լրջութիւնս պահել:

— Իմ հիւպատոս, ըսաւ գնդապետը, զայն ինծի ներկայացնելով

Ցնտոյ անոր դառնալով.

— Խոմայիլօֆ, ըսաւ, ի՞նչ կը մտածէք այս անցագրին մասին կանոնաւո՞ր է:

Մարդուկը քթին վրայ տեղաւորեց հսկայ ակնոց մը եւ անցագիրը առնելով սկսաւ զայն քննել, հոտուըտալով, շօշափելով, ամէն ուղղութեամբ դարձնելով եւ լոյսին դէմ դնելով՝ անոր թափանցկութեանը նայելով:

— Ասիկա հերոս մըն է, ըսաւ գնդապետը, ինծի ծռելով նայեցէ՛ք ինչպէս կը գործէ: Շատ ջանացած, Խոմայիլօֆ վերջացուցած էր արդէն իր քննութիւնը. լայն ժպիտ մը կը փթթէր իր շրթունքին վրայ

— Է՛, պատմէ տեսնենք, ըսաւ գնդապետը:

— Այն Չ տավարիշ որ որ խարդախեր է այս անցագիրը, այնքան ալ խորամանկ չէ, ըսաւ Խոմայիլօֆ խնդալով: Ասոր վրայ պակաս մէկ բան, իսկ աւելի՛ շատ բաներ կան:

— Ո՞ւ ;

— Չէ՛ ինչպէս որ պատիւը ունիմ ձեզի ըսելու. նախ Լոնտոնի հասարակապետ կեդրոնին արտօնութիւնը կը պակսի. բայց ասիկա փոքր եթէ դուք ալ նշմարեցիք:

— Այո, ըսաւ գնդապետը ժպտելով

— Անշուշտ, աչքի կը զարնէ. բայց ինչ որ չտեսաք մանաւոր յանձնարարութիւնն է,— եւ իր բառերը շեշտեց— որուն կ'արժանանայ անցագրին տէրը.

Գնդապետը այլեւս չէր ինքզ...

— Ի՞նչ յանձնարարութիւն է այդ, հարցուց կոյսը շեշտով մը որ զարմացում կը...

Անցագիրը սեղանին վրայ փռելով Խոմայիլօֆ շարունակեց.

— Նախ, նշանակելի կէտ մը կայ. Լոնտոնի սովետական դեսպանին կնիքը փոխանակ վառ կարմիր ըլլալու, մարած է. ինչ որ պոլշեւիկեան լեզուով կը նշանակէ «Ուշադրութի՛ւն. անցագրին տէրը կասկածելի է»:

— Այդ ի՞նչ նորութիւն է, ընդմիջեց գնդապետը, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այդ մանրամասնութիւնները ցարդ ինծի չէիր տեղեկացուցած:

— Անշուշտ այն պատճառով որ նոր մէկ հնարքն է Չեկային, որ ամէն օր դէպի կատարելութեան կը դիմէ:

— Բայց ինչպէ՞ս երեւան հանեցիք այդ կէտը:

Պարզապէս քննելով տեղեկագիր մը որ մեր ամէնէն վստահելի մարդերէն մէկուն՝ Չեկինի ձերբակալման հետ կապ ունէր. եւ այս առթիւ իմ քննութիւնս եկաւ հաստատելու իմ այս հետեւութիւնս: Արդիւնքը բացայայտ է:

— Լաւ, յետոյ այս բոլորը ինծի կը հաղորդէք հաճեցէք շարունակել ձեր փաստարկումները:

Խոմայիլօֆ խոնարհեցաւ եւ շարունակեց.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆԻՐՑԱՆՑ

շարժերով մեկնեցան Վիէննայէն եւ Թիրոլէն։ Հունգարիոյ Ազգ. դրամատունը կը մերժէ աւստրիական դրամով վճարումներ ընդունիլ։

Երեք ֆաշիստներ, որոնց արձակումը պատճառ եղած էր խռովութեանց, յաջողած են փախչիլ եւ ապաստանիլ իրենց տուները՝ մաճառ հողին վրայ։ Հոն փախած է նաեւ իրենց փաստաբանը ազգայնական տոքթ. Ռիխթ։

Վերջին լուրերու համաձայն, ընկերվարականներուն եւ կառավարութեան միջեւ կնքուած է երեք օրուան զինադադար մը, որ կը վերջանայ Չորեքշաբթի իրիկուն՝ գոհերու թաղումէն ետք։ Ուրեմն վաղը իրիկուն կառավարութիւնը պէտք է պատասխանէ թէ կ'ընդունի՞ ընկերվարականներուն առաջարկը՝ ներկայ «արիւնի, անիշխանութեան եւ աւերումի վարչաձեւը» փոխարինելու համար ուրիշ վարչաձեւով մը։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ դահլիճը պիտի վերակազմուի եւ նոր կառավարութեան մէջ պիտի մտնեն ընկերվարականները։ Քաղաքապետին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ 5000 հոգինոց համայնքային պահակախումբ մը, բաղկացած միայն ընկերվարականներէ, որոնք հանրային շէնքերու պահպանութեան պիտի հսկեն։ Ասոնք երդում ըրին հաւատարիմ մնալ Հանրապետութեան եւ հաւասար խստութեամբ շարժիլ բոլոր խռովարարներուն դէմ, ազգայնական թէ համայնավար։ Այս վերջինները առիթէն օգուտ քաղելով կ'ուզեն «համաշխարհային յեղափոխութիւն»ը իրականացնել Վիէննայի մէջ, բայց չեն յաջողիր։ Կ'ըսուի թէ Մոսկուայէն օդանաւով Պերլին եկած եւ անկէ Վիէննա անցած է համայնավար գործիչ Փիք։

Կը հերքուին այն զրոյցները թէ Իտալիա եւ Հունգարիա կը մտածեն զինեալ միջամտութիւն ընել Աւստրիոյ գործերուն։

Անգլիա եւ Ճափոն կը համաձայնին

Ժընեւէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Անգլիացիներն ու Ճափոնցիները յաջողած են համաձայնութեան եզր մը գտնել յածանաւերու մասին։ Անգլիա եւ Ամերիկա 500 հազարական թոնօ յածանաւ եւ թորփիլանաւ պիտի ունենան, իսկ Ճափոն՝ 325,000 թոնօ։ Կ'ըսուի թէ Ճափոն պիտի պաշտպանէ անգլիական այն տեսակէտը, որուն համաձայն 8000 թոնօյէն վար բոլոր յածանաւերը վեց մատնաչափ թնդանօթ պիտի ունենան։ Մինչ Ամերիկա ութը մատնաչափնոց թնդանօթ կ'ուզէ։ Ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի պահանջէ Անգլիացիներէն որ հրաժարին հիւսիսային եւ հարաւային Ատլանտեանի իրենց նաւային խարիսխներէն։

Նոր երկրաշարժ Երուսաղէմի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Կիրակի առաւօտ երկրաշարժի նոր ցնցումներ զգացուած են Երուսաղէմի մէջ։ Ոեւէ զոհ չկայ։ Սակայն բնակիչները սարսափահար քաղաքէն դուրս դաշտերը ապաստանեցան։ Ցորդանանի վրայ Ալէնպիկամուրջը փլատուած է։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ անցած շաբթուան երկրաշարժի նիւթական եւ մարդկային կորուստներուն ճշգրիտ վիճակագրութիւնը հազիւ 2-3 շաբաթէն կարելի պիտի ըլլայ կազմել։ Վերջին թիւերն են.— Պաղեստին՝ 192 մեռեալ, 356 ծանր վիրաւոր, Անդրյորդանան՝ 68 մեռեալ եւ 102 ծանր վիրաւոր։ Նապլուսի ամբողջ բնակչութիւնը քաղաքէն դուրս վրաններու տակ կ'ապրի։ Պաղեստինի կառավարութիւնը կոչ մը կ'ուղղէ ամբողջ աշխարհի մարդասէրներուն, օգնութեան փութալու համար աղէտեալներուն։

Ֆրանկօ-պելժ բարեկամութիւն

Կիրակի օր վարչապետ Փուանքարէ Լաքէնի (Պելճիքա) գերեզմանատան մէջ բացումը կատարեց կոթողի մը, որ կանգնուած է ի յիշատակ Պելճիքայի մէջ ինկող ֆրանսացի անծանօթ զինուորին։ Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Ալպէր թագաւորը եւ Փուանքարէ, վեր հանելով Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի անկեղծ բարեկամութիւնը։

Համայնավար երեսփոխաններու

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ոստիկանութիւնը հրաւիրեց համայնավար երեսփոխանները Մարսէլ Քաշէնը, Ժաք Տորիօն եւ Անտրէ Մարթին՝ բանտ ներկայանալ Երկուշաբթի (երէկ, ժամը 15ին՝ կրելու համար իրենց պատիժները։ Ինչպէս կը յիշուի, ասոնք դատապարտուած էին զինուորները ապստամբութեան հրաւիրող յօդուածներ գրելու յանցանքով։ Քաշէն եւ Մարթի վեց ամիս, իսկ Տորիօ 13 ամիս պիտի մնան։

Հիմա որ Երեսփ. Ժողովը արձակուրդի մէջ է, ասոնք խորհրդարանային անձեռնմխելիութիւն չեն վայելեր։

Փարիզ—Նիւ Եորք թռիչը

Կիրակի օր «Միս Քոլոմպիա»յի վրայ նոր շարժիչ մեքենայ մը դրուեցաւ եւ Տրուհէն ու Լէվին 30 վայրկեանի թռիչք մը կատարեցին՝ փորձելու համար զայն։ Արդիւնքը գոհացուցիչ էր։ Այս շաբթու ընթացքին ծանր բեռով նոր փորձեր պիտի կատարուին։ Մեկնումի համար վերջնական թուական չէ որոշուած դեռ, սակայն կը կարծուի թէ մինչեւ 10 օր պիտի կրնան մեկնիլ։ Պէնգինի նոր ընդունարան մը եւս պիտի աւելցուի օդանաւին վրայ՝ որպէսզի ի վիճակի ըլլայ երկու ժամ աւելի ճամբորդել։

Լէվին կը հերքէ թէ ինք պայմանագրուած է 150.000 տոլար վճարել Տրուհէնի, ու կ'ըսէ թէ պիտի վճարէ միայն 150 հազար ֆրանք, այն ալ մէկ տարուան աշխատանքի փոխարէն։ «Ներկայիս օդանաւորդներ շատ կան, այնպէս որ մարդ ստիպուած չէ օդանաւորդի մը այդպիսի առասպելական գումար մը վճարել»

ՖՐԱՆՍՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի օր վերջացաւ հեծելանիւով Ֆրանսայի շրջանը կատարելու մրցումը։ Ինչպէս նախատեսած էինք, յաղթանակը շահեցաւ Լիւքսէմպուրկցի Նիքոլա Ֆրանց՝ երիտասարդ մարզիկը, որ 5401 քիլոմեթր ճամբան կտրեց 198 ժամ 16' 42''էն։ Երկրորդ հանդիսացաւ Տըվէլ՝ 200 ժ. 5' 3''. Գ.՝ Վէրվէք՝ 200 ժ. 41' 48''. Դ.՝ Լը Տիւք՝ 201 ժ. 18' 46''։ Տիւնքէրքէն մինչեւ Փարիզ ամբողջ ճամբուն երկայնքին հանդիսականներու բազմութիւն մը լեցուած էր։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի անդամական ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին, 262, Rue Duguesclin սրճարանի ներքին սենեակը:

Հ. Յ. Դ. Փոն տ'Օպանայի «Կուրէն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, Պէկիւար, Օպնայի եւ Փոն տ'Օպնայի ընկերները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Արգար Յ. Կարապետեանի բնակարանը:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանզադէի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Համասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.:

Կը խնդրուի նկատի չունենալ այդ օրը:

Լիոնի Խարբերդի Հայր. Միութեան վերջին վիճակահանութեան (26 Յունիս շահած են հետեւեալ թիւերը.— 24, 54, 73, 86, 101, 112, 179, 181, 192, 198, 259, 265, 277, 284, 313, 366, 386, 386, 395, 423, 441, 446, 453, 461, 490:

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ բոլոր անոնք որ շահած թիւեր ունին հաճին անձամբ կամ նամակաւ իրենց տոմսերը ղրկելով հետեւեալ հասցէին ստանան գոյքերը, Mr. Aharon Kevorkian, 138 Rue Grequi, Lyon.

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ խմբապետ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Սուրիոյ առժամեայ մարմինին, հանգուցեալի սարաքախոս ընտանիքին եւ պարագաներուն, Տարոն-Տուրուբերանի, Խնուսի եւ Սալնոյ-Ձորի Հայրենակց. Միութիւններուն

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը կը փութայ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր անոնց, որոնք վերջին դաշտահանդէսին առթիւ չզլացան իրենց օժանդակութիւնը, իր 350 սանուհիներուն:

Դաշտահանդէսը ունեցած է հետեւեալ մուտքերը.—

Նուէրներէ 8.675 ֆր., տոմսերու վաճառումէ 9.415 ֆր., պիւֆէէ, ֆիշինկէ, վիճակահանութենէ եւայլն 7.135 ֆր. 50 սնթ: Գումար 25,225 ֆր. 50 սնթ.:

Ելք՝ կառավարութեան տուրք, պիւֆէ, վիճակահանութիւն, բեռ եւայլն 4.083 ֆր. 80 սնթ.: Զուտ հասոյթ 21.141 ֆր. 70 սնթ.

Ընկերութիւնը այս առթիւ զանազաններէ ընդունած է 8.675 ֆրանք, իբրեւ նուէր:

(Կեղք)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վիէն. Կ. Ս.— Ձեր նամակները ուշ ստացանք:

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Սթերլին,	L. St	124 02
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի 100 Mark		606 —
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	13|05
Թրք. ոսկի	» or	112|50
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լեւա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 [illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	491|50
Լէյ 100 հատը	Ley	15|45
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95|—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ		
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3350 —
» II		1980
» III		[illegible]
Թուրքիոյ Երկաթ. Lots turcs		[illegible]

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE: NORD 57-82

MÉTRO: LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ — [illegible] — ՖՐԱՆՍԱ [illegible] — ԱՆԳԼԻԱ 20 շիլ. 40 շիլ. — ԵԳԻՊՏՈՍ — ԻՏԱԼԻԱ — ԱՄԵՐԻԿԱ — ԵՒՐՈՊԱ [illegible]

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1927

20 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 393 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԱՑ ԽՕՍՔ

ԱՆԻՄԱՆԱԼԻ «ՍԱԲՈԹԱԺ»Ը

Այսօր կը հրատարակենք նկարագրութիւնը այն խորհրդակցական ժողովին, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, նախաձեռնութեամբ կրթական խորհուրդին, «Եւրոպահայ կրթասիրաց Միութիւն» մը հաստատելու համար։

Կրթական խորհուրդը որոշ ծրագիր չունէր։ Այս ձեռնարկին ղուած էր պարզապէս տեղական հոգերէ, — փրկել քանի մը մանկապարտէզներ, որոնք բացուած են Ֆրանսայի զանազան ոզմերը եւ այժմ փակուելու դատապարտուած։ Այս պարագան յատկապէս շեշտեցին կաթող. պատուիրակը եւ կրթական խորհուրդին ատենապետը։ Առաջինը քանի մը անգամ րկնեց թէ իր բոլոր ջանքերը ապարդիւն անցած են, թերեւս ալ ապիկարութեան հետեւանքով, եւ ո՛վ որ քաջ է, թող ասպարէզ գայ։ Ներկայ երեք վարժուհիներն ալ նոյն տխուր հեռանկարը պարզեցին։

Որպէսզի ընթերցողները ամբողջական գաղափար կազմեն, քանի մը իրողութիւններ եւ թուանշաններ, որոնք յտնուեցան Ապրիլ 12ին։ Կրթական խորհուրդի մէկ ժողովին («Յառաջ», 14 Ապրիլ)։

Առաջնորդարանի միջոցաւ, մինչեւ հիմա բացուած են եւ միան հետեւեալ տարրական դպրոցները. —

1. Տէսին (Լիոն). 1925ին. 50 աշակերտ.— 2. Սէն Ժիւլիէն (Մարսէյլ) նոյն թուականին. 35-40 աշակերտ.— 3. Մարսէյլ, 1926ին. 5 աշակերտ.— 4. Ալֆորվիլ, 1927ին. 32 աշակերտ.— Փօն տը Չէրի, 1927ին. 35 աշակերտ։ Կրթական խորհուրդի կազմութեն (1925 Յունիս) մինչեւ 1927 Մարտ ծախք եղած է մօտ 0.000 ֆրանք. — 1925ի Բ. վեցամսեային՝ 10010 ֆրանք, 926ին 25.726 ֆրանք, 1927 Յունուարէն մինչեւ 8 Մարտ՝ 075 ֆրանք։ Այս վիճակին մէջ ամսական ծախք, աւելի ճիշդ պաստ կը նախատեսուի 4000 ֆրանք։

Ինչպէս կը տեսնէք, դպրոցական համարուած երկու հաւր մանուկներու ոչ իսկ մէկ տասներորդը կը փրկուի, քանի ր հինգ մանկապարտէզներու երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 00-220։ Իսկ մենք գիտենք որ երկու հազարէն շատ աւելի անուկներ կան օտարանալու կամ փողոցները թափառելու ատապարտուած։ Միայն Մարսէյլի մէջ կարելի է համրել երկու հազար, որուն չափահասներէն հազիւ հարիւրը կը յաճախեն ազգային դպրոց։

Թող ամէն մէկը իր մասին եզրակացութիւններ հանէ այս ատմելի պատկերէն։

Բայց, ոչ թէ հառաչանքներ արձակելու, այլ խորհելու եւ ուծ արտադրելու համար։

Ողբուկոծի մասնագէտներ եւ բանգիտութեան վարպետներ շատ կան։ Ի՞նչ պէտք է ընել, գոնէ չարիքը սահմանափակելու համար,— ահա՛ խնդիրը։

Խորհրդակցական ժողովին մէջ, չուզեցին վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ, մանաւանդ որ ներկաները բաւարար թիւ մը չէին կազմեր,— հարիւրին հազիւ քսանըհինգը, վարչական եւ կրթական մարմիններու անդամներ, մաւլի ներկայացուցիչներ, ուսուցիչներ, եւ քանի մը արտաքայրենակիցներ։ Կաթող. պատուիրակը պարզապէս ահազանգը նչեցուց, առանց ամէն բան «սրտաբաց» յայտնելու, եւ ժողովականները վարագոյրին մէկ ճեղքէն միայն կրցան տեսնել հաւոր իրականութիւնը։ Ժողովական մը (առմկավար) դիտել տուաւ թէ Փարիզի եկեղեցին կէս միլիոն ֆրանք ունի եւ ։ կտակներ։ Ուրիշ մը, այս տողերը գրողը, յայտնեց թէ Փարիզի հին գաղութը — որ կը յամառի երեսը պահել — դպրոց բանալու ծրագիրներ ունի։ Տարբեր բացատրութեամբ, կը րոունակուի հին քէնը. ինչո՞ւ չըսել բուն բառը,— անիմանալի «սապոթաժ»ը, որ ամլութեան եւ ապիկարութեան բուն երիւրն է։

Ճիշդ այս պատճառով ալ, կը կարծենք թէ լուծումը այդ տէն պէտք է փնտռել։ Եւ ասոր համար, երբեք աւելորդ չէ յն իսկ հրապարակային ժողով մը, որպէսզի ամբողջ վէրքը ացուի, եւ ամէն մարդ իմանայ բուն գաղտնիքը։ Երկու տարուան փորձը հաստատեց թէ անօգուտ են չորս պատի մէջ կարուած ժողովներն ու խորհրդակցութիւնները։ Այն միտները որ կը կարծէին թէ երկու եպիսկոպոսներուն համերաշխութիւնը բաւական է ամէն խոչընդոտ վերցնելու, այսօր մէնէն աւելի ճար կը փնտռեն…

Մենք երբեք հին վէճերը արծարծելու տրամադրութիւն ւնինք։ Բայց կ՚ուզէինք իմանալ, վերջապէս, թէ ի՛նչ ընել ուզեն Փարիզի ծանօթ ջոջերը։ Կարելի չէ անվերջ խաղալ խորոց սրտի խոցոտուած ժողովուրդի մը համբերութեան հետ։

Նորէն կաթող. պատուիրա՞կն է իրենց չկամութեան չարութը։ Այն ատեն, ինչո՞ւ ժողովի չեն գար, եւ չեն յայտներ իրենց տեսակէտը։ Ինչո՞ւ հրապարակաւ, ողջամարդու պէս մատնանշեր գայն իբրեւ աղբիւրը բոլոր չարիքներուն, եւ պաստեանկներու մէջ կծկուած, գործ կ՚ընեն։ Ու վերջապէս, անի որ բարի նպատակներ ունին, դրամ զտեր են եւ դպրոց ցտի բանան, ինչո՞ւ խորհրդաւոր ձեւեր կ՚առնեն։

Մեր ըսելիքները չենք աւարտած տակաւին։ Բայց կ՚ուզէինք որ վերջ գտնէին այս փոքրոգի, ասիական քինախնդրութիւնները, եւ միանգամ ընդ միշտ պարզուէր մթնոլորտը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ «Միլլիյէթ»ի մէջ, փոքրամասնութեանց իրաւունքի մասին, «Ճիշդ որոշում մը» խորագրին տակ.

—«Բոլորովին անիրաւ են անոնք, որ մեզ ծայրայեղ ազգայնական կը նկատեն, եւ կ՚առարկեն թէ մենք հիմնական խտրութիւն կը դնենք Թուրք հայրենակիցներու միջեւ։ Անոնք չեն կրնար դրական փաստերով հաստատել իրենց ըսածները։ Եթէ չարակամութիւն ունենայինք ցեղով ոչ-Թուրք կարգ մը հայրենակիցներու նկատմամբ, մեր գործունէութիւնը բոլորովին տարբեր կ՚ըլլար, եւ մանաւանդ առանձնայատուկ բնոյթ մը կու տայինք մեր նոր օրէնքներուն։ Մինչդեռ օրէնքին առջեւ հաւասար են բոլոր հայրենակիցները։

«Զուիցերիական քաղաքային օրէնքը նոյնութեամբ ընդունեցինք, որպէսզի ցոյց տանք մեր անկեղծութիւնը, եւ մանաւանդ ո՛ր եւ է նկատում չունենալը։

«Յայտնի է որ, երբ քաղաքային օրէնքը ընդունեցինք, փոքրամասնութիւնները կառավարութեան հաղորդեցին թէ կը հրաժարին Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն, քանի որ նոր օրէնքը կ՚ապահովէ զանոնք։

«Ակներեւ է այս քայլին ճշմարտութիւնը։ Հանրապետական կառավարութեան անկեղծութիւնը այսպէս փոխարինելու էր, որովհետեւ ասկէ օգտուողը նորէն Թուրք հայրենիքն է, Թուրք հայրենակիցը։

«Այդ միջոցին իմացանք թէ, Յունաստան Ազգերու Դաշնակցութեան դիմած է, առարկելով որ քաղաքային օրէնքին հռչակումը կը վնասէ յոյն փոքրամասնութեանց կարգ մը իրաւունքներուն։ Բնական է թէ Թուրքիա չպիտի փոխէր իր տեսակէտը, ինչ որոշում ալ տար Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Կրնանք պնդել թէ, յեղափոխութեան ճամբուն վրայ նետած չենք եւ առնելիք ո՛ր եւ է քայլ։

«Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէին։ Թուրք քաղաքացիական օրէնքին ենթարկուիլը հարուա՞ծ մըն էր իրենց ազգային եւ կրօնական հաւատալիքներուն։ Եթէ օրէնքին ոգին քննուի, այդ տեսակ մտածումներու տեղի չի մնար։ Ընտանեկան իրաւունքները շատ արդիական եւ բնական ձեւով ճշդուած են նոր օրէնքին մէջ։ Մեր չարակամներն անգամ չեն ուրանար ասիկա։ Այսպէս, կ՚իմանանք թէ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդէն կազմուած մասնախումբը, որ պաշտօն ունէր նկատի առնելու Յունաստանի դիմումը, այն եզրակացութեան եկած է թէ, Թուրքիա գործադրած է Լօզանի դաշնագրին 42րդ յօդուածը, եւ թէ անտեղի է Յունաստանի բողոքը։»

ԱԶԳ. ՀԱՐՑԵՐԸ. — Մոսկուայի մէջ, կոմունիստական Ակադեմիային կից կազմուած է «Ազգային հարցերու ուսումնասիրութեան յանձնաժողով» մը, որ կոչով մը կը խնդրէ ազգային հարցերու, ազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու եւ ազգային շինարարութեան ծրագրային նիւթերու մասին ամէն աշխատանք, — ձեռ., գիրք եւայլն, ղրկել յանձնաժողովին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մարսէյ Քաշէն եւ Տօրիօ ձերբակալուած

Ինչպէս երէկ գրեցինք, մինչեւ երկուշաբթի օր ժամը 15 պայմանաժամ տրուած էր համայնավար երեսփոխաններ Մարսէլ Քաշէնի, Տօրիօի եւ Մարթիի, բանտ ներկայանալու համար։ Սակայն որոշեալ ժամուն Սանթէի բանտը ներկայացած չըլլալով, դատական ոստիկանապետ Կիյեօմ՝ ոստիկանական քննիչի մը ընկերակցութեամբ ժամը 20ին «Իւմանիթէ»ի խմբագրատունը գնաց, զանոնք ձերբակալելու համար։ Հոն էին միայն Քաշէն եւ Տօրիօ։ Ոստիկանապետը հրաւիրեց զանոնք իրենց հետեւիլ։ Երկու երեսփոխանները առանց ո եւ է դիմադրութիւն փորձելու վար իջան եւ նստան ոստիկանական ինքնաշարժ մը, որ դրան առջեւ կը սպասէր։ Կառքը զանոնք տարաւ ուղղակի Սանթէի բանտը, ուր արգելափակուեցան ժամը 20.40ին։

Կարելի չեղաւ գտնել Անտրէ Մարթին, որ դեռ կը փնտռուի ոստիկանութեան կողմէ։

Նանթի դատարանը 12 ամիս բանտարկութեան եւ 2000 ֆրանք տուգանքի, Սէն-Նազէրի դատարանն ալ 15 ամիս բանտարկութեան եւ 2000 ֆր. տուգանքի դատապարտած էին Մարսէլ Քաշէնը՝ զինուորները անհնազանդութեան հրաւիրող յօդուածներուն համար։ Քաշէն վերաքննութեան դիմած ըլլալով, Ռէնի վերաքննիչ ատեանը առջի օր հաստատեց 12 ամիս բանտարկութիւնը եւ 15 ամսուանը մէկ տարիի զեղչեց։

«Պաշտպանութեան շաբաթը» վերջացած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ «Պաշտպանութեան շաբաթը» վերջացաւ կիրակի օր։ Մոսկուայի մէջ մեծ ցոյց մը կազմակերպուեցաւ երիտասարդ համայնավարներու դաշնակցութեան կողմէ։ Միթինկներ գումարուեցան գործարաններուն առջեւ։ Մեծ բազմութիւն մը՝ թափօրներ կազմած, ուղղուեցաւ դէպի Կարմիր հրապարակ եւ Մոսկուայի սովետին առջեւ։

Ցոյցի պահուն, փողոցներուն մէջ ինքնաշարժերով Չէմպըրլէյնի ծաղրանկարները կը պտտցնէին։

Սովետին առջեւ ճառեր խօսուեցան։ Պաշտպանութեան շաբաթը փակուեցաւ Հոկտեմբերեան Դաշտին վրայ տրուած խրախճանութիւնով մը։ Հակառակ գէշ օդին, մեծ բազմութիւն մը փութացած էր զինուորական ռազմափորձերու ներկայ ըլլալու համար։ Եէնուքիցէ, Վորոշիլով եւ Պուխարին խօսք առին այս հանդէսին պահուն։

Կացութիւնը Վիէննայի մէջ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Վիէննա խաղաղած է, շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեան խաղաղասիրական քաղաքականութեան։ Սոցիալ-դեմոկրատներու գործադիր կոմիտէն երկուշաբթի իրիկուն գումարուելով, որոշեց վերջ տալ երկաթուղիի եւ թղթատար-հեռագրի ընդհանուր գործադուլին, կէս՝ գիշերէն սկսեալ։ Այս որոշումը բանուորներուն հաղորդուեցաւ «Առպայթէր Ցայթունկ»ի մասնաւոր մէկ տպագրութեամբ։ Յայտարարութեան մէջ կ՚ըսուի թէ բանուոր դասակարգի վարիչները կատարելապէս կ՚ըմբռնեն թէ տնտեսական ի՛նչ հետեւանքներ պիտի տայ գործադուլը ամբողջ երկրին համար։ Այս, ինչպէս նաեւ 24 ժամուան ընդհ. գործադուլը բոլորովին յաջողեցան, ցոյց տալով ընչազուրկներու համերաշխական ոգին, հրաշալի կարգապահութիւնը և կազմակերպական ուժը։ Ուրբաթ օրուան արիւնալի տրամին կրկնուելու վտանգը անհետացած է, յետաշրջականները այլեւս պիտի չկրնան գրգռել բանւոր դասակարգը։ Այս վերջինը կ՚ուզէ կը դադրեցնէ՝ երկրի ընդհանուր շահուն համար, անխախտ պահելով իր մարտական ուժերը։

Վարչապետ Զայփէլ կրկին տեսակցեցաւ Վիէննայի ընկերվարական քաղաքապետ Զայցի եւ ընկերվարական վարիչ Պաուէրի եւ Թոմշիկի հետ։ Այս տեսակցութենէն վերջ, դահլիճը նիստ գումարեց։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին կուսակցութեան եւ կառավարութեան միջեւ։ Երկուստեք զիջումներով կարելի եղաւ բնականոն կեանք մը վերահաստատել մայրաքաղաքին մէջ։

Հեռագրի մը համաձայն, Վիէննայի մէջ ձերբակալուած է Ռայխսթակի համայնավար երեսփոխան Փիք, որ Մոսկուայէն օդանաւով եկած էր։ Ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ երեք համայնավարներ, որոնք նոյնպէս օդանաւով հասած էին։ Գերման ընկերվարական երեսփոխան Պէրնշթայն ալ Վիէննա հասաւ օդանաւով։

Երկուշաբթի առաւօտ Վիէննայի մէջ պզտիկ ընդհարումներ տեղի ունեցան, սակայն ոստիկանութիւնը ամենափոքր շարժում խստիւ կը զսպէ։ Մասնաւորապէս կը հետապնդուին համայնավարները, որոնցմէ մինչեւ հիմա 300 հոգի ձերբակալուեցան, որոնց 34ը Մոսկուայէն եկած էին։

Վիէննայի Արդարութեան պալատը չպիտի վերաշինուի, որովհետեւ 50 միլիոն շիլին ծախք կը նախատեսուի, ինչ որ Աւստրիոյ կարողութենէն վեր է։

Շաթենտորֆի ազգայնականներուն դատը վերաքննութեան պիտի ենթարկուի։ Ինչպէս կը յիշուի, անոնց ազատ արձակումը պատճառ եղած էր Վիէննայի խռովութեանց։

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Պոլսոյ կուսակալութիւնը պաշտօնագիրով մը Հայ Կաթոլիկներու Վարչական Խորհուրդին կը տեղեկացնէ թէ վաւերացուած է ընտրութիւնը պատրիարքական տեղապահ Ցավհաննէս պէյ Ալիքսանեանի։

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Վերջին փորձ մը եղած էր համաձայնութիւն մը յառաջ բերելու համար Հայ Կաթոլիկ ներկայ Վարչական ժողովին եւ կղերին միջեւ։ Կղերականները անդրդուելի մնացած են նախկին դրութիւնը անփոփոխ պահելու իրենց պահանջումին վրայ, որով համերաշխութեան եզր չէ գտնուած։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ

Հայաստանի բոլոր միութիւնները, բան գործ չունին, վերջերս շարունակ ժողով կ՚ընեն, թունդաբար բողոքելու համար «իմպերիալիստներու պատերազմ»ին դէմ։ Անթիւ միութիւններու կարգին Հայ Գրական ընկերութիւնն ալ «բողոք» ստորագրած է։ Իսկ Երեւանի բժշկ. ընկերութիւնը կ՚ըսէ (Խորհրդային Հայաստան, 5 Յուլիս).

— «Նկատի ունենալով դրամատիրական պետութիւններու յարձակումի քաղաքականութիւնը հանդէպ խորհրդային հանրապետութիւններու, և կանխելու համար վերահաս պատերազմը, որոշուած է դիմել եւ բողոքել եւրոպական բոլոր բժշկ. եւ գիտական ընկերութիւններուն, սպառնացող վտանգին դէմ։»

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Թերթերը կը գրեն թէ Արեւելեան նահանգներէն մինչեւ հիմա 1400 ընտանիքներ փոխադրուած են արեւմտեան շրջանները։ Յակաւելն պիտի տեղափոխուին 400 ընտանիքներ։

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ԵՒ ՍԻՐՔԷՃԻԻ ՄԻՋԵՒ

Մասնաւոր յանձնաժողով մը, որուն կը մասնակցին Անատոլուի Երկաթուղիի վարչութեան տնօրէնը, Պոլսոյ առեւտրական տնօրէնը եւ շահագրգռուողներ, կը քննէ ընկերութեան մը առաջարկը, միացնելու համար Հայտար Փաշան Սիրքէճիի, փոխադրութեան մենաշնորհը ստանալու պայմանով։

Առաջարկը բերող ընկերութիւնը նախ փոխադրութիւնները պիտի կատարէ շոգենաւով, մինչեւ որ ընդծովեայ փապուղիով կամ առկախ կամուրջով մը իրարու կապուին ասիական ու եւրոպական եզերքները եւ, այսպէս, Եւրոպայէն հասնող շոգեկառք մը կարենայ ուղղակի մտնել Թուրքիոյ ներսերը։

Կ՚ըսուի թէ առաջարկը ներկայացնող ընկերութիւնը կազմուած է դրամատէր Թուրքերէ, բայց եւ այնպէս հիմը կը կազմէ օտար դրամագլուխը։

Յանձնաժողովը գաղտնի կը պահէ խորհրդակցութիւնները։

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԶԿԻԹԸ

Պերլինի մէջ 1922ին սկսած էին հիմնել մզկիթ մը։ Ծախքերը հոգացուած էին իսլամ երկիրներու օժանդակութեամբ։ Մզկիթը կիսովին աւարտած է, կը մնան միայն մինարէն ու ներքին մասերը։ Սակայն հանգանակուած դրամը սպառած ըլլալով, հարկ տեսնուած է շարունակել հանգանակութիւնը Եւրոպայի իսլամներուն մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Իտալիայէն)

Իտալիան երիտասարդ պետութիւն մըն է, շատ ուշ ծնած եւ կենսունակ։

Երբ ծնաւ (20 Սեպտ. 1870), Անգլիա եւ Ֆրանսա գաղթային պետութիւններ էին արդէն։ Միութենէն նոր արտակարգօրէն բազմածին՝ խաղաղ արշաւանք մը կազմակերպած է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ամէն կողմը։

Օրուան ազգայնական պետութիւնը կ'ուզէ նոյն դրօշին տակ հաւաքել վտարանդի Իտալացիները։ Կը ձգտի գաղութները ձեռք բերել համաձայնելով գաղթային պետութիւններու հետ։ Տարին անգամ մը «գաղթային օր» հռչակուած է։ Ամէն տեղ ճառեր կը խօսուին, դէպի գաղթավայրեր հաստատուելու խրախոյսեր տեղի կ'ունենան։

Իտալիոյ աշխարհակալութեան առաջին դէմքն եղաւ Ֆրանչէսքօ Քրիսփին։ Նոր Իտալիոյ պետական մեծագոյն ներկայացուցիչը նախատեսեց ապագայ պէտքերը, ծրագրեց Միջերկրականի արեւելեան [illegible]գմի տիրապետութիւնը, մինչաց Ափրիկէի հիւսիսի գրաւման եւ տիրացաւ Եթովպիոյ դէմ ձախող փաղափականութեան պատճառաւ։

Եգիպտոս եւ Թունուզ հզօրներու թաթին տակ ըլլալով, Քրիսփի մտածեց գրաւել Տրիպոլիսը։ Հակաֆրանսական քաղաքականութիւն մը որդեգրելուն՝ Անգլիա համաձայն կը գտնուէր իր տեսակէտներուն։ Այդ թուականէն այսօր Իտալացին զինուորն է Անգլիոյ՝ Միջերկրականի հաւասարակշռութեան համար։

Քրիսփի կը գրէր Լորտ Սալսպրիի. «Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ձգտի ընդարձակել Թունուզի սահմանները։ Կրնայ տիրապետել Ափրիկէի հիւսիսին եւ վտանգել Միջերկրականի ազատութիւնը։ Իտալիա միշտ Ֆրանսայի սպառնալիքին տակ պիտի ըլլայ։ Եթէ Իտալիա գրաւէ Տրիպոլիսը, հաւասարակշռութիւնը պիտի պահպանուի։ Մենք Անգլիոյ անհրաժեշտ դաշնակիցներն ենք եւ մեր գինակցութիւնը պիտի ապահովէ ձեր Մալթայի եւ Եգիպտոսի տիրապետութիւնը։»

Անգլիոյ վարչապետը փափաքող էր որ «Միջերկրականը Ֆրանսական լիճ մը չըլլայ»։ Այսպէս, Անգլիոյ հաւանութեամբ, կնքուեցաւ 1902ի ֆրանքօ-իտալական համաձայնագիրը, որով Իտալիա չէր հետաքրքրուեր Արեւմտեան Միջերկրականով եւ Ֆրանսա ալ ազատ կը թողուր Իտալիան Լիպիայի մէջ։

Քրիսփիի քաղաքականութիւնն է որ կը վարէ Իտալիոյ արդի վարչապետը։ Համաձայնութիւն Անգլիոյ հետ Ճուպալանտի, Եթովպական երկաթուղիներու եւ տնտեսական կեանքի մասին, համաձայնութիւն Եէմէնի հետ։

Իտալիոյ եւ Եէմէնի բարեկամական յարաբերութիւնները սկսած են սերտանալ։ Իտալական առաքելութեան փայլուն ընդունելութիւններէն ետք Եէմէնի արքունիքէն, Իմամ Եահեայի երկրորդ որդին 23 հետեւորդներով զինուորական պատուիրակութիւններու կ'արժանանայ Իտալիոյ մէջ։ Կաթոլիկ ազգայնական եւ բիտասանդրութիւնը [illegible] օրէն կը ծափահարէ Հռոմի, Վենետիկի եւ Միլանի մէջ մահմետական Եէմէնի իշխանազունը։ Զգալուելի բարեկամութիւն մը չէ անշուշտ որ կը մշակէ Մուսոլինի Եէմէնի հետ, այլ իրական հողի վրայ հաստատուած տնտեսական եւ քաղաքական շահերու ամրապնդում։

Եէմէն ապառնան ազբիւր մը պիտի կարենայ դառնալ Իտալիոյ յարաճուն ճարտարարուեստին համար եւ պիտի կրնայ հայթայթել իտալական ճարտարարուեստի նախնական նիւթերը, իտալական դրամագլուխով մշակուած իտալացի աշխատաւորներու կողմէ։

Եէմէն Կարմիր ծովու արեւելեան եզերքը Էրիթրէայի (իտալական գաղթավայր մը) դիմացն է։ Դէպի հիւսիս կը գտնուին Ասիր եւ Հիճազ արաբ ինքնավար պետութիւնները։ Ասիր միւսներուն միջեւ պատնէշ մըն է, երկուքին շահախնդրութեան ենթակայ։ Իտալիա կը փափաքի որ Ասիր միայ ինքնավար, իսկ եթէ անկարող է ապրելու, հաւասարապէս բաժնուի Հիճազի եւ Եէմէնի միջեւ։

Եէմէնի զօրացումով եւ բարեկամութեամբ կ'ունենայ իսլամ օժանդակ մը, զսպելու համար Տրիպոլիսի Սնուսիները եւ կը գրաւէ զօրաւոր դիրք մը Հնդկաց ովկիանոսի եւ Միջերկրականի անցքին վրայ։

Վերջերս իտալական առաքելութիւն մըն ալ այցելեց Եթովպիա։ Արքայազուն իշխան մը, Ապրուցցի դուքսը, ներկայացուց իտալական բարեկամական զգացումները հանդէպ Նեկուսներու երկրին։ Իտալական դիւանագիտութիւնը յաջողեցաւ հայէշ եկեղեցական պետին ընտրութեան աւանդական սովորութիւնը պահել, ընտրութիւնը կատարել տալով Աղեքսանդրիոյ Ղպտի պատրիարքին եւ Ղպտի եկեղեցականի մը՝ փոխանակ հայէշ անկախ եկեղեցի կազմելու հայէշ եկեղեցականի մը ընտրութեամբ։

Իտալիոյ փափաքն է տեսնել ափրիկեան միակ անկախ պետութեան [ք]անց առնելով Լիբիան, Եգիպտոսն ու հարաւ Ափրիկէի գաղթավայրը ամբողջականութեան պահպանումը, տնտեսական սերտ յարաբերութեամբ Իտալիոյ ճարտարարուեստին հետ։ Իտալիա կը պնդէ որ հաւատարիմ է 1906ի ֆրանքօ-անգլօ-իտալական համաձայնագրին։ Հոգային ամբողջութեան պահպանում, առեւտրական հրապարակի գրաւում, ահա՛ իտալական քաղաքականութեան ձգտումը։ Ասով կը պաշտպանէ իր շահերը, կը հետեւի ափրիկեան քաղաքականութեան մը։ Հայէշիստանի լիճով, Ճիպութի եւ Աստիս Ապապա քաղաքներով կը կազմէ հաւասարակշռութեան վիճակ մը, որ անհրաժեշտ է համաձայնող երրեակ պետութիւններու քաղաքական հաւասարակշռութեան եւ Ափրիկէի խաղաղութեան։

Իտալիա Ափրիկէի մէջ դիրքն ամրապնդելու համար, տակաւին պիտի պայքարի Սնուսիներուն դէմ։

Հիւսիսային Ափրիկէի այս հզօր եղբայրակցութիւնը հիմնուած է 1830ին Սիտի Մուհամմէտ պէն Ալի էս Սնուսիէն։ Ան ընդերկեցաւ Մարոքէն Մէքքէ, քարոզեց մահմետականութեան վերածնունդը։ Սնուսիներու առածն էր՝ «Քրիստոնեայ եւ Թուրք նոյն ցեղէն են, մէկ հարուածով պիտի ջախջախենք զանոնք։»

Տարածելու համար այս հաւատքը, Սնուսիները կազմակերպուեցան զինուորապէս եւ տարածուեցան հիւսիս Ափրիկէ, Սուտան, մինչեւ Պարսկաստանի Հիմնադիրին գերեզմանը, ուխտատեղին Սնուսիներուն, կը հանգչի Ճարապուպի մէջ։ Կռուեցան նոյն Համաձայնութեան դէմ ի նպաստ Թուրք եւ Գերմաններու, այժմ կը պատերազմին միայն Իտալիոյ դէմ։

Բարեբախտաբար անոնց թիւն ալ սկսած է նուազիլ եւ մօտ օրէն Իտալիա պիտի յաջողի ջլատել անոնց ուժը եւ բացարձակ տիրապետութիւն մը հաստատել Լիբիայի մէջ։

Հող չի վերջանար սակայն իտալական աշխարհակալութիւնը։ Մուսոլինի 60 միլիոն Իտալացիներ կ'ուզէ, գիրման, [...]ւլաւ բազմամարդութեան դէմ։ Բազմածին արդէն՝ վարչապետը կը պայքարի նոր-մալթուսականութեան դէմ։ Աչքերը սեւեռած Մերձաւոր Արեւելքի վրայ, կ'իտալացնէ Եգէական կղզիները, անտանելի դարձնելով յունական կեանքը։ Այնուհետեւ Հռոմէական Կայսրութեան սահմաններուն հասնիլ պիտի ըլլայ նպատակը, բայց իրականութիւնը աւելի հզօր է քան հզօրներու կամքը։

ՀԵԹՈՒՄ

Հռոմ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴԱՒԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՊԱՐՍԻԿ ՍՊԱՅ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՆ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ ՇԱՀԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ

(Թղթակցութիւն Պարսկաստանէն, 4 Յուլիս)

Արեւելքի եւ արեւմուտքի բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր կան Խորհրդային Ռուսիոյ դեսպաններ եւ հիւպատոսներ, առեւտրական տուներ եւ զանազան ներկայացուցչութիւններ, անխտիր կը գրաղին պոլշեւիկեան քարոզութիւններով, որպէսզի յառաջ բերեն «համաշխարհային յեղափոխութիւն» եւ հաստատեն «բանուոր գիւղացիական իշխանութեան դիկտատուրան»։

Խորհրդային Ռուսիոյ այդ կարմիր գործակալները անվերջ կը դաւեն, ամէն տեսակ մութ եւ նենգ գործեր կը կատարեն, որպէսզի օտար երկիրներու ժողովուրդներու եւ զօրքին մէջ ըմբոստութեան սերմեր ցանեն եւ ապստամբութիւններ յառաջ բերեն։

Այս ծրագրով, ահա պոլշեւիկները վեց տարիէ ի վեր է կը գործեն նաեւ Պարսկաստանի մէջ, միակ նպատակ ունենալով խորտակել այս երկիրը տնտեսապէս ու քաղաքականապէս։ Սակայն հակառակ թափուած ջանքերուն եւ մսխուած գումարներուն, իրենց բոլոր ձեռնարկները վիժեցան մեծ խայտառակութեամբ։

Պարսից կառավարութիւնը 1923ի գարնան, զինուորական գեբազանց ուժերով զսպեց Արդաբիլի շրջանի Շահսէվան ցեղերու ապստամբութիւնը զոր կազմակերպեր էին պոլշեւիկ գործակալները։ Ապստամբութեան ղեկավարները բոլորն ալ ձերբակալուեցան կամ անձնատուր եղան։

Կառավարութիւնը՝ Րիզա խանի (այժմ Շահ Փահլէվի) եւ հիւսիս արեւմտեան բանակի հրամանատար Ապտուլլահ խան Թահմասպիի նախաձեռնութեամբ, անխնայ խախտեց բարձրացուց Շահսէվան ցեղապետները. ջախջախեց ապստամբութիւնը։ Այնուհետեւ մօտ երեքուկէս տարի Շահսէվանները հանգիստ ապրեցան մինչեւ այս ամառ, երբ պոլշեւիկ գործակալները նորէն մտան իրենց մէջ եւ ապստամբութիւն յառաջ բերին։ Ընդդէմներ կան, որ պոլշեւիկները ապստամբ Շահսէվաններուն զէնք եւ դրամ ալ տուած են։

Վերջերս բազմաթիւ պարսիկ զօրքեր մեկնեցան Արդաբիլ՝ ըմբոստութիւնները զսպելու համար։

Իսկ վերջերս հրապարակ ելաւ Թէհրանի ռուսական դեսպանատան մէկ խայտառակ արարքը, որուն խառնուած է նաեւ հայ քաղաքախնդիր մը։

Ռուսական դեսպանը իր մօտ կը կանչէ տիրահռչակ Ստեփան խան Ներսէսեանը եւ կ'առաջարկէ մօտիկ յարաբերութեան մէջ մտնել Պարսից պատերազմական նախարարութեան զինուորական գրլխաւոր տեսուչի երկու պարսիկ սպաներու հետ, անոնց միջոցով ձեռք բերելու համար նոյն տեսչութեան մէջ պահուած խիստ կարեւոր եւ գաղտնի փաստաթուղթ մը։

Ստեփան խան կոչուած այդ փառահամբաւ Հայը, կաշառքէն շլացած, յարաբերութիւն կը մշակէ զինուորական տեսչութեան երկու պարսիկ սպաներուն հետ, կը յաջողի ձեռք անցընել խիստ կարեւոր գրութիւնը եւ լուսանկարը հանել տալէ յետոյ, թուղթը իր տեղը կը դնէ դեսպանատան ռուս պաշտօնեաներէն մէկը. այս բանը կը յայտնէ պարսից կառավարութեան։ Լուրը կը հաղորդեն Րիզա Շահին, որ կը հրամայէ զինուորական-դաշտային դատարան կազմել եւ գործը քննել։ Դատարանը դէպքը կէտ առ կէտ կը հաստատէ եւ զեկուցում կուտայ Շահին, որ կը հրամայէ անմիջապէս մահուան պատիժ տալ երկու սպաներուն եւ Ստեփան խանին։

Շահին հրամանը կը կատարուի նոյն ժամուն։ Զինուորական դատարանը Ստեփան խանին կը հարցնէ թէ «մահէդ առաջ ըսելիք մը ունի՞ս»։ Դատապարտեալ Ստեփանը կը խնդրէ, որ հայ քահանայ մը բերեն։ Դատարանի նախագահը կ'ըսէ թէ «արդէն ուշ է»։ Եւ նոյն րոպէին իսկ գնդակահար կ'ըլլան երկու պարսիկ սպաները եւ Ստեփան խան Ներսէսեանը։

Համաձայն քաղած լուրերուս, ռուսական դեսպանը, երբ կ'իմանայ, որ իր պաշտօնեան մատներ է գաղտնի փաստաթուղթի լուսանկարը հանելու պատմութիւնը, անմիջապէս իր իսկ ձեռքով կը գնդակահարէ «մատնիչ» Ռուսը եւ դիակը կ'անյայտացնէ դեսպանատան մէջ։ Կը պնդեն թէ դեսպանատան այդ «մատնութեան» մէջ, երկու ուրիշ ռուս պաշտօնեաներ եւս մաս ունեցած ըլլալով՝ ողջ ողջ այրուեր են, պէնզինի միջոցաւ։

Դեսպանատան ռուս երեք պաշտօնեաները կարծեր են թէ գաղտնի փաստաթուղթի լուսանկարի պատմութիւնը Պարսից կառավարութեան յայտնելով, դրամական վարձատրութիւն պիտի ստանան...

ԱԲԱՐԱՆԻ ՋՐԱՆՑՔԸ։— *Աբարանի շրջանին մէջ, Ղարանլուխի եւ Բաշարարանի գիւղացիները միատեղաբար սկսան փոքրիկ ջրանցք մը բանալ։ Ղարանլուխլեանէն ջուրը առնելով, առուն կ'երկարի 2,5 վերստ եւ ջուր կուտայ 3 գիւղերու։ Գիւղացիները կը յուսան փոքրիկ ջրանցքին աշխատանքները վերջացնել այս ամառուան մէջ։*

Ցետոյ, ի հարկէ, Երեւանի կոմիսարները պիտի գան շինարարական ճառեր ճռճռալու։

Դարձեալ, Աբարանի շրջանէն Ալիքուչակի գիւղացիները իրենց ծախքով սկսան հիմնել թատերասրահ մը եւ ընթերցարան մը։ Հանգանակեցին 1000 րուբլի գիւղին մէջէն։ Իսկ շրջգործկոմը հանգանակութեան մասնակցած է… 150 րուբլիով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՂՄՆՏԻՐԸ. — *«Ցուֆ» քարը, որ առատ է Հայաստանի մէջ, իբրեւ նմոյշ տարուելով Գերմանիա, պատրաստուած է աժան եւ տոկուն կղմինտր։ Հայաստանի կառավարութիւնը ապսպրած է մասնաւոր մեքենաներ, «Տուֆ»ի փոշիէն կղմինտր պատրաստելու համար։*

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ՓՈՂՈՑ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ, ԵԹԷ...

Շաբաթ իրիկուն Սօսիէթէ Սավանթի մէջ Կրթական Խորհուրդին հրաւէրով խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ «Կրթասիրաց Միութիւն» մը կազմելու համար։ Հրաւիրուած էին հարիւր հոգի, մտաւորական եւ ջոջ։ Առաջիններէն պատասխանած էին մօտ 25 հոգի. իսկ ջոջերը ոեւէ ներկայացուցիչ չունէին։

Ժողովին կը նախագահէր կաթողիկոսական պատուիրակ Գալըքեան եպսկ., որ բացատրեց ժողովին նպատակը, չեշտելով ալլասերման վտանգները։ Կրթական Խորհուրդի ատենապետ Գ. Դաւիթ-Բէկ տեղեկութիւններ տուաւ Ֆրանսայի հայ նոր սերունդի դաստիարակութեան մասին։ Ցիշեց թէ 2000է աւելի մանուկներ առանց դպրոցի կը մնան փողոցներու մէջ. թուեց Կրթական Խորհուրդին կողմէ քանի մը քաղաքներու մէջ բացուած մանկապարտէզները, յայտնեց թէ նիւթական միջոցները կը պակսին, որով, ստիպուած պիտի ըլլան յառաջիկայ տարեշրջանին դպրոցները փակել, եթէ կարելի չըլլայ դրամ հայթայթել։ Այս ժողովը հրաւիրուած է հիմը դնելու համար կրթասիրաց միութեան մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ դրամ հայթայթել՝ կրթական գործին յատկացնելու համար։ Կրթական Խորհուրդը որոշ ծրագիր չունի դեռ. կան տուեալներ, որոնց հիման վրայ պիտի շինուի ծրագիրը։ Եզրակացնելով, առաջարկեց կազմել աժամեայ յանձնաժողով մը՝ յիշեալ ծրագիրը պատրաստելու համար։

Ներկայ մը դիտել տուաւ թէ քանի որ Կրթական Խորհուրդը ոեւէ ծրագիր չէ բերած, ոեւէ վիճաբանութիւն կարելի չէ կատարել, ու նոյնպէս առաջարկեց կազմել յանձնախումբ մը, որ երկրորդ ժողովի մը բերէ իր ծրագիրը։ Պ. Յ. Ամատունի դիտել տուաւ թէ պէտք չկայ յանձնախումբ կազմելու։ Պէտքը անմիջական է եւ այսպիսի պատիկ միութիւնով մը կարելի չէ նիւթական անհրաժեշտ միջոցները հայթայթել։ Եւ յետոյ ձեռնարկը պէտք չէ «ի վերուստ» գայ, այլ բխի ժողովուրդի ծոցէն, զարկ տրուի անոր նախաձեռնարկ ոգիին։ Այս ժողովը պէտք է նկատել ձախողած, քանի որ հոս չկան այն մարդիկը, որոնք իրենց ունեւորի հանգամանքով կրնային անմիջապէս կրթական հիմնադրամ մը գոյացնել։ Այս մարդիկը շարժման մէջ դնելու միջոցներուն մասին պէտք է մտածել։

Գ. Զայլաք ըսաւ թէ Փարիզի եկեղեցին կէս միլիոն ֆրանք ունի եւ մարդ չի գիտեր թէ ի՛նչ կերպով կ'օգտագործուի այդ գումարը. կան կրթական նպատակով կարգ մը կտակներ, օրինակ Սանասարեանը, եւ սակայն Ֆրանսայի մէջ քանի մը մանկապարտէզ կարելի չըլլար բանալ։ Ու առաջարկեց այդ դրամները օգտագործելու միջոցները գտնել։

Ցետոյ կարգով բեմ բարձրացան Մարսիլիոյ, Սէն Ժիւլիէնի եւ Ալֆորվիլի վարժուհիները՝ երեք քոյրեր, որոնք տեղեկութիւններ տուին իրենց վարած մանկապարտէզներու վիճակին մասին։ Տիկին Սվաճեան բացատրեց թէ Քան Օտտոյի դպրոցը փակուելէ վերջ անցեալ Նոյեմբերին Մարսիլիոյ մէջ բացուեցաւ մանկապարտէզ մը. շէնքը անյարմար է եւ անբաւական, ամէն շաբաթ տասնեակներով մանուկներ մերժուած են՝ տեղ չգտնուելուն համար։ Մէկ տարուան մէջ փոքրիկները բաւական բան սորված են։ Նիւթական պակասը թոյլ չի տար աւելին ընել։ Օր. Առաքելեան տեղեկութիւններ տուաւ իր վարած (Սէն Ժիւլիէնի) դպրոցին մասին, որ բացուած է 1925ի Յունիսին։ Կազմուած է Հոգաբարձութիւն մը, որ կ'աշխատի օգտակար ըլլալ նիւթապէս. [...] թողիկոսական պատուի[...] նախապէս կ'օժանդակէր, [...] այժմ ինքնապահ դարձա[...] բավհետեւ կրթական [...] հաստատուած է։ Ալֆոր[...] մանկապարտէզին վարժու[...] Առաքելեան ըսաւ թէ միայ[...] զօրաւոր կամքին շնորհիւ է [...] տոկացած է բոլոր դժուա[...] մաններուն եւ յաջողած է [...] աշնպաստ միջավայրի մը [...] կազմակերպել մանկապա[...] մը վերջին քանի մը ամիս[...] ընթացքին. սակայն եթէ [...] թական օժանդակութիւն [...] լայ, անկարելի պիտի [...] շարունակել նոր տարեշրջ[...]

Ցետոյ խօսք առաւ Գա[...] եան եպիսկոպոս, որ [...] թէ առհասարակ ամէն [...] դուրսը չուզեր դրամ [...] կրթական գործին համար [...] սպասէ որ ամէն բան [...] գայ։ Միւս կողմէ [...] թէ պատահական նուէր[...] վրայ հիմնուելով անկա[...] գոհացում տալ եղած պա[...] ներուն։ Այժմ իր բոլոր [...] ները սպառած ըլլալով, կը [...] ժողովուրդին, որպէս զի ճա[...] գտնէ այս վիճակին։ Եթէ [...] անձը արգելք է գործի [...] զութեան համար, ինք հրա[...] րակէն կը քաշուի։ Ցիշեց [...] ուրախութեամբ կարդացա[...] վերջին օրերս Յառաջի մէ[...] երկու խմբագրականները [...] կան հարցին շուրջ. ուրախ[...] Յառաջ կը գրաւի կրթ[...] գործով, թէեւ չի մտնար [...] գինքը քննադատել։ Ու [...] բաղդնելով «Յառաջ»ի մէջ [...] նիցս յայտնուած միտք մը [...] տարարեց. «Առաջ թող [...] ո՛վ որ գործելու կամք ու [...] բողութիւն կը զգայ. հրապա[...] կը բաց է։ Եթէ կ'ուզէք, [...] քաշուիմ եկեղեցին ու [...] թեւս կը խստովանիմ ո[...] ապիկար եմ, սակէ աւելին կրնար ընել։»

Պ. Շ. Միսաքեան հա[...] թէ իրա՞ւ է որ Փարիզի գաղութը կը խորհի զպրո[...] բանալ իր միջոցներով։

«Եթէ ճիշդ է, ուրեմն մի[...] ցութիւն մը կայ. նորէն, [...] նպատակը բարի է։ Եթէ [...] չեմ հասկնար, Կաթող. պատ[...] րակին յայտարարութիւն[...] կը հետեւի թէ ինք յաւ[...] տած է եւ ժողովուրդը իր [...] խուն ճար պէտք է նայի։ Ուր[...] լաքեան եպսկ.— Այո՛, Այ[...] տեն այս յայտարարութ[...] պէտք է ըլլայ հինգ հազար[...] գիի առջեւ, միթինկի մը [...] որպէս զի ամէն մարդ իմ[...] եւ անոր համեմատ [...] գտնուի։»

Ռամկավար գործիչ մը [...] տուաւ թէ ժողովը իրաւասու[...] չունի օրակարգի հարցէն [...] խնդիրներով զբաղելու, որո[...] չի կրնար հրապարակային [...] ղովի մը մասին խնդիր [...] Գալաքեան եպսկ. ալ [...] տուաւ թէ չի կրնար ամէն [...] սրտաբաց ըսել հրապարակ[...] ժողովի մը մէջ։ Ու [...] երկու առաջարկներ կայ[...] յանձնախումբ կազմելու [...] հրապարակային ժողով հրա[...] րելու—, Գալաքեան եպսկ. [...] գիրը անուշի կապեց, յայտա[...] րելով որ Կրթական Խորհ[...] իր Երեքշաբթի (երէկ) [...] մէջ պիտի որոշէ թէ ի՛նչ պ[...] է ընել։

ՆՐԵՒԱՆԻ ՊԱՀԱԾՈՅ Պ[...]ՆԵՐԸ.— *Երեւանի մէջ բաց[...] է պահածոյ պտուղներու գո[...] րան մը, ուր առ այժմ կ'աշ[...] տին 70 հոգի, մեծ մասով [...] Առաջին առթիւ կը պատ[...] տուին ծիրանի եւ կեռասի [...] հածոներ։ Ծիրանը Հայաստ[...] պտուղն է, «շալախ» տեսա[...] իսկ կեռասը կը բերեն Թիֆ[...] Լիւքսէնպուրկ գիւղէն։*

ԲՈՒԺԱԿԱՅԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐ[...] *— Զանգիբասարի շրջանին [...] տարածուած ճահճատենդի [...] պայքարելու նպատակով [...] լիսի 15ին Սարվանլար գ[...] մէջ բացուեցաւ բուժակ[...] մը, որ պիտի օգնէ շրջ[...] հինգ թրքական գիւղերուն։*

ԱԶԴ

...գործի մարդոց, այլ մանաւանդ ...գործ մարդոց լուրջ ուշա...ութեամբ կը յանձնենք սո՛ն ...

...գիտեմ գործ մը խիստ ճան... ...աւէտ ու խիստ շահաբեր: ...իւր, փառք, պատիւ՝ ցմահ ա...ահովուած: Գտոյտ, ձամբոր...ւթիւն, խնջոյք՝ յաճախադէպ: ...ունք, նշանտուք, ճարմնիք ...րկուտ սէս: Զատեհութիւն... ...ր սունկի նման: Գիտութիւն... ...ր այդ գործին մէջ մտնելու ...մար անթիւ, անհամար, ան...ելի: Խղճմտանք, պատուա...րութիւն, ամօթխածութիւն, ...ոգութիւն, աշխատասիրու...ւն եւ այս կարգի առաքինու...իւններ ունենալու ճարկ չկայ ...անաւանդ այսօրինակ ընդ...կառակն: Մի՛ զարմանաք ...: Այո՛, ընդհակառակը. կը ...ընեմ եթէ բոլոր այդ փուճ ...որեմանութիւններէն զուրկ ... եւ աւասօրէն ունիք կեղծա...ութիւն, ստախօսութիւն, ...ութիւն՝ գործին տաղանդն էք ...եթե. պրծա՞ւ... Շատ աւելի ...մխընտրելի են անոնք որ ճե...ւեալ ապրանքները լաւ ամ...ուած են.

ա.— Երեսի համար կաշի, (ե... անպէտ էք, աւելի լաւ):

բ.— Դիմակ, (եթէ լարախա...ց էք, դիմակի պէտք չունիք):

գ.— Դատուկի մորթ, (իսկ ...է մորթ ու միւռոնմիդ սր...ուած սկրթուած է, օ՜հ, լաւա...ոն ուրեմն՝ բնաւ ուրիշ բանի ...էտք չկայ:)

Ուրեմն եպիսկոպոս մը գտէք ...անմիջապէս քաճանայ կամ ...րդապետ ձեռնադրուեցէք: ...ուան արժեւոմ է: Քանի մը ...ամ, քանի մը օր եւ ուտել խմե...լի, զբօսնելով, ճամբորդելով ...ատուրապէս 1000 ֆրանք կը ...հիք: Մարսիլիոյ Մամբրէ վրդ. ...փառանօք ծեզի կհնդանի ...աստ ու օրինակ, թէեւ խեղճը ...00 ֆրանք չէ կրցած ճանել ...իւմէլի մէջ, սակայն 902 ֆր. ...անձեր ու գրպանն է, երեք ...րուան մէջ: Երբեմն ասանկ պզ...իկ կկասանէր կ'ըլլան, ճոգ չէ: ...իշ երեք օրէնու մէջ ալ ...98 ֆր. կը շահի ու պիւտճէն ...ճաւասարակշռուի:

...ն ուրեմն, ապաճովեցէք ...ցինքնիդ: Թեմեւամիտ մի ...ք: Այս երիտասարդութեան ...րութիւնն ալ կայ: Եւզոյու...ան ծախսորդութիւնն ալ կայ: ...կանցին մէջ ոչ մէկ բանի ...չկայ ու աւուր ճացի կա... ...ու ըլլալը կայ: Եթէ այս անցա...րր աշխարհին մէջ պղըշեւիմ ...գի, այն ատեն ալ Ազատ Ե...եղեցին կայ: Կը բաւէ որ տա...նդաւոր ըլլաք ու լաւ խաղաք:

ԸՆԿԵՐ ՎԱՂՐԻԿ

ԷՏԻՐՆԷԻ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին ընդունելու համար Մ. Քէմալը: ... առթիւ Լոտիրնէի երեւելիներէն մասնախումբ մը կազմուած է:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԿԸ ԽԱՓԱՆԷ ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԹԵՐԹ ՄԸ

«Նոր Աշխարհ», Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն թերթը, կը գրէ (9 Յուլիս) թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը հալածանքի սկսած է պոլշեւիկ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին «Տէյլի Ուըրքըր»ի դէմ։

29 Յունիսին, Նիւ-Եորքի բարձրագոյն դատարանը հրամայած է ձերբակալել նոյն պաշտօնաթերթին խմբագիրներէն՝ Տրն. Էնկտալ, Պիթլման, վարիչը՝ Միլլըր, աշխատակիցները՝ կօրտոն, Քալար։

Ձերբակալման հրամանը հիմնուած է այն ամբաստանութեան վրայ թէ «Տէյլի Ուըրքըր» «անբաղձալի եւ հակամերիկեան» հրատարակութիւններ ըրած է։ Իբրեւ փաստ, կը յիշուին «Տէյլի Ուըրքըրի մէջ տպուած կարգ մը յօդուածները, որոնք ծանր ամբաստանութիւններ էին Աշխատանքի Դաշնակցութեան առաջնորդներուն դէմ, եւ «կը մերկացնէին ապահովագրական ընկերութեանց գողութիւնները, կառավարութեան Թաքուն Նպատակները զինուորական «քէմփ»երու եւ տեւ, կրօնական խարեբայութիւնները»։

Ամերիկեան օրէնքը հակամերիկեան հրատարակութեանց հեղինակներուն համար կը տրամադրէ հինգ տարի բանտարկութիւն եւ մինչեւ 5000 տոլար տուգանք։

Կառավարութիւնը, խափանելու համար «Տէյլի Ուըրքըր»ը, Թերեւս գործադրէ այն օրէնքը որ կ'արգիլէ Թղթատարով ղրկել «Հակամերիկեան հրատարակութիւններ»։

ՉԱՑՆԻՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ 30 ՀԱՅ ԲԱՆՒՈՐՆԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

ԼԱՆՍԷՅ, 19 Յուլիս.— Քանի մը օր առաջ մեր քաղաքի միակ գործարանէն (Թուղթի) դուրս հանեցին մօտ 30 հայրենակիցներ. այս անգամ անխտիր, ով որ Հայ էր։ Ասոնք ընտանիքի եւ զաւակներու տէր են, ամանք տարիներ նոյն գործարանի մութին ու ծուխը ծծած։ Ընտանեկի վիճակ տակնուվրայ եղաւ բոլորին եւ մասնաւորապէս ընտանիքի տէրերուն համար։ Շատեր երկար եւ անձանձրոյթ աշխատութեամբ, գիշերը ցերեկի հետ խառնելով գործարանի աշխատանքէն դուրս՝ ցանեցին իրենց հողերը եւ իրենց դառն քրտինքի արդիւնքը դեռ չվայելած, ձգեցին երեսի վրայ եւ հեռացան։ Մինչեւ երբ այսպէս հալածական, բանուոր Թռչուններու պէս, աչքը հողին պիտի մաշինք այս օտար ափերուն վրայ։ Մինչեւ ե՞րբ մեր կարմիր իշխանաւորները պիտի յամառին զոյգ փակել մեր հայրենիքի դուռները, իր զաւակներուն առջեւ.։ Զինուորական համար միթինկներ սարքելէ առաջ, Թող գան իրենց աչքերով տեսնեն հայ աշխատաւորին տառապանքը։

Այս օրերս, երբ գաղութս կը պատրաստուէր Ազգային միութեան ընտրութեան, այս տագնապը ցրուեց մօտ 50 հայրենակիցներ, իսկ մնացածները ժամանց անորոշութեան. որովհետեւ գրեթէ կը շրջի թէ ուրիշներ ալ պիտի հանեն։

Ա. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՑՐՈՒԵՑԱՆ ՀԱՑԵՐ

ԼԻՈՆ — Յուլիս 14ի արձակուրդէն օգտուելով, այցելեցի Լակրան Լանս, Լիոնէն 85 քիլոմեդր հեռու, պզնոպլի ճամբուն վրայ։

Lagrand Lampsի հայ գաղութը հաստատուած է 1925էն. կը բաղկանայ 7 ընտանիքէ, երկու ամուրի երիտասարդէ եւ մէկ օրիորդէ։ Կան տասնէ աւելի գործարաններ, մետաքսի եւ կօշկակարի։ Մեր հայրենակիցները կ'աշխատին հետեւեալ գործարաններու մէջ — Իւզին քուլթիւրիւէր (մետաքսի) մէկ այր եւ 4 կին, բոլորն ալ Արաբկիրցի Սուբիայէն եկած պայմանագրով։ Իւզին Մէզէն մետաքսի մէկ ամուրի երիտասարդ եւ 5 կին, ասոնց 3ը Արաբկիրցի Շագէլ (կօշկակարի) 3 այր եւ մէկ կին, բոլորն ալ Արաբկիրցի։ Իւզին Ռիշար (կօշկակարի) 3 այր 3 կին, Արաբկիրցի։

Բոլորն ալ ընդհանրապէս օրական 9 ժամ կ'աշխատին։ Կիները կը ստանան 15 ֆր., իսկ այրերը 20էն 35 ֆր.։ Զաւակ ունեցողներուն ամսական 30 ֆր. աւելի կը վճարուի ամէն մէկ զաւակի համար։ Բոլորն ալ կ'ապրին արեւելեան սովորութեամբ եւ գոհ են իրենց վիճակէն։ Բնաւ անգործութիւն չէ պատահած։ Գործարանատէրերու կողմէ ամէն մէկ ընտանիքի տրամադրուած է 2—3 սենեակ օդասուն եւ առողջ, յարակից պարտէզով, բոլորովին ձրի։

Կան երկու փոքրիկներ, մէկը 9 տարու, որ կը յաճախէ ֆրանսական դպրոց, իսկ միւսը 1 ու կէս տարեկան։ Չունին ո՛ր եւ է կազմակերպութիւն կամ միութիւն։ Շատեր առաջ Փարիզէն ձրի թերթ մը կը ստանան եղեր, սակայն ներկայիս գաղրեցուցած են։

Գործարանները իրենց բնակած տուներէն հազիւ 2—8 վայրկեան հեռու են։ Մինչեւ զարդ մահ պատահած չէ։ Ունեցած են երկու հարսնիք, որոնց մէկը Ամերիկայէն եկող Նորնկացի դաշնակցական ընկեր մըն է։

Ֆրանսացիները շատ գոհ են մեր հայրենակիցներէն, ինչպէս նաեւ գործարանատէրերը։ Գործ գտնել կարելի է, սակայն սենեակ գժուար։

Գ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Հակառակ կասկածելի օդին, Կիրակի օր 30.000ի չափ հանդիսատեսներ փութացած էին Փառք տէ Փրէնս, տեսնելու համար Ֆրանսայի շրջանը կատարող մրցորդներու հասնիլը։

Ժամը չորսի մօտ էր, եւ ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր։ Առաջին անգամ հասաւ ֆրանսացի Լը Տիւք, որ ընդունուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ։ Տիւնքէրք-Փարիզ համբուն՝ 344 քիլոմեդր կտրած էր 13 ժամ 58 վայրկեան եւ 1 երկվայրկեանէն։ Երկրորդ եկաւ Վլէոէյկէն՝ պելճիքացի, 3 վայրկեան ուշ։ Երրորդ՝ Նիքոլա Ֆրանց՝ Լիւքսէնպուրկցի, 3 վայրկեան ուշ։ Չորրորդ՝ Անթոնէն Մանեը, միեւնոյն ժամուն եւյլն.։ Իսկ Ա. պարգ չրջիկը՝ ֆրանսացի Ժօրտէն եկաւ 6րդ, 6 վայրկեան ուշ։

Նախաձ օր Նանլըվիլ-Տիւնքէրք համբուն՝ 270 քիլոմեդր՝ շահած էր նոյնպէս Լը Տիւք։ Ն. Ֆրանց եկած էր 4րդ։

Ընդհանուր դասաւորման մէջ երկրորդ եկող Տը Վէլ, Ֆրանցէն 33 վայրկեան ուշ եկաւ. Լիւքսէնպուրկցին որ նախապէս 48 վայրկեան առաջ էր, 1 ժամ 21 վայրկեանի առաջնութիւն կը շահի։ Իսկ Կիրակի ատրիա կը բարձրանայ 1 ժամ 48 վ.ի։

Ինչպէս գրեցինք երէկ, յաղթական Ֆրանց, 5321 քիլոմեդր ճամբան կտրեց 198 ժամ 16 վ. եւ 42 երկվայրկեանէն։ Միջին հաշիւով ժամը 27 քիլոմեդր 127 մեդր, կտրելով անցեալ տարուան մրցանիշը (24 քիլոմեդր՝ 065)։

Զարգ շրջիկներուն մէջ առաջին հանդիսացաւ Մարթինէթօ՝ իտալացի, 5,321 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 212 ժամ 53 վայրկեան 54 երկվայրկեանէն։ Ֆրանցէն 14 ժամ 37 վայրկեան 12 երկվայրկեան ուշ։ Ամենէն վերջ եկող մրցորդը՝ Տը Վոշէլ, 18 ժամ վերջ է Ն. Ֆրանցէն։ Իսկ ամէնէն վերջ եկող պարգ շրջիկը՝ Ֆիսթէր, 30 ժամ ետ է Լիւքսէնպուրկցիէն։

Շրջանը սկսաւ 143 շրջիկներով, իսկ վերջացաւ 39ով։ Տեւեց 28 օր։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՐՀԵՍՏ ՄԻԼԻՈՆ ԺՈՂՎԵԼՈՒ.— Երկու ամերիկացի «միսեր», որոնք աւելի ճիշդը ոսկոր էին, Փարիզ հասած առջի օր։ Բարձր սրճարանի մը մէջ ծանօթացան լաւ հագուած պարոնի մը։ Պարոնը յայտնեց թէ ինք «մըլտոր» է, եւ Անգլիացի։ Ու «Անգլիացին» բարեկամաբար առաջարկեց երկու աղջիկներուն այցելել Փարիզի հրաշալիքները, իր առաջնորդութեամբը։ Ժամ մը վերջ մտան պարապարան մը. հոն «Անգլիացին» հանդիպեցաւ... բախտով, մեծահարուստ «Անգլիացի»ի մը։ Երկրորդ Անգլիացին ներկայացուեցաւ իբր միլիոնատէր, որ կը պտտի՝ աշխարհիս վրայ բարիք ընելու համար։

Օրիորդները առաջարկեցին որ բարենպատակ ամերիկեան հաստատութեան մը նպաստ մը տայ։

Երկար դեղեւումներէ յետոյ միլիոնատէրը յօժարեցաւ գրել 10,000 տոլարնոց չէք մը։ Սակայն ապահովցնելու համար թէ չէք չպիտի իւրացնեն, օրիորդներն ալ յօժարեցան «Անգլիացի»ին յանձնել իրենց զոհարեղէնները, ապարանջանները եւ ինչ որ ունէին, մօտ 270,000 ֆր.ի աւանդ։

Քիչ յետոյ երկու Անգլիացիները մեկնած էին ... անգլիական քայլերով։

ՁՈՐՍ ԳՈՂԵՐ.— Անցեալ օր, չորս երիտասարդներ, չքեղ ինքնաշարժ մը մէջ նստած, կը զիմեն Վիլմօնպլի կառատունը, առաջարկելով կառքը ծախել Մինեարի։ Երբ Մինեար կը պահանջէ թուղթերը, ցոյց կը տրուին բոլորովին կեղծուած, քերթուած վկայաթուղթեր։ Մինեար կը կասկածի, իսկ երիտասարդներէն մէկը քաջաբար կը յայտնէ թէ կառքը գողցած է. եթէ չուզեր գնել, լաւ է որ լռէ, «պատիժ» չստանալու համար։ Եւ ատրճանակով կը սպառնան, ինքնաշարժ կը նետուին ու կը կորսուին։ Մինեար, նկատելով որ կառքին պէնզինը հատած էր, անմիջապէս լուր կու տայ ոստիկանութեան։ Ոստիկանները փնտռտուքի կ'ելլեն եւ քիչ վերջ գիւղին ծայրը կը հանդիպին կառքին։ Առաջին իսկ հարցումին, չորս երիտասարդներէն մէկը ատրճանակը կը հանէ եւ կը պայթեցնէ իր գլխուն։ Կը փոխադրուի անմիջապէս հիւանդանոց, ուր կը մեռնի, իսկ միւս երեքը նախ կ'ուրանան ամէն բան, սակայն յետոյ կը պատմեն թէ ինքնաշարժը գողնալէ յետոյ, Մոփ շրջականները կը հանդիպին աղջկան մը, կը գողնան ձեռքի քսակը, որ միայն 100 ֆր. կը պարունակէր։ Դժգոհ, կը մտնեն հացագործի մը խանութը, չեն յաջողիր խորտակել դրամարկղը ու հաց մը գողնալով կը չուեն ուրիշ գիւղ մը, ուր պէնզին կ'առնեն ինքնաշարժին համար եւ առանց վճարելու՝ կը կծկեն։ Յետոյ կ'որոշեն ծախել կառքը ու կը բռնուին։

ԿԵՆԴ ՆԿԱՐԻՉԸ.— Ժունիօ կը ծանօթանայ օր. Արմանտինի եւ ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ ուսանող, նկարիչ։ Գովքը կը հիւսէ իր տաղանդին եւ աշխարհագրութիւնը կը գծէ իր համբաւին, որ շարունակ կ'աճի ու կը տարածուի Թաղէ Թաղ, քաղաքէ քաղաք։ Մինչդեռ Ժունիօ ծանօթ էր միայն... ոստիկանութեան։ Ու ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ զայն, կը յանձնէ Նեհանդապատ ատեանին, որովհետեւ առատ մը, Ժունիօ անխղճօրէն խեղդած էր աղջիկը, կողոպտած էր վրան-գլուխը եւ անհետացած։

Ձերբակալութենէն յետոյ կեղծ ուսանողը խոստովանեցաւ թէ ուզած էր «նկարչական ցուցահանդէս մը տալ», այս առթիւ դրամ ուզած էր Արմանտինէն, սակայն աղջիկը չէր յօժարած ամուսնութեան պարզ խոստումի մը փոխարէն դրամ յանձնել։

Այն ատեն մեռցուց, կողոպտեց եւ ձերբակալուեցաւ։

ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒ.— Երիտասարդ մը, առջի օր, կը ներկայանայ Մոյի շրջակայ գիւղերը, եւ իբրեւ ելեկտրաբաշխ ընկերութեան մը հաւաքիչը կը փորձէ ամսական գանձել ոմանք կը մերժեն, ոմանք կը վճարեն։ Լուր կ'առնէ ոստիկանութիւնը եւ կ'ելլէ հետազօտութեան։ Երիտասարդը կ'անհերեւութանայ գիւղէն։ Դաշտապահ մը կը յաջողի ձերբակալել զայն։ Սակայն ուսովը հարուած մը կուտայ մարդուն եւ կծիկը կը դնէ նորէն։ Գարձեալ կը ձերբակալուի։ Այն ատեն առած դրամները կը... կլլէ գեղահատի պէս։ Կատարուած քննութեամբ հասկցուեցաւ որ այս երիտասարդը զանազան տիտղոսներ ու համբաւներ ունի Մարօքի մէջ, ձգելով իր հայրը, առանձնարոյժ մը, անցած է Ֆրանսա եւ գրեթէ բոլոր գիւղաքաղաքներուն բանտերը պառկելէ յետոյ, միշտ դրամաշորթութեան պատճառով, եկած էր խաբելու բոլորովին նոր եղանակով մը։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Փաստվայի բժշկական համալսարանը աւարտած են Օր. Աստղիկ Մ. Շիրինեան եւ Պ. Արմենակ Սիրունեան։ Երկու բժիշկներն ալ բարձրագոյն նիշ ստացած են իրենց ...Թէզերուն համար։ Օրիորդը մասնագիտութիւն ընտրած է ժանուկներու հիւանդութիւնը, երկրորդը վիրաբուժութիւնը։

⁂ Օր. Վերոնիկ Դանիէլ-Վարուժան (այժմ Աբիկեան) շահած է Ժընեւի Académie de Musiqueի երկրորդ տարուան երգի առաջին մրցանակը շքանշանով մը։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՌՆ ՈՒՐ ՄԱՑՆԻՉ ՄԸ

ՆՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆՆԵՆ

— Ցետոյ, ա՛յս անցագրին վրայ կը տեսնեմ վրդովիչ ստորագրութիւն մը որ գտնելու չէր հոն։

— Ո՞րը։

— Ալիկա, ըսաւ Խմայիլօֆ. մատովը ցոյց տալով։

Գնդապետը՝ սեղանին վրայէն առաւ անցագիրը եւ իր կարգին ուշադրութեամբ մտածելով իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց ցոյց տրուած ստորագրութեան վրայ։

Ցետոյ որ ան կը տժգունէր ինծի դառնալով ըսաւ.

— Որմե՞ առիք այս փաստաթուղթը։

— Մեծ դուքս Իվանի նամակին վրայ, Պ. Փօլ Օպլանովին էր որ ինծի յանձնեց։

— Ուղղակի ի՞ր ձեռքովն էր որ ձեզի յանձնեց։

— Ուղղակի իր ձեռքով։

— Պարագան ծանր է որովհետեւ եթէ ան ալ մեզ կը դաւաճանէ, ամբողջ մեր կազմակերպութեան Թղթակցութիւնը կրնայ «կարմիր»ներու ձեռքն անցնիլ։

Վայրկեան մը մտածելէ յետոյ շարունակեց

— Անշուշտ վստահ էք թէ՝ այս այն անցագիրն է որ Պ. Օպլանովիչի կողմէ ձեզի յանձնուեցաւ, ըսել կ'ուզեմ թէ՝ որեւէ մէկը չէ կրցած զայն փոխել եւ անոր տեղը ուրիշ մը դնել։

— Պատուոյս վրայ կրնամ հաստատել։

— Լա՛ւ։

Եւ խօսքը Խմայիլօֆի ուղղելով

— Հաճեցէք շարունակել։

— Նոյնպէս, գիտելի է որ, ըսաւ այս վերջինը, առաջին անգամ է որ նման պաշտօնաթուղթի մը վրայ մեզի առիթը կը տրուի հաստատելու գեղագրական մանաւոր եղանակ։ Իրօք, սովորաբար, անուն, ժականուն նոյն գիրով կը գրուին ուղիղ գիրով. սեւ մելանով։ Հոս ի՞նչ կը տեսնէք։ Անունները ուղիղ գրուած են, բայց մականո՞ւնը. Վառինը գրուած է շեղ ու բոլոր, կարմիր մելանով։ Արդ, այս ալ սովորականին պէս չէ. այս ալ մասնաւոր նշանակութիւն մը ունենալու է. բայց դեռ աւելին կայ։

— Ի՞նչ, հարցուց գնդապետը, որ շատ հետաքրքրուած կը թուէր։

— Առէք անցագիրը եւ զայն քննեցէք իր Թափանցկութեանը մէջ։ Հո՞ն այն անկիւնը ուր գրուած է Վառին, ի՞նչ կը տեսնէք։

Առինք անցագիրը եւ խմայիլօֆի ցոյց տուած կէտին վրայ, գիրը գիրին, իբրաւ տակ կարգացինք

ՎԱՌԻՆ
ՆՕՊՕՏԻ

Սարսափած իրարու նայեցանք։

— Ա՜հ, կատարեալ է, գոռաց գնդապետը. ո՛վ կրնայ ըլլալ այն գարշելին որ համարձակեր է նման սատրնութիւն մը գործել։ Որովհետեւ վերջապէս, ով որ ալ ըլլայ, ձեզ ծախած է սովետներուն, ճիշտ ինչպէս տոնավաճառին մէջ՝ անասուն մը կը ծախեն։

Եւ նշմարելով որ անյօդդողդ կը մնայի

— Վերջապէս ի՞նչ, ըսաւ. այս տեսակ գործ մը ձեզ իրար չա նցըներ։

Ժպտեցայ։

— Իրար անցնի՞լ. ինչի՞ կը ծառայէ. ընելիք ուրիշ բան կայ։

— Ի՞նչ։

— Մտնիլը երեւան հանել եւ զայն արգիլել— եթէ արդէն շատ ուշ չէ— իր չարագործութիւնը շարունակելէ։

— Տէ՜ր Աստուած. իրաւունք ունիք. բայց ո՞վ կրնայ ըլլալ։ Որովհետեւ դեռ չեմ կրնար հաւատալ որ Փօլ Օպլանովիչ կարենայ մատնել։ Այդ մարդը ամէն ինչ մեզի կը պարտի։ Եւ յետոյ. չէ՞ որ իր ընտանիքը ամբողջութեամբ չարդուած է սովետներու հրամանով։

— Ներողութի՛ւն, գնդապետ, ընդմիջեց Խմայիլօֆ, Սովետները ոեւէ կերպով չեն միջամտած այս գործին մէջ Ցիկին Օպլանովիչ եւ փոքր երկու եղբայրները՝ ճարտարապետ Սէրժը եւ փաստաբան Միշէլը սպաննուած են նոյն ինքն Մարիա Կոստանդինովնայի կողմէ։

— Կարմիր կո՞յսը, բացագանչեցի։

— Այո՛, կարմիր կոյսը, շարունակեց Խմայիլօֆ։ Այն՝ որուն ստորագրութիւնն ալ կայ ձեր անցագրին վրայ, ինչ որ ա՛յնքա՛ն յուզումի մատնեց գնդապետը։ Այդ ստորագրութիւնը՝ այս պարագային մէջ կը նշանակէ մահավճիռ. այն կինը որ Նիսի մէջ արհամարհեցիք եւ անկէ ի վեր ձեր օձիքը չի ձգեր։

Այս անգամ գնցուելու կարգը ինծի եկած էր։

— Ինչպէ՞ս գիտէք այդ կէտը, հարցուցի, եւ ո՞վ ըսաւ ձեզի...

Ռուսը ժպտեցաւ, յետոյ ուսերը Թօթուելով ըսաւ.

— Իմ պարտքս չէ՞ ամէն ինչ գիտնալ։

— Այն ատեն գիտէք նաեւ թէ ո՛վ է մատնիչը։

— Այո՛, գնդապետ, այդ ալ հաւանական է։

— Ուրեմն բան չեմ հասկնար. ինչո՞ւ ինծի չխօսեցար այդ մասին։

— Ի՞նչ օգուտ պիտի ունենար. չպիտի հաւատայիք. ոեւէ ապացոյց չունէի։

— Ունի՞ք հիմա փաստ մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Վիէննայի իտալական դեսպանը բողոքեց կառավարութեան՝ ընկերվարական մամնաւոր ոստիկանութիւն մը կազմուելուն դէմ. յայտնելով թէ ատիկա հակառակ է հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեանց։

Ոստիկանութիւնը գրաւեց համայնավար «Տէր Աբէնտ» թերթը. որ Ուրբաթի դէպքերուն մասին գրգռիչ հրատարակութիւններ բրած էր։

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ խռովութեանց ընթացքին մեռած են 82 եւ վիրաւորուած՝ մօտ 2000 հոգի։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ ընկերվարականները դաւադիրք եղան եւ տեղի տուին կառավարութեան՝ առանց ո եւ է երաշխաւորութիւն ստանալու։ Կ'ըսուի թէ ֆաշիստ կազմակերպութիւններ՝ որոնք ծանօթ են «Հայմվէրէն» անունով եւ կը յիշեցնեն Գերմանիոյ «Պողպատէ սաղաւարտակիրներ»ը, զէնքի դիմած էին բանւորներուն դէմ եւ քաղաքացիական կռիւը անխուսափելի կը նկատուէր։ Այս կազմակերպութեան կ'անդամակցին մանաւանդ գիւղացիները, եւ վախ կար, որ հողագործական շրջաններու մէջ բանւորները մեծ կորուստներու պիտի ենթարկուէին անոնց կողմէ։

Ապստամբութիւն Ուկրայինայի մէջ ?

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Յուլիս 19 թուականով.—

Կարգ մը տեղեկութիւններու համաձայն, որոնք դեռ չեն հաստատուած, հակապոլշեւիկ ապստամբութիւն մը ծագած է Ուկրայինայի մէջ։

Պորոտինի գլուխը 12,000 ոսկւոյ

Չինաստանէ հակասական լուրեր կը հասնին պոլշեւիկ խորհրդական Պորոտինի մասին, որ վերջերս Հանքէուէն մեկնեցաւ։ Կ'ըսուի թէ զօրավար Չանկ-Քայ-Շէք 12,000 անգլիական ոսկի պարգեւ կը խոստանայ անոր որ Պորոտինի գլուխը պիտի բերէ։ Շանկայի մէջ խուզարկուեցաւ գերման նաւ մը զայն գտնելու յոյսով, սակայն հոն չէր։ Ատոր փոխարէն նաւէն ձերբակալուեցան 15 համայնավարներ, որոնց վեցը ռուսական հպատակ։ Կը կարծուի թէ Պորոտին ապաստանած է Քիու-Քիանկ, համայնավարներու կեդրոնը։ Պաշարման վիճակ յայտարարուած է Հանքէուի մէջ։

Չէմպըրլէյն Գերմանիա պիտի երթայ

«Տէյլի Թելէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ.—

Շատ հաւանական է որ սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն, Շթրէզէմանը տեսնելու համար Պերլին երթայ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի Սեպտեմբերի նստաշրջանէն առաջ։ Արտաքին նախարարը երեսփ. ժողովին մէջ յայտնեց թէ ինչ փափաք եւ նպատակներ ունի։

Մոսկուա մտատանջուած է այս այցելութենէն։ Չէմպըրլէյն Լոքառնոյի դաշինքի տառին ու ոգիին հակառակ կը գտնէ ռուսէ դիտում վերագրել այս այցելութեան։

Անգլիւ-ամերիկեան համաձայնութեան վերջ

Ժընեւի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին ամերիկեան Ա. պատուիրակ Գիպսըն 24 ժամ պայմանաժամ ուզեց՝ անգլեւ-ճափոն նոր համաձայնութեան մասին իր պատասխանը տալու համար։ Կիպսըն հեռագրով հրահանգներ խնդրեց Ուաշինկթընէն։ Ինչպէս գրեցինք, համաձայնութեան գլխաւոր կէտն այն է որ Անգլիա եւ Ամերիկա 500,000 թոնօ օժանդակ նաւ պիտի ունենան (330,000ի յածանաւ եւ 170,000ի թորփիլանաւ), իսկ Ճափոն՝ 325,000 թոնօ (200,000 թոնոյի յածանաւ եւ 125,000ի թորփիլանաւ)։ Ընդծովեաներուն քանակն է 90,000 թոնօ։

Համաձայնութեան երկրորդ կէտին համաձայն, 10,000 թոնոնոց եւ 8 մատնաչափնոց յածանաւերէն Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 12ական, Ճափոն՝ 8, միւս յածանաւերուն թնդանօթները 6 մատնաչափ պիտի ըլլան. Անգլիա մեծ քանակութեամբ յածանաւեր պիտի ունենայ՝ իր առեւտրական ճամբաները պահովելու համար։ Ճափոն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հաւասար ընդծովեայ պիտի ունենայ (90,000 թոնօ)։

Համայնավար լրտեսներու դատավարութիւնը

Երկուշաբթի կէսօրէն վերջ սկսաւ դատավարութիւնը եօթ համայնավարներու, որոնք անցեալ Ապրիլին ձերբակալուած էին լրտեսութեան ամբաստանութեամբ։ Ամբաստանեալներն են՝ Կրոտնիքի, Մէնէթրիէ. Սէրժան, Տէփուլեհ, Փրովոսթ, Տաստո եւ Պէրնշթայն։ Ձերբակալման հրամանագիր հանուած էր նաեւ Փարիզի Թաղապետական Խորհուրդի անդամ եւ կոմկուսի նեղր. կոմիտէի անդամ Ժան Քրէմէի եւ իր քարտուղարէն՝ Օր. Լուիզ Քլարաքի դէմ, սակայն ոստիկանութիւնը մինչեւ այսօր չ'կրցաւ գտնել անոնց թաքստոցը։ Ամբաստանեալները կը պաշտպանեն փաստաբաններ՝ Վայեան Քուտիւրիէ, Անտրէ Պէրթօն, Նօկէր, Թօրէս, Սիւզան Պլում, Ապու եւ Ժօլի։

Ինչպէս կը յիշուի, Քրէմէ եւ Քլարաք 1925էն յաճախակի ճամբորդութիւններ կ'ընէին Նանթ։ Կասկած արթնցած ըլլալով իրենց մասին, քննութիւն կատարուեցաւ եւ հասկցուեցաւ որ անոնք կ'ուզէին ձեռք անցընել ազգային պաշտպանութիւնը հետաքրքրող կարգ մը գաղտնի վաւերաթուղթեր՝ մանաւորաբար վառօդներու, հրասայլերու, պայթուցիկներու եւ հեղձուցիչ կազերու մասին։ Այս վաւերաթուղթերը Կրոտնիքիի եւ Պէրնշթայնի միջոցաւ պիտի յանձնուէին Փարիզի խորհրդային դեսպանատան։ Անոնք ձերբակալուեցան այն պահուն, երբ առաջինը երկրորդին կը յանձնէր կարգ մը թուղթեր։ Ամէնէն վերջ ձերբակալուողները եղան Սէն-Սիրի թաղապետական խորհրդական Տէփուլեհ եւ Սէրժան։ Հակառակ կարծուածին, դատավարութիւնը ղռնփակ չէր։ Տաստո կ'ամբաստանուէր թէ Սէնկըր անունով մէկը Փրովոսթի ներկայացուցած է եւ 1925 Հոկտեմբերի 3ին Թրիանօն սրճարանին մէջ կարգ մը վաւերաթուղթեր յանձնած է Սէնկըրի։ Տաստո կ'ըսէ որ անոնք թռուցիկներ էին Հոկտեմբեր 12ի ընդհանուր գործադուլին համար։ Փրովոսթ ալ կ'ուրանայ թէ Տաստո իրեն ներկայացուցած ըլլայ Սէնկըրը։ Տէփուլեհ կ'ամբաստանուէր թէ իր պաշտօնակից Սէրժանի ներկայացուցած է երկու խորհրդաւոր կիներ՝ Լուիզ եւ Օլկա՝ հրաւիրելով զայն անոնց յանձնել օդանաւորդութեան վերաբերեալ թուղթեր։ Սէրժան յայտնեց թէ իր յանձնած թուղթերը 1917 թուականէն էին եւ ամէն մարդ գիտէր զանոնք, որով և գաղտնի չէին։ Հարցաքննուեցան նաեւ միւս ամբաստանեալները։ Դատավարութիւնը կը շարունակուի։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. Նաւագնացութիւն Իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Ճապին Գարահիսարի «Արծիւ» Միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, Ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Գիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Ֆօն տը Նանթէնի Բլպարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

Բ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆ

Զ. Ե. Ռ. Մ. Փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւլն.։ Կ'ընկերանան Գ. Գ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Գ. Գեղամ Տէրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Նուագոյն» խումբի ժողովը 22 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տ'Օպնայի «Կոբիւն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, պէկիւտի, Օպնայի եւ Ֆօն տ'Օպնայի համակիրները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Արգար Յ. Կարապետեանի բնակարանը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն սարկաւագ ժողովի կը հրաւիրէ (ծանօթ հասցէին)։

«Վարուժան»ը՝ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

«Քրիստափոր»ը՝ այս Շաբաթ երեկուն ժամը 8.30ին։

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանզադէի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Ճամասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 Ֆր.։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Խնուսի Հայրենակց. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Հ. Յ. Դ. մարտիկներէն ԽՈՐԱՊԷԾ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վիէն, Կ. Մ.— Ձեր նամակները ուշ ստանալով չհրատարակեցինք։

Լիոն, Յ. Մաղէկ.— Յունիս 26ի հանդէսին նկարագրութիւնը ստացանք Յուլիս 16ին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Քամպրէ, Գ. Ք. 35:
Լիոն, Յ. Ն.— 40.
Սարսէլ, Խ. Մ. 115.
Պրիւսէլ, Մ. Բ.— 200:
Մարսէյլ, Ա. Պ. 70.
Վալանս, Ա. Գ.— 140:
Տէքազվիլ, Կ. Յ.— 35:
Լանսէյ, Գործ.— 215:
Գուռկուան, Գ. Յ.— 20 Ֆր.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին նախիջեւանի Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, —որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաբաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Ստեփան Կարապետեան։ Գրել Ա. Սահակեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— Ճապին Գարահիսարի Ադւանիս գիւղացի Գեղամ Նուսփիկեան՝ հօր անունը Գրիգոր։ Կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուի։ Գրել՝ Armeniak 63746, 26 Comp. du 1er Bataillon ft. Corps à Dap Cau, Tonkin, Indochine Française.

— Կը փնտռուի Վռամշապուհ Դապարաճեան, Պոլիս Հէտիք փաշացի որ 1921ին Անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիյէյի վարժարանին մէջ։ Տեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին։ Հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche:

— Կը փնտռեմ մօրաքրոջս՝ Տիկ. Հայկանոյշ Սարգիսեան, որու Յունաստան ըլլալը կը կարծուի, Գրել՝ Kapriel Yétarianի, Papeteries Navarre, Usine de Galas-Vaucluse, France.

Կը խնդրուի յունական թերթերէն արտատպել

— Կը փնտռեմ քրոջս Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Ափրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կլացիէլլա 10, Ֆոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Յարիրուն Թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բաբերդը 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Ֆոթորիկը 2, Գարծը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Ծապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Թասբութին 20, Շէրլոք Հոլմսի երեք պատմուածքները Զական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի մրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք։

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Զարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Ցեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Զայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի սպաիր 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԽԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սաքսափներ)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Ֆօթի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris 13e)։

"ԱԶԴԱԿ„

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻԱԿ ԼՈՒՐՋ ԹԵՐԹԸ

Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար, դիմել խմբագրութեան՝ Haig Balian B.-P. 587 Beyrouth.

Ֆրանսայի մէջ՝ Գ. Հայկ Լափուճեան, 9 Passage Lauzin, Paris (19me)։

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը ճանչցող պատուաւոր հայ կին մը, հմուտ ֆրանսերէնի տոմարակալութեան, կը փնտռէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ Յառաջի վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc Eg	3375
II	»	1900
III	»	1690
Թրքական Երկաթ	Lots turcs	105

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITI...
208bis, Rue Lafayette Paris ...

Le Gérant : H TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 28bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ 1927

21 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 394 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԳՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՄՔԸ, ՈՉ ԹԷ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի, և առհասարակ արտասահմանի մէջ, Նոր սերունդը փրկելու համար, ամէնէն առաջ կամքն է որ կը պակսի, ոչ թէ կարողութիւնը։

Այսօր կը հրատարակենք Թղթակցութիւն մը, որ կը պատմէ թէ ինչպէս խումբ մը Սեբաստացի հայրենակիցներ ձեռք ձեռքի տալով, 5600 ֆրանք հաւաքեր եւ մանկապարտէզ բացեր են արուարձանի մը մէջ։ Մէկ շաբթուան մէջ, աշակերտներու թիւը հասեր է 36էն 52ի։

Մեր ժողովուրդը անսպառ կորով ունի եւ պատրաստ է ամէն տեսակ զոհողութեանց, կը բաւէ որ վարիչները ընդունակ ըլլան գործ արտադրելու։ Ու յաճախ, ինքն իր գլխուն շատ աւելի արդիւնաւոր, կենդանի գործեր կը կատարէ, քան շքեղաշուք անուններու տակ ապաստանած մարմինները։ Նոր չէ որ կ'ըսենք ու կը շեշտենք թէ՝ այս ժողովուրդը Պոլսոյ մէջ անազին հիւանդանոց եւ եւ կրթարաններ պահած է տասնոցներով, ու կը պահէ մինչեւ այսօր, հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն։ Ցունաստանի եւ Սուրիոյ պէս «պրոլետար» գաղութներու մէջ իսկ, այնպիսի աշխատանքներ կատարուած են, որ կրնան օրինակ ծառայել աւելի բախտաւոր շրջաններու։

Այստեղ, Փարիզի մէջ, Տիկնանց Միութիւնը տարեկան մօտ 250,000 ֆր.ի ելեւմուտք ունի, իր զանազան ճիւղերով։ Քիչ մը պակաս՝ Աղքատախնամը,— աւելի քան 200,000։ Չենք ուզեր պրպտել եկեղեցիի Հոգաբարձութեան հաշիւները, որոնց մասին զարմանազան պատմութիւններ կան հրապարակի վրայ։ Անշուշտ սխալ չեն հրապարակաւ եղած յայտարարութիւնները, աւելի քան կէս միլիոն ֆրանքի պահեստի գումարի մը մասին. մանաւանդ որ, Հոգաբարձութիւնը, հին թէ նոր, միշտ կը խուսափի ո՛ր եւէ լուսաբանութենէ։ Այս լռութիւնը կամ կրաւորական դիմադրութիւնը երբեք բարենշան չէ Փարիզի Ջոջերուն համար, որոնց մասին շատ մը հաւաստիքներ կը լսենք, բայց չենք տեսներ ամէնէն տարրական առաքինութիւնը,— արտաքաց յայտարարութիւն մը՝ իրենց տեսակէտի եւ «անելիք»ի մասին։ Եւ չարաչար կը սխալին բոլոր անոնք որ, կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ մինչեւ վերջը հանդուրժել այս քաղքցուքին կամ քմահաճոյքին։ Իրենց՝ պատասխանատուներուն ձեռքն է առաջին քայլը առնել եւ հարթել ամէն թիւրիմացութիւն։ Եթէ զոհեր պէտք են, այս մասին ալ կարելի է խօսիլ պարկեշտօրէն, միայն թէ փրկուի նոր սերունդը։

Այդ ճամբուն վրայ, նոր սերունդի փրկութեան համար, հրաշքներ կրնայ գործել Փարիզը։ Եւ երբեք հսկայական գումարներ մսխելու կամ անհնարին զոհողութեանց ենթարկուելու խնդիր չկայ։

Առաջին քայլը՝ ազգային կազմակերպութեան լրացումն է։ Ամէն տեղ ալ օրինաւոր եւ հանրային վստահութեան արժանի մարմիններ կազմուելով, տուրքեր կը հաստատեն, եւ գոյացած գումարին մեծագոյն մասը կը յատկացնեն կրթութեան։ Պակաս մնացածը կարելի է լրացնել այն գումարներով որ կը գտնուին Փարիզի Հոգաբարձութեան ձեռքին տակ, եւ Մարսէյլ (70,000)։ Ի հարկէ ուր որ դպրոց չկայ, առաջին աթիւ պիտի օգտուին այս գումարներէն։ Միւս կողմէ, կը կարծենք թէ Բարեգործականը, Սանասարեանի խնամակալութիւնը եւ նման մարմիններ պարտաւոր են որոշ յանձնառութիւն ստանձնել այս մասին, առանց տառապէս կառչելու ժամանակավրէպ թուղթերու, որոնց դէմ հիմնադիրներն ու կտակարարներն անգամ պիտի բողոքէին, եթէ տեղեակ ըլլային ամբողջ իրականութեան։

Փրկենք նոր սերունդը. — Ա՛յս պիտի ըլլայ օրուան նշանաբանը բոլորին համար, եւ ամէն տեղ։

Ո՛վ որ գիտակցաբար, կամ կարճատեսութեամբ, կամ քմահաճոյքով, եւ կամ ապիկարութեամբ կը ջլատէ այս նուիրական գործը, պիտի գիտնայ թէ ոճիր կը գործէ անմեղ սերունդի մը դէմ։

Այդպիսի մեղք մը, անպատիժ չի մնար, ո՛ւր որ ալ գործուի,

Մենք պատրաստ ենք ամէն աջակցութիւն ընծայելու։ Եւ ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ այս գործին մէջ ալ առաջ անցնէին չէզոքները, բոլոր անոնք որ միտք ու սիրտ ունին, եւ ընդունակ են գործ արտադրելու։

Առաջին քայլերը առնելէ յետոյ, կարելի է անցնիլ մեր հիմնական ծրագրին, Միացեալ-Ազգանուէրի վերահաստատման, որպէսզի լոյսէ չզրկուի ո՛ր եւ է հայկական համախմբում, Աֆորվիլէն մինչեւ Մուսուլի վրանները։

Ժամանակ է որ, մինչեւ անգամ Հայաստանի վարիչները հասկնան, թէ արտասահմանի 700,000 հայութեան զաւակները չեն կրնար խաղալիք դառնալ քաղաքական մարզանքներու կամ ասիական քինախնդրութեանց։

1921էն ի վեր, հոծ բազմութիւններ տեղաւորուած են Եւրոպայի սրտին վրայ, եւ ուրիշ տեղեր։ Ամէն միջոց փորձուեցաւ գոնէ անոնց մէկ տասներորդը Հայաստան փոխադրելու համար։ Անօգո՛ւտ։ Մինչեւ անգամ յորձանքին յանձնուած է չափահաս որբերու բանակը, որ թէ արտադրական եւ թէ ֆիզիքական ուժ է մեր հայրենիքին համար։ «Մինչեւ աղը հասաւ, մատաղը հատաւ»։ Ինչպէ՞ս կարելի է անկիւն մը քաշուած դիտել այս համատարած եւ յարաճուն չարիքը։

Եթէ չենք կրնար բոլորին ուզածը, թիմնական դարմանը տանիլ, ընենք ի՛նչ որ կրնանք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի 34րդ պատգամ. ժողովին առթիւ, որ Նոր փակուեցաւ, «Հայրենիք» ցիտուեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (2 Յուլիս).

—«Կարելի է անվերապահօրէն ըսել, թէ ամբողջ հայ իրականութեան մէջ Ամերիկայի շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միակ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնն է, որ կրցած է 34 տարի անընդհատ պահել իր գոյութիւնը, ամենայն կանոնաւորութեամբ պատգամաւորական ժողով գումարել ամէն տարի եւ առ հասարակ ունենալ ներքին օրինակելի, միշտ բեղուն կեանք մը ու յարաճուն գործունէութիւն մը։

«Պոլսեցէք Հայաստանէն սկըսած մինչեւ մեր հեռագոյն գաղութները, եւ դուք չպիտի հանդիպիք ուրիշ հայ քաղաքական կազմակերպութեան մը, որ Ամերիկայի շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման հաստատուն, յարատեւ, կանոնաւոր եւ արդիւնաւոր վարչական մեքենայ մը ունենայ։

«Զարմանալի չէ, երբ ժողովուրդը կ'երթայ անոնց ետեւէն, որոնց ձեռքը կայ իշխանութիւն, դրամ եւ դիրք։ Բայց միշտ զարմանալի է, երբ ժողովուրդը չի բաժնուիր անոնցմէ, որոնք կը կորսնցնեն Ե՛ւ իշխանութիւն, Ե՛ւ դրամ, Ե՛ւ դիրք։

«Որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառքի և յաղթութեան օրերուն, մեզի հետ է եղած ազատատենչ ու հայրենանուէր հայութիւնը, շատ բնական է ու հասկնալի։

«Բայց որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայ հալածական ու դժնդակ օրերուն ազատատենչ ու հայրենանուէր հայութիւնը աւելի եւս պինդ փարած է մեզի, ասիկա կենդանի ապացոյց է, թէ ոչինչ կրցած է խախտել հայութեան խորունկ հաւատը դէպի մեր կազմակերպութիւնը եւ ոչինչ կրցած է բաժնել հայ ժողովրդական զանգուածը Հ. Յ. Դաշնակցութենէն։

«Ընդհակառակը, վերջին իրադարձութիւնները աւելի գիտակցական, աւելի խորունկ եւ աւելի հաստատուն դարձուցած են անհուն զոհողութիւններով եւ դիւցազնական հայկական պայքարներով գոյացած բարոյական այն անքակտելի կապը, որ կայ իր գոյամարտն ու ազատամարտը մղող հայութեան եւ ազատ, անկախ ու միացեալ հայրենիքի համար կռուող Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջեւ։

«Ուշադրութեամբ հետեւեցէք այն միշտ աւելի աճող բազմութիւններուն, որոնք ամէն տարի ներկայ կը գտնուին Մայիս 28ի հանդէսներուն եւ հրապարակային ժողովներուն, Ամերիկայէն մինչեւ Ֆրանսա, Յունաստան, Սուրիա՝ Եգիպտոս, Պարսկաստան, եւ դուք պիտի համոզուիք թէ Հայաստանի անկախութիւնը այսօր ամէնէն նուիրական իղձն է ամբողջ հայրենակարօտ հայութեան, ինչպէս նաեւ պիտի համոզուիք, թէ Հայաստանի եռագոյն դրօշակը իր ձեռքը պինդ բռնած Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ է միայն որ հայ ժողովրդական զանգուածը յոյս ունի իրագործելու իր ազգային իտէալը։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարմիրները դիկտատուրա պիտի հռչակէին

Վիէննայէն Յուլիս 19 Թուականով կը հեռագրեն.— Աւստրիա մեծ վտանգ մը անցուց։ Շաբաթ գիշեր Վիէննայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ կատարուած ձերբակալութիւններն ու գրաւուած թուղթերը կը հաստատեն թէ կարմիրները ծրագրած էին Յուլիս 15ին կառավարութիւնը տապալել եւ պոլշեւիկեան դիկտատուրա հաստատել։ Խռովարարներէն շատեր թիթեղներով քարիւղ եւ պէնզին ունէին, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ համայնավարները կանխամտածած էին ամէն բան։

«Ռայխսփոսթ» թերթը, որուն շէնքը կողոպտուեցաւ եւ այրեցաւ, կը գրէ թէ գիշեր մը առաջ՝ թիթեղները դրացի դռնապանի մը քով պահ դրուած էին։

Գերմանիոյ եւ Վիէննայի համագերման շրջանակները անցած շաբթուան դէպքը պատրուակ բռնելով բուռն պայքար կը մղեն, հաստատելու համար թէ Աւստրիա անկարող է ապրելու, որով պէտք է Գերմանիոյ միանայ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԿՈՉՆ ՈՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ» կ'արտատպէ Մոսկուայի Գ. Միջազգայինին կողմէ Աւստրիոյ ընչազուրկներուն ուղղուած կոչ մը, որով կը թելադրուի շարունակել ընդհանուր գործադուլը՝ մինչեւ Զայփէլի կառավարութեան անկումը, ոստիկանութիւնն ու ֆաշիստ կազմակերպութիւնները զինաթափ ընել, բանուորները սպառազինել եւ խորհրդային հանրապետութիւն հռչակել։ Հազիւ Արդարութեան պալատի հրդեհին լուրը Մոսկուա հասած էր, Կոմինտէրնը Պերլինի ճամբով անսահման վարկ բացաւ ապստամբներուն։ Ուրբաթ իրիկուն համայնավար երեսփոխան Փիք Պերլինէն հասաւ օդանաւով, իր հետ բերելով գործողութեան ամբողջ յատակագիծ մը։ Փիք եւ իր գերման, ռուս, մաճառ եւ պուլկար գործակալները բոլորն ալ ձերբակալուեցան։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԶԱՅՓԵԼ

Վարչապետը օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ վերջին օրերու դէպքին նմանը Վիէննան չէր տեսած 1846էն ի վեր։ «Երբեք անմեղ կառավարութիւն մը այսպիսի շարժումի մը զոհ չէ եղած։ Դատարանը իր վճիռը արձակեց կատարեալ անկախութեամբ, առանց ո եւ է ազդեցութեան ենթարկուելու։ Դասակարգայի՛ն վճիռ մը չէր ատիկա, քանի որ երդուեալ դատաւորներէն կէսը բանուորներ էին։ Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ չէր կարծեր թէ շարժումը այսքան ծանր հանգամանքներ պիտի առնէ, ցուցարարներուն վրայ իր հեղինակութիւնը վերստանալու համար 24 ժամուան բողոքի գործադուլ մը եւ փոխադրական միջոցներու ընդհանուր գործադուլ յայտարարեց։ Ընդհ. գործադուլը վերջացաւ։ Կառավարութիւնը յաջողեցաւ արգիլել փողոցի կռիւներուն վերսկսիլը։ Այժմ աշխատութեամբ եւ խնայողութեամբ պէտք է դարմանել ազգային տնտեսութեան կրած վնասները։ Ցաւալի է որ քաղաքական կիրքերը այսքան զոհեր տուին։ Մինչեւ հիմա աւստրիական ժողովուրդը հպարտ էր որ ամենամեծ դժուարութեանց յաղթեց առանց արիւնալի յեղափոխութեան»։

Վիէննա իր հանդարտութիւնը եւ բնականոն վիճակը գտած է։ Միայն թէ դեռ պահակներ կը պտտին փողոցներուն մէջ։ Բոլոր թերթերը վերսկսան հրատարակուիլ, մէջն ըլլալով «Ռայխսփոսթ»ը, որուն շէնքը այրած էր։ Զոհերուն թաղումը կատարուեցաւ երէկ ժամը 14ին։

Գերման համայնավար կուսակցութիւնը հրաւիրեց Գերմանիոյ բոլոր աշխատաւորները՝ 15 վայրկեան աշխատանքը դադրեցնել երէկ ժամը 14ին, իբրեւ յարգանք ազատութեան համար Վիէննայի մէջ ինկող աշխատաւորներուն։

Վերջին լուրերու համաձայն Վիէննայի զոհերուն ընդհանուր թիւն է 100 մեռեալ եւ 1000 վիրաւոր, որոնց 50ը յուսահատական վիճակի մէջ։ 40 կիներ այրի մնացին եւ 100 մանուկներ որբացան։

Խորհրդարանին մէջ լուրջ վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան մօտ օրէն։ Ընկերվարականներն ու ազգայնականները դէմ դէմի պիտի ելլեն։

Անգլիոյ պատուիրակները Լոնտոն մեկնեցան

Ժընեւի խորհրդաժողովին անգլիական պատուիրակ ծովակալ Ճէլլիքօ քանի մը օր առաջ Լոնտոն երթալով տեղեկութիւններ հաղորդեց կառավարութեան՝ նաւային զինաթափութեան բանակցութեանց մասին։

Անգլիական կառավարութիւնը՝ այս տեղեկութիւններուն վրայ անմիջապէս Լոնտոն կանչեց գլխաւոր երկու պատուիրակները՝ լորտ Ռօպէրթ Սէսիլ եւ պատերազմական Նախարար Պրիճմէնը։ Պատուիրակները արդէն մեկնեցան։ Հիմա Ժընեւի բանակցութիւնները ընդհատուած են եւ անհամբեր կը սպասուի պատուիրակներու վերադարձին, որոնք կը կարծուի թէ մինչեւ Կիրակի նոր հրահանգներ պիտի բերեն։

Ժընեւի քաղաքական շրջանակներուն մէջ բնական կը գտնեն որ անգլ. կառավարութիւնը կացութեան մասին լիակատար զեկուցում ստանայ իր պատուիրակներէն, ամբողջ կայսրութեան գոյութեան հետ կապ ունեցող յանձնառութեանց տակ

(Լուրերու յարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԾԱԽՈՒԱԾ 560,000 ՍԹԵՐԼԻՆԻ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի Մելքոնեան գործարանը ծախուած է Անգլօ-ամերիկեան Ծխախոտի ընկերութեան, 560,000 ստերլինի։

Կանոնաւոր պայմանագրին համաձայն, այս գումարը անգլիական կամ ամերիկեան պանքաներու մէջ իբր անձեռնմխելի դրամագլուխ ի պահ պիտի դրուի Բարեգործականին միջոցաւ, որ պիտի կրնայ այսուհետեւ կանոնաւորապէս կատարել բոլոր վճարումները,— Հայաստանի համալսարանին, Պոլսոյ Պատրիարքարանին, Երուսաղէմի եւլն, բացի Եգիպտոսի Մելքոնեան հաստատութեանց պահպանումէն։

ՁԱՅՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

Երեւանէն Նոր հասած անձնական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տողերը.

— «Գիտութեան պահանջը ծայր աստիճան նուազել, իսկ տգիտութեան պահանջը՝ ընդհանուր քաղաքական-տնտեսական այստեղի պայմաններում բարձրացել է։ Սա մի օխլօկրատիկ (ամբոխավարական) ռէժիմ է, որի հետ պիտի հաշտուել, ինչպէս հաշտուել պէտք էր նախկին ռէժիմների հետ։ Եթէ, միեւնոյն է, լաւ էլ ապրէինք՝ հօգեպէս դարձել դժգոհ կը լինէինք, որովհետեւ անհնար է այլ եւս կառուցանել որ եւ է գործ։ Այդպէս ազգատ գեռ եղած չէինք. կորել է ամէն բան։»

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տեղահան քիւրտ ընտանիքներու մասին հետեւեալ հրահանգը պատրաստուած է.

— «Դէպի արեւմուտք փոխադրուող անձերուն ընտանիքներն ալ պիտի փոխադրուին։ Այս ընտանիքները 1000 է աւելի են։ Ասոնցմէ ծերերուն, անկարողներուն, հիւանդներուն եւ կարօտներուն օժանդակութիւն պիտի ըլլայ եւ կառքեր պիտի հայթայթուին։

«Կառախումբ եղած տեղերը ամէնքն ալ պիտի օգտուին։ Կուսակալները ասոնց համար հարկ եղած գումարը պիտի ուղեն գործավարութենէն։ Փոխադրուելիք անձերը եւ ընտանիքները նախապէս եկողներուն քով պիտի դետեղուին։»

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հնագիտական արշաւախումբը Աղդամ գաւառին եւ Միլի անապատին մէջ երեւան հանած է հնագիտական նիւթեր, ինչպէս նաեւ հին Ջրանցքներու հետքեր։ Ու արշաւախումբը կը հետեւցնէ թէ այդ երկու շրջաններուն մէջ գոյութիւն ունեցած է բարձր քաղաքակրթութիւն մը, որ տարածուած է յետոյ դէպի հիւսիս։

Ջրանցքներուն ուղղութիւնէն դատելով, արշաւախումբը այն եզրակացութեան է հասած, որ այդ հնագոյն քաղաքակրթութեան կեդրոնը կը կազմէր Հօրադիզը, ուր հաստատուած էր երկրինառագմանկեգր.դրութիւնը։ Հետաքրքիր է որ Միլի դաշտին ռուսման նախագիծը գրեթէ կը զուգադիպի հին Ջրանցքներու գլխաւոր առուներուն։ Այսպէս Կեավուր-Արխը հին Ջրանցքներու ցամքած ակօսն է։

Նոյնպէս, Հօրադիզի մէջ գտնուած զանազան կճեպները յարեւնման են Նախիջեւանի կճեպներուն։

ՓԱՌԱՒՈՐ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էր Փրակայի մեր թղթակիցը, Չեխ-Սլովաք ընկերվարականները Փրակայի մէջ կազմակերպեցին քանւորական Ողիմպիականն մը, որ մեծ յաջողութիւն գտաւ։ Հոն մասնակցեցին 70.000 մարզիկներ, որոնք կը պատկանէին Միջազգային Աշխատաւորականի զանազան հատուածներուն։ 100.000 հանդիսատեսներ, ամէն օր կը ծափահարէին անոնց կատարած մարզանքները։ Ամբողջ Փրական ներկայ էր, ողջունելու համար հազարաւոր կարմիր դրօշակները, որոնք ծուփ առ ծուփ կը հոսէին փողոցներուն մէջէն մարզական տօնին վերջին օրը։

Ընկերվարական այս մեծ մարզատօնը կազմակերպուած էր սակայն, շատ աննպաստ պայմաններու մէջ եւ գէշ ժամանակ մը, — համայնավարութեան հերձուածքէն յետոյ, որ մեծ տագնապ մը ստեղծեց կուսակցութեան շարքերուն մէջ, երբ ձախողած ընտրութիւններուն պատճառով, կուսակցութիւնը կը կորսնցնէր խորհրդարանին մէջ իր աթոռներուն մէկ երրորդը եւ կէս միլիոն քուէ երկրին մէջ։

Սակայն չեխ ընկերվարականները, հաւատքով եւ խրախուսութեամբ լեցուած, չկորսնցուցին իրենց համարձակութիւնը։

Դրամ պէտք էր, աղջագի՞ն դրամ։

Ձեռնարկեցին երկու միլիոն քուրոնի փոխառութեան։ Միւս կողմէ կուսակցութեան բոլոր անդամներն ալ 5 քուրոն տարեկան բացառիկ անգամայնար մը տուին։ Ցետոյ Մարզական Դաշնակցութեան 130.000 անդամներն ալ վճարեցին իրենց բաժինը։ Եւ չորսուկէս միլիոն քուրոնը (3.5 միլիոն ֆրանք, բաւական եղաւ, որ իրագործուի ողիմպիականի ծրագիրը։ Նախ Փրակայի նախընթաց մեծ տօները 1921ին, յաջողեցան տալ 30 հազարի յաւելուածական հասոյթ մը, կը յուսացուի որ, հակառակ իր հսկայ փոխառեալ գրամագլուխին, այս մարզատօնը կուսակցութեան գանձին վրայ կ'աւելցնէ բաւական մեծ հասոյթ մը։

Դրամը գտնելէ յետոյ, անհրաժեշտ էր կազմակերպել ծրագիրը իրագործելը։ Եւ, երկու տարի, համբերատար պատրաստութիւններ տեսնուեցան։

Այսպէս, պատրաստեցին 37 հէքթար տարածութեամբ մարզադաշտ մը. պահեստեցին ճամբու ծախքերը 70 հազար մարզիկներու, անոնց բնակութիւնը Փրակայի մէջ, սնունդը, կարգապահական, առողջապահական հարցերը, օտար պատուիրակներու ընդունելութեան պայմանները, ժամուլի եւ ազդագրելու անհրաժեշտ միջոցները։

Ցայտագիրը գործադրուեցաւ կատարելապէս եւ արդիւնքը յուսացուածէն աւելի մեծ եղաւ։

Ցասը հազար մարզիկներ, հագած՝ սեւ-ճերմակ, կարմիր գլխարկ, համաչափ քայլափոխով մը, երեք հսկայական դուռներէն մտան մարզադաշտը, որուն շուրջ բոլորաձեւ կը բարձրանային հանդիսատեսներուն սանդղամատերը, ծածկուած՝ հարիւր հազար հանդիսատեսներով։ Մարզիկները որոնց քայլերը կը հպատակէին երաժշտութեան մը, քով քովի կուգան, կը խմբուին, կը կազմեն հսկայ զանգուած մը, որ նախ կ'առաջանայ դէպի պաշտօնական բեմը, յետոյ զանազան դարձերով կը նօսրանայ։ Երկրաչափական ձեւերով կը տարածուի, այնպէս որ իւրաքանչիւր մարզիկ կը կենայ 2 մեթր հեռու իր ընկերէն։ Ու երբ մէկը նայէր այս գիծերուն, պիտի տեսնէր մարզադաշտը ծառուղիի նման անհամար ուղիղ միջոցներով ճեղքուած։

Յանկարծ, կարծես անտեսանելի շարժումէ մը մղուած, այս տասը հազար մարզիկները, մէ՛կ մարդու պէս, կը շարժեն իրենց ձեռքերն ու ոտքերը։ Կը սկսին դարձերը (évolution)։ Ու հսկայ զանգուածը, ահա, արեւէն ճերմկած աւազին վրայ, կը սողայ, կը գալարուի, օձի՛ նման, մինչեւ ամբոխը, դողահար, ծափ կը զարնէ եւ թաշկինակ կը շարժէ։

Ի՛նչ գեղեցիկ ու տպաւորիչ տեսարան։ Ցուզում մը,— որ կը յանգի մինչեւ արցունք,— կը բռնէ քեզ, բայց չես գիտեր թէ ան կուգայ պատկերի՞ն գեղեցկութենէն, գոյներո՞ւն անօրինակ խաղէն, թէ մտածումէն, որ կ'ունենաս տեսնելով համատարած շարժումը, արդիւնք՝ ոչ թէ բարբարոս հրամանի մը, ինչպէս բանակներու մէջ կը պատահի, այլ ազատ կարգապահութեան մը, ընկերվարականներու կողմէ եւ պրոպագանդի համար։

Չեխ ընկերվարականները, այդ նպատակով, տպաւորելու համար չէզոք ամբոխը եւ դէպի ընկերվարութիւն կանչելու համար զայն, ընտրած էին տարբեր միջոցներ եւս։ Ամէն օր, ողիմպիական խաղերէն յետոյ, անոնք մարզադաշտին մէջ, բացօթեայ, կը ներկայացնէին այլաբանական թատերախաղ մը, բազմաթիւ արարուածներով, մասնակցութեամբ՝ 2200 դերակատարներու։

Խորհրդանշանները շատ պարզ էին եւ նիւթը կը պատկերացնէր չափազանց պարզ ձեւերով։ Ահա աշխատաւորները, գինեալ տտրիկններու հսկողութեան տակ, կը քաշեն Ցետադիմութեան կառքը, որուն ետեւէն կուգան ոսկեճամուկ զօրականները, յոգնած գիւղականները, բոլոր մոլութիւնները, զորս ծնած է դրամագլուխը։ Յանկարծ, աշխատաւորքի այդ սարկացած զանգուածը գլուխ կը ցցէ. մուրճին եւ սալին ձայնէն։ Ազատ զարբիննոլը կը շինեն մուրճեր, զորս կը բաժնեն իրենց ընկերներուն։ Անոնք ալ իրենց կարգին կը շինեն ուրիշ նոր մուրճեր։ Քիչ յետոյ, աշխատաւորութիւնը կը նետէ հարստահարիչներու լուծը, յետադիմութիւնը խորտակուած է, մուրճը յաղթանակած է, կառավարութիւնը հիմա ձեռքն է բանւորին։

Դերակատարները իսկական բանւորներ էին, զարբինները՝ իսկական զարբիններ, մուրճ, սալ եւլն. իսկական։ Ու ալ կարելի է երեւակայել թէ ի՛նչ տպաւորութիւն պիտի տար ամբոխին, որ կը ծափահարէր շարունակ, որ խառն էր կուսակցականներով եւ չէզոքներով։

Վերջին օրը 70 հազար մարզիկ բանւորները անցք կատարեցին Փրակայի գլխաւոր փողոցներուն մէջ։ Մայթերուն վրայ եւ պատուհաններուն մէջ, մօտ ութը քիլօմեդր երկայնութեան մը վրայ, հազարաւոր հանդիսատեսներ կ'ողջունէին ձեռքով, թաշկինակով ու «Նազտարօվ», երբ կ'անցնէին ընկերվարական այս երիտասարդ ուժերը, որ եկած էին Չեխոսլովաքիայի, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Լեհաստանի բոլոր անկիւններէն, իրենց կարմիր դրօշներով եւ նուագախումբով։

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐՈՒ ՀՈԳԸ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պարսկահայ դպրոցներու դասագրքերը, բոլորն ալ արեւելահայ գրականութեան եւ բարբառի արտադրութիւններ եղած են տասնեակ տարիներ շարունակ, մինչեւ համաշխարհային պատերազմը եւ նոյն իսկ մինչեւ 1920ի վերջերը։ Բայց 1921էն սկսեալ, երբ դէպքերը գահավիժեցան եւ ճամբաները փակուեցան, այլեւս հնարաւոր չեղաւ կովկասէն գրքեր բերել տալ։

Նախապէս ստացուած դասագրքերը, ամբողջ չորս տարի (1921—1924) աշակերտութեան ձեռքը մաշեցին եւ հետզհետէ ոչնչացան։ Դասագրքերու խիստ պահանջը կենսական հարց դարձաւ դպրոցներու համար։ Անհնար էր նոր դասագիրք գտնել։ Աշակերտներն իրենք կ'ընդօրինակէին օրուան դասերը, ընկերներու գիրքերէն կը սորվէին։ Գտնուեցաւ ճարպիկ մարդ մըն ալ՝ Դաւիթ Ղազգեալքեան, որ ձեռքով ընդօրինակեց «Լուսաբեր» դասագիրքը եւ ծախեց աշակերտներուն։

Այս բոլոր անյարմարութեանց վերջ տալու համար, 1925ի ամրան Թաւրիզի Հայոց Արամեան եւ Հայկազեան դպրոցներու տեսուչները, Պ. Պ. Միքայէլ Ստեփանեան եւ Արմենակ Աֆթանդիլեան ձեռնարկեցին հայերէն դասագրքերու հրատարակութեան, եւ առաջին անգամ իսկ լոյս ընծայեցին «Լուսաղբիւր» դասագրքի Ա. տարին եւ Բ. եւ Գ. տարիները։ Հակառակ տպագրական եւ նիւթական ծանր պայմաններուն, այս ընթերցարանները շուտով եւ յաջողութեամբ սպառեցան, ոչ միայն բոլանդակ Պարսկահայոց դպրոցներու, այլեւ ամերիկեան եւ կաթոլիկ միսիոնարութեանց դպրոցներուն մէջ։

Երկու տեսուչները, այս տարի ընկերակցութեամբ Պ. Գասպար Ցակոբեանի, լոյս ընծայեցին «Թուաբանութեան դասագիրք» մըն ալ, Գ. տարի եւ ձեռնարկած են «Լուսաղբիւր»ի Ա. տարիի Բ. տպագրութեան։ Հայոց լեզուի դասագրքերու հրատարակութիւնը թէեւ կապուած էր շարք մը դժուարութիւններու հետ, բայց հրատարակիչները եւ դասագրքերը լոյս ընծայեցին պատկերազարդ, գտնելով քլիշէներ, որոնց պակասը լրացուցին վիմատիպով։

Հնչակեան վեթերան գործիչ Պ. Ռուբէն Խանազատ, 1926ին լոյս ընծայեց երկու դասագիրք՝ Հայոց պատմութեան համար։ Ա. Նախապատմական մարդ եւ Հայկական Առասպելներ» եւ Բ. «Հայաստանի պատմութիւն», երկուքն ալ բազմաթիւ պատկերներով զարդարուած, որոնց քլիշէները բերել տուաւ Թիֆլիսէն։ Պատմութեան դասագրքերու պակասն ալ շատ զգալի էր եւ

Եւ այս ցոյցը ընկերվարութեան աւելի իրական քարոզութիւն մը եղաւ, քան ընտրական պայքարի ճառախօսութիւնները։ Չեխ ազգը դարձեալ ներշնչուեցաւ այն հաւատքով եւ համակրանքով, զոր ունէր ընկերվարութեան հանդէպ։

Ու այս ցոյցը՝ եղաւ դաս մը նաեւ համայնավարութեան համար, հաստատելով որ իր խառնակ միջոցները չպիտի կրնան կասեցնել ընկերվարական ժողովրդավարութեան քայլերը։

Դաս մը նաեւ Փրակայի նոր Բալկանեան? Ֆաշիստներուն համար, որ պիտի գիտնան երբեք չափաւել չփորձել։

այդպիսով դպրոցները կրցան լրացնել նաեւ այդ պակասը։

Պ. Խանազատի դասագիրքերն ալ յաջողութեամբ սպառեցան ամբողջ պարսկահայ դպրոցներու մէջ։

Հեղինակը կազմեց նաեւ պատմութեան դասագիրք մը «Նախապատմական մարդ եւ Իրանի հնագոյն պատմութիւն», յատկապէս Պարսից դպրոցներու համար։ Այդ դասագիրքը պարսկերէնի թարգմանեց Ա. Ջէքիփուր խան եւ Մէհրիթի Թոյլտուութեամբ հրատարակեց պարսիկ «Փերվէրիշ» գրավաճառանոցը։

Պ. Խանազատը այժմ կը պատրաստուի պարսկերէնի թարգմանել տալ իր մէկ կարեւոր պատմական դասագիրքը, «Հին աշխարհի պատմութիւնը», որ լոյս տեսած էր արդէն հայերէն եւ իբրեւ դասագիրք կը գործածուէր կովկասահայ միջնակարգ դպրոցներու մէջ։

Հայկաբան Մանուկ Աբեղեանի կազմած «Գեղջի պատահարները» ուղղագրական եւ շարագրական ձեռնարկը, անցեալ տարի 1926ին, հեղինակին թոյլտուութեամբ վերահրատարակեցին ազգային երկու դպրոցներու ուսուցիչներէն Պ. Պ. Ցովսէփ Ստեփանեան եւ Խաչատուր Գրիգորեան։ Այս դասագիրքն ալ յաջողութեամբ սպառեցաւ պարսկահայ դպրոցներու մէջ, որոնք պէտք ունին նաեւ աշխարհագրութեան եւ մանաւանդ հայրենագիտութեան դասագիրքերու։ Վերջինիս հրատարակութիւնը շատ անհրաժեշտ է, որպէսզի պարսկահայ աշակերտը գաղափար կազմէ պարսկահայ գաւառներու եւ Պարսկաստանի մասին։

Հրատարակուած դասագիրքերը լոյս տեսած են Ատրպատականի Թեմական տպարանին մէջ, որու տառերը թէեւ այնքան մաքուր չեն, բայց խնամքով տպուած է տպագրութեան։ Պ. Խանազատի դասագիրքերը տպուեցան «Փարոս» տպարանին մէջ։ Մոռցանք յիշել թէ Թեմական դպրոցի ռուսերէնի երբեմնի դասատու Պ. Ցովսէփ Թադէոսեանն ալ, 1924ին լոյս ընծայեց ռուսերէն լեզուի քերականութիւն մը, որ այժմ կը գործածուի միջնակարգ դպրոցներու մէջ։

Ատրպատականի հայ տպարանի վարիչներն այս տարի մօտ 600 ոսկիի օտար տառեր եւ նիւթեր գնեցին տպարանի համար, բայց չկրցան կամ չուզեցին գոնէ հայերէն նոր եւ մաքուր տառեր բերել տալ, ինչ որ այժմ կենսական անհրաժեշտութիւն է։ Թեմական խորհուրդի պարտականութիւնն է լրացնել նաեւ այդ պակասը, որպէսզի տպարանը կարենայ նոր գիրքեր հրատարակել։

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

Թաւրիզ

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏ».— Ղարաբաղի Խաչէն շրջանը. Յոշի գիւղին մէջ Ղազար Արամեան իր Թեթեւնիններուն պարտէզին պահպանութեան համար գիւղացի մը կ'ուզէ։ Կը ներկայանայ աղքատ գիւղացի մը։ Արամեան կը հարցնէ թէ «ընչազուրկ գիւղացիներու (բատրակ) Միութեան» անդա՞մ է։ Գիւղացին, վախնալով որ կը մերժուի, կ'ըսէ թէ առաջները անդամակցած է, բայց յետոյ հրաժարած է։ Ու որպէսզի ապահովէ զայն, կը սկսի հայհոյել Միութեան հիմնադիրներուն մինչեւ եօթը պորտը։

Ու կը դառնայ պահապան։ (Կոմունիստ 1 Յուլիս)։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ 2068 գրողներէն միայն 38ը ունին իրենց սենեակը։ (Թապոչայա Կազէթա)։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

MONNA VANNA

Comédie Françaiseի մէջ այս տարի, դարձեալ ներկայացուեցաւ Մօննա Վաննան՝ որ Մէթերլինկի ամենալաւ ստուգաբանուած թատերախաղերէն մին է, ուր կը տիրապետէ սպեկտական ոգին՝ իր ամենալայն առումով, եւ ահա ատոր համար Մէթերլինկի այս գործը կը մնայ թատերական գրականութեան մէջ իբր ամբողջացած գործ մը։

Նիւթը հետեւեալն է.— Փիզա բերդաքաղաքը պաշարուած է Ֆլօրանսացիներու կողմէ, որոնց կը հրամայէ Փրէնզիվալ անուն վարձկան հրամանատար մը. Փիզայի բնակիչները ծանր նեղութեան մը մատնուած են եւ ենթակայ՝ յաղթականին քմահաճոյքներուն. պատգամաւորներ որոնք ղրկուած են Փրէնզիվալի մօտ՝ ողջ չեն վերադարձած։ Այդ պատգամաւորներէն մին Մարկօ Կօլօնա, հայրը՝ պաշարուածներու զօրապետին՝ Կիտօ Կոլոնայի, յաջողած է յաղթականին գութը շարժել եւ վերադառնալ իր հայրենակիցներուն քով, որոնք յուսահատօրէն կ'ակնկալէին փրկութեան աւետիսը։ Ան բերած է այդ փրկութեան աւետիսը, բայց ի՜նչպէս եւ ի՜նչ պայմանով... Իր զաւկին կողմէ հարցաքննուելով վերջ ի վերջոյ Մարկօ Կոլոնա կը յայտնէ թէ Փրէնզիվալ պատրաստ է Փիզացիներուն ազատութիւն շնորհել, զանոնք փրկել անօթութենէ, հայթայթել 200 սայլ պաշար, պայմանաւ որ Մօննա Վաննա իր զաւկին կինը բոլորովին մերկ եւ միայն պարզ վերարկուով մը ծածկուած միայնակ յաղթականին վրանը երթայ գիշեր մը միայն։ Կիտօ Կոլոնա կ'ընդվզի եւ բարկութենէն կատղած կ'որոշէ մինչեւ վերջին շունչը պայքարիլ, քան այդ տեսակ ստոր պայմանի մը հանդուրժելով զոհել իր պաշտած կինը։ Բայց Կիտօ իրաւունք ունի՞ ամբողջ յուսահատութեան մատնուած ժողովուրդ մը զոհել իր միակ կնոջ... Ահա հարցը...Ահա՛ այն խոր հոգեկան տառապանքներու պայքարը զոր դրած է Մէթերլինկ հոս եւ որդւոյն միջեւ հայրը կ'ուզէ ժողովուրդը փրկել. իրեն համար նշանակութենէ զուրկ է մէկ հատիկ կնոջ մը պատիւը կամ կեանքը, իսկ որդին կ'ընդվզի այս գաղափարին դէմ. սակայն Մօննա Վաննայի կը մնայ այս դժնդակ կացութեան վերջ մը տալու ժողովուրդին կողմէ շրջապատուած անոր թշուառութեան ականատես, անոր պարտուբելի եւ զը նախապատուելով իր ամուսնոյն, անոր հօրը ինչպէս նաեւ բոլորին ներկայութեանը կ'որոշէ, իր անձը, պատիւը նոյն իսկ կեանքը զոհել՝ իր ժողովուրդը փրկելու համար՝ եւ կ'ընդունի յաղթական Փրէնզիվալի պայմանը։

Փրէնզիվալ իր բանակատեղիին մէջ անհամբեր կը սպասէ Մօննա Վաննայի գալուստին. վերջապէս ան կուգայ, տժգոյն, կամակոր եւ մերկ. իր վրանին տակ։ Նախ քան վրանը գալը անծանօթ զնդակով մը թեթեւօրէն վիրաւորուած է կուրծքէն. Փրէնզիվալ հարցաքննելէ վերջ կը հաստատէ անոր մերկութիւնը. այն ժամանակ հիացած կը յիշեցնէ Մօննա Վաննայի թէ ինք զայն ճանչցած է երեխայ եղած ժամանակէն, թէ միասին ապրած են եւ թէ այդ ժամանակէն սիրած է Վաննան եւ նոյն իսկ օր մը իր կեանքը վտանգի ենթարկած է անոր համար, աւազանի մը մէջ ձեռուելով խորէն զուրս հանելով Մօննա Վաննայի ոսկի մատանին... Բայց հիմա ինք իր կիրքը յագեցնելու համար չէ որ հրաւիրած է զայն, այլ պարտադրելու Փիզացիներուն որ Վաննան իր մօտ ղրկեն...։ Վաննա վերյիշելով իր մանկութեան օրերը եւ իր ալ սէրը հանդէպ այս երիտասարդին՝ կը յուզուի եւ կը խնդրէ անկէ փրկել իր հայրենակիցները եւ արշալոյսին վե-

րադարձնել անոնց եւ իր ազատութիւնը, ուղարկելով միշտ զամուրն պէտք եղած պաշար եւ օգնութիւնը։ Փրէնզիվալ վարձկան զօրապետ մըն հրճուախառն եւ կը կա Վաննայի պահանջները, ... նելով իրենները, որոնք կա եւ պարտուած կ'ուզեն սպան Փրէնզիվալը։ Ապստամբութեան դը եկած է Մօննա Վաննայի կ'առաջարկէ Փրէնզիվալին հետ միասին զաղտագողի, չայտուէն առաջ, վերադառն Փիզա... որպէս զի ազատէ մարդուն կեանքը որ իր նոյն մէկ մատնիչին անգամ զղացէ։

Փիզայի մէջ Կիտօ ան թեամբ կը սպասէ իր կնոջ քաղաքին եւ երբ կը տես Փրէնզիվալի հետ միասին, ծելով թէ իր կինը թակարդ մէջ ձգելով Փրէնզիվալը իր ոտքը բերած է, պատրաստ է ներելու իր կնոջ, եւ կը մայէ իսկոյն մահուան դատ պարտել Փրէնզիվալը։ Հակա կնոջը հաւաստիքներուն որ անազարտ մնացած է, Կիտօ յամառի իր որոշմանը։ Մօննա Վաննա տեսնելով որ ճիգերը ապարդիւն կ'ըլլ կելու համար այդ սգալի եւ պետական երիտասարդը, ստէ դիտմամբ, որ ան վա տիրած է իր մարմին եւ պահանջէ իրեններէն որ տան միայն այդ ամօթալի շերուան վրէժը լուծելու ւունքը։ Իրեն պէտք է յա բանալին այն նկուղին մէջ պիտի ամրափակուի բանտեցիներու յաղթականը ձեռքով միայն պիտի պա զայն. Կը հաւանին եւ կը նեն բանալին Մօննա Վան որ սակայն իրեն հանդէպ քան վեհանձնօրէն վարած սիրած երիտասարդին խուսափը կը դիւրացնէ ու հետ միասին կը փախչի։

Ահա տասմը, իր գլխաւոր ծերուն մէջ, Բեմադրութիւնը ցաւ կատարեալ։ Ոչ մէկ չէր խնայուած, ամբոխի գոյնը, պաշարով բեռն ուած կառքերուն անցքը, անիւներու ճռինչը, եզներուն զանգակներուն ղօղանջը, բոլոր արարին Փրէնզիվալ վրանը և հեռուն երեւցող բ կատուղին հիանալի էին։

Մօննա Վաննայի դերը Mme. Marie Thé Pierat, որ այդ կնոջ սպա կան ոգին, անոր փոփոխ յուզումները սքանչելի պատկերացուց, տալով իր նուարած Վաննային անհրա բականութիւն մը, մոդենդ լով դերակատարը։ Ահա չէ՛ այդ արուեստագիտ մեծ տեղ ունի եւ կը պաշ հասարակութեան կողմէ։

Կիտօ Կոլոնայի բարդ կը կատարէր Jean Hervé դերասանը ունի շատ լաւ յատակ առողջութիւն, ցիչ է բոլոր տեսարաններ մէջ. գիտէ հասարակութեան շադրութիւնը իր վրայ բեռնել գաղտնիքը։ Desjar ինչպէս միշտ, այս անգամ յաջող էր իր Մարկօ հօր դերին մէջ։

Իսկ Փրէնզի Վալի դերա տար Yonnel, հակառակ իր ռանդին եւ յատակ առողջ թեան, քանի մը տեսարան րու մէջ թոյլ էր, տեսարան որոնք պէտք էր աւելի ուած եւ կորովի ստանիւ ալ համապատասխան չէր կարծեմ այդ դերին։ Պէտք ըլլալ աւելի կորովի եւ կան։ Միւս տեսարանները հանրապէս յաջող էին։ Դ նոյն անուղի ծափահարութ ները, որոնք շատ զէշ կ'ազ հասարակութեան վրայ նաստ երկու միջանցքներ րենք իսկ կը զանգատէին ինչո՞ւ չեն վերցներ այս րութիւնը որ կ'ազդէ թէ կատարողներուն եւ թէ կութեան վրայ։

ՏՐԴԱ

…ՓԾՈՂ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

…Նուազի Սու Պուա. – «Մեր …ուղին մէջ ընդամէնը մէկ Հայ …ն ալ ե՛ս եմ։ Անունս ձի-…ն է, մականունս ալ ձիվեան… 45 տարեկան եմ։ Մազերս սպի-…ս դեռ սեւ են։ Հին ազգա-…ընկերէն եմ։ Հայ կեանքին …ք մը տուի ու զարկի երկու …ն։ Եղինծով սքանչելի ե-…։ Հիմնած եմ ընթերցասիրաց …րմնակրթասիրաց ու Որսոր-…ց ակումբները, բոլորն ալ …նակիսմէջ։ Առաւօտները մար-…նք, կէս օրէ առաջ ընթեր-…մ, կէս օրէ վերջ որսորդու-…ն, երբեմն մինչեւ կէս գի-… բարեսէր ազգայինները …հաճին ընթերցասիրաց ա-…մբին համար գրքեր ղրկել, …րմնակրթականին համար ձո-…ր եւ Որսորդականին համար …ուններ, շուներ ալ կ'ըն-…ունին։ Դժբախտաբար գա-…թս եկեղեցի չունի։ Անցեալ-…ը Գալաքեան սրբազան մեր …ղը ծանդիպած ըլլալով խոս-…ցաւ ժամատուն մը շինել։ Ցեղ-…յս մէջ պահանջ կայ նաեւ …ական սրճարանի մը եւ Թա-…րանի մը։ Մտադրութիւն կայ …նելու նոր կուսակցութիւն … ընդառաջ երթալու համար …ութիւն հլամայողական պա-…նջներուն։ Անցեալ օր տխուր …ք մը խռովեց գաղութիս …ղաղ կեանքը։ Թարգմանչաց …ին առթիւ քանի մը շիշ գինի …ած ու գլխովցած էի, յան-…րծ բանականութիւնս ինծի …մ բաղկացաւ ըսելով.

– Որո՞վ իրաւամբ ազգային …ատի դրամը խարդախ գի-…ներու կը վատնես . . . ։ Թա-…րութիւն, յուսալանութիւն, …տապանութիւն օգուտ չը-…։ Բանականութիւնը գիս …ելու պէս պատէ պատ զար-…ւ ու ցիխերուն մէջ գլորեց։ …բեբախտաբար ոստիկան մը …ւ ու ծեծուողը տարաւ։ …ողն ալ այդ աչաճուն քանա …աջնորդուեցաւ կարծեմ։ Հե-…ալ առաւօտ հաշտութիւն …ուեցաւ, որով գաղութիս քա-…ան ու բնական կեանքը կը …արունակուի . . . ցնոր անօրի-…թիւն։

…ե՞րբ պիտի գոցուին Հայաս-…ի դռները, որպէս զի ա՛լ …ւրք ու Թամթա…այնտեղ չլեց-…ն » ։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԽՆՁՈՐԵՑԿ ԳԻՒՂԸ.— Խնձո-…կ գիւղը կը գտնուի Զանգե-…րի գաւառին մէջ։ 1914ին …ը ունէր 1500 տուն 6000 …կիչ)։ 1923ին բնակչութեան …ն էր 4200, սակայն մարա-… վնասներուն պատճառով …ացիները ցրուեցան։ 1926ին …կչութեան թիւը իջաւ մին-… 2700։ Գիւղը ունի 46 նոր …ի գութան, 57 արօր, 409 …։ Գիւղին վրայ քնութեան …տները անպակաս են դըժ-…ատաբար։

ԹՈԼՍԹՈՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Այս թանգարանը հիմնուած է Մոսկուայի մէջ 1911ին։ Հոն պահուած են Թոլսթոյի անունին կապուած ամէն նիւթ ու գիրք, — նկարներ, քանդակներ, ձեռագիր, յօդուած, նամակ։

Եօթը ընդարձակ սրահներու մէջ ժամանակագրական կարգով դասաւորուած են. Մանկութեան պատմուածքէն մինչեւ «Կեանքի ուղին», զոր Թոլսթոյ կը արձագրէր իր կեանքի վերջին օրերուն։

Թանգարանին կից կայ գրադարան մը, որ ունի 23 հազար հատոր գիրք եւ 56 հազար յօդուած։ Թանգարանը պիտի հաւաքէ համաշխարհային գրականութեան մէջ գրուած ամէն էջ, որ Թոլսթոյի մասին է։ Գիրքերուն մեծ մասը ստեղծագործութիւններն են Թոլսթոյի, զանազան լեզուներով։ Մասնաւոր բաժնի մը մէջ դրուած են Թոլսթոյի գրականութեան ուսումնասիրութեան համար ամէն անհրաժեշտ աղբիւր ու նիւթ։ Թոլսթոյի նամակները կը հասնին տասնեակ հազարներու։ Թանգարանի վարչութիւնը մինչեւ այժմ հրատարակած է երեք ժողովածու, Թոլսթոյի անտիպ ստեղծագործութիւններուն եւ անոր վերաբերեալ նոր նիւթերու մասին։ Վերջերս գտնուած են նոր գործեր, որոնց վրայ կը տեսնուի, «Աստուածինը պարուշիկ» Լ. Ն. Թոլսթոյ ստորագրութիւնը, եւ նամակներ, որոնք գրուած են համաշխարհային ծանօթ դէմքերու կողմէ։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Վերստուգիչ յանձնաժողով մը Երեւանի կոմունիստ «շարքերուն» մէջ չատոնց սկսած է զտումներ կատարել, ինչպէս ուրիշ վերստուգիչներ՝ Բագուի «շարքայիններուն» մէջ։

Ահա քանի մը օրինակներ այդ բարիծառիկներէն որոնք ծլեր ու աճեր են «յեղափոխական» կուսակցութեան ծոցին մէջ.—

Փամբակ-Լոռիի կազմակերպութենէն երկու «ընկերներ», մէկը 57 տարեկան, կուսակցական՝ 1905էն ի վեր, միւսը, 34 տարեկան, անդամ՝ 1917էն իվեր, կ'որոշեն 1922ին, սպաննել իրենց գիւղացիներէն մէկը (գաղափարի համար չէ՛, վրէժի համար)։ Ու գիշեր մը, ջաղացքին մէջ կը սպաննեն, եւ դիակը կը նետեն ջուրը։ Մարդասպանները նախ կ'ուրանան, բանտին մէջ երկար ժամանակ անցընելէ յետոյ, կը խոստովանին։

Վերստուգիչ յանձնաժողովը կ'որոշէ հեռացնել "շարքերէն"։

Դարալագեազի շրջանէն Գնիշի գիւղէն կուսակցական բջիջի երեք անդամները մեղադրուած են, որ բջիջին գաղտնիքները ծախած են, հարուստ գիւղացիներուն միանալով ոտնակոխ ըրեր են ընչազուրկներուն շահերը, բջիջին մէջ սանդղներ են խմբաւորումներ, պայքարի մղելով զանոնք դէմ առ դէմ։

Այս փոքրիկ «ընդդիմադիրներն» ալ հեռացուած են շարքերէն

Էլեքսանդրապոլի "ընկեր"ներէն մէկը, որ յեղանուքարի հանքերուն մէջ պատասխանատու պաշտօն մը կը վարէր, պետական դրամով կաշառուեր է իր սենեակը, խմեր ու թափեր է։ Եւ այս պատճառով վերստուգիչը կը հեռացնէ զայն շարքերէն։

Էջմիածնի "ընկեր"ներէն երկու "կոոպերատիվականներ" Ալիքուչակ գիւղին կոոպերատիվէն կ'իւրացնեն 1700 րուբլի։ Ու կը հեռացուին։

(«Խորհրդ. Հայաստան», 5 Յուլ.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ՆՈՒԷՐ ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլէն մեզի ղրկուած նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Նկատելով որ քան Օտտոյի գաղթակայանը ցրուելէն վերջ, ժողովուրդը պոյլվար Օտտոյի շրջանը տեղաւորուեցաւ, անհրաժեշտ էր ազգային դպրոց-մանկապարտէզ մը, որպէսզի հայ մանուկը տոհմային կրթութիւն առնէր եւ սահմանափակուէր այլասերումի վտանգը։ Առաջին ձեռնարկով քանի մը հայրենակիցներ յանձնախումբ մը կազմեցին, բայց չկրցան ժողովուրդը իրարու քով բերել եւ յուսահատեցան։

Աւոր վրայ Սեբաստացի հայրենակիցները կազմեցին յանձնախումբ նոյն ծրագրով եւ ձեռնարկեցին հանգանակութեան. Շրջանիս բոլոր Սեբաստացիները սիրայօժար մասնակցեցան։ Երբ նախատեսուած գումարին կէսը ճարուեցաւ, 1927 Մայիս 24ին յայտարարութիւնով մը հրաւիրեցին Թաղին Հայերը անխտիր, որպէսզի մասնակցին քուէարկութեան, պայմանաւ որ մասնակցած ըլլան մանկապարտէզի եւ մատուռի հանգանակութեան։ Մայիս 29ին յանձնախումբը ընդհ. ժողով գումարելով, հոգաբարձութիւն մը ընտրեց 45 անդամներու քուէարկութեամբ։

Հոգաբարձութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, նորոգելով յանձնախումբին վարձած շէնքը։ Այս առթիւ դիմում կատարեց քէմփի տնօրէնութեան որ սիրայօժար տրամադրեց նախկայանի մատրան գոյքերը ու ապա մանկապարտէզի վերաբերեալ գրենական պիտոյքները՝ գիրք, սեղան, աթոռ գ. ատախտակ եւն.։ Հոգաբարձութեան անդամներն են գ. գ. Ցակոբ Եսայեան ատենապետ, Ցարութիւն Յոնիկեան փոխ ատենապետ, Ցեղբան Բարսեղեան ատենադպիր, Ռուբէն Քէնտիրեան փոխ ատենադպիր, Նուպար Պալըզըճեան գանձապահ, Պօղոս Ցերտէքեան եւ Բարսեղ Փիլիկեան խորհրդական։

Մատրան բացումը տեղի ունեցաւ աջակցութեամբ Մարսէյլի ազգային վարչութեան, Նախագահութեամբ Ս. Հ. Ք. քահանայի։ Ժողովուրդը կենալու տեղ չունէր. այնքան որ բազմութիւն կար։

Իսկ Յունիս 27 ին բացուեցաւ մանկապարտէզը 36 մանուկներով որոնց վարժուհին է Օր. Շաքէ Թորոսեան։ Մէկ շաբաթուան ընթացքին 52ի հասած է մանուկներու թիւը։ Որոշած ենք 10 ֆրանք ամսական իւրաքանչիւր մանուկի համար։ Մեր մուտքը եւ ելքը եղած է մինչեւ դպրոցի բացման օրը. — Մուտք՝ 4605 ֆրանք նուիրատուութիւններէ, 1000 ֆրանք փոխառութիւն, գումար 5605 ֆրանք։

Ելք՝ նորոգութեան, այլ եւ այլ ծախքերու 5604.25։

ԽՄԲ.— Հանգանակութեան ցուցակը՝ յառաջիկային գ. էջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Այս իրիկուն, Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիումին մէջ տեղի պիտի ունենայ աշխարհի կռփամարտի երրորդ մեծ մրցումը։ Առաջին կարեւոր մրցումը եղած է Քարփանթիէ-Տէմփի, իսկ երկրորդը՝ որ աւելի մեծ կը համարուի քան առաջինը՝ մրցման դրած էր Տէմփին և Թէնիին։ Իսկ երրորդ մեծ մրցումը որ տեղի պիտի ունենայ այս իրիկուն (Եշ.) իրարու դէմ պիտի հանէ աշխարհի երկու մեծ մրցորդները Տէմփի եւ Շարքի։ Ասիկա աշխարհի ախոյեանութեան մրցման համար նախնական մրցում մըն է։ Ներկայիս երեք մեծ կռփամարտիկներ կան աշխարհի ախոյեանութեան համար.— Տէմփի, Շարքի եւ Թանէնի։ Առաջինը նախկին ախոյեանն է եւ մեծ յոյս կայ թէ դարձեալ պիտի տիրանայ իր տիտղոսին։ Երրորդը, Շարքի, որ գրեթէ նորահաս մըն է, աշխարհի լաւագոյն մրցորդներէն մէկն է։ Իսկ երրորդը Եւրոպայի ախոյեանը եւ ներկայացուցիչն է այդ մրցման։

Կռփամարտը աշխարհի մարզական ճիւղերուն մէջ ամէնէն հասութաբեր ճիւղն է։ Այսպէս Տէմփի-Քարփանթիէ մրցման հասոյթը եղած է 1.585.000 տոլար։ Իսկ Տէմփի-Թէնի մրցումը կոտրած է այս մրցանիշը հանելով 1.895.433 տոլար, որ այն ժամանակուան սակով կ'ընէր մօտաւորապէս 57 միլիոն Ֆր., իսկ ներկայ սակով 47 միլիոն ֆրանք։ Տէմփի-Շարքի մրցումին այսքան մեծ հասոյթ մը չսպասուիր, բայց մեծ արժէք ունի։

ԱԹԼԷԹԻԶՄ.— Կիրակի օր Փարիզի ախոյեանութեան մրցումներու ընթացքին ֆրանսացի նշանաւոր մարզիկը՝ Անտրէ Մուլոն կտրեց 100 մեթր վազքի մրցանիշը 10 երկվ. 3)5։ Նախկին մրցանիշը կը պատկանէր իրեն 10 երկվ. 4)5։

ԼՈՂԱԼ.— Կիրակի օր լողալով Փարիզի շրջանը կատարուեցաւ։ Առաջին հանդիսացաւ Փէյալ՝ 1 ժամ 16 վայրկեանէն։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ.— Թուլոնի բանտին մէջ փոթորիկ ծագած է, երեք օրէ ի վեր։ Տեսնելով որ 14 Յուլիսի ընդհ. ներումէն չեն օգտուիր, բանտարկեալները կը կատղին եւ կը սկսին, վրէժխնդրութեան համար, երգել Ինթէրնասիոնալը. Լուրջ իրարանցում մը երեւցեր էր առած, կառավարութեան կ'աշխատէին խորտակել դուռները։ Մասնաւոր ոստիկաններ կանչուեցան եւ զանոնք ամրապէս փակեցին իրենց խցիկներուն մէջ։

ՍԻՐՈՅ ԿՌԻՒ.— Յուլիսի սկիզբը Լովէլի մէջ (Ամերիկա) խումբ մը Հայեր, կնոջ մը համար, փողոցին մէջ, կռիւի կը բռնուին։ Կռիւը կը վերջանայ ոճիրով։

Դարէն Մանկրբեան Մանչեսթըրէն Լովէլ կ'երթայ տեսնելու համար Ռոզ Իշմալեանը, 22 տարեկան։ Ռոզ, այդ միջոցին, կը պտտէր Աշոտ Զթեանի հետ, 40 տարեկան։ Մանկրբեան կը քաշէ ատրճանակը եւ կը մօտենայ։ Ու կը սկսի կռիւը։ Ցանկարծ ատրճանակը կը պայթի երեք անգամ։ Գնդակ մը կը մտնէ Օր. Ռոզի սրունքը, գնդակ մըն ալ Զթեանի աճուկը, երրորդ գնդակը կը ծակէ Մանկրբեանի սիրտը, գետին փռելով զայն։ Երկու վիրաւորները փոխադրուած են հիւանդանոց։

ՈՃԻՐ.— Լուի Միւրէ քանի մը ամիսէ ի վեր բաժնուած էր իր կնոջմէն։ Սակայն չկարենալով հանդուրժել միայնակութեան, շատ աղաչեց կնոջմէ, որ վերադառնայ տուն։ Կինը կը մերժէր շարունակ։ Անցի օր Միւրէ նորէն գնաց աղաչելու։ Կինը կը քնանար երբ ներս մտաւ Միւրէ, այս անգամ, հանեց ատրճանակը եւ սպաննեց կինը քունի մէջ։ Յետոյ նոյն վայրկեանին գնդակով մը անձնասպան եղաւ։

ԽՈՒԼ ՀԱՄՐ ՄԸ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— Փրուագիէի մէջ խուլ-համր մը, Էմէ Տրանքուր, 40 տարեկան, մօրը կը վճարէր ամսական մը։ Վերջերս աւելորդ նկատեց այդ վճարումները եւ պարտքէն ազատելու համար, գիշեր մը յարձակեցաւ մօրը վրայ, դանակով յօշոտեց զայն ու փախաւ։ Վիրաւոր կինը, հակառակ իր ծանր վիճակին, օգնութիւն կանչեց եւ յայտնեց ոճրագործին ինքնութիւնը։ Ոստիկանները գտան ոճրագործ խուլ-համրը, որ կախուեր էր ձեղունէն։

ԵՐԿՈՒ ՍՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐ.— Երկու Սպանիացի բարեկամներ, Սրկոնտօ Մէզ եւ Լավիէլ, միասին կը մեկնին Պորտոյի մօտ գիւղ մը, ուր կը բնակէր Մէզի հայրենակիցը, որ 5000 Ֆր. կը պարտէր։ Երբ իրար գտան եւ Մէզ պահանջեց դրամը՝ վէճ ծագեցաւ։ Մէզ հանեց ատրճանակը եւ երկու անգամ կրակեց իր պարտականին վրայ, որ գլխէն վիրաւոր, ինկաւ գետին ու մեռաւ։ Մէզ, յետոյ ատրճանակը ուղղեց զոհին կնոջը, որ փախաւ։ Մէզ ու Լավիէլ անհետացան։

Սակայն հասան ոստիկանները եւ ճակատ ճակատի արիւնոտ կռիւէ մը յետոյ, Մէզ աչքէն վիրաւորուեցաւ։ Ոստիկանները յաջողեցան ձերբակալել զանոնք։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլ.— «Ցառաջ»ի 386 թիւին մէջ կարդացի Ս. Միլտոնեանի մէկ թղթակցութիւնը։

Պարոնը իր անձնական հակառակութեան համար, կ'ուզէ Գ. Դեղամ Արզօեանի վրայ յարձակիլ։ Կարգ մը բաց-բացներ հասարակութեան տալով։ Ա.— Երբ Ս. Միլտոնեան «Ցառաջ»ի դիմատէր Երկաթ Միութենէն հեռացուեցաւ, ինչո՞ւ համար ժամանակին — որ մօտաւորապէս 10 ամիս է — իր զատը չպաշտպանեց ու յանցաւորի մը նման քաշուեցաւ։ Բ.— Կ'ըսէ՝ փաստել թէ Դեղամ Արզօեան 750 ֆրանք փախցուցած կամ իւրացուցած է։ Գ.— Ցառաջի դիմատէրը 62 անդամ ունեցա՞ծ է եւ ե՞րբ։ Դ.— Կ'ըսէ «տասնի չափ բանուորներէն» քանի մը հոգիի անունները տալ, որոնցմէ Արզօեան 1000ներ առած ըլլայ։

Յ. Մ. Զարացեան

ԽՄԲ.— Անկողմնակալութեան համար հրատարակելով այս պատասխանը, կ'ուզենք դիտել տալ թէ չի լուսաբաներ Գ. Արզօեանի վերագրուած արարքը։

ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ.— Ecole d'Electricité et Mécanique Industrielleը աւարտեցին Գ. Գ. Ստեփան Տամլամեան (Կեսարիա,) եւ Նուպար Ցովհաննէսեան (Էսկի-Շէհիր), ստանալով Ingénieur Electricien-Mecanicienի վկայական։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ։ Գրեց՝ Ս. Արշակունի։ Տպ. Պէյրութ, 1927, գին 10 ֆրանք։

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

…ՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

…ՈՆ ՈՒՐ ՄԱՑՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Բայց ինծի կը թուի թէ … անգաժիրը որ ամբողջովին Օպլանովիչի գործն է, լաւ ա-…յց մըն է։ Ամբաստանե՞ն կը …ուէք։

…Ու մինչեւ գնդապետը նո-… ձեռք կ'առնէր անգաժիրը, …ն անգամ մը եւս քննելու …ար,

— Ո՞հ. կրնաք ստուգել. վա-…եմ ըսածիս։

— Ճիշդ է, ըսաւ գնդապե-… Ասիկա անոր գիրն է. որքա՞ն վստահութիւն ունէք անոր … վրայ. այս թշուառը ինչ-… ինկաւ այդ տեղերը։

Խամայիլօֆ ինծուքա մը ունե-… անշուշտ այս մարդը չարաբան մը ունէր,— յետոյ աթոռ մը առնելով նստաւ եւ պարզօրէն յայտարարեց.

— Այդ ալ պիտի ըսեմ։

Խամայիլօֆ այսպէս սկսաւ.

— Գիտէք, գնդապետ, թէ ինչպէ՛ս եւ ինչո՞ւ որոշեցինք մեր ընկերներէն մէկը մտցնել Լոնտոնի սովետական դեսպանատունը, գիտէք նաեւ թէ՝ որքան դժուարութիւններու հանդիպեցանք։ Մեր շահը կը պահանջէր որ մօտէն հսկէինք պրոպագանդի ծիւղին գործունէութեան վրայ. եթէ ոչ սիրով պիտի հրաժարէինք Լոնտոնի մէջ պահելէ գործակալ մը, որուն վրայ, նկատի առնելով իր պատուաւոր եւ փառաւոր անցեալը, մեծ վստահութիւն ունէինք զայն կը կարծէինք զերծ ամէն վատ վարակումէ, թէեւ կը սխալէինք եւ-գիր։ Եւ ահա պատահեցաւ բոլորովին հակառակը։ Ինչու Սլովէնտեւ առաջին օրէն իսկ, միայն անոր համար որ Օպլոնովիչ զինուոր էր, չկրցաւ ծածկել իր տպաւորութիւնները եւ զայրացաւ։

— Ինչ կ'ըսէք, ընդմիջեց գնդապետը

— Ճշմարտութիւնը որ կ'ապացուցանեմ. երբ ձեր ընտրութիւնը ինկաւ փօլ Օպլանովիչի վրայ, ի՞նչ ըսի ձեզի։

— Ճիշդ է որ ինծի թելադրեցիք հրաժարիլ այդ նախընտրութենէս

— Այս եւ աւելցուցի թէ հոն մեզի պէտք եղածը սպայ մը չէ, որուն ուղղամտութիւնը, պատուոյ ժամին մասնակի ըմբռնումը եւ ընտանեկան կրթութիւնը որ էապէս զինուորական է, զինքը տրամադրելի չեն դարձներ այն գործին որուն զինքը կը լծէք. որովհետեւ գիտէիք թէ՝ Ռուսիոյ մէջ լրտեսը սպայ ըլլայ կամ չըլլայ հայրենասէր, կը նկատուի կասկածելի բարոյականով մէկը։

— Ճիշդ է։

— Նոյնիսկ պնդեցի որ Լոնտոն ղրկուի արհեստով գաղտնի ոստիկան մը եւ նախընտրութիւնը տրուի ոչ-զինուորականի մը, ինչու որովհետեւ առաջուց գիտէի որ նիւթապէս անկարելի է պարկ մը ալիւրը վերածել պարկ մը ածուխի։

— Անշուշտ

— Այս տեսակ խնդիրներու մէջ պէտք է յարմարիլ գիտնալ. արդ, այն միջավայրերուն մէջ ուր ապրած ու կրթուած էր, Օպլանովիչ չէր կրնար ստացած ըլլալ յաջողութեան համար երեք անհրաժեշտ յատկութիւններ.— Թափնամտութիւն, խորամանկութիւն եւ հեռատեսութիւն։

— Շատ ճիշդ, ըսի իմ կարգիս։

— Ահա թէ ինչո՞ւ կարծեր էի թէ պարտաւոր եմ ձեզի առաջարկել որ նախընտրութիւնը տրուի Սերժ Բուկինին, ամէնէն յարմարը այդ գործին, որովհետեւ արհեստով ոստիկան էր—եւ ի՛նչ ոստիկան—, բայց ձեզի համար այն թերութիւնը ունէր որ զինուորական չէր եղած։ Ըզատ էք անշուշտ մտածելու թէ՝ մինակ բանակին մէջ գոյութիւն ունի պատուոյ զգացումը։ Բայց թոյլ տուէք որ ըսեմ թէ՝— վստահ եմ որ պարոն Կոպտին ալ իմ կարծիքս է,— մեծ սխալ մըն է։ Ոչ պարոն Կոպտին, ոչ ալ ես զինուոր չենք. բայց ատոր համար նուա՞զ պատուաւոր ենք։

— Խնդիրը հոդ չէ, ըսաւ գնդապետը յայտնապէս անհամբեր։

— Խնդիրին կուգամ. բարեբախտաբար զգոյշ մնացեր էի. եւ ինչ որ դուք ըսել չուզեցիք, ես ըրի։ Ըստ ձեր հրահանգներուն, փօլ Օպլանովիչը Լոնտոն ղրկեցի. իրեն հետ մէկտեղ մեկնեցաւ նաեւ Սերժ Բուկինը, այն որ չէիք ուզեր, բայց կացութիւնը փրկեց։

— Ցետոյ, ընդմիջեց գնդապետը։

— Այն ատեն, Սերժ Բուկին կրցաւ ուզուած կերպով կարգադրել խնդիրը. իրաւ է թէ՝ օգտակար կերպով գործելու համար ամէնէն յարմար գործին գլուխը անցած էր. իբր սենեկապետ կը ծառայէր։

— Իբր սենեկապե՞տ, զարմացաւ գնդապետը որ կը սկսէր այս գործէն սարսափիլ. եւ ո՞ւր, որու քով։

— Բայց Օր. Մարիա Կոստանդինովնայի քով, պատասխանեց Խամայիլօֆ, անյողդողդ հանդարտութեամբ մը։

Զգլխէք բա՞ն բայց ըսէք թէ «գործի գլուխ անցած էր»։ Հիմա ձգա՞ծ է արդեօք իր գործը Խամայիլօֆ խնդաց։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆ

մտնելէ առաջ։ Վարչապետ Պօլտուին եւ Անգլիոյ դահաժառանգը քանի մը օրէն Քանատա պիտի մեկնին, որով վարչապետը մեկնելէ առաջ կ'ուզէ կացութեան իրազեկ ըլլալ։

Զրոյց կը շրջի թէ պատուիրակութեան մէջ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին։

Անուաստանիք Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մինսքի դատարանը մահուան դատապարտած է լեհ լրտես Սազոնովիչը, որ երկու տարիէ ի վեր քանիցս խորհրդային սահմանը անցած եւ լեհ տեղեկատու դիւանին տեղեկութիւններ հաղորդած էր կարմիր բանակի վիճակին մասին։

Խապարովսքի դատարանն ալ գնդակահարուելու դատապարտած է Քօզաքներու նախկին սպայ Փիսքունոֆը, որ 1919ին Խապարովսքի եւ Վլատիվոսթոքի միջեւ երթեւեկող սպիտակ պահակեան կառախումբին հրամանատարն էր։ Փիսքունոֆի դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է թէ զանգուածային գնդակահարումներ կատարած եւ բանտարկեալները չարչարանքի ենթարկած էր։ Ձերբակալուած էր 1926ին, երբ անոնց արտօնութեան անցած էր չինեւխորհրդային սահմանը։

Շուէտական թերթ մը կը գրէ թէ Մոսկուայի ֆինլանտական զինուորական կցորդը երեքշաբթի իրիկուն Չեկայի հրամանով ձերբակալուած է սահմանագլուխին վրայ, այն պահուն երբ Ֆինլանտիա կը վերադառնար։

Պոլշեւիկ դաւադրութիւն Գերմանիոյ մէջ

«Սէնթրըլ Նիուզ» կը հաղորդէ որ Պերլինի ոստիկանութիւնը երեւան հանեց պոլշեւիկեան յեղափոխական դաւադրութիւն մը՝ ամբողջ Գերմանիոյ համար։ Խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան երկու պաշտօնեաները ձերբակալուեցան ։ Համայնավար օրկան «Ռոթէ Ֆահնէ» (կարմիր դրօշ) եւ ուրիշ պոլշեւիկեան հրատարակութիւններ գրաւուեցան։

Լոնտոնի եւ Մոսկուայի յարաբերութեանց խզումէն, Վիէննայի վերջին դէպքերէն ետք այս դաւադրութիւնը բուռն զայրոյթ առաջ բերաւ Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ընդդէմ Մոսկուայի։

Գերմանիոյ գաղտնի սպառազինումները

Պելճիքայի Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար տը Պրուքվիլ վերջերս ծերակոյտին մէջ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրած էր Գերմանիոյ գաղտնի սպառազինումներուն մասին։ Այս յայտարարութիւնները մեծ յուզում առաջ բերած ըլլալով Գերմանիոյ մէջ, Պրիւքսէլի գերման դեսպանը բացատրութիւններ պահանջեց պելճ կառավարութենէն, որ շաբաթ մը առաջ պատասխանեց ծանուցագրով մը, որուն մէջ կ'ըսուէր թէ վստահելի աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիա իր երկրապահ զինուորներու թիւը գաղտնաբար եռապատկելու վրայ է եւ մէկ օրէն միւսը ի վիճակի պիտի ըլլայ իր սահմանագլուխները նետել առնուազն 300,000 հոգինոց բանակ մը։ Վերսայլի դաշնագրին համաձայն, Գերմանիա ամէն տարի երկրապահներէն առաւելագոյն 100ին 5 պէտք է արձակէ, մինչդեռ 1926ին 100ին 12 արձակած է եւ հետզհետէ կը ձգտի այդ համեմատութիւնը 100ին 25ի բարձրացնել։ Ցետոյ, մինչ Ֆրանսա 39 միլիոն ֆրանք թղթադրամ կը տրամադրէ ռազմանիւթ գնելու, Գերմանիոյ ելմտացոյցը նոյն նպատակին համար կը նախատեսէ 45 միլիոն մարք ոսկեդրամ։

Ռումբ մը Նիսի մէջ

Երկուշաբթի կէս գիշերին ատենները ռումբ մը պայթեցաւ Նիսի ամերիկեան հիւպատոսարանի շէնքին առջեւ՝ ահռելի ցնցումով մը։ Գետինը 80 սանթիմ խորութեամբ փորուեցաւ. ռումբի քանի մը կտորներ թէթեւօրէն վնասեցին շէնքի ճակատին, իսկ բոլոր ապակիները ջարդ ու փշուր եղան. հիւպատոսին բնակարանը ո և է վնաս չկրեց. մարդկային ո և է կորուստ չկայ։ Հեծելանիւով ոստիկաններ անմիջապէս դէպքին վայրը հասնելով քննութեան ձեռնարկեցին, բայց կարելի չեղաւ եղեռնափորձին հեղինակը գտնել։

Նիսի ոստիկանութիւնը ատենէ մը ի վեր հսկողութեան տակ առած էր ամերիկեան հիւպատոսարանը, որովհետեւ վերջին օրերս հիւպատոսը բազմաթիւ սպառնական նամակներ ստացած էր անիշխանականներէ եւ համայնավարներէ՝ Սաքքօ-Վանցէթթիի խնդրին համար։ Ինչպէս յայտնի է, այս երկու իտալացի բանուորները իբրեւ ոճրագործ երկար տարիներէ ի վեր բանտարկուած են Պոսթընի մէջ եւ մօտ օրէն մահապատիժի պիտի ենթարկուին։ Քանի մը տարի առաջ ալ անիշխանականները Փարիզի ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրրիքի ռումբ մը ղրկած էին թղթատարով։

Քննութիւնները ցոյց կուտան թէ ռումբը շատ անզօր էր եւ նետուած էր հիւպատոսարանին բակը, որով չէր կրնար մեծ վնաս պատճառել։

Ալփ-Մարիթիմի ոստիկանական տեսուչ Պէնէտէյթի ցաւակցութիւն յայտնեց ամերիկեան հիւպատոսին։

Երկրաշարժին պատճառած վնասները

Երկրաշարժի վնասներու մասին, Պաղեստինի անգլիական մարզպանութիւնը ինտեւեալ պաշտօնական վիճակագրութիւնը կը հաղորդէ Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան.—

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏ.— Պաղեստին՝ 200 մեռեալ, 356 ծանր, 375 թեթեւ վիրաւոր։

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏ.— Ամբողջ երկրին մէջ ծանրապէս վնասուած են վերի վերոյ հազար տուներ, սակայն շատ տեղեր տակաւին մասնագէտներու քննութիւնը չէ աւարտած։ Կառավարական շէնքը եւ Ալէնպիի կամուրջը վնասուած են. սակայն առ հասարակ միւս կառավարական շէնքերը թեթեւ վնասներ միայն կրած են։ Երկաթուղիին հասած վնասը 2000 եգիպտական ոսկիէն աւելի չէ։ Ճամբաները քիչ վնասուած են։ Հեռագրի և հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները ընդհատուած. հնագիտական արժէք ունեցող շէնքերն ալ թեթեւ վնասներով ազատած են։ Ծանրօրէն վնասուած քաղաքներն են Լիտ, Նապլուս եւ Րամլէ։ Ամէնէն աւելի վնասուածներն են Երուսաղէմի շրջանի գիւղերը։

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆ.— 48 մեռեալ եւ 102 վիրաւոր։ Վնասուած տուներու հաշիւը չէ վերջացած. ամէնէն աւելի վնասուած են Ամման, Սալթ, Իրպիտ եւ Քաֆրէնճի։

.˙. Հռոմի Պապը 50,000 լիրէթ ղրկած է Երուսաղէմի լատին պատրիարքին աղէտեալներուն բաժնելու համար։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արդութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն Իշխան Արղութեանի գերեզմանը։

կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը.

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. նաւագնացութիւն Իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ ի եւ Սկաուտներու։ Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ն. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blanchի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Գիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Ֆօն տը Նանթէնի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՑԱԿ

Մարսէյլի պուլվար Օտտոյի Սեբաստացի հայրենակիցներու կատարած հանգանակութեան, ի նպաստ մատուռի եւ ժանկապարտէզի բացման։

Ն. Պուրղուճեան 200, Ն. Տէրտէրեան 150, Գ. Փափազեան 160, Մ. Կազէլ 150, Յ. Եսայեան 125, Օ. Քայֆէճեան, Ա. Խորանեան, Բ. Քէօսէեան, Յ. Ցօնիկեան, Տ. Նիկողոսեան, Մ. Ալթունեան 100ական ֆրանք, Բ. Փիլիկեան 85, Գ. Օհանեան 80, Օ. Քէնտիրեան Լ. Քէնտիրեան, Ղ. Կիլեան, Թ. Քէօսէեան, Յ. Դաւիթեան 75ական, Տ. Պօյաճեան 70, Վ. Գարակէօզեան 60, Կ. Տէրտէրեան 60, Մ. Գապասաքալեան, Մ. Օհանեան, Հ. Պալեան 60ական, Մ. Տէրտէրեան, Հ. Պալիկեան, Ե. Պարաթեան, Մ. Թէրզեան, Օ. Ցօնիկեան, Գ. Խաչմանեան, Ե. Տինանեան, Մ. Սարեան, Ն. Փափազեան, Ռ. Թէճիրեան, Հ. Քնարեան, Տ. Սարեան, Ա. Մաթէոսեան, Ա. Մուրատեան, Ա. Դարբինեան, Յ. Յակոբեան, Գ. Տէր Փիլիպոսեան, Տ. Բարունակեան, Ղ. Կիլեան, Յ. Մարտիրոսեան, Մ. Մեդոսեան, Ա. Յովսէփեան Մ. Վարդանեան, Յ. Յակոբեան, Յ. Նազարեան, Յ. Պէրպէրեան, Ն. Ալիքսանեան 50ական, Մ. Խաչիկեան 35, Ս. Պօղոսեան, Կ. Սարեան, Օ. Քէօրօղլեան, Յ. Շահպազեան, Թ. Աթանեան, Ա. Զաքարեան, Ս. Զաքարեան, Լ. Քայեան 30ական, Ն. Մուսիկեան, Վ. Կոստոշեան, Ս. Արմաղանեան, Ճ. Մուրատեան, Մ. Եանդեան, Մ. Յակոբեան, Գ. Նիկողոսեան, Ջ. Գարակէօզեան, Ա. Հայրապետեան, Ա. Մկրտիչեան, Յ. Թորոսեան, Ղ. Խլիճեան, Յ. Ֆրանկիւլեան, Լ. Տէմիրճեան, Տ. Ճիւլվէճեան, Մ. Մինասեան 25ական, Բ. Պալիկեան, Յ. Քէչէճեան, Ա. Փալաեան, Ա. Յովսէփեան, Գ. Արամեան, Ա. Մակարեան, Յ. Ուլուգեան, Յ. Մարտիկեան, Մ. Յովսէփեան 20ական, Գ. Աբրահամեան 15, Դ. Պալիկեան, Խ. Տինոեան, Բ. Դաւիթեան, Գ. Տըրդատեան, Ա. Վարդապետեան, Գ. Խազրճեան, Ս. Շէհիրեան, Գ. Առաքելեան, Ղ. Աբրահամեան, Հ. Յարութիւնեան 10ական, Ս. Կիւրճեան 40, Թ. Գրիգորեան, Գ. Գաբիկեան, Ա. Գաբիկեան 10ական, Շ. Սիրականեան, Տ. Ասատուրեան, Գ. Յովհաննէսեան, Յ. Տէրտէրեան, Գ. Չալղեան, Յ. Եսայեան 5ական ֆրանք։ Ընդհ. գումար 4605 ֆրանք։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant : H. TEURNIER

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Վարուժանը» վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

«Քրիստափոր»ը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տ'Օպնայի «Կոբիւն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, պէկիտի, Օպնայի եւ Ֆօն տ'Օպնայի համակիրները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Աքգար Յ. Կարապետեանի բնակարանը։

Ջ. Ե. Ռ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիտանեանի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Շամասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութիւններէն որ՝ նոր հրատարակուած «Ցովք-կէօլճիւկ» անուն գրքի մասին եթէ իրենց թերթերուն մէջ երեւի ոեւէ խմբագրական, յօդուած կամ նամակ, այդ թիւէն մէկ կամ երկու օրինակ ղրկուի հեղինակին, Gouregh Khraian- Poste Restante (Marseille (France).

Փոխարէն պիտի ղրկուի մասնաւոր նուէր մը։

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Գ. Մասիս Սայյանճեանէ հանդիպիլ խմբագրատուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին նախիջեւանի Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, —որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաքաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Սոնիան Կարապետեան։ Գրել Ա. Սահակեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— կը փնտռուի Վռարշապուհ Գապարաճեան, Պոլիս Կէտիք Փաշացի որ 1921ին Անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիյէի վարժարանին մէջ։ Տեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին։ Հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche։

— կը փնտռեմ մօրաքոյրս՝ Տիկ. Հայկանոյշ Սարգիսեան, որու Յունաստան ըլլալը կը կարծուի, Գրել՝ Kapriel Yétarianի, Papeteries Navarre. Usine de Galas-Vaucluse, France.

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

— կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը լաւ ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը ստանձնէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ *Յառաջի* վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	
Տոլար,	Dollar	
Մարք ոսկի	100 Mark	
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	
Թրք. ոսկի	»	or
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատը	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր » »	Lire	
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	
Զուիցր. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատը	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	
» II		
» III		
Ռումելիի երկաթ.	Lots turcs	

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ			
ԻՏԱԼԻԱ			2.. Ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ			
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 288bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՅՈՒԼԻՍ 1927

22 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 395

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՐԱՏԻ ԽՕՍՔ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՐԻՆԱԿԸ

Իսկապէս հրահանգիչ է Վիէննայի խռովութեանց ելքը։

Մեր ընթերցողները ծանօթ են դէպքին մանրամասնութիւններուն։ Դատական անխորհուրդ վճիռ մը պատճառ եղաւ որ Վիէննայի ամբողջ աշխատաւորութիւնը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնի, իբրեւ բողոքի ցոյց։ Բայց դէպքը շեղելով սկզբնական վիճակէն, առաւ քաղաքացիական պատերազմի մը երեւոյթը։ Հրկիզում, աւեր, արիւն իրարու յաջորդեցին։ Ու նորէն ընկերվարական կուսակցութիւնն էր որ գործի գլուխ անցաւ, աւելի մեծ չարիքներ կանխելու համար։

Իսկ ի՞նչ ըրին պոլշեւիկները։

Հաւատարիմ իրենց կոչումին, անոնք փորձեցին այս առիթն ալ շահագործել, Վիէննան կարմրցնելու համար, բայց ամուր բազուկ մը, ընկերվարական բանակը պատնէշի պէս կանգնեցաւ իրենց առջեւ։ Եւ այսօր փրփուր կը ժայթքեն «դաւաճաններ»ուն դէմ, ինչպէս ամէն տեղ։

Ամբողջ տագնապին մէջ, մէկ իրողութիւնն իսկ պերճախօս է շատ մը տեսակէտներով։

Նախ, Վիէննայի դէպքը կ'ապացուցանէ թէ օրուան վարիչները չեն կրնար, ամէն տեղ եւ ամէն անգամ, սպառել ժողովուրդի մը համբերութիւնը։ Գերապայծառ մըն է Աւստրիոյ վարչապետը, բաւական արդիական համոզումներով, ինչպէս իր ընկերները։ Եւ, սակայն մէկ վայրկեանի մէջ, անհաւոր անակնկալի մը առջեւ գտնուեցաւ, շնորհիւ դատական ապիկարութեան մը։ Կուռ եւ բազմաճիւղ կազմակերպութիւն մը, որպիսին է Աւստրիոյ ընկերվարական-աշխատաւորական բանակը, կրցաւ մէկ ազդանշանի վրայ շարժման մէջ դնել իր ուժերը, եւ ջլատել ամբողջ կեանքը։ Կրաւորական դիմադրութեան, հակազդեցութեան վիթխարի ցոյց մըն էր որ տեղի ունեցաւ, եւ եթէ արեան ու աւերի չյանգէր, անշուշտ շատ աւելի խոր տպաւորութիւն պիտի գործէր։ Աշխատաւորութիւնը ունէր նաեւ իր մասնաւոր պահակները, ամբողջ գունդեր, որոնք մեծապէս նպաստեցին կարգ-կանոնը վերահաստատելու համար։

Երկրորդ, օրուան իշխանութեան քմահաճոյքներուն դէմ ըմբոստացած առեն, աշխատաւորականները չկորսնցուցին իրականութեան գիտակցութիւնը։ Անոնք յափշտակուեցան իրենց անյաղթ ուժին գիտակցութենէն։ Վճռական պահուն, կրցան սանձել ամբոխային հակումները, որոնք անկասկած պիտի յանգէին ահռելի աղէտի մը։ Ասով իսկ, դաս մը տուած եղան պոլշեւիկներուն, որոնք պատրաստ էին քանդել ու ժամէն քաոսի վերածելու ամբողջ Աւստրիան, յանուն կասկածելի սկզբունքներու։ Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել իրենց խելագար իրարանցումը, առուն չտեսած ջուրը նետուելու մարմաջը։

Եւ վերջապէս, Վիէննայի օրինակն ալ եկաւ հաստատել, թէ Եւրոպայի մէջ չկայ երկիր մը կամ ժողովուրդ մը, որ ուզէ կրկնել պոլշեւիկներուն թերխաշ մարզանքները։ Գերմանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա վճռապէս դիմադրեցին փորձութեան, թէեւ, իբրեւ պարտուած եւ ջախջախուած, կրնային տարուիլ։ Այնուհետեւ ո՛ւր որ «կարմրցնելու» ձեռնարկներ եղան, իրենց սաղմին մէջ խեղդուեցան։ Եւ թող չըսեն թէ անպատճառ յետադիմական վարիչներն են որ կը կասեցնեն արշաւը։ Ամէնէն ազատական երկրին մէջ ալ, ժողովրդային առողջ բնազդը կը խրտչի Մոսկուայի մոնկոլեան խաղերէն։ Ցեռոյ, Ռուսաստանը իրագիտական դաս մը եղաւ բոլորին համար։ Տասը տարուան անցուդարձը բացաւ պարզամիտներուն եւ կամաւոր կոյրերուն աչքը, եւ պարապ տեղը չէ որ խորհրդային վարիչները հրապարակաւ կը խոստովանին թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը կ'ուշանայ, թերեւս 15-20 տարի։

Միւս կողմէ, Մոսկուայի փորձը պատճառ եղաւ որ իսկապէս ուժ առնեն յետադիմական եւ բռնատիրական տարրերը։ «Սեւ շապիկներու» մոլեգնութիւնը հիմ չպիտի ունենար, կամ թերեւս այսքան չպիտի ծաւալէր, եթէ ծագած չըլլային կարմրադրօշ այլ դիմակաւոր, արշաւանքները երկիրէ երկիր։

Ամէն օր կը տեսնենք ինքնապաշտպանութեան ձեռնարկներ՝ խորհրդային արկածախնդրութեան դէմ։ Անգլիոյ իսկ խզումը աւելի սաստկացուց զգուշութեան եւ հակազդեցութեան աշխատանքը։ Չկայ երկիր մը որ վարանի պաշտպանողական միջոցներուն մէջ։ Մէկը օրէնքէ դուրս հռչակած է համայնավարութիւնը, ուրիշ մը այդ ճամբուն վրայ կը գտնուի, երրորդ մը շարժման մէջ դրած է իր լրտեսական ու ոստիկանական ուժը։ Կան, վերջապէս, երկիրներ ալ, որոնք առանց բուռն միջոցներ ցուցադրելու, կը յայտնեն վճռական կամք՝ ո՛ր եւ է արկածախնդրութիւն խեղդելու։ Այս կարգէն են Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա, որոնք յամր, անզգալի, բայց ապահով եւ կործանիչ պայքար մը կը մղեն։

Վիէննայի օրինակը պատճառ պիտի ըլլայ որ աւելի ձեւ ու մարմին առնէ այս նոր խաչակրութիւնը, եւ պրկուին օղակները։

Հաւատա՞նք թէ այդ օրինակը պիտի արթնցնէ նաեւ մեր աքլորները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

«Յուսաբեր», դիտել տալով որ «մեր ժողովուրդի շուրջ մէկ երրորդը կը բնակի գաղութներու մէջ՝ շրջապատուած այլացեղ, այլալեզու եւ այլակրօն ժողովուրդներով», կը մատնանշէ ձուլման ահաւոր վտանգը (14 Յուլիս).

—«Գաղութներու մէջ շուրջ 700 հազար հայութիւն ունինք։ Մեզ նման փոքրաքանակ ժողովուրդի մը համար անփոխարինելի գանձ մըն է ասիկա, անվթար պահել զայն, կը նշանակէ՝ կարեւորագոյն յաղթանակ մը շահիլ, կորսնցնել զայն, կը նշանակէ՝ անբուժելի հարուած մը հասցնել մեր ժողովուրդին։

«Արդ, ի՞նչ կ'ընենք այդ ուղղութեամբ։

«Գրեթէ ոչինչ։

«Փարած պայքարի հին զէնքերուն, ամէն ինչ ճակատագրին յանձնած ենք, թողլով, որ օտարացումի յորձանքը գայ եւ բազմութիւններով մեր ժողովուրդը քշէ ու տանի։

«Մեր ժողովուրդի թշնամիները— Մոսկուայէն, Երեւանէն ու Էնկիւրիէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները տարբեր պատճառներով գոհ մնացին անշուշտ, որ հայ ժողովուրդը իր ուժերը կը սպառէ ոչ թէ հայութեան վերջին բեկորները փրկելու, կազմակերպելու եւ ազգաշէն գործի լծելու աշխատանքին վրայ, այլ ընդհակառակը, ամէն ճիգ կ'ընէ անոնց քայքայումը արագացնելու եւ հայութիւնը սպանիչ պառակտումներու գիրկը նետելու։

«Իսկ մե՞նք . . .

«Հրաշքներ չէ անշուշտ— կ'ըսեն թէ՝ անոնց դարը վաղուց անցած է— որ կը սպասենք Համագաղութային Կազմակերպութենէն։

«Սակայն կը հաւատանք, որ այս կազմակերպութեան ստեղծումով հնարաւոր պիտի ըլլայ նոր պատուարներ կառուցանել ձուլման վտանգին առջեւ։

«Ինչո՞ւ չենք ստեղծեր, ինչո՞ւ այս ոճիրը մեր ժողովուրդին ու մեր ապագային հանդէպ։

«Ո՞վ է որ զգաստութեան խօսքը պիտի հնչեցնէ եւ այս ժողովուրդը լծէ ազգահաւաքման եւ հայրենաշինութեան փրկարար գործին։»

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պուքրէշի ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան հրատարակած հաշուեկշիռէն կ'երեւայ որ վերջին ինը ամսուան ընթացքին վարժարանը ունեցած է 605,395 լէյի հասոյթ, որուն 226,540 լէյը աշակերտներու թոշակներէ, 300,000ը արեւելեան պարահանդէսէն, 35,700ը կրթական տուրքէ, 18,500ը նուիրատուութիւններէ, եւ 26,155ը զանազան հանգանակներէ։ Ծախքերը կը հասնին 716,476 լէյի, որով դպրոցը բաց կ'ունենայ այս տարի 110,081 լէյ։

∴ Ծաւրճովայի Հայերը քանի մը դասարան բացին այս տարի՝ իրենց մանուկներուն հայ լեզուն, կրօնը եւ պատմութիւնը սորվեցնելու համար։ 40ի կը հասնի արդէն հոն յաճախող հայ մանուկներուն թիւը։ Բայց որովհետեւ տեղացիները չեն կրնար հայթայթել այս կրթարանին տարեկան 70,000 լէյի պիտոյքն՝ դիմած են Ռումանիոյ Հայկ. Միութեան զարման մը խնդրելով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վիէննայի զոհերու յուղարկաւորութիւնը

Շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ բանւորական կազմակերպութեանց տրուած հրահանգներուն, Յուլիս 15ի զոհերուն յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ, առանց միջադէպի, կեդրոնական գերեզմանին մէջ, որ քաղաքէն դուրս կը գտնուի։ Շրջակայ բոլոր փողոցները սեւ դրօշակներով զարդարուած էին։ Գերեզմանատան գլխաւոր մուտքին առջեւ շինուած էր հսկայ մահարձան մը, որուն վրայ գրուած էին 57 դագաղներ։ Զոհերու ընտանիքները մահարձանին առջեւ տեղ գրաւած էին։ Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ղրկուած էին, աչքի կը զարնէին քաղաքապետութեան, ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց ղրկած հսկայ ծաղկեպսակները։ Ընկերվարական բոլոր կազմակերպութիւնները ներկայացուցիչներ եւ պատուիրակութիւններ ունէին։

Քաղաքապետութեան խորհրդական մը ցաւակցութիւն յայտնեց զոհերու ընտանիքներուն։ Ընկերվարական Էլլէնպօկէն խօսք առնելով յայտարարեց թէ բանւորները սպանուած էին՝ զայրացած իրենց դէմ գործուած անարդարութենէն։ Խօսեցաւ նաեւ համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որուն յաջորդեց Բանւորական Միջազգայինի ընդհանուր քարտուղար Ատլէր։

Արարողութենէն վերջ դագաղներէն մաս մը կիզարան տարուեցան այրուելու, մաս մըն ալ փոսերու մէջ թաղուեցան։ Այդ պահուն յուզիչ տեսարան մը պարզուեցաւ։ Շատ մը կիներ նուաղեցան։

Վիրաւորներէն մեռան 42 հոգի եւս, որոնց թաղումը պիտի կատարուի այսօր։

Յունաստանի Հայերուն հպատակութիւնը

Աթէնքի «Նոր Օր»ը հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ վերջերս հայ անհատներու կողմէ զանազան պետութիւններու հպատակութիւններ ընդունելու համար կատարուած դիմումները խիստ աննպաստ տպաւորութիւն մը թողած են արտաքին գործերու նախարարութեան վրայ։ Ինչպէս ծանօթ է, հիւպատոսարանները օտարահպատակութեան մասին կատարուած ամէն դիմում պարտաւորուած են տեղեկացնել արտաքին նախարարութեան։ Ասոնք վերջերս կարեւոր թիւ մը կազմած ըլլալով, կառավարութիւնը պատրաստելու վրայ է հրամանագիր մը որով Յունաստանէն պիտի վտարուին օտարահպատակութեան համար նոր դիմումներ կատարող Հայերը։

«Նոր Օր» կ'աւելցնէ թէ կառավարութիւնը տրամադիր է դիւրութիւններ ընծայելու բոլոր այն Հայերուն, որոնք կ'ուզեն հելլէնահպատակութիւն ընդունիլ։

Պոլսոյ Ռուսները տարի մըն ալ պիտի մնան

Անկէ առաջ Թուրք կառավարութիւնը որոշ պայմանաժամ տուած էր ճերմակ Ռուսերուն Թուրքիայէն մեկնելու համար։ Այս պայմանաժամը թէեւ կը լրանայ Յուլիս 31ին, բայց Ազգերու Դաշնակցութեան պատուիրակութեան կողմէ կատարուած դիմումին վրայ, պայմանաժամը մէկ տարի երկարաձգուած է։ Այս վերջին որոշումը քանի մը օրէն պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի։

Եօթանասուն հազար Ռուսերէն հազիւ երկու հազար մնացած է հիմա եւ գրեթէ բոլորն ալ գործ գտած են իրենց համար։

Վրացիներու դատը սկսաւ

Մոսկուայէն Յուլիս 20 թիւով կը հեռագրեն.—

Այսօր Խարքովի մէջ, Ուկրայինայի գերագոյն ատեանին առջեւ հանուեցան տասներկու վրացի մէնշեւիկներ, որոնց գլուխը կը գտնուի Անճափարիձէ։ Ասոնք ամբաստանուած են թէ հակայեղափոխական գործունէութիւն ունէին ուկրայնական հողին վրայ։ (Տեսնել Բ. էջի յօդուածը)։

∴ Ռիկայէն «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Քուրթսի խորհրդային դատարանին կողմէ վերջերս մահուան դատապարտուած ինը աւազակներ գնդակահարուած են։

Ռումանիոյ Ֆերտինանտ թագաւորը մեռաւ

Ռումանիոյ թագաւորը, որ երկար ատենէ ի վեր աղիքի քաղցկեղէ կը տառապէր եւ որուն առողջական վիճակին մասին ամէն օր հակասական լուրեր կը հասնէին, Սինայայի Փէլիշօրի դղեակին մէջ մեռաւ չորեքշաբթի լուսնալիք գիշերը ժամը 2.15ին։ Երկուշաբթի օր վիճակը յանկարծ ծանրացած էր՝ պաղառութեան մը հետեւանքով։ Մեռած պահուն ներկայ էր ամբողջ արքայական ընտանիքը, բացի Նախկին գահաժառանգ իշխանէն՝ որ Փարիզ կը գտնուի։ Փէլիշօր հասան նաեւ Եուկոսլաւիոյ Մարի թագուհին եւ Յունաստանի նախկին թագաւորն ու թագուհին։

Թագաւորին մահուան լուրը մեծ յուզում առաջ բերաւ Ռումանիոյ մէջ։ Անմիջապէս կազմուեցաւ Խնամակալական ժողով, որուն կ'անդամակցին թագաւորին երկրորդ տղան, ռումէն եկեղեցիին պետ՝ Միրօն, Վճռաբեկ Ատեանի Ա. Նախագահ Պզտիկան։ Խնամակալները իշխանութեան գլուխ պիտի մնան մինչեւ գահաժառանգ իշխան Միհայլի (5 տարեկան) չա-

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՄԱՆ ԴԱՏԵՐԸ

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան Դիւանէն կը հաղորդուի թէ՝ «Պատուիրակութիւնը, Ֆրանսացի փաստաբանի մը միջոցաւ կառավարական պատկանեալ պաշտօնատան հետ բանակցութեան մէջ է, որպէս զի Կաթող. Պատուիրակութիւնը ամուսնալուծման դատեր լսելու իրաւունք ձեռք բերէ ամէն անոնց համար որոնք միայն եկեղեցական պսակով միացած ըլլալով, եկեղեցական օրինաց համաձայն ամուսնալուծման խնդրանք կը ներկայացնեն։

«Ուստի ամէն անոնք որոնք ամուսնական դատ ունենալով, ամուսնալուծման վճռագիր ստանալու համար շարունակ Կաթող. Պատուիրակութեան կը դիմեն, ստիպուած են սպասել մինչեւ յաջող վախճանը սկսուած բանակցութեանց, որ մօտալուտ է, ըստ առնուած տեղեկութեանց։

«Իսկ միանգամայն քաղաքական պսակով ամուսնացողներուն կը յանձնարարուի նախապէս դիմել քաղաքային դատարաններուն՝ համաձայն երկրին օրինաց։»

ԿԱՐԳԸ ԵԿԱՒ ՍԵՒԱՆԻ

Անդրկովկասի Դաշնակցային կառավարութեան նախորդ փոխնախագահ Ս. Խանոյեան՝ «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (9 Յուլիս) կը նկարագրէ իր պտոյտը դէպի Սեւանայ կղզին։ Այդ պտոյտը պարզ այցելութիւն մը չէ, այլ ինչպէս կը խոստովանի յօդուածին մէջ, կատարուած է մասնաւոր նպատակով մը։

— Սեւանայ կղզին անախրոնիսմ է (ժամանակավրէպ)։ Ի՞նչ ընել կղզին։ Ահա այդ «ի՞նչ ընել»ուն է վերաբերում մեր այցելութեան խոնարհ զեկուցումը։

Անշուշտ, ուխտագնացութեան չպիտի երթար կոմիսարը։ Ան երբեք «ոտք դրած չէ» կղզիին վրայ, «տեսակ մը հակակղերական բնազդ» հեռու պահեր է զինք կղզիէն, որ «հնութեան դպրոցին է նմանում»։

Այս անգամ, նոյն այդ ատելութեամբ կ'այցելէ կղզին։ Ու կանանչ թուղթ մը կուգայ իր բերնէն, երբ կը հանդիպի առաջին մարդուն կղզիին բնակիչներէն։

— Ո՞վ էք, կը հարցնէ կոմիսարը անծանօթին։

— Սպասաւոր, կ'օգնեմ եկեղեցուն։

— Տիրացու է, կը մտածէ կոմիսարը։

— Ո՞ր տեղացի էք։

— Երեւանցի։ Գերմանիա գերի էի, եկել եմ հայրենիք, հիմա էլ հոս սպասաւորութիւն կ'ընեմ։

Կոմիսարը «հոս» եւ «կ'ընեմ» բառերէն կը խրտչի։ Թրքահայ «խաչագող է», կը մտածէ։

Յետոյ Խանոյեան կը դիտէ վանքը, «վախկոտ ջղջիկներու նման դէս ու դէն երեւացող մարդիկը»։

Կը հասնի։ Կղզին գեղեցիկ է։ Հոն շատ հանգստացաւ կղերը։ Կը բաւէ։ Այժմ պէտք է վանքը փոխակերպել հանգստեան տունի եւ յատկացնել բանւորներուն։

Ահա «զեկուցումը» կոմիսարին այցելութեան։

ՏԷՄՍԻ - ՇԱՐՔԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

Երէկ Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիոմին մէջ տեղի ունեցաւ Տէմսի-Շարքի մեծ կռփամարտը 80,000 հոգիի ներկայութեան։ Մէկ տոմսակը մինչեւ 3000 ֆր.ի ծախուած է։ Արդիւնքը վաղուան թիւով։

СССР.

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ ԽԱՐՔՈՎԻ ՄԷՋ

Յուլիս 20ին Խարքովի մէջ նշանակուած էր խումբ մը Վրացիներու դատը։ Ամբաստանագիրը արդէն հաստատուած է Ուկրայինայի Գերագոյն Դատարանին կողմէն եւ ամփոփումը յանձնուած է մամուլին։

Քաղենք էական մասերը. —

1922ին Խորհրդային Միութենէն արտասահման վտարուեցան խումբ մը վրացի գործիչներ։ Անոնց մէկը, վրաց Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան անդամ Անճափարիձէն, 1925 Յունիսին, կանչուած է Փարիզ եւ վրաց մենշեւիկներու արտասահմանեան պիւրօի յատուկ յանձնարարութեամբ ղրկուած է գործելու Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս։ Պիւրօի նախագահ Ժորդանիա յայտնած է Անճափարիձէին, որ 1924ի ապստամբութենէն յետոյ կապը արտասահմանի կազմակերպութեան եւ երկրի մարմիններու միջեւ կտրուած է եւ որ Անճափարիձէն պէտք է երթայ Վրաստան, վերահաստատէ խզուած կապը, արտասահմանի պիւրօի, վրաց միջկուսակցական կոմիտէի եւ կառավարութեան հրահանգները տանի երկիր եւ աշխատի ամրացնել կուսակցական կազմակերպութիւնները։ Համաձայն այդ հրահանգներու, երկրի Կեդր. Կոմիտէն պիտի ջանայ վերահաստատել Վրաստանի հակաբոլշեւիկ ուժերու մէկ ճակատ՝ մենշեւիկ, սոցիալ-ֆէտէրալիստ, սոցիալ-յեղափոխական եւ ազգային-դեմոկրատ կուսակցութիւններու միջեւ, գումարել կուսակցական խորհրդաժողով եւ ընտրել նոր Կեդր. Կոմիտէ եւ կազմակերպել «Մարքսիստ Երիտասարդական Միութիւն» մը։ Որպէսզի կարելի ըլլայ խուսափիլ յաճախակի փլուզումներէ, Կեդր. Կոմիտէն պէտք է հաստատել Վրաստանի գիւղերէն մէկուն մէջ եւ Թիֆլիսի մէջ ալ պահել միջնորդ-տեղեկատու կայան մը։ Այլ եւ պէտք է Վրաստանի մէջ կատարել կարգ մը հակախորհրդային թշնամական ձեռնարկներ

Ժորդանիան ըսած է Անճափարիձէին, թէ պէտք է երթայ Լեհաստանի վրայով, ուր վրաց կառավարութեան անպաշտօն ներկայացուցիչ Իմնաձէն կ'օգնէ իրեն սահմանը անցնելու։ Անճափարիձէ ստացած է արտասահմանի պիւրօէն 11,000 Ֆր. եւ Փարիզի կազմակերպութեան յուէարկած քաղաքական բանաձեւը՝ ծածկագիր։

Վարշաւիոյ մէջ, Անճափարիձէն ներկայացած է Իմնաձէին եւ Վրաց նախկին սպայակոյտի պետ եւ այժմ լեհական սպայակոյտի պաշտօնեայ Զաքարիաձէի, որոնց հետ միասին մեկնած է Լվով, ուր կը գտնուի լեհական սպայակոյտի մէկ բաժինը։ Հոս Անճափարիձէ ծանօթացած է լեհական սպայակոյտի 5րդ էքսպոզիթուրայի 2րդ բաժնի գործակալ Փենքով-Փոլոժնիի եւ նոյն սպայակոյտի երկու սպաներուն, որոնց օգնութեամբ 1925ի ամառը, անցած է սահմանը, եւ Փենքով-Փոլոժնիի հետ միասին հասած է Քիեւ։

Քիեւի մէջ Անճափարիձէ անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտած է Ժորդանիայի յանձնարարած մարդոց՝ վրաց գաղտնի կուսակցութեանց անդամներուն հետ։ Շուտով կազմուած է միջնորդ-տեղեկատու կայան մը՝ Լեհաստանէն եւ Թիֆլիսէն եկող սուրհանդակները ընդունելու համար։ Այլեւ ստեղծուած է միջկուսակցական բջիջ մը, որ ի միջի այլոց, նպատակ դրած է Ամերիկայի եւ Թաշքենտի մէջ հիմնել «Արեւելքի ժողովուրդներու տուներ», իբրեւ հիմքեր բոլոր հակախորհրդային կազմակերպութիւններու համար։

Յետոյ, Անճափարիձէ, Փենքով-Փոլոժնիի հետ միասին մեկնած է Թիֆլիս, ուր յարաբերութեան մէջ մտած է Վրաստանի սոց.-դեմ. կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի անդամ Մամիայի հետ, որուն յանձնած է բերած բոլոր հրահանգներն ու դրամը։ Մամիա տեղեկութիւններ տուած է կուսակցութեան վիճակի եւ գործերու մասին եւ յանձնած է նամակ մը արտասահմանի Բիւրօի անունով։ Այդ նամակին մէջ Մամիա կը յայտնէ, որ 1925 Յուլիսին գումարուած է վրաց սոց.-դեմոկրատներու խորհրդաժողով մը, ուր ընտրուած է նոր կեդր. կոմիտէ, եւ կը գանգատի նիւթական անձկութեան ու մեծ կարիքներու մասին՝ պահանջելով արտասահմանէն ամսական 1800 ռուբլի նպաստ։

Անճափարիձէի հետ եկող Փենքով-Փոլոժնին լեհական սպայակոյտի կողմէ պաշտօն ունէր տեղեկութիւններ հաւաքել Կարմիր բանակի մասին։ Ան քանի մը անգամ անցած է սահմանը՝ տանիլ-բերելով նամակներ ու լուրեր եւ կապ պահելով Քիեւի վրաց կազմակերպութեան, արտասահմանի պիւրօի եւ Վրաստանի մենշեւիկեան կեդր. կոմիտէի միջեւ։ Քիեւի զինուորական պաշտօնեայի մը միջոցով ստացած է զինուորական վկայական մը իրեն եւ Անճափարիձէի համար եւ այդ վկայականով ճամբորդութիւններ կատարած է։

1925ի Օգոստոսին սահմանը անցնելու պահուն, Կամենից-Փոտոլսքի մէջ, Անճափարիձէ ու Փէնքով-Փոլոժնի ձերբակալուած են Կէփէուի (Չեկա) կողմէ։ Այս ձերբակալութեան լուրը հաղորդելու նպատակով, սահմանը անցած են Քիեւի վրաց միջկուսակցական կոմիտէի անդամներ Արոշիձէ — Կոկորեշվիլին եւ Ջերքվիանին։ Առաջինը, վերադառնալու ատեն, բռնուած է, միւսը կրցած է փախչիլ։

Ահա այս գործն է, որ Յուլիս 20ին սկսաւ քննուիլ Ուկրայինայի գերագոյն դատարանի կողմէ։ Ամբաստանութեան տակ առնուած են 12 հոգի, որոնց եօթը Վրացիներ։ Ամբաստանուելին իբրեւ խորհրդային իշխանութեան դէմ դաւեր լարողներ, օտար պետութեան ի նպաստ լրտեսութիւն ընողներ եւ խորհրդային Ուկրայինայի քաղաքական եւ տնտեսական քայքայման ձգտողներ։

Այս ամբողջ պատմութեան մէջ մեզ համար, մասնաւորապէս, հետաքրքրական է երկու կէտ։

Նախ այն, որ մեր հարեւան Վրացիները եւ առաջին աթիւ սոցիալ-դեմոկրատները, պոլշեւիկներու դէմ մղած իրենց պայքարին մէջ կը գործակցին նաեւ լեհական սպայակոյտին, անոնց աջակցութեամբ սահմանը կ'անցնին եւ ձեռք ձեռքի տուած անոնց լրտեսներուն հետ՝ առաջ կը տանին իրենց գործը։ Մէկ կողմէն Համի Պաշն ու Քէնթըպրիի արքեպիսկոպոսը, միւս կողմէն Մուսթաֆա Քէմալի ու Փիլսուտսկիի սպաներու լրտեսները — կը խոստովանինք՝ մոքիլ լայն թռիչք ունին մեր հարեւանները...

Երկրորդ կարեւոր կէտը՝ Անճափարիձէի եւ իր ընկերներու ձերբակալման պարագան է։ Անկէ տարի մը առաջ ալ, չափէն աւելի խորհրդաւոր պայմաններու մէջ, ձերբակալուած էին Վալիկօ Ճուղելին, Նոյ Խոմերիկին, Ջիխիկվիշւիլին եւ ուրիշներ։ Ու ահա, երկու տարի յետոյ, նոյնպէս խորհրդաւոր պարագաներու տակ, կը ձերբակալուի Իվան Քարցեւաձէն՝ Կէփէուի ձեռքը տալով Ժորդանիայի ու Ռամիշւիլիի վարկաբեկիչ նամակները։

Ի՞նչ է այս, պատահական զուգադիպութի՞ւն, թէ որոշ դրութեան մը բնական եւ անխուսափելի հետեւանքը։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, որ Ձեկայի մարզիկ, դերձանի ծայրէն բռնածի պէս, քայլ առ քայլ կը հետեւին վրացի գործիչներու շարժումներուն եւ ուզած պահուն կը բռնեն բռնելու ենթակայ մարդիկ։ Ինչպէ՞ս կը պատահի, որ Կէփէուն կ'իմանայ, թէ ինչ կ'ընեն վրացի գործիչները լեհական սպայակոյտի մէջ կամ երբ կ'անցնին անոնք Լազիստանէն, որպէս զի ձերբակալէ։ Հարցումներ որոնց մասին պէտք է մտածել լրջօրէն։

Շատ հետաքրքրական է Խարքովի դատը։ Յակային առիթ կ'ունենանք անդրադառնալու անոր, եթէ, բնականաբար, պոլշեւիկները երկաթէ կղպանքներով չփակեն դատարանի դուռները։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՓՐԱԿԱՑԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԹԱՓՕՐԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն Փրակայէն)

Ա.

Անցի օր, եւրոպական թերթերէ քաղելով, հրատարակեր էինք արդէն Փրակայի բանւորական երկրորդ Ողիմպիականին նկարագրութիւնը, երբ ստացանք մեր աշխատակցին ընդարձակ թղթակցութիւնը։

Նկատի առնելով կատարուած գործին արժէքը, կը հրատարակենք նաեւ այս թղթակցութիւնը։

Չեխոսլովաքիոյ հանրապետութեան մէջ մարզական երկու խոշոր կազմակերպութիւններ կան, որոնց շուրջ համախմբուած են երկրի բոլոր մարզական միութիւնները,— Սոկոլներու միութիւն եւ բանւորական մարզական միութիւն։

Առաջինը կէս դարու կեանք ունի։ 1926ին իր 8րդ մարզական միջազգային խաղերը ցուցադրեց (ութ տարին մէկ անգամ)։ Իսկ բանւորական մարզական միութիւնը համեմատաբար նոր կազմակերպութիւն է, երեք տասնամեակի կեանք ունի, ու իր առաջին ողիմպիականը կազմակերպած է 1921ին (6 տարին մէկ անգամ)։

Սոկոլներու կազմակերպութեան կը մասնակցին ժողովուրդի ունեւոր խաւերն ու մտաւորականութիւնը, իսկ բանւորական մարզական միութեան ողիմպիականին՝ աշխատաւոր խոնարհ խաւերն ու մեծ մասամբ բանւորութիւնը։ Երկու կազմակերպութիւններն ալ անկուսակցական հողի վրայ են դրուած, թէեւ բանւորական մարզական միութեան ոգին Չեխոսլովաքիոյ Ս.Դեմոկրատ կուսակցութիւնն է։ Անիկա ամբողջապէս վերջինիս անմիջական ազդեցութեան ու ղեկավարութեան տակ կը գտնուի ու անոր հրահանգներով կը կազմակերպուի ու կ'առաջնորդուի։ Չնայած բանւորական ողիմպիականի կարճատեւ կեանքին, խոշոր նուաճումներ կատարած է թէ միջազգային մարզական աշխարհին եւ թէ Չեխոսլովաքիայի հանրապետութեան մէջ։ 1921էն սկսած իր եռուն ու ուշագրաւ մասնակցութիւնն է բերած միջազգային բոլոր ողիմպիական խաղերուն, իսկ Չեխ ու սլովաքիոյ բանւորական բազմութիւնները համախմբելու, մարզելու եւ մարզական խումբերու մէջ անդամագրելու համար խոշոր արդիւնքներու է հասած։ Բաւական է յիշել այն հանգամանքը, որ 1921ի առաջին բանւորական ողիմպիականին մասնակցած են 22 հազար աշխատաւորներ, իսկ այս տարուան բանւորական երկրորդ ողիմպիականին կը մասնակցէին 35 հազար աշխատաւորներ եւ 12 հազար աշակերտ աշակերտուհիներ։

Թէեւ Բ. Ողիմպիականը կազմակերպուած էր Չեխոսլովաքիոյ բանւորական մարզական կազմակերպութեան կեդրոնական վարչութեան կողմէ եւ ձգտում կար խոշոր չափերով չեխ հանրապետութեան աշխատաւորութեան մարտական խումբը ցուցադրելու, սակայն 15 պետութիւններու մարզական խումբեր ընդառաջելով կեդր. վարչութեան հրաւէրին, իրենց միրայօժար մասնակցութիւնն էին բերած Ողիմպիականին թէ իրենց բանւորական թէ «շակերտական խումբերով, այնպէս որ Ողիմպիականը որքան Չեխոսլովաքիոյ բանւոր. մարզակ. կազմակերպութիւններու յաղթական թափօր մըն էր, նոյնքան նաեւ միջազգային աշխատաւորական մարզական կարողութիւններու եղբայրական սրտաբուխ գոյց մը եղաւ։ Բ. Ողիմպիականին կը մասնակցէին հետեւեալ պետութիւնները՝ 1) Ամերիկայէն Չեխ բանւորական սոկոլները։ 2) Անգլիա— հեծելանիւներու խումբով, 3) Պելճիքա— մարզիկներու եւ մրցորդներու խումբերով, 4) Ֆինլանտիա— յայտնի ատլէտներու խումբով, 5) Ֆրանսա— թեթեւ մարզական խումբով եւ զանազան ներկայացուցիչներով, որոնք ընկերվարական բանւորական շարժման մէջ ուշագրաւ դեր են կատարած։ 6) Եուկօսլաւիան— բանւորական պատգամաւորութեամբ, 7) Լատվիան— «Մոթոցիկլիստ»ներու, թեթեւ մարզիկներու եւ սկաուտներու խումբերով, 8) Գերմանիան ներկայացուած էր երկու մարզական միութիւններով, որոնց թիւը կը հասնէր երեք հազարի։ 9) Աւստրիան— առանց հաշուելու չեխ մարզական խումբերը, իրենց զուտ գերման բանւորական խումբերով, որոնց թիւը երեք հազար էր։ 10) Ռումանիան— ֆութպոլիստներու մէկ խումբով, 11) Զուիցերիան— թեթեւ մարզական մէկ խումբով, 12) Լեհաստանը— հեծելանիւով ու թեթեւ մարզական մէկ խումբով, 13) Ուկրայնացիները կը մասնակցէին իրենց «Սիչ» կազմակերպութեամբ, 14) Հունգարիան 19 մրցողներով. 15) Հոլանտան առանձին բանւորական պատգամաւորութեամբ։

Այս բոլորի հետ Բ. ողիմպիականի խաղերու ընթացքին ներկայ էին ընկերվարական համուլի ներկայացուցիչները, պետական, քաղաքական, հանրային գործիչներ Ֆրանսայէն, Զուիցերիայէն, Չեխիայի Լեհերէն, Գերմանիայէն, Հունգարացիներէն եւ ռուսական տարագիր ընկերվարական հոսանքներու կողմէ։ Ցետպատերազմեան շրջանին, երբ աշխատաւորութեան ու ընկերվարութեան խայտառակ թշնամիները օգտուելով պատերազմի ստեղծած խուճապէն, քաղաքական, տնտեսական ու պետական կեանքի անխուսափելի ցնցումներէն՝ ամենուրեք աշխատաւորութեան գոտին եւ ընկերվարութեան մահը կը շեփորէին, ընկերվարական կուսակցութիւնները եւ առաջին աթիւ Աւստրիոյ ու անոր կրտսեր եղբայր՝ Չեխոսլովաքիոյ սոց. դեմոկրատները իրենց կատարած հսկայական աշխատանքներով նոր եւ ամրակուռ պատնէշ մը կը փորձեն կառուցանել աշխարհի դեղին, սպիտակ ու սեւ ֆաշիստներուն դէմ։ Չեխոսլովաքիոյ Ս.Դեմոկրատիան հաւատարիմ իր աւագ ուսուցիչներու աւանդներուն եւ այսօրուայ գործունէութեան, այլեւս անբաւարար կը նկատէ աշխատաւորութեան շահերը լոկ գործադուլներով՝ խորհրդարաններու մէջ գործադրող բիւզանդական վէճերով ու միթինկներով պաշտպանել։ Ան գժալիկի իրատեսութեամբ ու վճռականութեամբ մտած է աշխատաւորութեան մէջ եւ իր ամենօրեայ անդուլ աշխատանքով, իր գործունէութեան բազմազան ձեւերով՝ իր մամուլով, իր բանաւոր պրոպագանդով, իր մարզական, արհեստակցական, կրթական, քաղաքացիական ու քաղաքական կազմակերպութիւններով օրը օրին ու ժամը ժամին կը կրթէ բանւորութիւնը եւ կը պատրաստուի ապագայ հանրապետական, պետական հսկայ ու բազմաճիւղ կեանքը իր ձեռքը առնելու եւ ղեկավարելու համար։

Երկու ամիս առաջ տեղի ունեցած Ս. Դեմոկրատիայի 15րդ համագումարին մէջ, այս գաղափարը դարձաւ հիմնական նպատակակէտ բոլոր աշխատանքներու։ Չեխ. Սոց. Դեմոկրատիայի ականաւոր վարիչներէն ծերակուտական Սոուկուպ այդ խորհրդաժողովին մէջ կը յայտարարէր թէ՝ բանւորութիւնը յամառ, հետեւողական ու անյողդողդ ջանքերով ինքն իրեն պիտի պատրաստուի ապագայ բարդ իրաւակարգի համար, նախ պիտի գիտակցի իր պատմական եզակի դերին, յետոյ պիտի սորվի ու սորվեցնէ ապագայ իրաւակարգի բարդ ու բազմակողմանի կազմակերպութիւնը եւ ապա ինքը իր կազմակերպած ու իրատես պայքարով ազատագրէ ինքզինքը եւ մարդկութիւնը։ Ահա ըստ Սոուկուպի —այն ճամբան, որով պիտի ընթանայ Չ. Ս. բանւորական Ս դեմ. կուսակցութիւնը։

Այս իրատես ու վճռական ոգին կը տիրէր ողիմպիականի ամբողջ խաղերու ընթացքին։

Ց. ՍԵԽԵԱՆ

(Մնացեալը վաղը)

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Կոմունիստ»ի մէջ (4 Յուլիս), յանձնախումբ մը, քննելէ յետոյ Բագուի հանքերն ու բանւորներուն վիճակը, կը քաղէ փաստեր, որոնք կը ներկայացնեն բանւորներու տխուր կացութիւնը, բոլորովին տարբեր՝ ռէքլամներէն բանւորական դրախտի մը մասին.

— «Բանւորներուն հանգիստ չի տրուիր։ 15,000 բանւորներ զրկուած են հանգստեան օրերէ։ Եւ, յոգնած բանւորը, բնախօսական է, սխալ շարժումներ կ'ընէ եւ արկածներու կ'ենթարկուի։ 600 նաւթահորերու քննութենէն յետոյ, հաստատուած է որ նաւթահորերու արկածները գերազանց թիւ մը կը կազմեն։ 1925ին, Բագուի նաւթահորերու բանւորներուն մէջ պատահած արկածներուն թիւն էր 5413, իսկ 1926ին այդ թիւը հասաւ 10,800ի։ Հանքերու մէջ բանւորներուն համար չէ ստեղծուած ո եւ է յարմարութիւն։ Կը պակսին տարրական պահանջներն անգամ։ Չկայ պահարան ուտելիք դնելու, ջուրի տեղ, լուացարան, եւ ոչ իսկ նստարան։

«Միջոցնե՞ր կը պակսին», ինչպէս կ'առարկեն։ Երբեք։ Լուացարանի շինութեան համար յատկացուած է 344,315 րուբլի, գործածուած է միայն 63,084 րուբլի։ Ճեմիշներու շինութեան համար յատկացուած է 115,196 րուբլի, գործածուած է միայն կէսը։ Իսկ Իւղի գործարան մը շինելու համար յատկացուած դրամէն 79,565 րուբլին ծախսուած է... ձիի ախոռ շինելու։ Գրասենեակներու շինութեան համար յատկացուած է 21,350 րուբլի եւ ծախսուած է, «միջոցներ չունենալու» պատճառով, 182,638 րուբլի։

ԱՆԻԻ ՊԵՄԶԱՅԻ ՀԱՆՔԵ

Հայաստան, տուֆ
զատ, ունի նաեւ պէմզա
քար։ Գիւղացիները,
րուն մօտ, պէմզան կը
ծէին մետաղեայ ամաններ
րելու եւ փայլեցնելու
Քաղաքներուն մէջ ամէնէն
ւելի ատաղձագործները կը
ծածեն իրենց պահանջներ
համար։ Գործածուած է նաեւ
շինութեան քար։

Նախապէս, պէմզան կը
բածուէր արտասահմանէն,
նաւորապէս Իտալիայէն։
կայն երբ բացուեցան պէմզա
հանքերը, տեսնուեցաւ որ
կիրը չափազանց հարուստ
քան որ կարելի է մեծ
կութեամբ պէմզա արտա
գործածել յետոյ երկրին
բարական աշխատանքներ
մէջ, ինչպէս գործածուած է
տան։ Այսպէս, բացուած
քերուն մօտ կը գտնուի փլ
եկեղեցի մը, որ դարաւոր
թիւն ունի, եւ որուն շինութ
համար գործածուած է պէմ
իբր շաղախ։ Ծանօթ է նաեւ
Զուարթնոցը, ինչպէս Անիի
ղեցիներէն շատերուն
ները՝ շինուած են պէմզա
խառնուրդով մը, որով հետ
դիմացկուն եւ թեթեւ է։

Պէմզայի գլխաւոր հանք
կը գտնուին Անիի կայար
4 վերստ հեռու, իրարու
զանազան տեղերու վրայ, 1)
տարաման, 2) Ջաղալի հան
րը։ Ժամանակաւորապէս կը
ծածուին նաեւ Ղանլըջա
Քեափանակ գիւղերուն
քերը։

Առաջին երկու հանքերու
մէջ փորուած են 21 գետնա
ներ։ Հանքը դարձած է
բերկրեայ քաղաք մը, բազ
թիւ ճիւղաւորումներով ու
պարակներով։

Այս տարի, մինչեւ Օգոստ
սկիզբը, ռուսեւգերման ընկեր
թեան մը պիտի յանձնուի
միլիոն փութ փոշի պէմզա
մը յանձնուած է, մնացեալն
պատրաստ, սակայն վակոններ
պակասութեան պատճառով
չէ յանձնուած։ Այս տարուան
ընթացքին, պիտի արտահանուի
նաեւ 70,000 փութ պէմզա
խոշոր կտորներով։

Այժմ բանակցութիւններ
կատարուին նոյն ռուսեւգերման
ընկերութեան հետ, երեք տա
ւան ընթացքին յանձնելու
մար 15 միլիոն փութ պէմզա

Արտասահմանի շուկ
վրայ պէմզայի հսկայ պահան
կայ։ Պատերազմէն առաջ, Ի
սաստան Իտալիայէն կը
նար տարեկան 280,000 փ
պէմզա։ Այժմ, Ռուսաստան
զատ, յաճախորդ կը ներկա
նան Գերմանիա, Ֆրանսա
Անգլիա. կը բաւէ որ. օժան
հանքերը մեքենայով, կար
ըլլայ հայթայթել թէ առատ
թէ աժան քան Իտալական
հանքերուն մէջ կ'աշխատ
285 բանւորներ։ Քարը հան
դուրս կը բերուի փոքրիկ վ
կոններով նեղ երկաթուղիներ
վրայէն։ Բանւորներն են, որ
քշեն վակոնները։ Մինչեւ
լեկտրակայանի մը ստեղծում
մտադրութիւն կայ, այդ
խադրութիւնը կատարել ձիեր
Գերմանիայէն ապսպրուած
մասնաւոր մեքենաներ, որոն
քարերը պիտի վերածեն ա
նման կտորներու։ Ռուսեւգերման
ընկերութիւնն ալ, իր կարգ
ստացած պէմզայի փոխա
համաձայն պայմանագրութեան
Ալեքսանդրապոլ կամ Անիի կ
յարանին մօտ պիտի հիմնէ գո
ծարան մը, որ պէմզան
կաղապարէ շինութեան պա
րաստ քարերու։ Այդ կաղա
պարուած քարերով, դիւրին
տուն մը շինել 3-4 շաբթուան
ընթացքին։

Մասնագէտներու կարծիք
հանքերու մէջ կայ 500 միլ
փութ պէմզայի պաշար, որ
բաւէ 80 տարուան համար։
րիչներ աւելի կը գնահատեն
(Խորհրդ. Հայաստան 7 Յուլ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

...ոլսահայ Թերթերուն չորեքշաբթի էջերը միշտ մեր բժիշկներուն են որ գրաւած են... դրամական եւ անխուսափելիօրէն անվայել կարգի գրաւողները կ՚ըլլան ...խնոտ ու սանձարձակ: Մեր ...կներն էին որ բացառութիւն պիտի կազմէին: կարդանք ...ոնցմէ մէկուն ծանուցումը:

«ՏՈՔԹ. Մ. Մ. ՄԱՀՈՒՆԻ ...ափանիդյակ մասնագէտ, վկայեալ Փարիզէն, Նախկին բժիշկ ...Լուի, Նեքէր, Սէնկէր ու Շատօ ...թոն հիւանդանոցներու.

...ին ծանուցանէ վախմաշուք ...սարակութեան թէ իր արքայական, հոյակապ, պալատական քլինիքին մէջ կը դարմանէ արանց, կանանց, մանկանց, ծերոց, երիտասարդաց, ...ամենայն բոլոր զաղանի ու ...ոք հիւանդութիւնները:

...Դեռ նոր վերադարձած ըլլալով Փարիզ-Պերլին-Վիէննայէն ...ուր գացած էր մասնաւոր ուսումնասիրութիւններու համար, ...հետը բերած է բազմաթիւ ...ոբեր ու ապագայ մեթոտներ. Մասնագէտ է մասնաւորապէս ֆրանկախտի, սուսանքսի ...ութեան, ամլութեան, չայ...նութեան, շատախօսութեան ու յուսահատ անկարութեան: Այս վերջին հիւանդութիւնը կը բուժէ մոգական ...ով մը որ դիւթական ազդեցութիւն ունի: Կը պարգեւէ ա...թիւն, գեղեցկութիւն, երիտասարդութիւն: Իր պատուական ...յ կ՚երգնու Թույլերանուն չենել: Հայ լայֆ հիւանդներու համար ի վերին Երուսաղէմ ...ոնով սենեակներ կահաւորուած է:

...իւանդ կ՚ընդունի ամէն վայրկեան: Հիւանդները իրար չեն տեսներ: Մէկ դռնէն կ՚առնէ, միւս դռնէն կը հանէ: Վերջապէս կը պարգեւէ յաւիտենական հանգիստ:»

Այս բոլորը լաւ է քիչ մը ծիծաղելու համար: Սակայն իրենց ...ուցումներուն շրջագիծները ...քան սեւ ու ծաստ են որ կը ...ցնեն մաքուան ազդերը: ...եւ իրենց ամբողջ շատախօսութեան մէջ, միակ յուրջ ու ...ղծ մասը այս սեւ սեւ գիծերն են կարծեմ:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶԲԻԿ

...ԱՐԻՆԵՐԸ. Լիբանանական ...ներու միութեան ընդհ. ...ուղարը Փիւզէք Փարիզ ...ու պատեհեալ Երկու երիտասարդներ, արիներու հագուստով, ...յտարան եւ Նշան ըրին պոլ...ութիւնիւն: Փիւզէք բարեւ...ցաւ, սրճարան տարաւ, ինքնաշարժ նստեցուց, խնդաց ու ...ցուց: Երբ բաժնուեցաւ, ...ացաց որ լաւ: Կեղծ արիներ ...ողպտած էին զինք: Դիմեց ...իկանոտուն, որ յաջողեցաւ ...ել կեղծ արիները, որոնք հինգերորդ երիտասարդ գողեր էին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԴՐԱՄ ՂՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Արտասահմանէն, մասնաւորաբար Ամերիկայէն՝ Հայեր զանազան միջոցներով դրամ կը ղրկեն Հայաստան, իրենց պարագաներուն: Եւ յաճախ այս դրամական առաքումները տեղի կուտան թիւրիմացութիւններու, կորուստներու:

Դիւրութիւն մը տալու համար խորհրդային Հայաստանի աշխատակիցը 16 Յուլիս թուականով կը յայտարարէ թէ Խորհրդային Պետական Դրամատունը Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Թուրքիոյ, Յունաստանի, Հնդկաստանի, Պաղեստինի, Աւստրիոյ, եւ Պարսկաստանի մէջ ունի թղթակից դրամատուններ, որոնց կարելի է դիմել դրամ ղրկելու համար Հայաստան: Այս թղթակից դրամատուններուն հրամանով, Հայաստանի մէջ դրամը կը վճարուի ինչպէս ուզուի, ֆրանքով, տոլարով կամ ոսկիով:

Կը յանձնարարուին մասնաւորաբար հետեւեալ դրամատուները.— Bank of United States, American Express Co., Canadian Pacific Express Co.:

ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԸ

«Մուրճ-Մանգաղ» կը գրէ (14 Յուլիս). Այս տարուան ընթացքին, Արմաւիրի մէջ բացուեցաւ հայկական նոր դպրոց մը: Շէնքը բաւական յարմար է, ունի 3 դասարան, աշակերտներուն թիւն է 150, բաժնուած՝ 4 կարգերու:

Շնորհիւ գաղթական Հայութեան, դպրոցը կանոնաւոր կեանք ունի, պարագերէն ազատուած, թէեւ դեռ կան անհրաժեշտ պահանջներ: Աշակերտներուն հարիւրին 95ը աղքատ գաւակներ են: ձմեռը առջը բոպիկ դպրոց կուգային: Ծնողքները բան չխնայեցին, որպէս զի դպրոցը կարօտ չմնայ:

Դժբախտաբար, դպրոցին մէջ կը բնակին քանի մը հաշմանդամներ, զորս կարելի չեղաւ ուրիշ տեղ փոխադրել: Ընտրած են բանուորական մեծ սենեակ մը, եւ այդ՝ արգիլք կ՚ըլլայ դպրոցական աշխատանքներու կանոնաւորման:

Դպրոցին տնօրէնը հազար դիմումներ ըրաւ եւ սակայն իշխանութիւնները չկրցին սենեակէն դուրս հանել զանոնք:

Դպրոցը ունի ընդարձակ պարտէզ մը, որ անմշակ մնացած էր:

⁂ Արմաւիրի շրջանին մէջ կայ նաեւ Շահումեան անուանով հայկ. դպրոց մը: Այս տարի տուաւ 16 շրջանաւարտ:

ԸՆԹԵՐՑՈՂ.

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թոյլ մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ծրի կարդան.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ընտրութեանց նախօրեակին ենք: Գաղութին մէջ կայ ընդհանուր անտարբերութիւն: Միւս կողմէ, նպատակաւոր արգելքներ կը տեսնուին:

Որքան ալ հիմնաւոր պատճառ ունենայ անտարբերութիւնը,— տնտեսական հոգեր եւն.— չի կրնար արդարանալ: Պէտք է մասնակցիլ ընտրութիւններուն, ապիկարութեան եւ չարաշահութեան դուռները փակելու համար: Լիոնի Ազգ. Միութիւնը հրաւիրած է հասարակութիւնը որ իր տուրքը վճարէ, ընտրութեանց մասնակցելու համար: Եւ սխալ չէ ուզած ընտրական մարմին մը կազմել, որպէսզի կարենան միայն տեղեակ ըլլալ ընտրութեանց եղանակին: Այս չհամութիւնը կասկածներ կը ներշնչէ: Եթէ խնդապէս կ՚ուզեն որ բոլոր հասարակութիւնը մասնակցի եւ օրինաւոր կը լսցուի, ինչո՞ւ հրաւիրեն ժողովուրդէն մարդիկ որ հսկեն ընտրական գործին վրայ, ինչո՞ւ չեն ուզեր եւ նոյնիսկ թեմական Խորհուրդի հրահանգը մերժելու կ՚ըլլեն: Մինչեւ հիմա վերի հրահանգները պատգամներ էին: Ինչպէս կը մերժեն հիմա: Աւելցնեմ որ այս տեղեկութիւնները իրենցմէ քաղած եմ: Իրենք նշանակուած մարմին են ընտրուած՝ կաթող. պատուիրակէն: Ոչ մէկ պարագայի մէջ կրնան մերժել հրահանգը, այլապէս պարտաւոր են են հրաժարիլ: Այս ընթացքը նոր բարդութիւններ պիտի ստեղծէ:

ԱՆՑՈՐԴ

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳՅԻՆԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Նկատի ունենալով Վալանսի հայրենակիցներու բաղձանքը եւ Մարսէյլի մեր նորակազմ Հայրենակցական Միութեան մասնաճիւղին կոչը, Յուլիս 17ին հաւաքուեցանք 15 հայրենակիցներով եւ կազմեցինք մասնաճիւղ մը: Վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Ցիգրան Քէշ-եան (ատենապետ), Պ. Փօղոս Մարտիրոսեան (ատենադպիր) եւ Պ. Մկրտիչ Սողիկեան գանձապահ:

Մասնաճիւղիս նպատակն է նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնել մեր կարօտ հայրենակիցներուն եւ պայքարիլ այլասերման դէմ: Անշուշտ մասնաճիւղը գործակցելով իրենց կարելին պիտի ընեն մեր հայրենակիցներու օգտին համար: Ամէնէն առաջ, անհրաժեշտ է Ֆրանսայի մէջ գտնուած փոքրիկներու ուսում տալ մայրենի լեզուով, ինչպէս Սուրիոյ Հայրենակցական միութիւնը ունի իր առանձին դպրոցը: Ուստի կը հրաւիրենք Ֆրանսայի գաւառներու մեր բոլոր հայրենակիցները, որ ուր որ կը գտնուին հինգ հայրենակիցներ, կազմեն մասնաճիւղեր եւ կապ հաստատեն Մարսիլիոյ եւն մասնաճիւղներու հետ: Յոյսով ենք որ ինչպէս Մարսէյլի կոչը, մեր հրաւէրն ալ անլսելի չի մնար:

Վ.ԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՔԷՍԻՐԻԿԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քեսիրիկի Ընդհանուր միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր երկրորդ տարեկիցին առթիւ սարքած էր թէյասեղան մը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 16ին: Հրաւիրուած էին աւելի քան 70 հոգի քէսիրիկցիներ եւ հիւրեր: Ամէն մարդ իր ընտանիքով բոլորուած էր առանձին սեղանի մը շուրջ, որ լի էր թարմ պտուղներով եւ զովացուցիչ ըմպելիքներով: Միութեան ատենապետ Պրն. Արմենիչեան բացումը կատարելով բսաւ.— «Դժբախտաբար մեր մէջ չկայ մէկը որ կարենայ այս օրուան նշանակութիւնը լայնօրէն բացատրել, որովհետեւ մենք գպրոց չենք տեսած ու նախնական կրթութենէ զրկուած ենք, այն այնպէս այս միութիւնը կրցեր է գոնէ մասամբ իր նպատակը իրագործել»: «Մեր Հայրենիքը՝ն վերջ, խօսք տրուեցաւ միութեան քարտուղար Պ. Գանեանին որ գրաւոր ճառ մը կարդաց, պարզելով քեսիրիկցիներու երէկուան ու այսօրուան վիճակը: «Մենք միասին տարտղնուած ենք աշխարհի չորս կողմերը, քաշքռտելով մեր հետ տառապանքի շարունակութիւնը»: Եզրակացնելով, բսաւ թէ այս միութիւնը պիտի աշխատի տարտղնուած քեսիրիկցիները համախմբել եւ կայուն վիճակ մը ստեղծել:

Միութեան կողմէ խորոված հաւ մը աճուրդի դրուեցաւ եւ գոյացաւ 235 ֆրանք: Պ. Ս. Ճէբանեան (Վալանսէն) 35 ֆրանք տալով աճուրդը շահեցաւ ու գարձեալ միութեան նուիրեց: Երկրորդ անգամ եւս աճուրդ կատարուելով բարձրացաւ 300 ֆր.: Այդ միջոցին Ամերիկայէն եկած Պ. Պ. Յովհաննէս Ղազիկեան եւ Յովհաննէս Աղնաւուրեան միութեան նուիրեցին 100ական ֆր.:

Մթնոլորտը շատ հաճելի էր: Լսեցինք բաժակաճառեր եւ արտասանութիւններ: Հանդէսը փակուեցաւ «Քամ փորտան»ով: Ժամանակը ուշ էր, բայց ներկաները գժուարութեամբ բաժնուեցան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ.— Կը տեղեկանանք թէ Մանուկ Նազարեան ամերիկահայ նշանաւոր ախոյեանը, Յուլիս 6ին մրցելով աշխարհի ախոյեան Ճօ Մէլքովիչի հետ, հաւասար մնացած է: Նազարեան Յունիս 16ի Պոսթընի մէջ իր կատարած մրցումի ընթացքին հրաւէր կարդացած է աշխարհի ախոյեանին, որ սիրով ընդունած է: Նազարեան դեռ նորահաս մըն է, որ մէկ տարուայ մէջ կատարած է 48 մրցում, որոնց 47ը յաղթանակ, իսկ մէկը հաւասար: Հակառակորդը Մէլքովիչ 355 անգամ կռուելէ վերջ է որ այդ տիտղոսին արժանացած է: Նազարեանի հակառակորդը կատաղի կռուող մըն է և բազմաթիւ անգամներ բեմին վրայէն իր հակառակորդները սարսափեցնելով փախցուցած է: Նազարեան մարմնական զանազան կէտերու վրայ առաւելութիւններ ունի իր հակառակորդին վրայ: Մանուկ Նազարեան 23 տարեկան է, իսկ Ճօ Մէլքովիչ 29:

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ.— Ֆրանսայի շրջանը շահելէն յետոյ Լիւքսէնպուրկցի Ֆրանց 27,000 ֆր. նուէր ստացաւ: Այս գումարին 17,000 ֆրանքը նուիրուած է l'Auto թերթին կողմէ, 8000 ֆրանքը օճառի ընկերութեան մը կողմէ, իսկ մնացեալները եկած են զանազան տեղերէ: Այս գումարէն զատ, Ն. Ֆրանց պիտի ստանայ աւելի կարեւոր գումար մը իր մասնակցած հեծելանիւի ընկերութենէն:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏՐՃԱՆԱԿՈՎ ԿՌԻՒ ՄԸ.— Վիլմօնպլի մէջ Բայլա կ՚ամուսնանայ Ժանի հետ: Սակայն ընտանեկան բուռն վէճէրէ յետոյ, քանի մը ամիսէն կինը կը ձգէ տունը եւ կ՚երթայ եղբայրներուն մօտ: Բայլա, կնոջ եղբայրներուն հանդէպ սաստիկ ոխով մը լեցուած, աշխի օր, պատրուակով մը կը ներկայանայ անոնց տունը: Կռուի բուռն վէճ մը, ատրճանակները կը միջամտեն եւ դէմ դէմի կը կրակեն: Բայլա երկու գնդակ կը ստանայ եւ կնոջ եղբայրները նոյնպէս կը վիրաւորուին: Ոստիկանութիւնը վրայ կը հասնի եւ կը ձերբակալէ:

ԱՆՃԱՐԱԿ ԳՈՂԸ.— Ֆէօզէ, Մէզիրի մէջ հանդիպեցաւ ընկերոջը՝ Մօնիքէի: «Եկուր, սուրճ մը խմենք», ըսաւ եւ մտան սրճարան մը: Սուրճը խմեցին, քանի մը խօսք նետեցին, նոյն պահուն Ֆէօզէ յաջողեցաւ ընկերոջ գրպանը պարպել, եւ նետուեցաւ Մօնիքէի հեծելանիւին վրայ ու փախաւ: Մօնիքէ սկսաւ հալածել զայն: Երբ Ֆէօզէ ջրանցքի մը եզերքէն կը փախչէր, հեծելանիւը շրջեցաւ եւ ինքն ալ ջուրին մէջ ու խեղդուեցաւ: Մօնիքէ դիակին գրպանէն հանեց գողցուած դրամը, առաւ հեծելանիւը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ ԳԵՏԻՆ ՄԷՋ.— Կիւթէն ինքնաշարժով Սփալէն կը վերադառնար Վէր վիէ: Ճամբան, գետակի մը եզերքէն արշաւած պահուն, ետեւէն հասաւ ուրիշ ինքնաշարժ մը, որ առանց դադրեցնելու իր վազքը, ուզեց առաջ անցնիլ, ու բախեցաւ Կիւթէնի ինքնաշարժին: Բախումը այնքան սաստիկ եղաւ, որ Կիւթէնի ինքնաշարժը ինկաւ գետին մէջ: Երբ ինքնաշարժը դուրս հանեցին, Կիւթէն եւ իր երկու ընկերները մեռած էին արդէն:

ԽՈՀԱՐԱՐԸ.— Տէր եւ տիկին Պիւսիէն ունէին խոհարարուհի մը, որ համեղ կերակուրներ կը պատրաստէր: Իրիկուն մըն ալ կերակուրին խառնեց վէրօնալ, քնացնելու համար իր տէրն ու տիրուհին: Վրայէն ալ ուզեց հրամցնել սուրճ մը, զոր չընդունեցին: Եւ սակայն կերակուրին հետ դրուած վէրօնալը բաւական եղաւ որ խոհարարուհին, հանդարտօրէն կողոպտէ տունը եւ մեկնի:

Առտուն երբ տէր եւ տիկին Պիւսիէն, ծանր քունէ մը արթնցան, տեսան որ տունը աղքատցած էր:

ԱՆՏԱՌԻՆ ԳՈՂԸ.— Ժամանակէ մը ի վեր Սէն Ժէրմէնի անտառին մէջ մարդ մը գողութեան ելած է: Անցեալ շաբաթ, այս մարդը յարձակած է ծերունի կնոջ մը վրայ եւ յափշտակած դրամապանակը:

Անցած օր ալ, դարձեալ, յարձակած է օրիորդի մը վրայ երեսին նետելով բուռ մը աւազ, որուն խառնած էր պղպեղ: Աղջիկը կուրացած, չկրցաւ դիմադրել գողին, որ յափշտակեց աղջկան պայուսակն ու դրամները եւ կորսուեցաւ:

Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ զայն:

ԽՄԱՆՆԵՐԸ.— Բագուի Երկաթուղիի պաշտօնեաները խման են: Այն կայարաններուն մէջ, ուր գինին աժան է, այնքան կը խմեն, որ բոլորովին կը գինովնան, յետոյ տիկերով կը փոխադրեն Բագու: Շատ անգամ, գինով ըլլալով, կը փախցնեն շոգեկառքը: Թիւ 13 շոգեկառքը երբ Բագու կը մտնէ, ճամբորդները կարծես միայն պաշտօնեաներն են, որոնք տիկերով, տակառներով, շիշերով գինի կ՚իջեցնեն վար: Այս պատճառով, այս շոգեկառքին անունը դրուած է «գինիի պոյեզդ»:

Երեւակայել վտանգները, որոնք հաւանական են երբ շոգեկառքը վարողները գինովներ են: (Կոմունիստ 1 Յուլիս)

...ՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

...Ն ՈՒՐ ՄԱՑՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Այնքան անմիտ չէ. պար... աատիճանի բարձրացում ...ցաւ:

— Ինչպէ՞ս

— Հիմա ինքնաշարժի վարիչէ: ...Եւ լաւութենէ մը յետոյ, կար...ուցելով դիտել յառաջ բերե...րգինքը, ըսաւ.

— «Կարմիր կոյս»ին ինք...րժի վարիչը:

— Ահա՛ գեղեցիկ աշխատանք ...նդմիջեցի կը շնորհաւորեմ

— Այո՛, գեղեցիկ աշխատանք ...ւ խմաչիլօֆ, որովհետեւ ...այս գծախային կինը ինչ ...էք կամ փորձէ, մեզմէ չի խուսափի:

— Բայց ինծի համար ծանր է, ըսաւ բարկութեամբ գնդապետը, որ այս բոլորէն լուր չեմ ունեցած, ալ ուրեմն հոս բան մը չե՞մ ես:

— Հոս ամէն ինչ էք, պատասխանեց խմաչիլօֆ մեր յարգելի պետն էք. բայց ճիշդ անոր համար որ մեր պետն էք, բոլորովին անպէտ կը նկատեմ գալ ձեր գլուխը տանիլ ամէն վայրկեան, մանրամասնութիւններ տալով գործերու մասին որոնք կարեւոր են թէեւ անշուշտ, բայց ես մինակս ալ կրնամ պէտք եղած կերպով վարել:

Այս յայտարարութիւնը որ եղած էր պարզօրէն եւ ամէնէն ջերմ հաւատարմութեան գրոշմովը, հանդարտեցուց գնդապետը, որ ձեռքը խմաչիլօֆի երկարելով ըսաւ.

— Իրաւունք ունիք, ինչպէս միշտ: Եւ կը խոստովանիմ թէ՛ Օգլանովիչը Լոնտոն ղրկելով շատ գէշ գործ մը բրած եղայ. բայց հիմա ի՞նչ եղած է ան:

— Բայց միշտ Ռաքովսքիի գեսպանատան մէջ է անկից մեզի կը ղրկէ տեղեկագիրներ, որոնք կը ծառայեն ինծի ճշդելու Բուկինի տուած տեղեկութիւնները: Անկից զատ Մարիա Կոստանդինովնայի սիրահարն է. ահա թէ ինչո՞ւ կը մատնէ

Եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Այս կերպով էր որ, Պ. Նօպօտի, կրցայ երեւան հանել ձեզի դէմ լարուած ծուղակը կը փութամ սակայն աւելցնել, որ թէեւ գիտէի Կարմիր Կոյսին կողմէ ձեր մասին տրուած հրամանները, բայց չէի գիտեր թէ ձեր անցագիրը այդ ստորիճան խարդախուած է: Բայց այնքան ալ դիւրին չէ ինծի հետ խաղալ. Մտադրեցի ուրեմն,— եւ մտադրութիւնս այնքան ալ անօգուտ չէ եղեր,— ձեզմէ խնդրել որ մեզ տեսնելու գաք:

— Ինչպէ՞ս. ուրեմն հրաւէրը ձերն՞ էր որ..

— Այո՛, ինծմէ:

— Վստահ եղէք թէ երբեք չպիտի մոռնամ, որովհետեւ պարզապէս կեանքս փրկեցիք:

— Մի չափազանցէք. գիտեմ թէ շատ աւելի կնճռոտ կացութիւններէ կրցած էք ինքզինքնիդ փրկել. եւ կրնաք ինքզինքնիդ պէտք եղած կերպով պաշտպանել: Զգենք որ ինծի հետ մէկտեղ դեռ ուրիշ բաներ ալ պիտի տեսնէք, եթէ, ինչպէս կը յուսամ, մեր պետը արտօնէ որ ձեզի ընկերանամ դէպի Ռուսիա:

— Կ՚ուզէ՞ք այդ հոգը տանձնել, հարցուց գնդապետը:

— Սիրով:

— Փափաքելի՜ բայց շատ վտանգաւոր:

— Վտանգաւո՞ր, ինչո՞ւ:

— Հապա թէ որ ձեռք անցնէիք:

— Ն՛ս: Մեր «Հաւաքիչ»ները այդքան ալ աչքբաց չեն. յետոյ, քանի որ այս գործով ամէնէն աւելի շահագրգռուողը Պ. Նօպօտին է, զինքը գատաւոր կը կարգենք:

Յետոյ, ինծի դառնալով ըսաւ.

— Ցեսնենք Պ. Նօպօտի, պրպտեցէք ձեր յիշատակները եւ ջանացէք մտաբերել թէ ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս տեղի ունեցած է մեր առաջին հանդիպումը:

— Մեր առաջին հանդիպո՞ւմը, ըսի զարմացած. բայց կը կարծեմ թէ առաջին անգամն է որ պատիւը կ՚ունենամ ձեր ներկայութեանը գտնուելու:

Գնդապետը եւ խմաչիլօֆ սկսան քահ քահ խնդալ:

— Ցեսնենք, լաւ փնտռեցէք, ըսաւ այս վերջինը:

Մարդուն բազուկը բռնելով զայն պատուհանին առջեւ բերի, ուր լոյսը աւելի շատ էր եւ ուշադրութեամբ սկսայ զայն քննել

Բայց որքան ալ յիշատակներս պրպտեցի, ըստ իր բացատրութեան, չկրցայ յիշել ծերուկը որ առջեւս կանգնած էր:

— Շիտակը, ըսի, ես կը հրաժարիմ այս փնտռտուքէն:

— Կը տեսնեմ որ, ըսաւ խմաչիլօֆ խնդալով, պէտք է որ ձեզի օգնեմ:

Եւ արագ շարժումով մը իր մօրուքը եւ կեղծամը խլելով.

— Հիմա կը ճանչնա՞ք զիս՝ հարցուց:

— Իշխան Քարասո՞ֆը, բացագանչեցի ապշած:

— Նոյն ինքն, ըսաւ դէպի ինծի գալով, ձեռքերը երկարած, պատրաստ ձեզ ծառայելու եթէ պատրաստակամութիւնս ձեզի հաճելի է:

— Ընդհա՛կառակը, ըսի. խենդ ըլլալու եմ նման ծառայութիւն մը մերժելու համար: Լաւ խաղ մը խաղացիք ինծի, բայց մեր մէջեւ ինչո՞ւ այս ծպտումը:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

փահասութիւնը։ Համաձայն 1926 Յունուար 4ի օրէնքին, իշխան Կարոլի փոխարէն գահաժառանգ նշանակուած էր իր տղան։ Հակառակ իշխան Կարոլի հրաժարականին, 1927ի սկիզբէն ի վեր Ռումանիոյ մէջ իր կուսակիցները չդադրեցան ժառանգութեան խնդիրը յուզելէ։ Մասնաւորապէս ազգային գիւղացիական կուսակցութիւնը բացէ ի բաց կը յայտարարէր իր համակրութիւնը իշխանին հանդէպ։ Յունուար 24ին յիշեալ կուսակցութեան պետերէն Միխալաքի հաւաքոյթի մը մէջ յայտարարած էր թէ՝ «սահմանադրական միապետութեան սկզբունքը լաւագոյն պիտի ապահովուի՝ իշխան Կարոլի վերադարձով, քան 13 տարի տեւելիք խնամակալութիւնով մը, որ գահին վրայ պիտի դնէ քաղաքական կուսակցութիւն մը՝ թագաւորի բոլոր ատորոգելիներով, բայց առանց թագաւորի մը բարոյական պատասխանատուութեան։»

Ո և է խռովութեան տեղի չտալու համար, պատերազմական նախարարը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առաւ։ Բոլոր հանրային շէնքերը զինուորական պաշտպանութեան տակ առնուեցան։ Մինչեւ հիմա ո եւ է ցոյց չէ պատահած, սակայն զինուորները ամէն պատահականութեան դէմ կազմ ու պատրաստ կը սպասեն։

Կառավարութիւնը ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւնով մը կը ծանուցանէ մահը «Մեծն Ռումանիոյ առաջին թագաւորին։ Անողոք հիւանդութիւն մը վաղաժամ կերպով կասեցուց այն ամենափառաւոր թագաւորութիւնը, որ իրականացուց մեր ժողովուրդին դարաւոր երազը»։

Թագաւորին վերջին պաշտօնական գործը եղաւ այն պատգամը, զոր Երկուշաբթի օր ուղղեց Նորընտիր խորհրդարանին՝ անոր բացումին առթիւ։

Թագաւորին կտակը բացուեցաւ երէկ՝ Մարի թագուհիին եւ արքայական ընտանիքին ներկայութեան։

Բոլոր պետութիւնները ցաւակցական հեռագիրներ ուղղեցին։ Պելճիքայի արքունիքը երեք շաբաթ, Անգլիոյ արքունիքը երկու շաբաթ սուգ պիտի պահեն։ Անգլիական Նաւատորմին հրահանգ տրուեցաւ դրօշակները կէս պարզել։

⁚ Ֆէրտինանտ թագաւոր ծնած էր 1865 Օգոս. 24ին Զիկմարինկէնի հին աւատապետական դղեակին մէջ, որ Փրուսիոյ արքայական ընտանիքին որրանը եղած է։ Հայրն էր իշխան Լէոփոլտ ֆոն Հոէնցոլլէրն։ Մինչեւ 25 տարեկանը Գերմանիա ապրեցաւ։ Ազգական էր քայզէր Վիլհէլմի եւ բարեկամ՝ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր։ Երբ իր հօրեղբայրը Կարոլ թագաւոր մեռաւ 1914 Հոկտեմբեր 8ին, Ֆէրտինանտ անոր յաջորդեց։

Հակառակ իր գերմանական ծագումին, չվարանեցաւ պատերազմին մասնակցիլ Դաշնակիցներու կողքին (1915 Օգոստոս 14-27ին ։

Նոր Թագաւորին հռչակումը

Ռումանիոյ խորհրդարանը հանդիսաւոր նիստ գումարեց առջի իրիկուն Ռումանիոյ թագաւոր հռչակելու համար գահաժառանգը, որ ստացաւ Միհայիլ Ա. անունը։ Ներկայ էին բոլոր ծերակուտականներն ու երեսփոխանները ազգագեստով, դիւանագիտական մարմինը, արքունի բարձրաստիճան պաշտօնատարները, կրօնաւորներ եւ զօրավարներ։

Բոլոր ներկաները ոտքի ելան եւ ամէն կողմէ ծափահարութիւններ թնդացին, երբ իշխան Կարոլի կինը իշխանուհի Էլէն, սուգի հագուստներ հագած, գահին մօտեցաւ՝ մանուկ թագաւորին ձեռքէն բռնած։ Սովորական աղօթքներէ վերջ, Նոր թագաւորը խաչը համբուրեց, որմէ վերջ Ծերակոյտի նախագահը գոչեց. «Կեցցէ՛ Միհայիլ Ա. թագաւորը»։

Անկէ վերջ, մօրը ձեռքէն բռնած, Նոր թագաւորը առաջացաւ դէպի նախարարները, եւ զինուորական բարեւ տուաւ, մինչ ներկաները «կեցցէ՛» կը պոռային։ Հանգուցեալ թագաւորին երկրորդ որդին իշխան Նիքոլա եւ խնամակալներէն մէկը նոյնպէս խաչն ու աւետարանը համբուրեցին։ Յետոյ իշխանը դէպի եղբօրորդին դառնալով երդում ըրաւ հաւատարիմ մնալ Միհայիլ Ա.ի եւ ռումէն սահմանադրութեան։ Նոյն երդումը ըրին Միրօն պատրիարք և վճռաբեկ ատեանի նախագահ Պզտիկան։

Թուրքիոյ առեւտրական քաղաքականութիւնը

Լոնտոնէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Ռումանիա մինչեւ հիմա առեւտրական դաշինք մը կնքելու համար դիմում կատարած չըլլալով, Գործավարներու խորհուրդը որոշեց Ռումանիոյ համար ջնջել Լօզանի դաշնագրին կցուած առեւտրական դաշնագիրը։ Այս վերջինի 18րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ դաշնագիր կողմերը մինչեւ 30 ամիս առեւտրական նոր դաշինք մը պէտք է կնքեն։ Զնջումի թուականէն սկսեալ, վեց ամիս առաւելագոյն սակը պիտի գործադրուի ռումանական ներածումներուն վրայ։

Յունաստան դիմած է Թուրքիոյ՝ առեւտրական նոր դաշնագիր մը կնքելու համար։ Միւս կողմէ որոշուած է վեց ամիս եւս երկարաձգել Հոլանտայի, Պելճիքայի, Զուիցերիոյ եւ Նորվեկիոյ առեւտրական համաձայնագիրները, որոնց պայմանաժամը վերջացած կամ վերջանալու վրայ է։

Երկրաշարժէն վերջ հրաբուխ

Երուսաղէմէն 21 Յուլիս թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ հրաբուխ մը՝ որ երկար ատենէ ի վեր բոլորովին մարած կը նկատուէր, կրկին սկսաւ բորբոքիլ Զարքայի մօտ, Մեռեալ ծովուն արեւելեան կողմը։

Հրաբուխի բերաններէն մէկը ներկայիս կը ժայթքէ ծուխ եւ շոգիներ, որոնք կը տեսնուին 30-40 քիլոմեդր հեռուէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԻՒՂՑ. ՔԻԷՑԻ ՖՕՆՍԻԷԻ 1886ի պարտաթուղթերէն թիւ 77,721 եւ 1903ինններէն թիւ 617,836ը շահեցան 50,000ական, իսկ 1911իններէն թիւ 190,793ը շահեցաւ 100,000 ֆրանք։

ՄԵԾ ԴՈՒՔՍ Նիքոլա Նիքոլայէվիչի առողջական վիճակը կը մտահոգէ իր բարեկամները։ Մեծ դուքսը ծանր հիւանդ է եւ առջի օր ուշաթափութիւն ունեցած է երկու անգամ, ինչ որ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ, նկատի առնելով իր տարիքը։ Զօրավար Վրանկէլ հապճեպով փարիզ կանչուեցաւ։ Կը կարծուի թէ Նիքոլայէվիչի մահուան պարագային իր կուսակիցները «Ցար Կիրիլ»ի կողմը պիտի անցնին։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն իշխան Արղութեանի գերեզմանը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը։

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. Նաւագնացութիւն Իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժանի» դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԻԷՆՆ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blanchի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» Միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, ֆօն տը Նանթէյի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Նուպար» խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն սահպագաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հասցէներուն)

«Քրիստափոր»ը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Իշխան»ը՝ 25 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վահագն»ը՝ 26 Յուլիս Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Քրիս»ը՝ 27 Յուլիս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Երջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Սրահակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանզադէի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տէր. Ա. Շամասեանի, վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի ընդհ. անդամական ժողովը 31 Յուլիս, կիրակի.

ՀԱՅ ԼԵԳԷՈՆԱԿԱՆ միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը՝ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, 75 Ave. Berthelot Հայոց Եկեղեցիին կից Ազգ. խորհրդարանը։ Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայքի բոլոր լէգէոնականները

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին՝ Վերժին Մինասեան, եղբայրը Հրանտ Թոտապաշեան, որ ասկէ 4 ամիս առաջ կը բնակէին Rue Générale, Paris: Իմացնել՝ Յակոբ Թայեանի, 33 Rue de la Thubautière, Lyon.

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph. Montboucheir (Drome).

Գործ կը փնտռէ

Եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներու վարժ ու վկայուած խոհարարուհի մը գործ կը փնտռէ տունի մէջ։ Դիմել նամակով.— S. Bérberian, 27 Bld. Exelmans, Paris:

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր ... ըլլալու, ... ըիզի մէջ վաճառական... գրագիր եւ հրապար... ճանչցող պատուաւոր ... կին մը, հմուտ ֆրանս... տոմարակալութեան, կը ... որեւէ պաշտօն. դիմել՝ վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ
21 Յուլիս 192..

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St.
Տոլար	Dollar
Մարք ոսկի	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Tq.
Թրք ոսկի	» ...
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles ...)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.
»	II »
»	III »
Ռումելի երկթղ.	Lots ...

IMPRIMERIE - MASSIS - 208bis, Rue Lafayette P...
Le Gérant : H. TEU...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրատուն
208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-62

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒԼԻՍ 1927

23 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 396

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Այս էջերուն մէջ շատ անգամներ առիթը ունեցած ենք անդրադառնալու այն ողբալի վիճակը, որուն մէջ կը գտնուի ֆրանսահայ գաղութի կրթական գործը,— եթէ կարելի է քանի մը խեղճ ու կրակ մանկապարտէզները կրթական գործ անուանել:

Բացայայտ ճշմարտութիւնը այն է, որ տակաւին այս գաղութին մէջ լուրջ կերպով կրթական գործը կազմակերպելու ձեռնարկներ չեն կատարուած:

Այս գաղութը հինգ երկար տարիներու պատմութիւն մը ունի իր ետեւը, առաւել կամ նուազ չափով կայուն վիճակ մը ստեղծած է իրեն համար, բայց հոգ չէ բրած, իր վաղուան նոր սերունդին տոհմային կրթութեան մասին լրջօրէն մտածելու:

Վերջին երկու տարուան ընթացքին Կրթական Կեդր. Խորհուրդի կատարած աշխատանքները գնահատելով հանդերձ, պէտք կը զգանք յայտնելու, թէ՛ անիկա բաղձալի արդիւնք մը կրնար տալ, որովհետեւ իր հետ չունի ժողովրդային օժանդակութիւն: Զուրկ հաստատուն եկամուտ եւ պիւտճէ: Իր նիւթական միջոցները սահմանափակ են եւ կը գոյանան պատահական նուիրատուութիւններէ:

Ուրիշ առթիւ տեղերով եւ թիւերով ցոյց տուած ենք արդէն գոյութիւն ունեցող ծաղկոցներու վիճակը, որոնք, դժբախտաբար դպրոցական վերամուտին դատապարտուած պիտի ըլլան փակուելու նիւթականի չգոյութեան պատճառով:

Կրթական Կեդր. Խորհուրդի հրաւէրով, քանի մը օր առաջ գումարուած ժողովին առջեւ շատ պարզ կերպով դրուեցաւ հարցը, թէ այս ձեւով անհնարին է մեր նոր սերունդը փրկել ձուլումէ:

Ամառը կ'անցնի եւ շուտով կը հասնին դպրոցներու վերամուտի օրերը, սակայն գաղութի մեծ ու փոքր կեդրոնները ոչինչ ըրած են եկող տարուան համար:

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան, Կրթական Խորհուրդի փոքր ձեռնարկները զանազան տեղեր, այն տպաւորութիւնը թողուցած են թէ ինքը՝ ժողովուրդը ընելիք բան մը չունի, վերէն է որ պիտի բացուին դպրոցները, ի վերուստ հոգալով անոր նիւթական ծախքերը:

Պէտք է ջնջել այս սխալ տպաւորութիւնը, եւ ժողովուրդի լայն զանգուածներուն մէջ մտցնել այն հոգեբանութիւնը, թէ առանց ժողովուրդի նախաձեռնութեան ու զոհողութեան ոգիին, առանց ժողովրդական կուռ կազմակերպութեան, անհնար է ստեղծել տեւական եւ հաստատուն կրթական հիմնարկութիւններ: Այս է որ պիտի կազմէ մեր յաջողութեան անխորտակելի բանալին:

Ժողովրդային լայն խաւերը շարժման մէջ դնելու եւ անոր փախաձեռնութեան ոգին արթնցնելու համար, անհրաժեշտ է կեդրոնէն սկսած մինչեւ ծայրերը, ազգային ուժեղ կազմակերպութիւններ ստեղծուին, եւ հաստատուի Հայրենիքի Տուրքի դրութիւնը, որուն փրկարար դերի փորձառութիւնը ունի հայ ժողովուրդը:

Թող երբեք չառարկուի, թէ ֆրանսահայ աշխատաւորութիւնը նիւթապէս անկարող է նման զոհողութիւն մը ստանձնելու, որովհետեւ մենք թերթերու եւ ականատեսներու տուած տեղեկութիւններէն կը տեսնենք թէ՛ նիւթապէս շատ աւելի ողորմելի վիճակ մը ունեցող յունահայ գաղութը, գլխաւորապէս անձնական զոհողութիւններու շնորհիւ կրցած է քանի մը հազար աշակերտներ հաւաքել իր կրթական համեստ յարկերուն տակ: Մի՞թէ Ֆրանսայի հայ գաղութը չի կրնար նոյնը ընել:

Մենք համոզուած ենք թէ ժողովուրդը մեծ նեցուկ պիտի կրէ, մանաւանդ դպրոցական գործի սկզբնաւորութեան շրջանին, որուն համար պէտք պիտի ըլլայ որոշ օժանդակութիւն, բայց անիկա միշտ պիտի ճարուի, երբ արդէն գործի լծուած ու անոր հիմերը հաստատուն գետնի մը վրայ դրուած են:

Հայ ժողովուրդը միշտ եւ ամէն տեղ, իր կրթական գործին համար չսպասելով պետական օժանդակութիւն, ստեղծած է մեծ ու փոքր կրթասիրաց միութիւններ, որոնք օժանդակած են մեր կրթական հաստատութիւններուն, մանաւանդ այն քաղաքներուն, ուր տեղական ճիգերը անբաւական եղած են: Նոյնը պէտք է ըլլայ նաեւ այս գաղութին մէջ կամ այլուր:

Ներկայ պարագաներու տակ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ փոքր տեղական միութիւններ ստեղծել: Մեր կարծիքով բոլոր գաղութներու համար միակ ու խոշոր կազմակերպութիւն մը պէտք է ստեղծուի, նման պատմական Միացեալ ընկերութեան, որ օգնութեան հասնի բոլոր գաղութներուն:

Ինչպէս յայտնած էինք, կը լսենք թէ Փարիզեցիները կը ձեռնարկեն մէկ երկու ծաղկոցներ բանալ: Այս ձեռնարկին պէտք է շուտով իրենց ձեռքը երկարեն, ինչ որ Կրթական Խորհուրդի բաժինները:

Մենք կ'առաջարկենք մեր ջոջերուն, որ ընդառաջ երթալով Կրթ. Խորհուրդի հրաւէրին, նախաձեռնութիւնը վերցնեն կազմելու Կրթ. Միութիւնը, իբրեւ հիմնադրամ դնելով՝ բացի անձնական նուէրներէ, նաեւ այնքան գումար, որ կը նախատեսուի բացուելիք դպրոցներու ծախքերուն համար: Այդ պարագային ոչ միայն մինչեւ հիմա գործուած մեղքերը պիտի քաւուին, այլ նաեւ գաղութի ծափահարութեան պիտի արժանանան:

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐՋ ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

«Ազդակ», անդրադառնալով այն տխուր եւ դժբախտ կացութեան, որուն ենթարկուած են նոր բախտ եւ նոր գործ գտնելու յոյսով գաղութէ գաղութ թափառող մեր հայրենակիցները, կ'ըսէ (12 Յուլիս).

—«Հարաւային Ամերիկայի մասին մեր ստացած լրագրական տեղեկութիւնները եւ մասնաւոր նամակները, շատ ողբերգական կը նկարագրեն այնտեղի հայութեան վիճակը: Շատեր կը գրեն թէ՛ Սուրիա վերադառնալու համար ճամբու ծախք մը աւելցնելու կ'աշխատին. ուրիշներ անգործութենէ կը ճառեն եւ ամանք ալ հայ գիրին ու հայ եկեղեցիին կարօտէն կը տառապին: Նոյնն է դրութիւնը ուրիշ գաղութներու մէջ: Անգամ մը որ գաղթական հայը փոխէ իր նախկին միջավայրը, հազար դշխում եւ հազար որոնում անօգուտ է: Դեռ շաբաթներ առաջ Ֆրանսա մեկնող Հայերէ խումբ մը, վերադարձան Սուրիա թշուառ վիճակի մէջ:

«Եւ հակառակ այս փորձուած դառնութեանց, դժբախտաբար նոր հոսանք մը սկսած է վերջերս Սուրիայէն Հարաւային Ամերիկա եւ զանազան ուրիշ գաղութներ: Դարձեալ հրապարակ են իջած զանազան մարդիկ, որոնք սկսած են դրախտ ներկայացնել միւս գաղութները եւ արձանագրութեանց տետրակները բանալ»:

Բաւէ վերջ թէ, քանի որ ազատ հայրենիք չունինք, դատապարտուած ենք ենթարկուիլ ընկերային եւ տնտեսական զանազան տագնապներու եւ նկատուիլ իբրեւ աշխատող մեքենայ մը: Մեր պաշտօնակիցը խորհուրդ կու տայ Սուրիոյ Հայերուն չհեռանալ այդ երկրէն, ուր կը վայելեն գաղութահայութիւնը շահագրգռող երեք անհրաժեշտ պայմանները՝ կեանքի ապահովութիւն, գործի ազատութիւն եւ ազգային դաստիարակութեան նուիրուելու եւ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու միջոցները: Եւ կ'եզրակացնէ.

—«Այս պայմաններուն տակ աւելի շատ պարզ է մեր բռնելիք դիրքը կարելի եղածին չափ խուսափիլ երկրէ երկիր գաղթելու փափաքէն եւ վճռել մեր գտնուած տեղէն չի շարժիլ: Որքան հեռանանք մայր երկրէն, այնքան դժուար կ'ըլլայ ներգաղթը: Սուրիոյ մէջ գտնուած մեր հայրենակիցները ոչ մէկ պատճառ ունին խափանելու, բաւ է որ վայելեն տեղացի ժողովուրդին բարի դրացութիւնը եւ իշխանութեան հովանաւորութիւնը: Եւ այդ շատ գիրին է եւ կարելի, եթէ կարգ մը բախտախնդիրներ խնայել գիտնան հայերնուրու կեանքը, եւ խուսափին աղտոտ պայմաններէ եւ անախորժութիւններէ: Տեղացի ժողովուրդն ու իշխանութիւնը միայն կը պահանջեն միայն այդ»:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հոգեւոր Հովիւ պիտի նշանակուի բազմամեայ ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Շահլամեան, որ վարդապետ կը ձեռնադրուի վաղը Կիրակի, Փարիզի եկեղեցին:

ՉՈՒԼԱԾՈՅ ՏՈՒՆԵՐ.— Հայաստանի մէջ յաջողեցաւ փորձը ձուլածոյ տուն շինելու 4 սենեակէ բաղկացած տան մը համար կը ծախսուի 3000 ռուբլի: Երեւանի մէջ պիտի շինուին ձուլածոյ շէնք մը դպրոցի համար եւ երկյարկանի տան մը բնակութեան համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Սթանտարտ Օյլ» եւ ռուսական խարիւղը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն Յուլիս 21 թուականով.—

Այն լուրը թէ Նիւ Ճըրզիի «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնը խորհրդային Ռուսիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւններ չպիտի ունենայ մինչեւ որ կառավարութիւնը չհամաձայնի հատուցում տալ գրաւուած նաւթահորերու ամերիկացի սեփականատէրերուն, ցոյց կու տայ թէ ծանր վէճ մը կայ «Սթանտարտ Օյլ» խմբակի անդամներուն միջեւ եւ թէ հաւանաբար առեւտրական կռիւ մը պիտի ծագի՝ Եւրոպայի քարիւղի շուկաները ձեռք անցընելու համար:

Մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրուի այն իրողութեան վրայ թէ՛ մինչ Նիւ Ճըրզիի խմբակը անգլիական Ռոյըլ Տըչ Շէլ ընկերութեան պէս նոյն քաղաքականութեան կը հետեւի մերժելով պոլշեւիկներուն հետ առեւտրական գործ ընել մինչեւ որ մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքները չճանչցուին, Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլը, Վաքում Օյլ խմբակը և երկու երեք ուրիշ մեծ ընկերութիւններ մեծաքանակ ռուսական քարիւղ կը գնեն եւ բարեկամաբար կը վերաբերուին խորհրդային կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ:

Տեղւոյս քարիւղի առեւտուրի շրջանակները կարելի կը նկատեն գործակցութիւն մը Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլ ընկերութեան եւ Ռոյըլ Տըչի միջեւ՝ Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղի շուկաները ձեռք անցընելու մասին, մրցելով Նիւ Եորքի Սթանտարտ Օյլին եւ Վաքում Օյլ ընկերութեան հետ, որոնք ռուսական քարիւղ կը մատակարարեն: Շէլ փոխադրական եւ առեւտրական ընկերութիւնը յայտարարութիւնով մը կ'ըսէ թէ միանալով Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլին, պիտի մերժէ գողցուած ռուսական քարիւղի առեւտուր ընել:

Նոր ապստամբութիւններ Ուկրայինայի մէջ

Պերլինէն առնուած հեռագիրները կը հաստատեն թէ Ուկրայինայի զանազան նահանգներուն մէջ նոր ըմբոստութիւններ ծագած են: Խարքովի մէջ Ձեկայի պետը մեծ համեմատութեամբ փոխ վրէժի դիմած է, գնդակահարելով 125 հոգի:

Ապստամբները, որոնք միշտ տեղեկութիւն կ'առնեն Ձեկայի գինուորներուն շարժումին մասին, յաճախ յանկարծակիի կը բերեն կարմիր պահակախումբերը եւ կը ջարդեն զանոնք: Այսպէս, միայն Զվենոկրատի մէջ գնդակահարուած են 52 չեկիստներ:

Թրոցքի-Սթալին պայքար

Ռիկայէն «Շիգակօ Թրիպիւն»ի կը հեռագրեն 21 Յուլիս թուականով.—

Համայնավար կուսակցութեան երկու հատուածներուն միջեւ պայքարը օրէ օր կը սաստկանայ եւ խորհրդային իշխանութիւնը իր հիմերը կը կորսնցնէ երկրին մէջ: Թրոցքի եւ Սթալին իրարու դէմ կռիւ յայտարարած են: Լէնինկրատ Թրոցքիի, Մոսկուա ալ Սթալինի ետեւն են: Թրոցքի մերժեց Չիչերինի կողմէ ներկայացուած հաշտարար բոլոր առաջարկները:

Թրոցքի կ'ըսէ թէ Սթալին ընդդիմադիրներուն պայքարի իրաւունք չտալով «իրական ընկերվարութիւնը» ծաղրանկարի կը վերածէ: Ու կը պահանջէ որ վերջ տրուի առանց դատաստանի գնդակահարելու քաղաքականութեան, մանաւանդ որ անոր զոհերն են ընդդիմադիրները: Թրոցքի կը պնդէ որ սեւէ գինադադար կարելի չէ՛ մինչեւ որ Սթալին չհրաժարի: Կ'աւելցնէ որ Սթալին շատոնց գինքը սպաննել տուած կըլլար, եթէ ներքին յեղափոխութեան հաւանականութենէն չվախնար: Թէ՛ Թրոցքի եւ թէ Սթալին գինեալ պահակներու հսկողութեան տակ են, եւ երբեք իրենց տուներէն դուրս չեն ելլեր:

Սթալինի կողմնակիցները կը հրատարակեն «Պոլշեւիկ» անուն թերթ մը:

Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն եւ վերստուգիչ կեդրոնական յանձնաժողովը լիակատար նիստ պիտի գումարեն ամսոյս 26ին, վիճաբանութեան ենթարկելու համար Սթալինի կողմնակիցներուն երկու ամիս առաջ ներկայացուցած բանաձեւը, որով կը պահանջուի կեդրոնական կոմիտէէն վտարել Թրոցքին եւ Զինովիեվը:

Կը կարծուի թէ մեծամասնութիւնը բանաձեւին ի նպաստ պիտի արտայայտուի եւ երկու երեւելիները պիտի վտարուին:

Թուրք օդանաւորդ մը ձերբակալուած

Գրած էինք թէ Մայիսի վերջերը Անատոլուի մէջ կորսուած են երկու անգլիացի զինուորական օդանաւորդներ՝ Քեքս եւ Ռօուսթըն, որոնք Քարաշիէն (Հնդկաստան) Լոնտոն կը դառնային եւ Գոնիա իջած էին:

Այս վերջին քաղաքէն դէպի Պոլիս ճամբայ ելլելէն ի վեր լուր չէր առնուած ո'չ օդանաւէն եւ ոչ ալ օդանաւորդներէն, ու հակառակ ամիսներէ ի վեր կատարուած փնտռտուքներուն, կարելի չեղաւ մինչեւ հիմա անոնց հետք գտնել:

«Մաթէն» կը տեղեկանայ թէ այս խորհրդաւոր անյայտացումին համար իբրեւ յանցաւոր ձերբակալուած է Թուրք

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. (դ)

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՄԱՍԻՆ

Երուսաղէմ քաղաքը մեծ վնասներ չէ կրած: Սողոմոնի տաճարին կից, քանի մը թաղերու մէջ հին շէնքերը փլած են: 4—5 հոգի մեռած են, վիրաւորներուն թիւն է 10—12: Հայու կորուստ չկայ: Հայոց վանքին մէջ գտնուած տուներէն շատերը վտանգաւոր դարձած են բնակութեան համար: Ս. Յակոբի տաճարին զուրսի մասին եւ հին պատրիարքարանի շէնքին վրայ լայն ճեղքուածքներ բացուած են: Ժողովուրդը գիշերը անցուց վանքին պարտէզին մէջ, ուր կը մնայ՝ վախնալով նոր ցնցումներէ:

Երուսաղէմի շրջակայ գիւղերուն մէջ վնասները աւելի մեծ են: Սելվամի մէջ երկու տուներ կործանեցան, թաղելով չորս հոգի: Համբարձման լերան գիւղին հին տուներէն մաս մը կիսովին քանդուեցան, չորս հոգի մեռան: Համբարձման եկեղեցիին կից մինարէն փլած է: Սակայն Գերմաններուն եւ Ռուսերուն հսկայ զանգակատուները անվնաս են:

Ամէնէն աւելի վնասուած են Նապլուսը, Երիքովը եւ Ռամլէն: Նապլուս կիսովին կործանած է, 93 մեռեալ եւ 150 վիրաւորներ պատճառելով: Երիքովի մէջ կործանեցան քանի մը տուներ եւ պանդոկ մը, որ իր ներքեւը թաղեց հնգիկ իշխանի մը ընտանիքը: Մեռեալ ծովին վրայ սեւ մրրիկ մը բարձրացաւ, ծածկելով շրջակայ լեռները եւ անշնչելի դարձնելով օդը: Նապլուսի ժողովուրդը կ'ապրի քաղաքէն դուրս, վրաններուն տակ: Քաղաքը շղթայի տակ առնուած է: Սալթի մէջ մեռած են 120 հոգի, եւ կան 280 վիրաւորներ:

Հայոց վանքին մէջ եւ դուրսը քանդուած ազգ. կալուածները նորոգելու համար վանքին տնօրէն ժողովը քուէարկած է 1000 ոսկիի վարկ մը եւ նորոգութիւնները արդէն իսկ սկսած են:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ

Կեսարիոյ դպրոցի ամավերջի քննութիւններու առթիւ տրուած տեղեկութիւններէն կը տեսնուի թէ այս տարի դպրոցը ունեցած է աղջկանց կողմը 120 աշակերտներ՝ մեծ ու պզտիկ, ինչպէս նաեւ փոքր տղաք: Մանչերուն կողմը 130ի չափ աշակերտներ: Ուսուցչական կազմը՝ Օր. Նուարդ Առուրեան, Տիկ. Սաթենիկ Ճինկէօզեան, եւ Սայիմէ հանըմ, Պ.Պ. Մեհրումեան (տնօրէն), Սահակ Կիւլչէնեան եւ Յակոբ Թաշճեան, ինչպէս նաեւ Պէքիր Սըտըգը եւ Խօճէ Լութֆի պէյերը: Պիւտճէն էր՝ 100-120 ոսկի մանչերու բաժնին, 100 ոսկի՝ աղջիկներու բաժնին: Այս վերջինը կը հոգայ Ազգ. Պատրիարքարանը, իսկ առաջինը՝ Կիւմիւշհանեան կտակի յանձնաժողովը՝ կտակաց հոգաբարձութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆԻ բանւորական համագործակցականը ունի 24 խանութ, մեքենական փուռ մը, որ օրական կու տայ 6000 քիլօ հաց: Փուռին կից ունի բաղնիք մը, ուր հացթուխները կը լոգնան գործէն առաջ եւ վերջ: Համագործակցականը բացած է նաեւ հրուշակի (հէլվա), երշիկի (սուճուք) գործարաններ, 4 ընդարձակ ճաշարան:

ԲԱՆՈՒՈՐ ԿՈՒՋԷՆ.— «Շինարար» բաժնետիրական ընկերութիւնը Ալեքսանդրապոլ դրկած է բազմաթիւ բանւորներ, որոնց մէջ 90 քարտաշ: Եւ սակայն բանւորի պահանջը չէ նուազած:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Գ.

Երիտասարդ Քրիստոնեայ կիներու ընկերակցութիւնն ալ բուժմարդասիրականօժանդակութիւնը, մանաւանդ վրաներով փոքրիկ աղջիկներով, խաղեր եւ մարմնակրթական մարզանքներ կազմակերպեց, ուրիշներու համար աշխատանոցներ բացաւ եւ աղջիկներու համար ալ ակումբ մը, ուր ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ հայերէն դասեր կը տրուէին։

Յիշենք նաեւ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Օր. Քարէն Եէփփէի պաշտօն յանձնած էր՝ իսլամ ընտանիքներու մէջ ապրող հայ կիներն ու մանուկները փնտռելու։ Այս պաշտօնը վերջ գտաւ 1926 Դեկտեմբեր 31ին։

1925ի վերջը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ 90,000 կը հաշուէին քրիստոնեայ գաղթականներուն (գրեթէ բոլորն ալ Հայ) ընդհանուր թիւը։ Ասոնցմէ կարեւոր մաս մը Ֆրանսա եւ Ամերիկա գաղթեց՝ ապրուստի լաւագոյն պայմաններ գտնելու համար։ 1926ին 80,000 կը հաշուուէին, սակայն այս թիւը շարունակ կ'աճի, տրուած ըլլալով այս ցեղին բազմածին նկարագիրը։

Քիչ անդին պիտի տեսնենք անոնց աշխարհագրական բաժանումը։ Ըսենք անմիջապէս որ բոլորն ալ շատ հեռու են օջախ մը եւ արհեստ մը գտնելէ. կէսէն աւելին մեծ թշուառութեան մէջ են։ Այս կացութիւնը չի կրնար աւելի երկար տեւել. Խաքէնոկրոնի, Հալէպի եւ Պէյրութի գաղթակայանները կը ներկայացնեն համախմբումներ, որոնք զերծ չեն վտանգէ։ 1926ին Պէյրութի գաղթակայանին մէջ ժանտախտ ծագեցաւ, սակայն բարեբախտաբար առաջքը շուտով առնուեցաւ։ Այնտեղ միշտ հրդեհի վախ կայ։

Ընկերային եւ տնտեսական տեսակէտէ եւս անգործութեան մէջ կարելի չէ ձգել այսքան աշխատասէր ժողովուրդ մը. անհրաժեշտ է անոր միջոց տալ՝ արժեցնելու իր արտադրողական կարողութիւնները։

Վերջապէս, այս թշուառ վիճակի պահպանումը՝ գերագոյն թերացում մը պիտի ընկալուէ՞ր հայ ժողովուրդին եղած խոստումներուն, ինչպէս նաեւ նշան մը անոնց հանդէպ կատարեալ անտարբերութեան։ Ուրեմն, առողջապահական, ընկերային եւ մարդասիրական տեսակէտէ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ գաղթականներուն խնդիրը պէտք է նիւթ կազմէ դարմանումներու ամբողջական ծրագրի մը, որմէ պէտք է օգտուին նաեւ միւս քրիստոնեայ գաղթականները։

Ահա՛ այս աշխատանքին ուղեց ձեռնարկիր ֆրանսական մարդասիրութիւնը, Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէին եւ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին աջակցութեամբ։ 1926ին կազմուեցաւ ընդհանուր ծրագիր մը, որ գլխաւորաբար կը տրամադրէ.

1.— Պէյրութի մէջ հաստատումը հայկական նոր թաղի մը, ներկայ խեղճ ու կրակ գաղթակայանին տեղը բռնելու համար։ Մարդասիրութիւնը Լիբանանի ելմտացոյցէն երեք միլիոն ֆրանք յատկացուց այս նպատակին համար։ Հողը գնուած է եւ յատակագիծները շինուելու վրայ են։

2.— Հալէպի գաղթակայաններուն բարեզարդումն ու բարւոքումը։

3.— Մաքրագործումը Խաքնտէրունի ճահիճներուն, ուր Հայերը խեղճուկ խրճիթներու տակ պատսպարուած են։ Այս վերջին ծրագիրը ընդամէնը 10 միլիոն ֆրանքի կը կարօտի եւ քանի մը տարիէն պիտի աւարտի։ 1927ին 2,354,423 ֆրանք պիտի ծախսուի։ Գումարին մեծ մասը դեռ պէտք է հայթայթուի։

4.— Երկրագործական կեդրոններու մէջ տեղաւորել ներկայիս գաղթակայաններու մէջ համախմբուած հողագործ ընտանիքները, թէ՛ այս գաղթականները իրենց ապրուստը կամ կալուածատէր վերջնականապէս հաստատելու եւ թէ՛ այդ գաղթակայանները պարպելու համար։ 1926 Դեկտեմբերին հայ հողագործները տեղաւորելու առաջին փորձ մը եղաւ Ցիւրոս-Նաքուրայի շրջանին մէջ— Հարաւային Լիբանան. իւրաքանչիւր ընտանիքի տրուեցաւ զոյգ մը եզ, երկրագործական գործիքներ եւ դրամ՝ սկզբնական ծախքերու համար։ Այս փորձը քաջալերիչ արդիւնքներ տուած ըլլալով, անհրաժեշտ է աւելի մեծ չափով ձեռնարկել։ Ուրիշ համախմբումներ կ'ուսումնասիրուին, սակայն դրամը կը պակսի՛ զանոնք իրականացնելու համար։ Հոգատար պետութիւնը եւ հոգատարութեան ենթակայ երկիրները չեն կրնար ապահովել ծախքերը. ահա՛ թէ ինչու անհրաժեշտ է կոչ ընել միսիոնարներու առատաձեռնութեան։

Ծրագիրը շատ ընդարձակ է եւ քանի մը տարիէն աւարտելի. ու ամբողջական գործադրութեան համար ահագին գումարներ պէտք են։

1925ի վերջը Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէն, յետոյ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը, իրենց պատուիրակներուն միջոցաւ (1926ի Յունուարին Պ. Շէմ'ըր Պէյրութի մէջ կը հաստատէր խիստ գործունեայ Պ. Պիւռնիէն), մեծապէս աջակցեցան Հոգատար պետութեան իր շինարար աշխատանքին մէջ, խիստ անձնուէր եւ օգտակար կերպով։

Ազգերու Դաշնակցութեան եօթներորդ ընդհանուր ժողովը, ֆրանսական պատուիրակութեան խնդրանքին վրայ, նկատի առնելով նախապէս Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէին, Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի Գաղթականներու ճիւղին եւ Բարձր-Կոմիսար Տօքթ. Նանսէնի կողմէ նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւնները, հրաւիրեց յիշեալ ճիւղը գործակցիլ հոգատար պետութեան իշխանութեանց հետ՝ հայ գաղթականներու Սուրիա տեղաւորումը ապահովելու, եւ գաղթականներուն օգնելու փափաքող մասնաւոր կազմակերպութեանց ջանքերը միացնելու համար։

Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը եւ Գաղթականներու Բարձր-Կոմիսարը կազմեցին «Հայկական Կոմիտէ» մը, բաղկացած այս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէն՝ անոնց օգնելու համար խնդրոյ առարկայ գործին մէջ։ Լարիկա իրականացնելու միջոցներուն ուսումնասիրութիւնը մեծ աշխոյժով շարունակեցին մէկ կողմէ Գաղթականներու ճիւղը, որ միշտ կապ կը պահէր ֆրանսական իշխանութեանց հետ, միւս կողմէ ալ մասնաւոր կազմակերպութիւնները՝ իրենց մասնակցութեան եղանակին մասին։ Այս աշխատանքներէն վերջ, գործադրութիւնը սկսաւ։

ՏՕՔԹ. ՏԻՒԼ

(Միջազգ. կարմիր խաչէն)

ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

«ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՕՐԸ»

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն Փրակայէն)

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Պէտք է տեսնել այն աննախընթաց աշխատանքը, զոր ցուցադրեց Ս. Դէմ'օկրատեան բանւորական ողիմպիականի օրերուն, համոզուելու համար թէ ինչպիսի հզօր ուժ մըն է այսօր ան, թէ ինչպիսի իրատեսութեամբ, իր դերին գիտակցութեամբ ձեռնարկած է աշխատաւորութեան ուժերու համախմբման ու կազմակերպութեան։ Ողիմպիականի նախօրեակին գրեթէ ամբողջ Չեխոսլովաքիան ու Փրակայի մօտ գտնուած վայրերը առանձնապէս տօնական հանգամանք։ Երկրի ամէն կողմերէն Փրակա կը հաւաքուէին, յատուկ կառախումբով, բանւորական ու աշակերտական մարզիկ խումբեր։ Կառախումբերը զարդարուած էին ծաղիկներով ու դրօշակներով։ Փրական կարմիր ու ազգային դրօշակներու ծով մը կը ներկայացնէր. բոլոր կայարաններուն մէջ մարզիկները կը դիմաւորէին Փրակայի մարզական խումբերը երաժշտութեամբ ու հանդիսաւորութեամբ։ Փողոցներու մէջ ժողովրդական զայցերու ու կեցցէներու տակ մարզիկներու շարքերը կ'անցնէին խրոխտ ու առոյգ, դէպի իրենց յատկացուած բնակարանները։ Ոտքի վրայ էր Ս. Դէմ'օկրատեան իր բոլոր կազմակերպութիւններով, իր պետական, հանրային, քաղաքական բոլոր ականաւոր գործիչներով։

Ողիմպիականի բացումը տեղի ունեցաւ «Աշակերտութեան օրով» Յունիս 21ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Ողիմպիականին համար նախապէս շինուած էր առանձին ստատիոն։ Ժամը ճիշտ երեքին հասաւ Նախագահ Մազարիքը կառավարութեան անդամներուն հետ։ Ընդարձակ ստատիոնը բռնուած էր աւելի քան 80 հազար բազմութիւն։ Ժողովուրդը կեցցէներով ու երկարատեւ ծափերով ողջունեց Նախագահը։ Մինչ զինուորական նուագախումբը հնչեցուց ազգ. քայլերգը, զոր հօկայ բազմութիւնը յոտնկայս մտիկ կ'ընէր։ Անմիջապէս յետոյ հարաւային կողմի երեք կամարներու տակէն յայտնուեցան, հպարտ քայլերով երեք խոշոր շարքերով մարզադաշտ մտան աշակերտուհիները՝ 6—14 տարեկան, ստեղծելով չտեսնուած խանդավառութիւն։ Շուտով մեծագաշտը կը ծածկուի խայտաբղէտ մարզիկներու շղթաներով։ Քանի մը անգամ յաջող փորձերով կը խմբուին ու կը բաժնուին երեք մեծ շղթաները։

Ու քանի մը վայրկեան յետոյ կը սկսին նուագել մարզական ազատ շարժումները։ Որու ընթացքին լոյսերու եւ գոյներու զարմանալի խաղարան մը կը ստեղծուի, ձեռքերու ռիթմական ու համաչափ շարժումները վեր ու վար, մարմնական բազմապիսի նուրբ, կանացի, գեղեցիկ շարժումները զանազան ուղղութեամբ այնքան ներդաշնակ էին, այնքան բազմազան տեսարաններ կը ստեղծէին, այնքան միաժամանակ ու համաչափ էին, որ կը թուէր թէ դաշտին վրայ իրար յաջորդող բազմապիսի հեռապրոշիր տեսարանները ընդարձակ շարժանկարի տեսարաններ են, որոնք ռիթմական կանոնաւորութեամբ կը կրկնուին ու կուգան կ'անցնին առջեւէդ։ Աշակերտուհիները կատարեցին մարզական չորս ազատ խաղեր։ Հանդիսականները լարուած հետաքրքրութեամբ ու խանդավառ ցոյցերով վարձատրեցին զանոնք։

Մարզական երկրորդ տեսարանն էր 6—12 տարեկան տղաքներու եւ աղջիկներու քանի մը խումբերու մարզանքները։ Չէր կարելի առանց հիացումի դիտել վեց տարեկան փոքրիկներու հպարտ լուրջ ու գիտակից վերաբերումը դէպի մարզանքները։ Շատ յաջող էր մանաւանդ փոքրիկ տղաներու առոյգ, արագ շարժումները չդժուար հիւսելու եւ քանդելու ատեն։ Երրորդ տեսարանն էր վազքի մրցումը՝ 3000 մեթր տարածութեան վրայ։ Չորրորդ տեսարանն էր՝ աշակերտներու երեք մեծ շղթաներով մուտքը։ Բոլորը հագած էին մոխրագոյն տարազ, մեծ մասամբ բոկոտն կը քալէին շատ աւելի կայտառ, առոյգ ու խրոխտ, քան աղջիկները։ Յորպայէս խանդավառող է մանաւանդ փոքրիկ տղաներու պարտականութեան գիտակցութիւնը, լուրջ վերաբերումը, անսասանելի տոկունութիւնը եւ մանկական կայտառ ու հրճուախառն տրամադրութիւնը։ Չորրորդ տեսարանի վերջը՝ բոլոր աշակերտաշակերտուհիները՝ 12 հազար հոգի երեք խոշոր շղթաներով ներս եկան ու գիմեցին դէպի հիւսիս՝ նախագահի ու կառավարութեան տաղաւարը՝ Մազարիքը ողջունելու։ Գերազանցօրէն յուզիչ էր երբ 12 հազար աշակերտ — աշակերտուհիներու յորձանուտ շղթաները կանգ առին նախագահի տաղաւարին առջեւ մարզական բարեւով։ Տասնեակ հազարաւոր հանդիսականներու մէջ ելեկտրական հոսանքի արագութեամբ չտեսնուած իրարանցում մը ու խանդավառութիւն սկսաւ։

«Աշակերտական օր»ը վերջացաւ «Աշխատանքով դէպի ազատութիւն» տեսարանով, որուն կը մասնակցէին 2200 բանւորներ։ Այստեղ հակադրուած էր երկու աշխարհներու պայքարը եւ մուրճի յաղթանակը ստրուկին դէմ։ Դեղեցիկ էին զարբիններու ու բանւորներու խումբերը եւ անոնց երթը. յատկանշական էր յեղաշրջութեան ներկայացուցիչներուն խումբը՝ ստրկանութիւն, չինովնիկներ, թագուհին ու թագաւորը, մանաւանդ բանւորական խումբերը, որոնք աշխատաւորութեան տառապանքը կը ներկայացնէին. վերջապէս յեղափոխութիւնն ու մուրճի յաղթանակը։ Այս տեսարանով փակուեցաւ Յունիս 26ի «Աշակերտական օր»ը։

Յուլիս 2—6 տեղի ունեցան բանւորական խումբերու մարզանքները։ Ամբողջ ողիմպիականի ընթացքին Փրական զարդարուած էր դրօշակներով. շատ տեղեր ցուցադրուած էր ծաղիկներու պսակով ողիմպիականի խորհրդանիշը՝ մերկ բանւորը՝ որ կը կռանէ։

Յուլիս 3ին, կէսօրէ վերջ զարձեալ ողիմպիականի ստատիոնը կուգայ հանրապետութեան նախագահը, վարչապետին հետ։ Ոգեւորութիւնն ու յուզումը աննախընթաց է. ազգ. քայլերգէն յետոյ «Ինթէրնասիոնալ»ի նուագով մարզադաշտ կուգան բանւորական մարզական խումբերը, որոնց առջեւէն կ'ընթանան 16 պետութիւններու կազմակերպութիւնները՝ իրենց դրօշակներով։ Ինթէրնասիոնալի յուզիչ նուագը կը միախառնուի հանդիսականներու ջերմ ցոյցերուն։ Ազգերու ներկայացուցիչները խանդավառ ցոյցերու առարկայ կը դառնան։ Անոնց գեղեցիկ ու համաչափ քալուածքը զարմանալիօրէն կը ներդաշնակէր «Ինթէրնասիոնալ»ի նուագին։ Ասիկա միջազգային ցոյցն էր բանւորներու մարզական կազմակերպութեանց, որուն իրենց ջերմ ու եղբայրական մասնակցութիւնները բերած էին 16 պետութիւններու աշխատաւորները։

Յետոյ դաշտ մտաւ Վիէննայի չեխ աշակերտական մարզական խումբը, որ շարք մը մարզանքներ ըրաւ։ Սակայն ոչ մէկ խումբ այնքան ուշադրութիւն ու հիացում պատճառեց, որքան տարիքաւոր մարզիկներու մարզանքը՝ մուրճերով։

Մասնաւորապէս գեղեցիկ էին մուրճերը գետնին զարնելու վայրկեանները։ Ապա մարզարան եկան օտար պետութիւններու մարզիկները՝ պելժ, լեհ, եւ գերման։ Առաջինները շուէտական մարզանքներ ըրին, Լեհերն ու Գերմանները ցուցադրեցին իրենց ռիթմական ազատ շարժումները։

Հիւսիսային Ամերիկայի չեխ բանւորական մարզական խումբը ամերիկեան դրօշակ մը նուիրեց չեխ բանւորական մարզական միութեան ներկայացուցիչին՝ շնորհաւորելով եղբայր բանւորներու մարզական նուաճումներն ու Բ. Ողիմպիականը։

Ամէնէն վերջ մարզադաշտ եկան երիտասարդ բանւորներու խումբերը՝ մօտ 15,000 հոգի, բռնելով ամբողջ դաշտը եւ կատարեցին ռիթմական ազատ մարզանքներու ամբողջ շարք մը։ Այսպէս վերջացաւ Չեխոյ այս հոյակապ ցոյցը։

Ողիմպիականի ընթացքին արտասահմանի մարզական խումբերու ներկայացուցիչները, ժամուլի, ընկերվարական կուսակցութեանց, Միջազգայինի ներկայացուցիչները հիւրասիրուեցան հանրապետութեան նախագահի, արտաքին նախարարի սոցիալ դէմոկրատ կուսակցութեան նախագահի եւ Ողիմպիականի Վարչութեան կողմէ։ Այս հրաւէրներու ընթացքին մասնաւորապէս ջանք չէր խնայուեր ամրապնդելու չեխն գերման բարեկամական յարաբերութիւնները։

Յ. ՍԻՐԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան գերագոյն մարմինը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց Սեպտեմբեր 4ին լիակատար նիստի հրաւիրել Վարչական Ազգային Ցանձաժողովը։ Այդ ժողովին մէջ է որ պիտի որոշուի յառաջիկայ արտակարգ համագումարին թուականն ու օրակարգը։ Կ'առաջարկուի համագումարը ընել Ծնունդին եւ իբր օրակարգ նշանակել՝ գալ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց առթիւ ընկերվարական կուսակցութեան ընտրական նուազագոյն ծրագրին կազմութիւնը։

Գերագոյն մարմինը գրաւեցաւ նաեւ Վիէննայի գէպքերով Վիճարանութենէ մը վերջ, որուն մասնակցեցան Ժիրոմսքի, Լօնկէ, Էմիլ Քահն, Փօլ Ֆօր եւ Կրացիան, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ գրել բանւորական Միջազգայինի քարտուղարութեան՝ լիակատար տեղեկագիր մը ստանալու եւ փափաք յայտնելու համար որ Միջազգայինի գիւանը քննէ ամէն պատասխանատուութեան դէմ ձեռք առնուելիք գործնական միջոցները։

Վերջերս Լուարի ընկերվարական համագումար դաշնակցութիւնը, որուն մէջ են նաեւ երեսփոխան Էրնէսթ Լաֆօն, Քէրոնեան Ֆօր եւ Ժուհանէ, համախմբուած որոշեց վերադառնալ ընկերվարական կուսակցութեան ծոցը, որմէ բաժնուած էր 1920ին՝ յարելու համար համայնավարութեան. իսկ այս վերջինէն ալ բաժնուած էր 1922ին։

Ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրեց այս երեւոյթը։

ՄԶԿԻԹԻՆ ԴԻՐՔԸ.— Աշտարակի շրջանին մէջ Թաքսա Թըքական գիւղը ունէր մզկիթ մը։ Գիւղացիները միաձայնելով դպրոցին կարեւորութիւնը, տաճարը դպրոցի հնչեցնելով, մզկիթը կը վերածեն դպրոցի։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵ[...]

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑ[...]

«Մաթէն»ի աշխատակից ժան տ'Օրսէ, որ ընդհան[...] տողեր կը կատարէ ֆ[...] արուարձաններուն մէջ, եալ օր, Ալֆօրվիլ այցելա[...] տեսակցած է անդամ[...] քաղաքին հետ, որ գով[...] կը խօսի Հայերու մասի[...] ապա լրագրողը ինքնա[...] պով կը նկարագրէ իր [...] լութիւնը.

Ալֆօրվիլ հիմնուած է 188[...] Այնքան երիտասարդ, [...] աղքատ է։ Քաղաքապե[...] Պրրնօ, կ'աշխատի գիւղին հանջնկերը զոհացնել, [...] պիտանէին անձկութեան։

Պատերազմէն ի վեր, [...] վիլ լեցուած է օտարական[...] Աշխատաւորներ, աշխարհ[...] ծագերէն, կարծես ժամա[...] վայր ընտրած ըլլալին [...] գիւղը։

— Մեր համայնքին հող[...] վրայ, կ'ըսէ քաղաքապետ[...] նենք 22 ազգերու ներկայա[...] ցիչներ։ Անոնցմէ՝ Հայերը [...] տեղ եղած են, իրենց հա[...] մէջ կը զգան իրենք զի[...] հող գնած են, եւ տուն շին[...] իրենց համար։

«Անուշ, աշխատասէր, [...] ւոյնեւ, Հայերը շատ [...] կ'ապրին տեղացիներուն [...] կը յարգեն մեր օրէնքները [...] ճիճ մը շինելու համար [...] նախ քան քաղաքապետուն [...] տօնութիւն առնելը, Հայը [...] անգամ չի շարժեր։

«Մենք կ'արտօնենք [...] թիւններ, պայմանաւ որ [...] ուխիք բնակարանը բա[...] բարձր ըլլայ, որպէս զի [...] ըլլայ ազատել հաւանակ[...] դողումներու վտանգէն։

— «Հաւնեցա՞ք», կը հա[...] Հայուն։

«Այո՛, Պ. քաղաքապ[...] կը պատասխանէ ան, եւ վ[...] ու յարգալից խոնարհումով կը հեռանայ։

«Կը հեռանայ եւ կը սկս[...] նել իր խրճիթը, հողին [...] սար բարձրութեամբ մը։

«Գացէ՛ք տեսնել Հայերու [...] ղումը, որ հաստատուած է [...] Փիէր կղզիին մէջ։ Կ'արժէ [...] նել»։

Կ'երթամ։

Քսան վայրկեան քալելէ [...] կը նշմարեմ արտերուն [...] ցերուցած այլանդակ տնա[...] Դուռներուն առջեւ կը խա[...] երախաները, որոնք բաց[...] խառնուրդ կարկատաններ[...] ուած ցնցոտիներ հագած [...] նոնց մարմինը թուխ է, [...] աչքերնեւսուկ մազեր ունին [...] գոյնէ տափատներ, գեղին [...] խնձորի պէս կանանչ, կա[...] միր թաւիշէ։ Ու այս խառն[...] կարկատանները դրած են [...] մալուրը, որ շատ կը սիր[...] գոյները։

Ասոնց անդին, խառն[...] որոնք կը կրեն հայկական [...] բերով նշանատախտակներ[...]

Նպարավաճառ մը [...] թին առջեւ, ուր կը ծախ[...] սեւ ձիթապտուղ եւ չոր[...] ձուկ, քանի մը կիներ շուտ[...] կը խօսին։ Փաթթուած [...] լուն վզնոցներու մէջ, [...] դուրս կը թափին ու կը [...] դան մազի հիւսքերը։

Ահա մեծ խանութ մը [...] աւետարանական եկեղեց[...] ան։

Կը մտնեմ յարակից [...] բանը։ Փայտէ սնտուկ մը [...] ներկուած է կարմիր եւ ա[...] կը ծառայէ հաշուասեղան[...] թանձր սուրճ մը կը շի[...] Մանրախոն, յաճախորդներ[...] րենց արեւելեան քիթը կը [...] թեն թասերուն մէջ երկար[...] պի մը համար։

Հազիւ թէ քանի մը [...] կ'ընեն իրարու հետ կը [...] հին։ Ինչ։ Թերեւս հեռաւո[...] րենց հայրենիքին մասին [...] թեւս ուրիշ բանի մը մասին [...] թեւս ալ, ճակատագրական [...] մէկ բանի մասին կը խօս[...]

Կարդացէք եւ Տարածե[...]

«ՅԱՌԱՋ»ը

ԴԻՏՕՂ

ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
(ՄԱՆՐԱՎԷՊ)

Բիւզանդ Քէչեան, ճանգուցեալ խմբագրապետը եղած է կոյին ու ճաշիւը խիստ լաւ գիտցող մարդ։

Դեռ երիտասարդ, երբ կ'աշխատակցէր «Բուզնամէի Մասիս» Թուրքէրէն Թերթին, երբեւ խմբագիր՝ օր մը խնդիր կ'ունենայ Թերթին վարչական պաշտօնեային հետ։ Խնդիրը կը մեծնայ կ'ըլլայ վէճ։ Վէճն ալ իր կարգին ալիք կը նետէ։ Ալիքը կը յուզուի։ Յուզումը կը պայթի։ Կայծակներ կ'արձակուին։ Կատարեալ ովկէանո՜ս ու մրրիկ, թոփոթորի՜կ։ Բիւզանդ Քէչեան ու պաշտօնեան ծովուն ու մրրիկին մէջն են ճակատ ճակատի։ Քէչեան իր լայնք ու փորով անպարտելին Արմատա, իսկ պաշտօնեան ամանաւ։ Դէշ ածականներով լեցուն Թնդանօթները կը գոռան։ Յանկարծ Քէչեան Թուղթի կտոր կ'արձակէ պաշտօնեային քթին բերնին։ Մարդը կը ... ու սեղանին վրայէն ... լեցուն կաղամարը ... ու Քէչեանի փորին զարնելը մէկ կ'ընէ։ Աղէտ, աղմուկ, ... Վազողներ, վերցնողներ, փախցնողներ։

Վեց ծիգի օգնութեամբ Քէչեան ոտքի կը ցատկէ ու կը բռնէ պաշտօնեային վիզը։

— Ժիլէս մէյան բրիը, ժիլէ՛ս, 45 ղրշ-ի գնած էի, դեռ անցեալ օր վճարեցի 45 ղրշ-ը, 45 ղրշ-ս կ'ուզեմ, 45 ղրուշս կ'ըսեմ, շո՛ւտ, 45 ղրուշս, 45 ղրուշս...։

Մինչեւ որ Քէչեանի ափին մէջ չի մտներ 45 ղրշ-ը, ափը չի Թափուիր պաշտօնեային կոկորդէն։

Պաշտօնեան տեսնելով որ ... հաշտուելով ամէն ինչ կը կարգադրուի, կը խորհի իր աւելին մտասեւորութիւն ուղղող բան մըն ալ ընել, առանց ... պատճառելու եւ հաշտուցում ընելու։

Հետեւեալ օրը կը մտնէ խմբագրատունէն ներս։ Կը տեսնէ Քէչեանը գլուխը կախած Թուղթերու եւ Թերթերու վրայ։ Երկ մը սեւ մելան կը Թափէ Քէչեանի գագաթէն վար։ Ալլագայ խմբագրապետը կը սկսի մէկ ծայն պոռալ՝

— Երկու ղրուշ երեսուն փարաս կ'ուզեմ, դեռ քանի մը օր առաջ բաւ..իք գացած էի, շո՛ւտ, երկու ղրուշ երեսուն փարաս, երկու ղրուշ երեսուն փարաս...

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԻԿ

ՄԵԹՐՕ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ. — Մոսկուայի բնակչութեան աճումին պատճառով, փողոցներու մէջ փոխադրութիւնը չափազանց դժուարացած է։ Կառավարութիւնը հրահրած է մասնագէտներ, որոնք պիտի պատրաստեն ծրագիր մը ստորերկրեայ երկաթուղիներու (մէթրօ) շինութեան համար։

ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ

Revue Mondialeի մէջ (Թիւ 22) Մօրիս Ռիքօր կը նկարագրէ Պոլսոյ Թանգարաններուն պատմ. հարստութիւնները։

Նախագաւիթին մէջէն, ուր գետեղուած են աստուածներու, դիւցազներու, թագաւորներու, եւ կորնթեան սիւներ՝ իրենց խոյակներով, կ'անցնիմ Չինիլի-Քէօշկ, ուր ցուցադրուած են խալամ շքեղ ու հետաքրքրական հաւաքածոներ։

Պատերուն վրայ ագուցուած են մայոլիկեան սալակներ, անմանելի խիտ կապոյտ գոյնով, Թուրք եւ պարսկական գրուագարուր ու յատուկ քարերով պճնուած գինուորական սաղաւարտներ։ Սրահ մը ամբողջովին նուիրուած է Նրբօրէն աշխատուած եւ զարդանկարուած յախճապակիներու։ Անկիւն մը, սպիտակ կճէ աղբիւրակ մը, որ ճաշակի եւ աշխատանքի հրաշալիք մըն է։

Գեղարուեստից դպրոցին մէջ գետեղուած են ասորաբաբելական ու հեթեան հնութիւնները, քարէ յուշարձաններ, հարթաքանդակ, արձան, կոթող, որոնք կը պատկանին Արեւելքի հին ժողովուրդներուն։ Բազմաթիւ արձանագրութիւններ, ասորական պատմութեան մասին։

Նշանաւոր է կոթող մը, որ կը պատկանի Սալմանասար Գ.ի, Թագաւոր Նինուէի, որդի Ասուր Նասիր Բալի, եւ զօքանչ Շամիրամի, որ հարս եղաւ Ասորեստանի Թագաւոր Նինոսի։ Այս կոթողը իր արձանագրութեամբ կը միայ Թանկագին փաստ մը։

Կոթող մըն ալ, որ կառուցուած է Բաբելոնի մէջ ճամբու մը բացման առթիւ։ Վրան գրուած է. «Ով որ տուն մը չի նէ եւ ճամբուն վրայ տան տանիքը բարձր ըլլայ, Թագաւորին սահմանած գիծէն, տանտէրը կը դատապարտուի կախաղանի»։

Ասիական հնութեանց Թանգարանին մէջ կը գտնուին հեթեան արուեստի բազմաթիւ նմոյշներ։ Հեթեան կայսրութիւնը գոյութիւն ունէր նախ քան ասորա-քաղդէականը։

Հեթեան յիշատակարաններուն մէջ գրուած է աստուածի մը խոշոր արձանը։

Սրահի մը մէջ է Ելիփալեւէսի աստուածացումը, խորաքանդակ, որ գտնուած է Իզմիրի մօտերը։ Ալեքսանդրի շիրմաքարը, գծագրութեամբ՝ յունական տաճարի մը, ուղղանկիւն տանիքով։ Չորս կողերուն վրայ պատկերացուած են հին պատմութենէն տեսարաններ։ Փորագրութիւնը եղած է մանրակրկիտ, այնպէս որ կարելի է զանազանել ռազմիկներուն մասերը, եղունգները։ Արուեստագէտը յաջողութեամբ ներկայացուցած է մարդկային ամբոխ մը, ճակատամարտ մը, զէնքերու, ձիերու բազմութիւն մը, առանց սակայն չափէն իրարանցումի մը փոխակերպելու։ Միւս կողին վրայ քանդակուած է առիւծի եւ եղնիկի որսորդութիւն մը։ Փոքր կողին վրայ նորէն պատերազմ մը, միւս փոքր կողին վրայ յովազի որսորդութիւն մը։

Թանգարանին առաջին յարկին մէջ կը գտնուի նշանաւոր Միրոնի պղինձը, կանգնած մարմարէ պատուանդանի մը վրայ։ Աքանչելի են նաեւ Դապուէրի մոմիան եւ արկղը որոնք գտնուած են Սիդոնի պեղումներուն պահուն։ Ցուցադրուած են նաեւ հռոմէական քանդակներ, ըմբշամարտիկ մը, գարիադիտներ։ Սրահ մը ամբողջ նուիրուած է Աստղիկի զանազան դիրքով ներկայացումներուն։

ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի հանքագործներու վերջին համագումարին խորհրդակցութիւնները ցոյց կուտան որ դաշտային աշխատանքներու վերսկսման պատճառով բազմաթիւ բանուորներ հեռացած են հանքերէն։ Եւ այս պատճառով հանքահորերու արտահանումները նուազած են։ Բանուորներու յատուկ բնակարանները որոնց մասին բէքլամի համար շարունակ կը գրուի Թէ տուներ կը շինուին, դեռ շա՛տ անբաւական են։ Բանուորներու առողջապահական վիճակը կարօտ է բարելաւման։ Դեղի պակաս կայ։

ՁԵՌՆԾՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՍԷՆ-ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Նորօրինակ եւ անմոռանալի եղաւ Սէն-Լուի (Մարսիլիա) հայութեան համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Աշնունի» խումբին սարքած առաջին հրապարակային բանախօսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 17 Յուլիսին։

Ընկերները, առտուընէ իսկ, արտասովոր աշխուժութեամբ մը Սէն-Լուի հայկական պարտէզը զարդարելու զբաղած էին ամէն ոք իր գեղեցկագիտական ճաշակը ի սպաս դրած էր այդ գործին. Թելադրութիւն մը ունէր ընկերք, գաղափար մը կը յղանար նոր փոյլ մը աւելցնելու համար պարտէզի զարդարանքին։ Մուտքին վրայ կը ծածանէր հայկական միտաքսեայ խոշոր եռագոյնը՝ ոսկի երիզով մը բոլորուած գործածէկ բեմին վրայ, անհամար Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյններ կողք կողքի կը ծածանէին։

Ժամը 2էն սկսեալ՝ հայուհիներ ազգային գոյները Թեւերնին, իրենց վիզէն եռագոյն ժապաւէններով կախուած փոքրիկ կողովներէն առնելով հայկական զարդանիշը կը կարնէին եկող հայրենակիցներու կուրծքին, որոնց Թիւը ելնելով ստուարացաւ ու հասաւ մօտ 200ի, ինչ որ աննախընթաց է Սէն-Լուի համար։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, զոր ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին։ Երգիչները 6-8 տարեկան աղջիկներ էին, որոնց ճերմակ շրջազգեստին վրայ կը զայլէր հայկական եռայն ժապաւէնը՝ չեղակի ձգուած։ Իրենց կողքին խմբապետը՝ 10 տարեկան հայորդի մը, հայկական դրօշը բռնած։ Ամէն կողմ եռագոյն էր այդ օրը, ամէն կողմ ազգային շունչը կը տիրէր։

Արտասանութենէ եւ նուագէ վերջ, խօսեցաւ ընկեր Պ. Հիւսեան, որ ժամուկէս տեւող բանախօսութիւնով մը, յիշեց վերջին ութսուն տարուան հայ պատմութեան կարեւոր կէտերը, բացատրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագման պատճառները, անոր դերը անցեալին ու ներկային, ու պարզեց անոր ընդգրկած ուղին։ Արտասանեցին ընկեր Մ. Գաբրիէլեան եւ Պ. Սա. Օժտունի, իսկ Պ. Խորէն ջութակի վրայ նուագեց։

Հանդէսը փակուեցաւ ազգային քայլերգով, զոր ներկայ երիտասարդները խանդավառուած՝ ինքնաբուխօրէն երգեցին։

ՍԷՆ-ԼՈՒ Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՕԼ. — Անցեալ Կիրակի Վիեննայի մէջ կարեւոր ժողով մը գումարուեցաւ, ուր ծեծուեցաւ կեդրոնական Եւրոպայի բաժակի մրցումներու խնդիրը։ Ժողովին կը մասնակցէին Աւստրիացիները, Հունգարացիները, Չեխերը, Իտալացիները եւ Եուկօսլաւները։ Որոշուեցաւ կեդրոնական Եւրոպայի բաժակի մրցումները սկսիլ Օգոստոս 14ին։ Որոշուեցաւ նաեւ կազմակերպել միջազգային ախոյեանութեան մրցումներ, որոնք պիտի տեւեն երեք տարի։ Առաջին մրցումները պիտի սկսին Հոկտեմբերին։

Անցեալ Կիրակի Թորինոյի մէջ տեղի ունեցաւ Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ դպրոցականներու միջեւ տարեկան մրցումը, եւ վերջացաւ Իտալիոյ յաղթութեամբ 3—2։

1928Ի ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ. Աշխարհի իններորդ Ոլիմպիականը տեղի պիտի ունենայ 1928ին Ամսթէրտամի մէջ՝ ուր բոլոր ազգերը պիտի ղրկեն իրենց ընտիր մարզիկները։ Հիմակուընէ սկսած են արդէն մեծ պատրաստութիւններ տեսնել։ 1924ին ոլիմպիական խաղերը կատարուեցան Փարիզի մէջ։ Ֆրանսական ոլիմպիականի յանձնախումբը չորեքշաբթի իրիկուն կարեւոր ժողով մը գումարեց, համաշխարհային ոլիմպիականին մասնակցելու խնդրին շուրջ վիճաբանելու համար։

Երկու միլիոնի ծախք մը կը նախատեսուի միայն իրենց մարզիկները պատրաստելու համար, իսկ աւելի դուրս մէկ ու կէս միլիոն ալ մարզիկներու ծախք կը հաշուեն Ոլիմպիականին համար։ Նկատի ունենալով այս ծախքերը, որոնք շատ ծանր են կառավարութեան համար, որոշուեցաւ չմասնակցիլ ոլիմպիականին։ Առաջին անգամն է որ այսպիսի ծանրակշիռ քայլ մը կ'առնուի Ֆրանսայի պէս մեծ պետութեան մը մարզիկներուն կողմէ։

Անդին Ամերիկայի մէջ կռփամարտիկ Տէմփի 250,000 տոլար կը ստանայ կէս ժամուան համար, այսինքն մօտ 6 միլիոն ֆրանք, իսկ հոս բազմաթիւ մարզիկներու համար 2ուկէս միլիոնը կը խնայուի...։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՆԵՐՈՒ ՎԱՅՐԱԳ ՈՐՍՈՐԴ ՄԸ. — Այս օրերս Մըլէօնի մէջ կը տեսնուի դատը Կիւյեօի, որ ամբաստանուած է իբրեւ սպանիչը աղջկան մը։

Կիւյեօի առաջին կինը, գիշեր մը, տարօրինակով անձնասպան կ'ըլլայ, երբ պառկած էր ամուսինին մօտ։

Կիւյեօ շուտով կը վերամուսնանայ։ Երկրորդ կինն ալ, նոյն պարագաներուն տակ, անձնասպան կ'ըլլայ ամուսինին մօտ։

Հակառակ ամուսինին վրայ ծանրացած կասկածներուն, կարելի չըլլար հաստատել ոճիրը։

Կիւյեօ կիները շատ կը սիրէ։ Իբրեւ հոմանուհի կը պահէր սպասուհի մը։ Ժամանակ մըն ալ զարպասեց իր քենիին։

Առտու մըն ալ կը ծանօթանայ մանկամարդ աղջկան մը։ Ամուսնութեան խոստումը ձգձգելով, բաւական ժամանակ կ'ապրին միասին։ Օր մը, ինքնաշարժով պտոյտի կ'ելլեն դաշտերը։ Կիւյեօ կը խեղդէ աղջիկը, յետոյ դիակը կը կրթնցնէ արտի մը մէջ յարդի դէզին։ Ու կրակ կուտայ։

Դատավարութիւնը կը շարունակուի։

ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ. — Արտածման ընկերութեան մը հաշուակալներէն Ռընէ Տըֆրան ճարպիկ կեղծարարութեամբ մը կ'իւրացնէ 2 ուկէս միլիոն Ֆր., կը գնէ շքեղ ինքնաշարժներ, կը վարձէ փառաւոր բնակարաններ, Վէրնուլէի մէջ կը շինէ գեղեցիկ ապարանք մը, շուրջը պարտէզներով։ Վերջերս օգափոխութեան գացած էր եւ գեղեցկուհի մը կ'ապրէր։ Ուշադրութիւն գրաւեց այս պարագան։ Քննութեան ձեռնարկեցին եւ գողութիւնը երեւան ելաւ։ Տըֆրան բանտ մտաւ քաւելու։

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՄՈՒՍԻՆԸ. — Կայեի ունէր կին մը, որ զանապանութիւն կ'ընէր։ Ու Թերեւս քիչ մըն ալ ժպիտ կը ծախէր յաճախորդներուն ամէն անցնողին։ Կայեի կը նախանձի։ Սովորական ու հանրապազօրեայ վէճը այնքան կը սաստկանայ որ, Կայեի առանց շուրջը նայելու կը կրակէ։ Գնդակներէն երկուքը կը ծակեն կնոջ մարմինը, գնդակ մըն ալ կը մտնէ իր փոքրիկ աղջկան գլխուն։

Ոստիկանները ձերբակալեցին Նախանձոտ ամուսինը։

ԲԺԻՇԿ, ՈՒՇԱԴԻՐ. — Լոնտոնի մէջ բժիշկ մը գործողութիւն մը կը կատարէ աղջկան մը վրայ։ Փորը կը ճեղքէ, յետոյ կը կարէ, սակա՛յն, անուշադրութեամբ՝ փորին մէջ կը Թողու վիրաբուժական ունելի մը։ Աղջիկը կ'աղէկնայ, կը ճամբորդէ, տարիներ կ'անցնին։ Օր մը խիթեր կը զգայ։ Ռէօնթկէնեան ճառագայթով կը տեսնուի որ, փորին մէջ ունելի մը կայ։ Կ'որոշուի նոր գործողութիւն մը կատարել հանելու համար ունելին։ Աղջիկը դատ բացած է վիրաբոյժին դէմ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ. — Բուլոնեփուայի մէջ Ֆրանսացի երիտասարդ աղջիկ մը, Թիւյիօ, կը կենակցէր Ռուսի մը հետ։ Աղջիկը շարունակ կը պահանջէր կատարել ամուսնութեան ձեւակերպութիւնները։ Ռուսը կը մերժէր։ Աղջիկը յուսահատ ատրճանակը պարպեց սիրտին։ Վիճակը յուսահատական է։

ԱՀՌԵԼԻ ՈՃԻՐ ՄԸ. — Սարթրուվիլի մէջ Ալէն Փէրոն շարունակ կըկռուէր կնոջ հետ, որիասկածելի մտերմութիւն մը կը մշակէր գիւղին հողատէրերէն մէկուն հետ։ Ընհաւատարիմ կինը, Յօրիէ. վերջերս խոստացած էր «խելօք» կենալ։ Սակայն ամուսինին կասկածները դարձեալ արթնցան, նոյնիսկ հաստատուեցան։

Ու անցեալ գիշեր, Փէրոն ածելիով կտրեց գլուխը կնոջը, որ կը քնանար խորո՜ւնկ։ Յետոյ նոյն ածելիով կտրեց իր վիզը, սակայն չյաջողեցաւ փրցնել գլուխը։ Քաշեց իր լեզուն եւ կտրեց զայն, (արդեօք ցաւէն չպոռալու համար)։

Բայց դեռ մահը կ'ուշանար։ Այն ատեն, ածելիով զանազան տեղերէ կտրեց, առատ արիւն կորսնցուց եւ ինկաւ գետին։ Առտուն լսելով, դրացիները հասան։ Ցիկին Յօրիէի գլուխը փրթած էր։ Իսկ ամուսինը Փէրոն հոգեւարքի մէջ էր։

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ. — Փարիզի ատամնաբուժական բարձր. վարժարանէն շրջանաւարտ եղան Պ. Պ. Գէորգ Կարապետեան (Եգիպտոս) եւ Աղեքսանդր Տէր Եղիայեան (Պարսկաստան)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Un cas de suppuration du canal thoracique, consécutif à un cancer du pylore.— Dr. J. Minassiantz. Editeurs, Jouve et Cie, 15 Rue Racine, Paris, 1927.

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀԱՆ ՈՒՐ ՄԱՑՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷՆ

— Երկու պատճառաւ. Նախ կ'ուզէի ապահովուիլ Թէ իրօք դուք էք նոյնութիւն. Հոս այն տեսակ դիրքի մը մէջ կը գտնուինք, որ ստիպուած ենք կասկածելու բոլորէն եւ ամէն բանէ. ալ հիմա կասկած չունիմ ձեր մասնագրոշմները ստուգեցի։

— Իմ մատնագրոշմնե՞րս, ո՞ւր, ինչպէ՞ս։

— Երկու տարբեր անգամներ. Համեցէք քննել ձեր ձախ ձեռքը։ Ձեռքիս նայեցայ եւ այն ատեն նշմարեցի Թէ մատիս վրայ սեւորակ նիւթ մը ծեփուած էր։

— Ի՞նչպէս կրցաք, ըսի, այդ արդիւնքը ձեռք ձգել, առանց ինծի զգացնելու։

— Աշխարհի վրայ ամէնէն ալ դիւրին բան մը չեմ գիտեր հոս հասնելուդ պէս ձեռքս սեղմեցիք, այնպէս չէ՞։

— Ճիշտ է։

— Լաւ ուրեմն. այդ վայրկեանին չնշմարեցի՞ք Թէ ձեր մատներուն վրայ դրոշմուած էր բիզոտ մելանի Թեթեւ խաւ մը, որ նախապէս ափիս մէջ քսած էի. ահա գաղտնիքը։

— Բայց մատնագրոշմներս ինչպէ՞ս ձեռք անցուցիք։

— Անշուշտ նշմարած ըլլալու էք որ մէկը այն չորս սպաներէն որոնք ձեզի ներկայացուցի, ճերմակ ձեռնոց կը կրէր։ Երբ անոր ձեռքը սեղմեցիք, ձեռնոցին վրայէն, ձեր մատներուն առաջին դրոշմը ձեռք անցուցած եղայ։

Հիացմամբ անոր նայեցայ։

— Հապա՝ երկրորդը ինչպէս ունեցաք։

— Երկրորդը։ Բայց հոն, ձեր անցագրին վրայ է, մատնագրոշմը որ Լոնտոնի մէջ ձենէ պահանջեց Փօլ Օպլանովիչ, ըստ սովորութեան... եւ հետեւապար սովետներն ալ զայն ունեցած ըլլալու են։

— Բնական չկայ նշանաւոր մարդ էք։

— Պա՛հ, այդքան ալ մեծ բան մը չէր։

— Կրնա՞մ նաեւ գիտնալ ձեր ծպտումին երկրորդ պատճառը։

— Կ'ուզէի գիտնալ Թէ դուք որ աշխարհի բոլոր ոստիկաններուն կողմէ եզական տիպար մը նկատուած էք, պիտի կրնա՞ք զիս գիտակցաբար ընել. արդիւնքը կը գոհացնէ զիս։

— Ա՜հ, բոլորովին անճանաչելի էք։

— Ուրեմն պիտի ուզէ՞ք որ իբր ուղեցոյց ձեզի ընկերանամ։

— Անշուշտ. եւ կ'աւելցնեմ, ե՞րբ պիտի մեկնինք։

Քարասօֆ իր ժամացոյցին նայեցաւ, յետոյ, պարզութեամբ գնդապետին հետ ակնարկ մը փոխանակելէ յետոյ ըսաւ.

— Վաղը այս ժամուս Զվենիկորոտ կ'ըլլանք։

— Այսի՞նքն։

— Այսինքն Մոսկուայի առնուազն 50 վերստ հեռացած։

Եւ իրօք, յաջորդ օրը մութը կոխելուն, օդանաւ մը մեզ Զվենիկորոտի մօտերը կը հանէր, հովայ դաշտավայրի մը մէջտեղը, որ անհունօրէն կը տարածուէր։

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Մի կարծէք բնաւ Թէ մեր ժամանումը աննշմար անցաւ։ Պոլշեւիկ քաղաքական ոստիկանութիւնը, կամ «Կէփէու»ն, այնքան լաւ կազմակերպուած է որ բան չի փախցներ. եւ այս պարագապէս անոր համար որ, այս միջոցիս Ռուսիոյ մէջ, կամայ Թէ ակամայ, ամէն մարդ ոստիկանութեան մաս կը կազմէ կամ պիտի կազմէ։

Եւ ինչպէս քիչ անդին ալ պիտի բացատրեմ, միայն եւ միայն ասոր մէջ է, այս անհաւատալի վարչաձեւին ուժին աղբիւրը։

Բայց այս արդէն գրեցինք։

Գիտէինք նաեւ Թէ հասնելու համար Մոսկուա, ուրկէ միայն յիսուն քիլոմեթր հեռու էինք, պէտք էր որ շատ մը չեկիստ պատուարներ խորտակէինք եւ առանց յայտնուելու չափազանց ուշադրութեամբ։

Բայց զարմանալի բան, մինչդեռ ըստ երեւոյթին կը կարծէինք Թէ առանձին ենք այս ամայի դաշտավայրին մէջ ուր մութը կը սկսէր կոխել, ինծի այնպէս եկաւ Թէ մութին մէջ աչքեր, անթիւ աչքեր յառած էին մեր վրայ եւ մեր ամէն մէկ շարժումը կը հսկէին։

Իմ արկածալից կեանքիս մէջ յաճախ պատահած է որ վտանգի մէջ գտնուիմ եւ նոյնիսկ մահը շատ մօտէն տեսնեմ։

Մարդ չի կրնար անպատիժ պայքար մղել կարգ մը Թաքուն ուժերու դէմ.. Ընդնոք կըգործենկաւորութեան մը հաշւոյն, ինչպէս՝ կարմիր կոյսը, կամ անհատապէս, միշտ սարսափելի կերպով զինուած կ'ըլլան եւ հարուած առ հարուած կը պայքարին անոնց դէմ որ յախուռն կերպով կը յարձակին իրենց վրայ։

Կրնամ ուրեմն հաստատել (որովհետեւ այս է ճշմարտութիւնը) Թէեւ գիտեմ Թէ ի՛նչ ըսել է վախը, բայց միշտ կրցած եմ անոր յաղթել եւ տիրապետել ջիղերուս։

Այս անգամ ալ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ։ Բայց տպաւորութիւնը որ կրեցի, այնքան զօրաւոր եղաւ որ, նոյնիսկ վախկոտ կարծուելու ամօթը աչք առնելով, այս մասին խօսեցայ Քարասօֆին, որ անյողդողդ պաղարիւնութեամբ մը պատասխանեց.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

սպայ մը, որ պատերազմական ատեանի առջեւ պիտի հանուի։ Այս պայմանը, որ լուր տուած էր թէ օդը շատ գէշ պիտի ըլլայ ճամբու ընթացքին, չէր արգիլած Անգլիացիները ճամբայ ելլելէ։

Անգլիա եւ Միջագետք

Պաղտատէն «Մօրնինկ Փոսթ»ի կը հեռագրեն թէ Միջագետքի մարզպանին հետ տեսակցելէ վերջ, անգլիական կառավարութիւնը որոշեց վերաքննել ներկայ անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը։

Ֆէյսալ թագաւոր մօտ օրէն Եւրոպա պիտի գայ, նոր համաձայնագրին մանրամասնութիւնները ճշդելու համար։

Ֆերտինանտ թագաւորի մահէն վերջ

Նախկին գահաժառանգ իշխան Կարոլ տակաւին Նէօյիի իր բնակարանը կը գտնուի։ Երեք օրէ ի վեր ամենազգի լրագրողներ եւ թղթակիցներ կ'ուզեն տեսնել զինքը, բայց իշխանը մարդ չընդունիր։ Մամուլին ուղղուած գրաւոր յայտարարութեան մը մէջ կ'ըսուի թէ իշխանը խորապէս յուզուած է իր հօրը մահուան առթիւ, ուստի եւ չի կրնար առեղծուած նոր կացութեան առթիւ իր ծրագիրներուն մասին ո եւ է բան ըսել։ Արքայական ընտանիքի անդամներուն հեռագրած է՝ փափաք յայտնելով ներկայ ըլլալ իր հօրը յուղարկաւորութեան։ Մինչեւ հիմա պատասխան չէ առած։

Իշխանը ամէն յոյս չէ կորսնցուցած՝ գահ բարձրանալու համար եւ մամուլին հաղորդուած յայտարարութիւնը կը սկսի «Ռումանիոյ Կարոլ թագաւորը» բառերով։

Հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պաշարման վիճակ յայտարարուած է Պուքրէշի մէջ։ Կառավարութիւնը նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնէ պետական հարուածի մը պատահականութեան դէմ. Սահմանագլուխները գոցուած են եւ գրաքննութիւն հաստատուած է։ Զրոյցի մը համաձայն, իշխան Կարոլի ազդարարուած է որ Ռումանիա մտնելու ամէն փորձ զէնքի ուժով պիտի արգիլուի։ Պուքրէշի զինուորական հրամանատարը ազդարարութիւն մը ուղղեց թերթերուն, որ եթէ սուտ լուրեր հրատարակեն, ժողովուրդը ոեւէ կերպով գրգռեն, եւ կամ երկրին շահերուն ի վնաս բաներ գրեն, անմիջապէս պատերազմական ատեանի առջեւ պիտի հանուին։

ԻՆՉ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ ԿՏԱԿԸ

Ֆերտինանտ թագաւորին կտակը բացուեցաւ Սինայայի մէջ դատական նախարար Սթէլիան Փոփէսքօի կողմէ, որ զայն կարդաց արքայական ընտանիքի բոլոր անդամներուն ներկայութեան։ 1925 Յունիս 21ին Սինայայի մէջ խմբագրուած կտակը գլխաւոր հարստութիւնը կուտար գահաժառանգ իշխան Կարոլի։ Այս վերջինին գահէն հրաժարելէն վերջ կտակը փոխուեցաւ Պուքրէշի մէջ 1926 Յունուար 11ին։ Իշխանը կը ստանայ դրամ եւ արժեթուղթ, մինչ կալուածներու եկամուտները կ'անցնին Մառի թագուհիին։ Դղեակներն ու մեծ կալուածները իշխան Կարոլէն առնուելով կը տրուին մանուկ թագաւորին։ Յունաստանի Էլիզապէթ թագուհին կը ստանայ Մօլտավիոյ Զօրլէնի դղեակը եւ Պուքրէշի մէջ շէնք մը։ Նիկօլայ իշխան Մառի թագուհին՝ դրամ եւ արժեթուղթեր։ Ոեւէ բան չի ստանար իշխանուհի-մայր Էլէն։

Թագաւորը կ'աւելցնէ որ պատերազմէն վերջի տնտեսական ծանր պայմաններու ընտանեկան դժուարութիւնները թոյլ չեն տուած իրեն աւելցնել անձնական հարստութիւնը, այնպէս որ միայն 50 միլիոն լէյ կը կտակէ բարեգործական հաստատութեանց բաշխուելու համար։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հազարաւոր մարդիկ այցելեցին Սինայայի դղեակը՝ թագաւորին մարմինը տեսնելու համար։ Դագաղը դրուած էր պալատին մեծ սրահը, որ բոլորովին սեւերով ծածկուած էր։ Թագաւորը հագած է սրտարդ զինուորներու զօրավարի համազգեստ։ Առջի օր կէսօրին դագաղը կայարան փոխադրուեցաւ թնդանօթի կառքով մը. ետեւէն կուգային արքայական ընտանիքը, նախարարները եւ մեծ բազմութիւն մը. դպրոցականները երկու շարքի վրայ կեցած էին։ Մինչեւ Պուքրէշ բոլոր կայարանները սեւ դրօշակներով ծածկուած էին։ Ժամը 5ին երբ կառախումբը Պուքրէշի կայարանը մտաւ, 101 թնդանօթներ արձակուեցան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը՝ կիրակի, թոյլ տալու համար որ ժողովուրդը լայնօրէն մասնակցի։

Նիկօլայ իշխան Ալեքսանդր թագաւորը Պուքրէշ գնաց՝ յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու համար։ Բոլոր պետութիւնները մասնաւոր պատուիրակութիւններ նշանակեցին՝ վերջին յարգանք մը մատուցանելու համար մեռնող թագաւորին։

Ճէք Տէմփի յաղթական

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Նիւ Եորքի մէջ աշխի գիշեր տեղի ունեցաւ Ճէք Տէմփի-Ճէք Շարքի կոփամարտը։ Ներկայ էին 80—100,000 հանդիսականներ, որոնք վճարած էին 1,250,000 տոլար (31,250,000 ֆրանք)։ Մրցումէն առաջ երկու հակառակորդները կշռուեցան. Տէմփի եկաւ 88 քիլօ 200, Շարքի՝ 88 քիլօ 900։

Կոփամարտիկները սրահ մտան՝ խանդավառ ցոյցերու մէջ։ Երկուքն ալ վստահ կ'երեւէին իրենց յաղթանակին։ Կռիւը եղաւ խիստ արագ եւ սաստիկ։ Առաջին շրջաններուն հաւասար կատաղութեամբ կռուեցան։ 5րդ. եւ 6րդ.ին այնպէս կը կարծուէր թէ Շարքի պիտի յաղթէ. սակայն եօթներորդին Տէմփի զօրաւոր հարուածներ տուաւ իր հակառակորդին ստամոքսին եւ ծնօտին, ու Շարքի գետին ինկաւ՝ ալ չկանգնելու համար (նոք աուտ)։

Շարքին խնամողները կ'առարկեն թէ Տէմփին ծնօտի վերջին հարուածէն առաջ, ցած հարուածներ տուած է Շարքիի, ու չեն ընդունիր այս վերջինին պարտութիւնը։

Մինչեւ հիմա կոփամարտի մը առթիւ այսքան մեծ մուտք չէ եղած։ Ներկաներուն մէջ 5000է աւելի կիներ կային։

Այս յաղթանակէն վերջ Տէմփի ասպարէզ պիտի կարդայ Ճին Թընիին՝ աշխարհի ախոյեանութիւնը ետ առնելու համար անոր ձեռքէն։ Ինչպէս կը յիշուի, Թընի անցեալ տարի մը առաջ կորսնցուցած էր աշխարհի ախոյեանութիւնը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն իշխան Արղութեանի գերեզմանին։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը։

ԼԻՈՆ

Վաղը կիրակի նաւագնացութիւն Իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Դրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժանի» դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ն. Ճանիկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Աղբիւր» Միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Գիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, վաղը կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, ֆոն տը Նանթէյի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՖՕՆ Տ'ՕՊՆԷ

Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ենթակոմիտէին կողմէ կազմակերպուած վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Օպէնայի (Արտէշ) քաղաքապետութեան սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն, ներկայացում։ Կը խօսի ընկ. Վազգէն Մարտիրոսեան։

Բ. ՊԱՏՄԱ - ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆ)

Զ. Ե. Ռ. Մ. Փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ վաղը կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւն.. կ'ընկերանան Գ. Գ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

Միութեան տարեկան մեծ դաշտահանդէսը 7 Օգոստոսին։

Միութեան պատուակալ նախագահ՝ Գ. Պօղոս Նուպարի ի պատիւ տրուելիք թէյասեղանը 21 Օգոստոսին։

ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ՄՆՁՈՅԵԱՆ
եւ
ԸՆԿ. ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
16 Յուլիս 1927 Ֆօն-տը-Շէրիի

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի ժամը 1.30ին ընթերցարանի սրահը, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն սախտօգարար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Ռոստոմ»ը՝ վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին.

«Իշխան»ը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի իրիկոյ, ժամը 8.30ին.

«Վահագն»ը՝ 26 Յուլիս երեքշաբթի իրիկոյ, ժամը 8.30ին.

«Քրիս»ը՝ 27 Յուլիս չորեքշաբթի իրիկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի իրիկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւնը» 29 Յուլիս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տը Շէրիի ենթակոմիտէի 7րդ զանազանական ժողովը այսօր շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Ակումբ-Դրադարանի սրահը։

Կը խօսի Ընկ. Արսէն Անճէլեան։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floriaի սրահը։ Շարունակութիւն օրակարգի վիճաբանութեանց։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը 30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Floriaի սրահը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Օրակարգ.— Ներաց. շրջ. պատգամ. ժողովի հարցը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը՝ վաղը կիրակի, առաւօտեան ժամը 8ին։ Հաւաքավայր՝ 138, Rue Etienne Dolet, Alfortville։ Մրցողները ներկայանան վարչութեան հաւաքատեղին մինչեւ այս իրիկուն։ Մրցման հանգրուանը 30 քիլոմեթրի հեռաւորութիւն ունի։ Մինչեւ չորրորդ պիտի ստանան պատուանշան։

ՀԱՅ ԼԵԴԷՈՆԱԿԱՆ միութեան Լիոնի մ. ճիւղի անդամական ժողովը՝ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, 75 Ave. Berthelot Հայոց Եկեղեցիին կից Ազգ. խորհրդարանը։ Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայքի բոլոր լէգէոնականները։

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Ց. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն սոյն դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դերերով։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հ. Յ. Դ. Ֆօն-տը-Շէրիի ընթերցարանին վիճակահանութիւնը որ տեղի պիտի ունենար վաղը, յետաձգուած է. տեղը և թուականը կը յայտարարուին «Յառաջ»ի միջոցաւ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
(ՆՈՐ ԳԻՆԵՐ)

Աղբիւր ամմահութեան 15, Աւրայի գիշերները 25, Մօպասանի վիպակները 2, Դարձը 8, Դերասանուհին 8, Կինը 6, Աֆրոդիտէ 10, Միւրինա 8, Լեռ խաչը 8, Աստուածները ծարաւի են 20, Աւազակապետը 30, Թաֆայէլ 18, Աշուղ Ղարիպ 5, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Ինքնուսոյցիչ զրուցատրութիւն 10, Երգարան 6, 7.50, 10, 25, Ազգային ջութակ 25, Եղողաքերթը 5, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Թաթրա ալէյ 5, Մեկ կինը 10, Ցիմար կոյսը 10, Պէքքի Մուսթաֆա 5, Լռութիւնը 7.50, Կոյսի մը օրագիրը 5, Համլէթ 10, Օթելլօ 12, Ճնոյշ 5, Լէօպարտի 5, Պէպէլս 10, Արցունքներ 4, Տօքթ. Վարդան 6, Աքլոր եղբայր 6, Րեւոլի մանկավէպեր 7.50, Լուսացուեր 8, Կեանքը ինչպէս որ է 8, Զարշալ Արթին աղա 5, Ազգաբարեար 4, Արօէն Լիւբէն 18, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Արտիստը 20, Ժան Ճուան 25, Ժիւսթինա 30, Յարութիւն 30, Մատեան Մանկանց 50, Հէքիմարան 50, Վերջադրային տակ 5, Մագաղներու մէջ (2 հատ.) 25, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, Ինչպէս նաեւ վիպական, Թատերական եւ ազգային-կրթական ամէն տեսակ գիրքեր։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ
ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ
ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ
Փոսթի ծախք չկայ

20 ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
«ԼՈՒՍԱՔԱՂ»ԻՆ

Ստանալու համար դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

ՍԱԿԱՐԱՆ
22 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք ոսկի 100 Mark		607
Թրքական ոսկ. L. Trq.		13
Թրք. ոսկի	» or	119
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	15
Տրաքմի	» Drachme	33
Լիր	» » Lire	130
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge	71
Զուից.	» Frc. Suisse	499
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3400
II	1995
III	1090
Թուրքիոյ Լոթ. Lots turcs	165

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՖՐԱՆՍԱ	
ԱՆԳԼԻԱ	20 շ. 40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»
ԻՏԱԼԻԱ	
ԱՄԵՐԻԿԱ	
ԵՒՐՈՊԱ	

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire · SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
(208bis, Rue Lafayette · PARIS (10e)
TÉLÉPHONE NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ 1927
24 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 397 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հաւանաբար շատեր զարմացան որ այնքան ընդարձակ տեղ տուինք Փրակայի միջազգային մարզահանդէսին, թէ՛ թարգմանութեամբ եւ թէ մասնաւոր թղթակցութեամբ։

Մանրամասնօրէն պարզելով նորագոյն ժողովուրդի մը այդ հոյակապ եւ աննախընթաց ճիգը, մեր նպատակն եղաւ մանաւորապէս երիտասարդութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել կենսական կէտի մը վրայ։

Ինչպէս տեսան բոլորը, Չեխօ-Սլովաքիոյ մարզական շարժումը ունի իսկապէս համաժողովրդական հանգամանք։ Առողջ խորարմատ և բազմաճիւղ, ու միանգամայն տարերային։ Կ'ընդգրկէ ամբողջ սերունդ մը, առանց սեռի խտրութեան։ Իսկ վարիչ միտքը՝ բուն իսկ մարզանքն է, բառին ամէնէն լայն իմաստով։

Այլապէս, դժուար թէ կարելի ըլլար քով-քովի բերել երեսուն, յիսուն, եօթանասուն հազար երիտասարդներ, եւ շարժման մէջ դնել պարբերաբար, սովորական թափօրներէն մինչեւ միջազգային ողիմպիականը։ Մարզանքը՝ օրուան մէկ անհրաժեշտ զբաղումն է չեխ երիտասարդին եւ աղջկան համար, և ոչ թէ պատահական ժամանց, կամ մրցում շահելու միջոց։ Անշուշտ այնտեղ ալ կան յատկապէս մրցահանդէսի նուիրուած խումբեր, ինչպէս հռչակաւոր «Սլավիա»ն, որ քաղաքէ քաղաք ման կուգայ, գնդախաղի ախոյեաններ փնտռելով։ Բայց անոնց քովեւ, կամ աւելի ճիշդ՝ կռնակը կը տիրապետէ ու կ'աճի բուն բանակը մարզանքի համար սիրողներուն եւ զարգացնողներուն։

Ահա ի՛նչ որ կ'ուզէինք տեսնել նաեւ՝ մեր մէջ։

Հակառակ մեր տարագիր եւ ցիրուցան վիճակի չարչարանքներուն, եռանդ չի պակսիր հայ երիտասարդութեան մէջ, մարզական առաքինութիւնները տարածելու համար։

Բայց շարժումը կիսկատար է, կը հեւայ ու կը ճռնչէ։ Եւ իւրաքանչիւր, ամէն տեղ իր հասկցած եղանակով կը շարժի։ Բուն Փարիզը իր գլխուն՝ եւ թաղերն ու արուարձաններն ալ իրենց ուզածին պէս։ Երկու կեդրոն՝ միեւնոյն տեղին մէջ, մէկը հաւաքական, միւսը անհատական։ Մարսէյլը՝ թէեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով, բայց նոյնքան անհատական որքան Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Գաւառները՝ իրենց վիճակին ձգուած։ Ռումանիա, Պուլկարիա, Յունաստան թէեւ միեւնոյն ընդհանուր անունին տակ (Հ. Մ. Ը. Մ.), բայց իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ։ Ո՛չ մէկ սերտ կապ եւ պարտաւորիչ ուղեցոյց։ Փարիզի ամբողջ եռանդը՝ գնդախաղի մրցումներով կը սպառի, մինչ ուրիշ գաւառներ կը հաւաստեն թէ աւելի լաւ հասկցած ու զարգացուցած են մարզական ոգին։

Մէկ խօսքով, չկայ վարիչ գլուխ մը, որ ընթացք եւ մղում տայ շարժման, ցանցը տարածելով, միակողմանի մոլութիւնները դարմանելով եւ շիտակ հասկցողը քաջալերելով։

Գիտենք որ պարբերաբար ժողովներ կը գումարուին մարզական միութեանց կողմէ, ընդհանուր գործակցութիւն հաստատելու կամ աշխատանքի նոր ծրագիր պատրաստելու համար։ Վերջերս խորհրդակցութիւններ ալ կատարուեցան, պատգամաւորական ժողովի մը մասին։ Մեզի անծանօթ կը մնայ այդ ժողովներուն արդիւնքը։ Բայց, առ հասարակ լաւատես չըլլալով պատգամ. ժողովի մը յաջողութեան մասին, կամ առնուազն հաւանական չգտնելով անոր մօտալուտ գումարումը, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել աւելի կործնական միջոց մը։

Կարելի չէ՞, գոնէ մէկ տարուան համար, Փարիզի մէջ ընտրել 10—15 հոգինոց կեդրոնական վարիչ մարմին մը, որուն ենթակայ ըլլան մարզական բոլոր միութիւնները, Ֆրանսայէն մինչեւ Պալքանները եւ Ամերիկա։ Այդ մարմնին անդամները պէտք է ընտրուին իւրաքանչիւր գաղութի, շրջանի կամ քաղաքի մարզական ընդհ. ժողովներէն, իբրեւ լիազօրներ, հոգ չէ թէ Փարիզ բնակին։ Մարզական շարժումը որոշ սկզբունքներ եւ կանոններ ունի. այնպէս որ, աւելորդ են ակադեմական վիճաբանութիւնները եւ «քոնկրէ»ները։ Միւս կողմէ, պայման չէ որ վարիչ մարմնին անդամները անպատճառ մարզական մասնագէտներ ըլլան։ Պէտք եղած տեղը տալով՝ մասնագիտական տարրին, մնացածը լաւ է յատկացնել այնպիսիներու, որոնք կարող են գործ արտադրելու եւ հեղինակութիւն կը վայելեն։

Մեր կարծիքով, այսպիսի մարմին մը լիովին կը համապատասխանէ ներկայ պայմաններուն։

Միամտութիւնը չունինք հաւատալու թէ կազմուելիք կեդրոնական մարմինը հրաշքներ պիտի գործէ մէկ վայրկեանէն միւսը։ Էականը այն է որ անոր եռեւ կեցող մարզական խումբերը ապացոյցը տան հաւաքաբար գործելու իրենց անկեղծ կամքին։

Անոր առաջին գործը պիտի ըլլայ մաքրել մթնոլորտը, միանգամ ընդ միշտ փակելով ամէն վէճ, եւ վերահաստատել միացման ջիծը։ Այսպէս գետինը հարթելէ յետոյ, դիւրին է մարզական շարժումը դնել շիտակ ճամբու վրայ, եւ լայնօրէն զարկ տալ անոր։

Մենք Փրականեր չենք սպասեր, բայց կրնանք անոր մանրանկարները ստեղծել, համաձայն տեղին եւ մեր միջոցներուն։

Մարմնէն — Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

«Ազդարար», բացատրելով թէ ի՛նչպէս ձախողեցաւ 15,000 հայ գաղթականներու Հայաստան փոխադրուելու Նանսէնեան ծրագիրը, առաւելապէս Ռուսիոյ չկամութեան հետեւանքով, կը գրէ (16 Յուլիս).

«Թերեւս առարկողներ գտնուին որ մարդիկը բարեացակամ են, բայց դրամ չունին։

«Հսկայական երկրի մը համար ի՞նչ նշանակութիւն ունի մէկ միլիոն ոսկի, երբ անդին միլիոններ կը ծախսէ ամէն ամիս, այս կամ այն նպատակին համար։ Միայն անգլիացի հանքագործ բանուորներուն երեք միլիոն ռուբլին մօտ նպաստ տրուեցաւ, առանց հաշուելու ուրիշ միլիոններ որ տարիներէ ի վեր կը թափուին համաշխարհային հրապարակներու վրայ։ Միայն Չինաստան քանի մը տասնեակ միլիոն հալեցուց։

«Կրնայ ըսուիլ թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը այն է պոլշեւիկներուն համար, ինչ որ է ձուկը ջուրին համար։ Շնչելու եւ ապրելու համար, մարդիկը ստիպուած են կորել իրենց բերնէն, եւ դուրսը առատօրէն ծախսել։ Կրնայ ըլլալ։ Ի՞նչ ըսել, սակայն, ուրիշ ծախքերու, որ կապ չունին այդ կենսատու ջուրին հետ։ Ահա Հրեաներու տեղաւորման պարագան։ Ծայտնի ամերիկացի մը, Ֆէլիքս Մ. Վորպըրկ, որ վերջերս Ռուսիա գնաց եւ սեփական աչքերով տեսաւ ամէն բան, Նիւ Եորք վերադարձին, բառ առ բառ ըսած է.

«Մինչեւ այժմ 130,000 Հրեաներ տեղաւորուած են մասնաւոր գաղութներու մէջ, եւ ինքնաբաւ դարձած։ Շատ քաջալերական էր տեսնել որ այս ժողովուրդը, իր տեղաւորման «երբորդ տարին» մէջ, արդէն իսկ սկսած էր վճարել իրեն եղած փոխատուութիւնները։»

«Որքա՛ն շատ եւ զատն խորհրդածութիւններու տեղի կուտան այս յայտարարութիւնները. պոլշեւիկ կառավարութիւնը, հակառակ այնքան դիմումներու եւ աղաչանքներու, կը մերժէ ո՛չ միայն դրամ տրամադրել 15,000 Հայերու տեղաւորման գործին, այլ երաշխաւորութիւն անգամ չի տար, երբ ուրիշներ դրամ ճարելու պատրաստակամութիւն կը յայտնեն։ Իսկ անդին, սեփական քսակէն միլիոններ կը տրամադրէ, տասնապատիկ աւելի թիւով Հրեաներ խմբելու համար մասնաւոր գաղթավայրերու մէջ։ Եւ այն ալ ո՛չ թէ հիմա, այլ երեք տարի առաջ։

«Ինչո՞ւ ուրեմն երկու չափ-երկու կշիռ այս անհեթեթութիւնը, որ ոչ իսկ պոլշեւիկեան տրամաբանութեամբ կը բացատրուի։

ՏԵԽՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Երկու գերման օդանաւորդներ՝ Հաղէ եւ Ռիսթիչ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 4.5ին Տէսաուէն ճամբայ ելան Եունքէրս օդանաւով մը՝ կոտրելու համար տեւողութեան մրցանիշը, որ կը պատկանի Չէմպըրլինի եւ Աքոսթայի (51 ժ. 11'25'). Օդանաւը պէնզին առաւ 60 ժամուան համար. կը կշռէ 3700 քիլօ եւ շարժիչ մեքենան 310 ձիու ուժ ունի։ Երէկ առաւօտ առնուած հեռագիր մը կ'ըսէր թէ օդանաւորդները Լայփցիկի եւ Տէսաուի միջեւ կ'երթեւեկեն եւ մինչեւ այդ ժամը կտրած էին 3100 քիլոմեդր, միջին հաշուով ժամը 120 քիլոմեդր։ Օդանաւորդները մտադրած են շարունակել մինչեւ այս առաւօտ։

Այս փորձէն վերջ, երկու օդանաւորդները զալ շաբաթ Գերմանիայէն Նիւ-Եորք պիտի երթան մէկ թռիչքով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա կը զինէ Քիւրտերը?

Թէհրանէն կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի Յուլիս 22 թուականով.—

Հոս հասած լուրերու համաձայն, Միջագետքի սահմանագլուխի Քիւրտերը կանոնաւոր բանակի զինուորներուն կողմէ զինաթափ ըլլալէ վերջ կրկին կը զինուին Թուրքիոյ կողմէ։

Կասկած կայ որ Մոսկուան է խռովութիւն սերմանողը, նպատակ ունենալով միացնել Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի Քիւրտերը՝ նոր անհանգստութիւն մը պատճառելու համար Անգլիոյ։ Կը կարծուի թէ այս գործերուն մէջ Թուրքիա իբրեւ գործիք կը ծառայէ։

Պարսիկ կառավարութիւնը մասնաւոր ինքնաշարժերով զինուոր կը փութացնէ խռովութեանց շրջանը։

Կացութիւնը ծանր կը նկատուի։

Թուրքիա եւ Իտալիա կը բարեկամանան

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ թէ Պելկրատի անգլիական դեսպանը այս միջոցին Լոնտոն կը գտնուի, կարգ մը խնդիրներու մասին բացատրութիւններ տալու համար իր կառավարութեան։ Աշխատակիցը, տեղեկութիւններ հաղորդելէ յետոյ իտալ-սերպ յարաբերութեանց մասին, կը գրէ ի մէջ այլոց.

«Փարատուած վտանգներէն մէկն ալ, անկասկած Թուրքեւ-սերպ դաշնակցութիւն մըն էր, ուղղուած Իտալիոյ դէմ։ Սակայն այն միջոցին երբ պաղութիւն առաջ եկաւ Իտալիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, ուշագրաւ ձեւով բարուոքեցան Թուրք եւ իտալական յարաբերութիւնները։

Նոյնիսկ Թուրք եւ իտալական համաձայնութեան մը խօսքերը կան։ Այդ համաձայնութեամբ, կարգ մը երաշխիքներու փոխարէն, Թուրքիա կարեւոր արտօնութիւններ պիտի տայ Իտալիոյ, տնտեսական եւ գաղթականական խնդիրներու մէջ։ Սակայն այս նախագծերը դեռ վերջնական ձեւ առած չեն։

Թուրք եւ ռուս յարաբերութիւնները, Մոսկուայի ուզածին չափ սերտ եւ անկեղծ չեն։

Պաղեստինը Իտալիոյ չեն տար

Փարիզեան թերթի մը Հռոմի թղթակիցը հեռագրած էր թէ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին՝ Պաղեստինի հոգատարութիւնը Իտալիոյ յանձնելու համար։

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այս լուրը բացարձակապէս կը հերքուի։ Ընդհակառակն, անգլիական կառավարութիւնը ծրագրած է մօտ օրէն կարեւոր փոխատուութիւն մը երաշխաւորել Պաղեստինի։ Այս երկիրը կը մտնէ բրիտանական կայսրութեան հողամասերուն մէջ եւ վերջին գաղթային համագումարը իր ծրագրին մէջ իբր այն նկատի առած է զայն։ Անգլիա ո՛չ Իտալիոյ, ո՛չ ալ ուրիշ ոեւէ երկրի կ'ուզէ տալ Պաղեստինը։

Ռուսիոյ պատերազմական պատրաստութիւնը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները կը մեծցնեն եւ կը խորացնեն Քրոնշթատի պատերազմական նաւահանգիստը։

Բացի Պալթիկէն, Սեւ Ծովու մէջ եւս նաւային ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան։ Ասոնցմէ զատ Ուկրայինայի մէջ ալ ռազմափորձեր պիտի կատարուին, եւ պահեստի ու երկրապահ զինուորներու մասնակի զօրաշարժ պիտի կատարուի։ Այս բոլորը մաս կը կազմեն «Պաշտպանութեան Շաբաթ»ին։

Ռուսիոյ զանազան կողմերէն, մասնաւորապէս Ուկրայինայէն եւ Վոլկայէն բողոքներ կը հասնին կառավարութեան «այս անօգուտ զրգռութեանց դէմ, որոնք կ'արգիլեն գիւղացին խաղաղութեամբ աշխատելէ յեղափոխութեան իրենց տուած հողերուն վրայ»։

∴ Հիւսիսային Ամերիկայէն Ռուսիա հասան 30 խափշիկներ, որոնք Մոսկուայի պրոպագանդի վարժարանին մէջ պիտի պատրաստուին՝ Ամերիկայի խափշիկներուն համայնավարութիւն քարոզելու համար։

Գիւղական սարսափներ երկրին մէջ

Պրիթիշ Եունայթըտ Փրէս Մոսկուայէն կը տեղեկանայ թէ Պիէրտիչէվի (Ուկրայինա) մէջ քանի հոգի —մէջն ըլլալով ոստիկանապետը— սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ ձերբակալուած 46 հոգիէն 18ը մահուան դատապարտուեցան։ Մնացեալ 18 հոգին բանտարկութեան պատիժներ պիտի կրեն։

∴ Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հերքէ Ուկրայինայի մէջ ապստամբութիւն ծագած ըլլալու լուրը։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ռումանիայէն առնուած լուրերը կացութիւնը խաղաղ կը ներկայացնեն։ Ընդդիմադիրներու պետ Նախկին վարչապետ զօր. Աւէրէսքու պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ մինչեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. Էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թէհրանի Նոր Կեանք Թերթի խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած է Պարսկա-Հնդկաստանի թեմական Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Մագիստրոսի հետ, Էջմիածնի կացութեան մասին։ Կուտանք կարեւոր մասերը.

— Եկեղեցիի մասին Պոլշեւիկներու հրատարակած օրէնքներուն ծանօթ եմ. իմ տեսակէտով այդ օրէնքը եկած է սահմանափակելու եկեղեցիի կազմակերպչական գործը։ Այդ օրէնքի համաձայն ամէն, համայնք պէտք է նախօրօք արձանագրուի կառավարութեան մօտ եւ ապա անկէ ստանայ իր եկեղեցին։ Գործկոմներու նախագահները գացած եւ առաջարկած են ժողովուրդին արձանագրուիլ։ Իմ ունեցած վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, այդ ձեւն ալ փոխուած է։ Կալանաւորուած են Դիւտ եպս.ը եւ Խաչիկ վրդ.ը, իսկ Բագրատ Արք.ին որ նշանակուած է Տփխիսէն հեռացած Գէորգ եպս. Չորեքճեանը փոխարինելու, առաջարկած են որ վերադառնայ Էջմիածին։ Միւս ձերբակալուածներու մասին տեղեկութիւն չունիմ։ Էջմիածնի շարժական գոյքերու մեծ մասը եւ արժէքաւոր իրերը վաղուց Մոսկուա ղրկուած են։ Անշարժ կալուածներն ալ, ինչպէս եկեղեցիներն ու վանքերն են, կը համարուին պետական սեփականութիւն եւ պետութեան կողմէ որոշ ժամանակով տրուած են հաւատացեալներու արձանագրուած համայնքներուն։

Դերագոյն Խորհուրդէն Էջմիածին կը մնան երեք հոգի։ Դիւանը մինչեւ հիմա ալ Էջմիածնի մէջ է։

ԿԻՒՅԵՕ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Նախորդ թիւով հրատարակեցինք ամբաստանութեան եւ դատավարութեան պարագաները Կիւյեօի, որ սպաննած էր իր հոմանուհին, եւ դիակը նետած ցորենի դէզի մը վրայ, կրակ տալէ յետոյ։

Դատավարութիւնը շարունակուեցաւ բուռն հետաքրքրութեան մէջ։ Ընդհ. դատախազը կը պահանջէր 100.000 ֆրանք միասնաբար հատուցում եւ ամբաստանեալին գլուխը։ Պաշտպան փաստաբանը ցոյց տուաւ իր ամբողջ տաղանդը մահուընէ փրկելու համար ոճրագործը։

Երդուեալ դատաւորները, դատարանին յուզումին եւ անձկութեան մէջ «այո»պատասխանեցին չորս բախտորոշ հարցումներուն։

Վճիռը տրուած էր, —գլխատում։

Նոյն պահուն, հեռաձայնով՝ կին մը լուր կուտար թէ նպաստաւոր տեղեկութիւններ ունի մահապարտին համար։ Դատարանը չուզեց նկատի առնել։ Եւ, մինչդեռ ոճրագործը, լալով ողբալով կը յայտնէր թէ «ինքնաշարժին մէջ սպաննած էր իր զոհը», դատարանին նախագահը կը շարունակէ ընթերցումը մավճիռին.

Մըլէօնի մէջ հրապարակի մը վրայ պիտի գլխատուի։

Միեւնոյն ատեն, 50.000 ֆր. պիտի վճարուի զոհին մօրը։

ԴԻՂԻ ԳԻՒՂ.— Յունիս ամիսէն սկսեալ Երեւանէն մեկնողներու թիւը ստուարացած է։ Դաշտային աշխատանքներու առատութեան պատճառով, աշխատաւորները հիմա կը դիմեն գիւղերը եւ նուազած է հոսանքը դէպի քաղաք, ինչպէս կը պատահէր ձմեռը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Քաղաքական խաղ մը կայ ներկայիս Անգլիոյ մէջ։ Լուրջ դժուարութիւններու առջեւ է կառավարութիւնը, որ իշխանութեան գլուխ կը մնայ պարզապէս շնորհիւ իր խորհրդարանական մեծամասնութեան։ Սովորական երեւոյթ չէ ի հարկէ երբ կառավարութիւն մը ենթարկուած է խիստ հակակշիռի թէ՛ ընդդիմադիրներուն եւ թէ մանաւանդ իր իսկ կանգնած կուսակցութեան կողմէ։ Ընդդիմադիրներու պայքարը հազիւ թէ կրնայ մտատանջել օրուան վարիչները, տրուած ըլլալով անոնց համրանքը, սակայն ուղղափառ պահպանողականներու քննադատութիւնը իսկապէս անհանգստացնող դրութեան մը մէջ կը դնէ վարչապետը եւ իր շուրջինները։ Ուղղափառները փոքր համատած մը կը կազմեն կուսակցութեան ծոցին մէջ, սակայն իրենց ուժը քաղաքական տեսակէտէն զանցառելի չէ եւ կրնան պղտորել մտքերը։ Հետեւաբար կառավարութիւնը պատճառներ ունի համոզուելու, որ իր հեղինակութիւնը վտանգուած է սաստ չափով եւ տիրող մտայնութիւնը պետական շրջանակներէն ներս ու դուրս, նպաստաւոր չէ սանձարձակ գործունէութեան, բան մը որ բնական կրնար ըլլալ՝ աչքի առջեւ ունենալով իրենց մեծամասնութիւնը։ Երեկոյեան թերթի մը աշխատակիցը կը շեշտէ որ պահպանողականներու համար չարիք մըն է ինքնին այդ մեծամասնութիւնը, որովհետեւ իսկապէս դիւրին բան չէ հաշտեցնել 413 երեսփոխաններու տեսակէտները բազմազան հարցերու շուրջ։ Եթէ կայ ուշագրաւ պատճառ մը, որ լը ջութեան եւ խոհեմութեան կը մղէ պահպանողականներու «Էմփայր» համատածը, այն վախն է որ յանկուցն քայլ մը իրենց կողմէ կրնայ վերիվայր շրջել խիներու ներկայ կացութիւնը։ Դքսերու գահավիժումէն կը նան սպասել ընդդիմադիրները, մասնաւորաբար ընկերվարականները եւ ընտրական վաղաժամ պայքարը իշխանութեան գլուխ կրնա՛յ բերել աննախընթաց խմբակցութիւն մը։

Կը թուի որ ներքին անհամաձայնութիւնները արգիլեր են գլխաւորապէս կարգ մը նախաձեռնութիւններու անձնական քաղաքականութեան։ Պոլտուինի բարենորոգումի փորձերը կամ Չըրչիլի նիւթական նոր ծրագիրները չեն առաներ յաճախ այն քաջալերութիւնը պահպանողական շարքերէն ներս, որուն ամէնէն աւելի պէտք ունէին։

Կարեւոր պատճառներ կան իրենց այս անստոյգ վիճակը բացատրող։ Վերջին երկու տարուան ընթացքին պահպանողական իշխանութիւնը աշխատեցաւ ամէն գնով իրականացնել կարգ մը ծրագիրներ, որոնք ստրատօրէն կը շօշափեն երկրին ընկերային եւ արդիւնաբերական պայմանները եւ որոնք տարիներ շարունակ մնացած են թուղթի վրա՛ փոխանցուելովմէկ գահլիճէն միւսը։ Այս կարգին է օրինակ՝ Լորտերու ժողովին բարենորոգման հարցը, որ 1911էն ի վեր կը քաշքշուի առանց եզրակացութեան։ Թողունք Արհեստակցական Միութիւններու օրէնքին բարեփոխումը, որ արգիլեց էր անցեալ տարուան ընդհանուր գործադուլին։ Աւելի առաջ, 1923ին Պոլտուին փորձեց հաստատել մաքսային դրութիւնը եւ իր կառավարութիւնը սասանեցաւ։

Այսօր երբ դրամատէր իշխանաւորները գոյնզգոյն ծրագիրներ կ'որոճան բարենորոգումի անունին տակ, բոլորը մէկ նպատակի կը ձգտին — կասեցնել ընկերվարական գաղափարներու զէմ։ Այս առաջադրութիւնով է որ, ինչպէս շեշտեցինք ուրիշ առթիւ, պահպանողականները մտածեցին մաքրագործումի ենթարկել Լորտերու ժողովը, նուազեցնել ժառանգական իրաւունքով այդ ազնուապետական արիստոկրատիային մէջ բազմաթիւներու թիւը, միաժամանակ ընդարձակելով անոր հակակշիռի իրաւունքները Համայնքներու ժողովին վրայ։ Անմիջապէս յիշեմ որ այս բոլորը տեսակ մը ինքնապաշտպանութեան միջոցներ են, որովհետեւ ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները կ'երերան այս կամ այն կողմ եւ չունին վճռական ուղեգիծ մը — մանաւանդ ազատականները —, Անգլիոյ կենսական շահերու պաշտպանութեան բեռը ինկած է յաղթական կուսակցութեան վրայ։ Պահպանողականները կը զգան որ այդ շահերու պաշտպանումը աշխատաւորականներու վստահելու խօսքն անգամ կարելի չէ ընել, եւ նոյնքան անխոհեմ է Լոյտ Ճորճի հետեւորդներուն ապաւինիլ այդ հարցին մէջ։ Եթէ կայ ուժ մը, որ կրնայ դէմ դնել բրիտանական կայսրութեան ապառնացող չարիքներուն, այն ալ այդ ազնուապետական կազմակերպութիւնն է։ Ուրիշ կերպով կարելի չէ բացատրել այն անձապարանքը որ կը յատկանշէ պահպանողականներու քաղաքականութիւնը՝ ամրապնդելու իրենց իշխանութեան օրով, այն ամէն բաները որոնք կենսական նշանակութիւն ունին վարչական եւ քաղաքական տեսակէտով։

Լորտերու ժողովը, ինչպէս անունէն ալ յայտնի է, ազնուապետական հիմնարկութիւն մըն է եւ միայն Անգլիացիներուն նման աւանդապաշտ ժողովուրդ մը ընդունակ է՝ յարգելու իր գոյութիւնը այնպէս ինչպէս որ կայ։ Իր օրէնսդրական իշխանութիւնը սահմանափակ է, աւելի քան ուրիշ երկիրներու ծերակոյտը։ Համայնքներու ժողովը միակ հեղինակութիւնն է օրէնքներու վերջնական ձեւաւորումին մէջ։ Լորտերու ժողովին դերը երկրորդական է. տեսակ մը վերաքննիչ մարմին՝ առանց վէթօի իրաւունքի։

Գիտաւոր շարժառիթներէն մէկը իրաւասութիւններու այս սեղմումին՝ պէտք է փնտռել այն երեւոյթին մէջ որ այս ազնուապետական ժողովը իր ներկայ կազմով շատ ալ հաշտ չէ ժողովրդապետական սկզբունքներու հետ։ Մօտ 600 Լորտեր անդամ են անոր՝ շնորհիւ իրենց ծնունդին։ Երկիր մը որ ժողովրդապետական լայն օրէնքներով կը կառավարուի եւ կը վայելէ քաղաքացիական շատ մը ազատութիւններ — անշուշտ այն չափով որ համապատասխան է իր դրամատիրական պայմաններուն — բնականօրէն պիտի չուզէր օրէնսդրական իշխանութիւնը կեդրոնացնել այդ տեսակ հիմնարկութեան մը վրայ։ Բայց վերջին քանի մը տարիներու փորձառութիւնը արթնցուց պաղարիւն Անգլիացիները։ Ի՞նչ հետեւանքներ վերապահուած են երկրին՝ եթէ Համայնքներու ժողովին մէջ մեծամասնութիւն կազմեն ընկերվարականները, որոնք, ինչպէս ծանօթ է ամէնուն, կը ծածկեն շարք մը «արդիական բարենորոգումներ», օրինակ արդիւնաբերական միջոցներու ազգայնացում, դրամագլուխի տուրք եւ այլն. հարցեր, որոնց մէջ խորհրդարանը ունի միակ վճռական ձայնը։ Այս չարիքներուն առջեւ պատուար քաշելու նպատակով անհրաժեշտ է ընդլայնել Լորտերու իշխանութիւնը, իսկ ասոր համար ալ չականն է կարելի եղածին չափ ժողովրդականացնել անոր կազմը։

Այս սկզբունքով է որ Պոլտուին առաջարկեց 300ի զեղչել ժառանգական իրաւունքով ընտրուած Լորտերու թիւը, ընտրութիւնով նշանակել մէկ մասը եւ նիւթական օրինագիծերը ենթարկել երկու ժողովներէն բխած յանձնախումբի մը քննութեան՝ Համայնքներու ժողովին ձգելու փոխանակ։ Այս ընդհանուր գիծերով ներկայացուած առաջարկը մերժուեցաւ խորհրդարանին կողմէ։ Իրաւ է որ կառավարութիւնը այս առաջարկը պատրաստած էր առանց նախապէս խորհրդակցելու կուսակցութեան պետերուն հետ, սակայն միեւնոյն ժամանակ խորհրդարանին կը յանձնէր զայն պարզապէս իբրեւ «հում նիւթ» աւելի ճիշդ առ ի գիտութիւն։ Այս բանը չուզեցին հասկնալ ազատականները եւ աշխատաւորականները որոնք հակառակ էին բարենորոգումին։ Պահպանողականներէն մէկ մասին ընդդիմութիւնն ալ բնականաբար դիւրացուց իրենց պայքարը։

Լոյտ Ճորճի եւ Մաքտոնալտի խմբակցութեանց համար Լորտերու ժողովին բարեկարգումը այնպէս՝ ինչպէս ծրագրեր են իրենց հակառակորդները, բոլորովին անհամապատասխան է ժողովրդական շահերու։ Երկու ժողովները որքան անջատ մնան քաղաքական, վարչական եւ նիւթական խնդիրներու մէջ, այնքան լաւ է։ Որքան ատեն որ կարելիութիւն չկայ ջնջելու օրէնսդրական միակ հիմնարկութիւնով մը, ի հարկէ նախընտրելի է ձախակողմեան տարրերուն համար՝ պահել Համայնքները իրենց ամինալայն իրաւասութիւններով՝ առանց միջամտութեան եւ թողլ տալ որ Լորտերու ժողովը շարունակէ մնալ աւանդական խորհրդանշան մը։ Բուռն քննադատութիւններ եղան կառավարութեան դէմ, «որ սահմանադրական իրաւակարգի պահպանումի պատրուակով, կը փորձէ յեղաշրջել զարերէ ի վեր ստեղծուած կացութիւնը»։ Աշխատաւորականներու կարծիքով անիմաստ է նախազգուշական միջոցներու դիմել վաղուան համար. չէ՞ որ իրենք լիովին ըմբռնած են ժողովուրդին շահերը եւ ծանօթ են այն բոլոր ձեւերուն որոնք կրնան փրկել պետութեան քաղաքական եւ ընկերային պայմանները։ Ազատականները կը ձայնակցին Մաքտոնըլտի հետեւորդներուն՝ բացատրելով որ Լորտերու ժողովը պէտք է տակաւին մնայ իր ներկայ վիճակով. Համայնքներու ժողովը՝ ամէն ինչ է այս ազատ հայրենիքին համար։ Իսկ «Էմփայր» պահպանողականները կը պնդեն որ առայժմ ատենը չէ զբաղելու այս բարենորոգումներով։

Երեւութապէս ընդդիմադիրներու քննադատութիւնները թելադրուած են այս հարցէն. սակայն իրականին մէջ բարենորոգումի խնդիրը պատրուակ մըն է յառաջ տանելու համար իրենց պայքարը օրուան իշխանութեան դէմ։ Շատ դիւրին է իրենց համար այս տեսակ փափուկ հարց մը օգտագործել իրենց կուսակցական շահերուն համար։ Այլապէս իրենց շարքերուն մէջ եւս կան մարդիկ որ համոզուած են թէ դահլիճին ձեռնարկը կարծուածին չափ ալ յետադիմական չէ։

Կը թուի թէ պահպանողականները իրենք են որ կը ստեղծեն դժուարութիւնները, նախաձեռնարկ ըլլալով այն բոլոր բարենորոգումներուն, որոնք իբրաւ պէս անհրաժեշտ են արդիականացնելու համար կարգ մը հնութիւններ։

Լորտերու ժողովին բարեփոխումը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով եւ հաւանական չէ որ իրականանայ պահպանողականներու օրով։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊԱՂՏՈՒԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԸ բացուած է 1925ին, ունի 173 աշակերտ, 15ը ստարական։ Վարիչն է Ա. Մայիլեան։ Երաժշտանոցը ունի իր երաժշտական թերթը։ Բաժնուած է 9 դասնամուրի, 4 ձայնի մշակման, 3 Ջութակի եւ 1 Թաւ Ջութակի դասարաններու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱ՛Յ

Անդրկովկասի Դաշնակցային կառավարութեան նախորդ փոխ նախագահ Ս. Խանոյեան «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (8 Յուլիս) տխրագին ոճով մը կը շօշափէ այս հարցը։ Վ՛րդ ըէքլամներուն քոստ ճաշակալորներուն՝ թող՛ըր ք'ափսոսան եւ ժողովուրդը կը պահանջէ գեղարուեստ ու գրականութիւն. ահա՛ ճշմարտութիւնը։

— *Մեր գրականութիւնը աղքատ է։ Խօսքս խորհրդային գեղարուեստական գրականութեան մասին է։ Քաղաքացիական կռուէն յետոյ, տասը տարի անցաւ. գրեթէ ամուլ։ Չկայ աչքի զարնող վէպ մը, ոչ ալ բանաստեղծութիւն մը, որուն վրայ որոճար ու հիանար մտաւոր սերունդը։*

Իսկ այդ ձեւի գրականութեան պակասը զգալի է եւ վնասակար։

Հայաստանի պետական Հրատարակչականին թէ կեդրոնական եւ թէ մասնաճիւղերուն գրատուններուն ու գրադարաններուն վարիչները կը վկայեն թէ մեծ է գեղեցիկ գրականութեան պահանջը։

Մեր նորագոյն գրականութիւնը իր ջուխտ մը գրողներով չի կրնար գոհացնել ընթերցասէր սերունդին պահանջները։ Վնասակար երեւոյթ է, բայց փաստ է։ Այս ճակատ երեւոյթին կը նպաստեն մեր հին ուսուցիչները, որոնք կրթուած ըլլալով Րաֆֆիի, Պռօշեանի դասական վէպերով, ժառանգաբար իրենց աշակերտներուն կը յանձնարարեն կարդալ նոյն Րաֆֆին, Պռօշեանը կամ Մուրացանը։

Մոռցուա՛ծ են գեղեցիկ գրականութիւնը, կենցաղային գունաւորութիւններով հարուստ ստեղծագործութիւնները։

Երբեք կողմնակից չենք այն բացատրութեան թէ «Թէեւ վատ է, թոյլ է. բայց մերն է»։ Ժամանակ է վերջ տալու «տնային պատերազմին» եւ պահանջել մեր գրողներէն որ լրջօրէն քննեն տագնապը մեր գրականութեան։

Մենք ժամանակ չունինք շոյելու անշնորհ, ապիկար ու անտաղանդ «գրողները», որոնք գանազան պետական, գրական խմբակցութիւններու պիտակը իրենց վահան են ընտրած։ Ցանցանք է զանոնք խառնել անգամ գրական խումբերուն։

Մեծ է պահանջը գեղեցիկ գրականութեան։

— Գիրք կ'ուզեն, գիրք չկայ, կ'ըսեն գրավաճառները։

Եւ այս պահանջէն մղուած, պետական Հրատարակչականը հրատարակեց շարք մը հին գիրքեր դասական հեղինակներէ.— Շիրվանզադէ, Րաֆֆի, Թումանեան, եւ այլն։

Սակայն ի՞նչ կ'ընեն մեր նոր գրողները. ինչո՞վ զբաղուած է իրենց միտքը. ի՞նչ գեղարուեստական պարուճներ ունին։

Շատերը կը յղփացնեն իրենց խելքը գեղարուեստական երգանակով մը տալու համար «Այսօր ուան կեանքը»։ Սակայն «Այսօրուան կեանքը» դեռ ձեւաւորուած չէ, շատ մշուշապատ է ան ու հասուն։ Իսկ մեր գրողները, եթէ նոյնիսկ իրենց մէջ կայ շնորհքի մը նշոյլը, դեռ անզօր են գեղարուեստական, հոգեբանական ներկերով ու կառուցուածքով տալ եղածը։ Ուստի իրենց փորձերը կը կրեն նկարչական աբաց փորձերու՝ «խազգիտագեղած տեսարաններու» երանակներ։

Ինչու չեն գրեր «յիշատակներու», նկարագրականներ Հայաստանի քաղաքացիական կռիւներու մասին. կը հարցնէր ոմս ընկեր, որ մեծ մասնակցութիւն ունեցած էր Հայաստանի մէջ 1920ին տեղի ունեցած դէպքերուն մէջ։

Օրինակ, կարելի չէ՞ տալ Նոր-Բայազիտի, Կարսի, Ղազախի ապստամբութիւններու յիշատակները գեղարուեստական արտադրութեամբ։

* * *

Ու Խանոյեան, ճիշդ այն հարուստներուն նման, որոնք դրամով կ'աշխատին անմահացնել իրենց յիշատակը, կը հրաւիրէ գովասանք հիւսել իրենց «մեծ» կռիւներուն մասին։ Եւ սակայն այս պահանջուածը «գեղեցիկ գրականութի՞ւն է» միթէ։ Այո՛, այնքան գեղեցիկ որքան քոստ էր ըէքլամը նոյն անձի եւ դուրսի թագ բերաններուն «խորհրդային նոր ու բարձր գրականութեան» մասին։

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹԻ ՄԱՏԱՆԻՆ

Պատմուածք մը ամերիկաբնակ երիտասարդ գրող Համաստեղէն, ծննդավայր «Գիւղը» պատմուածքներու հաւաքածոյին։

— *Խնամի՛։*

Խոիկ Ակօն էր, որ կը պոռար սանդուխին եւ կամ դուռին վրայէն։ Եթէ խնամին հոն չըլլար, սանամօր դուռը կը փորձէր։

— Սանամար, էսօր էստեղէն անցած ատենս, տեսայ՝ ձեր կտուրին ճոթոնը ծռած է։ Ո՞վ գիտէ, օր մը, նայիս մէկին վրայ կ'իյնայ։ Հա, տես, որ բանկամ չըլլայինք, այս բաները խօսելու համար ներս չէի մտնելու։ Թո՛ղ ծռի, թո՛ղ իյնայ, իմ ի՞նչ հոգս։

Սանամարը կը հասկնար։ Խոիկ Ակօն օղի խմելու եկած էր։

Կը պատահէր, որ սանամարը տնտնար մի քիչ, օղին չբերէր։ Այդ պահուն Խոիկ Ակօի աչքերը՝ նեղն ինկած շան մը աչքերուն պէս արգահատելի փայլ մը կ'առնէին, ու վերջապէս կը խօսէր.

— Սանամար, Աստծոյ խէրուն, պտրիկ մը օղի չկա՞յ, սանկ կոկորդս թրջեմ։

Այն օրը, որ օղի չըլլար, Խոիկ Ակօի երեսը բուռ մը փուշ կը դառնար։ Ուսերը սօթթած կամաց մը կ'անցնէր պատերուն տակով։ Եկեղեցի չէր երթար, դրացիներուն բարեւ չէր տար, յօնքերը կախ, աչքերը վար, դէմքը հողէ շինուած ազաման կը դառնար։ Այդ օրը անոր այնպէս կը թուէր, թէ տան կահկարասիները անկանոն շարուած են. թէ կինը իր զաւկին ձայնը գիտմամբ չէր ուզեր կտրել։

— Պառ, կնիկ, էդ լակոտին ձէնը կտրէ, կ'ըսեմ։

Խեղճ կնիկն ինչպէ՛ս ընէր։ Էրկանը վախէն ուրուր տերեւի պէս կը դողար։ Փոքրիկը ձայնը չէր կտրեր, հեղ մըն ալ տեսնես Խոիկ Ակօն կը հայհոյէր, ձեռքը հասած ջազամանը եւ կամ նոյնիսկ կատուն կնկան գլխին կը նետէր, ու ճրագը կ'իյնար կը մարէր յաճախ։ Ջաւակները կուլային։

Դրացիները այլեւս գիտէին, որ Խոիկ Ակօն այդ օրը օղի գտած չէր։

Երբեմն, երեկոները, կինը խոնջած շոկած, սալապուրը լեցուցած՝ կը սպասէր էրկան։ Փոքրիկները գլուխնին ծռած՝ խոնջային վրայ կը քնանային։ Ախ, այդ պահուն ի՛նչ անուշ էր անոնց քունը։ Հեղ մըն ալ տեսնես փողոցէն կը լսուէր Խոիկ Ակօի ձայնը։ Օղի գտած էր այդ օրը. ուրախ էր ու դուրգին դուռը կը բանար հին երգ մը թափթփելէն։

Դինոյ գուռնա չալեցին,
Մեր քէլ Մարկոն կարգեցին,
Տէր Անտոնը սանհար բռին,
Իրիցկինը սանամար։

Դրացիները այլեւս գիտէին, որ Խոիկ Ակօենց տան մէջ այդ իրիկուն կռիւ չկայ։

Փոքրիկները իրենց գլուխները կը շարժէին իրենց քնած կը ... բէն այնպէս, ինչպէս գառ հօտ մը կ'անցնի ցաքեններու վրայէն։ Ուրախ էին, ... Կնոջ երեսը միայն էրկան նոսված օրը կը ժպտար ... երեկոները կարծես ... լոյսն ալ սովորականէն ... պայծառ կ'երեւէր։

— Կնիկ, լաւ կ'երգեմ ... ես էդ տիրացու Գէվոին կ'անիծեմ կնիկ, զաւակնիս նիմ տէր՝ աչքը չի վերցնե ...

Խոիկ Ակօն, այլեւս ... ոտքի վրայ կանգնելու ... բող, սիւնին տակ կը ... ոտքերը փարատ դնելով։

— Խաչիկ, իմ ... լակս, մէյ մը գիրքդ ... նեմ՝ էդ վարժապետը ... սորվեցուցեր։

Խաչիկ կը բերէ գիրքը ... սկսէր կարդալ կէս մը ... «Կովը կաթ կուտայ» ... Խոիկ Ակօն կը սկսէր ... բերանը կաւէ ազամանի ... բացած։

Խաչիկը կը շարունակէր ... դայ։ Ի՛նչ հոգ, թէ ... կը պաղէր սեղանին վրայ ... լական էր, որ տան մէջ ... տրամադրութիւն կար։

— Հա, կարդացի՞ր, ... Աֆէրիմ, լաւ ես ... կ'արթննար խօսելէն եւ ... ատեն կարմիր թաշկին ... շրթունքները սրբելէն։

Այդ ատենն էր, որ փոք... նիրը համարձակութիւն ... նային իրենց հօրը հետ ... լու, նոյն իսկ անոր ծունկին վրայ նստելու։ Այդ ... որ Խոիկ Ակօն պզտոր ... կը նայէր կնոջ, նոյնիսկ ... գրկէր ու կը համբուրէր ... Է՛հ, ի՛նչ լաւ էր, որ Խոիկ Ա... կօն միշտ օղի խմէր ու ... տան գար։

Խոիկ Ակօն շատ բարի ... լար, երբ կը գինովնար։ Ե... նոյնիսկ փողոցին վրայ ... նան գրկեց ու ուզեց ... յին երեսը համբուրել։

* * *

Ամառ օր մը, կալի կա... խատանքի օր մը, Խոիկ ... կինը տան մէջ կ'առ... կը ... իր զաւակները այրեցնելու ... մար։ Գիւղացիները, մեծ ... տիկ, դաշտի աշխատ... լծուած էին. փողոցներուն ... կային շուներ թափառ... մըն ալ Խոիկ Ակօն։

Այդ օրը Խոիկ Ակօն ... նամօր դռնէն շատ էր ... Խնամիենք տունը չէին. ... բոլորը դաշտի աշխատ... լծուած էին։ Խաչիկն ալ ... պէր Մուսեխի մօտ կամ ... կ'երթար. սակայն, այդ ... տուն եկած էր։ Մի քիչ ... էր Խաչիկ։

Կինը կերակուր կը ... երբ Խոիկ Ակօն ներս ... պեխերը վայրի կատուի ... խերուն պէս ցից ցից եղ...

— Ծօ, հոս եկուր ... շան լակոտ, կամ կամենալ ... ներ գացեր։

Խաչիկ չփոթեցաւ. ... գեց օգնութեան համար։

— Խաչիկն հիւանդ է, ... գլուխը կը ցաւի, մարդ։

Խոիկ Ակօն տեսնելու ... պատակը իջեցուց տղուն ... սին։

—«Հիւանդ եմ» կ'ըսէ ... խատել չերթայ, հա՞յ։

Խաչիկ դուրս փախաւ ... բորդ ապտակէն ազատելու ... մար։

«Ա՛խ, ինչ լաւ էր, որ ... միշտ գինով ըլլար»— կը ... ծէր փոքրիկ Խաչիկը՝ իր ... րիկ գլուխը շարշրկելով ... այնպէս կը թուէր, թէ ... հայրերը բարի կ'ըլլան ... տեւ օղի կը խմեն. թէ ... հայրերը օղի շատ ... իր հայրը չունէր, անոր ... չէ՞ միշտ կռիւ կար ... մէջ, ու իր մայրը ... կ'ուտէր իր հօրմէն։

Իրիկուան դէմ էր ... ները, իրենց կալի աշխատ... ներէն դարձած, կը վազ... կը ցատկէին, կ'երգէին ... սուլէին անհոգ։ Խաչիկին ... պէս կը թուէր, թէ խեղճ ...

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՍԻՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

Գացեր եմ շուկէն էնիր եմ բազար,
Զըն տղէն կ'առնիմ, անունն է Նազար,
Նազա՛ր, ջա՜ն Նազար, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ զիս չառնիս, պէժուրատ մեռնիս:

Գացեր եմ էգին, եյայ սանծի ծառ,
Զըն աղջիկ կ'առնիմ, անունն է Փայծառ,
Փայծա՛ռ, ջա՜ն Փայծառ, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ զիս չառնիս, անպատանք մեռնիս:

Գացեր եմ շուկէն, առեր եմ ասեղ,
Զըն տղէն կ'առնիմ, անունն է Բարսեղ,
Բարսե՛ղ, ջա՜ն Բարսեղ, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ զիս չառնիս, ծըռիս ու մեռնիս:

Գացեր առաքելոյ, եյայ Սուրբ Նշան,
Զըն աղջիկ կ'առնիմ, անունն է Շուշան,
Շուշա՜ն, ջա՛ն Շուշան, ծառ սիրոյ էղնիս,
Թէ որ զիս չառնիս, Թառամիս մեռնիս:

Հաւաքեց ՄԻՀՐ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

մագերը գզուած, լաչակը պատռած, կրակտան էշիկին վրայ նստած՝ կուլար ու ազբարիկին ծիծ կուտար, իսկ հայրը կը հայհոյէր տակաւին։

Իրիկուններ, ճաշէն յետոյ գիւղի փոքրիկները կալատեղին կը հաւաքուէին։ Անոնց դէզերուն մէջ աչքկապուկ կը խաղային, Մ'անանինց տանձենին կը քարոտէին, փայտերով ձի կը խաղային։ Այդ բոլորին մէջ՝ առաջը Խաչիկն էր։

Խաչիկը այդ երեկոյ իր ընկերներուն հետ տանձենին քարոտելու չգնաց։ Հէքեաթ սիրող մի քանի փոքրիկներ, Մալխաս Արութի շուրջ հաւաքուած, կը խնդրէին, որ իրենց հեքիաթ մը պատմէ։ Անոնց մէջ էր նաեւ Խաչիկը։ Վերը լուսնկան էր, իսկ վարը լուսնկայի գոյն ու ձեւ կալը։ Մալխաս Արութ, դէզերուն մօտ ծալլապատիկ նստած, այս անգամ մոգական մատանիին հեքիաթը կը պատմէր.—

— Վախտին կ'ըլլի չըլլի Ջանիւ Ջիվան պէգիրիկէն մը կ'ըլլի..

Եւ Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէս ճիվանշիր պէգիրիկէն քարուան կը կապէ, աշխարհէ աշխարհ, Չինումաչին, Հնդստան կը շրջի՝ Աշխարհի Անձամը (Տիւննա-կիւզելին) գտնելու։ Վերջ ի վերջոյ իր բոլոր հարստութիւնը կը վատնէ, ու չի գտներ։ Պատմեց, թէ ինչպէս տէրվիշ մը կ'ըսէ, որ գտնել անկարելի է, մինչեւ որ Մոգական Մատանին չգտնէ. Թէ Մոգական Մատանին գտնելու համար եօթ գլխանի դեւի հետ կռիւ պիտի ընէ։ Լեռան չափ դեւ մը, որուն դէմ Արաբստանի իշխանը վեց հազար զօրքով կռիւ բրած է ու պարտուած...

Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէ՛ս ճիվանշիր պէգիրիկէն ձի կը նստի ու ճամբայ կ'իյնայ՝ դեւին հետ միս մինակ կռուելու։ Ճիվանշիր պէգիրիկէն երեք օր երեք գիշեր եօթ գլխանի դեւին հետ կը կռուի, կը յաղթէ ու կ'առնէ մատանին։

—Ճիվանշիր, երբ մատանիին ակը լիզեց, տեսնես, արաբը եկաւ ու կայնաւ իր դէմ։

— Հրամանիդ պատրաստ եմ, Տէր, խօսեցաւ արաբը։

— Կ'ուզեմ, որ զիս Տիւննա կիւզելին քով տանիս,— կը հրամայէ Ճիվանշիր պէգիրիկէն։

Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէս Արաբը ու պէգիրիկէն ամպի վայր մը կ'երթան։ Արաբը խոշոր բանալի մը կը հանէ ու լեռան մէջ հսկայ ապառաժէ դուռ մը կը բանայ։ Ու ի՛նչ տեսնէ՝ ոսկի սիւներով պալատ մը, հազար հազար խանտիլներով ու խալըլներով։ Պալատին մէջ կը տեսնէ աննման աղջիկ մը, որ գինքը ներս կը կանչէ։

— Էդ աղջիկը՝ գիտէ՞ք՝ ով էր։ Տիւննա կիւզելին էր։

— Ճիվանշիր պէգիրիկէն հասաւ իր մուրազին, դուք ալ հասնէք ձեր մուրազին,— վերջացուց Մալխաս Արութ։

— Մալխաս աբը՛ր, այդ Մատանին որ լզես, ինչ որ ուզես՝ կ'ըլլի՞։

— Հէլպէթ,— պատասխանեց Մալխաս Արութ։

— Ինչ որ մտքե՞դ անցնես,— վրայ տուաւ ուրիշ մը։

— Եթէ ես այդ մատանին ունենամ,— խօսեցաւ փոքրիկ Վարդանը,— արաբին կ'ըսեմ, թէ՛ ինծի հրեղէն ձի մը բեր, որ աչքս խփեմ բանամ Թուրաստան ըլլիմ. հող մըլ տեսնեմ՝ Ամերիկա։

— Դո՞ւն ինչ պիտի ուզես, Ակոբ,— հարցուց Մալխաս Արութ ուրիշ փոքրիկի մը։

— Երբ արաբը գայ՝ կ'ըսեմ, թէ՛ հազար հազար զօրքեր բեր, որ Թուրքի Թագաւորութիւնը հող ու մոխիր դարձնեմ։ Երբ արաբը գայ՝ կ'ըսեմ՝ թէ՛ խոշոր պալատ մը կանգնեցուր... Երբ արաբը գայ...

— Իսկ դո՞ւն,— հարցուց Մինասին։

— Որ արաբը գայ՝ պիտի ըսեմ, որ զիս Իստամպուլի Թագաւորին պալատը տանի էնպէս, որ մարդ չտեսնէ։ Էն առեն ես կը կտրեմ Թագաւորի գլուխը, պալատին տէր կ'ըլլիմ, ոսկի, ադամանդ խոշոր խոշոր...

— Դուն ի՞նչ պիտի ուզես, Խաչիկ,—հարցուց Մալխաս Արութ։

— Ես, ես, — խօսեցաւ Խաչիկ՝ հաւատացողի մը պէս աչքերը լայն բացած. — որ արաբը գայ, որ արաբը գայ՝ պիտի ըսեմ, որ միշտ օղի բերէ հայրիկիս համար ։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային Հայաստան (18 Յուլիս) խմբագրական մը նուիրած է այս խնդրին: Կը քաղենք կարեւոր կէտերը.—

Մեր քաղաքները, մանաւանդ Երեւանն ու Ալեքսանդրապոլը, կ'անցնեն բնակարանային սուր տագնապ մը։ Շէնքերուն քայքայումէն զատ, բնակչութեան աճումն ալ մեծ դեր խաղաց այս տագնապին մէջ։ Այդ քաղաքները, որոնք կրնային ընդունիլ 30–35 հազար բնակիչ, աւելի բազմամարդ են. Երեւան ունի 63,000 բնակիչ, իսկ Ալեքսանդրապոլ՝ 50.000։ Բնակարանային շինարարութիւնը չի հասնիր պահանջին նոյնիսկ կէսին։ Որովհետեւ գիւղերէն կը հասնին նոր բնակիչներ։

Բնակչութեան խռնումը կը դժուարացնէ նաեւ քաղաքին առողջապահական վիճակին բարելաւումը։ Կը խանգարէ տուներու նորոգութեան հարցերը, որովհետեւ դժուար է դուրս հանել տան մը բնակչութիւնը՝ նորոգելու համար շէնքը։ Ու բնակարանային աննպաստ պայմանները բացասական ազդեցութիւն մը կ'ունենան բանուորներու աշխատանքին վրայ, կը տարածեն ընկերային հիւանդութիւնները քաղաքին աշխատաւորներուն միջեւ։

Գոհացուցիչ չեն այն միջոցները, զորս ձեռք առած է իշխանութիւնը, երբ քաղքենիներու եւ ոչ - աշխատաւորներու ձեռքէն կ'առնէ տուները եւ կը տրամադրէ բանուորներուն։

Քաղաքին մէջ, մէկ բնակիչի կ'իյնայ, միջին թիւով, 6—7 քառ. արշին բնակելի տարածութիւն, ինչ որ շատ քիչ է։ Անհրաժեշտ է միջոցներ ստեղծել, որպէսզի իւրաքանչիւր բնակիչի իյնայ 10 քառ. արշին բնակելի տարածութիւն։

Քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին փճացուեցան բազմաթիւ տուներ։ Բայց նոր տուներ չշինուեցան երբեք։

Անհրաժեշտ է բնակարանային շինարարութիւնը ուժեղցնել՝ շինել արագ եւ աժան, համաձայն առողջապահական պայմաններու եւ ճարտարապետական արդի պահանջներուն։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ ԳԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ԱՒԵՐԱԿ ՄԸ

Երկրաբանական արշաւախումբ մը Աճարիստանի լեռնային մասերուն վրայ երեւան հանած է հետաքրքրական նիւթեր։

Գոդերեան լեռնանցքին մէջ պեղումներ կատարուած են հին աւերակ մը հողին վրայ։ Ու գտած են թաղուած անտառէն մնացած քարացեալ տերեւներ, փայտեր, հանքեր։

Փոքր-Աճարեան լեռնաշղթային սարերուն մէջ գտնուած են պանտակցն լեռնաշղթային յատուկ հազուագիւտ բոյսեր։

Խիրալ սարին հիւսիս-արեւմտեան լանջերուն վրայ գտնուած է հնադարեան ամբողջ անտառ մը կարմրածառի։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Եւրոպայի շրջանային կազմակերպութիւն ստեղծելու աշխատանքը թէեւ դանդաղ, բայց առաջացուած ձեւով առաջ կը տարուի։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գանազան մասնաճիւղերը ներկայիս կը զբաղին Շրջանային ժողովի օրակարգի նիւթերու մշակումով եւ վիճաբանութեամբ։ Այս աշխատանքը լրացնող եւ պատգամաւորական ընտրութիւնները կատարողներ իսկ կան։

Փարիզի մասնաճիւղը իր վերջին ընդհանուր ժողովին մէջ, իր կարգին նկատի առաւ սեղանի վրայ եղած հարցերը, եւ անոնց քննութեան ու ձեւակերպումին համար նշանակեց 3 հոգինոց յանձնախումբ մը, որ մինչեւ ամսոյն 30ի շաբաթ իրիկունը ընդհ. ժողովին առջեւ պիտի բերէ իր գրաւոր զեկուցումը։

Հ. Մ. Ը. Մի Փարիզի մասնաճիւղի անդամներուն կը մնայ յառաջիկայ ընդհ. ժողովին ներկայ գտնուիլ ստուար թիւով, յաջողութեամբ ի գլուխ հանելու համար Շրջ. ժողովի կազմութեան վերաբերեալ բոլոր գործերը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մինչ Փարիզն ու Եւրոպան իրենց նախնական քայլերուն մէջ են, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ամերիկայի եօթը մասնաճիւղերը Մայիսի վերջին օրերուն իսկ Նիւ Եորքի մէջ գումարեցին իրենց Պատգամաւորական ժողովը, հինգ մասնաճիւղերու 18 ձայնի ներկայութեամբ։

Պատգամաւորական ժողովը լսեց Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու զեկուցումները, քննեց եւ վաւերացուց Ամերիկայի շրջանի ծրագիր - կանոնագիրը։ Միութեան նոր տարեշրջանի գործունէութեան օրինագիծը եւլն.:

Ամերիկայի Շրջ. վարչութիւնը պիտի պաշտի, ըստ առաջնոյն, Նիւ - Եորքի մէջ: Պատգամ. ժողովը անցաւ շատ ներդաշնակ եւ յաջող։

Շրջ. վարչութիւնը պատգամաւորներուն ի պատիւ ճաշկերոյթ մը սարքեց, որուն ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Նիւ - Եորքի մասնաճիւղին պատուակալ անդամ ճա, անյաղթ ըմբիշը՝ Պ. Մ. Նազարեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ամերիկայի Շրջ. վարչութեան հասցէն է— P. O. Box 149 Mad. Sq. Sta. New-York, N. Y.:

Հ. ԳՆԴ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՔՐԻԿ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ — Մէթրէի գգաստարանին մէջ կ'ապրին բազմաթիւ «անառակ որդիներ», որոնք հսկողութեան տակ կ'աշխատին դաշտերու մէջ։ Այս արգելափակուած պատանիներէն երեք հոգի փախան աշխատութեան պահուն։ Հակիրը, չհաբնելով հետապնդել զանոնք, իրիկունը, իր խումբը առաջնորդեց դէպի գգաստարան, եւ յանձնարարեց ծանօթ գիւղացիի մը, որպէսզի ձերբակալէ զանոնք։ Միամիտ գիւղացին, հրացանը ուսին զարկած, ելաւ փնտռտուքի։ Քիչ մըն ալ վախ կար սիրտին մէջ, որ փախստականները կրնան յարձակիլ իր վրայ։

Յանկարծ տեսաւ զանոնք խոնձորենիի մը տակ նստեր էին.

— Ընձնատուր եղէք, պոռաց եւ հրացանով նշան առաւ։

Տղաքը ոտքի ցատկեցին, համակերպելով հրամանին։ Սակայն գիւղացին, որ քիչ մըն ալ ապուշիկ էր, կրակեց։

Փախստականներէն մէկը զարնուեցաւ ու մեռաւ։ Գիւղացին միւսները առաջնորդեց գգաստարան, խոստովանելով որ ակամայ սպաննած է երրորդը։ Անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԱՌՆՈՂ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ — Լուպիէր Նօթր-տամ-տը-Լօրէթ փողոցին վրայ կը բանայ գրասենեակ մը, «Օմնիոմ Պանք», եւ կը յայտարարէ պատերուն վրայ եւ թերթերուն մէջ թէ փոխատուութիւն կ'ընէ երաշխաւորութեան փոխարէն։ Յաճախորդները ստիպուած էին վճարել 5000 ֆր.։ Ցետոյ յաճախորդին անունով կեղծ թուղթերով կ'աշխատէր փոխ դրամ հայթայթել, առանց յաջողելու։ Յաճախորդներուն թիւը հարիւրը կ'անցնէր արդէն, երբ սկսան կասկածիլ «դրամատան» վրայ։ Ու առջի օր, հարիւր յաճախորդներ օձիքէն բռնեցին ու տարին ոստիկանատուն։ Լուպիէր մինչեւ հիմա շորթած է մօտ 500.000 ֆր.։

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ.— Երիտասարդ մը, Թամիզիէ, նետուած էր Շարթրի բանտը, որպէսզի քաւէ փոքրիկ գողութիւն մը, զոր ըրած էր... ստամոքսին համար։

Հինգերորդ օրը բանտեն կ'ելլէր դրաւ։ Հինգ ժամ վերջ ձերբակալուեցաւ, երբ կը քնանար դաշտին բարձր խոտերուն մէջ թաղուած։ Այս անգամ գրին ամբարտակ խցիկի մը մէջ։ Խորամանկ Թամիզիէ կազմ'եց փախուստի նոր ծրագիր մը։

— Բացէ՛ք, բացէք դուռը, յայտնութիւններ ունիմ, զորս պիտի ըսեմ միայն Փարիզի ոստիկանապետին։

Այնքան հաւատք ներշնչեցին այս խօսքերը, որ զայն բերին Փարիզ։ Երբ փոց կառքով մը ոստիկանատուն կ'երթար, յաջողեցաւ դուռը բանալ եւ ցատկել դուրս՝ մինչդեռ կառքը պարապ գնաց ոստիկանատուն։

Ձերբակալուեցաւ օր մը վերջ։ Նետեցին Ֆրէնի բանտը։ Հոն ալ նեղացաւ սիրտը։ Մահճակալին երկաթէ ոտքովը ձեղունին մէջ բացաւ ծակ մը, ելաւ տանիք եւ գիշերը պատերէն վեր վար մագլցելով կորսուեցաւ ազատութեան ճամբաներուն վրայ։

Կը փնտռուի։

ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Այս իրիկուն Théatre Albert Ierի մէջ իր առաջին եւ վերջին ներկայացումը կուտայ ծանօթ դերասանապետ Յ. Զարիֆեան, որ ինչպէս գիտցինք, Ամերիկայէն նոր եկաւ՝ թատերական մեծ շրջան մը կատարելու համար Փարիզէն մինչեւ Հնդկաստան, այցելելով հայկական բոլոր գաղութները։ Կը ներկայացնէ Լինկէլի հռչակաւոր տրամը՝ «Թայֆուն», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Պոլսոյ եւ Ամերիկայի բեմերուն վրայ եւ որուն մէջ մեծ արուեստագէտը երեւան կը բերէ իր իրական կարողութիւնները։ Խաղին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկ. Դուրեան-Արմէնեան եւ ուրիշ յայտնի դերասաններ։

Կը յուսանք թէ Փարիզի գաղութը չպիտի ուզէ զրկուիլ այս գեղարուեստական վայելքէն եւ մեծ թիւով պիտի փութայ թատրոն՝ ծափահարելու համար իր տաղանդաւոր հայրենակիցը։

Պ. Զարիֆեան շուտով կը մեկնի Մարսիլիա, ուր քանի մը ներկայացումներ պիտի տայ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Վեց տարիէ ի վեր որ յեղափոխութիւնը կը տեւէ եւ չորս անգամ հոս եղած եմ։ Մինչեւ հիմա անհաճոյ բան մը չեմ հանդիպած, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ այս անգամ ուրիշ կերպ ըլլայ

— Ներողութի՛ն. այդ տեսակ բան մը ըսել չ'ուզեցի կը մաղթեմ նոյնիսկ որ ձեր լաւատեսութիւնը չհերքուի իրողութիւններու կողմէ։ Բայց ինչ որ ըլլայ...

Ճիշդ այս միջոցին, մեզմէ ոչ հեռու սուլիչի հարուած մը լսուեցաւ.

— Գնացի՛նք, ըսաւ յանկարծ Քարասոֆ. պահեցէք մտածումնիդ...

— Չեզի չէ՞ր ըսեր, պատասխանեցի. կրցածիս չափ ծածկուելով հողակոյտի մը ետեւ, որուն վրայ խոտը կը բարձրանար.

— Ե՛հ, դեռ ձեր քթերնին չենք անցած, ըսաւ Քարասոֆ. բայց ըստուերոյ սիրոյն լռեցէք

Ականջը հողին փակցուցած, կարծես երկիրը կը քննէր...

— Լսեցա՞ք, ըսաւ յանկարծ։

— Այո՛, ըսի իմ կարգիս, եւ ձիաւորներ են. միայն թէ չունիր չունենային իրենց հետ։

Հազիւ թէ խօսքս վերջացուցեր էի, մեզմէ հարիւր մեդր անդին ձիաւորներ երեւցան։

— Թիւրքմէններու խմբակ մըն է, հաստատեց Քարասոֆ. լաւ ձիաւորներ են, բայց միջակ խուզարկուներ։

— Իջէ՛ք վար, հրամայեց իրենց պետը. տասը հոգի ձիերը պահելու համար միւսները ինծի հետ։

Եւ հրամայուած շարժումը կատարուեցաւ։

— Լուսարձակը պատրաստեցէք։

Այն առեն տեսանք որ ձիաւորներէն մէկը՝ ենթասպայ մը, իր թամբին վրայէն վար կ'առնէր դիւրատար լուսարձակ մը, որպէս... տով դուրս հանեց իր ծածկոցէն։

— Պատրա՞ստ ենք, հարցուց սպան։

— Վայրկեան մը ըսեր պատասխանեց ձիաւորը։

Եւ անյաջող փորձէ մը յետոյ, հայհոյչ մը արձակելով,

— Գործիքը չի գործեր, ըսաւ։

— Ի՞նչ կայ ուրեմն. թելերը աւրուած ըլլալու են։

— Ո՛չ, թելերը լաւ են. նայեցայ ուրիշ բան կայ։

— Իմ բախտս է. հոգ չէ տեղը դրէք ձեր գործիքը եւ ինծի տուէք ձեր ելեկտրական լապտերը։

— Բայց չունիմ. կը կարծէք թէ լուսարձակը չպիտի բաւէր։

— Ուրեմն կատարեալ է. այս պայմաններով ինչպէս կ'ուզէք որ երբեւան հանեմ անոնց իմած տեղը. կատու չեմ ես. գիշեր ատեն չեմ կրնար տեսնել։

Չեմ գիտեր թէ ձիաւորը ի՛նչ պատասխանեց, որովհետեւ ձգեցինք որ սպան ուզածին պէս դուրս տայ իր բարկութիւնը եւ մենք փութացինք հեռանալ այս անհաճոյ դրացնութենէն, օգտագործելով հողի ամենափոքր ցցուածքներն անգամ։

Դաշտը հիմա կ'ողբեւորուէր։

Մեր շուրջը, կարծես որդեր վխտային։ Ամէն կողմէ հրամաններ կը լսուէին, եւ ձիաւորները իրենց ծանր կօշիկներով հողը կոխկռտելով, դէպի մեր գտնուած կողմը կ'ուղղուէին։

— Այս պատահարէն բան մը չեմ հասկնար, ըսաւ Քարասոֆ. մեր ժամանումը լուր տրուած ըլլալու է. բայց որո՞ւ կողմէ, ինչպէ՞ս։

— Ընդուշտ կարմիր բանակը իր տրամադրութեան տակ անթելով հաղորդակցութեան միջոցներ ունի։

— Հարկաւ. բայց այդ չի կրնար բացատրել ուժերու այս ահագին առաքումը. ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, պէտք է որ ասկից դուրս ելլենք. որովհետեւ շատ չանցած, կացութիւնը անտանելի պիտի դառնայ. բարեբախտաբար միջոց չէ որ կը պակսի։

Ուշադիր ակնարկ մը պտտցուց իր շուրջը եւ յետոյ ինծի երկարեց մետաղեայ տափակ առարկայ մը եւ ըսաւ.

— Այս նշանը, ձեր վերարկուին ներսը, ձախէն կախեցէք շուտ մը։ Մոսկուայի Չեկային բարձր գործակալներուն յայտարար նշանն է։

Եւ երբ ըսածը ըրի,

— Հիմա, աւելցուց, նետեցէք ձեր վրայ գտնուած ինքնութեան թուղթերը. ահա ձեզի ուրիշներ։

Այս վայրկեանէս սկսեալ Ալգասոֆ կը կոչուիք. իմ քարտուղարս էք եւ երկուքս ալ դուք եւ ես, Լուսթանքայի Գ. մասնաճիւղին կը պատկանինք։

— Վա՛յ, քաղաքական մասնաճիւղը։

— Այո՛, ուրախ եմ որ այդ մասին տեղեկութիւն ունիք. այդ կրնայ օգտակար ըլլալ. բայց ուշադրութի՛ւն. փորձենք ժտնել սա եկող խումբին մէջ։

— Ե՞հ, ո՞վ կայ հոն, պոռաց յանկարծ ոտքի ելլելով։

Առանց իր կողմէ ազդարարութեան սպասելու, իր կողքին կանգնած էր արդէն։

— Ռուսիկաննե՛ր, պատասխանեց ձայն մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

հանգուցեալ Թագաւորին յուղարկաւորութիւնը խաղաղութիւնը խանգարող ոևէ է ձեռնարկ չպիտի կատարէ։ Նոյնպէս ազգային գիւղաց ական կուսակցութիւնը առ այժմ ոևէ է շարժում չըներ ինպաստ իշխան Կարոլի։ Վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ Պերլինի թերթերուն Պուքրէշէն առացած այն հեռագիրը թէ իշխան Կարոլի ինպաստ ցոյցեր կատարուած են Ֆօկարասի (Թրանսիլվանիա) մէջ. հեծելազօրքը ցրուած է ցուցարարները, որոնցմէ քանի մը հոգի սպաննուած են։

Պուքրէշի պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ նամակ մը, զոր Ֆէրտինանտ Թագաւորը Յուլիս 15ին ուղղած էր վարչապետ Պրըթիանուի եւ որուն մէջ կ'ըսէ թէ իր հայրենիքին հանդէպ ունեցած սէրը թոյլ չի տար իրեն նկատելու որ իր պարտականութիւնները կը դադրին այս կեանքին հետ, եւ թէ պէտք է խորհի ապագային մասին։ Կոչ կ'ընէ բոլոր Ռումէններուն, աջակցիլ խնամակալ խորհուրդին եւ փոքրիկ Թագաւոր Միհայիլի՝ երկրին խաղաղութիւնը ապահովելու համար։

«Ապագան նկատի առած ատեն չեմ կրնար չխորհիլ. իմ հայրական ամբողջ սէրովս, սիրելի զաւկիս Կարոլի վրայ. որուն պարկեշտ եւ երջանիկ կեանք կը մաղթեմ իր նոր շաւղին մէջ, ուր ժառ. հակառակ մեր բոլոր ջանքերուն։ Չեմ կասկածիր որ ինչպէս իր հայրենիքը սիրող ամէն Ռումէն, եւ անոնցմէ ալ աւելի անձնուիրութեամբ պիտի աշխատի իր բոլոր միջոցներով դիւրացնել Ռումանիոյ խաղաղ զարգացումը իր զաւկին եւ յաջորդներուն Թագաւորութեան օրով։

«Զինքը տեսնելու երջանկութենէն. զրկեցի ինքզինքս պարզապէս ու միայն երկրին անդորրութիւնը չվրդովելու համար, եւ նոյն զգացումով է որ կը խնդրեմ իրմէ Ռումանիա չվերադառնալ, առանց օրինական իշխանութիւններու արտօնութեան, ինչպէս ինքն ալ յանձն առած է։

«Պէտք է որ զաւակս Կարոլ ամէն կերպով յարգէ եւ յարգել տայ գահէն հրաժարելուն հետեւանքով ստեղծուած կացութիւնը, ինչպէս տիրականօրէն առիկա կը պարտադրեն իր պարտականութիւնները իբրեւ ռումէն, հայր եւ որդի, եւ հաւատարիմ մնայ իր կամքով եւ առանց ստիպումի բրած յանձնառութեան։

Փուանքարէի իշխանութեան տարեդարձը

Կառավարութեան անդամները աղջի օր տօնեցին Փուանքարէի ազգային միութեան դահլիճին տարեդարձը, սեղմ շրջանակի մէջ։ Արարողութեան առաջին մասը տեղի ունեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ, ուր Նախարարական խորհուրդի նիստին պահուն Նախագահ Պ. Տումէրկ խանդավառ ճառով մը իր շնորհաւորութիւնները յայտնեց վարչապետին եւ իր պաշտօնակիցներուն՝ մէկ տարուան ընթացքին ձեռք բերուած խիստ կարեւոր արդիւնքին համար։

Անմիջապէս վերջ Փրէ Քաթլանի մէջ (Պուլօնեի անտառը) տեղի ունեցաւ ճաշկերոյթ մը,զոր Նախարարները տուին ի պատիւ Պ. Փուանքարէի։

Յիշենք թէ տարի մը առաջ, երբ Փուանքարէ իշխանութեան գլուխ անցաւ, անգլիականը մինչեւ 250 եւ տոլարը 48.65 ֆրանքի բարձրացած էր, ու ամէն մարդ կը կարծէր թէ Ֆրանսա դէպի սնանկութիւն կ'երթայ։ Շնորհիւ Փուանքարէի հմայքին, վստահութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ կարճ ժամանակէն Ֆրանսա փրկուեցաւ իսկական աղէտէ մը։

Գործազրկութեան տագնապին վերջին օրերը

Աշխատանքի Նախարարութեան Յուլիս 21ի վիճակագրութեան համաձայն, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն է 19,109, որոնց 11,946ը այր եւ 7,163ը կին։

Աշխատանքի նախարարութեան կողմէ 703, տեղաւորման գրասենեակներու կողմէ ալ 861, ընդամէնը 1564 օտար բանւորի գործ հայթայթուած է մէկ շաբթուան մէջ։ Ճարտարարուեստի մէջ աշխատելու համար Ֆրանսա մտան 911 օտար բանւորներ, մեծ մասամբ Իտալացի։ Իսկ երկրագործութեան համար՝ 145: հոգի, որոնց 1061ը Պելճիքացի։ Ո՛չ ճարտարարուեստի եւ ոչ ալ երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար հայ բանւոր չէ եկած անցած շաբթուան մէջ։ Ընդհակառակն մէկ շաբթուան մէջ Ֆրանսայէն մեկնող 1436 օտար բանւորներէն 122ը Հայեր եւ Յոյներ են։

Փիէռ Սեմարի ձերբակալութիւնը

Դատական իշխանութիւնները բանտարկեալ համար հրամար ուղղած էին համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Փիէռ Սեմարի, որ ինչպէս կը յիշուի, արքայականներու խաղին շնորհիւ, Լէոն Տոտէի եւ Տըլէսթի հետ միասին ազատուած էր Սանթէի բանտէն։

Սեմար պատասխանած չըլլալով այս հրաւէրին, գաղտնի ոստիկաններուն հրահանգներ տրուեցան փնտռելու զինքը։ Ուրբաթ օր ժամը 14ին համայնավարներու ընդհանուր քարտուղարը ձերբակալուեցաւ նրանժ-օ-Պէլ փողոցը, սէնտիքայի շէնքին մօտ ու շիտակ Սանթէի բանտը տարուեցաւ։

Նոյն օրը իրիկուան ժամը 19ին ձերբակալուեցաւ նաեւ համայնավար կուսակցութեան օգնական քարտուղար Պէռնար, երբ Լաֆայէթ փողոցի կուսակցական կեդրոնէն դուրս կ'ելլէր։ Պէռնար Օռլէանի դատարանին կողմէ վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ զինուորները անհնազանդութեան մղած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Պէռնար նոյնպէս բանտարկուեցաւ։

Նոր երկրաշարժ

Գահիրէէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Յուլիս 22ի առտուն, ժամը 6ին ատենները Հէլուանի դիտարանի շարժացոյցը արձանագրած է երկրաշարժի ցնցումներ՝ Գահիրէէն 800—1000 մղոն հեռուն։ Անգլիոյ դիտարանն ալ նոյն օրը ժամը 4.30ին արձանագրած է ցնցումներ, մօտ 5500 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ։ Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի վերջին երկրաշարժերէն յետոյ, կը վախցուի թէ նոր աղէտ մը պատահած է։

30 միլիոն տոլար Գերմանիոյ

Նիւ Եորք Թայմզ կը տեղեկանայ թէ Նիւ Եորքի դրամատէրներու խմբակ մը հաւանած է 30 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընել Գերմանիոյ։ Ռայխսպանքի տնօրէն Տոքթ. Շախթ Ամերիկա այցելութեան առթիւ յաջողցուցած է այս փոխառութիւնը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն Իշխան Արղութեանի գերեզմանը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը.

Բ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԵՐՄԷՆ)

Զ. Ե. Ռ. Մ. Փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ, այսօր կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւլն.։ Կ'ընկերանան Գ. Գ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Երջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Իշխանը»՝ վաղը երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վաճապը»՝ 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Քրիս»՝ 27 Յուլիս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին.

«Վարդգէսը»՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պասանեկյան միութիւնը» 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Երջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՅԱՐԴԳՈՅՆ ընդհ. ժողովը 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floriaի սրահը։ Շալուականութիւն օրակարգի վճարանութեանց։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը՝ այսօր կիրակի, առտուան ժամը 8ին։ Հաւաքավայր՝ 138, Rue Etienne Dolet, Alfortville։

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ, սա խմբովին «Յառաջ»ի խմբագրատունը՝ Պ. Պ. Ճապանեան, Ժամկոչեան, Շիրիկեան, Պապիկեան, Նաճարեան.

ԴԵՐԱՍԱՆԳԵՏ Ց. Զարիֆեանի յուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱԶ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Անգլիա,	L. St.	12[illegible] 02
Տոլար,	Dollar	2[illegible]
Մարք ոսկի 100	Mark	[illegible]
Թրքական Ոսկ.	L. Trq	13[illegible]
Թրք. ոսկի	" or	112[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	1[illegible]
Տրախմի "	Drachme	[illegible]
Լիր "	Lire	[illegible]
Պելժ. Ֆրան. "	Frc. Belge	[illegible]
Զուից.	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ		
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg	[illegible]
"	II	[illegible]
"	III	[illegible]
Իսմայիլ Երկաթ.	Lots turcs	170

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
298bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE
NORD 57-82

MÉTRO
LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՅՈՒԼԻՍ
1927

26 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 398

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐՈՊԷ ԽՕՍՔ

ԵԹԷ ՄԻԱՅՆ ՈՒԶԷԻՆ

Ինչպէս ամէն տարիքը առած օրկան, Բարեգործականն ալ իր տառապի ծերութեան հիւանդութեններ։

Կը յիշենք որ քանի մը ամիս առաջ, իր վարիչներէն մէկը հրապարակաւ կոչ կ'ընէր երիտասարդութեան, ասպարէզ գալու եւ ծերացածներուն, յոգնածներուն տեղը լեցնելու։ Այս առթիւ սրտառուչ բառեր ալ կը գործածէր, որոնք տպաւորութիւն կ'ընեն միայն պարզամիտներուն վրայ։ Բոլոր անոնց վրայ որ չեն գիտեր Բարեգործականին մէջ տիրող հոգեբանութիւնը եւ տնավարի բարքերը։

Ասպարէզ... երիտասարդներուն։ Մեր գիտցածը այն է որ Բարեգործականը իր կանոնագրովը ու գործունէութեամբն իսկ փակած է ամէն դուռ, երիտասարդութեան առջեւ։ Այս բառը կը գործածենք ո՛չ թէ անպատճառ տարիքի իմաստով, այլ ամենալայն առումով։ Բարեգործականը կը խրտչի երիտասարդացումէ, իր ծայրայեղ մտավախութեամբ եւ սովորամոլութեամբ։ Բանաձեւերու, կանոնագրային տառերու կառչած մարդիկ են եղեր անոր վարիչները, եւ են մինչեւ այսօր, հակառակ ճակատագրական վերիվայրումներու։

Մենք չենք ուզեր չկամութիւն կամ չարակամութիւն վերագրել։ Բայց չենք ծածկեր թէ տիրող հոգեբանութիւնը ոչինչ ունի համակրելի։ Զանազան դիմումներու ընթացք տալ, գումարներ ղրկել Հայաստան կամ Յունաստան, նպաստ բաշխել կարօտ մտաւորականներու, — այս բոլորը դեռ բաւական չեն, ընդհանուր վստահութիւն ներշնչելու, եւ մանաւանդ կացութեան համապատասխան գործ արտադրելու համար։

Այդքան ամուր հիմերու վրայ դրուած կազմակերպութիւն մը հրաշքներ կրնար գործել, եթէ միայն քիչ մը աւելի արթուն եւ կորովամիտ ըլլային անոր վարիչները։ Մինչդեռ, այս ընթացքով, կրնայ դառնալ պարզ «իմարէթխանէ» մը, եւ կամ անօրէից խորհուրդ մը, Աղքատախնամ մը, որ կտակներ կը ծառակարարէ եւ ողորմութիւններ կը բաշխէ։

Այսօրուան համար մէկզի կը դնենք Հայաստանի մասը։ Տարին քանի մը անգամ կ'իմանանք թէ այս կամ այն ձեռնարկը կատարուած է Բարեգործականի կողմէ, համաձայն վարչական որոշումի մը կամ կտակի մը։ Աղէտներու առեն ալ. անտարբեր չէ Միութիւնը։

Իսկ արտասահմանի՞ մէջ։

Մե՞նչ ո՛ր եւ է քննադատութիւն ըրած ատեն, առաւելապէս նկատի կ'առնենք ներկայ վիճակը։ Արդ. Բարեգործականը կարգ մը որբանոցներ կը պահէ, որոնց ժամանակը անցած է այլ եւս։ Ունի նաեւ դպրոցներ եւ ուրիշ նպաստընկալ հաստատութիւններ ։

Այս բոլորին մէջ, ո՞րն է Բարեգործականը յատկանշող, ուժգլամը արժեցնող համազգային, ժողովրդական գործը։

Միջագետքի մէջ, մինչեւ այսօր ալ քանի մը հազար գաղթականներ կը խաշին ու կը ծիւրին։ Մանուկներուն 100էն 50ը կը մեռնի։ Հայաստան խոստացաւ, բայց ներս չառաւ գոնէ այն երկու հազար հոգին, որ պատրաստուած էին վերջին անգամ։ Բրիտանական կառավարութիւնը վերջերս գետին մը խոստացեր է Մուսուլի եւ Պաղտատի միջեւ, ապահովաբար ճախճախուտ մը։ Ո՛չ հարցնող կայ, ոչ փնտռող։ Նոյնը և Սիւրիական տեսակէտով։ Մանուկները կը թափառին փողոցներու մէջ։ Անապատներէն փրկուած համրանքներ կան Մուսուլի գիւղերուն մէջ, կարօտ՝ լոյսի եւ խնամքի։ Լիբանանի մէջ, հայ գաղթականներու տեղաւորման ծրագիր մը կը գործադրուի գլխաւորաբար օտարներու ձեռքով։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը յանձն առած է 50,000 տոլար տրամադրել այս գործին։ Բարեգործականը ի՞նչ ուղղութեամբ կը մասնակցի այս աշխատանքին ։

Ուրիշ հարց մը. — Բարեգործականը ո՛ր եւ է պարտականութիւն չունի՞ նոր սերունդի այլասերման հանդէպ։ Իր վարիչներէն գոնէ անոնք որ աւելի մօտ են հայկական կեանքին, հարկաւ կ'ընդունին թէ ժամանակը չէ ակադեմական վէճերով զբաղելու, հաստատութեան անունին եւ բրածոյ կանոնագրի մը տառին կառչելու։ Բարեգործականը ստիպուած է, պարտաւոր է կապուիլ կենդանի եւ համաժողովրդական գործի մը։

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, մենք երկու հիմնական գործեր կը տեսնենք. — Առաջինը՝ ամէն կերպով ուժ տալ Հայաստանի վերաշինութեան եւ տնտեսական զարգացման։ Երկրորդ՝ ստանձնել գաղութներու նոր սերունդին դաստիարակութեան հոգատարութիւնը։

Առաջին գործին համար որոշ ծրագիրներ կան արդէն։ Միայն թէ, ցանկալի էր որ Բարեգործականը կարճ կապէր զանազան միթիաներու սովորութիւնը, որոնք ամուլ ծախքեր պատճառելէ ուրիշ բանի չեն ծառայեր։

Երկրորդին համար, մեր տեսակէտը այն է թէ՝ Բարեգործականը կրնայ գլուխը կանգնիլ Նոր Միացեալ-Ազգանուէրի մը կազմութեան, կեդրոնացնելով բոլոր ցիրուցան ճիգերը և լրացնելով պակասը։ Իբրեւ առաջին քայլ, կը թելադրէինք լայն խորհրդակցութիւն մը, ուր կարելի է ճշդել շատ մը մանրամասնութիւններ եւ յանգիլ թանձրացեալ ծրագրի մը։

Կարեւորը այն է որ, Բարեգործականի վարիչները թօթուեն ամէն կանխակալ կարծիք, եւ յստակ աչքերով տեսնեն իրականութիւնը այնպէս ինչպէս որ կայ։ Իսկ ասոր համար, դրամական չորս պատերը շատ նեղ են։ Եւ եթէ նոյն այդ վարիչները անկեղծօրէն կը խոստովանին թէ յոգնած են, եթէ իրապէս կ'ուզեն երիտասարդ եւ աւելի ընդունակ ձեռքերու յանձնել գործը, պէտք չէ խրտչին այսպիսի նորութիւններէ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, արգահատելի բան է պարզ աւանդապահի եւ սեղանաւորի փառքը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՌՈՒՍՆԵԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Պայքար» քննելով ռուսեւթուրք բարեկամութեան պատճառները, կը փորձէ գտնել թէ «Ո՞ւր է մեր շահը» (12 Յուլիս).

— «Մոսկուայի բարեացակամ դիրքը Թուրքիոյ ներկայ իշխանութեան հանդէպ, յաճախ դիտողութիւններու առարկայ եղած է հայ շրջանակներու մէջ, իբրեւ աննպաստ ազդակ մը հայկական շահերու եւ իրաւունքներու տեսակէտով։ Տարակոյս չկայ թէ քէմալական շարժումը այնքան չէր զօրանար, գոնէ չէր կրնար ջախջախիչ պարտութեան մը մատնել Փոքր Ասիոյ յունական բանակը, եթէ ռուսական օգնութիւնը չըլլար։ Գիտենք թէ ասիկա ի՛նչ աղէտալի ազդեցութիւն ունեցաւ Թուրքիոյ Հայոց դատին վրայ։ Հիմա ալ ստոյգ է թէ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը խնամքով կը մշակէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը եւ կը զգուշանայ ո եւ է ձեւով տհաճութիւն պատճառելէ Էնկիւրիի։

«Թուրքիոյ արժէքը, այժմ, իր աշխարհագրական դիրքին մէջ կը գտնուի, եւ անոր շնորհիւ տակաւին տեղ մը կը գրաւէ միջազգային քաղաքականութեան մէջ։ Մոսկուա չի կրնար անտեսել որ Նեղուցները Թուրքիոյ ձեռքը կը մնան, եւ եթէ անոնք թշնամի օտար պետութեան մը ազդեցութեան ու տրամադրութեան տակ իյնան, Խորհրդային Միութիւնը մէկ օրէն միւսը կրնայ բանտարկեալի վիճակին մէջ գտնել ինքզինք։ Թուրքիա նաեւ Կովկասի կողմէն սահմանակից է Խորհրդային Միութեան եւ Սեւ Ծովի ու Միջերկրականի վրայ իր ընդարձակ ծովեզերքով, կրնայ իհարկէ շատ զօրաւոր խարիսխ մը ըլլալ անոր դէմ զինուորական գործողութեանց համար։ Ատանց Թուրքիոյ մասնակցութեան անկարելի է նաեւ տնտեսական պաշարման ենթարկել Խորհրդային Միութիւնը, որ կրնայ Նեղուցներու ճամբով եւ Անատոլուի ցամաքային պողոտաներով իր յարաբերութիւնները շարունակել արտաքին աշխարհի հետ։

«Այս իրողութիւնները պէտք չէ որ մեր ուշադրութենէն վրիպին, ամէն անգամ որ կը խօսուի Մոսկուայի ու Էնկիւրիի յարաբերութեանց մասին։ Խորհրդային Միութիւնը իր 150 միլիոնոց այժմ պարտաւոր է պաշտպանել ներկայ Հայաստանի շահերն ու սահմանները, ինչպէս Ռիգով ու Զիչէրին յայտնել արեցին իրենց Հայաստան այցելութեան առթիւ, Թրքական սահմանագլուխէն միայն քանի մը քայլ անդին կեցած, եւ ասիկա քանիցս գործով ալ հաստատուեցաւ, բայց կարելի չէ պահանջել որ Խորհրդային Միութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, իր շատ կենսական շահերուն ու ապահովութեան գերադասէ հայ ժողովուրդին զգացումներն ու բաղձանքները, որքան ալ արդար ու բանաւոր ըլլան անոնք։

«Մեր շահը ուրեմն պէտք է փնտռենք Խորհրդային Միութեան ու Արեւմուտքի համաձայնութեան եւ ոչ թէ գժտութեան մէջ։»

Դամկավար օրկանն ալ ուրեմն կ'արդարացնէ խորհրդային իշխանութիւնը, որ ենթադրական շահերու համար զոհէ հայ ժողովուրդը ապրելու եւ շնչելու իրաւունքէն, «եղբայրական» Թուրքիոյ տալով Հայաստանի հողերուն մեծագոյն մասը, իբր վարձատրութիւն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսա խաղաղութիւն կ'ուզէ

Կիրակի օր վարչապետ Փուանքարէ նախագահեց Օրշի քաղաքի վերաշինութեան հանդիսութեանց։ Յիշեալ քաղաքը Մառնի ճակատամարտէն վերջ ամբողջովին այրուած էր Գերմաններուն կողմէ։ Այս առթիւ խօսած իր ճառին մէջ վարչապետը ըսաւ.

«Ֆրանսա ո՛չ կիրք ունի, ո՛չ ատելութիւն։ Ցաւագին անցեալը փիլիսոփայօրէն պիտի դատէ, եթէ կեդրոնական պետութիւնները ցմիշտ հրաժարին խաղաղութեան սպառնալէ։ Ֆրանսա չէ դադրած իր հաշտարար ոգիին ապացոյցները տալէ ու պիտի շարունակէ իր խաղաղասէր ջանքերը՝ բարեացակամօրէն եւ առանց յետին մտքի։

«Այդ կը պահանջէ աշխարհի հանդէպ իր պարտականութիւնը եւ իր իսկ շահը։ Յաղթանակը Ֆրանսայի վերադարձուց իր բնական սահմանները եւ վերահաստատեց իր հողային ամբողջութիւնը, սակայն պատերազմի վաղորդայնին ստիպուած էր վերաշինել աւերակուած տասը նահանգներ, եւ վճարել ահագին պարտք մը։ Իր կողմէ խնդութիւն պիտի ըլլար արկածախնդրութիւններով ընդհատել այն երկարաշունչ գործը, որուն պէտք է նուիրուի ամբողջովին։ Խաղաղութիւնը՝ ո՛չ միայն թանկագին, այլ անհրաժեշտ է անոր համար, ոչ միայն արտաքին, այլ եւ ներքին խաղաղութիւնը։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ֆէրտինանտ Թագաւորի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Գուքրէշի մէջ արքայական հանդիսաւորութեամբ եւ առանց ո եւ է միջադէպի։ Խնամակալ ժողովը գահաժառանգ հռչակեց իշխան Նիքոլան, հանգուցեալ Թագաւորին երկրորդ որդին։ Իշխան Կարոլի թագաւորութեան կուսակիցները սկսած են՝ խլրտիլ։ Վարչապետ Պրըթիանու կը ջանայ գոյավիճակը պահպանել։ Այս առթիւ տեսակցած է ազգային գիւղացի կուսակցութեան պետերուն եւ Փրոֆ. Եորկայի հետ, որոնք Կարոլի պաշտպաններն են։ Սակայն բանակը կառավարութեան հետ է եւ առ այժմ չի կարծուիր թէ լուրջ դժուարութիւններ ծագին։

Պոլշեւիկեան դաւ մը Լեհաստանի մէջ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը վարշաւայէն կը հեռագրէ Յուլիս 24 Թուականով.—

Ոստիկանութիւնը երէկ երեւան հանեց ուկրայնական համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին։ Խուզարկութիւններ կատարուեցան բնակարանին մէջ ուկրայնացի երեսփոխան Թրացքէվիչի, որ ապաստան տուած էր Նախագահութեան համար Լէմպէրկէն մեկնող պոլշեւիկ գործականներուն։ Խուզարկութիւնը երեւան հանեց վտանգաւոր թուղթեր, որոնք անհրաժեշտ դարձուցին անմիջական ձերբակալութիւնը 17 անձերու։ Ձերբակալուածներուն մէջն են պերլինցի օրագրող Ատոլֆ Լաուկնէր, Փրակայէն օրիորդ Շրէտնէր, եւ Արիօ, լեհ փոքրամասնութեան «Նասիօ» թերթին տնօրէնը։ Ոստիկանութիւնը կը յայտարարէ թէ համայնավար կազմակերպութիւնը իրեն նպատակ ըրած էր Կալիցիան Լեհաստանէն զատել եւ խորհրդային հանրապետութիւն հաստատել հոն։ Նոր ձերբակալութիւններու կը սպասուի։

Կովկասի Թուրքերը Թուրքիա կը գաղթեն

Պոլսոյ թերթերուն համաձայն, Կովկաս բնակող բազմաթիւ Թուրքեր պատրաստուած են Թուրքիա գաղթելու։ Մարուֆ պէյ գետեղման ընդհանուր տնօրէն պիտի անուանուի Հօմէր Լութֆի պէյի տեղ, որ Պետական Խորհուրդի անդամ կարգուեցաւ ։

Կիպրոսի Թուրքերը

Լօզանի Դաշնագրին յատուկ տրամադրութեանց համաձայն, Կիպրոսի իսլամներուն պայմանաժամ տրուած է թրքական կամ անգլիական հպատակութիւնը ընդունելու։ Կիպրոսի Թուրքերուն ընդհանուր թիւն է 62,000, որոնցմէ 9000ը միայն թրքահպատակութիւնը ընդունած են, իսկ միւսները անգլ. հպատակ դարձած։ Այս 9000 Թուրքերէն մէկ մասը արդէն Թուրքիա փոխադրուած են, իսկ մնացեալ 3000 հոգին մօտերս պիտի փոխադրուին Թուրքիոյ Միջերկրականի եզերեայ կուսակալութեանց մէջ գետեղուելու համար։

Կիպրոսի թրքական հիւպատոսութիւնը ջնջուած ըլլալով, հիւպատոս Ասաֆ պէյ Պոլիս եկած է ու Էնկիւրի պիտի մեկնի ։

Ինչո՞ւ յետաձգուեցաւ Խալիֆի ժողովը

Խալք կուսակցութեան համաժողովը, որ ամիս մը առաջ պիտի գումարուէր Էնկիւրիի մէջ, յանկարծ յետաձգուեցաւ։ Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ, «Միլլիյէթ»ի մէջ (20 Յուլիս), եօթը սիւնակի վրայ յօդուածով մը կ'աշխատի հերքել «զանազան մեկնութիւնները» եւ բացատրել «իրական պատճառը»։

— Ոմանք ըսին թէ յետաձգումը արդիւնք է Կազի փաշային հիւանդութեան։ Ոմանք ալ պնդեցին թէ տակաւին չէ ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Նիւ Եորքէն Գարակէօզեան եղբայրները այս տարի կրկին 6000 տոլար յատկացուցած են յունահայ կարօտ գաղթականներուն բաժնուելու համար։ Արդէն, իբրեւ մասնավճար 2000 տոլար ղրկած են վերապատուելի Ճէճիզեանի, որուն վստահուած է մատակարարութիւնը։

Նոյն նպատակով Գ. Թէլֆէեան 500 տոլար ղրկած է վերապատուելի Սթամպոլեանի, որ այս գումարը մեծ մասով կ'ուզէ յատկացնել հիւծախտաւորներու։

ՏԱԳՆԱՊԸ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

Տրապիզոնի Եէնի Եօլ Թերթը կը գանգատի վարկի պակասէն։ Առեւտրական հրապարակին վրայ 20-30 միլիոն ոսկիի գործառնութիւն կայ, մինչդեռ դրամատունները միայն կէս միլիոն ոսկիի վարկ բացած են։ Այս տագնապին պատճառով, շատ վաճառականներ չեն կրնար ուղղակի եւրոպայի հետ գործել, իսկ գիւղացիները շատ անգամ 50-60 առ հարիւր տոկոսով դրամ փոխ կ'առնեն։

ԿԻՐԱԿԻԻ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Կաթողիկոսական Պատուիրակ Պալաքեան եպս. կիրակի օր վարդապետ ձեռնադրեց ծանօթ մանկավարժ Գրիգոր Շահլամեանը, որ Պերլինի հոգեւոր հովուութեան պիտի կոչուի։ Նորընծայ վարդապետը կը պահէ իր անունը։

Նոյն օրը քահանայ ձեռնադրուեցաւ Մեծ Նոր Գիւղցի վարժապետ Գ. Քերովբէ Ժամկոչեան Փարիզի եւ արուարձաններու իր հայրենակիցներու խնդրանքին վրայ։ Անունը դրուեցաւ Տէր Վարդան։

ԿՐՕՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

«Միլլիյէթ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը որոշած է ընդունիլ իսլամանալ ուզողներուն դիմումները։ Այդ գործողութիւնը մինչեւ երկու տարի առաջ կը կատարուէր հետեւեալ կերպով —Դիմողը եթէ հրեայ էր, խախամ մը, եթէ ոչ-իսլամ էր, հայ կամ յոյն, իր կրօնքէն քահանայ մը կուսակալութեան վարչական ժողովին կը կանչուէր. յետոյ կրօնափոխ ըլլալ ուզողը իր կրօնաւորին հետ սենեակի մը մէջ կը փակուէր, եւ եթէ տրուած խրատը մտիկ չընելով պնդէր կրօնափոխ ըլլալու մասին, վարչական ժողովին մէջ գտնուող դատըն կը փոխէր անոր անունը որ կանցուէր մարդահամարին մէջ։ Եւ որովհետեւ հիմա վարչական ժողովի մէջ դատը չի գտնուիր եւ միւֆթիներն ալ չեն անդամակցիր, այսուհետեւ դիմողներուն աղերսագիրները Վարչ. Ժողովէն պիտի ղրկուին միւֆթիութեան, ուր պիտի բացատրուի անոնց իսլամութեան օրէնքները եւ յետոյ անունը պիտի արձանագրուի մարդահամարի տոմարին մէջ։ Մինչեւ հիմա այդ նպատակաւ շատ մը այրեր եւ կիներ դիմած ըլլալով, անոնց աղերսագիրներուն վրայ գործողութիւնները պիտի կատարուին։ Դիմողներուն մէջ կան երկու օտարականներ, եւ քանի մը հատ ալ ոչ-իսլամ այրեր եւ կիներ։

ԲՕԼԵՐԱՅԻ համաճարակ մը կը տիրէ Ապատանի (Միջագետք) մէջ։ Նախագահութեան համար Ապատանի եւ Պասրայի միջեւ գտնուող ամբողջ շրջանը քարանթինայի ենթարկուած է։ Մինչեւ հիմա 30 հոգի մեռած են։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԹԵ՞Ր ԹԷ ԴԷՄ

Այս հարցը տասնեակ տարիներ զբաղեցուցած է գլխաւորապէս ընկերվարական տեսաբանները, որոնք պատերազմի հակառակորդ հանդիսացած են տեսականօրէն, թուղթի վրայ։

Այժմ, երբ համայնավարները իշխանութեան գլուխ եկած են տասը տարիէ ի վեր, հարցը ոչ թէ տեսականօրէն, այլ գործնականապէս դրուած է եւ պէտք է յստակ պատասխան տրուի։ Բուն խնդիրը ոչ թէ պատերազմի թե՞ր կամ դէմ ըլլալն է, այլ այն թէ՝ կարելի՞ է պատերազմին վերջ տալ, թէ ոչ։

Այս հարցին պատասխանելու փորձ կ'ընեն համայնավար ղեկավարներէն շատերը, սակայն այդ փորձերը աւելի մեծ շփոթութիւն կը ստեղծեն քան կը պարզեն հարցը։

Այս կարգէն է այն զեկուցումը, զոր Յունիս 18ին Մոսկուայի կուսակցական* ժողովին կը ներկայացնէ Պուխարին։

«... Պատերազմը չարիք մըն է, — կը պատգամէ Պուխարին, — եւ անոր դէմ պէտք է պայքարիլ, որքան ատեն զայն կը մղեն աշխարհակալ պետութիւնները...»

Բայց այդ պատերազմին դէմ պայքարելու միակ միջոց մը գիտէ պոլշեւիկ տեսաբանը. «պատերազմ՝ը...»

Ուրեմն պատերազմ պէտք է մղել, աշխարհի պատերազմներուն վերջ տալու համար։ Բայց այս զարմանքը շատ կասկածելի է, որովհետեւ այդպիսով պատերազմներու թիւը կը բազմապատկուի եւ ոչ թէ կը պակսի կամ կ'անհետանայ։

Այս ըմբռնումը ցոյց կուտայ թէ պատերազմը արգիլուած պտուղ մը պէտք է ըլլայ անոնց համար միայն, որոնք իրենց ճակատին վրայ կը կրեն «աշխարհակալութեան» պիտակը։ Իսկ ուրիշներու համար... անհրաժեշտութիւն մըն է։ Այս է պատճառը — որ կը բացագանչէ

«... բայց մենք եւ՛ կրնանք եւ՛ պարտաւոր ենք պաշտպանել պատերազմը, ոչ միայն այն ատեն, երբ իշխանութեան գլուխը կեցած է բանւորութիւնը, իր պետութիւնը ·· պաշտպանելու համար...»

Այլ դեռ աւելին. կան ուրիշ պատերազմներ, որոնք կը պաշտպանուին, որոնց մասին քիչ յետոյ պիտի անդրադառնանք։

Ուրեմն, բանւորական պիտակ կրող իշխանութիւնը իրաւունք եւ պարտականութիւն ունի պատերազմելու, պաշտպանելու համար իր պետութիւնը։ Ի՞նչ է այս պաշտպանութեան իմաստը։ Իրենց հասկցած ձեւով, պետութեան քաղաքացիներու հաւաքական շահերը ապահովելու միջոց։

Իսկ եթէ հակառակորդ պետութիւնն ալ «իրեն իրաւունք եւ պարտականութիւն» կը սեպէ միեւնոյն նպատակով իր պետութիւնը պաշտպանելու՝ յարձակող թշնամիին, այսինքն խորհրդային պատերազմին դէմ, կեանքը պիտի ընթանայ իր նախկին ձեւով — պատերազմներու յաւերժացումով։

Թարմ օրինակը մեր աչքին առջեւն է։ Աւստրիոյ բանւորութիւնը բոլորովին ուրիշ ձեւով կը հասկնայ իր քաղաքացիներու շահերու պաշտպանութիւնը, իսկ կոմինտերնի վարիչները ուրիշ կերպ, եւ անոնց խաղաղ գոյքը կը վերածեն պատերազմի, աշխարհակալներու պատերազմը վերջնելու համար։ Այսպ հակառակ համոզումը ունին ընկերվարականները, որոնք դուրս կուգան կռուելու՝ համայնավարներու դէմ՝ պաշտպանելու համար իրենց պետութիւնը, ինչպէս նաեւ բանւորական շահերը։

Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը. պատերազմը դադրեցա՞ւ թէ տեւականութեան հանգամանք ստացաւ։

Բայց միայն պրոլետարիատի պատերազմը չէ որ կ'արդարացնէ եւ անհրաժեշտ կը գտնէ Պուխարին, այլ նաեւ «... Պատերազմը կրնայ պաշտպանուիլ եւ արդարացուիլ, երբ ան՝ իրեն ղեկավար չունենալով հանդերձ պրոլետարիատը — յառաջդիմական, ազգային-ազատագրական պատերազմ մըն է աշխարհակալներու դէմ...»

Ինչո՞ւ այս խարդախութիւնը, ո՞վ կուլ կուտայ այս գեղահատները։ Ո՞վ է որ պիտի ճշդէ թէ պատերազմներուն ո՞րն է ազատագրական եւ ո՞րն է հակառակը, ի՞նչն է ստուգման չափանիշը։

Օրինակի համար, Պուխարին կը կարծէ որ «...եթէ ստեղծուին այնպիսի պայմաններ, երբ որ եւ է քաղքենի պետութիւն (օրինակ Թուրքիա) մեծ վերիվայրումներու ատեն, իւրայատուկ պայմաններու բերումով, Ռուսիոյ կողմն անցնի ընդդէմ աշխարհակալներու, ապա համայնավար կուսակցութիւնները նման քաղքենի պետութեան մը հակաաշխարհակալական պատերազմը պէտք է որ պաշտպանեն»։

Ո՞րն է այս յայտարարութեան ճշմարիտ շարժառիթը, այն որ կ'ըսուի՞, թէ՛ այն որ չըսուիր, բայց յանկեան կը հասկցուի, այսինքն խորհրդային իշխանութեան զինակից պետութիւն մըն է եւ պէտք ունին անոր զինակցութեան։ Անտարակոյս այս վերջինն է ճշմարիտը, որովհետեւ Թուրքիան իր եւս աշխարհակալ ցանկութիւններով եւ վատագոյն բնազդներով օժտուած պետութիւն մըն է։

Թուրքիան — միապետական, սահմանադրական թէ հանրապետական, տարիներու ընթացքին եւ մանաւանդ վերջին «ազատագրական» պատերազմի ընթացքին, հայ ժողովուրդի նման յեղափոխական եւ ազատատենչ ժողովուրդի մը մէկ մասը կոտորած, մէկ մասն ալ ցրուած աշխարհի չորս հովերուն, տիրացած է անոր լայնածաւալ հողերուն։

Այժմ ալ Պուխարինի զեկուցումի օրերուն ուրիշ տկար ու անտէր ժողովուրդ մը — Քիւրտերը — կը կոտորեն ու՛ կը ցրուեն աշխարհի չորս հովերուն՝ տիրանալու համար անոնց հարստութեան եւ հողերուն։ Բազմաթիւ մեքենայութիւններ կը լարեն ձեռք ձգելու նաեւ Սուրիան ու Միջագետքը, հակառակ նոյն տեղերու ժողովուրդին օտարացեղ ըլլալուն։

Այս պայմաններու տակ ի՞նչ է Թուրքիան, աշխարհակա՞լ է, թէ աշխարհակալութեան դէմ մարտնչող։ Կրնա՞ն պատասխանել Պուխարին եւ իր ընկերները։

Օրինակի համար, եթէ վաղը երկրին հայ ժողովուրդը դուրս գայ իր իրաւունքներուն համար կռուելու Թուրքերուն դէմ, արդեօք որո՞ւն պատերազմը արդար է, Հայերո՞ւնը, թէ Թուրքերունը։

Կը տեսնուի արդէն շատ որոշ կերպով, թէ պատերազմը այս կամ այն բացատրութեամբ արդարացնելը պարզապէս ծիծաղելի է, իսկ համայնավարական մեթոտները զարշելի խաբեբայութիւններ են, որոնք կը բազմապատկեն պատերազմները, կը թշուառացնեն մարդկութիւնն ու բանւորները, եւ ոչ թէ կը ջնջեն զանոնք։

Դուրս կուգայ որ համայնավարները պատերազմին եւ՛ դէմ են եւ՛ թեր...

Ե. ԱՄԵՏՈՒՆԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Դ.

1926 Դեկտեմբերին, գաղթականներու խնդիրը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար եկաւ Պ. Ճոնսըն, Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի գաղթականներու ճիւղին պետ եւ օգնական բարձր կոմիսար Ազգերու Դաշնակցութեան։ Հաստատեց թէ անհրաժեշտ էր անմիջական լուծում տալ մարդկային եւ ընկերային այս հարցին։ Իր բոլոր մանրամասնութիւններուն մէջ ուսումնասիրեց Ֆրանսայի կողմէ կազմուած ծրագիրը։

Այցելեց գաղթականներու բնակած գլխաւոր կեդրոնները եւ Լիբանանի ու Սուրիոյ այն զանազան շրջանները, ուր կարելի պիտի ըլլար նոր գաղթականներ տեղաւորել։ Այս քննութիւնները ցոյց տուին թէ որքան կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերուած են եւ թէ անհրաժեշտ է մեթոտով գործել՝ վերջնական տեղաւորումները լաւագոյն կերպով եւ առաւելագոյն ապահովութեամբ կատարելու համար։ Իր այցելութիւնը խիստ թանկագին արդիւնքներ տուաւ։

1926 Դեկտեմբեր 31ի հրամանագրով, Սուրիոյ Ֆրանսական մարզպանը կազմեց օգնութեան Կեդրոնական կոմիտէ մը՝ որուն պաշտօնն էր հայ գաղթականներուն օգնել, եւ անոր տրամադրութեան տակ դրաւ 3 միլիոն ֆրանքի գումար մը։

Այս Կեդրոնական կոմիտէին կ'անդամակցին ներկայացուցիչները Ֆրանսայի մարզպանութեան այն ճիւղերուն, որոնք շահագրգռուած են Հայերու տեղաւորման խնդրով, Աշխատանքի միջազգային դրասենեակի եւ միջազգային Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչը, հայ կազմակերպութիւններէն ներկայացուցիչ մը եւ Հայերուն օժանդակող մասնաւոր կազմակերպութեանց երեք ներկայացուցիչները։

Պէյրութի, Իսքէնտէրունի եւ Հալէպի մէջ կազմուեցան երեք ենթակոմիտէներ, որոնք կախուած են Կեդրոնական կոմիտէէն եւ պաշտօն ունին տեղւոյն վրայ գործելու։ Անոնք բաղկացած են տեղական պետական պաշտօնեայ ճիւղերու եւ տեղական հայ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէն։

Կազմուած ծրագրին համաձայն, հայ գաղթականները կարելիութեան սահմանին մէջ վերջնապէս պիտի տեղաւորուին։ Գաղթականները իրենց նախկին կեանքը պիտի վերագտնեն, իրենց հին արհեստով պիտի զբաղին, առանց սակայն մոռնալու տեղացի բնակչութեան հետ։ Ահա՛ թէ ինչու ամէնէն առաջ անհրաժեշտ է քաղաքներէն դուրս քաշել բոլոր հողագործ Հայերը, անոնց տալով հողեր, որոնց վրայ իբրեւ մշակ բանւոր, այլ մանաւանդ իբրեւ երկար պայմանաժամով վարձակալներ, կամ աւելի լաւ, իբրեւ հողատէրեր պիտի կրնան բնականոն կեանք մը վերստանալ։ Կոմիտէի տիրապետող գաղափարն է գաղթականները հողատէր դարձնել (օրինակ տասը տարուան վարձու-վաճառումի եղանակով)։

Ապահովութեան էական պատճառներու համար, պէտք է որ ընտրուած կամ գտնուելիք հողերը ըլլան խաղաղ շրջաններու մէջ, ցեղային ամէն կռիւէ հեռու, նախապատուութիւն տալով ծովու մօտ վայրերու եւ առեւտրական մեծ ճամբաներու բերանին։ Այս ձեւով պիտի կազմուին գիւղական հրապարակ օջախներ, որոնք միաժամանակ պիտի պարպեն քաղաքի համախմբումները։

Միւս կողմէ, քաղաքի թաղերը կարեւոր բարւոքումներու ենթարկուած են, եւ անհրաժեշտ է զօրացնել զանոնք։ Հալէպի մէջ, ներկայիս գոյութիւն ունեցող երեք գաղթակայանները շատ տարբեր պայմաններու մէջ կը ներկայանան։ Առաջին գաղթակայանը, ստիպողական անհրաժեշտութեան տակ կառուցուած, բոլորովին անկարգ է եւ պէտք է լուրջ բարեկարգումի ենթարկուի, երկրորդը՝ նուազ վատ է և արդէն ցոյց կուտայ ուշադրաւ յառաջդիմութիւններ, զորս պէտք է շարունակել. իսկ երրորդ գաղթակայանը առողջ եւ խիստ օգտակար է։ Մնաց որ, Հալէպի Հայերուն վիճակը ըստ ածէն նուազ խեղճ է։ Մեծ մասը արհեստ մը ունի, մանաւորապէս ջուլհակ.— 2000 տեզգահներ կը բանին ընդամէնը 8671 բնտանիքի մէջ։ Բազմաթիւ բանւորներ կ'աշխատին քաղաքին մէջ եւ երկրագործները կը սպասեն որ իրենց տրուի հող, ուր կարենան հաստատուիլ։ Անոնց տեղաւորման համար ծրագիր մը ուսումնասիրուելու վրայ է։

Իսքէնտէրունի Հայերուն վիճակը շատ խեղճ է, հակառակ զայն բարւոքելու համար կատարուած ջանքերուն։ Քաղաքին շուրջ ճահճախճախուտ արուարձաններուն մէջ ցրուած են 1550 ընտանիքներ, որոնց 440ը բոլորովին թշուառ վիճակի մէջ։

Ընդհակառակն, Պէյլանի եւ Քըրըքխանի հողագործական շրջաններուն մէջ տեղաւորուած հայ ընտանիքները նուազ վատ վիճակի մէջ են. շատեր իրենց աշխատանքով կ'ապրին. 77 ընտանիք միայն խեղճ են եւ 285 ալ՝ դեռ օգնութեան կը կարօտին։ Այս շրջանին վրայ է որ կեդրոնական կոմիտէն կը ծրագրէ կեդրոնացնել իր գլխաւոր ջանքը՝ երկրագործական տեղաւորման համար։

Նոյնը՝ Անտիոքի շրջանին համար (Ճէպէլ Մուսայի շրջան), ուր դարերէ ի վեր հայ կարեւոր գաղութ մը (480 ընտանիք) հաստատուած է՝ նպաստաւոր պայմաններու մէջ։

Գաղթականներ ցրուած են եւ լաւ կ'ապրին Եփրատի երկայնքը՝ խիստ բարեբեր շրջաններու մէջ.— Ճարապլուս (310 ընտանիք), Մէմպիճ 98 ընտանիք), Ռաքքա (42), Տէր Զօր (47) եւ Քապաչի հովիտին մէջ՝ Հասէչէ (110 ընտանիք)։ Սակայն այս տեղերը ուրիշ հայ գաղթականներ կարելի է տեղաւորել միայն այն ատեն, երբ ծովեզերեայ շրջաններու տեղաւորման կարելիութիւնները սպառին։

Հայկական խմբաւորումներ կը գտնուին նաեւ Համայի (300 ընտանիք) եւ Հոմսի (148 ընտանիք) մէջ, ուր անոնց թիւը աւելցնելը պատեհ չի թուիր։

Նոյնը նաեւ Դամասկոսի շրջանին համար (829 ընտանիք), որոնցմէ շատեր Պէյրութ փոխադրուեցան 1925 — 1926ի խռովութիւններուն առթիւ։ Ընդհակառակն լաւագոյն է զանոնք ցրուել ուրիշ շրջաններու մէջ, ուր կրօնական կիրքերը նուազ սաստիկ են։

Ալէքսինեքու շրջանի Հայերուն վիճակը ո եւ է մտահոգութիւն չի պատճառեր։ 546 ընտանիքներ (որոնք կը ներկայացնեն 1961 հոգի) ցրուած են մանաւանդ հողագործական շրջանի մը վրայ, ուր լաւ ընդունելութիւն գտած են եւ պէտք է վերջնապէս տեղաւորուած նկատուին։

Դժբախտաբար կացութիւնը տարբեր է Լիբանանի Հայերուն համար։ Մասնաւորաբար այս գաղթականներուն խնդիրը շատ ստիպողական եւ շատ բարդ է։

Ինչպէս նախապէս ըսինք, Թուրքերուն վերադառնալէն վերջ, Կիլիկիայէն փախուած Հայերը ծովու ճամբով եւ հապճեպով Պէյրութ բերուեցան։ Լիբանանի պետութեան մէջ անոնց թիւը պէտք է հաշուել 24.000, որոնց 1000ը Տրիպոլիսի մէջ, 1200ը Զահլէի եւ 2100ը Պէյրութի մէջ. առանցմէ զատ ծովեզերեայ վայրերու մէջ կան կարգ մը առանձնացած ընտանիքներ։

ՏՕՔԹ. ՏԻՒԻՆ

(Միջազգ. կարմիր խաչէն)

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Մոսկուայէն «Լէսաժէ Սոսիալիսթի» գրկուած թղթակցութիւն մը ճիշտեւնայ կերպով կը պատկերացնէ պոլշեւիկեան ներքին պառակտումները.—

Ը՛Լէն մարդ կը զգայ որ չափազանց կարեւոր դէպքեր կը պատրաստուին Ռուսիոյ մէջ։ Ես չպիտի խօսիմ այն ծանր դէպքերուն մասին, որոնք տեղի ունեցան արտաքին քաղաքականութեան մէջ եւ Ռուսիոյ վրայ դարձուցին աշխարհի ուշադրութիւնը։ Ես պիտի խօսիմ միայն ներքին դէպքերու մասին։

Ճիշտ է որ Չինաստանի, Անգլիոյ եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ սովետներու կրած նահանջները շատ լուրջ են եւ կրնան վտանգաւոր անդրադարձներ ունենալ։ Ստիպ արդէն ամէն մարդ կը զգայ Ռուսիոյ ներսը Սակայն, երկրին ճակատագրին համար ամէնէն կարեւորը հիմա այն պայքարն է, որ տեղի կ'ունենայ ընդդիմադիրներու դէմ։ Եւ այս պայքարը աւելի կատաղի դարձաւ, քան այն որ վարեցին մեր կուսակցութեան դէմ (Ռուս Սոց. Դեմոկրատ բանւորական կուսակցութիւն)։

Մօտալուտ հերձուածի մը մասին լուրեր կը շրջին։ Իրականին մէջ հերձուածը կատարուած է արդէն, որովհետեւ կազմակերպութեան մէջ տեսաբանական հակընդդէմ ձգտումներու բախում մը չէ, այլ կարգ մը անձեր մահուան թշնամիներ դարձած են իրարու, եւ կը դաւադրեն մէկը միւսին դէմ, պատրաստ խեղդելու զիրար, խզած ըլլալով իրենց անձնական յարաբերութիւնները։

Ուրիշ ամէն կուսակցութեան մէջ, ուր հերձուածը չպիտի յանգէր անխուսափելի գինեալ պայքարի մը՝ ձեռք ձգելու համար իշխանութիւնը, խզումը շատոնց գլուխ հանուած կ'ըլլար։ Մեր մօտ, նկատի ունենալով կուսակցութեան բացառիկ կացութիւնը, — դիկտատուրան եւ իր հետեւանքները — հերձուածը կը յետաձգուի։ Սակայն երկար չի կրնար տեւել այդ։

Այս յետաձգումը չի նշանակեր թէ երկու հակառակորդ բանակները կը պահեն համաձայնութեան մը յոյսը։ Ո՛չ, ընդհակառակն, ընդդիմադիրները կը պատրաստուին կռիւի մը, որ անխուսափելի է հերձուածին յաջորդ օրը. սակայն կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ կռիւը սկսիլ բացէ ի բաց։

Բնականաբար միծամասնութիւնը, որուն ձեռքն է կուսակցութեան «գործիքը» եւ խօսքը, կը հերքէ ընդդիմադիր հոսանքը։ Սակայն իրականութեան չի համապատասխաներ այս, ինչ որ կը հասկցուի Ստալինի վախէն, երբ ուժգին միջոցներ ձեռք կ'առնէ, զսպելու համար ըմբոստ վարիչները։

Ամէն մարդ գիտէ թէ, ոչ կեդր. կոմիտէն է, ո՛չ ալ համագումարն է, որ պիտի կրնայ լուծել տագնապը, որովհետեւ համագումարները նախապատրաստուած են շնորհիւ կուսակցութեան «գործիքին», զոր Ստալին բռնած է ձեռքին մէջ։ Վերջին խօսքը կ'իյնայ իրական ուժին՝ բանակին, որ պիտի որոշէ բախտը։ Արդ, ոչ ոք կրնայ գուշակել թէ բանակը ո՞ր կողմ պիտի հակի։

Պոլշեւիկները, որոնք սովորութիւն ունին ամէն բան անձնաւորելու, հակադրութիւնը կը ներկայացնեն երկու անունով, — Թրոցքի եւ Վորոշիլով։

Ճիշտ է որ, կ'ըսեն, Վորոշիլով հիմա կը գտնուի իշխանու[...] գլուխը, (ծովային եւ բանակ[...] մինար է), ամէն անկիւ[...] ունի հաւակիր։ Սակայն Թրո[...] անունը բանակին մէջ կ'ա[...] հերոսական օրերու յիշատա[...] րը, յաղթանակներ եւ [...] մինչդեռ Վորոշիլովի անու[...] նահանջները եւ հրապարա[...] ցոյցերը «խաղաղութեան» մար, ինչ որ կը նշանակէ [...] բողութիւն։

Բախտորոշ վայրկեանին, երկու մարդոց է որ պիտի[...] չէ բանակը իր ետեւէն[...]

Ո՛վ գիտէ։

Եւ սակայն թէ՛ Ստալին[...] ներուն եւ թէ՛ ընդդիմադիր[...] րուն համար՝ ամբողջ [...] հոդ է։

Այսպէս, կառավարու[...] այս ներքին պայքարը [...] պիցնելու նպատակով [...] ուշադրութենէն, շարունակ[...] մուկ կը հանէ «նոր ու վեր[...] պատերազմին» մասին եւ[...] կը ծանուցանէ ամբողջ Եւրո[...] կողմէ «ընդհանուր յարձակ[...] մը Ռուսիոյ դէմ։

Այս՛, կացութիւնը շա[...] տուած է, սակայն ոչ ոք կը հ[...] ընդդիմադիրներուն քաղաք[...] յայտագիրը։ Յայտագի[...] երկրորդական են։ Մնաց որ[...] դիմադիրները ո եւ է հաստա[...] յայտագիր չունին։ Անոնք[...] ժամայն են միայն մէկ կէտ[...]

— Թող տապալի Ստալին[...] բոլոր իր Ուկրանիոնները (...] զար Մոսկուայի սովետին[...] լինի մարգը)։

Քաղաքական պիւրօն ա[...] ձայնութիւն չունի։ Եւ [...] գաղտնիք չէ։ Ցարակարծո[...] ները, Ստալինի եւ Ռիքովի [...] ծանօթ են կուսակցու[...] Ցրոյց կը շրջի թէ,— եւ [...] գրոյցները կը կանխեն դէպ[...] — Ստալին կը պատրաստէ [...] քիլի տապալումը։ Ռիքով[...] կ'աշխատի կազմել իր «[...] ցութիւնը»։

փաստ է որ Քաղաքական[...] րօն պառակտած է։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ՈՉՆՉԱՆ

Գանձակ գաւառին Գա[...] Փուր շրջանակին Ծնցաւալ[...] դին մէջ կայ հին եկեղեցի[...] 1160 թուականէն։ Գիւղաց[...] դպրոցի վերածելու համար [...] ուած են քանդել շէնքը, որ [...] մական մեծ կարեւորութիւ[...] նի։ Եկեղեցին ունի 4 սիւ[...] գեցիկ կամար մը եւ ա[...] մանրանկարներով զարդար[...] քարեր։

Դաստաֆուրի մէջ ալ [...] հին եկեղեցի մը, պատմ[...] արժէքով։ Մտադիր են [...] նաեւ այս շէնքը՝ նոյն [...] լական բնազդով։

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏ».— Հա[...] տանի թերթերը շատ զա[...] ներ կը հիւսեն «կոոպեր[...] խանութներու» մասին։ Ի՞ն[...] ծախեն այդ խանութներուն[...] «պաշտօնեայի մը կարծ[...] համար» են բացուած։ Ի[...] մը կը գրէ.—

Երէկ Եւս վերջրած [...] էի գնացել։ Ամէն տեսակ [...] էլ ծախում էին։ Ամէն մէջ[...] խանութն էր կանչում։ Երէ[...] փէշիցս ձգում են, ցոյց [...] կնոտն ու ծիրանը։

—Ընկ, գժե՞լ ես, բա՛ «կոոպերատիվը» ո՞ւմ համար[...]

Հասանք «կոոպեր[...] խանութում միայն լեմն[...] Ամօթից կարմրեցի կնոջ [...]

— Ընկեր, ինչո՞ւ ձեր [...] թը մրգեղէն չկայ։

— Չգիտեմ, ասում է [...] Միթէ կոոպերատիվը[...] տե՞մն է ծախում, թէ մարգ[...] պաշտօնեայ է շինում ([...] Նիստ, 1 Յուլիս)։

…ԻՒԹՕՂ

«ԻՆՉ ԷԻ, Ի՞ՆՉ ԵՂԱՅ...»

…վերջին մեծ գաղթը իրաւ է անմախընթաց լախտի ծաւալած մը իջեցուց շատերու գըլուխ: Ու շատ դիրքի տէր մարդեր ինկան, ինկա՜ն... գործաւորներու մէջ:

…պէտք չէ մոռնալ սակայն որ …գաւառի զուլումը շատերուն համար …եղաւ նպաստաւոր:

Ու մինչ կորսնցնողները լուռ մունջ եւ ազնուական համակերպութեամբ կը քաշքշեն իրենց …ւաչքերը՝ անդին, շահողները կ'արծակեն: Այս վերջիններէն տիպար մը ներկայացնեմ …ալ ի:

Պր. Լեւոն Կունտիկեան է ա…ունը: Պոլիս ծանօթացայ իրեն …: Մարմարայի ծովեզերեայ …գաղաքներէն մէկուն մէջ ծնած …ր:

Նոր կուգար Պոլիս: Անմիջապէս մտերմացանք: Մէկ երգ ու մէկ յանկերգ ունէր.

— Ի՞նչ էինք... ի՞նչ եղանք...

— Ի՞նչ էիր ու ի՞նչ եղար. …րցուցի օր մը:

— Եղբայր, ագարակներ ունէի, մեր շրջակայ գիւղերը ամբողջ իմս էր. հիմա՞ս մնացած: …ո՞ւքան եզներ, կովեր, էշեր, ձու… …ր ունէինք: Հիմակ ալ իբրեւ …ւորդ պաշտօնեայ կ'աշխատիմ. …ինչ անկում է այս... ի՞նչ էինք, …ի՞նչ եղանք...

Երբ Ցունաստան անցայ Պր. Կունտիկեանը գտայ: Կարեւոր պաշտօն մը ձեռք ձգած էր: Նոր …ն երգ մը ու յանկերգ մը …րէր.

— Եղբայր, այս ի՞նչ վիճակ է: …լիս անհոգին վաճառատունդ …է, եղիր օտար երկիր եկուր ու …աշենեակի մը մէջ իբրեւ դի…նապետ աշխատէ: ընկեր վազ…ել գիտէ. Պոլիս 17 պաշտօն…ն ունէի: Աս ի՞նչ անկում է… …ի՞նչ էինք, ի՞նչ եղանք:

…իտալիոյ քաղաքներէն մէկուն …էջ պատահեցայ, դատէ մը …րեց, Պր. Կունտիկեանին: Ցաւ… …աշխատաւորութիւն, ընկերութեան …ր ներկայացուցիչն էր, կը տըր… …նչար իր ծանօթներուն.

— Ցունաստանի մէջ ընկերութեան մը ծիծաղելի ըլլալ, իսկ …ստեղ պարզ ներկայացուցիչ …ր... Ա՜ս ինչ բախտ է, այս ինչ …նկում... ի՞նչ էինք, ի՞նչ եղանք...

Քանի մը տարի վերջ հանդիպեցանք իրարու այստեղ, Ֆրանսայի մէջ: Պր. Կունտիկեան եղած …փոքրիկ ընկերութեան մը …իրեքտոր. …հաստկացած էր: Երանի կուտար …ւեցիկալին.

— Ա՜հ ինչ կեանք էր կեանքս …իտալիոյ մէջ: Մե՞ղք: Դանքա մը …մնած էի վերջերս …ց: Բախտ չկայ որ...: Հիմակ …ալ պզտիկ ընկերութեան մը …էրն եմ... Նայինք դեռ ի՞նչ …պիտի ըլլանք... Ա՜խ, Իտալիոյ …ջ ի՞նչ էի, հիմակ ի՞նչ եղայ...

Ու Ճզմարի՛տ, Ճզմարի՛տ կ'ըսեմ ձեզի թէ, վաղը աշխարհի կայսրն ալ ըլլայ՝ պիտի ըսէ.

— Արեւին, Ուրանոսին, Նեպտունին, Լուսնթագին ու լուսնին տէր ըլլալէ վերջ այս քոսոտ երկրին մնացինք... Ի՞նչ անկում, ի՞նչ անկում... ի՞նչ էինք, ի՞նչ եղանք, Աստուած...:

Կարելի չէ մոռցել քանզի հիւանդութիւն մըն է աս եւ գրեթէ ամէնքս որոշ չափով վարակուածներ ենք:

ԸՆՆԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Խորհրդ. Հայաստանի մէջ 8 Ցուլիս) աշխատակից մը կը պարզէ որոշումները բժշկական համագումարին, որ անցեալ ամիս գումարուեցաւ Երեւանի մէջ.—

Համագումարը գծեց բժշկական քաղաքականութեան ուղին մը հետեւեալ կերպով.—

Շարունակել գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ բժշկական ձրի օգնութեան գործը, անխտիր եւ կանոնաւոր։

Տարածել բուժարաններու եւ բժշկական կայաններու ցանցը։

Շարունակել ուժգին պայքար մը տարափոխիկ հիւանդութեանց, մասնաւորապէս սիֆիլիսին դէմ, որ ընկերային վտանգաւոր ախտ մըն է։ Առաջարկուեցաւ խնդրել հրովարտակ մը, պարտադիր դարմանելու համար սիֆիլիսէ վարակուածներուն դարմանումը։

Ճահճատենդին մասին, որոշուեցաւ ճահճատենդի համագումարին գծած ճամբով, շարունակել համատարած պայքարը, որ այնքան յաջողութիւն պարգեւեց։

Համագումարը նկատած է որ մեծ չարիք մըն է է նաեւ Թրախոման։ Ուստի որոշուեցաւ կազմակերպել աչքի բուժարաններ եւ բոլոր բուժկայաններուն մէջ դնել ակնաբոյժ մը։

Բորոտութեան դէմ բացուած պայքարը անհրաժեշտ նկատուեցաւ ընդարձակել, օժանդակութեամբ ժողովուրդին։

Համագումարը ուշադրութեամբ քննեց ընկերային հիւանդութիւնները, որոնց դէմ մղուած պայքարը գոհացուցիչ չէր, միջոցներու սղութեան պատճառով։ Որոշուեցաւ հիմնել ապաքինարան մը թոքախտաւորներուն համար։

Սուր-տարափոխիկ հիւանդութիւններու դէմ կռուելու նպատակով, համաձայն միջազգային առողջապահական դաշնագրութեան, Հայաստանի մէջ, երկու տեղ (Մարգարա գիւղը եւ Արփաչայ կայանը) պիտի հիմնուին բժշկական հսկողութեան կէտեր, այսպիսով արգիլելու համար տարափոխիկ հիւանդութեանց մուտքը դրացի երկիրներու սահմաններէն ներս։

Ուշադրութեամբ հսկել աշխատանոցներու, բնակարաններու եւ գիւղերու առողջապահական վիճակին վրայ։ Այս առթիւ ժողովուրդին առջեւ պիտի տարուին առողջապահական դաստիարակութիւններ.

Համագումարը պիտի պահանջէ առողջապահական գործունէութեանց համար լայն վարկեր։

Նոյնպէս, համագումարը նկատեց որ մասնաւոր սերունդին առողջական վիճակը շատ ողբալի է, ուստի որոշուեցաւ միջոցներ ստանալ դպրոցներու եւ աշակերտներու առողջական վիճակին բարելաւման համար։

Պիտի կազմակերպուին ծննդաբերական լաւագոյն կայաններ, պիտի ընդարձակուին տղաբերող մայրերու եւ նորածիններու պահպանութեան միջոցները։

Համագումարը, շեշտելով Կ. Խաչի կատարած կարեւոր դերը, մանաւանդ Ալեքսանդրապոլի աղէտին պահուն, անհրաժեշտ նկատեց աւելի եւս ուժեղացնել կազմակերպութիւնը եւ ճանչցնել զայն ժողովուրդին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջակայից հայր. վարչութիւնս կը փութայ, այս վերջին անգամ ըլլալով, յայտարարել Լիոնի եւ Լիոնի վարչութեան ենթակայ թեմերու հայ համայնքին թէ, ըստ մեր առաջին յայտարարութեան, ազգային տուրքի արձանագրութեան ժամը պիտի փակուի ներկայ ամսոյ վերջը. եւ այնուհետեւ անմիջապէս պիտի կազմուի ընտրողական ժողովը, որ ընտրական գործողութեանց եւ քուէարկութեան պիտի ձեռնարկէ իր կողմէ որոշուելիք թուականին։ Օգոստոս 1էն վերջ ոչ ոքի պիտի արտօնուի արձանագրուիլ։

Ուստի արձանագրութեան գործողութիւնը պէտք է վերջանայ մինչեւ տասը օրէն։ Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու իրաւունքի տէր դառնալու համար՝ անհրաժեշտ է ուրեմն վճարել ազգային տուրքի առաջին վճարման, նուազագոյն 12 ֆրանք։ Անոնք որ մինչեւ հիմա տակաւին չեն արձանագրուած, թող փութան օգտուիլ տասնօրեայ պայմանաժամէն։

Այս հիման վրայ, կը յայտարարուի ուրեմն թէ «ա եւ է բաղ.» կամ արձանագրուելու համար «ա եւ է» առաջարկութիւն անլսելի պիտի մնայ Օգոստոս 1էն վերջ։

(Լիոնի Վարչութիւն)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

Փարիզի շրջականներուն մէջ կազմուեցաւ նոր մասնաճիւղ մըն ալ, որ պիտի կրէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ի Թոնի-սու-Պուայի մասնաճիւղը» անունը: Այս մասնաճիւղը կազմուած է Վիլմոնպլ, Ռէնսի, Նէօյեի, Փլէզանս, Նօժան Փէռէօ, Նուազի-լը-Սէք, Պոնտի եւ Ֆօնթընէ-սու-Պուա գիւղերու հայ երիտասարդութեան կողմէ: Ունի 30—40 անդամ: Ցուլիս 31ին, կիրակի օր, պիտի գումարուի մասնաճիւղին առաջին ընդհ. ժողովը:

ՖՈՒԹՊՕԼ.— Ֆրանսական ազգային խումբը, անցեալ տարեշրջանին ընթացքին կրած պարտութիւնները դարմանելու ճիգով մը, առաջիկայ տարեշրջանին համար պատրաստութիւններ կը տեսնէ եւ արդէն իսկ արձանագրած է հետեւեալ մրցումները.— 11 Մարտ 1928ին՝ Զուիցերիոյ դէմ, Զուիցերիոյ մէջ: 15 Ապրիլին, Պելճիքայի դէմ, Փարիզի մէջ: 29 Ապրիլին, Իտալիոյ դէմ, Թորինոյի մէջ: 13 Մայիսին, Չեխերուն դէմ, Փարիզի մէջ: Եւայլն:

ԱԹԼԷԹԻԶՄ.— Մեր մէջ մարզական միութիւնները կարծես երբեք չեն խորհիր պատրաստել ու մարզել իրենց աթլէթները։ Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ մարզական կեանքը կը սկսի ու կը վերջանայ «ֆութպոլական»ին մէջ։ Մինչդեռ մարզիկ մը անհրաժեշտ է որ խաղայ ու մրցի՝ մարզական ամբողջ տարեշրջանին։ Զարգացումը այն ատեն տեղի կ'ունենայ, երբ մարզիկ մը մրցման կը մտնէ իրմէ զօրաւոր խումբի մը հետ։ Պիտի առարկուի թէ կը պակսի դաշտը։ Ատիկա պատճառ մը չէ, որովհետեւ մրցումը կարելի է կատարել մրցակից խումբին դաշտին վրայ։ Եւ այսպէս, կարելի է մարզական տարին լրացնել շարունակ դաշտի վրայ։

Նոյն նկատումը նաեւ աթլէթիզմին համար։ Մրցակիցը կրնայ մեր աթլէթներուն տալ խաղավայրը, կը բաւէ որ խնդրանք կատարուի։ Եթէ կ'ուզենք աթլէթներ ունենալ, այն ատեն անհրաժեշտ է որ կազմակերպենք մրցումներ մեր եւ օտար աթլէթներուն միջեւ։

Այս նպատակով կ'աշխատի միայն Մարսիլիոյ մասնաճիւղը։

Աշխատանքը պէտք է ընդհանուր ըլլայ։ Որովհետեւ բազմաթիւ աթլէթներ կորսնցուցինք։ Եւ երբեք ճանչցուած ու հռչակուած աթլէթներ չպիտի ունենանք, եթէ աշխատանք չտանինք փափաքուած ճամբով։

Դ. Կարապետեան

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՈՎ. Անցած իրիկուն խումբ մը գողեր կ'երթան Սէն-Տընիի մետաղի գործարանը։ Բեռնատար ինքնաշարժը կը կեցնեն փողոցին մէջ եւ կը սկսին պարպել գործարանը։ Երկու ոստիկաններ կասկածելով կը մօտենան ինքնաշարժին։ Գողերը որ տրցակով կը փոխադրէին ապրանքները, երբ կը տեսնեն ոստիկանները, կը ցատկեն ինքնաշարժին մէջ եւ կը սուրան առաջ։ Ոստիկանները կը կրակեն, ապարդիւն. այն ատեն լուր կուտան բոլոր ոստիկանական պահականոցներուն։ Երբ ինքնաշարժը կը հասնի Օպէրվիլիէ, գողերը կը տեսնեն որ խումբ մը ոստիկաններ պաշարած են ճամբան։ Կ'աշխատին դարձնել ինքնաշարժը, որ կը զարնուի երկաթէ ձողի մը։ Վրայ կը հասնին ոստիկանները, կը ձերբակալեն երկու գողերը, (միւսները փախած էին) եւ կը գրաւեն մօտ 100.000 ֆր.ի ապրանք։

ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ.— Լուի Տոնէն 17 տարեկան, կը սիրէր Օր. Հիրցը, 13 տարեկան։ Սակայն սիրահարներուն կապոյտ երազները խանգարուած էին անգթութեամբ մը, զոր ցոյց կուտան, երբեմն, ծնողքները։ Ու Տոնէն ու Հիրց, որոնք երդում ըրած էին, ուրիշի հետ չամուսնանալ, սիրել զիրար՝ բայց միայն զիրար։ Լիւրի մօտ դաշտի մը մէջ ատրճանակով մը անձնասպանութիւն կը փորձեն։ Տոնէն փողկապովը իր կուրծքին կըկապէ սիրականը, յետոյ գնդակ մը կը պարպէ աղջկան գանկին, յետոյ իր գլխուն եւ կ'իյնան գետին։

Հողագործ մը դաշտին մէջ տեսաւ անոնց մարմինը։ Տոնէն մեռած էր, բայց աղջիկը կը շնչէր տակաւին, հոգեւարքի մէջ։

ԹՈՒՐՔ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ.— Իզմիրի Թուրք թերթերը ոճրագործ ատելութեամբ մը կը նկարագրեն Քիւրտի մը ոճրագործութիւնը։

Մանիսացի Քիւրտ զինուոր Սուլէհի, ատեն մը կանուխ, հերթապահութեան ժամանակ յանկարծ կ'որոշէ սպաննել իր ընկերը եւ հարիւրապետը։ Հրացանին կ'անցընէ սուինը, կը մտնէ «խօվուշ» եւ սուինով կը ճեղքէ Թուրք զինուորի մը մարմինը, յետոյ կ'անցնի քովի սենեակը, ուր կը քնանար իր հարիւրապետը։ Նոյն սուինով կը ծակէ անոր սիրտն ալ եւ կը փախչի։ Հարիւրապետին հոնդիւնները լսելով, կ'արթննան զինուորները եւ տեսնելով զինուոր մը, որ կը փախչի, կը սկսին հալածել։

Վերջապէս կը ձերբակալուի։

Այս ոճիրէն զատ, Թուրք թերթերը ուրիշ նոր ոճիրներ ալ կը վերագրեն Սուլէհի, նախ Քիւրտ է եւ Շէյխ Սայիտի հայրենակից, երկրորդ «սատանայ կը պաշտէ»։

Ուստի որոշուած է մահուամբ պատժել։

ԵՐԿՆՔԷՆ ՄԱՆԵԱԿ ՄԸ ԻՆԿԱՒ.— Տիկին Մէքիւլէա Բանի մէջ, ուր օդափոխութեան գացած էր, երբ պառկէր, բարձին տակ կը դնէր իր մանեակը, որ կ'արժէր 60.000 ֆր.։ Առտու մը, անկողինէն ելաւ, հագուեցաւ, մոռնալով մանեակը պտոյտի գնաց։ Սենեկապանուհին անկողինը հանեց եւ պատուհանէն թօթուեց։ Մանեակը ինկաւ ապահովաբար աղջկան մը վիզին։ Իրիկունը վերադարձին, տիկինը ամբողջ շէնքը կոծեց, երբ տեսաւ թէ իր հարստութիւնը կորսուած էր։

ՍԻՐՈՅ ՎԻՇՏ.— Երկու աղջիկներ, քրոջ զաւակներ, երկուքն ալ 17 տարեկան, Թուրքուանի մէջ, իրենք զիրենք չուանով մը կապեցին ձեռք ձեռքի, սրունք սրունքի եւ նետուեցան ջրանցքին մէջ։ Անցորդ մը տեսաւ զանոնք, նետուեցաւ ջուրը եւ դուրս հանեց։

Երկու յուսահատ աղջիկները յայտարարեցին թէ գաղտնի վիշտեր ունէին եւ յուսահատած էին կեանքէն, ու կ'ուզէին անձնասպան ըլլալ։

Ա՜հ, սէրը վիշտ էր թափեր իրենց սիրտին մէջ։

ԳՈՂ ԿԱՏՈՒՆ.— Փօքամ, երիտասարդ ու վայելուչ երիտասարդ մըն է։ Արրաս գնաց, սենեակ մը վարձեց, եւ սկսաւ խորհրդակցիլ դրամի մասին։ Դրակից պատը, մօտ պանդոկապետին սենեակը։ Գրպանեց մօտ 10 հազար ֆր.։

Ոսկի ձայն մը լսեց դրան կողմէն, կատուի նման ցատկեց պատուհան, բարձրացաւ պատշգամ, յետոյ վեր տանիք։ Ու տանիքէ տանիք ոստոստելով, մօտ ուրիշ պանդոկի մը սենեակէն ներս։ Ոստիկանները, որոնք կը հալածէին զինք, գտան անկողինին տակ, դրամներն ալ ծոցին մէջ, փախուքրտինքով թրջուած։

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— Գերմանական օդանաւ մը անցեալ օր բարձրացաւ Պերլինի վրայ։ Մեքենաներու խանգարման պատճառով, օդանաւը գահավիժեցաւ 1500 մեթր բարձրութենէ մը։ Գետին ինկած պահուն պէնզինի շտեմարանները կրակ առին եւ օդանաւը մոխիր դարձաւ։ Օդանաւորդները այրած էին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԵՐՈՎԴԻԱՍ. Կիւսթավ Ֆլօպէր։ Թարգմ.՝ Զ. Նաճէ։ Տպարան «Հրազդան», Պոլիս։ Գին՝ 25 ղրշ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

…ՈՒԶԻՒՄՆԵԱՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Լաւ, մօտեցէ՛ք. նոր բան …ր. կա՞յ, հարցուց Քարասօֆ։

— Ներողութիւն, բայց դուք …լ էք. հարցուց ձայնը։

Եւ նոյն վայրկեանին, ելեկտրական լապտերի մը լուսաւոր …ուրձին մէջ մնացինք։

— Ինչո՞ւ ըլլալ որ, ըսաւ …Քարասօֆ հեգնական կերպով մը, …ճանաչեք Գ. Ճիւղին փոխ…ծորէն ընկեր Խամայիլօֆը եւ իր …ականը՝ ընկեր Ալգարօֆը։

Բայց արդէն, չեկիստը նշմարելով մեծ նշաններով թուղթերը …իրեն կ'երկարէինք, յարգանքով կը խոնարհէր մեր առջեւ։

— Ներողութիւն կը խնդրեմ, …կե՛ր, ըսաւ. թէեւ այս շրջանին …ոստիկանապետն եմ, բայց ձեր …ս ներկայութենէն լուր չունէի։

— Քաղաքական մասնաճիւղը ամէն ինչ գիտէ եւ ամէն բան կը տեսնէ, վրայ բերաւ Քարասօֆ, հիանալի հանդարտութեամբ մը. իմ ներկայութիւնս հոս, ատոր մէկ նոր փաստն է. բայց կը բաւէ այսքան խօսք։ Ո՞ր տեղուանքն էք. գիտէ՞ք թէ ինչ եղած են կասկածելիները։

Եւ ոստիկանապետին ժխտական պատասխանին վրայ.

— Ուրեմն, ըսաւ, որսի... թանկագին ժամանակ մը կը կորսնցնենք։

Եւ մինչդեռ ոստիկանները որ խռոված էին, սարսափելի Գ. Մասնաճիւղի փոխ-տնօրէնին ներկայութենէն ու կը պատրաստուէին շարունակելու իրենց փնտռտուքները.

— Վայրկեան մը, ըսաւ։

Յետոյ ինծի մօտենալով.

— Կը կարծեմ թէ՝ գործը գէշ սկսուած է. արդէն բաւական բազմաթիւ ենք. դուն պիտի երթաս գրաւելու առաջին ինքնաշարժը որ հանդիպի եւ Լուպիանքա մեկնելով պիտի փնտռես Միրաքին եւ Լիափչէֆը։ Արագօրէն զանոնք հոս բեր գնա՛, կը սպասեմ քեզի։

Յարգանքով խոնարհեցայ, ինչպէս պէտք էր, եւ պատրաստուեցայ մեկնելու։

— Սպասէ, շարունակեց Քարասօֆ։ Աւելի ապահովութեան համար քեզի հրամանագիր մը պիտի տամ։

Եւ ոստիկաններուն դառնալով.

— Լոյս բերէք հրամեցէք, կարուկ շեշտով մը։

Ամէն մարդ իրար անցաւ։

Յետոյ, գրպանէն տետրակ մը հանելով, քանի մը բառ գրեց. թերթը որուն վրայ գրած էր, անջատեց տետրակէն եւ զայն ինծի երկարեց։

— Աշխատէ շուտ ընել, Ա՛հ, քիչ մնաց մոռնայի. թող Ալգարօֆին ընկերակցելու համար երկու հոգի տրուի, եւ մանաւանդ թող ամէն միջոցով ինքնաշարժ մը ապահովին անոր։

— Ներողութի՛ւն, ըսաւ ոստիկանապետը. եթէ համարձակէի..

— Ի՞նչ։

— Հոս, մօտերը, գիշ բերող կառքը կայ. թերեւս ընկեր Ալգարօֆը գոհանայ անով։

— Ի՞նչ ապրանք է։

— Մէրսէտէս մըն է։ Գրեթէ նոր սկսած է գործել։

— Ուրեմն լաւ է։ Քշելու համար մարդու պէտք չունիմ։ Արդէն հոս այնքան ալ բազմաթիւ չէք։ Կառքը ո՞ւր է։

— Ես կը ցուցնեմ, ըսաւ ոստիկան մը. շուտով կը դառնամ։

— Լա՛ւ։

Անմիջապէս ճամբայ ելանք եւ հազիւ հարիւր մեթր անդին գտանք ինքնաշարժը, որ ճամբու մը եզերքը ձգած էին. արագօրէն քննեցի զայն։ Լաւ վիճակի մէջ էր։

Նստայ եւ ճամբայ ելայ

Փրկուած էի։

Բայց Քարասօֆ ի՞նչ պիտի ընէր

Երբ տեսայ որ չեկիստներէն բաւական հեռացեր էի, ճամբու մը անկիւնը կանգ առի եւ կարդացի այն տոմսակը զոր բարեկամս ինծի յանձնած էր։

«Իմ մասին հոգ մի ընէք: Երբոր Մոսկուա հասնիք, գացէք Թատրոնի հրապարակը, Քուիլոֆի կառատունը. վաղը, հոն կուգամ ձեզ գտնելու։ Նշանաբանս.— Միշտ հաւատարիմ: Յաջողութիւն»:

Առանց միջադէպի Մոսկուա հասայ։

Երբ ինքզինքս ճանչցուցի, Քուիլոֆի կառատան մէջ ինծի այնքան տաք ընդունելութիւն մը ըրին, որ պահ մը մոռցայ թէ ի՛նչ վտանգաւոր գիրքի մէջ կը գտնուէի։

Ցեկան սակայն չպիտի ուշանար ինծի յիշեցնելու իսկական կացութիւնս։

* * *

Ռուսիոյ մէջ ամէն ինչ ազգայնացած ըլլալով, Քուիլոֆի կառատունն ալ, ուր իջած էի, կապուած էր փոխադրութեանց գործավարութեան, եւ այս պատճառաւ, յարաբերական անձեռնմխելիութիւն մը կը վայելէր։

Անոր տէրը, գոնէ ըստ երեւոյթին, համայնավար կուսակցութեան կը պատկանէր. նոյնիսկ Մոսկուայի Սովետին ամէնէն նշանաւոր անդամներէն մէկն էր. բոլոր ժողովներուն կը յաճախէր եւ առիթը չէր փախցներ ամբոխավարական ճառ մը տեղաւորելու։

Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ւարտած պատմական ճառը, որ պիտի բաղկանայ 1500 էջէ։

Սակայն Գազի փաշային Պոլիս այցելութիւնը ցոյց կուտայ թէ առողջութեան մասին ոեւէ հոգ չկայ։ Ընդհակառակը... բուն իսկ Գազի փաշայէն ներշնչուած կը յայտնենք թէ յետաձգման գլխաւոր պատճառը հետեւեալն է,—

Բացման ճառին մէջ պիտի յիշուին շատ մը անուններ, խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլան բազմաթիւ անձերու դրական կամ ժխտական գործունէութիւնները եւ ժողովուրդին պիտի յայտնուին կարգ մը անծանօթ իրողութիւններ։

Բոլոր ասոնք, բնականաբար հանրային կարծիքին պիտի տան նոր հոսանք մը՝ թեր կամ դէմ կարգ մը անձերու եւ խմբակներու։ Արդ Գազի փաշան կողմնակից չէր որ այս հոսանքին ազդեցութեան տակ տեղի ունենան երեսփոխանական ընտրութիւնները, եւ չուզեց այս միջոցով ազդել հանրային կարծիքին վրայ։ Ու ճառը պիտի արտասանէ ընտրութիւններէն յետոյ։

∴ «Միլլիյէթ» կ'իմանայ թէ Խալքի համաժողովը տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 15ին կամ 21ին Էնկիւրիի մէջ։

«Լքեալ» գոյքերու աւարը

Ոչ փոխանակելի Թուրքերը, Յունաստանի կառավարութեան կողմէ դէռ իրենց կալուածները չվերադարձուելուն համար, որոշած են նոր դիմում մը կատարել կառավարութեան։ Կատարուած քննութեամբ հաստատուած է որ միայն Իզմիրի մէջ 25 միլիոն ոսկի արժէքով հելլենական կալուածներ կան. ոչ փոխանակելի Թուրքերը կ'ուզեն որ այս կալուածները իրենց տրուին։

Հաւանական է որ ոչ փոխանակելի Թուրքերը մասնաւոր մարմին մը ղրկեն Էնկիւրի, իրենց դիմումը հետապնդելու համար։

Օսմ. հանրային պարտքի կեդրոնները

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ եւրոպական քործավար Ապտիւլխալիք պէյ ճամբայ ելած է դէպի Եւրոպա։ Գործավարը նախ պիտի այցելէ Փարիզ, յետոյ Լոնտոն եւ Շուէտ պիտի երթայ։ Հեղինակաւոր շրջանակներու մէջ որոշ կարեւորութիւն կը տրուի այս ճամբորդութեան։ Կը կարծուի թէ Ապտիւլխալիք պէյ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ բանակցութիւններ պիտի կատարէ օսմ. հանրային պարտքի կեդրոններուն մասին։

Ինչպէս յայտնի է, կեդրոններու խնդրին մասին ամիսներէ ի վեր բանակցութիւններ կ'ըլլան Փարիզի մէջ՝ օտար պարտատէրներու եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ։ Կը կարծուի թէ եւրոպական գործավարը պիտի բերէ Թուրքիոյ վերջին զիջումները եւ համաձայնութիւնը պիտի կնքուի շուտով։

Հայերը առաջին թուրքերէնի մէջ

Պոլսոյ ոչ իսլամ եւ օտար վարժարաններու տնօրէնները դիմում կատարած են կրթական տնօրէնութեան, խնդրելով որ արտօնուին իրենք ընտրելու Թուրքերէնի ուսուցիչները։ Այս դիմումը հաղորդուած է կրթական գործավարութեան։ «Ազգամ» յոյս կը յայտնէ թէ առաջարկը պիտի մերժուի, որովհետեւ այս դիմումը ընդունելու պարագային զէրօյի պիտի իջնէ Թուրքերէնի ուսուցումը, որուն այնքան կարեւորութիւն կուտայ կառավարութիւնը»։ Յետոյ կը բացատրէ թէ ինչ աշխատանքներ տարուած են Թուրքերէնի ուսուցման համար ոչ իսլամ եւ օտար վարժարաններու մէջ եւ հետեւեալ բաղդատութիւնը կ'ընէ զանազան ազգերու վարժարաններուն միջեւ

«Միայն հայ վարժարաններու աշակերտներն են որ ամբողջութեամբ Թուրքերէն գիտեն, որովհետեւ անոնք իրենց տուներուն եւ իրենց միջեւ Թուրքերէն կը խօսին։ Այս պատճառով, հայ դպրոցներու Թուրքերէնի ուսուցիչները նեղութիւն չեն քաշած։

Յոյն վարժարաններու աղոց մէկ մասը Թուրքերէն կը խօսի թէեւ, բայց մեծագոյն մասը ոչ։ Մասնաւորապէս այս վարժարաններու ուսուցիչները շատ նեղուած են Թուրքերէն սորվեցնելու համար։

Երրորդ կուգան Հրեաները, որոնք ամէնէն աւելի ֆրանսերէն կը խօսին ու անգլիերէն կը սորվին Թուրքերէնի հետ. անոնք նոյն իսկ իրենց մայրենի լեզուին կարեւորութիւն չեն տար։ Թուրքերէնը ամէնէն աւելի ետ մնացած է հրեայ եւ օտար վարժարաններուն մէջ»։

Առաջիկայ տարուան համար Թուրքերէնի միօրինակ ծրագիր մը եւ դասագրքերու ցանկ մը պիտի պատրաստուի։

Նոր երկրաշարժ եւ ուրական

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Երուսաղէմէն կը հեռագրէ թէ Նիբակի առաւօտ նոր եւ նուազ կարեւոր երկրաշարժ մը պատահած է յիշեալ քաղաքին. Եաֆայի եւ Քերրոնի (Խալիլ-Րահման) մէջ, ուր թէթեւ խուճապ մը առաջ եկած է։ Յուլիս 11ի առաջին ցնցումին՝ 75 տուներ վնասուած են Երուսաղէմի մէջ։

Գահիրէէն ալ կը հեռագրեն թէ Հէլուանի շարժացոյցը Կիրակի գիշեր խիստ զօրաւոր նոր ցնցումներ արձանագրած է՝ 1400 մղոն հեռաւորութեան վրայ։ Կը կարծուի թէ կեդրոնը Պարսկաստանի մէջ է։

Թէհրանէն Յուլիս 24 Թուակիր հեռագիր մը կը հաստատէ թէ ամբողջ երկրին մէջ ցնցումներ զգացուած են։ Տեղ մը բլուր մը տեղափոխուած է՝ ծածկելով խճուղին։ Հեռագրական կայաններէն ծանր վնասներու լուրեր կը հասնին։ Թէհրանն ալ ցնցուած է. սակայն կորուստ չկայ։

Իտալիոյ մէջ ալ սաստիկ ուրականներ մեծ վնասներ պատճառած են, մասնաւորապէս հիւսիսային շրջանին մէջ։ Զորս հոգի մեռած են Քրէմոնայի մէջ, ուր կատաղի փոթորիկ մը շատ մը տուներու տանիքները թռցուց։ Աքուաւէկրա քաղաքին մէջ մէկ հոգի մեռաւ։ Վէնետիկի մէջ պատուհաններ ջարդուփշուր եղան եւ Թաղապետական հիւանդանոցին ծխնելոյզը փլաւ։ Երկու հիւանդներ կղմինտրներուն տակ թաղուեցան։ Վիրաւորուեցան երեք բժիշկ եւ երկու մանուկներ։

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԲԱՆԱԿԻՆ ՔՆՆԻՉԸ

Միջագետքի ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան խորհրդական եւ բանակի ընդհ. քննիչ զօրավար Տէյլի հրաժարած է։ Ֆէյսալ Թագաւորին նախարարները կը պահանջէին որ ազգային բանակին ընդհ. քննիչը տեղացի զօրավար մը ըլլայ։

Ո եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, կը յայտարարենք թէ «Լուսաքաղ» մատենաշարը ոչ մէկ կապ ունի թերթիս հետ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Երջ. կոմիտէն սախալոզաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Քրիստոս» վարը՝ Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին:

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին:

«Հ. Յ. Դ. Զաւարեան միութիւնը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին:

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Երջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները. Օրակարգը կարեւոր է: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

ՅԱՐԴԱՇԵՆ՝ ընդհ. ժողովը այսօր երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floria-ի սրահը։ Ճշդապահութիւն օրակարգի վճռաբանութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ոսկեգրիչի վերակազմութիւնը կատարուելով շահած է 142 թիւը, դիմել՝ ընկ. Ժամկոչեանի, 3 Rue Edmond Rostand.

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն սաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դերերով

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վինճէօզ տը Պէռկ. Գ. Մ.— 20,
Փարիզ. Տ. Գ.— 70,
Սպիւսոն, Զ. Զ.— 40,
Սէնօն, Հ. Փ.— 40,
Մարսէյլ, Գ. Ն.— 50,
Մարսէյլ, Գործ.— 740,
Պռիանսոն, Մ. Գ.— 35,
Շաթօ Ռընօ, Մ. Գ.— 30,
Սէն Կալմիէ, Ե. Թ.— 20,
Մարսէյլ, Վ. Խ.— 100,
Քան, Գ. Կ.— 35,
Մարսէյլ, Գ. Խաչճեանի միջոցաւ Թադէոս Պօլըճեանէ 35 Արամ Տէրտէրեանէ 35 ֆր.,
Լիոն, Գործ. - 332.10,
Վօ ան Վօլէն, Ց. Մ.— 70,
Մօնպուշէ, Տիկ. Ա. Ց.— 25,
Շաւվիէօ, Ա. Մ.— 35 ֆր.,
Մարսէյլ, Գատ. Մրութ.—Ձեր նամակը ուշ ստացանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին՝ վերժին մինասեան, եղբայրը Հրանդ Օտապաշեան, որ անցեալ 4 ամիս առաջ կը բնակէին Rue Générale, Paris: Իմացնել՝ Յակոբ Թայեանի, 33 Rue de la Thubautière, Lyon.

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը Պլուսայի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes, կը գտնուի: Գրել՝ Agavni Hovnanian-ի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

— Կը փնտռուին Կարնեցի Աննա Տիլլէքեան եւ Ծուշանիկ Միրիքեան։ Գրել՝ իրենց մօրաքրոջ Makrouhi Djarikian-ի 4 rue Perolière Gap. (H. Alpes).

— Յարութիւն Ցէքմէճեան (Քէօփօրլուեան) կը փնտռէ իր քոյրը (եագուպ Ցէքմէճեան (ներկայ անունն է Սաթենիկ Դիփգորեան) որ Յունաստանի որբանոցէն վիէննա ղրկուած է՝ հայ ընտանիքի մը քով: Իմացնել՝ Near East Relief-ի, 15 Bld. des Italiens. Paris. France.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Ափրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, վարժապետին աղջիկը 20, Թաֆայէլ 20, կրացիէլլա 10, փոցատմի գաղտնիքները 12, ի՞նչպէս գողցան ցարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տր. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Յօբթ. վարդան 7, Ազգ. Բաբերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերզամոուհին 10, կինը 7, վենետիկի վաճառականը 4, Շապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Թատրութիւն 20, Շէրլոք Հոլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տր.՝ Մօրի վրէժը 5, Մահացու Սէրը 3 ֆրանք.

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Ջարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Ջար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Հաւքի արկած մը 2.50, Փարօսի պահապանները 2.50: Երգարան (Ջամպազ.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5. Օրէրի պսակը 12.50 ֆրանք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 ֆր. միայն

Գաւառներու համար ղրկել գրացուցակը: Փոստի ծախք չառնուիր: Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui. Paris (13e).

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պատճառաւ, Պօլէնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Ցան վարձքը խիստ աժան: 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը: Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjian-ի Epicier. Grande Rue, Bollene. Vaucluse. փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն.

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ

Merlaud, 65 Rue d'Amsterdam, Paris. կը փնտռէ ժառանգութեան համար հետեւեալները, Մանուկեան Յակոբ, Քերոբ, Մարկոս կոչին, Կարապետ, եւ Խանըմ. կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուին։ Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին փարիզ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՈՐ ԳԻՆԵՐ)

Ազրիէլ անմահութեան 15, Բերայի գիշերները 25, Մօրասանի վիպակները 2. Դարձը 8. Դերզամուհին 8, Կինը 6, Ափրոդիտէ 10, Միւրիէա 8, Մեր խաչը 8, Աստուածները ծարաւի են 20, Աւազակապետը 30, Ռաֆայէլ 18, Աշուղ Ղարիպ 5, Երգարան 6, 8, 10, 12.50, Ինքնուսուցիչ գրուցասրութիւն 10, Երգարան 5, 7.50, 10, 25, Ազգային ջութեր 25, Շողոքորթը 5, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Քաջ պէյ 5, Մերկ կինը 10, Ցիմար կոյսը 10, Պէքրի Մուսթաֆա 5, Լուսթիկը 7.50, Կոյսի մը օրագիրը 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 12, Անուշ 5, Լէպլէպիճի 5, Պէպէքս 10, Արցունքներ 4, Յօբթ. վարդան 6, Աքլոր եղբայր 6, Բեւոյի մանկավէպեր 7.50, Լուսացնեը 8, Կնամը ինչպէս որ է 8, Ջարշըլը Արթին աղա 5, Ազգ. Բաբերար 4, Արսէն Լիւբէն 18, Նամուս 10, Ջար ոգի 10, Պատուի համար 10, Ալաթուրը 20, Ժանն Ճուան 25, Ժիւ Սէքս 30, Ցարութին 30, Մատեան Մանկանց 50, Հէքիմարան 50, Վիրջալայինս տակ 5, Մագաղներու մէջ (2 հատ.) 25, Յօբթ. Մօրի Վրէժը 4, Ինչպէս նաեւ վիպական, Թատերական եւ ազգային-կրօնական ամէն տեսակ գիրքեր:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ
ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Փոստի ծախք չկայ

20 Ֆր.-ի գիրք ապսպրողին 5 Ֆր.-ի գիրք մը իբրեւ նուէր

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ «ԼՈՒՍԱՔԱՂ»ի

Ստանալու համար գրել նամակով Vahram Sévoun, rue Quihou, Saint Mandé.

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Թղթ	L. Trq
Թրք. ոսկի	" or
Մէճիտ.	Medjidie
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի	Drachme
Լիր	" Lire
Պելճ. ֆրանք	" Frc. Belge
Զուից.	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատր	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
" II	"
" III	"
Թուրքի երկաթ.	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 [illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբ. եւ Վարչութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ 1927

27 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 399

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

[illegible] ԽՕՍՔ

ԱՊՐԵՑՆԵ՛ՆՔ ԳԱՂՈՒԹ՛ՆԵՐԸ

Հայկական գաղութներ, բացատրութիւնը պարզապէս [illegible] բացատրութիւն մըն է։

Գաղութներ կը կոչուին այնպիսի խմբակցութիւններ, [ո]րոնք բնակութեամբ եւ կազմակերպութեամբ ամբողջութիւն մը [կը] կազմեն, ունին իրենց մշակութային եւ քաղաքական իրաւունքները, ինչպէս նաեւ կը վայելեն իրենց ազգակիցներէն կազմուած պետութեան մը հզօր պաշտպանութիւնը։

Այս մտքով գաղութներ չունինք մենք։ Ունինք միայն, [աշ]խարհի հարաւէն հալածական բազմութիւններ, որոնք այս [կա]մ այն հիւրասէր պետութեան սահմաններուն մէջ ստեղծած [են] ժամանակաւոր ապաստանարաններ, առանց ընկերային, քաղաքական կամ քաղաքացիական իրաւունքներու։

Այս գանգուածներու ժամանակաւոր տեղաւորումը կապ [ու]նի օրուան քաղաքական կացութեան հետ։ Եթէ փոխուի այս [օ]րուան քաղաքական վիճակը եւ նպաստաւոր լուծում մը [ստ]անայ հայկական հարցը, անոնք անմիջապէս պիտի թողուն [ա]յժմու իրենց ապաստանարանները եւ մեկնին հայրենի երկիր։

Ե՞րբ պիտի գայ այդ բարեբախտ օրը, ոչ ոք կրնայ գուշա[կե]լ, կրնայ կարճ կամ շատ երկար տեւել։ Այսպիսի անորոշու[թ]եան մէջ աւելի մեծ ճիգ մը պէտք է փորձել, ապրեցնելու [հ]ամար հայ գաղութները։ Որովհետեւ, ներկայ տարտամ վի[ճ]ակը շատ աւելի կործանարար է քան կ'ենթադրուի։

Ենթադրելի չէ թէ հայ ժողովուրդը այնքան ապիկար է որ [չ]է կը հասկնայ իր կացութիւնը եւ ոչ ալ կրնայ կազմակեր[պ]ուիլ։ Կայ ուրիշ պատճառ մը կամ պատճառներ։ Առաջնա[կ]արգ պատճառներէն մէկը այն է, որ անհատներ ու խմբակ[նե]ր կան, որոնք կը կարծեն թէ գաղութները ապրեցնելու աշ[խ]ատանքը պիտի նշանակէր «Հայաստանը չսիրել եւ անոր [ծ]առայել»։

Այս տեսակէտէն մեծագոյն յանցաւորները հանդիսացած [են] ռամկավար խմբակցութիւնները, որոնք կը կարծէին թէ գա[ղ]ութային կազմակերպութեան շուրջ ստեղծուելիք համաձայ[ն]ութիւն մը, պիտի նշանակէ Հայաստանի դէմ թշնամութիւն։

Մեզի կը թուի թէ այդ նախապաշարումէն ազատագրուե[լ]ու համար է, որ Եգիպտոսի Արեւ ը իր Ազգային տեղական [...]րագրով խմբագրական յօդուածին առաջին նախադասու[թ]եամբ՝ կը բացագանչէ (Արեւ, Թիւ 255). «Հայաստանը սիրելու եւ անոր ծառայելու համար պէտք չկայ անպատճառ գաղութները [...]ուն դատապարտելու ...»։

Ոչ միայն պէտք չկայ գաղութները մահուան դատապար[տ]ելու, այլ ընդհակառակը, Հայաստանը սիրելու եւ անոր ծա[ռ]այելու համար անհրաժեշտ է, որ գաղութները ապրեցնենք եւ [ա]նոնք դարձնենք կենսունակ, որպէս զի անոնք դառնան զօր[ու]թիւն մը, ո՛չ միայն հայրենիքի համար՝ իրենց գիրենք [պ]աշտպանելու, այլ նաեւ լաւագոյն ծառայութիւններ մատու[ց]անելու անոր, ամէն պարագայի տակ։

Մինչեւ հոս լաւ, բայց ասիկա չի բաւեր։ Պէտք մը զգալը [մ]իայն կէս ճամբան է։ Դժուարութիւնը միւս կէսին մէջ կը [կ]այանայ, հոս է որ առակաւին Արեւ եւ իր ընկերները մշուշի [մ]էջ կը թաւթափին, եւ չեն կրնար լոյս աշխարհ ելլել։ Կը [ն]շանակէ թէ գիրենք կաշկանդող նախապաշարումին մէկ [մա]սը կը մնայ տակաւին։

Անհասկնալի ու անմիտ վախ մը կայ, որ չի թոյլատրեր [ռ]ամկավարներուն դուրս գալու մշուշին մէջէն։ Ամէն քայլ [կ]ը հաշուեն Հայաստանի համայնավար ղեկավարներու տրա[մ]ադրութեամբ։

Այս է գլխաւոր պատճառը, որ «Արեւ» շեշտակի կերպով [կ]ըսէ, թէ երբ կը խօսի կուսակցութիւններու մասին, միշտ [ն]կատի ունի «չորս ազգային կուսակցութիւններ»։

Մենք չենք ճանչնար չորս ազգային կուսակցութիւններ, [ո]րովհետեւ անոնցմէ մէկը — համայնավար կուսակցութիւնը, [ա]զգային չի համարեր ինքզինքը, ու որ երկրին մէջ որկը գտնուի, [...]յնտեղ «համայնավար կուսակցութեան հայկական խմբակ[ց]ութիւնն» է միայն։

Մեզի համար չափազանց պարզ է եւ պէտք է ուրիշներ[ուն] ալ նոյնքան պարզ ըլլայ թէ՝ Հայաստանի համայնավար [ղ]եկավարներուն համար գաղութները իբրեւ ազգային խմբակ[ց]ութիւններ պէտք է մահուան դատապարտուին։ Գաղութա[յն]ութիւնը տարինանաբար պէտք է մտնէ համայնավարներու [ս]տեղծած կազմակերպութիւններէն ներս, ծառայելու համար [դ]ասակարգային պայքարին ու պատրաստուելու համաշխար[հ]ային յեղափոխութեան։

Գաղութներուն մէջ համայնավարներու այս քաղաքակա[ն]ութիւնը փոխելու փորձ եւ ջանք թափել, կը նշանակէ զա[ն]ոնք հեռացնել համայնավարութենէ։

Արդ. գաղութահայ կեանքի մէջ, եթէ ռամկավարները կողմ[ն]ակից են գաղութները իբրեւ հայ ազգային հաւաքականու[թ]իւններ ապրեցնելու, պիտի ըլլան հակառակ համայնավար[ներ]ու գաղութային քաղաքականութեան ու պիտի միանան [ա]նոնց, որ իրենց նման կը մտածեն։ Միջին ճամբայ չկայ։

Այս քայլը կրնայ անախորժ ըլլալ Հայաստանի այժմու իշ[խ]անութեան, — ինչպէս արդէն կը յայտնէ Երեւանի փարլզեան [թ]ղթակիցը, որովհետեւ իր քաղաքական խաղերուն դէմ [պ]իտի նկատէ։ Բայց ասիկա երբեք հակառակ չէ «Հայաստանը [ս]իրելու եւ անոր ծառայելու գաղափարին»։

Այս յստակ հասկացողութիւնն է միայն որ պիտի փարատէ [մ]շուշը։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՀՐԱԺԱՐԻ՛ՄՔ Ի ՍԱՏԱՆԱՅԷ"

Մէկիկ մէկիկ կ'իյնան։ Ռամկավարներու գունափոխութենէն յետոյ այս անգամ ալ կարգը եկած է մեր կարմիր արլարնե[...] «Երեւան», փարիզի «անկուսակցական»-ուկամբոր մօտեր-կու տարի է շարունակ քարոզելէ վերջ, իր 266րդ թիւին մէջ [...] սանտր «յետս կոչում» մը ընելու. Ահա՛ թէ ինչեր կ'ըսէ «Երեւան» (24 Յուլիս).

— «Մենք համայնավարներ չենք, ինչպէս չեն մեծագոյն մասը մեր համակիրներուն։ Եթէ մենք համայնավար ըլլայինք, այն ատեն մենք պարտաւոր պիտի ըլլայինք համայնավարական տեսակէտէ քննադատել այս երկրի կառավարութիւնը, հոս տիրող քաղաքական ու տնտեսական կարգ ու սարքը եւ հայ գործաւորները կոչել հրաւիրել անոնց դէմ։ Մենք այդ չենք ըներ։ Ասիկա Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան գիտնալիք գործն է։

«Մեր դերն է մեր ընթերցողները տեղեակ պահել այս երկրի քաղաքական կուսակցութիւններու պայքարներուն, առանց կողմ բռնելու։ Այդ է որ մենք կ'ընենք եւ ո՛չ աւելին, երբ կ'անդրադառնանք Ֆրանսական կեանքին։

«Սակայն արձանագրողի եւ տեղեկատուի անտարբերութեան սահմանի մէջ չենք կրնար մնալ մենք, երբ սեղանի վրայ կը դրուի «Խորհրդային Միութեան դէմ մէկ մէկ երկրներու»։

«Այո՛, մենք Խորհրդային Միութեան հետ ենք, եւ բոլոր ֆրանսահայ աշխատաւորներուն կոչ կ'ուղղենք մեզի հետեւիլ։

«...Մեր աշխատաւոր բարեկամները աւելի քան երբեւիցէ պէտք է ամուր մնան իրենց դիրքերու վրայ եւ տարածեն իրենց հաւատոյ հանգանակը։ Չխառնուիլ այս երկրի քաղաքական պայքարներու մէջ, բայց անվախ ու շիտակ կեցուածքով շարունակել նիւթական ու բարոյական օգնութիւնը Խ. Հայաստանին։»

Ի՞նչ անցած դարձած է արդեօք։

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Էջմիածնի Կաթողիկոսը տեղեկանալով պուլկարահայ գաղութի վերջին անցուդարձերուն, նոր նամակով մը յանձնարարած է շահագրգռուողներուն ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի Կաթող. պատուիրակ Գարեգին եպս. կարենայ Պուլկարիա երթալ եւ կատարել իր առաքելութիւնը։

Էջմիածնի կարծիքը այն է թէ, եղածը հարուած մըն է կրօնական նուիրապետութեան դէմ եւ պէտք չէ անխնդիր թողուի։ Համակերպիլ հերձուածողներու ապօրինական հարուածներին, պիտի նշանակէր բոլորովին նսեմացնել կաթողիկոսութեան հեղինակութիւնը, եւ մանաւանդ դէշ նախընթացներու դուռը բանալ։

ՊՈԼՍՈՅ ՆՈՒԷՐԸ ԿԱԶԻՒՆ

Զամլըճայի ճամբուն վրայ գտնուած նախկին գահաժառանգ Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիի քէօշքը կը գնուի մասնաւոր յանձնաժողովի մը կողմէ։ Եթէ ապարանքը յարմար տեսնուի, քաղաքապետութեան կողմէ պիտի գնուի եւ Կազի փաշային նուիրուի Պոլսոյ անունով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ըմբոստութիւն պոլշեւիկներուն դէմ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, Մինսքի շրջանը, տեղական փոքրիկ յեղափոխութիւն մը ծագած է սովետներուն դէմ։ Ապստամբներուն կը հրամայէ ցեղապետ Քլուն, որ հրաշքով ազատած է Չեկայի բանտերէն։ Քլունի զինուորները ունին նորագոյն զէնքեր եւ զանազան սովետական դիրքերու վրայ յարձակումներ կատարած են։ Կարմիր զինուորներու ջոկատ մը բնաջինջ եղաւ։ Չեկան 3000 րուբլի խոստացած է անոր որ պիտի կտրէ ու բերէ Քլունի գլուխը։ Քլուն ցարական քաջ սպայ մըն է։

∴ Շաբաթ օր Չեկային հրամանով Մոսկուայի մէջ գնդակահարուած են Պետական Դրամատան երեք հաշուակալներ, երեք վրացի իշխաններ եւ երկու գիւղացիներ։ Հաշուակալները ամբաստանուած էին գեղծումով, իշխանները՝ քմրասութեամբ եւ գիւղացիները՝ ապանութեամբը համայնավարի մը։

Ռումանիոյ կացութիւնը շփոթ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Երեսփ. ժողովի հանդիսաւոր նիստին մէջ վարչապետ Պրըթիանու ճառ մը արտասանեց, յետոյ գիւղացի ազգայնական ընդդիմադիրներու պետ՝ Մանիու բեմ բարձրանալով Ֆէրտինանտ թագաւորի յիշատակը փառաբանեց, առանց Միշէլ թագաւորի մասին ոեւէ ակնարկութիւն ընելու, եւ ըսաւ.

— Խնամակալ ժողովը, որ կազմուեցաւ առանց ազգի աջակցութեան եւ քուէին, կոչուած է այսօր արքայական իրաւասութիւններ վարելու։ Գիւղացի ազգայնական կուսակցութիւնը չի կրնար անգիտանալ այս իրական կացութիւնը, սակայն երկրին վարիչներէն կը պահանջէ բացարձակապէս երաշխաւորել եւ յարգել օրէնքները, իրաւունքներն ու քաղաքացիական ազատութիւնները, ճշգիւ գնահատել հանրային կամքը, որ միայն կոչուած է վճռելու ազգին բախտը։ Ազգային գիւղացի կուսակցութիւնը կը պահանջէ իբրեւ առաջին քայլ պետութեան բնականոն կեանքին վերադառնալու, լուծել ներկայ խորհրդարանը, որ բռնութեամբ ու կեղծարարութեամբ իշխանութեան գլուխ եկաւ, եւ ձեռնարկել ազատ ընտրութեանց, որոնք թոյլ պիտի տան ազգին արտայայտելու իր կամքը, վերջ տալու համար երկրին գոյութեան սպառնացող քմահաճ վարչաձեւին։

Վարչապետը պատասխանեց՝ ցաւ յայտնելով որ գիւղացի ազգայնական կուսակցութիւնը խանգարեց նիստին հանդիսաւորութիւնը։ Այս միջադէպը շատ մը մեկնութիւններու տեղի կուտայ Պուքրէշի մէջ եւ կը հաստատէ թէ անկարելի է համաձայնութիւն մը գոյացնել ազատականներուն եւ գիւղացի ազգայնականներուն միջեւ։

Խնամակալ ժողովը ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւնով մը հանգուցեալ թագաւորին գովեստը ընելէ վերջ, կը հաստատէ թէ պիտի յարգէ հանգուցեալին բաղձանքները եւ պիտի աշխատի կարելիութիւն տալ Միհայիլ Ա. թագաւորին թագաւորելու երկրին վրայ, որ իր յառաջդիմութիւնով պիտի իրականացնէ իր նախնիքներուն յոյսերը։ Յայտարարութիւնը կը վերջանայ ազգային համերաշխութեան հրաւիրելով ժողովուրդը։

Օդային մեծ զօրափորձեր

Առջի օր, առտուն կանուխ, անգլիական օդանաւային նախարարութիւնը սկսաւ հսկայ ռազմափորձ մը, որ պիտի տեւէ հինգ օր։ Աննախընթաց այս օդամարտին նպատակն է փորձի ենթարկել անգլիական օդային ուժերուն յառաջդիմութիւնը եւ քննել Լոնտոնի օդային պաշտպանութեան միջոցները։ Ռազմափորձերը տեղի պիտի ունենան բրիտանական կղզիին հարաւ եւ արեւելեան եզերքներուն վրայ։

Ռազմափորձին կը մասնակցին 200 օդանաւեր, որոնք կը կազմեն 22 տորմիղ։ 13 տորմիղներուն հրամանատարութիւնը սահմանուած է օդային փոխ-մարաջախտը Սըր Պրուք Փոֆէմ Ընդհ. հրամանատարութիւնը կը վարէ օդային մարաջախտը Սըր Ճօն Սալմընտ, որ հրամանատարն է Մեծն Բրիտանիոյ օդային պաշտպանութեան եւ մասնաւոր դիրքէ մը կը դիտէ օդամարտը։ Իւր թշնամօթաձիգ օդային տորմիղներու հրաման տրուած է կատարել յարձակումը։ Ուստրդ տորմիղը պաշտպանողական դիրք կը բռնէ։

Համաձայն ռազմափորձին պատերազմական ծրագրին՝

«Արեւմտեան» հողամաս մը,—որ պիտի ներկայացնէ Մեծն Բրիտանիան,— յարձակումի ենթարկուած է «Արեւելեան» երկրին օդային ուժերուն կողմէ։ «Արեւմտեանին» մայրաքաղաքը առաջին յարձակումին իսկ, ռմբակոծուած է ծանրապէս։ Կառավարութիւնը քաշուած է Մանչէսթըր, հետը տանելով Լոնտոնի օդային պաշտպանութեան ուժերէն մաս մը, շրջանին պաշտպանութեան համար։

Թշնամին լաւ առնելով, 11 տորմիղով սկսած է նորէն ռմբակոծել Լոնտոնը, արգիլելու համար որ օգնական ուժերը չղրկուին դէպի հիւսիս եւ Միտլէնտս։

Երկուշաբթի առաւօտ, կացութիւնը այսպէս էր.

Թշնամին օդանաւերով կը յարձակէր հարաւ եւ արեւելեան եզերքները, ռմբակոծելով գիշեր ու ցերեկ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ցայտնի է թէ Նորայր Բիւզանդացիի առաջնակարգ բառարանները, որ տպուած էին իր Շուէտացի կնոջը ծախքովը, այն պայմանով որ շահը յատկացուէր Շուէտի կինէրու Իրաւանց պաշտպան ընկերութեան, կը մնային Սթոքհոլմ, ընկերութեան մօտ։ Ահա թէ ինչու հազուագիւտ էին։

Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ եպիսկ. Գաբիէլի շուէտական դեսպանին միջնորդութեամբ, խնդրած էր որ բառարաններուն մթերքը յանձնուի Առաջնորդարանին, արդիւնքը յատկացնելու համար քաղաքին որբութիւններուն։ Ընկերութիւնը յանձնած է ամբողջ մթերքը, հավար օրինակ, ստանալով 5000 եգիպտ. դահեկան, իբրեւ ծախք փոխադրութեան մինչեւ Գահիրէ եւ վարձ մթերումի Սթոքհոլմի մէջ 15 տարիէ ի վեր։

Այս առթիւ, դեսպանը, որ յաջողցուցած էր այս գործը, իր կողմէ որբութիւններուն կը նուիրէ 10 եգիպտ. ոսկի։ Ասկէ զատ 10 ոսկի ալ նուիրած է Գաբիէլի նորակառոյց եկեղեցիին։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայէն հեռագրի մը համաձայն, Վիճակագրական Կեդր. Վարչութիւնը կը հրատարակէ հետեւեալ նոր ցուցակը խորհրդային միութեան բնակչութեան մասին։ Ընդհանուր բնակչութիւնն է 146,200,000 (կլոր թիւ), բաժնուած հետեւեալ կերպով՝ զանազան հանրապետութիւններու մէջ.

Ռուսիա՝ 100,5 միլիոն, Ուկրայինա՝ 28,9 միլիոն, Անդրկովկաս 5,8 միլիոն, Սպիտակ Ռուսիա՝ 4,9 միլիոն, Ուզպէկիստան՝ 5,1 միլիոն, Թիւրքմէնիստան՝ 1 միլիոն։

ԽՍԿԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՆԵՐԸ

Ինչ որ «խորհրդային շինարարութիւն» կոչուած է, պէտք է հասկնալ ժողովրդական շինարարութիւն։ Միշտ գիւղացին է որ կը շինէ, եւ կառավարութիւնը պիտակ կը զարնէ ու բէքլամ կ'ընէ իր վարչաձեւին։

Մարտակոչի մէջ (2 Յուլիս) թղթակից մը կը գրէ.

Վրաստանի գաւառական կեդրոններուն մէջ, գրեթէ ամէն տեղ, կը շինուին ժողովրդական տուներ։ «Բանն այն է, որ այդ տները հիմնւում եւ կառուցւում են գլխաւորապէս գիւղացիներից իրենց միջոցներով։» Ահա Քութայիս գաւառը։ Սափայչ առ. գիւղին մէջ շուտով կ'աւարտի ժողովրդական տուն մը, 200 հոգինոց, ծախք եղած է 3000 րուբլի։ Շէնքին կառուցման դրամը վճարած են գիւղացիները։ կառուցանելու համար վանի գիւղին ժողովրդական տունը, որ կիսաւարտ մնացած էր 1923էն ի վեր, գիւղացիները հանգանակութիւն կատարելով հաւաքած են 15,000 րուբլի։

Այսպէս է նաեւ Հայաստանի մէջ։

ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Պոլսոյ ոչ իսլամ եւ օտար վարժարանները իրենց պիտի ընտրեն Թուրքերէնի, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան ուսուցիչները եւ ընտրուած անձին անունը պիտի հաղորդեն կրթական տնօրէնութեան։ Բացառութիւն կը կազմեն այն ուսուցիչները, որոնք արդէն ներկայիս պաշտօն ունին ոչ իսլամ եւ օտար վարժարաններուն մէջ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ երեւան հանուեցաւ յեղափոխական նոր շարժում մը, որ սակայն խեղդուեցաւ իր սաղմին մէջ։

ՆՈՐՏԱՂԱՆ ԱՌԱԻԽ

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Արժեթուղթերը երկու տեսակ են, Պարտաթուղթ (obligation) եւ Բաժնեթուղթ (action)։

Պարտաթուղթեր — պետական թէ անհատական, տարեկան որոշ տոկոսով պարտամուրհակներ են որոշ պայմանաժամով եւ ունին պայմանաժամի տարիներուն քանակութեամբ կտրօններ (coupon)։ վճարելի վեց ամիսը կամ տարին անգամ մը։ Եթէ վճարման պայմանաժամը երկար է եւ բաւականաչափ կտրօններ չկան պարտաթուղթին հետ, կտրօններու հատնելու պարագային, պարտական պետութիւնը կամ ընկերութիւնը կտրօններու նոր թերթ մը (talon) կը յանձնեն պարտաթուղթին տիրոջը։ Այս պարտաթուղթերուն մայր գումարները կը վճարուին ամէն տարի վիճակահանութեամբ, որով որոշ քանակութեամբ թուղթեր վճարելի կ'ըլլան (amorti) անմիջապէս եւ կը դադրին տոկոս բերելէ։ Կան նաեւ մշտնջենական պարտաթուղթեր (rente perpétuelle), որոնց մայր գումարը անվճարելի է. պետութիւնը յանձնառու եղած է միայն տոկոսը վճարել եւ այդ տեսակ պարտաթուղթերը կը բաղկանան միայն կտրօններէ։ Սովորական պարտաթուղթերը ունին անուանական արժէք մը, օրինակ 500 ֆր., եւ կտրօններ՝ օրինակ 30ական ֆրանքնոց։ Երբ amorti ըլլայ այսինքն ելէ պարտաթուղթը, անիկա վճարելի է 500 ֆրանքով, մինչդեռ մշտնջենական հասութաբեր պարտաթուղթերը երբեք amorti չեն ըլլար։

Պարտաթուղթերու տոկոսները որոշուած են ըստ հրապարակման թուականի սակին. այսպէս՝ օրինակ, պատերազմէն առաջ տոկոսի սակը 100ին 2 ու կէսէն 3 էր եւ 100 ֆրանքնոց պարտաթուղթ մը կը բերէր 3 ֆրանք. պատերազմէն վերջ տոկոսի սակը բարձրացաւ մինչեւ 100ին 6—7ի, որով պատերազմէն առաջուան 100ին 3 տոկոսաբեր թուղթերը արժեցին միայն 50 ֆր., փոխանակ 100ի։ Պարտաթուղթերու գիներն ուրեմն կախում ունին իրենց բերած տոկոսէն. եթէ այսօր 6 ֆր. տոկոս բերող թուղթ մը 100 ֆր. կ'արժէ, քանի մը տարի վերջ երբ տոկոսի սակը 100ին 3ի իջնէ, այդ 100 ֆրանքնոց թուղթը պիտի արժէ 200 ֆր.։

Բաժնեթուղթերը որոշ տոկոս չունին, որովհետեւ կախում ունին գանոնք հրապարակ հանող անանուն ընկերութեանց վիճակէն։ Իւրաքանչիւր բաժնետուրեան ընկեր մըն է այդ անանուն ընկերութեան եւ մասնակից անոր շահին կամ վնասին։ Բաժնեթուղթերն ալ կտրօններ ունին, որոնց վրայ նշանակուած է վճարելի տարիին թուականը, առանց ո եւ է գումարի. այդ գումարը կամ շահաբաժինը (dividende) պիտի որոշուի իւրաքանչիւր տարի, ըստ ընկերութեան գործառնութեանց արդիւնքին։ Վարչական ժողովը ամէն տարի կը գումարէ ընդհ. ժողով, որուն կը մասնակցին ո-րոշ քանակութեամբ բաժնեթուղթ ունեցողները եւ կ'որոշեն վճարելի շահաբաժինը։ Այդ շահաբաժինի քանակէն կախում կ'ունենայ բաժնեթուղթի օրուան գինը. այսպէս՝ բաժնեթուղթեր կան որ նախապէս 500 ֆրանքի հրապարակ հանուած են, բայց այսօր կ'արժեն 5000 ֆրանք, որովհետեւ ընկերութեան գործերը շատ յաջող են եւ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի կը վճարեն, օրինակ, 3—400 ֆր. շահաբաժին, իսկ արժեթուղթեր ալ կան որ 500 ֆր.ի հրապարակ հանուած են բայց այսօր կ'արժեն միայն 100 կամ 50 ֆր. եւ մինչեւ իսկ աւելի պակաս, որովհետեւ շատ քիչ շահաբաժին կուտան կամ բնաւ չեն կրնար տալ եւ հազիւ ծախքերնին կը գոցեն։ Անհաղին փոփոխութեանց ենթակայ են առ հասարակ հանքային եւ քաղաքային ընկերութեանց բաժնեթուղթերու գիները, որովհետեւ կախում ունին պատահական ղէպքերէ։ Օրինակ, քարիւղի ընկերութիւն մը յանկարծ կը հանդիպի այնպիսի առատ նաւթահանքի մը, որ արտադրութիւնը կը բազմապատկուի մէկ օրէն միւսը եւ անոր բաժնեթուղթերու գիները կը բարձրանան՝ հաւանական բարձր շահաբաժիններու ակնկալութիւններով։

Ինչ կարելի է ընել, երբ ո եւ է մէկը գողութեան, հրդեհի կամ այլ պատճառաւ կը կորսնցնէ ո եւ է արժեթուղթ, — իւրաքանչիւր երկիր ունի իր մասնաւոր օրէնքները, որոնց համեմատ կորուստի ենթակայ անձը կրնայ վերստանալ իր կորսնցուցած արժեթուղթի կրկնագիրը (duplicata)։

Ըստ ֆրանսական օրէնքին, բացի բերողին վճարելի պետական պարտաթուղթերէն, մնացեալ արժեթուղթերուն համար պէտք է դատական նուիրակի (huissier) միջոցաւ արգելագիր (opposition) մը ղրկել պարտատէր ընկերութեան եւ պաշտօնաթերթին մէջ յայտարարութիւն տալ՝ յիշելով կորսուած արժեթուղթի տեսակն ու թիւը։ Որոշ պայմանաժամը լրանալէն վերջ, կորսնցնողը ընկերութենէն կը ստանայ իր նախկին արժեթուղթին կրկնագիրը։ Եթէ պարտապան ընկերութիւնը հակառակ կանոնաւոր կերպով ծանուցուած արգելագրի մը, վճարէ արժեթուղթը գողցող կամ գտնող երրորդի մը, պատասխանատու է կորսնցնող բուն տիրոջ հանդէպ։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, բերողին վճարելի պետական պարտաթուղթերը սակայն դուրս են այս օրէնքի տրամադրութիւններէն, որովհետեւ անոնք վճարելի են ամբողջ երկրին մէջ բոլոր պետական գանձերու մօտ եւ դժուար է արգելագիրը գործադրելի ընել ամենուրեք։ Կորսնցնողը կրնայ արգիլման գործողութիւններն ընել եւ եթէ հինգ տարի յաջորդաբար ո եւ է գիտողութիւն չըլլայ երրորդի մը կողմէ, այդ պայմանաժամէն վերջ կրնայ ստանալ կրկնագիր մը, բայց պետական գանձը պատասխանատու չէ՝ եթէ երկրին որ եւ է մէկ գիւղի պետական մէկ գանձապահը՝ հակառակ արգելագրին վճարած է ո եւ է տոկոս կամ մինչեւ իսկ մայր գումարը՝ բերողին. ինչպէս որ գրուած է պարտաթուղթին վրայ։

Այս օրէնքները գործադրելի են անշուշտ բերողին վճարելի արժեթուղթերուն համար միայն. անուանական արժեթուղթերու վճարումը միշտ կարելի է արգիլել պարզ ազդարարով մը, քանի որ այդ արժեթուղթերուն վրայ որոշապէս գրուած է տիրոջ անունը եւ վճարող պաշտօնեան պարտական է ստուգել գանձողին ինքնութիւնը. հակառակ պարագային պատասխանատու է բուն տիրոջ հանդէպ։

Մեծ դրամատուններն առ հասարակ գիւղին կը վճարեն երկրին մէջ շրջաբերութեան հանուած ծանօթ արժեթուղթերու կտրօնները, առանց նկատի առնելու թէ կրնան անոնք արգելքի տակ առնուած ըլլալ, բայց եթէ խնդիրը մայր գումարին վրայ է, չեն վճարեր, մինչեւ որ ընկերութեան կեդրոնին չհարցնեն. կտրօններն ալ կը վճարեն միայն իրենց հետ հաշիւ ունեցող կամ ծանօթ անձերու, որպէսզի եթէ պատահի որ այդ կտրօնները արգելքի տակ առնուած ըլլան, կարողանան ետ պահանջել։

Կը պատահի երբեմն որ պետական պարտաթուղթի մը կտրօնը կը գանձուի ո եւ է դրամատունէ, հակառակ որ այդ պարտաթուղթը amorti եղած է. այդ պարագային պետական գանձը կը վճարէ կտրօնին փոխարժէքը առ հաշիւ մայր գումարին, որմէ կը զեղչէ անիրաւաբար վճարուած տոկոսը, երբ պարտաթուղթը կը ներկայացուի վճարման համար։

Պետական պարտաթուղթերուն կտրօնները վճարելի են առանց տոկոսի մինչեւ հինգ տարի. անկէ վերջ անոնք կը կորսնցնեն իրենց արժէքը եւ կը նկատուին իբր պետական շահ։

Երբ քաղաքապետութիւն մը կամ հողային վարկի պետական հաստատութիւններ փոխառութիւններ հրապարակ կը հանեն այլեւայլ հանրօգուտ ձեռնարկներու համար, անոնք բացի սովորական տոկոսէն, կը վճարեն նաեւ այլեւայլ գումարներ իբր նուէր (prime)։ Տարին մէկ կամ երկու անգամ պետական հսկողի տակ վիճակահանութիւն կը կազմակերպեն եւ շահող պարտաթուղթերը կը գանձեն 1000էն մինչեւ մէկ միլիոն ֆրանքի հասնող գումարներ. այսպէս են՝ օրինակի համար Ville de Parisի պարտաթուղթերը եւ Crédit Foncierի ու Crédit Nationalի արժեթուղթերը, որոնք բացի մօտաւորապէս հարիւրին 5 տոկոսէն, ունին նաեւ կարեւոր primeներ եւ յանձնարարելի են բոլոր անոնց, որոնք համեստ գումարներ ունին եւ չեն գիտեր ինչպէս օգտագործել ապահով կերպով։ Ըստ տոկոսի սակին, այդ արժեթուղթերու գիներն ալ ենթակայ են ելեւէջներու, բայց ոչ շահադիտական արժեթուղթերու համեմատութեամբ եւ յամենայն դէպս շատ դիւրաւ վաճառելի են, մանաւանդ բոլոր դրամատուններն ալ փոխատուութիւններ կ'ընեն աժան տոկոսով՝ այդ արժեթուղթերու փոխարէն։

Մ. Տ

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ուզելով մօտէն տեղեկութիւններ քաղել Դպրոցասէրի կացութեան մասին, դիմեցի խնամակալութեան եւ կարգ մը հարցումներ ուղղեցի Տօքթ. Ա. Ժ. Ք. հ հ հ հ. փոփոխ տրուած պատասխանները, առանց ո՛ր եւ է խորհրդածութեան —

Ինչպէս գիտէք, Յունուարէն հոս եկած ենք 90 սանուհիներով։ Առաջին տարին 40 ցերեկեայ աշակերտուհիներ ունեցանք։ Ընդհ. թիւ՝ 130։ Այժմ ունինք 250 գիշերօթիկ եւ 70 ցերեկեաններ Մարսէյլի եւ շրջանի գաւառներէն։ Ընդհանուր գումար 420։ Երեք տարուան ընթացքին 78 որբուհիներ ամուսնացուցած ենք, որոնց 20ը ամերիկահայ, իսկ 58ը ֆրանսահայ երիտասարդներու հետ։ Հոս գտնուողներ միշտ կ'այցելեն մեզի, նոյնպէս եւ մենք անոնց. իսկ հեռու գտնուողները կը թղթակցին։

Բացարձակապէս սուտ է թէ փեսացուներէն մասնաւոր գումարներ կը պահանջենք։ Մեկը իր յօժար կամքով եթէ նուիրատուութիւն մը ընէ, սիրով կ'ընդունինք. այլապէս չենք պահանջեր. միայն նկատի կ'առնենք երիտասարդին գործը, նիւթական կարողութիւնը, առողջութիւնն ու վարքը։

Ցերեկեայ աշակերտուհիներէն կը ստանանք ամսական 10-15 ֆրանք։ Ունինք նաեւ բժիշկ։ Բժշկական քննութեան համար յաճախ կ'այցելէ ֆրանսացի Տօքթ. Ս... որ մեր շէնքին մօտ կը բնակի։ Տօքթ Քէչեան եւ Տօքթ. Մելքոնեան ամիսը մէկ մէկ անգամ քննութենէ կ'անցընեն բոլոր սանուհիները։ Մինչեւ հիմա երկու մահ միայն պատահած է։ Երկուքն ալ գիտակից ուշիմ եւ չափահաս աշակերտուհիներ էին, որոնց մէկը հիւծախտէն մեռաւ, իսկ երկրորդը ցնցդատապ։

Թէեւ դպրոցի կանոնագրին համաձայն, շրջանաւարտները պարտաւոր են տարի մը ձրի պաշտօնավարել. սակայն մենք իբր նուէր առաջին տարին կը վճարենք 50 ֆրանք, յետոյ 100-150 այսպէս շարունակաբար։ Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ տասնըմէկ հոգիէ, որոնց երկուքը ֆրանսացի ուսուցչուհիներ։

Դպրոցասէրը գաղութին մէջ իր գոյութիւնը պահելով հանդերձ, հետամուտ է նաեւ Հայաստան տեղափոխուելու, սակայն նախ կը փափաքի իր սեփական շէնքը հաստատել Հայաստանի մէջ։

Ունինք եօթը դասարան, որոնց 6ը նախակրթարան, իսկ 7րդը լրացուցիչ դասընթացք։ Աշակերտուհիներու ջանքերով կազմուած 5 «Անուշ միութիւն» մը, որ գրական եւ գեղարուեստական երեկոյթներ սարքելով, կը ջանայ ձանչնալ հին ու նոր հայկական գրականութիւնը։ Ատկէ զատ ունինք նաեւ գրադարան մը, ուր կը գտնուին 5000 ֆրանքի արժողութեամբ գանազան գիրքեր, որոնք սիրայօժարակերտրամադրուած են Դպրոցասէրէն ներս եւ դուրս գտնուող բոլոր սանուհիներուն։ Ունինք երկու արհեստանոցներ կարի եւ գորգագործութեան։ Առաջինին մէջ կ'աշխատին մօտ 25 հոգի, իսկ երկրորդին մէջ 90։ Գործագործութեան մէջ, ընդհանրապէս ութը ժամ է աշխատանքը եւ հազար կապի համար կը ստանան 70 սանթիմ։ Ամէնէն ճարպիկը միջին հաշուով 5000 կապ կրնայ կապել, որ կ'ընէ 3 ֆր. օրական։ Նիւթականը կարեւորութիւն չունի մեզի համար, մենք կը փափաքինք որ որբուհիները արհեստ մը սորվին, որպէսզի ապագային կարենան օգտուիլ։ Ֆրանսական ընկերութեան մը հետ պայմանագրուած ենք 3 տարուան համար։ Ամբողջ ամիսէն կ'աւարտի պայմանագիրը։

Ցայտնեցին նաեւ թէ ունին նախկին շրջանաւարտներէն ութ օգնական ուսուցչուհիներ, որոնք անշուշտ կը պաշտօնավարեն իրենց խոստացուած չնչին վարձատրութիւններով։

Տիկին Պօյաճեան համառօտակի պատմեց նաեւ իր Ամերիկայի մէջ ունեցած գործունէութիւնը։ Կազմուած է հանգանակիչ յանձնախումբ մը չէզոքներէ եւ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններէ երկուական հոգի առնելով։ Հաւաքուած է 22719 տոլար։ Ծախք եղած է երթեւեկի, տպագրութեան եւ գործիչի համար տասը ամսուան մէջ 3885 տոլար, որով 18834 տոլար մնած է Դպրոցասէրի մնտուկին մէջ։ Նոյնպէս ամերիկահայ հայրենակից նուիրած է 200 տոլար, որպէսզի Դպրոցասէրը օժտուի անթել հեռախօսով։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ԳԻՐՔԵՐ.

Գաղտնիք չէ որ, կ'ըսէ Մուրճ-Մանգաղ (17 Յուլիս, Թուխոյ) մէկ ծայրէն միւսը՝ դպրոցները մատնուած են գիրքի սովի։ Գիւղերու եւ քաղաքներու դրադարանները աննախանձելի դրութեան մէջ կը գտնուին։ Բայց կարեւորը այն է որ, աւագին թիւով աշակերտներ ամբողջ տարուան ընթացքին դասագիրքի երես չեն տեսներ։ Գիրքի եւ գրականութեան այս բացը գոցելու նպատակաւ, առաջիկայ ուսումնական տարուան համար, 2 միլիոն 60 հազար րուբլիի վարկ մը քուէարկուած է։ (Զարմանալի չէ այս բացը, երբ նկատի ունենանք որ բովանդակ Խորհրդ. տպագրական մեքենաները, գիշեր ցորեկ կը բանին տպագրելու համար ճառեր, ճառե՛ր, նորէ՛ն ճառեր, քաղաքական ու անմարսելի։

Վերոյիշեալ վարկէն 300 հազար րուբլի պիտի յատկացուի փոքրամասնութեանց լեզուով դասագիրքերու հրատարակութեան։

ԹԱՏՐՈՆ

ԹԱՅՖՈՒՆ

Զարիֆեան ծանօթ է արտասահմանի հայերուն եւ սիրուած։ Անոր թէ ինչո՛ւ համար. Կիրակի, իր ներկայացման կ'ին եկեր բոլորը, նոյնիսկ «բարձր դասը»։

* * *

Խաղը. — Խումբ մը ճափոնացիներ, գլխաւորութեամբ Տօքթ. Տօքէրամօի, Պերլին եկած են «ուսանելու», «գաղտնի աշխատանքներու» համար, ինչպէս մինչեւ այսօր աւանդութիւն է կարծել Աղջիկ մը, — անոնցմէ որ օտար ուսանողներու շուրջ կը դառնան, — սիրուհին է արդէն Տօքթ. Տօքէրամօի։ Օր. Հէլէն Հէրնէր «արդի աղջիկն» է, կազմուած վէպերու ազդեցութեամբ, պատուղը սա քաղաքակրթութեան։ Անոր սէրը կը փնտռէ սիրականին տառապանքը, սատանի ժպիտով մը կը վառէ յաղթուած արուին սիրոյ ճրագը։ Եւրոպացի այս սէրը դեռ մինչեւ երէկ մօտս էր։ Աղջիկները դայն գտան վէպերուն մէջ։ Հէլէն Հէրնէր այդ սէրն է նուիրած Տօքթ. Տօքէրամօի, որ կը տառապի, «եւրոպացի» դարձած է, «մարդ» եղած է, ինչ որ կը թարգմանուի՝ կը սիրէ, կը զգայ։ Ընկերները կ'աշխատին ազատել զայն աղջիկէն։ Բանաստեղծ մը, Լինտէնֆէլս, կը սիրէ Օր. Հէրնէրը։ Ճափոնցի ընկերները Տօքթօրին կը բացատրեն թէ աղջիկը դաւաճանէ իր գործին եւ ազգին։ Տօքթօրը նախանձի ու կատաղութեան վայրկեանի մը մէջ կը խեղդէ օրիորդը։ Ընկերները, փրկելու համար Տօքթօրը, որմէ հայրենիքը սպասելիքներ ունի, անձրագործ կը ներկայացնեն ճափոնցի ուսանող մը։ Տօքթօրը իր սիրածին ուրուականին դէմ, սէրով տոչորուն, կը հատնի ու կը մեռնի։ Ասզին՝ սէրը կը սպաննէ ճափոնացի մը, անդին՝ Թայֆունը աւերներ կը գործէ երկրին վրայ։

* *

Զարիֆեան կատարեա՛լ էր իր ճափոնցիի միտքին ու սիրտովը։ Ճափոնցի Տօքթօրն էր ան, երբ կերպարանափոխուած ամէն մանրամասնութիւնով, կ'արտայայտէր իր շարժումները ճափոնական երկրպագութեամբ, իր աչքերուն մէջ կը վառէր ճափոնական արտայայտութիւնը, դնելու համար թատերաբեմի փօնին վրայ ճափոնական ոճով բլիֆ մը։

Գեղեցիկ էր իր պայքարին ընթացքին, երբ ճափոնցիի իր կեղեւին մէջ ստղոսկած «եւրոպացի զգացում» մը կը ցնցէր զինք։ Սէրը կը մրկէր, արջապով կ'այրէր իր դէմքը, ու հայրենապաշտութիւնը, իր երկիրը, կը դղրդար իր ներսը։ Ու, ուսի կեցած այս մարդուն վրայ, գիծ մը, օձի պէս, կը բարձրանար սիրտէն գլուխը, ուրիշ գիծ մը, նետի պէս, կ'իջնէր գլուխէն սիրտը։

Որքա՛ն տառապանք ու սփինքսիսմ իր ոճրագործութեան պահուն։ Զարիֆեան ոճրագործը կը հեւար, կը սարսռար, կը հեկեկար։ Այդ պահուն, հանդիսատեսը մէկ զգայարանք ունի, աչքը, որ ներս կը հաղորդէ ելեկտրական սոսոփի հոսանք մը, եւ կ'ուզէ, նուազ տառապելու համար՝ փակել աչքերը։

Հոյակապ էր կարծես Զարիֆեանի մեռը, երբ վերջին արարին, իր սիրականին ստուերը կը հետապնդէր։ Ու դողալով, կափկափելով մե՛ծ զգացումէն՝ մեռաւ։

Տաղանդաւոր դերասանապետը տառապեցուց մեզ իր հետ։

Տիկ. Դուրեան-Արմէնեան կը խաղար դերը Օր. Հէլէնէրի, պաչպրիկ աղջկան, որ կը տառապեցնէր Տօքթօրը։ Խաղալու ոճի ինչ զանազանութիւն։ Ես շատ կը վախնամ դերասանուհիներու խաղի (ոճի) միօրինակութենէն։ Դերասաններ կան, որ տարբեր ու հակադիր դերեր կը խաղան միօրինակութեամբ ու անփոփոխ ոճով։ Ես տեսեր եմ այս դերասանուհին ուրիշ խաղի մը մէջ (Անյայտ կինը)։ Ս... կը բաւէր ուսումնասիրել այս վերջին խաղարկութիւնը. ուր յոյզ տուող ձեւերու ... թիւն մը։ Իր մարմինը ... լով ֆօն, շարժանկարի ... վրայ խաղաց բառաւ ... ներու դերը։ Վամպիր, ... նէր աղջիկն էր ... քմայքներու, եւ ... մէջէն կ'աղնին զանազան ... աղջիկներ։ Ու արդա ... գոր Տիկ. Դուրեան-Արմէ... կուտար շարժանկարի ... բաշխարհիկ աղջկան ... խաղերը, բեմը լեցնելով ... նա՛կը, աղջիկներու ... նութեամբ ու հարսնա... զուն... իր սիրո... տեսլութեան, կեղծիքի ... միամտութեան ու ... վայելքի ու հաճոյքի, ... որ կը խօսի երբեմն ... ներէն, երբ կ'ըսէ. «... ես կ'իշխեմ քեզի» ... մինչեւ անկեղծ, ... հասուն ու հարուստ ... մը ունի։

Ու այս երկու ... տասմին շուրջ կ'որ ... մը գծեցին դերակա... Տիկ. Ս. Նշանեան, ... Տ. Նշանեան, Նաւա... Վալարեան։

* *

Ժողովուրդը սիրեց ... րովհետեւ «կը խօսի» ...

Հեղինակը, Լէնկէլ, ... է վերջին երկու ... մէջ, որոնք հասարակ ... ներ են, եւ կ'ապրին ... դերասաններու տաղանդ... առջին եւ երկրորդ ար... մէջ արդէն տասմը կը ... հանդոյցը. եւ ամէնէն ... դերականութեան մէջ կը ... իր լուծումին։ Զիգերը ... են այլեւս, երբ դատար... վարական տեսարան մը ... սիրոյ տառապանքի ... մը, «վերջ» մը եւ վարա... կան բանաձեւ մը տալու ... կ'երկարեն խաղը։

Զարիֆեան իր ... տառապանքի անհանգ... ցաւով մը, բոնեց ու տար... գր. չինեց ներդաշնակ ... րութիւն մը, ինչ որ չէր ... դած ընել հեղինակը։ Անո... խարանները, արդէն, կուտա... պարունակը, իր ծալքած ... նիներուն հրձանուածքով, ... նիքի կարօտին ու ... որ սարսռու մը անցնող ... մէջէն, — եւ յետոյ ... կան կատարեալ չայնով ...

Շ. ՆԱՐ...

Ց. Գ.— Այս օրերուն ... դանդաւոր դերասաններ ... ւաքուած Փարիզի մէջ։ ... որ անոնք ներկայացնեն ... կան գործեր, օրինակ մեր ... նէն գեղարուեստական ... Չին Աստուածները։ Տիկ. ... եան, Զարիֆեան, Շահխա... ահա՛ գլխաւոր դերակա... իր որ կը պակսէին։

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ ԳԻՆ...

Վերամնայա Գազէթա, ... կրատի պոլշեւիկ թերթը ... (28 մա իս).—

Մէկ տարուան մէջ ... կրատցիները խմեցին 1,8... վեդրօ օղի, 144.453 վեդ... նի, 6.979.843 վեդրօ ... ջուր, 70.371 վեդրօ ... ըմպելիներ, ընդհ. գումար ... լիոն 14.647 վեդրօ ալ...

Այսքան խմելէ յետ... շուշտ չպիտի կրնար ... նութիւնը գլուխ ելլել ... քացիներուն հետ, ... ուած էին գլխարկները ... Ես կազմաւեցաւ մասնա... անդորրութեան համար ... այս մարդիկն ալ չափա... թեան գացին եւ սկսան ... կալել ալ ձախ ամէն ... որուն աչքը կարմրած է։

ՀԻՒՍ. ԿՈՎ. ԿԱՍԻ ՀԱՑԵՐ...

Հիւսիս. կովկասի միա... շրջանակին Ֆայարնակ... րուն մէջ այս տարուան ... ուարէն մինչեւ Յուլիս ... ծնած են 258 մանկ եւ 2... մեռած են 91 այր, 82 ... մուսնութիւն՝ 74, ամուսն... ծում՝ 12։

ՓՈՒՆՋ.

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՊԱՓՆՈՍ ՈՒ ՊԱԽԱԼ ՊՕՏՈՍ

Գահիրէի մէջ, անցեալները, Պատուելի Պափնոս մը՝ քարոզ մը խօսեր, «Ամէրիքըն Միշըն»ի մէջ, նիւթ ունենալով — Ազատամտութիւնն ու կրօնքը։

Անհատական քանի մը հատուածներ արդիական ըմբռնումով պատուած շինիչ ու ինքնատիպ քարոզէն։

— Տիրոջ փառքը երգողներ, ամչցէք ձեզ կշտացնողները։ Ազատամտութիւն եւ կրօնք. — ահա՛ ձեզի կշտացնողները։ Եթէ առաջինը անհրաժեշտ է ստամոքսի տոպրակին, երկրորդը պէտք է խելքի պտուկին։ Բացատրելու համար կատարեալ այս երկու կենսաբանութիւնները՝ Ահաւասիկ աստուածաճաշոյ երկու գործիչներ. — Նպարավաճառներ ու կրօնաւոր պատուելիներ։ Առնի կարճ՝ պախալներ ու պատուելիներ։ Առաջինը կը գրգռէ քիմքը, կը փայփայէ կոկորդը, կը գրկէ ստամոքսը ու կը սեղմէ աղիքները… առանց ցաւի, հաճոյքով… իսկ երկրորդը կը փայփայէ ձեր այտերը, կը գրկէ ձեր մեղաւոր մարմինը, կը սեղմէ ձեր ձեռքը, կը համբուրէ ձեր շրթունքները… առանց ցաւի, հաճոյքով…։ Աստուած է որ կը տնկէ լուբիան, աղամանդը, ոլոռնը, սոխը, սամիթը։ Տէրն է որ կը տնկէ ծոյսը, կ'աճեցնէ սէլը, կը սերմանէ հաւատքը։ Պախալներն ու պատուելիներն են որ այս աստուածային բարիքները ձեզ կու տան։ Դժբախտ, խիստ դժբախտ ու անօգնական կէտ մը սակայն. պատուելիները կը գնահատեն պախալները, իսկ, աւա՜ղ, պախալները չեն գնահատեր պատուելիները։ Եթէ պախալ մը փոքրիկ կապոցի մը լուբիայով ինծի նուիրէր, ես անոր կ'ընծայէի մեծ ու կրօնաշունչ քարոզ մը։ Աւա՛ղ, սակայն երբ ես Տիրոջ փառքը երգելով պախալին կը մտնեմ, ան ինծի քիչ մը աղ անգամ կը վանայ։ Կը ներեմ պախալներուն։ Կը սիրեմ պախալները։ Անոնք երկնքի թագաւորութեան մէջ տեղ ունին։ Օրինակ, պախալ Պօտոսը՝ որ մեր մէջն է, լաւ ապրանք ծախող ու ծախածը լաւ կշռող է։ Իր կշիռով կշռել պիտի տամ Աբրահամու գոգը ... Աստուծոյ փառքը երգողներ, սիրեցէք պախալները, այլ մանաւանդ մեր եղբայր Պախալ Պօտոսը, որպէսզի ձեր երկնաւոր հայրն ալ որ երկինքն է՝ ձե՛զ սիրէ։»

Պատուելին լայնօրէն կլոր գումար մը կը պարտի եղեր պախալ Պօտոսին։ Այս կերպով ոչ միայն գին քաշել կուտայ հաւիւն վրայէն, այլ նոր էջեր բանալ կուտայ, վճարելի… ի

վիրին Երուսաղէմ Պախալ Պօտոս ալ շահաւոր կ'ելլէ։ Տիրոջ փառքը երգողները իր սուրբ լուբիան կը սկսին ուտել։ Պատուելին մօտերս կը սկսի հետեւեալ քարոզներուն, միշտ նոյն նպատակներով.

Ա. «Դերձակութիւն ու կրօնք»։

Բ. «Կօշկակարութիւն ու կրօնք»։

Գ. «Մխավաճառութիւն ու կրօնք»։

Պատուելի Պափնոսին անսայթաք յաջողութիւն ու նիւթերու առատութիւն կը մաղթեմ ի բոլոր սրտէ։ Երկնաւոր հայրը որ երկինքն է, թող պատուելի Պափնոսին նոր Պօտոսներ պարգեւէ։

ԸՆԿԵՐ Վ. ԱԶՐԻԿ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պաղարճըքի (Ռումանիա) «Մամիկոնեան» վարժարանին տարեվերջի տեղեկագիրին համաձայն, վերջացող տարեշրջանին ընթացքին, դպրոցին աշակերտութեան թիւն էր 113։ Վարժարանը ունի չորս դասարան, եւ մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն 46 մանուկներ։ Պիւտճէն կը հասնի մօտ 128,000 լէյի, որ գոյացած է նուէրներէ եւ հանգանակներէ։ Դպրոցին Սանուց Միութիւնը գրադարանին մէջ ունի 400 կտոր գիրք։

*** Հալէպի «Սիլիկեան» վարժարանին տարեվերջի տեղեկագիրին համաձայն, աշակերտութեան թիւն է 400, բաժնուած՝ Նախակրթարանին (230) եւ Մանկապարտէզին մէջ (170)։

Ընդհ. պիւտճէն կը հասնի 650 Թրք. ոսկիի, հաւաքուած՝ զանազան միջոցներով։ Ունի 42,5 ոսկիի բաց մը։

ՈՐԲԱՆՈՑ ՄԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ.

Հալէպի Կարմիր Խաչը հանգանակութիւն կատարելով, հաւաքած է 100 ոսկի։ Հայ հասարակութիւններն ալ կարեւոր գումար մը պիտի նուիրեն։ Պիտի հիմնուի Կարմիր Խաչի Պաշտպանութեան կից որբանոց մը, օժանդակութեամբ բարեսէր կնոջ մը։ Ամերիկայի պետական Կ. Խաչը Հալէպի Կարմիր Խաչին ղրկած է 500 տոլար։

ԽՐԻՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

«Պայքար»ի թղթակիցը կը գրէ (3 Յուլիս).—

Խրիմի Հայերը կը կազմեն բնակչութեան հարիւրին 1,7 համեմատութիւնը։ Սակայն բաւական թիւով Հայեր ամբողջովին ռուսացած են այլ եւս, այնպէս որ համեմատութեան թիւը կ'իջնէ 1ի։ Խրիմի հայ գիւղացիներուն թիւն է 5000։ Կը զբաղին ամենաուրախալի բանջարաբուծականութեամբ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Ամսոյս 17ին կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Վիէնի շրջանային ողիմպիականը։ Ժողովուրդը մեծ թիւով փութացած էր, քաջալերելու մարզիկները, որոնք «Յառաջ Նահատակ» երգելով դաշտին շուրջը տողանցք մը ըրին։ Ժամը ճիշդ 2ին սկսաւ 100 մեդր վազքը, առաջնութիւնը շահեցաւ Պր. Յ. Բէքմէզեան (Լիոն) Բ.— Ս. Մաթոսեան (Վիէն), Գ.— Մ. Համպալեան (Վիէն)։ Յետոյ 1 քայլ ցատկ Հեռաւորութիւն՝ Ա.— Յ. Մաթոսեան (Վիէն), Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Յ. Մարգարեան (Վիէն)։ Երեք քայլ հեռաւորութիւն՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Յ. Մարգարեան, Գ. Մ. Համպալեան. Կեցած հեռաւորութիւն՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Յ. Մարգարեան. Բարձրութիւն ցատկ Ա. Յ. Մարգարեան, Բ. Ս. Մաթոսեան, Գ. Մ. Փափազեան։ Ձողով բարձրութիւն ցատկ՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Ս. Մաթոսեան, Գ. Մ. Փափազեան։

Գունդ նետել՝ Ա. Մ. Համպալեան, Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Կարօ Պօյաճեան (Լիոն)։ 1500 մեդր վազք Ա. Ս. Մոմճեան (Լիոն), Բ. Ս. Մաթոսեան, Բ. Ն. Փութիքեան (Լիոն)։ 3000 մեդր վազք՝ Ա. Ս. Մոմճեան, Բ. Խ. Չօլօեան (Վիէն), Գ. Գ. Գաբիլէճեան (Վիէն)

Ողիմպիականէն անմիջապէս յետոյ սկսաւ Բաժակի մրցում մը Լիոնի եւ Վիէնի քոյր մասնաճիւղերու միջեւ, Վիէն ծով 0 յաղթեց։ Գովելի են Վիէնի հայ մարզիկները, որ ամէն խաղերու մէջ առաջնութիւնը շահեցան։ Ֆութպոլի մրցումէն վերջ, Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացողներուն տրուեցան ոսկեզօծ մետալներ, ու բաժակը՝ Վիէնի խմբապետին։

Մ. Դանիէլեան

ԱԹԼԷԹԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՄԱՐՍԻԼԻԱՅ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսիլիոյ մասնաճիւղը կազմակերպած էր տարեկան միջազգային աթլէթիկ մրցումներ, որ տեղի ունեցաւ Սթատ Ուիքօի ընդարձակ եւ օդասուն մարզադաշտին մէջ ամսոյս 17ին։ Մասնակցող 118 մարզիկներուն 11ը Հայեր էին։ Որոշեալ ժամուն սկսան մրցումները հինգ հարիւրի մօտ Ֆրանսացի եւ հայ երկսեռ բազմութեան մը ներկայութեամբ։

Յայտագրի առաջին մասը կը կազմէր՝ վազք 60, 100, 300, 500, 1000 եւ 3000 մեդր։ Նախ խումբերը առանձին, առանձին դաշտին շրջանը կատարեցին։ Վերջին խումբը հայ մարզիկներն էին, որոնք իրենց համազգեստներով սկսան վազել, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով անխտիր բոլոր հայ հանդիսականներուն մէջ։

Մարզիկներու մէջէն առաջնութիւնը շահեցան հետեւեալները

Գունդ նետել՝ Միքայէլ Խաչիկեան՝ Կիւէն, Բէքմէզեան՝ Մարսէյլէն

Վազք 300 մեդր. երկրորդ հանդիսացան Սօզիկեան եւ Ա. Պօղոսեան։

Վազք 1000 մեդր. 16 մրցորդներու մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ Վռամշապուհ Նիսի մասնաճիւղէն։

Մրցումները վերջ գտան Դիւրացաւէրի սանուհիներուն շուէտական մարզանքներով, հիացում պատճառելով օտարներուն։

Փակումէն առաջ տեղի ունեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը օրուան Թագուհի Տիկին Ջապէլ Կիւլպէնկեանի ձեռքով։

Առաջնութիւնը շահող բոլոր մարզիկներն ալ ստացան զանազան արժէքաւոր առարկաներ։

Մարսէյլ Ս. Մ.

ՀԱՅ ՀԵԾԵԼԱՆՈՐԴ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Բնիկ Երզնկացի Սեդրակ Մանուկեան՝ 22 տարեկան 1923ին Մարսէյլ հասնելուն հետեւած է հեծելանիւի մրցումներուն, մասնակցած է 1925ին Փարիզի ողիմպիականին՝ շահելով առաջնութիւնը. անկէ ի վեր մասնակցած է շատ մը մրցումներու, գրեթէ միշտ շահելով առաջնութիւնը։ 1926էն ի վեր հաստատուած է Վալանս։ Այս տարի Մայիս 1էն ի վեր երկու անգամ յաղթական ելած է։ Վերջին անգամ Յուլիս 17ին Սպան Փրիի մրցումէն բազմաթիւ Ֆրանսացիներու մէջ շահեցաւ առաջնութիւնը՝ 13 վայրկեան յառաջացումով։

Հիմա կը պատրաստուի մասնակցիլ Գրանսայի, Հարաւ-արեւելքի շրջանին, 1550 քիլոմեդր, 9 հանգրուան, որ պիտի տեւէ 20 օր. Օգոստոս 9—29 յուսալի է որ այս անգամ եւս ցոյց պիտի տայ իր կարողութիւնը։ Հարաւ-արեւելեան գաւառներու մեր հայրենակիցները պէտք է իրենց աջակցութիւնը չխնայեն. երբ հայ հեծելանուորդը հասնի իրենց շրջանը։ Մեր հարուստներն ալ պէտք է այսպիսի յառաջադէմ մարզիկները քաջալերեն նիւթապէս ինչպէս կ'ընեն բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը։

Վ. Նիկոլեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՎԷՃԵՐ.— Մարթէն Օսման Պիլէանքուրի մէջ ծանօթացաւ կնոջ մը՝ Իզամպէրի հետ եւ մէկտեղեցան։ Սակայն շուտով համը հոտը փախաւ անոնց տունէն։ Օսման շարունակ կը կռուէր Իզամպէրի հետ, որ զաւակ մը ունէր։ Վերջապէս, անցեալ շաբաթ Իզամպէր կօշիկները ձեռքը տուաւ ինքնակոչ ամուսինին եւ ճամբեց։ Քանի մը օր վերջ, Օսման եկաւ։ Վէճը ծագեցաւ, աւրճանակը ճարճատեցաւ։ Իզամպէր վիրաւոր գետին ինկաւ, Օսման անոր ոտքերուն տակ փախցնելու ինքզինքն ալ՝ փոխադրեցին հիւանդանոց։

ԴԻՐԱՍՄԱՆՈՒՀԻՆ ՈՒ ԳՈՂԸ.— Նաիփըլը փողոցին մէջ կ'ապրէր հանգստարացի դեռատի դերասանուհի մը։ Անցի գիշեր, յոգնած ու թմրած, կը քնանար, երբ յանկարծ արթնցաւ։ Լոյսի խուրձ մը թափեր էր աչքերուն, որոնք շլացած՝ չէին տեսներ։

— Ո՞վ էք։

— Լռէ՛։ Գոհարեղէններդ ո՞ւր են։ Ըսէ, չըրեր, կը զարնեմ։

Դերասանուհին սարսափահար ցոյց տուաւ գոհարեղէններու տուփը։ Գողը մաղվեց։ Յետոյ ցատկեց պատուհանը եւ անհետացաւ։ Սենեակը կը գտնուէր առաջին յարկին վրայ։

ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒՈՒԹԻՒՆ.— Տօլէ, որ դրամաշորթութեան պատճառով, զանազան դատապարտութիւններ կրած էր, կը յաջողի թերթ մը հիմնել, «Մօնիթէօր Ֆինանսիէ», տեսակ մը ելեւմտական գրասենեակ։ Այս միջոցով յաջողեցաւ խաբել բազմաթիւ առեւտրականներ, որոնք մեծ շահ մը ապահովելու համար անոր կը յանձնէին իրենց դրամագլուխը։ Սակայն տոկոս կը վճարէր եւ ոչ ալ շահաբաժին։ Յաճախորդները բողոքեցին ոստիկանատուն, որ լաւ ծանօթ էր Տօլէի, թէեւ շարունակ անուն կը փոխէր։ Անցեալ օր դատական իշխանութեան կողմէ կնքուեցաւ գրասենեակը, գրաւուելէ յետոյ կարեւոր փաստաթուղթեր։ Բողոքողներուն թիւը կը հասնի 400ի։ Իսկ շորթուած դրամին քանակը՝ մօտ 10 միլիոնի։

ԿԱՊԻԿԻ ՄԸ ԹԱԳՈՒՄԸ ԻՐՐՆԻ

ՀԱՐՈՒՍՏ — կարգաւթեան լեռներուն մօտ, Մարմարոս Սզայկէտի մէջ կը մեռնի կապիկը մարդու մը, որ շրջուն կրկէս մը ունէր։ Նոյն օրը ստիպուած էր մեկնիլ մօտակայ քաղաքը. տալու համար յայտարարուած ներկայացում մը։ Կապիկը լաթով մը կը ծածկէ եւ իր դէպ քաղաքին մօտ փոս մը, վերադարձին թաղելու նպատակով։ Սակայն քաղաքներէն հասած հրաւէրները աւելի կը հեռացնեն մարդը։ Ու կապիկին դիակը կը քայքայուի փոսին մէջ։

Աւտօ մը, հողագործ մը կը տեսնէ դիակը եւ լուր կու տայ ոստիկանութեան։ Այդ շրջաւ հարո՛ւստ օտարական մը եկած էր քաղաք եւ՝ յանկարծ կորսուած։ Անմիջապէս զրոյց կը շրջի թէ գողերը կողոպտած են հարուստը, առնելով նոյնիսկ շապիկները եւ նետած փոսին մէջ։ Սակայն ինչո՞ւ այդքան մազոտ էր։ Չկրցին բացատրել ժողովուրդին մէջ հարուստին կողոպտումին եւ սպանութեան մասին զրոյցը այնքան տարածուած էր, որ ամէն մարդ հաւատաց եւ որոշուեցաւ կատարել թագաւորական թաղում մը։ Կը մնար որոշել կրօնքը, որովհետեւ կ'ուզէին գիտնալ թէ կաթոլիկե՞ն թէ հրէական աղօթք պէտք էր կարդալ։ Կը համաձայնին յուղարկաւորութիւնը կատարել մասնակցութեամբը երկու կրօնքին ներկայացուցիչներուն։ Եւ փառաւոր թաղում մը կը կատարուի, օրհնութեամբն ու աղօթքներովը կաթոլիկ վարդապետին ու հրեայ րաբբունիին։

ԱՒԱԶԱԿԻՆ ՍԷՐԸ.— Թորտոյի մէջ վտանգաւոր աւազակ մը, Լօնֆըլ, կը սիրահարի օր. Թարմէնի։ Ժամանակ մը կենակցելէ յետոյ, աղջիկը չի կրնար հանդուրժել աւազակին վայրագութիւններուն ու կը փախչի մօրը տունը։ Աւազակը կը հետապնդէ զայն, կը հասնի մօրը տունը, կը հարցնէ աղջիկը։ Սարսափած ցոյց կու տան։ Թարմէն հազիւ թէ ելեր էր աւազակին առջեւը, երբ ատրճանակը զոռաց եւ դլխէն վիրաւոր ինկաւ գետին։

Նոյն պահուն, աղջկան դիակին վրայ աւազակը ուզեց սպաննել ինքզինքն ալ։ Սակայն վէրքը վտանգաւոր չէր։ Եւ ոստիկանները եկան ձերբակալել զինք։

ՑԱՐՁԱԿՈՒՄ ՕՐ ՑՈՐԵԿՈՎ.— Ծերուկ կին մը, որ փերեզակի խանութ մը ունէր Գլանքի ծառուղիին վրայ, մինակ նստած էր, երբ կոկիկ երիտասարդ մը ներս մտաւ, բռնեց կինը, նետեց խանութին յետսակողմին մէջ, ծեծեց, սպաննացի կինը վախէն ցոյց տուաւ դրամարկղը։ Գողը պարպեց զայն, ու անհետացաւ տանելով կնոջ ամբողջ հարստութիւնը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Այս բոլորին արդիւնքը եղաւ այն որ, Քուիլօֆ մաքրամաքուր մէկը նկատուելով, իր թաղին ամէն ինչն էր անոր համբաւը ամէնուն հասած ալ տարածուած էր, ինչպէս աւիւնը ներկայացաւ հաստատելու եւ գաղտնի ոստիկանութեան հետ լաւ յարաբերութիւններ ունէր։

Բայց իրականութեան մէջ, այնքան ջերմեռանդ հայրենասէր որքան համոզուած միապետական, Քուիլօֆ գնդապետ Փիլթրովիչի հրամանին տակ գործող պայքարի ճնշման կազմակերպութեան մէկն էն գործօն համախոհներէն էր եւ հակայեղափոխականներուն մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէր։

Պէտք է նաեւ աւելցնել որ, անոր կինը՝ Վէրա ամէն կերպով կ'օգնէր իրեն, այնպէս որ Մոսկուայի ծոցին մէջ Կրեմլինէն եւ թիւ 2 Լուպիանքայէն երկու քայլ անդին, անցորդ հակայեղափոխականները վստահ էին թէ ամէն պարագայի մէջ պիտի կրնային հոն ապահով ապաստան մը գտնել։

Ու թէեւ այս քաջ մարդիկը հրաբուխի վրայ կ'ապրէին, բայց իրենց վարմունքը թոյլ չէր տար ենթադրելու թէ՝ անոնք որեւէ կերպով կը վրդովուին անստոյգ պարագայէն։

Միշտ նոյն ժպիտով նոյն փաղաքշանքով էր որ իրենց տան մէջ կ'ընդունէին բարեկամ թէ թշնամի, միշտ սակայն զգուշանալով զանոնք իրարու հետ շփման մէջ դնելէ։

Այս բոլորը, նախ վերադրեցի յանդգնութեան մը, որ յամառութեան կը մօտենար։

Յետոյ վարժուեցայ, եւ նոյն իսկ այնքան որ, սպասելով մէկտեղ Քարասոֆին որ իմացած էինք թէ կրցած էր խուսափիլ Չեկայի լրտեսներուն ձեռքէն, իբր ինքնաշարժի վարիչ մտած էի Քուիլօֆի քով, որովհետեւ Ռուսիոյ մէջ, ոչինչ այնքան վտանգաւոր չէ որքան, գոնէ ըստ երեւոյթին, գործ մը չունենալ։

Քուիլօֆ ինծի յանձնած էր հանգստաւէտ ինքնաշարժ մը զոր ամէն օր կը պտտցնէի Մոսկուայի փողոցներուն մէջ յաճախորդ փնտռելով։

Եւ ասոր համար սեւէ դժուարութիւն չէի կրեր որովհետեւ պատերազմէն առաջ, տասը տարի հոն ապրած ըլլալով, քաղաքը շատ լաւ կը ճանչնայի։

Յեղափոխութեան սկիզբը, ժողովուրդը վառելիք փայտ գտնելու համար, քանդած էր շատ մը տուներ եւ այս պատճառաւ ալ փողոցներէն շատերը այլակերպուած էին. բայց այս զիս չէր արգիլեր դիւրութեամբ պտտելէ աջին եւ անդին։

Արդ, օր մը, երբ Նիքօլսքայա փողոցը իջնելէ յետոյ, Կարմիր հրապարակէն կ'անցնէի Սփասքի դուռը ելլելու համար, որ Կրեմլինի գլխաւոր մուտքն է, քիչ մնաց որ բախում մը ունենայի ուրիշ ինքնաշարժի մը հետ, որուն մէջ երկու զօրավարներ կային։

Ընդմէ մէկը Լըպէտէֆն էր, բանակին ընդհանուր սպայակոյտին պետը, միւսը Պուտիէննին, կարմիր ձիաւորներու ընդհանուր հրամանատարը։

Այդ շարժումով մը կրցայ բախումին առաջքը առնել, բայց քիչ մնաց կառքիս կանակը զարնուէր գրան մօտ պահակ կեցող զինուորներուն։ Եւ մինչդեռ պահակներէն մէկը կը կշտամբէր զիս, ոստիկան մը եկաւ ինծի դէմ տուգանքի տեղեկագիր մը պատրաստելու համար։

— Այս մարդը յանցաւոր չէ, յանձնարարեց Լըպէտէֆ, որ կառքէն վար իջած էր։ Նոյնիսկ անոր շնորհիւն է որ կրցանք վտանգէն ազատիլ։

— Շատ ճիշդ, միջամտեց իր կարգին Պուտիէննի, որ ուշի ուշով զիս քննեց եւ շնորհաւորեց զիս իմ պաղարիւնութեանս եւ ճարտարութեանս համար, որուն ապացոյցը տուեր էի։

Եւ մինչդեռ ոստիկանը այս վկայութիւններէն կակղած, տեղը կը դնէր իր տետրակը, Պուտիէննի ինծի դառնալով.

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսքան ճարտար ըլլալով արհեստիդ մէջ, հասարակ կառապանի մը քով կը ծառայես, հարցուց.

— Պէտք է ապրիլ, ընկե՛ր։

— Կը հասկնամ. բայց ինչո՞ւ անհատի մը ծառայութեան մէջ մնալու չես աշխատիր։

— Փորձեցի, բայց առիթը չներկայացաւ։ Եւ յետոյ այսպէս աշխատելով, աւելի ազատ եմ եւ աւելի կը շահիմ։

— Պա՞հ, բաւ մտածկոտ։

Եւ մինչդեռ զայն բարեւելէ յետոյ մեկնելու կը պատրաստուէի.

— Որու քով կ'աշխատիս, պնդեց։

— Ընկեր Քուիլօֆին։

— Թատրոնի հրապարա՞կը։

— Այո՛, ընկեր։

— Լաւ. եւ ինչպէ՞ս կը կոչուիս։

— Իվան Քէտրոֆ։

— Ո՞ւր ծառայած ես։

— Ինչպէ՞ս ըսել։

— Կը հարցնեմ թէ ո՞ր զօրախումբին մէջ գտնուած ես։

Ժամանակին չկարենալով Ռուսիա մնալ, իմ զօրագունդիս միանալու համար, Ֆրանսայի մէջ զինուորագրուեցայ, պատերազմի ամբողջ տեւողութեան համար։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Օգանաւերու դէմ պաշտպանողական ամէն միջոց փորձի պիտի դրուի։

Իսկ թշնամիին թնդանօթաձիգ տորմիղը, Լոնտոնի վրայ յարձակելու համար պիտի հասնի ծովէն, որպէս զի կարելի ըլլայ փորձը նմանցնել ընդհ. պատերազմի ընթացքին կատարուած յարձակումներուն։

Օդամարտին բոլոր պահերը պիտի լուսանկարուին եւ շարժանկարի պիտի առնուին, լաւ քննելու եւ դատելու համար յարձակումը։ Միեւնոյն ատեն գործողութեանց շրջանին վրայ պիտի թռչին դատաւորներ։

Երկու շաբթի գիշեր ռազմափորձերը շարունակուեցան պատերազմի մը սաստկութեամբը։ Թնդանօթաձիգ օդանաւերը ռումբեր կը տեղային վար, սակայն նախ քան ռումբը նետելը, անթելով լուր կուտային։ Մասնաւոր դէտեր կը քննէին կատարուած աւերները։

Յարձակող տորմիղը օգտուեցաւ հովին ուղղութենէն, յետոյ ծածկուելով ամպերուն մէջ՝ աննշմար հասաւ որոշեալ դիրքերը։ Դժբախտ պատահարով մը, կայան իջած պահուն օդանաւ մը կրակ առաւ եւ երիտասարդ օդանաւորդը այրելով մեռաւ։ Ժողովուրդը, ժամերով փողոցին մէջ նստած, քիթը երկինքին, յիշելով ընդհ. պատերազմը, կը հետեւի ռազմափորձերուն։

Լեհաստանի պոլշեւիկեան դաւը

Երէկ գրեցինք թէ Վարշաւայի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է պոլշեւիկներու կեդրոնը Լեհաստանի մէջ եւ 18 համայնավարներ ձերբակալած է։ Նոր հեռագրի մը համաձայն, ձերբակալուածներուն մէջն է նաեւ կազմակերպութեան վարիչներէն Շվալէքի, որ ձերբակալուեցաւ այն պահուն, երբ թռուցիկ մը կը տպագրէր։ Ոստիկանութիւնը 20,000 օրինակ գրաւեց այդ թռուցիկէն, որ ժողովուրդը ապստամբութեան կը հրաւիրէր։

.·. Լեհաստանի Հանրապետութեան Նախագահը մերժեց ջնջել Լեհաստանի համայնավար դեսպան Վոյքոֆի սպանիչ Պորիս Գովէրտայի բանտարկութեան պատիժը, առարկելով որ զոհը օտար երկրի մը ներկայացուցիչն էր։

Համայնավար լրտեսները դատապարտուած

Փարիզի դատարանը աղջի օր տուաւ իր վճիռը համայնավար լրտեսներու մասին, որոնք կ'ամբաստանուէին թէ խորհրդային կառավարութեան կը հաղորդէին Ֆրանսայի ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ կարգ մը գաղտնիքներ։

Ի բացակայութեան հինգական տարի բանտարկութեան եւ 5000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան Փարիզի թաղապետական խորհրդական Ժան Գրէժէ եւ քարտուղարուհին Լուիզ Գլարաք։ Ներկաներէն 5 տարի բանտարկութեան եւ 5000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ Կրոտնիքի։ Երեքական տարի բանտարկութեան եւ 3000ական ֆրանք տուգանքի՝ Մէնէթրիէ եւ Պէրնշթայն, 2 տարի բանտարկութեան եւ 2000 ֆրանք տուգանքի՝ Տէփուլեի, 16 ամիս բանտարկութեան եւ 1000 ֆրանք տուգանքի՝ Սէրժան։ Ասկէ զատ բոլորն ալ դատապարտուեցան 5 տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի։ Մէնէթրիէի կինը վճռին առաջ նուաղելով, դատասրահէն դուրս հանուեցաւ։

Դատավճիռին պատճառաբանութեանց մէջ կ'ըսուի.

«Նկատելով որ առնուազն 1924էն ի վեր Ֆրանսայի մէջ ստեղծուած է լրտեսական կազմակերպութիւն մը՝ ինպաստ օտար հաստատութեան մը, որուն կեդրոնը Մոսկուա կը գտնուի, որուն առաջին գործունէութիւնները երեւան հանուած են Նանթի եւ Մարսիլիոյ մէջ, եւ թէ տարւոյս սկիզբը լոյս տեսած տնտեսագիտական պարբերաթերթի մը աշխատակիցները զինուորական եւ նաւային հարցերու միջամուխ եղած են, Նկատելով որ օտար կառավարութիւն մը՝ իր քաղաքական նպատակներուն համար մեր երկիրը կը ղրկէ իր մարդիկն ու դրամը՝ պետական բանուորներէն իսկ ձեռք բերելու համար ամենակատարեալ, երբեմն ամէնէն գաղտնի տուեալները՝ ազգային պաշտպանութեան անհրաժեշտ մեքենաներու շինութեան եւ գործունէութեան մասին. այլ եւս կասկած չկայ որ աշխատաւորներու օրինական խմբաւորումներ՝ իրենց ուրացած եւ զաւաճանած հայրենիքի հողին վրայ իսկ՝ բանւորական ապահովութեան համար երեւակայական վախեր պատրուակելով եւ միջազգային լաւագոյն ապագայի պատրաստութեան իրաւունքները պահանջելով, հոգւով մարմնով նուիրուած են այդ կառավարութեան։ Անոնք կը մոռնան իրենց պարտքը հանդէպ Ֆրանսայի, որուն պէտք է ծառայեն ամէնէն առաջ, եւ թէ ժողովուրդներու ազատագրութեան ո եւ է դաս չի կրնար գալ անոնցմէ, որոնք իրենց սեփական երկրին մէջ չեն կրնար կամ չեն ուզեր ապահովել քաղաքացիներու ազատութիւնը։

Լորտերն ալ աղքատ են

Անգլիոյ նախկին վարչապետ եւ ազատական կուսակցութեան մեծանուն վարիչ Լորտ Ասքուիթ, որ այժմ 75 տարեկան է, շատ աղքատ է։ Թէեւ, իբրեւ նախկին վարչապետ, իրաւունք ունի ստանալու տարեկան 2000 ոսկիլին, սակայն այդ թոշակը զանձելու համար ստիպուած է խնդրագիր մը տալ, յայտնելով իր աղքատութիւնը։ Իր բարեկամները կ'ուզեն խնայել այդ նուաստացումը եւ որոշեր են անոր նուիրել 20 հազար ոսկիլինի գումար մը եւ 2500 ոսկիլինի տարեթոշակ։

Անգլիոյ բոլոր թերթերը, առանց խտրութեան, կը փափաքին որ ապահովուի հանգիստ ծերութիւնը Լոյտ Ճորճի մեծ հակառակորդին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ զգացուեցան Կիրակի առաւօտ, Պէլկրատի եւ շրջականներուն մէջ։ Առաջին ցնցումը սկսաւ ժամը 4.50ին։ Յետոյ աւելի մեղմ 4 ցնցումներ, մինչեւ ժամը 6։ Մարդկային կորուստ չկայ։

ՌԱՔՈՎՍՔԻ, Փարիզի խորհրդային դեսպանը Մոսկուա մեկնեցաւ, ներկայ ըլլալու կեդր. կոմիտէի եւ վերստուգիչ յանձնաժողովի լիակատար նիստին, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 30ին։

ՓԱՐԻԶԻ Մեթրոներն ու Նօր-Սիւտը յանկարծ կանգ առին աղջի իրիկուն ժամը 19.10էն 20.45, ելեկտրական հոսանքի դադրելուն պատճառաւ։ Շատեր գետնուղիներէն քալելով դուրս ելան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Գ. Գեղամ Կէօրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

Ո եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, կը յայտարարենք թէ «Լուսաքաղ» մատենաշարը ոչ մէկ կապ ունի թերթիս հետ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԳՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Սարսէլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10էն Սարսէլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

31 Յուլիս կիրակի ցերեկ ժամը 3ին

Գուա Քօլօմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ԴՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ԴԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Գուա Քօլօմպ ժամագործ Գ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ ծանօթ խումբերուն «Վարդգէսը»՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւնը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնի ու Գուառի նորակազմ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, կայարանին դէմ։

Կը հրաւիրուին՝ Ռոնի, Նուազի լը Սէք, Պօնտի, Րէնսի, Վիլմօնպլ, Կանեի, Նէօյեի Փլէզանս Նօժան Փէրէօ եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ եւ համակիրները։

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «Արաքս» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն առանձնաբար դերասանին գեղարուեստական պատկերները, գանազան դիրքերով։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Կլամնվիլ, Ա. Խ.— 25։

Ցէսլին, Թ. Պօլ. Հայր. Միութ. 70։ Սկսանք ղրկել։

Պոլէն, Գ. Զիլմ.— 30։ Համաձայն ենք։

Նիւ Եորք, Մամասեան.— 5 տոլար։

Վալանս, Ն. Ս. 70 Ֆր.։

Կոմսիթ սիթի, Հրայր Ակումբ 10 տոլար։

Մարսէյլ, Գարծ.— 400 Ֆր.։

Լիմօժ, Մ. Բէնլ.— 1 անգլ.

Քաշան, Ս. Գ.— 100 Ֆր.։

Խուստուք, Վ. Ե.— Ձեր ուզած հասցէն՝ Studentsky Domov, Naslupi Praha II.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnaniann, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

— Կը փնտռուին Կարնեցի Աննա Տիլպէրեան եւ Շուշանիկ Միրիքեան։ Գրել՝ իրենց մօրաքրոջ Makrouhi Djarikiann 4 rue Perolière Gap. (H. Alpes).

— Յարութիւն Ջէրմէճեան (Քէօրօղլեան) կը փնտռէ իր քոյրը (Եաղուպ Ջէրմէճեան) (ներկայ անունը ... Սամթերկ Դրիգորեան) որ Յունաստանի որբանոցէն վերջերս ղրկուած է՝ հայ ընտանիքի մը քով։ Իմացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris. France.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաքաղ» մատենաշարէն

ՀԱՐՍՆԱՑՈՒԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հետաքրքրական վիպակ մը, առնուած զինուորականներու կեանքէն։ Հերոսը՝ երիտասարդ մըն է որ կ'ուզէ զգացումները արգիլել, ...

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաքաղ»ի գործակալներուն։

Ծախու խանութ

Արտ սահման մեկնելու պատճառաւ, ...էնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Ցան վարձքը խիստ աժան։ 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը։ Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjiann Epicier Grande Rue, Bollene, Vaucluse. Փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ

26 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	100 Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjdie	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Լէյ 100 հատը	Ley	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3410	—
» II »	2010	—
» III »	1880	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs	[illegible]	

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 206bis, Rue Lafayette - PARIS (10e).

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	Տարին	Վեցամիս
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	լիրա
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	10 տոլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	20 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒԼԻՍ 1927

28 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 400

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՓՐԿԱՐԻ ԽՕՍՔ

Ո՞ՒՐ Է ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒ՞ՆԸ

Խորհրդային Ռուսաստանի արտաքին եւ ներքին քաղաքական տակնուվրայութիւնը, մեր մամուլին առիթ տուած է խորհրդածութեան նիւթ դարձնելու մեր ժողովուրդի ֆիզիքական պաշտպանութեան հարցը։

Ընենք անմիջապէս թէ՝ Խորհրդային Միութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքական դժուարութիւններուն այս կամ այն ձեւի լուծումը մեր կամեցողութենէն կախուած չէ։ Մեր ուժերը չափազանց չնչին են դեր կատարելու համար համաշխարհային բնոյթ ունեցող այս կնճիռին մէջ։

Ուրեմն, պարզ է թէ դէպքերը կ՚ընթանան իրենց ուղիէն, առանց մեր կամեցողութեան։

Այս առթիւ հայկական պահպանողական «ողջմիտ» համարուած մամուլը, աչքերը փակած չուզեր տեսնել այն անո՞ւր փոթորիկը, որ խելայատոյտ արագութեամբ մը կ՚անցնի Խորհրդ. Միութեան մէջէն եւ անոր գլխէն վրայէն, եւ որ կրնայ մէկ օրէն միւսը արագօրէն կազմալուծել անոր ամբողջ կառուցուածքը։

Զուզեր տեսնել նաեւ մեր երկրի ու ժողովուրդի ողբերգական վիճակը, որուն մէջ կը ծիւրի ու ատրճանաբար իր դիմագիծը կը կորսնցնէ իբրեւ ազգային հաւաքականութիւն։

Եթէ բոլոր արտայայտութիւնները ի մի հաւաքուին, կ՚ունենանք մէկ եզրակացութիւն.— աւելի լաւ է ապրիլ ստրուկ, քան թէ մեռնիլ ազատ ու անկախ։

Ասիկա նորութիւն մը չէ։ Հինէն ի վեր պահպանողական մամուլը, հեռու նստած մեր ժողովուրդի մեծ զանգուածներէն, նոյն քարոզը կը կարդայ մեզի։ Անոնց համար կարեւորութիւն ունի, թէ մեր ժողովուրդը ստրկութեան մէջ շատ աւելի գարշելի եղանակով մը ատրճանաբար կը հիւծի եւ անշշուկ կը մեռնի, որո՞ւ հոգ, բաւական է որ անոր սուր ճիչը չի խանգարէր իրենց թմրած ջիղերը։ «Անզօրրութիւնը կատարեալ է»։

Այժմ ալ գոհ են մեր բարեկամները, որ խորհրդային կարմիր բանակը մեր երկրին մէջ է եւ հոն գերեզմանային լռութիւն մը կը տիրէ եւ ժողովուրդը սուր ճիչեր չի կրնար արձակել։

Պահպանողական մամուլը պէտք չի տեսներ ուշի ուշով հետեւելու եւ տեսնելու, թէ ի՞նչ կը կատարուի հոն, ի՞նչ վիճակի մէջ է մեր ազգահաւաքութեան գործը։ Ի՞նչ վիճակի մէջ է մեր ժողովուրդի պաշտպանութեան կենսական հարցը. մեր կամքէն անկախ ստեղծուած չարաղէպ դասաւորութեան մը ընթացքին։

Անոնք մէկ պատասխան ունին այս հարցականներուն։ «... Ստոյգ է թէ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը խնամքով կը մշակէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը եւ կը զգուշանայ ո եւ է ձեւով տհաճութիւն պատճառել Էնկիւրիի»։

«... Տարակոյս չկայ թէ քէմալական շարժումը այնքան չէր զօրանար եթէ ռուսական օգնութիւնը չըլլար։ Գիտենք թէ ասիկա ի՞նչ աղետալի ազդեցութիւն ունեցաւ Թուրքիոյ Հայոց դատին վրայ։»

Աւելցնենք մեր կողմէն, թէ՝ 1920ի Սպրիլին Խորհրդային Միութեան եւ Էնկիւրիի միջեւ կնքուած գինակցութեան դաշնի մէկ տրամադրութեան համաձայն, Հայաստանի հողերուն մեծագոյն մասը, իբրեւ վարձատրութիւն, պիտի թողուէր Թուրքիոյ, իսկ մնացած փոքրիկ տարածութեան վրայ, խորհրդային կառավարութիւնը թոյլ չպիտի տար հայ ժողովուրդի ազգահաւաքութիւնը։

Այնու ամենայնիւ ստրկութեան քարոզիչները, թէեւ կ՚ըմբռնեն անկէ բխած չարիքները, «... բայց կարելի չէ պահանջել, որ Խորհրդային Միութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, իր շատ կենսական շահերուն ու ապահովութեան գերադասէ հայ ժողովուրդին զգացումներն ու բաղձանքները, որքան ալ արդար ու բանաւոր ըլլան անոնք...»։

Մեր եւ մեր հակառակորդներու համոզումով, հիմնուած անհերքելի փաստերու վրայ, Խորհրդային Միութիւնը, եթէ ոչ աւելի, գոնէ՝ այնքան չարիք հասցուցած է մեր դատին, քաղաքական շատ կասկածելի շահեր ապահովելու դիտումով, որքան եւրոպական քաղքենի պետութիւնները։

Երբ մենք ամէն օր քաղքենի պետութեանց երեսին կուտանք իրենց յանցանքները, պատճառ չունինք նոյնը չընելու Խորհրդային Միութեան դէմ։

Երբ միասին կ՚ընդունինք թէ Խորհրդային Միութիւնը ինչ աղետալի դեր կատարած է մեր ազգային վերելքի ընթացքին, ինքնին հասկնալի է թէ այսօրուան մեր թափառական վիճակին, ինչպէս նաեւ մեր երկրի ներկայ ողբերգական կացութեան պատճառներէն մէկը ան է։ Այս պարագային մեզի համար քիչ արժէք ունին այն ճառերը որ խօսած են ու կը խօսին Ռիքով, Չիչերին կամ ուրիշներ։ Նման ճառեր շատ լսած ենք։ Ամէնքն ալ կեղծ կը հնչեն մեր ականջին, երբ իրենց թոյլտուութեամբ քանի մը քայլ անդին կեցող թշնամիին բանակը հեգնանքով կը լսէ ու կը ծիծաղի այդ ճառերուն վրայ։

Մեր պահպանողականները, ամէն օր սպառող Հայաստանի ֆիզիքական պաշտպանութեան հոգը կը վստահին դայն աւերողին, իսկ մենք, փորձով խրատուած, անոր մէջ կը տեսնենք մեր ժողովուրդի կորուստը։

Արդ. խորհրդային իշխանութեան գոյութիւնը մեր երկրին մէջ վտանգ մըն է, բայց ոչ գրաւական մեր ֆիզիքական պաշտպանութեան։

Հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան միակ եւ վստահելի գրաւականը, ինքը՝ հայ ժողովուրդն է։ Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Ամերիկայի կարմիրներուն օրկանը «Նոր Աշխարհ»ի մէջ աշխատակից մը, «Պետական կարմիր խաչի» տարեկան համագումարին առթիւ ընծելով յիշեալ մարմնին դիմագիծը, կ՚ըսէ (16 Յուլիս).

— «Խորհրդային Հայաստանի պետութեան անունը կրող Կ. Խաչի երեք օր տեւող համագումարէն ստացած տպաւորութիւնս շատ կասկածելի կը դարձնէ այդ կազմակերպութեան հաւատարմութիւնը՝ դէպի Խորհրդային Հայաստանը եւ անոր բարոյական ու պետական հեղինակութիւնը։

«Մեր պետական Կ. Խաչը գործելով բացառիկ պայմաններու տակ, բացառապէս նուիրուած պիտի ըլլայ Հայաստանի վերաշինութեան եւ հետեւաբար սերտօրէն կապուած երկրի իշխանութեան։

«Այս բոլորին հակառակ, մեր Կ. Խաչի պատգամաւորական ժողովը իմ վրայ այն տպաւորութիւնը թողուց, թէ պետական անունը պարզապէս դիմակ մը ըլլած է կեդրոնախոյս գործերու եւ հակապետական նպատակներու համար։»

Ու կը յիշէ շարք մը փաստեր.

— «Հայաստանի պաշտօնական երգը «Մեր Հայրենիք»ը չէ, բայց Կ. Խաչը իր պատգամաւորական ժողովը կը բանայ «Մեր Հայրենիք»ով։ Երանը պետութենէն բաժնուած է, բայց աղօթքով Կ. Խաչի համագումարին նիստերը կը բացուին։ Եւ այս բոլորը տեղի կ՚ունենան համագումարին մէջ փոքրամասնութիւն եղող Հայաստանի անշահախնդիր բարեկամներու բուռն բողոքին հակառակ։»

Ու կ՚եզրակացնէ թէ՝

«... Կարմիր Խաչին տիրապետող ռամկավար պլոքը, շատ ալ մտահոգուած չէր թէ գանձը ի՞նչ գումարներ եկած են, ուրկէ եւ ի՞նչ միջոցներով։ Անոր մտահոգութիւնը մեքենայի տիրապետութիւնն է, իր քաղաքական ազդեցութիւնը զանգուածներու մէջ տարածելու համար, որը, հոգ չէ թէ Հայաստանի շահերուն վնասելու գնով միայն կարելի է։»

Հարցը շատ պարզ դրած է. միջին ճամբայ չկայ, կամ խորհրդային իշխանաւորներու սուրուն կամ ոչ։

4000 ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Գաղիլէէն կը հաղորդեն թէ բուրգի մը մէջ գտնուեցաւ անօթ մը, որ կը պարունակէր չափ մը ջուր, 4000 տարի առաջ լեցուած։ Բուրգը գերեզմանն է Թագուհի Հետէփէրէսի, մայրը Քէոփսի, որ շինել տուաւ ամենամեծ բուրգը։ Ջուրը տարրագրելով տեսնուեցաւ որ կը պարունակէ աղ այնքան խտութեամբ, որքան ծովին ջուրը։

ԹՕՆՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսական պետութիւնը հիմնած է «Պատուոյ փոխատուութեանց միջազգային դրամատնակ» մը, վճարելու համար աղքատ ուսանողներուն անհրաժեշտ գումար մը, իբրեւ փոխատուութիւն, իրենց ուսման տեւողութեան ընթացքին։

Երեք տարուան ընթացքին, փոխատուութիւն կնքած են 1397 ուսանողներ։ Վճարուած գրամը կը հասնի 3.290.640 Ֆր.։ Նոյն ժամանակաշրջանին մէջ պետութիւնը տուած է նաեւ մօտ 6 միլիոն ֆրանքի նպաստ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սուրիոյ մարզպանին յայտարարութիւնը

Սուրիոյ ֆրանս. մարզպանը, Գ. Հանրի Փոնսօ եօթը յօդուածէ բաղկացած հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղած է Սուրիոյ ժողովուրդին, Ֆրանսայի քաղաքական ծրագրին մասին.—

1.— Ֆրանսա չպիտի լքէ այն աշխատանքը, զոր Ազգերու Դաշնակցութիւնը վստահած է իրեն։

2.— Քաղաքական եւ կրօնական խմբակցութիւններու միջեւ համաձայնութիւնը պակսելուն պատճառով, յապաղած է այդ աշխատանքին իրագործումը։

3.— Սահմանադրութիւնը պիտի պատրաստուի տեղացիներուն կողմէ։

4.— Աւելի կատարեալ ապակեդրոնացում մը ապահովելու նպատակով, պիտի վերակազմուին պաշտօնատուններ, որոնք անհրաժեշտ նկատուած են հոգատարութեան աշխատանքներուն համար։

5.— Հետզհետէ պիտի կրճատուի թիւը ֆրանսացի զինուորներուն, որոնց փոխարէն պիտի աւելցուին տեղացի զինուորները, հոգատարութեան ենթակայ կառավարութեան հաշւոյն։

6.— Տնտեսական գետնի վրայ պիտի ստեղծուի համագործակցութիւն մը հոգատար պետութեան եւ տեղական պետութեանց միջեւ, օժանդակութեամբ ֆրանսական շուկային։

7.— Պիտի ստեղծուի կազմակերպութիւն մը, որ պիտի ապահովէ հոգատարութեան տակ առնուած պետութեանց հասարակաց շահերու մատակարարումը։

Փոնսօ իր յայտարարութիւնը կը վերջացնէ, հաստատելով թէ Ֆրանսա երբեք չպիտի լքէ այն աշխատանքը, որ յանձն առած է նպաստելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի յառաջդիմութեան, ապահովելով ամէնուն շահերուն պաշտպանութիւնը։

Պոլշեւիկները պատերազմի կը պատրաստուին

«Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ Յուլիս 25 թուականով.—

Խորհրդային նաւատորմին ռազմափորձերը վերջացան կէս գիշերին՝ ընդհանուր ժողովով մը, որուն կը մասնակցէին Պալթիկի կարմիր նաւատորմին բոլոր նաւերուն հրամանատարներն ու նաւազները։

Այս հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ «Մարա» յածանաւին մէջ, եւ պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆ գիշերուան կէս մթութեան մէջ խօսեցաւ նաւատորմի պաշտօնէութեան ուղղուած երկար ճառ մը։ Ըսաւ թէ պատերազմի սպառնալիքը իրականութիւն դարձած է, եւ շատ հաւանաբար 1928ին կռիւ մը պիտի ծագի. նաւատորմը, որ արդէն կռուելու լաւ վիճակի մէջ է, պէտք է միշտ յիշէ այս պարագան, ու նոյնիսկ աւելի զօրանայ՝ 1923ի հաւանական դէպքերուն պատրաստ գտնուելու համար։ Ինչ ալ պատահի, կարմիր նաւազները պէտք է աչալուրջ գտնուին եւ արժանավայել դիրք ունենան։

Անպաշտօն տեղեկութեան մը համաձայն, Վորոշիլոֆ յայտարարած է թէ Պալթիկեան նաւատորմը 1928ին նոր մարտանաւեր պիտի ունենայ, չորս յածանաւ, երեք թորփիլահալած եւ եօթ ընդծովեայ, ռուսական եզերքները պաշտպանելու համար անգլիական յարձակումներուն դէմ։

Ժողովը միաձայնութեամբ կարմիր նաւատորմի պատուոյ հրամանատար ընտրեց Վորոշիլոֆը։

Վիեննայի արիւնալի դէպքերուն շուրջ

Աւստրիոյ խորհրդարանը առջի օր գումարուեցաւ՝ քննելու համար այն պարագաները, որոնց մէջ առաջ եկան Վիէննայի վերջին արիւնալի դէպքերը։ Նախ խօսք առաւ վարչապետ Զայփել որ յայտնեց թէ կառավարութիւնը ո եւ է յանցանք չունի արիւնահեղութեան մէջ։

Առաջին երկու ժամերու ընթացքին վիրաւորուածները միայն ոստիկաններ էին։ Կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, ոստիկանապետը առաջարկեց քաղաքապետութեան բանակի միջամտութեան դիմել։ Քաղաքապետը մերժեց։ Եթէ զինուորները առանց կրակ ընելու, միայն զօրանցք կատարէին, այսքան զոհ չէր տրուէր։ Վարչապետը մեղադրեց ընկերվարականները եւ խորհրդարանին թելադրեց կարելին ընել, որպէսզի հանրապետութիւնը նոր եւ վտանգաւոր վէրք մը չստանայ։

Ընկերվարական յայտնի գործիչ Օթթօ Պաուէր երկուքուկէս ժամ տեւող ճառով մը պատասխանեց վարչապետին։ Ըսաւ որ եթէ ընկերվարականները եւ իրենց կազմակերպութիւնները չտիրապետէին կացութեան, չգիտցուիր թէ մինչեւ ո՞ւր կրնար հասնիլ կռիւը։

Պաուէր ծանր ամբաստանութիւններ ըրաւ կառավարութեան դէմ. ըսաւ թէ ոստիկանները տըմ-տըմ գնդակներ գործածեցին։ Ու առաջարկեց խորհրդարանային քննիչ մարմին մը կազմել եւ ընդհանուր ներում շնորհել։ Մեծ աղմուկ բարձրացաւ սրահին մէջ, երբ Պաուէր խիստ քննադատութեան ենթարկեց կառավարութիւնը եւ ըսաւ թէ Զայփելի եօթ տարուան իշխանութեան արդիւնքն է 100 մեռեալ։ Հինգ վայրկեան մեծ իրարանցում տիրեց, ընդդիմադիր եւ կառավարական իրար փաթթուեցան։ Պաուէր անվստահութեան քուէ առաջարկեց կառավարութեան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մաթէն կը տեղեկանայ թէ Մոսկուայի ֆրանսական դեսպան ժան Հէրպէթ Չիչերինի ներկայանալով «շատ յստակ կերպով եւ առանց ո եւ է մանրամասնութիւն մութին մէջ ձգելու» ըսած է թէ Ֆրանսայի մէջ խորհրդային ներկայացուցիչներու բռնած դիրքը բնաւ հանդուրժելի չէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին համար, ու եթէ խորհրդային կառավարութիւնը կ՚ուզէ Ֆրանսայի հետ իր բանակցութիւններուն մէջ յաջողիլ, պէտք է վերջ տայ իր ներկայացուցիչներու անընդունելի գործունէութեան։

Չիչերինի պատասխանը դեռ յայտնի չէ։

ՕՔՍՖՕՐՏԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

«Թայմզ» կը գրէ թէ Անկլիքան եկեղեցիին վերջին համաժողովին մէջ Հայոց ի նպաստ արտայայտութիւններ եղած են մասնաւորապէս Օքսֆօրտի եպիսկոպոսին կողմէ, որ Հայոց պէտքերուն օգնելու խնդիրը նկատած է անգլիացի քրիստոնեաներու աւագ պարտականութիւնը։

Այս առթիւ եպիսկոպոսը յիշած է Սըր Ռոպըրթ Սթօրսի այն վկայութիւնը թէ հայ եկեղեցականութիւնը եւ ազգը Երուսաղէմի մէջ գտնուող միւս կրօնաւորներէն եւ ազգութիւններէն աւելի բարձր են։

Ինչպէս յայտնի է, Սըր Սթօրս այժմ ընդհ. կառավարիչն է Կիպրոսի, ուր հայութիւնը առարկայ է իր հոգածութեան։ Սըր Սթօրս նախապէս կը գտնուէր Երուսաղէմ։

ՇԻՐԱԿԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան աշխատանքները բաւական առաջացած են։ Կառավարութեան տուած վարկովը, հազարէ աւելի աղէտեալներ սկսած են վերաշինել քարուկիր տուներ, թիթեղէ տանիքով։

Հայաստանի կարմիր ու սեւ տուֆ քարէն զատ, այժմ շինութեանց համար կը գործածուի նաեւ բացմոխրագոյն տուֆ քարը, որ պիտի փոխակերպէ քաղաքին նախկին սեւ ու սգաւոր երեւոյթը։ Քաղաքէն դէպի քարահանքերը պիտի շինուի երկաթուղի մը, դիւրութիւն տալու համար շինուածանիւթերու փոխադրութեան, նոյնպէս քար արտածելու համար Թիֆլիս եւ ուրիշ կեդրոնական քաղաքներ։

Լենինականի հրապարակին վրայ հիմնուած ու աւարտած է սինէմայի շէնք մը, ամբողջովին հայկական ճարտարապետութեամբ։ Ներքին մասերու զարդարումն ալ կ՚աւարտի շուտով եւ տեղի կ՚ունենայ բացումը։ Նորոգուած է նաեւ քաղաքին թատրոնը։ Մօտակայ բլուրին վրայ տնկուած են ծառեր, որոնք կանանչցեր են, սակայն խնամող չկայ եւ մեծ մասով սկսած են չորնալ։ Ջուրը բարձրահան գործիքով կը հասնի մինչեւ բլուրը, բայց ուղղող չկայ։ Ջրակայանի աշխատանքներն բաւական առաջացած են։ Ջուրը պիտի թափի 108 մեդր բարձրութենէ, կայանին հիմնումով քաղաքին ելեւէյթը բոլորովին պիտի փոխուի։ Շիրակի դաշտը ջուր ստանալէ վերջ, պէտք պիտի ունենայ նաեւ ածագին պարարտանիւթերու։ Չի բաւեր միայն ջուրը։ Դաշտերը յոգնած են, որովհետեւ աղբ չի թափուիր դաշտերուն վրայ, այլ կը գործածեն վառելիքի տեղ։ Անհրաժեշտ է ելեկտրականութեամբ օդէն հայթայթել բորակածին՝ դաշտերուն համար, կամ մշակել լուբիայի նման բոյսեր։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԹՈՑԼԵՐՈՒ ԴԷՄ

Բնախօսօրէն անվիճելի իրողութիւն մըն է, թէ համաճարակի բնոյթ ունեցող եւ վտանգաւոր հիւանդութեանց մանրէները կը յարձակին մարդկային կազմի ամէնէն տկար կողմին վրայ, ուր դիմադրութիւնը համեմատաբար թոյլ է։

Բնախօսական նոյն մեթոտին կը հետեւին նաեւ պոլշեւիկները, իրենց յարձակումներու թիրախը ընտրելու ընթացքին։

Մութին մէջ որջացած, բնազդական մղումով մը, կը սպասեն փոքր ու թոյլ հաւաքականութեան մը տկարացումի մէկ րոպէին, կատաղութեան թափով մը յարձակելու անոր վրայ, առանց հաշուի առնելու թէ յարձակումը կրնայ մահացու հարուած հասցնել եւ ոչնչացնել զայն։

Վիէննայի վերջին դէպքերը, անգամ մըն ալ ապացուցին այս ճշմարտութիւնը։ Աւստրիոյ այժմու տնտեսական, աշխարհագրական, քաղաքական եւ ընկերային կառուցուածքը, իր ծանօթ անհարթութիւններով հիւանդագին եւ թոյլ վիճակ մը կը ներկայացնեն ու ամենափոքր անզգուշութիւն մը կրնայ տնտեսական եւ կազմական մահացու քայքայումի առաջնորդել զայն։ Մանաւանդ որ անոր շուրջը գիշատիչ ախորժակներ շատ կան, որոնք պատրաստ կը սպասեն։

Առանց այս պարագաներուն ուշադրութիւն դարձնելու, դատական անճարակ ու կողմնակալ վճիռի մը առիթով առեղծուած ժողովրդային արդարացի պոռթկումի մը ընթացքին, յարմար առիթ նկատելով, պոլշեւիկները կը յարձակին անոր վրայ, իրենց համար աւերումի գործունէութեան տկար եւ անդիմադրելի գետին մը համարելով։

Այս յարձակումը յաջող վախճան պիտի ունենար, եթէ Աւստրիան ալ դժբախտութիւնը ունենար խորհրդային Ռուսիոյ սահմանակից երկիր մը ըլլալու, հոգ չէ թէ որքան ուժեղ ըլլայ ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Ինչ մեթոտ որ կիրարկած էր սահմանակից ուրիշ երկիրներու նկատմամբ, հնարաւոր չէր գործ դնել Աւստրիոյ համար, տրուած ըլլալով, որ անոր եւ իր միջեւ կային ուժեղ պետութիւններ։

Այժմ յարձակումի վիժումին անյօրութեանը մէջ, անիկա անտեղի բացագանչութիւններ կը կատարէ, մեղադրելով ու ամբաստանելով այս կամ այն անհատը, հատուածն ու խմբակցութիւնը. սակայն փաստը այն է, որ Աւստրիոյ ժողովուրդը իր ջիղերը ամուր պահեց, կատաղի պայքար մղեց եւ յաղթեց վարակիչ հիւանդութեան մանրէներուն։

Անշուշտ այս յաջողութիւնը տարակուսելի պիտի ըլլար, եթէ յարձակողները հնարաւորութիւն ունենային իրենց ամբողջ թափով խուժելու ներս։ Օրինակի համար, եթէ Աւստրիան սահմանակից ըլլար, համայնավարական փոքրաթիւ խմբակներու յարուցած գրգռութիւններն ու աղմուկը բաւական պիտի ըլլային, որ կարմիր բանակը խուժէր ներս «Վիէննայի հարիւր հազարաւոր բանուորներու օգնութեան հասնելու պաշտպանելու» համար։

Երկիրը գրաւելէ եւ բանուորական զանգուածները բռնութեան տակ դնելէ յետոյ, ո՞վ էր որ պիտի առարկէր թէ իրապէս Աւստրիոյ բանուորները կը ցանկայի՞ն բանուորական դիկտատուրայի մը թէ ոչ։ Չէի՞ կրնային ներկայացնել բազմահազար ստորագրութիւններով բազմաթիւ բանուորական հանրագրութիւններ, որոնք պիտի ապացուցանէին թէ բանուորութիւնը ինք ստեղծած է իր իշխանութիւնը։ Որքան ալ Ֆրէտէրիք Ատլէր իր փախստական վիճակին մէջ աշխատէր ապացուցանել թէ եղածը պարզ խարդախութիւն մըն է, անօգուտ պիտի ըլլար։

Ենթադրութիւն չէ մեր ըսածը, բազմաթիւ փաստեր կան, որոնք նոյն ձեւով կատարուած են մեր աչքին տակ։

Ահա՛ օրինակի համար Հայաստանն ու Վրաստանը։ Առաջին անգամ Հայաստանի դէմ ուղղեցին իրենց յարձակումը, իբրեւ ամէնէն ուժեղ դիմադրողը Անդրկովկասի մէջ։

Առաջին փորձը եղաւ 1920 Մայիսին։ Արուեստականօրէն ստեղծեցին փոքր շարժումներ Հայաստանի զանազան կէտերուն վրայ, բանակը մօտեցուցին սահմաններուն, սակայն հաշուի չառին թէ սահմանին վրայ եղող զօրքը բաւական չէր դիմադրութեան թափը կոտրելու ու վիժեցաւ դաւադրութիւնը։

Երկրորդ անգամ փորձեցին Թուրքերու յարձակումով, եւ յաջողեցան ափ մը հայ ժողովուրդին դիմադրութեան թափը կոտրել եւ խուժել ներս։

Կատարուած վայրագ բռնաբարութեան համար եղան բողոքներ, սակայն անօգուտ. ներս խուժելէ յետոյ, դիւրին էր բազմաթիւ հանրապետութիւն-հեռագիրներ տեղացնել Մոսկուա, ապացուցանելու թէ «բանուորութիւնն ու գիւղացիութիւնը դիմեց կարմիր բանակի օգնութեան»։

Նման կեղծիքի փաստաթուղթ մը կայ Բ. Միջազգայինի արխիւին մէջ, ի պատասխան այս վերջինոյն յարուցած բողոքին։ «Իրենք միայն ընկերական պարտականութիւն մը կատարած են, ընթացք տալով Հայաստանի բանուորա-գիւղացիական խնդրանքներուն, մտցնելով ներս բանակը եւ ազատելով զանոնք [illegible]»։

Քիչ յետոյ նոյն խեղկատակութիւնը Վրաստանի նկատմամբ։ Հակառակ այն դաշնագրին որով Մոսկուա յանձն կ'առնէր յարգել Վրաստանի անկախութիւնը, կարմիր բանակը մտցնելէ յետոյ նոյն անհերես փարիսեցիութեամբ, կը յայտարարուէր թէ Վրաստանի անկախութիւնը կայ ու կը մնայ, բայց իրենք օգնութեան փութացին բանուորա-գիւղացիութեան խնդրանքին վրայ։ Իսկ վրացական բանուորութիւնն ու գիւղացիութիւնը «հազարաւոր հանրագրութիւններ ղրկած է Մոսկուա, որոնք կ'ապացուցանեն թէ Վրաստան ինք իր կամքով հաստատած է բանուորական դիկտատուրան»։

Ո՛վ չի գիտեր թէ վրացի բանուորութիւնն ու գիւղացիութիւնը իր ճնշող մեծամասնութեամբ ախոյեան թշնամի է խորհրդային բռնակալութեան։

Ինչպէս կը տեսնուի, պոլշեւիկեան յարձակումները յար եւ նման են վտանգաւոր հիւանդութեանց մանրէներու խուժումին, որոնք կ'ընտրեն թոյլ ու հիւանդոտ մասերը, անզօր ըլլալով զօրեղներու դէմ կռուելու։ Չեն յարձակիր իսկական ծաւալապաշտներու կամ անոնց գաղութներուն վրայ, իսկ եթէ յարձակին ալ, անզօր կ'ըլլան դիմանալու, եւ ամբողջ կատաղութեամբ կը յարձակին տկարներու վրայ։

Այս սիստեմին մէջ աւելորդ է խօսիլ ժողովուրդի կամքի եւ ցանկութեան մասին, որովհետեւ անոնք գոյութենէ զուրկ են։

Յ. ԱՄԲԱՑՈՒՆԻ

ԱՆԳԼԻԱ եւ ԻՐԼԱՆՏԱ

Ալպիոնը Հռոմի յաջորդ նկատուած էր։ Անշուշտ Հռոմի կայսրութիւնը հազիւ Ալպիոնի մէկ գաղութին չափ տարածութիւն եւ բնակիչ ունէր, բայց վարչական մեքենան, ժողովուրդներ կառավարելու եղանակը, աշխատութեան եռանդը, մանաւանդ ընկերային կազմութիւնը, գործնական ոգին իրարու կը նմանին։

Ալպիոն ունեցաւ իր սայթաքումները։ Իրլանտական խնդիրը, որ դարերէ ի վեր զբաղեցուց ներքին կեանքը, հռոմէական քաղաքականութենէն շեղումին պատճառաւ էր։

Անգլիա Իրլանտան գրաւելով սեփականացուց նախ հողերը։ Այդ սխալ քաղաքականութիւնը գրգռեց եւ վառ պահեց Իրլանտայի ատելութիւնը տիրապետողին հանդէպ։ Վերջին տարիներուն Անգլիա վերադարձուց հողերուն մեծ մասը, բայց ատելութիւնը չնուազեցաւ, փոխուեցաւ յեղափոխութեան։ Իրլանտա ձգտեցաւ ինքնավարութեան։

Եթէ Անգլիա հետեւած ըլլար Հռոմի քաղաքականութեան՝ իւրացուցած կ'ըլլար Իրլանտան։ Երբ Հռոմ երկիր մը գրաւէր, կը յարգէր սովորութիւնները, սեփականութիւնը, մանաւանդ հաւատալիքները։ Հռոմայեցիք ոչ մէկ տեղ հող ունէին Գաղեատինի մէջ. ամէնը Հրեաներուն թողուած էր։ Եհովայի պաշտամունքը ազատ էր։ Կղերը կը վարէր կրօնական, վարչական գործերը։ Հռոմ նուազագոյն տուրք մը գանձելով՝ իրեն կը վերապահէր դրամ կոխել եւ մահուան պատիժ տալ։

Ազգերու համակրանքը շահելու այդ ձեւը հիացման արժանի է, հռոմէական կայսրութենէն առաջ եւ ետքն ալ իշխաններ եւ աւատապետներ իրենց հպատակները կը կեղեքէին դրամներ կեղծելով։ Այս իրաւունքը աւատապետներէն առնելով որոշ արժէք մը դնելը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց հպատակներուն։ Ցեղային դատավարութիւնը ուշագրաւ օրինակ մըն է։ Հռոմ իրեն կը ձգէր նաեւ մտաւորական դասակարգը, անոնց հռոմէական քաղաքացիի իրաւունքներ տալով։ Պօղոս առաքեալ խրոխտաբար կը յայտնէ Հռոմի քաղաքացի ըլլալը եւ ուժգնօրէն կը պահանջէ քաղաքացիի իրաւունքներուն յարգումը։

Անգլիա գրաւելով Իրլանտան, Անգլիացիներուն բաժնեց հողերը։ Գիւղացի եւ հողատէր թշնամացան յափշտակութեան պատճառաւ։ Հողատէրերը չկարենալով ապրիլ բնիկներուն մէջ՝ լքեցին կալուածները, որոնք կը մատակարարուէին գործակալներու միջոցաւ։ Ասոնք կը կեղեքէին գիւղացին եւ դրամը կը փոխադրէին Անգլիա։ Երկրագործութիւնը անշքացաւ, Իրլանտա աղքատացաւ։ Ասոր հետեւանքով պարբերական սով տեղի ունեցաւ։

Անգլիացիք կաթոլիկ եկեղեցին կալուածները յատկացուցին անկլիքան եկեղեցիին։ Կաթոլիկ կղերը աղքատացաւ եւ միշտ վառ պահեց հաւատացեալին ատելութիւնը Անգլիոյ հանդէպ։

Վերջերը միայն անդրադառնալով քաղաքական եւ տնտեսական մեծ սխալին վրայ, կեդրոնի կառավարութիւնը հողերը բաժնեց գիւղացիներուն։ Ընդհակառակը վերադարձնելու էր եկեղեցիին եւ կղերին, բայց այս անկարելի էր որովհետեւ 1869ի Irish Church actով հողերուն մեծ մասը գիւղացիներուն տրուած էին։ Անգլիացիք ուզեցին հաշտուիլ Հռոմի միջոցաւ, բայց ի զուր։ Իրլանտացի բարձրաստիճան կղեր մը պատասխանած էր Լեւոն ԺԳ. Պապին. «Ս. Հա՛յր նախ Իրլանտացի եմ, յետոյ կաթոլիկ»։

Տնտեսական ճնշում, քաղաքական հալածանք դարաւոր խզում մը առաջ բերած էին տիրապետող եւ տիրապետուող ցեղերուն միջեւ։ Գտնուեցան ազնուական մարդասէրներ, որոնք ամէն ջանք թափեցին բարելաւելու համար Իրլանտայի ճակատագիրը։ Միւս կողմանէ մը, Ulster, ԺԷ. դարուն հաստատուած բողոքականներէ բնակուած՝ կ'ընդդիմանար ինքնավարութեան ծրագրին։ 28 Սեպտ. 1913ին Sir Carson հրատարակեց Covenantը, որով այդ գաւառը կը պաշտպանուէր Home Ruleի դէմ։ ԺԸ. դարուն Ulsterն էր որ ամերիկեան ձեւով անկախութիւն կը պահանջէր։

Այս պայքարներուն մէջ համաւրոպեան պատերազմը ծագեցաւ։ Գերմանիա կը յուսար չէզոքացնել Անգլիան, իրլանտական խնդիրը յուզելով։ Բայց սխալեցաւ, 1914-16ին 200,000 Իրլանտացիներ կամաւոր արձանագրուեցան Թագաւորական բանակին մէջ։ Միւս կողմէ երեսփոխանական ժողովը կը յայտարարէր Home Ruleը (1914 Սեպտ. 18), պատերազմէն ետքի թողելով գործադրութիւնը։

Այդ շրջանին ըմբոստութիւն, ճնշում, բանտարկութիւն պակաս չէին։ Լօրտ Ճօրճ խոստացաւ համաձայնութեան գալ։ Ազգայնական պետին Ճոն Ռէտմընտի մահուամբ խոստումը յետաձգուեցաւ։

Կազմուեցաւ Sinn-Feinը (մենք) ազգայնական խումբը, որ կը պահանջէր «Ազգային ժողով Տըպլինի մէջ», ոչ մէկ երեսփոխան ղրկել Լոնտոնի ժողովին, կամաւորներ չղրկել բանակին մէջ, չդիմել անգլիական դատարաններու, այլ իրլանտական իրաւարար դատարաններուն, մերժել տուրքերը, չընդունիլ անգլիական ապրանք հանքածուխէ զատ։ 1917ին 1200 ակումբներ կային այս կուսակցութեան պատկանող։ Հիմնադիրը, Կրիֆիթ, տեղը յանձնեց գործի մարդու մը՝ Վալերային։ 1918 Դեկտ.ին, Վալերա կը յաջողի պետ ընտրուիլ եւ արդէն հանրապետական եւ յեղափոխական է։ 1919 Յունուար 21ին գումարուեցաւ Ազգ. Ժողովը, որուն 73 անդամներէն 36ը բանտարկուած էին, 4ը աքսորուած։ 30 երեսփոխաններ անկախութիւնը քուէարկեցին։ Անգլիա ցրուեց զանոնք ալ եւ պայքարը սաստկացաւ։

1919 Յունուարէն 1920 Մարտ 17 սպանութիւններ, 2332 ձերբակալութիւններ, 251 տեղահանութիւններ տեղի ունեցան։ 100,000 ազգայնականներ զինուեցան մարտնչելու համար Թագաւորական զինուորներու դէմ։ Պաշտօնական ոստիկանութիւնը սարսափած ցրուեցաւ։ 21 Նոյեմբեր 1920ին 12 անգլիացի սպաներ սպաննուեցան անկողիններուն մէջ։ Անգլիա փոխվրէժ լուծեց, սարսափեցնելով գիւղերն ու Քորքը։ Աշխարհի ամէն կողմէն բողոքներ տեղացին։ Վերջապէս կառավարութիւնը տեղի տուաւ եւ ստորագրեց 1921 Դեկտ.ին խաղաղութեան դաշինքը։

Քաղաքային պայքարը շարունակուեցաւ այս անգամ Իրլանտայի եւ Ուլսթէրի, ապա հանրապետականներու եւ ծայրայեղներու միջեւ։ Դարաւոր տառապանքէ մը ազատուած ժողովուրդը փոխանակ ամոքելու ցաւերը, կ'անդամահատէ մարմինը, կը խորացնէ վէրքերը։

Ու տակաւին վերջ չէ գտած ներքին հակամարտութիւնը։

ՀԷԹՈՒՄ

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ»

Ծաղկաձորի պետական շէնքերու վերանորոգման եւ խճուղիներու վրայ կ'աշխատին բաւական թիւով բանուորներ, բոլորն ալ գիւղացի։ Չկայ որ եւ է կարգապահութիւն։

Գործին ղեկավարութիւնը յանձնուած է նախկին չինովնիկի մը, որ ամբողջ օրը նստած բանուորները կը զուարճացնէ իրարու հետ։

Ինքն ալ հեռուէն կը դիտէ ու կը ծխէ։ Աշխատանքը, որ պիտի վերջանար քանի մը օրէն, ամիսներով չի վերջանար։

(«Խորհրդ. Հայաստան» 8 Յուլիս)

Զ. Ո. Ե. Մ. ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆԻ ՊԱԼԱՏԸ

Չափահաս Որբերու Երկսեռ Միութեան Բ. պատմա-գիտական արշաւը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր դէպի Սէն Ժէրմէնի պալատ, ընկերակցութեամբ Պ. Գ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Ց. Բասմաջեանի։

Մինչ հետաքրքիրներու խումբը կ'աճապարէր պալատի ներքին գաւիթէն ներս անցնիլ, Բասմաջեան կ'առաջարկէ նախ բակին մէջ իսկ ծանօթանալ այս պալատին հիմնարկութեան եւ իր դերի մասին, ու կուտայ բաւական մանրամասն ծանօթութիւններ։ Պալատը, որ այժմ թանգարանի վերածուած է, հիմնարկուած է Կարօլոս Ե.ի կողմէ եւ աւարտած է Ֆրանսուա Ա.ի օրով։ Կը բաղկանար հին եւ նոր մասերէ։ Վերջինները՝ շինուած Հանրի Դ.ի կողմէ՝ կործանած են այսօր։ Հիմա կը մնայ միայն հին պալատը եւ եկեղեցին։ Թանգարանի հնութիւնները նախապատմական են։ Ունի «բաղդատութեան սրահ» մը, ուր կան ռոման, կոլուա եւլն. արձանագրութիւններ եւ հայաստանեան բեւեռագիրներ, թիւով ինը, որոնք հոն դրուած են Պ. Բասմաջեանի ձեռքով։ Սրահի մը մէջ կան կոլուացիներու արձաններ եւ իրեր։ Վեց սրահներ յատկացուած են Հռոմէական շրջանին։ Քարերու վրայ կ'երեւան վահաններու, նիզակներու եւ այլ պատերազմական իրերու նկարները, քարէ գոտը, Հռոմայեցիներու պատերազմը հին Գաղղիոյ հետ։

Քարի դարը ներկայացնող սրահին մէջ կ'երեւան նախամարդուն գործածած քարէ գործիքները, կայծքարէ պատրաստուած կոշտ բայց սրածայր ու հատու կացիններ, դանակներ, նիզակի ծայրեր, քերոցներ, ոսկորէ ասեղներ՝ Ֆրանսայի մէջ գտնուած քարայրներու պատերուն վրայ քանդակուած նախապատմական ժամանակի գծագրութիւններ եւն.

Քարի դարուն Բ. շրջանին՝ տաշուած քարի շրջանին մէջ մարդոց ձեռքի գործիքները կ'երեւան աւելի կանոնաւոր եւ ողորկ։ Իրենց կացինները պատրաստած են կայծքարէն աւելի կարծր քարով մը։ Կան գերեզմաններ, քարէ կափարիչով ծածկուած եւ ոչ թէ հողով գոցուած։ Անոնց մէջ դրուած են ամաններով ջուր եւն., յարութիւն առնելու պարագային գործածելու համար։

Հետզհետէ կ'անցնինք պղինձի դար եւ երկաթի դար, ուր կ'երեւան մարդոց տարիճանական յառաջդիմութիւնը պղինձէ գործիքները, եւ նոյն իսկ զարդեղէններ։ Երկաթէ դարուն մէջ կ'երեւան բաւական լաւ ձեւակերպուած գործիքներ, բանալիներ եւլն. Պ. Նաթանեան կ'ըսէ թէ «այս զարգացման միակ պատճառը պատերազմներն էին»։

Ցետոյ կ'իջնենք եկեղեցի որ մկրտուած է Լուդովիկոս ԺԴ.։

Քննական պտոյտը վերջացած ըլլալով, կ'ուղղուինք անտառ՝ դաշտային զբօսանքի համար։ Ներկաներէն մէկ քանին կը փորձեն դաշտային խաղերուն սկսիլ, բայց այդ կարելի չըլլար, որովհետեւ դասախօսութեան ազդեցութիւնը եղած էր զօրաւոր ու մեծամասնութիւնը չէր բաժնուեր իր առաջնորդներէն։ Ու այսպէս՝ մայր երկրի, հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան վրայ մօտ մէկ ժամ տեւող ասուլիս մը ունեցանք։

Շնորհաւորելի է Զ. Ո. Ե. Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, որ բոլորովին նոր ձեւով կը մօտենայ հայ չափահաս որբերուն, զայն դնելով ինքնազարգացման յառաջդիմելու ճամբուն վրայ։

[illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

1926—1927 ելեւմտակ… ջանին առաջին կիսամ… Խորհրդային Միութեան … ցոյցի համայթի բաժնին … մուտ ը արձանագրուած … սեւեռել գումարները.—

Գիւղատնտեսական … 288,312,000 րուբլի … տուրքերէ 250,321,000 … անուղղակի տուրքերէ 6… լիոն 574,000 րուբլի, … 83,447,000 րուբլի, փոխ… թիւններէ 122,544,000 … թղթատար-հեռագրական 7… լիոն 607,000 րուբլի, … դրութենէ 734,159,000 … զանազան աղբիւրներէ 2… լիոն 909,000 րուբլի։ … 2,495,873,000 րուբլի։

«Մարտակոչ»ի աշխա…ը, վերլուծելով այս հաշ… կը յայտնէ թէ արդէն զա… եւ կիսամեակի մուտքին … մտած են կարգ մը … ամբողջ տարեկանը։ … թղթատար փոխադրական … մուտները ծրագրուածին … բացարձակ չեն, այնպէս … նախատեսուի 75 միլիոն …

Ուրիշ եկամուտին … «իրագործուած» է միայն … քերու պիտանէն, այսինքն … մուտքը որ ժողովուրդը … իր վրայ դրուած ծանր … րովը։

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱ…

Խրուստ, Մոսկուայի մէջ … ներուն օրկանը, ծխախոտ… պով կը ներկայացնէ … խորհրդային դրամատի… ներուն (5 Յուլիս).—

Հողագործական վարձ… ւորներուն մեծամասնութ… կազմուած է պատանիներէ… րիւրին 83ը հազիւ 28 … կան են։ Պէտք է գիտնալ … անոնք աշխատանքի … 7—8 տարիէ ի վեր, … բանուորութեան սկսած են … 12 տարեկանին։

Վարձու բանուորներու … տանքի ժամը շատ երկար… նոնք որ 3 ամսուան … գրութիւն մը կնքած են, … հանրապետ… կ'աշխատին … 13 ժամ 36 վայրկեան։ … հաշիւով, այլեւս կ'աշխատ… բական 12 ժ. 24 վ., … 11 ժ. 54 վ.։ Անչափահաս… կ'աշխատին այնքան ժամ … քան չափահասները։

Նատեր, որոնք երէկ … ւէր գիւղացիներ էին, հող… կաւութեան պատճառով … ուած են վարձու բանւոր…

Իսկ ինչպէ՞ս կը տրուի … վարձքը։

Համաձայն՝ տեղեկա… թեան մասնաւոր յանձնա… բի մը, որ վերջերս … կատարեց վարձու բանւոր… մասին, դրամով կը վճարու… բականներ բանուորներու … րիւրին 42ին, իսկ հարի… 37ը կը ստանայ ապրանք…

Տարբեր չէ, օրինակ, Կովկասի 200,000 բանւո… րուն վիճակը։ Հոն ալ … ները կը վճարուին ապրան… Ոմանց ցորեն կը տրուի, … րուն ալ՝ հագուստ։

Ամէնէն տաժանելի կեան… կ'ապրին ծխախոտի … թեան նուիրուած բանւոր… Այր ու կին, բոլոր բանւոր… կ'ապրին ընդարձակ եւ … նոյն տաղաւարներուն տակ… եւս կը կատարուի իրենց … խատանքը։ Կը պառկին … վրայ։ Առտուն կ'արթննան… խատին հողին վրայ, ճաշ… մար դադար չկայ, կը … աշխատանքի տեղին վրայ… բակուրը կը տրուի խոշոր … բաղմաններու մէջ. փայտէ … նի մը դգալ ամէնուն համար… Հանգիստ՝ միայն Կիրակ… բերը։

Օրականներուն վճարման … մաս մը վար կը զրուի … զան ու ճարմանազան … րուականներով։

Կարդացէք եւ Տարածեցէ… «ՅԱՌԱՋ»ը

ԺԻՒՌԸՂ

ԱԿՆՑՈՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ...

Ակնցիներու Հայրենակցական Միութեան ճաշկերոյթը: Օրուան խմողներն էին Բէլեր, Թոդիաթներ, Սամսոններ, տի-...ններ, պալթեւներ, յաւիտե-...ական բըատոններ ու ամազոն-...ներ, մէկ խօսքով արտաքին երե-...ոյթով գանած մարդ չկար: Ակ-...նցիներու ճաշակ մարդո՞ց է մնացեր Ակ-...ցիներու հացն ու գալաթոշը ու... Օրուան կերակուրներն էին ...փրիան, գալաթոշ, Թաւլսընխաշ, ...բրոթիւք, շուլվա: Օրուան ա-...ռուշեղէններն էին ճէսիրաւէ ու ...ղպաստեղով ճաւկիթ: Օրուան ...թիւթն էր՝ «Նոր Ակն» քաղաքը, ...պառուցանելի ի Հայաստան: Կե-...րուած - կրծած - խմածնին իրենց ...մալ, խօսածնին ալ մեզի հալալ:

* *

Չ.— (Թուղթ մը բանալով) ...սիրելի հայրենակիցներ, աճա-...ւասիկ «Նոր Ակն» քաղաքի ...յատակը, գծուած Երեւակայու-... Ակնցի Թ... Ազատ ...մ Ակնցի, ...Սեւ-Գրոնակեան վարժարանի շէն-...քին ճիշդ մասը, ահաւասիկ եկե-...ղեցին մասը, ահաւասիկ Ս. Ա-...ւետ... կուսակցութեան ակումբը, ...ահաւասիկ ձեր սեղանաւորները ...ըկան, փիլիլաքի խանութներ, ...ջուլիներու ճիւրանոցը, ամէրա-...ներու պալատները, գրական կա-...ճառը ու ձմեռ խնծի անուշոտ ...ուղիւններէն տունիս մասը... Ֆի-...լատելֆիոյ ու Բիչմընտի մեր ...ալերմակիդները խոստացան կա-...ռոյց գումարներ...

Տէրտէրեան.— ...ակցի լինելուս միջուլովը ...չի լլելով միտք բանիս ...է ուր քանի ուր յարգելի-...ր Պ. Օղլին Ամէրիկա գնաց նը, ...գի էփէյի մալիմաթ բերաւ: ...յ Նոր Ակնիը խարթան տի ...շի, չինկի-մալիմա մենք ...ցիներս բան մը ուր շինինք ...բալով կու շինինք: Անոր ...մար է ուր մեր նոր Ակինը Ա-...իքանի խարթային պիչ իմովը ...թալ քալով կուլլի: Է՞ աղբրտաք ...մաղթեմ ուր Նոր Ակինի մէջ ...ոլստւէն Նոր փիչմիշ Ամիրա-...ր, խաղէ Արթիններ, Սիւրմէ-...եան Աւիկներ, փլիկենց կար-...իկներ, Թիթլենց Գասսիւկ-...ներ, եաքթանենց Այսմներ, Չե-...անց Մինասներ, Խալընտա-...նց Մելիքոններ, Թափալ Կօզիկ-...ներ, Ճինանց Մղոխսիններ ծնին ...կին, կոլկոտ Օղլի, սախըղ ...ին ալ դիւն ծամէ:

Գորկոտեան.— Ես ալ կը մաղ-...թեմ ուր մեր Ակինի մէջ ամի-...ներ ըլլին, սարփութիւն անին: ...ղի, յլայի ալ դոլլատու-...ւն վարժապետը կ՚անինք, ուր ...ուակի օրեւն ալ եկեղեցին «Ցէր ...րոմեա» կանչես ուր սէլուն ալ ...ոլութիւն շնորհէ... Է՞, Պ.ենց ...շիկըշէքէր մըն ալդիւնծամէ:

Օր. Պ. կ՚երգէ Անտունի ու ...միրասեան երգեր:

Օղլ Օղլի.— Խնծի Նայէ, բա-...մ ախշիկ, եղկան արեւ լընիս, ...յօվըդ ոսկիի մէջ Թաղուիս:

ջանդ պիւլպիւլի պէս չօթմիւշ արիր: Ջանս լինելովս է նը քանի մը օրէն Թիւդ տի ցաթէ... էմմիենց փիլիկը աղէկ մօնչ է... Ըն ալ քեզի պէս մանի կու կանչէ: Նոր Ակը տի դրկինք ուր պիւլպիւլի պէս չօթմիւրմիշ անէք...

Մղտեսի Գասսիկ.— Նոր Ակինի Թագուհին դիւն կուլլիս, Թագաւորը փիլիկը կուլլի, սատրապամը տէրտէր օղլին կուլլի, սարաֆ պաշին ծառայականս կուլլիմ, Թօխտորը Ք. օղլին կուլլի, վարժապետն ու տիրացուն ալ Զ. Օղլին կուլլի:

Գասսիկ.— Ֆօթօկրաֆեր, սա մաքինադ խուրմիշ արէ ուր փաշա ամիրաներուն պատկերը քաշես...

(Լուսանկարիչը պէնկալեան լոյսը կը վառէ: Կը պտտան).

Մղտեսի.— Ցօ էկինը կլակի պիտի տայ...

Տէրտէրեան.— Մէնչուկ կառ-...սօն, ջիւր բեր, ջի՛ւր...

(Լուսանկարիչը կը հանդարտեցնէ զիրենք ու կը լուսանկարէ).

Մղտեսի.— Դիւն ալ եկինի ֆոթօկրաֆեր պաշին կուլլիս...

Տէրտէրեան.— Առջի Թագաւորները Հայկազեան, Արշակունեանց, Բագրատունեանց, Ռուբինեանց հարստութիւն կ՚բաւին մերն ալ Ակինցոց հարստութիւնն է, Չամէն հարստութիւն բասրդ սարֆութիւնով կուլլի: Սարֆութիւն բասրդ ալ օսկին քաշաշունըբինց ղրուշի ու մէճիտիէն ալ եօթուկէս ղրուշի աւրելով կուլլի:

ԸՆՏԻՐ ԴԱՅԻԿ

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄՐՑՈՒՄ

Անցեալ Շաբաթ օր, անգլիացի դատաւորները, արձակուրդի մեկնելու համար անապարհեցին կարեւոր ամուսնալուծումի վճիռ տալու մրցանիշը: Երեք վայրկեանի մէջ ամուսնալուծումի վճիռ կուտային, եւ այսպէս 65 ամուսնալուծումի վճիռներ տրուեցան իրարու ետեւէ:

Անգլիական թերթերը գիտել կուտան թէ ամուսնական ձեւակերպութիւնները կը տեւեն նոյնը վայրկեան, որքան աւելի երկար քան ամուսնալուծումը:

ԽԼՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՄԱՆԵԼՈՒ ՀՆԱՐԸ — *Անգլիական բժշկական Մամուլը կը հրատարակէ փրոֆ. Ցէվին փորձը, որով կարելի է դարմանել խլութիւնը:*

Փրոֆ. Ցէվին կը ստեղծէ այնքան սաստիկ աղմուկ մը, որ այլեւս լսելի ըլլալէ կը դադրի, ինչպէս կարելի է ունենալ յայտի անտեսանելի ճառագայթներ: Գործիքով մը, որ օդի արագ եւ սաստիկ ցնցումներ կուտայ, առանց լսելի ըլլալու, կը ներգործէ թմբուկին թաղանթին եւ ջղային փանգակներուն վրայ, եւ կը ստանայ ցանկալի արդիւնքը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽՆԱՄՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԸ.— *Հակառակ Հայանուն անձերու ժուժկալութեանց, Օպնայի քաղաքապետարանի սրահը ձրիօրէն տրամադրուեցաւ Հ. Ց. Դ. «Վորիւնի» ենթակոմիտէի կազմակերպած խնամորի արշաւանքի տօնակատարութեան համար: Կիրակի (Յուլիս 24) Օպնայի հրապարակը արտակարգ եռուզեռի մէջ էր: Ուրախ ժպիտ մը կը փայլէր Լաքէկիւտէն, Վալօնէն, Ֆուժայեէօզէն եւ ուրիշ գիւղերէ եկողներու դէմքերուն վրայ: Սրահը զարդարուած էր խնամորի արշաւանքի ղեկավարներու եւ ուրիշ հերոսներու պատկերներով, ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով Մ Բալեան հակիրճ ու գեղեցիկ ճառով մը բանալով հանդէսը, բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը: Երգեցիկ խումբը Պ. Մ. Շահպազեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Մեր Հայրենիք», «Կարկուտ տեղաց» եւ ուրիշ երգեր:*

Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Վազգէն Մարտիրոսեան մանրամասն պատմականը ըրաւ խնամորի արշաւանքին, բացատրեց արշաւանքի արդար գրգապատճառները յեղափոխականներու անձնազոհութիւնն ու հայրենասիրութիւնը:

Ապա հանդիսականներու ուշադրութիւնը հրաւիրեց գաղութահայութեան ներկայ անկազմակերպ եւ անկերպարան վիճակին վրայ: Թելադրեց կազմակերպուիլ եւ ուժ տալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ միակ ու մեծ կազմակերպութիւնն է ժողովուրդին համար գործող: Յորդորեց պայքարիլ մեր ցեղի բեկորներուն սպառնացող վըտանգներուն դէմ, յոյս յայտնելով որ օր մը Հայաստանի դուռները պիտի բացուին եւ բոլորս հայրենիք պիտի մեկնինք:

Եղան արտասանութիւններ ու երգեր: Խումբ մը ընկերներ և համակիրներ բեմադրեցին «Պաշտօնս խոմբալ է» կատակերգութիւնը:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր» երգով եւ խմբագրուեցաւ յատուկ հեռագիր մը, Խանասորի հերոս ղեկավար Իշխան Արղութեանի ողջացեալ ընտանիքին ղրկելու համար:

Աբգար Տ. Կարապետեան

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ.— *Բագուի գաւառին մէջ հնագէտ Պախումով երեւան հանեց արլամիտեան շրջանէն գեղարուեստական առարկաներ: Այս շրջանը կը համարուի քրիստոնէական դարաշրջանի սկզբնաւորութիւնը: Այդ առարկաներուն մէջ կան նաեւ դրամներ որոնք հնագիտական մեծ նշանակութիւն ունին:*

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՔԱԼԵԼ.— *Դրած էինք թէ քալելու մեծ մրցում մը պիտի կատարուի Փարիզէն Սթրազպուրկ՝ 504 քիլոմեթր: Մեկնումը տեղի ունեցաւ երէկ, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ Փլաս տը լա Րէփիւպլիքէն: 53 մրցորդներէն 50ը մեկնեցան: Ասոնք Ֆրանսայի մէջ գտնուող լաւագոյն քալողներն են, որոնք զատուած են ֆրանսական Ֆետէրասիոնին կողմէ: Մրցորդները Սթրազպուրկ պիտի հասնին շաբաթ օր իրիկուան դէմ: Ինչպէս կը յիշուի, այս մրցումին կը մասնակցի նաեւ Հայ մը՝ Տիգրան Վարդանեան: Անցեալ տարուան յաղթականը Փարիզէն Սթրազպուրկ միջոցը կտրած էր 78 ժամ 47 վայրկեանէն:*

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ.— *Այսօր կատարուեցաւ մեկնումը Պրիւսէլէն Փարիզ (364 քիլոմեթր մրցման՝ որ կազմակերպուած է Էքօ տը Սփոռ թերթին կողմէ: Այս մրցումը չորրորդ անգամն է որ կը կատարուի: Շատ մը կարող հեծելանուորդներ կը մասնակցին այս մրցման: Փարիզ պիտի հասնին այս գիշեր ժամը 9ին առաջինները, Սթատ Պիւֆալօ:*

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— *Ճէք Տէմփսի Շարքիի դէմ տարած յաղթանակէն վերջ հրաւէր կարդացած էր աշխարհի ախոյեան Թիւննիի: Այս մրցումը ընդունուած է եւ պիտի կատարուի Նիւ-Եորքի մէջ: Բազմաթիւ քաղաքներ խնդրած են որ իրենց քաղաքին մէջ կատարուի այս մեծ մրցումը: Բայց Նիւ-Եորքն նախընտրուած է, որովհետեւ ունի մրցավայր մը, որ 150,000 հանդիսական կրնայ պարունակել: Տէմփսի երկու շաբաթ հանգիստէ վերջ պիտի սկսի փորձերուն:*

Տէմփսի յաղթանակէն վերջ զրոյց շրջեցաւ թէ նախկին ախոյեանը ցած հարուած մը տուած է Շարքիի: Ներկայիս հաստատուած է թէ այդ լուրը անհիմն է:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՂՈՊՈՒՏ.— *Կողոպուտի եղանակն է գողերու համար, որոնք կ՚ուզեն օգտուիլ գիւղագնաց հարուստներու բացակայութենէն:*

Այսպէս, այր ու կին երկու գողեր մտան բնակարան մը, Տէ Սալլօն փողոցին վրայ, եւ սկսան կապոց կապոց փոխադրել տան հարստութիւնը: Յանկարծ, սանդուխին վրայ, հանդիպեցաւ դռնապանը, որ լուր տուաւ ոստիկանութեան: Սկսաւ հալածանքը: Գողերը, տեսնելով ոստիկանները, որ կը հասնին, ուզեցին կրակել: Ատրճանակը լռեց, մինչդեռ ոստիկանները նետուեցան առաջ եւ ձերբակալեցին: Այր ու կին, սխալ անուններ տուին: Ոստիկանատան մէջ կարելի եղաւ ճշդել անոնց ինքնութիւնը: Ուստի խոստովանեցան թէ այդ գողութեան փորձը ոչ առաջինն էր, եւ ոչ ալ... վերջինը: Մէկ ամսուան մէջ մաքրած էին 150 բնակարան: Նախ կինը կը մտնէր հարուստ տան մը մէջ ծառայութեան: Հասկնալէ յետոյ գոհարեղէններուն ու դրամներուն տեղը, լուր կուտար իր «մարդուն», որ կու գար ժողվելու:

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿՈՂՈՊՈՒՏ.— *Փուաէն փողոցը, տնապահ տիկին Մարիա կը մաքրէր իր տիրոջ յարկաբաժինը, երբ զանգակը զարկին:*

— *Ո՞վ է:*

Պատասխան չկայ: Մարիա չբացաւ դուռը, սակայն քիչ մը վերջ, երբ կը շարունակէր իր գործը, քովի սենեակէն ձայն մը լսեց, դուրսն այն գողը արդէն ներս մտած է, վազեց լուր տալ իր ամուսնին, Մօժընիէի: Ու մուտքի դուռը կղպելէ յետոյ յարձակեցան գողին գտնուած սենեակը: Գողը ճարպիկ ոստումով մը ցատկեց դուրս, սակայն տեսնելով որ դուռը գոցուած է, ուզեց նետուիլ պատուհանէ: Մօժընիէ փաթթուեցաւ գողին: Կատաղի գօտեմարտ մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին գողը գզուլ բանալիով մը ծակեց Մօժընիէի գլուխը եւ զնտին փոեց զայն: Յետոյ բացաւ պատուհանը, ցատկելու պահուն, տիկին Մարիա քաշեց ոտքէն եւ գողը ինկաւ եռ կռնակի վրայ: Դրացիները, լսելով աղմուկը, հասած էին ճիշդ ժամանակին: Բոլորը մէկ յարձակեցան գողին վրայ: Կատաղի գողը որ չափազանց ուժեղ էր, յաջողեցաւ վիրաւորել բոլորն ալ, բայց վերջապէս յաղթուեցաւ: Կապեցին ձեռքերն ու ոտքերը եւ յանձնեցին ոստիկանութեան: Գողը, Կանօ, համբաւ ունէր իր արհեստին մէջ:

ՊԱԿԱՍԱՒՈՐ ՄԸ.— *Ռիշէլիւ, որ Պիւէթըի անկելանոցին մէջ կը գտնուի, չէր ուզեր վճարել վարձքը այն սենեակին, ուր կը գտնուէին իր կարասիները: Տան տէրը վերջերս շատ ճնշած էր: Ու Ռիշէլիւ, անցեալ օր, կարասիները կ՚իջեցնէ փողոց, եւ ճամբուն վրայ անհուրդի կը հանէ: Արդէն յաճախորդները շրջանակ կազմած էին շուրջը, երբ ոստիկան մըն ալ նստաւ ունին: Ոստիկանը հասկցուց օրէնքը եւ մարդը յօժարեցաւ դարձնել ներս տանիլ կարասիները: Ճարտար խօսող մարդ, Ռիշէլիւի կանչեց ոստիկանը, որ, բարի տղայ, օգնեց բերներուն փոխադրութեան: Քիչ յետոյ ոստիկանէնատոպ մեկնած էր Ռիշէլիւի Ոստիկանը փնտռեց իր գլխարկն ու ծխամորճը, զորս սեղանին վրայ դրած էր, օգնելու համար Ռիշէլիւի: Այս վերջինը ոստիկանին գլխարկը գլխին, ծխամորճը բերնին, հեռացած էր:*

ՑԽՄԱՐ ՄԸ.— *Ցիկին Պերնար չորս ամիսէ ի վեր բաժնուած էր ամուսինէն: Քիչ մը հանգչած էր: Առջի առաւօտ, Թուսփալ փողոցէն անցած պահուն, դէմը ելաւ ամուսինը, գեղնեցաւ, ճերմկցաւ, աչքերը սեւցան:*

Ամուսինը բռնեց թեւէն:

— *Քեզի կը սպաննեմ, ըսաւ, հիմակ պիտի կտրեմ գլուխդ:*

Եւ հանեց դանակը: Ցիկին Պերնար սարսափահար կը պոռպռար: Ամուսինը, յանկարծ, նետեց դանակը եւ ցատկեց ճամբուն վրայ, ճիշդ աղջիւր ինքնաշարժի մը, որ վերէն կը սուրար կուգար: Մեքենավարը վայրկենական կեցուց կառքը, սակայն այնքան ուժգնութեամբ ցնցուեցաւ, որ գնաց զարնուիլ պատին, մեծ փասներու ենթարկուելով: Ոստիկանները ձերբակալեցին մարդը:

ընթերցո՞ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ՚ուղէն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ՚աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չե՞ս պիտի ուզեր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Աթէնքի Քոքինիոյ գաղթակայանին մէջ կան հետեւեալ հայկական դպրոցները.—

Ազգային վարժարան՝ Նախակրթարանի եւ մանկապարտէզի բաժանումներով, ունի 165 երկսեռ աշակերտներ:

Մասնաւոր մանկապարտէզ մը՝ 160 աշակերտներով:

Ուրիշ յարանուանական դպրոցներ, ունին 165 աշակերտ: Գումար՝ 490 աշակերտ Քոքինիոյ մէջ:

ՅԱՌԱՋԱԴԷՄ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ

Ֆրանս. Թերթերը կը հրատարակեն Փարիզի դպրոցներու տարեկան մրցանակաբաշխութեանց ցուցակը: Կը քաղենք մրցանակաւոր հայ աշակերտներու անունները.—

Լիսէ Քոնտորսէ, Պէրպէրեան:

Լիսէ Լուի-լը-կրան, Սըվաճեան, Տէր Սարգիսօֆ, Իւթիւճեան:

Լիսէ Ժանսոն-տը-Սայյի, Գազանճեան, Հայկ, Արզումանօֆ, Ղարանօֆ, Արզումանօֆ:

Լիսէ Պիւֆօն, Հրանտ Դեբձակեան, Ժան եւ Փիէր Եղիազարեան:

Լիսէ Միշլէ, Նուրհան Կէնճեան:

Գոլէժ Սէնթ-Պարպ, Գասապեան, Խուպէսէրեան:

Սէն-Ժէրմէն-տէ-Փրէի Exter. nat Primaireին մէջ առաջնութիւն շահած են երկու քոյրեր, Հրանույշ եւ Արաքսի Գազազեան:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Պատասխանս գինքը հետաքրքրութեան մղեց:

— *Վա՜յ, ըսաւ, եւ ֆրանսայի զօրախումբին մէջ էիր:*

— *Օտարականներու լէգէոնի մէջ:*

— *Ի՞նչ աստիճան ունիս:*

— *Փոխ-սպայի աստիճան:*

— *Լաւ. Ֆրանսերէն կը խօսիս:*

— *Այո՛, ընկեր:*

— *Ըսածներդ հաստատող թուղթեր ունի՞ս:*

— *Վրաս չունիմ, կառաւնն են:*

— *Լա՛ւ. գիս հոն պիտի տանիս:*

— *Բայց. Սիբերիի կողմը յաճախորդ մը մը ունիմ որ ինծի սպասէ:*

Յաճախո՞րդ մը ի՞նչ յաճախորդ:

— *Ըսածը չեմ գիտեր: Գիտեմ միայն թէ արտաքին գործածակարութեան պաշտօնեայ մըն է որ պէտք է Թվէրսքայա փոխադրեմ:*

— *Լաւ. ուրեմն թող սպասէ անա բոլորը*

— *Բայց:*

— *Բայց մայց չկայ: Ձիս քու կառատունդ տար, եւ շուտ, հէ՞:*

Նկատի առնելով մարդը, ինծի կը ճար հպատակիլ:

Լըպէտէֆի ձեռքը սեղմելէ յետոյ, որուն քանի մը խօսքեր ըրաւ ցած ձայնով եւ անոր ուշադրութիւնը հրաւիրելով իմ վրայ, ինչ որ գիս քիչ մը վրդովեց, կառքիս մէջ բազմեցաւ:

Անմիջապէս կառքը ճամբայ հանեցի, մտածելով մէկտեղ թէ այս մարդը ինչ կրնար ուզել ինձմէ:

Կառատուն հասնելով առաջին մարդը որ տեսայ Քարասօֆը եղաւ, որ Քոխլօֆի հետ խօսքի բռնուած, անշուշտ չէր սպասեր որ կառատուն հասնիմ այդ մարդուն ընկերակցութեամբ:

Պուտիէննին ճանչնալով, Քոխլօֆ փութաց անոր մօտ, եւ քաղաքավարութեամբ հարցուց.

— *Շատ ուրախ պիտի ըլլայի ձեզի օգտակար ըլլալ:*

Պուտիէննի շուրջը ակնարկ մը նետեց եւ մատովը Քարասօֆը ցոյց տալով հարցուց

— *Ո՞վ է այս մարդը:*

— *Յաճախորդ մը, զօրավա՛ր:*

— *Ինչ կ՚ուզէ ըլլայ. թող անմիջապէս շուէ:*

Եւ մինչդեռ Քարասօֆ կ՚անհետանար, զօրավարը ինծի դառնալով ըսաւ

— *Դուն գնա թուղթերդ բեր եւ շուտ:*

Խոհեմաբար Մոսկուա հասնելուս պէս, Քոխլօֆ պէտք եղած թուղթերը հայթայթած էր, ինծի տալով իր մէկ ազգականին թուղթերը, Իվան Քէտրօֆ անունով, որ յեղափոխութեան սկիզբը կրցեր էր սահմանը անցնիլ եւ այդ միջոցին Ամերիկա կը գտնուէր:

Բայց ամէն պատահականութեան հանդէպ, Քոխլօֆ իր այդ ազգականը կառավարութեան առջեւ ներկայ կը ցուցնէր եւ անոր անունով տուրք կը վճարէր: Աւելի ապահովութեան համար զայն անգամ արձանագրած էր տեղին համայնավար ակումբին, ինչպէս նաեւ ինքնաշարժներու սովետին:

Այս կողմէն ամէն ինչ կարգին էր ուրեմն. այնպէս որ Քոխլօֆ երբեք չվատանգուեցաւ, երբ լսեց Պուտիէննիի հրամանը:

Զայն սեղանատուն առաջնորդեց, ուր գացի իրենց միանալու քանի մը վայրկեան յետոյ:

Պուտիէննի ուշադրութեամբ քննեց իրեն տուած թուղթերս, մերթ ընդ մերթ գլուխով հաւանութեան շարժումներ ընելով:

Երբ վերջացուց, Քոխլօֆի դառնալով հարցուց

— *Քանի որ զայն քովդ կը պահես, կը նշանակէ թէ ամէն կերպով քեզ կը գոհացնէ:*

— *Ամէն կերպով եւ ամէն բանի մէջ, զօրավա՛ր:*

— *Կատարեալ. քանի որ այդպէս է, զայն իմ քովս կ՚առնեմ, եւ այսօրուընէ սկսեալ*

Ըսէ կայծակը ինկած ըլլար մեր գտնուած տեղը, ես ու Քոխլօֆ այնքան չպիտի ապշէինք:

Մտածեցէք պահ մը. իմ ամբողջ ծրագիրներս էին որ ջուրը կ՚իյնային վէպի Սիպերիա ճամբորդութիւնս էր որ կը վտանգուէր:

Եւ յետոյ, ամէն պարագայի մէջ, այս փախուկին ծառայութեան մէջ մտնելը չէր որ ինծի պիտի յարմարէր:

Առաջարկը մերժելու վրայ էի, երբ յանկարծ, ան աւելցուց.

— *Թէեւ ինծի տրուած իրաւասութեան համաձայն, ուզածս կրնամ բռնագրաւել, սակայն կ՚ուզեմ որ գիտնաք թէ ինչո՞ւ Իվան Քէտրօֆը ընտրեցի: Հաճեցէք մտիկ ընել ուշադրութեամբ. գիտեմ թէ հոս, փորձուած համայնավարի մը տունն եմ, եւ հետեւաբար խօսքերս անկից դուրս չպիտի ելլեն:*

Լուռ, խոնարհեցանք:

Պուտիէննի շարունակեց.

— *Չեկան նոր դաւադրութիւն մը երեւան հանեց:*

— *Կարելի բան չէ, բացագանչեց Քոխլօֆ:*

Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Անուասարաւմի երկրին մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Սէմիփալաթինսքի մէջ սկսած է դատավարութիւնը զօրավար Աննէնքօֆի, որ քաղաքացիական պատերազմին ատեն կռուած էր հակայեղափոխականներու հետ։ 1924ին զօրավարը ճանչցած էր խորհրդային կառավարութիւնը եւ Ռուսիա վերադարձած։ Դատավարութեան ընթացքին հաշիւ պիտի տայ իր հակախորհրդային գործունէութեան մասին։ Իրեն հետ կը դատուի նաեւ իր սպայակոյտի պետ զօրավար Տէնիզօֆ։ Ասոնք Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ գանգուածային ջարդի ենթարկած էին խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչները եւ պարզ քաղաքացիներ։

∴ Խարքովի դատարանը մահուան դատապարտեց զօրավար Փարքլունովը, որ 1918ին կը վարէր հակայեղափոխական կազմակերպութիւն մը՝ «Միութիւն հայրենիքի պաշտպանութեան եւ ազատութեան համար» անունին տակ։

∴ Լէնինկրատի թերթերը այս օրերս կը հրատարակեն մահազդներ քանի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, որոնք «մեռան պրոլետարներուն համար»։ Աւելի կը հետեւցուի թէ նոր մահափորձեր կատարուած են Ռուսիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ, սակայն թերթերը բան չեն գրեր այդ մասին։

∴ «Լոքալ Անցայկէր» կը գրէ թէ Մոսկուայի համայնավար Ջիլէն ակումբին մէջ խնճոյք մը յետոյ, ծանրապէս թունաւորուած են 250 պոլշեւիկներ։ 6ը արդէն մեռած են։ Քննութիւն մը բացուած է։

Լօզանի դաշնագրին տարեդարձը

Լօզանի դաշնագրին կնքումին տարեդարձին առթիւ (24 Յուլիս 1923) Թուրքիոյ մէջ հանդէսներ եւ ուրախութիւններ կատարուած են։ Բոլոր թերթերը յօդուածներ հրատարակելով, վեր կը հանեն թէ Նոր Թուրքիոյ պատմութիւնը կը սկսի այդ թուականէն, ու կը պարզեն այն օրէն մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքները երկրին մէջ։

Նոր հիւանդութիւն մը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հեռագրէ թէ երկու շաբաթէ ի վեր Խարքովի մէջ կը ճարակի ծանր հիւանդութիւն մը, անսովոր սաստկութեամբ, եւ անծանօթ՝ բժիշկներուն։ Մինչեւ այժմ քննուած են 25 հիւանդներ, որոնց 18ը մեռան։

Հիւանդը նախ կը սկսի զգալ թեթեւ ջերմ մը, սիրտ խառնուք մը, յետոյ ցաւեր աղիքներուն մէջ։ Ցանկարծ կը ծանրանայ վիճակը, եւ 27 ժամ վերջ, սիրտի տկարացումով կը մեռնի։ Դիազննութիւնը ցոյց տուած է որ աղիքները բորբոքած, ուղեղի թաղանթները արիւնախառնուած են։ Մոսկուայի փրօֆէսէօրներէն խումբ մը մեկնած է Խարքով քննութեան համար։ Նախնական քննութեանց համաձայն կը կարծուի թէ հիւանդութիւնը տեսակ մը աղիքի պալար (՟) է, եւ հիւանդները վարակուած են ուտելով կարգ մը հիւանդ կենդանիներու միսերը։ Դեռ գիտական վերջնական եզրակացութիւն մը չէ տրուած։

Օդային նոր պաշտպանութիւններ

Անգլիական օդային ռազմափորձերուն երկրորդ օրը, կատարուած փորձերը այն հետեւութիւնը կուտան թէ՝ մեթոտական որոշ պայմաններու մէջ, պատերազմի մը ընթացքին, դժուար է ետ մղել թշնամի յարձակում մը օդէն։

Այսպէս, ժամը 10ին, երեք օդանաւեր, որոնք կը ներկայացնէին «թշնամին», յաջողեցան անցնիլ մայրաքաղաքին պաշտպանողական գիծերը, սաւառնեցան քաղաքին կեդրոնին վերեւ եւ ծանրապէս ռմբակոծեցին Չըլզիի սպայակոյտը, դատական եւ նոյնիսկ օդային նախարարութիւնը։ Պաշտպանութեան գիծէն անցնելէ յետոյ, «թշնամի» օդանաւերը մտան ցածլիկ ամպերու թանձրութեան մէջ եւ յաջողեցան կատարել իրենց տրուած հրահանգները։ Իսկ պաշտպանութեան յատկացուած օդանաւերու տորմիղը բոլորովին կորսնցուցած էր «թշնամի»ին հետքը։

Պատերազմի ժամանակ, թշնամի օդանաւերը, մարտկոցներու արձակած թնդանօթներէն պաշտպանուելու համար կրնան բարձրանալ վերերը եւ իջնել միայն ռումբ ձգելու համար, ինչպէս պատահեցաւ այս վերջին ռազմափորձերուն։

Համաձայն՝ ռազմական յայտագիրին, կառավարութիւնը քաշուած է Մանչէսթըր։ Լոնտոնի ռմբակոծութիւնը կը շարունակուի «թշնամի»ին կողմէ կատարեալ յաջողութեամբ։ Բազմաթիւ տուներ քանդուած են։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Առջի օր, «Միս Քոլոմպիա» օդանաւին վրայ զետեղուեցան պէնզինի յաւելուածական ընդունարաններ։ Տրուհէն նախ պարապ ընդունարաններով թռիչք մը պիտի փորձէ, յետոյ, շաբթու մէջ, երկրորդ թռիչք մը՝ լեցուն ընդունարաններով, որոնք պիտի պարունակեն 2200 լիդր։ Օդանաւը պիտի մեկնի Նօթէնկէն։ Տրուհէն, ձեռքը վարժեցնելու համար, առջի օր հսկայ օդանաւով մը փորձ կատարեց եւ 20 վայրկեան մնաց օդին մէջ։ Իբրեւ ճամբորդ, օդանաւին մէջ նստած էին Լէվին, Ֆրանքէլ եւ երկու մեքենավարներ։ Անոնց կ'ընկերանար նաեւ շնիկ մը, առանց նեղուելու։

Առջի օր, ֆրանսացի օդանաւորդներ Ժիվոն եւ Քօրպիւ, «Կապոյտ Թռչուն»ին վրայ թռիչք մը կատարեցին։ Օդանաւը հասաւ Շաթօֆօրի դաշտին վրայ 1,000 մեդր բարձրութեան մը, ամպերուն մէջ, եւ 3 ժամ փորձեր կատարեց։ Ինքնաշարժը ամբողջովին գոց էր։ Փորձը յաջող էր։ Շուտով տեղի պիտի ունենան նոր փորձեր, այս անգամ լեցուն ընդունարաններով։

Ամերիկացի օդանաւորդ Լոյտ Պէրթօտ, որ մտադիր է կատարել Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչքը, կը յայտնէ թէ պիտի թռչի 5 Օգոստոսին։

Իտալացի երեք օդանաւորդներ փորձեր կը կատարեն Իտալիա-Հարաւային Ամերիկա թռիչքը փորձելու համար։

∴ Երեք փորթուկալցի նաւաստիներ մտադրութիւն ունին Ատլանտեան ովկիանոսը կտրել, Ռիօ տը Ժանէյրոյի ծոցէն մինչեւ Թաժի գետաբերանը (Լիզպոն), պարզ ու նախնական... նաւակով մը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԽԴԻՎՅՈՒՆԻ Թագաւոր ֆուատ Ա. առջի օր Լոնտոնէն վերադարձաւ Փարիզ, ուր պիտի մնայ հինգ օր, յետոյ Իտալիա պիտի մեկնի։

ԺՕՐԺ ՓԻՔՕ Պուէնոս Այրէսի Ֆրանս. դեսպան անուանուեցաւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան զրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Իսկիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Մարսէյլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Մարսէյլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, տնակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

Մ ՈՒ Տ Ք Ը   Ա Զ Ա Տ   Է

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

30 Յուլ., Եշ. երեկոյ ժամը 9ին Bon Théatre, 84 rue Chape Marseille

Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի և մասնակցութեամբ դերասան Շ. ՍԱՐԵԱՆի եւ տեղական ուժերու

ՇԵՐԼՈԿ ՀՈԼՄՍ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8.45ին

Sociétés Savantes.ի սրահը, 8 Rue Danton

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի (Ռուսական օփերայէն) Տիկ. Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆի, կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ "ԱՆՈՒՇ,, ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ Ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion:

Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանուորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

31 Յուլիս Կիրակի ցերեկ ժամը 3ին

Պուա Քօլոմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆի, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քօլոմպ ժամագործ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Երջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին) «Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւնը» վաղը Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Երջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Ֆօն-տը-Նէրիւիի ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 7ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնատար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԲԱՐՁՐ Հայքի հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. Բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցարանը։ Օրակարգ. Նաամակալ գործունէութեան տեղեկագիր, ժամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի 57 Rue Bernard du Bois Barի սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Րօնի սու Պուա»ի նորակազմ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ)։

Կը հրաւիրուին՝ Րօնի, Նուազի լը Սէք, Պօնտի, Րէնսի, Վիլմօնպլ, Կանեի, Նէօյիի Փլէզանս, Նօժան Փէրէօ եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ԸՆԿԵՐ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ իր պարագաներուն եւ Սուրիոյ վերին մարմնին։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ «Յառաջ»ի խմբագրատունը կը հրաւիրուին Պ. Պ. Յովսէփ Շապուհ, Տիգրան Ժամկոչեան ենաճաեան ընդգալըներ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Տիգրան Պասպարեանէ եւ Սարգիս Զաքըճեանէ իրենց հասցէները իմացնել մեզի։

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «Արաքս» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն ստադիոնաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome).

— Յարութիւն Չէքմէճեան (Քէօրօղլուեան) կը փնտռէ իր քոյրը (Խօզուլ Չէքմէճեան) (ներկայ անունն Լ. Բաղտասարեանի) Դիվրիկցի որ Յունաստանի որբանոցէն վերջին դրկուած է՝ հայ ընտանիքի մը քով։ Իմացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris, France.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ եւ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ "ԿԱՐՕ,,

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Ճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։

Օ Գ Տ Ո Ւ Ե Ց Է Ք   Ա Ռ Ի Թ Է Ն

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ, Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը դարմանուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի ... կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro - Gare de l'Est — Téléphone - Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2 30—7 30 Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈՒՆ ՄԹԵՐՔ պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛րեւէ գիրք, ... գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱՐԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։

Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք՝ կարեւոր զեղչով մեծաքանակի համար։

Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agop Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր,— ... պուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի ... Թաւ.ի, Թազսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, գեղջկալ գիներով

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS 20e) — Téléphone : Ménil. 61-

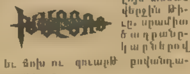
Métro Belleville : Tramway 5 et ...

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ,,

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ Կը գտնուի Յառաջի խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins.

Լոյս տեսաւ վերջին թիւը, սրամիտ ծաղրանկարներով եւ ճոխ ու զուարթ բովանդակութեամբ։

ԳԻՆ ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ

փնտռեցէք ամէն կողմ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

"ՅԱՌԱՋ,, ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

«Բարձր Հայք» ճաշարանը 202, Rue Boileau, Արարատ ճաշարանը 116, Tête d'Or. Թերթին գործակալն է Պ. Կարօ Կէնճեան, 202, Rue Boileau.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հետաքրքրական վիպակ մը, առնուած գաւառ.հիներու կեանքէն։ Հերոսը՝ երիտասարդ մըն է որ կ'ուզէ ցաւութիւնը արգիլել, և . . .

40 էջ — ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՕՍՏԻ ԾԱԽՔ ՁԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint Mandé (Seine), եւ Լուսաբացի գործակալներուն։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇ»Ը

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇԻԿ»Ը

Ամէն ինչ զուարթ ակնոցով կեանքը քրքիջով, ծիծաղով

ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ Առեղծուածութեան աշխատաւորուհիներ եւ ... ուներ կանանց լիւքս ... դէններու համար։ Էնգլ... սիօն, պուտօն, փուան ... Դիմել՝ նմոյշներով առտ... 27 Arcade Champs ... Claridges Shop.

ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիերէն,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Գերմ. ոսկի	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Tq.
Թրք. ոսկի	» Or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լէվա 100 հատը	Léva
Դրահմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուիցերական »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Թր. Ֆոնտին	1 Cr. Fonc. Eg.
»	II »
»	III »
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEUR...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur Propriétaire SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

[illegible]		
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	[illegible]	[illegible]
ԵԳԻՊՏՈՍ	[illegible]	
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]	
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒԼԻՍ 1927

29 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 401

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆՈՐ ԽՕՍՔ

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Աղեքսանդրիոյ Թեմական ընդհ. ժողովի ատենագրութեան մէջ (26 Յունիս 1927) գետեղուած է ամբաստանագիր մը, Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ եպսկ.ին դէմ։

Ամբաստանագիրը պատրաստուած է, Թեմական ժողովէն ընտրուած յատուկ յանձնաժողովի մը կողմէն եւ կը բաղկանայ 16 կէտերէ։ Ամբաստանագրի երրորդ կէտը կը վերաբերի քաղաքացիական մատնութեան մը, զոր առաջնորդը ժամանակին կատարած է, ապօրինութիւններուն դէմ բողոքող ժողովրդական յանձնաժողովի խօթը անդամները իբրեւ անիշխանական մատնանշելով կառավարութեան եւ պահանջելով անոնց Եգիպտոսէն հեռացումը։

Աղեքսանդրիոյ Թեմական վարչութեան անդամներէն Պ. Տիգրան Թիւթիւնճեան, հաստատելով մատնութեան պարագան, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ժողովին.—

«... կառավարիչին մօտ գացի (իբրեւ ներկայացուցիչ ստորագրութեան մը) ծպատակութեան վերաբերեալ մէկ երկու Թղթատար ձեռքս առած...»։

«... քիչ յետոյ կառավարիչին քով եկաւ առաջնորդարանի նոտալուսալ դիւանապետը, որ երբ տեսաւ գլխու պահը մը վարանեցաւ, ետոյ յառաջանալով մօտեցաւ կառավարիչին եւ անոր ակնոցներէն մէկը մը փոխեց ու ձեռքը բռնած Թուղթ մը յանձնեց անոր։ Կառավարիչը ի պատասխան ըսաւ. «Ըսէք սրբազանին որ ապահով ըլլայ, մէկ երկու օրէն կը կարգադրուի»։

«... կառավարիչը Թուղթը կարդալով, հարցուց ինծի. «Կը ճանչնա՞ք Յովթ. Գուլըճեանը», այո, ըսի։ «Կը ճանչնա՞ք Մեսրոպ Գասաունեանը», եւ այսպէս եօթը անուններ։»

Տրուած վկայութենէն կ'երեւի, որ խրոզութիւնը անժխտելի է։ Եթէ ամբաստանագրի մէջ յիշատակուած միացեալ ինը կէտերն ալ չըլլային, այս մէկ հատիկ փաստը բաւական էր, Թորգոմ եպիսկոպոս շատոնց իրենց սեւ քօղ մը քաշէր ու ցոյց մը ապաստանէր ապաշխարութեան համար։

Զինուորագարէն յետոյ անոր հետեւած են ուրիշ «սրբազաններ», որոնք նոյնպէս զէնքեր գործածած են իրենց իրաւունքներուն պաշտպան կենալու համարձակութիւն ունեցող հատուածներու եւ խմբակցութիւններու դէմ։

Ուրիշ սեւհոգի «սրբազան» մը, որ տարիներէ ի վեր իր անպէտ գոյութիւնը կը պարտադրէ յունահայ գաղութին, իր աթոռը ձեռքէ չփախցնելու համար, քանի մը անգամ դիմեց նոյնպէս անարգ միջոցներու, ժուռնալով մը կառավարութեան ցոյց տալով խումբ մը պատուաւոր հայրենակիցներ, իբրեւ վտանգաւոր տարրեր յունական պետութեան, որոնք կապ կը պահեն մակեդոնական հակահելլէն կազմակերպութեան հետ։

Դեռ թարմ են մեր մտքին մէջ պուլկարահայ գաղութի վերջին դէպքերը։ Բազմաթիւ քաղաքական քսութիւններէ յետոյ, որքան յանդուգն անամօթութեամբ մը, կաթողիկոսական տեղապահ Գարեգին եպիսկոպոսը կառավարութեան ցոյց տուին իբրեւ վտանգաւոր մէկը, ջնջել տալու համար անոր ուղղելի իրաւունքը եւ արգիլելու Պուլկարիա մուտքը։

Եթէ պրպտելու ըլլանք, տակաւին նման շատ տխուր փաստեր կրնանք գտնել, որոնք կը յայտնաբերեն բարքերու տխուր անկում մը մեր բարձր եկեղեցականութեան մէջ։

Այս գարշելի գործելակերպը շատ աւելի սոսկ ու այլանդակ կը դառնայ, երբ նկատի ունենանք, որ անոնց միակ շօրհութիւն է իրենց գրաւած աթոռին վրայ ամուր մնալու արմաջը։

Այնքան միամիտ չենք, հաւատալու համար, թէ՛ այս սրբազանները այնքան յանդգնութիւն ունին իրենք իրենց գլխուն կատարելու նման վտանգաւոր շահատակութիւններ, եթէ անոնց ետեւը չգտնուին, մութին մէջ պահուած խմբակներ կամ անհատներ, որոնք թեւ ու թիկունք կը հանդիսանան անոնց։

Այս մարդիկը մեզի անծանօթ չեն։ Այնպիսիներ են, որոնք, ժառանգաբար սպրդած են զանազան հաստատութիւններու եւ կամ պաշտօններու մէջ եւ կը սարսափին հանրային հսկողութենէ կամ ժողովրդավար կազմակերպութիւններէ։ Մեքենուած առաջնորդ «սրբազաններու» պաշտօնական գիրքին տակ, զանոնք կը մղեն ծայրայեղ ապօրինութիւններու, երբեմն իրենց դիրքերը ամուր պահելու դիտաւորութեամբ։

Այս տեսակէտէն եգիպտահայ գաղութը կրնայ համարուիլ դասական. որովհետեւ, այդ գաղութին մէջ շատ աւելի ուժեղ ազդեցիկ են «երեւելի»ները եւ հրապարակաւ առաջնորդին տէր միասին կ'արհամարհեն ժողովրդավարական բոլոր պահանջներն ու շարժումները։ Այս է պատճառը, որ այնքան ամբաստանութիւններէ յետոյ Թորգոմ եպիսկոպոս տակաւին կը մնայ իր աթոռին վրայ ու կը պայքարի, ամէն տեսակ զէնքերով ժողովրդավարութեան դէմ։

Տխուր է այս պատկերը մեր գաղութային կազմակերպութեան տեսակէտէն, բայց այս է անժխտելի փաստը։

Դժբախտաբար, ինքզինքը քաղաքական կուսակցութիւն կարծող խմբակցութիւն մը կայ ամէն տեղ, որ կը փորձէ պաշտպան կանգնիլ այս տգեղ արարքներուն եւ կ'աշխատի սնափառական ձեւերով հանրային ուշադրութիւնը վրիպեցնել, փոխանակ հանգամանօրէն քննելու հրապարակ դրուած ամբաստանութիւնները։ Այսպէս, անհնար պիտի ըլլայ մեր ազգային կեանքին մէջ ներդաշնակութիւն ստեղծել։

Մենք միայն ցոյց տուինք պառակտումի աղբիւրները։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ԸՆԵԼԻՔԸ

Վերջերս Նիւ Եորքի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանի Պատգամաւորական ժողովը, որու փակումէն վերջ, ըստ աւանդական սովորութեան, հրապարակային մեծ ժողով մը գումարուեցաւ, տեսակ մը հրապարակային հաշուետուութիւն ընելու համար Պատգամաւորական ժողովի քաղաքական ուղեգծի մասին։

Այս առթիւ Հայրենիք կը գրէ՝ «Մեր ընելիքը» խորագրով (15 Յուլիս).

«Ցորս հիմնական գաղափարներ առանձնապէս շեշտուեցան եւ խանդավառ արձագանգ գտան ունկնդիր բազմութեան մէջ։

«Ա. Հայ ժողովուրդը, իր գոյութիւնը պահպանել կարենալու համար, պէտք է ազատ ու անկախ ըլլայ եւ իր պատմական հայրենիքի տէրը դառնայ, որքան ալ մեծ պահողութիւններ պահանջուին ատոր համար։

«Բ. — Մեր պատմական հայրենիքը շրջապատող Թուրք-Թաթարական ցեղերու միացման ծամբուն վրայ գտնուող հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութիւնը մահացու վտանգի ենթակայ է, եւ հետեւաբար անհրաժեշտ է ամէն միջոց ձեռք առնել՝ այդ վտանգը կասեցնելու համար։

«Գ.— Հայ ժողովուրդը գալիք փոթորիկներու առեն պէտք է իր յոյսը դնէ գերազանցապէս իր սեփական ուժերուն վրայ եւ առաջուան պէս ինքզինքը պէտք չէ օրօրէ ու ջլատէ ուրիշներու օգնութեան խաբուսիկ յոյսերով, որոնք, ինչպէս միշտ, առաջիկային եւս կրնան ապիտանի ըլլալ։

«Դ.— Քաղաքական գալիք փոթորիկի պահուն պէտք է որ վերջ գտնեն մեր ազգ. ուժերը ջլատող ներքին կռիւները, եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է այն միակ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնը, որ կարող է եւ պարտաւոր է իր երկաթէ բռունցքով համախմբել գործակցութեան համազգային կառքին լծել հայկական բոլոր ույժերը, առաւելագոյն արդիւնքը կարենալ ստանալու համար թէ, մեր գոյամարտի եւ թէ մեր ազատամարտի համար մղուող ու մղուելիք օրհասական պայքարներուն մէջ։

«Նկատի ունենալով, որ մերձաւոր ապագային խիստ հաւանական են բախտորոշ իրադարձութիւններ մեր մայր հայրենիքի շուրջը, հայ ժողովուրդը պարտաւոր է ամենայն լրջութեամբ *նախօրօք պատրաստուիլ* գալիք վտանգները յաւագոյն կերպով դիմագրաւելու համար։

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը քալէ ազգին կենսական շահերու, պահանջներու եւ իղձերու ճամբով, եւ ազգն ալ բնականաբար պարտաւոր է քալել Դաշնակցութեան հետ, եթէ կ'ուզէ քալել դէպի իր փրկութիւնն եւ վերջնական յաղթանակը...»։

ՊՈԼՍՈՅ ՄՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻՆ

Պոլսոյ Քաղաքապետութեան պատրաստած վիճակագրութեան համաձայն, Յուլիսի երկրորդ շաբթուան ընթացքին, Պոլսոյ մէջ ծնած են 27 երախայ եւ մեռած են 312 հոգի։ 27 նորածիններէն 20ն ալ մեռած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պարսկաստան եւ քրտական շարժումները

Պարսկաստանի մեր Թղթակիցը կը գրէ.—

Պարսիկ կառավարութիւնը շատ ուժեղ կերպով կ'ամրացնէ պարսկա-քրտական սահմանները։ Մանաւորապէս բուն պարսկական Քիւրտիստանի մէջ կառավարութիւնը մեծաքանակ զօրքեր կուտակած է։ Նախկին պատերազմական Նախարար Ապտուլլահ խան Թահմասբին, այժմ կը գտնուի պարսկական Քիւրտիստանի մէջ, ուր շինել կուտայ զօրանոցներ, կամուրջներ եւ խճուղիներ (դէպի Համատան)։

Ատրպատականի կամ հիւսիս-արեւմտեան զօրաբանակի ընդհանուր հրամանատար Ահմէտ խանն ալ գացեր է քրտական սահմանագլուխը, ուր երկու ամիս առաջ պարսից զօրքերու եւ Քիւրտերու միջեւ լուրջ կռիւներ տեղի ունեցան, բայց Քիւրտերը պարտուեցան Սարդաշտի ճակատին վրայ եւ փախան։ Մուսուլի եւ պարսկական սահմաններու վրայ այժմ կը գործէ Բարզանի Նշանաւոր Շէյխ Մահմուտը։

Ըստ երեւոյթին, Պարսիկները մեծ մտահոգութեան մատնուած չեն քրտական շարժումներու առթիւ, մանաւանդ, որ Քիւրտերու հարուածները բնաւ Պարսիկներու դէմ ուղղուած չեն, այլ Թուրքիոյ դէմ։ Եթէ Քիւրտերը անխոհեմութիւն ունենան հարուածել Պարսկաստանը, իրենց համար շատ վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծեն, ինչ որ կը վնասէ անոնց ազատագրական շարժումներուն։

Սովուչբուլաղի ուղղութեամբ, Քիւրտերը քանիցս փորձեցին անցնիլ պարսկական սահմանը եւ գրաւել Ջագէթ գիւղը, բայց չյաջողեցան։

Պարսից զինուորական իշխանութիւնը շատ աչալուրջ կերպով կը հսկէ սահմաններու վրայ քրտական ոտնձգութիւններու դէմ։ Բայազիտի եւ շրջաններու, Ալաշկերտի դաշտի եւ Վանի ծովափերու մօտերը ապրող ցանցառ թիւով քիւրտ խաղաղ բնակչութեան մեծ մասը վերջերս Թուրքերու ձեռքով կոտորուած է, իսկ մաս մըն ալ տեղահանուած դէպի Ներսերը՝ Հակառակ մամուլի աղմուկին, ցարդ Անատոլուի մէջ դուրսէն եկող Թուրք գաղթականներ չկան։

∴ Պէյրութէն հաղորդուած լուրի մը համաձայն, բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան իրաքեւպարսիկ սահմանին վրայ, Պէնիի Քէնանէ աշիրէթին եւ պարսիկ ուժերուն միջեւ։ Միջագետքի կառավարութիւնը կարեւորութիւն կուտայ այս դէպքերուն։

Սարսափը Ուկրայինայի մէջ

Լէմպէրկէն կը հեռագրեն «Էնթրանսիժան»ի Յուլիս 25 Թուականով.—

Խարքովէն առնուած լուրերու համաձայն, Ուկրայինայի մէջ տիրող սարսափը մեծ համեմատութիւններ առած է եւ կը յիշեցնէ 1920ին Մոսկուայի վարիչներուն կողմէ հարաւային Ռուսիոյ մէջ գործադրուած հալածանքի վարչաձեւը։

Պզտիկ քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու մէջ, մասնաւորապէս Փլոսքիրովի, Վիննիցայի եւ Հումանի մէջ բազմաթիւ գնդակահարումներ տեղի ունեցած են, մեծ մասամբ Կէփէուի հրամանով, առանց դատաստանի։ Երեք օրուան մէջ մահապատիժի ենթարկուածներուն թիւն է 120 հոգի։

Միւս կողմէ, կը հաղորդեն թէ շատ տեղեր շարունակական հալածանքի ենթակայ ժողովուրդը ըմբոստացած է խորհրդային պահակներու եւ ոստիկաններու դէմ։ Ապստամբներու ջոկատներ յաջողած են սպաննել Պրաքլավի եւ Զվինօկրոտքի սովետներուն 25 անդամները եւ Կէփէուի բոլոր պաշտօնեաները։

ԽՄԲ.— Այս լուրերը ուրիշ աղբիւրէ հաստատուած չըլլալով, վերապահութեամբ կը հաղորդենք.

Ռազմափորձեր Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդային Թերթերը կը յիշեցնեն պատերազմի օրերը։ Տենդագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին։ Նշանաձգութեան փորձեր, զէնքի վարժութիւններ, զինուորական դասախօսութիւններ Ռուսիոյ ամէն կողմը։

Նովորոսիսկի մէջ տեղի ունեցած է աւելի մեծ փորձ մը, զոր «Մուրճ-Մանգաղ» կը նկարագրէ այսպէս.—

Յուլիս 10ը յայտարարուած էր ռազմափորձի օր։ Երկու բանակներ, կարմիր եւ սպիտակ, պատերազմեցան գրաւելու համար քաղաքը։ Նովորոսիսկը կը գտնուէր ճերմակներուն ձեռքը։ Հիւանդապահուհիներ, կարմիր Խաչը իր սպայակոյտով կը մասնակցէին պատերազմին։ Գնդացիրները ռումբ կը նետէին եւ կ'արձակէին անվնաս կապեր։ Զինուորները հակակազային դիմակներ կ'անցընէին երբեմն։ Կարմիրներ անցան յարձակողական։ Եւ վերջապէս գրաւեցին Նովորոսիսկը։

Ժողովուրդը, խռնուած մայթերուն վրայ, կը դիտէր «պատերազմը»։

Նման փորձեր, ինչպէս տեղի ունեցան Լոնտոնի մէջ, տեղի կ'ունենան բովանդակ Ռուսիոյ մէջ։ Նաեւ Հայաստանի մէջ։ Այս պատերազմները կը կատարուին եւ զինուորական դասախօսութիւններ կը տրուին ռուսական արդի պատերազմական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՀՐ ԷԼ ՕՄԱՐԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հայաստանի խորհրդ. կառավարութեան կողմէ Նահր-էլ-Օմարի գաղթ. կոմիտէին եւ Պաղտատի ազգ. իշխանութեան ղրկուած են հարցարաններ, որոնցմէ մէկ մէկ օրինակ տրուած է Հայաստան ներգաղթել ցանկացող ընտանիքներուն։ Այս վերջինները ստորագրելով հարցարանները, վերադարձուցած են յիշեալ Մարմիններուն, որոնք իրենց կարգին զանոնք ղրկած են Հայաստանի խորհրդ. կառավարութեան՝ ներգաղթի արտօնութիւն ստանալու համար։

Նահր էլ Օմարի գաղթականութեան մեծագոյն մասը արձանագրուած է, սակայն կասկածելով որ արտօնութիւն չպիտի ստանան Հայաստան մեկնելու, արձանագրուած են նաեւ Մուսուլի կողմը հաստատուելու ցանկին մէջ, անյաջողութեան պարագային ատկէ չզրկուելու կանխահոգութեամբ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Աքշամ կը գանգատի թէ Եգիպտոս դեռ. բանակցութեան մէջ մտած չէ Թուրքիոյ հետ, Եգիպտացի Թուրքերուն հպատակութեան խնդիրը լուծելու համար, ինչպէս կը տրամադրէ Լօզանի դաշնագիրը։ Եգիպտական կառավարութիւնը ինքնագլուխ պատրաստած է օրէնք մը, որ եթէ գործադրուի, պատճառ պիտի դառնայ տասնեակ հազարաւոր Թուրքերու իրաւազրկման։ Եգիպտոսի մէջ 150.000 Թրքահպատակներ կան. մինչդեռ անոնց թիւը 50.000ի պիտի իջնէ, նոր օրէնքին վրայ։

ԹՈՒՐՔ ԿԻՆԵՐԸ Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ...

Թուրք կիներու Միութիւնը մտիկ յարաբերութեան մէջ է Միջազգային կիներու Միութեան հետ։ Շարունակ տեղեկութիւններ կը ստանայ կիներու նուաճումներու մասին, եւ կ'աշխատի անմիջապէս հետեւիլ անոնց։

Թուրք կիներու Միութեան նախագահը,՝ Նէֆիհէ Մուհիտտին հանըմ, որ կ'աշխատի Թուրք կիներու համար ապահովել ոստիկանական պաշտօններ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է Թերթերուն.

Գերմանիոյ մէջ կիները ոստիկանութիւն կ'ընեն արդէն, եւ լաւագոյն արդիւնքը տուած է այս պարագան։ Պերլինի մէջ կը պաշտօնավարեն 20 կին ոստիկաններ։ Օր. Վէյ Քինկ Պերլինի ոստիկանական օճրային Ճիւղին խորհրդական ընտրուած է։ Երբ Եւրոպացի կիները ոստիկանական պաշտօններ կը վարեն, ինչո՞ւ Թուրք կիները չհետեւին անոնց։ Այժմ. այրերու եւ կիներու միջեւ տարբերութիւն չկայ։ Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ մեր երկրին մէջ ալ Թուրք կիները ստանան ոստիկանական պաշտօններ։ Մեր Միութիւնը պիտի ընէ երկրին պայմանները, ուսումնասիրելու համար այս մասին։

Թուրք խմբագիր մը, չարաճճի հետաքրքրութեամբ, կը հարցնէ նախագահին.

— Եթէ ձեզ ընտրենք կինմերու ոստիկանական ճիւղին պետ, կ'ընդունի՞ք այդ պաշտօնը։

— Ո՛չ, ատիկա իմ գործս չէ։ Ես ոստիկանական պաշտօն չեմ ստանձներ։ Կրնամ ուսուցիչ ըլլալ, կամ երեսփոխան ընտրուիլ։ Սակայն Միութեան մէջ կարեւոր հոսանք մը կայ, որ կ'ուզէ ոստիկանական պաշտօններ ստանձնել։ Ունինք շատ Թուրք կիներ, որոնք կը փափաքին ոստիկան արձանագրուիլ։ Անոնք համոզուած են թէ պիտի յաջողին այդ ասպարէզին մէջ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԲԱՆՈՒՈՐ.-ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

(27 ՄԱՅԻՍ 1923 - ՀԱՄԲՈՒՐԿ)

Երկրորդ Միջազգայինը, պատերազմի հետեւանքով անգործութեան դատապարտուելէն մինչեւ բանուորական-ընկերվարական միջազգայինի կազմութիւնը, շուրջ տասը տարուան շփոթ շրջան մը կ'երկարէ։ Պատերազմը, յանկարծօրէն կասեցուած էր ընկերվարական ամէն միջազգային ճիգ։ Մեծապանդի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին եւ ո՛չ իսկ մէկ անգամ Երկրորդ Միջազգայինի դիւանը հաւաքուած էր։ Թանի պատերազմը կ'երկարաձգուէր՝ միջազգային գործունէութեան մը պէտքը աւելի կը շեշտուէր։ Ուրոշ փորձեր, այդ ուղղութեամբ, եղան, նախ Հոլանտօ-սկանտինաւեան կոմիտէի մը կողմէ, որ կ'աշխատէր 1917ին, Սթօքհոլմի մէջ հրաւիրել միջազգային համաժողով մը։ Փորձը անցաւ ձախող։ Մինչ այդ, վրայ հասաւ զինադադարը։ Պատերազմէն վիրաւոր մարդկութեան մէջ, աւելի քան երբեք անհրաժեշտ դարձած էր, ընկերվարութեան միջազգային գործունէութիւնը։ Միջազգայինի մը ծոցին մէջ, վերահաւաքուելու փափաքը, հետզհետէ աւելի կը զօրանար բոլոր երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւններուն մէջ։ Եղան փորձեր։ Հրաւիրուեցան յաջորդաբար խորհրդաժողովներ՝ Պեռնի մէջ 1919ին, Լիւծեռնի մէջ 1919ի Օգոստոսին եւ Ժընեւի մէջ 1920ի ամրան։ Մինչ այդ, Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքական վարկի ամենաբարձր շրջանին — ընկերվարական տեսակէտէ — Մոսկուայի մէջ կազմուած էր արդէն՝ համայնավար Գ. Միջազգայինը, որ իր կարելին կ'ընէր, ընկերվարական կուսակցութիւնները կամ ամբողջ իրենց կազմերով կամ համատեղակցաբար իր ծոցը ամփոփելու՝ նոյն ատեն անուանարկելով անոնց ղեկավար տարրերը։

Գ. Միջազգայինի կազմութենէն քիչ յետոյ, որոշ կուսակցութիւններ որ չէին փափաքիր պատկանիլ՝ ո՛չ մէկ եւ ո՛չ ալ միւս Միջազգայիններուն, աւստրիական ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդութեամբ հիմնեցին Վիէննայի մէջ «Ընկերվարական կուսակցութիւններու բանուորական Միջազգային Միութիւնը», որ ծանօթ է Վիէննայի կամ երկուքուկէս Միջազգային անունով։ 1922ի սկիզբները, Ապրիլին, երբ ընկերվարական ուժերու դասակարգութիւնը արդէն աւարտած էր որոշ չափով, Վիէննայի Միութիւնը, յաջողեցաւ Պերլինի մէջ գումարել, ընկերվարական այս երեք կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, մէկ ու ամբողջական Միջազգայինի մը կազմութեան համար։ Հազիւ քանի մը շաբաթ յետոյ, դժբախտաբար այս փորձը վիժեցաւ գլխաւորաբար համայնավարներու անհաշտ ու խարդախ ընթացքին հետեւանքով՝ որոնք Պերլին եկած էին՝ ո՛չ թէ նոր Միջազգային մը հիմնելու՝ հապա որոշ կազմակերպութիւններ Գ. Միջազգայինին շահելու համար։ Թանի մը ամիս յետոյ, արեւմտեան ընկերվարականները, խրատուած, այլեւս, ձեռք քաշեցին տեսա համայնավարներու հետ հաշտուիլ նստելէ ու աշխատեցան հիմնել նոր Միջազգային մը որ պիտի համախմբէր համայնավարներէն զատ մնացեալ բոլոր կազմակերպութիւնները։ 1922 Դեկտեմբերին, Երկրորդ եւ Վիէննայի Միջազգայինի ներկայացուցիչները, առաջին անգամ ըլլալով հաւաքուեցան Լահէյ եւ ընտրեցին գործի կոմիտէ մը որ շուտով ամբողջ աշխարհի ընկերվարական ու բանուորական կուսակցութիւնները հրաւիրեց համաժողովի, որուն յաջողութիւնը ապահոված էր աւելի մեծ եղաւ։ 630 պատգամաւորներ աւելի քան 30 երկիրներէ՝ հաւաքուեցան Համպուրկ ու ամբողջ հինգ օր վիճեցան հիմնական խնդիրներու շուրջ, որոնց գլխաւորն էր նոր Միջազգայինի կազմակերպութիւնը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիէննայի խորհրդաժողովը, կը դաւանէր Համպուրկի համաժողովին, որուն հրաւիրուած էր նաեւ մեր կազմակերպութիւնը՝ որպէս Բ. Միջազգայինի նախկին անդամ։ Ընկերներ Միքայէլ Վարանդեան, Արշակ Ջամալեան եւ Վ. Համբարձումեան ներկայացուցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Համպուրկի համաժողովին մէջ։

Համաժողովի նախօրեակին, Վիէննայի Միջազգայինը ընդունած էր բանաձեւ մը՝ դիւրացնելու համար ձուլումը։

Այսպէս է որ 1923 Մայիսի 27ին, Համպուրկի մէջ հիմնուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինը, որ անա չորս տարուան կեանքէ յետոյ՝ մեզի կը ներկայանայ աւելի՛ զօրաւոր ու աւելի՛ կազմակերպուած։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, առաջին վայրկեանէն իսկ յարեցաւ այս մեծ կազմակերպութեան, շուտով յաջողեցաւ նաեւ իր ներկայացուցիչը (ընկ. Ա. Ջամալեան) ունենալ գործադիր մարմնոյն մէջ ու չորս տարի է անա՝ կանոնաւորաբար կը հետեւի անոր աշխատանքներուն։

* *

Ընկերվարական Բանուորական Միջազգայինի հիմնական օրէնքը կամ սահմանադրութիւնը կը բացուի հետեւեալ յայտարարութեամբ.— Ընկերվարական Միջազգայինը՝ միութիւնն է կուսակցութիւններու, որ կ'ընդունին որպէս սկզբունք՝ աշխատաւորներու տնտեսական ազատագրութիւնը դրամատիրական տիրապետութենէն եւ որպէս նպատակ՝ կառուցումը ընկերվարական համաքեղեցութեան ինչպէս նաեւ կ'ընդունին դասակարգային պայքարը որ կ'արտայայտուի բանուորական կազմակերպութիւններու անկախ, քաղաքական եւ ճարտարարուեստական գործունէութեան մէջ, որպէս միջոց մը այդ նպատակը իրագործելու:

Ընկերվարական-Բանուորական Միջազգայինի նպատակն է միացնել իրեն յարած կուսակցութիւններու գործունէութիւնը, կազմակերպել համաշխարհային կենդանի գործը եւ իրագործել ամբողջական միութիւնը ընկերվարական-Բանուորական Միջազգայինի, որպէս խարիսխ այդ կազմակերպութեան:

Միջազգայինի սահմանադրութիւնը կազմակերպութեան համար կը նախատեսէ հինգ մարմիններ, որոնք իրաւասութեան եւ գերակայութեան կարգաւ հետեւեալներն են. 1. Միջազգային համաժողովը (le congrès International) 2. Միջազգային գործադիրը (L'Exécutif) 3. Միջազգային դիւանը (le Bureau), 4. Վարչական յանձնաժողովը (la commission administrative) եւ 5. Քարտուղարութիւնը:

Սահմանադրութիւնը համաժողովին մասին կը տրամադրէ հետեւեալը.— Համաժողովը կը հրաւիրուի Գործադիրին կողմէ՝ երբ քաղաքական դէպքերը կը պարտադրեն, բայց առնուազն երեք տարին անգամ մը։ Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իրաւունք ունի համաժողովին մէկ պատուիրակ ղրկելու 3000 անդամի գինաց՝ պայմանաւ որ ոեւէ կուսակցութիւն 50էն աւելի պատգամաւոր չունենայ։

Գործադիրին մասին հետեւեալը.— Գործադիրին անդամները կը նշանակուին կուսակցութիւններու կողմէ։ Իւրաքանչիւր կուսակցութեան պատգամաւորներու թիւը համեմատական է համաժողովին մէջ կուսակցութեանց ունեցած ձայնի իրաւունքին։

Դիւանի մասին յետագան.— Գործադիրը կ'ընտրէ իր մէջէն ինը անդամէ բաղկացած դիւան մը որ կրնայ՝ հարկ եղած ատենը շուտով հաւաքուիլ։ Դիւանի անդամները, որքան որ կարելի է, պէտք է ըլլան տարբեր երկիրներէ։

Վարչական յանձնաժողովի եւ քարտուղարութեան մասին հետեւեալը.— Գործադիրը կը նշանակէ այն քաղաքը ուր Միջազգայինը պիտի ունենայ իր քարտուղարութիւնը եւ կ'ընտրէ մէկ կամ աւելի քարտուղարներ եւ գանձապահ մը։ Այն երկրին մէջ ուր քարտուղարութիւնը հաստատուած է, գործադիրը կը նշանակէ վարչական յանձնաժողով մը որ կը բաղկանայ՝ քարտուղարներէն, գանձապահէն, նոյն երկրին գործադիրի մօտ ունեցած պատուիրակներէն եւ երեք ուրիշ անդամներէ որ կ'ընտրէ գործադիրը եւ որ կը բնակին այդ երկրին մէջ։

Ուրեմն՝ Բ. Ը. Միջազգայինի գլխաւոր երեք մարմիններն են՝ համաժողովը, գործադիրը եւ դիւանը: Համաժողովը կը կազմէ կազմակերպութեան օրէնսդիր մարմինը ու ընդհանուր գիծերուն մէջ, կը գծէ կազմակերպութեան ընդհանուր քաղաքականութիւնը։ Իսկական գործը վարողը Գործադիրն է, որ հետեւելով հանդերձ համաժողովի ցուցմունքներուն, կը վայելէ որոշ անկախութիւն, մէկ համաժողովէն միւսը։ Դիւանը կը զբաղի ընթացիկ հարցերով ու Գործադիրի աշխատանքներու պատրաստութեամբ։ Արդ, անտարակոյս, Միջազգայինի իրական քաղաքականութիւնը վարողը Գործադիրն է որուն կազմէն կախում ունի Միջազգայինի գործունէութեան ուժգնութիւն։ Ամէն կուսակցութիւն անշուշտ, արդար փառասիրութիւնը ունի մտնելու գործադիրէն ներս որ շատ հեշտընկալ չէ։ Սկիզբները Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը և հրէական Poalé Zion կուսակցութիւնը ունէին միասին մէկ պատգամաւոր։ 1924 Յունիսէն սկսեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը առանձին ունի իր պատգամաւորը։

Բ. Միջազգայինը հսկայ գործ ունի իր առջեւը։ Տակաւին ընկերվարական ու բանուորական բոլո՛ր ուժերը համախմբուած չեն իր մէջ։ Դեռ, բաւական մեծ թիւով աշխատաւորներ կը մնան Գ. Միջազգայինի շարքերուն մէջ։ Աւելի քան երբեք, յետպատերազմեան, ապառնացող մակընթացութեան առջեւ, անհրաժեշտ է ուժերու համախմբումը։ Խորտակուած 1914ի փորձութենէն, պէտք է մաղթել որ Միջազգայինը կարենայ բանւորական միութիւնը գլուխ հանել ու առաջնորդել միջազգային աշխատաւորութիւնը։

ՎԱՀՐԻՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ԳՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ԴԱՒԱՃԱՆԸ. պատկերազարդ. Դրեց՝ Կիւրեղ Խրայեան: ունեցող էջք 302: Մարսէյլ տպ. «Հրատ», 1927:

Մէկ շունչով կարդացի Պ. Կիւրեղ Խրայեանի «Մեծ դաւաճանը», որ սկիզբէն մինչեւ վերջը հայրենասիրութիւն կը բուրէ, եւ նոր սերունդին անգգալաբար ցոյց կուտայ իր կատարելիք դերը Հայաստանի վերակազմութեան գործին մէջ։

Երանի՛ թէ ամէն գրիչ շարժող՝ Պ. Խրայեանի պէս գրի առնէր իր զաւակին տարագրութեան պատմութիւնը, որ իբրեւ յուշարձան պէտք է փոխանցուի մեր ապագայ սերունդին։

Այս մասին գնահատելի է Պ. Խրայեանի փորձը, եթէ կարելի է «փորձ» անուանել զայն, որուն մէջ մանրամասնութեամբ նկարագրուած են Մեծ Եղեռնի ժամանակ Տովքի շրջանին մէջ կատարուած խժդժութիւնները։

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

ՄԱՐԶԱՆՔ ԹԷ ՄՐՑԱՀԱՆԴԷՍ

«Բուժանք» իր վերջին թիւին մէջ անդրադառնալով «Յառաջ»ի բաժակի մրցումին, ցնտեսեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ ըսած ենք, մարմնակրթութիւնը, այնպէս ինչպէս ըմբռնուած է եւ կը կիրարկուի ներկայիս, մարզախաղի (սբօռ), մրցումներու եւ մրցանիշ կոտրելու ձեւին տակ, զանազան ժողովուրդներուն եւ անոնցմէ ընդօրինակուելով մեր մէջ, գրեթէ չի նպաստեր հայ սերունդի ֆիզիքական զարգացման որուն այնքան պէտք ունի աւելի՛ ճիշդ, մեծ մասը կը դրժէ իսկական մարմնակրթութեան բարիքներէն։

Ֆրանսայի մէջ, ցեղը ֆիզիքապէս զարգացնելու եւ վերանորոգելու նպատակով, թէ անհատները, թէ մամուլը եւ թէ պետութիւնը, նիւթական, բարոյական եւ ֆիզիքական ջանք չխնայեցին մարզախաղի (սբօռ) ժողովուրդի լայն խաւերուն մէջ տարածման համար։ Եւ սակայն ղեկավար շրջանակները հետզհետէ կը գիտակցին թէ այդ ուղղութեամբ թափուած աշխատանքը շատ քիչ ծառայած է իր նպատակին եւ յանգած է, առաւելն, բնորոշել ախոյեաններու փաղանգի մը կազմութեան։ Իսկ ժողովուրդին այն մասը որ ամէնէն աւելի պէտք ունէր ֆիզիքական զարգացման — երիտասարդութիւնը — համեմատաբար շատ քիչ օգտուած է անկէ։ Փաստ այն որ, զինուորութեան կանչուած երիտասարդութեան 100էն 50ը միայն ֆիզիքապէս ի վիճակի է իրական զինուորութիւն կատարելու, իսկ Ճափոնը, կամ բոլորովին թոյլ ու անպէտ է (100էն 20), կամ առաւելն զինուորական շատ հանգիստ գործ կրնայ կատարել (ըստ հազարապետ Շառլանի տեղեկագրին)։

Այս աննախանձելի արդիւնքին իսկական պատճառը ուղղակի մարզախաղը չէ, այլ այն սխալ ուղղութիւնը որ ներկայիս տրըուած է անոր, իբրեւ նպատակ։

Արդարեւ մարզախաղը, ինքնին, մարմնակրթական սքանչելի միջոց մըն է, եթէ իբրեւ այդ անոր հետեւին։ Բոլոր անոնք որ կը բանեցնեն մարզախաղի հետեւելու միջոցը ունին եւ կը հետեւին, կրնան հպարտանալ իրենց առողջ կազմով։

Բայց մարզախաղը ինքնաբերաբար կը ծնի մրցելու փափաքը, մրցակիցը յաղթելու տենչանքը, որ կը դառնայ հաճոյք մը, փառք մը, եւ, ի վերջոյ, նպատակ մը, աւելի կամ նուազ շեշտուած զանազան ժողովուրդներուն մէջ, համաձայն անոնց հոգեբանութեան։ Այս պատճառով ալ մարզախաղը կը հրապուրէ մասնաւորաբար անոնք, որոնք ֆիզիքական ուժ ունին եւ կարող են մրցիլ։ Իսկ այս վերջիններն ալ մասնաւորաբար կը հրապուրուին այն խաղերով որոնք ամէնէն աւելի առիթ կուտան մրցելու եւ կը գոհացնեն, ոչ թէ մարզանքի, այլ յաղթելու փափաքն ու փառքը։ Ցարտոյս չկայ թէ տկարներն ալ, սկիզբը, կը տարուին դէպի մարզախաղը, բայց անխուսափելի մրցումներու ընթացքին կրուած պարտութիւնները, հետզհետէ կը վհատեցնեն զիրենք եւ կը հեռացնեն թէ մարզախաղէն եւ թէ ընդհանրապէս մարմնակրթութենէն։

Այս պայմաններուն մէջ, այսինքն երբ մարզախաղը կը դառնայ ոչ թէ ֆիզիքական զարգացման, այլ մրցելու, յաղթելու միջոց մը, նոյնիսկ արհեստ մը, ինչպէս ընդհանրապէս ներկայիս, ան իր նպատակին չի ծառայեր եւ նոյնիսկ վնասակար կ'ըլլայ։ Որովհետեւ ոչ միայն անմատչելի կը մնայ, իբրեւ մարմնակրթական միջոց, տկարներուն, ֆիզիքապէս անբաւական զարգացում ունեցողներուն, այսինքն բոլոր անոնց որոնք ամէնէն աւելի պէտք ունին ֆիզիքական զարգացումի — սերունդի մը մեծամասնութեան, այլ յաճախ կը տկարացնէ անոնց մէջ մարմնակրթութեան սէրը, եւ զանց առնել կուտայ մարմնակրթական ուրիշ միջոցներ (զանազան խաղեր, մարմնամարզ եւ այլն), որոնք նոյնքան կրնան սատարել սերունդի մը ֆիզիքական վերածնութեան։

Մարզախաղի այս միակողմանի զարգացումի, անոր տրըուած սխալ ուղղութեան բերումով է որ ականատես կ'ըլլանք, շատ մը ժողովուրդներու եւ հետզհետէ մեր մէջ, այն անբաղձալի երեւոյթին, որ մատնանշեցինք։ Մէկ կողմէ ախոյեաններու փաղանգ մը, միւս կողմէ մարզասէր՝ հանդիսատեսներու ստուար բազմութիւն մը, որ կը բաւականանայ, իբրեւ մարզանք, ծափահարելով իր սիրած ախոյեանները։ Եւ մրցումներն ու ողիմպիականները փոխանակ իրապէս արտայայտելու ամբողջ սերունդի մը ֆիզիքական զարգացման չափանիշը, կը դառնան սովորական մարզահանդէսներ, ուր խումբ մը մարզիկներ իրենց զիրենք կը ցուցադրեն։

Այս կէտին վրայ է որ կը հրաւիրենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի ղանազան երկիրներու մասնաճիւղերուն ուշադրութիւնը։ Մեր ուժերը այնքան ալ շատ չեն, որ կարենանք զանոնք վատնել միայն ախոյեաններ պատրաստելով եւ մարզահանդէսներ կազմակերպելով։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք է մարմնակրթութիւնը կազմակերպէ առաւել լայն հիմերու վրայ, ինչպէս կը տրամադրէ իր ծրագիրը, եւ մատչելի դարձնէ զայն գաղութներու մէջ ֆիզիքապէս հետզհետէ փճացող հայ երիտասարդներու մեծամասնութեան։ Ամբողջ սերունդն է որ պէտք է մարզուի։

Այս պայմանով միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնայ հասնիլ իր առաջադրած նպատակի բարձրութեան վրայ եւ իր շուրջ համախմբել բոլոր անհատները եւ միութիւնները որոնք մեր ցեղի ֆիզիքական վերածնութեան հնչնուքը ունին։

ԲԺ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԹՈՐԻՆՈՅԻ ՀԱՅ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Թորինոյէն կը գրեն մեզի. —

Կիրակի 10 Յուլիսին Թորինոյի կեդրոնի սինէմա-թատրոններէն մէկը տրամադրուած էր, հայկական Որբանոցի ուսումնական տարեշրջանի փակման հանդէսին համար։

Ընդարձակ թատերասրահը լեցուն էր բարձրաստիճան անձնաւորութիւններով եւ ընտիր հանդիսականներով։ Քաղաքին իշխանութիւնները ղրկած էին իրենց ներկայացուցիչները. Ave. Calcagno' կառավարութեան կողմէ, Proff. Ottino՝ Քաղաքապետութեան, Prof. Rendo՝ Կրթական նախարարութեան ընդհ. ներկայացուցիչ Piemonteի, Mgr. Maritano Արքեպիսկոպոսարանի կողմէ, Պ. De la Croix՝ ֆրանսական հիւպատոսարանի դիւանապետ, Զօրավար Berruto, Հ. Վարդան Վ. Հացունի՝ անօրէն Միլանի Մխիթարեան վարժարանի, եւ ուրիշներ։

Հանդէսը սկսաւ թաղաւորական քայլերգով Auscilium երգչախումբին կողմէ, որ նուօրէն եկած էր փայլը աւելցնելու։

Տիկին Goggi-Sacchi, նուէր Mazzini կառավարական վարժարանի, ուր հայ որբերը իրենց քննութիւններ տուած էին, պետական հիններու յանձնախումբի ... Լեւ, համառօտ տեղեկագիր կարդաց 1926—27 տարին մէջ որբուհիներուն յառաջդիմութեան վրայ ... հոս արտատպել խուսափ ... նոյ տեղեկագիրը.—

«Թորինոյի կեդրոնական ... րացներու անօրէնութիւնը ... տօն յանձնած էր ինծ ... դատելու հայ որբ... քննութեան, եւ Որբ... անօրէնութիւնն ալ խնդր... այդ քննութեանց եւ ... տեղեկագիր մը տամ ... պէս ամբողջ հինգ... յայտնեմ հայ որբ... թեան եւ երկու հոգի ... ցան քննութեան եւ ամ... Զ. դասարանէն Է. անցան...

«Այլ եւս հայ որբ... շատ լաւ կը ճանչնան ... զուն, կը հասկնան ... նակիններուն երկեր, ... նաատեղծներուն առանձ... կ'արտասանեն, այնքան ... մով որ դմեզ կը յուզեն...

«Մեր քերականութեա... բանութիւնը (Leologia)... բականական կանոններ... մաձայնութիւնը իրենց ... նօթ են. ընդարձակօրէն ... լով ամէն նիւթի վրայ... պատասխաններովը պայ... րեն իրենց անհման վար... ներուն։ Եւ ոչ միայն ... հանդիսացան լեզուի ... թուաբանութեան, գծագ... պատմութեան, աշխարհագ... թեան եւ կրօնագիտութե... ալ մինչ իրենց պատա... րը պատրաստ, յստակ, ... որոշ էին։

«Ձեռագործներու մէջ ... թելի են, հետաքրքրական... ցեղութիւն մը իրենց ... ուր կարելի է զմայլիլ ... նուրբ եւ ճաշակաւոր ... ծեր։

«Երգին մէջ, կրնա... կատարելութեան կը հա...

«Հայաստանի մէջ ... կիրքով կը մշակուի երգ... ցումի կատարելութեան ... թեան եւ բարոյական... անհրաժեշտ գործօն մը ... ուած է երգը, այն յարա... թեան համար, որ կայ ... կրօնական ու հայրենասի... զգացումին մէջ։ Արիւ... արցունքով գրուած հայր... մէջ, մարտիրոս մեծ ժողո... մեծ կիրքը կը զգացուի։

«Բայց այսօր, հայ ... ներ, ձեզ համար առ... արժանիքին համապատա... մրցանակբաշխութեան... երգեր արձագանգ պիտի ... այս սրահին մէջ։

Սատուած օրհնէ ձեր ... նիքը, զայն ազատ, ... բաւոր վերադարձնէ ... ձեր գեղեցիկ եռագոյն... ազատօրէն արեւուն եւ ... եւ ձեր երգերը, այլեւս ... տառապանքի, այլ ... թեան մը, յաղթական ... բարձրանէին արձագանգ ... ձեր սիրելի հայրենիքի... տավայրին մէջ։ (Խուռն...

Յետոյ որբուհիները ... հայերէնէ իտալերէն երգ... զանցներ կատարեցին ... տասանաւորները խաղեր... գերու գրուած էին հայ... տաղաչափ երգիչ ... տեղծ Renzo Pezzani...

Փառապանծ G. B... օրուան պաշտօնական ... խօսք, խանդավառութեա... եւ յուզեց ամբողջ ... ըը, պատկերացնելով ... տանի փառքը եւ անոր ... րտութիւնը, մարտիրո... մը, որուն խլեակներն ... բիւրաւոր հէք որբուհին... այսօր Թորինօ քաղաք... պնդականօրէն իր մէջ ... ընկալէ։ Խրախուսեց ... ժողովուրդը որ ազէ... նայ, նուաղեցնելու ... եւ աքսորանքի դառն... այս որբուհիներուն եւ ... հայ ազգին։

Յետոյ տեղի ունեցաւ...

ՊԱՏԻՒՆԻՆՉ

ՊՐՈԼԵՏ ԳՐՈՂՆԵՐ

«Վազրիկ ջան,

մի քիչ էլ խօսեմ Երեւանի մի քանի պօէտների, մեր պրոլետ գրողների մասին:

Ախր, ինչ եր չենգրումնրանք: Ախր, ինչեր չեն գրում նրանք: ամէնքն էլ ամենօրինակ բանուէլ տիմ տրուէլ, էլ ցավատուէլ թոյին աշխարհում: Ախր, կարծես խենթացել են կողոպտել նրանք. Ենքան ծարուտ են յիմար յիմար խօսքերով: Գրում են 4 քառեակ անուն, մէկ էլ իրանց փողոցի անուն, մէկ էլ չորս կարմիր քառ, մէկ էլ ստորագրութիւն պրծա՜ւ.

Թիֆլիզից Գիթլիգ,
Գիթլիգից Գառրա,
Հրազդան ու Զինմաչոն,
Մինչեւ Զըհանկա
Գրկում են ու գալիս,
Ուզտերն ու էշերը…
Արեւը,
Մի Լէնին,
Տաքացնում է նրանց…
Ուզտերն ու էշերը
Յանում են,
Յանում են
Փաղափար…»

Մի ուրիշը գրում է թէ «Մոսկուան էր ուղտապան, Յիսուսն էր իշապան (մեղա՛, քեզ, Տէր) Լէնինն է պրոլետապան»:

Է՛լ լեզուի մասին չեմ խօսում: Ցո՛, մեր ուրբ հայերէնը գինել են ռուսական աղցան: Ախ՛ նրանց շինարարութիւնը՛

Մի քանի օր առաջ էդ շրջայի զարնելից պրոլետ գրողներից մէկը գրածի «պրոլետար էշ»ի մէջ գտնում է մի ըմբոստ մուզիկա» Հիմի պրոլետ գրողները խառնում նստում են ու գամբացնում են էշը: Էդ շան լակոտները լաւ են իմանում էշը զամբացնելու կերպը: Էշը զամբացում թէ չէ բոլորը մէկ ծամելով են սարքում:

Ցնտոյ նուրջնչում ու գրում.

Է
Էշը
Ոյժ
Ցամառ…
Նա սինվօլն է
Մեզ համար
Փօլշեվիզմի…
Զայնը
Նման է

փոթորկոտ, ըմբոստ մուզիկայի

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

"ԿՈՐՋԻ ԿՐՕՆՔԸ,,

Մարտակոչի Թղթակիցը կը գրէ (13 Յուլիս).—

Ախալքալաքի գաւառը ազգութիւններու թանգարան է ամէն ազգի եւ լեզուի ներկայացուցիչներու մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն Հայերը, որոնք 1830ին Էրզրումէն գաղթելով հաստատուած են այս գաւառին մէջ: Քրիստոնէութիւնը, որուն յարեցան Հայերը ուրիշ ժողովուրդներէ առաջ (301ին), շատ քիչ թափանցած էր իրենց հոգիին մէջ, շնորհիւ շրջապատող գաժան բնութեան եւ բանապետական խստութիւններուն: Այնպէս որ շուտով սկսան թօթափել զայն, շնորհիւ մանաւանդ պոլշեւիկեան նոր վարդապետութեան հարուածին: Այժմ, Հայերու մէջ անկրօններու թիւը կը հասնի հարիւրին 45-50 համեմատութեան: Թէեւ կղերականները գաղտնօրէն ու միշտ քարոզութիւններ կը կատարեն սակայն գիւղացիները հետզհետէ կը հեռանան կրօնքէն: Արդէն ժողովուրդը ինք կը կատարէ երբեմն անաստուածութեան մեծ արտայայտութիւններ, յետոյ եկեղեցական տուրք չի վճարեր, եկեղեցի չերթար, կրօնական պսակ, թաղում ու մկրտութիւն չընդունիր, եւ բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ «անաստուած է»: Միւս կողմէ դպրոցներու, ակումբներու մէջ բուռն աշխատանք կը կատարուի տարածելու համար անկրօնութիւնը: Մանաւոր դասախօսութիւններ կը կատարուին «կորջի կրօնքը»:

ԹՈՒՍԹՈՎԻ ՀԱՅԿ ԴՊՐՈՑԸ

Տարեվերջի ամփոփագրերին համաձայն, դասախօսութիւնները սկսած են 13 Սեպտ.ին, երբ դեռ նորոգութիւնները չէին վերջացած: Աշակերտներու թիւը կ'անցնէր 400ը, վերջերը իջաւ 352ի, որովհետեւ գիւղացիները վերադարձան գիւղ, եւ դպրոցը կեդրոնէն հեռու ըլլալով, շատերը հեռացան:

ՏԻՖԼԻՍԵԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԿՐԱՊՈՏԿԻՆԻ ՀԱՅԵՐԸ.— 1918ին, պատերազմի պատճառով, 3000 Հայեր գաղթելով հասան Կրապոտկին (Հիւս. Կովկաս): Այժմ կ'աշխատին իբրեւ բանուոր կամ արհեստաւոր Սակայն իրականին մէջ հողագործ ըլլալով, կը փափաքին որ հող տրուի իրենց, մշակելու համար զայն:

ՍԱԳԱՐԷՋՕ.— Սագարէջոյի մէջ, որ կը գտնուի Թիֆլիսէն 55 քիլօմեթր հեռու, կ'ապրին 120 տուն Հայեր, գիւղաքաղաքը ունի ամէնը 2000ի մօտ բնակչութիւն մը):

«Գիւղաքաղաքին շուրջը փռուած են անուշաբոյր այգիներ ու պարտէզներ: Թարմ, զովաշունչ եւ սառնորակ աղբիւրներ ցայտում են ամէնուրեք վառ շիթեր, որ եւ իրենց յորդ ջրով կենդանութիւն են տալիս մարգու: (Մարտակոչ, 12 Յուլիս)

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ…

«Փրավտա» կը գրէ 25 Մայիս

Եարցիվի (Սմոլէնսքի շրջան) մանարանը 1922ին ունէր 44 հազար ճախարակ, 1125 նոր métier, *Մեքենաներուն անիւները չէին դառնար ու կը ճանչէին, ժանգոտած կաթսաներուն մէջէն շոգին կը փախչէր ու կը սուլէր: Շնորհիւ սովետական շինարարութեան, 1926ին կանգնած էր մեքենական հսկայ նոր գործարան մը, ուր կը դառնային 130,000 ճախարակներ, եւ 2300 նոր կը բանէին:*

Ու, դարձեալ, նոյն պոլշեւիկ «փրավտա»ն է, որ կը խոստովանի թէ «ի՞նչ սուղի նստաւ այդ շինարարութիւնը»:

Բանուորները բնակարան չունեցան մինչեւ գործարանին վերաշինութիւնը ժամանակը, սիֆիլիսը եւ հարսանիքը ակերներ կը գործէին անոնց մէջ: Հարիւրաւորներ կը մեռնէին թոքախտէն: Վերջապէս, 1926ին, գործարաններու կոմիտէին նախագահը, սէնատրաններու համաժողովին մէջ, յայտարարեց թէ անյապաղ պէտք է բնակարան շինել բանուորներուն համար: Այդ տաղաւարներուն մէջ, ուր կը բնակէր բանուորներուն մեծամասնութիւնը, իւրաքանչիւրին կ'իյնար միջին հաշիւով 5 քառ. արշին (փոխանակ 20ի): Տաղաւարները՝ խարխուլ ու կիսաւեր, նալող իսկ չկար: Հակառակ կառավարութեան յայտարարած վարկերուն, կոպէկ մը չէ տրուած շինարարութեան համար:

Բանուորներէն մաս մըն ալ կը բնակի խրճիթներու եւ նկուղներու մէջ: Խրճիթներ կան, որ աւերակ դարձած են եւ սակայն բանուորները չեն լքեր զանոնք: 10 մեդրնոց հիւղակի մը մէջ կը բնակին 7—9 բանուոր: Խեղճերը կը հարցնեն թէ վերջը չը՞պիտի գայ բնակարանի այս անտանելի տագնապին:

Թոքախտը յուռ կը հնձէ, փետրուար ամսուան մէջ մեռան 10 բանուորներ միայն թոքախտէն: Սիֆիլիսի մասնագէտ մը միայն մէկ մասնագէտ) քննելով այդ 15,000 բանուորները, տեսած է որ 1000 հոգին վարակուած են սիֆիլիսով: Եւ այս է գին «շինարարութեան»:

ՆՈՐ ՊԱՐ ՄԸ.— Լոնտոնի մէջ պարի 700 մասնագէտներու կողմէ յղացուած ու պատրաստուած է նոր պար մը, որ պիտի կոչուի Եէյլ, անունովը Մ. Նահանգներու նշանաւոր Եէյլի համալսարանին: Այս պարը խառնուրդ մըն է զանազան պարերու, եւ իբր ընդհ. տպաւորութիւն կարելի է ըսել թէ ծանր պար մըն է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ՈՐԲԵՐ

Մոնլէրի (Montlhery) *փարիզի փոքր մ'Օրլէանէն 1.30 ժամ հեռաւորութեամբ քաղաք մըն է, ունի երկու գիշերօթիկ դպրոց մանչերու:* Institution A. Prou *բուռած դպրոցին մէջ կ'ուսանին 14 հայ որբեր, որոնցմէ ոմանց կ'օգնեն իրենց պարագաները, իսկ մեծ մասին ծախքերը կը հոգայ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը: Այս հոգատարութիւնը արժեցնելու համար մեր որբերը մեծ ջանք ու եռանդ կը թափեն: Այդ արդիւնքը տեսնուեցաւ իրենց ամավերջի հանդէսին մէջ, որուն հրաւիրուած էինք: Հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի 24 Յուլիս ժամը 2.30ին: Ներկայ էին տեղւոյս եօթը հայ ընտանիքները եւ Ֆրանսացիներու խուռն բազմութիւն մը:*

Հանդէսը սկսաւ հինգ աշակերտներու նուագած ջութակով: Ջութակահարներէն մէկը Հայ էր՝ Հայկազուն Քէֆիլեան, որ միայն 9 ամիս դաս առած էր եւ յաջողած էր հանդէսին նուագել: Միւսները քանի մը տարիներէ ի վեր կը հետեւէին: Մեծ յաջողութիւն գտաւ փոքրիկն Վարդան Վարդանեան, 5 տարեկան, իր զուարճալի դերին մէջ: Երեք անգամ ծափերու արժանացաւ:

Գեղարուեստական մասը լրացաւ ժամը 5ին, որմէ վերջ կատարուեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը, ի ներկայութեան քաղաքապետին եւ որբերու ընդհ. փոխ-նախագահին:

Հայ հինգ շրջանաւարտներն են՝ Ժամագործեան, Ս. Զաքարեան, Հայկազուն Քէֆիլեան, Թ. Տէր Ստեփանեան, Լ. Չիլինկիրեան: Քաղաքապետը շնորհաւորեց Ժամագործեանը, որ առաջին եղած էր: Բոլորին ալ արժէքաւոր մրցանակներ տրուեցան:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՔԷՖԻԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի 24 Յուլիս Stade de Palamaի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ տեղի ունեցան ատարականներու աթլէթիք մրցումները: Կը մասնակցէին 20 Սպանիացի, 12 Իտալացի, 9 Գերմանացի, 7 Հայ, 2 Յոյն եւ Թուրքերու կողմէ Անտոնեան անուն Հայ մը: Երկսեռ բազմութիւն մը ներկայ էր այս միջազգային մրցումին, որ տուաւ հետեւեալ արդիւնքները.

100 մեդր վազք.— Ա.— Մամիկոնեան, Բ.— Տէրտէրեան, Գ.— Մկրտիչ Միլտոնեան, Դ.— Միխալիտիս: *200 մեդր վազք*.— Բ. Յաղթեցաւ Մամիկոնեան, իսկ Գ. Միլտոնեան: *400 մեդր վազք.*— Բ.՝ Մամիկոնեան, Գ.՝ Երկաթենց: *800 մեդր վազք*.— Ա. եւ Բ. երկու Սպանիացիներ, Գ.— Երկաթենց, Դ.— Վաճան: *1500 մեդր վազք.* Դ.— Ցակոբ: *3000 մեդր վազք.* Դ.— Վարդգէս, Ե.— Լեւոն: *Երկայնութիւն ցատկել.*— Ա.— Մամիկոնեան (6 մեդր 06), Բ.— Միխալիտիս, Գ.— Տէրտէրեան: *Սկաւառակ նետել*.— Ա.— Անտոնեան (29 մեդր 65), Բ.— Բէքմէզեան, Գ.— Միսաք: *Նիզակ նետել*.— Բ.— Միսաք, Գ.— Փօղոս: *Գունդ նետել*.— Բ. Մամիկոնեան, Գ.— Անտոնեան:

Կ'արժէ շնորհաւորել բոլոր հայ մարզիկները որոնք պատիւը աւելցուցին թէ Հ. Մ. Ը. Միութեան եւ թէ իրենց ազգին:

Ս. Մ.

ՓԻՒՎԱ.— Վերջերս տեղւոյս հանդուրն երիտասարդներուն փափաքին համաձայն, յաջողեցանք կազմել Հ. Մ. Ը. Մ.ը: 21 մարզիկներ շուտով սկսան իրենց փորձերուն: Կիրակի 24 Յուլիսին խուռն բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցաւ՝ Ա. վազքի մրցումը, 10 քիլոմեդր: Առաջնութիւնը շահեցաւ Գ. Մկրտիչ Ճիզմէճեան՝ 48 վայրկեանէն, Բ. ԳԳ. Սամփսոն Ալաջեան եւ Խաչիկ Ժամկոչեան: Գ. Գ. Օննիկ Երեմեան:

ԳԵՂԱՄ ՍԵԹԵԱՆ

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Ցուրիայէն, Պուլկարիայէն, Ցունաստանէն, Ճեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՀԱՅՐԸ.— Մօնթօպանիմէջ, ծերունի Տէնուայէ գաւաթ մը օղիէն ըմպելի խմելէ յետոյ կացինը կ'առնէ եւ կը մտնէ իր հիւանդ տղուն սենեակը: Հիւանդը, 19 տարեկան, տարիներէ ի վեր գամուած էր իր անկողինին: Հայրը կացինով կը կտրէ գլուխը: Յետոյ ածելին կ'առնէ ու կ'երթայ պարտէզ, իր վիզն ալ կը կտրատէ եւ ծառէն կը կախէ ինքզինքը:

Նամակով մը, որ սենեակին մէջ ձգած էր, իր երկու զաւակներուն կը կտակէր . . . խրատներ: Անոնց կը բացատրէր թէ չէր կրցած տոկալ իր հիւանդութեան, թէ՝ աւելի տառապելու ալ միտք չունէր:

ԽՈՂԽՈՂՈՒԱԾ ՀԵՐՈՍԸ.— Մօնթէ-Քարլոյի նշանաւոր խաղարաններէն մէկուն մէջ, Ռումանացի մը, Քօմթիչ Ռատոմիլլօ, վրէժխնդրութեամբ՝ պէնզին կը լեցնէ սրահին մէջ հրդեհելու համար շէնքը: Խուճապ մը կը սկսի, եւ հայելիներ, ապակիներ ջարդուփշուր կ'ըլլան: Պահապանները կ'աշխատին բռնել Ռումանացին, որ պատուհանէն կը ցատկէ վար կը կոտրին ոտքերը: Արեան շրջանին խափանուելով, անմիջապէս կը մեռնի:

ՆԱՒԱՆՋ.— Աւետարական տան մը պատուհաններէն Արմանդ Թէյ կը սիրէր տիկին Ռընեօնը: Ռւստի բարեկամացան, սենեակները մէկի վերածեցին: Արդարութեան համար ըսենք որ Թէյ շատ կը սիրէր «իր» տիկինը, սակայն տարփա պատճառ մը չէր որ երբեմն չծեծէր զայն:

Տիկինը ձանձրացաւ ծեծ ուտելէն: Առտու մը հեռացաւ, ալ չվերադարձաւ: Սենեակները երկուքի բաժնուած էին նորէն, միայն թէ Թէյ չէր գիտեր այդ սենեակին տեղը: Վերջապէս լուր տուին թէ փօրթ-Սէն-Փիէրի վրայ ծաղկաճառ մը քովը առած է կինը: Գնաց հարցաքննելու: Ծաղկավաճառը արհամարհական պատասխաններ կուտայ: Թէյ բարկացած, հանեց ատրճանակը եւ երեք անգամ կրակեց ու փախաւ:

ԴԻՒՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ԽԵՂԴՈՒԻՆ.— Պորտոյէն երկտասնեակ մը դեռատիներ արշաւանք մը կազմակերպեցին դէպի Մուշիկ լիճը: Լիճին եզերքը փառաւոր ճաշ մը ընելէ յետոյ, ոմանք ձկնորսութեան ելան, ոմանք ալ նաւակ նստան լիճին վրայ: Ռիւքէ եւ Ցալյար զուարթութեամբ կը թիավարէին, երբ տեսան որ Մէրսիէ մինակը նստեր է եզերքը: Թիավարելով մօտեցան, նոյն պահուն Ցալյար նետուեցաւ ջուրը լողալու համար եւ յանկարծ սկսաւ օգնութեան աղաղակներ արձակել: Արդեօք արիւնախո՞ւմ ունեցաւ: Մէրսիէ ջուրը նետուեցաւ եւ լողալով հասաւ խեղդուող դեռատիին մօտ Ռիւքէ նաւակով կը փութար օգնութեան, սակայն նաւակը չհասած, լիճին երեսը եւ լան Մէրսիէ եւ Ցալյար: Ցալյար խնձի պէս փաթթուած էր Մէրսիէի թեւերուն որ կը պոռար «Մի բռներ ձեռքես, մի՛ բռներ»:

Յանկարծ երկուքը միասին կորսուեցան խեղդուած էին:

ԴԱՇՑԻ ԳՈՂԵՐ.— Փլէսիս-Պուշարի շրջակայ բոլոր դաշտերուն վրայ, գետնախնձորի արտերուն մէջ շարունակ գողութիւններ կը պատահէին վերջերս: Հողագործները կարգով պահապանութեան կեցան գիշերները:

Առջի գիշեր ալ, երկու բանուորներ տոպրակները առած, գողութեան գացած էին, երբ պահապանները կրակեցին: Գողերէն մէկը, Ցելթօմպէ, վիրաւորուեցաւ ու մեռաւ, միւսը փախաւ: Ոճրագործ պահապանները ձերբակալուեցան:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՑԱԸ

ՑՈՒՑԱՌՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Այո՛, եւ կ'երեւի թէ այս անգամ լուրջ է: Ճերմակ կազմակերպութեան պատկանող շատ մը լրտեսներ յաջողած են սահմանը անցնիլ եւ տուն մը Մոսկուա ձեռք ձգեր են, երթալու համար տեղ մը ուր պէտք չէ որ հասնին:

Լսելով այս յայտարարութիւնը, որ իմ անձիս շուրջ կը դառնար, առաջին մտածումս եղաւ այն թէ՝ մէջտեղ ելած էի: Պաշտպանս պահած էի սակայն եւ պարտաւոր էի ըստ այնմ գործելու: Պուտիէննի շարունակեց.

— Եթէ մեր տեղեկութիւնները ստոյգ են, ինչպէս առարկայ լրտեսները երկու հոգի են, Ռուս մը եւ Անգլիացի մը: Սահմանը անցեր են օդանաւով, ու թէեւ մեր գործակալներէն մէկը որ ճերմակ կազմակերպութեան մէջ կը գործէ եւ այս պատճառաւ ալ իր տեղեկութիւնները շիտակ ըլլալու են, մեզ իմացուցած էր անոնց մեկնումը Ռիկայէն, բայց նորէն մեր ձեռքէն փախան:

— Գէ՞շ բան:

— Այո՛, մանաւանդ որ վստահաբար գիտենք թէ՝ անոնք հոս ունին բազմաթիւ մեղսակիցներ, որոնց մասին Չեկան ոեւէ տեղեկութիւն չունի: Արդ, եթէ յաջողինք ձեռք անցընել այս երկու լրտեսները, ի հարկէն տանջանքով,— զանոնք պիտի ստիպենք որ մեզի յայտնեն իրենց մեղսակիցներուն անունները, նաեւ իրենց գործունէութեան միջոցները:

Կատարեալ պիտի ըլլար բայց ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս պիտի կրնանք զանոնք ձեռք անցընել:

— Ես ալ չեմ գիտեր սակայն փնտռելը որ նման գործերու մէջ հնարք մըն է, Թելադրեց ճերմակներէն որ այս երկու լրտեսներուն հետապնդումը յանձնէ իր քաղաքական ոստիկանութեան ամէնէն վարպետ գործակալներէն մէկուն, որ Անգլիայէն կուգայ եւ երկու օրէ ի վեր Մոսկուա ըլլալու է:

— Բայց, այն ատեն փրկուած ենք:

— Երդ չուտ չերթանք իրօք եթէ մեր գործակալը զէմ քով կը ճանչնայ լրտեսներէն մէկը, այս վերջինն ալ զինքը կը ճանչնայ. երկու հաւասար խաղացողներ են ուրեմն: Արդ, յաջողելու համար մեր գործակալը որ անշուշտ հոգեբանութեան տակ առնուած ըլլալու է Մոսկուայի հակայեղափոխականներուն կողմէ, պէտք է որ քաղաքէն հեռանայ ծպտուած, այնպէս որ մարդ զինքը չճանչնայ:

— Շատ ճիշդ:

— Նոյնպէս պէտք է որ իրեն ընկերակցողը բոլորովին անծանօթ մէկը ըլլայ եւ չճանչցուի հակայեղափոխականներուն կողմէ, եթէ ոչ չպիտի դժուարանային երեւան հանելու:

— Անշուշտ:

— Ահա թէ ինչո՛ւ այս առաւօտ ազգականդ տեսնելով մտածեցի թէ հիանալի կերպով մեր մարդուն գործին պիտի գայ. նախ որովհետեւ զինքը չեն ճանչնար ճերմակները, որ մօտէն ծանօթ են Չեկայի պաշտօնէութեան եւ յետոյ, վստահ եմ, անոր պէս ճարպիկ ինքնաշարժի վարիչի մը հետ մեր գործակալը վտանգի չպիտի ենթարկուի:

— Շատ լաւ մտածուած է, ըսաւ Քոփլօֆ, բայց կը կարծե՞ս թէ երկար ատեն պէտք ունենաս ազգականիս:

— Չեմ կրնար ըսել. այդ կախում ունի այն ժամանակէն որ մեր գործակալին պէտք է, անվտանգ դարձնելու համար երկու լրտեսները: Արդ, քանի որ հոն՝ ուր պիտի երթան՝ Սիպերիոյ խորը կը գտնուի…

— Սիպերիոյ խո՞րը, բացագանչեցի. բայց դժոխքին անկիւնն է:

— Այո՛, ըսաւ Պուտիէննի խնդալով, իրօք դժոխքին անկիւնն է:

— Կրնա՞մ գոնէ գիտնալ քաղաքին անունը, ուր երթալու ենք:

— Անպատեհութիւն մը չեմ տեսներ. քաղաքին անունը Էքաթերինպուրկ է:

Էքաթերինպո՞ւրկ, Արգիլուած քաղաքը, Այն քաղաքը, ուր Իփաթիէֆի տան մէջ սպաննուած էր կայսերական ընտանիքը: Էքաթերինպո՞ւրկ, պաշտօնիս նպատակէ՞տը..

Իմ կողմէս տխմարութիւն եղած պիտի ըլլար մերժել առիթը, որ ինքնին կը ներկայանար, մանաւանդ որ այդ եղերական գիշերէն յետոյ, քաղաքը մեկուսացուած ըլլալով Ռուսիոյ մնացեալ մասէն, ոստիկաններու եւ զինուորներու երրեակ շղթայ մը կը պահպանէր անոր մուտքը եւ շատ դժուար էր ներս մտնել:

Հոն մտնելու համար, մասնաւոր արտօնութիւն պէտք էր, որ միայն կեդրոնական Չեկան կուտար:

Անշուշտ, բացայայտ է, այդ արտօնութեան չպիտի սպասէի քաղաք մտնելու համար, եւ մէկ կամ միւս կերպով, պիտի յաջողէի նպատակիս հասնիլ. բայց որքա՞ն ջանքերէ եւ վտանգներէ յետոյ:

Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

առաւելութիւններուն մասին, քաջութիւն արթնցնելու համար ժողովուրդին մէջ, որ վերջերս սկսած էր տրտնջալ թէ ներոպացիները անյաղթելի միջոցներ ու զէնքեր ունին։

∴ Զինուորական գործերու վարիչ Ունշլիխթ ճառի մը մէջ կը յայտարարէ թէ կարմիր բանակը պիտի կրնայ սարսափեցնել աշխարհը իր պատերազմական օդանաւերու հոյլերով եւ թունաւոր կազերով, որոնք աւելի մահացու են քան մինչեւ հիմա ճանչցուածները։

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կ'ըսէ թէ պոլշեւիկ գործավարը կ'ակնարկէ թունաւոր նոր կազի մը, որ «պէրսօլ» կը կոչուի եւ որուն գաղտնիքը կը պատկանի Հիւս. Գերմանիոյ քիմիական արտադրութեանց տունի մը։ Երեք տարիէ ի վեր այս տունը գործ կ'ընէ Մոսկուայի կառավարութեան հետ եւ Սամարա նահանգին մէջ գործարան մը հաստատած է' յիշեալ կազը պատրաստելու համար։ Գերման քիմիագէններ եւ երկու բժիշկներ Մոսկուայի հաշուոյն կ'աշխատին' այս կազին ազդեցութիւնը ուսումնասիրելու համար մարդկային մարմնին վրայ։

Անգլ. ռազմափորձերը կը շարունակուին

Անգլիական օդային հսկայ ռազմափորձերը սաստկութեամբ շարունակուեցան անցեալ գիշերուան ընթացքին։ Դատաւորներուն կարծիքով, պատերազմի ժամանակ, օդային յարձակումները պիտի կրնան քանդել մայրաքաղաքին բազմաթիւ թաղերը։ «Իմփինկ Սթանտարտ»ի համաձայն, «թշնամի»ին յարձակումները կրնան մասնաւորաբար Զրլզի եւ Կրինուիչ թաղերը աւերակի վերածել։

Վերջին 24 ժամուան ընթացքին մայրաքաղաքին վրայ «թշնամին» կատարեց 28 յարձակում։ Պաշտպանողական ուժերը, ճիշդ է որ յաջողեցանետ դարձնել բազմաթիւ «թշնամի» օդանաւեր, նոյնիսկ մաս մըն ալ առիպեցին վար իջնել։

Օդանաւային շրջանակներու յայտարարութեանց համաձայն, ռազմափորձերը ցոյց տուին Անգլիոյ օդային պաշտպանութեան տկար կողմերը։ Օդանաւային զինուորական կազմակերպութիւնը մեծապէս օգտուեցաւ այս դասէն։

Ռազմափորձերուն ընթացքին, 800 հոգի, որոնց մէջ կան հանգստեան կոչուած ծովակալներ, զօրավարներ, գիւղացիներ, ոստիկանական պաշտօնեաներ, պատուելիներ, կամաւոր արձանագրուեցան եւ գործօն ու օգտակար մասնակցութիւն մը ունեցան ծանուցանելու համար «թշնամի» օդանաւերու երեւումը։

Նաւային զինաթափութիւնը եւ Անգլիա

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն պարզեց կառավարութեան տեսակէտը նաւային զինաթափութեան մասին։ Ինչպէս կը յիշուի, Ժընեւի խորհրդաժողովը ընդհատուած էր' անգլիական պատուիրակութեան Լոնտոն դառնալուն պատճառաւ։ Նախարարը մասնաւորապէս պնդեց այն էական զանազանութեան վրայ, զոր պէտք է ընել մեծ եւ փոքր մարտանաւերու միջեւ' Ուաշինկթընի մէջ մեծ մարտանաւերու համար ընդունուած սկզբունքները կարելի չէ գործադրել փոքր յածանաւերու մասին։ Այս վերջիններուն համար պէտք է նկատի առնել իւրաքանչիւր ազգի աշխարհագրական դիրքը։ Եթէ սակայն անկարելի ըլլայ համաձայնիլ փոքր յածանաւերու թիւին մասին, կարելի է ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը կնքել անոնց շինութեան մեթոտներուն վրայ։

Անգլիական պատուիրակները մինչեւ վերադարձնան եւ պիտի առաջարկեն հետեւեալ պայմանները.— 1.— Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 90,000 թոնո ընդծովեայ եւ 180,000 թոնո թորփիլանաւ.Ճափոն'մէկ երրորդ պակաս պիտի ունենայ։ 2.— 300,000 թոնօ' ամէն կարգի յածանաւերու համար։ 3.— 10,000 թոնոնոց եւ 8 մատնաչափնոց յածանաւերուն համար համեմատութիւն ընդունիլ 12-12-8, կամ ի հարկին 15-15-10։ 4. Յածանաւերու երկրորդ դասակարգ ընդունիլ 7,500 թոնօ, 6 մատնաչափնոց թնդանօթներով։ Կը կարծուի թէ խորհրդաժողովը բոլորովին չվիժեցնելու համար առժամեայ համաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ գոյացնել։

Պոլշեւիկները Աֆղանիստանի մէջ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կ'իմանայ թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը վերջին ամիսներս տենդագին գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ Աֆղանիստանի մէջ։ Եւ կ'աւելցնէ թէ, եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այն լուրին, որուն համաձայն ռուս օդանաւորդներու եւ մեքենավարներու պիտի յանձնուի Աֆղաններու օդային կազմակերպութիւնը։

Փարիզ — Նիւ Եորք թռիչքը արգիլուած

Նախարարական խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ ֆրանսական զինուորական օդանաւերով Փարիզ—Նիւ Եորք թռիչքը կատարելու խնդրովը։Ժողովէն վերջ, պատերազմական նախարար Փէնլըվէ յայտարարեց թէ զինուորական իշխանութիւնը թոյլ չպիտի տայ որ բանակին պատկանող ո եւ է օդանաւ Ատլանտեանը կտրելու փորձ ընէ, մինչեւ որ անոնք օժտուած չըլլան անհրաժեշտ կատարելութիւններով, մասնաւորապէս ծով իջնելու գործիքներով։

Օդանաւորդ Քօսթ, որ կը պատրաստուէր մօտ օրէն ճամբայ ելլել, հիմա չպիտի կրնայ մեկնիլ։

Կը կարծուի սակայն թէ ֆրանսական ընկերութիւններ իրենց հաշուոյն պիտի յաջողցնեն Քօսթի մեկնումը։

Հարիւր տեղնոց օդանաւ մը

Նիւ-Եորքի մէջ Տորնիէ օդանաւերու ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ, իրենց գործարաններուն մէջ սկսած են պատրաստել ջրօդանաւ մը, որ պիտի կրնայ փոխադրել հարիւր ճամբորդ։ Ջրօդանաւը պիտի ունենայ 12 շարժանիւ։ Այս հսկայ օդանաւերը ապահովաբար գալ գարնան փորձեն Ատլանտեանը անցնիլ Ասորեան կղզիներուն վրայէն։

Նոր երկրաշարժ

Մոնթէլիմարի եւ շրջականներուն մէջ երկրաշարժի ցնցումներ տեղի ունեցան Յուլիս 25—26ի գիշերը։

Նոյնպէս, Եէնայի (Գերմանիա) շարժագիրը կը հաղորդէ ցնցում մը Նուրէմպէրկի շրջանին մէջ։ Ցնցումէն վերջ, գրեթէ չորս երկվայրկեան լսելի եղաւ խուլ աղմուկ մը երկրիս մէջէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Գ. Գնդամ Խերիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս' կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Մարսէյլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Մարսէյլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Երջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Շափ Պօն Թէաթրի մէջ։ Կը խօսի ընկ. Աբօեան։ Երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ' Մ. Մարութեանէ, Շ. Սարեանէ եւն.։

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

Երբ Իտալիոյ նախարարապետը Մուսոլինի եւ ֆաքիր Թահիրա պէյ մտերմաբար կը տեսնուէին Քիճիի պալատին մէջ, «Արդեօք որքան հպարտ կը զգայ ձեր ազգը ձեզ նման հրաշագործ մը ունենալուն համար», ըսաւ Մուսոլինի։

Թահիրա պէյ լռեց։

Ներկայիս հայ Ֆաքիրը վերադարձած ըլլալով Փարիզ, կը սկսի իր ապշեցուցիչ փորձերուն Théatre Antoineի մէջ (14. Bld. de Strasbourg) վաղը' 30 Յուլիս Շաբաթ գիշերէն սկսեալ, ինչպէս նաեւ կիրակի ցերեկ եւ գիշեր։

Գիները խիստ ժողովրդական

Արի Տիկին Ա. Խաչիկեան, Տիար Զարեհ Քիթապճեան, Գ. Լեւոն Գեւոնեան, Արի Տիկին Թ. Չարիկեան եւ զաւակունք, Գ. Վահան Չարիկեան, Տէր եւ Տիկ. Անթուան Չէքիճեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քիթապճեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Արի Տիկին Զ. Գէրպէրեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Ոսկեան Խաչիկեան (Պոլիս), սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ազգական, ամուսնոյն, քեռօրդւոյն եւ ազգականին'

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Ծնեալ' ԽԱՉԻԿԵԱՆ

դառնագէտ մահը' 22 տարեկան հասակին, որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի ժամը 4ին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը' Շաբաթ առաւօտ ժամը 11ին' Route de St. Leu, Enghien les-Bains. Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի ժամը 10.20ին.

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Փօն-տը-Շէրիի Նեթակոմիտէի ժողովը վաղը Շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 7ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին ռավորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնառար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

ԲԱՐՁՐ Հայքի Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Եր. երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցարանը։ Օրակարգ. Եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, ժամուլի հարց' 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի 57 Rue Bernard du Bois Barի սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին վաղը շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ռօնի սու Պուայի մէջ կազմուելիք մասնաճիւղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, կայարանին դէմ Ռօնիի. Նուազի լը Սէքի, Պօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօնպլի, Կանեիի, Նէօյիի Փլէզանսի, Նօժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբուին Քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն համախմբար անտառ երթալու համար: Կը հրաւիրուին անդամները, բնամենոր ներկայ ըլլալու ժամադրավայր մտաւին առնելով իրենց ընթրիքը

ԴԻՐԱՍՍԱՆԱԳԷՏ Յ. Զարիֆեանի յուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ «Յ ԱՌԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5

ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐ

(Ուսումնասիրութեամբ' ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

Գ Ի Ն 20 Ֆ Ր Ա Ն Ք

Դիմել' «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռոշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris եւ կամ հեղինակին' A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ՆԼԱՒ

ՍԱԼՕՆԻ ԶԱՐԴԸ

ԶԱՆԶՐՈՅԹԻ ԺԱՄԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Գին' 30 ֆրանք

Ամերիկա' 1 տոլար 50

ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ	L. St.
Տոլար	Dollar
Մարք ոսկի 100	Mark
Թրքական Ոսկ.	L. Trq
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Medjidie
Լեւա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր Ֆօնսիէ 1	Cr. Fonc Eg
» II	»
» III	
Թուրքիոյ Լոթ.	Lots turcs

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	
ՖՐԱՆՍԱ	[illegible]
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	
ԻՏԱԼԻԱ	[illegible]
ԱՄԵՐԻԿԱ	[illegible]
ԵՒՐՈՊԱ	[illegible]

ՇԱԲԱԹ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1927

30 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 402

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Դպրոցական տարեշրջանի փակման առթիւ կ'ուզենք կարգ մը խորհրդածութիւններ ընել։

Մինչեւ հայ ժողովուրդի գանգուածային գաղթը, այնքան կենսական կարեւորութիւն չէր ընծայուեր գաղութահայ դպրոցական գործին որքան այժմ, քանի որ Թրքահայ զանգուածը գրեթէ իր ամբողջութեամբ կ'ապրի գաղութներու մէջ։

Կ'ըմբռնենք բոլորովին այս բազմութիւններու կրելիք դժուարութիւնները կրթական գործը կազմակերպելու ճանապարհին վրայ, սակայն, գիտենք նաեւ կրթութեան սիրահար այս ժողովուրդի զոհողութեան մեծ ոգին, որ կը փորձէ հարթել ամէն խոչընդոտ։

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին տարուբերող բազմութիւնները, համեմատական չափով կայուն վիճակ մը ստացած են եւ նոյն համեմատութեամբ ալ կրթական շարժումը սկսած է կենդանութիւն ստանալ, գաղութներու մէջ։ Վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին, զանազան տեղեր դպրոցական տարեշրջանի փակման առթիւ տրուած տեղեկութիւններէն մենք արձանագրեցինք բաւական ոգեւորիչ փաստեր ու թիւեր։

Դրամական զոհողութեամբ ու աշխատանքի բեղմնաւորութեամբ առաջին տեղը կը գրաւեն Ռումանիոյ մէկ քանի քաղաքները (Քէօսթէնճէ, Պազարճըք, Պուքրէշ եւայլն)։ Ցենք անտեսեր թէ՝ ռումանահայ գաղութը հինէն հաստատուած է և նոր տարրերը շատ քիչ են։

Մեծ յաջողութիւն մը ունեցած է յունահայ գաղութը, որ անտարակոյս ամէնէն աղքատն է Եւրոպայի հայ գաղութներուն մէջ։ Դպրոցական ցանց մը կայ գաղթակայաններու եւ ամբողջ հայաբնակ վայրերու մէջ։ Միայն Գոգինիայի (Աթէնքի մօտ) գաղթակայանի աշակերտներու թիւը կը հասնի 490 պատկառելի թիւին։ Սխալած չենք ըլլար, եթէ յունահայ գաղութի ամբողջ աշակերտներու թիւը քանի մը հազար հաշուենք։

Պէտք է շեշտել, որ այս գաղութի դպրոցական գործը ամբողջապէս կը մատակարարուի գաղթական աղքատ զանգուածի զոհողութեամբ, չնչին նպաստ մը միայն ստանալով զանազան բարեգործական հաստատութիւններէն։

Պուլկարահայ գաղութը նոյնպէս բեղմնաւոր դպրոցական շրջան մը բոլորած է, առաւելապէս նորահաստատ գաղթականական վայրերու մէջ, (Խասքէօյ, Սթարա Զակորա եւայլն), բայց ոչ հինէն հաստատուած եւ մեծ քաղաքներու մէջ։ Պէտք է արձանագրել, որ պուլկարահայ գաղութը իր նախկին աշխուժութենէն շատ բան կորսնցուցած է։ Տեղը չէ պատճառները քննելու։

Սուրիոյ գաղութի մասին շատ բան չենք գիտեր։ Ստացուած տեղեկութիւններէն կը յայտնուի թէ՝ դպրոցական կենդանութիւն մը կայ, բայց գիրար ջլատող հոսանքներ կը տկարացնեն գործը։ Ո՛չ միայն յարանուանական, այլ նաեւ հայրենակցական դպրոցներ կը պահուին հոն, որոնք արգելք կը հանդիսանան ամփոփուած ու միահամուռ ճիգի մը։

Արձանագրենք նաեւ ֆրանսահայ գաղութին քանի մը ծաղկոցները։ Մարսիլիոյ Վիճակային Ժողովի կազմութենէն յետոյ է, որ այդ շրջանին մէջ քանի մը ծաղկոցներ բացուելու լուրը կը ստանանք։

Ցիշատակենք նաեւ Մարսիլիոյ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ թէեւ իր նախկին նպատակը չի հետապնդեր, բայց հաստատութիւնը յարմարցուած է մեր արդի պահանջներուն եւ միակն է ֆրանսահայ գաղութին մէջ։

Եգիպտոսի գաղութը, հին եւ հարուստ՝ կրցած է պատկառելի վարժարաններ (Պօղոսեան եւ Գալուստեան) պահել աւելի կատարելագործուած վիճակի մէջ, ինչպէս նաեւ անհատական վարժարան մը՝ Պէրպէրեանը։

Պարզ կը տեսնուի թէ աւելի լուսաւոր ու ապահով շրջաններու մէջ է, որ մեր դպրոցական գործը շատ թոյլ է. Ֆրանսա եւ Ամերիկա։ Պատճառները գիտենք, բայց արդարացի չենք գտներ։

Այս լուսաւոր գաղութներու, եւ առհասարակ բոլոր գաղութներու մէջ իրաւացի տրտունջ մը կայ, զոր չենք կրնար աննկատ թողուլ։ Մեր դպրոցները չեն կրնար այնպիսի պատրաստութիւն տալ մեր աշակերտներուն, որ անոնք դժուարութիւն չքաշեն պատկան երկիրներու միջնակարգ եւ բարձրագոյն վարժարանները ընդունուելու։

Մեր նախակրթարաններն ու միջնակարգ վարժարանները շատ դիւրութեամբ կրնան լրացնել այդ պակասը։ Ասոր մեծագոյն արգելքները նոյն իսկ իրենք՝ առարկողներն են, որոնք կը զլանան իրենց օժանդակութիւնը։

Ի մի հաւաքեցէք մեր ուժերը եւ մտցուցէք բոլոր աշակերտները մէկ կրթական յարկի տակ, ինքնին պիտի ստեղծուին այնպիսի պայմաններ, որ հնարաւոր պիտի ըլլայ պակասները սրբագրել։

Ցարանուանական կամ օտար բարեգործական հիմնարկութիւններու դէմ հակառակութիւն մը չունինք։ Թողունք այն պարագան, որ այդ դպրոցներու մէջ Բաղաամն ու իր էշուն պատմութիւնը աւելի կարեւոր առարկայ է, քան Սահակ Մեսրոպի պատմութիւնը։ Մենք միայն նկատի ունինք ուժերու ամփոփում եւ խնայողութիւն, որմէ կը յուսանք առաւելագոյն արդիւնքը ստանալ։

Եթէ, կարգ մը թերութիւններ սրբագրուին, դպրոցները իրենց բովանդակութեամբ համապատասխան ըլլան եւրոպականին, կը հաւատանք թէ եկող տարեշրջանին աւելի մեծ յաջողութեամբ պիտի փակենք մեր դպրոցական շրջանը։ Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Պայքար, *Ամերիկայի ռամկավար օրկանը, քննելով արտասահմանի համայնավար «հայ» փոքրաթիւ խմբակներու գործերը, կը գրէ (16 Յուլիս).*

— «Այսօր շատ տեղեր՝ կան խմբակներ, որոնք համայնավարութեան անունով կը խօսին ու կը գործեն, աւելի ճիշդ աղմուկ կը հանեն եւ անողական ճայրայեղ կազմակերպութեանց հայկական հատուածի անունը կը կրեն։ Ասոնք թիւով աննշան են ու միշտ ալ աննշան մնալու դատապարտուած են։ Իրենց համայնավարութիւնն ալ կեղծ է ու տարտամ։ Եթէ շիտակ ու համոզուած համայնավարներ ըլլային, ազգային անունի տակ ու սփիւռքով չէին գործեր, կ'երթային, իրենց տեղւոյն վրայ գործող աշխատաւորական կազմակերպութեանց ու շարժումներուն կը մասնակցէին, իբրեւ անհատ ու պարզ աշխատաւոր եւ իրապէս կը ծառայէին իրենց դաւանած գաղափարներուն ու նպատակին. մինչդեռ հայ գաղութներու մէջ իրենց գոյութիւնն ու գործունէութիւնը արժէք ու իմաստ չունի, ընդհակառակը վնաս ու անպատեհութիւն ունի։

«Հայաստանի վարիչները որքան խոր հաւատք ունենան ու նուիրուած ըլլան իրենց կուսակցական դաւանանքին ու գործունէութեան, պէտք է ըմբռնեն թէ արտասահմանի Հայութիւնը, որ իբրեւ ցիր կ'ապրի այնպիսի երկիրներու մէջ, որոնց կառավարութիւնները գիշեր ցերեկ միջոցներ կը խորհին ու ձեռք կ'առնեն համայնավարութեան դէմ, չի կրնար ու պէտք չէ որ ինքզինք դժուարին դիրքի մը մէջ դնէ, կոմունիստ հայկական հատուածներու կազմութեամբ, որոնք գաղութներու հանգստութիւնը խանգարելէ զատ, համայնավարութեան դատին ու նպատակներուն ալ ամենադոյզն նպաստ մը չեն կրնար բերել։»

Պայքար, *միամտօրէն թէ կեղծաւորութեամբ, կ'եզրակացնէ թէ «Հայաստանի կառավարութեան գլուխը գտնուող խելահաս ու հեռատես անձինք այսպէս կը խորհին»։ Այո՛, Պ. Ռ. Կարինեանի նման հեռատեսներ, որոնք ազգային նզովեալ գաղափարները ջնջելու համար կ'առաջարկէին Հայաստանի 300 հազար Թրքահայերը ցրուել օտար երկիրներու մէջ։*

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Յուլիս 23ին Պոլսոյ մէջ տօնուեցաւ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան տարեդարձը։ Բոլոր պաշտօնատուները դրօշազարդուեցան, Օսկարանը եւ ուրիշ հանրային հիմնարկութիւններ մէկ օր փակ մնացին։ Գիշերը լուսազարդութիւններ եղան։ Հայ ազգային հաստատութիւններն ալ կը մասնակցէին խրախճանքին.

ՕԺԻՏ ՀԱՐՍՆՑՈՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի հանրային խնամատարութիւնը 10,000ական ֆր. օժիտ պիտի տայ 10 կարօտ եւ աշխատասէր աղջիկներու, որոնք մրցանիշեր շահած էին։ Այս օժիտէն, իւրաքանչիւրին նախ պիտի տրուի 5000 ֆր., անմիջապէս որ հարսանեկան պսակը տեղի ունենայ, մնացեալ 5,000 ֆր. ալ պիտի յանձնուի տարի մը յետոյ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Աթէնքի գաղթակայանը այրած

Աթէնքէն կը հաղորդեն Շիքակօ Թրիպիւնի Յուլիս 28 թիւով.— *Այսօր կէսօրէն վերջ ամբողջովին այրեցաւ Աթէնքի գաղթակայանը, որ մօտ 500 խրճիթներ կը պարունակէր։*

Սոսկալի հով կը փչէր եւ միայն մէկ ժամը բաւական եղաւ աղէտը կատարեալ դարձնելու համար։ Աննկարագրելի էր սարսափը 3000 հոգիներու, որոնք այժմ առանց ապաստանի կը մնան։ Կը կարծուի թէ մեծ թիւով զոհեր կան, սակայն մանրամասնութիւններ չկան դեռ։

Ուկրայինայի ապստամբութիւնը

Վարշաւայէն կը հաղորդեն Ռիւթէրի գործակալութեան.— *Ուկրայինայէն եւ մասնաւորապէս Վոլինի եւ Քիէվի շրջաններէն կը շարունակեն հասնիլ նոր սարսափելի լուրեր։ Սքինվայի մէջ քաղաքապետարանը այրուած է։ Թէրաշնօ քաղաքը գրաւուած է հակապոլշեւիկ խմբակներու կողմէ, որոնք կրակ բացին կարգը վերահաստատելու համար եկող կարմիր զինուորներու վրայ։*

Օտեսայի կէփէուի նախագահը կը յայտարարէ թէ՝ շնորհիւ օտար դրամներով կատարուած գրգռութեանց, Ուկրայինա այսօր քաղաքացիական պատերազմի վիճակին մէջ է։ Ու կ'աւելցնէ թէ ապստամբութիւնը պիտի զսպուի անխնայ։

Նոր հեռագիրները կը հաստատեն թէ ամբողջ Ուկրայինան հակապոլշեւիկեան ապստամբութեան մը վառարանը դարձած է եւ կ'եռեւեփի։ Ապստամբները իրենց գերի բռնած պոլշեւիկներուն դէմ անգութ փոխ վրէժի կը դիմեն։ Սվինքայի մէջ խորհրդային երեք պաշտօնեաներ իրենց շէնքին մէջ արգելափակուած եւ ողջ ողջ այրուած են։ Թէրաշնօի մէջ 25 համայնավարներ գնդակահարուեցան յիշեալ քաղաքին գրաւման օրը։

Պոլշեւիկները ամէն կերպով ճիգ կը թափեն ապստամբութիւնը զսպելու համար։ Պէրտիչովի շրջանին մէջ գնդակահարուեցան 14 գիւղացիներ, հակայեղափոխական շարժումին մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ. ուրիշ 37 հոգի 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Տնիեփէր-Փեթրովսքի մէջ գնդակահարուեցան երկու գիւղացիներ։

Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի ձախողի

Անգլիական պատուիրակութեան վերադարձէն վերջ կացութիւնը չբարւոքեցաւ։ Երեք պետութեանց միջեւ անհամաձայնութիւնը կը շարունակուի։ Անգլիացիները նոր զիջումներ չըրին։ Անհամաձայնութիւնը ամէնէն աւելի խոր է յածանաւերու սպառազինումին մասին։ Ամերիկացիները չեն ծածկեր որ նախամեծար կը համարեն բանակցութիւնները խզել, քան տեղի տալ այդ կէտին վրայ։ Ճափոնցիները աւելի վերապահ դիրք կը բռնեն։ Երկուշաբթի օր լիակատար նիստ մը եւս պիտի գումարուի, եւ կը կարծուի թէ վերջինը պիտի ըլլայ։

Անգլօ-ռուս յարաբերութիւնները

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ աշխատաւորական երեսփոխան եւ նախկին նախարար Թրէվէլեան վիճաբանութիւն մը բացաւ ընդհանուր զինաթափութեան շուրջ։ Ըսաւ թէ խաղաղասիրական ոգի մը կը տիրէ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ։ Ամբողջ աշխարհ կ'ուզէ որ խորհրդաժողով մը տեղի ունենայ Պրիանի, Լոնտոնի ամերիկեան դեսպան Հօթընի եւ Ռոպըրթ Սէսիլի միջեւ, որոնք կը հաւատան խաղաղութեան։

Թրէվէլեան հարցուց թէ Անգլիա չի՞ կրնար զինաթափութեան մասին զգայացունց մեծ յայտարարութիւն մը ընել, որ ընդունուի միւս երկիրներուն կողմէ. օրինակ խոշոր մարտանաւերու ջնջումը։ Երեսփոխանը խօսեցաւ նաեւ Չինաստանի եւ անգլօ-ռուս յարաբերութեանց մասին, յետոյ յիշեց Փարիզէն հաղորդուած լուր մը, որուն համաձայն իբրեւ թէ Փարիզի անգլիական դեսպանը ընդունած է Ուկրայինայի ապստամբ կառավարութեան մէկ անդամը և խոստացած է օգնել Ուկրայինայի՝ պոլշեւիկութիւնը տապալելու համար այդ երկրին մէջ։

Արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն բացարձակապէս հերքեց այս վերջին լուրը, ու աւելցուց.

«Ո՛չ մէկ համակրութիւն կը տածեմ խորհրդային կառավարութեան հանդէպ եւ կ'ատեմ Ռուսերու գործածած մեթոտները արտասահմանի մէջ. բայց գիտեմ որ խորհրդային կառավարութիւնը ամրապնդելու եւ ռուս ժողովուրդը անոր կապելու ամէնէն վստահ միջոցն է՝ այնպէս հաւատացնել ռուս ժողովուրդին որ իր ազգային միութիւնը վտանգուած է։

«Թերեւս խորհրդային կառավարութիւնը ժողովուրդին վրայ գործ դրած բռնապետութիւնը դիւրութեամբ քաւել տալ կ'ուզէ՝ շարունակ զրոյցներ տարածել տալով թէ Անգլիա յարձակողական ծրագիր մը կը հետապնդէ Ռուսիոյ դէմ։ Մենք աւելի առաջ քշել չենք ուզեր մեր անհամաձայնութիւնը Ռուսիոյ հետ։ Դուռը գոց չէ՝ խորհրդային կառավարութեան կողմէ դիմումի մը համար. սակայն եթէ անիկա այսպիսի դիմում մը ընէ, անշուշտ պէտք է ներկայացնէ այնպիսի պայմաններ, որոնք եաքէն չարաչար չկարենան գործածուիլ։ Խորհրդային

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՆԿԱԼԹԻԻ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Պոլսոյ Փանկալթիի գերեզմանատունը դարձեալ աչքի փուշ եղած է Թուրքերուն։ «Սօն Սաաթ»ի մէջ ընթերցող մը կը պահանջէ Պոլսոյ քաղաքապետութենէն, որ Հայոց գերեզմանատունը վերածէ *փարքի*՝ ողջերուն հաճոյքին համար, իսկ Հայոց մեռելներուն համար կ'առաջարկէ ցոյց տալ ուրիշ տեղ մը իբրեւ գերեզմանատուն։ Ընթերցողը, յիշեցնելով որ Պուլկարները այդպէս շարժած են Թուրք գերեզմանատուներու մասին, կ'աւելցնէ. «Անպայման կը սպասենք ասոր»։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ ԳՈՂՑՈՒԱԾ

Պուքրէշէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ռումանիոյ վարչապետ, Պըրաթիանուի ծլօրիքայի դղեակէն գողցուած են խիստ կարեւոր քաղաքական վաւերաթուղթեր, որոնք չափազանց թանկագին են, որովհետեւ մեծ լոյս կը սփռեն ազատական կուսակցութեան զանազան գործունէութեանց վրայ։ Կառավարութիւնը չէ յաջողած գտնել հետքը այս տարօրինակ ու շատ ծարպիկ գողերուն։

ԱՆԿՐՕՆ ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻՆ

Պոլիսէն Յուլիս 28 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Սուատ Հանըմ, գրագիտուհի եւ Թուրքիոյ ամէնէն գեղեցիկ կիներէն մէկը, դատի կանչուած է՝ կրօնքի դէմ յարձակումներ ըրած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Հանըմը իր հրատարակած վերջին վէպին մէջ գրած էր թէ կրօնքը աւելի վնասակար է քան ափիոնը եւ թէ բոլոր մարգարէները շառլատաններ են։ Թուրք պատժական նոր օրէնքին համաձայն, այս կարգի հրատարակութիւններ ընողները 3—6 ամիս բանտարկութեան կը դատապարտուին։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին առաջիկայ նստաշրջանին համար Պոլիսէն պիտի ընտրուին հաւանաբար 20 երեսփոխան։ Այս թիւը հաւանական չէ, կը սպասուի որ ըսել, մարդահամարը կատարուի։ Անցեալ շրջանին, Պոլիսէն ընտրուած էր 15 երեսփոխան։ Այդ հին երեսփոխաններէն Մուխթար պէյ, Ուաշինկթընի դեսպան նշանակուած է, Թէվֆիք Քեամիլ պէյ հաւանաբար կոչուի Մադրիտի դեսպանութեան։ Քեազիմ Գարապէքիր փաշա թեկնածու չպիտի ներկայացուի, որովհետեւ Խալք կուսակցութեան անդամ չէ։ Դեռ յայտնի չեն երեսփոխանական նոր թեկնածուները։

400 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐ ԹԱՂՈՒԱԾ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ Տապրովայի մօտ ածուխի հանքի մը մէջ փլուզումի մը հետեւանքով 400 բանուորներ թաղուեցան փլատակներու տակ։ Մինչեւ այժմ հազիւ 8 բանուոր կարելի եղաւ հանել, 5ն ալ մեռած։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱԾ

Հինգշաբթի կէսօրին, Փարիզ-Պալէ ճեպընթացը ուժգնօրէն զարնուեցաւ Վիէննայի ճեպընթացին, որ մեքենայի խանգարման մը պատճառով վայրկեան մը անշարժ կեցած էր Սավիլի կայարանէն քանի մը քիլոմեթր հեռու։ Զարնումը այնքան ուժգին էր, որ յարձակող ճեպընթացին առաջին վակոնները ջարդուփշուր եղան։ 13 ճամբորդներ վիրաւորուեցան եւ Անգլիացի մը մեռաւ։

ՍՍՍՌ.

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Այսօր՝ Յուլիս 30, Մոսկուայի մէջ, հրաւիրուած է Համամիութենական Կոմկուսի եւ Կեդր. Վերահսկիչ Յանձնաժողովի համագումար նիստը, դատելու համար ընդդիմադիր պարագլուխները՝ Թրոցքին եւ Զինովիեվը։ Արդէն ամէն կողմէն սկսած են հաւաքուիլ Սթալինի եւ Թրոցքիի կողմնակիցները։ Արտասահմանէն Մոսկուա մեկնած են Պեռլինի դեսպան Քրեսթինսքի, Փրակայի դեսպան Օւսէյենկօ-Անթոնով, Հռոմի դեսպան Քամէնէֆ, Փարիզի դեսպան Ռաքովսքի եւ առեւտրական ներկայացուցիչ Փիաթաքով — բոլորն ալ ընդդիմադիրներ։ Առհասարակ, մեծ «դալմաղալ» կը սպասուի Մոսկուայի մէջ։

Խորհրդային Միութեան արդի պայմաններուն մօտէն իրազեկ մարդիկ յստակ կարեւորութիւն կուտան այս դատավարութեան եւ, ինչ որ ալ ըլլայ անոր արդիւնքը, կը կարծեն, թէ վճռական նշանակութիւն պիտի ունենայ խորհրդային իշխանութեան այս կամ այն ուղղութեամբ զարգանալու տեսակէտով։ Եւ, յիրաւի, երեւոյթը խիստ ուշագրաւ է։ Որո՞նք են դատաւորները, որո՞նք են դատողները։ Ինչի՞ համար կը դատեն։

Մինչեւ այսօր դատաւորները միայն Թրոցքին եւ Զինովիեվը չէին, որոնք կը նկատուէին ձեւական ստորադասներու։ Եթէ միայն այդ երկուքն ալ ըլլային, նորէն քիչ չէր։ Թրոցքին, Լենինէն յետոյ, ամէնէն կարկառուն դէմքն է պոլշեւիկներու մէջ։ Թրոցքին առեղծին ու ոգին էր կարմիր բանակի եւ փրկիչը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան անխուսափելի պարտութենէն։ Թրոցքիի անուան հետ են կապուած կոմունիստական շարժման ամենահերոսական էջերը։ Այսօր եւս, իր շրջապատին մէջ, Թրոցքին է ամէնէն ձեռնհաս, կամքի տէր ու ժողովրդական անձը։

Նմանապէս Զինովիեվ - Լենինի անմիջական համհարզն ու աշակերտն է ան, Գ. Միջազգայինի հիմնադիրն ու տարիներու ղեկավարը։ Կոմկուսի ամենապայծառ պարագլուխներէն մին։ «Հին կուսակցական ամենագլխաւոր ներկայացուցիչը նոյն եւս։

Բայց — ըսինք արդէն — այս երկուքէն դուրս բանակ մը կայ մեծ ու պզտիկ անուններու, որոնք խիտ շարքերով կեցած են անոնց թիկունքին՝ քաջ գիտակցելով, որ Թրոցքիի ու Զինովիեվի գլխին իջած ամէն հարուած՝ հարուած է նաեւ իրենց գլխին։ Քամէնէֆ, Ռատէք, Սմիլկա, Սոկոլնիկով, Փրէօպրաժէնսքի, Քրեսթինսքի, Ռաքովսքի, Փիաթաքով — ահա քանի մը պատահական անուններ այդ բանակէն՝ բոլորն ալ հին, վաստակաւոր կոմունիստներ։

Որո՞նք են դատաւորները։ Սթալին, Պուխարին, Մոլոթով, Քույպիշեւ, Վորոշիլով — Կոմկուսի պատկերասրահին մէջ ոչ պակաս փայլուն անուններ, որոնց ուժը նաեւ անոր մէջ է, որ իրենց ձեռքին կը գտնուին թէ կուսակցական եւ թէ կառավարական մեքենաները։

Պայքարը այս երկու հատուածներուն միջեւ սաստցած է երկու հակամարտ կուսակցութիւններու կատղի կերպարանք. ո՛չ միայն կը մերժեն իրարու սկզբունքները, այլ եւ անձնապէս կ'ատեն զիրար։ Թշնամութիւնը դուրս է եկած գաղափարական սահմաններէն եւ ստացած է անձնական բնոյթ։ Ջնջուած են նոյնիսկ փոխադարձ յարգանքի արտաքին ձեւերը։ Ժողովներու մէջ Թրոցքին կ'անուանարկէ Սթալինը, Սթալին ամենախիստ բառերով կ'անպատուէ Թրոցքին։ Իսկ Սթալինի ու Զինովիեվի իրարու նկատմամբ ու ատելութիւնը իրարու հանդէպ ալ[ի]ևս դուրս են եկած ամէն սահմանէ։

Հարկաւ, պայքարող երկու կողմերն ալ կը խօսին սկզբունքներու անունով։ Սթալին - Պուխարին խմբակցութիւնները կը հաւատացնեն, թէ իրենք Ռուսաստանի մէջ, առանց սպասելու համաշխարհային յեղափոխութեան, զբաղած են ընկերվարութեան կառուցումով Լենինի «Թալմուտէն» քաղուած կարգ մը կտորներով՝ ճիգ կ'ընեն ապացուցանելու, որ նոյնիսկ Ռուսաստանի պէս յետամնաց երկիր մը կրնայ մէն-մինակ հաստատել ընկերվարական կարգեր։

Եւ, հետեւաբար, խորհրդային իշխանութեան աշխատանքի գլխաւոր առարկան այժմ պէտք է ըլլայ ո՛չ թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը, այլ՝ ներքին շինարարութիւնը։

Թրոցքի կը նկատէ այս քաղաքականութիւնը վատ տեսակի խուժանավարութիւն՝ միայն իշխանութիւնը պահելու նպատակով։ Կը մերժէ միայն ռուսական պայմաններուն մէջ ընկերվարութիւն հաստատելու կարելիութիւնը եւ կը շարունակէ պնդել, որ խորհրդային յաղթանակը կախուած է համաշխարհային յեղափոխութենէն, առանց որու կը տապալի խորհրդային իշխանութիւնը։ Հետեւաբար, մեկզի պէտք է նետել միայն ռուսական ուժերով, մէկ պետութեան մէջ, ընկերվարութիւնը իրականացնելու ցնորքը եւ նորէն ու նորէն լծուիլ համաշխարհային յեղափոխութեան սալլին։

Հայեացքներու այս հիմնական տարբերութենէն կը հետեւին եւ բոլոր գործնական քաղաքականութեան վերաբերող խնդիրներու տարբեր լուծումները կիրարկումը։ Բայց — նորէն կրկնենք — հարցը ալ[ի]ևս դուրս է եկած է սկզբունքային սահմաններէն եւ ստացած է անձնական, հատուածական բնոյթ, վերածուած է իշխանութեան պայքարի։ Եւ դատը պիտի կատարուի այս գետնի վրայ։ Սկզբունքային տեսակէտով կողմերն արդէն ըսած են ամէն բան եւ նոր ըսելիքներ հազիւ թէ ունենան։ Սկզբունքային խնդիրներու մասին անոնց միջեւ համաձայնութիւն չկայ ու չի կրնար ըլլալ. անոնք այլեւս տարբեր լեզուներով խօսող, տարբեր գործելակերպի հետեւող, տարբեր նպատակներ հետապնդող կողմեր են։

Հարցը այժմ դրուած է բոլորովին այլ ձեւով. ո՞վ է աւելի զօրաւոր, որո՞ւ ետեւը աւելի շատ հետեւորդներ կան. ո՞վ պիտի ըլլայ Կոմկուսի վարիչն ու խորհրդային քաղաքականութեան տնօրինողը — Սթալին, Պուխարի՞ն, թէ՞ Թրոցքի — Զինովիեվ։ Դատը դատ ըլլալէ աւելի՛ մենամարտ մըն է այս երկու կողմերուն միջեւ։

Գուշակութիւններ չընենք արդիւնքի մասին, թէ երեւոյթներէն դատելով՝ Թրոցքի-Զինովիեվի վտարումը գրեթէ անխուսափելի է։ Բայց վտարումով հարցը չի փակուիր։ Ընդհակառակն, աւելի եւս կը խորանան վէճը ընդդիմադիրներու եւ Սթալինականներու միջեւ, ա՛լ աւելի կ'ուժեղանան պառակտումը Կոմկուսի ծոցին մէջ ու, հետեւաբար, աւելի եւս կ'արագացնէ խորհրդային տիրապետութեան հիմքերու մաշումն ու քայքայումը։

Այսպէս է տրամաբանութիւնը բոլոր բռնապետութիւններուն. ուշ կամ կանուխ, անոնք կը քայքայուին։ Եւ կը քայքայուին իրենց իսկ ստեղծած ներքին հակասութիւններէն։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՀՌՈՄԷՆԻԱՅԻ մէջ, այս տարի ցանուած է 13,000 տեսակ[ի]ն բամպակ։ Ծանօղներու թիւն է 14,677։

ԱՐՇԱԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

„ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ"

Յառաջ արձանագրեց մեր նախկին ընկերոջ՝ Արշակ Գրիգորեանի անձնասպանութեան լուրը՝ քաղելով խորհրդային թերթերէն։ Մենք պահ մը հաւատացինք այդ սխալ լուրին եւ կարծեցինք թէ անոր եղերական մահը, այդ երիտասարդի ինքնասպանութիւնը, կրնար արդիւնք ըլլալ իր խղճի խայթումի, յուսաբեկման կամ անձնական այլ պարագաներու։ Ո՛չ մէկ դաշնակցական թերթ այդ մահուան համար չունեցաւ չարախնդութիւն, կամ վրէժի զգացմունք, այլ դառն ցաւով դիտեց իր մոլորեալ զաւակի կործանումը։ Ինչո՞ւ այդ մեծահոգութիւնը, ինչո՞ւ այդ ներքին ցաւը երիտասարդի մը հանդէպ, որ ըլլալով ժամանակին լաւ Դաշնակցական, յետագային դաւեց Դաշնակցութեան, եւ զէն ի ձեռին պայքարեցաւ անոր դէմ։ Այդ ինչո՞ւներու պատասխանը չեն հասկնար ուրիշ կուսակցութիւններ, բայց խիստ պարզ է Դաշնակցութեան համար, որ ինչքան կուսակցութիւն, կազմակերպութիւն է, սակայն եւ նոյնքան «ընկերութիւն» մը, «ընտանիք» մըն է։ Ինչպէս ծնողի մը համար խիստ սիրելի են իր աւանդապահ եւ մրաջան զաւակները, բայց եւ առելի չեն իր անառակ եւ մոլորեալ որդիքը, այդպէս ալ մարմնացած է Դաշնակցութեան ընտանիքը եւ ընկերութիւնը։ Դաշնակցութիւնը իբր խստաշիրտ եւ անաչառ ծնողք մը, կ'ուզէ որ իր անառակ զաւակները իր թոյլտուութեամբ միայն համարձակին ձեռք բարձրացնել իրենց կեանքի հանդէպ, որովհետեւ ի վերջոյ այդ անառակն ալ իր միս ու արիւնէն է շինուած։ Դաշնակցութիւնը բնաւ չի հանդուրժեր որ իր դաւադիր զաւակն իսկ ուրիշի ձեռքով ոչնչացուի։ Անիկա կամք եւ ուժ ունի հաշուի նստելու իր լաւ եւ վատ որդիներուն հետ. այդ է մեր աւանդութիւնը։ Այս հիմունքներով խիստ հետաքրքրական են Արշակ Գրիգորեանի մահուան պարագաները։

Խորհրդային թերթերը գրած էին, թէ անիկա ինքնասպան է եղած։ Եթէ իրօք այդ այդպէս է, այդ պարագային իրական յանցանք չկայ եւ պէտք է ճշտորոշուին պատճառները եւ բարոյական պատասխանատուութիւնները։ Այդ մասին մեր մամուլը հարցում ուղղեց պոլշեւիկներուն, բայց ցարդ անպատասխանի է մնացած։ Սակայն հեռու բարոյական պատասխանատուութենէն, խնդիրը պարզապէս քրէական է եւ բնաւ չի հաստատուիր թէ ինքնասպան է եղած Արշակ Գրիգորեանը։ Մեր առած տեղեկութիւններուն համաձայն, անիկա ո՛չ թէ անձնասպան եղած է, այլ սպաննուած է եւ խորհրդային թերթերը իբրեւ ինքնասպան արձանագրած են։ Մեր այս յայտարարութիւնը հերքելու համար խորհրդային իշխանութիւնը իր մամուլի միջոցով մէկ միջոց ունի. հրապարակել բժշկական քննութեան ճիշդ արձանագրութիւնը, որմէ պիտի պարզուի, որ Արշակ Գրիգորեան մեռած է երկու տարբեր ատրճանակներու գնդակներով։ Արդ, խիստ անհաւանական և անհնարին է ինքնասպանութիւն գործելու համար երկու տարբեր ատրճանակներով իր մահը գտնելու։ Կատարուածը պարզ ոճիր մըն է, առնուազն երկու մարդու ձեռքով իրագործուած, որը ծածկելու համար կը յայտարարուի թէ ինքնասպան է եղած։

Քանի որ խորհրդային մամուլը եւս ցաւակցութիւն յայտնեց Արշակի մահուան համար, եթէ կեղծիք չէ, հիմա անիկա ալ չահագրգռուած պիտի ըլլար պարզելու հետեւեալ հարցերը.— Ի՞նչ վէրքերէ մեռած է ան, ի՞նչ հետազօտութենէ ստացած է վէրքերը, քանի՞ վէրք ստացած է եւ քանի տեսակ զէնքերով։ Այդ հարցերուն պատասխանելով, համոզեցուցիչ պիտի դառնար ինքնասպանութեան լուրը եւ կամ պիտի հաստատուէր իմ պնդումը։ Անկէ յետոյ դժուար չըլլար գտնել սպանիչները։ Այս խնդիրը այժմէական չէ այսօր։ Խնդրին պէտք անդրադառնանք յիշելով կէտերու պատասխանը առնելէ յետոյ։ Այսօր այսչափը պիտի գիտնան դայն սպանողները եւ սպանութեան պարագաները խեղաթիւրողները, որ մեզ բնաւ ցանկալի չէ մեզի իսկ դաւաճանող ընկերոջ սպանութիւնը իրենց ձեռքերով։ Եւ երկրորդ անտարբեր չէ կարելի մնալ վարչութեան մը հանդէպ, որ սովորութիւն ըրած է սոխի գլխի նման գլխատութեամբ կտրել մարդկանց գլուխները։ Թող չկարծուի թէ ատիկա սարսափի զգացմունք պիտի արթնցնէ։ Ընդհակառակը, դուցէ, եւ նողկանքի ու վրէժի, որ հաշուի պիտի առնեն ոչ բարով այսօրուան Հայաստանի իշխանաւորները։

ՀՐԱԶԴԱՆ

ԹՈՒՐՔ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

«La Syrie» թերթին մէջ յօդուածագիր մը ծրատարակած է իր տպաւորութիւնները Թուրք արուեստին անցեալին ու ներկային մասին։ Յօդուածագիրը, կը թուի թէ, անծանօթ է Թուրք արուեստին իսկական պատմութեան, բայց յատկանշանական են իր տպաւորութիւնները.—

Ընդ., որոնց երեւակայութիւնը դեռ կը բանի հին հեքիաթներու նկարագրութիւններով, բոլոր անոնք, որ հետաքրքրութենէ կը բանուին՝ երբ կը տեսնեն բիւզանդական հասակեկ պարիսպները եւ փողոցներու լաբիւրինդոսը, պաշտօնապաշտ, ասախօսք պիտի ըլլան, այսօր, պարզ քննութենէ մը յետոյ։ Չկա՞յ սթամպուլի երբեմնի հոկայ պալատը, ուր կը թափուէին Ասիոյ գեղարուեստական գանձերը, եւ հնագիտական թանկագին առալանքներու սիրահարները ի զո՜ւր պիտի փնտռեն հին Արեւելքի մրուտները, ստալինանքները եւ մանրանկարիչները։

Մի՛ փնտռէք այլեւս ո՛չ Դամասկոսի խոյական գիպակները, ո՛չ Նկարէն ապակիները, ո՛չ բազմագոյն քառակուսի յախճապակիները, հրաշափառ մզուռները, նրբարուեստ գործերը, այնքա՜ն բանաստեղծական գեղանկարչութեամբ մը.որ պիտի կարծէիրտեսնել յաւիտենական գարուն մը ածուները. ո՛չ ալ գեղեցիկ ասեղնագործութիւնները, այնքա՜ն բարակ ու թափանցիկ, որքան շղթին չկան կամ հազուագիւտ են։ Սակայն հրապարակը ողողուած է կեղծուած, նմանակերտուած արտադրութիւններով։

Ո՜հ ալի կովկասի, նոյնիսկ թուրքիստանի գորգերը, որոնց գոյները ոչինչ ունին հմայիչ ու կանչող Ի՜նչ Սնաստրի ոսկենճառէններ, որոնց չունին ջամշիդներու երջանիկ ձեւերը, ու կը ներկայացնեն ջմուղրաններ, դրամատոմսեր, փայլուններու գլուխներ։ Նոյն անկումի նշաններ այն բոլոր գործերն մէջ, որոնք բանուած են մարմարի, փայտի եւ կիտուածի վրայ. վայելչութեան պակաս՝ գծագրութեան մէջ, ձախաւերութիւն՝ շինութեան մէջ, անարուեստ ու տգեղ։

Խոստովանինք, որ այս ցաւը քիչ մը ընդհանուր է։

Եւ այդ երեւոյթին գլխաւոր պատճառները յայտնի են։ Արեւմտեան ճարտարարուեստականութիւնը (industrialisme), որ աժաննոց արտադրութիւններ կը հեղեղէ ամէն կողմ, քայքայման կը դատապարտէ արեւելեան արուեստը։ Եւ ոչ մէկ փորձ կատարելու համար «Մաշինիզմին» դէմ։

Թուրք պետութեան եւ սուլթանեան շրջապատին մէջ ճաշակի զգացումը եղծուած էր շատոնց։ Ընկեալ սարի արքայական ընտանիքի մը կարասիներուն ամբողջին ընթացքին, չկրցի տեսնել ո եւ է թանկագին առարկայ։ Ցռփ ճաշակով գորգեր, տգեղ կարասիներ ու առարկաներ Չէ[ի]ր ո եւ է նմոյշ ու հին պարսկական, արաբական արուեստէն, արեւելքի հանճարէն։ Արեւմտեան արուեստի թափթփուքներ, կեղծ ու անճաշակ, անարժէք այլ շլացնող գորգեր, ցոյց կուտային Թուրք ընտանիքին գեղեցկագիտական զգացումը, արուեստի անկումը։

Հին Թուրքիան տուած է ինքնատիպ արուեստի գործեր։ Գոնիայի, Պրուսայի եւ Խորինէի մզկիթները կը ներկայացնեն համաշխարհային ներդաշնակութիւն մը, եւ խուտն տպաւորութիւն մը վեհութեան, անկեղծութեան եւ պատկառանքի։

Նոր հեղինակ մը, Կաստեյլ, պատրաստած է գիրք մը, ուր կը ներկայացուին Թուրք արուեստին գլխաւոր յատկանիշները։ Այս հեղինակը կը պնդէ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ շինուած մզկիթները, իրենց ճարտարապետական, զարդանկարչական նկարագրերնելով, խնամութիւն չունին բիւզանդական արուեստին հետ թէեւ, աւելի յետոյ, անոնց արուեստը ներշնչուած է բիւզանդականէն, առանց երբեք հետեւողականութեան։ Իրաւ է թէ Թուրք ճարտարապետները չեն կրցած հագուեցնել պերճ արտաքին մը. ընտրած են գիմացկուն նիւթեր, խոշոր քարեր։ Բաղդատելով բիւզանդական եւ իսլամ արուեստներուն հետ, Թուրք արուեստը, Կ. Պոլսոյ մէջ, կը պատուէ իր անհատական ուրոյ յատկանիշերովը։ Իր ամենամեծ ինքնատպութիւնը կը կայանայ արտաքին յիշատակարանաձեւ կառուցուածքը ու ներսումին մէջ։ Բիւզանդական արուեստը երբեք գրաւած չէ նման շինութիւններով։ Ըստ Քասթէյլի, դուրսէն դիտելով, կը զգանք որ ծանր է եւ եւ նոյնիսկ անհամոյ։ Սակայն բոլոր մզկիթները մեր աչքին կուտան եւ մեր միտքին մէջ՝ կը ծնցնեն տպաւորութիւն մը ներդաշնակ համաչափութեան մը։

Թուրքերը, այսպէս, Կ. Պոլսոյ մէջ ստեղծած իրենց արուեստով փորձած են տալ նոր բան մը, փոխանակ ճնշելու իսլամ ժողովուրդներու անցեալին ձեւապաշտ հնոյթին մէջ։

Այդ Թուրք արուեստը, միշտ նախանձախնդիր իր փառաւոր անցեալին, կ'աշխատի ստեղծել վերածնունդ մը։ Վերջերս Էնկիւրի օժտուեցաւ ցուցահանդէսի սրահով մը, որ պիտի դառնայ տեսակ մը հաւաքածոյ Թուրք արուեստին արտադրութիւններուն։ Միւս կողմէ սկսած են շինել ազգային թանգարան մը։ Թուրք մամուլն ալ կը պահանջէ որ երկրին գլխաւոր կեդրոններուն մէջ ստեղծուի կեանք մը մտաւորական եւ արուեստի գործունէութեան։ Թուրք յօդուածագիր մը, «Միլլիէթ»ի մէջ կը ցաւի որ կայսրութեան օրով արուեստը թշուառացաւ, Պոլսոյ թատրոնները գիւղական խաղարաններուարժան.գրադարանները՝ ժառանգ նմանեցան արուեստի գործերը ննուեցան «Մէտրէսէ»ներու եւ «Քօնաք»ներու մէջ։ Համալսարանը զօրանոցի կը նմանի «Թանգարաններու» ...

«Թանգիմաթէն ի վեր, որ ... մը փլուածն էր կը նկատ... աւելի շատ ծախք ըրին ա... կան սխալներու շինութեան ... մար, քան գեղարուեստական ... մտահոգութեան համար ... բուներն մէջ կը պակսի ... ուեստական ներշնչումը ... շնորհքով ազգային քա... շքադրամներ, գինանշան մ... մանրագիծեր տգեղ դրոշ... սերը անճաշակ։

Եւ նոր հոսանք մը սկսած ... Լ. Թուրք քաղաքական ... բայլի յեղափոխութիննե... տու, զարգացնելու համար ... նոր արուեստ մը։

ԽՄԲ.— Ներկայ ... մէջ, ուր կը նկարագրուի ... գեղարուեստական ... ներուն եղուած բացակա... նը.— Եժմարտութիւնն ... յօդուածագիրը գովքը կը ... նաեւ Թուրք արուեստի ... յին ու փառքին։ Յօդուած... անտեղեակ է պատմութեան ... լապէս կարդացած պիտի ... բոլոր այն ուսումնասիրու... ներ, որոնք կը ցուցանեն ... Թուրք արուեստ կամ ... բացակայութիւն կոչուած ... արտադրութիւնները ու ... քիր արդիւնք են ոչ-Թուր... ուեստագէտներու ցամաք... սանց կարգին, յիշենք «... ձարր, որ շինեց բազմաթի... կիթներ եւ սարայներ։ ... դէն «Թուրք» արուեստ ... կուն ալ կը բացատրուի ... որ երկրէն ցեւացած ... Թուրք եւ իսկական արու... գէտները։

ԵՐԿՐԻՍ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒ...

Մեր երկրագունդը կազ... է հաստ կեղեւով մը՝ որ ... հեղուկին վրայ կը հանգչի ... կրաքարեակ ամէն երկ... ռաջ կուզայ երկրիս կ... եւ կեդրոնական հեղուկէ... բնոյթ վրայ բաղդատաբար ... նախակ գաղափար մը ... եղած է կազմել, որովհետեւ ... կոզմէն բնութիւնները ... մատաբար խիստ փոքր ... ծութեան վրայ կատարու... իսկ միւս կողմէն ջուրը ... լով երկրիս մակերեսին ... քառորդ մասը, արգելք ... սացած է խուզարկութեան։

Երկրին տրամագիծը 12... քիլոմեթր է, իսկ շառա... 6371 քիլոմեթր։ Մինչեւ ... երկրիս կեղեւին մէջ բա... ծակերը կամ փորուած հա... ծովի մակերեսէն հազիւ 2 ... մեթր աւելի խորութիւն ... նին, ինչ որ խիստ անն... բաղդատմամբ 6371 քիլ... խորութեան հետ։

Երկիրը ունի ինքնուրոյ ... մութիւն մը. այդ ջերմու... բնաւ առնչութիւն չունի ... ղակնային ճառագայթ... պատճառած տաքութեան ... Միւս կողմէ հաստատուած ... այդ ինքնուրոյն ջերմու... հետզհետէ կ'աւելնայ որք... աւելի երկրին խորը իջնե... թէ այդ համեմատութիւ... շարունակուի մինչեւ ... կեդրոնը։ Ջերմութեան ... աւելումը միջին հաշուով 1 ... սինճան է իւրաքանչիւր 30... մեթր խորութեան համար ... կան այդ համեմատութիւ... ղամատ հողամաս կը ... կան կէտեր, ուր ջերմու... կ'աւելնայ իւրաքանչիւր 13 ... մեթրի վրայ, մինչդեռ ու... ներու մէջ այդ յաւելում ... 80—100 մեթրի կը կարօ...

Ըստ այսմ, 1000 մեթր ... րութեան մէջ ջերմու... պէտք է 30օ յաւելում ... հազար մեթր կամ 100 քի... խորութեան մէջ՝ 3000օ ... 6371 քիլոմեթր խորու... այսինքն մինչեւ երկրի ... րոնը, մտաւորապէս ... ստանան ...

Գիտնալով որ մեր ... բոլոր նիւթերը մինչեւ ... տաքութեան տակ կը ... անկէ հետեւցուցած են ... կրին կեդրոնական մաս... բողջութեամբ հեղուկ ... մը մէջ կը գտնուի, եւ ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մեր գաղութին Ընդհանուր ժողովը վերջին օրերը հասեր էր։ Ամիսներէ ի վեր է որ բանակցութիւններ կը կատարուէին գաղութին մէջ գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներու միջեւ։ Զանազան խնդիրներ քննուելէ վերջ, ընտրուեցաւ յանձնախումբ մը։ կարելի չեղաւ լուծել այն խնդիրը թէ երկո՞ւ, չո՞րս թէ 12 փրանք վճարողները ընտրութեան իրաւունք պիտի ունենան։

Բարեբախտաբար գտնուեցան հայրենակիցներ, որոնք չուզեցին պկուիլ իրենց իրաւունքներէն, ինչպէս անցեալին մէջ, ու հաւաքուելով հազմեցին հինգ անձերէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը, որ բանակցութիւններ պիտի վարէ Լիոնի Ազգ. Միութ. կեդր. Մարմինին հետ՝ ընտրութիւնները կատարելու համար գաղութիս մէջ։ Հրահանգներ պիտի ուղէ եւ ժողովուրդին մէջ պատելով արձանագրութիւնները պիտի կատարէ։ Ընտրող պիտի ըլլան այն բոլոր 20 տարեկանները, որոնք կը վճարեն 12 փրանք...

...Հրահանգներուն հետ միասին ... պարագան։

ԿԵԱՆՔԸ ԺՈՒԱՅԵՕԶԻ ՄԷՋ

ԺՈՒԱՅԵՕԶ. ... թղթակցութեանս ... գաղութիս մէջ ... ազգային ...

Մեր կողմէ եղած թելադրութենէն մղուած, Լիոնի Ազգային Միութիւնը հազիւ թէ հաճած էր մէկ-երկու նամակ գրել տեղւոյս քանի մը անձնաւորութիւններուն, ազգային մարմին մը կազմելու հրաւէր ընելով անոնց։ ...

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ՈՍԿԻ

...զատ դպրոցականներն ու աշխատաւորականներն ալ հաշուելով կ'ունենան աւելի քան մէկ միլիոն ֆութպոլիստներ։ Ասոնք բոլորն ալ մեծ եռանդով է որ նետուած են ասպարէզ, միայն կը պակսին մարզիչներ, թէեւ կան Հունգարացիներ եւ Սկովտացիներ, բայց թիւով քիչ են։ մէկ միլիոն ֆութպոլիստ. ասիկա հսկայ թիւ մըն է, եւ աշխարհի մէջ առաջին անգամն է որ մարզանքի ճիւղի մը մէջ այսքան մեծ թիւով մարզիկներ նետուած են։

ԱԹԼԷԹԻԶՄ.— Այսօր Լոնտոնի մէջ տեղի պիտի ունենան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ազգային խումբերու տարեկան մրցումները։ Ֆրանսացիք այս տարի զատած են իրենց ամենակարող մարզիկները։

Այս երկու ազգերուն միջեւ տեղի ունեցած մրցումներուն մեծամասնութիւնը վերջացած է Անգլիոյ յաղթութեամբ։ Այս անգամ ալ նոյն արդիւնքը կը սպասուի։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Փաոլինօ որ Ճէմսի-Շարքի մրցումին նեկայ եղած էր, խաղէն անմիջապէս վերջ հրաւէր կարդաց յաղթականին։ Բայց Ճէմսի նկատելով որ Սմաթեմբըրին Թըննիի հետ պիտի մրցի ախոյեանութեան համար, չընդունեց Եւրոպայի ախոյեանին հրաւէրը։ Փաոլինօ օգոստոս 11ին Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիոմին մէջ պիտի մրցի ծէք Ճէլանիի հետ, նախկին ախոյեան աշխարհի կէս ծանրութեան։ Դեռ քանի մը օր առաջ իր կամքովը հրաժարեցաւ իր տիտղոսէն, մրցելու համար ծանրութեան աստիճանին վրայ։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՍԱՓԵՑՆՈՂ...— ...

ընթերցո՛ղ։

Ամէն կողմէ ծրի *ՅԱՌԱՋ* կ'ուղենք — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղ մը պատանիները։

⁂ Փարիզէն Գ. Ա. Պասմաճեան, պատասխանելով «Յառաջ»ի կոչին, մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Միջագետքի Զախօ գիւղի հայ գաղթականներուն։

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

(ծնեալ՝ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Խորին ցաւով կ'արձանագրենք մահը Թերթիս վարչական Տնօրէն ընկեր Լեւոն Գեւոնեանի քրոջ դեռահաս աղջկան՝ Տիկին Աղաւնի Քիթապճեանի (ծնեալ՝ Խաչիկեան), որ կեանքին հրաժեշտ կուտայ ծաղիկ հասակին մէջ, ամուսնութենէն քանի մը ամիս վերջ միայն։

Մեր խորին ցաւակցութիւնը ընկեր Լ. Գեւոնեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, որոնք մէկ տարուան մէջ այս չորրորդ մահն է որ կը սգան։

...

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի որ Ճէրիւիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատուռի խնամատարութիւնը Թերթիս ուղղուած երկար նամակի մը մէջ կը բողոքէ Լիոնի Ազգ. Միութեան դէմ, որուն ամենապետին անհոգութեան հետեւանքով նմջեցեալ մը առանց քահանայի թաղուած է։

Այս առթիւ Մատրան խնամատարութիւնը կարգ մը հարցումներ կ'ուղղէ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան.

1.— Երախայի մը անթաղ մնալուն առթիւ եղած քննադատութեանց երբ չքմեղանք խնամատարութեանս կողմէ ղրկուած նամակին ուշ ձեռքերնիդ հասնիլը պատճառ կը բռնէիք եւ կը պատուիրէիք որ այս տեսակ ստիպողական եւ միանգամայն կարեւոր խնդրոց համար հեռաձայնենք։ Ինչո՞ւ Անսալով ձեր պատուէրին 24 ժամ առաջ հեռաձայնեցինք եւ դուք հաստատական պատասխան տալով հանդերձ, ինչո՞ւ չղրկեցիք քահանան եւ ամբողջ գաղութ մը օտարներուն առջեւ խայտառակեցիք։

2.— Երբ ազգու պատուէրներ կը տեղացնէիք թէ հարսանիքի եւայլն համար եկեղեցականները պարտին ի ձեռին ունենալ խնամատարութեանս հաստատագիրը, ինչո՞ւ նոյն հաստատագիրը չփնտռեցիք Պ. Տիգրան Ժամկոչեանի ամուսնութեան առթիւ։

3.— Եկեղեցական ո՞ր օրէնաց հիման վրայ արտօնեցիք երկու հարազատ եղբայրներ ամուսնանալու երկու հարազատ քոյրերու հետ։

4.— Գաղութս իր իսկ միջոցներով մատուռ մը տիրացաւ առանց բնիկ մը ստանալու ձեզմէ եւ կամ որ եւ է ազգային մարմինէ, եւ ամէն անգամ որ քահանան կուգայ պատարագելու փոխանակ ժամերգի պնակով գոհացնելու, եւ հակառակ մատրան նիհար մնացորդին, գինքը կը գոհացնէք։

5.— Ս. Ջատկի առթիւ երբ ...

(Կ'ըլլայ)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 23

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՋՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Եւ ահա յանկարծ, ամէն ինչ ... կը հրամայէր ...

— Զօրավա՛ր, չեմ կրնար հրամանիդ դէմ շարժիլ։ Քանի որ կը մտածես թէ իմ ... անձնաւորութիւնս կրնայ գործին օգտակար ըլլալ, ինծի կը մնայ հպատակիլ

— Լաւ պատասխանեցիր։

...

կառավարութեան կողմէ պէտք է կատարուի մտայնութեան փոփոխութիւն մը, որ թոյլ տայ մեզի հաւատալու որ եթէ խորհրդային պատուիրակութիւնը կրկին ընդունուի Անգլիոյ մէջ, պիտի համակերպի դիւանագիտական եւ միջազգային հանրածանօթ սովորութեանց։

Հանրապետութիւնը անյարմար է Յոյներու

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Յունաստանի հանրապետութեան նախագահ ծովակալ Քունտուրիօթիս որոշած է հրաժարիլ, յայտնելով որ հանրապետութիւնը անյարմար է Յոյներուն։ Խաղաղութիւնը հաստատելու համար, աւելցուցած է, պէտք է կանչել Եորկիոս Բ. թագաւորը։

Պուլկարիոյ թագաւորին ճամբորդութիւնը

Պուլկարիոյ Պորիս թագաւորը Սոֆիայէն մեկնած է այցելելու համար կարգ մը մայրաքաղաքներ։ Նախ հանդիպեցաւ Պելկրատ, ուր տեսնուեցաւ Ալեքսանդր թագաւորին հետ, յետոյ Հռոմ երթալով տեսաւ Մուսոլինին։ Կ'ըսուի թէ պիտի նշանուի Իտալիոյ արքունիքէն իշխանուհիի մը հետ։ Պորիս ծպտուած կը ճամբորդէ։ Քօպուրկի մէջ պիտի տեսնէ իր հայրը գահընկէց Ֆերտինանտը, յետոյ պիտի գայ Փարիզ։

Լէոն Տոտէի նամակը դատական նախարարին

«Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի փախստական խմբագրապետը իր թաքստոցէն դատական նախարար՝ Լուի Պարթուի ուղղած է բաց-նամակ մը, որուն մէջ կը գանգատի թէ իր տղուն Ֆիլիփ Տոտէի խնդրին դատավարութեան առթիւ արդարութիւնն ու օրէնքի երաշխաւորութիւնները շնորհուած չեն իրեն, ու կ'աւելցնէ. «Բերանս փակելու համար է որ զիս բանտ դրին։ Ճշմարտութիւնը ազատելու համար է որ բանտէն դուրս ելայ։ Բանտ պիտի վերադառնամ այն ատեն միայն, երբ ճշմարտութիւնը ազատ ըլլայ։ Այն պահուն, ուր զիս ձերբակալել տուիք, նոր թուղթ մը ուղղած էի դատարանին, բայց նկատի չառնուեցաւ։ Պատրաստ եմ Սանթէ վերադառնալու եւ հոն մնալու միայն սա՝ պայմաններով։ 1.— Թուղթիս մասին քննութիւն պէտք է կատարուի։ 2.— Քննութիւնը ուղղամիտ եւ ազատ պէտք է ըլլայ։ Ասիկա այն ատեն միայն կարելի է, երբ Ընդհ. Ապահովութեան ոստիկանական բարձրաստիճան պաշտօնեաները՝ որոնք խնդրին մասնակից եղած են, քննութեան ամբողջ ընթացքին կախակայուին իրենց պաշտօններէն։»

Նիւ Եորք-Պոլիս մէկ թռիչով

Ամերիկացի օդանաւորդ Քըրթին եւ «օդի Նափոլէոն» ֆրանսացի հարիւրապետ Ֆօնք, մտադիր են Սեպտեմբերին թռիչք մը կատարել Նիւ Եորքէն Պոլիս։ Անոնք պիտի հետեւին լայնութեան 41րդ աստիճանագիծին, մինչեւ սպառումը իրենց պէնզինին, որ կը յուսան թէ պիտի բաւէ մինչեւ Պոլիս։

Ֆօնք պիտի գործածէ հսկայ Սիքօրսքի օդանաւ մը, որ արդէն ամբողջովին աւարտած է։ Օդանաւը պիտի ունենայ բազմաշարժանիւ մը, որով Ֆօնք կը յուսայ կոտրել հեռաւորութեան եւ ժամական մրցանիշը՝ մէկ թռիչքով անցնելով Նիւ Եորքէն Պոլիս։

∴ Օդանաւորդ Տրուհէն Ուըրաթ առտու Նոթինկէմ մեկնեցաւ «Միս Թոլոմպիա» օդանաւով, ընկերակցութեամբ Լէվինի, Քինքէյտի եւ Քարիզիի։ Կիրակի Փարիզ պիտի վերադառնայ եւ կը յուսացուի թէ յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին ճամբայ ելլէ դէպի Նիւ Եորք։

Միւս կողմէ անգլիացի օդանաւորդ Քըրթնի Սաութէմփթընի ջուրերուն մէջ լաւ օդի կը սպասէ, իր հսկայ «Վէտ ձուկ» օդանաւով Նիւ Եորք մեկնելու համար։ Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են Նիւ Եորքի մէջ դիմաւորելու համար զայն։ Ազատութեան արձանին առջեւ կէս մղոն տարածութիւն մը վերապահուած է՝ Քըրթնիի ջուր իջնելուն համար։ Ենթադրելով որ կէս գիշերէն քիչ մը առաջ պիտի հասնի, Նիւ Եորքի ծոցը զօրաւոր կերպով պիտի լուսաւորուի, 18ուկէս միլիոն մոմի ուժ ունեցող լուսարձակներ երկինքը պիտի լուսաւորեն, բոլոր նաւերը պիտի լուսազարդուին եւ Ազատութեան արձանի թագին վրայ պիտի տեղաւորուի խիստ զօրաւոր լուսարձակ մը։

Անգլիական ռազմափորձերը վերջացան

Անգլիական օդային ռազմափորձերը վերջացան երէկ։ Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը, դեռ Լոնտոնի երկինքը ծածկուած կը մնար շարժուն աստղերով, որ օդանաւեր էին։ Ամբողջ թաղը կը կրէր ուժգին յարձակում մը, եւ սարսափելի աղմուկ մը լեցնէր միջոցը։ Օդային Նախարարութիւնը սկսած է կատարել գիշերային այս յարձակումներուն մասին խոր ուսումնասիրութիւն մը։

Քոլերա Պարսկաստանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ քոլերայի համաճարակ մը ծագած է հարաւային Պարսկաստանի մէջ, մանաւորապէս հոն, ուր անգլօ-պարսիկ քարիւղի ընկերութիւնը հազարաւոր տեղացի եւ հնդիկ բանուորներ կ'աշխատցնէ։ Արդէն շատեր մեռած են։ Նաւահանգիստներու բնակիչները սարսափահար նաւերը կ'ապաստանին աղէտէն խուսափելու համար։

, Հարաւային Միջագետքի մէջ եւս քոլերան կը շարունակէ աւերներ գործել, մանաւանդ Պասրայի մօտ Ապատանի մէջ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՒՆԿԵՍԸՐԻ եւ Քոլիի մայրերուն տրուելու համար 31,186 տոլարի չէք մը յանձնուեցաւ Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանին։ Այս գումարը գոյացած է Նիւ Եորքի մէջ դժբախտ օդանաւորդներուն ի նպաստ տրուած երեկոյթէ մը։

ԱՀՄԷՏԱՊԱՏԻ մէջ (Հնդկաստան) ջրուղի մը քանդուելով աւելի քան հազար հոգի խեղդուեցան. Պարոտայի եւ Պոմպէյի միջեւ բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուեցան։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ նախարար Զայփէլ Օգոստոս 10ին Նիւ Եորք պիտի մեկնի, անկէ ալ Գանատա պիտի անցնի։

ՏԱՆՑԻԿԻ մէջ կը գումարուի Էսփերանթոյի 19րդ միջազգային համաժողովը, որուն կը մասնակցին 1000 պատուիրակներ, ամէն ազգէ։

ԻՏԱԼԻԱ եւ Եգիպտոս կ'աշխատին համաձայնութեան եզր մը գտնել Հիճազի խնդիրին մասին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Ցիրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Սարսէլի Հրայր խումբերուն կողմէ, վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Սարսէլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi *կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։*

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, վաղը Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէին, վաղը կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Ժան Պօն Թէաթրի մէջ։ կը խօսի ընկ. Աբօեան։ երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Ե. Սարեանէ եւն.։

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt: *Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։*

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» Ենթակոմիտէի ժողովը 1 Օգ. Երկուշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ ընկերներու ներկայութիւնը իրենց անդամատոմսերով պարտաւորիչ է։ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Պոլէնի «Անդրանիկ» խումբի ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին «Ժողովրդային Տան» մէջ. Ներկայանալ անդամատոմսերով։ Կը խնդրուի Ֆօն-Սէնթ-Ժիւլիէի ընկերներէն ներկայացուցիչ մը ղրկել։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնաստր» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատոմսերով։

ԲԱՐՁՐ Հայքի հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. *բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։*

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցարանը։ Օրակարգ. Եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մասնաւոր հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին այսօր շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Րօնի սու Պուա»ի մէջ կազմուելիք մասնաճիւղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ) Րօնիի, Նուազի լը Սէքի, Ֆօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօնպլի, Կանիի, Նէօյիի Փլէզանսի, Նոժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբուին Քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն հաւաքաբար անտառ երթալու համար։ կը հրաւիրուին անդամները, ընտանեօք ներկայ ըլլալու ժամադրավայրը, միասին առնելով իրենց ընթրիքը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ ՍԻՍԵՑԻՆԵՐՈՒՆ Դաշտային հաւաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա Փոմ Շալէ տը լա Փոմի վերատեսչի պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր
Անգլիա,	L. St.	12[illegible] 03
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (100)	100 Mark	607 50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13 02
Թրք. ոսկի	» or	10[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	9 [illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible] 80
Դրախմի »	Drachme	33 2[illegible]
Լիր »	» Lire	138 75
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71 50
Զուիցր. »	Frc. Suisse	491 75
Լէյ 100 հատը	Ley	15 65
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95 —

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ		
Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I Cr. Fonc. Eg.	3440	—
» II »	2030	—
» III »	1700	—
Թուրքի երկաթ. Lots turcs	480	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H TEURNIER

Մը մը, պարզ գործաւոր մը նորկայանալով Ֆաքիր Թաւիլ-պէյի, կը հարցնէ.

— Ի՞նչ է յաջողութեան եւ երջանկութեան գաղտնիքը։

— Փորձեր ըսո գտնուա՞ծ էք։

— Ո՛չ։

— Ուրեմն, ներկայ գտնուեցէք եւ հարցը ինքնին լուծուած կ'ըլլայ։

Եւ իսկապէս, գործաւորը յաջողեցաւ ու երջանկացաւ շնորհիւ այն «Թալիսման»ներուն, զորս Ֆաքիրը կը բաժնէ իր ֆաքիրիզմի սարսռազդեցիկ փորձերու ընթացքին, որոնք այս անգամ տեղի կ'ունենան Théatre Antoine-ի մէջ (14, Bld. de Strasbourg) այսօր Շաբաթ գիշերէն սկսեալ։ Վաղը՝ կիրակի ցերեկոյթ։ Գիները խիստ մատչելի։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ 1927

31 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 403

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ. ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեր խօսքը Եւրոպայի Թեմի ընտրութիւններու մասին է, որ իւրայատուկ եւ ստորակայի բնոյթ մը ստացած է։

Նախորդ Պատգամաւորական ժողովը՝ գումարուած 1926 Յունիս ամսուն, իրաւունք չսեպեց իրեն տեւականութեան յանձնաժողովը մը տալ, համաձայն գծուած սահմանադրական կանոններուն, այլ միայն առժամեայ սահմանադրական կանոններուն, որովհետեւ Թեմի բոլոր վիճակներ մշակող ժողով մը եղաւ, որովհետեւ Թեմի բոլոր վիճակները ամբողջապէս կազմակերպուած չըլլալով, ժողովը ժողովրդական հարազատ ներկայացուցչութիւն մը չէր կրնար համարուիլ։

Այս էր պատճառը, որ հրահանգեց Թեմական Խորհուրդին կաթողիկոսական պատուիրակին, վեց ամսուան ընթացքին կազմակերպել բոլոր վիճակային շրջանները եւ ըստ կանոնի, վիճակային ժողովներու կողմէն նշանակուած ներկայացուցիչներով կազմել, կանոնագրով նախատեսուած Պատգամաւորական ժողովը, որ պիտի ունենար Թեմական հանգամանք։

Այն օրէն իվեր անցած են քանի մը վեց ամիսներ, սակայն, տակաւին չեն կազմակերպուած բոլոր վիճակները, որովհետեւ ընտրութիւնները կը հանդիպին դժուարութիւններու։

Այդ դժուարութիւնները բազմատեսակ են, որոնց յաղթելը տակաւին դժուար գործ մըն է։

Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ՝ առաջին դժուարութիւն յարուցանողները եղան զանազան հոգեւոր հովիւներ, որոնք ըմբռնելի մտայնութեամբ մը, հակառակ իրենց պատկանած եկեղեցւոյ կանոններուն, ուզեցին Թեմէն անկախ և ինքնագլուխ։ Անուններ չենք յիշատակեր, այս էջերուն մէջ շատ անգամ յիշատակած ենք զանոնք։

Դժուարութիւն կը յարուցանէին նաեւ կարգ մը անպատասխանատու «երեւելի» մարմիններ, որոնք իրենք իրենց կարգ մը երեւակայական իրաւունքներ ու իրաւասութիւններ վերագրելով, ամէն միջոցով կ'աշխատէին, ու տակաւին կ'աշխատին, դուրս Թեմէ առեղծուելիք կազմակերպութենէն, իբրեւ անկախ ու ինքնագլուխ մարմիններ։

Այս անբնականոն երեւոյթը աւելի ծանրացնելու եւ կազմակերպչական գործը դժուարացնելու պատճառ եղան նաեւ այն խմբակցութիւնները, որոնք, մէկ կողմէն ընտրութեանց մէջ պարտութիւն կրելու վախը ունէին, իսկ միւս կողմէն հաղուեւներու կազմակերպութեան հակառակորդ եղողներու ժառայականութեան մէջ ըլլալ կը բաղձային։

Դեռ աւելին, իւրաքանչիւր վիճակային շրջաններու մէջ առեղծուած նշանակովի ժամանակաւոր մարմիններ, գէշ խորհուրդներու անսալով, կամ իրենց գրաւած աթոռները կորսնցնելու հաւանական վտանգէն թելադրուած, կ'աշխատէին ընտրութիւնները ձգձգումի ենթարկել եւ կամ ընտրութեան գործը ծուռ ճանապարհի մէջ դնել։

Ահա՛ այն պատճառները, որ ընտրութիւնները դանդաղ կ'ընթանան։ Այնուամենայնիւ կարելի եղած է մէկ քանի տեղեր ընտրութիւնները վերջացնել, մեծ դժուարութիւններու յաղթելով։

Վերոյիշեալ պատճառները արգելք եղած են, որ ընտրութիւնները կատարուին միաժամանակ, ինչպէս սովորութիւն է ամէն տեղ։ Թեմական Խորհուրդը յարմար դատած է զանազան վիճակներու մէջ ընտրութիւնները կատարել տարբեր ժամանակներ։

Երկու վիճակներ կան, որոնք իրենց ընտրութիւնները տակաւին չեն կատարած — Փարիզի եւ Լիոնի շրջանները։

Ինչպէս կը տեսնուի Լիոնի Ազգ. Միութեան պաշտօնական յայտարարութենէն, հոն ալ ձեռնարկուած է ընտրութիւններու. սակայն մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, այս շրջանի նշանակովի մարմինն ալ ազատ չէ միւսներու թերութիւններէն։ Մեր թղթակցին տուած տեղեկութեան համաձայն, Թեմական Խորհուրդը հրահանգած է անմիջապէս կազմել ընտրական յանձնաժողովը, որպէսզի ընտրութիւններու օրինաւորութիւնն ու անկողմնակալութիւնը ապահովուին, բայց նշանակովի վարչութիւնը կը փորձէ անտեսել այս հրահանգը եւ իր վերջին յայտարարութեան համաձայն, պիտի կազմէ ընտրական յանձնաժողովը, երբ քուէտուները իրենց տուրքերը վճարած կ'ըլլան։

Մինչդեռ, ընտրական ո՛ եւ է յանձնաժողովի պաշտօնի գլխաւոր եւ պատասխանատու մասը այն է, որ անիկա, համաձայն սահմանադրական օրէնքին, ապահովէ քուէտուին իրաւունքը եւ արգիլէ ապօրէն քուէտուներու մասնակցութիւնը։ Առանց այս ապահովութեան, կարելի չէ երեւակայել օրինաւոր ընտրութիւն։ Մենք կը հաւատանք թէ Լիոնի Վարչութիւնը պիտի ըմբռնէ այս պարագան եթէ գէշ նպատակ չի հետապնդեր։

Անկէ յետոյ կը մնայ Փարիզի շրջանը, որուն համար մեր թեկնածուները կը վերապահենք այն օրուան, երբ ձեռնարկուի նաեւ այս շրջանի ընտրութիւններուն։

Մենք համոզուած ենք թէ հակառակ մէջտեղը եղած խոչընդոտներուն, ընտրութիւնները պիտի ամբողջանան. ասիկա հրամայական պահանջ մըն է, որմէ պիտի ծնի օրինաւոր կազմակերպութիւնը, բան մը, որ ամբողջ գաղութի բաղձանքն է։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՆ

Յուսաբեր խմբագրականներէն Հայաստանի նոր ձերբակալութիւններուն եւ աքսորներուն մասին, կը գրէ (22 Յուլիս).

— «Խորհրդային թերթերը այս լուրերուն նկատմամբ քար լռութիւն կը պահեն։ Երեւանը, ըստ երեւոյթին, տակաւին հրահանգ տուած չէ իր օրկաններուն կամ հերքելու լուրը (ամբաստանելով դաշնակները իբրեւ փրովոքաթէօրներ) եւ կամ հաստատելու զայն (դատապարտելով ձերբակալուածները՝ իբրեւ դաւադիրներ)։

«Բոլոր պայմաններու տակ գիտենք նախապէս, որ խորհրդային մամուլը սուտ պիտի խօսի թէ՛ մէկ եւ թէ միւս պարագային։

«Հալածանքները նոյնութեամբ կը շարունակուին հակառակ այն փաստին, որ Հայութիւնը համակերպած է իր ճակատագրին եւ հրաժարած խորհրդային իշխանութեան դէմ գործօն կերպով պայքարելու ծրագրէն։

«Երկու երեւոյթ մենք չկրցինք տարբերել իրարմէ. չկրցինք ըմբռնել, որ մեր համակերպումը իշխանութեան՝ բնաւ չի պարտադրեր նոյնպիսի համակերպում իշխանաւորին։ Եթէ քաղաքական շատ բայց պատճառներով ստիպուած ենք հաշտուիլ խորհրդային կարգերու գոյութեան հետ, այս բնաւ պատճառ չունինք հաշտուելու նաեւ խորհրդային վարիչներու ալլանդակութեանց հետ։

«Եթէ չենք հարուածեր ռէժիմը, այս բանը չէ երբեք, թէ պիտի չհարուածենք նաեւ այդ ռէժիմին ցեցերը։

«Ինչո՞ւ հարկադրել, վերջապէս, որ ապստամբին անպայման ապստամբով պատասխան տրուի»։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԳՈՂԵՐԸ

Խումբ մը գողեր, որոնց գլուխը կը գտնուէր «գողերու Թագաւորը» Միշօքքի, Վարշաւայի մէջ, պետական դրամատան տպարանին կից կը վարձեն խանութ մը, որուն նկուղը փորելով կը բանան 35 մեդր երկարութեամբ գետնուղի մը, յաջողութեան մտնելու համար տպարանին դրամարկղներուն քով։ Չափւ երկու մեդր մնացած էր հասնելու իրենց նպատակին, երբ ոստիկանութիւնը լուր կ'առնէ եւ կը ձերբակալէ «Թագաւորը» եւ իր խումբը, չորս հոգի, հինգերորդ գողը կը սպաննուի դիմադրութեան պահուն։

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ ԳՈՐԳ ՄԸ

Նանթիյեի եկեղեցիէն, օր ցերեկով, գողերը թռցուցին թանկագին գորգ մը, որ 300,000 ֆր. արժէք ունէր։ Գորգը կը ներկայացնէ երկու տեսարան, մէկը «Հրեշտակաց Դասը» եւ միւսը «Ս. Կոյսին Մահը»։

ԱՆՃԱՐԱԿ ԴՈՂԸ.— Առջի օր կեղծ ստացագիրներով մարդ մը ներկայացաւ բնակարանը Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորին, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի, գանձելու համար ելեկտրականութեան վարձքը։ Անմիջապէս լուր տրուեցաւ գաղտնի ոստիկանին, որ կը հսկէր բնակարանին վրայ։ Ստացագիրները կեղծ էին, մարդն ալ յայտնի գող մը, բանտերու նախկին բնակիչ։ Եւ դրկուեցաւ դարձեալ բանտ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սով Ռուսիոյ մէջ

Վարշաւայէն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի կը հեռագրեն Յուլիս 29 թուով.—

Սով կը տիրէ Մինսքի, Քիեվի եւ Խարքովի մէջ։ Բոլոր ուտեստեղէնի խանութները պաշարուած են՝ անձկութեամբ սպասող ամբոխին կողմէ, մինչ խանութպանները կը պահեն իրենց մթերքները։ Մինսքի բնակիչներուն հացի եւ ալիւրի քարտեր բաշխուեցան, սակայն մթերքները անբաւական են։ Ժողովուրդը սովին իբրեւ պատճառ կը մեղադրէ կառավարութեան կողմէ ղրկուած զինուորները։

Շաբաթներէ ի վեր կարմիր բանակը ռազմափորձեր կը կատարէր լեհական սահմանագլուխին, ու Տնիեփեր եւ Տնիեսթեր գետերու երկայնքին։ Բոլոր պահեստները զնուեցան այս բանակին համար, ու ժողովուրդը այժմ սովի նախօրեակին կը գտնուի։

Լեհ կառավարութիւնը սեծապէս կը մտատանջուի, վախնալով որ անօթութիւնը սահմանի յուսահատ բնակիչները Լեհաստան պիտի նետէ։ Փլոսքիրովի մէջ զինուորներն ու ժողովուրդը հրահանգներ ուզեցին Մոսկուայէն։ Կը վախցուի որ անօթի ժողովուրդը առանց Մոսկուայի հրամանին սպասելու դէպի արեւմուտք քալէ՝ Լեհաստանէն ուտելիք հայթայթելու համար։

∴ Ամերիկեան թերթին թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Լեհաստանի մէջ բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուած են։ Գերմանիա ալ զգուշական միջոցներ ձեռք առած է անոնց դէմ։ Շթուեթկարտի մէջ եօթը համայնավարներ, որոնք կ'ամբաստանուէին թէ ոստիկան մը սպաննած եւ ռումբ նետած են թերթի մը խմբագրատան վրայ, ընդամէնը 42 տարի բանտարկութեան (2ուկէսէն - 13 տարի) եւ ծանր տուգանքներու դատապարտուեցան։ Դատավճիռը ընդունուեցաւ աղմուկներով։ Համայնավարները ցոյց մը փորձեցին, երբ նախագահը ցաւ յայտնեց թէ չի կրնար դատապարտել գլխաւոր յանցաւորները, որոնք Ռուսիա փախած են։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄ
100,000 ԶՈՀԵՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Շանկայէն մանրամասնութիւններ կը հասնին երկրաշարժի մը մասին, որ տեղի ունեցած է Մայիս 23ին Չինաստանի մէջ, եւ սակայն հաղորդակցութեանց խանգարման պատճառով մինչեւ այժմ գործակալութիւնները չէին կրցած հեռագրել։

Այս երկրաշարժը պատմութեան մէջ աննախընթաց է իր սաստկութեամբ եւ աւերներով։

Միսիոնարները մեռեալներուն թիւը կը հաշուեն 100,000։ Սիէանկ (175,000 բնակիչ), Լան-Չէու (200,000 բնակիչ) եւ Քու-Լանկ (50,000 բնակիչ) քաղաքները հիմնայատակ կործանած են քանի մը երկվայրկեանի ընթացքին։ Միայն Լան-Չէուի մէջ 10,000 հոգի սպաննուած են։ Թումէն-Ցէ քաղաքը բոլորովին թաղուեցաւ լերան մը տակ, որ առաջ խաղաց երկրաշարժին ընթացքին։ Զանազան տեղեր հողը ճեղքուեցաւ եւ պատռուածքներէն դուրս ժայթքեցին ջուրի սիւներ։

«Ուէսթմինիսթըր Կազէթ» կը յիշեցնէ թէ Ռէյնախի շարժագիր կայանը (Ֆրանքֆորթի մօտ) նոյն օրը զգացած է երկրաշարժի ցնցում մը, որուն սաստկութիւնը կրկնապէս մեծ էր 1923ի Ճափոնի երկրաշարժէն։

Ուրիշ հեռագիրներու համաձայն, ահռելի ողողումներ պատահած են Ֆուքիէն նահանգին մէջ։ Շան-Շօու-Ֆու շրջանին մէջ Քիուլանկ գետը յորդելով, 10,000 հոգի խեղդուած եւ 100,000 հոգի անապաստան մնացած են։ Վնասները կը հասնին 635,000 սթերլինի։ Եօթը շրջաններ ողողուած են։ Շան-Շօու-Ֆու քաղաքը քանդուած է։ Լեռներուն մէջ լճացած ջուրերը հեղեղի նման տարածուած են հովիտներուն մէջ։

∴ Զօրաւոր երկրաշարժ մը պատահած է Քիանկ-Սուի մէջ։ Լիանկ-Շոուի մէջ 26 հոգի մեռած են եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

∴ Ճօրճթաուն համալսարանի շարժագիրը Յուլիս 28ին ժամը 11.52ին արձանագրած է երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը որ տեղի ունեցած է Ուաշինկթընէն 3700 մղոն դէպի հարաւ։

∴ Հնդկաստանի Կուժէրա նահանգին ողողումները 50 հազար սթերլինի վնաս պատճառած են, 2,000 տուներ քանդուած եւ 6 հոգի խեղդուած են։

Վեզուվի հրաբուխը բռնկած

Նափոլիէն Յուլիս 30 թուականով կը հաղորդեն Վեզուվի դիտարանին հետեւեալ զեկոյցը.—

Մօտ ութ ամսուան խիստ չափաւոր գործունէութենէ մը վերջ, Վեզուվ երէկ գիշեր սաստիկ գործունէութեան շրջանի մը մէջ մտաւ, պայթումներով եւ ժայթքումով։

Առտուան ժամը 1ին առեններ, աւելի քան 100 մեդր բարձրութեամբ եւ խառնարանին վրայ մօտ մէկ քիլոմեդր շրջագիծով սիւն մը բարձրացաւ արեւմտեան կողմէն եւ սկսաւ անշէջ լաւայի սաստիկ տեղատարափ մը, որ տարածուեցաւ հարաւ եւ արեւելք, թաղելով 1924էն մնացած լավայի բարձր գմբէթը, այրելով ուղեցոյցներու փայտէ սանդուխը եւ քշելով Դիտարանի գործիքները։

Բխած տեղը լավայի հեղեղին արագութիւնն է երկվայրկեանի մէջ մօտ երեք մեդր, իսկ լայնքը՝ 5—10 մեդր։ 16 ժամուան մէջ ժայթքած լավային քանակն է ոչ պակաս քան երկու միլիոն խորանարդ մեդր։

Տեսարանը հրաշալի։ Ռեւէ աղէտ չի նախատեսուիր։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՍԵՒ ՑԱՆԿԸ

Նէճմէտտին Սատըգ պէյ Ազգամի մէջ կը գրէ.—

«Մասնաւոր մարմինը, որ պաշտօն ունէր մէջտեղ հանելու բոլոր անոնք որոնք դէմ շարժած են միլլի շարժումին, աւարտեց իր պաշտօնը։ Ուրիշ ցանկերէ յետոյ, հրատարակուեցաւ նոր ցանկ մը եւս, որուն մէջ կան պետական կարեւոր պաշտօնեաներէն ոմանք։ Միւս կողմէ, երկու երեսփոխաններու անունններն ալ վճռապէս կը յիշուին։

«Թուրք նոր պետութիւնը ծնունդն է միլլի պայքարին, եւ շատ բնական է որ չպիտի ուզէր պաշտօն տալ իրեն դէմ շարժողներուն։ Մոռնալու չենք որ կազմ փաշան պայքարեցաւ ոչ միայն թշնամի բանակներու դէմ, այլ եւ ներքին դաւաճանական կազմակերպութիւններու։»

∴ Նոր ցանկը ի մէջ այլոց կը պարունակէ հետեւեալ անունները.— Ներքին գործավարութեան պաշտօնեաներու ծիւղին պետ Մաճիտ, Վ. Ճուարեկ առեանի նախագահ Մէհմէտ Էմին, Երզնկայի կուսակալ Ճէվտէթ, Ցարութիւն Մոսուլեան, քաղաքային քննիչ մարմնի նախորդ նախագահ Հասի Հիւմի, նախորդ ոստիկանական քոմիսէր Ալի Րիզա եւ ոստիկանական Ա. ծիւղի պետերէն Էմին պէյերը։

∴ «Թասվիր Էֆքեար» Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Վերջերս մեծ ուշադրութիւն կը դարձուի «Անգլիասէր կոմիտէ»ին վրայ, որ հիմնուած էր Պոլսոյ մէջ զինադադարէն վերջ։ Քաղաքական վարչական կարեւոր դիրքեր գրաւող քանի մը հարիւր Թուրքեր կը պատկանէին այս կոմիտէին, որուն նպատակն էր Թուրքիան անգլիական հովանաւորութեան տակ դնել։ Քէմալական շարժման յաջող ելքէն վերջ կոմիտէն լուծուեցաւ եւ գլխաւոր վարիչները փախան արտասահման, ուր կը մնան դեռ։

1926ին կառավարութիւնը մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմեց՝ այս կոմիտէին գործունէութիւնը քննելու եւ ստուգելու համար թէ ներկայ պետական պաշտօնատարներէն քանի՞ն կը պատկանէին անոր եւ թէ ի՛նչ աստիճան պատասխանատուութիւն ունէին։ Հիմա յանձնաժողովը աւարտեց իր գործը, եւ Թուրք թերթերը կը հրատարակեն անունները քանի մը հարիւր պետական պաշտօնեաներու, որոնք պաշտօնանկ պիտի ըլլան։ Ասոնց մէջ կայ քէմալական երեսփոխան մը։

ԹՈՒՐՔ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ

Թուրք Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան հիմնադիր Տքթ. Հասան Րիզա պէյ խնդրագրով մը դիմած է Ընտրական Քննիչ Յանձնաժողովին եւ անկախօրէն իր երեսփոխանութեան թեկնածութիւնը դրած է։ Խնդրագիրը ոստիկանական տնօրէնութեան ղրկուած է քննուելու համար։

ԴՊՐՈՑ Կ'ՈՒԶԵՆ.— Արմաշ (Հայաստան) գիւղին բնակիչները դիմած են կառավարութեան, խնդրելով որ դպրոց մը բացուի գիւղին մէջ։

ՃԱՀՃԱՍՏԱՆԴԸ.— Վեդի-Բասարի շրջանին մէջ Բէօյիւք-Վէդիի բուժակայանը կը դիմեն ամիսը 3000 հոգի, դարմանում խնդրելու համար ճահճատենդի դէմ։ Դեղերը կը պակսին։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Ե.

Պէյրութ քաղաքն է որ ընդունեց եւ պահեց գաղթականներուն ամէնէն մեծ մասը։ Հապճեպով ընդունուած վրանէ կայանի մը մէջ, հետզհետէ տեղաւորուեցան խեղճուկրակ խրճիթներու մէջ, որոնք վտանգաւոր համախմբում մը կազմեցին եւ զորս անհրաժեշտ է ջնջել անմիջապէս։ Արդէն ժանտախտի դէպքեր պատահեցան 1926ի Հոկտեմբերին՝ պարտադրելով խիստ միջոցներ եւ 120 խրճիթներ կրակի տրուեցան եւ գաղթականները բոլորն ալ պատուաստուեցան։

Ինչպէս վերը ըսինք, մարդասէր ծրագիրն է քաշել բոլոր հողագործները, զանոնք տեղաւորել գիւղերու մէջ, եւ միւսները փոխադրել առողջապահիկ տեղեր։ Պէյրութի կոմիտէն այս նպատակով գնեց չորս հեքթար հող, քաղաքին տիրապետող բարձունքներուն վրայ, որուն կարգաւորումը ներկայիս յանձնուած է ճարտարապետի մը՝ պարզ եւ առողջարար տուներ շինելու համար։

Կը հաշուուի թէ մօտ 1500 ընտանիքներ պէտք ունին տեղաւորուելու, եւ թէ ուրիշ 1000 հոգի պէտք է զրուին հողագործական վայրերու մէջ։

Ամփոփելով, կարելի է հաշուել թէ 1927ին 80,000 Հայ գաղթականներ կան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ու կը ներկայացնեն հետեւեալ վիճակը.—

ՍՈՒՐԻԱ

	հոգի
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	37,500
Աշխատող բայց օգնութեան կարօտ	13,000
Բոլորովին կարօտ	6,500
ԱԼԷՎԻՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ	
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	2,500
ԼԻԲԱՆԱՆ	
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	9,500
Աշխատող բայց օգնութեան կարօտ՝	13,500
Բոլորովին կարօտ՝	6,000

Ասկէ կը տեսնուի որ կան 12 հազար 500 գաղթականներ անմիջական օգնութեան կարօտ, եւ 26500 հոգի, զորս պէտք է տեղաւորել՝ վերջնապէս ինքնապահ դարձնելու համար։

Ասոնք կը պատկանին հետեւեալ դասակարգերուն.

Հողագործ՝	24,000	հոգի
Գիւղի արհեստաւոր՝	4,000	»
Քաղաքի »	12,000	»

Հայերը գաղթականներու ամենամեծ մասը կը կազմեն. անոնց կրկնակի դժբախտութիւնները երկար տարիներէ ի վեր յուզած են ամբողջ աշխարհը, հետեւաբար եւ տիեզերական բարեգործութեան իրաւունք ունին։

Պէտք չէ անգիտանալ սակայն թէ Անատոլուի բոլոր քրիստոնեայ բնակիչները խուճապով փախան իրենց տուներէն եւ դաշտերէն. ամէն դաւանանքի Յոյներ, Սուրիացիներ, Ասորի-Քաղդէացիներ մասնակցեցան ցաւալի տեղահանութեանց։ Ութեւմէկ հազարաւոր գաղթականներ կ'աւելնան Հայերու երկար ցանկերուն վրայ։ Սուրիոյ կաթոլիկներու թիւն է 4750 հոգի, որոնք կը կազմեն 950 ընտանիքներ՝ Մարտինցի, Տիարպէքիրցի, Ուրֆացի եւն.։

Ասոնցմէ 400 ընտանիքներ զրուած են Պէյրութի մէջ, 88 Զահլէ, 40 Տրիպոլիս, ուրիշ 400 ընտանիքներ ցրուած են Սուրիոյ մէջ, որոնց 88ը Դամասկոս, 200ը Հալէպ, 90ը Եփրատի վրայ, 30ը Հոմ'ս Պէյրութիններըլ

գրեթէ Հայերուն պէս նոյն թշուառ կացութեան մէջ են։ Այս բոլոր խեղճերուն ալ անհրաժեշտ են բնակարանային օգնութիւն եւ հողագործական տեղաւորում։ Հայերու մեծ թիւին քով, ասոնք չնչին թիւ մը կը ներկայացնեն. սակայն քանի որ նոյն մարտիրոսագրութեան զոհերն են՝ մարդասիրական նոյն միջոցներէն պէտք է օգտուին անոնք ալ։

Գաղթականներու տեղաւորման համար տրամադրելի հողերը խիստ լուրջ հետազօտութեան ենթարկուեցան եւ խորունկ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձան անոնց երկրագործական արժէքը, առողջապահական վիճակը եւ ապահովութեան պայմանները։

Հետեւեալ կարգադրութիւնները եղած են եւ կամ ըլլալու վրայ են.

ա) Մօտ քսան ընտանիքներ, որոնք իբրեւ բաժնեկից հողագործ տեղաւորուած էին Լիբանանի մէջ, այս տարի իսկ պիտի կրնան վճարել իրենց եղած կանխավճարը։

բ) Մօտ հարիւր ընտանիքներ իբրեւ ագարակապան եւ ապագայ հողատէր պիտի տեղաւորուին Չէպէլ Մուսայի մէջ գնուած երկու մեծ ագարակներու մէջ։

գ) Ցանորհինգ ընտանիքներ իբրեւ ագարակապանպետ տեղաւորուին Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան կողմէ իրենց տրամադրուած ագարակի մը մէջ, Իսքէնտէրունի սանճաքի սահմանին եւ Ալէվիներու պետութեան միջեւ։

(Առաջին երկու խումբերը պիտի առնուին Պէյրութի գաղթականներէն, վերջինը Իսքէնտէրունէն։

(Ուրիշ երկու ագարակներ, որոնք ծախու պիտի առնուէին, կարելի չեղաւ գնել, որովհետեւ նոր տէրերը վերջերս տասնապատկեցին գինը)։

դ) Պէյրութի մօտ գնուեցաւ հող մը, ուր ներկայիս կը շինուի հայկական թաղ մը։ Հոն պիտի կրնան տեղաւորուիլ ներկայիս Պէյրութի քարանթինային մէջ ապաստանած աղքատ ընտանիքները եւ կայանի այն գաղթականները, որոնք իրենց արհեստին բերմունքով քաղաքին մէջ հաստատուած են։ Այսպէս ուրեմն, կարելի պիտի ըլլայ խիստ արագօրէն պարպել մօտ 600 ընտանիքներ։

Այս զանազան միջոցներու գործադրութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ պիտի սպառէ Պէյրութի Կեդրոնական Կոմիտէին ձեռքը գտնուած դրամները. այն է՝ 25,000 անգլ. ոսկի՝ Լիբանանի կառավարութեան տուածը. 5000՝ անգլիական կազմակերպութիւններուն, 3000՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականներու բարձր-կոմիսարին։

Նախատեսուած են նաեւ հետեւեալ միջոցները, որոնց գործադրութիւնը փութով կը հետապնդուի.

1.— Գնում եւ բարեկարգում Սուրիոյ պետութեան պատկանող երեք հողերու, որոնք կը գտնուին Ամըքի բարեբեր հովիտին մէջ, Հալէպ-Իսքէնտէրուն ճամբուն վրայ. այս վերջին նաւահանգիստէն մօտ 25 քիլոմեթր հեռու։

Այս երեք հողերը, որոնց ամբողջական տարածութիւնն է 2700 հեքթար, պիտի կրնան ընդունիլ մօտ 1000 ընտանիքներ։

2.— Գնում եւ բարեկարգում Սուրիոյ պետութեան պատկանող հողի մը, որ կը գտնուի Օրոնդէսի տիրապետող լեռնադաշտի մը վրայ, Դամասկոս — Հալէպ ճամբուն վրայ, այս վերջին քաղաքէն 2ուկէս ժամ հեռու։ 1600 հեքթար տարածութեամբ այս հողը պիտի կրնայ ընդունիլ մօտ 250 ընտանիք։

(Այս պետական հողերը Սուրիոյ պետութեան կողմէ պիտի տրուին արժէքէն շատ վար գինով մը. տարբերութիւնը պիտի կազմէ յիշեալ պետութեան բաժինը՝ մարդասիրական այս գործին)։

3.— Գնում ու բարեկարգում մը 100,000 քառակուսի մեթր տարածութեամբ լեցուած եւ մաքրուած ճախճախուտի մը՝ Իսքէնտէրունի աւշեւ, հոն պիտի տեղաւորուին Իսքէնտէրունի վտանգաւոր կայաններու գաղթականները։

(Իսքէնտէրունի իշխանութիւնները այս հողին 3/4ը պիտի ձգեն չորացումի եւ բարեկարգումի համար եղած ծախքերու գինով, իսկ 1/4ը մի՝ իբրեւ փողոցներու բաժին։)

Պէտք է դիտել տալ որ այս երկու ծրագիրները դուրս են յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ որոշուած յատակագիծէն, այն իմաստով որ Օրոնդէսի վրայի Բիրաթ հողամասը ծովեզերքէն հեռու է. իսկ Իսքէնտէրունն ալ Թուրքիոյ-Սուրիական սահմանագլուխէն 25 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի, ինչ որ անյարմար կրնայ նկատուիլ Հայերու տեղաւորման համար։

Սակայն մէկ կողմէ Ֆրանս. մարզպանին Հալէպի ներկայացուցիչը մեծ կարեւորութիւն կուտայ վիլայէթին մէջ պահելու հայ գաղթականներ, որոնք այնտեղ ապագայ բարգաւաճումի տարր մըն են, միւս կողմէ՝ Ֆրանս. մարզպանին Իսքէնտէրունի ներկայացուցիչը կարելի եղածին չափ կը նպաստաւորէ հայկական թաղի մը ստեղծումը յիշեալ քաղաքին մէջ։

ՏՕՔԹ. ՏԻԻԿ
(Միջազգ. կարմիր խաչէն)

ՀԱՅ ՄԻՏՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Տեղեկագիր Գիտութեան եւ Արուեստի Ինստիտուտի Տպագրուած՝ ԵՐԵՒԱՆ, 1926ին

Երբ ակնարկ մը կը նետենք Հայաստանի պետական թէ անհատական անհամար հրատարակութիւններուն վրայ, ուղղակի զգուանք կը զգանք ու կարեկցութիւն այն կորովին համար զոր կը վատնեն զուտ կուսակցական պրոպագանդին ծառայող անբովանդակ աշխատութիւններուն համար։ Սոթը տարիէ ի վեր իրենց հեւհեւացող ժխորին, իբարանցումին մէջ, կարծես պատահականութեան մը արդիւնք՝ լոյս են տեսեր միայն քանի մը հատ միայուն հանգամանք ներկայացնող արժէքաւոր հատորներ, որոնք խորհրդային կարգի ծիծաղելի արագաշարժութեան պատճառաւ տակաւին նոր մեզի կը հասնին։ Ասոնք են՝ Էջմիածնի գիտական Ինստիտուտի «Բանբեր»ը, համալսարանին տեղեկագիրը, «Նորք» պարբերականի ամբողջական թիւերը, Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւններու ժողովածուն եւ Գիտութեան եւ Արուեստի Ինստիտուտի տեղեկագիրը։

Արուեստի Ինստիտուտը կազմուած է 1925 Ապրիլ 27ին Երեւանի մէջ։ Նպատակն է՝

Աջակցիլ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած բնապատմական, տեխնիկական, հասարակական, գեղարուեստական, պատմական, եւ մաթեմաթիքական բոլոր խնդիրներուն, գիտական ուսումնասիրութիններով։

Առաջին աթիւ վերլուծութեան նիւթ դարձնել Հայաստանի բնական միջավայրը եւ շինարարական աշխատանքներու հետ կապուած գեղարուեստական խնդիրները։

Լուծել գիտութեան եւ արուեստի վերաբերեալ գիտական վէճերն ու տարակարծութիւնները՝ իրեն ենթակայ միութիւններու միջեւ։

Սարքել հրատարակչական շարժում, կազմակերպել դասախօսութիւններ, արշաւախումբեր, ցուցահանդէսներ եւայլն։

Ինստիտուտը ունի երեք բաժանում 1) բնապատմական-մաթեմաթիքական 2) պատմական հասարակագիտական 3) գեղարուեստական։ Առաջին խմբաւորման կը մասնակցին Վահան Արծրունի, Սաեփան Ղամբարեան, Համբարձում Քէչէք, Ալեքսանդր Յակոբեան եւայլն։ Երկրորդ խմբաւորման՝ Մանուկ Աբեղեան, Հրաչեայ Աճառեան, Լէօ, Երուանդ Լալայեան, Աշխարհբէկ Քալանթար, Փրոֆ. Ա. Խաչատրեան, Յակոբ Մանանդեան, եւայլն։ Երրորդին՝ Արսէն Տէրտէրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Թամանեան, Թորամանեան, Միք. Մանուէլեան, Ռոմանոս Մելիքեան, նկարիչ Սարեան, Շիրվանզադէ, Գ. Լեւոնեան, Ալ. Սպենդարեան, Եղիշէ Չարենց եւայլն։

Մենք Հայաստանի մամուլին միջոցաւ մանրամասն հետեւած ըլլալով սոյն միութեան աշխատանքներուն, հոս կը յիշատակենք լաւագոյն գործունէութեններէն մէկ քանին։

Նախ վիճաբանական դասախօսութիւններ, որոնք եղան՝ Փրոֆ. Մեչչանինոֆի կողմէ Խալդերու եւ Վիշապներու մասին։ Ա. Տէրտէրեան՝ Գ. Սունդուկեանի գրական եւ թատերական նշանակութիւնը։

Ա. Շելկովնիկեան՝ Զանգիբասարի բնութեան մասին։

Ա. Խաչատրեան՝ նախաւարտական պատմական շրջանը Հայաստանի մէջ։

Գ. Ղափանցեան Մառի յաբեթական լեզուաբանութեան մասին։

Խօսեր են նաեւ Գ. Լեւոնեան, Քալանթար, Մ. Աբեղեան, Բունիաթեան եւայլն, եւայլն։

Արշաւներ՝ ազգագրական, բուսաբանական, երաժշտական հում նիւթեր հաւաքելու նպատակաւ, որոնց մէջէն մեծագոյնը եղաւ հնագիտութեան եւ Հայաստանի ակզբնական քաղաքակրթութեան համար գնահատելի նշանակութիւն ունեցող հետազօտութիւնը, զոր կատարեցին Աշխարհբէկ Քալանթար եւ ճարտարապետ Թորամանեան՝ լոյս աշխարհ հանելով շատ մը Մեգալիթեան յուշարձաններ, քարի դարէն մնացած (Մենհիր, Կրոմլէխ, Դոլմէն, Վիշապ եւ տաճարներ)։

Այս համառօտ ծանօթութիւններէն վերջ մտնենք լոյս տեսած տեղեկագիրին։

* *

Արեւմտահայերու մօտ տեղեկագիր բառը այն իմաստը չունի՝ ինչ որ մեր մէջ. անոնք հիմնարկութեան մը որոշ շրջանի գործունէութիւնը ներկայացնող իմաստով չէ որ կը գործածեն, այլ որպէս ժողովածու։ Նոյնը՝ Հայաստանի համալսարանի տեղեկագրին։ Իսկ աշխատութիւնները որ կան հոս, մասնաւոր այդ հրատարակութեան համար պատրաստուած չեն, այլ միութեան հերթական դասախօսութիւններուն ներկայացուած ուսումնասիրութիւններն են, որոնք խնամուելով հատորէն ներս են մտեր։

Կը սկսի Փրոֆ. Յակոբ Մանանդեանի հմտալից տեսութեամբ, Հայաստանի Արքունի ճամբերը մարզպանութեան շրջանին։

Հայոց մատենագրութեան մէջ, ամենահնագոյն ազբիւրը որ կայ խօսող մեր հարկային դրութեան եւ շինական դասի մասին՝ Եղիշէն է. այդ ուղղութեամբ աւելի խոր ու ջանները մեզի մութ կը մնան։ Յօդուածագիրը նախ կը քննէ հողային հարկերը մարզպանական Հայաստանի մէջ, նկատի առնելով թագաւորի արքունական ժամանակագրութիւնը, որուն մասին լուրջ աշխատութիւն մըն ալ ունի ռուսերէն լեզուով Փրոֆ. Ադոնց։ Մանանդեանի այս յօդուածը ճիգ մըն է ջրելու Ադոնցի կարծիքները մեր հարկային հարցին շուրջ. մասնաւորաբար բառեր՝ բաժ, մուտ, սակ, հաս, բեկար եւայլն. հանուած հետեւութիւնն ալ համարելով պարզ ենթադրական զուշակութիւններ։

Մանանդեանի տեսութիւնները կը քալեն զուգընթաց մեր մատենագրական աղբիւրներու հետ։ Նիւթը ըլլալով չափազանց մասնագիտական, հոս աւելորդ կը գտնենք մանրամասնութիւններու մէջ մտնել։ Անիկա յաջորդաբար կը վերլուծէ գլխահարկը, հարկահաւաքման վարչական կարգը եւ մաքսային հարկերը։

Երկրորդը, ընդարձակ յօդուած մ'ալ. Ավդալբէկեանի կողմէ՝ հաս, սակ ու բաժի մասին, կարելի է նկատել տեսակ մը լրացումը Մանանդեանի աշխատութեան։ Երկուքն ալ մեծապէս գնահատութեան արժանի ձեռնարկութիւններ, որոնք կը ձգտին հարստացնել ու գիտութեան ճամբուն մէջ մղել Հայաստանի պատմութեան հիմքը կազմող անտեսական դարգացման հարցը։

Արդէն հասած ենք հատորին ամէնէն հետաքրքիր նիւթին, Փրոֆ. Խաչատրեանի՝ Միտանիխալդի ժողովուրդը, անոր ծագումը եւ պատմական դերը։

Մասնաւորաբար այս վերջին տարիները աշխարհահռչակ պատմաբաններ իրենց հետաքրքրութեան նիւթ դարձուցած են մեր հողին վրայ ուռճացած նախաքրիստոնէական ժողովուրդներու քաղաքակրթութիւնը։ Ընդհանուր առմամբ այն կարծիքը կը տիրէ որ շատ դարեր առաջ հոգ ծնունդ առած ու հասունցած է անհամեմատ խոշոր մշակոյթ մը, որուն միջոցաւ հիմը դրուեցաւ Եւրոպայի քաղաքակրթութեան եւ թէ զաղթականութիւն մըն ալ իջնելով Եգիպտոս՝ կազմակերպեց Փարաւոնեան սերունդը։ Թէ ուսկից գալով մեր երկրին վրայ հաստատուած է այդ ժողովուրդը, մեզի անծանօթ կը մնայ. նոյնպէս չենք գիտեր թէ ինչ ազգութիւններէ բաղկացած էր ան. բայց առ այժմ այն կարծիքը կը տիրէ թէ սեմական դարաշրջանի վախճանին՝ պատմութեան սկզբնաւորութենէն հազարաւոր տարիներ առաջ հաստատուած է բովանդակ Հայաստանի եւ Տաւրոսեան լեռնագօտիին վրայ։ Ինչպէս որ Միջերկրական ցեղ կոչեցին հին օրերուն Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղական Ովկիանոս տարածուող երկրամասին ժողովուրդները, այնպէս ալ Արմենական ցեղ անուանեցին մեր երկրին վրայ բնակող բազմութիւնները, որ ըստ Լոնտոնի համալսարանին փրոֆէսէօրներէն Էլիըթ Սմիթի անոնց յատկանիշն էր՝ որպէս գլուխ՝ ամենալայնը, ամենաբարձրը եւ ուղեղային մեծագոյն բովանդակութիւն ունեցողը աշխարհի հին ու նոր բոլոր մեզի ծանօթ ժողովուրդներու գլուխներուն մէջ։

Իսկ Փրոֆ. Մառ ալ հիմնուելով լեզուաբանական քննութիւններու վրայ, մեր երկրին հին քաղաքակրթութիւնը կը վերագրէ իր կողմէ անուանուած յաբեթական ցեղի մը, որ կը տարածուէր Հայաստանէն մինչեւ Պասկերու երկիրը (Սպանիոյ սահման)։

Այս տեսութիւնները՝ որպէս ցեղային ուսումնասիրութիւն ընդհանուր առմամբ. իսկ մտնելով բուն Հայաստանի հողին վրայ նստած ազգի մը պատմութեան՝ կը գտնենք Ուրարտուն և Նայիրին Քրիստոսէ 9 դար առաջ։ Անկէ աւելի հինը մեզի մութ կը մնար, բայց Փրոֆ. Խաչատրեան Միտանի-Խալդի յօդուածով պատմութեան խաւարանիստ քօղը վեր առնելով կը ցուցադրէ նախաուրարտական ժողովուրդի մը հայրենիքը, պատմական հնութիւնը, լեզուն եւ քաղաքակրթութիւնը։

ՀՐԱՆՏ ՊԱԼՈՒԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲ.—Փրոֆ. Զալեսկի հասած է Հայաստան, ուսումնասիրելու համար Հայաստանի շինարարական քարերը։

ՉՈՐՍ ԱՂՋԻԿ

ԽԱՓԵՆԻԿԵԱՆ ՀԱՅՐ...

Չորս աղջիկներ կա... ալ երիտասարդներ...

Անոնք շատ կը սիրէ... եւ, իրիկունները, մ... զուարճանային։

Գիշեր մը, երբ կը... հրասակի մը մասին, ... կը վախցուէք, ատոտն ... ձակեր գիւղին վրայ, ... կրտսեր երիտասարդը ըս...

— Ըթէ, ինչպէս կը ... հրասակապետը վաղը ա... ե'ս պիտի սպաննեմ զա...

Իր նշանածը պատաս...

— Չեմ հաւատա... ըթէ բարեկամդ ըսեր, կ... տայի։

Այն ատեն այդ երի... բսաւ.

— Ո'չ, ես չպիտի հն... եւ չպիտի կռուիմ հրասա... դէմ։

— Լա'ւ, ըսաւ միւս... տար քու Նիզակդ։

— Միայն Նիզակս ... ա'ռ։

Դեռ կը քնանային, ... սակը յարձակեցաւ գիւղ... կրտսեր երիտասարդը առ... բեկամին Նիզակը, առաջ... ուղները եւ Նիզակով ծակ... սակապետին մարմինը։ ... պետը փախաւ՝ Նիզակը մ... մէջ։ Իր դարձան պատեր... ները, եւ, ի պատիւ երի... յաղթականին, հնչեցուցի... թերգութիւնը՝ թմբուկներ... փողերով։ Ցետոյ երիտ... գնաց իր բնակարանը։

Գիւղին բնակիչները ... րենց մեծին։

— Ինչո՞վ պիտի վա... մեր յաղթական պատերա...

— Ես գիտեմ թէ ինչ ... ընեմ, պատասխանեց մե...

Բերել տուաւ պղնձ... լեցուց ուսին վրայ մինչ... բերել տուաւ մէկ միլի... ցեղրամ, եւ նուիրեց անո... տուաւ հարիւր եզ, եւ ... անոր։

Այն ատեն, բարեկամ... խանձեցաւ երիտասարդ ... կանին, եւ ըսաւ.

— Ո՞ւր է Նիզակս

— Նիզակդ մնաց հր... պետին մարմինին մէջ, իս... սակապետը փախաւ։

— Ի'նչ, ես կը պահա... Նիզակս։

— Փոխարէն կը ... 100,000 խեցեղրամ։

— Ես խեցեղրամ ... ուզեր, Նիզակս կ'ուզեմ։

— Բաժնե'նք եզներ... քեզի, կէսը ինծի։

— Ես աչք չունիմ ... րստութիւններուդ, ես կ... միայն իմ Նիզակս։

Այն ատեն, երիտասարդ... իր նշանածին.

— Վաղը, ... Աստուծոյ, պիտի վերադ... իր Նիզակը։

Աղջիկը ըսաւ.

— Միասին երթանք ... որ համբուն կ'ուզեն ... գիս ալ հետդ տար։

Երբ արեւը ելաւ, երի... մեկնած էր արդէն, շա... որպէսզի նշանածը իրեն ... Սակայն աղջիկը տեսեր էր ... եւ հասնելով ետեւէն, պ...

— Կեցի'ր, Նաւեցո... ձիուդ գաւակին վրայ ... ես ալ գամ հետդ։ ... կ'ուզեմ որ մեռնիմ մ...

Այսպէս մեկնեցան ... գիւղը։

Գիւղին մօտիկը ... ցան բազմաթիւ մանկամ... ջիկներու, որոնք կը լող...

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՊԱՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

…աշուն եղաւ զառ (1) կը տանէր,
…ստ ու բալակ թէլ կը մանէր,
…յին մարդու պատանք կարէր,
…րալ Ճուշոյ, Ցէյրան ջանօ:

…աշուն եղաւ կ'երթար էգին,
…ք ու իր ձուշտակ տեքէր կին,
…ուքտեր են պուտակի քիրքին,
…քեր են իրալու ծօր ոին:

…աշուն եղաւ կ'երթէր մարագ,
…ուտելիք մեղր ու կարագ,
…ճագնելիքն էր մուպարագ,
…րալ Ճուշոյ, Ցէյրան Ճուշոյ:

…աշուն եղաւ կ'երթէր օղին (2),
…ունեակ գալկեց վգի տօղին (3),
…խուբլան եմ քո ստեղծողին,
…րալ Ճուշոյ, Ցէյրան ջանօ:

…ր տան'քի խաչին բուլ մը պնտուկ,
…ր տան'քի խաչին բուլ մը պնտուկ,
…ալ Ճուշոն մտայ մնտուկ,
…ու նալոյին գլուխ կնտուկ,
…րալ Ճուշոյ, Ցէյրան Ճուշոյ:

Հաւաքեց՝ Տօնիկեան

…ւէջ: Եւ անոնք հրաշակերտին …աղջիկներն էին:

Ամէնէն մեծը, որ հրաշակերտին սիրեցեալ աղջիկն էր, …ւաւ.

— Երիտասա՛րդ, ո՞րտեղացի …

— Խոկ դուն որո՞ւն աղջիկն ես …

— Ես թագաւորին աղջիկն …մ:

—Լաւ, զիս չե՞ս ճանչնար: Ես …որ նիզակով ծակեցի հօրդ մարմինը: Եւ եկած եմ առնելու նիզակս:

— Եկուր հետս, որպէսզի …մ նիզակդ:

Այն ատեն երիտասարդը գե…ին իջեցուց աղջիկը,— այն որ …ը բերած էր,— եւ տարաւ …իւղէն դուրս: Ցետոյ հետեւե… հրաշակերտին աղջկանց …կուքը միասին, քալեցին մինչեւ թագաւորին տանը դուռը …պատականները բացին.

— Ուրկէ՞ կուգայ ա՛յս օտարականը:

Չպատասխանեցին ոչ երիտասարդը, ոչ ալ աղջիկը: Մտան տունէն ներս, եւ աղջիկը բերաւ բազ…թիւ նիզակներ: Եւ ըսաւ.

— Նայէ՛ թէ ասոնց մէջէն …ն է այն նիզակը, որով ծակե…ր հօրս մարմինը:

— Ասոնց մէջ չկայ:

Աղջիկը տարաւ այդ խումբ …ը նիզակները եւ ուրիշներ բե…ւ: Եւ այսպէս երեք անգամ:

Երրորդ անգամին, երիտասարդը տեսաւ իր նիզակը եւ ըսաւ.

— Ահա իմս, եւ առաւ:

Աղջիկը այն ատեն ըսաւ.

— Սպասէ որ տեղը տանիմ ատոնք եւ վերադառնամ:

Երբ վերադարձաւ երիտասարդին մօտ, ըսաւ.

— Կը սիրե՛մ քեզ. զիս ալ հետդ տար: Եթէ կ'ընդունիս, ես պիտի պոռամ. «Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ», եւ պիտի ըսեմ. «Ահա եկաւ հօրս մարմինը ծակողը եւ զիս ալ կը փախցնէ. շուտով ձի հեծէք, հասէ՛ք»:

Երիտասարդը ընդունեց, դրաւ աղջիկը ձիուն գաւակը: Աղջիկը սկսաւ պոռալ

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, եկա՛ւ հօրս մարմինը ծակողը. զիս ալ կը փախցնէ՛…

Երիտասարդը սուրաց գիւղէն դուրս, առաւ իր աղջիկն ալ,— այն որուն հետ եկած էր — եւ դրաւ իր առջեւը:

Գիւղին երիտասարդները ձի հեծան, հետապնդեցին փախստականները, որոնց ետեւէն հասան շուտով: Երիտասարդը ետ մղեց զանոնք. բոլո՛րն ալ նորէն յարձակեցան, նորէն ետ մղեց: Յարձակեցան անգամ մըն ալ երբ երիտասարդը հասած էր արդէն գետին եզերքը:

Երիտասարդը ըսաւ նաւավարին.

— Շո՛ւտ, շո՛ւտ, գետէն անցուր մեզ, շո՛ւտ…

Եւ նաւավարը ըսաւ.

— Գետէն կ'անցընեմ այն պայմանով, որ այս աղջիկներէն մէկը ինծի տաս:

Սակայն նաւավարին աղջիկը սպաննեց իր հայրը եւ նաւակով գետէն անցուց երիտասարդը եւ երկու աղջիկները: Ցետոյ ըսաւ.

— Կը սիրեմ քեզ, եւ քեզ ազատելու համար միայն սպաննեցի հայրս: Կը սիրե՛մ քեզ, տա՛ր զիս միասին:

Գացին: Ու երիտասարդը ծառի մը տակ գնաց պառկեցաւ: Երեք աղջիկներն ալ քովը կը հսկէին: Երիտասարդին քունը տարաւ եւ քունին մէջ մեռաւ:

Երեք աղջիկները սկսան լալ վրան:

Այն ատեն աղաւոր պարիկ մը երեւցաւ եւ ըսաւ.

— Ինչո՞ւ կուլաք:

Անոնք պատասխանեցին.

— Կուլանք, որովհետեւ մեր ամուսինը մեռաւ:

Պարիկը ըսաւ անոնց.

— Եթէ յարութիւն առնէ, կ'ուզէ՞ք որ չորսիս ամուսին ըլլայ:

Աղջիկները ' պատասխանեցին.

— Այո՛, կ'ընդունինք որ, երբ յարութիւն առնէ, ամուսին ըլլայ չորսիս:

Այն ատեն, պարիկը թուքով թրջեց մեռելին դէմքը եւ երիտասարդը ոտքի կանգնեցաւ:

Բայց երիտասարդը մինչեւ հիմա չէ կրցած որոշել թէ չորս աղջիկներէն ո՞րը ընտրէ իբրեւ աւագ կին:

Հէքիաթը վերջացաւ:

Թարգմ.
Ե. Ն.

(1) Զառ՝ կերակուր: (2) Օղին՝ անջար մը: (3) Տօղին՝ նշան մը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆԸ…

Մեզի կը գրեն.—

Նորընտիր Հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած է եկեղեցիին ներքնամասի քարերը ճերմկցնելու (gratter): Ինչպէս յայտնի է, որ եւ է պատմական կամ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող շէնքի (monument) երբեք ձեռք չի դպցուիր, մանաւանդ այսպէս չի ճերմկցուիր, որովհետեւ անոր արժէքին մաս կը կազմէ տարիներու ընթացքին քարին կապած խաւը (culotage): Երեւակայեցէք որ մէկը ելլէր եւ ճերմկցնել ուզէր Նոթր-Տամի եկեղեցին, Լուվրի պալատը եւ փոքր կամ մեծ այդ կարգի որ եւ է շէնք: Ոչ միայն ամբողջ գեղարուեստի աշխարհը պիտի պոռար, այլ իշխանութիւնները արգիլեն պիտի ըլլային:

Արդէն եկեղեցւոյ մը ներքնամասին համեմատաբար սուացած մութ երեւոյթը, անոր վեհութիւնը կ'աւելցնէ: Հակառակը գուցէ վայել ըլլար… պարապարանի մը համար:

Կ'ուզէինք գիտնալ թէ Հոգաբարձութիւնը ո՞ր արուեստագէտներուն խորհուրդ հարցնելով այս մաքրութեան (՞) ձեռնարկած է.-բան մը որ ֆրանսացին vendalisme պիտի անուանէր:

Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Զ. Ե. Ա. Միութեան տեղւոյս մասնաճիւղը բեմադրեց Ա. Շիրվանզադէի «Ընդրանիկը» Յուլիս 23ին, մեծ պատրաստութեամբ: Դերերը, առանց արտաքին օժանդակութեան, շատ յաջող կերպով տարին իրենց դերերը: Միայն թէ ցաւալի է ըսել որ մաս մը հայրենակիցներ կը բացակայէին, նախընտրած ըլլալով «սիրք» մը կամ ֆրանսական «Ֆէթ» մը:

Կիրակի, Յուլիս 24ին տեղւոյս Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» միութեան կողմէ կազմակերպուած էր դաշտային հանդէս մը: Ցեղւոյս Ազգ. Միութեան քարտուղար Պ. Ն. Թէրզեանը բացաւ հանդէսը եւ բացատրեց Շապին Գարահիսարի հերոսներուն անձնուիրութիւնն ու քաջագործութիւնները: Ցետոյ եղան արտասանութիւններ, երգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հանդէսը շատ մեծ խնամքով պատրաստուած էր, բայց հոս ալ քիչ թիւով հայրենակիցներ եկած էին:

ՓԱՅԼԱԿ

ԿՈՉ
ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Իտալիոյ մէջ գտնուող Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարանի շրջանաւարտներուն նախաձեռնութեամբ կազմուած է մշակութային եղբայրակցութիւն մը «Մուրատ-Ռաֆայէլեան Նախկին Սաներու Միութիւն» անունով:

Նկատելով որ քաղաքական եւ այլ պայմաններու բերումով, Պոլսոյ մէջ գոյութիւն ունեցող համանուն միութիւնը դադրած է գործելէ, եւ Մուրատ-Ռաֆայէլեան բազմաթիւ շրջանաւարտներ ցրուած են զանազան երկիրներու մէջ, նորակազմ Միութեան առաջին ձգտումը պիտի ըլլայ, բոլորն ալ համախմբել իր շուրջ, եւ անդամներու միջեւ ջերմ ու յարատեւ հաղորդակցութիւն ստեղծել:

Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարանը իր հիմնարկութեան թուականէն սկսեալ, տուած է մտաւորականներու սերունդ մը, որ բաւական մեծ դեր ունեցած է մեր ազգային ու մշակութային կեանքին մէջ: Այդ կոչումին գիտակից, նոյն վարժարանի նախկին սաները, կազմակերպուելով հիմնադիրներու նուիրական անունին ներքեւ, նպատակ ունին սատարել ու ձեռնարկել մշակութային ազգօգուտ գործեր, ինչպէս նաեւ շահագրգռուելով հայ գաղութներու վիճակով, աշխատիլ անոնց բարելաւման:

Այս առաջադրութիւններով կազմուած Միութիւնը, իր ընդհանուր ժողովին մէջ վաւերացնելով առժամեայ ծրագիր-կանոնագիրը, ընտրեց հետեւեալ հինգ անձերէ բաղկացեալ Վարչութիւնը,—

Տօքթորներ՝ Նշան Տէր-Սահակեան (նախագահ), Երուանդ Արզումանեան (քարտուղար), Մանուկ Խամալեան (գանձապահ), Հրանդ Զրաքեան եւ Պ. Դիքրանիկ Ճիզմէճեան:

Միութեան կեդրոնատեղին է Իտալիոյ Միլան քաղաքը:

Վարչութիւնը, հայ մամուլի միջոցաւ, կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց, որոնք Մուրատ-Ռաֆայէլեան և Բերայի ու Գատըգիւղի Մխիթարեան վարժարաններէն շրջանաւարտ եղած են, եւ կը խնդրէ որ փութով տեղեկացնեն իրենց անունն ու հասցէն որպէսզի կարելի ըլլայ յարաբերութեան մէջ մտնել անոնց հետ եւ պատրաստել ընդհանուր ցանկը անդամներուն:

Վարչութիւն

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել սոյն կոչը:

Հասցէ.— Dr. Y. Arzumanian, Segretario dell' Associazione Exallievi Moorat-Raphael. P. O. B. 462. Milano (Italie).

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէսզի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Գովելի է եռանդը Փարիզի արուարձաններու հայ երիտասարդներուն, որոնք բոլորն ալ կ'ուզեն նուիրուիլ մարզական կեանքին: Գրեթէ բոլոր հայաշատ գիւղերուն մէջ հիմնուած են կամ հիմնուելու վրայ են Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր: Մեր երիտասարդութեան փրկութեան միակ ճամբան է մարզանքը: Շատ մը փոքր ազգեր մեծ անուն շահած են, շնորհիւ իրենց մարզական յառաջդիմութեան:

Գանք ասոնց գործունէութեան: Դժբախտաբար չունինք մեր երիտասարդները մարզելու կարող ձեռքեր: Կան աշխատելու կամք ունեցող անձեր, բայց ատիկա չի բաւեր: Ասոնց գործէն հասկցող կարող մասնագէտներու, անոնք չպիտի կարենան զարգանալ: Այդ մարզանքը պիտի ծառայէ միայն իրենց առողջութեանը' պայմանով որ հետեւին մարզանքի պահանջած օրէնքներուն: Ու չպիտի կրնան ո եւ է ծառայութիւն մատուցանել հայ սփուռքի յառաջդիմութեան:

Կա՛մ այն է որ պէտք է մասնաճիւղերը նուազեցնենք, եւ կամ Փարիզի մասնաճիւղին մէջ գտնուող կարող անձերը տարածենք փոքր եւ նորակազմ խումբերուն մէջ: Այսպէսով է միայն որ մասնաճիւղերը պիտի կարենան յառաջդիմել ու միեւնոյն ատեն զարգացնել իրենց մարզիկները: Ուրեմն հետեւինք ուղիղ ճամբան եւ տարածենք կարող թեւերը բոլոր մասնաճիւղերուն մէջ:

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Վիէննայի Սլովան խումբը, որ Պոլիս այցելած էր, 3-2ով յաղթեց Կալաթա-Սէրայի առաջին խումբին: Իսկ Ֆէնէր Պաղչէի հետ մրցելով հաւասար եկաւ 3-3ով: Սլովան աւստրիական լաւագոյն խումբերէն է եւ թուրք խումբերու ձեռք բերած արդիւնքը գնահատելի է: Կը տեսնուի որ անոնք հետզհետէ եւրոպայի լաւագոյն խումբերուն կը հաւասարին:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԳԱՅՈՒՆ ԱՂՋՆԱԿԸ.— 13 տարեկան աղջիկ մը, Նուազի-լը Թուայի մէջ, գետը նետուեցաւ հրաժարելով կեանքէն: Անցորդ մը ցատկեց ջուրը եւ դուրս հանեց զայն: Ոստիկանատան մէջ, անհրաժեշտ խնամքները տալէ յետոյ, հարցաքննեցին, սակայն աղջիկը չէր ուզեր յայտնել իր անունը եւ ոչ ալ պատճառը անձնասպանութեան իր փորձին: Ոստիկանութիւնը գիւղին մէջ լուր տարածեց եւ քիչ յետոյ եկան աղջկան ազգականները: Աղջիկը կը կոչուի Տըպարժ. ծնողքը մեռած ըլլալով, հօրաքոյրը տան մը մէջ ծառայութեան դրած էր, սակայն երկու անգամ փախած էր իր տիրուհիին քովէն: Այս պատճառով, հօրաքոյրը յանդիմանած [illegible] զայն: Տըպարժ, չափազանց տխրած ու վշտացած, որոշեց անձնասպան ըլլալ գետը նետուելով:

ՋՈՒԹԱԿԻ ՀԱՄԱՐ.— Պոլիս, Սարը-Եարի մէջ Օր. Ալմա Քօքարեան, 14 տարեկան, չափազանց շատ կը սիրէր ջութակը: Ամէն օր խնայողութիւն կ'ընէր եւ վերջապէս 97 դրշ. հաւաքեց, բարեկամի մը միջոցով, գնեց ջութակ մը եւ սկսաւ.

Տօ՛, րէ՛, մի՛ . . . ,

Հայրը իրիկունը եկաւ տուն: Անսովոր ձայներ:

—Ուրկէ եղաւ այս զըրըլթին, պոռաց:

Եւ յափշտակեց ջութակը աղջկան ձեռքէն եւ փշրեց նետեց:

Աղջիկը, չափազանց զգածուելով, ելաւ վերի սենեակը, ճերմակեղէնի չուան մը կախեց ձեղունէն ու կախուեցաւ: Բարեբախտաբար ձեղունի օղակը փրթաւ եւ աղջիկը ինկաւ գետին: Աղմուկը լսելով, տնեցիները վազեցին ու տեսան որ Օր. Ալմա նուաղած է: Բժշկական խնամքներ ըրին ու ազատեցին աղջկան կեանքը, սակայն չնչաւորութիւնը տկարացած է:

ՀԱՐՍՆԻՔԷՆ ԱՌԱՋ.— Ռէլլիէ, նշանածը առնելով Մալի մօտ գետէն ձուկ որսալու գնաց: Նաւակի մը քիթին նստած, կարթը կախեց վար եւ անուշ խօսակցութեան մը ծայրը կախեց շրթներէն: [illegible] մէջ: Նշանածը, Օր. Ժէժէ, թիակն երկարեց իր նշանածին: Սակայն Ռէլլիէի ձախ ձեռքը անդամալուծուած էր պատերազմէն ի վեր: Չկրցաւ բռնել ու խորասուզուեցաւ գետին մէջ: Անցորդ մը ցատկեց ջուրը, բայց չգտաւ դիակը:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

…ՈՒՋՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Աւելի ապահովութեան համար, Քարասոֆ' որոշեց կանչել …անի չափ բարեկամներ, որոնց …ետ հետուէն ինծի պիտի ընկերակցէր եւ որոնք Կարմիր Կոյսին …ակարանին քովերը լաւ մը …ահուրած, հսկողութիւն պիտի …տարէին եւ պատրաստ պիտի …ըլլային միջամտելու, եթէ ուեւէ միջադէպ մը պատահէր:

Իսկ Քարլօֆ իր կարգին, ի հար…ն իմ փախուստս դիւրացնելու …մար, մօտերը պիտի գտնուէր, …մով ինքնաշարժի մը մէջ:

Տեսակցութեան մանրամասնութիւնները մի առ մի քննելէ …ետոյ, երեքս մէկ մխրճուեցանք …արտէսին ուսումնասիրութեան …էջ: Կ'ուզէինք գիտնալ թէ իմ ապագայ տիրուհիս ի՞նչ ուղղութիւն կրնար բռնել:

Անշուշտ, վերջնական բանի մը վրայ չէինք կրնար կանգ առնել, միայն ենթադրութիւններ է որ կ'ընէինք, որոնցմէ միայն երկուքին վրայ կանգ առինք. երկընտրանքի մը մէջ փակուած մնացած էինք:

Կարմիր կոյսը՝ կամ իրեն պարտադրուած ուղղութիւն մը պիտի բռնէր, ինչ որ զինքը պիտի ստիպէր հանգրուան առ հանգրուան ճամբորդելու եւ իւրաքանչիւր վայրի մէջ քննութիւններ կատարելու, կամ պիտի վճռէր կարելի արագութեամբ Եքաթէրինպուրկ հասնիլ, որպէսզի քաղաքին շուրջ կարենար լարել իր ցանցերը, ուր պիտի գային բռնուելու երկու լրտեսները, զորս ձերբակալելու պաշտօն ունէր, այսինքն, իրականութեան մէջ, իշխան Քարասոֆը եւ ես:

Այս տեսակէտով, թէեւ դրութիւնը շատ կատակերգական էր, որով ի վերջոյ, ուրիշ բան չէր ըրածս, եթէ ոչ ինքզինքս հետապնդել,— մարքիզուս չէր անցնէր խնդալ, որովհետեւ ճամբուն վրայ ամենափոքր միջադէպ մը կրնար ինծի համար յոռեգոյն հետեւանքներ ունենալ:

Ուրեմն, քննեցինք երկու ենթադրութիւնները, որոնց վրայ կանգ առեր էինք իբրեւ ամէնէն տրամաբանականները: Առաջին պարագային, կարելի չէր բան մը նախատեսել, քանի որ ուղղութիւնը օրը օրին պիտի որոշուէր:

Բայց երկրորդ պարագային, որեւէ վարանում ներելի չէր: Ճամբաներուն վիճակը նկատի առնելով, Մոսկուայէն Եքաթերինպուրկ մէկ գիծ միայն կարելի էր բռնել, Ռոստով-Վլատիմիր, Նիժնի-Նովկորոտ, Քազան, Սարափուլ, Փէրմ: Այն ատեն է որ պիտի կրնայի տեսնել թէ սովետներու դէմ իրենց պա՛յքարին մէջ՝ սպիտակ կազմակերպութեան տեղական մասնաճիւղերը ի՞նչ խնամք եւ նրբամտութիւն կրցած էին դնել:

Մոսկուայէն մինչեւ Փէրմ, այն խումբերը զորս Քարասոֆ որոշած էր շարժման մէջ դնել, ամբողջ ճամբուն ընթացքին պիտի հսկէին ամէն տեղ, քաղաքի թէ գիւղի մէջ. անոնք ըլլային պաշտօնատար, սպայ կամ պարզ անհատներ, համախոհներ, որոնց օժանդակութեան պիտի կրնայի վստահիլ:

Հետաքրքրականը այն էր որ, անոնցմէ շատեր Չեկային կամ տեղական սովետներուն մաս կը կազմէին եւ երբ այս իրողութեան վրայ զարմանքս կը յայտնէի, Քարասոֆ յայտնեց թէ՝ նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ, Չեկիստ կազմակերպութեան կեդրոնին մէջ իսկ, բազմաթիւ հակայեղափոխականներ կային, որոնց մէջ Չեկայի երկու գլխաւոր պետեր. իսկ ասոնցմէ մէկն ալ Ձերժինսքիի անձնական քարտուղարն իսկ էր:

— Նոյնիսկ, ըսաւ խնդալով, այս վերջինիս ամենազօր միջամտութեան շնորհիւ էր որ, կեդրոնական Չեկային մէջ մտած եմ եւ որուն իբր արտասահմանի գործակալը, ամէնէն մեծ զարգերէն մէկն եմ, Խամայիլօֆ անունին տակ:

— Ինչպէ՞ս, բացագանչեցի, համարձակեցաք այդքան առաջ երթալ:

— Բայց այո՛, այդ ալ ըրի եւ դեռ աւելին ալ. հետզհետէ բարձրանալով սովետական աստիճաններէն, մտայ Գ. յանձնախումբին մէջ, որուն պետն է արիւնարբու եւ չարաշուք Ձերժինսքի կոչուած անմանը:

— Այդ արդէն, ահաւոր բան է: Իսկ պոլշեւիկները բան չե՞ն նշմարած: Բայց ուրեմն կարծուածէն աւելի աւանակ ըլլալու են:

— Կը խնդրեմ որ այդ բառերը չհաւատաս, որովհետեւ շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ:

Չեկան, որ իրօք, արդի Ռուսիոյ միակ կազմակերպուած ուժն է, իր գործակալներուն մէջ ունի աշխարհի լաւագոյն ոստիկանները, որոնց մէջ կան որ Պետերսի չափ վայրագ ըլլալով մէկտեղ չափազանց վտանգաւոր են, ինչպէս Կարմիր Կոյսը:

Ես որ յաճախ, ճամբու վրայ անոր հանդիպած ըլլալով զինքը շատ լաւ կը ճանչնամ ու կրնամ անոր աշխատանքի բոլոր կերպերը վերլուծել ու զինքը կը նկատեմ Գ. Մասնաճիւղին հոգին, կ'ընդունիմ թէ այդ կինը մեր ժամանակներու ամէնէն ահարկու լրտեսուհին է:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆԻՒՑԱՆՑ

Կովկասի Թուրքերուն նկրտումը

Թուրքիոյ գաղթականներու տեղաւորման փոխ տնօրէն Մարուֆ պէյ, որ առենէ մը ի վեր Կովկաս կը գտնուէր, Պոլիս վերադառնալով տեսակցած է կուսակալին հետ։ Ինչպէս յայտնի է, յիշեալին պաշտօնն էր Կովկասէն 50.000ի մօտ Թուրքեր ներել տալ Թուրքիա։ Մարուֆ պէյ կը յայտարարէ թէ Կովկասի մէջ Թուրքիա գալ ուզող երկու տեսակ Թուրքեր կան. մեծ մասը կ՚ինայ թրքահպատակ դառնալ եւ գալ, համաձայն Ռուսիոյ հետ կնքուած դաշնագրին։ Միւս մասը դուրս կը մնայ սակայն դաշնագրէն։ Ուրեմն, նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի որպէսզի երկրորդ մասին պատկանող Թուրքերն ալ կարենան Թուրքիա գալ։

Եպիսկոպոսներու բանտարկութիւն

Ռիկայէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Մոսկուայի, Վիաթքայի (Թուրքիստան), Սոլովէցքայի, Սիպերիոյ ու Կովկասի բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ բանտ նետուած են 117 կղերականներ, որոնց մէջ կան 25 արքեպիսկոպոսներ եւ բազմաթիւ եպիսկոպոսներ։

Զինաթափութեան կատակերգութիւնը

Նաւային զինաթափութեան համար շաբաթներէ ի վեր կը բանակցին Ժընեւի մէջ, առանց որ եւէ արդիւնքի։ Ինչպէս քանիցս գրեցինք, պատուիրակները փոխանակ պակսեցնելու, աւելցնելու մասին կը խօսին։ Անգլիական պատուիրակութիւնը Լոնտոնէն հետեւեալ նոր առաջարկները բերած էր.—

1.— Ցածանաւի, Թորփիլանաւի եւ ընդծովեայի ամբողջական տարողութիւն՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի համար 590,000 թոնօ, Ճափոնի՝ 385.000։ 2.—Իւրաքանչիւր պետութիւն կրնայ պահել տարիքը անցած նաւերու 100ին 25ը։ 3.— Մարտանաւերու տարիքի սահմանը. 10.000 թոնոնոց յածանաւեր՝ 18 տարի, միւս յածանաւերը 16, Թորփիլահալածներ՝ 16, ընդծովեաներ՝ 13 տարի։ 4.— Երեք պետութիւններն ալ պիտի կրնան պահել 6000 թոնոյէն վար կարգ մը նաւեր. Անգլիա 5, Ամերիկա 10, Ճափոն 4։ 5.— Միւս բոլոր յածանաւերը կը բաժնուին երկու դասակարգի. ա. 10,000թոնոնոց, բ.առաւելագոյն 6000 թոնոնոց յածանաւեր՝ 6 մատնաչափնոց թնդանօթներով։ 6.— 10.000 թոնոնոց յածանաւերէն Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 12ական, Ճափոն 8։ 7.— Տորպիլի առաջնորդ նաւերը առաւելագոյն 1850 թոնօ տարողութիւն պիտի ունենան, Թորփիլահալածները 1500 թոնօ, երկուքն ալ 5 մատնաչափնոց թնդանօթներով։ 8.— Ընդծովեաները երկու դասակարգի պիտի բաժնուին. ա. 1800—1000 թոնօ, բ. առաւելագոյն 600 թոնօ։ Ընդծովեաները 5 մատնաչափէ վեր թնդանօթ չպիտի ունենան։ 9.— Ընդծովեաներու համար առաւելագոյն սահման. Անգլիա եւ Ամերիկա՝ 90.000 թոնօ, Ճափոն՝ 60.000։ ա. դասակարգին համար 2)3րդէն աւելին չպիտի գործածուի։

10— Բացի 6 եւ 9 յօդուածներու սեղմումներէն, ամէն պետութիւն իր ուզած ձեւով պիտի կրնայ օգտագործել ամբողջական տարողութիւնը։

Այս պայմանները անընդունելի կը նկատեն Ամերիկա եւ Ճափոն։

Ժընեւէն Լոնտոն հասած կարեւոր հեռագրի մը վրայ, Անգլիոյ նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց՝ զբաղելու համար ստեղծուած նոր կացութիւնով։ Յայտնի չէ թէ ինչ որոշումներ տրուեցան։ Կը կարծուի թէ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու տեսակէտները կարելի պիտի չըլլայ հաշտեցնել։ Հրաշք մը միայն պիտի կրնայ վաղուան ժողովը ձախողութենէ փրկել։

Նիւ Եորքի թերթերը կը գրեն թէ վարչապետ Գուլտուրին, որ դէպի Քանատա ճամբորդելու ելած է, պիտի տեսնուի նախագահ Քուլիճի հետ եւ յոյս կը յայտնեն որ պիտի կրնան համաձայնութեան մը գալ։

Ֆրանսիական յառաջարկութիւնները

Մոսկուայէն Փարիզ վերադարձաւ Գ. Լապուլէյ, որ ֆրանսական դեսպանին բացակայութեան, գործակատար նշանակուած էր Ռուսիոյ մէջ։ Լապուլէյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուց տեղեկագիր մը, որ կը պարզէ Ռուսիոյ նոր կացութիւնը եւ այն դժուարութիւնները, զորս կը կրեն դեսպանները Մոսկուայի մէջ, իրենց պաշտօնին կիրարկումին միջոցին։

Վիեննայի զոհերուն համար

Վիէննայի վերջին ըմբոստութեան պահուն սպաննուած հինգ ոստիկաններու ընտանիքին համար հանգանակութիւն բացուած է եւ անհագին դրամ հաւաքուած է արդէն։ Առեւտրական Սենեակը եւ ճարտարապետական կազմակերպութիւնները հանգանակութեան մասնակցած են տալով 200.000 շիլլին։

Մինչդեռ մեռած ցուցարարներու ընտանիքին ո եւ է օժանդակութիւն չէ եղած։

Ատլանտեանը կտրելու մրցումները

Գերմանացիները հանգանակութիւն կը կատարեն հաւաքելու համար 100.000 մարք (600,000 ֆրանք), որ պիտի տրուի իբրեւ մրցանակ այն առաջին գերմանական օդանաւին կամ ջրօդանաւին, որ պիտի կտրէ Գերմանիա-Ամերիկա գիծը։

50.000 մարքի ուրիշ մրցանակ մըն ալ պիտի տրուի այն օդանաւին, որ պիտի կտրէ Ատլանտեանի վրայէն ամենամեծ հեռաւորութիւնը։

Երրորդ մրցանակ մը (25,000 մարք), պիտի յատկացուի 4000 քիլոմեդր թռիչքի մը համար։ Այս մրցանակներուն գլխաւոր նպատակն է օդային հաղորդակցութիւն հաստատել Գերմանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ։

.˙. Ֆրանսացի օդանաւորդներ Ժիվօն եւ Քորպիւ կը շարունակեն փորձերը «Կապոյտ-թռչուն»ին։ Անցի օր մէկ ժամուան թռիչքի համար անհրաժեշտ պէնզինէն զատ, լեցուցին նաեւ այնքան ջուր, որ օդանաւին ծանրութիւնը հասաւ 9.500 քիլօյի (վերջնական թռիչքին պահուն օդանաւը պիտի կշռէ 12 թոնօ), եւ երբ կը փորձէին գետնէն բարձրանալ, յանկարծ օդանաւին անիւին մէկը պայթեցաւ։ Փորձը յետաձգուեցաւ Շաբաթ օրուան։ Այս փորձերուն յաջողութենէն յետոյ միայն «Կապոյտ-Թռչուն»ը պիտի մեկնի Նիւ-Եորք։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այսօր Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ժողովը վաղը երկուշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը իրենց անդամատետրերով պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնատար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ, ներկայանալ անդամատետրներով։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցասրահը։ Օրակարգ. Նոամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ռօնի սու Պուաւի մէջ կազմուելիք մասնաճիւղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք. (կայարանին դէմ) Ռօնիի, Նուազի լը Սէքի, Գօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօնպլի, Կանեիի, Նէօյեի Փլէզանսի, Նօժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբ... Քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն հաւաքաբար անտառ երթալու համար։ Կը հրաւիրուին անդամները, ընտանեօք ներկայ ըլլալու ժամադրավայրը, միասին առնելով իրենց ընթրիքը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ ՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ Դաշտային հաւաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա փօմ Շալէ տը լա փօմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Փուզէն,— Մ. Փ.— ձեր ուզած գիրքերը դեռ չենք ստացած։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սառսէլ, Խ. Մ.— 115։
Գուա Քօլօմպ, Յ. Ա.— 70։
Վալանս, Մ. Ա.— 35 ֆրանք։
Քրէօզօ, Ե. Ա.— 35 ֆրանք, Ս. Ք.ի հաշիւը փակեցինք։
Կրաս, Ս. Տ.— 60 Ֆր.։ Սկսանք ղրկել։

ՀԵԾԵԼԱՆԻԻ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը, որ տեղի պիտի ունենայ 7 Օգոստոս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Ուղեգիծ.— Առնուվիլ-լէ-կոնէս, Վիլիէ-լը-Պէլ, Էքուան, Մէնիլ-օ-Գոռ, Ֆօնթնէյ, 35 քիլոմ. երթուդարձ։

Մասնակցիլ փափաքողներ դիմեն՝ անձամբ կամ գրաւոր մինչեւ կիրակի առաւօտ Գ. Նիկողոսեանի 121 Av. de l'Union, Arnouville-les-Gonesse. (S. et O.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Գրուացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ
Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հոգեբանական վիպակ մը, առնուած ցափուհիներու կեանքէն։ Հերոսը՝ երիտասարդ մըն է որ կ՚ուզէ ցափութիւնը արգիլել, և. . .

40 էջ Գին՝ 3 ՖՐԱՆՔ
ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած աթըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ։ Առաջին շաբաթէն կը վճարուի։ Տուստ դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris. (XIme).

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Անգլիոն.	L. St.	124	02
Տոլար	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100 Mark		607	50
Թրքական Թղթ. L. Trq.		12	95
Թրք. ոսկի	» or	107	20
Մէճիտիէ	Médjidié	9	2
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր »	» Lire	139	—
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուիցէ. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	65
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	132	—

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3390	—
» II »		1990	—
» III »		1665	—
Թուրքիոյ երկաթ. Lots turcs		467	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

Ֆաքիր Թահիր պէյ Սպանիոյ Թագաւորէն եւ Թագուհիէն հրաւէր ստացաւ այցելել պալատ եւ մէկ քանի փորձեր ընել։ Այս առթիւ մասնաւոր զինուորական շքախումբ մը երբ կ՚առաջնորդէր զինքը, յանկարծ անհետանալով, մէկէն փորձերու միջոցին երեւան ելաւ, ապշութեան մատնելով ամբողջ արքունիքը։

Փորձերու ընթացքին՝ մայր Թագուհիին դէմքին վրայ վախի նշաններ կ՚երեւային։

Արդէն Ֆաքիր Թահիր պէյի զգայացունց ներկայացումներուն շարքը սկսած է Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg). Գիները շատ ժողովրդական։

